Typ. calco. Viri. eq. 26. & ...

ACCADEMIA DI MEDICINA DI TORINO

POMPEJI
SACCI
OPERA MEDICA
Duobus Tomis comprehenſa.

Ex Libris D.nis et Equitis
Antiochi Satta

POMPEJI
SACCI
PATRICII PARMENSIS,

THEORICÆ OLIM IN PATAVINA UNIVERSITATE primo loco PROFESSORIS, deinde in Patria LECTORIS PRÆSTANTISSIMI,

OPERUM MEDICORUM
Tomus Primus,

IN QUO CONTINENTUR

I. Nova Methodus Febres curandi.
II. Iris Febrilis Fœdus inter Antiquorum & Recentiorum Opiniones de Febribus promittens.
III. Medicina Theorico-Practica, ad ſaniorem ſæculi mentem Centenis & ultra Conſultationibus digeſta.
IV. Novum Syſtema Medicum.

EDITIO NOVISSIMA A MENDIS quæ in præcedentibus irrepſerant, diligenter expurgata.

VENETIIS, MDCCXXX.
Ex Typographia Balleoniana.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

IN
POMPEJUM SACCUM
HIPPOCRATICÆ MEDICINÆ.
RESTITUTOREM.

FAtorum eſt quodcumque paras: annoſa vetuſtas
  Regnorum cineres tractat, & oſſa Virum.

Fata tamen ſuper, ignavique oblivia Vulgi
  Excelſæ jubar ſurgere mentis opus:

Scilicet inſervit Numen mortalibus annis
  Mentem, animumque, hominem ne premat urna ſilent.

Spes mendax! & fama perit, nomenque ſeneſcit:
  Nec ſonitu vivit vaſta ruina ſuo.

Hippocratis teſtor cineres, maneſque colendos,
  Sub cujus titulis mors ſine falce jaces;

Quid ſacras coluiſſe artes? quid Numen Apollo
  Profuit? ingenii quid monumenta ſui?

Cum Vulgo ſilet: eſt vitium deſerta vetuſtas,
  Nunc error, pecces dum novitate, placet.

Nec tamen Hippocratis terris errabis inulta
  Umbra diù; major fama repreſſa redit:

Vivis adhuc SACCO, cui ceſſit Numen Apollo
  Et ſacras artes, ingeniumque ſuum:

Arte ſua, ut ſerpens vitis, quæ nectitur ulmo,
  Perque axes ingens ibis, & ora Virum.

En SACCUS mentem Hippocratis, doctoſque receſſus
  Volvit, & oblivi pulvere tergit iter.

Tergit

Tergit iter, quod fama recens, & turba Sophorum,
Et mors illiſa cuſpide inermis eat.

Hippocratem nunc longa juvant oblivia: SACCE
Ut calamo laudes, ars latuiſſe fuit.

Sic te Troja juvat quondam cecidiſſe: ſilenti
Nam cineri Vates arma, decuſque dedit.

Ecce ſuper feſſum volitat nova gloria nomen
Solis perque vias, & ſuper aſtra vehit.

Proximus Hippocrati tu curru SACCE recumbis;
Eſtque idem famæ nomen utrumque labor.

Poſt currum morbi veniunt imbellibus armis,
Et ſurdum fatum ſpicula lenta ferens.

Tempus edax ſequitur manibus poſt terga revinctis,
Livorque, & vitæ quidquid honoris obeſt.

Mirantur Populi, nec tu ſecerneris illo:
Vulgus Jo magna voce Triumphe canit.

Sed procul ò Vulgus! Solio FARNESIUS HEROS
Plaudit, & in currum Lilia multa jacit.

Necte comam ſerto? dant aurea Lilia ſertum;
Nec pretium ingenii majus Apollo dabit.

EXI.

EXIMIO VIRO

POMPEJO SACCO

NOBILI PARMENSI,

Ac in Patria Medicinæ Lectore Eminenti.

CARMEN.

Alme Pater, venerande Senex, Tu gloria Mundi
SACCE, machaonii Tu decus imperii.

Audio dicentes Medicos ſuper æthera notos,
POMPEJUS noſtrum, ſuſtinet imperium.

Suſtinet imperium dilapſæ Hippocratis Artis,
Conſiliumque ſuum, tollit ab Orbe necem.

Pallida jam quondam ſquallebant corpora morbis
Famaque crudelis, nuntia mortis erat.

Gaudebat Fatum, ſunt nunc ſua gaudia fletus
Gaudeat à docto ſplendida Fama Viro.

O felix ſtudium SACCI, quot damna repellis?
Non eſt inventum majus in Orbe Tuo.

Nunc date felices Muſæ, date laudis honores
Hæc duo verba viro dicite, & hoc ſatis eſt:

Vir doctus, Pollens, inſignis, Cœlſus, abundans
Moribus, ingenio, ſanguine, corde, Fide.

Joannis Baptiſtæ Mori Phyſici Collegiati, ac Nobilis Parmenſis, ejuſdemque tanti Præceptoris Diſcipuli.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

HAvendo veduto per la Fede di reviſione, ed approvazione del P. Fr. Tommaſo Maria Gennari Inquiſitore nel Libro intitolato: *Pompeji Sacci Medicina Practica Rationalis Hippocratis, Medicina Theorico-Practica, Nova Methodus Febres curandi &c.* non eſſervi coſ' alcuna contra la Santa Fede Cattolica; e parimente per atteſtato del Segretario noſtro, niente contro Prencipi, e buoni coſtumi, concediamo licenza che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gli Ordini in materia di Stampe, e preſentando le ſolite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 13. Decembre 1729.

(
(Andrea Soranzo Proc. Riſ.
(Pietro Grimani Kav. Proc. Riſ.

Agoſtino Gadaldini Segr.

AD

AD
LECTOREM.

Miraberis forſan, poſt aſſumptam Concionem Veterum & Recentiorum opinionem de Febribus, ſtatim hunc Tractatum in eadem Materia, huic fundamento Alkali, & Acido ſuperſtructum prælo commiſerim, quaſi ab intento in alio opere deviaverim: ſcias tamen hanc opinionem in præmiſſo tractatu non eſſe excluſam, cum ſententia Sylvii de le Boe, ibi ponderata, hoc fulciatur fundamento, Et ſi ſcire cupis cur potiùs in hoc tractatu exarando uſus ſim recentiorum terminis, quam antiquorum, ſi ambo in unum finem conveniunt, dico id feciſſe, quia mihi videntur per hos terminos magis diſtinctè, clarè & ſenſibiliter, Febrium natura, eſſentia & cauſæ dilucidari, cum effectus à mixtione Alkali, & Acidi prodeuntes, continuò noſtris ſenſibus exponantur, unde facilè etiam modum operandi illorum percipimus, & inveſtigamus, & ex hoc clariùs cognoſcimus quomodo Febris unà cum ſuis accidentibus excitetur, & in hoc conſilium Hippocratis ſecutus ſum, qui in Lib. de priſca Medicina monet Medicum ut ægro ſui morbi naturam, & cauſam per ſenſibiles rationes explicet: è contra verò cùm termini antiquorum ſint Metaphyſici & Speculativi, talem claritatem, & diſtinctionem non pariunt: qua propter priorum veſtigiis inhærere decrevi, tuæ potiùs utilitati quàm meæ gloriæ reſpiciendo, quam ſi ſuſceperis, gratias Patri Luminum, à quo omne bonum derivat, redde & Vale.

NOVA METHODUS FEBRES CURANDI.

FUNDAMENTIS ALKALI & ACIDI ſuperſtructa.

SECTIO PRIMA.

De Febribus Continuis.

DE Febribus continuis hìc loquor, à nullis ſenſibilibus diſtinctis exacerbationibus, ſed ab ortu uſque ad finem ſibi æqualibus, & quæ *Continentes*, vel *Synoche*, à Medicis vocantur, non excludendo Febres *malignas*, & *ardentes*, & eas, quas *Platerus Comitatas* appellat, eo quod comitem habeant alium morbum, qui ipſas vel excitavit, vel ab illis prodiit, & ſi morbum præcedant, *primariæ*, ſi ſequantur, *ſymptomaticæ* dicuntur.

Et quia communiter cenſetur, & alibi demonſtratur efferveſcentiam ſanguinis præternaturalem, motumque ejus perturbatum, Febris eſſentiam fundare, cùm nulla detur Febris ſine motu inordinato, & præternaturali pulſu, ab inordinato & præternaturali motu ſanguinis pendente, idcircò Febrium continuarum naturam in hac radicari negare non poſſumus, unde correſpondentem deducimus indicationem, præternaturalem efferveſcentiam ſedandi, quod à remotione cauſæ illius habetur. Hæc verò conſiſtit in aliquo principio ſanguineæ maſſæ conſtitutivo, naturæ leges excedente, vel qualitate, vel quantitate, vel motu, amicabilemque mixtionem cum aliis renuente, ex quo nobis ſe offert indicatio hujuſmodi principium ad naturæ normam regulandi, & aliorum conſortio amico mixtionis vinculo conſociandi. Et ſi hujuſmodi principium taliter affectum ſit à cauſa aliqua externa, vel interna fermentativa, his etiam providendum remotione illarum, vel fermenti extranei præcipitatione, & correctione.

Ut autem fidelis ad prædictos fines via ſternatur, attentè ſunt examinanda ſanguinis principia, eorumque vitia, Febrilis actus radices, per ſigna minutim diſtinguenda, ut contrariis remediorum virtutibus emendata, ad ſalutis terminos aditus ſuccedat, non omiſſa modi efferveſcentiæ ponderatione, quæ pro ſui exceſſu principiorum ſolutionem promovet, & auget in ſanguine, & Febris ſolutionem vel retardat, vel accelerat, vel mortem infert, Unde ſit.

CAP. I.

De Principiis ſanguinis, unde de Alkali, & Acido.

I. OMnia ſanguinis principia, integra ejus anatome facta, hìc declarare non eſt in animo, ſed ſolùm ea attingere breviter, quæ efferveſcantiæ præter naturalis ſunt cauſæ, hæc autem tribuitur non primis, & ſimplicibus principiis maſſæ ſanguineæ, ſed ſecundis, & compoſitis, omnibus mixtis perfectis communibus, ab Acido, & Alkali emergentibus.

II. *Acidum eſt ignis elementaris*, ſeu cœleſtis, ſecundum ſuarum particularum magnitudinem, numerum, figuram, ſitum, motum, & quietem, ita modificatum ut rationem principii ſeminalis induat; itaut ſemen cujuſcumque determinatæ ſpeciei nil aliud ſit, quàm ignis elementaris, ſecundùm prædictos modos variè diſpoſitos, quibus materiam, cui applicatur, ducit ad eum ſtatum, & configurationem, quam exigit individuum in tali ſpeci, quod apertè demonſtravit *Ariſtoteles*, quando de ſemine loquendo dixit, *Ineſt in ſemine omnium, quod facit ut fœcunda ſint ſemina, videlicet, quod calor vocatur, idque non ignis, nec talis aliqua facultas eſt, ſed ſpiritus qui in ſemine ſpumoſoq; corpore continetur, & natura, quæ in eo ſpiritu eſt, proportione reſpondens elemento ſtellarum, nempè illud cui anima, & virtus plaſtica proximè inſunt, neque hic ſenſu deprehenditur, neque ejuſmodi humor eſt, qui in coitu prodire cernitur, verùm quid ſpirituoſum, & cœleſtis naturæ in eo latens*. Clariùs non poterat exprimere *Ariſtoteles* virtutem ſeminalem, *plaſticam* dictam, per quam fœcunda ſunt ſemina, conſiſtere in ſolo ſpiritu elemento ſtellarum correſpondente, & cæleſtis naturæ, qui ignis elementaris ab omnibus habetur: & quando dixi *acidum* eſſe ignem elementarem, de cæleſti illo ſpiritu intellexi, cujus principium eſt Sol, ex quo ſyderum agmen quidquid hujus habet mutuatur. Talis aſſerti fundamentum deducebam ex eo, quòd exiſtimandum ſit, illum eſſe ignem elementarem, ex quo mixta intrinſecè componuntur, per quem etiam conſervantur, & eorum ſemina actuantu. Et quis non videt à calore Solis cæleſti mixta conſervari, dum in hyeme vegetabilia à ſuis functionibus ceſſant, flores, & frondes vitali ſucco otiante, pro fracta hujus ignis actione deficiunt, ſemina terræ conſignata torpent, animalia tarda ſunt in operationibus, & eorum ſanguis condenſatus, ſpirituum copiam denegans, inertes reddit facultates, ubi in vere Solis approximatione, liquefacto ſanguine, quando ſpirituum

proventu ditentur corpora, animalia tunc temporis venereo æſtu turgentia erudiunt, ſemina geminare incipiunt: hyberno pertæſi otio, & veterno excuſſo, ad motum ſe accingunt, vegetabilia foliis, & floribus coronata, tamquam de ſuperato frigoris hoſte triumphant, & terra hyemali ſenio aggravata, jucunda metamorphoſi delitioſæ reſtituitur juventuti. Si ergo ab igne Solis omnia conſervantur, omnia etiam componuntur: debet autem hujuſmodi ignis Solis, ut elementi componentis rationem mereatur, eſſe rarus mollis, & in motu moderatus, & placidus, nam denſus, rigidus, & in motu violentus, potiùs deſtruit quàm componat; ſic quælibet mixta à Sole diſtantia, ſuo calore conſervantur, quæ ſi approximarentur ſuæ ſphæræ, in cineres reducerentur, quia unita ejus corpuſcula, & citatiori motu vibrata, activitatem deſtructivam inferunt, in diſtantia verò diſgregata, & in motu remiſſa, conſervationi conducunt. Idcircò ignis culinaris non dicitur elementaris, quia plurium particularum agglomeratione violentam, cum pari motu, in objecta exercet actionem diſſolventem; hac ratione *Ariſtoteles* in citata definitione appoſuit illa verba, *idque non ignis*: Ignem eſſe acidum probat experimentis *Tachenius* in ſua clavi *Hippocratica cap.* 8. & *David Vanderbeche* in ſuis experimentis circa rerum naturalium principia *fol.* 36. & ſequentibus; nec ſolùm de igne culinari loquuntur, ſed de mixtis intrinſeco, etſi de illo aciditas verificatur, iſti non eſt deneganda, cùm & ignis culinaris ſicuti ille mixtorum intrinſecus conſtet particulis, quæ priùs in Sole fuerunt, ſunt enim particulæ à mixtis ſolutæ eædem quas à Sole in eorum ſemine, & nutritione receperunt.

III. Et ſi multa intensè acida non calefaciunt, hoc provenit à pauca ignis quantitate, ſed multùm coadjuvata à partium aquearum, & terreſtrium inflexilium acutie, & ſubtilitate, quibus talem motum in organo guſtus excitavit, per quem acidum comprehenditur, itaut non ſit improbabile acidum, aliud eſſe ſalinum, aliud ſulphureum, hoc calefacit, illud potius refrigerat, hujus generis ſunt acidum limonum, berberis granatorum, tamarindorum, &c, quæ nullum calorem imprimere experimur. Aliquando verò poteſt corpus multo acido, & igne abundare, quod arctè partibus unitum ſit, & in actione illius facta ad guſtandum, vel ſolutione à ſaliva, aliquæ tantùm particulæ moventur, vel ſi omnes, tam debili motu, ut aciditatem non calorem in rapidiſſimo, & citiſſimo motu particularum ignearum conſiſtentem exprimant: quod ſi per effervescentiam, vel alio inſtrumento hujuſmodi motum ſuſceperint, tam ſenſibilis fit calor, ut manu tolerari non poſſit, hoc patet in oleo tartari, & ſpiritu vitrioli, quæ ambo actuali calore orbata, attamen commixta, valido excitato fervore, tantus accenditur calor, ut vas manibus ſuſtineri non poſſit, nec alia ratione; niſi quia ſpiritus ignei in acido vitrioli latentes, omnes ſolvuntur à concepto fervoris motu, & citiſſimo rapidiſſimoque impetu moventur. Muſtum non calefacit ſicut vinum, quia in hoc per fermentationem ſolutæ fuerunt partes calidiores, quæ calore ventriculi à cæteris diſſociatæ, ad citiſſimum motum liberè exponuntur, unde calor: in muſto verò, cùm ſint arctè craſſioribus partibus involutæ, ſegregatio earum impeditur, & motus citiſſimus cohibetur, itaut per deſtillationem muſti ſpiritus vini non eliciatur. Ex quo deduci poſſe puto acidum, quod in uvis immaturis guſtatur, eſſe idem, quod in vino fermentato ſpiritum ardentem reddit, cum hac ſolùm differentia, quòd in uvis immaturis, rigidis & inflexibilibus particulis colligatur, per quod aciditatis ſenſus augetur, unà cum refrigerio, facta à prædictis partibus, compreſſione cum imbecilli motu, à quo frigiditas, ideò grana uvæ tunc ſunt dura & denſa. Ubi verò ab humido emolliuntur dictæ partes rigidæ, pereunte aciditate, dulcedo ſubſequitur, & facta fermentatione ſucci expreſſi deſtilatione, ſpiritum ardentem exhibet calidiſſimum, cum partes illæ igneæ citatiſſimo, & rapidiſſimo motu agitentur. Et in ſchola Carteſiana talis doctrina veritatem habet, cùm ſit illius principium, eamdem materiam, & calefacere, & refrigerare ſola motus diverſitate.

IV. Acidum mixtorum eſſe eorumdem ſeminale principium, plurimis experimentis, docet *Tachenius libr. citato cap.* 6. ubi habet à ſpiritu acido, quod idem eſt, ac à ſulphure, granorum kermes, infuſo oleo tartari fieri tartarum granorum kermes hoc eſt ſal kermes: & ſpiritus ſalis, affuſus ſupra ſal, vel liquorem tartari, fit ſal commune, eidem liquori ſi addas ſpiritum nitri, fit nitrum, &c. & ſal tartari ab additione dictorum ſpirituum, ſeu acidorum configuratur eodem modo quo configurata erant mixta à quibus dicti ſpiritus eliciti fuerunt, continens omnes virtutes eis proprias, itaut ſpiritus prædicti tamquam ſemen tartari materiam duxerint ad eas conditiones, proprias ſuæ ſpeciei, ex quibus manifeſtè apparet in acido eſſe ſeminalem virtutem, quæ nil aliud eſt quam potentia diſponendi materiam ad configurationem naturalem rei, cujus eſt ſemen.

Probabile tamen eſt terram, aquam, & aerem, igni eſſe mixta in conſtitutione ſeminis, cùm ſit compoſitum, & non ſimplex, & ſpiritus in eo exiſtens, cum aliis colligari indigeat ne evolet.

V. Proprietates huic acido ſeminali inſunt multæ, & prima eſt, quod ſit diviſum in munitiſſimas particulas, tantæ tenuitatis, ut quælibet à ſenſibus comprehendi non poſſit, & imperceptibilis; acido verò non modificato ignis tanta ineſt tenuitas, ut vitri poros penetret, prout pluribus experimentis inſignis *Robertus Boyle*, noſtri ſæculi honor, & rei litterariæ amplior, docuit in ſuo opere *Detecta vitri viri penetrabilitas à ponderabilibus partibus flammæ*. Secunda eſt motus, qui in acido ſeminali eſt moderatus, nec perturbatus, ſed ad certam regulam directus, in acido verò ſimplici, quale eſt illud ignis, non modificatus, eſt velociſſimus, & perturbatus, ut exprimit flamma, & radius ſolis, cujus valor in tanta diſtantia ad nos tam citò pervenit ut eo viſo calorem etiam percipiamus. Tertia eſt figura, quæ ei competit ratione corporis, & talis quanti determinari ad delineandas partes corporis ſecundùm talem figuram.

VI. Demonſtrata Acidi origine à Sole, & eſſe ignem elementarem in eoque ſeminalem virtutem radicari dependenter ab ejus modificatione, videndum eſt in quo conſiſtat talis modificatio, & ejus cauſa.

VII. Modificatio Acidi non una exiſtit, ſed diverſa, pro multitudine rerum quarum procreationi pro ſemine inſervire debet. Quælibet verò modificatio quinque abſolvitur reſpectu materiæ acidæ, nempè à quantitate particularum, ab earum figura, ſitu, motu, & quiete: his omnibus materia modificatur, ut operetur totum, quod à principio ſeminali exigitur. Ratione propriæ ſubſtantiæ, à quantitate determinata habetur temperies in determinato gradu, qui ſeminibus, & mixtis ab eis ortis eſt neceſſarius leges, quæ ſeminibus, & mixtis ab eis ortis eſt neceſſaria, hinc temperies dicitur acidum, vel fermentum. Ratione ſitus accipit ſe dilatare, reſtringere, explicare, & concentrare: ratione figuræ ad quemlibet dimenſionem ſe habilitat, & ratione motus, non ſolùm ſeipſum, ſed materiam, cui applicatur, ducit ad eam determinationem extenſionis, ad quam pendet motus ſufficiens ad delineandum quodlibet corpus, ſecundùm omnem organizationem excogitabilem, quod eſt præcipuum ſeminis requiſitum, cùm in tali motu conſiſtat ratio virtutis formatricis, ſemina fæcunda reddentis. Per motum fit principium omnium operationum mixti. Ratione quietis ſtabilitate firmat, quæ motu carere debent, & ita Acidum ignis, prædictis conditionibus qualificatum, omnia requiſita ſeminis reſtringit, & hanc modificationem aliorum elementorum concurſus ſua interpoſitione coadjuvat.

VIII. Ad hunc ſpiritum, ſeu acidum ita modificatum, reſpexit forſan Ariſtoteles, quando definivit naturam eſſe principium motus, & quietis in eo, in quo eſt, & verè hoc Acidum modificatum eſt natura illa, cujus operationes tam in ſanitate, quàm morbo tamquam prodigia admiramur, hoc eſt forma perficiens materiam cui ſubjectatur, & determinans eam pro ſua virtute in tali ſpecie. Nec aliud eſt formam educi de potentia materiæ, quam materiam modificatam operatricem fieri, qui modi cum eſſent in potentia materiæ ad eos per ducta cum acquiſitione virtutis operativæ, verè dicitur forma activa de potentia materiæ educi. Explicatur etiam

formam

formam non poſſe ſine materia exiſtere, cùm tales modi per quos materia fit operativa, & forma dicitur, non valeant ſine materia exiſtere. Medici in hoc ſpiritu calidum innatum cognoverunt, pro diverſitate partium corporis modificatum, non ſolùm generationi aſſiſtens, ſed organizato corpore omnia perficiens. In hoc conſiſtit illa temperies, quam Galenus animam vocavit, quę pro ſua diverſa modificatione in ſingulis partibus diverſa etiam operatur, à quibusdam nomine qualitatis inſignita, quia operando aliquod ſubjectum qualificat, ex quo dicitur qualitas, licèt in ſe ſit ſubſtantia.

IX. Pro horum modorum acquiſitione unio plurium particularum requiritur, quarum tenuitas facit, ut innumerabiles anguſtis reſtringatur terminis, relictis tamen ſpaciolis anguſtiſſimis, materiæ continuationem hinc inde interrumpentibus, tam dependenter à propria figura, quàm ab acquiſita per unionem, quę non ſufficiunt ad impedienda ſpatia, & vacuitates, maximè neceſſarias ad conſtituendam diverſitatem texturæ in diverſis ſeminibus obſervatæ. Non ſunt tamen cenſendæ iſtę poroſitates omninò vacuæ ſed ſubtiliſſimo æthere repletæ, quod motum acidi adjuvat, quandoque etiam pervertit, & quia iſta unio à ſolis particulis acidos obtineri non poteſt, hinc apparet neceſſitas eas colligandi cum terreis & rigidis flexuoſiſque particulis, ad olei conſiſtentiam excoctis, quapropter acidum hoc nobis modo ſe manifeſtat, vel ſub forma ſalis, vel olei. Et aliquando tam arctè additis partibus conjungitur, ut parvum motum efficere poſſit, aliquando verò unio debilis, & laxa motum liberum, & magnum permittit. Hinc diverſitas etiam acidorum provenit; nam quo plus aqueæ ſubſtantiæ habent, eo minus ſunt activa, quo plus terræ magis ſunt acria, ex quo etiam deducitur fundamentum aſſerentium ſal, & ſulphur eſſe principia cujuslibet generationis, ſicuti terram, & aquam, & aerem ſupradictis ſpaciolis immixtum, inter principia elementaria connumeranda eſſe.

X. Cauſa hujus modificationis eſt Auctor Naturæ, qui in ipſa creatione, & in illa imperativa benedictione, creſcite, & multiplicamini, qua vegetabilia, & animlia aſperſit, indidit potentiam igni, vel acido eis implantato, ſe diſponendi ſecundum prædictos modos ſuæ ſpeciei convenientes, & juxta ideas in ſua mente exiſtentes, expreſſivas eſſentiæ rerum, unà cum virtute ſe ſegregandi à cæteris partibus, & colligendi in determinata parte pro acquiſitione ultimæ perfectionis, ſi deeſſet imprimento dictæ partis talem potentiam perfectivam ſupradictæ materiæ ſegregatæ, unà cum determinatione temporis illius eruptionis. Idcircò particulæ acidi, nulla prævia cognitione naturali, ſed dependenter ab obedientia Deo debita, determinatis temporibus, & in debitis circumſtantiis ad prædictos modos ſe diſponunt.

XI. Tale eſt Acidum Philoſophis recentioribus excogitatum, mediis experimentis, & obſervationibus, per quod multa naturæ phænomena explicantur, quod poſtea nomen applicatum fuit, omnibus, accidis, virtute etiam ſeminali deſtitutis, & quæ ad guſtum talia apparent.

XII. Alkali eſt materia, quæ ſequitur virtutem acidi, ab eo motus, & configurationis legem ſuſcipiens, & velut per manus ducta, omni ſe accommodat figuræ. Hujus Alkali fundamentum eſt aqua, quæ in omnibus fit omnia, cùm per hanc nutriantur, & augeantur non ſolum vegetabilia, & mineralia, ut probat Helmontius tractatu complexionum, & mixt. elemen. figm. parag. 30. in augmento rami ſalicis ſola aqua nutriti, idem confirmat in aliquibus vegetabilibus incomparabilis, Boyle in chymico ſceptico fol. 52. *David Vanderbede* lib. citato fol. 212. *Tachenius* in *Hippocratis* chymici clavi cap. 3. quod ulterius confirmatur ex eo, quod omnia in aquam reſolvantur, ut docet *Helmontius* tract. de elementis parag. 11. citatus *David* fol. 282.

XIII. Ad hoc verò ut evadat nutrimentum, & ſit verum alchali, debet eſſe impregnatum aliqua portione acidi ſeu ignis elementaris, ad hoc ut per illud acidum in mixto exiſtens augeatur, & creſcat ad proportionem partium per ſuſceptum alimentum ad majus ſpatium ſe extendentim, & coagulatum cum partibus auctis ſit ſeminale principium, ab acido præexiſtente ad ſui normam modificatum, & in quantitate, ſitu, figura, motu, & quiete, multiores partes rigidæ terræ, & inflexibles aquæ miſcentur, à quibus in ſal coagulatur, unà cum virtute acidi interni, ſeminalis, Principii miniſterio fungentis, ſal illud variè configurando, ad alterius verò generationem non ſe extendit, ſed ſuæ virtutis terminus eſt ſolas ſalis configuratio, quæ virtuti acidi ſeminalis non reſiſtit; ſed obediens illud ſequitur, etiam cum propriæ configurationis alienatione. Hine eſt quod ſalia quo plus hujus acidi ſortita ſunt, difficiliùs in aquam reſolvantur, & quo minus, de eo participant, majori facilitate liqueſcunt, quod obtinent calcinata, ab igne accidi portione diſſipata, & in auras ſecum repat: in quacumque verò portione remanente ſemper inalterabilis conſervatur illa ſeminalis potentia tali modo ſe configurandi, juxta divinum decretum ſuæ ideſt correſpondens; hinc eſt quod quamcumque diſſolutionem, vel fuſionem patiatur ſal evaporato ſuperfluo humido, in concretione ad naturalem figuram redit. Ab hoc acido diverſimodè modificato eveniunt plures differentiæ ſalium, & diverſæ eorum actiones coadjuvatæ à terrarum partium quantitate, & configuratione, à quibus acrimoniam cum ſolvendi faculate ſuſcipiunt. Hac ratione alkali apud omnes hujus ſententiæ ſectatores pro ſale intelligitur, & quod de aqua ſolum ſupra dicto modo diſpoſita primario dicitur, ad ſalia omnia acidi virtuti obtemperantia non ſine ratione translatum fuit.

XIV. Alcali ſive conſideretur in aqua, ſive in ſale, amplas habet poroſitates, ut vacuum à *Tachenio* appelletur in *Hippocrat.* chymico *cap.* 10. & hoc ut valeat ſuſcipere figuratas particulas acidorum, & eis obedire. Hæ à partium ordine, & ſitu oriuntur. In qua anguſtiores ſunt, quæ tamen à modificatis corpuſculis acidæ materiæ dilatantur, ad ſui exigentiam. Et dum poroſitates iſtæ alcali non correſpondent figuræ particularum acidi, nituntur iſtæ in illas ingredi, quod cùm non poſſit fieri niſi partium diſtractione, & ſeparatione, ac ſitus mutatione, oritur tumultus, ille obſervatus in conjunctione acidi, & alcali.

XV. Hinc habemus alkali, quod eſt minus compoſitum, & eſt aqua elemento ignis aſperſa, & magis compoſitum, quod eſt ſal ex particulis aqueæ, & terræ, & ignis conſtans, quibus omnibus ineſt tamquàm proprietas ſua magnitudo figura, & motus. Magnitudo in particuli alkali eſt major, quàm in acidi, figura ratione aquæ eſt oblonga anguillarum more, & in aliquibus flexilis eſt, in aliis particulis inflexilia, in ſalibus varia eſt, de quibus vide *Robertum Rooch* ſuus ineſt motus, quo ad ſuam naturalem figuram tendunt, & quo acidum præcedens ſequuntur ad mixti compoſitionem.

XVI. Conveniunt ergo alcali & acidum, quod ſint materiæ modificatæ ratione magnitudinis, figuræ, & pororum. Differunt verò textura, quæ in acidi eſt denſa, in alcali raru, Motus in alcali tardior, quàm in acido. In hoc virtus magis activa, quod eſt primum dominans, in altero minor, & naturaliter ſubordinata priori, cujus virtus eſt perfectior, cùm ea mixtionem dirigat, & in qua paſſivè tantùm videtur ſe habere Alcali Salinum quamvis in diſſolvendo corpora videatur hoc eſſe acido efficatior, quo fuerit magis compoſitum, & igneis particulis non modificatis imbutum, ut mox videbimus, cùm accidi ſit proprium officium coagulare. Ambo ſunt inter ſe contraria, ratione ſolùm texturæ, ideò unita effervescunt, & poſt effervescentiam depoſita contrarietate amicè conveniunt & in unum mixtura coaleſcunt, conciliata per effervescentiam textura ad unionem accommodata. Unde in explicanda effervescentia, & ebullitione, in quorundam corporum mixtione excitata maximè conducunt hæc duo principia, ſicuti etiam pro cauſa coagulationum determinanda, nec alia magis adæquata à Phyſica, ut poſſunt peti principia ad hos effectus explicandos, itaut alcali, & acidi natura tunc ſe manifeſtet quando corpora duo mixta tumultuant, effervescunt, vel fermentantur, quamvis ad omnia corpora, & naturæ phænomena dilucidanda non ſufficiant.

XVII. Munus acidi eſt coagulare, quod principio ſeminali conceſſit etiam Ariſtoteles, quando adſtruit ſemen hominis eſt tamquam coagulum in ſanguine mulieris, pro formatione fœtus; coagulatio huic debita non eſt ſimplex, ſed architectonica primo, & per ſe, coagula-

gulatam materiam cum ſymetria figura, organizatione diſtendendo; non poteſt verò hoc exequi, niſi materiam à propria figura removeat, in quo opere tumultus & pugna oritur, reſiſtente materia pro conſervatione ſuæ modificationis. In hoc tumultu ſe explicat acidum, & quod parvo concludebatur in grano, materiam ſe millies majorem actuat, & organizat, eo modo quo granum thuris ſuper carbones injectum, cubiculum valdè magnum fumo implet, & eo modo quo ajunt lapidem philoſophicum ad unum granum figere ſex millia grana mercurii: & acidum ſolum coagulare, non alcali, etiam ex hoc patet, quòd in acido eſt virtus ſeminalis cujus proprium eſt dirigere materiam ad exigentium virtutis formatricis contentæ in ſemine, quod non poteſt operari, niſi coagulando præcedente motu particularum utriuſque, & cùm Alcali ſit materia tantùm, non debetur ei coagulatio actionem primariam in ſemine exprimentem.

XVIII. Iſtius coagulationis ratio fundatur in hoc quod alcali, & Acido minimis particulis in effervescentia redactis, acidæ plures alcalicas aſſumunt ſocias, & ſibi uniunt, eas dirigendo ſecundùm virtutem ſeminalis principiis, & per hanc unionem dicuntur coagulatæ, & concurrentes in unius compoſitionem. Et hoc non eſt aliud quam illud antiquorum peripateticorum, dicentium calorem perficere mixtionem, & continere elemente in unione, ex quo poſteà deducitur ratio explicans, quare acidum, quod non eſt niſi ignis, coagulet, & ignis culinaris diſſolvat, quia ille eſt modificatus, & pro tali modificatione alcalicas particulas ad unionem dirigit uniendo eas ſibi, & cum aliis particulis mediante humido oleaginoſo, ubi ignis culinaris ſine modificatione mixta diſſolvit ratione ſui motus velociſſimis, perturbati, & violenti, quo in partes ei appoſitas ſe inſinuat, loco movet, & lacerat. Si verò modificentur ignis particulæ dicto multoties modo, & ipſæ coagulabunt. Id circo natura omnibus animantibus moderatum dedit calorem, ignem alternum modificando, ſine quo deſtruerentur facta partium diſſolutione ab igne, ſi in ſuo velociſſimo, & violento motu relinqueretur. Modificatus verò partes ſolidas in ſua coagulatione conſervat, & fluidas apponendas coagulat, & ita conſtat acidum modificatum coagulare, non modificatum diſſolvere, ex qua diſtinctione multæ difficultates in hac doctrina enodantur, præcipuè circa ſalia alcalica, ſua ignitate corpora diſſolventia, cùm illa viderentur potius ab eis coagulanda, ob igneitatem aciditatem impertinentiam, quia licèt hac donetur ratione ignis in ſe contenti, non eſt tamen modificatus, ſed ſuo velociſſimo, & perturbato motu inſtructus, quo quæcumque occurrunt diſſolvit. Hac ratione bilis flava, vitellina, & atra, quamvis ignea, maſſam ſanguinis corrumpunt, & maximum calorem acendunt, quia ignis contentus in eis modificatione caret. Et ſi hujuſmodi ignis cum particulis rigidis, & inflexibilibus uniatur, magis diſſolvit, quod contingit in ſalibus alcalicis ex incineratione, & aliis prædictis particulis conſtantibus. Adnotare etiam hic licet, ſolùm de igne culinari intelligendum eſſe congregare homogenea, & diſgregare heterogenea, quia diſſolvit, non de elementari, qui ſui modificatione coagulando homogenea, & heterogenea congregat.

XIX. Acidum coagulare multis experimentis demonſtrat citatus David lib. citato à fol. 327. uſque ad finem, quæ lectori conſideranda relinquo ad hujus confirmationem. Hoc ſolùm animadverſo, quòd omnia acida modificata, ſi non valent materiam coagulare aliqua organizatione, informem ſemper præſtare coagulationem.

XX. Officium alcali eſt inſervire pro materia principio ſeminali in acido contento, per quod ſe habet tamquàm materia prima Ariſtotelica ad omnes formas diſpoſita, & ſi aliquid acidi in ſe continet, eſt tamen adeo debile, ut facilè cedat illis in virtute ſuperiori, cùm & hoc obſervetur in acidis ſeminalis virtutis mixtorum perfectorum principiis; nam caro in ventriculo habet ſeminale principium carnis acidum, quod ab acido ventriculis hominis deſtruitur, hoc eſt tollitur ejus modificatio impura illa maſſa principio ſeminali alimenti humani. Concurrit etiam hoc alcali ad effervescentiam mixtionem præcedentem, & diſſolutionem operatur, ut ſuperiùs dixi.

XXI. Variæ ſunt differentiæ acidi, primò dantur, quæ triplici regno animali, vegetabili, & minerali correſpondent, ſecundò aliud eſt fixum aliud volatile, hoc eſt proprium animalium & vegetabilium, illud mineralium, tertiò aliud eſt manifeſtum, aliud occultum, differentiæ ſumuntur etiam à gradibus. Alcali & ipſum ſecundùm has differentias dividitur.

XXII. Inter hæc mediant aliqua corpora, quæ nec ſunt alcalica, nec acida ſed neutra appellantur, ex eo quod ex utriuſque anatica ferè proportione conſtent, ideoque nec coagulantur, ſed in corporibus diſſolvendis ſunt maximè idonea.

XXIII. Sanguini hæc duo principia ineſſe comprehenditur ab igneo ſpiritu vitali in eo reſidente, qui ſuam ineſſe modificationem pro certo credendum eſt, cùm tota maſſa ſanguinea pluribus & heterogeneis partibus conflata, in unum velùt homogeneum integrè conſervetur. Lege Alchali ſanguinis demonſtratur in ejuſdem deſtillatione, dum utrumque ſal armoniacum, & tartarum exhibet. Materia etiam in nutrimentum partium abiens à ſanguine ſubminiſtrata ejus alcali dicitur; cùm ſequatur naturam acidi, & ad eo configuretur juxta exigentiam partis cui hoc ineſt. Ex horum concurſu effervescentia illa pugnando exitatur, qua motus fermentationis ſanguini perpetuatur, calor perennatur, & excrementa ſegregatur. Poſt pugnam ſequitur perfecta mixtio decertantium, quæ eſt coagulatio, & inutilium præcipitatio, acida enim, & alcalia humanæ naturæ non convenientia, vel perfectioni ſanguinis contraria, poſt pugnam ſimul coagulata, in ſalinam ſubſtantiam præcipitantur, quæ à ſero abſorpta per urinam excernuntur, portio altera in lixivioſum ſalem fixata in hæpate ſecernitur, aliæ in ſalem acidum coagulatæ in liene de novo exaltantur, pro totius maſſæ ſanguineæ beneficio. Dum horum coagulatio perfectiva, & depurativa exercetur, aliæ adveniunt partes acidæ, & alcalicæ ſanguini ab alimentis, aliæ per effervescentiam ab eo ſeparantur, quibus pugna ſuſtentatur, & fermentatio hoc modo continuò protrahitur, & vitalis illa flamma, ſanguinem accenſum conſervans, ab hoc fonte derivatur, quo modo etiam fit prima illa ſanguinis accenſio in puncto ſaliente in prima organizatione animalis, ex qua motus ille continuatus diaſtolis, & ſyſtolis. Alcalicum, & acidum principium demonſtrans, quia accenſio illa ſanguinis in puncto ſaliente non habetur à motu cordis, quod nondum eſt organizatum, non à nerveo ſucco, motus ejuſdem cordis moderante, cùm adhuc non ſint cerebri, nec nervorum rudimenta, ergo à ſolo concurſu aliquorum corporum in ſanguine latentium, quo mediante ſimul effervescunt, & flammulam quandam in ſanguine accendunt, hæc verò corpora non poſſunt eſſe, niſi acida, & Alcalia, cùm videamus horum mixtione effervescentiam excitari, & quandoque flammam accendi, etſi in principio generationis ſanguinis accenſio ab his principiis derivatur ſemper ab eiſdem pendere credendum eſt: hujus alcali, & acidi portio effervescens cum reliquiis ſanguinis in corde ſemper remanet, à qua vitalis illa flamma, cordi à pluribus donata, originem habet, inſerviens poſtea pro rarefaciendo ſanguine de novo advenienté, quo rarefacto novas relinquit reliquias ſanguinis & ita flamma illa cordis perennatur, & prout iſtæ reliquiæ ſanguinis pro majori, vel minori abundantia alcali, & acidi magis, vel minus effervescunt, calorem vel majorem, vel minorem efficiunt: rarefactio ſanguinis in corde ad horum principiorum excitationem facit, ſicut & motus circulationis, quibus continua acidi, & alcali ſuſcitatio debetur.

XXIV. Et quia hæc effervescentia naturalis ſuos habet limites, ita etiam inſunt alcali, & acido ſanguinis ſui modi à quantitate, ſitu, figura, motu, & quiete particularum componentium pendentes, quibus non ſolùm multitudo, & portio ſubſtantiæ determinatur, ſed eorum virtus limitatur, à quibus ſi exceſſerint, fit effervescentia præternaturalis, in qua ut dixi conſiſtit eſſentia Febris, qua propter ejus particularis cognitio eſt neceſſaria, unde de ea aliqua delibanda ſunt.

CAP.

CAP. II.

De Efferveſcentia præternaturali ſanguinis.

Est præternaturalis efferveſcentia ſanguinis, inordinatus ejus motus, naturalem pulſus rythmum, & circulationem pervertens, cum ſenſibili læſione operationum, & partium quæ ſanguine indigent.

II. Hujuſmodi efferveſcentia, alia eſt immoderata, alia debilis, alia mediocris; Immoderata eſt illa in qua ſpiritus in copia, & inordinato motu moventur, unà cum raritate, & laxitate unionis partium componentium ſanguinem, à qua pendet copioſa exaltatio alcali, & acidi, quæ ſimul coeuntia ſummè efferveſcunt, & turbulentam in maſſa ſanguinea tempeſtatem excitant, aucta à concepta in efferveſcentia unione magis laxante, unde reliquiæ ſanguinis in eo remanentes magna ebullitione agitatæ calorem magnum in corde accendunt, à quo ſemper rarefactio ſanguinis fit major, cum magno totius calore, ſolutis igneis particulis in copia per dictam efferveſcentiam, & inordinato motu à ſua modificatione diſtractis, unde igneum calorem corpori imprimunt, membra colliquant, & perſeverante dicta efferveſcentia magis ſanguinis conſtitutio laxatur, ad integram diſſolutionem tendens. Hinc eſt quod calido præditi temperamento, & ſpirituum copia divites, acutis facilè corripiantur Febribus, cum maximo fervore & æſtu, & vitæ periculo. Ex his etiam deducitur quomodo Febres cum intenſa efferveſcentia, pulſu magno elevato, in malignas tranſeant, cum pulſu parvo, debili, & raro ſine caloris ſenſu, quia à magna efferveſcentia præcedenti rarefactus nimis ſanguis, & ejus meatus ſummè aperti, in copia exhalat ſpiritus, calor interit, & putredo in iſtius interitu fundata ſupervenit, à qua Febris maligna. Cauſa laxitatem ſanguini concilians, & libertatem copioſo acido, & alcali concedens, non eſt alia niſi humor Alcalicus acris à ſanguine ſegregatus, vel aliundè tranſmiſſus, ſua acrimonia partes conjunctas ſanguinis dividendo, & ſeparando, valdè laxatas & omnium partium componentium diſgregatio. Humor ad hoc opus efficax eſt bilis ſecundùm omnes ſuas differentias, pituita ſalſa, & ſal illud urinoſum, ſed armoniacum quod per urinam ſolet expelli, ſi intra ſanguinem detineatur, impedita ejus expulſione. Quantæ enim ſit activitatis ad inordinatas efferveſcentias excitandas, ejuſdem uſus intra corpus aſſumpti oſtentant. Et hujuſmodi humores à recentioribus non immeritò fermenti nomine appellantur, à modo operandi quo cruoris maſſam ad inordinatam fermentationem impellunt: continuò etiam augetur ſupradicta laxitas ab efferveſcentia in corde concepta, à qua major copia Alcali, & acidi ſemper ſegregatur.

III. Tarda efferveſcentia præternaturalis eſt illa, quæ naturalem regulam, & normam excedit, minus tamen ab hac diſtat quam inordinata de qua ſuperius, cujus cauſa eſt eadem excitatio acidi, & alcali in majori copia quam conveniat ſtatui naturali, in minori tamen quantitate excitantur quàm in inordinata, unde iſta duo contraria in occurſu majorem excitant efferveſcentiam, quàm in ſtatu naturali, quia ſunt abundantiora quàm in illo, minorem verò ſuſcitant ea, quæ immoderata dicitur, quia ſunt in minori quantitate, idcircò diu etiam protrahitur iſta efferveſcentia, ſive ei ſuccedat concoctio ſive diſſolutio maſſæ ſanguineæ, utraque enim à motu partium ſanguinis pendet, conſequenter ſi motus ad has erit tardus, tardus aderit earum eventus. Sic & in mechanicis, quæ lentè efferveſcunt lentè coquuntur, vel lentè diſſolvuntur. Muſti ebullitio torpens ejus claritatem, & puritatem retardat.

IV. Hujus tarditatis natura habetur à copia humorum, efferveſcentiæ Alcali, & acidi reſiſtentium, cùm non valeant ſe dilatare ad illud ſpatium ad quod ab illa impelluntur, cùm non ſit tanta capacitas in vaſis à multitudine humorum omnia ſpatio, ad integram dilatationem vaſorum ferè occupato, multitudo partium craſſarum tarditatem hanc efficere poteſt, dum ab iſtis tam arctè ſanguinis partes conſtringuntur, ut nata efferveſcentia non poſſit eas ad magnam diſtantiam removere, ex quo neceſſitas debilis, & tardæ efferveſcentiæ oritur, hujus exemplum habemus in compoſitione cereviſiæ, ſi farina hordei diutius quam par ſit aqua maceretur, quia tunc liquor evadit mucilaginoſus & craſſus, fermentationi omninò ineptus. Et vina in principio lentè efferveſcunt, ſubtiliſſimis particulis intra craſſarum clauſtra otiantibus, & praxis nos docet lentas has, & tardas ſanguinis efferveſcentias, Febres in longum protarhentes, contingere corporibus craſſis humoribus refertis, ſpiritus iretientibus, & eorum motui impedimenta formantibus, vel poroſitates ſanguini innatas, & neceſſarias implentibus, ut dilatare ſe nequeant ad efferveſcentiæ excitatæ exigentiam. Adeſſe in liquidis meatus probat aqua, & vinum conglaciatum ſcatens bullis aereo ſpiritu repletis, quibus earum partes hinc inde diſſotiatæ manent, & eſſe in ſanguine neceſſarias confirmat neceſſitas motus, & partium ejuſdem; indiget enim ſanguis pro uſu corporis, & ſui vitalitate continua efferveſcentia, & ſi non eſſent in ſanguine meatus, nec ſpiritus, nec ejus partes moverentur, deficiente ſpatio in quo talia corpora per motum deberent transferri. Horum ope admiſſo in penetralibus cruoris ſpiritus, inſito motu per illa diſcurrit, & hoſtem mixtioni cruoris non aptum vel illi adverſantem expellit, per patentem dictorum meatum viam. Altera debilis efferveſcentiæ cauſa eſt alcali, & acidi enervata potentia, ab aliis particulis maximè aqueis, unà cum illis unitim ſeparatis, quantum enim poſſit aqua ad impediendam efferveſcentiam experientia docet in aqua ebuliente, cujus addita frigida ebullitio impeditur. Accidit etiam pro cauſanda tarda efferveſcentia Acidum, vel abundans in majori quantitate quàm Alcali, à quo iſtud facillimè coagulatur unâ cum partibus quibus adhæret, ut rarefactioni reſiſtat, cujus defectu efferveſcentia magna fieri non poteſt, ſed ſolùm debilis & tarda, & quamvis videatur data hac coagulatione non debere fieri efferveſcentiam præternaturalem, cùm ſit coagulatum unum ex principiis illius, conſiderandum tamen eſt in coagulatione craſſas partes uniri, aqueas, & feroſas cum tenujori ſanguine exprimi, eo modo quo contingit in coagulatione lactis, in illa parte ſubtiliori adſunt Alcali, & acidum diſgregata, & conſequenter apta præternaturalem efferveſcentiam efficere, ſed lentam, quia materia in qua reſident, ob ſui tenuitatem, & craſſitiem deficientem, non eſt apta rarefieri, & neque immoderatè efferveſcere, qua de cauſa etiam fit pulſus parvus, quia in ſiniſtro cordis ventriculo materia craſſa non rarefit, reſiſtente compactione nimia à craſſitie communicata: aquea feroſa, & tenuis, & ipſa validæ rarefactionis eſt incapax, cùm ſolùm eis contingat ſubjectis aliqua craſſitie donatis, hinc ablata rarefactione non exigit materia multum ſpatii; & in egreſſu arteriam parum elevat, & cum parvo impetu, ideò pulſus evadit debilis, & parvus: Et omnes iſtæ cauſæ ita valent tantam efferveſcentiam conſervare, ut reſiſtant efferveſcentiæ, cui continuo per cor circulando ſubjacent.

V. Efferveſcentia mediocris eſt media inter violentam, & lentam, à mediocri concurſu Acidi, & Alcali dependens, mediocritatem in cauſa excitante cognoſcens. Hæc efferveſcentia quamvis præternaturalis, & morboſa, inſervit tamen naturæ pro inſtrumento ad expellenda à maſſa ſanguinea excrementa Alcalica, vel acida, quibus nimis diſſolvitur, vel coagulatur, & ſi non evenit, ut expellat, tali efferveſcentiæ motu ea ſubigit, attenuat, dividit, aliis miſcet, & integrè unit, ut amplius non noceant. Et hujus morboſæ efferveſcentiæ utilitas ex hoc cognoſcitur, quòd immoderata efferveſcentia, & lenta non poteſt tolli, niſi ad hanc mediocrem redigantur, quod certiſſimum eſt de immoderata tendente ad diſſolutionem ſanguinis, & conſequenter ad ejus corruptionem, cui ſubſequitur vitæ extinctio, & hic eſt communis modus quo Febres enecant, maſſam nempe ſanguinis in ſuas partes, & principia motu violento vel continuato diſſolvendo: demonſtratur de lenta, quia hæc non obtinet excrementorum expulſionem, niſi augeatur, nec ceſſat niſi craſſities vel aciditas humorum, maſſam ſanguinis condenſantium tollatur, hac ablata ſanguis ad mediocritatem efferveſcentiæ reidigitur, donec per iſtam perfecta mixtio in maſſa ſanguinis obtineatur.

VI. Nec mirandum eſt efferveſcentiam præter naturalem ſanguinis, quæ eſt eſſentialiter morbus, ad Febrilis

brilis incendii ſedationem auxiliares præſtare manus, cum eadem efferveſcentia actiones lædens mixtionem perfectam principiorum ſanguinis promoveat, intra mediocritatis limites moderata. Nulla enim fit mixtio niſi in miſſibilibus adſit motus, quo tamquam ad unitatem rediguntur, etiam quæ innata contrarietate fœderis vinculum recuſant, ſic partes in muſto exiſtentes diverſæ naturæ ſola efferveſcientia in unam vini ſubſtantiam colligantur, tot ſimplicia ad theriacam requiſita efferveſcentiæ, motus in unum unit compoſitum, oleum tartari, & ſpiritus vitrioli, prævia ebulitionis agitatione in tartarum vitriolatum coagulantur, ſic ſanguis præter naturam efferveſcens ad meliorem redigi poteſt unionem duce motu, quo craſſa attenuantur, & ſubtiliora apprehendunt corpora, & fixa volatilizantur volatilium mixtione, & volatilia fixantur fixorum adjunctione, inutilibus, & renitentibus partibus præcipitatis, ſi craſſæ extiterint, vel in auras reſolutis, ſi tenues, nec alio modo poteſt fieri mixto eorum, quæ ſunt diverſæ naturæ, homogeneis enim ſimul unitis nunquam ſuccedet perfecta mixtio, ſicuti mixtum non coaleſcet ſi minima ignis ſimul accedant, remanentibus cæteris elementis ſine illius ſocietate, ſed omnia miſcibilia ad minima debent uniri, itaut minimum unius miſcibilis accedat minimo alterius, tali modo ut unita non ſint inter ſe diſtinguibilia, nec alia ratione poteſt obtineri hæc mixtio, quàm motu, tam diu continuato, quamdiu iſta miſcibilium unio ſuccedat ad normam naturæ dirigentis.

VII. Cum autem excitati Alcali, & Acidi ſanguinis præternaturalem efferveſcentiam ſupponat, laxitatem unionis in partibus ſanguinis, unà cum earundem diſgregatione, ſuo motu libertatem molientibus, majorem ſemper laxitatem, & ſegregationem introducunt, ad quam tollendam eſt neceſſaria introductio majoris unionis in maſſa ſanguinea, quod operatur efferveſcentia mediocris, etiam præternaturalis, dum partes ab iſta commotæ, & excitatæ alias particulas diſgregatas apprehendunt, ad unionem cum cæteris cogendo, & ſic partes diſgregatæ dum libertatem motu quærunt, compedes ſibi fabricant, & ut dixi in hujuſmodi agitatione, inutiliores partes perfectioni ſanguinis adverſæ omninò ſegregantur, eo pacto quo lolium, & avena ventilabri motu à tritico ſeparantur, unde ſanguis reparata partium unione, nobiliorem acquirit puritatem, & inteſtino bello pacem ſibi parat, cum felici perfectione, per talem unionem prohibita extractione copioſi Acidi, & AlKali, præternaturalis efferveſcentia ſanguinis ceſſat, & in hac principiorum ſanguinis unione conſiſtit concoctio, quæ Febres ſolvit, & ſanitatem reſtituit, prout ſancivit Hippocrates lib. de veteri medicina, ſcribendo, *concoquitur verò, ubi mutua fit permixtio*, & cum aliis unio, & ſi præcipit Hippocrates primo aph. 22. concocta medicari, ubi inuit purgationem humorum concoctione paratorum ad expulſionem, id non præcipit pro formali concoctionis, quod in mixtione, & unione perfecta conſiſtit, ſed pro conſequenti, nempe pro excrementis quæ in qualibet concoctione, hoc eſt partium ſanguinis unione ſeparantur, & niſi ſecuta iſtorum expulſione, periculum eſt, ne denuo cruori miſceantur, ad excitandas novas in ſanguine tempeſtates. Et per iſtam ſegregationem excrementa dicuntur concocta, quia apta ad purgationem, nullo mixtionis vinculo cum aliis colligata, ut expulſio, vel attractio per purgantia prohibeatur, ideoque ſtatim purganda veniunt. Tanta eſt utilitas à morboſa, ſed mediocri efferveſcentia ſuppeditata, cujus inditium habemus ab eis, qui convaleſcunt à Febribus vehementibus, & magnis vel mediocribus ſine ullo medicinæ auxilio, in quibus unio partium diſgregatarum ſanguinis, & excrementorum ſegregatio non poteſt haberi, niſi ab iſta efferveſcentia ad mediocritatem redacta, cum ex dictis immoderata, & lenta ad hoc ſit inſufficiens.

VIII. Ab his differentiis efferveſcentiæ, ab occurſu Acidi, & AlKali ſanguinis accenſæ, regulam deſumit efferveſcentia ſanguinis in ventriculis cordis à pulſu connotata: nam ſanguis immoderatè efferveſcens à rarefactione in corde accepta magis attenuatus cum ſegregatione majoris quantitatis Acidi, & AlKali violentius efferveſcit, & in arteriam expulſus cum impetu, & indigentia magni ſpatii ob raritatem, arteriam ſummè elevat, & dilatat cum magno conatu, unde pulſus magnus & vehemens, in lenta efferveſcentia, cùm ſanguis ſit incapax magnæ rarefactionis, parum dilatatur in corde, & parva copia Alcali, & Acidi ſegregata parum etiam in efferveſcentia augmenti ſuſcipit, hinc minori indigens ſpatio ad hoc ut in arteriam recipiatur, & à patria efferveſcentia minus virtutis, & impetus acquirens, arteriam parum, & ſine impetu dilatat, unde pulſus parvus, & debilis, mediocris, inter utramque medium locum habet pulſum medium inter vehementem, e magnum parvum, & debilem cauſando ob efferveſcentiam mediam inter immoderatam, & lentam, & excitationem Acidi, & AlKali mediam pariter inter magnam, & parvam.

CAP. III.

De modo curandi Febres continuas cum immoderata Efferveſcentia.

I. SI Febris erit cum pulſu magno frequenti, & æſtu intenſo, cum urina rubea, bilem Alcalicam turbas ardentis Febris proprias in ſanguine promovere oſtentant, tam ratione ſuæ volatilitatis, & igneitatis, quàm acrimoniæ AlKalicæ, conditiones nomine putredinis ab antiquis expreſſæ, quibus ſanguineam maſſam attenuat agitat, magiſq; raram reddit, ut citiùs, & vehementiùs ebuliat, aditum reſerando copioſæ quantitati AlKali, & Acidi, & magis diſponendo ad immoderatam efferveſcentiam accipiendam in corde, à qua cum ſegregentur partes calidæ, in abundantia calor intenſus, & inquietudo toti communicatur, & ſanguis ſummam rarefactionem, & impetum ſuſcipiendo, in exitu à corde arteriam ſummè dilatat, cum impetu, & pulſum magnum vehementem, & frequentem efficit. Nec obſtat ratione igneitatis bilem aciditatem acquirere, & conſequenter aptitudinem ad coagulandum magis quàm diſſolvendum, quia bilis igneitas non eſt modificata, & eſt ſali lixivioſo conjuncta, ideoque diſſolutioni magis accommodata, juxta dicta ſuperius de AlKali, & Acidi proprietatibus *cap.* 1. *num.* 18. ſic bilis in copia abundans cum acido ſanguinis efferveſcens in copia coagulatur, & præcipitatur, poſtea cum ſero per urinam expellitur, croceum colorem illi communicando. Hæc bilis quantitas aggregata fuit in corpore per alimenta generationi hujus opportuna, quæ ſunt calida, ut aromata, & vinum generoſum, anni tempeſtas æſtiva, congregatur etiam in ſanguine ob vitium inſtrumentorum in hepate reſidentium, per quod non ſecernitur nec ſeparatur, juxta officium à natura ejus conſignatum, unde cogitur in maſſa ſanguinea domicilium contrahere, cum maximo iſtius detrimento. Aliquando ſegregata, & in veſicula congregata volatilitatem acquirit, & egreſſa per proprium ductum in inteſtina, per lacteas, & ductum thoracicum de novo ſanguini confunditur, ſupradictas turbationes efficiendo.

II. Pro cujus curatione, cùm efferveſcentia in hujuſmodi Febre ſit immoderata cruoris diſſolutionem tentando, quis non videt efferveſcentiam moderandam eſſe? Hinc venæ ſectio proficua inter cætera remedia evadit, quia aperta vena AlKalicus ſpiritus, ſolutus à conſortio reliquarum partium exit, quietem majorem toti cruori relinquendo, deficiente dicto ſpiritu in violentia ob quantitatem diminutam. Pari pacto vina plus juſto ebullientia ſedantur aperto dolii orificio, vel extracta vini portione, quod ſi à ſanguine miſſo immoderata adhuc perſeveret efferveſcentia, à dicta pulſus magnitudine, & vehementia demonſtrata, reiteranda eſt ſine metu in virium conſtantia, etiam pluries, donec decreſcentem ex minorato pulſu ſanguinis motum deprehendamus. Exceſſus verò in hujuſmodi evacuatione vitandus, tam ratione virium in hac periclitantium, quàm ratione concoctionis, qua ſanguis præter naturam efferveſcens indiget, ob conceptam partium diſgregationem, & ſolutionem, cum mixtionis vitio, quæ in priſtinum redigi non poſſunt niſi coctione, in mutua, & ordinata partium unione conſiſtente, & ad quem pervenire non licet, niſi particularum motu à ſpiritu proveniente, quapropter ſi hic deficiat, talis motus ceſſat, & partes quæ ſub illo in perfecta mixtione continebantur amiſſo moderato-

deratore ad priſtinam libertatem revertuntur, cum totali ſolutione mixti ſanguinei, & ſolutæ non habentes quem ſequantur ad unionem recuperandam, effetatiores factæ in totum deſæviunt. Et ſi non deficiat ſpiritus, debilis tamen à ſanguine miſſo remaneat, tarda ſequitur concoctio, cùm tardus ſit motus ſanguinis eam promovens. His adjungitur, quòd à ſanguinis effuſione Febrilia pullulant incrementa, cùm videamus in praxi poſt immoderatam hæmorragiam, vel menſium profluvium Febrem accendi, non aliam ob rationem, niſi quia omnes partes ſanguinis à ſpiritu in unione, & mixtione continentur, hinc iſto profuſo & proſtrato, partes ſine imperante ſolvuntur & ſegregantur; in cujus executione motus excitatur naturali frequentior, & Febris accenditur. Pari modo diſcurrendum eſt in nimia ſanguinis evacuatione facta per artem. Niſi magis placeret aſſerere per miſſionem ſanguinis reliquum in venis remanentem magis attenuari, & perdurante actione cauſæ Febrilis, & ſanguinem ad majorem efferveſcentiam evehi, ob diſpoſitionem ad citatiorem motum à majori raritate conciliata. Quo in loco ſunt etiam conſideranda circa hanc materiam, quæ habet *Uviliſius* cap. 9. de Febribus, cautè ergo procedendum in copioſa ſanguinis miſſione, dum majora damna excitare poſſumus, & integræ corruptionis maſſæ ſanguineæ, & retardatæ concoctionis, hoc verò non tantum nos terrere debet, quàm periculum corruptionis, quia ſi neceſſitas urget, copioſè evacuandum eſt, cùm ſit melius morbi finem prolongari, quàm mori. Regula ad evitanda iſta pericula nobis erit pulſus, tantum enim ſanguinis detrahere poſſumus ſine periculo, quantum ſufficit ad reducendum pulſum ad mediocritatem frequentiæ, magnitudinis, & vehementiæ, tunc enim ſignum eſt efferveſcentiam ab immoderata ad mediocrem tranſiiſſe, per quam concoctio poteſt perfici, ideoque tunc à nova ſanguinis miſſione ſuperſedendum, & cavendum ſemper, ne in ſanguinis miſſione pulſum ad parvitatem deducamus, quia tunc memorata iminent pericula. Si verò vires ſint debiles, & efferveſcentia magna, parum ſanguinis eſt mittendum, quia in parva etiam miſſione alcalici ſpiritus copioſi effluunt, ut inſignis efferveſcentia remitti valeat; & quandoque ex ſanguine miſſo talis ſanguineæ maſſæ motus conciliatur, aptus ad unionem partium, & concoctionem præſtandam, & à levi evacuatione fermenta illa Alcalica, ſanguinem commoventia, extra evolare poſſunt, cùm ſint volatilia, & pateat via in ſecta vena, cum Febris diminutione.

III. Tempus huic remedio opportunum, eſt principium morbi, & ſi reiterandum ſit, non eſt multum differendum præcipuè in eis qui debilem ſortiti ſunt ſanguinis conſtitutionem, cum violenta unius diei efferveſcentia hujuſmodi ſanguinem ad violentam diſſolutionem cogere valeat, in quo caſu plus damni, quàm utilitatis allatura eſt poſtea ſanguinis miſſio: debilem habent ſanguinis conſtitutionem, qui raram corporis texturam ſortiti ſunt, & in operationibus cito debilantur, nec magnam ad eas promptitudinem habent, & cum timore actiones ſuas agrediuntur, & proſequuntur.

IV. Efferveſcentia immoderata in ſtatu Febris exurgens evacuationem ſanguinis prohibet, ſi ſigna concoctionis appareant in urinis, demonſtrantia talem motum pendere à conatu naturæ molientis evacuationem partium inutilium, & fermenti extranei, ſine quo unionem partium obtinere non poteſt, unde tunc evacuato ſanguine motus naturæ criticus impediretur, excrementa & fermenta de novo miſcerentur ſanguini cum maximo ægrotantis periculo, interrupto per talem evacuationem motu, ad humoris ſegregationem apto, ſi verò concoctionis ſigna non appareant, credendum potiùs excitatam efferveſcentiam à fermenti augmento, vel à majori ſanguinis raritate extremæ diſſolutionis nuntia provenire, quàm à motu ſpirituum critico: idcircò in tali caſu ſanguinem mittendum judico, cùm ſit eadem indicatio efferveſcentiam ſedandi, & ſanguinis diſſolutionem impediendi. Ex quo colligitur, ſi in Febre benigna ad augmentum, vel ſtatum properante, ſuperveniat prædicta efferveſcentia, continentis, vel ardentis Febris æmula, venæ ſectione utendum eſſe, ac ſi tunc inciperet Febris, quia tunc fit tranſitus de Febri unius naturæ ad aliam alterius naturæ, quæ eodem modo curanda eſt ac ſi tunc inciperet, ſine alia Febre antecedente, & ſicuti tunc venæ ſectionem indicaret, etiam & nunc, cùm ſit in principio reſpectu ſui, quamvis adſit augmentum reſpectu alterius. Menſuranda tamen eſt hæc evacuatio cum præcedentibus factis cum virium robore; & ægrotantis natura.

V. Aliquando in ſtatu Febrium efferveſcentia immoderata minuitur, quod ex pulſu minus turgido, & minus vehementi cognoſcitur, & ſi tunc nulla ſuccedat evacuatio, & poſt aliquos dies Febris augeatur, & ad priſtinam revertatur vehementiam, vel alia ſuperveniant timenda ſymptomata, dubitandum eſt materiam ſegregatam fuiſſe à natura, quando pulſus à priſtina remiſit vehementia, & magnitudine, eamque in expulſione detentam fuiſſe in aliqua parte, ibique fixatam inflammationis initia præparaſſe, quod ex Febris vehementia renovata, & ex ſupervenientibus aliis ſymptomatibus colligere poſſumus, idcircò in tali caſu ſanguinis miſſio reiteranda eſt in incipientis inflammationis remedium derivativum. Et ex hoc deducitur ratio, quare multi in vigore morbi melius ſe habere incipiant, & tranſactis duobus, vel tribus diebus in pejus decidunt, & ad interitum præcipitant.

VI. Locus ſectionis venæ ſint vaſa magna cum ab his ſpiritus in majori copia evacuentur. Non rejicio ſectionem ſalvatelæ, quæ ſanguinem immediatè ab arteriis ſuſcipiendo, extractionem ſpiritus Alcalici in copia poteſt coadjuvare, quamvis communiter, ſed falsò paucos ſpiritus exhauriri in ſectione talis venæ credatur. Attendenda eſt etiam anni temporis conditio; in vere largiorem ſanguinis miſſionem permittere poſſumus, ſanguine ſpiritu pleno, & in equitate abundante; autumno verò depopulato ſpiritu in cruore, à præcedenti calore æſtatis illum inertem relinquit, unde etiam minorem exigit evacuationem; æſtas etiam ob copioſam tranſpirationem, & magnam ſanguinis raritatem, copioſam evacuationem prohibet, ſicut puerilis, & ſenilis ætas ob virium debilitatem.

VII. Neque in hoc audiendus Helmontius miſſionem ſanguinis in qualibet Febre damnans, niſi à ſuorum arcanorum poſſeſſoribus, unica exhibitioue Febrem cujuſcumque generis, & hecticam in uno menſis ſpatio ſedantium efferveſcentiam extinguendo, & humores in perfecta mixtione congregando, extraneis fermentis diſſipatis, vel præcipitatis. Qui verò ad hæc non pervenerunt Helmontii verbis, & jurgiis ſe non permittant ſeduci à miſſione ſanguinis, quæ arcanorum defectu extranei fermenti particulas cum ſanguine educit, ſpiritum impetum facientem evacuando, efferveſcentiam, vel extinguit, vel moderat, humore ſuper alios ſuperbiente educto unionem, & pacem cum aliis perficit. Et ſpreta ſectione venæ in arcanorum defficientia, à nimia ſanguinis ebullitione plenitudinem venarum conſtituente, vel illius circulatio impeditur, cum caloris innati, & cordis ſuffocatione, vel inflammationes partium oriuntur, dum eructatus ab arteriis ſanguis in partes à venis non exſugitur ob loci defectum, & extra eas collectus fixatus & putreſcens inflammationem facit. Hinc injuſtè nimis contra medicos ſuis arcanis deficientes inſurgit Helmontius, quia mittunt ſanguinem, & ei magis convenire videtur, cum contra charitatis præceptum, modum ea componendi reticuerit, ſola forſan ſuperbiæ elatione, ut inter alios gloria, & virtute ſuperemineat, injuſtè inquam redarguit, cùm omnibus etiam ſtudioſis non datum ſit iræ Corinthum, & quia naturam imitantur multas Febres ſpontaneo ſanguinis flux curantem.

VIII. Purgantia medicamenta in principio Febris ab immoderata efferveſcentia pendentis, nullo modo ſunt propria imò particulis quibus pollent fermentativis, ad majorem gradum illam evehere valent. Lenientia ex ſui natura non ſunt omittenda, ad expiationem primarum viarum, ne excrementa ibi collecta, vel à prava victus ratione, vel ab indiſpoſitione alicujus partis in venas rapiantur, majores tumultus excitatura: dixi ex ſui natura, ut excluderem medicamenta verè purgantia, in minori doſi propinata, in qua à multis pro lenientibus uſurpantur, quia eorum virtus ſemper eſt valdè fermentativa, & valdè penetrativa in remotiores, & longinquiores corporis partes ſe extendit, licèt in minori quan-

quantitate non ſit adeo activa, attamen venas majores, & arterias ingrediens, ob ſanguinis diſpoſitionem ad majorem efferveſcentiam, ſtimulos addunt, quibus ad diſſolutionem præcipitatur. Lenientia debent ergo eſſe ex ſui natura talia dicta de alimenti qualitate participantia, ut ſunt manna, caſſia, & infuſio roſarum, & cremor tartari, iſta enim irritando partes ductus cholidochi, veſiculam fellis eis correſpondentem determinant ad expulſionem bilis contentæ, qua expulſa non eſt timendus ejus raptus ad arterias, & venas per viam lactearum ſupra demonſtratam. Eadem medicamenta ſunt in uſum reducenda etiam in ſtatu morbi, ſi appareant ſigna concoctionis, ejuſque integram abſolutionem in longum differendam eſſe prævideamus, ut portio materiæ excrementitiæ per efferveſcentiam ſanguinis ſegregatæ expurgetur, & ingreſſus de novo in venas impediatur ſi extra eas depoſitata fuerit, vel ab eis trahatur ſi ſuo ſinu adhuc fovetur, ne à motu maſſæ ſanguineæ exaltata, fermenti naturam induens ferociores in ea excitet turbulentias & ſi minus activa pro hoc habeantur lenientia iſtorum doſis augenda, vel mitiora purgantia adjungenda, ut Rheubarbarum. Et quia contingit aliquando circa vigoris medium Febrem augeri, non tam à naturæ ſeu ſpirituum motu, quam à particulis pravis humorum in quantitate ſegregatis, quæ ob languorem ſpirituum, vel craſſitiem ſanguinis, ex toto ſeparari non poſſunt, & ſua mora magis ſanguinem fermentant, idcircò electivè purgantia non diſconveniunt, quæ impetum faciendo in maſſa ſanguinea integram ſeparationem eorum exequuntur, unà cum evacuatione. Hujus rei ſtatum cognoſcemus ex ſignis concoctionis in urinis per ſedimenta craſſa; & magis id arguere licebit ex eo, quòd medicamenta diaphoretica, & diuretica exhibita, nec ſudorem, nec urinam excitaverint, ob materiæ craſſitiem ineptos humores ad tales vias ſubeundas reddentes, & ex hoc ſigno audaces facti medicamentum purgans, exhibebimus felicem expectantes exitura à ratione, Verum quidem eſt quod prius debemus eſſe certi de impedita diaphoreſi, & diureſi.

IX. In declinatione morbi, vel eo extincto, eradicativa purgatio celebretur medicamento purgante electivè, & præcipuè ſi nullam antecedentem natura, vel ars molita fuerit evacuationem per ſudorem, vel urinam, vel ſeceſſum, quia ſi aliqua ex his contigerit, vel intermittenda purgatio, vel debiliori medicamento humorum reliquiis ſatisfaciendum. Hujus purgantis medicamenti neceſſitatem colligo primo à modo operandi naturæ, ſolutionem multarum febrium per diarrhœam cum felici ſucceſſu molientis; ſecundo ex efferveſcentiæ, vel fermentationis natura, in qua partes fæculentæ tam ſubtiles, quàm terreſtres ab efferveſcente mixto ſeparantur, ut patet in vino, & aliis liquoribus fermentantibus, unde niſi extrudantur, timenda ſunt damna novæ recrudeſcentiæ; tertio à Febrili incendio à quo particulæ ſanguinis in copia aduruntur, cùm à naturali accenſione ſanguinis multæ cumulentur, ut docent Recentiores de bile, quapropter iſta relicta, intermiſſa purgatione, expectanda ſunt mala quæ bilis calor, ejus fermentativa virtus, & acrimonia, ex omnium conſenſu parere ſolent; quarto ex acidi, & alcali pugna, à qua præter naturalem efferveſcentiam oriri demonſtravimus, horum enim natura eſt, ut pro unione pugnent, qua obtenta coagulantur, & in coagulatione portio inutilis à reliquis præcipitatione ſeparatur, maximè cùm alcali, & acidum ſint morboſa, quanta autem hujus coagulatæ, & præcipitatæ materiæ copia aderit in efferveſcentia immoderata plurium dierum, & aliquando multarum hebdomadarum? nec aliter ſano judicio decernere poſſumus, quam hanc materiam purgantium ope extra corpus educere; nam eam intactam reſervare periculoſum eſſe nos admonent vini fæces, & tartarum, quæ ob prædictam rationem in fundum dolii præcipitata aliquando exaltantur, vinum turbando, & nova efferveſcentia agitando, qua in acetum vel vappam degenerat, ita evenire poſſe ſanguini à materia illa in corpore relicta credendum eſt.

X. Et ſi aliquando experientia manifeſtavit à purgantibus medicamentis Febres extinctas revixiſſe, non debet hoc legem univerſalem firmare, omnem purgationem in fine Febrium interdicentem, quia potuit ab alia cauſa nobis ignota nova Febris accendi. Vel ſanguinis debilitas, & ad efferveſcentiam facilitas illi dedit occaſionem, vel materia attracta, vel expulſa detenta fuit in via ab obſtructionibus, unde ibi firmata, & in fermenti naturam exaltata, maſſæque ſanguineæ communicata efferveſcentiam Febrilem novam excitavit, vel in inflammationem eripuit putredine, & fervore concepto, ab interdicta circulatione, vel tranſitu ad vias purgationis, ad quas vocabatur à medicamento purgante. Quæ omnia limitant, non interdicunt purgationem. In nimia enim ſanguinis laxitate, & raritate, & debilitate, valida non ſunt exhibenda medicamenta, vel in virtute, vel in quantitate, quia à facultate fermentativa purgantis perturbatur valdè ſanguis ob ſui laxitatem: in hoc motu explicantur unà cum acidis particulis Alcalicæ novum ſubeunt es certamen excitando novam efferveſcentiam, idcircò ubi hujus ſanguineæ indiſpoſitionis indicia habemus, à magnitudine morbi prægreſſa, à pulſu languore, & facultatum debilitate, parcendum eſt medicamento valido, & mediocri, atque lenitivo contenti eſſe debemus, & pluribus vicibus tentanda eſt reliquæ Febrilis evacuatio. Sicubi adſunt inſignes obſtructiones in partibus, Febris antecedentis producta, cautè agendum in purgatione ob allatam ſuperius rationem, & paulatim leni medicamento ſed ſæpè reiterato purgandum, obſtructionibuſque providendum incidentibus, & de obſtruentibus alio loco dicendis. Si verò nullum ex his intervenerit, nulla eſt ratio purgationem intermittendi. Peracta purgatione optimi ſunt uſus medicamenta ſanguini quietem concilliantia, & motum à medicamento impreſſum ſedantia, hujuſmodi ſunt aqua pauperis erratici, nenupharis, plantaginis cum ſyrupo dictarum herbarum, nepenthes, & diaſcordio.

XI. Omnem purgationem moderare debemus juxta exigentiam temporis, anni, ætatis, & virium roboris.

XII. Vomitum quandoque in magna efferveſcentia promovere licet, ſi natura in acceſſionis Febrilis initio inclinationem ad illum demonſtraverit, cùm medici officium ſit naturam evacuationem per loca conferentia molientem imitari, & hæc evacuatio expiationi primam viarum correſpondebit, ad abſolvendam indicationem propoſitam ſuperiùs de medicamento leniente. Imò per aliquos videtur neceſſaria talis evacuatio per vomitum, ſi natura ad eam propenderit, cùm obſervatum ſit ſpreta hac naturæ inclinatione diahoreas difficile ſuperabiles ſuperveniſſe.

XIII. Clyſteres ad moderandam efferveſcentiam ſunt idonei, dum in eorum reſtitutione tranſpirat calor, & ſpiritus fervens exhalat, cum refrigerio maſſæ ſanguineæ, prout animadvertit ſydenham in ſuo methodo curandi Febres, ubi animadvertit etiam in vigore morbi, in quo adeſt ultimus coctionis conatus, frequenter non eſſe uſurpandos, ne continua refrigeratione retardentur, ubi in aliis temporibus quotidie reiterari poſſunt.

XIV. Medicamenta alterantia alia reſpiciunt efferveſcentiam immoderatam, alia cauſam hujus, quam bilem eſſe diximus, hæc ex antiquiorum etiam placito acidis medicamentis corrigenda, ut ſuccus citri, granatorum, ribes; acetum ſtillatum, ſpiritus ſalis, vitrioli, nitri, oleum ſulphuris, & præcipuè ſi dulcificati fuerint, cùm bilis flava per acida in atram degeneret, quæ aciditatem habere in ſe experientia probat, *Sylvius Leboe* in ſua methodo medendi vomitu bilis atræ, acidum redolentis, & terram in quam incidit fermentantis, & ratio perſuadet, cum ratione ſalis lixivi, bilis ſit acris, & acida acrimoniam habeat talem ut præexiſtentem acrimoniam augere poſſit. Sic condimenta acria pro cibis ab aceto majorem vigorem concipiunt, quapropter acida nimis bile peccante, quamvis coagulativa, non ſunt adeò opportuna, ideò dulcificanda, quod fit ſpiritu vini, in æquali portione cum dictis ſpiritibus commixtio, & ter ſuper eos cohobato in retorta vitrea benè clauſa. Nec acida damnanda, quia ignea, ideoque bilis igneitatem, & acrimoniam augere valentia potius quàm frænare, cùm ignis in acido ſit modificatus, & coagulativus igneitatis bilis non modificatæ, qua coagulata agendi, & calefaciendi potentiam amittit, & hoc modo acida dicuntur refrigerare, non poſitivè, ſed privativè, igneorum corpuſculorum effreni

freni motu coercito, vel modificato, quapropter ceſſante cauſa calefaciente dicitur refrigeratum corpus. Bolus armena, terra lemnia, coralia, margaritæ bilis potentiam frangunt, & volatilitatem figunt auſteritate blanda in eis latitate, ut adnotat *Sylvius de le Boe* unde terræ illæ tamquam hermaphroditæ de AlKali, & Acido participant, & hoc alienum acidum mortificant, & auſtero blando alKali ferociam reprimunt, nec timendum eſt ſuo AlKali illud ferocientis bilis acuere, cum igneitate, & acrimonia careant, nec acido auſtero accidi peccantis vim ducere poſſunt, cùm virtus AlKalica prædominans acido occurrens imbibendo enervet. Inter omnia verò medicamenta bilem volatilem figentia, & ejus acrimoniam temperantia, ſunt ſulphura mineralium, ut ſulphur vitrioli, quod ſic paratur Rec. colcotar vitrioli lib. ij. ſalis armoniaci ſubtiliter pulverizati lib. j. ſublimentur ſ. a. Flores ſublimatos miſce cum capite mortuo remanente in fundo vaſis, & iterum ſublima, & tertiam ſublimationem repete, & habebis Flores armoniaci aurea tinctura coloratos, quam extrahes ſpiritu vini, quo per deſtillationem abſtracto ſulphur vitrioli in fundo remanebit, de hoc grana octo ſufficiunt pro una doſi, ſulphur antimonii fixum, & ab omni parte arſenicali purgatum, & præparatum modo quo docet Techenius ad eamdem quantitatem. Acrimonias bilis emendatur etiam oleoſis, ut ſunt emulſiones ſeminum melonum, & opium, quod oleoſum & pingue eſt, ideoque ſpiritus animales ſua pinguedine vincendo ſomnum conciliat cremor hordei, & ſimilia, quæ medicamenta aquis eadem facultate pollentibus ſunt miſcenda, ut ſunt ſemper vinum, plantago, portulaca, & acetoſa, & tinctura roſar. vel miſcenda pro bolo cum diaſcordio, & confectione ex hyacintho ſine odore, hæc enim medicamenta ratione terrarum, & lapidum, auſterum blandum ocultantium bilem frangunt.

XV. Alterantia efferveſcentiæ violentiam opprimentia, ſunt refrigerantia communiter ad calorem mitigandum præſcripta, efferveſcentia accenſum. Vini enim renovatam, & validam efferveſcentiam lacte ſedamus, & liquorum ebullitionem prohibemus ſi frigido loco reponimus. Quapropter aquæ cichorii, refrigerantes, Acetoſæ, endiviæ, boraginis, violar. nenupharis, & earum ſucci conveniunt, ſerum caprinum deſtillatum, vel depuratum, & aqua noceræ. In horum uſu cautè procedendum, maximè circa quantitatem, quæ in principio, & agumento univerſali largè poteſt concedi, ſi ſudoris, vel urinæ major quantitas correſpondeat, alioquin ſuſpectam habere debemus ſumam quantitatem aquæ, ex eo, quod à remanente in venis aqua maximè diluitur maſſa ſanguinea, ejuſque compages à maxima efferveſcentia laxata magis depravatur, ideoque efferveſcentia non moderata diſſolutioni proximè ſubjicitur, & hoc obſervare licet in vinis, & cæteris liquoribus aquæ multitudine dilutis, quæ à calore aeris facilè corrumpuntur, & impotentiam ad reſiſtendum cauſis alterantibus à nimia humiditate acquirunt, & quia non eſt permittendum, ſanguinem à nimia efferveſcentia torreri, & ſitis intenſa, utpotè ſymptoma, ventriculi tonum divolvens, curationem exigit, puto his ſatisfieri poſſe partita ſumma quantitate in plures vices cùm minor portio aquæ una vice ſumpta ſanguinem diluere non valeat, & ſecundo, neq; dum in tempore intermedio major pars præcedentis conſumpta eſt à calore Febrili, vel urinæ vias jam eſt ingreſſa, & ita ſiti, calori, efferveſcentiæ occurrimus ſine periculo læſionis maſſæ ſanguineæ. In vigore verò minoranda refrigerãtia ne conctioni humorum, mixtioni, & excrementorum ſegregationi officiant, & hoc in principio, augmento, & ſtatu hujus temporis univerſalis, declinatione verò imminente largiori potu indulgere licitum eſt, quia ſanguis dilutus excrementorum ſegregatorum ſolutionem integram faciliorem reddit, & calor unà cum efferveſcentia diminutus diſſolutionem ſanguinis non minatur, & quod dictum eſt de tempore univerſali Febrium, obſervandum in quolibet tempore particulari.

XVI. Quod ſi à violentiori efferveſcentia ſeparationem ſanguinis in ſua principia timemus, refrigerantibus adſtringentia, & motum ſanguinis reprimentia miſcenda, ut principiorum unionem conſervemus, inter quæ numerantur Burſa paſtoris, Equiſerum, plantago ſpir. aluminis, vitr. tinct. corall. & terracea ſupradicta, & inter compoſita Diaſcordium Nepenthes, & Philonium unà cum ſulphuræ mineralium ſupradictis, quæ omnem pag in his Febribus adimplent; ex quibus parari poſſunt remedia omnibus indicationibus ſatisfacientia ut.

Rec. aq. acetoſæ, endiviæ, an. lib. *ſs.* ſpir. vitr. dulc. gut. x. ſucci acetoſæ on. *ſs.* m. pro ſyr. à dulcibus enim abſtinendum, quia fermentationem inducunt, vel Rec. Aquæ boreginis viol. portulacæ, an. on. iij. ſucci endiviæ on. m. ſpir. ſal. dulc. gutt. xiv. ſpir. nitri gut. vj. m. pro ſyr. vel Rec. Aquæ nenupharis, endiviæ, viol. an. on. iij. ſpir. vitri. gutt. vj. m. præmittendo ſequentem bolum Rec. diaſcordij dr. j. ſulph. virg. gr. viij. vel Rec. confect. ex hyacint. ſine odor. d. j. ſulph. antim. gr. vj. magiſt. coral. ſcim. poſſunt etiam ante præmitti ſequentes pulveres Rec. terræ ſigillatæ margar. præp. coral. præp. an. ſcr. j. m. Rec. margar. præp. ocul. cancri an. dr. m. ſulph. citr. gr. vj. m.

XVII. Electuaria etiam poſſunt confici, ante ſyruptum, & potiones exhibenda ut Rec. conf. ex hyacint. ſ. odor. Diaſcoridi an. dr. j. terræ ſigillatæ coral. præp. margar. præp. an. ſcr. ij. ſulphur. vitr. gr. xx. cum conſerva viol. & ſyr. de ſuc. limonum f. Elect.

XVIII. Hoc, & pulveres ſupraſcripti, ante cibum per horam poſſunt, imò debent exhiberi, ad coercendum bilis furorem in inteſtino duodeno ad meliorem cibi concoctionem, cum illa nimis cum ſucco, pancreatico efferveſcente, vel iſtius efficaciam enervante, cibus corrumpat, & in excrementorum ſubſtantiam degeneret. Potiones in majore æſtu ſint ſerum caprinum, emulſiones ſeme melonum cum dictis ſpiritibus, pulveribus, & electuariis, intermediis temporibus aqua Nocerræ paulatim, ſed ſæpè ſumpta, quæ in magnis efferveſcentiis videtur optima ratione minerræ terræ lemniæ, quam in ſe habet; lambitiva etiam poſſunt ad uſum revocari, ut Rec. aquæ viol. nenupharis an. on. iij. ſulph. antim. ſcr. *ſs.* tinct. coral. ſacr. 1. ſpir. vitrioli dulci f. ſcr. *ſs.* Vini granat. on. j. ſucci ribes. on. *ſs.* m.

XIX. Cardiaca calida in his Febribus potius veneni, quàm antidoti naturam induunt, calorem ſanguini, & partibus addendo, quo efferveſcentiæ incrementa conciliantur, ad faciliorem ſolutionem ſanguinem trahendo, materia autem morbifica concreta, & ad ſecretionem urgente, horum uſus non eſt contemnendus pro ſpirituum auxilio, quo coroborata natura majori conatu materiæ evacuationem agreditur. Hac ratione vini uſus moderatus videtur proficuus.

XX. Idem dicendum de Diaphoreticis, quæ, ut ait *Uvilliſius* cap. xi. de Febribus, ſanguinem exagitando ſunt tamquam ventorum flamina domus incendium accelerantia, ſi conctione non peracta exhibeantur, hac autem terminata, ſi natura ad ſudorem propenſionem demonſtraverit, tutò ſunt adminiſtranda, & horum normam in ſequentibus habebis. Quòd de diureticis etiam tenendum. Quamvis non diſplicet apparentibus optimis ſignis concoctionis præcipitantibus, uti ex antimonio, tartaro, & vitriolo paratis, & ſpiritu hujus, & tinctura piorum, quæ poſſunt addi ſupradictis remediorum formulis, præcipitata enim materia ſanguinis partes optimè uniuntur, & evacuationis tempus anticipatur.

XXI. Victus ratio ſit omnino refrigerans, & tenuis, ideò vitanda ſummo ſtudio ova multum ſpirituum, & bilis ſubminiſtrantia, & pulmentum ex herbis, hordeo, & ſolùm pane ſufficiat, ad quotidianum alimentum, & in pauca etiam quantitate maximè in vigore morbi, quia tunc maximè diſtrahitur natura per cibum à concoctione, & à materiæ peccantis ſegregatione. Ratio hujus diſtractionis petitur ab ipſa ſanguificatione, in qua ultra cæteras præparationes à corde chylo evenientes, à ſanguine multas recipit, & ei debet miſceri, quod cùm non poſſit fieri ſine pororum ejus dilatatione, hac impeditur unio humorum, quæ concoctio perficitur, & dum miſcetur unà cum eo materia excrementitia ſeparationi vicina, intra maſſam revocatur, unde verè diſtrahitur natura ub opere concoctionis per alimenti præparationem.

XXII. Urina crocea, & turbida cum magna efferveſcentia, & pulſus elevatione, & frequentia, oſtendit ſanguineam maſſam diſſolutionis fatum jam ſubire ratione auctæ acrimoniæ bilis, & inordinatæ efferveſcentiæ, à qua ſeparatæ partes etiam craſſæ præcipitantur cum ſero, &

poſtea

poſtea à valida efferveſcentia agitatæ turbationem illam in urina efficiunt, eo modo, quo terra cum aqua agitata turbatur, & ſi in agitatione cum reliquis partibus iſtæ particulæ craſſæ uniantur perfectè, urina turbata redditur, & conſervatur, non ſubſidentibus particulis craſſis à perfecta mixtione in unione conſervatis, è contra ſi mixtio non fuerit perfecta, urina turbida emanat, ſed poſteà clareſcit, ſubſidente materia craſſa ſedimenti, quæ poros aqueæ ſeroſitatis implendo, radiis lucis rejectis turbidam, & pacam reddebat urinam, & à ſubſidentia clara remanet, quia ejus poroſitates liberæ radios lucis admittunt. Patet indicationes in hac Febre eſſe eaſdem cum præcedentibus dictis, ſolùm quod in hoc caſſu diſſolutio maſſæ ſanguineæ non imminet, ſicut in præcedenti, ſed jam adeſt, non in tota maſſa, ſed in aliquibus partibus, cum inordinata efferveſcentia, cum pulſu elevato initia ſolum diſſolutionis indicet factæ ſecundus verò pulſus parvus, utpotè ſupponens ſpiritus, & caloris interitum in ſanguine unà cum fluore rarefactionem impediente, à quibus arteriæ elevatio magna arcetur, & parva ſolùm permittitur, unde pulſus parvus. Idcircò huic occurrendum, & totis viribus nitendum ad conſervationem integritatis maſſæ ſanguineæ, quod obtinebitur admixtis adſtringentibus remediis, qualia ſunt corallia, margaritæ, & eorum tinctura bolus armena, terra ſigillata, os de corde cervi uſtum ſpodium, cum eis, quæ volatilitatem, & acrimoniam bilis temperant. Optimum etiam eſſe cenſeo præcipitantia hic ad uſum revocari, quibus præcipitata bilis ſanguis emendetur cum præſervatione ſuæ integritatis. Inter præcipitantia, ſunt medicamenta è tartaro, & antimonio confecta, unde tincturæ ex his extractæ ſunt multum pro iſta indicatioue efficaces, & idcircò miſcendæ cum ſupradictis remediis, in reliquis ſervanda omnia dicta ſuperius de inordinata efferveſcentia cum urina rubea.

XXIII. Urina aquea cum pulſu elevato, molli, & reſiſtenti, & multum frequenti, ſanguinis craſſitiem denotat, vel à pituita craſſa, ei commixta, vel à pororum parvitate, & ſubtilitate. Hujus craſſitiei ope magnam ſanguis ſuſtinet rarefactionem, à qua pulſus magnus, & reſiſtens, qua ſpiritus in ſuo motu conſervatur, & Acidum, & AlKali ab eadem in copia ſolutum, cum magna accenſione ſanguinis immoderatam efferveſcentiam ſuſtinet. A ſanguinis craſſitie impeditur ſalinæ, & ſulphureæ partis evacuatio, eò quòd à viſcoſitate ſanguinis in vinculis adhuc detineantur, quamvis coagulatæ, unde urina ſuo colore tingi non poteſt, & hæc particulæ detentæ, motuque ſanguinis de novo ſolutæ, & exaltatæ, AlKali, & Acido materiam præbent, ad continuandam immoderatam efferveſcentiam, ex quo reſultat indicatio ſanguinis craſſitiam attenuandi, ut ſoluto viſciditatis compede cumulata ſeparentur excrementa, quibus repurgatus ſanguis ſuæ reſtituatur indoli naturali. Ad quod obtinendum, præter acida dicta ſuperius, aromatica etiam conveniunt, ut radix ariſtolochiæ, valerianæ, rubiæ, imperatoriæ, angelicæ, gentianæ, apii, fœniculi, ſcordii, folia pulegii, majoranæ, roſmarini, lavendulæ, abſinthii, cardui benedicti, ſcordii, centaureæ, eupatorii, ex quibus aquæ ſtillatitiæ, vel decocta parari poſſunt, item omnia ſalia volatilia, & fixa, acidorum tamen, & aromaticorum uſum magis laudo, quia acida craſſitiem incidunt, & AlKari in magna efferveſcentia excitatum corrigunt, aromatica verò præter virtutem attenuandi acidum peccans emendant, quod ad magnam efferveſcentiam concurrit. Et ſi videatur difficile concipere acida, quæ ſunt ignea, corrigi ab aromaticis calidis, re tamen attentè conſiderata ceſſat difficultas, qua aromatica præter oleoſitatem acidum demulcentem AlKali abundant expreſſo in punctione, & veluti quadam corroſione qua ſenſum guſtus maſticata afficiunt, in hoc genere reponuntur ſalia ex herbis cephalicis parata, nempè ex roſmarino, pulegio, majorana, & ſimilibus, quæ AlKalica eſſe non eſt dubitandum, & de aromate etiam participant, ex quibus remediis ſimul unitis, cum præcedentibus dictis de immoderata efferveſcentia cum urina rubea, poſſunt parari ſequentes formulæ medicamentorum Rec. aquæ acetoſæ, endiviæ, eupatorii an. on. iij. ſalis majoranæ ſcrup. j. ſpiritus vitrioli dulcificati guttas ſex. m, vel Rec. aquæ ſcordii, boraginis, capillorum veneris an. on. iij. ſalis prunellæ drac. j. ſpiritus ſalis dulcificati gutt. v. m. advertendum enim ſal prunellæ, & tartarum vitriolatum eſſe ſalia neutra ex acido, & AlKali participantia, ad corporum diſſolutionem maximè idonea vel Rec. aquæ violarum agrimonii an. unc. iij. & ſem. tartari vitriolati dragm. ſem. tincturæ antimonii ſcrupulum unum. m. Rec. Aquæ Fæniculi, boraginis, agrimoniæ an. dr. ij. tinct. tart. Rec. *ſs.* ſalis gentianæ ſc. j. de duab. rad. on. j. m. Rec. aquæ capil. ven. pulegii, endiviæ an. on. ij. ſalis tart. vitriol. ſcr. j. ſyr. de cap. ven. on. j. m. huc etiam referenda ſunt omnia medicamenta ab antiquis incidentia denominata, cum refrigerantibus, & acidis mixta. Volatilia ſalia ſolvunt quidem partes craſſas, ſed agitatione magna efferveſcentiam augent, quæ in hoc caſu ſedationem poſtulat, ideò prætermittenda. In reliquis obſervanda ſunt omnia dicta ſuperius de purgatione, ſanguinis miſſione, & diæta, aquæ potus etiam in magna quantitate non eſt interdicendus, cùm obſervemus omnia craſſa ab aqueis dilui, & fluidiora evadere.

CAP. IV.

De modo curandi Febres cum lenta Efferveſcentia præternaturali.

I. SI urina aquæ ſimilis exierit, nullo, vel parvo tincta colore, ſalinarum partium impeditam evacuationem oſtendit, cum ab illis colorem, & conſiſtentiam mediocrem mutuetur, & pulſus cum ea parvus, depreſſus, & celer extiterit, cum efferveſcentia debili præternaturali, acida coagulatione denſam reddi ſanguinis maſſam præſagit, qua pulſus elevatio impeditur, impedita à coagulatione AlKali, & Acidi ſanguinis ſegregatione in ea quantitate, in qua ſufficit pro immoderata, vel mediocri efferveſcentia, & cum hoc ejuſdem rarefactione, per coagulationem denſitate conciliata, ſeparationem ſalinæ ſubſtantiæ non permittentem, imò eam magis figentem; acida enim ſalia fluere non ſinunt, ut patet in ſale, quod facilè deliquium patitur, & ſi cum ſulphure calcinatum, vel reverberatum fuerit, non amplius liqueſcit in humido aeris, ab Acido ſulphuris ita fixato, ut aeris ingreſſum non admittat, & acida ſanguinem coagulare evincitur ex hoc, quòd acetum, vel aqua cum ſpiritu vitrioli, vel ſulphuris infuſa in venam ſectam animalium ſanguinem in ſuis vaſibus coagulant, etſi ad cor pervenerit virtus liquoris infuſi, coagulato in hujus ventriculis ſanguine, deficit animal. Subjectum aciditatis ſanguinem coagulantis poteſt eſſe, tàm acidum naturale ſuperabundans, quàm pituita acida, vel melancholia, ſeu ſuccus Pancreaticus, excedentia in aciditate, ab errore externo, & præcipuè à calore, cujus proprium eſt aciditatem ſalinam conciliare, ut patet in vino à calore in acetum mutato, ob exaltationem ſalis Acidi in ejus tartaro latentis. Cognoſcitur autem peccatum primi, ex eo, quod efferveſcentia incipit primò magna, poſteà evadit tarda, coagulato in efferveſcentia AlKali ad Acido in magna copia per efferveſcentiam excitato, & unà cum iſtis tota maſſa ſanguinea: ceteri ſecundo humores coagulationem efficientes cognoſcuntur ex eo, quòd in initio efferveſcentia eſt tarda, & hoc exprimunt antiqui aſſerendo has Febres lentas, & tardi motus, ab humoribus maſſam ſanguineam incraſſantibus provenire, à quacumque cauſa efficiatur hujumodi efferveſcentia tarda, ſanguis ſolvendus tam AlKalicis fixis, quibus talem ineſſe virtutem ex eorum nativa facultate diſſolvendi colligitur, & experientia qua ſanguis è vena emiſſus ſolutione tartari ſalis fluidus conſervatur, quamvis ex ſui natura coagulationem in tali ſtatu expediri ſit ſolitus. Sunt autem ſalia AlKalica ſal tartari fixum, centauriæ, cardui benedicti, abſinthii, gentianæ, & ſimilium ex incineratione mixtorum paratorum, nec in horum electione errare poſſumus, cùm ſit proprium cujuſque ſalis fixi ſolvere ſanguinem. Et hujuſmodi ſalia alia etiam ratione coagulato ſanguini conferunt, dum eo ſoluto acidum ſuperfluum imbibunt, cum quo coagulati fixantur magis, & præcipitantur reſtituta ſanguini naturali dulcedine, & fluxibilitate. Sanguinem etiam ſolvunt ſalia neutra ex Acido, & AlKali juncto parata, ut ſal armonia-

moniacum, quod, ex ſale communi, & urinæ conflatur, ſal tartar. cum ſpiritu vini volatilizatum, cujus præparationem ſic inſtitui poſſe exiſtimo. Funditur ſal tartari, poſtea coagulatum aeri in loco humido exponatur, donec liqueſcat, facta evaporatione humidi de novo coaguletur, & fundatur in crucibulo, poſtquam fuerit coagulatum iterum aeri committatur, & evaporatione de novo condenſetur, & tantum reiteretur hoc opus, donec nullas fœces terreas poſt ſe relinquat, poſtea exſiccato ſale ſupra illud cohobetur ſpiritus vini, donec exeat uti ſuperaffuſus fuit, & habebis nobiliſſimum ſal. tartari neutrum, omnes ſanguinis coagulationes ſolvens. Idem præſtant ſalia volatilia cornu cervi, fuliginis, urinæ, ſuccini, ſanguinis humani, tam quoad attenuationem incraſſati ſanguinis, quàm quoad Acidi deſtructionem, cui ſummè opitulantur, & hæc acidi deſtructio eſt altera indicatio deſumpta à ſanguine coagulato, debilem, vel tardam nimis efferveſcentiam efficiente, cui præter dicta, ſatisfaciunt oculi cancri, ſperma ceti, mumia; os de corde cervi, mandibulæ lucii, margaritæ præparatæ; corallia, & teſtacea omnia præcedenti cap. deſcripta, & ſalia AlKalica à cephalicis extracta ſecundùm regulam Rolfincii expreſſam in ſua chymia ad artis formam reddacta lib. v. ſec. prima Art. primo cap. v. & Citati David lib. cit. fol. 101. Horum remediorum uſus erit cum aquis appropriatis, quales ſunt aqua raphani ſylveſtris, ſcorzoneræ, eupatorii, foliorum geniſtæ, naſturtii aquatici, lumbricorum, corticis fraxini, & aliorum ſimplicium vulgo incidentium appellatorum, inter compoſita ſunt ſyrupus de duabus, & de quinque radicibus, de Stæchade acetoſi, diarrhodon, trochiſci de eupatorio, de abſynthio, rhabarbaro, elixit. proprietatis, aqua theriachalis Mathioli, ex quibus boli, potiones, lumbitiva conci poſſunt, magis, vel minus efficacia pro magnitudine morbi. Si efferveſcentia præternaturalis erit valdè tarda, & debilis, ſalia volatilia Alcalica ſunt magis propria, quæ magis penetrant, & ſanguinem cum impetu agitant ſufficienti ad ejus diſſolutionem, & maximè facta imbibitione acidi coagulantis, idcircò Rec. aquæ cardui bend. Fæniculi Pulegii an. on. iij. ſpir. cornu. cervi gutt. viij. ſyr. de quinque rad. on. i. ſs. m. vel Rec. Aquæ ſcordii Abſynthii ſalviæ an. on. iij. ſpir. fulig. gut. vii. Elixit. prop. gutt. v. ſyr. Acet. Diarhod. an. on. i. m. vel Rec. Aquæ ſcorzoneræ Eupatorii, Aſparag. an. on. iij. ſpir. cornu cervi ſalis armoniac. an. gutt. v. Aquæ theriac. Matth. dr. i. tincturæ Antim. ſcr. i. ſyr. de acid. citri on. i. m. ſi minor fuerit coagulatio prædictis aquis adde ſalia fixa, relictis ſpiritibus volatilibus, nempe ſal. centaureæ, vel cephalicorum ad ſcr. i. vel duos, & in utroque caſu præmitte ante potionem Antim. Diaphor. ad gr. xvi. vel cornu cervi Philoſoph. ad. dr. i. & ſalis tart. vol. ſcr. i. Potiones ex decoctis herbarum poſſunt in locum dictarum herbarum ſubſtitui, ut Rec. Dec. Gentianæ. Centaureæ min. ſcordit. angelicæ on. viij. ſyr. de duab. rad. on. i. addendo ſpir. volatiles, & Aromaticos juxta doſin præſcriptam cum tinctura tartari, vel antimonii ad. dr. ſs. vel ſalia fixa ad. dr. ſs. prout major, vel minor eſt horum indigentia oſtreacea, & margaritæ ante cibum ſemper exhibenda, ob rationem ſuperiori cap. dictam. Redacta efferveſcentia ad mediocritatem, revertente pulſu cum urinis tinctis, ſuperſedendum à ſalibus volatilibus ne eorum efficacia in immoderatam incidamus efferveſcentiam, ſed eam in moderatione dicta manu tenere curandum eſt AlKalicis fixis, & ſi inclinatio naturæ interim appareat ad ſudorem, vel urinam, tentandum hujuſmodi evacuationes medicamentis præſcribendis inferiùs, vel purganda materia modo mox dicendo.

II. Quoad venæ ſectionem, & purgationem, in hac Febre locum habent, & quoad primam, ſi adſit plethora ſanguis eſt mittendus, habita ſemper conſideratione permittentium in ſuperiore capite deſcriptorum, & quantitas ſanguinis plethoræ debet corriſpondere; ſi verò hujus non adſint ſigna, parum de ſanguine detrahendum eſt, ne evacuato in copia ſpiritu, refrigerataque nimis maſſa ſanguinea, craſſiores reddantur humores, tum etiam ne emiſſa parte fluidiori, & tenujori, quæ ad egreſſum majorem habent facilitatem, & cujus beneficio craſſities pauliſper diluebatur, ad majorem gradum hæc excreſcat. Et eò magis cauti eſſe debemus in hujus remedii adminiſtratione ſi craſſitiei vitium ab excrementitiis humoribus univerſalem cacochymiam fundantibus emanaverit, cum hujuſmodi vitium venæ ſectionem non exigat, qua plenitudo ſolùm exinanitur, niſi cacochyma plenitudo adſit, in quo caſu ſentio cum illis, qui venæ ſectionem in tali ſtatu maſſæ ſanguineæ non reformidant, in præſentia ſuorum permittentium, cùm nullum ſit remedium cuilibet plenitudini magis opportunum quam venæ ſectio, nulla verò extante plenitudine ſuſpectum debet eſſe tale remedium, quia peccanti humori improprium, & vanam puto eſſe illam rationem allatam in favorem exercitii hujus remedii, nempè per venæ ſectionem locum majorem aeri parari, cujus officium eſt corpora fixa volatilizare, & ſuis nitroſis partibus majorem in ſanguine accenſionem excitare, tenuitatem, & ſubtilitatem conciliantem, ex eo quòd non continuò eadem quantitas aeris, ſed unica tantùm vice intra venas recipitur, in defectum ſanguinis emiſſi, unde accenſio major non poteſt eſſe permanens, & continua prout exigitur ad volatilizanda corpora, & ad excitandam attenuantem efferveſcentiam.

III. Aliquando à nimia ſanguinis copia calorem ſuffocante, tarda hæc efferveſcentia provenit, & tunc hujus remedium in ſola ſanguiuis miſſione conſiſtit, quæ in magna quantitate eſt exercenda, & etiam reiteranda ſi pulſus non ſublevetur à prima miſſione. Cognoſcemus ſanguinis redondantiam à temperamento ſi ſit plethoricum, à victus ratione antecedenti ad conſtituendam plenitudinem idonea.

IV. Lenientia medicamenta in hac efferveſcentia conveniunt, ad evacuationem humorum craſſorum in primis viis ſtabulantium, ne cum alimentis per lactearum ductus in majores venas rapiantur, & in hoc exequendo præſtant mel roſatum ſolutivum, cremor tartari, pilulæ de agarico vel ejus infuſio, & ſi lympha, vel humor pancreaticus fuerit in vitio, prout à tempore craſſis vel ſeroſis humoribus cummulandis idoneo colligere poſſumus, Hydragoga ut manna, mechoacan, & Jalappa pro lenientibus uſurpentur, & quia materia craſſa ſanguinem conſtringens non poteſt tota ſimul præparari, ad unicam evacuationem reſervata, paulatim etiam apparentibus ſignis concoctionis in urinis, & ab elevatione pulſus, eſt evacuanda prædictis medicamentis, quibus addi poteſt mercurius vitæ dulcificatus, in craſſorum humorum eradicatione primas vices tenens, vel pilulis à *Silvio* deſcriptis lib. primo praxis cap. 14. num. 50. lib. 2. cap. 7. num. 9. quæ remedia ceſſata Febre, vel in ultima declinationis parte, exiſtente in majori doſi ſunt replicanda, ut materia tot peccans, & diſgregata è corpore extrudatur. Si ſeroſi humores acidi hujus Febris cauſa extiterint Hydragogis ſupradictis expellendi, & unica vice horum evacuatio eſt tentanda cùm ſua ſubtilitate poſſint Medicamentum purgans eludere.

V. Clyſteres nullius videntur eſſe uſus in hoc caſu, imò præjudicari, cum calorem eventando refrigerent & ex refrigerio craſſities augeatur; tamen inſtante alvi duritie non ſunt prætermittendi ad pituitæ abſterſionem.

VI. Victus ratio debet eſſe attenuans & pauca; ubi ſanguis humorum viſcoſitate condenſatur aquæ potus confert fluiditatem ſui admixtione impartiendo.

VII. Si cum urina turbida, & crocea pulſus parvus & celer cum frequentia conjungatur, ab acrimonia bilioſi ſalis, vel atrabiliaris ſolutum ſanguinem oſtendit, qui amiſſo omni lentore, & fibroſitate rarefactioni ineptus evadit, & ſpiritu impetum faciente depauperatur, unde nec dilatare, nec impulſum inferre ei datum eſt, conſequenter, nec vi arteriam in ſuo ingreſſu per cordis expulſionem elevare ad ſummum potens eſt, ſed parum ſolum, & cum languore, ex quo pulſus parvus, & debilis, & quia adſit efferveſcentia AlKali, & Acidi faciens pulſum frequentem ex actuatione caloris cordis, defectu tamen craſſitiei & ſpiritus, turgentiam non concipit, & quia in iſta ſanguinis ſolutione multæ partes craſſæ ſulphureæ, & ſalinæ ſero commiſcentur, idcircò urina crocea, & turbida evadit, & hoc eſt ſanguinem putreſcere, per antiquos, interitu caloris in eo facto, unde habemus indicationem acrimoniam attemperandi, ſanguinem

natura-

naturali coagulationi reſtituendi, & prædictæ acrimoniæ ſubjectum quam primum expellendi per diaphoretica, ad imitationem naturæ ſolitæ hujuſmodi Febres cum prædictis ſymptomatibus ſudore extinguere, primam indicationem adimplent omnia ab antiquis epiceraſtica dicta, qualia ſunt liquiritia, altea, malva, bugloſſa, nymphæa, papaver erraticum, ſemina frigida, & aquæ ex iſtis paratæ, emulſiones ſeminum melonum, ſuccus hordei, ſpecies diamargaritonis frigidi, & diatraganti frigidi, inter chymica, præcipuum locum tenent mineralium ſulphura fixa, & præcipuè antimonii, & vitrioli ſuperiori cap. deſcripta, idem præſtant etiam flores antimonii alibi reverberati in fornace vitraria donec rubeſcant. Vel abſtrahe tincturam antimonii cum nitro fixo & ſoluto, prout docet. Pater Lana in ſuo Prodromo, ſpiritu vini deme tincturam, à nitro abſtrahatur ſpiritus, tinctura in ſundo remanebit in forma ſolida, quam ad ignem fixabis magis. Valet etiam cinabaris antimonii deſcripta ab Helmontio in Tract. in herbis, verb. & lapid. Oleoſa volatilia video ab aliquibus laudari ad auferendam acrinoniam, mihi tamen ſunt ſuſpecta in hoc caſu diſſolutionis maſſæ ſanguineæ, cum valido impetu ſanguinem exagitando dictam ſolutionem in toto introducere, vel introductam augere poſſunt, niſi ab iſtis ſudor proliciatur, & potiùs olea aromatica, ut ſunt roſmarini, ſalviæ, menthæ, elixir proprietatis elicitum eo modo quo docet Helmontius, primas partes habet in demulcendis humoribus; præter ſulphura dicta mineralium margalitæ, coralla, oculi cancri, correctioni hujus acrimoniæ conducunt, cerracea verò ſunt ſuſpecta, quia acrimonia corrodens eſt auſtera, & auſteritate intrinſeca illis quamvis blanda poſſunt morboſa augere, ex quibus parari poſſunt ſequentes formulæ Rec. aquæ papaveris erratici, nimpheæ, portulacæ an. onc. ii. ſyrupi de altea on. i. m. Rec. decocti malvæ, boraginis, papaveris eratici, portulacæ, liquiritiæ, on. viij. ſyrupi violati on. i. ſ. m. exhibendo prius dr. i. diamalgaritonis frigidi cum dr. *ſs.* diatraganti frigidi, vel Rec. aquæ papaveris erratici, portulacæ, boraginis an. on. ij. tincturæ antimonii ſcr. *ſs.* elixir proprietatis dr. ij. ſyrupi de altea on. i. m. vel Rec. aquæ nympheæ, violatum, tuſſilaginis an. on. ii. *ſs.* olei roſmarini gutt. vi. aquæ cinnamomi dr. iij. m. & ſi adſint ſulphura dicta mineralium, eis miſceantur ſemper ad ſcr. i. & in horum defectu tincturæ antimonii, quæ eſt facilioris parationis ad ſcr. i. vel ij. ſemper m. Emulſiones ſeminum melonum, vel ſuccum hordei prædictis aquis ſolutum in intermedio tempore inter prandium, & cænam exhibeantur cum aquis ſupradictis paratæ, & cum aliquibus ex dictis remediis mixtis. Diaphoretica ſubjectum auſteritatis auſteræ coroſivæ per ſudorem expellentia, ſunt diaphoreticum minerale, cornu cervi philoſophicè præparatum, antimonium diaphoreticum, bezoar, ſemina aquilegiæ, aquæ cardui benedicti, galangæ, ſcorzoneræ, theriacalis, pulegii, veronicæ, unà cum ſpiritibus volatilibus oleoſis ex fuligine cornu cervi, ſanguinis humani, & cinnabaris antimonii, reſiduus à deſtillatione mercurii vitæ, quæ in ſublimatorio ſublimanda eſt, adjungendo partem ſublimatam reſiduo in fundo remanenti, donec totum fuerit ſublimatum, remanentibus ſolùm paucis fæcibus terreis niglicantibus in fundo vaſis, cujus exhibetur dr. i. ex quibus parari poſſunt plures formulæ medicamentorum, ut Rec. aquæ ſcorzoneræ, cardui benedicti an. dr. iij. theriacalis dr. I. ſpiritus cornu cervi gutt. vij. m. exhibendo prius dr. unam cornu cervi philoſophicè præparati, vel cinnabaris antimonii ſupradictæ, vel lapidem Bezoar ad ſcrupulum unum. Hæc remedia in principio morbi ſunt exhibenda, tam ob imminens periculum integræ diſſolutionis ſanguinis ſi corrodens internum in eo relinquatur, quàm ob volatilitatem ipſius diſſolventis per quam ad expulſionem eſt diſpoſitum. Si tamen non ſuccedat effectus ſudoris in prima, & ſecunda vice, vel ſalutem non appareat diſpoſitio ad ſudorem, non eſt in iſtis inſiſtendum, ob rationem ſuperiùs dictam de ſpiritibus volatilibus, quos ad excitandum ſudorem propoſui, quia ad talem evacuationem maximè conferunt, & hac obtenta ſperandum eſt de ſalute, unde licèt exagitent maſſam ſanguinis, expulſo hoſte ad ejus integram reſtitutionem concurrunt; ſudore verò non apparente, currit ſupradicta ratio; ſi ſudor non accedat, excogitandum per diuretica, corroſiva ſalia expellere, ut ſunt tinctura tartari, cryſtallum tartari, ſpir. nitri, tinctura ſuccini, ſal Ononidis, Aquæ Aſparag. Capil. Ven. Petroſel Ononidis, ſicut rad. apij, Dauci, ſaxifragiæ, Ruſci, Ononidis, Raphani, fæniculi; ſanguis reſtituitur naturali coagulationi acidi ſuperiùs memorati, & ſuccis acetoſæ, portulacæ, & ſempervivi, vel aquis ab eiſdem diſtillatis, & cum ſulphuribus mineralium, quibus inhærens acidum coagulare valet ex quibus portiones, & lambitiva ſæpè & parum ſummenda in die facillimè poſſunt ſanguinem ad priſtinam coagulationem reducere. Antiqui incraſſantibus, & adſtringentibus, quæ cum dictis remediis concurrunt, utuntur.

VIII. Modus diſtinguendi has Febres cum pulſu parvo, factus à ſanguinis coagulatione, & ab ejus diſſolutione, conſiſtit in hoc, quod ubi corrodens, & diſſolvens ſanguinem eſt in cauſa dicti pulſus, hic nullam vel parvam habet reſidentiam, ubi verò acidum coagulando pulſus parvos reddit reſiſtentiam, & firmitatem oſtentat, denſitatem, & craſſitiem ſanguini relinquendo, à qua robur accipit. Loquor autem ibi de coagulatione, quæ partium fixationem, & adhæſionem importât, vel de eo ſtatu in quo partes coagulatæ hujuſmodi conditiones habent; nam permanente coagulatione ſuccedit totalis diſſolutio partium, ab AlKali cum Acido coagulato, in ſalſum degenerante, corroſivæ, & diſſolventis naturæ, per quod ſolutio partium ſequitur, ſed tarda, cum AlKali, & Acidum unitum, & fixum ſint minoris activitatis in operando, quàm volatile, in primo caſu coagulationis habetur pulſus conſiſtentia, & reſiſtentia, quamvis parvus in ſecundo caſu pulſus adeſt parvus ſine reſiſtentia, quia eſt eadem ſanguinis diſſolutio cum illa à ſale volatili corroſivo facta, hac ſolùm intercedente differentia, quòd illa à corroſione patrata breviora habet tempora, ad ſalutem vel mortem ob activitatem ſalis volatilis, ſolatio verò ſequens coagulationem longiora. Ex quo deducimus rationem cur Febris aliæ ad multos dies protrahantur, aliæ paucis circumſcribantur; nam illæ à ſale fixo corrodente, hæ à ſale volatili. Habemus etiam rationem cur Febres malignæ aliquando appareant cum pulſu non multum frequenti, parvo tamen, & cum urina ſanis ſimillima, quia ſanguis coagulatus parum effervеſcit, parum rareſit, unde arteria parum dilatatur, ideò etiam parvus nec multum frequens, & quia ſenſim, & ſine turbatione à coagulato Acido, & AlKali ſanguis diſſolvitur, urina non mutatur ab indole ſanorum, non mutato tono partium in hac coagulatione, quo alimentum & præparant, & ſibi apponunt, eo ferè modo quo in ſanitate, unde reſiduum alimenti alteratum ab adveniente ſero dilutum ad renes transfertur, & cum urina in ſedimenti formam excernitur.

IX. Pulſus aliquando parvus, & frequens cum externarum partium frigore, & internarum incendio conjungitur, & tunc ſignum eſt inflammationis alicujus partis circa aliquod vas magnum, curſum ſanguinis liberum prohibentis ad partes exteriores, unde frigent, & in interioribus ſtagnans ſanguis eas adurit, & quantitate ad cor revertens liberam, & magnam oppreſſione prohibet efferveſcentiam. Huic inflammationi principia jecit ſanguis craſſus, vel multus, impedimenta illius motui objiciens obſtructione, craſſitiem verò, & denſitatem ab acido coagulante ſuſcepit, unde apparet indicatio ſanguinem minorandi ſi ab ejus multitudine impedimentum eveniet, & tenuandi ſi ab obſtructione liberus ejus motus impediatur, correcto acido humorem incraſſante, ut eo attenuato libera ſanguini circulanti pateat via, quæ ab humore obſtruente impediebatur cogendo ſanguinem ſtagnare in obſtructa parte cum tumore iſtius à novo ſanguine ſemper adveniente, & inflammatione; acidium diſſipant omnia ſalia volatilia alcalica, & ſpiritus, ut ſal cornu cervi, fuliginis, carabis, armoniaci, & ſpiritus eorundem, terracea multoties memorata, & etiam diaphoretica ſulphura mineralium principaliter ad hoc conducunt quamvis ſint acida, nam cùm hoc ſit valdè efficax, prævalendo virtuti acidi humorem coagulantis in parte inflammata, hoc deſtruit remanente acido ſulphuris cum AlKali ſoluto humoris priùs coagulati, cum quo renovata efferveſcentia fluit li-

beram

beram relinquens partem. Obenta acidi correctione inflammationi opportuna remedia ſunt applicanda, refrigerando, ſuppurando, & materiam ſuppuratam educendo.

CAP. V.

De effervescentia mediocri, ſed præter naturali, curanda.

I. Effervescentia mediocritatem ſervans in moderatione cum urina ſimili ſanis, cum pulſu mediocri inter magnum, & vehementem, & parvum, & debilem, ut obſervarem contingit multoties in Febre ſynocha non putrida, & quandoque etiam in dicta putrida, eaſdem habet cauſas dictas de effervescenti immoderata, differentes ſola remiſſione activitatis, qua non ſolvunt tantam copiam AlKali, & acidi à ſanguine, quantam in effervescentia immoderata, vel ex ſanguinis diſpoſitione, qua reſiſtendo magis cauſæ Febrili, non permitti, ſolutionem dictorum principiorum in excedenti quantitate.

II. Hæc effereveſcentia cùm mixtionem partium ſanguinis, & ſegregatione coagulatæ, in effereveſcentia materię & præcipitatæ conducat, debet in ſua mediocritate conſervari donec ſit facta mixtio, vel ſegregatio, idcircò largam ſanguinis miſſionem non permittit ſufficientem effervescentiam à mediocritate ad tarditatem transferre, ideò tantum ſanguinis mittendum, quantum ſufficit ad demendam plenitudinem præexiſtentem vel factam ab iſta effereveſcentia, etiam per moderatam ſanguinis rarefactionem, qua ad tantum extenditur ſpatium, ut vaſa diſtendat implendo.

III. Purgantia ſint eadem dicta immoderata effervescentia, pro purgantibus lenientia etiam comprehendendo, in quorum uſu, & adminiſtratione ibi dicta ſunt ſervanda.

IV. Quoad alterantia, debemus refrigerantibus in moderata quantitate fervorem temperare ne excreſcat, non ita diminuere ut tarditas in effervescentia introducatur acida coagulativa refrigerantibus uniantur, ſed magis blanda, nec in magna doſi, nec frequenter, ſed moderatè, ut major ſolutio ſanguinis impediatur, ſine periculo coagulationis præternaturalis, & ſi obſervetur effervescentiam ad immoderatam tendere, acidis ſuperiori capite deſcriptis occurrendum, ſi verò ad tardam, ſolventibus pariter impediendus talis tranſitus.

V. Si moderata effervescentia cum urina valde rubea conjuncta ſit, bilis abundantiam in maſſa ſanguinea ſignificat, quæ timorem inducere valet poſſe hanc effervescentiam ad immoderatam transferri, ſoluto magis ſanguine ab alcalica bile, in quo caſu acida in majori doſi, & magis frequenter exhibenda ad modificationem bilis, & unienda ſunt cum eis, quæ acrimoniam ſolventem demulcere diximus, additis etiam præcipitantibus, ex antimonio, & vitriolo, & tartaro paratis, ut faciliùs, & citiùs diſgregata bilis ſeparetur.

VI. Si urinæ albæ, & tenues huic effervescentię conjungantur, craſſitiem in ſanguine indicant non permittentem bilis ſeparationem, & excrementorum ſalinorum, & ſulphureorum in effervescentia coagulatorum, unde refrigerantibus incidentia ſuperius enumerata ſunt miſcenda, & apparentibus urinis coloratis eo modo procedendum ſicuti mox dicebam ſuperioribus duobus paragrafis.

VII. Victus ratio ſit tenuis, & refrigerans, eo modo quo dictum fuit de effervescentia immoderata.

VIII. Ad moderatam effervescentiam reducitur illa à qua Febris hectica pendet, nec adeo in longum protraheretur niſi mediocritatem ſervaret. Hujus cauſa eſt vitium ſanguinis inſigne, cum nutrioni ineptus evadat, unde omnium partium exſiccatio, & totius maraſmus, & ſi ſanguis quantitate non deficiat, cum diſpoſitione ad Febrilem effervescentiam.

IX. Quodnam ſi hoc vitium facile eſt determinare primo à medicamentis juvantibus, ut à lacte, quod unicum in hujuſmodi Febre cenſetur remedium, & cùm ſanguinem demulceat, & ad dulcedinem manifeſtam conducat, & fluxibilem ſua ſeroſitate reddat, aciditate, & craſſitie peccare in hac Febre inditio eſt: ſecundo à Febrilis effervescentiæ augmento poſt aſſumptum alimentum, ſanguinis aciditatem connotate, cùm alimentum magis AlKalicis, abundet partibus, quæ inſervire debent pro nuturimento ſingularum partium corporis, ſequendo motum acidi, vel fermenti, vel temperamenti illarum, quod eſt proprium AlKali, quapropter ſi effervescentia in Febre hectica augetur alimento in ventriculo præparato, intra venas tranſlato, & eſt alcalicum, neceſſe eſt quod in ſanguine acidum, quoddam inveniat, cum quo congrediens effervescentiam majorem renovet. Febris longitudo craſſitiem aperit, niſi enim hac muniretur à continuata effervescentia citius diſſolveretur.

X. Aciditas ſanguinis in hac Fabre non eſt tanta, ut coagulationem alio loco deſcriptam efficere valeat, ſed ſolùm ut craſſitiem aliquam ſanguini conciliet, non impedientem excitationem AlKali, & Acidi ab ejus maſſa, à quibus continuatur effervescentia.

XI. Unde certam habemus indicationem ſanguinem depurandi aciditate correcta, & viſciditate attenuata, quod præter hæc efficiunt ſulphura mineralia fixa antimonii, ex deſcriptione Techenii, quæ igne debent fixari, & ex deſcriptione *Uviliſii* in Pharmaceutica rationali lect. 2. cap. 1. de vomitione, ubi tincturam antimonii ejus ſulphure ope ſpiritus vini elicit, à qua abſtructus idem ſpiritus ad ſiccitatem, remanet ſulphur verum, & confortativum antimonii, ſulphuris vitrioli extractionis modus ſuperiori cap. 3. deſcriptus fuit. Hæc remedia cum lacte poſſunt propinari, vel cum emulſione ſeminum melonum, vel ſucco hordei, nec opinandum eſt ratione aciditatis in ſulphure latentis illam ſanguinis extraneam augeri ob rationem dictam cap. ſuperiori.

XII. Omnes etiam aquæ à practicis deſcriptæ ad demulcendum ſanguine in hac Febre bonæ ſunt, & attenuantia poſſunt eis miſceri, ut tartarum volatile, oleum cornu cervi, & carabes, in tali tamen doſi nec in tanta frequentia, ut diſſolutionem ſanguinis agitationis violentia efficere valeat.

XIII. Febres comitatæ continuæ ſunt, quæ alios morbos comites habent, vel ab iſtis accenſæ fuerunt, & dicuntur ſymptomaticæ, vel quia illæ originem morbo dederint, & primariæ appellantur. Primæ non curantur, niſi eradicetur morbus à quo dependent habita temporis in his conſideratione, ſanguinem in debito effervescentiæ gradu continendo iſtius violentiam moderando. Secundæ eam indicationem exhibent quæ communis eſt Febri, & ejus proprietatibus, itaut comites morbi pro ſymptomatibus habeantur ex oppreſſione tamen naturæ ab his facta curationem ad ſe trahunt, ideò & de iſtis in fine hujus tractatus aliqua dicemus.

SECTIO SECUNDA.

De Febribus intermittendis.

I. Abſoluto tractatu curationis Febrium Continuarum, ſeu continentium, ut perfecta omnes Febres curandi methodus habeatur requiritur illas Febres intermittentes curandi. Per Intermittentes intelligo non ſolùm Febres illas, quæ per circuitus invadendo liberum à Febrili æſtu ægrum relinquunt, ſed etiam illas quæ nulla intermiſſione gaudent, ſed determinatis acceſſionibus circumſcribuntur. Et quia effervescentia ſanguini contingens in his dependet à materia in aliqua parte præter naturaliter alterata, & ſanguini communicata ſuis pravis qualitatibus cum Febriliter æſtuare faciente. Materia alterationem ſuſcipit dum in parte media obſtructione detinetur, ibique nova fermentatione ejus naturalis indoles pervertitur, & extranei fermenti naturam ſuſcipit. Sanguini communicatur dum ſuo impetu obſtructionis impedimenta reſerat, & ſuſcepta iterum circulatione ſanguinis curſum reaſſumit. Vitium hujus materiæ non poſſumus colligere niſi ab eis, quæ contingunt in ipſius acceſſionis extenſione, con-

conſequenter curatio ab hujus materiæ ponderatione unà cum ejus effectibus dependere debet, unde ad hujus ponderationem accedo.

CAP. I.

De Febrilis acceſſione cum frigore, rigore, cui ſuccedit calor intenſus.

I. Acceſſio à frigore, & horrore incipiens, conjunctam habent contractionem pulſus parvitati, & frequentiæ conjunctam, per quod demonſtratur materiam febrilem in aceſſione primò erumpentem aciditate peccare, qua membrans vallicando frigoris ſenſum inducit, magis ſenſibilis factus à coagulatione, & fixatione ſpiritus calidi in ſanguine prius ſoluti cujus quiete univerſæ partes frigent, & quandoque portiones dictæ materiæ acidæ, ultra modum pungentes partes ſentientes ad concuſſionem, & vibrationem impellunt, ex quo rigor. Pulſus contrahitur impedita à coagulante acido ſanguinis rarefactione, qualis ad arteriæ dilatationem exigitur, & quia coagulatio ad ſpiritus animales ſe extendit, ita ut parum de illis, & in motu valdè tardo ad nervos cordis impellantur, ex quo motus ejus & minutus, & debilis, licèt frequens ob neceſſitatem liberandi cor ab oppreſſione facta per ſanguinem coagulatum. Nec mirum eſt acidum frigoris eſſe cauſam ſi ignem in ſe continet, dum pro partium ſuarum motu acida, & caloris, & frigoris effectus edunt. Multæ enim partes minutiſſimæ alicujus acidi ad invicem ſolutæ, motuque rapidiſſimo, & perturbato organum proportionatum ſenſus petentes caloris ſenſationem efficiunt, ubi partes ejuſdem acidi craſſæ prædicto motu carentes, contrariam frigoris ſenſationem efficiunt, ſenſus enim omnes ad actum ſecundum ſenſationis deveniunt, non ſolùm ratione materiæ ad eorum organa deductæ, ſed magis ratione motus ejuſdem materiæ, à quo determinatur ad talem, vel talem ſenſationem, pro diverſitate ejuſdem motus, ex quo optimè colligitur eandem materiam, ſed diverſo motu agitatam, diverſas ſenſationes in organo poſſe efficere, diverſa paſſione introducta, ſi pòtus ſpiritus vini depuratus ventriculi tunicas, vellicando concuſſiones in ejus membranis excitat, quæ totum corpus in conſenſum trahunt, cum aliquali ſenſatione frigoris, quamvis ſpiritus dictus ſit totus igneus, quod præſtant etiam multa acria, & acida in ventriculis delicatioris indolis.

II. Hujus additatis ſubjectum ſunt melancholia, & pituita acida, lympha, & ſuccus pancreaticus, qui naturalem aciditatem conſervantes, ſi augmentum ſecundum hanc ſenſerint, ob moram in aliqua parte obſtructa contractam, prædictos effectus Febriles dare valent. Sanguis etiam coactus ſtagnare hoc aciditatis vitio coinquinatur, ut dici poſſet in melancholiam, vel pituitam acidam degeneraſſe. Poteſt etiam dici hoc acidum ſenſum frigoris inducens eſſe acidum ſalinum juxta dicta c. 2.

III. Hoc acidum ſanguini, & ſpiritui communicatur in principio acceſſionis, quia primò erumpit ſuperato impedimento obſtructionis, ab humore cujus pars eſt tale acidum, & prædicti effectus libertatis acquiſitæ, & vitioſæ alterationis ſunt nuntii. Exit autem primò acidum, quia magis volatile, & experientia conſtat in omni deſtillatione chymica acidos ſpiritus, quia magis volatiles, aſcendere ut plurimum in principio, ſola laxatione partium mixti facta à ſubjecto calore. Ita cùm humor in obſtructa parte retentus à fermentatione ibi reſtricta præter naturam agitatus, partium ſolutionem ſit paſſus in egreſſu à parte obſtructa, acidæ particulæ in vaporem elevatæ præmittuntur, ſanguiniſque, & ſpiritus penetralia ingrediendo utriſque texturam coagulatione vitiant, ſuccedente poſtea parte ſalina Alkalica ejuſdem humoris depravati, acidum primum ſupradictis ſubſtantiis communicatum diſſolvitur, & unà cum eo ſanguinis à virtute Alkalica corroſiva diſgregatur, ut latens Alkali, & acidum ad ſui explicationem in majori copia invitetur, unde facta majori efferveſcentia in maſſa cruoris, calidæ partes in majori copia excitantur, remittente frigore, & calore magis aucto, ex toto abit, incaleſcente toto corpore præternaturam, igneo & excedenti calore, ob copiam ſoluti Alkali, & acidi in ſanguine commorantis, horum excedens efferveſcentia à rarefactione iſtius in corde magis aucta ad majorem gradum calorem evehit ſolutis in majori quantitate particulis, ſanguis à coagulatione liber valdè efferveſcens, & in corde rarefactus, arteriam cum impetu ad multum ſpatium elevando pulſum magnum efficit, & quia ob excedentem efferveſcentiam acidi, & Alkali citiſſimè in corde rarefieit, citiſſimè etiam expellitur, magnitudini pulſui frequentiam adjungendo. Ad hoc concurrit ſpiritus animalis à ſupradicta coagulatione liberatio, & à commixtione Alkalici ſalis acrimonia, qua turbatus, & inordinatè commotus, cum impetu ad cordis nervos fluit, & inordinatè illud movendo, pulſus, & ſanguis immoderatè, & frequenter moventur, à prædicto motu flamma cordis ventilatione aucta, quæ magis etiam excreſcit à ſpiritu calido in eo relicto à ſanguine ibidem præter naturam efferveſcente, qua propter ſanguinis ſemper magis, atque magis incaleſcit, & cum eo totum corpus, hæc eſt cauſa intenſi caloris ſuccedentis frigori, & rigori. Finita communicatione hujus Alkali ſpiritui, & ſanguini à minera Febrili ſequente efferveſcentia in Alkali, & Acido, ab illius acrimonia excitato, hæc per continuam efferveſcentiam coagulata partim præcipitantur, partim de novo ſanguini miſcentur ad novas tempeſtates reſervata, & ita mitigata pugna horum contrariorum, efferveſcentia in ſanguine deficit inordinata, & cum ea calor cordis, & conſequenter rarefactio ſanguinis in eo minuitur, & ita his omnibus ſemper decreſcentibus Febris cum efferveſcentia ex toto ceſſant, vel ad declinationem magnam pervenit, donec ſuperveniat novus humor in prædicta parte obſtructa alteratus, à quo nova acceſſio reducitur, & in hoc ſtatu ſanguinis materia ſeparata, & diſgregata, præcipitatione ſero conjuncta, per urinam expellitur, unde in colore, & ſubſtantia, & ſedamentis alterantur, vel ſudore ſuccedente foras demandatur.

IV. Ex quibus patet aliam eſſe materiam humoralem frigoris cauſam, aliam caloris, utramque tamen in eadem ſubſtantia contineri, & hoc evidenter colligitur à diverſis ſymptomatibus frigoris, & caloris ab unica acceſſione comprehenſis, quæ homogeneitatem materiæ reſpuunt, ſed heterogeneitatem arguunt maſſam ſanguineam diverſo modo afficientem. Præterquam quod ſi eadem eſſet materia, cum à principio acceſſionis ſit ſanguini, & ſpiritus coagulativa, ea invariata manente coagulatio deberet conſervari per totum acceſſionis decurſum, quod cum non contingat, à diverſo agente actuari evidenter oſtendit, & ſi in principio pulſus parvitas ſanguinis nimis arctam compagem denunciat, & paulò poſt pulſus elevatus magnus, & frequens nimis ſolutum cruoris maſſam deſignat, utique in utroque ſtatu agentis diverſitatem agnoſcere debemus, & quia manifeſtum eſt compaginis denſitatem ab acido coagulante emanare, & ſolutam texturam Alkali ſolventis eſſe effectum, idcircò probabili judicio aſſerimus has Febres à materia de acido volatili, & Alkali participare.

V. Hinc ſe offert indicatio aciditatem hanc in principio accenſionis infringendi, & contemperandi per medicamenta aromatica, ſive in forma liquida ſive forma ſalis, vel olei, hujuſmodi enim medicamenta mirificè acidum peccans emendant, & attenuandi qua polent virtute coagulationem ſolvunt: quod ſi videtur difficile acida, quæ ſunt ignea, ab aromaticis calore prædictis temperavi & corrigi, re tamen attenta ceſſabit difficultas, conſiderando aromatica præter oleoſitatem, Alkali abundare quo acidum deprimunt, & extinguunt, ſunt autem hujuſmodi aromatica ſuppeditata à cinnamomo, nuce moſcata, maci, caryopholis, roſmarino, ſalvia, menta, baccis juniperi, à quibus extracta ſint olea, quæ ſpiritu vini per digeſtionem, vel circulationem conjuncta in nobiliſſimum balſamum, acidi frenum, exaltantur quo extincto efferveſcentia ſanguinis ceſſat, vel depreſſo minuitur, dum illa pro ſua origine in ſtatu tam naturali, quàm præternaturali habet congreſſum acidi, & Alkali, unde iſto depreſſo

ſemper

ſemper minor erit effervescentia; eadem aromatica ſi non poſſunt haberi prædicto modo præparata, decoctione eorum virtus elicienda. Secundum locum tenent Alkalica ex Febrifugis ſimplicibus extracta, ut ſunt ſal gentianæ, centaureæ minoris, cardui benedicti, ſcordii, abſinthii, camomillæ, ſerpentariæ, corticis fraxini, contrayervæ, ex quibus aquæ diſtillatæ poſſunt etiam parari, & ſi hic ſalia Febrifuga Alkalica aliis præfero, cum alibi dixerunt ſalia Alkalica convenire in una virtute ſolvente, ratio preæminentiæ, Alkalicis hoc in loco conceſſæ, non pendet à virtute ſolùm ſolvente, quæ quidem univerſalis eſt in omnibus Alkalicis, ſed in ratione virtutis Febrifugæ, potiùs Alkali hujus ſimplicis ingerenti, quàm in alio, cùm hanc virtutem determinatam Alkali deſumat à virtute ipſius ſimplici individuali, conſiſtente in determinata textura partium illius conſtitutioni concurrentium, harum particularum copia dum illud mixtum incineratur, cum ejus ſale fixatur retenta textura in mixto integro poſſeſſa, qua propter ſal extractum ea virtute individuali propria illius mixti integri pollet.

VI. Ex his omnibus parari poſſunt formulæ multorum medicamentorum, ut Rec. aquæ abſynthii, cardui benedicti an. on. iij. ſalis centaureæ min. ſcr. ij. olei caryophylorum gut. v. vel Rec. aquæ ſcordii, camomillæ an. on. iij. aquæ cinnamom. on. ſs. ſalis cardui benedicti, gentianæ, an. ſcr. i. m. vel Rec. aquæ cardui benedicti, ſcordii an. on. ij. ſ. aq. theriacalis on. i. ſalis gentianæ ſcr. ij. olei nucis moſcatæ gr. vij. m.

VII. Quæ medicamenta ſunt propinanda ante acceſſionem per duas, vel tres horas, vel addito eis ſyrupo aliquo aromatico, ut de corticibus citri, vel deſtæcade, vel de quinque radicibus, ad unciam unam, pro lambitivis uſurpari poſſunt, parum & ſæpè lambendo, per coclearia ante dictum tempus acceſſionis, & in ipſo ſtatu frigoris poſſunt etiam hoc modo uſurpari ad ejus moderationem.

VIII. Tranſacto frigore, & calore expanſo, alia via incedendum, & quia intenſus calor immoderatam ſupponit effervescentiam magnam copiam acidi, & Alkali ad explicationem accelerantem, idcircò in hoc ſtatu effervescentiæ iucumbendum, ejuſque immoderationi occurrendum, per medicamenta ſuperius tradita in capite tertio de immoderata effervescentia, omni enim ſtudio ad mediocritatem redigenda eſt, ut ſolutionem ſanguinis ab immoderato exceſſu illius præcaveamus, & ut faciliùs partes per effervescentiæ motum diſtractæ ad unionem integram redeant, cum ſegregatione excrementitii aliunde ſuſcepti, & à maſſa ſanguinis in ebulitione ſuppeditati, quæ excrementa ut plurimum ſolent in fine cujuslibet acceſſionis per ſudorem, vel per urinam expelli.

IX. Et quia partis alicujus vitio hujuſmodi præternaturalis aciditas, & Alkali acrimonia contingit, ad horum emendationem conatus dirigendi, & quia hæc omnia in obſtructione partis conſiſtunt, ut cum Sylvio alibi oſtenſum fuit, hæc tollenda medicamentis obſtructioni propriis, incidentibus, attenuantibus, & de obſtruentibus, in cujus genere ſunt omnia ſalia Alkalica, tam fixa, ut tartari, abſinthii, agrimonii, ceterach, tamariſci, quàm volativia, ſuccini, urinæ, cornu cervi, fuliginis, armoniaci, ad quæ reducuntur etiam ſalia mediæ naturæ, valdè efficacia ad deobſtruendum, ut ſunt ſal prunellæ, tartarum vitriolatum, ſal tartari volatile, cujus compoſitio in ſuperioribus tradita fuit, ſalia etiam Alkalia mox enumerata poſſunt reduci ad hanc naturam neutram cum maxima ægrotantis utilitate, ſi igne in crucibulo ſolvantur, & coagulata in humido fluant, & liquor per chartam percoletur, ab igne enim abſumitur acidum, & in percolatione terreæ particulæ ſeparantur, in quibus duobus fixitatis cauſa fundatur, poſtea ſpiritu vini impregnatum multiplici cohobatione in ſalia mediæ naturæ abibunt: idem præſtant herbæ ſale volatili præditæ, quales ſunt cephalicæ, majorana, menta, ſalvia, roſmarinum, ruta hortenſis, & aromaticæ, ut naſturtium aquaticum, & hortenſe, raphanum ſylveſtre, taraxacum, ex quibus parari poſſunt decocta cum additione dictorum ſalium Alkalicorum ad Drac unam, neutrorum ad Scrupul. unum, volatilium ad gran. vij. vel viij. & ſpirituum eorumdem ad guttas in dicta quantitate, vice decocti poſſunt etiam ſumi aquę deſtillatæ aperientes, agrimonii, capillorum veneris, pulegii, fœniculi, & herbarum communiter dictarum aperientium, cum additione ſalium in dicta doſi, addendo pariter & decoctis, & aquis aperientes ſyrupos de duabus, de quinque radicibus, de capillo veneris, bizantino, oximele compoſito, & ſimilibus. Diaphoretica omnia apparentibus ſignis coctionis cum fructu poſſunt exhiberi, cùm ſua ſolvente virtute obſtructiones aperiant, ſicut & diuretica quocumque tempore morbi addita deobſtruentibus.

X. Advertendum tamen eſt, quod ſi conſtitutio ſanguinis Febricitantis ſit facile ſolubilis, quod cognoſcitur ex rara textura ejuſdem alibi per ſigna demonſtrata, cautè procedendum in uſu horum Alkalicorum, & in minori doſi ſunt exhibenda, vel potiùs ab acidis deobſtruentia ſunt mutanda. Nec mirum acida coagulare, & diſſolvere, ſi enim Alkali occurrit acidum, hoc illud coagulat, ſi verò ei exponatur aliquod corpus denſum, quia in eo Alkali, & acidum coagulata fuerint, tunc illud diſſolvit, & quia materia obſtruens, & circulanti ſanguini, vel alio humori impedimentum ponens, eſt corpus concretum ex coagulatione Acidi, & Alkali, acidum ſimplex ad hujus ſedem translatum illud diſſolvit.

XI. Tempus exhibendi hæc medicamenta, cauſam obſtruentem reſpicientia, ſunt tempus intermiſſionis vel declinationis.

XII. In his Febribus china chinæ valde ſaltutaris ab experientia probatur, cujus virtutis fundamentum eſt ſui Alkali efficacia ab amaritie manifeſtatum, hoc Alkali acido humorali correſpondens, ob pororum ſtructuram facilè ab hoc imbibitur, quapropter effervescentia cum alio humore contrario impeditur, & prohibito ejuſdem tranſitu ad venas paroxyſmus Febrilis ſupprimitur. Eadem virtute Alkalica, quæ eſt maximè diſſolvens, obſtruens materia attenuatur, & cauſa paroxyſmi radicitùs extirpatur. Et quia rigidis inflexibilibuſque particulis conſtat, quibus guſtata linguam velut ligare videtur his ſanguini conſiſtentiam conciliat perfectioremque contribuit unionem, unde difficilius effervescit, & ſic mortificato Acido, à materia Febrili elevato, tollitur frigus acceſſionis, & munito ſanguine contra erumpens Alkali, ne ab eo effervescentia introducatur, omninò eſt ſuppreſſus paroxyſmus, qui ſi revertatur, nova exhibitione chinæ ſupprimitur. Sunt etiam conſulendi ægrotantes poſt ſuppreſſum paroxyſmum Febrilem, purgante medicamento excrementorum ſarcinam deponere, ne iſtis retentis cum majori impetu ſe explicent, perículoſiorem morbum efficiendo.

XIII. Ad hujus pulveris exemplar poſſunt parari extracta ex herbis amaris, utpotè abſcyntio, centaurea, gentiana, ſcordio, cortice fraxini, & ex eiſdem elicita ſalia ſimul unire, quod mixtum corticis virtutem adæquare aliqua in parte potens erit, conveniunt etiam explaſtra in regione pulſus circa carpum, ex ſalvia, ruta, urtica inter duos ſilices vivos æqua portione contuſis, addito ſale marino ſubtiliter pulverizato, & factis globulis qui involvantur telis araneorum, & applicentur loco prædicto per duas horas ante acceſſionem. Burſa paſtoris eodem modo contuſa cum ſale, & telis araneorum, eodem loco applicata, contra has Febres, & præcipuè quartanas valet. Modus operandi horum remediorum eſt alterando ſanguinem per arteriam cui applicantur circulantem, & inducta adſtrictione illum corroborare contra effervescentiæ Febrilis impetus, vel ſanguini deobſtruentem communicant virtutem, qua ad partem obſtructam delatus obſtruentem humorem incidendo, attenuando impedimentum obſtructionis tollunt.

XIV. Quocumque modo ſolvatur paroxyſmus, ſemper purgantia ſunt exhibenda, tam ad obſtruentis humoris expulſionem, quàm ad excrementorum reliquias per effervescentiam ſegregatorum evacuandas.

XV. Lenientia in principio ſunt adminiſtranda, ſicuti dictum fuit de curatione continentium.

XVI. Nec ſanguinis miſſio eſt prætermittenda, licèt non peccet ſanguis, ſed ad plenitudinem minorandam, ne immoderatè effervescat relicta plenitudine, tum

ne, tum etiam quia motu ſanguinis in ſectione venæ magis accelerato poteſt ſuperari renitentia obſtruentis humoris.

Victus ratio ſit tenuis, & refrigerans.

CAP. II.

In quo proponitur curatio Febrium cum frigore, & rigore invadentium, cui moderatus calor ſuccedit.

I. HÆc Febris dictis in initio ſtipata ſymptomatibus, conjunctum habet pulſum concentratum parvum, & frequentem, quorum ſymptomatum cauſæ ſunt eodem ſuperiori capite deſcriptæ etiam ratione frigoris, & rigoris, ceſſato hoc pulſu non multum elevatur, nec multum frequens exiſtit, & calor eſt parvus, quia Alkalia ab humore alterato exhalans ſolventi acrimonia deſtituitur, itaut ſanguis eam non patiatur ſolutionem, quæ copioſæ evaporationi Acidi, & Alkali ſanguini viam parat, ſed hac moderatione regulata parvam excitat effervescentiam, non ſuſcipiens multum incrementum à rarefactione in corde, cum & hæc exceſſu careat, tam deficiente copioſo ſpiritu calido in ſanguine non multòm rarefacto, à quo tanquam pabulo ejus inſita flamma excreſcit, quàm ob acrimoniam Alkali mitigatam, ſpiritus animales non irritantem ad motum cordis perturbatur, & inordinatum, quo flamma ventriculos vivficans maximè dilatatur, qua propter in motu moderato, & regulari exceſſum non experitur.

Unde quoad curationem proponitur indicatio Acidum infringendi remediis ſuperiori capite ad hujus indicationis ſatisfactionem deſcriptis.

II. Calor quia mitis cum moderata effervescentia, eodem modo tractandus deſcripto in capite de curatione Febris continentis à moderata effervescentia.

III. Et quia eamdem habet cauſam, nempe obſtructionem alicujus determinatæ partis, indicantem ſui ablationem, idcircò remediis deobſtruentibus à ſuperiori capite petendis utendum, purgantia in hac conveniunt ſicut in præcedenti, nec non & lenientia.

IV. Sanguinis miſſio etiam hìc locum habet, ob rationes præcedenti capite dictas, minori tamen quantitate eſt adminiſtranda, ſtante moderatione effervescentiæ præſcripta, victus ratione ſimili.

CAP. III.

In quo proponitur curatio Febris invadentis cum levi extremorum refrigeratione, & miti calore.

I. HÆc ſymptomata, unà cum prava pulſus contractione unita, materiam ſangini demandatam in Febrili acceſſione parva aciditate perfundi oſtendit, quæ ſanguinem levi coagulatione afficit, ut magis effervescat, quam in coagulatione magna, quapropter pulſus contractio minor. Eſt tamen talis, ut deffendat exitum particularum calidarum ſufficientium ad conſervationem caloris in toto, & ſanguinem non permittat per venas capillares liberè fluere, ob condenſationem à parva coagulatione accepta, factus ſanguis condenſatus major, quàm ſit ſpatium venarum capillarium, arteriarum, iſtarum cavitatem non ingreditur, idcircò partes extremæ, venas, & arterias capillares magna ex parte colligentes ſanguinis beneficio deſtitutæ refrigerantur. Parvæ huic coagulationi concurrit ſpiritus animalis, à participatione materiæ acidæ coagulatus, ad nervos cordis ſe movens cum tali ordine, & agitatione ſufficienti ad pulſum cum parva contractione edendum. Vaporibus acidiuſculis diſſipatis ſuccedens in corde, & ſanguine humor Alkalicus libertate donatus, ſuperato obſtructionis obſtaculo acrimonia acri inſigni carens, eo quod aqueis particulis & mollibus abundet, cum acido ſanguinis congrediens naturalem depravat effervescentiam, hanc augendo, ſed non multùm, cum miti acrimonia ſanguinis compagem ſolum ſervat, ut paucis ſupra quantitatem naturalem particulis Acidi, & Alkali ſanguinei clauſtra aperiat, dicircò effervescentia parum ſupra naturalem creſcit una cum calore, ab iſta non excitatis in magna quantitate particulis calidis.

II. His ſtantibus apparet indicatio infringendi acidum, ſed mitioribus medicamentis, cùm ſit parvum, ut ſunt terracea, margaritæ, mandibulæ lucii, ſpermaceet, mumia, quæ medicamenta poſſunt uniri cum ſalibus fixis Febrifugis ſuperioribus capitulis deſcriptis, unà cum aquis, vel decoctis ibidem enumeratis, ſervata conditione temporis iſta exhibendi ante acceſſionem.

III. Effervescentiæ auctæ poſt frigoris ceſſationem ocurrendum eſt juxta gradus intenſionis, & remiſſionis illius, & ita ſuſtinenda eſt ut motu excrementitii humoris communicati ſeparatio, & unio partium ſanguinis ab effervescentia diſgregatarum obtineri poſſit, quapropter à frigidorum uſu in copia abſtinendum eſt, & præcipuè quia humor morboſus in hac Febre, ut plurimum eſt pituita, cujus portio in primis viis magna colligi ſolet, & à quantitate aquæ fluida facta ad venarum lactearum cavitatem facilè ſubeundam diſponitur, & arterias, & venas majores ingreſſa ad partem obſtructam ducta obſtructionem augere poteſt, vel alias efficere.

IV. Et quia communem cum præcedentibus habet obſtructionis cauſam, iiſdem etiam deobſtruentibus hanc expugnare contendendum eſt, non relictis diaphoreticis, & diureticis, quibus ſumma ineſt ſolvendi poteſtas, & ſalia volatilia, & ſpiritus hujuſmodi magis tuto in hac Febre, quàm in aliis poſſunt exhiberi in hora intermiſſionis, vel majoris declinationis.

V. Purgantia ſint ea, quæ pituitam reſpiciunt, & humores craſſos educunt.

VI. Sanguis pariter mittendus eſt, ſed in minori quantitate, cùm minori indigeat refrigerio.

VII. Si in longum hujuſmodi Febres protrahantur, per epicraſim purgandum eſt, addito ſemper mercurio dulci, vel vitæ, cum mercurialibus inſita ſit efficacia pituitam incidendi, & ſecernendi, & Febre terminata purgantibus erit locus.

VIII. Aliquando poſt leve frigus, calor intenſus, & effervescentia magna ſuccedit, quia humor depravatus ſanguineæ maſſæ communicatus particulis Acidis, & mitigatis in parva quantitate ſcatet. Alkalicæ verò ſubſequentes ſunt copioſæ, idcircò ſanguinem ſolutione nimis rarefaciendo Acidas, & Alkalicas particulas in copia ab ejus penetralibus excludunt, quæ ſimul congredientes magnam effervescentiam inducunt, auctam poſtea in corde modo multoties deſcripto.

IX. Indicationes ab hac Febre emanantes ſatis patent, unde Acidum in principio blandis extinguendum Alkalicis, quia mitigatum, effervescentia magna refrigerantibus & Acidis, & aſtringentibus cap. primo deſcriptis, eſt reprimenda.

X. Sanguis multo refrigerio indigens, & magna effervescentia plenitudinem conſtituere potens, copioſè eſt mittendus.

XI. Et quia humor Alkalicus, qualis eſt bilis, vel ei ſimilis, in corpore abundare videtur, purgantibus bilem eſt utendum poſt ſupperatam obſtructionis cauſam jam recenſitis remediis non intermiſſis lenientibus bilioſo humori adequatis in principio.

XII. In harum Febrium numero adſcribenda eſt illa, quæ lenta dicitur ex eo, quod ſimptomatum violentia ægros non affligat, ſed lenta oppreſſione naturam oppugnat, cum inſenſibili acceſſionum inſultu, incaleſcente ſolùm ægro poſt cibum cum arteriarum pulſatione magna cum urinis maxima arenularum quantitate ſcatentibus; tam in fundo, quàm in ſuperficie cujus Febris ſedem meſenterii glandulas materia argillacea impletas in enecatis ab hac Febre, & diſſectis cadaveribus anotomica detexit experientia.

XIII. Cauſa hujus Febris eſt materia tartarea, & ſalina in ſanguine abundans, & præcipuè in ſeroſiori ejus parte reſidens, & obſtructio glandularum meſenterii in ſuis excretoriis vaſis à qua fermentum innatum glandularum pervertitur, vel prohibita tranſpiratione fuliginum à ſua ſubſtantia emanantium, vel facta caloris intenſione pervertente texturam innati fermenti auxilio retentarum fuliginum, quæ, fermenti etiam indolem referen-

referentes motu parti indebito, fermenti ſui motum alterare valent, ad quod pervenire etiam poteſt ab humoribus coactis in glandularum ſubſtantia ſtagnare, per obſtructionem, per moram enim nimis exaltantur, & ſalinas ſulphureaſque diverſi generis particulas volatiles parti imprimunt, & ſuis corpuſculis fermentativis commixtæ à naturali ſtatu totum fermentum dejiciunt, & ad præternaturalem ducunt. Hinc eſt, quod ſanguis ſeroſior tartareis, & ſalinis particulis impragnatus, per arterias glandulis conſignatus, ſuo fermento depravato depravatæ etiam ſanguinem alterant, & materiam tartaream, & ſalinam ſeparando, caloreque excedenti actuando in arenulas, & argillaceam materiam condepſant, reliquumque ſanguinis, & ſeri longiorem ſtationem in parte morboſa trahentis præter naturæ legem nimis volatilizant, acquiſitione pravarum qualitatum in aucta acrimonia Alkalica, vel Acida, qua tandem unà cum impetu ab exaltatione concepto obſtruentem materiam perterebrando exit, & per venas circulationis curſum renovando tandem arteriis ducentibus ad renes pervenit, ubi ſerum deponit cum arenulis in ſuo exitu à glandulis abraſis, relicta in iſtarum ſubſtantia parte magis viſcoſa ejuſdem parietibus tenaciter adherente, quæ in materiam argillæ ſimilem tranſit. Sic continuata iſta glandularum operatione ſanguis extraneo coinquinatur fermento continuam effervescentiam præternaturalem in eo fovente, ex quo continua Febris, & quia ex continua effervescentia acide partes ſanguinis continuò ſolvuntur, & ſalinæ fixæ volatilizantur, aciditatem aliquam ſanguini communicantes, ſuccus pancreaticus à ſanguinis partibus elaboratus in pancreate, magis acidum evadit, quàm par ſit ſuæ naturæ, idcircò alimento in chylum tranſmutato duodeni viam ingreſſo huic occurrendo, utpotè Alkalicum cum hoc acido inſigniter effervescit, & ad venas tranſiens acido etiam ibi invento effervescentiæ motum auget, in quo fundatur ratio explicans Febris incrementum poſt cibum.

XIV. Pro hujus Febris curatione patet deputandum eſſe ſanguinem ab excrementis tartareis, & ſalinis quibus conquinatur, & quia iſtorum retentio in ſanguine non poteſt eſſe niſi craſſities ipſius, incidentia, & attenuantia à Medicis dicta conveniunt, quæ in ſectione prima cap. 4. enumerata fuerunt, in quo caſu locum habent etiam deobſtruentia in cap. primo hujus ſectionis deſcripta, à volatilibus oleoſis, & ſpirituoſis abſtinendo, ne immoderatior effervescentia ſuſcitetur, etiam ſi hæc conducent ad tollendam obſtructionem in glandulis. Attenuata ſanguinis craſſitie excrementorum purgationi inſiſtendum, & maximè per urinam diureticis, cùm ſint tartarea & ſalina, quorum expurgationi urinæ viæ ſunt maximæ proportionatæ. Inter diuretica valent tinctura tartari, ſpiritus nitri, & ſalis, ſal ononidis ſtipitum fabarum, magiſterium oculi cancrorum, aquæ aſparagorum, fœniculi, petrolini, & inter ſimplicia radix apii, dauci, fœniculi cortex tamar, florum geniſtæ, ex quibus decocta, & potiones parari poſſunt. Aquæ potus continuus eſt maximè ſalutaris, fluiditatem ſanguini conciliando, qua facillimè excrementa deponit. Purgantibus etiam eſt utendum ad expulſionem excrementorum craſſorum, exitur per urinam non habentium, & quia ſeroſa pars ſanguinis eſt illa quæ excrementa tartarea, & ſalina involvit, hydragoga convenire videntur, admixta eis quæ craſſos humores reſpiciunt à ſanguinis miſſione quia in omni Febre ratione effervescentiæ convenit, in hac non eſt abſtinendum.

XV. Et quia Febris talis conditionis ſemper eſt longa, per epichraſin etiam purgatio inſtituenda.

CAP. IV.

In quo exponitur Febris invadens cum horrore, & tremore, cum ſenſu caloris.

I. Bilem Alkalicam in hac Febre peccare ejus ſymptomata oſtendunt, hæc enim ſuo ſale corroſivo partes membranoſas vellicando in tremores totum corpus cogit, & quia aliquæ particulæ, vel iſtius ſalis, vel igneæ non modificatæ cum eo commixtæ citatiſſimo perturbatoque motu, in prædictas partes ſentientes impinguunt, caloris ſenſationem efficiunt. A calefacientibus horrores, & tremores poſſe fieri, exemplo ignis, & aquæ calidæ docuit *Galenus* ſecundo de ſymptomatum cauſis cap. v. ut alibi oſtendi, quod de ſummè corroſivis etiam poteſt dici, cùm per antiquos ſint ſummè calefacientia, quapropter bilis corroſione prædita, & igneis imbuta particulis, exaltationem in aliqua parte paſſa, qua particulæ igneæ modificatione ſua exutæ fuerint, ſentientibus partibus adhærens, vel per vapores, vel ſolida ſua ſubſtantia, vellicatione, & corroſione ignei tremorem, & horrorem excitabit. Et quia ad hoc præſtandum neceſſaria eſt bilis exaltatio, & volatilizatio, requiritur, ut iſta in aliqua parte, vel in ſui folliculo præter naturam morari cogatur, ubi inteſtino ſuarum partium motu ad ſummam evehitur exaltationem, & volatilitatem, qua mediante ruptione facta à parte continente ad partes fertur, & primo ſecundùm particulas ſalinas, Acidas, corroſivis Alkalicis mixtas, quarum aciditate pulſus contractio, coagulato ſanguine & ſpiritu animali, aliqualis contingit, magna impedita ab Alkali corroſivo diſcoagulante cum Acido conjuncto, ſupponendum enim ex Uvilliſio in tract. de Febr. bilem conſtare ex ſale, ſulphure aqua, & terra: prima duo à mora volatilia evadunt, & quia in ſale ſemper acidi ſalini aliquid latet, hoc pariter fit volatile, aqua vaporis inſtar attenuatur bile ab obſtructa parte exeunte aqueos vapores mixtos acido volatili, maximè corroſivo & ſulphureo, præmittit, à quibus vellicatæ partes corroſiva mordacitate in tremores cum horrore exurgunt. Expirantibus tandem cum tota bile exaltata particulis Alkalicis, minùs volatilibus, ſanguinique implantatis, factaque toties decantata ſolutione cum excitatione magnæ quantitatis Alkali, & Acidi correſpondentis, ſolventi corroſivo valido in bile exiſtente, effervescentia immoderata conſurgit, quæ ſemper magis augetur à rarefactione contingente ſanguini in cordis ventriculis, per quod ſatis ampla ſternitur via particulis calidis in ſanguine commorantibus maximum æſtum univerſo corpori impartientibus, nec partes iſtæ Alkalicæ, & calidæ excitatæ in partes nervoſas, & ſentientes impingentes horrorem, & tremorem inferunt, quia citatiſſimo perturbatoque motu in illas irruunt, unde caloris ſenſus moleſtus quidem, ut vellicando inquietudine magna excruciat ægrum, ut in uno loco, niſi breviſſimo ſpatio morari poſſit, ab eodem Alkali ſpiritui animali impartito maxima turbatio ei contingit, unde inordinato motu & magno cordis, nervos movendo, inordinatum, & magnum pulſum præbet, cum effervescentiæ ſanguinis incremento ob rationes priùs dictas.

II. Ex quibus patet bilem peccare volatilitate, & acrimonia, quæ medicamentis in prima ſectione deſcriptis c. 30. emendabitur, addendo refrigerantia, & terracea ad compeſcendum effrenem motum partium calidarum, & hæc ante principium Febrilis acceſſionis erunt exhibenda.

III. Effervescentia, quæ ad immoderatam accedit, acidis, & mineralium ſulphuribus eſt moderanda, ſuppreſſo Alkali corroſivo cauſa illius. Adſtringentia etiam conveniunt, auſteris & ſummè acidis prætermiſſis, eo quod acrimoniam augeant, ut alibi adnotavi.

IV. Ratione cauſæ bilem prædictis modis alterantis, & quæ cenſetur obſtructio, repetita ſæpiùs deobſtruentia ſeligantur, Alkalicis derelictis, ne activitati bilis pro fomento, & augmento inſerviant, ſed acida ſunt ſeligenda.

V. Lenientia in principio conveniunt ad minorandam bilis quantitatem, purgantia bilem reſpicientia in fine ſunt neceſſaria.

VI. Sanguis miſſio non eſt prætereunda ob rationes toties dictas.

VII. Cavendum totis viribus in hac Febre à volatilibus, quæ bilis efficaciam additis ſtimulis augere poſſunt, & ſanguinem maxima agitatione turbatum, addita majori commotione integræ ſolutioni ſubmittere poſſunt, hinc diaphoretica per integrum Febris rigorem ſunt fugienda, & inſtante declinatione, cum inclinatione naturæ ad ſudorem, eis tunc poſſumus uti, cùm bilis fixata fuerit, & ſanguinis partes majori unione colligatæ medicamenti impetum ſine periculo ſuſtinere poſſint.

VIII. Aliquando Febris à calore ſua deducit principia, qui paulatim creſcit donec mordacitate, & exceſſu ægrum affligat, cujus cauſa eſt bilis, quæ horrorem, atque tremorem non inducendo oſtendit partes ſentientes non vellicari, & corroſiva acrimonia privari, ſaltem ad eum terminum ſub quo prædicti effectus non eveniunt. Et hoc habetur ab oleoſitate in bile prædominante, qua ita molleſcunt particulæ ſalinæ, ut mordicare, nec vellicare valeant: hanc mollitiem ſuſcepit bilis à copia aqueæ ſubſtantiæ cum cæteris partibus mixta, & quæ coctione, & fermentatione ita cæteris ſe immiſcuerit, ut proportione partium ſalinarum rigidarum & inflexilium, cum ſufficienti portione aquearum, mollium, & flexilium, quantum ſatis eſt ad tollendam rigiditatem, & inflexibilitatem ſalinarum, in unum corpus molle coaluerit. Calorem verò excitat, quia particulæ igneæ non modificatæ in prima eruptione exeunt, & ad partes ſentientes delatæ motu citatiſſimo, & perturbato caloris ſenſum in eis imprimunt. Calor eſt parvus, vel quia particulæ iſtæ igneæ in exitu valdè diſperguntur, vel quia cum portione humidi in vaporem attenuati ad partes feruntur, cum motu valdè retardato, ſufficienti tamen ad calorem parvum imprimendum, non verò ad excedentem. Poteſt etiam calor hic parvus fieri ab Alkali bilis ſanguini communicato ſuo motu, ſi non acrimonia fermentationem naturalem ſanguinis majorem reddente, cum majori ſolutione Acidi, & Alkali, à quibus aucta efferveſcentia augetur etiam calor præternaturalis cum parvo exceſſu, motu prædicti Alkali ab humido vaporoſo illi conjuncto moderato. Ubi verò humidum hoc ceſſaverit, & ſimplex Alkali ſanguinem ingreſſum fuerit, ſuo motu, & volatilitate accepta per reſſolutionem humidi in craſſiores partes colligantis, ſanguinis maſſam invadendo eamque ferociter violento motu agitando diſgregat, & copioſam Alkali, & Acidi quantitatem excitat cum magnæ efferveſcentiæ accenſione, & ſpirituum calidorum eruptione, quibus omnibus in corde auctis incendium in maſſa ſanguinea explicatur, à quo ingens ille calor.

IX. Ex his deducitur bilis oleoſitatem eſſe corrigendam, quod habetur ab Acidis dulcibus, qualia ſunt ſpiritus ſalis vitrioli dulcificati cum aqueis refrigerantibus ſuperiùs demonſtratis, poſtea Alkali copioſum ipſius bilis moderandum unà cum efferveſcentia immoderata ab eo excitata, quod præſtant acida prædicta terracea, & ſulphura mineralium, & omnia recenſita ſuperiori capite tertio ſectionis primæ, & quia bilis, vel humor ad ejus naturam alteratus per obſtructionem in aliqua parte reſiſtentem his qualitatibus depravatus fuit, obſtructio tollenda medicamentis alio loco dictis.

X. Quoad purgationem, ſanguinis miſſionem, & victus rationem, eodem modo procedendum, ac in ſuperioribus dictum eſt.

XI. Aliquando Febris invadit cum calore cujus incrementa ſunt parva, quod habetur à bile craſſa, & pingui, ob admixtionem pituitæ, calidarum, & Alkalicarum particularum motum frenantis ex quo minus caloris ab ea provenit, & moderatior efferveſcentia.

XII. In hoc caſu bili nulla applicarem remedia, quia ſi auferatur, pituita, vel ejus craſſities, bili volatilitas, & acrimonia conciliabitur cum periculo majoris damni, idcirco ſoli cauſæ remedia applicarem, obſtructionem auferendo, Efferveſcentia in hac Febre cùm non ſit immoderata, nec mediocris ſed potiùs lenta, interdicit refrigerantia in quantitate magna, ſed non parva, quibus admiſcenda ſunt etiam incidentia temperata, ut ſunt aq. capil. veneris, agrimonii, graminis, &c.

SECTIO TERTIA,

De Symptomatibus Febrium Curandis.

I. Symptomata, quibus ſtipantur Febres, aliquando tali impetu naturam oppugnant, ut indicationes curativas præbeant non minùs quàm Febris. Hinc complicatæ indicationes difficilem reddunt curationem, ni methodo dirigantur, ad has difficultates demoliendas hæc addere opportunum cenſeo, ab eis ſymptomatibus incipiendo, quæ caput primariam animæ ſedem corripiunt, inter quæ primò Delirium occurrit.

CAP. I.

De Delirio.

I. Eſt autem Delirium depravatio facultatis animalis rationalis, per quam Febrientes abſurda cogitant, loquuntur, vel agunt, dependenter à læſione inſtrumentorum facultatis ejuſdem.

II. Et quia non poteſt intelligi iſta læſio facultatis animalis, niſi percipiatur motus ejus rectè operandi, ideò in hac indaganda parum immorandum.

III. Duplex eſt operatio rationalis animæ, imaginatio, & intellectus: illa tota à phantaſmatibus dependet, hic multa ab his colligit, extra hæc tamen intelligendi materiam invenit. Phantaſma eſt aliquid in cerebri ſubſtantia deliteſcens, ad cujus motum, vel excitationem, vel præſentiam ſenſui communi objectum, cujus eſt imago, repræſentat, hoc verò recipit cerebrum à ſenſibus, communionem ſervantibus cum ſenſu communi, per quam hic conſors redditur ejus affectionis ab objecto externo ſenſui impreſſæ. Conſiſtit verò iſta communicatio ſenſus externi cum interno in communione organi ſenſus externi, cum organo ſenſus communis continuata per Fibras nerveas, quæ ſunt inſtrumenta ſenſus externi, vel per Fibras cerebri nerveis connexas, uſque ad ſedem ſenſus communis. Hinc actio objecti non conſiſtit ſolo organo ſenſus, ſed per connexionem Fibrarum traducitur ad organum ſenſus communis, & ſicuti per eam actionem objecti ſenſus externus dicitur ſentire illud per eamdem continuatam uſque ad ſenſum communem, dicitur objectum percipere, & cognoſcere. Ex quo judicio concludendum eſſe cum P. Honorato Fabri in tract. de homine lib. 3. ſenſum communem in parte ſenſitiva reſidere; nam ſicuti ſenſus externi actionem objecti ſentiunt, quia in parte ſenſitiva conſtituuntur, cùm eamdem percipiat ſenſus communis, ſimilem cum eis ſedem debet habere, cùm verò nulla alia pars ſentiens poſſit aſſignari ad organum ſenſus communis magis accommodata, quàm plexus Choroeides; ob rationes deſcriptas à Fabro, ideò hunc organum prædicti ſenſus ſtatuimus. Et quia ſi actio objecti continuò permaneret in organo ſeuſus communis, ſemper in perceptione ejus detineretur, cùm ſit potentia neceſſaria, & determinationem ad perceptionem reciperet ab actione objecti ei conjuncta, & concludendum & actionem objecti non conſervari in organo ſenſus communis, ſed ad aliam partem tranſmitti ei vicinam, quæ ſit incapax ſenſus, ut in ea conſervari poſſit, abſque continua repræſentatione ejus, nulla autem eſt magis apta quàm cerebri ſubſtantia ſecundùm ejus Fibras dicto plexui incumbentes, actione objecti traducta ab organo ſenſus communis, ad Fibras cerebri directas ei parti organi in qua recepta fuit actio objecti quibus ita diſponuntur per eam tenſione, preſſione, incriſpatione, diviſione, adductione, rarefactione, condenſatione, ut ſi motæ, vel ab imperio voluntatis, vel ab alio organum ſenſus communis attingant, illud eodem motu, & eiſdem conditionibus moveant & efficiant, quomodo motum, & affectum fuit ab actione objecti, quæ primo ei impreſſa fuit, deinde ad Fibras cerebri tranſivit, eas prædicta diſpoſitione actuando, & ſic ſenſus communis objectum percipit, & cognoſcit de novo ſine ſenſuum externorum ope.

IV. His ſtantibus colligo primò affectionem ſenſuum externorum, qua objecta ſentiunt, & qua ſenſus communis eadem percipit, conſiſtere in motu ab objecto ſenſus externi organo impreſſo, & continuato uſque ad organum ſenſus communis, per connexionem cum organo ſenſus externi, mediis Fibris nerveis vel ſubſtantiæ cerebri; ſentire verò eſt hanc affectionem, ſeu motum in organo, percipere modo ſenſibili. Affectio conſiſtit in motu, & eſt paſſio organi ab objecto, ſentire eſt actio ab anima ſenſitiva expreſſa attingendo affectionem organi.

V. Colligo ſecundò Phantaſmata nil aliud eſſe quàm

talem

talem diſpoſitionem Fibrarum cerebri, per quam ita diſponuntur, ut motæ & organum ſenſus communis attingentes eumdem motum, & affectionem in eo imprimunt, æqualem illi impreſſam immediatè ab objecto; phantaſma enim non eſt niſi imago objecti, quod cùm afficiat organum ſenſus communis ſolo motu, cujus modificatione hic percipit distinctè omnes ſuas qualitates & conditiones, & ita phantaſma per ſolum motum erit repræſentativum objecti, idcircò hoc habet conſtitui in re ita diſpoſita, quæ valeat exprimere motum objecti. Hinc facilis eſt ſolutio, cur multarum rerum memoriam amittimus, quia diſpoſitio Fibrarum introducta à motu objecti diſſolvitur, & cum ea impotentia traducendi motum objecti ſimilem in organo ſenſus communis abſente objecto. Secundò cur difficile conſervetur in aliquibus memoria rerum, quia ob duritiem Fibrarum prædicta diſpoſitio in illis difficillimè imprimitur. Tertiò cur in ſenibus recentiorum rerum memoria ſit labilis, antiquarum firma & conſtans quia exſiccato cerebro, & induratis Fibris occurrentium rerum motus diſpoſitionem in illis neceſſarium non valet introducere; è contra per exſiccationem introductæ magis confirmatur. Quartò cur phantaſmata facilimè imprimantur, & eadem facilitate evaneſcant, quia humidæ nimis Fibræ impreſſionem facillimè ſuſcipiunt, & humiditate laxata diſpoſitione facillimè decidunt. Quintò cur ab vulnere capitis, vel caſu, & ſucceſſione cerebri memoria rerum evaneſcat, quia Fibrarum diſpoſitiones præexiſtentes à violentia motus diſſolvuntur. Sextò cur cum ordine phantaſmata reſervantur, v. g. in oratione excitanda, quia cum ordine diſpoſitiones Fibrarum ſunt fabrefactæ, ita ut prior fibra, vel ejus pars mota ſecundam vel ſubſequentem moveat, & hæc aliam, & ſic ordine excitantur phantaſmata, quia cum ordine fuerunt impreſſæ diſpoſitiones in Fibris.

V. Colligo tertiò phantaſmata excitari, & ſenſui communi repræſentati per ſolum motum determinatum à ſpiritibus, vel vaporibus, vel ab externo motu cerebrum quatiente, vel ab imperio animæ, quod ſemper cum motu ſpirituum conjungitur, cujus ſunt inſtrumenta. Ratio hujus motus in hoc conſiſtit, quòd cerebrum totum eſt porroſum, & ſpiritus ubique diſcurrunt per eos, & ab anima hùc, illùc impelluntur pro ſuo arbitrio, & pro neceſſitate ſuarum operationum ſi ſpiritus, dum per dictas porroſitates moventur, Fibras agitent, in quibus exiſtat aliqua diſpoſitio à motu objecti externi introducta, & tali vi ut organum ſenſus percutiat, tunc exitatur perceptio talis objecti; ſic anima intendens aliquod objectum à ſenſu externo diſtans contemplari, movet ſpiritus ad eas porroſitates incumbentes Fibræ, in qua manet diſpoſitio introducta aliàs à tali objecto per ſenſus externos, quæ motu ſpirituum ſuccuſſa organum ſenſus pulſando motu, quo objectum pulſaret, ſi eſſet præſens, percipit illud, & in ejus contemplationem detinetur. Ex hoc ſomniorum ratio deducitur: ſpiritus animales per porroſitates cerebri obertantes Fibras hùc illùc movent, ad organum ſenſus communis impellunt, & variorum diſparatorum objectorum perceptionem cauſat.

VI. Colligo quartò, quò motus Fibrarum ab objecto procedens erit vegetior, & ſenſibilior in organo ſenſus communis, perceptio objecti erit magis diſtincta. Et hinc redditur ratio, cur aliqui diſtinctè, aliqui confuſè eamdem rem percipiant, quia motus in illis ſit ſenſibilis magis, quàm in iſtis, talis autem evadit ratione organi, quod vegetiori ſenſu polleat, vel ratione viæ per quam tranſit motus objecti, ſi corpora illam conſtituentia ſint dura, ut motum objecti infringant: ratione Fibrarum, ſi à pauca vi moveantur, vel magnæ ob ſui duritiem reſiſtant, hinc eſt quod ſpirituum paucitati affecti ſint ad perceptiones tardi, & ſimiliter duro cerebro donati; ad hoc etiam facit rudis diſpoſitio Fibrarum, per quam non afficitur organum ſenſus tali motu quali afficeretur ab objecto, quapropter obſervatur quod reiterata repreſentatione objecti ejus diſtincta perceptio oboritur, quia perficitur illa diſpoſitio Fibrarum.

VII. Præter motum objecti ſenſus organo impreſſum, & ad illud ſenſus communis traductum, & Fibris cum prædicta diſpoſitione communicatum, aliùs eſt motus organi ſenſus communis verſus principia nervorum, cui ſupereminet, copia ſpirituum animalium illuc confluentium undique ſtipatum, quo iſti ad determinatum nervum impelluntur ad movendam partem ei correſpondentem, cujus actio eſt neceſſaria, vel ad fugiendum à tali objecto, vel ad aliud proſequendum. Anima verò, in qua hujuſmodi cognitio latet, hujuſmodi motus eſt diretrix. Hinc deducitur ratio explicans cauſam moti appetitus ad præſentiam objecti: etſi admittatur organum ſenſus eſſe plexum choroidem, à motu objecti in eum, deſumimus rationem diverſarum ſanguinis affectionum, perceptiones objecti ſequentium; nam cum in eo venæ, & arteriæ reperiantur, ſanguis in eis exiſtens à motu objecti alteratur in ſuo naturali motu, communicata reliquo ſanguini prædicta alteratione.

VIII. Intellectus conſiderationi phantaſmatum applicatus omnes objecti proprietates, cujus illa ſunt imago elicit & percipit, & ad alias, quæ per phantaſma non repræſentatur, ſe extendit, ut cum ratione & diſcurſu colligit Solem eſſe centies ſexagies majorem terra, qui per phantaſma bipalmarium ſolum repræſentatur; & cum ab uno ſingulari univerſales proprietates colligit, in cujus operatione nullo utitur inſtrumento, quia intellectus non minus eſt facultas à corpore dependens quàm voluntas, quæ ſicuti nullo indiget organo ad volendum, ita nec intellectus ad intelligendum, quæ ad imaginationem non ſpectant. In hac intelligendi operatione ſuas efformat ideas intellectus, quæ ſunt conceptus, ſeu potiùs res ipſæ conceptæ mente & intellectæ: per quam intellectionem res dicuntur eſſe objectivè in intellectu, quare aliæ ſunt claræ, & diſtinctæ, aliæ confuſæ, claræ dicuntur, quæ menti attendenti evidentes, & manifeſtæ ſunt, & diſtinctæ ſunt, quæ ita præciſè, & ab omnibus aliis diverſæ ſunt, ut nihil in ſe contineant, quod manifeſtè non appareat ei, qui ad eas ut oportet, attendit, nec ad aliena repræſentanda valent debita adhibita, attentione confuſæ ſunt, quæ res ſive objecta non niſi confuſè repræſentant, ſuppreſſa aliqua qualitate, vel ita obvelata, ut non poſſit explicari. Intellectus quando ſiſtit in ſola contemplatione, non errat, quia ſi idea, quam habet de illis rebus, quas ſibi repræſentat, illis conformis eſt, vera eſt repræſentatio, ſi idea ab eis rebus diſſentit, non illarum repræſentatio eſt dicenda. Error ſolum ſe tenet ex parte aſſenſus, vel diſſenſus, cùm rei non clarè perceptæ aſſentimur, vel diſſentimur. Ex quo patet, errorem in intelligendo per aſſenſum, & diſſenſum ab ideis confuſis pendere, in diſtinctis, & claris errorem non naſci poſſe.

IX. Ex huc uſque dictis non erit difficile veram delirii cauſam tàm ex parte imaginationis, quàm intellectus eruere, quandoquidem ſi ſpiritus animales impetu accepto irregulariter, & motu violento per cerebri repagula diſcurrant, Fibras cerebri, in quibus impreſſa ab objecto diſpoſitio ante dicta figitur, poſſunt alterare, & in eis ſuo motu portionem diſpoſitionis obliterando, aliam in ſui locum inducere ita ut mota Fibra verſus organum ſenſus, motum objecti, cujus eſt imago in multis emuletur, deficiente verò in aliqua portione proprietas illi correſpondens non exprimitur cum imaginationis delirio, percipientis objectum in ſuis proprietatibus diminutum, & talem credendo aliis prædicat, vel cum proprietate non propria percipit, expreſſa per illam diſpoſitionem à ſpiritu de novo additam. Aliquando ab impetu ſpirituum plures Fibre eodem tempore ad organum ſenſus communis impelluntur, ut eodem tempore diverſa objecta percipiat, quæ ſimultaneo impulſu conjuncta apprehendit, etſi unio ex eorum natura repugnet, & ſi continuo per poroſitates his Fibris ſuppoſitas, ſpiritus animalis diſcurrat, continuò impellit has Fibras ad organum ſenſus, continuò æger in eadem imaginatione perſiſtit, ſi modo in unam, modo in aliam partem penetret ſpiritus, imaginationes diverſæ reſultant pro diverſitate diſpoſitionum Fibrarum motarum, itaut modo de una re in aliam tranſeat, cum claritate, & evidentia falſo credita: ſi impulſus ſpirituum erit vegetus, & valdè ſenſibilis, cum confuſione, verò & hæſitantia ſi erit debilis, & parum ſenſibilis.

X. Spirituum perturbatio, & motus violentus dependet ab eorum acceſione, & inflammatione facta à partibus igneis ſanguinis effer veſcentis ſeparatis, & eis con-

conjunctis; hinc in bilioſis Febribus ſæpiùs deliria contingunt, quia bilis valet ſpiritus inflammare, non aliter ac à vini, & ejus ſpiritus quantitate perturbantur, & inflammantur: in delirio ſpirituum paucitas eamdem efficit perturbationem, ab hac eorum ſerie abrupta, tumultuariè conglobantur, & ſine moderatione irregulares apprehendunt motus; quapropter in ſanguinis profluvio, vigiliis, & inedia longa, deliria eveniunt: & ob hanc cauſam cenſeo contingere in Febre maligna, quæ non minus ſanguinis profluvio ſpiritus exhaurit. Materia etiam venenata valet hos perturbare, vel quia à valdè infeſto hoſte citiſſima fuga ſe arripere conentur, vel quia illius corpuſcula motu effreni donentur, quo illos valent immoderatè agitare. Vapores etiam ab univerſa ſanguinis maſſa, vel à minera Febris elati, ſi in hujuſmodi motu peccent, ſpiritibus perturbationem inducunt. A motu vel partium calidarum ſanguinis, vel vaporum, vel materiæ venenatæ motus objecti in organis ſenſuum externorum, & qui ab iſtis ad organum ſenſus communis traducitur, ita poteſt alienari, ut ſenſus communis aliter percipiat objecta ac in ſe ſunt, cum maximo errore & deriſu, & diſpoſitio in Fibris cerebri introducta juxta normam motus percepti à ſenſu communi, deviando à motu proprio objecti, quotieſcumque movebitur verſus organum ſenſus communis, objectum prout percepti repræſentabit, non prout eſt in ſe. Hinc eſt quod aliquando ſentiunt, & vident, quæ non ſunt. Alterari motum ab objecto emanatum per motus vaporum, & humorum, patet in ebriis, qui objecta circumagi, & duplicata vident: motus ſanguinis, vel alterius humoris in copia ad caput, delirium movet, dum arterias implendo, & diſtendendo cerebri ſubſtantiam comprimit, ex compreſſione ſpiritus cum inpetu huc illucque impellitur ſubſiſtens etiam, & non circulans per vaſa cerebri ſanguis ea celeritate, quæ ei naturaliter eſt debita, venarum, & arteriarum repletionem efficit cum compreſſione ſubſtantiæ cerebri, ac conſequenter delirium, & ab hoc dependet imaginationis alienatio in Febribus intermittentibus, in quibus ſummè contrahitur pulſus, dum coagulatus ſanguis tardus in circulatione vaporum plenitudinem conſtituit. Cerebri diſpoſitio etiam ad delirium coadjuvat, qui enim cerebro laxo donantur, & amplitudine pororum pervia, in illud facilè incidunt, qui denſo cum pororum anguſtia & paucitate, difficilè.

XI. Ex phantaſmatum perverſione intellectus ea contemplando decipitur, ideaſque ſeu conceptus à rebus difformis figurat, à quibus dependens potentia judicativa in affirmatione, vel negatione, in maximos impingit errores, qui delirium conſtituunt: poſſet intellectus fallaces, & depravatas phantaſmatum repræſentationes, ex multis & notiſſimis principiis in inſitis & acquiſitis corrigere, ideaſque perfectas ſibi elaborare, ſed ex inadvertentia, depravationi phantaſmatum, & implicantiæ eorum quæ repræſentant, præcipitando in idearum efformationem ad illarum regulam, decipitur: non advertit autem intellectus, vel ex habitu facto, vel quia tam clarè, & diſtinctè errores phantaſmatum ei repræſentantur, ut in eis latere errores non putet, & ex credulitate fit inadvertens, ex inadvertentia præceps.

XII. Cùm in ſpirituum perturbatione delirium conſiſtat, horum ſedationi inſiſtendum, & removenda cauſa perturbationis: ſi ab accenſione, & inflammatione ſpirituum proveniat, ut Febris ardens, & furor conjunctus oſtendunt cum agitatione totius, refrigerandum totum miſſione ſanguinis, & præcipuè ſi manifeſta ſigna concoctionis non appareant; nam in horum concurſu ſuſpicandum de criſi imminenti, ideòque cum cautela procedendum: & cum à bile attenuata, & volatilizata in ſpiritus ſubtilitatem, maximè iſtos valeat inflammare, & perturbare, purgantia bilem non diſconveniunt, præcipuè ſi urina tenuis & aquea appareat, blandiora tamen eligenda, quæ ductus cholidochos irritando bilem ad exitum promoveant, refrigerantia adjungenda tàm externa, quàm interna. Prima ſunt aq. viol. lactucæ, Paaver. errat. ſer. cap. diſſol. cum ſuccis earundem, & quæ bilem mortificant ſuperius addicta; quibus admiſcenda quæ corroborant, & mediocriter adſtringunt ad porroſitates cerebri dilatatas obſtringendas, ut aq. ceraſ. nigr. flor. paralyſeos, pulveres margarit. coral. pp. ſpod. ebor. corn. cer. uſti, unà cum iis, quæ ſpiritus ſedant, ut diacod. diaſcord. ſem. papav. albi, Nepentes, ut.

♃. *Aq. Nenuphar.*
Pap. errat. an. ℥. iv.
Ceraſ. nigr. ℥. ij.
Syr. de Papav. ℥. ß.
Tinct. antim. ℈. i.

♃. *Ser. capr. ſtillat. ℥. viij.*
Suc. lactuc. ℥. ij.
Diacodion. ℥. ß.
Spir. vitriol. dulc. gutt. viij. m.

♃. *Sem. Melon.*
Cucurbit. an. ℥. vi.
Papav. alb. ℥. iij.
Aq. flor. Papav. errat. Violar. an. ℥. iv.
F. emulſ. addendo
Diacod. ſ. p. ℥. ß.

Cum Aquis, & potionibus miſceantur hujuſmodi pulver

♃. *Magiſter. coral.*
Perlar. an. ℈. i.
Cor. Cerv. uſt. ℈. ij. m.

Vel Bollus præmittatur ut

♃. *Diaſcord. ℥. i.*
Magiſter. Coral. ℈. i. vel
Nepentes gr. iij.
Magiſter. Perlar. ℈. i.

Ex his lambitiva etiam parentur interpolatim per cochlearia exhibenda. Externè fomenta capiti adhibeantur cum decoct. Fol. ſalicis, lactucæ, nenupharis, Portulacæ, Plantaginis, Roſar. vel cum aquis, & ſuccis prædictis cum aceto. Animadverte quòd hujuſmodi remedia debent præparari antequam delirium incipiat, ſi ſit intermittens, & cum paroxyſmo revertatur.

Si à ſpirituum paucitate, quam oſtendit pulſus debilitas, & languor, præcedens copioſa evacuatio, & morbi magnitudo diu perſiſtens. Hi refocillandi optimis cibis & pauco vino, & medicamentis aromaticis unà cum ſalibus volatilibus oleoſis, ut

♃. *Aq. Majoranæ Puleg.*
Lilior. Conval. an. ℥. i
Violar. ℥. iij.
Theriacal. ℥. ß.
Spir. Fulig. gutt. vi. m.

♃. *Aq. tot. citri.*
Meliſſæ an. ℥. ij.
Betonic. ℥. i. ß.
Aq. cinnam. ℥. ß.
Ol. Macis. gutt. iij. m.

His præmitti poteſt Bol. ex confect. ex Hyacinth. ℥. ß. ſal. ex cor. cer. gutt. vj m.

♃. *Theriac. recent. ℈. i.*
Sal. Fulig.
Ol. Cor. ce. an. g. iv. m.

Materia venenata cardiacis oppugnanda, & præcipuè ſudoriferis, quibus ſi ſudor non ſuccedat, ſolet delirium augeri à perturbatione facta majori per agitationem talis medicamenti, idcircò non ſuccedente ſudore, ſedantibus ſpiritus ſuperiùs propoſitis prohibendum hujus ſymptomatis augmentum. Veſicantia ſunt opportuna, animalia viva exanterata, & fomenta plantis pedum applicanda. Capiti verò non niſi declinante ſymptomate, ad citiorem materiæ reſolutionem, dum in principio attrahendo materiæ majorem concurſum promovere valent. In reliquis ſpiritus ſedantia in uſum deducenda, cardiacis & cordialibus mixta.

XIII. A venarum, & arteriarum plenitudine, per externorum vaſorum tumorem manifeſtata propenſione ad ſomnum, & ſine furore, particularem plenitudinem capitis demendam indicat per ſectionem venæ in fronte, & cucurbitulas in ſcapulis, & occipite ſcarificatas, & retrahendus ſanguis ad inferiora per veſicantia, & fomenta partibus inferis applicata, poſtque refrigerantia, & corroborantia ſuperius deſcripta unà cum ſedantibus propinanda; externa miſſo ſanguine tutò poſſunt uſurpari, ubi ante ſunt ſuſpecta; nam ſi refrigerant, magis ſanguinem in vaſis fixant, ſi calefaciunt ſanguinem rarefaciendo majorem faciunt plenitudinem.

CAP.

CAP. II.

De Vigiliis.

I. VIgiliæ non minùs ſunt timendæ ipſo delirio, quia ad hoc ſunt via, & quia vires facillimè, & citò diſſolvunt. Quibus ut provideatur advertendum eſt vigilias in expanſione ſpirituum conſiſtere, qua organa ſenſuum externorum ſint in continua, & actuali diſpoſitione ad percipienda objecta occurrentia, & cum iſtis organum ſenſus communis; ab expanſione enim ſpirituum nervi, & membranæ tenduntur, & cum iſtis Fibræ cerebri illis correſpondentes, itaut ad quemlibet appulſum objecti externi moveantur, & cum motu ſentiat, ſenſione iſta multùm conferente ad ſenſuum exercitium: etenim ſicuti in chorda manu apprehenſa, & valdè extenſa, percuſsa ſentio manu motum percuſſionis, quem non percipio ſi laxata concidat; ita Fibræ nervorum tenſe non concidentes ad motus objectorum perceptionem valent. Iſta expanſio ſpirituum rectè explicatur, ſi eos concipiamus adinſtar elateris hnrologii circumvolutos cum tali partium diſpoſitione; ut dilatationem ſuam affectent, & preſſi ad ſuum ſtatum regredi conentur tamquam fila lanæ, quæ à gravi corpore oppreſſa in anguſtam molem contrahuntur, quo abrepto ſeſe explicant in maximum ſpatium. Hæc diſpoſitio habetur à partibus flexibilibus cum aliquali rigiditate, & duritie, cùm obſervemus ſolùm corpora flexibilia ac dura elaſtica vi donari. Talis conſtitutionis ſpirituum fundamentum deſumimus à violentia motus voluntarii, ab eorum magna expanſione dependente, quæ explicari non poteſt niſi ad hanc formam ſint elaborati, eo modo quo aeris dilatatio, & expanſio non poteſt rectè concipi, niſi poſito aerem ex pluribxs filamentis in ſe convolutis adinſtar elaterii componi.

II. Fit iſta expanſio ſpirituum, quando corpus premens abeſt, à preſſione enim conſtringuntur, & velut condenſantur, idcircò ſomnus irrepit, dum ſpiritus vel ab humore ſeroſo, vel vapore premitur, & ſi ſuccus nerveus, qui eſt eorum vehiculum deficiat, à preſſione liberi multum, & quantum poſſunt expanduntur, ſic aer in ligata veſica non inflata incluſus in vacuo veſicam ſummè attollit, & diſtendit deficiente aere externo & premente. A particulis igneis, ſpiritibus commixtis expanſio ſpirituum fit, dum iſte motu ſuo celerrimo, & cum impetu omnes circumvolutiones diſtendunt, ut evenit in pulvere Pyrio, in quo accenſus ignis aeris ſpiras evolvit, ut ad manus ſpatium extendi poſſit, & cum tanta violentia, ut quodcumque obſtaculum diſrumpat, & proſternat, ſic lignum & ferrum curvatum ſi ſecundum concavam partem incaleſcat dirigitur, dum à corpuſculis igneis pori hujus partis per curvitatem coarctatis dilatantur.

III. Omnes has cauſas in vigilia à Febre habemus, dum pars ſulphurea ſanguinis ſummè inflammabilis, & calida attenuata & volatilizata per efferveſcentiam ſubtiliſſimos cerebri poros penetrando, ſpiritibus animalibns permiſcetur, ſuo calore, & motu eos expandit non ſolùm in nervorum ductibus diſcurrentes, ſed etiam in ſubſtantia cerebri commorantes. Hi ſtia expanſione cerebrum inflant, poros coarctant, & ſua reſiſtentia cuique ingreſſum defendunt aliquali craſſitie donato; quapropter humor ſeroſus, & ſuccus nerveus per eos viam non invenit in ea copiá, qua premere poſſit ſpiritus, hinc deficiente preſſore magis expanduntur, & continuò organa ſenſus externi, & interni actuant cum continua vigilia. Ab aſſiduo exercitio diſſoluta ſpirituum multitudine alii à ſanguine ſuppeditantur, unde brevi ſpirituoſis depauperatur particulis, in quarum deficientia ſpiritus animales minores facti, cerebrum antea inflatum concidit, & defatigati ſpiritus pororum oſtia deſerentes, ſeroſi humoris vi cedunt, qui ſubiens dictas poroſitates ſpiritus premendo coarctat, & ſtringit, unde à vigilia ad lethargum fit tranſitus, quod agit materia ſulphurea, poteſt etiam exigi à qualibet alia in motu concitata.

IV. Curatio Vigiliarum ex præmiſſis obtinebitur, primò ſulphuream materiam, & calidam temperando refrigerantibus in curatione delirii recenſitis, & ſanguinis miſſione, qua ſulphureæ & ſpirituoſæ materiæ copioſa evacuatione totum refrigeratur. Et ſi à capite emittatur, exhauſtis ibi ſpiritibus, ſeroſo humori patet via, victa eorum reſiſtentia à ſociorum evacuatione manifeſta ab introducto in poros cerebri ſero: expanſi ſpiritus preſſi recolliguntur in anguſtius ſpatium, cum quietem ſomnum conciliante; poſt ſectam venam exhibenda quæ refrigerant ſuperiùs dicta; De veſicantibus non audeo determinare, video omnes Practicos in hoc concurrere, dubito tamen ne evacuando laticem nervoſum ſpiritus comprimentem, eorum expanſio ſuccedat, concurrente dolore hanc promovente: ſecundò fixantibus & motum materiæ ſulphureæ reprimentibus, quibus ſpiritus preſſi ab expanſione attrahuntur. Ad hoc valent omnia narcotica ſuperiùs propoſita, ſulphur. vitrioli, tinctura Antimon. ſal prunellæ, ſpiritus ſalis, & vitrioli dulcis, quæ cum refrigerantibus miſceri poſſunt e. g.

♃. *Aq. Lactuc.*
Flor. Papaver. errat. an. ℥. *iij.*
Ser. Caprin. ℥. *iv.*
Syrup. de Papaver. ℥. *i.*
Diacodion. ʒ. *vj. m.*

♃. *Aq. Plantaginis,*
Portulac.
Viol. an. ℥. *iv.*
Syrup. de Nymphæa ℥. *i.*
Diaſcord. ʒ. *i. m.*

Vel hoc in bolo præmittatur. Emulſiones cum hordeo, ſucco, & ſeminum melonum, & papaveris cum aquis prædictis extremæ conducunt. Præmiſſis Nepentes gr. iij. ex eis addito ſpiritu Vitrioli dulci ad ℈. ß. Pulvis ſequens laudatur.

♃. *Smaragdi.*
Hyacint.
Margarit.
Coral. pp.
Bol. Armen.
Scob. ebor. ãã. i. ℈. *m.*

Exhibenda cum aquis deſcriptis. Ex his parantur etiam lambitiva, ſæpiùs in die ſummenda per cochlearia. Externa conveniunt tum capiti, ut decocta ex herbis refrigerantibus, & narcoticis, & etiam pedibus.

V. Si materia nervis cerebri communicata ac ſpiritibus mixta ſolo motu peccaverit, fixantia dicta ſupplent, ſi maligna, vel alia qualitate acri prædita fuerit, quod ex Febris malignitate ſuſpicandum, ſupra ſcriptus pulvis utilis cum potione refrigerante & cordiali, admixtis quæ ſanguinem dulcificant, ut ſulphure fixo Antimonii, oculis Cancrorum, ſale Tartari fixo, & volatili, Tinctura Antimonii.

CAP. III.

De ſomno profundo.

I. SOmnus aliquando in expugnabilis Febricitantes corripit, cujus cauſa alia non eſt exiſtimanda quam ea, quæ naturalem ſomnum efficit, ſed præternaturam magis durans, & contumax Cauſa naturalis ſomni eſt obſtructio nervorum ſenſuum externorum, & pro majori parte eorum qui motui ſpontaneo inſerviunt. In ſomno enim ſenſus feriantur, & motus membrorum pro majori parte intermittit; & ſicuti ſenſus & motus vigent per ſpiritus nervorum ductus implentes, ita hi non poſſunt intermittere, niſi impedito influxu ſpirituum in nervos, & hoc impedimentum niſi in obſtructione nervorum inveniri poteſt; quod videtur maximè confirmatum ab eo, quod in ſomno nervi fatiſcunt, & concidunt; nam qui ſedentes dormiunt, capite nutant, manus concidunt, genua labunt, nervorum impotentiam, & imbecillitatem ad regenda membra præſeferentia. Dependenter ab impedito per obſtructionem tranſitu ſpiritum in organa motus, ita invincibilis ſomnus pendebit à contumaciori obſtructione nervorum cogente motum, & ſenſum longiori tempore præter naturæ leges intermittere.

II. Fit hæc obſtructio in Febribus, quando materia ſegregata naturæ errore in cerebri ſubſtantiam deprava-

ta criſi deponitur, forſan quia pori nimis aperti cerebri materiam prædictam abſorbent, non aliter ac ſerum per renum ſubſtantiam poris perviam tranſcolatur; & lethargus ab hac cauſa in morbi progreſſu aliquibus ſignis coctionis apparentibus inſurgit. Aliquando ſanguis per ſummam effervefcentiam rapidè circulans per arterias ab his in ſubſtantiam cerebri tantum ſanguinis diffunditur, ut à venis non poſſit totus abſorberi, unde à reſiduo pori cerebri obſtruuntur, ut in nervorum principia ſpiritus delabi non poſſit, impedita quandoque etiam ejus generatione, & hoc modo in acutis, & ardentibus Febribus fit lethargus, aliquando ſanguis à venis abſorptus, deficiente in eo calore coagulatur, & incraſſatur, unde tardè per eas movetur, ut ſit obſtaculo advenienti ab arteriis ſanguini, unguini, unde regurgitando per ſubſtantiam cerebri diffunditur, ſpirituum tranſitum prohibendo, & hoc ut plurimum evenit ubi pulſus ſunt parvi, anguſti, & oppreſſi, ob ſanguinem coagulatum difficillimæ rarefactionis, & ob ſtagnationem in corde ſpirituum defectus lethargum parit, quia ad hunc ſequitur diſſolutio ſanguinis, qui ab arteriis expreſſus ſua fluiditate ita ſpargitur per cerebrum, & penetralia ejus pervadit, venarum ingreſſum recuſando, unde ſua mora obſtructionem lethargi cauſam efficit, & hoc modo in malignis Febribus producitur lethargus; & in peſte multoties ab acido maſſam ſanguinis perfundente coagulatur in cerebro ſanguis, à quo pendet obſtructio, & hoc modo in principiis Febrium cum rigore invadentium ſomnus profundus irrepit coagulato ſanguine.

III. Adverte per obſtructionem non intelligendam eſſe omnimodam, qualis in Apoplexia, & Paralyſi, ſed talem quæ aliqualem ſpirituum numerum recipiat, non tamen ſufficientem ad munia vigilantium obeunda, vocati enim ſentiunt, & puncti ſe contrahunt, ſignum ſpiritus fluere ad ſenſus in aliqua copia, diminuta tamen, & quamvis poſſemus concipere cauſam ſomni per ſolam detentionem ſpirituum in materia cerebri ſubſtantiam innudante, à qua cùm non valeant ſe liberare, nervi & ſenſus organa deſtituta neceſſario inſtrumento pro ſuis operationibus feriantur, non poteſt tamen in tali materiæ innundatione non ſequi obſtructio pororum cerebri, quæ & impediti tranſitum eorum ſpirituum à vinculis prædictæ materiæ ſuo motu libertatem vindicantium, unde iſti reflexi in eadem materia de novo concentrantur.

IV. Curatio hujus ſymptomatis, lethalis in primo caſu, quærenda eſt in materiæ evacuatione, tàm per purgantia, cùm materia jam ſit aliquo modo diſgregata, quàm per venæ ſectionem in fronte, qua cerebri vaſa exinantia valeant exundantem materiam abſorbere. Conveniunt etiam veſicantia & brachiis, & cruribus, & capite. Poſt hæc liberandæ proroſitates, & nervorum principia à materia obſtruente, quod præſtant ſpiritus Cornu. C.Fulig. ſalis Armoniaci. ſuccin. ſal. Crani human. herbarum cephalicarum, Roſmarini, Salviæ, Lavendulæ, Caſtorem, ejus tinctura, & Aromatica, ut Elixir vitæ, aqua Cinnamomi, Thericalis, Mitridathum cum aquis cæphalicis, & antipopleticis, ut

℞. *Aqu. Lavendulæ, Rutæ an. ℥. i. ß.*
Cinnamom. ℥. i.
Tinct. Caſtor. ℥. i.
Sal. Cran. human.
Roſmarini, Fuligin. an. ℈. ß.
Syrup. de ſtœcadæ ℥. i. m.

℞. *Aq. Puleg.*
Betonic. an. ℥. ij.
Theriacal. ℥. i.
Elixir. vitæ ℈. i.
Ol. Cor. C. gutt. vi.
Spir. ſal. Armon. gutt. viij.
Ambræ gutt. iij.
Syrup. de ſtœcadæ ℥. i. m.

Quæ per intervalla ſæpè propinetur, natibus admoveatur vas ſale urinæ, aut ſpiritus ſalis armoniaci, impletum decoctione nigellæ, & rutæ, ſæpiùs odorandum proponamus.

V. In ſecundo caſu venæ ſectio replicanda. ex brachio, & ſi non cedat affectus, ex fronte, & alternatim ſupraſcripta remedia propinanda, & quæ ſanguinis effervefcentiam ſedant, de quibus alibi dictum. In hoc caſu poſt evacuationem ſanguinis oxyrodina repellentia in uſu erunt.

VI. In tertio caſu eadem remedia, quæ in primo conveniunt.

VII. Spirituum defectus reſarciendus per cardiaca aromatica, ut ſunt elixir vitæ proprietatis, Confectio ex hyacinto, ambra, ſpiritus vini, additis maci, nuce muſcata, granis juniperi, & poſtea temperando cum Julapio, & aqua roſarum, miſcendo alia quæ malignitati Febrili reſiſtunt.

VIII. Ab aciditate coagulante proveniens ſomnolentia; erit tollenda, jis quæ valent acidum imbibere, de quibus ſuperius dictum. Hoc ſolum monendum, quod in hoc caſu ſuperflua videntur veſicantia, dum acidum non temperant, nec cum à capite revellere valent, cum tota maſſa ſanguinis eo perfundatur.

CAP. IV.

De motibus convulſivis.

I. MOtus Convulſivi ferè ſemper lethargum, & delirium comitantur, & quandoque etiam ſine iſtis apparent, imminentis periculi mortis inditia. De ſubjecto ſymptomatis, non eſt dubitandum eſſe partes motui deſtinatas, nempè nervos & Fibras, ex quibus muſculi componuntur. Cauſa communiter irritans cenſetur, quæ aculeis partem ſentientem pungens ad motum determinat ſui contractione pro nocentis expulſione quod unà cum ſpiritu animali ad partes dictas deferri, eique conjungi non videtur controvertendum; nam ſive acris materia cum ſucco nervoſo per nervos vehatur, ſive cum ſpiritu vitali continuo, in animalium ſubſidium ab arteriis univerſis partibus ſubminiſtrato in eoſdem intrudatur, ſemper cum ſpiritibus erit unita; attamen Lectorem animadvertere vellem, quod in his motibus convulſivis ægri de nullo dolore conqueruntur, & ſi motus prædicti ſint univerſales & frequentes, & illi mente conſtent, & à qualibet etiam punctura levi in parte externa paſſionem percipiant, quare multo magis deberent percipere à materia copioſa aſſiduo irritamento partem ſentientem pungente, quod dubium poteſt proponere, an motus convulſivi à materia irritante & acri proveniant, & motivum ſuppeditare aliam inveſtigandi cauſam, quam proponere audeo ſolo fine veritatis indagandæ. Et eſt, ſi cum ſucco nerveo ſuperflua ſeroſitas Febrili fermento imbuta adjungatur, hæc à calore, Febrili effervefcens in bullas attollitur plenas æthere illo, qui omnia liquida permeat, & movet, quibus diſruptis cum impetu, ætherea illa ſubtilis materia exit, ut continentem nervum attolere valeat cum tremore, & contractione, non aliter ac in fructu ſuper prunas cocto materia illa ætherea igne ſoluta, corticem exteriorem dilatat, & diſrumpit, & cum ſibilo impetum demonſtrans exit. Hujus indicium colligo ex eo quod ſudore, vel urinæ profluvio ſupervenіente motus convulſivi ſolvantur. Æthereaм ſubſtantiam in humidis contineri probat D. Mariote in tentamine de Aere, & ejus agendi modum violentum, & fulminantem patefacit Philoſ. Barg. Tom. 4. tract. 2. cap. 10. Poſſunt etiam hi motus edi à particulis ſalis non ſolutis, & ſpiritibus animalibus commixtis, dum à calore diſgregatæ, & aperti eorum pori ſubtiliſſimus æther in eis contentus cum magno impetu ejaculatur: eo modo quo à granis ſalis ſuper carbones accenſos injectis, cum crepitu exit, qui impetum materiæ moventis ſupponit: materiam æthereaм in motu violentam, & fulminantem ſalina corpora pervadere, ſalnitrum oſtendit, cum ſulphure mixtum omnia obſtacula circumpoſita, etiam fortiſſima diruendo, & ſal Tartari, cujus primi ſpiritus in deſtillatione, qui ſunt mixti cum materia ætherea illa, tanto impetu moventur, ut capaciſſima diſrumpat receptacula. Hæc eadem materia ſalina non ſoluta, & conglomerata in arteriis quæ nervis adhærent, & in muſculo inſeruntur contenta, ſeparationem patiens, impetu ſuo nervos connexos ita irregulariter poteſt movere, ſunt verò mortis indicia, quia cerebri, & nervorum ſyſtema perturbatum oſtendunt; materiam heterogeneam, & eorum uſui impropriam admittentes, qua perturbationes durante ſpirituum generatio omnimoda pervertitur, vel generati

depra-

depravantur cum vitæ neceſſaria deficientia; vel ſupponunt ſanguinem ad diſſolutionem ultimam adductum, cum ſalinæ partes integræ ab aliis ſequeſtrantur, quod vitæ confinia imponit.

II. Qualiſcumque ſit horum motuum cauſa curationem non variat, cùm pro certo experientia conſtet nervos inquinamenta ſuo ſinu collecta, per urinam vel ſudores deponere, remediis his evacuationibus oportunis materia convulſiva evacuanda, propoſitis ſuperioribus Diaphoreticis, & præcipuè Corn. Cerv. Phil. & Cinnabari Antimonii, & Diureticis pariter deſcriptis, quæ continuò per cochlearia ſunt exhibenda; aquæ etiam potus largior bis in die concedendus, ut aucta ſeroſitate facilius ſudor vel urina proliciatur, quibus acida dulcificata addenda, quæ vim æthereæ ſubſtantiæ adimunt, ut patet in pulvere pyrio, & auro fulminante, quæ acido irrorata ignem non concipiunt.

CAP. V.

De Tuſſi.

I. Cum Tuſſim antè initia Febrilis paroxyſmi cum rigere invadentis, & uſque ad ejus augmentum affligere obſervemus, cum aliqua reſpirandi difficultate ab acido ſanguinem coagulante (prout pulſus parvitas & concentratio) provenire credendum eſt, quapropter tardè per pulmonum ſubſtantiam movetur, ejus vaſa implendo, & ſubſtantiam comprimendo, ut cum difficultate motui neceſſario ſupplere valeat, unde reſpirandi difficultas, à coagulato ſanguine ſeparata ſeroſi humoris portio, à diluto ſale, vel ſulphure ſuperfluo acris, inter inavia pulmonum ſpatia tranſudans, vel à circulatione ibi morans, continuo irritamento vellicando, expultricem ad expulſionem cum tuſſi determinat. Et ſi materia valdè ſubtilis fuerit, ſicca evadit, naturæ conatum ſua tenuitate eluendo, donec à calore, vel partis, vel Febris condenſata obediens reddatur. In quo caſu omni ſtudio corrigenda aciditas morboſa, & præter multa ſuperiùs dicta, ſequentia propono.

♃. *Piper. gr. vi.*
Lig. Aloes gr. viij.
Cardamomi gr. vi.
Spec. Aromat. roſat. ℈. ß.
Sal. Tartar. ʒ. ß.
Cum ſyrup. de quinq. rad. F. B.

Quibus ſuperbibatur ſequens hauſtus.

♃. *Aq. Puleg.*
Centaureæ ſcordii an. ℥. *ij.*
Theriacal. ʒ. *i. m.*

♃. *Macis.*
Cinnam.
Cariophyl.
Piper. an. ℈. ß.
Muſchi.
Ambr. gr. iij.
Sal. Centaur.
Gentianæ an. ʒ. ß. *ſubtil. pul.*

Et cum vino generoſo ſumatur quatuor horis antè acceſſionem. Nec formidanda horum medicamentorum acrimonia, tamquàm augmentativa acredinis ſeroſæ ſubſtantiæ pulmones irritantis, quia coagulationem ſanguinis prohibendo, illius ſeparationem defendit in tali tempore, eam reſervando in magis opportunum tempus, & in loco aptiori. In tuſſis actu moderanda materiei acrimonia, & tenuitas incraſſanda, quod præſtat oleum amygdalarum dulcium recens, cui miſceatur ſaccharum candidum, violatum pulverizatum in formam linimenti, vel ſaponea magiſtralis, vel ſyrup. Viol. de ibiſco, ſoluti cum Aq. Tuſſilag. & viol. addito ſpir. ſal. Armoniac. ad ſolutionem ſanguinis accelerandam.

II. Aliquando evenit tuſſis in Febrium initio, quæ ſine rigore, & frigore invadunt, nulla ſanguinis coagulatione prævia, ex eo quòd ſanguis multa materia ſeroſa, vel pituitoſa abundet ſine intima mixtione, ſed à quolibet motu ſanguinis aucto fermentatione ſeparatur, & in pulmones deponitur. Curatio hujus ſymptomatis in ſanguinis depuratione conſiſtet per purgantia, quæ ſi ab inſigni partium, inteſtinis vicinarum, obſtructione prohibeatur, reſpectu illarum augmenti, vel inflammationis, quæ ex majori humorum concurſu poſſint oriri, tentetur per diaphoretica, vel diuretica ſæpius propoſita. Materia jam fluxa per tuſſim eſt expurganda communibus expectorantibus.

CAP. VI.

De Cardialgia.

I. Cardialgia febricitantes etiam ex intermittente Febre ad extremum vitæ ducit, & multoties perimit, bile morſu oris ventriculi cum ſummo dolore vires reſolvente, cum perverſione cerebri, & cordis, cum quibus prædictum orificium ſummam habet connexionem. Bilis ab inteſtino Duodeno ad ſuperiora Ventriculi aſſurgit primò ſua volatilitate & copia, ſecundò ob motum periſtalticum inteſtini nimis violentum ſuperiora verſus, excitatum ab acrimonia bilis, quæ ad ventriculum delata ejus os corrodit cum dicto dolore & paſſione opprimente. Hinc minoranda bilis copia lenientibus, & minorantibus, quorum uſus ſi per quatuor, vel quinque horas paroxyſmum antecedat, multum præſtabit ad debellandam hujus ſymptomatis ferociam, ducta ad inferiora bile, quæ ſurſum ferri erat ſolita; inter cætera verò Tamarindi primum obtinent locum, quia bilem purgant, & aciditate fixant, quibus addi poſſunt Rhabarbarum cum aliquibus cordialibus; ſecundo corrigenda ejus volatilitas cum acidis omnibus & refrigerantibus, ut.

♃. *Seri Cap. depurat.* ℥. *iij.*
Vini Granat. ℥. *ij. m.*

♃. *Aq. Endiv.*
Cichor. an. ℥. *iij.*
Suc. Acetoſ. ʒ. *ij.*
Limon. ʒ. *i. m.*

♃. *Dec. Tamarind.* ℔. ß.
Aq. Hord. ℥. *iij. m.*

♃. *Aq. Cichor.*
Acetoſ. an. ℔. ß.
Spir. Vitriol. gutt. v. m.

Quæ in principio ſymptomatis propinanda, quibus ſi non mortificata maneat bilis, propinanda lambitiva ex refrigerantibus acidis, & cordialibus compoſita, ut.

♃. *Aq. Acetoſ.*
Malv. an. ℥. *ij.*
Vin. Granat. ʒ. *ij.*
Confect. Alcherm.
Ex hyacint. an. ʒ. ß.
Spirit. Vitriol. gutt. viij. m.

♃. *Decoct. Tamarind.*
Aq. hord. an. ℥. *iij.*
Succ. Ribes. ʒ. *ij.*
Spec. Diamarg. Frig. ʒ. *ij.*
Julap. gem. ʒ. *i. m.*

His intermiſcenda alternatim anodyna per cochlearia, inter quæ nullum eſt magis efficax oleo amigdalarum dulcium, quod cum ſucco granatorum poteſt miſceri. Motus inteſtini duodeni narcoticis moderabimur ante acceſſionem exhibitis, & etiam clyſteribus ex lacte cum eiſdem narcoticis, quibus materia bilioſa revellitur, & motus perverſus ſedabitur. Exterius convenit etiam regioni ventriculi veſica lacte tepido plena, & linimentum ex mucilagine ſeminum cidoniorum, & malvæ cum pinguedine gallinæ. Vomitum provocare in Cardialgia non laudo, ne major bilis concurſus fiat ad ſuperius os ventriculi, & acrimonia ſua, vel corrodat illud, vel diſſolvat, ſi natura excitat, & anguſtiæ ab hoc ægro proveniant, adjuvandus eis quæ acrimoniam moderantur, vel oleo amig. dul. cum aqua malvarum tepida, vel jure pingui, cum aqua hordei tepida. Sanguinis miſſionem convenire in hoc affectu non video, quia humor eſt extra vaſa, & alienus à ſanguine, unde nec evacuare, nec revellere valet; ſolum virium diſſolutionem poteſt facilitare cum ſummo detrimento, & earum extinctionis periculo.

CAP. VII.

De Vomitu.

I. VOmitus non minoris moleſtiæ quandoque eſt in Febribus, originem trahens à materia Fibras carneas ventriculi in ſiniſtra parte conſtitutas vehementi irritatione laceſſente, itaut hæ contractæ orificium inferius ad ſe trahant, & fundum verſus orificium ſuperiùs elevent, materiam in eo contentam per oſophagum in eo deponendo. Materia in Febre intermittente à vaſe bilario, & pancreatico ſuppeditatur, quapropter ejus qualitas indaganda, an acida, an amara, ſi prima, ſuccum Pancreaticum in quantitate, & qualitate peccare oſtendit. Sic ejus copia ſit in ventriculo, vomitivis levibus expurganda & minuenda, poſtea emendandus hic per ea, quæ acidum mortificare ſuperiùs diximus, additis quæ corroborant adſtringendo ventriculum, & acido ſint inimica, ut raſura eboris, Corallia, Perlæ, Bolus Armena, & Cornu Cervi uſtum, & omnia tartarea, & teſtacea; & poſt evacuandus per hydragoga, etiam ſi ſtatus Febris non permittat, cum ſymptoma in tali caſu rationem magis urgentis induat, & materia in cavitate ventriculi contenta ſit præparata ad exitum. Advertendum an hoc acidum quod excernitur ſit craſſum, vel quia tale in Pancreate elaboretur, vel quia pituitæ miſceatur. Eis quæ ad acidi curationem exhibentur admiſcenda quæ incidant, ut ſalia fixa febrifuga, & volatilia ſuperiùs memorata, & purgantibus miſcenda quæ pituitam educant; ſi verò materia ſit amara, bilem peccare denotat, in quo caſu eſt minoranda per vomitiva blanda, poſtea per chologoga, deinde mortificanda per ea, quæ mox de cardialgia diximus, & alibi de Febre à bile inculcavimus. Corroborantia etiam in hoc unienda, quæ bilem corrigant, ut ſunt ſuccus vel miva cidoniorum, berberis, vinum granatorum, ſyruptus vel ſuccus ribes, ſyr. de agreſta, &c. Quomodo omnes bilis ſpecies ſunt corrigendæ, cùm non niſi colore, & raritate vel craſſitie differant, quæ a calore, vel corruptione acquirunt retenta acrimonia, à qua ſymptomatis origo, & remediorum invariatio. Excipere tamen licet bilem æruginoſam, quæ multum acidi in ſe continet, quod colligitur ab effervescentia quam excitat, ſi in terram effundatur, & hanc mutuatur à ſucco Pancreatico, à quo primo per effervescentiam bilis acrimonia debilitatur, & quando in magna copia effunditur, & intenſe acidus fuerit, corrumpitur bilis, cui novus humor acidus inſtillatus, adveniente calore intenſo, qui ſalis acris bilis acrimoniam, & pancreatis ſuccum ſubtiliando, ejus aciditatem efficaciorem reddit, unde ex horum miſcella ſit humor maximè acris & corroſivus. Sed in acido prædominans, eadem exigentur remedia ſuperiùs ad acidi correctionem indi cata, oleoſa tamen Alkalica, ut ſpiritus ſeu oleum cornu cervi, fuliginis, urinæ, & olea aromatica.

II. Si in Febre continua, & ſanguinis maſſam primari ò infeſtante vomitus ſuccedat, contingere certum eſt à materia ſeroſa in ejus cavitatem ab Arteriis eructata, irritativa, & mordicante qualitate donata, à cujus ſapore deſumenda hujus humoris correctionis regula; nam vel eſt amara, vel acida, vel corroſiva, & acris, & ita habent communia remedia cum ſupradictis humoribus. Ad aliundè verò vertendam hanc materiam conveniunt diaphoretica, diuretica, quinimò purgantia, & venæ ſectio, præcipuè ſi in initio Febris adveniat ſymptoma, & etiam in progreſſu, ſi vires conſtent. Si cum Febre maligna conjungatur hoc ſymptoma, unienda alexipharmaca cum eis, quæ qualitatem manifeſtam humorum corrigunt. Aliquando materia nulla per vomitum excernitur ceſſante hujus affluxu ad ventriculum, attamen cibus evomitur, quod duplici ratione contingere puto. Primò quia aliqua tinctura humoris depravati in tunica ventriculi interna remanet, intra illius plicas coercitas, quæ à cibo diluta à tenuioribus iſtius particulis ad membranam nerveam, & illam carnoſis Fibris intextam defertur, quas irritando ad expulſionem premovet, quod nobis indicabitur ab aliqua mora cibi in ventriculo; ſubitò enim non poteſt tincturam in ſe accipere, & ad interiores partes deferre, in quo caſu abſtergentibus aquis utendum ad abluendam tincturam, ut aqua hordei cum ſpiritu vitrioli cum ſale tartari, ſerum caprinum depuratum cum cremore tartari, vel ſale prunellæ, vel ejus in quo bullierit hordeum integrum, & malva cum ſucco limonum; ſecundò quia ſpiritus animales in Fibris nerveis & carnoſis contenti, à quolibet motu ad eaſdem inordinationes à materia irritante excitatas redeunt, ex eo quod ob motum violentum contractionis defatigatæ Fibræ ab appulſu cujuslibet materiæ dolent, non aliter ac pars dolore defatigata, ac ceſſato ſi leviter tangatur etiam dolet, ab hoc dolore in prædictas inordinationes redeunt, hujuſque inditium deſumere poſſumus ab eo quod ſtatim à cibo ſequitur vomitus, cùm à motu per cibum Fibris impreſſo inordinationes illæ Fibrarum revocantur, pro quo refocillandi ſunt ſpirtus cardiacis, nempè confect. ex Hyacint. alkerm. Elix. propriet. julap. gem. theriac. mitrid. aq. tot. citr. ſcorzon. & eorum propenſio ad motus inordinatos moderanda cum eis, quæ figunt ſine acrimonia, ut aq. Papav. errat. Nenuph. Viol. Diacod. Diaſcord. Theriac. recent. Fibrarumque paſſio demulcenda dulcibus corroborantibus, ut ſyrup. de abſynth. de cort. Citri. Aq. cinnam. ut

℞. *Aq. flor. Papav. Errat.* ℥. *ij.*
Cinnam. ℥. *ß.*
Confect. Alkerm. ℈. *i.*
Syr. de Cort. citri ℥. *i. ß.*

Hæc potio calida per cochlearia propinatur. Ex aliis innumera poſſunt parari, cum hac animadverſione quod calida, niſi Febris ſit in declinatione, non propinanda, vel pauca admiſcenda ex iſtis cum eis, quæ pro Febre exhibentur, exterius fomenta ex decoct. Abſynt. Menthæ, Aromata in vino conveniunt ad partis tonum conſervandum. Adſtringentia omninò vitanda ſuperſtite materia in ventriculo quia hoc magis concentrant, & firmant.

CAP. VIII.

De ſingultu.

I. Singultus ex ſui natura ſemper periculoſus, in Febri verò lethalis. Hoc ſymptoma ſi conjunctum eſt cum dolore oris ventriculi, materiam ſuo irritamento dolorem huic pati imprimentem, ſtimulos diaphragmati, cui alligatur, ad ſui contractionem violentam interruptam addere denotat, à qua ſonitus ille, qui in ſingultu percipitur provenit, & reſpiratio aliquo modo impedita pendet; ſi in principio morbi appareat, materiam in ventriculo congeſtam ſupponit, quæ vomitu, vel purgatione tollenda, cautellis de cardialgia propoſitis. Reliquum quod ſupererit attemperatione, & reſolutione indiget, quod præſtare poteſt ſequens Apozema per cochlearia exhibitum.

℞. *Hord. mund. m. i. ſem. Papav. alb.*
Sem. quatuor, frigid. major. an. ℥. *i.*
Sem. Portul. lactuc. an. ℥. *ß.*
Sem. Aniſi Anet. fœnicul. an. ℨ. *i.*
Flor. cordial liquirit. raſæ. ℨ. *iij.*
coquantur in. ſ. q. aquæ ſia. De hoc cap. lib. I. Aromatiz. cum ſpec. Diatragan. Frig. Diathod. abbatis, trium ſantal. an. ℈. i. Adde
Syrup. violar. Roſar. ſimp. an. ℥. *i. ß.*

Idem poteſt præſtare oleum amyg. dulc. recens, eodem modo exhibitum per cochlearia, addendo ſalis theriac. gr. i. vel ij. Idem præſtabit emulſio quatuor ſem. frigid. & amigd. dul. excort. extracta cum aq. Papav. errat. ℥. viij. cui adde Aquæ menthæ ℨ. i. theriac. ℨ. ß. m. quod ſi non ſuperetur ſymptoma, utendum phlegmate vitrioli per novem vices ſupra ſuum caput mortuorum cohobatum ad ℈. ij. in qua ceraſorum nigrorum, lumbicorum, menthæ, vel Papav. errat. ℨ. iv. per cochlearia exhibita. Si verò in progreſſu morbi adveniat ſingultus, materiam circa dictas partes tranſmiſſam ab arteriis credendum eſt, & de inflammatione earum partium ſuſpicandum, ideò in tali caſu cùm materia acris, & qualitate peccans ſit in motu leni purgante educendam eſſe judicarem, nempè cum caſſia, vel manna, addito aliquo cordiali, & ſi vires non prohiberent; aliqualem miſſionem ſanguinis inſtituendam judicarem, ad evitandam inflammationem,

post

poſt quæ materia ſegregata ad alias vias per diaphoreſim, vel diureſim eſt ducenda. Et quæ remanet in parte demulcenda, & diſſolvenda, & ſedandi ſpiritus jam propoſitis medicamentis.

II. Si ſine dolore oris ventriculi ſingultus affligat, exiſtimandum eam provenire à diſtenſione nerveæ tunicæ ventriculi, per quam hic ad modum veſicæ inflatæ ita attollitur, ut diaphragma ſuperiùs incumbens in ſua depreſſione in illum impingens retrocedere cogatur, cum eodem impulſu ſecundùm quem illum impingit, & ita impeditur libera reſpiratio, & in reditu violento ſonum erit. Diſtenſio verò prædictæ tunicæ habetur, vel à copia flatuum, qui mineram ſui habent iu civitate ventriculi, vel à materia ſpiritus ejuſdem tunicæ incolas in furorem comitante, quia eis maximè diſſimilis, nec aſſociabilis, ideoque eorum irritativa ad aſſumendos conatus pro ea ſubigenda vel expellenda. Pro ſedatione hujus ſymptomatis patet mineram materiæ irritantis, & diſtendentis eſſe evacuandam, vel vomitu, vel purgatione, eaque eſt ſecundùm qualitates moderanda prædictis demulcentibus, addendo ſpiritum nitri, quo flatus tuto diſcutiuntur, & ſalia oleoſa volatilia, & ſpirit. fulig. corn. cerv. ſal. armoniac. ſpiritus eodem tempore ſedandi dictis ſedativis cum tinctura Gaſtorei, ſuccini, facta cum ſuccino flavo in pulverem redacto, & in ſpiritu vini optimè rectificato, leni calore diſſoluto, oleis aromaticis, macis, cinam. cariophil. cum decoct. vel aq. Pæoniæ, Angelicæ, Valerianæ, Bardanæ, Tamariſci, Chamedrios, Contrayervæ, Serpentariæ, quibus ſedantur ſpiritus, & heteroganea materia diſſipatur; non enim in hoc caſu tam cautè procedendum in calidiorum aſſumptione, ſicuti quando oris ventriculi dolor infeſtat; iſtis verò vel abſtinendum, vel temperanda ſunt, quando hujuſmodi ſingultus in ſtatu morbi provenit cum ſuſpicione inflammationis, in quo caſu non recedendum à ſedativis in primo caſu propoſitis. Exterius valet ægrum faſcia ſtringere in regione ventriculi, andina & reſolventia ibidem applicarem, ut omentum in oleo Abſynthii, & maſticis excalefactum, ſpongia aceto imbuta, in quo bullierit Piper. Gaſtor. ſinapi, Mentha, pulegium, Acorum.

III. Animadvertendo quòd calidorum uſus non ſit in Febris vigore, cùm vel iſta Frigidis temperentur, ſed dulcificantibus materiam acrem. Sicuti ſi in maligna Febre inciderit ſingultus, remedia huic proportionata alexipharmacis unienda, vel eis utendum quæ utriuſque cauſam reſpiciunt, ut ſunt radices Imperator. Angelicæ, ſordii, valerianæ, ſcorzoneræ, &c. & reſolventia materiam, & ſpiritus animales in ordine detinent, & eo magis ſi unà cum materia modificantibus adhibeantur.

CAP. IX.

De Alui fluxu.

I. ALui fluxus in Febribus, & ægro & Medico importunus nullum enim ſymptoma in his tantam trahit difficultatem quantum hoc pro cujus curatione; ſupponendum alui fluxum poſſe pendere à motu ſangunis ad ſui depurationem tendente, ex eo quòd cum multis impuritatibus depravatur, motu ſuo à puritoribus particulis impuras ſecernit, & ſeparat, atque ad vaſa excretioni dicata tranſmittit, vel circulando ibi relinquit, & in hoc caſu nihil operandum eſt, quòd hujuſmodi fluxum interrumpere valeat, etiamſi in principio Febris apparuerit, quapropter etiam à miſſione ſanguinis ſuperſedendum, cùm per hanc talis motus impediri poſſit, & remanente humore pravo in venis, niſi Febris incrementum expectandum eſt, lenientia tamen non prohibentur, cùm talem motum adjuvent, & clyſteres omni die iniciendi ad addenda naturæ ſtimula, ne inceptam intermittat viam: corroborantia in pauca quantitate cum Febrilibus miſceantur, ut coral. margar. terr. ſigil. ocul. cancr. ad conſervandam ſanguinis compagem, ne à motu tali diſſolvatur. Percipimus verò motum ſanguinis eſſe depurativum ex habitu cacochymo, ex prægreſſis erroribus, quibus humorum excrementitiorum copia colligi poſſit, ſi abſit ab excretis fœtor, ſi urinæ ſint bonæ, non turbatæ, ſi vires firmæ, ſi pulſus elevatus, magnus, robuſtus, & Febris vel intermiſerit, & ad magnam, & ſenſibilem declinationem pervenerit. Si motus ſanguinis, quo fluxus excitatur, ad ejus corruptionem, & diſſolutionem tendat, & humores excreti actu in ſanguine non præexiſtant, ſed continuò generentur ex corruptis, & diſſolutis ſanguinis particulis.

II. Quando enim iſte ob ſanguinis laxitatem, non ſuo vitio, à tota maſſa ſegregantur, texturam ſanguineæ maſſæ amittunt, & aliam inordinatam excrementis adæquatam aſſumunt.

III. In hoc caſu alui fluxus eſt comprimendus, quia ſervanda eſt maſſa ſanguinis à corruptione, in qua vitæ inſtrumenta, ſeu potiùs ipſa vita vegetativa, & ſenſitiva latet. Nec timenda ſunt damna, quæ in præcedenti caſu poſſunt contingere ex ſuppreſſione talis motus, quia humores excrementitii, qui ſecernuntur per alvum, non ſunt actu in venis, ſed ſolùm potentia, ideoque ſuppreſſo hoc motu nullum iminet periculum, idcircò in hoc caſu non eſt abſtinendum à venæ ſectione, qua motus prædictus poteſt cohiberi, vel alius introduci contrarius. Nec exiſtimandum eſt Galenum, quando præcipit non eſſe minorandum ſanguinem in alui fluxu, locutum eſſe de eo, qui à motu ſanguinis corruptivo pendet; nam ad arcendam à ſanguine putredinem adeò ſollicitus fuit, ut prodiderit univerſale axioma eſſe omnibus Febribus putridis mittendum eſſe ſanguinem, inſinuando ſanguinis miſſione putredinem poſſe cohiberi; ſi ſecta vena non tollatur hic motus, conſiderandum eſt iſtum ſanguinem determinari ab aliqua materia etherogenea ei mixta, ut ad iſtius expulſionem incumbendum, quam præſtare poſſunt diaphoretica, diuretica, quæ ſi ſuum non ſortiantur effectum, adſtringentia compagem ſanguinis reſtaurantia uſurpanda, inter quæ valent coral. margaritæ, croc. mart. adſtring. Acacia. Et ſi Febris hæc non admittat, curam coactam ſymptomatis magis urgentis conſulit, alternatim tamen Febrilibus medicamentis utendum, à ſalibus alkalicis fixis volatilibuſque abſtinendum, cum adjuvent diſſolutionem. Et hæc ultima pro ſudore vel urina excitanda pauca doſi uſurpanda cùm aliis mixta, idcircò meliùs eſt uti Cinabrio Antimonio, Bezoar. corn. cer. philoſ. antim. diaph. niſi ſudorem natura moveat; nam tunc certis erimus de operatione medicamenti, & ſi agitationem promovebit, extraneum ſudorem proliciet, & cùm hoc motus corruptivus in ſanguine ceſſabit. Hic indicabitur à febre, quæ nullam habet declinationem, à pulſu parvo, debili, compreſſo, à virium reſolutione ſubita, ab urina turbata, à fœtore excrementorum. Hæc ſigna ſi appareant in priori caſu motus depurativi poſt aliquot dies, indicabunt tranſitum à motu depurativo ad corruptionem, ideoque eadem inſtituenda curatio ac in hoc caſu, non derelicta tamen ſauguinis miſſione, dummodò vires conſtant, ob rationes pro hac ſuprà dictas.

CAP. X.

De Parotidibus.

I. SUnt Parotides glandularum circa aures inflammationes in Febribus, genitæ à tranſmiſſione alicujus humoris peccantis ad prædictas glandulas. Talis tranſmiſſio fit per arterias, & nervos his partibus inſertos, & materia tranſmiſſa exitum non inveniens per venas, & vaſalymphatica, ſecundùm quantitatem fluxam cogitur in partibus prædictis ſtagnare, eas in tumorem attollendo.

II. Hinc patet Parotides in Febribus à motu naturæ pendere, quo materiam morbificam à maſſa ſanguinea expellere contendit.

III. Idcircò adjuvandus eſt talis motus primò laxantibus partem, ut majus ſpatium advenienti materiæ paretur, quod efficiunt oleum Amig. dul. lib. alb. Pinguedines Anatis, & Gallinæ. Fomenta tepida ex decocto malvæ, althææ, fenugræci, & ſimilium, & ab iſtis tumorem excreſcere non videmus, vel quia materia locum non inveniat in parte, vel quia natura à motu incepto ceſſaverit, manus ſunt huic exhibendæ ad perficiendum incœptum motum, applicando cucurbitulas, à

quibus

quibus ſi tumor incrementum ſuſcipit, collecta materia communibus ſupurantibus eſt præparanda, & ad maturitatem ducta, aperto tumore, ſi ſpontè non rumpatur, evacuanda. Et quotieſcumque concoctæ materiæ ſigna appareant, aperiendus eſt tumor, cùm experientia conſtet, ex retentione materiæ multa damna contigiſſe, prout obſervavit Gulielmus Fabricius cent. 1. obſer. 39.

IV. Parotides in Febre maligna ſi contingant, tumor ſuppurationi reſiſtens, nec incrementum ſuſcipiens ſcarificandus, ut malignæ materiæ venenum tranſpiret. Poſtea ſupradictis emollientibus, & ſuppurantibus utendum.

V. Materia nec attrahentibus nec emollientibus obediente, aliò derivanda, ne intra venas detenta naturæ præcipitia inferat, & purgantia in hoc caſu maximè conducunt, ſi vires iſtam ferre poſſint, quandoque enim in malignis Febribus Parotides apparent maximæ virium proſtrationi conjunctæ & tunc clyſteribus ſolùm utendum, & veſicantia ſupra parotides ad derivandam à capite materiam, & ad maligni effluvii tranſpirationem non improbanda judicarem.

CAP. XI.

De Peticulis.

I. Effloreſcentiæ ſanguinis in aliquibus Febribus, & præcipuè mali moris, per cutem apparentes ſimiles maculis a morſu publicum relictis, Peticulæ dicuntur, ſymptoma valdè timendum non ratione ſui, ſed ratione ſigni.

II. Hujus origo eſt ſanguinis ſecundùm aliquas ſui partes coagulatio, quæ per ambitum corporis circulantes per remotionem à fonte caloris, & approximationem extrinſeco ambienti magis condenſatæ circularem motum cum aliis continuare non poſſunt, unde in eodem ambitu corporis fixæ manentes, prædictas maculas præſentant.

III. Hinc patet, ſignum eſſe malum, quia dictam coagulationem præmonſtrat, & eò deteriùs evadit, ſi maculæ lividi vel nigri ſint coloris, prædicendo ſanguinem ſecundùm dictas ſui partes prævia coagulatione ad integram putredinem tranſiſſe.

IV. Hoc ſymptoma vel apparet in principio Febris, vel apparentibus ſignis concoctionis. Si primùm mali eſt præſagii, indicando Febrem à coagulatione ſanguinis ſua recepiſſe principia, idcirco diſcoagulantibus ſtatim nullo habito reſpectu temporis Febrilis utendum, quia imminet periculum putredinis ſecundùm totum, ad quod declinandum cæteræ indicationes cadere debent, & quia diaphoretica multoties memorata ſummam activitatem habent ad diſcoagulandum, his etiam Febre in initio univerſali exiſtente ægris ſalus eſt tentanda, ad quem finem conducunt etiam omnia ſalia fixa ſimplicium cephalicorum, & Febrifugorum, ſal tartari volatile, & ſulphura mineralium, pluribus in locis ſect. 2. deſcriptorum. Sanguinis miſſio in hoc caſu regulanda eſt dependenter à dictis in capite ſec. pr. ſec. de tarda effervеſcentia coagulationi ſanguinis ſemper conjuncta, & hæc obſervanda in quocumque tempore Febris, deficientibus ſignis concoctionis. Cucurbitulæ communiter à Practicis ad uſum audacter in eum finem quoque exercentur, & commendantur, videntur ſuperfluæ; ajunt enim per has adjuvari motum naturæ, medium denominatum inter ſymptomaticum & criticum; cum verò ex dictis pateat à ſola impotentia ſanguinis coagulati ad motum, non à conatu naturæ has maculas oriri, patet ſuperfluas eſſe ad hunc adjuvandum, quando non adeſt. Nihilominus quia valent ſanguineas particulas coagulatas in majori copia ſegregare, non ſunt negligendæ. Quod dicendum eſt etiam de Frictionibus, quæ alterum etiam commodum exhibent, nempè ſanguinem attenuando, circulantem per corporis ambitum in confricatis partibus, quo medio ab ulteriori coagulatione poteſt vindicari, & introducta minui.

V. Peticulæ apparentes cùm evidentibus ſignis concoctionis, etiam coagulationem pro cauſa habent, ſed illius materiæ efferveſcentiam Febrilem operantis, ideoque morboſæ, vel præternaturali conditione inſignitæ. Hæc materia vel eſt Acidum, & Alkali ſanguinis in majori copia quam ſtatui naturalis efferveſcentiæ conveniat excitatum, præternaturalemque efferveſcentiam inducens, & utrumque ex ſui natura habet poſt efferveſcentiam ſimul in unum coagulari, vel materia morboſa, eſt ſolùm excitativa majoris acidi, & alkali, & hæc his contrariis unita in horum coàgulatione fixatur, utroque modo ſuccedente data coagulatione ſanguineas particulas ſecum unit, & continuo efferveſcentiæ motu à ſanguine diſgregata, dum hic per ambitum corporis circulatur eas ibi relinquit, totam ſui maſſam hoc medio à morboſa, & fermentativa materia liberando; Et hic eſt motus naturæ Criticus, auxiliares Medici manus expoſcens, cùm difficile ſit hoc modo à coagulata materia totum ſanguinem liberare. Idcircò diaphoretica ad ambitum corporis materiam expellentia conveniunt. Nec aliis remediis opus habemus, cùm ab iiſdem talis introducatur efferveſcentia apta ad integram diſgregationem coagulatæ materiæ à reliquis partibus ſanguinis. Scio multos ſanguinis miſſionem laudare, ſuſpectam tamen hanc ſemper habui, quia efferveſcentiam moderando ſeparationem morboſæ materiæ impedit, & motum ſanguinis depurativum alterando, alium poteſt introducere, quo excrementa præcipitata poſt coagulationem de novo ſanguini miſceantur, cum renovata ſanguineæ maſſæ defœdatione. Poteſt tamen contingere, quòd ſpiritus impetum faciens pro ſegregatione prædictæ materiæ adeò excandeſcat, immoderatam efferveſcentiam in cruoris maſſa accendendo, ut plenitudinem venarum à nimia rarefactione conſtituat, impedientem excrementitii coinquinamenti expulſionem; vel mixtionis vinculum in ſanguine laxando diſpoſitionem ad citam putredinem introducat, & tunc non eſt dubitandum de utilitate phlebotomiæ, qua plenitudo minoratur, & inordinatus efferveſcentiæ motus ordinatur. Cùm tali tamen moderamine eſt exercenda, ut evacuato ſanguine mediocris efferveſcentia remaneat, apta ad ſui depurationem. Cucurbitulæ & frictiones ſunt adminiſtrandæ ob rationes ſuperiùs dictas.

VI. Pro concluſione hujus operis unum ſolum animadverto, me non improbare Antiquorum remedia in Febribus, imò ea laudare, & ſi ferè ſolùm chymica propoſui, id feci quia majoris ſunt activitatis ad propoſitas indicationes explendas, & etiam quia principiis Alkali, & Acidi hujus operis fundamenta magis correſpondent, ſi tamen in deſpectu eſſent hujuſmodi remedia, vel Artifices ad ea paranda deficerent, antiquorum remediis quilibet inſiſtat, cùm hac animadverſione, quòd omnia quæ incidentia, deobſtruentia, & attenuantia ab Antiquis dicuntur, in claſſe Alkalicorum recentiores reponere. Quæ verò condenſant, adſtringunt, acido oculto, vel manifeſto ſapore refecta, in Acidorum numero Neoterici deſcribunt. Omnia frigida in ſcholis veterum decantata ſunt Alkalica, prout patet ex dictis de alkali in ſect. prima, non tamen ſolventia, quia non habent in ſe Alkali corroſivum, ſed ſolum naturale, quod valet imbibere acidum illi occurrens, non compagem corporis in quod incidunt ſolvere, idcircò immoderatas ſedant efferveſcentias Acidi efferveſcentis imbibitione, non augent ſolvente corroſivo deſtituta, quod faciunt ſalina Alkalica à natura producta, vel per incinerationem ab arte comperata.

FINIS.

ELENCHUS CAPITUM.

SECTIO I.

De Febribus Continuis.

CAP. I. Pag. 1.

De Principiis ſanguinis, unde de Alkali, & Acido.

SAnguinis principia ex Alkali, & Acidis §. 1. Acidum eſt Ignis Elementaris §. 2. cur multa intenſæ Acida non calefaciunt §. 3. Acidum mixtorum eſt eorundem ſeminale principium §. 4. Proprietates hujus Acidi ſeminalis §. 5. modificatio Acidi §. 6. Acidum hoc modificatum agnovit Ariſtoteles §. 8. modificatio hæc quomodo contingat §. 9. Auctor Naturæ cauſa hujus modificationis §. 10. Acidum Neotericorum huic analogum §. 11. Alkali quid §. 12. Verum Alkali quæ conſtituant §. 13. Plurimis poroſitatibus gaudet ubicumque ſit §. 14. Aliud alio magis compoſitum §. 15. Alkali, & Acidum quomodo conveniunt §. 16. Acidi munus eſt coagulare §. 17. Coagulationis ratio in quo fundatur §. 18. Acidum coagulare demonſtratur per experimenta §. 19. Alkali officium §. 20. Acidi variæ differentia §. 21. Corpora quædam nec Alkalica ſunt nec Acida §. 22. Sanguini hæc duo principia inſunt §. 23. Acido, & Alkali ſanguinis ſui ſunt modi §. 24.

CAP. II. pag. 5.

De Effervescentia præternaturali ſanguinis.

DEfinitio §. 1. Differentiæ §. 2. Tarda §. 3. hujus cauſa §. 4. Mediocris §. 5. Effervescentia p. n. ad Febrilis incendii ſedationem confert §. 6. Utilitas effervescentiæ mediocris §. 7. Pulſus effervescentiæ differentias præbet §. 8.

CAP. III. pag. 6.

De modo curandi Febres continuas cum immoderata Effervescentia.

FEbris Alkalicæ cauſæ ſigna curatio §. 1. 2. 3. Venæ ſectioni quando locus §. 4. Effervescentiæ in ſtatu Febrium imminutio §. 4. Quæ venæ ſecundæ §. 5. Helmontius in quævis Febre V. s. reprobat §. 6. Purgantibus quando locus §. 7. Eradicativa purgatio §. 8. In cujuſvis Febris declinatione an purgandum §. 9. Conditiones obſervandæ in purg. §. 10. Vomitui quando locus §. 11. Clyſterium utilitas §. 12. Medicamentorum alterantium uſus §. 13. Qualia §. 14. Adſtringentia quando refrigerantibus miſcenda §. 15. Horum materia §. 16. 17. 18. Cardiacorum calidorum noxa §. 19. Diaphoretica noxia §. 20. Diæta qualis §. 21. Sanguineæ maſſæ diſſolutionis ſigna ex urina, & pulſu §. 22. Sanguinis craſſitiei, notæ ex iiſdem fontibus, & curatio Febris unde ortæ §. 23.

CAP. IV. pag. 10.

De modo curandi Febres cum lenta Effervescentia præternaturali.

URina aquæ ſimilis unde, & quid ſignificet, Et Febris ab hac cauſa excitatæ curatio §. 1. Venæ ſectio, & Purgatio hic conveniunt §. 2. Nimia ſanguinis copia aliquando lentam effervescentiam efficit §. 3. Lenientia medicamenta conveniunt §. 4. Enemata inutilia §. 5. Victus ratio §. 6. Febris à ſanguinis putredine ſigna, & curatio §. 7. Febres factæ à ſanguinis coagulatione quomodo diſtinguantur ab iis, quas facit diſſolutio §. 8. Febris inflammatione alicujus partis ſigna §. 9.

CAP. V. pag. 13.

De Effervescentia mediocri ſed præter naturali curanda.

EFfervescentiæ mediocris ſigna §. 1. Larga ſ.m. in ea noxiæ §. 2. Purgantia qualia §. 3. Alterantia §. 4. In effervescentia modica cum urina valdè rubra quid agendum §. 5. Si urinæ albæ, & tenuæ quid §. 6. victus ratio qualis §. 7. Hecticæ Febris effervescentia §. 8. Quodnam vitium ſanguinis in hectica §. 9. Aciditas ſanguinis in ea eſt modica §. 10. Indicationes curativæ §. 11. Aquæ à practicis præſcriptæ utiles §. 12. Febres Comitatæ quales §. 13.

SECTIO II. pag. 13.

De Febribus Intermittentibus.

Intermittentes Febres quæ §. 1.

CAP. I. pag. 14.

De Febrili acceſſione cum frigore, rigore. cui ſuccedit calor intenſus.

ACidum in iis peccat §. 1. Hujus aciditatis ſubjectum §. 2. Sanguinis, & ſpiritui quando communicatur §. 3. Materia humoralis eſt rigoris cauſa, alia ab ea quæ calorem facit §. 4. Indicationes curativæ §. 5. Medicamentorum formulæ §. 6. Quando propinanda §. 7. Calore expanſo quid agendum, §. 8. Obſtructionum ratio præcipuè habenda §. 9. Cautio in uſu Alkalicorum §. 10. Tempus exhibendi deobſtruentia §. 11. China Chinæ vis unde pendet §. 2. Hujus antiballomena §. 13. Purgantia ſemper neceſſaria §. 14. Lenientibus quando locus §. 15. Quando venæ ſectioni §. 16. Victus ratio ibid.

CAP. II. pag. 16.

In quo proponitur curatio Febrium cum frigore rigore, invadentium, cui moderatus calor ſuccedit.

EArum ſigna §. 1. Curatio §. 2. 3. Deobſtruentia §. 4. Sanguinis miſſio. §. 5.

CAP. III. pag. 16.

In qno proponitur curatio Febris invadentis cum levi extremorum refrigeratione, & miti calore.

QUæ cauſa §. 1. Indicationes curatoriæ §. 2. caloris ſedatio §. 3. Deobſtruentia valent §. 4. Purgantia quæ §. 5. ſanguinis emiſſio §. 6. In producta purgatio per epicraſin §. 7. Febris à levi frigore incipientis ſuccedente magno calore cauſa §. 8. Scopi curativi §. 9. Sanguinis miſſio §. 10. Purgatio §. 11. Febris Lentæ Signa §. 12. Cauſæ §. 13. Indicationes curativæ §. 14. Purgatio §. 15.

CAP. IV. pag. 17.

In quo exponitur Febris invadens cum horrore, & tremore, cum ſenſu caloris.

CAuſa hujus eſt bilis Alkalica §. 1. Bilis hujus vitium quale §. 2. Effervescentia quomodo compeſcenda §. 3. Deobſtruentia valent §. 4. Lenientia quando . 5. Sanguinis miſſio §. 5. Volatilia ſummè noxia §. 6. Febris à calore invadentis cauſa §. 7. Indicationes §. 8. Purgatio §. 9. Febris invadentis cum calore, & tardo incremento cauſa §. 10. Curatio §. 10

SE-

SECTIO TERTIA. pag. 18.

De ſymptomatibus Febrium curandis illis occurrendum §. 1.

CAP. I. Ibid.

De Delirio.

D*Elirium quid* §. 1. *operatio Animæ rationalis duplex* §. 2. 3. *Affectio ſenſuum externorum quomodo perficitur* §. 4. *Phantaſma quid* §. 5. *Quomodo excitatur* §. 5. *Perceptio objecti diſtincta à ſenſu communi unde* §. 6. *Senſus communis movetur verſus principia nervorum* §. 7. *Intellectus officium* §. 8. *Delirii cauſa* §. 9. *Spirituum perturbatio unde* §. 10. *Intellectus depravatio unde* §. 11. *Quomodo delirium ſedandum* §. 12. *vena quando ſecanda* §. 13.

CAP. II. pag. 21.

De Vigiliis.

V*Igiliarum cauſa* §. 1. 2. *In Febribus unde pendent* §. 3. *Curatio* §. 4. 5.

CAP. III. pag. 21.

De Somno Profundo.

C*Auſa* §. 1. *In Febribus* §. 2. 3. *Obſtructio qualis* §. 3. *Curatio* §. 4. *vena quando ſecanda* §. 5. *Spirituum defectus quomodo reſarciendus* §. 7. *Somnolentiæ ab aciditate coagulativa provenientis curatio* §. 8.

CAP. IV. pag. 22.

De motibus convulſivis.

E*Orum ſubjectum, cauſa* §. 1. *Curatio* §. 2.

CAP. V. pag. 23.

De Tuſſi.

C*Auſa* §. 1. *Initii Febris invadentis cauſa* §. 2.

CAP. VI. pag. 23.

De Cardiaglia.

C*Auſa, & curatio* §. 1.

CAP. VII. pag. 24.

De Vomitu.

C*Auſa* §. 1. *In Febre continua* §. 2.

CAP. VIII. pag. 24.

De Singultu.

P*Rognoſis, cauſa, curatio* §. 1. *Sine dolore oris ventriculi contingens* §. 2. *Calidorum uſus* §. 3.

CAP. IX. pag. 25.

De Alui fluxu.

C*Auſa, curatio* §. 1. 2. 3.

CAP. X. pag. 25.

De Parotidi bus.

Q*Uid Parotides* §. 1. *in Febribus quomodo generantur* §. 2. *Curare* §. 3. *Parotides in malignis* §. 4. *Curatio* §. 5.

CAP. XI. pag. 26.

De Peticulis.

Q*Uid Peticula* §. 1. *Origo* §. 2. *Prognoſis* §. 3. *Indicationes curativæ* §. 4. *Prognoſis* §. 5.

FINIS.

IRIS FEBRILIS

FŒDUS INTER ANTIQUORUM, & Recentiorum Opiniones

DE FEBRIBUS

promittens.

IRIDIS FEBRILIS POMPEJI SACCI PATRICII PARMENSIS

PRÆFATIO.

OMnia nova civilem ſocietatem lætitia aſpergere vetus confirmat adagium, in ſcientiis verò introducta odium parere docet experientia: In ſententiis noviter introductis, pro aſſignandis Febrium cauſis, earum natura determinanda, & in curatione dirigenda à pleriſque damnatis, & ſolo novitatis charactere conantibus communi odio exponere. Quod utique expoſcerent ſi à tot ſæculis probata antiquorum dogmata evertere ſtuderent. Sed quandoque noſtræ mentis concepta prejudicia, & deſpecta inventorum ponderatio, ad injuſtam nos tradit damnationem, dum inventa ad ſcientiam expoliandam, & ad faciliorem viam pro ſui finis conſecutione præparantia, & introductos ſenſuum errores, infirma dogmata ex inadvertentia transmutatos extirpantia, pro machinis hoſtilibus ſcientiæ ſtabilitæ moli præcipitia minantibus concipimus, & lucem quam præcepta incendium ad eam in cinerem redigendam conclamamus; Tale quid evenire in recentiorum ſententiis de Febribus demonſtrare conabor in hoc opere, ut conciliatis iſtorum opinionibus cum antiquis, nullus retrahatur ad eandem utilitatem colligendam, latentem in noviter demonſtratis, pro clariori enodatione Febrilis naturæ, earundem tutiori, citiori, & jucundiori curatione.

CAPUT PRIMUM.

Quid ſit Febris ſecundùm Antiquos, & in quo eſſentialiter conſiſtat.

Rerum eſſentiæ non meliùs manifeſtantur quàm ab earum definitione, idcircò Philoſophi omnes rerum naturam ſpeculantes, tunc illius cognitionem poſſidere gloriantur, quando germanam earundem definitionem ſunt aſſecuti.

I. SIc Medici antiqui Febrium naturam, eſſentiam, & proprietates certo indagaſſe ſcrutinio crediderunt, per antiquioris *Avicennæ definitionem pag.* 4. *tract.* 1. *cap.* 1. cui omnes concordi ſuffragio conſenſerunt.

II. Definitur autem citato loco Febris, quod ſit Calor extraneus accenſus in corde, & procedens ab eo mediante ſpiritu, & ſanguine, per arterias, & venas in totum corpus effuſus, ſic in illo ipſo corpore porrò accenditur, ut functiones naturales lædat, non ſicut caliditas laboris, & iræ.

Hanc definitionem deſumpſiſſe à *Galeno* 6. *epid. com.* 1. *text.* 29. *&* 1. *de differ. Febr. cap.* 5. *&* ab Hippocrate 4. *de fract. text.* omnes concludunt, & convenire cum definitione *Zenonis*, & *Empedoclæ* teſtatur *Alexander Aphrodiſeus.*

III. Febrem eſſe calorem probant auctoritate *Hipp. lib.* 1. *epid. part.* 3. *text.* 16. *in hiſt. Sileni, & tex.* 21. *in hiſt. uxoris Philini, & text.* 23. *hiſt. Cleanactidis, & text.* 25. *in hiſt. Metonis, & text.* 25. *in hiſt. Eraſini* huic adjungitur *Ariſt.* auctoritas *ſect.* 1. *prob.* 3. *Gal. lib.* 6. *epid. par.* 1. *Com.* 29. *lib.* 1. *Aphor. tom.* 14. *lib. de cauſ. morb. cap.* 2. *lib. de cauſis pulſ. cap.* 7. *lib.* 2. *met. cap.* 7. *lib.* 4. *met. capit.* 1. *lib.* 9. *met. cap.* 14.

IV. Pro auctoritate horum ſtant rationes, & primò quia ex communi hominum exiſtimatione igneo acrique calore æſtuantes Febre laborare cenſentur, unde deducitur Febrem in calore eſſentialiter fundari cum communis hominum exiſtimatio veritati æqui ponderare videatur.

V. *Secundò*, in eo videtur reſidere eſſentia Febris, quod eſt radix omnium accidentium ab ea emanantium, hæc verò à calore proveniunt, conſequenter hoc erit eſſentiale Febris fundamentum. Sitis enim æſtus, inquietudo, vigiliæ, dolor capitis, pulſus frequentia & inæqualitas, inſeparabile febrium comites, non ab alio dependent principio, quàm à calore.

VI. *Tertiò*, quia refrigerantibus curatur, ergo in calore conſiſtit, contraria enim contrariis curantur.

VII. *Quartò*. Illud dicitur eſſentiale alicui, quo poſito illud ponitur, & ablato aufertur, ſed poſito calore igneo in corpore adeſt febris, & ablato, illa ceſſat; in intermiſſione enim Febrili à patiente non perſentitur calor, nec à Medico diſtinguitur, ergo Febris in calore igneo conſiſtit.

VIII. Hunc calorem eſſe qualitatem ferè omnes Medici ſuſtinet. *Codericus* tamen *Caſtrenſis in lit. de Meteor. Microcos. lib* 3. *cap.* 8. in ſubſtantia calida Febrem radicari opinatur. Hanc ſententiam fuiſſe antiquorum, & diu in oblivione ſepultam confirmat *Emanuel Ioſ. Reyſ. contr. pag. contr. &* certè *Victor Trincavel.* antè *Roder.* in hac fuit ſententia.

IX. Hanc opinionem probat citatus *Doctor* auctor. *Hip.* qui in *Epid.* Febrem Pyreton vocat, vel pyrexiam, hoc

hoc eſt ignem, aut ignitum halitum, quæ ſunt ſubſtantiæ, huic *Galenum* addit, qui 1. elem. cap. 6. corpora calefieri, non à qualitate, ſed per ſubſtantiæ calidæ receptionem expreſsè docuit his verbis. Eum qui gelu ab igne calefit, dico ignem in corpus aſſumere, nec deſunt rationes, &c.

X. *Primò*. Quia calor præter naturam, eſt calido innato contrarius, ſed calidum innatum eſt ſubſtantia, ergo etiam calor præter naturam, qui eſt Febrilis erit ſubſtantia, cùm contraria in eodem prædicamento ponantur.

XI. *Secundò*. Quia omnes Medici modum generationis Febrium exponentes, docent ex putredinis minera fuligines, & evaporationes ad cor elevari per quas incaleſcit, & hoc eſt cor per ſubſtantiam calidam præter naturam calefieri, at calor præter naturam in corde eſt Febrilis *ergo calor Febrilis*, erit ſubſtantia calida in corde exiſtens.

XII. *Tertiò*. Quia præcipua Febrium remedia ſunt purgatio, & ſanguinis miſſio, quæ ambo materiam ſanguinis ſuperfluam, vel excrementitiam qualitate vitioſam educendo, calorem Febrilem in ſubſtantia conſiſtere manifeſtant.

XIII. Paucos tamen habuit ſequaces hæc opinio, major enim pars Medicorum huic eſt contraria, quia Febris lædit operationes cùm ſit morbus; lædere eſt agere; ſubſtantia per ſe non eſt activa, ſed solùm per qualitatem, ergo calor, qui eſt qualitas, Febrem conſtituet, non ſubſtantia calida.

XIV. Hæc ſententia firmans Febrem in ſua eſſentia calorem comprehendere, ab impugnatione non libera evaſit; nam Jacob. de Part. & Concil. Febres frigidas ſtatuerunt, Avicennæ ſuffulti patrocinio, qui Fen. 1. p. 4. ſect. 1. cap. 1. aliquas Febres frigidas vocat, & in praxi obſervantur Febres, quæ nec internas partes, nec externas calore cruciant; ex Febre morientes frigent in exterioribus partibus, & tactu comprehenditur, frigent etiam interiùs, ut expiratio frigida oſtentat, & tamen ex pulſu certum eſt eos febricitare. Febres rigore, & frigore invadentes in tali ſtatu ſunt veræ Febres, & tamen tunc non eſt calor, ergo dantur Febres ſine calore, ergo calor non eſt eſſentialis Febri, cum aliqua ſine calore habeatur, & aliqua pars illius aliquando à calore ſit omninò immunis.

XV. Quomodò verò calor Febris evadat, communiter reſpondent per intenſionem; nam calor Febrilis quia præter naturam excedit naturæ limites, exceſſus per ſolam additionem majoris caloris habetur, conſequenter Febris in additione caloris, per quem caloris naturalis intenſio fiat, conſiſtet: ablato enim caloris exceſſu, aufertur etiam Febris, ex quo benè arguitur calorem Febrilem per intenſionem talem evadere, & hæc eſt ſententia *Gal.* 8. *&* 9. *met. quem allegat Argent. lib.* 1. *de morb. gener. cap.* 2. & confirmatur ex eo, quòd Febris per intemperiem calidam definitur, quæ in ſuo formali caloris exceſſum, & intenſionem involvit, conſequenter calor naturalis Febrilis fit per caloris intenſionem.

XVI. Controvertunt tamen auctores, & patroni hujus ſententiæ, an Febris in unione caloris naturalis, & additi, vel in ſolo calore addito conſiſtat, *Averroes lib.* 3. *collig. cap. Concil. differ.* 87. *Vega*, 1. *de differ. Febrium cap.* 1. *Mercat. lib.* 3. *de Feb. eſſent. Ugo ſenen. in Fen.* 1. *p.* 4. *tract.* 1. *cap.* 2. *Ercul. in com. ejuſdem loci, Vega lib.* 1. *de differ. Feb. cum aliis*, volunt calorem Febrilem talem evadere, per unionem caloris naturalis præexiſtentis, & additi à cauſa calefaciente.

XVII. Quod probant primò, quia ſi ſolus additus eſſet Febri, in eadem parte eſſet morbus, & ſanitas eodem tempore, quia in corde eſſet calor additus, qui eſt Febris, eſſet calor naturalis, qui eſt ſanitas, & ideò hic operationes ſecundùm naturam exerceret, in quo ſtat ſanitas, ille læderet, quia morbus, ergo in eodem ſubjecto eodem tempore eſſet ſanitas, & morbus.

XVIII. *Secundò*. Ex præexiſtenti, & addito colore fit unus numero calor, additus, per omnes eſt Febrilis, ergo & præexiſtens, quod ex illis duobus fiat unus calor; patet; quia quotieſcumque duo accidentia ejuſdem ſpeciei ſolo numero diverſa ſimul concurrunt, uniuntur; ut unum numerum conſtituant, ſic lux lucernæ cum luce Solis in unum uniturl umen in aere, ut non ſit diſtinguibile lumen lucernæ à lumine Solis, ita illi duo calores debent in unum coaleſcere, itaut unus ab alio non diſtinguatur, & à prævalente calore illud accidentale compoſitum denominari, quia verò in læſione operationum præter-naturalis prævalet, ideò ab hoc unio caloris naturalis, & additis præter naturalis denominatur.

XIX. Huic opinioni contradicunt *Gentilis Garcia. in ſen.* 1. 4. *quæſt.* 7. *Matamoros libr.* 1. *de Febr. diſp.* 11. aſſerentes Febrem conſiſtere in calore addito, &c.

XX. *Primò*, hoc probat, quia ita ſe habet morbus in intemperie ſicuti morbus in numero adaucto, ut in ſexto digito, ſed ſolus digitus eſt morbus, ergo & ſolus calor additus erit febris.

XXI. *Secundò*. Morbus dicitur ille qui primò indicat ſui remotionem, ſed ſolus calor additus indicat ſui remotionem, cùm eo remoto ceſſet febris, ergo ſolus calor additus eſt febris.

XXII. *Tertiò*. Si febris ex utroque calore conſtare, nulla à materia ſuperaretur ſine medicamenti auxilio: probatur ſequela, quia febris à natura ſola non poteſt vinci niſi caloris naturalis opera, at in prædicto caſu non eſſet calor naturalis, quia ex naturali, & addito unito fit febrilis, quia eſt præter naturam, ergo curatione careret febris, quæ Medico careret, quod eſt contra: experientiam.

XXIII. *Quartò*, Solus calor, qui lædit operationes, habet rationem Febris, ſed ſolus additus lædit operationes, ergo ſolus additus eſt Febris: minor probatur, læſio actionum non poteſt fieri niſi à re præter & naturali, & violenta, ſed calor præexiſtens non eſt præter naturalis, nec violentus, ergo ab eo non poſſunt lædi operationes, ergo læduntur ab addito.

XXIV. An verò ſemper à tali intenſione calor Febrilis proveniat, vel ſine ea valeat eſſe talis, agitant Doctores, & partem affirmativam ſuſtinent *Valeſ.* 1. *de differ. feb. cap.* 1. *Vega Merc. lib.* 1. *de eſſentia feb. Carrerius in fen. pag.* 4. *tract.* 1. *Quæſt*, 6. *Metamoros lib.* 1. *de Feb. tract.* 1. *Diſp.* 9.

XXV. Et probant primò ex *Galeno* 1. aphoriſm. 16. & lib. 6. Epid. ſec. 1. Tex. 19. ubi talem intenſionem Febri eſſentialem recipit, & clariùs loquitur 8. met. cap. 1. dicens tunc Febrem dari, dum immodicus eſt calor, ut hominem offendat, & de cauſ. morb. cap. 5. aſſerit Febrem fieri ſuperante caliditate.

XXVI. *Secundò*. Morbus calidus non generatur, niſi per caloris intenſionem, ſicuti frigidus niſi per intenſionem frigoris, ergo cùm Febris ſit morbus calidus non poteſt recipere eſſe niſi per caloris intenſionem nec valet dicere, poſſe acquirere dictam intenſionem per malignitatem, quia hæc ſine caloris intenſione reperitur, ut in peſte ſine febre, conſequenter qualitas maligna ex ſe non eſt productiva caloris intenſionis.

XXVII. *Tertiò*. Nemo dat, quod non habet, qualitates omnes, quæ in corpore noſtro concurrunt, non habent calorem dempta qualitate calida, ergo neque poſſunt illæ intendere calorem, ſed à ſola caliditate intenſio caloris expectanda eſt.

XXVIII. *Gentilis* in quæſtio. extravag. quæſtio. 4. & Ugo Senen. contrarium tuentur his rationibus.

XXIX. *Primò*. Calor naturalis cordis dum cum aliis qualitatibus commenſuratus exiſtit, eſt inſtrumentum naturæ, & ab hac coercetur ne exorbitet à propria temperie, degita ejus naturali ſtatui, per adventum verò qualitatis malignæ, quæ illi conjungatur, non eſt ampliùs inſtrumentum naturæ, quia à qualitate maligna depravatus à naturali conditione deviat, & ſui juris factus, excuſſo naturæ jugo, operatur ſecundùm omnes ſui vires, ideſt, non ut naturalis, ſed ut elementaris & igneus, quia in ſe eſt talis, unde concluditur actionem immoderatam caloris non originari ab ejuſdem intenſione, ſed ab eodem calore à natura non recto, & ſecundùm omnes ſuas vires agente. Hoc confirmare videtur *Gal.* de præſag. ex pulſ. cap. 3. ſcribendo aliquos eſſe Febre peſtilenti correptos, qui per totum Febris decurſum bonum

pul-

pulſum, & parum differentem à naturali haberent, qui tamen ut reliqui obiere, & certè mors ex prava, & maligna qualitate evenit, ergo non per intenſionem caloris, ſed per pravam qualitatem lethaliter Febricitabant.

XXX. *Secundò*. Febris eſt converſio nativæ caliditatis in igneam, ſed nativa caliditas non tantùm per intenſionem ad igneam naturam tendit, quàm propter ſiccitatem à qua invariato caliditatis gradu, hæc in agendo fit violentior, ergo non ſemper ab intenſione calor naturalis fit major, & igneus.

XXXI. Alii opinantur calorem Febrilem per intenſionem excitari, quæ non debetur alicui extrinſeco, ſed ab intrinſeco principio emanat, nempè à calore cordi implantato, qui ſeipſum intendit: In horum numero ſunt *Garcia* ſuper pag. 4. *Avic. quæſt.* 4. *vaſc. de febribus tract.* 1. *diſtinct.* 7. Pro confirmatione hujus ſententiæ ſupponunt cor in ſtatu naturali non qualificari tanta caliditate, quanta ejus forma eminenter donatur, & quantam produceret niſi ab extrinſeco impediretur; pro impedimento aſſignant frigus aeris, quod ventilatione, & refrigerio prohibet integram caloris cordis actionem, & ſi contingat aeris ingreſſum impediri, vel ab aliquo agente illius frigiditatem minui, tunc calor cordis totam virtutem ſuo ſinu latentem explicat, itaut qui à contrario remiſſus naturalis erat, amiſſo eo fit Febrilis, ſecundùm igneam activitatem ſibi naturalem agendo, ſicque calor cordis igneus evadit à principio intrinſeco. Et omnes cauſas Febriles à Medicis aſſignatas vel aerem calefacere, vel ingreſſum impedire ſentiunt.

XXXII. Hoc ſuppoſito probant ſuam ſententiam 1. quia ſi Febris non poſſet excitari ab interno principio, maximè quia cùm ſit morbus, & præter naturam, ab extrinſeco debet procedere. Sed hæc ratio nulla eſt, quia plures morbi proveniunt à principio intrinſeco, ſic caro præter naturam excreſcens, per potentiam nutritivam luxuriat, pupillæ dilatatio à principio generationis eſt facultatis formatricis error, hæc verò & potentia nutritiva ſunt principia intrinſeca, ergo non repugnant morbi à principio intrinſeco, conſequenter nec Febris, & magis confirmatur ex eo, quòd impedito influxui caloris ad cerebrum, hoc corripitur morbo frigido & humido, & tunc non eſt aſſignabilis cauſa poſitiva, extrinſeca, hujus intemperiei, ergo erit intrinſeca, nempè naturalis ipſius cerebri temperies frigida, & humida.

XXXIII. *Secundò*. Ex *Galeno* variis in locis habetur nullibi in nobis aliquid corde calidius generari poſſe, neque putredine, neque uſtione, & licèt per putredinem res calidior fiat; attamen antequam tantum caloris adipiſcatur, ut calor incendere poſſit, corrumpetur, & acquiret aliam formam cui naturalis ſit frigiditas, ut apparet in vino in acetum mutato, ergo nihil calorem cordis poteſt intendere, quòd in noſtro corpore permaneat.

XXXIV. In hanc ſententiam tendit *Gomes Pereyra*, ſed diverſa via, vult enim ab eis quæ in corpore præternaturaliter contingunt ſi cor offendatur, vel irritetur, ad illorum expulſionem motu velociſſimo inſurgere, à quo incaleſcit, & mediis ſpiritibus ſimiliter motis calefactiſque totum corpus calefit, & Febris accenditur.

XXXV. Hujus veſtigiis inhæret opinio *Zacuti de Medic. Hiſt. Princ. lib.* 2. *queſt.* 1. per quam ſuſtinet Febrem ab unione caloris naturalis oriri, & ejus rationes ſunt.

XXXVI. *Primò*. Quando tumor ſupporatur fit Febris, ex *Gal. lib. de loc. aff. cap.* 5. *&* 2. *aphor.* 47. & quando coquitur humor vaſorum in pleuritico, Febris pariter adeſt major, quàm priùs, ex eodem 1. de Criſ. cap. 18. non alia ratione niſi quando tumor ſuppuratur, & coquitur materia pleuritidis calor unitur tam ad opus concoctionis, & ſuppurationis, quàm ad illud expulſionis materiæ concoctæ, & ſuppuratæ: & in hac unione intenditur calor ad igneum exceſſum, unde Febris. Et ſi in Febribus tale accidit, quale in his quæ ſuppurantur inflammationibus ex *Gal. lib.* 1. *de differ. Febrium cap.* 6. & in his Febribus oritur ex unione nativi caloris pro concoctione materiæ, & ex conatu naturæ pro ejuſdem expulſione, eodem modo etiam in venis ob unionem caloris ad corrigendam materiam depravatam, in eis ſtabulantem, & à vi naturæ concepta pro ejuſdem expulſione excitabitur Febris.

XXXVII. *Secundò*. Quia humor noxius latens in corpore inducit Febrem, quæ antea non aderat; & hoc fieri à natura movente, & à calore nativo unito conante expellere pravum humorem nemo dubitat.

XXXVIII. *Tertiò*. In ſtatu Febris eſt multo major, & tamen humor, qui eſt illius cauſa in diſpoſitis ad ſalutem, eſt magis benignus, ex *Gal.* 1. *Aphor.* 26. quia magis coctus, minus putridus quàm in augmento, ergo ea Febris magnitudo non pendet ab aucta putredine, ſed ab aucto innato calore coquente, & pugnante.

XXXIX. *Quartò*. In multis morbis, & Febribus ægri morti proximi, omnia ſanis ſimillima habere videntur, & hujus rationem *Gentilis*, *& Dinus in com. cap.* 4. pag. 4. *Tract.* 1. *& Valeſius in com. ægr.* 2. *ſect. primæ lib.* 3. *Epid.* reddunt, quoniam natura fatigata, & debilis ceſſat à conatu & pugna, Ergo per hæc Febris antea erat magna.

XL. *Quintò*. In Criſi Febris invaleſcit magis, & tamen humor eſt benignior, ergo per ſolum conatum, & unionem caloris, expulſionem humoris concocti molientis, magnitudo Febris habebitur.

XLI. Admiſſa intenſione caloris naturalis, quâ igneam adipiſcitur naturam, controvertunt auctores, An hic calor igneus, & Febrilis ſit ejuſdem conditionis cum naturali. *Gentilis in* extr. quæſt. 4. contendit probare calorem Febrilem ſpecie diſtare à naturali.

XLII. *Primò*. Quia diverſæ operationes non poſſunt ab una cauſa proficiſci, at operationes à calore naturali, & Febrili emanantes diverſæ penitùs exiſtunt, illo operationes naturales perficiente, hoc depravante, vel ab imminuente, ergo ſpecie debent differre, cùm ſpecies differentes edant operationes.

XLIII. *Secundò*. Calor naturalis, & Febrilis à diverſis pendent principiis, primus in ſanguine, & ſpiritu à principio generationis accenditur, ſecundus à materia putrida, & corrupta ſuſcitatur, ergo debent eſſe inter ſe diverſi.

XLIV. *Tertiò*. Multæ Febres ſanantur ab intrinſeco, ſine ullo auxilio Medico, quòd non poteſt fieri niſi pugnante calore naturali contra Febrilem, & ſi adeſt pugna, adeſt contrarietas, ergo calores prædicti ſunt contrarii.

XLV. *Gentii* adverſatur *Zacutus lib.* 4. *de Medic. Princ. hiſt. qu.* 4. *& Emanuel Dos Reys contr.* 8. & communiter cum iſtis Medicorum ſchola.

XLVI. *Primò*. Quia ea ſpecie conveniunt quibus una eſt differentia eſſentialis, ſed hoc modo ſe habent calor naturalis & præternaturam, quia uterque habet congregare homogenea, & diſgregare heterogenea, ut patet in ligno, quando aduritur, & in re putreſcente, quæ à calore præter naturam & igneo efficiuntur, & in generatione humorum; ope caloris naturalis perfecta, in qua heterogenea diſgregantur excrementa, & homogeneæ partes alimentales in ſanguineam maſſam congregantur, ergo calor naturalis, & præter naturam conveniunt ſpecie.

XLVII. *Secundò*. Febris oritur ex prohibita transpiratione, & ira, quia ab his intenditur calor, ſed per intenſionem non reſultat nova ſpecies caloris, ergo calor naturalis & Febrilis non differunt ſpecie, ſed per intenſionem ſolum conſiſtentem in additione gradus caloris ſimilis.

XLVIII. Hanc ſententiarum varietatem circa caloris Febrilis naturam, & modum operandi, varia ingeniorum temperamenta introduxerunt *Gal. & Hipp.* & aliorum Medicinæ benemeritorum patrocinio ſuſulta, diſcordias Principum authoritate ſoventium.

XLIX. Pari diſcordia in varias ſcinduntur opiniones pro ſtatuendo caloris Febrilis ſubjecto, quòd ad Avic. cor determinatur, per illa definitionis verba, in corde accenſus, hunc ſequuntur *Fernel. lib.* 4. *Pathol. cap.* 1. *Thomas A. Vega. lib.* 1. *de differ. in com. cap.* 4. *Do-*

4. *Donatus ab Altom.* de Med. Febribus cap. 6. *Vales. libr.* 4. *contro.* 18. *Concil.* differ. 87. *Thomas à Garb.* 4. de differ. Febrium cap. 1. Ugo Senen. Arcul. Gentil. in com. definitionis *Avic. Avero.* lib. 3. collig. cap. 3. quibus favet Hal. lib. 1. Febrium cap. 1. & 3. ubi Febris radicem in aliqua cordis ſubſtantia præter naturam excalefactam ponit, & probat idem lib. de inæquali intemperie cap. 4. & lib. 19. met. cap. 8. & 7. met. cap. 8.

L. Nec deſunt rationes, & pro 1. afferunt quòd Febris ſit converſio caloris naturalis in præter naturam per totum corpus diffuſi, ſe calor naturalis à corde in totum corpus diffunditur, ergo & præter naturam, & ſicuti cor eſt illius ſubjectum, ita & iſtius concedi debet.

LI. *Secundò*. Quia Febris, eſt morbus communis, & ab ea omnes ferè actiones totius corporis læduntur, ergo ejus ſubjectum debet eſſe aliquid commune, ſed hujuſmodi non datur præter cor, ergo hoc erit ſubjectum Febris.

LII. In hac ſententia animadvertit. *Carer. in Com. 1. fen. lib. 4. Trac. 1. cap. 1. diſp. 2. quæſt.* 1. non eſſe opus ad Febrem cor. 1. calefieri, ſed ſufficere quòd aliqua pars antecedenter intenſo calore excalefacta cor præter naturam calefaciat, ex quo Febris poſtea contingit, ut patet in bubone & inflammatione, ex quibus Febris oritur, pars enim quæ 1. intensè calefit eſt illa in qua humor putreſcens inflammationem parit; Febris verò non accenditur niſi à calore putreſcentis humoris, & partis affectæ cor præter naturam incaleſcat, unde cor eſt ſemper ſubjectum Febris, cùm niſi hoc calefacto generetur.

LIII. Contrariam ſententiam alii ſuſtinuerunt ex relatione Carer. *loc. cit.* quorum rationes ſunt.

LIV. *Primò*. Ratio formalis per quam cor conſtituitur in eſſe ſpecifico Febricitantis, non eſt alia quàm calor præter naturam, cùm independentia in aliquo, dummodò habeat rationem communem morbi, quæ eſt lædere actiones 1. & ſenſibiliter, ergo in quacumque parte corporis indicatur hujuſmodi calor, erit Febris; antecedens patet, conſequentia probatur, quælibet pars noſtri corporis poteſt alterari à qualibet prima qualitate, independenter ab alia parte in qua priùs exiſtat, & calor in tali parte inductus reliquas poteſt calefacere, abſque eo quòd talem calorem à corde recognoſcant, ergo hujuſmodi calor erit Febris, quia præter naturam, & in totum diffuſus, & tamen in corde non ſubjectabitur.

LV. *Secundò*. Morbi per conſenſum ſunt in eadem ſpecie, ac morbi per eſſentiam, ut patet in Phrenitide, & paraphrenitide, quæ ſunt in eadem ſpecie delirii, ſed vera intemperies calida exiſtens in brachio, vel cruore, ſine dependentia ab alio, eſt ſicut hæc eſt Febris, ita & illa.

LVI. *Tertiò*. A jecore præter naturam excalefacto poteſt calor igneus toti corpori communicari, ut dicatur Febrire, ergo tunc ſubjectum caloris Febrilis erit Hepar, non Cor. antecedens probatur ex *Galen. lib. 2.* art. Medic. cap. 31. ubi agens de ſicco corde ait, magna ex parte univerſum ſiccius exiſtit, niſi hepar obſtiterit. Ex quo ſequitur poſſe jecur totum immutare, vel in totum influere contra actionem cordis, & ſic ſuo calore immoderato totum calefacere, & tunc erit Febris, juxta dictum *Hipp.* 1. prorret. tex. 7. quo aſſerit eum Febrire, qui in cute, & ſuperficie exteriori igneam habet caliditatem, ſimul ac intimis viſceribus. Ergo cum calore hepatis interiora, & exteriora incaleſcant, Febrem tunc adeſſe judicandum eſt, abſque eo quòd calor radicetur in corde tamquam in ſubjecto.

LVII. Cum verò in Corde ſint plures ſubſtantiæ diſtinguibiles, nempè ſpirituoſa, humoralis, & ſolida, in quanam calor Febrilis ſubjectetur quærunt Auctores. In humoralibus Febribus, humores cordis eſſe caloris præter naturam ſubjectum determinant Cæſalp. 1. quæſt. Medic. 6. Mercur. de morbo Gallico *Thomas de Garb.* *Andreas Planer. de morb. & ſymp. cap.* 2. quibus videtur adhærere Altim. de med. Feb. lib. 1. cap. 12. & horum fundamentalis ratio exiſtit, quia cùm Febris ſit converſio nativæ caliditatis in igneam naturam, ſequitur quòd omnia, quorum calor ad ſimilem naturam redigi poteſt, poſſe eſſe ſubjectum Febris, cùm verò humores, & ſpiritus poſſint devenire ad talem intenſionem proprii caloris, ut in igneum mutetur, eo quòd calor humorum, & ſpiritus ſit capax intenſionis remiſſionis. Sequitur humores, & ſpiritus eſſe ſubjectum Febris, & eò magis, perſuadetur, quia calor in his ſubjectis facillimè per ſingula corporis membra poteſt diffundi.

LVIII. Contra ſentiunt, qui tuentur morbi ſubjectum non eſſe, niſi partem viventem, à qua cùm excludantur ſanguis, & humores, & ſpiritus, excluduntur etiam ab aptitudine ſubjecti caloris Febrilis, & ſunt *Capivac.* in praxi Rud. 3. Prax. cap. 1. *Sennertus* 2. inſtit. cap. 1. *Santorel.* 2. Antipra. cap. 3. Merc. 2. de Feb. *Valeſ.* 5. Contr. cap. 18. *Sancta Crux* de Morb. & ſymp. cap. 1.

LIX. Hic adnotare licèt ex calore accenſo in corde neceſſariò ſequi efferveſcentiam, & ebullitionem ſanguinis, qui continuò per illud circulatur. Sanguinem eſſe efferveſcentiæ capacem docuit Ariſt. lib. 1. animæ in Proœmio, & ſec. 2. prob. 9. 26. definiendo iram eſſe ſanguinis ebullitionem, quam *Gal.* in humoribus etiam agnovit, lib. 2. de differ. Feb. cap. 9. dicendo, & cùm jam ad ſummum fervoris pervenerint humores accenſi, id acceſſionis tempus conſiſtentia appellatur, & eodem capite ait ferventibus ex putredine humoribus, & omnes Medici eam concedunt, & admittunt in Febre diaria ſynocho imputri, variolis, morbillis, & multis ſanguinis fluxibus, & optimè eam explicavit *Roſel*, in com. lib. *Gal.* de morbornm cauſis cap. 2. quæſt. 4. & multis rationibus capite ſequenti demonſtrabitur, omnia autem quæ ſunt ebullitionis capacia per calorem facillimè efferveſcunt, & ebulliunt, ut videre eſt in lacte, melle, & vino, quæ ſunt corpora efferveſcentiæ adaptata, ideoque igni expoſita fervent & æſtuant, & in tumorem elata extra vas cùm impetu diffunduntur, ex quibus arguere licèt ſanguinem: ebullitioni aptum, à calore facillimè ad eam duci, unde cùm in Febre calor igneus ſit accenſus in corde, & ſanguis continuò per illud circuletur (univerſa Medicorum ſchola conſentiente, experimentorum evidentia edocta) ſequitur neceſſariò ſanguinem ebullire, efferveſcere in corde, & per arterias fervore turgentem difluere, quamvis ab ebullitionis principio recedat, non aliter ac liquida, ignis calefactione efferveſcentia, ab eo ſeparata fervorem per aliquod tempus conſervant, & calorem impertitum vel excitatum diù fovent: ita ſanguinem calorem igneum cordis ei communicatum conſervare per aliquod tempus credere fas eſt, & proprium excitatum à partibus ejuſdem calidis ad motum concitatis, media rarefactione à calore cordis operata: non aliter ac manus frigida per confricationem cum altera proprio calore incaleſcit, conſiſtente in partibus calidis in manu exiſtentibus, à confricatione ad motum excitatis, & ad actum ſecundum deductis, ubi priùs per frigus in quiete torpeſcentibus, in actu primo ſolùm calidæ dicebantur, & hoc deducitur ex verbis deff. Avic. mediante ſpiritu, & ſanguine per venas, & arterias in totum corpus diffuſus, niſi enim ſanguinis in corde calefieret ad efferveſcentiam, & eam conſervaret, non poſſet toti corpori poſtea calorem Febrilem impertiri, itaque ſanguinem per cordis calorem igneam efferveſcentiam pati aſſerendum eſt, hancque conſervare, ut calorem partibus communicet, eo modo quo naturalem impertiri ſolet, conſequenter efferveſcentia in ſanguine inordinata, erit per Antiquos quid conſequens calorem Febrilem.

LX. Quamvis obſervem aliquos, qui in determinatis & particularibus Febribus efferveſcentiam ſanguinis febrem præcedere determinant, ut *Semertus*, *Mercurialis*, *Heurnius*, *Zacutus*, in explicanda Febre ephemera, & ſynocho imputri. Et omnes ferè Gal. ſequaces in dilucidanda prædictarum Febrium natura, & in variolarum, & morbillorum eſſentia indaganda, unà cum conditione Febris horum morborum comitis, ad ſanguinis ebullitionem, & fervorem recurrunt, quibus poſtea univerſum corpus præter naturam incaleſcit, unà cum corde, per quod Febris accendi dicitur. Ex qua aſſertione videtur præter eſ-

ferve-

ferveſcentiam ſanguinis deduci per hanc ſanguinem incaleſcere ultra ſuæ nativæ caliditatis conditionem, & ita calefacere poſſe cor uſque ad converſionem ſuæ nativæ caliditatis igneam, & ab eodem calore cordi communicato, ſequitur ſanguinem advenientem, & ſuis finibus receptum, ad majorem evehi ebullitionem, itaut uſtionem potiùs quàm efferveſcentiam pati videatur. Et in hoc caſu admittendum erit à ſanguine efferveſcente calorem cordis intendi, & ab hoc efferveſcentiam augeri, & ita efferveſcentiam ſanguinis, & calorem cordis mutuò ſe intendere, & conjungi, ut unum ſine alio reperiri non poſſit abſque ullo præcedentiæ privilegio: ſed quandoque calorem cordis præcedere efferveſcentiam ſanguinis, & quandoque hanc illum anteire, ut ex dictis ſecundùm Antiquorum documenta apertè manifeſtatur. Inconcuſſo ſemper manente eſſentiam Febris in calore cordis ad igneam naturam converſo fundari, & efferveſcentiam ſanguinis præcedentem, iſtius cauſam eſſe, conſequentem verò ſymptoma dici.

Reliqua definitionis Avic. verba nullam contradictionem patiuntur, nec ſuper ea alicujus momenti quæſtio agitatur, cùm eorum ſenſus ſit valdè clarus, & manifeſtus. Ideò poſito termino explicationis definitionis Febrilis Antiquorum, ad ea quæ circa eſſentiam Febris à recentioribus docentur explicanda deſcendo.

CAP. II.

De Febris eſſentia ſecundùm Recentiores.

RECentiores inhærentes etimologiæ verbi Febris, deductæ per Latinos à verbo ferbeo, quod efferveſcentiam ſignificat, definierunt Febrem.

I. Efferveſcentiam nimiam ſanguini, & humoribus inductam, cum calore, & ſiti aliiſque ſymptomatis, quibus œconomia naturalis variæ perturbatur.

II. Dicitur 1. Efferveſcentia, quæ idem eſt ac fermentatio, & eſſentialiter conſiſtit in motu inteſtino particularum, ſeu principiorum cujuslibet corporis, cum tendentia ad aliquam mutationem ejuſdem, perfectivam vel corruptivam, ita *Billichius*, *Zieglerus*, *& Tomas Vuillis*. hujuſmodi Efferveſcentiam, ſeu fermentationem ſanguineo liquori naturaliter deberi probant moderni auctores.

III. *Primò*. Quia ratione ſuæ conſtitutionis ex hæterogeneis partibus, fermentationis principia includit, quodcumque n. heterogeneum illam facilè imò neceſſariò ſubit, & maximè ſi fluxibilitate gaudeat: Ubi enim ſunt principia diſſimilia, pro dominio ſtatim inter ea lis oritur, & unum alterum in motum provocat, ut ex victoria, & contrarii ſubjectione, imperium in mixto ſibi firmet, reſiſtente aggreſſo, oppugnantis, vim motu contrario repellando, & in hoc motu fermentationis ratio fundatur, quæ conſpicua magis redditur, quando partes heterogeneum corpus componentes erunt laxæ, ut in fluidis, & valdè humidis, tunc enim particulæ talis corporis facillimè expandi poſſunt ob laxitatem, & disjunctionem inter ſe, & à loco in locum commigrare, aliaſque quieſcentes particulas movere, & exagitare, cum univerſali tumultu, & ſeditione omnium partium mixti, ſi modum in motu exceſſerint, vel concordi conſequente harmonia placido, & naturali motu, amicè temperatis partibus, cum perfecto partium utilium unionis vinculo, & inutilium particularum ſegregatione, ad integram mixti perfectionem, & conſervationem conſpirant: hoc obſervamus in vino, cereviſia, fructuum herbarumque ſuccis, quæ facilè & citò turgeſcunt ex heterogeneitate, & laxitate partium quibus componuntur, è contra verò aquæ optimè deſtillatæ, olea chymica, ſpiritus vini, ob defectum copiæ partium diſſimilarium fermentatione non commoventur, ſicuti neque corpora compacta, ob ſtrictam nimis partium unionem ſanguinem partibus heterogeneis conſtare docent, & antiqui cùm *Hip. & Gal.* bilem, pituitam & melancholiam maſſæ ſanguineæ principia admittentes, & Chymici ignis cultro ſanguinem in ſulphur, ſal, & Mercurium diligenti anatome reſolventes. Fluxibilitatem verò, & partium laxitatem retinere fatebuntur, qui per arterias, & venas ad univerſas corporis partes fluere cognoſcunt, vel ex ſecta vena decurrentem obſervarunt, conſequenter ſanguinem fermentationis ſubjectum ex ſuis principiis intrinſecis concedere debemus. Quod ulterius manifeſtatur ex ſubtilitate, & agilitate ſpirituum, & ſalis volatilitate quibus abundanter ditatur, cùm prædictæ particulæ, ſuarum qualitatum beneficio à maſſa ſanguinea carceris faſtidio avolare nituntur, priſtinam libertatem affectante, ideoque cæteras partes exagitant, diſcutiunt, & ſubtiliant, ſuique motus ſequaces faciunt, itaut omnes ſanguinis particulas, & principia continua agitatione exerceant, in quo fermentationis eſſentia fundatur.

IV. *Secundò*. Ex perpetuo ſanguinis motu per circulum in corpore exacto, illius fermentatio colligitur, ab iſto enim partes ſanguinis etiam craſſæ attenuantur, earum compages, & unio laxatur, ſpiritus excitantur, quæ omnia motum ſanguineis particulis imprimere apta ſunt: eo modo quo motus in corporibus ſolidis inflammabilibus ita particulas earum exagitat, ad motum provocat, ſegragat, ut unitæ poſtea flamma concepta corpus in cinerem reducant, vel ad minùs vehementer incaleſcere faciant, hæc majori facilitate in ſanguine præſtare debet motus, cùm ſpirituum multitudine ſit ferax, & partium laxitate facilè ſolubilis; & ſicuti in motu corporis violento, magnam ſanguini efferveſcentiam conciliari obſervamus, ita circulari placidam fermentationem impertiri negare non poſſumus.

V. *Tertiò*. Ex tranſitu ſanguinis per loca calida, ut cor, ejuſdem fermentatio comprobatur, ibi enim ope inſiti, & innati caloris hujus principis viſceris inſigniter efferveſcit, ſpumam oſtentans, æſtus, ſi agitationis argumentum & ita rareſcit ut paucæ ſanguinis guttæ ab auricula ſiniſtra correſpondenti ventriculo inſtillatæ, totam ejuſdem capacitatem impleant, cùm violenta etiam dilatatione, quà, ex aliquorum ſententia, ob conſtrictionem cogitur pro ſanguinis rarefacti expulſione, ut diſruptionis periculum avertat. Adde tranſitum per cæteras corporis partes, ſuo calore efferveſcentiam in corde conceptam foventes, non abſimili ratione quà liquores violento igne ebullientes, ſub moderato fervorem continuant. Hunc tendunt fermenta quæ à partibus principalibus, *hepate*, *line*, *utero*, *cerebro*, *renibus* ſanguini inſpirantur, dum per eas tranſit, quibus cordis fermentatio ſanguini conciliata, vel conſervatur, vel renovatur, prout ingenioſè explicat *Vuillis lib. de Ferment. cap.* 5.

VI. *Quartò*. Ex neceſſitate quam habet ſanguis talis fermentationis, & 1. ut partium heterogenearum perfecta ſequatur mixtio, ad hoc enim ut craſſiores, & terreæ cum ſubtilioribus, & ſpirituoſis uniantur, debent illæ attenuari, & quadammodò volatilizari, quod præſtat efferveſcentia motu, & impulſu aliarum particularum, craſſiores particulas in muniores partes comminuendo, unde ſubtilitas, & agilitas terreo, & fixo impertitur, & facillimè omnium partium perfecta obtinetur unio, 2. altera neceſſitas eſt depuratio ab excrementis, quæ melius attingi non poteſt, quàm efferveſcentia, partes à ſanguinis perfectione recedentes ſegregante, unde purior, & magis defæcata maſſa ſanguinis reſultat, eo modo quo vinum fermentando ſua deponit excrementa, & ab omni inquinamento ſe liberando, perfectionem adipiſcitur, ut quotidiana docet experientia, de qua diſertè agit *Uvil. de Febribus cap.* 1. *& Kergerius lib. de fermentatione ſex.* 2. *cap.* 6.

VII. Pro diverſitate conſtitutionis ſanguinis hujus fermentationem variari dicunt, ſi enim partibus craſſis ſit compactus tarda & minor procedit, ſi ſubtiliores, & calidiores exuberent, celerior, & vehementior habetur.

VIII. Sanguine in ſua naturali craſi permanente, cum temperato fermentationis motu, ſanitas integra ſervatur (pro ea portione quæ ab humoribus dependet) nam per eam ſpiritus excitantur in tali quantitate, quæ ſufficit calorem ſanguinis, & partium fovere, & excrementa ſecernuntur ab univerſa maſſa ſanguinis,

guinis, unde purum toti paratur alimentum, & perfectum in ſpirituum excellentia facultatibus ſubminiſtratur inſtrumentum, ad exercendas operationes cum ſumma perfectione.

IX. Fermentationem ſanguinis Gallenicos abhorrere non puto, dum hæc manifeſta ſit ſenſibus in vino, cereviſia, omnibus ſuccis, fructuum, & herbarum, quòd in ſanguine eandem contingere perſuadet, cùm nihil aliud ſit, quàm ſuccus alimentorum diverſorum à partibus præparatus. Et ſi ab Antiquis conceditur per iram ſanguinem continuò efferveſcere, & fermentari, exiſtente in calore activitate ad operandam, & in ſanguine capacitate ad recipiendam effervescentiam. Ideò hanc attentè rimantur, & conſiderantur in ſputo ſanguinis, dum an cum ſpuma, vel ſine, exeat magna attentione inſpiciunt, & indagant; exſpumeſcente enim partis ſpiritualis offenſam deducunt, cujus rationem ſi reddere volunt, aliam aſſignare non poſſunt, niſi quòd à calore partium ſpiritalium ſanguinis ita efferveſcat, ut in ſpumam attollatur, cùm ab aliarum partium calore hoc non poſſit fieri, quia non eſt adeò excedens, ut valeat ita ſanguinem agitare ut ſpumeſcat, quòd facile à partibus ſpiritalibus efficitur, ob inſignem & validum calorem in eis radicatum. Dato verò quòd ſanguis efferveſcat, & fermentetur à calore, partium ſpiritalium, debent etiam condere à calore aliorum membrorum proportionaliter hoc pati, unde non eſt cenſendum recentiores in hoc ab Antiquis diſcordare.

X. Dicitur 2. *nimia*, ut aſſignetur differentia per quam efferveſcentia Febrilis diſtat à naturali, hæc enim moderata, illa verò immoderata, quia conſiſtit in inordinato, & præter naturam aucto motu particularum ſanguinem conſtituentium, per quem ſanguis turget, æſtuat, & torrentis inſtar cum impetu per venas, & arterias diſcurrit, illius particulæ hoc ſeditioſo tumultu frementes inteſtinum in eo bellum exercenti, ſui extremo paratum excidio, niſi citò ſupprimatur, quia à prædicto motu laxata ſanguinis compage, primogeneis iſtius particulis ad libertatem vindicandam aperitur additus, & ad diſſolutionem integram ſuarum partium, ſimulque ad putredinem, quæ in ſola partium ſegregatione fundatur ampla dilatatur via; huic inordinato motui calor præter naturam adjungitur, laxatis in maſſa ſanguinea partibus ſulphureis, in majori copia, quam conveniat naturali ſtatui corporis, & ad motum provocatis, tàm ratione efferveſcentiæ, quàm ratione ſuæ agilitatis, & activitatis, & ab aliis ſeparatis, ſimulque unitis, ratione ſimilitudinis, & homogeneitatis faciunt intenſum in ſanguine calorem, dum unitæ turmatim particulæ ſuam activitatem intendunt, ſimile enim in qualitate, aliorum ſimili in eadem qualitate, hanc auget, & ab eadem unione vires colligendo majores mixtionis vinculum ex toto diſrumpere conantur, impetu facto in alias partes ſibi vicinas, quo eas inordinatè movent, ex quo totius immoderata efferveſcentia conſurgit.

XI. Calorem à fermentatione ſuſcitari docet experientia, Cereviſia enim additis cereviſiæ fœlicibus, majori concepta fermentatione ad manifeſtam deducitur caliditatem; ſpiritus vitrioli cum oleo Tartari commixtus violenter ebullit, & incaleſcit, ut lignum immiſſum accendat: butyrum antimonii affuſo ſpiritu nitri in vaſe amplo efferveſcendo flammas edit: ſi ſpiritum vini à phlegmate purgatiſſimum ſpiritui minerali acido rectificatiſſimo, ſive fuerit ſpiritus nitri, ſive vitrioli, vel ſalis, ſive aquam fortem infundas, effreni concepta ebulitione in flammam erumpunt, quia particulæ igneæ in fermentatis corporibus deliteſcentes, per fermentationem motæ, & unitæ, majorem præbent calorem, & turmatim excutens flammam exhibent. Quod in hiſce corporibus à fermentatione operari obſervamus, ſanguini denegare non debemus, immò per fermentationem incaleſcere ſtatuendum eſt, cùm particulis calidis turgeat, quæ motæ, & inter ſe unitæ, calorem intenſum præbere valent.

XII. Etſi *Vuillis in Tract. de accenſione ſanguinis pag.* 31. neget ſanguinem per fermentationem non incaleſcere, ex eo quòd è corpore eductus, ac in vitris idoneis quovis modo ad fermentandum, aut putreſcendum diſpoſitus, calorem actualem non omninò adipiſcatur, ſic licèt in corpore fermentetur, tamen per hoc calorem non acquirit, quia licèt in ſubjectis craſſioribus particulæ ſulphureæ exſuſcitatæ mutuo ſe præhendentes, & denſius agglomeratæ calorem reddant, attamen in liquidis ejuſmodi particulæ ſulphureæ, quamvis concitæ, aut agitatæ, ab aquoſis ſemper intervenientibus prorſus disjunguntur, ac à mutuo complexu & combinatione prohibentur, adeo ut calorem actualem producere nequeant, non negat temen *Vuillius*; accenſo ſanguini ſubminiſtrata ſulphurea corpuſcula accendi, illiuſque calorem augere, pag. enim 35. ejuſdem Tract. ait ſanguinis vitam, ſive flammam, alimento continuo egere; nam ſi aliquandiu illud denegatur, ſanguinis minuitur vigor, quin & partes ſolidas atterrens eorum ramenta alioſque corporis humores quibus paſcatur in ſinum ſuum rapit, ſi nutrimentum ab aſſumptis quotidie ſuggeſtum tenue nimis, & aquoſum fuerit, ſanguinis fervor inſtar flammæ jejunæ remitti ſolet, ſi pabulum valdè ſulphureum, ac ſpiritu vinoſo turgidum copioſè iungetur, cruor ſtatim inflammatur, & non rarò in febrem quaſi apertius incendium erumpit: à ſulphureo pabulo ſanguis inflammatur, quia à ſanguine accenſo accenditur, eo modo quo oleum in lampade à flamma ignitur, & particulæ ſulphureæ accenſæ additæ ſanguini, ejus accenſionem, & calorem intendunt pari pacto partes ſulphureæ ſanguinis per fermentationem excitatæ, ſi accendantur calorem intendent, & ſic fermentatio calorem efficiet: & verum poteſt eſſe, quòd fermentato in aliquo caſu non calefaciat, ubi verò corpus fermentatum accenſum eſt, partes ſulphureæ, quæ per fermentationem in eodem ſeparatæ debent neceſſariò accendi, & calorem augere, ſi in magna copia ſubleventur, & quia naturaliter ſanguis eſt quòd partes ſulphureæ, per fermentationem inordinatam in eo excitatæ accenduntur, & pro earum copia calorem vel majorem, vel minorem in eo faciunt.

XIII. *In nimia hac efferveſcentia ſanguinis conſtituunt recentiores eſſentialem differentiam febris, eſſentiale conſtitutivum determinans. Efferveſcentia ſtat loco generes*, per quam convenit cum omni efferveſcentia naturali: nimia *differentiam* determinat per quam ab efferveſcentia naturali differt, quæ ſemper moderata exiſtit. Hujus aſſertionis veritatem, & demonſtrationem oſtendunt, ex hac veriſſima cognitione. nempè *pulſus alterationem præter naturam eſſe eſſentialiter connexam Febri*, cùm ab illa Febris naturam, illius tempora, benignitatem, & malitiam, declinationem, & remiſſionem agnoſcamus, & diſtinguamus, & ita accuratè, ut qui rectè pulſus naturam novit diſcernere, ſciat etiam predicta ſine errore à pulſu deducere: ad hanc verò cognitionem pervenire non poſſumus, niſi pulſus alteratio Febrem ſequitur; & illa eſt poſterior, ideò illam tamquam quid dependens ab iſta cognoſcere debemus: & eam connexionem habere, quam ſervat effectus cum ſua cauſa: unde erraturum non putant, aſſerentem Febris eſſentiam conſiſtere in immediata cauſa alterationis pulſus præter naturam: quæ eſt inordinata; & præternaturalis efferveſcentia ſanguinis, conſequenter eſſentia Febris erit inordinata ſanguinis efferveſcentia. Inordinatam efferveſcentiam eſſe cauſam immediatam alterationis pulſus, deducitur ex hoc, quòd illa cauſa pulſum, præternaturalem efficit à qua pulſus naturalis oritur, cum ab eodem principio prodeant operationes ægræ à quo ſanæ, ſed cauſa pulſus naturalis eſt moderata, & naturalis efferveſcentia ſanguinis, ergo cauſa præternaturalis alterationis illius erit inordinata, & nimia ſanguinis efferveſcentia: minor probatur; nam in qualibet conſtrictione ſiniſtri ventriculi cordis, ſanguis in arteriam magnam expellitur, ut cum *Harveo in lib. de motu cordis, arteriarum*, omnes in circulationis doctrina eruditi fatentur, à ſanguine expulſo repletur arteria, repleta dilatatur, dilatata movetur, mota pulſat, itaut ſanguis expulſus à ſiniſtro cordis ventriculo in arteriam, unà cum motu ipſius arteriæ, rationem formalem pulſus conſtituat, cauſa verò expulſionis, & conſequenter pulſus, eſt efferveſcentia ſanguinis in eodem ventriculo cor-

cordis, qua rarefactus ſanguis, anguſtiæ loci impatiens, impetu concepto exitum à corde in arteriam ſibi parat, à motu nervorum cordis adjutus, & arteria movetur ad impetus proportionem, ſanguini in rarefactione communicati, eo modo quo illum concipiunt vina in vaſis clauſis effervеſcentia, quæ ob ſubtilium partium exaltationem, in magna quantitate, & craſſarum dilatationem majus exigentia ſpatium, à clauſo vaſe impeditum, impetu ſubtilium partium vas confringunt & vina conveniens acquiritur ſpatium: ſic ſanguis à ſpirituum copia à rarefactione ſuppeditata impetum acquirit, quo à ventriculo cordis in arteriam ſe præcipitat. Ex quibus ſatis patet, effervеſcentiam ſanguinis naturalem eſſe cauſam pulſus naturalis, & conſequenter cauſam pulſus præter naturalis eſſe effervеſcentiam præter naturalem, & hæc fuit ſententia *Ariſtot. libr. de Reſpir.* quam dilucidat *Hoffmannus in l. de Thorac. lib. 2. cap. 16. & Gal.* in talem conveniſſe ſententiam oſtendit *cap. 17.* & hanc deffendit *Turis in Com. Art. Medic. Com. 350.* & in hanc videntur deſcendere quotquot ex Antiquis cenſuerunt ideò arterias dilatari, & pulſare, quia replentur, inter quos numerantur *Concil. differ 80. Thomas à Garbo in ſum. lib. 4. Tract. 4. quæſt. 55. Iacob. Forc. in Art. Medic. quæſt. 72. Gentil. p. 4. Doct. 6. c. 41.* & ſi Febris eſſentia eſt conſtituenda in immediata cauſa pulſus præternaturalis, cùm hæc ſit inordinata effervеſcentia ſanguinis eſſentia Febris erit ſola effervеſcentia ſanguinis præter naturam: Et hanc fuiſſe *Hipp.* ſententiam colligi poteſt. *Quarto de morb. num. 20. ubi ait conturbatur equidem homo cùm Febricitat*, cujus rei ſignum eſt, quòd horror aliàs atque aliàs per corpus tranſcurrit, hoc ſanè non contingeret ſi non conturbaretur humor, quid aliud eſt humoris conturbatio quàm effervеſcentia, & *eodem lib. n. 25.* ait, ſi fuerit aliquid morboſi, quale in priori dixi, & ea quæ è cœlo proveniunt incommoda fuerint, & caleſcat homo, turbatur omnis humor in corpore caleſcens, & *lib. de Flatibus num. 12. ſcribit propter malam diætam, fit cùm corpus cibis repletum eſt, & ſpiritus multitudo vehementer excedit*, per ſpirituum multitudinem effervеſcentia optimè explicatur, dum ab illis efficitur, vel effecta ſpiritus in magna copia è corpore effervеſcente diſgregat.

XIV. *Nimiam ſanguinis effervеſcentiam in Febre admittunt Antiquæ Medicinæ ſectatores*, ut c. 1. *Collegi n. 59.* in hoc diſcordes à recentioribus, quòd illi nimiam effervеſcentiam ſanguinis, tamquam quid conſequutivum Febris agnoſcunt: Iſti verò effervеſcentiam prædictam primum eſſentiale conſtitutivum Febris volunt, ex quo habemus effervеſcentiam ab utriuſque in Febribus admitti, ſed diverſo modo, non variante nec rationem curationis, nec naturam febrium, quia ex una parte admittitur tamquam radix, & centrum eſſentiæ, ab altera tamquam ramus, & proprietas inſeparabiliter febrem conſequens. Poſito enim febrem eſſentialiter fundari in calore cordis neceſſariò, & inſeparabiliter illi nectitur *effervеſcentia inordinata ſanguinis per cor circulantis*, propterea ex utraque parte effervеſcentia inordinata ſanguinis, inter febris eſſentialia reponitur, vel tamquam proprietas radix, quòd non variat natum febris, quia ſi febrem per calorem definio, implicitè effervеſcentiam comprehendo, ſi per effervеſcentiam calorem implicitè explico, invariata manente natura febris, & cum hac curatione.

XV. Dicitur 3. *ſanguini, & humoribus inducta*: perque determinatur *ſubjectum* nimiæ fermentationis eſſe ſanguinem, & humores, ſumendo ſanguinem pro tota illa maſſa fluida per arterias, & venas fluente, ex bile, pituita, & melancholia conflata & hoc modo ſumit *Vvillis. in libr. de Febr. cap. 1.* ubi ſanguinis anatomen inſtituit.

XVI. Quo ad hujuſmodi ſubjectum concordant cum antiquis, juxtà tradita *ſuperiori capite num. 5.* ubi celeberrimorum Doctorum auctoritate concluditur, febres humorales in ſanguine ſubjectari, non excluſis ephemeris à ſpiritu fervente, qui eſt pars ſanguinis, orbis & de omne etiam febre videtur concludi debere, ad mentem Avic. per illa verba definitionis Febris accenſus in corde, & mediante ſpiritu, & ſanguine per arterias, & venas in totum corpus diffuſus; non poteſt autem calor Febrilis per ſanguinem in corpus diffundi, niſi fiat illius ſubjectum.

XVII. Per humores verò, demonſtratur quid à ſanguine diſtinctum, & ſunt ex *Vvillius cit. loco liquor nervoſus*, qui è ſanguine à facultate cerebri præparatus, in tenuiſſimam, & ſubtiliſſimam ſubſtantiam ſpiritus feracem, nervos ingreditur, ab iſtis ad vaſa lymphatica tranſit, quæ eidem ſanguini in venis iterum conſignant. Secundus eſt ſerum, pars ejus veteraſcens, & à ſanguine ab leganda tamquam inutile excrementum, tertius eſt chylus in ſanguinem aſſimilandus, & per ductum thoracicum pro tali opere ad cor adductus: Hos humores unà cum ſanguine nimia effervеſcentia exagitari in Febrili incendio, earum conſtitutio ex heterogeneis partibus, ſubſtantiæ fluiditas, motus circularis, & cum ſanguine ſimilitudo, & convenientia naturæ perſuadent. Et de liquore nervoſo confirmant laſſitudines, rigores, & convulſiones, ſui liquoris vitium manifeſtantes, quòd effervеſcentiam ultra cætera damna, inordinatam potens eſt efficere. Nec de ſero eſt dubitandum: cum particulis valdè fermentatitivis abundat, quæ à calore Febrili excitat, & in actum ſecundum adductæ, non poſſunt non promere præter naturalis effervеſcentiæ effectus in ſuo ſubjecto. Pro chylo omnem tollit difficultatem, ejus commixtio cum ſanguine, & pro omnibus facit excedens totius calor, omnia liquida prout ſunt prædictæ ſubſtantiæ ad inordinatam effervеſcentiam ducere idoneæ. *His addit Sylvius ſalivam, bilem, & ſuccum pancreaticum.* Quæ concreta ſub humoris alimentalis, vel excrementitii definitione comprehendi nemo dubitare poteſt, & quamvis lympha, & ſuccus pancreaticus ſint nomina nova, *Hipp. & Gal.* ignota experientia, tamen omni auctoritate validior, docet anatome, certiſſimam eſſe humorum exiſtentiam nominibus illis correſpondentium; ſedes diſtinctas in quibus præparantur, & canales in aliarum partium tranſitus ſervientes oculis exhibendo. Sicut nec de eorum effervеſcentia ambigendum, ob rationes ſuperiùs dictas, ni potiùs fermentationis, & effervеſcentiæ cauſas eſſe dicere velimus, cùm iſti alterati in fermenti morboſi naturam abeant ad maſſæ ſanguineæ perverſionem apti. Major difficultas *in humore nervoſo Vvilliſii* videtur fundari, Antiquis omninò ignoto, & à recentioribus quibuſdam contradicto: rationes tamen quibus utitur ad hujus humoris exiſtentiam probandam, cùm aliquam obtineant probabilitatem, efficiunt ne tanti viri opinio deriſione condemnetur; & ſi novitate talis ſententia inſignitur, Veterum tamen doctrinam nec impugnat, nec evertit, dum ſpiritus animales, quos illi per nervos decurrere ſine alicujus corporis liquidi ad mixtione docebant. *Vvilliſius* lymphaticæ humiditati aſſociat, ad conciliandam ſpiritibus unitatem, ad operationum exercitium maximè neceſſariam. Quicquid autem ſit de hac ſententia, certum eſt in febribus nervorum ſubſtantiam cum ſuis contentis, quæ ſunt ſpiritus ſæpiſſimè lædi, & fermentationis, ſeu effervеſcentiæ motus ſubire, prout unicuique patere poteſt, & ſuperiùs oſtenſum fuit quod ſufficit ad oſtendendam unionem cum Antiquis, pro ſpirituum animalium effervеſcentia, de qua non eſt dubitandum, cùm in ſpiritibus vitalibus à calore eam concedant, unde multo magis à febrili incendio animales ſpiritus à ſuo naturali motu, per effervеſcentiam exorbitare, concedere debent.

XVIII. Ubi verò ſuccedat fermentatio ſanguinis, & humorum febrili effectus principium & radix, demonſtrat *Vvilliſius*, & in corde peragi determinet. *lib. de Febribus Cap. 2.* propè finem, dum ait. *Utroque modo ſive cruor ob rei non miſcibilis confuſionem, ſive ob ſpiritus, aut etiam ſulphuris evecti efferationem, in vaſis efferbuerit, quoniam hinc compages ejus laxatur, plus ideò magis in corde accenditur, & particulæ illius activæ prius ſolutæ à fermento illic cenſito plurimum excandeſcunt, à mixtione exiliunt, & motu ſuo calorem inſitum, ac velut igneum quaqua verſus diſpergunt*, & clariùs locutus eſt eodem capite ſcribendo, *quo ritu hoc fit licèt Mechanicè explicare in promptu non ſit, a doctiſſimis tamen viris Ento. Carteſio, aliiſque rei hujuſmodi rationes quædam* non

non improbabiles traduntur, ſupponunt nimirum, vel ut ignem in cordis oco continuo ſtabulari, qui ſanguinem per venas infuſum protinus accendat (quemadmodum cum vinum flamma ad mota exardeſcit) qui dein accenſus deslargatione ſua fulguris inſtar arterias citiſſimè trajiciat itaut calor motus rapidiſſimus, & effluvia per dapnoin emiſſa à ſanguinis in corde accenſione ſolummodo procedant. Statuit -ogelandus fermentum in cordis ſinibus recondi, quod ſanguinis liquorem cum calore, & copioſa fuliginum emiſſione ebullire, & efferveſcere cogit, non ſecus ac cum ſpiritu nitri butyro antimonii confunditur. Adeout ſanguis leniter per venas influens à fermento cordis illico in ſpumam, & vaporem rarefactus, impetuosè admodum arteriarum ductus pervadit, & ſi in corde naturalis ſanguinis effervescentia operatur, præter naturalis etiam ibidem confici neceſſe eſt. Nec obſtat Uvillis, in Tract. de Acc. ſang. velle merum muſculum eſſe, nec in ſe fomitem ullum pro flammula aut calido (neſcio quo) implantato perennandis idoneum continere; nam inquit, *calorem cor à ſanguine, & ſanguis à corde mutuatur*. Non obſtat inquam, quia ſufficit nobis cordi ineſſe calorem, quo ſanguis effervescat ſive hic poſteà ſit inſitus, vel innatus cum parte, ſive communidatus à ſanguine, ad noſtrum inſtitutum parum refert. Ex quibus patet *Vvilliſium* velle effervescentiam febrilem in corde peragi, prout paſſim docet *in Trac. de Febrib.* Nec aliter ſe habet *Sylvius* prædictam effervescentiam in corde concedens, *dum lib. 1. Prax. Medic. cap. 27. num. 24.* ait *ut proinde miſſis aliorum de hac re opinionibus, quod mihi etiam nunc verum videtur, paucis proferam Exiſtimo 1. febrium continuarum omnium cauſa eſſe bilem, aut Lympham (ſub qua ſuccum pancreaticum, ipſamque adeo ſalivam comprehendo quatenus cum ipſa deferuntur ad cor) aut utramque vitioſam, & in dextero cordis ventriculo effervescentiam talem excitantem, unde continuò pulſus producatur frequentior*; & idem confirmat de cauſa febrium intermittentium citato loco *num. 30. ubi habet, unde citius tardiuſque mixtura ex utraque, ac pituita exurgens, & ad dexterum cordis ventriculum delata ſubſequentis caloris, aliquando majoris, aliquando minoris, aliquando nullius cauſa exiſtit*: itaut apertè pateat. *Sylvium*, cor effervescentiæ, & caloris præternaturalis ſedem determinare, & cum Antiquis convenire, pro febris ſubjecto, ut patebit ſequenti §. quod clariſſimè exponit *libr. 2. prax. Cap. 27. & in Prax. medic. Appendic. tract. 10. de Affec. Epidemio num. 654. & citat. libr. prax. Medic. Append. tract. 8. de Arthrit. num. 70.*

XIX. Dicitur 4. inducta, ut oſtendatur cauſa efficiens nimiæ, & inordinatæ effervescentiæ ſanguinis, & humorum non enim ſpontè huic ſe ſubiciunt, ſed ex vi alicujus cauſæ efficientis: In qua non recedunt ab antiquorum determinatione, ut patebit capit. ſequenti.

XX. *Dicitur 5. cum calore*, ab inordinata enim, & nimia effervescentia igneum calorem reſultare in univerſa ſanguinis maſſa, & in toto corpore volunt: ſanguis enim effervescens, tumorem, & æſtum concipit, quo particulæ ejus ſeditioſo tumultu, agitatæ fremunt, & inteſtinum in eodem bellum exercent, & calidæ, atque ſpirituoſæ in hujuſmodi ſegregatæ tumultu, atque accenſæ ab igne vitali ſanguinis, per ejus ſuperficiem ſerpentes intenſum calorem in eo efficiunt, juxta quantitatem particularum ſegregatarum, ita cum ſanguine totum corpus æſtuat. Et hoc habemus *ex Vvilliſio* loco citato. Cui conſentit. *Sylvius libr. 1. prax. medic. Cap. 29.* cauſam caloris in ſynochis indagando, ſcribit, *exiſtimo 1. Calorem febrilem produci propriè ac per ſe à bile, tum acriore, tum pinguiore, quatenus illa, & in tenui inteſtino, cum ſucco pancreatico, & in cordis ventriculo dextero, cum affluente undique lympha effervescens, non tantum plures ignis particulas, quibus tunc abundat de ſe promit, verum maximam tunc erumpentium partem utrobique partibus ſuis oleoſis denuò excipit, atque in corde quidem ſanguini penitus admiſcet, unde idem ſolito magis rareſcit, caloremque itidem majorem ubique communicat, cum pulſu majore, ac fruequentiore*: Ubi adnotanda ſunt illa verba, *magis rareſcit caloremque*, quia per hæc inſinuat calorem etiam ſanguini advenire ex ejus raritate, nec alia de cauſa, niſi quia dum rareſcit ſubtiliores, & calidiores particulæ à cæteris partibus diſgregantur, laxata per raritatem earum compage, & accenſæ poſtea modo ſuperiùs explicato, ſanguinem, & corpus præter naturam calefaciunt, & ab effervescentia atque raritate per calidarum partium diſgregationem, calorem augeri docet *lib. cit. cap. 19.* ſcribendo, *ex ſalis namque volatilis oleoſi in felle dominantis, & ſpiritus acidi dulcis, potiſſimam lymphæ partem conſtituentis ſub contrariorum confluxu blanda, & naturæ amica excitatur pugna* (quæ à *Vvillis* dicitur *effervescentia*) *in qua, & ob quam latentes concluſæque in utroque partes igneæ compedibus ſuis ſolvuntur, atque in libertatem vindicate, in oleoſas pinguiſque tum ſanguinis, tum chyli partes obvias: proprium nempe actionis ſuæ ſubjectum, inſinuat eaſdemque rarefaciunt, & cæteras quoque ipſius plus minus admixtas, ita mutant, & alterant, ut tum vita perpetuari, &c.* & clariùs locutus eſt citato *libr. Cap. 26. num. 22.* dicendo *ſanguis multum rareſit, quando is laudabilis exiſtit, excitaturque in corde, dum effervescit ignis potens, qui tamen quando nimius exiſtit; plus ſatis adeoque malè rareſit ſanguis, ubi ſolet in ardentibus evenire febribus, ſi ergo ex* ſanguine effervescente excitatur ignis in corde neceſſe eſt, ut priùs excitetur in ſanguine per calidarum partium ſeparationem, quod colligitur ex illius verbis *in cap. 27. num. 3. nimia ſanguinis rarefactio ab igne potentiore ex utriuſque ſanguinis effervescentia erumpente facta*, itaut concludendum veniat, ab effervescentia immoderata ſanguinis, intenſum, & igneum calorem provenire.

XXI. Ex quo rationabiliter videntur concludere, calorem eſſe proprietatem, vel effectum, vel ſymptoma prætetnaturalis effervescentiæ. An verò talis calor ſit inſeparabilis, nec non, controvertitur apud aliquos. Partem negativam ſuſtinet. *Helmontius libr. de febribus cap. 1. num. 5.* ex obſervatione febrium (quas *caſtrenſes* vocat) ſine ſenſibili, & manifeſto calore invadentium. *Sylvius lib. cit. cap. de febre maligna n. 6. ait ipſumque calor mox ſubſequi, raro quidem magnus, ſæpius mitior, adeout de ipſo vix conqueri ſoleant ægri, & cap. 27. num. 21.* calorem à Eebre ſeparabilem oſtendit; Et in Febribus verè malignis, omnes: practici calorem debilem, & à naturali non recedentem obſervant, itaut quandoque decipiantur, morte inopinata ſuperveniente, ubi ſalutis certiſſima ſpes promittebatur, Et in ſenibus ſæpiſſimè Febres continuæ accidunt ſine calore, & obſervavit *Helmontius lib. citato cap. 12.* & videtur magis poſſe confirmari ex eo, quòd datur aliqua pars Febrilis paroxiſmi ſine calore manifeſto, imò, cum evidenti, & moleſto frigore, ut patet in Febribus, quæ cum rigore, & horrore, & frigore ſuas inchoant acceſſiones: In tali enim tempore, verè adeſt Febris, & tamen non eſt calor, conſequenter calor non eſt à Febre inſeparabilis: nec valet aſſerere, cor in prædictis caceſſionibus æſtuare, licèt partes externæ frigeant, & contremiſcant; quia ſi cor æſtuat, unde illa profunditas, & pavitas pulſus, inſtante frigore obſervata? æſtus enim cordis, pulſus elevatos, & turgidos efficit, præter quam quòd, talem æſtum à corde abeſſe frigefacto corpore? docuit *Hipp. lib. de flat.* dicendo, *quando igitur corpus cibis expletum fuerit, tùm ſpiritus quoque magna copia accedit, diutiùs immorantibus cibis, qui quidem cùm præ multitudine exire nequeant, diutiùs immorantur; obſtructo autem inferiore ventre, in univerſum corpus flatus percurrunt, & ad ſanguinem refertas corporis partes illapſi, eas refrigerant, at refrigeratis his locis in quibus fontes, & radices ſanguinis continentur per univerſum corpus horror penetrat: univerſo autem ſanguine perfrigerato, totum quoque corpus horror ocupat, hanc igitur ob cauſam primum horrores ante Febres oriuntur, & quo majore copia, & frigiditate flatus irruperint, talis quoque rigor conſequitur.* Ex hac ſententia manifeſtum evadit, frigus in acceſſionibus Febrium, dependere à radice, & fonte ſanguinis (ſcilicet à corde) refrigerato, conſequenter non poteſt aſſeri in acceſſionibus Febrium, inſtante frigore cor æſtuare. Etſi dicatur eo tempore acceſſionis in quo adeſt frigus, non Febrire, contra opponetur *Gal. lib. 2. de differ. feb. cap. 3. Avio. lib. 4. fen. 1. Tract. 2. cap 36.* Aetius *tetrab. 2. ſerm. 1. lap. 79.* Celſus *lib. 3. cap. 3.*

aſſe-

aſſerentes Febres tertianas incipere cum rigore, & ſi tunc incipiunt, indubitatum eſt etiam tunc Febrem adeſſe. Ex quibus concludendum videtur, calorem non eſſe à Febre inſeparabilem.

XXII. Qui ſi admittantur, prout admitti debent, cùm ratione, experientia, & auctoritate fulciantur, deducitur impoſſibilitas Antiquiorum, & Recentiorum opiniones concordandi, cùm calor in Febre, non ſit ei eſſentialis, ut antiqui voluerunt, nec ſymptomata, vel effectus inſeparabilis ab effervеſcentia, ut mox ex recentiorum mente dictum fuit.

XXIII. His tamen non obſtantibus, aſſerendum eſt calorem ſemper cum Febre conjungi, & ſi in aliquibus febribus, prout ait *Helmon.* & experientia oſtendit, non reperiatur inſignis, & excedens calor, eſt tamen naturali major, prout mordacitas & acuties caloris manifeſtat, & inquietudo illa, qua ægri tali Febre laborantes neſciunt loco ſtare, caloris exceſſus certos non reddit, ad calorem enim Febrilem ſalvandum ſufficit, quòd ſit major naturali, cum læſione operationum, prout eſt calor ab intenſione mordacitatem, & acutiem acquirens, cum operationum læſione conjunctus, vitalium nempè, & naturalium, quæ in omni Febre, etiam parva depravantur.

XXIV. Quòd ſi adhuc huic reſponſioni non acquieſcant, & in medium adducant, Febres ſine caloris acutie, & mordacitate, Dico quòd etſi in iſtis Febribus non ſit ſenſibilis exceſſus caloris in partibus exterioribus, eſſe tamen cognoſcibilem in cavitate cordis, quod ſufficit ad ſalvandum calorem eſſe inſeparabiliter conjunctum cum Febre. Nam ex eo quòd partes exteriores non incaleſcant, non valet deducere partes interiores non eſſe calidas etiam intensè, cùm non ſit novum, nec in ſchola Medica, nec in praxi, partes exteriores frigore contremiſcere, & internas calore æſtuare; internus autem calor in ſupra citatis febribus, deducitur à ſumma virium debilitate, has Febres concomitantes à ſpiritibus reſolutis à malignitate: cujus inſeparabile ſymptôma eſt ſubita, & extrema virium reſolutio, cùm non poſſint diſſipari niſi ab aliarum partium conſortio ſeparentur, nec ſeparari, niſi priùs diſgregentur, & diſgregati in magna quantitate, debent etiam intensè ſanguinem caleſacere, cùm omnia proprio calore incaleſcentia, qualia ſunt potentia calida, à ſola partium calidarum diſgregatione calorem accipiant. Etſi diſgregatio ſanguinis fit præcipuè in corde, ab illius fermento, vel calore, idcircò calor per ſpiritus, & partes ſulphureas adauctus, debet in corde eſſe maximè ſenſibilis; non redditur verò ſenſibilis calor in corde conceptus pulſui in brachio, & exterioribus partibus, ob ſpirituum ſegregationem, paulò poſt ſeparationem, & diſſipationem eveniente hac celeri ſeparatione ob pravam ſanguinis diſpoſitionem, quæ conſiſtit in ſumma ſanguinis laxitate contracta à calore cordis, & à fermento extraneo illi commixto, vel à cauſa præternaturali, extrinſeca ob quam ſpiritus irretire, & detinere non eſt potens, hinc eis evolatis poſtquam in corde ſeparati fuerint exteriores partes calore privantur, & ita habemus in corde neceſſariò, ut in ſanguine, calorem intenſum reperiri, licèt non conſervetur extra illud, quòd ſatis eſt ad ſalvandum calorem violentæ fermentationis in corde peractæ opera, accenſum præter naturam, eſſe ſymptoma illius inſeparabile, & ad partes exteriores calorem non dimanare per accidens eſſe, & hæc reſponſio non ſolùm convenit doctrinæ de fermentatione, ſed etiam antiquorum, eſſentiam Febris in calore cordis præter naturam ponentium; quia à calore cordis accenditur ſanguis, cujus calor evaporando ob malam ſanguinis diſpoſitionem, vel à maligna qualitate cum ſpiritu vitali extinctus exteriora membra non attingit, & pravam illam maſſæ ſanguineæ conſtitutionem obſervare licèt in ſanguine per ſectam venam emiſſo, in prædictarum Febrium curatione, qui ut plurimum coagulationem non ſubit, & deficientibus, Fibris conſiſtentiam illi tribuentibus in vaſe etiam fluidus remanet, vel coagulata aliqua portione, nigrum liquamen in fundo vaſis relinquit. Ad rationem verò de acceſſionibus Febrium poſſent reſpondere antiqui cum Fernelio *lib.* 4. *Patol. cap.* 1. quòd acceſſiones propriè non debent dici Febris, & opponere illa verba ſententiæ *Hippoc.* ſuperiùs allatæ, primùm horrores ante Febris oriuntur, quæ denotant illam partem acceſſionis ab horrore deſignatam non eſſe Febrem, cùm horrores accidant antè Febrem, attamen admiſſo talem partem acceſſionis eſſe unum ex temporibus paroxyſmi Febrilis, & tunc nullum adeſſe calorem, ſed poſt tale tempus ſequi, hic rationem ſymptomati, vel effectus conſervat, debet enim eſſe prior illud à quo pendet, nempe effervеſcentia quam eo tempore eſſe nimiam, & inordinatam, pulſus frequentia, & inæqualitas comprobant, & ſi calor cum effervеſcentia non explicatur id evenit, quia actio effervеſcentiæ attingens ſeparationem parium calidarum impeditur à cauſa frigoris ſanguinem coagulante; qua ſuperata calor ſuſcitatur. Unde confirmatur calorem eſſe effectum inſeparabilem ab effervеſcentia, niſi hic impediatur à cauſa potentiori.

XXV. Concludendum igitur calorem ex recentiorum mente eſſe quid conſequens inordinatam effervеſcentiam ſanguinis, quæ eſt primum eſſentiale Febris, calor verò illi ita conjungitur, ut non poſſit ſeparari, nec poſſit reperiri inordinata effervеſcentia ſanguinis ſine calore naturali majore.

XXVI. Antiqui verò eſſentiam Febris in calore volunt, quem inſeparabiliter inordinata effervеſcentia concomitatur, in quo diſconvenientia apparens non eſt tanti facienda, prout à multis exaltatur: re enim attente ponderata, inveniemus, parum inter ſe differe antiqui in Febre calorem, & effervеſcentiam conſiderant, illum tamquam principium, & radicem Febrilis eſſentiæ, hanc tamquam effectum, & velut proprietatem, vel ramum ab eo neceſſariò pullulantem recentiores pariter in Febre agnoſcunt effervеſcentiam, & calorem, primæ eſſentiæ Febrilis privilegium concedunt: alteri famuli, & ſocii characterem tribuunt, ita tamen, ut ab illa numquam diſcedat, ſed inſeparabili familiaritatis vinculo conjunctus maneat: hinc patet in Febrili eſſentia admitti à recentioribus quicquid ab antiquis conceditur, & ſolùm in eorum ordine differre: non verò re. in qua convenire poteſt, demonſtrari ex eo quòd poſito per Antiquos effervеſcentiam eſſe inſeparabiliter conjunctam cum præternaturali calore non poſſunt illum explicitè concipere, quin hanc implicitè non exprimant, ſicuti dato per recentiores calorem eſſe inſeparabilem ab effervеſcentia, quotieſcumque hanc concepto explicitè, illum implicitè includant, & ſic quocumque modo definiatur Febris, ſive per calorem præter naturam cum antiquis, ſive per effervеſcentiam inordinatam ſanguinis cum recentioribus, ſemper utrumque exprimitur, unum quidem explicitè, alterum implicitè, quòd eſt in re convenire variato tantùm ordine, & forſan ſi iſtis temporibus, in quibus fermentationis doctrina tantùm luminis accepit, ut plus deſiderare illi non relinquatur, fœliciſſima illa antiquorum viverent ingenia, recentiorum definitionem libenter amplecterentur: At cum eorum ætate in tenebris fermentatio lateret (non eorum culpa ſed providentiæ decreto, quæ etiam ſcientiis dominatur) ſi Febrem per effervеſcentiam definiviſſent notum, quòd erat febris, per ignotum, quod erat fermentatio explicaſſent, unde cùm notus eſſet, & valdè conſpicuus ſenſibus calor, effervеſcentiæ effectus, rectè egiſſe videntur, per calorem, unicuique manifeſtum, febrem definiendo. Ad concordandas verò Antiquorum, & Recentiorum mentes, conſiderandum eſt etiam ex eorum dictis quid neceſſariò determinarent, ſi eorum notitiam habuiſſent, quam nobis ſors, & ſtudioſa hominum induſtria tulit.

XXVII. Calorem, quem recentiores ab effervеſcentia inſeparabilem dicunt, in ſubſtantiæ prædicamento collocant, illum explicando per particulas igneas, ſeu ſulphureas in ſanguine exiſtentes, & motu fermentationis ab otio ad actionem revocatas, & à potentia ad actum deductas, particulis in tali ſtatu conſtitutis atque à calore cordis, vel ſanguinis accenſi, totam humoralem maſſam, & cum ea univerſum corpus caleſieri & inflammari contendunt. Per quod diſſentiunt ab eis, qui calorem Febrilem ſimplicem quali-

litatem denominant, & fuerunt recenſiti *ſuperiori capite num.* 8. conveniunt tamen cum deſcriptis citato loco, & cum Averr. *qui lib.* 4. *Meteor. capite* 8. *ſcripſit eſſe conbuſtibilia, quæ habent meatus ſuſceptivos ignis*, & cum Averr. *libr.* 2. *de anima text.* 215. *ſcribente, opinandum non eſſe, quod aqua caleſiat, dum aqua pura fuerit aut aerem infrigidari, dum eſt aer purus, ſed hoc accidere propter corpora calida, vel frigida.* Et omninò conveniunt cum admittentibus elementa formaliter in mixto, prout recentiores admittunt: hæc enim ſtabilita ſententia, calorem alicui corpori de novo advenientem debemus explicare, vel per receptionem corpuſculorum calidorum, ſeu igneorum ab aliena ſubſtantia provenientium, vel à propria reparatorum. Elementa verò manere in mixto non eſt novum in philoſophia, & medicina Avic. temperamentum deffiniendo elementa in mixto actu agnoſcit, & cum eo *Jacob. de part. Jacob. de Forl. & Ugo ſenen.* ejus interpretes idem ſentiunt Hipp. *lib. de natura humana Tex.* 24. *Gal.* 1. *de Elemen. cap.* 5. *& lib. de cur. per ſang. miſt.* & Fernel. *libr.* 3. *Pathologiæ*, Argent. *in artic. medic.* Verga, *lib.* 1. *met. cap.* 1. Aver. *lib.* 3. *cœli Tex.* 67. Ariſt: *lib. de generatione cap.* 10. *&* 5. *Metaph. cap.* 5. 3. *Cœli cap.* 3. *&* 1. *Cœli cap.* 7. *& lib.* 2. *de partibus animalium cap.* 1. & cum eo Nimph. 1. *de generatione Tex.* 118. Zimar. *Theor.* 48. Thomas de Gargo *in ſum. Medic. lib.* 1. *Tract.* 1. *quæſt.* 1. recentiores ergo admittendo elementa actu in mixtis, monſtra non introducunt in Medicina, nec aliquid novitatem ſapientis dicunt; & conſequenter neque novum erit calorem propagari per ſubſtantiam calidam.

XXVIII. Hujus caloris conditiones dependenter ab antiquis explicant recentiores, illi enim febrilem, præter naturam evadere, per intenſionem ſtatuunt, prout retulimus, *præcedenti capite num.* 15. quod fatentur etiam moderni, ut deducitur *ex dictis ſuperiùs num.* 11. *&* 20. *nempè per majorem extractionem partium calidarum è ſubſtantia ſanguinis, illius, & totius corporis calorem augeri*: quod non differt ab intenſione, quia ſicuti illa fit per additionem qualitatis calidæ ad qualitatem calidam, ita hæc fit per additionem ſubſtantiæ calidæ ad ſubſtantiam calidam per quam calor intenditur, & ad igneam exaltatur naturam.

XXIX. Hinc reſolvitur etiam quæſtio, *an febris à tali intenſione ſemper proveniat, vel aliquando ſine ea habeatur*? adhærendo parti determinantis febrem ſemper ab intenſione caloris dependere, cum eis quos citavimus *cap. præcedenti num.* 24. & reſolutio habetur ex Uvillis *cit. lib. cap.* 14. ubi loquendo de febre maligna, pro qua videtur ſolùm facere quæſtio, ait *efferveſcentia ad eumdem modum peragitur, ac ſuperiùs de putridis dictum eſt*, cùm verò has intenſum calorem habere concludat, reſpectu caloris naturalis, caloris etiam intenſionem in malignis admittet, & Sylvius *citat. lib. cap.* 23. idem aſſerit loquendo de febre maligna *num.* 6. dum ait, *ipſamque calor mox ſubſequi, raro quidem magnus ſæpiùs mitior (intelligendus eſt mitior reſpectu magni, non reſpectu naturalis) magnus autem calor, & mitior reſpectu magni, qui ſit major naturali, involvit intenſionem*, propterea ex *Sylvio*, habemus febrem malignam per intenſionem caloris, quomodo etiam aliæ Febres ab eadem generantur, ut videre eſt apud eum *in ſuo tractat. de Feb.*

XXX. Vera etiam determinantur ſententia relata *cap.* 1. *num.* 31. affirmans intenſionem dependere à principio intrinſeco, quia recentiores caloris intenſionem petunt à motu fermentationis, qui producitur à principio intrinſeco ſanguinis, ut in initio hujus capitis oſtenſum fuit; conſequenter talis intenſio effectivè habetur à principio intrinſeco, quamvis extrinſecè ab aliqua cauſa promoveatur, vel augeatur.

XXXI. Admittitur etiam Zacuti ſententiam *deſcripta cap.* 1. *num.* 35. ſecundùm quam ſuſtinet intenſionem caloris fieri ab unione ejuſdem, & hanc perfici à natura conante expellere noxium, quia talem unionem ab efferveſcentia, & fermentatione ſanguinis, qua quod ſanguinem coinquinat, ſegregatur, & expellitur, habemus.

XXXII. Concludunt etiam cum relatis *citat. cap. num.* 41. calorem additum eſſe calorem ejuſdem ſpeciei cum præexiſtenti, & Febrilem eſſe ejuſdem conditionis cùm naturali, quia calor intendens calorem naturalem, ex quo Febrilis evadit, nil aliud eſt, niſi particulæ Calidæ ſanguini inexiſtentes, ſeparatæ à reliquis partibus, & unitæ particulis calidis, quæ calorem ſanguinis naturalem reddebant, ſed omnes particulæ calidæ quibus ſanguis ditatur ſunt ejuſdem ſpeciei, ergo calor qui dicitur Febrilis, eſt ejuſdem ſpeciei cum naturali.

XXXIII. *Dicitur* 5. *ſiti & aliis ſymptomatibus*, innumera ſunt ſymptomata quæ Febrem ſequuntur, & cruciant ægrotantes, inter quæ præcipuè tamen numeratur ſitis: quia nullum eſt forſan ſymptoma quod magis ſit frequens in Febre, quàm ſitis, quia eſt immediata caloris ſoboles cum Febre inſeparabiliter conjuncti, conſumpto enim humido quo ventriculi os irroratur, & fauces gutturve madent, ſitis oritur, quæ eſt appetitus humidi, à calore verò humidum illum conſumitur, qui cùm in Febre ſemper reperiatur, ſitim etiam frequentiſſimum Febris ſymptoma efficit: Et ſi videamus dari Febres ſine ſiti, hoc provenit vel à nimia humiditate, qua prædictæ partes perfunduntur, vel à calore debili licèt Febrili, non valente moderatam humiditatem conſumere.

XXXIV. *Dicitur* 6. *quibus æconomia naturalis pervertitur*; per quæ advertendum eſt, naturalis œconomiæ perverſionem non ſolis ſymptomatibus convenire, ſed inordinatæ efferveſcentiæ eſſe communem, œconomia enim naturalis non ſolùm pervertitur per actiones læſas, excrementa, & retenta mutata, vel per qualitates corporis alteratas; ſed etiam pervertitur per ea à quibus hujuſmodi ſymptomata originantur; quantùm autem valeat inordinata ſanguinis efferveſcentia, ad evertendam naturalem œconomiam, poterit unuſquiſque colligere ex hac conſideratione, quòd omnia corporis officia, omnes actiones, quaslibet operationes ſanguinis concurſu, & auxilio natura perficit, unde illo præter naturam affecto, omnes facultates, & cum his totius œconomiam labefactari neceſſe eſt, non ſolùm mediantibus ſymptomatibus, ſed etiam prævia inordinata ſanguinis efferveſcentia, eum in præternaturali ſtatu conſtituente, per hæc verba, etiam concordant cum *Avic.* qui in ſua definitione poſuit illa verba, ut functiones naturales lædat, in quibus œconomia naturalis fundatur, & eis male habentibus iſta evertitur. Concordia etiam magis elucet ab eiſdem verbis, œconomia naturalis perturbatur, quæ addita fuerunt ad diſtinguendam efferveſcentiam Febrilem, ab ea quæ inducitur ſanguini ex ira, motu, & cibo, & æconomiam naturalem non perturbat, ad imitationem *Avic.* qui in ſua definitione ait, non ſicut caliditas laboris, & iræ; quia licèt hæc ſit quandoque ignea, & in corde accenſa, non eſt tamen Febrilis, nec præter naturam operationum naturalium exercitium interum relinquens.

XXXV. Contra hanc definitionem, & modum concordandi recentiores cum antiquis, video plures occurrere difficultates, quæ ad majorem claritatem, & tutellam eorum, quæ dicta ſunt enodare determino.

XXXVI. Dices 1. fermentatio ordinaria, & ordinata indiget calore externo ut promoveatur, & perficiatur, ut experientia docet; nam ad hoc ut cereviſia conficiatur, debet calorem à coctura receptum retinere, quòd ſi illius plus juſto evanuerit; recoquendum aliquid cereviſiæ illique affundendum, ut tota recaleſcat. Ad fermentationis neceſſitatem, arcendum eſt etiam frigus externum, donec fermentatio ad fervorem adſpiraverit, quòd curant compoſitores cereviſiæ cultricis, & plumeis ſtratis vaſa cereviſiam continentia cooperiendo, ne calor à coctura impreſſus, ab ambiente frigido diſſolvatur. Maſſam farinæ fermentatam calore fovemus, ut fermentatio ad ſuam perfectionem extollatur. Qui mulſam concoquunt, cellas ardentibus prunis calefaciunt, ne frigore loci fermentatio minuatur, vel ceſſet. Ad citò & bene fermentandam theriacam, calida regionis conſtitutio eſt neceſſaria, ergo inordinata fermentatio inordinati caloris erit effectus, & caloris exceſſus illam præire debet, non ſubſequi, & ita in Febre, calor in exceſſu erit prior inordinata efferveſcentia, non poſterior, ut malè ſtatutum fuit.

XXXVII.

XXXVII. *Reſpondeo* concludendo ad fermentationem eſſe neceſſarium calorem tamquam promovens, & tamquam inſtrumentum, vel conditionem, non verò tamquam principium, fundatum ſolùm in principiis hæterogeneis, ex quibus res fermentata conſtituitur, ut innui in principio hujus capitis num. 3. Cuilibet componenti aliquod mixtum duo ſunt proprii, & naturales motus, unus quo fertur ad compoſitionem mixti, alter quo tendit ad ſuam ſphæram, & unionem cum ſuo ſimili. Et ſi duo motus ſunt illi naturales independenter ab alio, hoſque propria virtute, & ſua natura exercet. Elementis quæ ſunt mixtorum principia, hos motus competere nullus ex Peripateticis controvertit, & omnes atomorum profeſſores concedunt. Fermentatio mixti generationem, vel diſſolutionem præcedens, ab hiſce motibus principiorum mixti dependet, dum in generatione moventur, ut in unum coaleſcant, cum unione diſſimilium: ante diſſolutionem moventur, ut à diſſimilibus recedant, & ſimilibus accedant, pro tendentia ad ſuam ſphæram: Cùm autem fermentatio non ſit niſi motus principiorum quibus mixta ſubſtantia conflatur, & ſi tales motus ſunt intrinſeci dictis principiis, neceſſariò concludendum eſt, fermentationis originem, & immediatam cauſam, eſſe principia heterogenea motuum diverſitate donata, unde à fermentationis principio, & cauſa proximiori excluditur calor extrinſecus, ſuo concurſu ſolùm promovens, & conditionis officio fungens, ut prædicti motus excitentur, & determinentur. Hinc negatur abſolutè conſequentia deducta; quia à moderato, & calore naturali, poteſt in ordinata effici effer veſcentia, ob diſpoſitionem principiorum, conſideratam in laxitate unionis eorundem, & diſgregationem à cæteris, à qua habetur facilitas ad motum inordinatum: idcircò ſi eveniat ſanguinem attenuari, & ejus unionem qua partes ſuæ in unum continentur, laxari ab aliqua cauſa, vel interna, vel externa, tunc ſanguis circulando, à caloris naturali ita rarefit, ut particulæ calidæ in magna quantitate ſegregentur à rarefactione cordis, facta ampliori via, ob unionem magis laxatam: Ex hac partium ſegregatarum multitudine, in toto ſanguine tumultus, & incendium exurgit, non ab alia cauſa niſi à moderato calore cordis, & à mala diſpoſitione ſanguinis, conſequenter falſum eſt, inordinatam efferveſcentiam ſanguinis præcedentem caloris exceſſum ſupponere. In multis etiam corporibus fermentatio contingit ſine præſentia caloris, ita fructus ab arbore immutari excerpti maturitatem in hyeme, ab igne, vel calore remoti maturitatem conſequuntur, fermentatione peracta à virtute intrinſeca ſuorum principiorum. Vinum in dolio ſine calore fermentatur, & efferveſcit, ex quo majorem adipiſcitur perfectionem, ſolo motu partium ex quibus conflatur.

XXXVIII. *Dices* 2. *ſanguis ex ſuis principiis extrinſecis non habet fermentum*, quia è vena emiſſus concreſcit, nec in eo aliquem motum obſervare licet, quod utique accideret, ſi à natura ei competeret fermentatio, ergo ſi eam habet, à ſolo calore habet, & confirmatur, ex eo quòd à calore interno liqueſcit, & eo expirato concreſcit, ergo etiam fermentatio illius à calore provenit, cùm calefacere nil aliud ſit, quàm partes fixas ad motum promovere, quod cum fermentatione coincidit, & ita fermentatio erit in ſanguine, non ab intrinſeco motu, ſed ab extrinſeco calore.

XXXIX. *Reſpondeo* negando antecedens, ad ejus rationem dico, malè ex ſanguinis concretione deduci, ex ſuis principiis intrinſecis non fermentari, cùm non ſolùm fermentatio ſit privilegium; liquidorum, ſolida quæcumque huic motui ſubjiciuntur, caro eſt ſolida, & fermentari nemo negabit, qui recenter carnium mactatarum, & ſtatim coctarum tenacitatem comparabit cum mollitie carnium ad aliquot dies ſervatarum, & tranſitus à tenacitate ad mollitiem, operatur à ſola fermentatione, & interno partium componentium motu, ſenſibili ſolùm per effectum: omnia corpora ſolida quæ putreſcunt per fermentationem in ſua principia diſſolvuntur, licèt talis motus fermentationis, noſtris ſenſibus ſit incognitus: pari pacto in concreto ſanguine, motus fermentationis ſenſibilis non obſervatur, deducitur tamen inſenſibilis, ex tranſitu concretionis, ad putredinem, per quam fit partium diſſolutio, & ſeparatio in ſolo motu conſiſtens, fermentationis proprio, & quo poſito neceſſe eſt etiam fermentationem ſequi. Ad confirmationem, concedo ſanguinem à calore liquefieri, falſum tamen à calore tamquam à principio, vel à cauſa primaria illius fermentationem peragi: rationem deſumo ex ſupradictis in reſponſione ad primam objectionem, & in principio hujus capitis, de cauſis fermentationis.

XL. *Dices* 3. *Avic.* in ſua definitione vult calorem accendi in corde, hoc eſt calorem cordi implantatum à natura, per cauſas febriles ad igneam conditionem pervenire: Qui ſicuti in ſtatu naturali vivendi inſtrumenta ſingulis partibus impertitur, vel ſui communicatione eſt omnibus partibus inſtrumentum ad vitam, & omnes operationes ad eam neceſſarias perennandas, ita accenſus, & igneus factus, calorem præternaturalem, omnium actionum deſtructivum, univerſo corpori contribuit, recentiores verò talem calorem in ſanguine, non in corde accendi volunt, ergo non concordant.

XLI. *Reſpondeo* 1. ad ſalvandum Avic. dictum, nempè quòd febris ſit calor accenſus in corde, ſufficit quod intra illud accendatur, etenim ſive calor accendatur in propria ſubſtantia, ſive in cavitate cordis, ſemper verificatur quod ſit accenſus in corde, & ita dum calor ſanguini in cavitate cordis exiſtenti imprimitur, talis calor dicitur accenſus in corde, nec ex vi verborum Avic. deduci poteſt, eum potiùs loqui de calore cordis ſubſtantiæ implantato, quàm de calore ſanguinis in ejus cavitate permanente, qui influens denominatur, cùm de utroque verificetur in corde exiſtere: ſi verò inſtaret aliquis, deberi Avic. explicari de calore cordi inhærente, qualis eſt implantatus, non verò de calore ſanguinis, cordi denominativè tantùm convenienti, quia calor febrilis, cùm ſit morbus, debet eſſe in ſubjecto vivente, cùm verò ſanguis non vivat, non poteſt ejus calor febrem fundare, ſed ſolùm calor implantatus ſubſtantiæ cordis verè viventis.

XLII. Simili inſtantiæ reſpondere poſſem, non eſſe indubitatum morbum pro ſubjecto partem viventem ſemper habere, ex eo quòd alicui opinati ſunt ſubjectum morbi poſſe eſſe illa, quæ partibus viventibus uſum præſtant, quamvis vita careant, & in hac ſententia ſunt auctores citati. *Cap.* 1. *num.* 57. cùm verò ſanguis univerſo corpori viventi, & ſingulis partibus vitæ beneficio gaudentibus uſum præſtet, materiam pro earum conſervatione, & operationum exercitio ſubminiſtrando, poterit eſſe ſubjectum morbi. Pro quo determinando, non defuerunt exiſtimantes, ſufficere partem viventem aſſignare de qua denominativè ſolùm dicatur morbus, licèt incluſivè ſit in parte non vivente, contenta tamen à parte vivente. In horum numero ſunt Trincavel. *Epiſt.* 20. Jacob. Forl. *quæſt.* 3. *&* 4. *ſuper primam partem Avic.* Garb. *ſum.* 1. *tractatu* 5. *quæſt.* 80. unde ſequitur calorem igneum ſanguinis exiſtentis in cavitate cordis, poſſe dici morbum cordis denominativè, licèt calor inhæſivè ſit in ſanguine. Recentiores verò, & forſan meliùs reſponderent, negando ſanguinem non eſſe animatum: nec hoc eſt novum, fuit enim ſententia Ariſtotelis 3. *de hiſtoria animalium cap.* 19. dum dixit ſanguinem ſolùm animari, & citato lib. cap. 2. inter partes ſimilares, ſanguinem enumerat, & earum partem potiſſimam vocat, omnes autem ſimilares ſunt animatæ, & colligitur etiam ex definitione partis 1. *met. Cap.* 5. *Gal. &* 1. *de Elem. cap.* 6. quæ eſt, *pars dicitur quicquid totum complet, & integrat, aut ad humani corporis conſtitutionem facit*, ſanguini verò quis non videt hanc definitionem competere, conſequenter erit, pars: & etiam principalis, ſi attendimus definitioni Galeni *lib. de Uſu partium cap.* 6. ubi definit eſſe partem principalem illam, quæ ad individui conſervationem eſt maximè neceſſaria, ſanguinis tanta eſt neceſſitas in corpore, ut cum ejus fluxu fluat vita, nec per minimum ſine ſanguine poteſt illa prorogari, conſequenter ſanguis erit pars principalis, & animata, & videtur etiam fuiſſe ſententia Divi Thomæ qui *tertia parte quæſt.* 54. *Articul.* 1. *habet*, ſanguis erat unitus verbo, & ut pars humani corporis, & ut ſpectans ad unitatem naturæ humanæ, & Concilium Tridentinum *ſect.* 13. *de Euchariſt. cap.* 3. ſanguinem Chriſti inter partes ejus numerat,

merat, & ex vi connexionis naturalis partium, & concomitantiæ, ſub ſpeciebus panis, non ſolùm corpus, ſed ſanguinem ait animam continere Chriſti, quia partes Chriſti inter ſe copulantur, & ex profeſſo hanc ſententiam defenderunt Conradus 1. 2. *quæſt.* 54. Hiſpalenſis 2. *diſt. p.* 15. *quæſt.* 1. Med. *diſp.* 6. *quæſt.* 1. Arriaga *Diſp.* 1. *num.* 280. Hurtadus *de anima Diſp.* 1. *num.* 22. Ovied. *Controverſia* 1. *Punct.* 4. *num.* 2. & ſic recentiores ſanguinem animatum ſuſtinentes, antiquitatem ſequuntur, neque nihil novi docent.

XLIII. *Reſp.* 2. admiſſo implantatum eſſe à natura in cavitate ventriculi cordis calorem, & hunc in febre accendi, negando juxta recentiorum placita, febrem primariò in hujus caloris accenſione conſiſtere, quia accenſio eſt quid conſequens ad eſſentiam febris, dum hanc præcedit ſanguinis effervescentia, in qua eſſentia febris conſiſtit. Pro veritate hujus aſſertionis conſiderandum eſt, calorem cordis ſicuti fovetur, & conſervatur à calore ſanguinis, & per ſpiritus à ſanguinea maſſa extractos, ita augetur etiam, ſi calor ſanguinis fuerit intenſus, & ſpiritus abundanti quantitate adjuncti fuerint calori cordis, ſed calorem intenſum ſanguinis, & diu in eo perſeverantem, præcedit effervescentia inordinata, ut ſuperius oſtenſum fuit, & per hanc calor in ſanguine augetur, & ſpiritus in copia ſeparantur, conſequenter calorem ab iſtis auctum, effervescentia præcedit, etſi calor cordis augetur à calore ſanguinis per ſpiritus, cùm hic ſit poſterior effervescentia, multò magis ille cordis auctus, & ita verum eſt in febre calorem cordis augeri, in eo tamen non conſiſtere eſſentiam febris, ſed eſſe quid conſequens ad effervescentiam inordinatam ſanguinis, quæ eſt eſſentia Febris, cùm ſit prior calor cordis.

XLIV. Nec differre puto ab antiquis *Helmontii* ſententiam intimè ponderatam: In ſuo enim *Tract. de Febribus* pluribus in locis concludit Febris formale eſſe Archei indignationem, perturbationem, vel æſtum, calorem verò eſſe quid conſequens Febrem, & ſic tamquam ſignum demonſtrativum exiſtentiæ Febris, non verò tamquam conſtitutionem, in Medicina eſſe recipiendum. Archeus, ex ejus doctrina, eſt aura vitalis vitæ directrix, quam antiqui ſpiritum vitalem dicerent, nec ille auderet negare, ſuum Archeum explicans, per illud faciens impetum Hipp. ut *Tract. de Morb. Archeal. num.* 4. & *Tract. de lithiaſi num.* 16. *de febrib. cap.* 16. *num.* 11. impetum verò faciens Hipp. eſt ſolus ſpiritus vitalis, conſequenter Archeus erit ſolùm ſpiritus vitalis, quem ex ſanguine gigni, & in eodem arteriis detento inhabitare docet, *in Tract. auræ vitalis*, & idem confirmat *Tract. de Vulner. Curat. num.* 95. antiquos imitatus, ſpiritum vitalem à ſanguine genitum, & in arteriis reſidentem profitentes. Archeum verò indignari, perturbari, æſtuare, quid aliud eſt, quàm inordinatè moveri, & conſequenter inordinatè effervescere, & fermentare, prout moderni clariùs explicant *Helmontio* tamen facem præferente, & ſpiritu unum cum ſanguine faciente, illo inordinatè effervescente, hunc effræni motu perturbari, negari non poteſt, hinc rectè deducitur ex *Helmontio* ab inordinata ſanguinis effervescentia in Febre ab Archeo indignato, perturbato, & æſtuante, calorem igneum proficiſci; colligitur ex ejus doctrina: quia ſpiritus vitalis, qui eſt archeus, habet conjunctum calorem, dum ſpiritus ille eſt lumen vitale, in quo vita inhabitat, ut aſſerit in tract. *auræ vitalis*, vita verò in ſolo calore fundatur, & hoc recepiſſe videtur quando *in tract. in herbis, verbis, lapidibus, &c.* calorem noſtrum non eſſe niſi lumen aſſerit, & quando *in tract. Blas humanum* faſſus eſt calorem noſtrum, eſſe ex natura lucis ſolaris, & ita dum ſpiritum vitalem vult eſſe lumen, & calorem naturalem per lumen explicat, debet admittere ſpiritum vitalem, & calorem naturalem vel eſſe idem, vel ſimul conjunctos exiſtere, quod apertis verbis declaravit in tract. auræ vitalis, dicendo, lumen in nobis eſt calidum, & loquitur de ſpiritu ſub forma luminis, dum verò archeus eſt indignatus, perturbatus, & æſtuans, debet etiam intensè, & præter naturam calefacere, cùm non ſit niſi ſpiritus vitalis calidus, & hoc apertè determinavit *l. de febribus cap.* 1. *num.* 27. docendo *ſpiritum qui hominem naturaliter in ſanitate calefacit, in febre æſtuare, quod eſt proprium caloris ignei, & præter naturam accenſi*: alia enim differentia non poteſt aſſignari inter calorem, qui naturaliter calefacit, & eum qui æſtuat, niſi quòd ille eſt mitis, hic intenſus, igneus & ardens, & ſi ille calor qui in ſanitate naturaliter calefacit, eſt idem cum eo qui in Febre æſtuat, ut jam conceſſit Helmon. neceſse eſt, ut concedat illum fieri igneum, & urentem: quod conceſſit citato *lib. cap.* 1. *num.* 16. quando dixit *Archeus iratus ſeipſum accendit propria thymoſi*, ergo in Febre per *Helmon.* reperitur calor accenſus, & igneus, ſpiritus, & ſanguinis inordinatam effervescentiam concomitans. Spiritum vitalem poſse igneum fieri, probat *in citato tract. auræ vitalis*, in fine, ſcribendo *errores enim alienigenorum ſeminum violentiis adſcribendi ſub quibus vitale lumen degenerat, non ſecus atque compreſſio fœni ignem excitat*: concludendum ergo eſt *Helmontium* cum aliis recentioribus convenire Effervescentiam inordinatam ſanguinis, & calorem igneum in Febre admittendo, & etiam cum antiquis, ob dicta ſuperiùs ad concordiam iſtorum cum aliis recentioribus: nec in ſubjecto Febris ab aliis diſcrepat *Helmontius*, dum ſedem vitalis ſpiritus in corde ponit, *Tract. de Magnet. Vulner. curat. num.* 109. unde ſi ſpiritus Effervescit in corde hoc contingit, & ita habemus inordinatam ſanguinis effervescentiam in corde, juxta mentem recentiorum aliorum, & Antiquorum.

CAP. III.

De Cauſis Febrium ſecundùm Antiquos.

I. Quamvis cauſarum genera quadrupliciter diſtinguantur à philoſophis, nempè in cauſam efficientem, formalem, materialem, & finalem, Medici tamen in determinandis Febrium cauſis de ſola efficiente loquuntur, ex eo quòd materiam, & formam ſolius compoſitæ ſubſtantiæ intrinſecas cauſas agnoſcant, ita Vales *lib.* 4. *Controver.* 3. Merc. *Tom.* 1. *lib.* 3. *par.* 1. *Claſ.* 2. *num.* 1. Simon A camp. *in Com. libri Gal. de differentiis Febrium Tex.* 14. cùm verò Febris ſit accidens, quia morbus, ex Gal. *lib. de morbi temporibus cap.* 1. *aphor. Coment.* 14. ſequitur non eſse quid compoſitum ex materia, & forma, & ideò inter ejus cauſas iſtæ non conſiderantur: & ſi accidens ex ſui natura exigit materiam, ut exiſtat, hanc non tamquam illud componentem, ſe ſuſtentantem agnoſcit: Finalem omnes Medici à morbo excludunt cum Valeſ. & Merc. *loco citat.* Santorel. *in anteprax. lib.* 2. *cap.* 2. eo quia morbus eſt defectus, & imperfectio, ob quam nullum agens per ſe operatur, unde Dionyſ. *lib. de Divin. Nomin.* enunciavit malum carere fine, natura, & efficiente, cùm à nullo optetur, unde cùm Febris ſit morbus, fine etiam caret, ut docet Mercur. *lib.* 5. *de Febribus cap.* 3. hinc ſolam cauſam efficientem ſibi conſiderandam propoſuerunt Medici, & ratione utilitatis, & neceſſitatis ex ea provenientis, quia ex ejus cognitione natura Febris, & rectus curandi modus illuſtratur.

II. Ideo cum Gal. 1. *de differentiis Febrium cap.* 4. *de cauſ. Morb. cap.* 2. quinque efficientes Febrium cauſas numerant.

III. *Primò*, Motum, non ſolum localem corporis, ſed animi, in quo paſſiones conſiſtunt. 2. Viciniam rei calidæ. 3. Admixtionem rei calidæ. 4. Obſtructionem 5. Putredinem: quatenus iſtæ omnes valent calorem præter naturalem in corpore inducere, in quo Febrium eſſentiam ſtabiliunt.

IV. Motum eſse caloris cauſam ita notum eſt, ut in adagium tranſierit, & plurimis experimentis probavit Ariſtot. *lib.* 5. *Problem.* 13. & 14. *Probl. & lib.* 2. *de Cœlo cap.* 1. *Text.* 42. & *lib.* 1. *Meteor. cap.* 3. motum non ſolùm calefacere, ſed ligna, lapides, & ferrum ignire, itaut plumbeus ſagittæ mucro, motu qua ab arcu emiſſa fertur ſagitta per aerem, ita caleſit, ut liquefiat. Quomodo id contingat ſub altercationibus indeciſum manet: omnes Medici in hoc concurrere videntur, quòd motus per ſe id non agat: ita Valleſ. *lib.* 4. *Contr.* 3. Senner. *lib.* 1. *de Febr. cap.* 2. Zacut. *de Medic. Princ. Hiſt. lib.* 4. *Hiſt.* 5. Santorel. *in anteprax. lib.* 2. *cap.* 11. experientia edocti, fer-

rum

rum ignitum, in manu hominis velociſſimè currentis, vel ſupra volantem rotam infixum præcipiti curſu circumactam, citiùs refrigerari quàm ferrum ignitum non motum, quod non contigeret, ſi motus ex ſui natura calorem excitaret, obſervantes etiam velociſſimè mota minùs incaleſcere, quàm quæ lentè moventur, ut patet in rota in qua partes magis diſtantes etiam velociſſimè mota minùs incaleſcere, quàm quæ lentè moventur, & tardiùs illæ, quæ centro ſunt proximiores nihilominus in motu primæ non incaleſcunt, ſecundæ verò maximè, itaut quandoque ignem concipiant, conſequenter motus per ſe non eſt cauſa caloris, quia quæ velociùs moventur, deberent incaleſcere magis, quàm ea quæ tardiùs moventur. Plura alia poſſunt videri experimenta hanc veritatem comprobantia apud ingenioſiſſimum Chabeum *in ſuis meteoris lib. 2. in expoſitione Text. 16. quæſt. 1.* & apud Valeſ. *citato loco.*

IV. Caloris à motu provenientis cauſam facillimè reddunt, qui elementa actu in mixto ponunt, aſſerendo partes igneas in mixto deliteſcentes per motum excitari, & à reliquis ſeparari, quæ ſimul unitæ lignum calefaciunt, ſi adhuc in ejus ſubſtantiam permanent, ubi verò in unum conglomeratæ, ab ea exierint, flammam exhibent cum totali ligneæ ſubſtantiæ diſſolutione: partium calidarum ſeparatio habetur à confricatione, qua unio earum laxatur, & diſtractæ particulæ ſeparantur, naturalem motum à ſoluto compede exercentes, & exitum ab aperta in laxitate unionis via adinvenientes.

V. Alii docuerunt, motum localem eſſe omnium motuum principaliſſimum, ideoque habere primam qualitatem, quæ eſt calorem ex ſe producere. Cujus falſitas ex ſupradictis experientiis convincitur. Alii cenſuerunt à confricatione partium, quæ in motu ſemper conjungitur, aerem inter medium ita attenuari, & rarefieri, ut acquirat diſpoſitiones igni neceſſarias, ideò ſtatim ex aere ignem produci, quæ ſententia omninò improbatur ex eo, quòd ad generationem ignis ex aere, non ſolùm requiritur introductio majoris tenuitatis in eo, ſed intenſio majoris caliditatis, & productio ſiccitatis correſpondentis naturæ ignis, cum verò in motu nullum appareat agens potens producere prædictas qualitates, patet non poſſe ſequi aeris mutationem in ignem. Sennertus *loco citat.* cenſet calorem in corpore vivente per motum excitari ob ſpiritum, & ſanguinem, natura ſua calidos ad partem motam in magna copia fluentes, quæ ſententia videtur concurrere, cum 1. cùm admittat calorem fieri à re calida, in corpore moto exiſtente, & ſummè valet in reddenda cauſa quomodo ab aliquibus paſſionibus animi, ut ab ira, & gaudio corpus intensè calefiat, moto nempè ſanguine, ut ſpiritus ab eo in majori copia quam antea extrahantur, inſito calore ſanguinem, & corpus excalefacientes. Ex his patet motum, non primò & immediatè calorem excitare, cuilibet ſententiæ adhæreas, ſed mediatè ſolùm, nempè vel aerem attenuando, & rarefaciendo, vel ignem ſeparando, vel ſpiritus & partes calidas ad motum provocando.

VI. *Per viciniam rei calidæ* intelligunt Medici approximationem corporis calidi, quod valeat corpus calefacere ad cordis uſque ſubſtantiam progrediendo, ſui caloris intenſionem operando, ex quo poſtea febris, quæ ideò excitatur, ex mora longa in balneis calidis, & ad ignem vel Solem: aut ab applicatione externi medicamenti calidi: hujuſmodi calorem ajunt communicari, medio qualitatis, quæ ab agente calido in proximo corpore producitur, & hæc aliam producit, donec in corpore calefaciendo introducatur, itaut hæc duo ſimul jungantur, corpus calidum, & approximatio paſſi, quia ſine hac, quæ reddit corpus agens immediatum paſſo, vel immediatione ſuppoſiti, vel virtutis, non poteſt fieri actio calefactionis ab agente extrinſeco, non ſufficiente ſola vicinia, quæ non eſt activa, nec ſolo agente, quod ad calefactionem exiſtentiam paſſi intra ſphæram ſuæ activitatis exigit, idcircò agens requiritur tamquam principale calefactivum, vicinia verò tamquam conditio ſine qua non.

VII. *Admixtio rei calidæ* comprehendit alimenta, cibum nempè, & potum calidum, medicamenta calida, quæ intus aſſumpta, varias ſubeundo concoctiones, iſtarum ſedes proprio influxu calefaciunt, & in ſanguinem tranſmutata, nativam caliditatem eis homogeneam retinentes, illum ſummæ caliditatis principem faciunt hac ſingula partes, per quas circulatur intensè calefaciendo. Aer etiam in admixtione rei calidæ includitur, cum per inſpirationem intùs trahitur, & per carnis porroſitates penetrando, omnibus partibus tàm liquidis, quàm ſolidis miſcetur, unde ſi in caliditate exceſſerit totum calefacere potens eſt. Ab hac admixtione non excluduntur humores excrementitii, in caliditate exceſſum patientes, qui ſi maſſæ ſanguineæ admiſceantur, illius calorem augebunt, tales humores excrementitios in corpore gigni ex uſu calidorum nemini eſt dubium, ſanguini miſceri probant tot affectus præternaturam ſanguini contingentes, ex admiſſa in ſuo ſinu horum excrementorum colluvie.

VIII. *Oſtructio* importat impedimentum in venis, vel arteriis exiſtens, quo ſanguis ſtagnare cogitur, prohibita illius ventilatione putredinis initium, & præternaturalis caloris cauſa, retentis in ſtagnante ſanguine exhalationibus calidis, quæ in ſuo curſu exhalarent, cum ſui, & adjacentium partium refrigerio: Ex quo patet, in febre obſtructionem non conſiderari tamquam indiſpoſitio morboſa vaſorum, ſed tamquam cauſa intenſioris, & putredinalis caloris: ſub obſtructione venit adſtrictio, vel impedimentum claudens porroſitates cutis, & cogens fuligines ab humoribus, & partibus vi caloris interni, & in exercitio nutritionis, & aliorum functionum elevatas retrocedere, quæ poſteà ſuo calore illum internarum partium augent, quod amplificavit Gal. *lib. de loc. affect. cap.* 4. de Cubiculo in quo ſint accenſi carbones, major enim calor eo clauſo perſentitur, quia prohibetur calidarum exhalationum expulſio. Ex quo colligi poteſt, obſtructionem non calefacere, neque formaliter neque virtualiter, ſed per accidens efluxum calidæ ſubſtantiæ impediendo.

IX. *Putredo eſt cauſa caloris*, ut docuit Ariſt. *ſectione 25. prob. 20.* & confirmavit *Hipp. ſect. 2. Aphor.* 47. dicendo, *dum plus conficitur dolores, & febres fiunt magis, quàm quando confectum eſt*, & Gal. idem ſenſit *lib. 1. de Cauſ. Morb. cap. 2. & 7. Aphor. 42. & 4. Aphor. 57.* & experientia docet omnia putrida calorem expirare, & vicina corpora calefacere.

Et quia per Antiquos putredo eſt baſis totam Febrium molem ſuſtinens, & à qua lumina mutuantur ad illuſtrandam de eis doctrinam, ideò particulari capite iſtius naturam indagare decrevi.

CAP. IV.

De Putredinis Eſſentia, & Diviſione ſecundum Antiquos, & Recentiores.

I. DEfinitur ab Ariſt. 4. *Meteor. cap. 2. putredo, Interitus ejus qui in uno quoque humido proprius eſt, & naturalis calor, ab alieno calore, hic autem* eſt ambientis.

II. *Dicitur 1. interitus*; quia putredo eſt contraria generationi, quæcumque enim fiunt oppoſito ordine, ſunt inter ſe oppoſita; generatio mixtorum, & putredo fiunt oppoſito ordine, quia in generatione dominante calore, ſiccitas humore terminatur, in putredine mixti calore devicto, conſequenter putredo generationi opponitur, idcircò ſicuti in generatione calor naturalis viget, ita in putredine, oppoſitionis lege, debet interire, & ſicuti in generatione caloris debita proportio, eſt ad formæ acquiſitionem neceſſaria diſpoſitio; ita putredo quæ eſt via ad corruptionem in qua forma deperditur, debet conſiſtere in caloris interitu, qui habetur vel per reſſolutionem, vel ſeparationem à cæteris qualitatibus, vel ſubſtantiis in quibus ſubjectatus unum componebat.

III. Dicitur 2. *ejus qui proprius eſt, & naturalis calor*, quatenus enim calor conſtituit mixtum, & illius compoſitionem eſſentialiter iugreditur: dicitur proprius mixti, quia nullum eſt magis proprium quàm illud, quod dat eſſe. Quatenus verò calor perficit operationes mixti, dicitur naturalis, cùm natura ſit principium

pium operationis, & motus, hinc videtur Ariſt. conſiderare calorem naturalem tamquam inſtrumentum formæ mixti, & iſti unitum. Nam eſt naturalis, quia perficit operationes naturales determinatas à forma principali, cujus eſt inſtrumentum, quod ex ſua natura exigit eſſe unitum agenti principali, conſequenter calor naturalis, ut naturalis, unionem cum forma à qua tamquam ejus inſtrumentum dirigatur, præſupponit, colligitur ad interitum caloris mixti, formæ illius deſtructionem ſubſequi, ſive conſideretur ut proprius, ſive ut naturalis; nam conſideratus ut proprius cum aliis qualitatibus unitus, eiſque dominans mixtionem abſolvit, ideò intereunte, diſſolutionis mixti neceſſitas provenit, cum formæ deſtructione, cujus permanentia ab unione qualitatum mixti determinatur. Si verò conſideretur ut naturalis, cum tali modo ſit inſtrumentum principale, & neceſſarium formæ, non ſolùm quoad actiones, ſed etiam quoad illius exiſtentiam, itaut ab ejus integritate dependeat, tam quoad eſſe quàm quoad agere, patet ſi intereat, non poſſe formam permanere, & ſi calor conſideretur tamquam inſtrumentum formæ ad actiones, eo pereunte amittet formam ratione actus, & reſpectu hujus interiiſſe dicetur, quamvis ſecundùm entitatem in materia permaneat, quia omnis actio ejus erit abolita ex defectu inſtrumenti, & permanentia in materia, erit in ea tamquam in vaſe ad ſolam conſervationem ejus entitatis, non ad actuationem materiæ, loquendo de formis materialibus, quapropter ad iteritum caloris conſiderati ſub formalitate proprii, vel naturalis, ſequitur formæ corruptio, vel quoad entitatem, vel quoad rationem actus.

IV. Dicitur 3. *in uno quoque humido*, & deſignatur cauſa materialis putredinis, quia calor cujus interitus eſt cauſa formalis putredinis, 1. & principaliter ſubjectatur in humido, idcircò hoc dicitur ſubjectum putredinis: eſt autem humidum primum, & principale ſubjectum caloris, quia hic reſpectu humidi habet rationem formantis, & terminantis, illud incraſſando, ut omnes mixti partes in unum, acquiſita craſſitie, tamquam vinculo colligare valeat; calori verò impoſſibile eſſet humidum terminare, & incraſſare, niſi in eo ſubjectaretur, ideò dicitur humidum eſſe caloris ſubjectum, quod non dicetur de ſucco, quamvis & calor illi dominetur, cùm illud termino proprio non actione caloris ſit terminatum, hinc rectè dicitur, putredinem eſſe interitum caloris in humido. Niſi magis placeret dicere calorem interire per humidum, quia in putredine primum quod patitur, eſt humidum, quod attenuatur, expirationi caloris viam ſternens.

V. Dicitur 4. *ab ambiente extrinſeco*. Et cauſa efficiens deſignatur, animadvertendum tamen eſt, per calorem ambientem non intelligi ſolum calorem aeris, ſed quemlibet calorem illi mixto extrinſecum, & alienum à conditionibus inſiti caloris. Dum enim per antipariſtaſim calor ad internas illius partes unitur, putredinis rudimenta concipit, ex toto poſtea ſubſequente niſi calor tranſpiret, quod certè non contingit vi caloris aeris ambientis, ſed ab intenſione innati caloris, anteperiſtaſis effectus, & tunc calor innatus dicitur calor extrinſecus, quia alienus à conditionibus requiſitis ad integritatem mixti, & aptus potiùs illud putredine condemnare, quàm conſervare: quomodò verò calor ambiens ſit cauſa caloris inſiti interitus, explicandum eſt, non per hoc quòd calor extrinſecus, vel alienus inſitum deſtruat, cùm calor in ratione caloris, non ſit contrarius alteri calori, conſequenter neque deſtructilis alterius caloris, ſed per hoc quòd à calore ambiente mixtum ita alteretur, ut calor ab eo expiret, qui tunc dicitur interire, quia non eſt in mixto, & reſpectu ejus ita ſe habet, ac ſi interiiſſet, & ad nihilum redactus fuiſſet. Alteratio quæ inſervit expirationi caloris, fundatur in tenuitate, & raritate humidi à calore ambientis effecta, qua omnes mixti partes laxantur, & à perfecta unione deficientes dilatatis porroſitatibus, apertam calori ad exitum viam relinquunt. Ad diminutionem, & interitum caloris mixti, interna frigiditas contrario libera prævalet, & ſuſcepto mixti dominio caloris reliquias ſubmittit, & diſſipat, & ita frigiditas innata ad caloris interitum concurrit, quod expreſſit Ariſtot. *citato loco* ſubjungendo, *putredo erit communis affectio, tum proprii frigoris, tum alieni caloris, ita tamen ut calor alienus principaliter concurrat ad interitum caloris mixti; frigiditas verò propriæ ſecundario, niſi enim à calore alieno evocaretur calor inſitus, frigiditas interna illi non prævaleret, & conſequenter non poſſet agere in illum actione deſtructiva.*

VI. Hinc patet ratio, *cur ea quæ putreſcunt fiant calidiora*, quia à calore alieno, & externo incaleſcunt, & caliditas interna, & inſita mixti dum evocatur, redditur magis activa, ideò corpus putreſcens à duplici calore actuatus, magis incaleſcit.

VII. Secundò, *Cur res putreſcens fiat humidior*, quia humidum à calore tàm ambiente, quàm interno liquefiat, & diſſolvitur, unde quod conſtans, & craſſum erat, fluidum, & liquidum evadit, quo magis humectat, & etiam quia humidum à calore evaporato, derelictum non regitur, nec determinatur, unde diffluit in alieno corpore ſuum quærens terminum, ideò totum corpus putreſcens humido fluido tamquam liquamine perfunditur.

VIII. Tertiò, *cur terminata putredine, res putreſcens fiat ſicca, & ad cineres reducatur*? quia tractu temporis evaporat etiam humidum, cujus pars major ab evolante calore rapitur, & ita niſi terra, & cinis partes mixti fixiores, & evaporationi ineptæ remanent.

IX. Quartò, *Cur frigore vigente, putredo difficiliùs ſuccedat*? Quia calor inſitus non evocatur ad partes exteriores ab eo, ſed magis corroboratur, per unionem caloris à contrario extrinſeco operatam. Humidum etiam à frigore non rareſit, idcircò mixtionis vinculum non tollitur, ut calor non poſſit abire, ſed per frigus humidum tenacius condenſatum, corpora putredini obſiſtentia reddit, arctiùs calorem cæteris partibus unitum conſervando.

X. Quintò, *Cur ea quæ ſunt conglaciata non putreſcunt*? Quia ſi putredo fit à calore externo, & in re conglaciata intenſum frigus dominatur, patet hoc calorem externum in activitate excedente, & non valere illud ſuperare, quapropter externus calor rem conglaciatam non valet ita calefacere; ut ejus humidum in halitus diſſolvat, & cum eo calorem evaporare faciat.

XI. Sextò, *Cur calidiſſima, ut aromata, non putreſcunt*? quia quæ dominantur in mixto ſunt, quæ mutationem in eo efficiunt, & quæ non dominantut, non poſſunt mutationem facere; calor rerum intensè calidarum non determinatur à calore ambientis, qui eſt illo debilior, quapropter calor ambientis, vel extrinſecus in his nullam poteſt operari putredinem, quæ mutationem ſaltem in qualitatibus involvit, præterquamquod quæ ſunt calidiſſima, ſunt etiam ſicciſſima, & conſequenter mixtionis vinculum in eis eſt adeò tenax, & validum, ut nec à calore externo, nec interno poſſit laxari, ſed integro & inviolato, ſemper manente, earum calor inſitus ſemper conſervatur, & cum eo ab omni putredinis labe res ipſæ.

XII. Septimò, *Cur quæ moventur, difficilius putreſcunt*, quia minùs ſubjacent actioni caloris ambientis, ſuo motu illius impreſſionem evitantia, & ab aere ventilitata, & refrigerata, dum moventur, majorem reſiſtentiam ad putreſcendum acquirunt; quia calori extrinſeco magis reſiſtunt.

XIII. Octavò, *Cur ſale condita à putredine conſervantur*, quia à ſale humidum ſuperfluum, & aqueum attrahitur, ideò remanens magis craſſum, & reſiſtens actioni caloris redditur, unde putredinis difficultas.

XIV. *Ex his etiam explicatur modus quo putredo ſuccedit*. Calor ambientis, ſeu alienus, debet eſſe mixto conjunctus, alioquin in illud non poſſet agere, primus hujus agentis impetus in humidum mixti dirigitur, utpotè magis idoneum ad hoſtiles impreſſiones excipiendas, quia ſtatim à virtute caloris attenuatur, & rareſit, cum tali intenſione, & ſubtilitate, ut levior factus aliarum partium mixti Inferiorem iſtius ſphæram dedignans, ſublimiorem ſuæ levitati adæquatam affectat, & ab aliis particulis diviſus ad illam citatiſſimo motu tendat.

dat, & quia in humido calor ſubjectabatur, vel ejus medio reliquis partibus copulabatur, deficiente cum humido caloris ſubjecto, & unione, deficit etiam ille in mixto, & quia humidum quod non evolavit, ita laxatur, ut cæteræ particulæ componentes inſito motu pertranſire terebrare, & lacerare valeant, hinc eſt quòd calidæ ad motum magis agiles, & in impetu potentes, humidi clauſtra, quibus cœrcebantur, diſrumpunt ad ſuperiora evolantes, mixtum ſine calore derelinquendo: ad hanc humidi diviſionem, & caloris ſeparationem omnium partium diſsolutio ſequitur, quia vinculum humidi quo in unum nectebantur eſt diſruptum, & calor qui eas in unione continebat, abiit, unde ſuæ libertati reſtitutæ ſine fræno, ſine vinculo, ſine rectore inſiti motus inclinationem ſequentes homogeneis ſe aſſociant, heterogeneas derelinquendo, cum omnimoda mixti diſsolutione.

XV. Ab Ariſt. *definitione* non diſcedit Gal. qui *lib.* 11. *met. cap.* 8. *definit putredinem eſſe mutationem totius ſubſtantiæ corporis putreſcentis, ad corruptionem à calore extraneo*.

XVI. *Per mutationem totius ſubſtantiæ*, intelligit alterationem qualitatum temperamentum conſtituentium, non mutationem ſubſtantialem, quæ reſpicit formam, & colligitur ex propoſitione, ad, cui mutatio refertur, tamquam via ad terminum deſignatum à prædicta præpoſitione, ad, qui eſt corruptio, dum dicitur in definitione, ad corruptionem, itaut hæc ſit terminus, mutatio verò via ad illam, unde ad hoc ut ſequatur corruptio mixti, debet præcedere illius mutatio, ſed corruptionem non poteſt præcedere mutatio ſecundùm formam, quia hæc eſt ipſa corruptio, & ſic ſenſus eſset, quòd corruptio ſubſtantiæ tenderet ad corruptionem ejuſdem ſubſtantiæ, quod eſt ridiculum. Neceſse eſt ergo, ut mutatio quæ præcedit corruptionem, ſit mutatio ſecundùm qualitates, temperamentum conſtituentes, quod *pluribus in locis* à Gal. *ſubſtantiæ nomine deſignatur*. Mutatio verò ſecundùm qualitates temperamenti faciliùs contingit in eis, quæ prævalent in temperamento, hujuſmodi autem ſunt calor, & humiditas, propterea mutatio circa has qualitates principaliter debet attendi, & ita Gal. *coincidit* cum Ariſt. qui talem mutationem in calido, & humido mixti putreſcentis alterato, vel conſumpto, expreſſit.

XVII. Subjungit *ad corruptelam*, ut oſtendat definire putredinem in ordine ad ſuum ultimum terminum, qui eſt corruptio. *Ariſt.* verò in ſua definitione putredinem ſolùm, tamquam viam ad terminum, ſeu corruptionem conſideravit, dum per ſimplicem alterationem definivit, quæ ex conſequenti formæ corruptionem includit, ut oſtenſum fuit in ponderatione verborum definitionis *Ariſt. ſub num. præcedenti* 3. unde in hoc videtur *Galenus ab Ariſt.* diſſerrere, quod terminum putredinis, qui eſt corruptio explicitè deſignavit, ubi *Ariſt.* implicitè tantùm innuit hic omnes putredinis differentias comprehendendo, ille ut abſolutam tantummodò definiret.

XVIII. Cauſam efficientem mutationis, calorem externum aſſignat cum eodem *Ariſtotele* unde colligitur utriuſque conſenſus in definienda putredine, quam cum partium diſſolutione evenire non poteſt negare *Gal.* cum inſeparabiliter mutationi ſubſtantiæ ſit annexa, & à formæ corruptione dependens.

XIX. Ab iſtis non diſſentiunt recentiores, qui putredinem diſſolutionem partium mixtum componentium dicunt, ita Uvillis *lib. de Ferment. cap.* 8. definit *principiorum prius mutuo combinatorum (ſoluto mixtionis vinculo) à ſe invicem ſeparato, & in partes ſucceſsus qui motus pro varia erumpentium diatheſi cum, vel ſine fætore in putredinem vel marcorem deſinit*. Et quis in illis verbis, principiorum prius mutuo combinatorum, temperamentum non agnoſcit? reſultans in perfecta principiorum componentium mixtione prout docuit etiam *Avic.* in definitione temperamenti ſubjungit *à ſe invicem ſeparatio*, & mutationem ſubſtantiæ exprimit, quæ tunc verè mutatur, quando in principia componentia reſolvitur, formæ corruptionem ultimo oſtendens, quando dixit in putredinem definit, vel marcorem in 1. violentam formæ deperditionem oſtendens, in 2. naturalem. Quod ſi objiciatur convenire in cauſa putredinis, quam *in lib. citato cap. citat.* refundit in motum principiorum mixti, non verò in aliquod extrinſecum, *ut Ariſt.* & *Gal.* dico ibi principaliter agere de putredine naturali, quæ à principiorum contrarietate, & motu, omnium philoſophorum conſenſu habetur, agens verò de putredine, & diſſolutione mixti violenta in ſubſequenti *cap.* 9. ait *duo eſse magna ſolventia, aqua & ignis;* ignis ſi proximè & immediatè adhibeatur, corpora pleraque deſtruit, principia ad invicem abigit, & velut in auras diſſipat, quæ ſi intelligantur lentè fieri, & à moderata actione caloris, putredinem exprimunt, ubi citò & à violenta ignis activitate operantur, combuſtionem deſignant, & ſi plures cauſas diſſolutionis numerat, Fernel. ſecutus eſt *lib.* 2. *de abditis rerum cauſis*, qui calorem, frigiditatem, & alias putredinis cauſas numerat.

XX. Kyperus *lib.* 2. *Inſtit. Medic. cap.* 13. §. 14. dicit *putredinem eſse ſeparationem humidi à ſicco, in mixto facta, à proprii, & naturalis caloris debilitate*, ubi in ſeparatione humidi à ſicco diſſolutio partium habetur, unà cum caloris interitu, quia videtur neceſſarium humido ſeparato calorem perire, ſi in hoc ſubjectatur, & ejus medio cum cæteris partibus colligatur, & ſuperfluum exiſtimo fuiſſe hic addere ſeparationem caloris, quia eo ipſo quòd dicitur humidum ſeparatum à ſicco, includitur ſeparatio caloris, quæ faciliùs obtinetur, quam illa humidi à ſicco, idcircò hac poſita debet neceſſariò illa præcedere; dicit, *facta à proprii, & naturalis caloris debilitate*, ibi interitum caloris naturalis cum *Ariſt.* exprimit, unà cum frigiditate, quæ calori debilitato prævalet, juxta dicta ſuperiori *num.* 50. & ſi videtur cauſam putredinis ponere in caloris naturalis debilitate, contra *Ariſt.* & *Gal.* qui in calorem externum refundunt, intelligendus eſt de cauſa formali, quæ per ipſum *Ariſtot.* eſt interitus caloris efficientem cauſam implicitè comprehendendo, cùm calor non fiat debilis ſine cauſa, quæ communiter eſt externus calor, internum naturalem extra evocans, vel frigiditas interna, quæ ſunt duæ cauſæ ab *Ariſt.* traditæ.

XXI. Kergerus *libr. de fermentatione ſec.* 2. *cap.* 9. definit *putredinem eſſe reſſolutionem mixti factam à vi externa, qua forma ſpecifica infirmior plurimas ſui corporis partes deperdit, quæ & ipſæ in putrilaginem fatiſcunt*, ubi per reſolutionem mixti cum *Gal.* & *Ariſt.* qui hanc admittunt ex dictis, in hoc ſolùm diverſus, quod iſte Auctor reſolutionem mixti pro formali ſtatuit, quod prædicti non faciunt, in hac tamen comprehenditur illorum formale putredinis quod ex *Ariſt.* eſt *interius caloris naturalis*, & ex Gal. *mutatio ſubſtantiæ*, impoſſibile eſt mixtum reſolvi, & ejus calorem internum non perire, neque ejus ſubſtantiam non mutari, dicit *à vi externa*, & extrinſecam cauſam putredinis admittit, nec ullam determinat, multiplicem judicando cum Fernel. *loco citato*, & Iouberto *p.* 131. formæ ſpecificæ deperditionem *ſecundum* partes vult, quia ex toto formas interire non permittit, & diviſibiles facit, putredinique obnoxias formam verò ex toto non interire probat *citato lib. ſec.* 1. *cap.* 4. multis rationibus, & Antiquorum auctoritatibus, ex quo novitas in tali ſententia videtur excludi.

XXII. Dividitur ab *Ariſt.* putredo *in putredinem ſecundùm totum*, quæ & putredo abſolutè dicitur, & *in putredinem ſecundum partem* 1. eſt putredo, quæ opponitur generationi immediatè, & eſt cum reſolutione mixti in ſua principia, unà cum deperditione formæ principalis, eo modo quo ſuperiùs dictum fuit, & huic adaptatur definitio ſupra explicata.

XXIII. *Putredo ſecundùm partem* ſubdividitur, in eam, *quæ competit elementis in principio eorum mixtionis, quando ſunt in proxima diſpoſitione ad generationem*, tunc ſi recedant à ſua natura ſecundùm gradus qualitatum in exceſſu, vel defectu dicitur putredo elementorum ſecundùm partem, ad quam conſtituendam quilibet receſſus elementorum à ſua natura non eſt ſufficiens, ſed requiritur, ut cum præternaturali elementorum alteratione, calor in inchoata mixtione dominans ita depravetur, ut humorem non regat, & hic congruenter non terminetur, quia per talem depravationem calor ab inchoata mixtione evocatur, & frigidum

dum ob caloris defectum prævalens illius reliquias extinguit, humido fluente, & non terminato, per quod mixtio impeditur, & inchoata diſſolvitur: Hinc eſt quod hujuſmodi putredo generationi inchoatæ dicitur oppoſita, & ſub definitione putredinis allatæ includitur, quia in utraque eſt interitus caloris innati in humido à calore externo, cùm hac ſolùm differentia, quòd illa mixtio advenit perfecto, hæc inchoato.

XXIV. *Alia putredo ſecundum partem* competit mixtis perfectis, & fit quando iſtorum qualitates à natura mixto debita ſenſibiliter recedunt, ut ſenſibiliter vitiatum remaneat, & præternaturali affectione contaminatum, naturalem bonitatem, & perfectionem amittendo, ita tamen, ut integritas formæ ſervetur, & mixtum alteratum non mutatum dicatur; Ex quo colligitur differentia hujus putredinis ab ea, quæ ſecundùm totum dicitur in mutatione temperamenti, & formæ corruptione conſiſtens, ad quam perveniret, ſi ulteriùs qualitatum alteratio progrediatur, unde videtur rectè poſſe definiri putredo ſecundùm partem, *alteratio mixti ſecundùm qualitates primas, vel ſecundas per quam diſponitur ad putredinem ſecundum totum*, ad quam videtur ſe habere velut via ad terminum, quapropter per alterationem contrariam poteſt corrigi, & ad ſuum naturalem ſtatum redigi.

XXV. Hanc diviſionem *Gal.* recepiſſe videtur quando *lib.* 1. *de differentiis feb. capite* 6. humorum putredinem diviſit in eam in qua natura ex toto ſuperatur, & humor ea putredine correptus ad priſtinum ſtatum reduci non poteſt, eo quia propriam amiſerit formam, & cùm hac propriam naturam, ad quam accedere nullo artis miniſterio conceditur, & partium ſeparatione in ſordidam abeunte putrilaginem, ad primævum ſtatum reductio prohibetur, renitentibus partibus eodem mixtionis modo, & eadem unione colligari, deficientibus diſpoſitionibus in deficientia, ut ita dicam, ſeminalis principii, quo partes ad mixtionis unionem determinabantur, & in carentia particularum in putredine longè abeuntium, quæ cùm non poſſint recuperari, nec in numero, qualitate, & quantitate impoſſibilem humoris putridi ad primum ſtatum reductionem faciunt ſub eadem forma. Videtur tamen ad benigniorem ſtatum poſſe transferri, diſſolutas partes in putredine remanentes uniendo in diverſæ conditionis mixtum, ut manifeſtum fit in pure, quod eſt quid diverſum ab humore putrefacto, ex cujus partibus reſiduis opera naturæ coaluit. Ex quo patet hujuſmodi putredinem ſub ultimo illius gradu contineri, ultra quem alius ſuperior non invenitur, cùm ad totalem partium diſſolutionem, & formæ corruptionem terminetur, ad quam impoſſibilis eſt regreſſus, & conſequenter hæc putredo eſt eadem cum putredine abſoluta, & ſecundum totum *Ariſt.*

XXVI. Secunda *Differentia eſt ea*, quando natura in humore eſt ſuperior diſpoſitionibus putridis in eodem introductis, & dicitur *putredo ſecundum quid*, & attenditur ſolùm penès qualitates alteratas, & temperamentum vitiatum humoris, manente forma ſubſtantiali, à qua habet eſſe in tali determinata categoria; quod colligitur ex dictis ipſius *Gal.* nempe *hanc putredinem contingere, & fieri natura ſuperante;* ſupponendo formæ putreſcentis humoris integritatem, quia natura in humore non eſt niſi forma illius, nec humor valet ſuperare vitia quibus contaminatur, niſi propriæ formæ actione, quod docuit idem *Gal. lib.* 2. *aphoriſm.* 17. exemplo vini aceſcentis, quod dum incipit putrefieri adhuc ſervat formam, quando verò putrefactum eſt per totalem acquiſitionem conditionum aceti, amiſit formam. Et magis dilucidatur ex eodem *Gal.* conſiderando rationem concoctionis quam admiſit in ſupradicta putredine; ait enim *per concoctionem, humorem hac putredine affectum evadere bonum ſicut prius erat, itaut alere poſſit, & partes reſtaurare, augere, ſi priùs fuit talis conditionis, & ſi hanc bonitatem nequit recipere, remotis tamen omnibus pravis qualitatibus, aut ſaltem repreſſis, & mitigatis amittit, quod naturæ, & corpori moleſtiam inferebat.* Idem adnotavit *Augenius Tom.* 3. *Epiſt. Medic. lib.* 4. *Epiſt.* 1. talis verò concoctio non poteſt perfici, niſi integra manente forma humoris, tam quoad exiſtentiam, quàm quoad actionem, nullo mixto à naturali conditione deviante, ad eam ſe reſtituere valente, niſi intrinſecè formæ opera, quod de humore vitiato ſancivit *Bravus reſol. medic. par.* 3. *Diſp.* 4. *ſect.* 2. *reſol.* 2. §. 3. dicendo *concoctio facit ceſſare putredinem manente forma.* Cui correſpondent *Claudinus lib. reſpon. Medic. reſp.* 1. & deducitur à definitione *Gal.* concoctionis, quæ eſt, *concoctionem eſſe illam, quæ facit ceſſare putredinem;* unde hujuſmodi concoctio advenit putredini in qua natura eſt ſuperior, alioquin non ceſſaret putredo, & ſi putredo eſſet cum forma deperditione, non poſſet ſeparari, quia à privatione ad habitum non datur regreſſus, conſequenter putredo, quæ admittit concoctionem, ſupponit in putrido humore permanentiam formæ. Ex quibus verificatur *hanc putredinem* eſſe illam ab *Ariſt. ſecundùm partem* appellatam, & conſiſtere in ſola qualitatum, & temperamenti alteratione.

XXVII. Non omnis gradus alterationis eſt ſufficiens ad inducendam hanc putredinem in humoribus, ſed ſolùm ille per quem ſenſibiliter à ſuo ſtatu naturali recedunt, & naturæ moleſtæ evadunt, & corporis actiones ſenſibiliter lædendo cauſæ morborum fiunt.

XXVIII. Conſideratur hic *receſſus in primis qualitatibus humorum*, quia per alterationem cujuslibet, poteſt humor à ſua natura ſenſibiliter recedere, moleſtiam, & corpori damnum inferendo, & putredini abſolutè, & ſecundùm totum accedendo. Nam qualibet qualitate in humore extincta, vel ad gradum illum redacta, ſub quo non eſt ampliùs qualitas conveniens tali humori, neceſſaria eſt hujus corruptio, quia forma alligatur humori per unionem qualitatum in tali gradu, qua deficiente, conditio neceſſaria ad exiſtentiam formæ deficit, conſequenter neceſſe eſt, ut forma recedat à tali ſubjecto, cum abſoluta putredine humoris.

XXIX. Conſideratur etiam talis receſſus in ſecundis qualitatibus, & tàm in eis quæ dicuntur *tangibiles*, ut *raritas, denſitas, craſſities, & tenuitas, mollities, & duritates*, quàm in eis quæ *ſapidæ* dicuntur, ut *amarities, ſalſedo, auſteritas, & aciditas*, his enim mores naturæ bellum inferunt, eamque tyrannicè agitant. Hinc antiqui tot morbum cauſas in humorum *tenuitate, craſſitie, raritate, & denſitate quærunt*, ſicut amaritiem, quam principaliter in bile, ſalſedinem, aciditatem, quam in ſpeciebus pituitæ, auſteritatem, & corroſionem, quam in melancholia, & atrabile conſiderant morborum cauſas agnoſcunt, *& hæ qualitates putredinem ſecundum quid; vel ſecundùm partem conſtituunt* quæ concoctionem admittit, vincente natura pravarum qualitatum efficaciam, quamvis illarum vitio ad abſolutam putredinem poſſit pervenire, ut patet in vino, quod amariorem priùs contrahit, poſtea marceſcit, & in aceto, quòd ſecundùm *Gal.* per putredinem fit, & ab aciditatis primordiis incipit. Humores ſecundùm has qualitates eſſe naturæ moleſtos, corporiſque œconomiam perturbare docuit *Hippocrates lib. de veteri medic.* ſcribendo, *quod in unoquoque potentius eſt, & ſupra naturam humanam, adeout ab eo ſuperari non poſſit, id lædere conſuevit, & tollere conati ſunt. Eſt autem valentiſſimum inter dulcia dulciſſimum, inter amara amariſſimum, inter acida acidiſſimum, & quod in re una quaque ſummum eſt, hæc enim homine ineſſe eique nocere videbant. In homine namque ineſt amarum, & ſalſum, & dulce, & acidum, & acerbum, & inſipidum aliaque ſexcenta, quæ pro copia, & viribus varias habent facultates, & hæc quidem mixtione, & mutua inter ſe contemperatione, neque cernuntur; neque quemquam moleſtia afficiunt, at ubi quidpiam horum ſecretum fuerit, & per ſe extiterit tunc conſpicuum fit, & hominem moleſtia afficit*, & majorem potentiam ineſſe hiſce ſecundis qualitatibus ad corpus alterandum docuit *citato lib.* quando dixit, *neque enim calidum eſt, quod magnam vim habet, verum acerbum, & inſipidum, cæteraque de quibus dixi*, & clariùs idem expreſſit inferiùs loquendo de materia Febrili his verbis, *illud verò mihi magno argumento eſſe videtur, quod neque calidum ſimpliciter Febricitantium, neque ipſum ſolum affectionis cauſa ſit, ſed eſt & amarum, & calidum idem, & calidum, & acutum, & ſalſum, & calidum aliaque innumera, & rurſus frigidum aliis facultatibus conjunctum.*

XXX.

XXX. In his qualitatibus putredinem ſecundùm quid fundari ſit manifeſtum, ex eo, quòd concoctione emendantur, ut pronunciavit *Hipp. lib. cit.* ſcribendo, *at verò ardor narium tum ſedatur, non cùm flaxio ſit, & inflammatio adeſt, ſed cùm humor craſſior, & minùs acris extiterit, ac concoctus, eique qui aderat magis permixtus*, & inferiùs ſubjungit. *Reliqua autem omnia, quæ ex humorum acrimonia, & incommoderatione oriri aſſero, eo modo ſedantur commoderata, & concocta*, & inferiùs addit, *quin etiam quæ in fauces feruntur, ex quibus raucedines oriuntur, angini, eryſipelata, & pulmonum inflammationes, hæc omnia primum quidem ſalſa, humida, & acria demittunt, & in his morbi confirmantur, at ubi craſſiora, & magis cocta fuerint, omnemque depoſuerint acrimoniam, tum jam, & Febris, & quæ moleſtia afficiebant deſinunt.* Quæ omnia comprobant humores per primas, vel ſecundas qualitates depravatos corrigi, & per has putredinem ſecundùm quid, vel ſecundùm partem conſtitui, quæ concoctione emendatur. Et quoad primas qualitates humorum naturam contaminante, & concoctione correctas, clariorem habemus ſententiam *eodem lib.* ubi habet, *ab ipſa pauca caliditate, & frigiditate nulliuſque alterius facultatis participet, ſi hæc contigerit hac ratione ceſſabunt, ſi ex frigido, in calidum, & calido in frigidum commutatæ fuerint.*

XXXI. Hujus putredinis naturam, & eſſentiam expreſſerunt recentiores, cùm ad *Hipp.* normam multorum morborum cauſas in primarum, & ſecundarum qualitatum alteratione humoribus ſuperveniente invenerunt. *Vuillis*, *lib. de Febribus cap.* 1. ait, *ſi verò aut ſucci, alibilis ſupplementum cum reliquo cruore non ſit congener, nec eum ipſo aſſimilatur, quin vel ob concoctionis defectum in humore in prorſus crudum diluatur, vel propter ejus exceſſum in materiam retorridam aſſetur, aut ſi ſanguis veteraſcens ſuas non deponit exuvias, & novo cedit humori, nutritio propter hujuſmodi, inquam, circa hæmatoſim vitia, cruor à debita craſi, & motu æquabili variè pervertitur, evaditque modò aquoſus, & frigidus, modò acris, aut ſalſus, modò acidus, auſterus, aut alia ſaltem ratione degener*, & *eodem lib. cap.* 4. *de Febre tertiana intermittente* ait *Eſſentia ergo Febris tertianæ in eo conſiſtit, quòd ſanguis inſtar cerviſiæ è braſio nimis toſto baratæ, plus ſatis acris, ac retorridus ſuccum alibilem, qui è comeſtis crudus infertur, non citò ſubigit, & maturat, ſed plurimum ejus in materiam nitro ſulphuream pervertit*, & *de quartana loquens citat. lib. cap.* 6. ſcribit, *vice hujus aſſerimus, quod in hoc morbo ſanguinis liquor*, à natura dulci ſpiritoſa, & balſamica, *in acidam, & non nihil auſteram inſtar vini aceſcentis tranſierit.* Quæ omnia paſſim confirmat in *dicto lib. dc Febribus*, & *in lib. de morbis convulſivis, præcipuè cap. de Scorbuto*, ubi ſymptomatum Iliadem, hunc morbum concomitantium, per qualitates ſecundas humores contaminantes, dilucidat.

XXXII. *Silvius* hanc humorum depravationem admittit *lib.* 1. *prax. cap.* 11. *à num.* 6. *uſque ad* 22. uti enumerat mala, quæ à bile, pituita, ſucco pancreatico vitioſo proveniunt, & *loquendo de Febribus citato lib. cap.* 29. ait *num.* 9. *bilis tunc temporis, vel acrimonia ſalina lixiva ſola, aut inſuper inflammabilitate oleoſa peccare ſolet*, & *num.* 10. dicit, *lympha conglobatarum glandularum omnium, aut plerarumque ſaltem acrior, & acidior*, & *num.* 13. ſcribit, *ſuccus pancreaticus ſecundùm ſe totum diverſimodò vitiatus, & acrior factus*, &c. Ab hoc vitio ſecundarum qualitatum humorum, non ſolùm Febrium, ſed omnium morborum cauſas emanare per *Sylvium* colliget, qui ipſum attentè legerit.

XXXIII. *Helmontius* huic opinioni ſubſcripſit *in tract. Blas humanum num.* 52. dicendo, *rectiùs ergo quàm* Gal. Hipp. *dixit, non calidum, aut frigidum ſunt morbi, ſed acidum, acre, amarum, & ponticum*, per quæ *Hipp.* ſequacem, & fautorem ſe facit morborum, origines in qualitatum ſecundarum alteratione, quæ putredinem ſecundùm quid conſtituunt, indagando.

XXXIV. Hæc quæ unanimiter Antiqui, & recentiores aſſerunt, de putredinis natura, & eſſentia, & differentia, ultra quòd unitatem ſententiæ oſtendunt, conducunt etiam ad oſtendendam in Febrium cauſis determinandis concordias, & quia combuſtio videtur putredini ſimilis, & Febris etiam cauſam eſſe, ideò de ea aliquid dicere neceſſe judicavi.

XXXV. *Definitur ab Ariſt. combuſtio* 4. *Meteor. cap.* 3. *mutatio in ſubſtantiam, ſeparatis partibus humidis, & tenuibus à ſiccis, craſſis, à calore externo, & igneo.*

XXXVI. *Dicit* 1. *mutatio in ſubſtantiam*, & mutationem ſubſtantialem deſignat, quæ in formæ deperditione conſiſtit, per uſtionem enim corrumpitur forma mixti, quia lignum dum comburendo fit ignis, deſinit eſſe lignum, per formæ corruptionem.

XXXVII. *Dicit* 2. *ſeparatis partibus humidis, & tenuibus, & craſſis*, ut aſſignentur cauſæ prædictæ mutationis. Etenim per ſolam partium diſſolutionem perit forma mixti combuſti, & ut comprehendantur non ſumi combuſtionem quatenus importat mutationem in ſubjecto, cum de perditione unius formæ, & acquiſitione alterius, ſed ut innoteſcat combuſtionem accipi, quatenus importat diſſolutionem partium quibus mixtum componitur, cum formæ deperditione, quæ ſunt de formali combuſtionis; videmus enim in omnibus quæ comburuntur illa omnia ſuccedere, ſubtilibus, & calidis in flammam aſcendentibus, craſſis & ſiccis in combuſtionis area cum cineribus remanentibus, nullo primævæ formæ argumento relicto. Et ſi poſt hæc adveniat altera forma, hoc non eſt de formali combuſtionis, ſed de conſequenti. Per hanc partium ſeparationem, & formæ deperditionem, convenit combuſtio cum putredine ſimpliciter ſic dicta, quæ illa duo in ſuo eſſe involvit.

XXXVIII. *Dicit* 3. *à calore externo, & igneo:* ut denotet uſtionem ab extrinſeco ſemper provenire, nec mixtum ad hanc habere inclinationem ab intrinſeco, & ut doceat combuſtionem eſſe à cauſa violenta, & diſſolutionem partium in ea violenter & brevi tempore confici, per quod differt à putredine, quæ eſt à calore externo, ſed non igneo, & etiam quia diſſolutio partium in putredine fit ſenſim, & paulatim. *Differt etiam putredo à combuſtione*, quia in illa calor innatus minuitur, in hac augetur, ex eo quòd violenta àctio agentis partes calidas mixti in copia ſeparat, ut calorem in eo igneum pariat, alia corpora comburrere potentem, *Altera differentia eſt*, quia in putredine efficienda concurrit interna frigiditas, quæ in combuſtione nullam habet partem: in putredine humiditas remanet, in combuſtione ſiccitas, & cinis, idcircò in putreſcentibus vermes facillimè, in combuſtis difficillimè naſcuntur.

XXXIX. *Humores eſſe combuſtionis ſubjectum, ſi de propria loquamur, non videtur aſſeri poſſe:* quia cùm ſint corpora fluida & humida, in cinerem deſinire non poſſunt, & ſi in podagricis obſervamus humores in gypſum condenſari, non minùs ſiccum ipſo cinere, non tamen per hoc evincitur vera combuſtio in humoribus, quia eſt potiùs, & veriùs coagulatio cum tale gypſum in unam maſſam coaleſcat, non in minima corpuſcula diviſum, ut cinis combuſtorum, nec ex ſiccitate arguitur combuſtio, quia calculi renum, lapis veſicæ, ſunt valdè ſicci, & tamen non ſunt reliquiæ corporis combuſti, & eo minùs propriam combuſtionem in venis, per quas fluunt humores, non credimus, cùm in purgatione poſt Febrem, quam à combuſtione dicimus, non obſerventur partes iſtæ adeò ſiccæ ut cineres, in quos humida corpora deſinere non poſſunt: *per quaandam tamen proportionem humores eſſe combuſtionis ſubjectum negandum non eſt:* quia ſicuti in combuſtione propria, ejus ſubjectum inflammatur, & accenditur, & cum illius humido evaporant partes ſubtiles, & igneæ cum violentia, vicina corpora calefacientes, & comburentes, calidas ſuo ſinu reconditas diffundunt in magna copia, & cum impetu, membra per quæ tranſeunt intensè calefaciendo, in partium diſſolutionem poſtea abeundo, relicto craſſamento fluido ulteriori combuſtioni inepto, dicuntur proportionaliter comburri.

XL. *Hujus combuſtioni modum* ex aliorum mente *tradita Tralli. lib.* 12. *cap.* 2. his verbis: *dicendum eſt igitur putreſcere, & incendi, ut videre licet in pice, &*

bitu-

bitumine, aut arundinibus, aut chartis aliiſque multis fieri, quæ promptè ab igne afficiuntur, accenduntur que. ſic igitur nonnulla etiam ſcintillam modicam nacta magnam, & immenſam flammam excitarunt, ut non ſolùm vicina, ſed longiùs ſita combuſſerit, tale etiam nobis, inquiunt, accidit, incipit enim ſpiritus inflammari atque exardeſcere, non enim jam computreſcere ipſum dicendum quoque eſt, quia niſi ſpiritus humectantia, & refrigerantia, quæ ipſum contemperare poſſint conſequatur, etiam vicina depaſcitur, atque ex his ipſis ille nimirum primus eſt, qui ad hoc magis idoneus inveniri poteſt. Spiritus ergo volunt primò accendi, ab his humores qui ſunt magis illi vicini, & per ſimilitudinem caliditatis, & inflammabilitatis accenſioni faciles, ut eſt bilis, & cæteri humores ab aliqua cauſa intensè excalefacti: unde ſequitur totius maſſæ ſanguinis combuſtio, & hoc ſæpiùs contingiſſe credendum eſt, ex mutatione Febris ephemeræ in ardentem, vel ſynocham frequenter contingente, ex accenſione ſpirituum humores, & maſſam ſanguinis inflammante, & ad incendium perducente. Idem exprimere, & docere conatus eſt *Minadous lib.* 1. *de Feb. maligna cap.* 11. dicendo, *ubi bilis, vel ſuccus melancolicus, aut extra proprium locum regalatus, aut in proprio loco concluſus, ventilationem idoneam deſiderare incœpit,* adſcititium quemdam *calorem, & ſpeciem quamdam corruptionis pergit acquirere, quòd ſi calor ille igneſcat, fumi plurimi excitantur, & tandem flamma concipitur, quæ dilatato incendio non antea ceſſat, quam illorum humorum unumquemque ad cinereum, & combuſtum deduxerit inquinamentum.*

XLI. In humoribus combuſtionem expreſſit *Gal.* 1. *de differentiis Febrium cap.* 5. ubi calorem Febrilem ac explicat ſimilitudine, *quemadmodum aliquando in agro conſpexi excrementa jumentorum ſimul ac columbarum, quadam ex parte adeò vehementer excalefacta, quod inſtar fumi multam evaporationem in ſublime emittebant, non parùm mordacem, & dolorificam, & ſi quis proximè acceſſiſſet nares occuloſque lædentem, ipſa etiam excrementa, tangentibus adeò calida ſentiebantur, ut qui longiori tempore manus, & pedes admoviſſent exurerentur. Multa illa evaporatio quamvis ſine flamma, & lumine combuſtionem importat, quia ad cineres terminatur, ſicut combuſtio, nec à flamma differt niſi luce,* & clarius expreſſit *idem Gal.* 2. *de differ. Febrium cap. ult.* ſcribendo *quo fit, ut inſtar lignorum humidorum, quæ paucam ſuper flammam univerſim projiciuntur, ſuccendatur, atque hoc tempus acceſſionis principium nuncupatur, cùm verò jam caliditas materiam pervaſerit, tunc hujuſmodi tempus, & augmentum, & aſcenſus nuncupatur: in hoc verò uſque adeò calor augetur, ut non modo locum exurat, qui eſt quodammodo putredinis focus, ſed etiam continuatim per totum corpus diſpergatur: at cum jam ad ſummum fervoris devenerint humores accenſi, id acceſſionis tempus conſiſtentia appellatur, tunc verò laborantis corpus igneum videtur, extenſa per univerſum corpus ignea caliditate*: Et ſi de putredine hìc agere videtur *Gal.* adnotandum ſæpè combuſtionem cum putredine confundere, ut teſtatur *idem Gal. de ſimpl. Medic. facul. cap.* 15. *de Urentibus medicamentis*, loquendo his verbis: *& vocantur putreſcentia, non quidem propria nominis appellatione; nam quæ ſunt putreſcentia, humectantia, cum calefactione, ſunt tamen eodem modo, vocamus propter ſymptomatis ſimilitudinem*: Unde cum in allata ſententia, combuſtionem propriis terminis exprimat, nomen putredinis cum combuſtione confundere dicendum eſt: velut animadvertit *Minadous loc. citat.* humores cum putredine incipere, ſed poſteà vel à proprio calore magno, vel cauſæ alterantis æſtu, in combuſtionem deſinere, & ſic in eodem humore eſt putredinis principium, & combuſtio.

XLII. *Gal.* ſectati ſunt in admittenda combuſtione humorum, qui Febres ab ea fieri determinaverunt, & *cap. ſeq. num.* 1. & 9. citantur.

XLIII. Cum iſtis ſentit *Vuillis lib. de feb. cap.* 9. ubi Febrem putridam fieri ait, *cùm pars ſanguinis oleoſa, & ſulphurea nimis excalefacta ſupra modum turgeſcit, & velut in flammam adigitur*, & eodem *capite* habet: *hoc eſt ſulphur, ſeu oleoſa pars ſanguinis diu excalefacta, & per partes efferveſcens, tandem inſtar fœni madide repoſiti, poſt longam incaleſcentiam, ſimul totam inflammam erumpit.* Quomodo autem fœnum prædicto modo repoſitum exardeſcat *lib. de Ferm. cap.* 10. explicat dicendo, *in fœno aut fimo madidè repoſito ſulphuris particulæ plurimùm ſcatent, quæ latice aquoſo pro vehiculo potitæ, ſeſe in motum exerunt, cùm ob ventilationis defectum paulatim exhalare nequeant, intus coercitæ, adeoque in exaltationem ſuam perductæ magis approximari, & ſeſe mutuò incitare valent, dein poſtea plurimum conglobatæ ſeſe latiùs explicant, & ſubjecti clauſtra perrumpere incipiunt, adeoque incendium producunt: etenim obſervare licet in quocumque ſubjecto, quando ſulphuris particulæ ſegnius commotæ paulatim evolant, nec calor, nec ignis, verùm ſiccitas tantum, & marcor ſuccedunt: ſin rapidiùs commoveantur, quam ut ſenſim exhalare poſſint, calor in ſubjecto excitatur, dein, ſi adhuc vehementiùs, & impetuoſiùs agitentur, ſimulque denſius agglomeratæ confertim erumpant, calori deflagratio ſupervenit.* Sic quando in humoribus particulæ igneæ confertim, ut in fœno & fimo exhalant, eorum deflagratio, & combuſtio ſequitur. Et ecce quam ſimilis *Gal. Vuillis* dum eadem utitur ſimilitudine *à Gal.* inventa ad explicandam humorum combuſtionem. Et ut magis *Gal.* uniformis evadat, ſimilitudinem à ligno petitam aſſumit, citato *lib. de Feb. cap. cap.* 9. dicendo *cùm primum autem turgeſcit ob crudi ſucci ſanguine admixtionem, modò rigor, modò horror infeſtat, inæqualiter ſe habent inſtar ignis, qui cum viridibus lignis coopertus eſt, modò fumum, modò flammam emittit.* Per quæ concordat cum *Minadous cit. loc.* ubi habet, *& quamquam fortè incipiat à putredine illa benigna, multo calore nativo fota, ardorem tamen concipiet, & in conflagrationem migrabit.* Sic in exterioribus ſæpè videmus fœnum quod mundum ſit integrè reſiccatum, ſi loco incluſo cogatur in acervum, facilè occaſione putredinis conflagrare, & fimum equinum, columbinumve, ſuſcepto ardoris ex putredine ſuſcitabulo, incendio quodam tandem uri, & ad cinereum combuſtumque inquinamentum pervenire. Ex quo manifeſtum fit *Vuillis*, in humorum combuſtione antiquis eſse uniformem, nec novum quid in Medicina inducere, dum per humorum combuſtionem aliquando Febrium cauſam explicat.

XLV. *Helmontius* videtur acceptare hanc combuſtionem *lib.* 1. *de Feb. cap.* 1. *num.* 28. ubi ait, quòd *inflammatio, & tumor cum pulſu duro dolore, & calore præter naturam, quæ in digito ob ſpinam illi infixam obſervantur proveniunt à ſolo ſpiritu cauſaliter, à ſpina vero occaſionaliter: calor enim in digito à ſola ſpiritus exardeſcentia ob ſpinæ occaſionem iratus.* Quò inferiùs materiæ humorali applicavit dicendo *n.* 31. *accendit nimirum ſe ipſum Archeus, inniſu quo cupit expellere materiam occaſionalem, tamquam ſpinam ſibi impactam.* Et quid aliud eſt accenſio ſpirituum quàm flamma quædam in eorum ſubjecto excitata, & quæ idem combuſtioni tradit, ſicut flamma in fimo, & fœno excitata, non eſt niſi ſpirituum in eis hoſpitantium accenſio, & ab *Helmon.* non explicaretur, niſi per Archæi accenſionem, ſumpto Archæo pro quolibet ſpiritu ad accenſionem apto, quamvis ſpiritus accenſus in fœno, pro ſpiritu vitali accipi poſſet, dum per eum herba ſuis radicibus conjuncta vivebat.

XLVI. His adjungitur *Sylvius* qui *lib.* 1. *prax. Medic. cap.* 29. *num.* 30. combuſtionem expreſſit his verbis: *Febris Synochæ cauſa eſt bilis, & primario, & peccans, non tantum acrimonia ſalſa, ſed inſuper inflammabili oleoſitate.* Hujuſmodi verò corpora oleoſa faciliùs combuſtionem, quàm putredinem patiuntur, & bilis efficiendo Febrem accenditur, accenſio in ejus oleoſitate combuſtionem dabit. Et clariùs id docuit *citat. cap. n.* 19. his verbis, *calorem Febrilem puto per accidens, à conglobatarum glandularum lympha acidiore produci, quatenus illa in dextero cordis ventriculo cum bile aſcendenti ſanguini admixta efferveſcens, illam ſolitò acriùs aggreditur, & ita immutat vel corrumpit, hoc eſt ſua viſciditate liberat, & privat, vel copioſiùs tunc erumpunt igneæ particulæ.* Clariùs exprimi non poterat combuſtio, quàm in copioſo partium ignearum effluxu conſiſtere, & per hoc à putredine differre ſuperiùs diximus *num.* 8.

XLVII.

XLVII. *Martianus* huic ſententiæ adhæret in *com. lib. Hipp. de nat. hum.* docendo *bilem vel ſemper, vel ut plurimùm eſſe cauſam Febrium, quia bilis quando eſt diſgregata, nec aliorum admixtione contemperatur, agitata ab eo incaleſcit, ut proximiora quæque accendere poſſit*, ibidem etiam *docet bilem ad motum cæterorum humorum, utpotè leviſſimam, agitari, & accendi*, Per quę combuſtio apertè admittitur.

XLVIII. Concludendum ergo antiquos, & recentiores in putredinis eſſentia, differentia, necnon combuſtionis natura, & ſubjecto, concordes eſſe.

CAP. V.

An Putredo, & Combuſtio indifferenter omnes Febres generent, vel ad particulares ſolùm differentias ſe extendant.

I. Res eſt apud medicos maximè controverſa. Aliqui enim à putredine ſimpliciter, quæ inſignem, & excellentiorem gradum putredinis importat, cum corruptione formæ contendunt Febres malignas oriri, ita *Savonar. de Feb. peſt. rub.* 1. Altimar. *de meden. Febribus cap.* 7. Angelutius *de nat. & curat. malignæ Feb. cap.* 2. Mercur. *tract. de Feb. cap.* 3. Fracaſtor. *lib. de contag. cap.* 9. Maſcar. *de Feb. mal.* Jouber. *decad.* 2. *Perad.* 2. Simon. *in ſynop. Feb. humor. cap.* 1. Salvian. *variar. lect. Medic. lib.* 1. *cap.* 1. Minadous *lib.* 1. *de Feb. mal. cap.* 11. Zacut. *de Medic. Princ. Hiſt.* 1. *Hiſt.* 84. *quæſt.* 1. Mariot. *de Feb. lib.* 4. *cap.* 6.

II. Probatur hæc ſententia ex *Gal.* auctoritate 3. *in Epid. com. tex.* 22. ubi humorum putreſcentium malignitatem, in publica illa conſtitutione maligna, dicit originem ex putredine traxiſſe, malignitatemque ipſam corruptelæ ſobolem fuiſſe, propter quam cauſam ſenes, quorum corpora multis humiditatibus ſcatebant, ad eam humorum putreſcentiam proniores fuerunt, & *com. tex.* 25. iterum docet, *formidabilia, & pejora accidentia illius conſtitutionis à putredine fuiſſe inducta*, & in *lib.* 1. *de temper. cap.* 4. ſcribit, *nullam eſſe affectionem ab Hipp. ea in peſtilentia deſcriptam, quæ putredinis ſobolem non præ ſe tulerit, & lib.* 1. *de differ. Feb. cap.* 5. ait, *ſed quoniam de Febribus facta eſt mentio, quæ omnes à putredine ortum habent.*

III. Confirmatur *à modo curationis* à *Gal.* inſtituto *lib.* 1. *de differ. Feb.* qui conſiſtit in corrigenda putredine per exſiccantia, quem modum curationis ſequitur *Avic. lib.* 4. *Fen.* 1. *tract.* 4. *cap.* 4. & 5. Hippocratem imitatus, qui in Cranonis conſtitutione ignibus ſuccenſis, & corpora ſiccare, & aerem qui inſpiratur ab humiditatibus putredinoſis mundare tentavit: exſiccantia verò ſolam putredinem reſpiciunt 2. *à fœtore excrementorum*, qui putredinis ſoboles, & febrium malignarum inſeparabilis comes, has à putredine fieri indicat 3. *à ſubita virium reſolutione*, demonſtrativum malignitatis ſignum: nullibi enim magis, & citiùs deficiunt ſpiritus virium debilitatem cauſando, quàm *in putredine*, quæ eſt *caloris naturalis interitus, in ſolo ſpiritu contentus*.

IV. Alii putredinem cum venenata qualitate occulta, conjunctam Febris malignæ cauſam eſſe volunt, ex eo quòd in hac obſerventur omnes effectus, qui in aſſumpto veneno contingunt. Ita ſentiunt *Fernel. Sennertus*, & communiter major pars Medicorum.

V. A putredine ſecundùm quid, vel ſecundam partem, omnes benignas Febres malignitate carentes originem trahere concludit *Claudinus lib. reſp. medic. reſp.* 1. Minadous *cit. lib.* 1. *cap.* 11. & concludere coguntur quotquot ex citatis Auctoribus tuentur, Febres malignas ab humorum putredine ſecundùm totum dependere. Quia ſi omnes Febres ab hac originem traherent, omnes eſſent malignæ, quod falſum eſt. Ideò concludendum, ſi dantur Febres putridæ, & non malignæ, eſſe tales per putredinem ſecundùm quid, vel ſecundùm partem.

VI. Nec benignæ Febres univerſaliter prædictæ putredinis ſunt partus: etenim quæ cum ingenti calore, & incendio exurgunt, combuſtionem humorum genitricem ſortiuntur, ut mox videbimus: idcircò exiſtimandum eſt, illas benignas à putredine ſecundùm quid oriri, quæ ultra benignitatem, moderationem caloris & Symptomatum clementiam experiuntur. Hinc habemus Febres putridas (prout communiter appellantur) ſed à putredine ſecundùm quid, à ſola qualitatum alteratione humores à quibus efficiuntur depravante, ortas, manente humore ſub ſua naturali forma. In quarum genere enumerantur omnes illæ, ſive intermittentes ſive continuæ, quæ benignitatem præſeferunt, præciſa caloris intenſione: benignas dico Febres, quę malignitate carent, quamvis vitam extinguere valeant. Ad hoc enim perveniunt, etiam malignitate carentes, & in ſola putredine ſecundùm quid reſidentes Febres, vel ſpiritus reſolvendo ſua continuitate, vel depravata qualitate, illorum elaborationem prohibendo, vel imperfectam concedendo, cum omnium facultatum detrimento, à quo vita interdicitur.

VII. Nec obſtat quòd aliquando fiant Febres benignæ à bile, & melancholia genitæ, à portione ſanguinis putreſcentis, juxta vulgatam *Gal.* doctrinam *lib.* 2. *de criſ. cap.* 12. qua oſtendit *putreſcentem ſanguinem ſecundùm tenuiorem ſui partem in bilem, ſecundùm terreſtriorem in melancholiam abire*; & in hoc caſu non poteſt dici, quòd putredo ſanguinis ſit putredo ſecundùm quid, ſola alteratione qualitatum determinata, ſed cogimur fateri eſſe putredinem ſecundùm totum, interveniente diſſolutione ſanguinis in ſuas partes cum formæ ejus corruptione exiſtente verò hac ſanguinis putredine Febris cauſa, ſi iſta benignitatem contraxerit. Febris erit benigna cum putredine abſoluta ſanguinis, & conſequenter demonſtrabitur falſum eſſe omnes Febres benignas eſſe à putredine ſecundùm quid, & omnes malignas eſſe à putredine abſoluta, & ſecundùm totum. Cùm dentur Febres à putredine abſoluta, & ſecundùm totum ſanguinis, quæ non ſunt malignæ, ſed benignæ.

VIII. Non obſtat, inquam, quia falſum eſt bilem, & melancholiam generari à ſanguine putreſcente, ſed à ſanguinea maſſa, in qua priùs præexiſtebant, ſeparantur; ſanguis enim eſt aggregatum ex bile, pituita, & melancholia, & quælibet harum habet propriam formam, per quam eſt talis, & harum unione maſſa ſanguinea conſtituitur, prout multis rationibus probat *Turiſanus lib.* 3. *art. Medic. com.* 38. & cum eo celeberrimorum Medicorum pars tenet. Hinc ablata unione inter has partes remanent iſtæ ſub ſua forma ſpecifica, & ſanguis dicitur putrefactus, non per corruptionem formæ ſanguinis, & per generationem alterius ex partibus in quas diſſolvitur, ſed ſolùm per meram ablationem unionis, qua prædictæ partes copulabantur ad unius conſtitutionem, quod ſanguis nominabatur. Quapropter aſſerendum eſt hujuſmodi reſolutionem, non eſſe putredinem abſolutè dictam, cùm formæ corruptio non generatio alicujus formæ ſubſtantialis habetur per unionem illarum partium, ita illarum diſſolutio ſola putredo denominativè eſt dicenda, cùm vera putredo ſit oppoſita generationi. Verùm quidem eſt quod tales partes, quando erant unitæ, humoris alimentalis munia ſubibant, ſeparatæ verò excrementitii vitio contaminantur, communicato à cauſa quæ diſſolutionem præſtitit, qualitatum primarum, vel ſecundarum alteratione, ſervata tamen formæ integritate, cùm alteratio non ſit in gradu cogente formam abire, itaut bilis illa quæ erat naturalis, & apta nutrire, per alterationem ad excrementitiam tranſeat, nutritioni inſufficiens, nihilominus eſt bilis, ſolùm ſecundùm diverſos gradus qualitatum à nutritiva bile differens; Quapropter manifeſtum evadit iſtas partes à ſanguine ſeparatas ſola putredine ſecundùm quid affici, etiam ſi illarum disjunctio ſanguini abſolutam putredinem importaret. Unde ſi Febris ſuum ortum immediatè his humoribus habet, aſſerendum eſt per putredinem ſecundùm quid effici, non per putredinem abſolutam, ut dicebatur, etiam ſi illa in maſſa ſanguinea præcederet, quia hæc immediatè non influit ad generationem Febris, cùm à bile vel melancholia pendeat.

IX. A combuſtione humorum Febrilem ignem accendi docet *Minadous loco citato de Febre maligna lib.* 1. *cap.* 11. Gal. *lib.* 10. *Met. cap.* 3. & *cap.* 5. & *lib.* 1. *de*

differ. Feb. cap. 5. & *lib.* 2. *cap.* 5. & *cap. ultimo.* Valeſ. *lib.* 5. *contr. cap.* 19. *auct.* Gal. 5. *ſimpl. Medic. ſacul. cap.* 15. Bravus *reſol. Medic. parte* 3. *diſput.* 5. *ſect.* 3. *de Feb. humor. reſol.* 4. Carei. *in com. fen. primæ Avic. lib.* 4. *tract.* 1. *cap.* 2. Hoffman. *in animad. in lib.* 3. *Mont. de morb. cap.* 3. & *in lib. de Feb. cap.* 31. Savonar. *cap.* 11. *de Feb. ſang.* Zacut. *de Medic. Princ. hiſt. lib.* 4. *hiſt.* 10. Joubert. *parad.* 2. *decad.* 2. Tral. *cap.* 2. *lib.* 12. multos habuiſſe fautores hanc ſententiam fatetur, nec eam improbare videtur.

X. Quæ Febres ab hac humorum combuſtione generentur, illius natura docet in intenſione caloris conſiſtens, & per eam à putredine differens, ut adnotatum fuit *ſuperiore capite num.* 38. Unde omnes Febres, quæ cum intenſo calore urunt, à combuſtione provenire credendum erit, hujuſmodi diſtinctio putredinis à combuſtione, maximi eſt momenti in Febrium curatione, varia in utraque exiſtente, tam medicamentorum, quàm victus indicatione, unde in iſtis eodem modo procedere maximi eſſet præjudicii, ut adnotatum fuit à *Gal. lib.* 3. *met. cap.* 5. dicendo; *nam cùm accenditur in his Febris* (loquitur enim de Juvene bilioſo) *propter mordentem acrimoniam excalefacti, attenuatique ex ſole, & inedia, & laboribus ſucci, maximum remedium eſt nutrimentum humidum, ſicut è diverſo ubi ob copiam, vel obſtructionem, vel phlegmonem, vel, ut ſemel dicam, humoris alicujus putredinem Febris eſt orta maximo malo eſt cibus.* Ex qua ſententia, ut interpretatur *Minadous citato loco*, diſtinguit Febrem ex combuſtione, & putredine diverſum cibum aſſignando, in prima enim humidum alimentum bonum indicat, in ſecunda malum, & quod de alimento dicitur, referendum eſt ad medicamenta alterantia; itaut humida in combuſtione exhibeantur, in putredine verò ſiccantia. Quapropter apparet neceſſitas putredinem, & combuſtionem diſtinguendi, quæ univerſaliter in methodicæ curationis præjudicium confunduntur, ut ex *Gal.* oſtenſum fuit ſuperiori *cap. n.* 41.

XI. Inter combuſtionem, & putredinem abſolutam, mediat cum putredine ſecundùm quid efferveſcentia, & ebullitio humorum, quæ tam ad combuſtionem, quàm ad putredinem poteſt eſſe via, laxata ab hac compage humorum, ut exhalare poſſint particulæ calidæ ſenſim, & eſſet putredo, vel confertim, & cum violentia, & tunc eſſet combuſtio. Hujuſmodi efferveſcentiam Febres cauſare, docet *Fernel. lib.* 4. *de Feb. cap.* 4. *Valeſ. Joubert. Minadous cit. loc.* & Synochi imputris eſſentiam ſtabilire docet *Heurnius lib. de Feb. cap.* 7. Mercur. *lib. de Feb.* 5. *cap.* 6. Zacut. *in prax. hiſt. lib.* 4. *cap.* 19. Garcias *in fen. prim. lib.* 4. *tract.* 2. *diſp.* 1. *cap.* 1. Henriquez *de differ. Feb. diſp.* 2. *cap.* 7. & eſt ſententia communis, à qua nullus recedit.

CAP. VI.

De Cauſis Febrium ex recentiorum mente.

I. TRes Febrium cauſas aſſignat *Vuilliſ. lib. de Feb. cap.* 1. 1. *eſt*, quando aliquod extraneum ſanguini commiſcetur, & minimè congener cruori confunditur, quod cùm non poſſit ei aſſimilari, neque ad ſuam indolem converti, inimicitias hinc inde exercet, & tumultus in maſſa ſanguinea ſuſcitantur, quibus efferveſcentia naturalis illius pervertitur, & in Febrilem erumpit: & hoc tam à ſanguine, quàm ab extraneo ei admixto poteſt evenire. A *ſanguine*, moliente expulſionem ejus, quod ei noxium eſt, ſeipſum agitat, conturbat, & inordinatè movet. Hujus veritatis argumentum ex criſibus habemus, in quibus natura materiam morbificam expellere tentans, ſanguinem plus inordinatè movet, ut Febris exarcebetur, morbi argumentum apparens, quod naturæ, ſaluti ægri ſatagentis, eſt opus. Quod autem eſt ſanguini extraneum, eſt pariter noxium, ſicut humor per criſim expellendum, unde non mirum, ſi ſanguis ab eo irratus, in illius expulſionem alterato ſuæ efferveſcentiæ motu incumbit.

II. Fit ab extraneo efferveſcentia inordinata, quando rationem fermenti induit, potentis propria activitate maſſam ſanguinis præternaturali efferveſcentia exagitare, eo modo quo gutta ſevi, vel pinguedinis in dolium vini inſtillata, illud ebullire facit, & fæces vini ab eo ſecretæ, & ad fundum depreſſæ, ſi denuo exaltentur, illud fervida ebullitione turbant: Eſt enim natura fermenti partes mixti, cum quo miſcetur, ad motum excitare ſuarum partium componentium motu: abundat enim fermentum ſpiritibus, & corpuſculis volatilibus, in quibus ſumma propenſio ad motum inhæret, prout docuit *Vuilliſ. citato loco de Feb. cap.* 2. quia flores cereviſi, & maſſa farinæ ſubactæ non habent rationem fermenti ad fermentandum vinum, vel cereviſiam, vel alios liquores, & maſſam panis, niſi acorem, & aciditatem conceperint, & ad hanc pervenire non poſſunt, niſi illorum ſpiritus, ſulphuris, & ſalis particulas ſublimis exaltatio, & volatilizatio nobilitaverit: Idcircò in cereviſia, & farina ſubacta ad naturam fermenti elevata, aciditas perſentitur, quæ priùs in eis erat inſenſibilis, ſale in ſumma fixitate permanente, ſub dominio aliarum partium, à quibus ſuæ virtutis diffuſio impeditur, fluore verò adepto, ſuper alias particulas imperium exercet, & totam maſſam aciditate perfundit. Ab hujuſmodi exaltatione, & volatilitate prædictæ particulæ motum ab intrinſeco debitum exercent, intimos, & remotiores mixti ſinus, cui commiſcentur penetrando, illius particulas etiam fixas concutiendo, & ad motum proponendo, ex ſui natura mobiles, in motum concitatiorem ſtimulando: Sic per maſſam farinæ ſubactam, & acidam factam, farina cui commiſcetur turget, & fermentatur, ſic cereviſia per admixtionem fæcum acidarum, novam ſubit fermentationem. Ita omnia excrementa, quæ in corpore noſtro redundant, & quorum ſecretionem natura intendit, ſive ſint utilia, ſive inutilia, ſi ſanguini miſceantur in fermenti naturam exaltata, Febrilem efferveſcentiam ſanguini impertiunt, *fermenti conditione nanciſcuntur*, vel *à propria natura*, particulas ſulphuris, & ſalis exaltatas, & volatilizatas largiente, qualis eſt urina, quæ prædictis particulis eſt valdè ferax, ut ex ejus deſtillatione colligitur; & de ſudore, ea quæ refert *Tachenius in ſuo Hipp. Chimich.* comprobant, *Vel quia per fermentationem ordinariam ſanguinis, vel partis in qua generantur, vel quia ſecundùm partes ſuas talem acquirunt volatilitatem, qualem exigit natura fermenti.* Hæc excrementa quandoque in ipſo ſanguine generantur, & cumulantur, aliquando ab aliis partibus generata, illi conſignantur, tota integra, vel in vapores, & exhalationes comminuta.

III. Ad hoc extraneum reducitur cauſa occaſionalis *Helmont.* quam moleſtam eſſe Archæo docet *lib. de Feb. cap.* 1. *nu.* 27. his verbis, *Cauſa occaſionalis eſt ſpina Archæo infixa, & ſicuti ſpina digito infixa eſt illi moleſta, ita Archæo implantata nocumento erit, per hoc illius expulſionem tentat, & in conatu quo ſe colligit ad hoc opus accenditur. Eſt autem hæc ſpina quidquid noxium eſt ſpiritui vitali, nomine Archæi venienti, & ſi hoc noxium eſt ſpiritui infixum tamquam ſpina eſt in ipſo ſinu ſpiritus, & in ejus ſede.* Quæ ex eodem *in tractatu Aure Vitalis eſt ſanguis, & ita noxium & extraneum quod eſt ſpina Archæo moleſta, erit in ſanguine, & ſi in hujus expulſione accenditur commotus, & agitatus ſuam ſedem commoveri, & agitari fas eſt, quod idem eſt ſanguinem inordinatè efferveſcere cum ſpiritu.* Quæ omnia cum dictis ſupra, in ſententia concordant *Vuilliſii*. Nec ab hoc deficit in altera parte, in qua *hoc extraneum vult ſua natura ſanguinem ad effrænem ebullitionem trahere*, quia ſi hæc cauſa occaſionalis eſt moleſta *Archæo*, neceſſe eſt aliquid illi ineſſe moleſtiam inducens, à qua poſtea *Archæus* agitatur, & turbatur, & hoc eſt agitationem, & efferveſcentiam efficere, & hoc magis apertè demonſtravit *Helmont. cit. lib. de Feb. cap.* 11. *n.* 5. dicendo *hoc enim degener alimentum varias ſubiens mutationis ſuæ abuſivas teſſeras, diverſas quoque Febres gignit.* Et ſi oſtenſum eſt ex *Helmont.* Febrem in efferveſcentia ſpiritus, & ſanguinis conſiſtere, ſi prædictus humor Febrem gignit, efferveſcentiam etiam concitat.

IV. *In hoc extraneo* convenit *Sylvius*, determinando *bilem, pancreaticum ſuccum ſalivam, & lympham qualitatibus depravatis Febrem accendere, excitata in ſanguine cui commiſcentur inordinata efferveſcentia*, ut videre eſt apud eum *in lib.* 1. *Prax. Medic. cap.* 27. *n.* 23. &

23. & 30. *cap.* 30. *num.* 46. loquendo de Feb. intermittentibus ait, *ad Febrem intermittentem producendam requiritur quid in ſanguine non exiſtens, ſed ipſi admixtum unà cum ipſo ad cordis dexterum ventriculum deferatur*. Ex quo habetur extranei admixtio in ſanguine, quòd enim aptum eſt producere Febrem, verè eſt extraneum. Ab hoc fieri efferveſcentiam colligitur eodem *cap. num.* 77. ubi habet, *ſuccus ergo pancreaticus ſtagnatione notata redditus naturali acidior, atque poſt per terebratam obſtruentem pituitam in tenuis inteſtini cavitatem effuſus, mox in confluentem bilem qualemcumque inſurgit, atque cum ipſa effervescentiam ſolito acriorem parit*; & *cap.* 29. *num.* 4. *continentium Febrium, cauſam dixi eſſe Judicio meo nunc bilem, nunc lympham, & qua cum lympha confluunt, nunc utramque ſimul malè affectam, & talem in dextero cordis ventriculo effervescentiam excitantem, Et idem pluries repetit agendo de Feb.*

V. *Martianus* etiam ad hoc extraneum reſpexit, quando humorum diſgregationem, quam Febrium cauſam immediatam judicat, ab humoribus qualitate peccantibus in exceſſu dependere determinat, in *com. lib. Hipp. de Nat. hum. verſ.* 272. & humores cum exceſſu pravarum qualitatum quis extraneos non dicet? Neque exiſtimandum *Martianum* à *Vuilliſio* diſſentire, quia hic extraneæ fermentationis inordinatæ cauſam ſanguini admixtam vult, ille diſgregationis tantummodo, quia & diſgregatio reducitur ad cauſas inordinatæ effervescentiæ, & ita ſi per *Martianum* extranea non ſunt immediata cauſa iſtius erunt mediata.

VI. Hinc deducitur *Vuilliſium* neceſſariò admittere viciniam rei calidæ, & admixtionem corporis calidi pro cauſa Febris cum Antiquis, ut explicatum fuit *cap.* 3. *num.* 6. 7. quia extranea mixta ſanguini, calorem Febrilem, prævia effervescentia, excitando, ſunt calida in effectu, etiam ſi non eſſent talia in eſſentia, quod nec ab Antiquis requiritur, dum cauſam Febris motum, & obſtructionem volunt, quæ in ſua eſſentia non ſunt calida, ſed ſolùm in effectu. Nec obſtructionem inter Febriles cauſas recenſitam rejicere *Vuiliſius* poteſt, dum à prohibitis effluviis corporis, per obſtructionem cutis Febrem generari aſſerit. Nec putredinem alteram cauſam Febris per Antiquos excludit, ſi ſermo ſit de putredine ſecundùm quid, quia omnia ſanguini extranea ſunt talia per qualitatum pravitatem, & receſſum à naturali bonitate, & perfectione, quod eſt putredine ſecundùm quid affici, *ex dictis cap.* 4. *num.* 26. Unde non remanet dubitandi locus *Vuilliſſium* cum Antiquis non convenire in Febrilium cauſarum determinatione. In qua concurrunt etiam *Sylvius*, & *Helmontius*, qui humores extraneos ſanguini mixtos Febrilis effervescentiæ cauſam admittentes, ut ex dictis patet, putredinem ſecundùm quid cum Antiquis concedunt, & quoque hoc eſſet ſatis ad conciliandam unitatem doctrinæ antiquæ, & modernæ, cùm putredo habetur pro principali, & proximiori cauſa Febrium, alias omnes includens tamquam pediſſequas, vel ejus adventum præeuntes tamquam nuntias: tamen in omnibus unanimiter conveniunt, & ex parte *Sylvii* apertè demonſtratur *lib.* I. *Prax. Medic. cap.* II. *à num.* 18. *uſque* 23. ubi in aſſignanda cauſa depravationis *bilis, pituitæ, ſucci pancreatici, & lymphæ*, omnes illas enumerat, quæ Febriles ab Antiquis dicuntur, quòd ſi à *Sylvio* prædictæ non ponuntur tamquam immediatæ Febrilis acceſſus, imitatus eſt Antiquos eaſdem, vel potiùs aliquas caloris præternaturalis cauſas mediatas tantùm recognoſcentes, ut *cap.* 3. adnotatum fuit *ſub num.* 5. & 8. obſtructionem verò admittit *cap.* 30. *Citati lib. num.* 68. ubi *Febres intermittentes ab obſtructione ductus pancreatici probare contendit*, nec diſſimilis *Helmontius*, dum *citato lib. de Feb. cap.* 51. *num.* 5. aſſignando cauſam per quam humores illi ſecundarii, à quibus Febres fieri putat, à ſua conditione degenerant, ait, degenerant verò admixtione rei extraneæ, vel impreſſione peregrina, vel demum errore indignati Archæi vel evocati. Admixtione extranei poſſunt venire omnes cauſæ, ſuperiùs ex mente *Vuilliſii*, recenſitæ, & errore indignati Archæi, vel evocati comprehenduntur cauſæ calorem nimium producentes, quales ſunt admixtio rei calidæ, & vicinia ejuſdem.

VII. Et ut clarior appareat hæc ſententiarum unitas, conſiderandum eſt Antiquos in determinandis cauſis Febrium, non reſpexiſſe ad immediatam efficientiam caloris in omnibus, ſed in aliquibus ad ſolam occaſionem, vel conditionem per quam poteſt poni calor, ut patet in obſtructione, quæ Febri dat ſolùm occaſionem, calidas fuligines retinendo, & vicinia rei calidæ, quæ eſt tantùm conditio ad calorem introducendum, cùm ex ſe nihil influat. Nec poſſet dici recentiores ab Antiquis diſcedere, ſi inter Febrium cauſas adſcriberent quæ calori Febrili occaſionem præberent, vel conditiones eſſent pro illius exiſtentia, etiam ſi non eſſent illæ in individuo expreſſæ ab Antiquis, quia conveniunt in ſpecie, quod eſt magis conſiderabile, licèt diſconveniunt in individuo. Præterquam, quòd dum Antiqui ad ſtabiliendas Febrium cauſas, deſcendunt ad aliqua, quæ occaſionem præbent calori, vel conditiones ſunt neceſſariæ illius, videntur recepiſſe, ſi admiſiſſent quæcumque ſive in ſpecie, ſive in individuo poſſunt eſſe occaſio, vel conditio caloris. Et ita Moderni ſtabilientes humores extraneos aciditate, auſteritate, ſalſedine, &c. eſſe Febrium cauſas, non diſcrepant ab Antiquis, præciſa etiam ab his formaliter putredinis ſecundùm quid, quia hiſce qualitatibus ſunt occaſiones ad calorem præternaturalem efficiendum, excitata priùs inordinata effervescentia.

VIII. Ulterius Antiqui pro febrili cauſa illam agnoſcunt, quæ virtualiter, & in potentia eſt talis tantùm, ut eſt motus. Et quis non videt extranea quæ miſcentur ſanguini in potentia, & virtualiter calefacere, ſanguinem exagitando, vel præternaturam fermentando, per quod igneus calor accenditur, erumpentibus in copia igneis particulis. Quamvis poſſet etiam dici extraneum ſanguini mixtum, admixtionem rei actu calidæ exprimere, dum rationem fermenti eſt conſecutum, cujus natura exigit, ſinu ſuo colligere partes ſpirituoſas, & ſulphureas exaltatas, quæ cùm actuali calore ſint ditatæ, actualem etiam calorem in fermento repræſentare debent, ſicuti quando dicent effervescentiam eſſe cauſam, caloris modo dicto *cap.* 2. *num.* II. & 20. motum localem ſanguinis exprimunt, à quo calor ejuſdem, remanente ſolùm differentia alias aſſignant, nempè, quòd Antiqui calorem à motu locali ſanguinis excitatum Febris eſſentiam volunt, recentiores verò effectum Febrilis eſſentiæ, & in inordinato ſanguinis motu conſiſtentis dicunt. Advertendum eſt etiam hæc extranea à naturali conditione declinare alteratione primarum, vel ſecundarum qualitatum, putredinem ſecundùm quid conſtituentium orta, vel à motu, vel à vicinia rei calidæ, vel obſtructione, vel ab admixtione rei calidæ, vel à calore, exiſtente in his virtute humores in primis, & ſecundis qualitatibus alterandi, unde habemus recentiores cum Antiquis conſentientes, in determinandis Febrium cauſis etiam in individuo.

IX. *Admixtionem corporis extranei*, non debemus intelligere pro perfecta mixtione, quia ex hac nullum ſequeretur ſanguini damnum, nec ſupradicta pullularet effervescentia, præter naturam, non valente extraneo perfectè commixto cum aliis partibus ſanguinis ſuam vim in eum exercere, à mixtionis vinculo frenato, & impedito motu, ad fermentandum ſanguinem præter naturam neceſſarium: tum etiam quia per mixtionem veram ſub aliarum partium dominio coerceretur, quæ in quantitate, & virtute prævalendo, illius conatus ſuffocarent, & formæ principalis imperio ex toto ſubmiſſus, extra ſuas, & naturæ leges non exorbitaret, docente *Hipp. lib. de Vet. Medic.* his verbis, *ineſt in homine amarum, ſalſum, dulce, acidum, acerbum, & inſipidum, aliaque ſexcenta, quæ pro copia, & viribus varias habent facultates, & hæc quidem mixtione, & mutua inter ſe contemporatione, neque cernuntur, neque quemquam moleſtia afficiunt.* Sic videmus inquinamentum ex quo morbilli, & variolæ prodeunt, per annos in ſanguine latitare, ſine ſanitatis detrimento, & venena per contagium ſanguini communicata tàm à Cane rabido, quàm à gallico morbo infectis, per longum tempus in eo occultari, innumeræ Auctorum obſervationes plenam faciunt fidem, nec alia ratione, niſi quia tale venenum, & inquinamentum ſanguini fuit perfectè mixtum, & tunc ſolùm deſevire cæpit quando à prædicta mixtione liber evaſit. Ita extra-

extraneum, ad hoc ut ſanguinem inordinatè fermentare faciat, neceſſe eſt ut ſit liber à perfectæ mixtionis vinculo, & in actuali exercitio ſuæ virtutis, cum remotione cujuslibet potentis eam impedire, Antiquis ſe conformantes, qui cauſas calefacientes ad hoc ut Febrilem calorem accendant, volunt, ſicut neceſſe eſt, quod ſint poſitæ in actu ſecundo calefaciendi, ſicuti quæ ſunt occaſio, vel conditio ad producendum calorem, volunt, ut exiſtant ſub tali modificatione, ut ex ea actu determinetur cauſa principalis ad productionem caloris actu.

X. Et pro confirmanda magis amicitia inter antiquæ & modernæ doctrinæ fautores, tollenda eſt difficultas qua videtur impoſſibilis concordia ſimilis, ex parte *Sylvii*, ex eo quòd *Lympham, & ſuccum pancreaticum inter humores recenſet*, ſua depravatione Febres efficientes, ubi Antiqui de his nullam mentionem fecerunt, nec quoad exiſtentiam, nec quoad uſum, qui adeo extollitur à *Sylvio*, ut magis principalem, qualis eſt chylificatio, & ſanguinis perfectio, extendat, ſicuti nec in uſu, bilis, & ſalivæ poteſt uniri cum Antiquis, qui primam, tamquam excrementum merum, ſolius ſtimuli fungens officio, pro irritanda natura ad fæcum expulſionem cognoverunt, ſaliva verò pro cremento utili, ſolùm ad humectandas fauces, habita ab eis fuit, præter hoc excreationis ſolùm digna, & *Sylvius* utraſque in cordis regiam tranſtulit, cogens ſanguinem ab eis perfectiones emendicare, ut videre eſt apud eum *citato lib. cap.* 11. *à num.* 3. *uſque ad* 7. & paſſim in decurſu ſui operis inculcat.

XI. Quibus ſatisfieri non eſt difficile, ſi mentem ab omni præjudicio, & affectione liberemus. Et quantum ſpectat ad *Lympham, & ſuccum pancreaticum*, non eſt dubitandum de eorum exiſtentia, cùm oculis ſenſibili demonſtratione fiant manifeſta, quod magis convincit ad prædictos humores aſſerendos, quàm auctoritas Antiquorum, illorum deſpectionem perſuadens quia eis incogniti, ideò nec eorum uſum explicare potuerunt, noſtra verò ætate prædictorum humorum cognitio allata, Philoſophos, & Medicos coegit ad illorum uſum inveſtigandum, qui à *Sylvio* ſupradictus aſſignantur, circa quem ponderandum, an valido rationum fundamento illius ſententia fulciatur, vel ex earum invaliditate corruat. Quod à nobis ſatis eſt agi, ſolùm quantum ad noſtrum pertinet inſtitutum, & eſt certitudo exiſtentiæ, & mixtio eorum in ſanguine pro familiari uſu illius, & partium.

XII. Et à *Lympha* incipiendo, cùm indubitabilis maneat illius exiſtentia, ſanguini in corde miſceri, medio jugularis, & ſubclaviæ venæ, docet vaſorum Lymphaticorum ad prædictas venas concurſus, & inſertio, quæ ad aliud inſervire non poteſt, niſi ad *Lympham* venis conſignandam, quod evidenter perſuadent valvulæ vaſorum Lymphaticorum, in eis enim qui à ſuperioribus veniunt, & jugulari inſeruntur, ita ſunt conſtitutæ ut deſcenſum humorum admittant, aſcenſum verò prohibeant, & in eis quæ ab inferioribus partibus proveniunt, & ſubclaviæ inſeruntur, tali ſtructura ſunt ordinatæ, ut aſcenſum promoveant humorum, deſcenſui autem reſiſtant. Ex quo non poteſt non concludi jugularem, & ſubclaviam venam, recipere *Lympham* à vaſis Lymphaticis, ut cum refluo ſanguine in dexterum cordis ventriculum transfundant, neque in hoc invenitur inter modernos authores contradictio. Et hæc omnia à *Sylvio* exponuntur *diſp. Medic.* 8. Quo poſito, non licet ſine ſtupiditatis, vel pervicaciæ nota diſputare, *Lympham* ſanguini miſceri, eamque familiarem eſſe, & naturali œconomiæ neceſſariam, dùm tanto ſtudio, per differentia vaſorum genera, illius collectioni, & translationi ad cor ſanguiniſque mixtioni ſatagit natura. Hinc deducitur novum eſſe, ſed non abſurdum imò veriſſimum aſſerere, ex depravata lymphæ craſi, vel ſubſtantia ſanguinem alterari, & vitiari, eo modo quo à vitio aliorum humorum, qui ei miſcentur contaminatur: & ſicuti non poſſumus negare *Lympham* non valere putredinem ſecundùm quid contrahere, depravata harmonia ſuarum qualitatum, ita debet concedi per illam præternaturalem efferveſcentiam in ſanguine effici, quam ab aliis humoribus putredine ſecundùm quid effectis operari diximus.

XIII. Tranſitus ſucci *pancreatici*, & *bilis* ad cor videtur poſſe demonſtrari, ex eo quòd à propriis ductoribus in duodeni civitatem eructati, Chylo miſcentur, perfectæ depurationis beneficium largituri, craſſarum partium ſeparationem à nutritiis, operando, media fermentatione, quam in Chyli ſinu recepti accendunt, prout multis ex recentioribus fatentur cum *Sylvio diſp. Medic.* 2. *num.* 17. & *Bernardo Suvalve in ſuo pancreate pag.* 111. & numquam ſatis laudato *Molinetto in ſuis diſſertationibus Anatom. Patholog. lib.* 6. *cap.* 2. *fol.* 271. unde *pancreatici Succi, & bilis* utilitas in Chyli depuratione habetur, & eorundem tranſitus ad cor per ductum thoracicum cum eo, dum ſimul miſceri apertè conſtat, neque de ſeparatione nullum habemus indicium, imò mixtionis neceſſitatem deducimus, ab indigentia illius continuatæ fermentationis, ad deponendas excrementorum reliquias, ſi quæ ſuperfuerint in lacteis venis, quæ poſtea per urinam excernuntur, & ad acquirendam diſpoſitionem pro mutatione in ſanguinem, dum ope fermentationis Chyli maſſa attenuatur, particulæ calidæ in eo ſopitæ excutiuntur; & volatizantur ad ſanguinis purpuram induendam prærogativæ neceſſariæ. Et ſi *bilis, & ſuccus pancreaticus*, cum Chylo miſceri inſeparabilem, ex dictis ultra probabilitatem concluditur, & ſi Chylus ad cor tendit in ſanguinem mutandus; venit in neceſſaria conſequenti *bilem, & ſuccum pancreaticum*, in cordis regiam admitti. An verò libera à Chylo duodeni via, eamdem verſus cor viam prædicti humores teneant, dubitari poteſt. Conſideranti tamen illos continuò in dicti inteſtini ſpatium depluere, & in deſcenſu ſuper poroſitates inteſtinorum labi, quas ſubit Chylus à lacteis excipiendus, & cùm major ſit prædictorum humorum, quàm Chyli tenuitas, in has percolari ſaltem ſecundùm aliquam ſui portionem, ſine hæſitatione videtur admittendum, cùm via ſit aperta, ſuper eam fiat tranſitus, & humor per eam ingredi poſſit, nec ſit in promptu ingreſſum prohibens, admiſſis humoribus in prædictis poroſitatibus, apertam ad cor per lacteas, & ductum thoracicum habent viam, quam conſummare ex neceſſitate coguntur, à motu periſtaltico inteſtinorum, & ne advenienti Chylo liberam viam defendant, nec putandum hoc ſanguinis detrimento fieri, cùm ejus fermentationem promovere, & adjuvare poſſint, eo modo quo illam Chyli perficiunt.

XIV. Aliam viam pro *bilis* tranſitu ad cor invenit *Sylvius*, & deſcripſit *diſp. Medic.* 6. *num.* 45. 48. nempè *per radices portæ & cavæ, in quibus bilis continetur, per quas cum refluo ſanguine toti maſſæ per minima admiſcetur*, & in additamento ejuſdem diſputationis experimentis comprobat communionem ductus biliarii cum venis, & corde demonſtrantibus; nam cadavere diſſecto, & immiſſo in ductu biliario tubulo, flatu in eum inſpirato, obſervavit ſenſim ab hoc hepar intumeſcere, hinc ad cavam venam, dexterumque cordis ventriculum, atque pulmones flatum properare, cujus pars aliqua ex axillari vena dextera, fortè priùs diſſecta, cum ſanguine erupit; quod aliis experimentis *citato loco* confirmat. Quæ ſi vera ſunt, prout talia exiſtimare debemus, ne tanto viro de medicina benemerito, denegata fide injuriam faciamus, bilem ſine Chylo ad cor pervenire negare non poſſumus, etiam ſi contra Antiquorum auctoritatem ſtet, cùm hæc experientiæ cadere debeat. Præterquam quòd non defecerunt ex Antiquis, qui determinarunt bilem ſanguinei miſceri, in quorum numero ſunt *Haly Abbas, Abenſina, & Bacchius* referente *Mœchio in fund. Medic. phiſic. cap.* 15. *ſub num.* 10. qui docuerunt bilem calorem ſanguini impertire, quò facilius incendium vitale ſuſcipere poſſit, & *Nemeſius lib. de nat. hum. cap.* 28. ait *ad coctionem bilis confert, excrementorum depulſionem movet, ſimulque calorem quemdam præbet corpori inſtar vitalis facultatis*. Quapropter deducitur, falſum eſſe bilem ſoli excrementorum expulſioni inſervire, ſed alia utilia in Chylo, & ſanguine exercere. Antiquis non cognita; per quod recentiorum diſcordia cum ratione excuſatur, ſicuti ſine Antiquitatis injuria *ſanguinis circulatio, lactearum venarum, & vaſorum lymphaticorum* uſus admittitur. Multa enim contra Antiquos adſtruere cogimur, dependenter à noviter detectis per anatomicam exercitationem,

tionem, inviolata veneratione antiquitati debita, quæ ſi ea percepiſſet, in recentiorum ſenſu conveniſſet unde, & quæ dicta ſunt debile, experimentis comprobata, contra antiquorum auctoritatem ſuſtinere debemus, ſine eorum injuria, & diſcordiæ nota, cùm ex noviter detectis deducantur.

XV. *Salivam* cum prædictis humoribus ad cor fluere, non dubitabit qui attentè ponderaverit ejus defluxum ab ore in ventriculum, & ab hoc in inteſtinum, ubi confluunt *bilis*, & *ſuccus pancreaticus*, quibus illam admiſceri non poteſt denegari dum videtur impoſſibile humorem tranſire per viam, per quam alius fluit humor, & ei non miſceri, & ſi ſaliva prædictis humoribus miſcetur, eumdem etiam curſum cum eis tenere concedendum eſt, Et quia jam oſtenſum fuit illos in cordis ſinus penetrare, tale privilegium ſalivæ denegari non poteſt, & eò magis permittendum venit, dum cum alimentis in ore contritis perfectè miſcetur, nec ab eis præparatis ſeparatio intenditur, alioquin fruſtranea redderetur, unde conjunctim ad illorum terminum, qui eſt cor, rapi neceſſe eſt. Salivam à ventriculo in inteſtinum defluere convincitur, ex eo quòd citò impleretur ea ventriculus, continuo ſui defluxu, niſi viam ad exitum inveniret per inferius orificium illius, unde cùm ea vacuum ventriculum oſtendant abſentia diſtenſionis ejus, fluctuationis, gravitatis, & in vomitibus longè à cibo deficiens copia, ad inferiora etiam deſcendiſſe perſuadent. A mixtione ſalivæ cum alimentis, colligimus falſitatem aſſerentium eſſe merum, & utile excrementum, quia nimis improvida fuiſſet natura, ſi hujuſmodi excrementi unionem cum alimentis permiſiſſet, quæ ab excrementis mundare affectabat, & neceſſitas pro optimo conficiendo alimento exigebat, quaproter moderni naturæ admiratores pariter ac defenſores, unanimi ferè voto decreverunt, *ſalivam eſſe excrementum utile alimentorum fermentationem adjuvans in ore & ſtomacho*. Et hoc non eſt ab antiquis diſcordare, ſed veritatem ſequi, & rationum efficaciam, à quibus antiquitatis affectio & veneratio retrahere non debet. Qui enim nos anteceſſerunt, non melioris indolis mentem ſortiti ſunt, ſed cum noſtra fallaciæ, & errori ſubjectam obtinuerunt, quapropter ubi ratio, & experientia imperat; ab eis diſcedere nec verecundum, nec incurioſum eſt, imò juſtum, & utile, foveam in quam alii ceciderunt evitare. Cùm ergo manifeſtum per anatomicas obſervationes, & rationes, *bilem*, *ſalivam*, & *ſuccum pancreaticum* ſanguini miſceri, & aditu in cordis regiam honorari, mentem etiam noſtram ad hoc credendum, & ſuſtinendum inclinare debemus. Quòd ſi vera concordia deſideretur in ſaliva pituita recognoſcatur, in ſucco pancreatico melancholia, cùm hic in aciditate, ſit ei ſimilis, & verè poſſit dici fex ſanguinis, cùm poſt multas ejus mutationes, & digeſtiones ille generetur: ſalivam verò inter pituitæ ſpecies antiqui numerare non renuerunt, ſicut lympham, quia alimentalis eſt, nec tam calida ſicut ſanguis, pituitam alimentalem, vel ſerum nutritivum dicerent.

XVI. Secunda cauſa à Vvilliſio aſſignata eſt, quando principium quoddam ſevejementum ſanguinis calidum. (Scilicet ſpiritus aut ſulphur ejus) ultra temperiem naturalem evehitur, & efferatum evadit, quo particulæ illius non congeneres cæteris à mixtione ſolvuntur, ſolutæ plus debito impetum faciunt, & nullo moderatæ fræno, ſanguinis liquorem exagitant, & inordinatè efferveſcere faciunt: nec ſedatur hic motus, donec ſanguis diuturno Febris incendio deflagraverit, quo ſpiritus & ſulphuris particulæ ſeparatæ diſſipantur, & extra ſanguinem ejiciuntur.

XVII. Adverte tamen, quòd iſta principii à mixtione ſolutio, illam deſignat qua partes poſſunt cum ſimilibus aſſociari, remanentibus tamen in mixto confuſis, & juxta poſitis cæteris partibus. Itaut reſpectu harum ſolutæ dicantur, non in ordine ad totum, in quo adhuc morantur ſua exequentes munia.

XVIII. Hanc Sententiam à *Martiano* deſumpſiſſe videtur *Vviliſius*. Ille enim *in lib. de nat. hum. Hipp. num.* 272. *Febres ab humorum diſgregatione probat*, & quid intelligendum ſit nomine *diſgregationis*, explicat in interpretatione *Aphoriſ.* 22. *ſect.* 1. his verbis, *diſgregationem humorum intelligimus non exactam ſeparationem unius ab alio, itaut diverſa occupent, ſed diſſolutionem illius mixtionis, qua mediante corriguntur, & contemperantur ad invicem*, quæ concordant cum dictis *præcedent. num.*

XIX. *Diſgregationem* eſſe Febrium cauſam, deducit ex ſententia *Hipp. in lib. de veteri Medicina*, in qua *diſgregationem* humorum ad morbos cauſandos extollit, dum ait. *At ubi quopiam horum ſecretum fuerit, & per ſe extiterit, tunc & conſpicuum fit, & hominem moleſtia afficit*, cùm verò humores in Febre naturæ ſint moleſti, aliquos diſgregatos eſſe putandum eſt, & ſi ſedantur Febres cum coctione humorum, à diſgregatione huic contraria oriri demonſtratur, concoctionem eſſe diſgregationi contrariam colligitur ex *Hipp. in cit. lib.* ubi *concoctionem* ex permixtione mutuaque temperatura provenire faſſus eſt, *diſgregatio* verò cùm conſiſtat in diſſolutione mixtionis illi contrariari manifeſtum apparet, pluribus etiam *Hipp.* auctoritatibus ſuam ſententiam confirmat, ut videre eſt apud eum *cit. loc.*

XX. *Diſgregationem* concedunt Antiqui, quando docent Febrium cauſam eſſe apparatum *bilis*, *vel pituitæ*; *vel Melancholiæ*, vel horum putredinem qua ab aliis ſeparantur, & præcipuè ſi in determinata minera putreſcant, & diſpoſiti ad putredinem diſgregationi ſubjiciuntur, quia ſi eſſent intimè mixti cum aliis, prædicta carerent diſpoſitione, ubi ab hac malè affecti in perniciem animalis, à mixtione receſſiſſe oſtendunt, & diſgregatione aliorum conſortium reſpuere: proprium exiſtens humoris malæ indolis in ſui ſubjecti damnum conſpirare ſola diſgregatione, ſic elementa, licèt in ſe contraria, & inimica per mixtionem perfectam, tamquam ſacro amicitiæ vinculo colligata, in animalis, & vinculum conſervationem unanimiter conveniunt mixto præparant.

XXI. Multò minùs diſgregationem humorum rejicere poſſunt, qui Febres ab eorum combuſtione aſſerunt, quia non poteſt humor comburi, niſi diſgregetur, quod patet in lucerna, & candela, in quibus partes olei, & ceræ in flammam accenſæ, & in fummum elevatæ ſunt ab aliis particulis ſeparatæ, ſeparationem verò præcedit diſgregatio, tamquam via ad terminum, pari pacto non poteſt humor comburri, niſi priùs diſgregetur, & ab aliorum conſortio alienetur, & ita habemus diſgregationem ſeu exaltationem alicujus partis calidæ ſanguinei liquoris, eſſe uniformem Antiquorum & recentiorum dogmatibus, & ab utriſque pro cauſa Febrili mediata, vel immediata acceptari. Etenim ſi cum antiquis, putredinem humorum Febris cauſam conſideramus, hæc non corripiendo humores, niſi priùs diſgregati fuerint, fatebuntur diſgregationem eſſe cauſam mediatam Febris, ſuccedente putredine, quæ eſt cauſa immediata illius auxilio, & recentiores putredinem ſecundùm quid in humoribus non concedunt; niſi prævia diſgregatione, qua facillimè à naturali bonitate recedunt, à cauſa morbifica alterati, deficiente reſiſtentis valida, quam ab aliarum unione recipiebant: nec alio modo putredinem ſecundùm totum vel abſolutam admittent, quia cùm, per eos, in integra partium ſeparatione conſiſtat, patet hanc præcedere diſgregationem, conſequenter cum Antiquis conveniant, hujuſmodi diſgregationem aſſignando pro cauſa mediata Febris, dum dependenter ab hac putredo utraque proximior Febris cauſa habetur, & ſi *Vvilliſius* diſgregationem ſeu exaltationem principii calidi in ſanguine recenſet, tamquam cauſam immediatam Febris, cùm doceat *ſanguinem per eam ad efferveſcentiam præter naturalem impelli*, quæ eſt Febris eſſentia, per hoc non diſcrepat ab Antiquis, quorum aliqui determinaverunt Febrem ſynocham imputrem, ab efferveſcentia ſanguinis provenire, quæ cùm conſiſtat in motu partium componentium, earumdem diſgregationem immediatè antecedentem ſupponit, cùm hac ſola partes in liquidis ad ordinatum motum habilitentur, & ita concedere debent, & ipſi diſgregationem partium calidarum in ſanguini, eſſe immediatam cauſam illius efferveſcentiæ.

Et ſi quæratur quomodo in combuſtione humorum ſuccedat diſgregatio, reſpondetur prius ab extrinſeco agente calido humidum mixti comburendi attenuare, & cum eo mixtionis vinculum laxari.

XXII. Ab exaltatione principii calidi, vel ejuſdem diſgregatione, facilis eſt ad combuſtionem tranſitus, imò non poteſt dari combuſtio ſine tali exaltatione, quia non eſt niſi ſubita & coacervata exhalatio partium ignearum, accenſionem ſubeuntium; in quibus diſgregationem priùs licet conſiderare: quomodo enim à mixto exhalarent, niſi à cæteris diſgregatæ fuiſſent? Tunc verò exaltationi prædictæ ſuccedit combuſtio, quando diſgregatæ, ſeu exaltatæ particulæ cum impetu, & copia à mixto erumpunt, quod facilè aſſequuntur propria virtute, & impetu, laxata mixtionis clauſtra diſrumpendo, & agmine facto evolando, unde ſine magno præjudicio poteſt principii calidi exaltatio, & diſgregatio accipi, & conſiderari pro cauſa primaria & neceſſaria Febrium ex combuſtione humorum, & in hujus cauſæ acceptione trahere *Helmontium*, & *Sylvium*, cùm combuſtionem in Febribus non renuant, ut demonſtratum eſt ſuperiùs *cap.* 4. *num.* 45. & 46.

XXIII. Cauſæ diſgregationis ſeu principii calidi exaltati, plures colliguntur ex *Vvilliſio*, inter quas conſideratur *motus*, qui majorem naturali effervescentiam efficiendo, prout ſubſequens pulſus frequentia demonſtrat, unionis etiam vinculum diverſa ſanguinis principia in unum nectens laxat, principiis magis activis, & præponentibus (quale eſt ſulphur, & ſpiritus) ad inordinatum motum elatis, ſeparationem molientibus magis ad libertatem, & ſuæ ſphæræ quietem, tamquam bonum proprium, quàm unionem cum aliis ad ſolam mixti perfectionem conſpirantibus: Quapropter collectis viribus, cùm hac naturali inclinatione, eo conatu, & activitate quibus valent, incipiunt ab aliis diſgregari, & continuato impetu, & conatu à cæteris principiis ſeparatio ſuccedit, & cùm partibus ſuæ conditionis agglomerantur, & turmatim erumpunt, in modum combuſtionis, non aliter ac in rota currus quæ per motum accenditur, particulæ ſulphureæ, & igneæ in ea exiſtentes, ratione motus plurimum commoventur, & dentius agglomeratæ (quod diſgregationem importat), facto velut agmine, cæteras partes amovendo, & ſeparando, illicò catervatim erumpunt, & diſceſſu ſuo incendium producunt. *Ita Vvilliſ. lib. de ferment. cap.* 10. A motu fermentationem promoveri majorem, ut poſſit eſſe cauſa diſgregationis, docent Oenopole, qui catena ferrea, fæces in fundo dolii hærentes agitant & novam fermentationem inducunt, quod & faciunt mulierculæ, quæ cereviſia fermentationem abeunte, vaſa operculo claudunt, & tantùm volutant, donec fermentationem fieri ſperent: Vinum novum, & cereviſiæ, ſi curru vehantur, & expirandi facultas eis non detur, dolia rumpunt exacerbata, & aucta per motum fermentatione. Oleum tartari, & ſpiritus vitrioli confuſa, etiamſi deferbuiſſe videantur, ſi commoveantur, fermentationem repetunt. Ex quibus concludi poteſt, motum fermentationem promovere, & augere, à qua poſtea diſgregatio efficitur.

XXIV. *Martianus loc. citat.* ſuæ diſgregationi motum, ut cauſam aſſignat, & probat exemplo Scytharum *ab Hipp. lib.* 4. *de morb. ſect.* 2. propoſito, qui ſola lactis agitatione butyrum, ſerum, à caſeo ſegregabant.

XXV. Alteram cauſam, *calorem externum*, dicit *Vvilliſius*, qui humido mixti attenuato unionis vinculum partes ad unitatem reducens relaxat, unde partes ſine debito fræno, ſui juris aliquo modo factæ, inſito, & naturali motu propenſionis, cum homogeneis ſe aſſociant, id primò aſſequentes ſpirituoſæ, & ſulphureæ ob ſui tenuitatem, & ad motum promptitudinem, quibus facillimè fractam vinculi reſiſtentiam ex toto ſuperant, ex quo effrænes evadunt, omnimodam libertatem affectantes, inordinato motu, & activitatis violentia, ſanguinem conturbando, & ſicut menſtrua, ſalina ſcilicet, aquæ regiæ, vel ſtygiæ, metalla, ſale minerali referta adoriuntur, & particulas eorum ſalinas, utpote congeneres à mixtione ſolvunt, ſic etiam particulæ ſulphureæ in aliquo mixto diſgregatæ, vel accenſæ, proximas partes ejuſdem generis corripiunt, & ſuo motu diſtrahendo, & pulſando ab aliis diſgregant, & ſibi uniunt, & impartita accenſione unitim mixti incendium moliuntur.

XXVI. Huic cauſæ ſubſcripſit *Martianus loc. citat.* quando dixit, *videmus æſtate propter exceſſum caloris, lac abſque coagulo inſpiſſari, & multa eſſe tum calida, tum frigida, quæ lacti impoſita illud coagulant, & ſerum à caſeo ſeparant ſeparationem autem præcedit diſgregatio.*

XXVII. *Quantitas partis calidæ in ſanguine*, eſt altera exaltationis illius cauſa, quia quantitatis exceſſu potens aliis dominatur, perfectamque unionem renuit, dominium ſola affectans, quia qualitate, & virtute à quantitate auctis aliis ſupereminet; ea enim ſolum unionis jugo ſe ſubmittunt, quæ ſimul attemperata ſunt: hinc eſt, quòd talis pars excedens in cæteras agit, ut à ſe expellat donec diſgregationis, & ſeparationis intentum conſequatur; Hanc cauſam agnovit. *Hipp. lib. de inſom.* ubi habet; *ſi plenitudo inciderit, ſecretio quædam excitatur, quæ animam perturbat.*

XXVIII. Hujus cauſæ meminit *Martianus loc. cit.* quando ſcripſit, *primùm eſt quando aliquis humor, eo uſque in corpore augetur, ut cæteros copia longè ſuperet.* Pro cujus confirmatione ſupra citatam *Hipp.* ſententiam producit, & adnotat per *ſecretionem Hipp.* non intelligere *evacuationem* aliquam, ſed *diſgregationem*, quod probaſſe *in com. illius ſententiæ* teſtatur.

XXIX. Idem præſtat defectus ventilationis, & ab eodem *Vviliſio loc. cit.* explicatur exemplo fœno madidè repoſiti, in quo ſulphuris particulæ plurimum ſcatent, quæ latice aquoſo pro vehiculo potitæ, ſeſe in motum exerunt, cùm verò ob ventilationis defectum, paulatim exhalare nequeant, intus coercitæ, adeoque in exaltationem ſuam perductæ, invicem magis approximari, & ſe mutuò incitare valent, dein poſtea plurimum conglobatæ, ſeſe latiùs explicant, & ſubjecti clauſtra perrumpere incipiunt, adeoque incendium producunt. Quod de ſanguine proportionaliter dicendum prohibita tranſpiratione.

XXX. En quomodo *Vvilliſius* in cauſis exaltati principii enumerandis, recolligit illas ab Antiquis receſitas, *motum* nempè, *calorem*, *obſtructionem ſeu*, prohibitam, tranſpirationem, & admixtionem rei calidæ, quæ in quantitate principii calidi recognoſci poteſt, & expreſſiùs has enumeravit *lib. de Feb. cap.* 9. agens de Febre putrida, dum tempus anni æſtivum, quod viciniam rei calidæ exprimit, victum lautum, & optimum, & vinorum divitum potum aſſiduum, quæ admixtionem rei calidæ repreſentant, & impeditam reſpirationem harum Febrium cauſas fatetur, nec motum excludit, dum ad hujus Febris generationem reducit omnes cauſas ephemeræ, inter quas motum enumeravit. Eaſdem admittit *Sylvius lib.* 1. *Prax. Med. cap.* 11. ubi reddendo cauſam depravationis *bilis*, *pituitæ*, & *ſucci pancreatici*, à quibus omnium Febrium originem trahit, has omnes enumerat, & ſi putredinem omiſit *Vvilliſius* in prædicta Febre, non ab omni Febre rejecit, ut modò videbimus, illorum ſententiam ſectando, qui malignas ſolùm à vera putredine abſoluta volunt

XXXI. Tertia cauſa à *Vvilliſio* aſſignata, eſt *ſanguinis coagulatio*, quam dupliciter ſumi poſſe docet *lib. de ferment. cap.* 12. & *primò* quando materia tenera, & mollis in rigidam, & ſaxeam obdureſcit. *Secundò* pro diſſolutione liquoris in partes hæterogeneas, ſic lac dicitur coagulatum, quando in partes caſeoſas, & ſeroſas, hoc eſt tenues, & craſſas faceſſit, & de hac ibi loquitur, itaut per ſanguinis; vel humoris coagulationem, illorum diſſolutionem, & ſeparationem in ſuas partes componentes, intelligere debeamus, quod apertè declaravit *lib. de Feb. cap.* 12. his verbis *ſunt alius generis venena longè periculoſiora, quæ ſanguinem coagulant, ejuſque mixtionem corrumpunt, deſtruendo, ſcilicet maſſæ ſanguineæ primò coagulationem, dein putredinem inducunt; enim ſpiritus cruoris à veneni contagio profligati diſſipantur, liquoris mixtio æquabilis ſolvitur, quare particulæ craſſiores ſe mutuò implicant & (inſtar lactis ab infuſo coagulo, aut ſpontanea aceſcentia) invicem coagulantur, hinc cruor in vaſis grumeſcit, ut minus promptè in iis circuletur, hujus portione coagulatæ, interius in cordis ſinu delatæ, illic ſtagnare aptæ ſunt, adeòq; crebras ſincopes & lypothimias pariunt; exterius adductæ, & inter circulandum in cute defixæ, modò uberiùs cõgeſtæ per totum nigredinis ſuffuſionem inducunt, modò parcius diſperſæ maculas tantum. Aut vibicum inſtar ſtigmata purpurea, cæteraque malignitatis*

tatis phænomena efficiunt, ſanguinis autem coagulatio ipſum ad putredinem, ſeu corruptionem diſponit, uti videre eſt in ſanguine extravaſato, qui citò nigreſcere, & putrere ſolet, etenim ſpiritu exhalato in cruore reſiduæ ſulphuris, & ſalis particulæ à ſe invicem diſcedere, & mixtionis vinculum diſſolvere, unde putredo ſequitur, incipiunt, & c. 19. *de Feb. maligna in ſpecie diſſerendo* ait. *Efferveſcentia ad eumdem modum peragitur, ac ſuperius de putrida dictum eſt, nimirum ſanguinis pars ſulphurea ſupra modum incaleſcens, fervore ſuo velut incendium concipit, inter deflagrandum, & materiæ aduſtæ copiam ingentem in cruore accumulat, à cujus ſubactione, & ſecluſione ſolito Febrium more ſtatus, & criſis dependent ſuper his verò ſanguis venenato quodam miaſmate infectus inter deflagrandum ratione fermenti maligni per partes coagulari, ac putreſcere incipit, quare præter uſitata Febris vulgari ſymptomata propter ſanguinis quaſdam partes congelatas, aut necroſi affectas ſyncope, & ſpirituum dejectio, necnon macularum, ac ſtigmatum apparentiæ ſuccedunt. Et ſi Febrium malignitatem à veneno emanare profiteri videatur advertendum eſt hujus virtutem non in qualitate occulta refundere, ſed in manifeſtam, nempè coagulationem, quæ putredinem vel efficit, vel repræſentat partium diſſolutionem efficiendo, vel in ea conſiſtendo, & per putredinem explicantur omnia phænomena Febris maligna, itaut concludendum ſit rationem formalem malignitatis conſiſtere in coagulatione, ſeu putredine ſanguinis, & humorum. Venenum verò coagulans eſſe cauſam remotam.* Quod confirmavit *cap.* 12. in initio ſcribendo, *in qua non ſolus ſpiritus & ſulphur, velut in Febre putrida impetum faciunt, & ſanguinem immodicè effervere cogunt, verum inſuper cruoris mixtio ſtatim diſſolvitur, ejuſque liquor in partes faceſſit, adeòque horrenda ſymptomata cum manifeſto vitæ periculo in hujuſmodi affectione inducuntur*, & inferiùs idem expreſſit, dicendo, *ſi quando ſpiritus cruoris miaſmate venenato, aut cum aere inſpirato, aut per poros attracto primò occupantur, illicò per totam maſſam ſanguinis, ejus fermentum diſſipatur, portiones infectæ ſtatim ab æquabili mixtione ſolvi in partes, ſedere, & coagulari incipiunt, eademque in cordis ſinus delatæ ibidem ſtagnare, adeoque ſyncopem, lypothemias, & non rarò ſubitam mortem inducere.* Ex quibus manifeſtè patet Febris malignæ ſymptomatum cauſam ad putredinem reducere. Quòd ſi adhuc aliquis evincere conetur *Vuilliſium* malignam, & venenatam qualitatem in Febre maligna admittere, non renuam, dummodò putredinem non excludat, excludere enim eſſet illius mentem pervertere, ex eo quòd ſatis apertè loquitur pro ejus admiſſione, & tunc uniformis erit illis, qui & putredinem, & venenatam qualitatem in Febre maligna uniunt, in hoc ſolùm diſſimilis, quod illi occultam mittunt qualitatem, hic manifeſtam? ſi verò putredinem ſimplicem Febris malignæ cauſam determinare concedamus, concordem habemus cum citatis *cap.* 5. *n.* 1.

XXXII. In hanc ſententiam *Helmontius* veniſſe videtur, quando *lib. de Feb. cap.* 2. *n.* 9. ſcripſit, *deinde didici quod ſola Febris maligna in hoc à cæteris diſcrepet, quod ſua materia peccans adjunctam habeat putredinem incipientem, quæ ſi dein ſui faſtigium perreptarit, donec putredo ſit in facto eſſe, intuſque manſerit neceſſariò mox mortem adferat, ſi verò in fieri eſſe foras propulſetur, ut in variolis, ereſipelate & plerumque ſanatur.* Quod ſi per putredinem incipientem interitum caloris, & per putredinem in facto eſſe partium diſſolutionem, & formæ corruptionem intelligamus, non habebimus in quo *Helmontius* à ſupradictis diſſentiat. Si verò per putredinem incipientem, & in facto eſſe, diverſos gradus putredinis concipiamus, diſſenſus verſabitur ſolùm circa iſtos, nulla exiſtente in modo curationis diverſitate, cùm iiſdem remediis profligetur ultimus, ac primus gradus putredinis, quod cùm ſit principale intentum Medicinæ in hoc concordia, qualemcumque in cauſa diſcordiam ſilere facit.

XXXIII. *Kergerius in lib. de fermentatione*, opinioni *Vuilliſii* ſubſcripſit dicendo, *itaque diſtinguendum eſt inter fermentationem puram, quæ ab omni putredine, aut alio quocumque corruptionis modo libera, qualis, eſt in muſto, mulſa, cereviſia, vino pomaceo, pyraceo pane, &c. & inter fermentationem mixtam, aliis corruptionis modis, præcipuè verò putredini, ubi ferè pari paſſu ambulant, & in perniciem mixti collaborant, qualia contingunt in Febribus malignis, & peſtilentibus.*

XXIV. *Sylvius* in eamdem venit opinionem *lib.* 1. *prax. Medic. cap.* 33. *n.* 7. dicendo, *judicio malignarum Febrium cauſam, ſi non ſemper, ut plurimum ſaltem, ſal eſſe tum volatile, tum acre, quod glandularum liquorem ſubacidum concentratione noxia enervet, atque inertem invalidumque præſtet, unde ſanguinis conſiſtentia naturalis minuatur, ac proinde ejuſdem rarefactio eludatur quin non rarò ſpirituum animalium ſecretio impediatur*, & per hoc coagulationem *Vuilliſii* in Febre maligna admittit, cùm acria & corrodentia ſanguinem coagulent, ut docetur *cap.* 9. n. 11. & *n.* 8. ſubjungit, *ſanguis ergo minus conſiſtens, rarefactionem ſuſtinet minorem, unde non tantùm pulſus ſequitur parvus, ſed inſuper languidus, quin poſtea extinguitur, opprimiturque facilius ignis vitalis in ſanguine accenſus & ſuſtentatus, obruitq; tam ſæpè imparatos mors inexpectata*: Ex quibus colligo *Sylvius* veram putredinem in Febribus malignis & peſtilentibus admittere, ſanguis enim minus conſiſtens, & minorem rarefactionem ſuſtinens, & ejus conſiſtentia naturalis minuta, laxitate, tenuitate, & diſſolutione peccare probat, quæ putredinis vel perfectæ vel inchoatæ, argumenta exiſtunt, quia diſpoſitiones ad accelerandum caloris nativi interitum, in quo eſſentialiter conſiſtit, idcircò *Ariſt.* & *Gal.* requirebant ad putredinem, ut mixtum laxaretur, & more, & parum conſiſtens primo evaderet. Extinctio poſtea ignis vitalis in ſanguine accenſi, nonne exprimit veram putredinem ab *Ariſt.* per interitum caloris definitam? Nec obſtat quod *n.* 9. *cit. cap.* aſerat Febrium malignarum cauſam forinſecus advenire, numquam per ſe ex corruptis ſpontè humoribus, quia ex hoc deducitur Febrem malignam ex corruptis non ſpontè humoribas fieri, & conceſsa humorum corruptione in Febre maligna, negat provenire ab intrinſeco humorum, vel ab alia cauſa intùs in corpore exiſtente, ſed ab extrinſeco cauſam corrumpentem vocat, per quæ concordat cum illis quæ determinavit *cap.* 44. *n.* 62. ubi ait, *pulſus minor, ac debilior debetur quoque aliis rebus præter naturæ leges ad cor delatis, quoties aut humores in corpore corrupti, aut halitus flatuſque ex ipſis producti, aut vena per os, nares, cutiſque poros, vel per quamcumque aliam viam, corpus penetrantia unà cum ſanguine cor accedunt, & ſanguinem aut nimis ſolvunt, ac diſſolvunt, aut nimis coagulant, coguntve, aut quovis alio modo ad debitam ſui rarefactionem ineptum reddunt.* Cùm verò pulſus minor, & debilior Febris malignæ inſeparabilis comes, & ſoboles exiſtat, ſi ille à corruptis humoribus, & ſanguine nimis ſolito aut diſſoluto efficitur, & Febrem malignam ab his effici non eſt denegandum, hæc verò putredinem veram, & abſolutam exprimunt, & conſequenter Febrium malignarum ortum à putredine concludunt, & ſimul unionem cum aliquibus ex antiquis *Gal.* & *Hipp.* præceptis & auctoritatibus adhærentibus, convincunt.

XXXV. Hinc animadvertendum eſt, quando fermentum in Febrili cauſa explicanda vocatum fuerit, idem venire ac putredinem ſecundum quid, & acidum, ſalſum, amarum, auſterum, & ejuſdem putredinis differentias involvere, quæ à ſecundis qualitatibus deſumuntur, quia in hoc ſunt magis ſenſibiles ad imitationem Antiquorum, qui pituitæ excrementitiæ, & præternaturalis differentias, per hujuſmodi qualitates expoſuerunt. Sic quando principii calidi exaltationem nominamus, vel diſgregationem, vel combuſtionem humoris intelligimus. Et quando coagulationem, vel diſſolutionem humorum dicimus, putredinem abſolutam delineamus. Quibus animadverſis, & menti altè fixis, concordiam inter Antiquos, & Modernos conſervabimus, & tollitur omnis æquivocatio, quæ poſset contingere in decurſu hujus operis, per dictorum nominum uſum.

CAP. VII.

De cauſis Febrium ex Helmontio.

I. Quia ab Helmontio magis Antiquorum doctrina in Febrium explicatione dilapidari videtur, & ſophiſtica ſubtilitate everti, ideo congruum duxi illam

ſeparatim examini ſubjicere, & in novorum verborum viſceribus Antiquos ſenſus indagare.

II. Hic *lib. de Feb. cap.* 16. *num.* 9. Febrium cauſam ſtatuit *idem*, quæ in vitali initio ſucceſſit, quæ *idea* ut cauſa effectrix in ſe virulenta, ac varians juxta ſignaturas quas hæc arbor ideæ febrilis pro fructibus exhibet: eo modo quo rabies canis excitatur, in concepta ejus per ideam effectricem illius rabidi veneni, quod in ſano carne non eſt, prout in amente atque inde patere iſtud virus quod noſtram à morſu ferit imaginationem, fabricari ab idea per conceptum rabidi patrata.

III. Quid autem ſit iſta *Idea*, & quomodo operetur, explicat *tract. de Ideis morb. à num.* 19. *uſque ad* 34. ubi vult, *Ideas eſſe principia ſeminalia*, ideoque penetrare, & operari naturaliter quælibet; ſi enim in materia ſeminum non inſit idea aliqua rectrix, & formatrix à generante formata, ſemen per ſe ſterile prorſus permanet. *Hæc idea ſeu principia ſeminalia*, non ſunt immediatè in anima humana, ſed in Archæo impetum faciente, ſiquidem ſine iſta *idea* planè omnis actionis operationis, & propagationis exſors Archæus maneret, & aliquando ultra *ideas* perfectas Archæi introducuntur, in eo *Ideæ exoticæ* (hoc eſt principia ſeminalia extranea) alienæque aſcendenteſque in jam conſtitutivas perfectivas illius, & ſuarum operationum principia; hujuſmodi *ideæ exoticæ* non ſecùs ac diverſorum ſubjectorum lumina, cùm jam *perfectis ideis* exiſtentibus ſe mutuò penetrant, quæ cum materiam capeſſunt, jam morbus natus eſt, cùm enim prædictæ *ideæ* ſint ſemina, quia *exoticæ* ſunt, erunt *ſemina rei exoticæ* naturæ, & conſequenter morborum. Et quia ſemina ad hoc, ut ſuam potentiam ad actum deducere valeant, & in lucem edere, illud cujus ſunt ſemina, indigent materia proportionata pro formatione, & delineatione corporis juxta ideam, ſeu virtutem formatricem in eis exiſtentem. Pari pacto iſtæ *ideæ exoticæ*, ſeu ſemine morborum, ſi invenerint materiam in corpore aptam, ut morbus in eam delineari poſſit, tunc morbus excitatur. Illa verò materia dicitur apta in qua nulla adeſt reſiſtentia, qua ſeminalis virtus eludatur, ſed ſeminis morboſi impreſſionem ſtatim recipit, & patitur diſponi ſecundùm virtutem ipſius *ideæ*, vel *ſeminis*, & tunc fit morbus. Ideò pars quæ imbuitur tali *Idea*, hoc eſt ſemine morboſo, cùm materia huic proportionata pervertitur à ſuo naturali ſtatu, quia in ſe continet ſemen exoticum morboſum, ſecundùm cujus directionem operatur, & quia tale ſemen eſt exoticum, illius operatio enim erit exotica, ſeu morboſa. Etenim ſicut *ideæ ſeminales*, & *primitivæ* in ſemine plantæ, hominis, vel bruti figurant hominem, plantam, vel brutum, ita *ideæ morboſæ*, & *exoticæ*, in partibus exiſtentes, materiæ proportionatæ incidentes morbum delineant. Et hoc perſequitur oſtendere exemplo calculi renum, & veſicæ: calculus enim non eſt morbus, ſed ipſa *idea* in poteſtatibus Archæi renum, vel veſicæ radicaliter inſita, à fermentis verò in Archæum renum, & veſicæ, & partium ſubordinatarum introducitur idea formans, & actuans calculum, idem exemplificat *citat. Tract.* exemplo fabæ germinantis, & Cancri.

IV. Ex his manifeſtum evadit, *ideas* morborum nil aliud eſſe quàm *cauſas morborum* illos immediatè efficientes, quia ideæ nil aliud ſunt, quàm ſemina morborum, & ſemen eſt cauſa immediata efficiens illius corporis, quod potentia, & virtute in ſe continet, claudens ſuo ſinu facultatem formatricem, immediatum agens delineans corpus, & primum conſtitutivum ſeminis, in ratione principii talis corporis. Virtus verò formatrix, inter cauſas efficientes connumeratur, conſequenter dum *ideæ morborum*, non ſunt niſi ſemina eorum, ideæ erunt cauſæ efficientes morborum, & quia ſemina cum principio activo ſeu virtute formatrice efficiente, conjunctum habent principium paſſivum, nempè materiam, quam virtus formatrix actuare, & organizare debet ad ſuæ virtutis regulam, & in ea ſpecie, in qua illa adſcribitur, ut ſi virtus formatrix, ſit in vegetabilium ſpecie, materia debet eſſe vegetabili proportionata. Idcircò etiam ad conſtituendam *ideam morboſam* opportet, ut cum cauſæ efficienti morbi conjungatur cauſa materialis proportionata ad recipiendum illius influxum, qualis, & quantus in ea continetur. Et ſicuti virtus formatrix ſemen vivificans, delineando corpus juxta ſuæ virtutis præcepta, illud delinea ad ideam quam in ſe continet, ita ſe habentem in diſpoſitione partium ſecundùm figuram, magnitudinem, ſitum, & numerum, ſicuti ſe habet artifex, in componendo illud, cujus ideam concepit, hinc eſt quòd ad hujus ſimilitudinem dicitur virtus formatrix organizare animal, ad formam ideæ, quam in ſe habet, hoc eſt ad formam virtutis quàm ſuo ſinu claudit, conſequenter cauſa efficiens morboſa, materiæ proportionatæ conſortio morborum producens, per ideam qua illuminatur ad agendum tali modo, nil aliud exprimet, quàm illam cauſam agere juxta ſuæ virtutis potentiam & exigentiam materiæ.

Hanc *ideam*, quam ſuperiùs loco citato cauſam Febrium ſtatuit, talem eſſe confirmat, *lib. de Feb. cap.* 16. *n.* 8. dum ait, *cauſam Febrium aliam non eſſe, quàm aliud impetum faciens, ſeu Archæus, dum ens ideale producit, vel concipit in ſe, & talis idea concepta eſt idea furoris*, ut *loco citato* ſupra *num.* 16. *explicat*, per quam æſtuat, incaleſcit, & turger, per quæ Febris adeſt, & angit, & ſicut ſaliva canis rabidi etiam poſt mortem ipſius, producit ſuam rabiem ſimilem rabiei canis, unde manavit in eo quem momordit, quia in ſaliva fuit idea formatrix ſeminalis illius rabiei, quæ in cane præextitit, unde recepta in homine talis ſaliva ratione illius ideæ ſeminalis, eamdem rabiem producit in homine. Sic Archæus dum concipit ideam furoris, quia talis idea eſt eſſentialiter architectonica mali, & formatrix perturbationis, excandeſcentiæ æſtus, ideò in Archæo, in quo fundatur talem effectum producit, qui dicitur Febris. Conceptum hujus ideæ ab Archæo vult dependere ab animi perturbationibus, ut *cit. loc. n.* 11. & ab indigeſtis, & malè digeſtis, & tranſmutatis ut *num.* 13. quæ omnia cauſas occaſionales vocat. Ideoque concludit vitam eſſe intimum formale, atque eſſentiale Febrium efficiens, in *fine cit. cap.* prout dixerat *eodem loco n.* 4. quia tale principium Febris conſiſtit in idea ab Archæo concepta, in eoque permanente, Archæus verò eſt principium vitale, conſequenter formale, & intimum principium Febris, eſt principium vitale.

His præhabitis, non eſt difficile intimum ſenſum doctrinæ *Helmontii* attingere, hancque cum dictis *ſuperiori capite* conciliare. *Cauſam Febris* determinat eſſe *Archæum, concipientem ideam furoris*. Idea, ex dictis, non eſt niſi cauſa formatrix & efficiens, prout ipſe fatetur in ſupradicto exemplo canis rabidi, quapropter idea furoris, non erit, niſi cauſa formatrix, vel efficiens illius. Unde Archæum concipere ideam furoris, aliud non ſignificabit, niſi Archæum, ſeu ſpiritum vitalem in ſe concipere, ſeu potiùs ad modum ſeminis cauſam efficientem, vel formatricem furoris, aliunde ejaculatam recipere. *Archæus eſt ſpiritus vitalis in vitali membro, corde, & ſanguine reſidens vita fruens*, in eorum ſententia admittentium ſanguinem animatum. Et furoris ideam concipiet, quando ab aliqua cauſa efficiente inflammabitur, & incendium ſuſcipiet, & verè tunc dicetur furorem concepiſſe, violenter determinatus ad ſuas operationes depravatè exercendas, nimis intensè partium ſubjecta calefaciendo, & ſanguinem, in cujus ſinu hoſpitatur, æſtu & perturbatione inſigni exagitando, & hoc modo convenit cum antiquis dicentibus Febrem eſſe calorem accenſum in corde à cauſa præternaturam calefaciente, medio ſanguine, & ſpiritu per totum corpus diffuſum; à cauſa enim prædictam præternaturam calefaciente, habemus *ideam*, quæ non eſt niſi cauſa efficiens, quæ eſt morboſa, & quia depravat ſpiritum, & ſanguinem intenſiori calore. Aeſtus, perturbatio à prædicto calore ſpiritui impertita, furorem exprimunt, dum ſpiritus accenſus irati inſtar, legem non habet in motu, nec imperantis naturæ audit præcepta, vel contemnit, illi inſultando, dum ad morborum juriſdictionem tranſit operationes lædendo, quòd ſi ſpiritum vitalem à cauſa calida accenſum tamquam idea morboſa concepta conſideramus efficere perturbationem, æſtum, & efferveſcentiam, à quibus eſt Febris, ut conſideravit *Helmontius*, quis non videt delineatam ad unguem recentiorum ſententiam, affirmantium Febrem eſſentialiter conſtitui per efferveſcentiam, æſtum, perturbationem ſpiritus, & ſanguinis?

Quod ſi conſideramus cauſas ideæ conceptæ ab Archæo, quæ dicta ſunt modò à nobis, magis confirmabunt,

bunt, ſunt autem ingeſta, male digeſta, & traſmutata, quæ Archæo commixta, illud violenter inducunt ad concipiendam ideam furoris, quæ non eſt niſi cauſa æſtus, & perturbationis; & quid aliud expreſſit *Vvilliſius* quando docuit extranea mixta ſanguini, imprimere talem actionem qua inordinatè effervescit, & cum eo ſpiritus vitalis ſuo ſinu reconditus, Archæo *Helmontii* correſpondens, ejuſdem actionis imperio cum tumultu æſtuat, & cùm ut furens irregulari, & præter naturam motu delirii argumenta præbet ſpiritus vitalis ſedes, hanc inordinatam effervescentiam; qua veluti furens delirat efficere demonſtrat? Et clariùs hoc exprimere voluiſſe *Helmon.* deducitur, ex eis quæ *cit. loc. de Feb. cap.* 11. ſcripſit, ubi prædictas cauſas explicando inter has enumerat *primò alimentum*, quòd in ultima partium digeſtione depravatur, quia dum partes ſolidæ ſibi è ſanguine ſtudent aſſimilare nutrimentum, contingit perſæpe degeneres fieri alterationes, & veluti abortus præpoſteros, hoc ergo degener alimentum, varias ſubiens ſuæ mutationis abuſivas teſſeras, diverſas quoque Febres gignit; degenerat etiam tale alimentum præter dictas alterationes, vel ob admixtionem extranei, vel impreſſione peregrina, vel errore indignati vel evocati Archæi: *ſecundò humorem*, quem venæ meſeraicæ attrahunt ab extremis ilei inteſtini partibus, qui non eſt alimentum, ſed ſcoria, ſeu ſtercus liquidum, in natura ad ſuos fines utile, nempè ad miſcendum urinæ, ut non lapideſcat, & aquoſior fiat, unde aliò deductum Febrem excitat, quia ſui natura eſt excrementum, & à ſuo hoſpitio recedit: ab hoc humore continuas Febres fieri, à primo intermittentes, & has cauſas occaſionales dixit, & harum modum agendi *cap.* 1. *cit. lib. nu.* 28. explicat, exemplo *ſpinæ* quæ digito infixa, licèt frigida, calorem tamen in eo excitat occaſionaliter, ita ait ipſe, cauſa peccans in Febri non calet ex ſe; calefacit enim tantùm occaſionaliter, & ad ſpinæ, ſeu cauſæ occaſionalis ablationem ſequitur ſanitas, & ſolùm accendit ſe ipſum Archæus, in niſu quo cupit expellere materiam occaſionalem, tamquam ſpinam ſibi impactam. Et quid aliud ſunt prædictæ cauſæ occaſionales, quàm fermentum extraneum ſpiritui vitali implantatum, vel in illius ſede tranſportatum, dum cauſæ prædictæ ea omnia efficiunt, quæ fermenta operari prædicant auctores hujus ſententiæ. Quæcumque extranea ſanguini miſcentur, illa expellere tamquam inimica tentat, ob inſitam cuilibet facultatem tuendi ſuam entitatem, & bonitatem, & hoc eſt ſpinam ſanguini infigere, quam ſuo niſu expellere cupit, & quamvis *capit.* 2. *num.* 2. *&* 3. *cit. lib.* intendat excludere à cauſa occaſionali *bilem*, *pituitam*, *melancholiam*, *& humores putridos*, ex illius principiis tamen horum exiſtentia convincitur, quia ſi in tertia concoctione alimentum degenerat in aliam naturam, hoc poteſt contingere in aliis præcedentibus concoctionibus, & ibi alimentum degenerans excedere in caliditate, vel frigiditate, humiditate, vel ſiccitate, aciditate, amaritie, ſalſedine, ponticitate, & ita induere naturam, & temperiem quam Antiqui concedunt *bili*, *pituitæ*, *melancholiæ*, *& humoribus putridis*.

Nec differre videtur à recentioribus per ea quæ *cap. ultimo num.* 12. *cit. libr. docet*, neque Archæum licèt ab externo errore non ſollicitetur, tamen ſuæ incontinentiæ peccato ſubinde ſua ſponte furores aſſumere, propria libertatis luxuria tumultuando, quia in hæc coincidit cum eis, quæ docentur *à Vvilliſio* de principio ſanguinis calido exaltato, & effræni reddito, juxta dicta *ſuperiori capite*. Et confirmat, quæ dixit *Martianus* de diſgregatione, ut conſideranti patebit, novitatem verò verborum, non conceptum, pro explicanda natura Febrium tranſtulit in medicinæ campum Helmontius.

CAP. VIII.

De modo quo fit Febris, ex Antiquorum mente.

I. Generationis Febrium modum rectius quis aſſequi non poteſt, quàm cognitione cauſarum, & ponderatione ſui modi agendi, unde huic inſiſtere determino, & *pro indagando modo generationis Febrium* ex Antiquorum mente, *Altimarum* ſequar, qui *lib. de moder. Feb. parte* 1. *cap.* 14. hujuſmodi generationis Febrium modum proſequitur, ſingulas cauſas ſeparatim examinando.

II. Et primò quo ad *motum*, ait, *per hunc accendi Febrem*, cùm quiſpiam immoderata exercitatione uſus, in laſſitudinem incidit, caliditatem immodicam in muſculis atque articulis habens. Etenim hi ſunt, qui primo calorem excipiunt, qui ſi in totum extenditur, & hinc continuatim ad cor aſcenderit, neceſſariò in Febrem homo incidet. Idem evenit in *ira*, quæ *eſt fervor, ac vehemens motus caloris*, unde per immoderatum motum ejuſdem caloris, nonnumquam per totum corpus diffunditur, ſimulque hoc fervore aliquando ſpiritus, & ſanguinis ſubſtantia calefit, atque ita Febrem accendit immodicam. *Ex vicina rei calidæ*, ſive ſit Sol, ſive ignis, ſive medicamentum calidum, quod extrinſecus proximum fiat, aut adhæreat, calor præter naturam in noſtris corporibus generatur, nondum tamen Febris exiſtit, niſi cor una calefactum fuerit, *Propter detentum quoque calidi effluxum*, ex cutis denſitate vel alia de cauſa, & prohibitio refrigerante, quod per motum arteriarum attrahitur, & per porroſitates cutis introducitur, calor augetur in ſtatum præter naturalem, & Febris generatur. Etenim non attracto eo, qui refrigerandi vim habet, neque effuſis ad exteriora fuliginoſis excrementis calidis: calor cordi communicatur, & ejus naturalis intenditur, qui eſt Febris. *Ob admixtione calidæ ſubſtantiæ*, augetur præter modum caliditas, & proinde etiam Febris generatur; nam quemadmodum aridi calami vegementiùs flammam attollunt, ita hæc eſculenta calida, & acria, calorem noſtrum adaugent ac immoderatum adeo efficiunt, ut cordis calori additus, & impreſſus, Febrem generet. *Ob putredinem fit Febris*: nam ſicuti in externis corporibus putrefactis, tum generari, tum augeri caliditatem inſpicimus, pari pacto, quæ putreſcunt in animantis corpore, calorem quendam immodicum in his partibus, in quibus putreſcunt, efficere poſſunt, & demum univerſum corpus concalefacientia, ſimulque & cor ipſum, Febrem excitant, ſive calorem per partem poſt partem illi communicando, ſive per halitus putridos, & calidos.

III. Multa ſunt in hac doctrina animadverſione digna, & ad intentæ concordiæ conſecutionem ſcito neceſſaria, & primo dum volunt priùs partes corporis calefieri à cauſis calefacientibus, & per illas tamquam per gradus, & mitratos funiculos calorem ad cor aſcendere, illiuſque igneum efficere, non poſſunt negare à prædictis cauſis ſanguinem non calefieri, priùs quàm calor ad hoc pervenerit, cùm in ſanguine ſit diſpoſitio ad ſuſcipiendum calorem, quia tenuis fluxibilis, & ex ſui natura calidus, & cauſa ſit ei proxima, dum calor eſt partibus impreſſus, & per has continuò movetur ſanguis. Et certè quomodò poſſunt partes præternaturam calefieri, & ſanguis in intimis illarum penetralibus per arteriarum & venarum canales fluens non excandeſcere? Ingeſta, quæ calefaciunt, nonne priùs in ſanguinem vertuntur, quàm partibus diſtribuantur, conſequenter priùs ſanguinem quàm iſtas calefacere debent? Fuligines pro majori parte à ſanguine prodeunt, idcircò in obſtructione retrocedentes, ad illud revertuntur, & ſi habent calefacere, illius calorem augere debent. *Per motum* non minus agitatur ſanguis, cùm confricatur muſculus, ergo ſi iſte incaleſcit à calore immunem alterum facere non licet. *Putredo* calefacit partes, quæ ſunt putredinis focus & minera, & per halitus membra ad quæ elevantur, multò magis ſanguinem, in quem halitus facilius penetrare poſſunt, & ei miſceri.

IV. *Secundùm*, quod animadverti debet, eſt *ſanguinem excalefactum* eſſe magis aptum cordis calorem in igneum accendere, quàm eſt calor reliquis partibus impreſſus, quia iſte producendo calorem in ſibi proximiori parte, hæc in aliam ſibi conjunctam, & cùm quælibet producat calorem ſemper minorem, eo quo dicatur, continget ut pars cordi vicina, & magis remota à prima parte, excalefacta, minimum calorem concipiat, à quo calor cordis vix deberet alterari, non accendi, ſanguis autem cordis ventriculos continuò ingrediens media

dia circulatione, immediatè etiam calore à cauſa externa calefaciente, vel à parte excalefacta recepto, illum cordis in igneum facillimè convertere potens erit, & eò magis cùm ſanguis excalefactus habeat calorem à cauſa impreſſum & proprium, ex quorum complexu fit in eo calor magnus, qui ſemper magis augetur, dum per iſtius caloris intenſionem ſummè rarefit, unde partes calidiores & igneæ in copia ab eo ſeparantur, quæ unitæ calori præexiſtenti, & impreſſo calorem valdè intenſum accendunt, potentem ignem in cordis ſinu ſuſcitare, quapropter ſanguis ad hoc erit magis idoneus, quàm quælibet altera pars intensè etiam ex calefacta. *A ſanguine modo dicto æſtuante* partes calidas, & igneas ſeparari concedere debent, qui elementa actu in mixto admittunt, ex quorum ſententia hoc deduco; ſanguinem per cor vehi, & revehi, licèt antiquis ignotum noſtra tamen ætate adeo certum eſt, ut ſine temeritatis & dementiæ nota, negari non poſſit, & ſi providentia hujuſmodi cognitionem Antiquis conceſſiſſet, non alio certè modo Febrium generationem explicaſſent, quàm per ſanguinem, à cauſis intensè ex calefactum calorem cordis in ſuo tranſitu immediatè in igneum accendentem. Et hunc modum olfeciſſe videtur *Altimar.* qui *cit. loc.* ait, *atque ita Febrem accendit immodicam, propter immodicum motum, ac fervorem ipſius calidi innati cordis, in ſanguinis ſeu ſpiritus ſubſtantia exiſtentis*, & explicationi, & animadverſioni ſuperiùs factæ favet *Heurnius in lib. de Feb. cap.* 7. ait, *non autem uno die hic ſpirituum calor finitur, quia calor ſpirituum mutuò ab eo, qui in ſanguine eſt, fovetur, ultra tertius diem excurrit, atque eo modo calor ſpirituum alitur, qui ſi cum ſanguine minus fervido conſociaretur, intra diem unum finiretur, Verùm ob æſtuoſum ſanguinem (etiam ſi genium ſuæ eſſentiæ non exuerit) dies quatuor durat*. Et *Mercur. lib.* 5. *de Feb. cap.* 6. agens de ſynocho imputri hæc habet, *modus quo generatur hæc Febris eſt, quod ſucci, ideſt ſanguis contentus in venis, cùm non poſſit perſpirare incaleſcit atque ita incaleſcit, ut non ſolum ipſe, verùm etiam ſpiritus cum ipſo inflammentur, & conſequenter Febrem faciat*, ubi adverte, quòd Febrem non poteſt facere, niſi ab eo calor cordis præternaturam intendatur. Et *Seanertus lib.* 1. *de Feb. cap.* 6. ait, *continens igitur cauſa hujus Febris, eſt fervor ſpirituum & ſanguinis in vaſis omnibus, aut certe majoribus, quia enim duratio hujus Febris continua eſt, fervor ille ſanguinis in tali loco hæreat, oportet, quo continuus calor communicari poſſit, quod fieri non poteſt, niſi ſanguis, vel in omnibus, vel maximis vaſis efferveſcat*. Et quod afferunt iſti de Febre ſynocha, de omnibus poteſt dici, cùm Febrilis paroxyſmi generatio, non poteſt melius explicari, admiſſa circulatione ſanguinis, quam per caloris cordis excandeſcentiam à ſanguine præter naturam excalefacto.

V. *Tertiò*, ex admiſſione horum, quæ neceſſariò deducuntur ab Antiquorum doctrina, firmato motu circulari ſanguinis, deducendum etiam eſt, calorem cordis à ſanguine nimis calido accenſum advenientem de novo ſanguinem magis calefacere, & inflammare, ex quo poſtea totum corpus igneo calore uritur, & viciſſim ab inflammato ſanguine majus incendium, & augmentum in cordis calore ſuccreſcere, & ita ſanguinis, & cordis calor mutuò ſe accendunt, & æquo conatu intendunt, unde poſtea Febrium augmenta, & ſtatus originantur.

VI. *Quartò*, tam à calore concepto, à ſanguine influxu extrinſeci calefacientis, quàm à calore cordis aucto, neceſſe eſſe efferveſcentiam magnam, & inordinatam in ſanguine excitari ob rationes dictas *cap.* 1. *num.* 59. & *cap.* 2. *num.* 4. itaut in Antiquorum ſententia, fatendum ſit ſanguinem à cauſa morboſa incaleſcere, & per hoc efferveſcere, & poſtea ſanguinis calorem illum cordis augere, & dum per illud circulatur, ultimò calorem cordis auctum, majora efferveſcentiæ incrementa ſanguini contribuere.

VII. Non diſſimili ratiocinio explicatur generatio Febris malignæ ab iis, qui ſolam putredinem hujus genitricem tuentur. Nam vel putredo eſt in maſſa humorali, Febre in ſui initio malignitatis argumenta præ ſe ferente, & tunc humores putredinali calore ferventes, naturalem cordis augent *eis* in ſuis finibus inſtillatis, per aſſiduam, & ſucceſſivam circulationem, quòd expreſſit *Minadous lib. de Febre. Malig. cap.* 14. *reſponſione ad quintum Argumentum*, dicendo, *cui erit mirum putredinem noſtris in corporibus venientibus genitam, & per humores in univerſalem corporis molem, atque in cor tandem raptam, & ventilatione proinde deſtitutam, & præterea calore humorumque pravitate infectam, poſſe & cordis ſubſtantiam aliquam exterminare, & vitæ iſtrumentum calorem, & ſpiritum enecare?* Et forſan melius expreſſit *citat. loc. in reſponſione ad* 3. *Argumentum*, ſcribendo, 3. *cur timebimus adſcribere ſæva, & mortifera ſymptomata huic putreſcentiæ ſi ipſa ex ſola vitæ noſtræ inimiciſſima eſt, venas, arterias cor viſcera omnia invadens, & ſeditionem in humoribus in calore, in ſpiritibus exiſtens, ipſamque tandem cordis ſubſtantiam ſolidam labefactans, atque demoliens*. Ubi nota illa verba, ſeditionem in calore, & ſpiritus, quæ calorem præter naturam exprimunt, & ſeditionem in humoribus, quæ illorum efferveſcentiam inordinatam oſtendunt, & ad explicandam virium reſolutionem, inſeparabile hujus Febris accidens, à caloris nativi interitu dependens, ſubjungit, *quartò, cur non audacter etiam fatebimur poſſe brevi temporis ſpatio vitam eripere, ſi nihil eſt in ea quod vehementem non habeat activitatem, & cor ipſum nativumque calorem vehementiſſimè non corrumpat?*

VIII. Vel Febris incipit primò benigna, ex combuſtione, vel putredine ſecundùm quid, vel ebullitione humorum, ut multoties in praxi obſervatur, dum prædicta ad humorum putredinem terminatur, vel in alios humores illam introducunt, & tunc malignitas putredinis ſoboles, calor aliorum partus cenſeri poteſt, niſi in eodem ſubjecto contigerit putredo abſoluta, in quo erat efferveſcentia ſimplex, vel putredo ſecundùm quid, & tunc conſideranda eſt, & efferveſcentia, & malignitas, prout unicuique patere poteſt, cùm ſint duæ cauſæ diſtinctæ, quarum unaquæque: per ſe ſola, Febrem efficit, una magis efferveſcentia, & calore, altera putredine. Nec debent implicare hujuſmndi cauſæ conjunctæ ad generationem Febrium prædicto modo, ſi non implicant in aliis Febribus, ut in Hemitriteo, & ſi in prædicto caſu non erit diſtinguibilis Febris maligna, per debilitatem pulſus, & moderationem in frequentia accelerata & turgidiore facta ab efferveſcentia aliunde proveniente, erit diſtinguibilis à reſolutione virium, quia ſpiritus ab immoderatiori fervore excitati, non poſſunt ſupplere interitui illorum à putredine contingenti, unde neceſſe eſt vires deficere, & reſolvi, verùm alio etiam charactere eſſet diſtinguibilis, nempè per urinas turbidas, quas ab inordinata efferveſcentia cum putredine, ut plurimum fieri, puto, dum à fermento putredinali, per efferveſcentiam agitato, tota maſſa ſanguinis turbatur, & magis ſerum majorem ſedimenti putredinoſi partem abſorbens, non aliter ac aqua limpida ab agitatione limi in fundo exiſtentis turbatur.

IX. Vel in parte determinata putredo humorum contingit, ut aliquibus placuit, primas vias malignitatis Febrilis mineram determinando, & ſphaceli, & ulcera maligna comprobant, à quibus Febres malignæ pullulant, evaporationibus ab his partibus elevatis, ſanguinique & cordi communicatis, id præſtantibus quod immediata putridi humoris ſubſtantia, confert ſcilicet ſeditionem in calore, & humoribus introducendo, & ſpiritus innatumque calidum deſtruendo, evaporationes autem id poſſe certum eſt, cùm eamdem naturam cum putrido humore retineant, & hoc docuit *Minadous cit. lib. ad ultimæ rationis reſponſionem cap.* 15. dicendo, *exemplo ſint exhalationis illæ putridæ, quæ à ſphacelato membro in cor feruntur, quæ unæ (uti ſæpè obſervavimus) propter putrem ſubſtantiæ proprietatem repentè ferè, vel brevi certè temporis ſpatio, interimere ſolent, ſi verò cordi communicantur non poteſt non particeps illarum fieri ſanguis per illud circulans, & eaſdem recipere in via quæ mediat inter cor & mineram Febris cum per venas & arterias cordi deferri ſit probabile, & cum hoc inficitur etiam ſanguis exiſtens intra ſphæram activitatis illius mineræ, unde quoque evaporationes putridi humoris ſpargentis, ex quo citiſſimè totus ſanguis depravatur, cum brevi tempore totus per illam ſpheram tranſeat circulando*. Et cum

Mina-

Minadoo debent in his convenire omnes qui Febres malignas à putredine affirmant, & ſanguinis circulationem admittunt.

X. Hoc fundamento Febris malignæ ſymptomata dilucidantur. Primo enim aſpectu hujuſmodi *Febris cap. paret mitis*, quia humores nec multùm fermentantur, nec combuſtionem patiuntur, ſed putreſcentes paulatim exeunte illorum calido, corpus etiam parùm incaleſcit, coadjuvante humiditate, quæ calido evaporanti conjungitur, & illius acutiem retundit. *Vires ſtatim proſternuntur*, quia putridus ſanguis amiſſo ſpiritu vivifico, illas ſuſtinere non poteſt, deficiente ſuo pabulo, nempè ſpiritu. *Pulſus parvus, & frequens fit*, quia per putredinem ſanguis conſiſtentiam amittit, unde in ſui rarefactione non tumeſcit, nec arteriam per hoc ad magnum ſpatium dilatare valet, *facultas cordis extinguitur*, dum ſuæ conſervationis ſubſidia à ſanguinis ſpiritu extrinſeco deficiunt.

XI. Qui verò malignitatis fundamenta, venenatam qualitatem cum putredine conjunctam putant, ab hac calorem, ab illa verò cætera omnia ſymptomata derivant.

XII. Quomodo verò putredo ſecundùm quid, vel ſecundùm partem progignat febrem aggreſſus eſt explicare *Julius Cæſar Benedictus lib.* 4. *Epiſt.* 7. *Epiſt.* ubi convictus ab Hippocratis teſtimoniis, Febres generari humoribus in ſecundis qualitatibus depravatis, modum generationis refundit in formam humoris, tali qualitate ſecunda male affecti, quæ virtute inſita habet Febrem accendere, ſed hoc eſt ignotum, per æquè ignotum explicare. Clariùs expreſſit. *Augenius Tom.* 1. *Epiſt. Medic. lib.* 5. *Epiſt.* 2. docendo, *motum validum calidi influentis, & unionem illius in corde, & foco putredinis, cum impetu factam à natura, ut materiam morboſam vel concoquat, vel expellat, eſſe cauſam Febris*, & hoc probat auctoritate *Gal.* & rationibus, quæ apud ipſum videri poſſunt, & cum hoc ſentiunt *cit. cap.* 1. *num.* 36. & qui affimant in variolis, & morbiliis, Febres conſiſtere in ebullitione, & efferveſcentia ſanguinis, à naturæ motu conantis materiam parvam ſanguinem coinquinantem expellere excitata, & in horum numero ſunt *Gregor. Horſt. Tom.* 2. *lib.* 6. *Quæſt.* 7. Valeſc. de Taran. *lib.* 7. *cap.* 15. Boccangel. *lib. de Feb. mal. cap.* 36. Marcellus Donat. *de Variolis*; Et multos in hanc ſententiam convenire teſtatur *Sennertus lib.* 4. *de Feb. cap.* 12. & eſt communis ſententia, Febrem in ſtatu morbi, & imminente criſi fieri majorem, à prædicto naturæ motu, quod ſenſit etiam *Gal. lib.* 1. *de criſ. cap.* 18. ubi ait, *ſic in Anaxione quantum ex prima illa criſi defecta relictum erat, hoc rurſus efferveſcens in coctionis tempore ſecundum criſim generavit*. Et diffuſè talem ſententiam probat *Henriquez diſputatione* 4. *de Temp. Feb. cap.* 6. In hac ſententia, *duo* includi apparet, *motum naturæ in ſanguine, & actionem materiæ noxiæ in eodem*: nam natura non poteſt determinari ad expulſionem alicujus humoris, niſi præcedente actione iſtius, qua moleſtiam experiatur, & damnum pertimeſcat, hanc actionem perbellè expreſſit *Hipp.* 1. *de morb. tex.* 28. dicendo, *ea ſcilicet bilis, ſi commota ad venas, & ſanguinem ingreſſa fuerit, ſanguinem ex conſueta compage, ac motione dimovet, & ſeroſum facit, ac calefacit, calefactus etiam totum corpus etiam percalefacit*, clariùs certè non poterat explicare actionem bilis, quatenus eſt noxia ſanguini: Et quod de bile dicitur, de quolibet noxio naturæ in ſanguine permanente dicendum eſt. *Ab actione noxii, & à motu naturæ* facilè explicatur modus generationis Febrium à putredine ſecundùm quid, quia humor ſuis qualitatibus depravatis ſanguinem alterat vel motu, vel in ſubſtantia, vel in temperie, natura moleſtiam ab his perſentiens, & in ſanguinis depravatione, ſuum prævidens interitum ſibi conſulens, & propriæ conſervationis ſollicita ſpirituum copias colligit, calorem unit, & noxiam extraneamque materiam, cum impetu aggreditur, eam propulſat, diſcutit, movet, & impellit, ut ſeparationem à reliquis partibus obtineat in hac actione ope motus, & ſpirituum, & caloris operata neceſſe eſt ſanguinem agitari, perturbari, & inordinatè efferveſcere, ſuccedente huic calore præternaturali, cum Febre.

XIII. Nec facit difficultatem allata *Hipp.* auctoritas, qua demonſtrat bilem calefacere ſanguinem, unde arguendum eſſet noxia, quæ ſunt in ſanguine, Febrem excitare calefaciendo; nam tollitur per ea, quæ ex mente *Hipp.* relata ſunt *cap.* 4. & *Julius Cæſar. Benedictus loc. cit.* hanc difficultatem multis debilitat rationibus, & quamvis de bile, quæ eſt calida, difficultas prædicta ſuſtineri poſſit, nulla tamen erit in aliis humoribus, exceſſum caliditatis non patientibus, præterquam quòd non eſt certum bilem ſolo calore ſanguinem calefacere, ſed potiùs amaritie, cùm amara (ſicuti eſt bilis) potentiſſima ſit ad calorem inducendum, & Febrem generare ex *Hipp. in cit. cap.* 4. *n.* 29.

XIV. Combuſtionis natura, & quidditas, modum quo Febris ab illa proficiſcitur dilucidat, cum enim conſiſtat eſſentialiter in evaporatione multa, turmatim, & ſubitò facta partium ignearum, patet etiam his, & ratione multitudinis, & ratione caliditatis corpora vicina, in quæ cum debita approximatione tendunt calefacere. Quando ergo humoribus hujuſmodi diſſolutio contingit, pervenientibus igneis particulis ad ſanguinem & cor, utrumque intensè, & ultra naturæ leges calefaciunt; Patiuntur autem hanc diſſolutionem humores, ut notat *Minadous lib. cit. cap.* 11. per obſtructionem, in qua prohibita humoris concluſi ventilatione, admodum incaleſcit, rareſcit, igneæ particulæ diſgregantur, & facto impetu acervatim erumpunt, & velut in flammam attolluntur ad cor, hinc illius alteratio caloris, & intenſio, à quo Febris, & ſanguini etiam extra cor inſinuatæ eum intensè calefaciunt, ut ad cor perveniens, majorem reddat in eo calorem, & ab hoc viſciſſim calefactus, totum corpus poſtea, per quod diſpergitur illud, ignea caliditate perfundens, *juxta tradita ſuperius num.* 3. & ita combuſtio ab obſtructione proveniens, Febrem accendit, nec aliter ſuccedit, quando putredo primò incipit per obſtructionem, ſuccendente poſtea combuſtione, ob exhalationem partium ignearum, non ſenſim, ſed in copia factam, dependenter ab earum impetu, & à mixtione ſubitò diſſoluta, ut adnotavit *Minadous loc. cit.* & ſi combuſtio contingat à calore cordis, cum diſpoſitione humorum ad eam, ut fit quando ille eſt valdè auctus ab aliqua cauſa calefaciente, & ſanguis adeo rarus, & fervidus, ut per cor tranſeundo inflammetur, & exardeſcat non aliter ac ſpiritus vini candelæ accenſæ approximatus, tunc fervor ſanguinis, ſpiritus, & partes calidas ad motum excitat, & diſgregat, raritas ad libertatem diſponit, & calor cordis illam augendo, & unionem ſolvendo, viam aperit, ut multitudine, & impetu è carcere in apertum egrediantur, inſtar flammæ, ab accenſis lignis ſcaturientis: Hinc pars ignearum particularum in cavitate ventriculorum cordis remanens, & ſpiritui vitali ibi habitanti conjunctæ, & aliæ in ſubſtantiæ poroſitatibus penetratæ, calorem cordis ad ſummam intenſionem evehunt, & aliæ per ſanguinem diſcurrentes, & in ejus ſuperficiem hærentes, tamquam in carbone accenſo, illum adurentem reddunt; & hoc deduco à *Minadoo loc. cit.* ubi ſynochos cum combuſtione recenſet. Poſſe verò hujuſmodi ſanguinis combuſtionem, à ſola iſtius diſpoſitione oriri puto, quando in raritate & calore eſt excedens, manente calore cordis in ſuo ſtatu naturali per aliquod tempus, quia perſeverante combuſtione, non poteſt non intendi.

Hæc ſunt quæ generationis Febrium modum explicant, ex Antiquorum mente excerpta, vel ab eis deducta.

CAP. IX.

Quomodo contingat Febris generatio, ex Recentiorum placitis; Et quomodo cum Antiquis in hoc conveniunt.

I. MOdus agendi cauſarum Febrilium à recentioribus admiſſarum, modum generationis Febrium ex eorum mente explicabit, idcircò in illius indagationem modò inſiſto.

II. Inter primas cauſas, enumeratur *admixtio rei extraneæ ſanguini*, cujus expulſionis ſatagens natura inordinato motu totam maſſam ſanguinis exagitat, ut à puriori parte ſecernat, non aliter ac grana motu agitata à lolio, & zizania purgantur: commotus ſanguis efferveſcit, & ebullit ultra naturalis efferveſcentiæ Leges, hinc rare-

rareſcit nimis, & calidiores particulæ in majori quantitate explicantur, ab aliorum conſortio extricatæ, & in unum conglomeratæ majorem caliditatem ſanguini impertiunt. *Idem extraneum* ſua activitate perturbationem, & efferveſcentiam ſanguini conciliat, *modo præcedenti 6. capite explicato, num.* 2. Ex quo rareſcit & caleſcit. Hujuſmodi diſpoſitione alteratus ſanguis, in cordis ſinus illabens, à dominante inibi calore citiſſimè, & vehementer, rareſit, & præternaturalem Febrilemque nanciſcitur efferveſcentiam, unà cum igneo calore à ſulphureis, & calidis particulis in magna copia ſolutis, excitato in prædictæ efferveſcentiæ motu; quapropter eùm impetu, & celeritate, è corde in arterias eructatus, pulſus rythmum naturalem amittit, & præternaturalem acquirit, frequentia, celeritate, inæqualitate, & magnitudine, partibuſque diſtributus ſanguis igneo quo exardeſcit calore, eas inflammat, & quamdiu prædictam diſpoſitionem à fermento extraneo contractam, & à naturæ motu in expulſionem incumbens, acquiſitam ſanguis conſervaverit, prædictos ſubibit caſus, & ſingulæ partes eamdem patientur incaleſcentiam, & ita Febris accenditur, & perdurat: hoc expreſsè, docuit *Vvillis lib. de Feb. cap.* 2. ubi ait, *quo plus efferveſcens cruor* (ecce efferveſcentia ſanguinis extra cor) *magis in corde diſſolvitur* (En efferveſcentia major ſanguinis in corde) *eo recrementa hæc tum fuliginoſa, tum terreſtria* (hæc ſunt extranea ſanguini) *copioſiùs aggeruntur, & cùm præ nimia congeſtione ſtatim ſubigi, & à cruoris maſſa ſecludi nequeant* (ecce conatus naturæ extranei expulſioni applicatus, licèt inaniter, ſuo tamen tempore ſufficiens) *ſanguis turgeſcentiam, & Febriles efferveſcentias pariunt* (ecce actionem extranei in ſanguine) De hujuſmodi actione locutus eſt etiam *capite ſexto*, & de utraque, ſcilicet extranei, & naturæ activitate, idem confirmavit *cap.* 3. dicendo, *vel eſt humor excrementitius in minera quadam deliteſcens, qui ſenſim, & ſtato tempore ad incrementum provectus, & commotus cum cruore fermenteſcit; vel eſt ſuccus nutritius eſculentorum materia ſuppeditatus, & in pondere, & menſura ſanguini delatus, qui cùm obhæmatoſeos defectum minimè aſſimiletur, ad plenitudinem in vaſis congeſtus, propter ſui expulſionem turgeſcentiam ſanguini inducit.* Et inferiùs ſubjungit, *efferveſcentia itaque ſanguinis, quæ Febris intermitentis paroxiſmum conſtituit, unicè dependet à ſucci nutritii aſſimilatione præpedita; hujus particulæ ſanguini confuſæ, non uti priùs maturantur, neque in cruorem perfectum faceſſunt; quin harum miſtura ſanguinis maſſam, veluti cereviſia novella, corpuſculis valdè fermentativis imbuitur, quæ cùm denſiùs agglomerantur, iiſque cruor ad turgeſcentia ſaturatur, illicò efferveſcit, fit ingens particularum lucta, & agitatio, qua ſe invicem infringunt, & ſubtiliant, donec tandem ſpiritu vitali præpollente, cæteriſque ſubactis quod heterogeneum eſt foras protrudatur;* quibus ſi addatur efferveſcentia major, quàm ſanguinem ab extraneo coinquinatum ſubire in corde faſſus eſt ſuperius, in prima ſententia; habebimus integrum modum generationis Febrium, ab extraneo fermento.

III. Non diſſimilis exiſtit *Sylvius*, aſſerendo *bilem, ſalivam, & ſuccum pancreaticum*, ſi à naturali ſtatu deceſſerint (quod idem eſt ac ſi extranea evaſerint) efferveſcentiæ præternaturalis cauſas eſſe efficientes, quòd actionem extranei in ſanguinem exprimit, & de hoc paſſim agit *à cap.* 27. *uſque ad* 33. quo in loco hæc habet, *atque ſic ubi omnia moderata ſunt* (& loquitur de ſaliva & ſucco pancreatico) *ſicuti & portionem ſervant requiſitam, modumque debitum, ſervatur per pugnam illam amicam in ſanguine univerſo ignis vitalis, augetur verò quoties dominium habet bilis multum ſaliva, &c.* & hoc non alia ratione niſi quia bilis in acquiſito dominio fit extranea, & morboſè agendo efferveſcentiam morboſam efficit, idem expreſſit *cap.* 11. *num.* 7. *multifacie verò* (ita loquitur) *vitioſa exiſtit prædicta efferveſcentia, primò ratione bilis acrioris,* deinde ad pituitam & ſalivam deſcendit, *& cap.* 27. *num.* 22. apertis verbis ait, *Febrium continuarum omnium cauſam eſſe bilem, aut lympham, ſub qua ſuccum pancreaticum ipſamque adeo ſalivam comprehendo quatenus cùm ipſa deferuntur ad cor, aut utramque vitioſam, & in dextero cordis ventriculò efferveſcentiam talem excitantem*; nec conatum naturæ excludit *capit.* enim *cit.* 27. *num.* 4. ait, *vel* 2. *quodlibet acre, nunc acidum, nunc lixivio ſalſum, nunc muriaticum ſalſum, per venas unà cum ſanguine ad cor propulſum, atque interne cordis parenchima mordicans, pulſum frequentiorem edit*, ſubſcribens in hoc ſententiæ. *Pereiræ lib. de nova medicina*, determinantis, *Febrilem calorem à principio cordis intrinſeco provenire, dum cor à cauſa extranea laceſſitum, ſtatim celeriter movetur, illam expellere ſtudens*, & per talem motum excitatur major calor, determinando formam cordis ad illius productionem, & ſi à ſimili cordis conatu fit pulſus frequentia, & Febris, debet etiam concedere ab extraneo ſanguini mixto illum coinquinante irritari, & determinare ad conatum pro illo expellendo: non enim minùs ſtudet ſanguis ſuæ conſervationi quàm cor, & in tali impetu neceſſe eſt quod efferveſcat.

IV. Sanguinem plus juſto efferveſcentem, vel ob extranei actionem, vel ob conatum arteriæ in eo ſubigendo, cordi inſtillatum modo ſupradicto immanius efferveſcere, & accendi non aliter ac pulvis nitrarius, vel aquæ vitæ igni approximata, docuit. *Vvilliſius lib. de Feb. cap.* 2. dicendo, *quippè dum ſanguis cordis ventriculos illabitur, ſtatim liquoris compages ſolvitur, & particulæ activæ imprimis ſpirituoſæ & ſulphureæ, ſoluto mixtionis vinculo à cæteris exilire, & quaquaverſus ſe expandere nituntur, verùm à vaſis intus contentæ, & cum reliquo cruore ſimul coercitæ, per apertos arteriarum ductus, qua data via cum tumultu, & turgeſcentia ruunt, & exinde caloris effluvia per totum corpus diffundunt, & quæ à vaſis continentur*, ſcilicèt ventriculis cordis, *ibidem remanere non eſt dubitandum, ſicut neque ſua præſentia calorem illius augere*, prout diximus *præcedenti num.* 3. Et clariùs hoc expreſſit, *Sylvius lib. cit. cap.* 26. *n.* 22. dicendo, *ſanguis multùm rareſit, quando hic laudabile exiſtit, excitaturque in corde ignis potens, qui tamen quando hic laudabile exiſtit plus ſatis, adeoque malè rareſit ſanguis, uti ſolet in ardentibus evenire Febris*. Non poteſt autem per ſanguinis rarefactionem ignis potentior in corde accendi, niſi partes illius calidæ libertati donatæ calori cordis adjungantur. Et hoc citra omnem dubitationem admittendum videtur; nam ſi à ſpiritu, è ſanguinis ſinu obſtetrice fermentatione excluſo, vitalis cordis calor fovetur, & conſervatur, eo in majori copia manente, ob effrænem efferveſcentiam augeri neceſſe eſt. Quapropter concludere debemus, ſanguinis efferveſcentiam ab extraneo majorem factam, per calorem cordis immoderatiorem evadere, & hac viciſſim calorem cordis augeri, & ita efferveſcentia ſanguinis, & calor cordis ſe invicem intendunt, juxta adnotata *cap.* 8. *num.* 5. ex Antiquorum mente, cum hac ſolùm differentia, quòd Recentiores priorem volunt efferveſcentiam, deinde caloris intenſionem in corde, quam præcedere volunt Antiqui, hac ratione moti, quòd calor habetur à partibus calidis, à ſanguine ſeparatis, non ſeparentur verò niſi præcedente efferveſcentia: quæ diſſenſio quanti ſit facienda *cap.* 2. *num.* 14. diximus. In reliquis major uniformitas deſiderari non poteſt, inter ea quæ dicuntur à Recentioribus, de extraneo mixto ſanguini, & quæ ab Antiquis docentur, de cauſa irritante naturam ad illius expulſionem, à qua Febris oritur, à conatu calore excitato naturæ limites excedente, vel ob unionem caloris intenti hoſtis ejectioni. In cauſa irritante agnoſcunt actionem iſtius in ſanguine, & poſtea in natura conatum ad ejus expulſionem: Hæc Antiquos admittere clariſſimis verbis jam oſtenſum fuit *cap.* 8. *num.* 12. ab utroque accendi calorem igneum volunt Antiqui, ut videre eſt *loco cit.* cùm per eos Febris non ſit, niſi calor, admiſſa etiam efferveſcentia ex deductis *cit. cap.* 8. *num.* 6. & calorem, & efferveſcentiam amplexantur: Recentiores, ut jam dicebamus, à cauſa irritante primò alterari ſanguinem, deinde Febrem in corde accendi ſtatuunt; Antiqui ex dictis *cit. cap. num.* 4. non contradicunt; Recentiores, qui ſanguinem primò inordinatè efferveſcere volunt ab extraneo, qui poſtea immoderatius efferveſcens in corde Febri occaſionem præbet. Quòd ſi extraneum ſit calidum, convenient omninò cum Antiquis, dum ea omnia quæ iſti de cauſis calefacientibus dicunt, Recentio-

tio-

tiores extraneo calido tribuunt; nam ab illo ſanguinem primò calefieri neceſſe eſt, poſtea effervescere magis, unde ad cor perveniens, augetur effervescentia & cum ea calor ſanguinis, à quo intenditur illo cordis; quæ ſunt omninò uniformia dictis Antiquorum *capite præcedenti n.* 3. 4. 5. ubi oſtenſum fuit ab iſtis ſanguinem primò calefieri, ab hoc calorem cordis intendi, qui poſtea ſanguinem inordinatè effervescere facit, ſervata ſemper differentia adnotata *cap.* 2. *num.* 14.

V. *Secunda cauſa eſt exaltatio principii calidi*, quam convenire cum diſgregatione humorum *Hipp.* ex *Martiano* diximus, *cap.* 6. *num.* 18. Modus generandi Febrem hujus cauſæ conſiſtit, in eo quòd inordinata effervescentia à principio exaltato in ſanguine inducitur, dum particulæ iſtæ ſupra alias potentes, impetum in totam maſſam ſanguinis faciunt, ut integram adipiſcantur libertatem, ex quo illam agitant, turbant, & effervescere cogunt, ab hac effervescentia inordinata ejus unio laxatur magis, ultra eum terminum ad quem traxit exaltatio principii, ſeu diſgregatio humoris, idcircò particulæ ſulphureæ, ſeu igneæ, & accenſioni idoneæ, aliqualem potitæ libertatem, homogeneitatis & ſimilitudinis inſtinctu, ſimul congregantur, & in ſuperficiem ſanguinis à natura levitate ducuntur, unde renovata ſanguinis circulatione, per ſubſtantiam cordis, ab iſtius calore prædictæ particulæ accenduntur, & in flammam erumpunt, & tota maſſa ſanguinis univerſali deflagratione æſtuat, communicato ſingulis partibus corporis igneo calore, eo modo quo ſpiritus vini, ab exiguo etiam igne, flammam emittit, & fœnum putreſcens, à levi commotione ſtatim flammam concipit, ob partium ignearum diſgregationem in utroque exiſtentem, & in earum ſuperficie diſcurrentium. Particulas calidas in qualibet diſgregatione ad ſuperficiem mixti ferri docuit *Hipp. lib.* 4. *de morb.* exemplo lactis ſcribendo, *iſtud verò ſimiliter ſe habet, ut id quod ex lacte equino Scythæ conficiunt, lac enim in vaſa lignea effuſum agitant agitatum verò ſpumeſcit, ac ſeparatur, & pingue quidem, quod butyrum vocant, cùm leve ſit in ſummo ſeponitur, craſſum verò & grave in fundo ſubſidet, lactis vero ſerum medium locum habet:* ad hunc etiam modum commoto humore quidquid in corpore continetur ab iis principiis, quæ omnia dixi ſeponitur, & bilis quidem cùm ſit leviſſima in ſuperficiem diſcendit, Bilis verò reliquos humores caliditate vincit, ideòque accenſioni magis idonea. Ex quo confirmatum manet in diſgregatione, ſeu principii calidi exaltatione, partes igneas ſuperficiem occupare, præcedente earum ſeparatione à cæteris partibus, quapropter à calore cordis facillimè igneſcunt: hunc modum generationis Febris deſcripſit *Vvilliſius lib. de Feb. cap.* 9. his verbis, *nimirùm ſulphurea ſeu oleoſa pars ſanguinis priùs evehitur nimis & ſupra debitum tenorem exaltantur, quæ poſtea aut ſponte ſua inſtar fœni minùs eventilati effervescere incipit, aut cauſæ evidentis acceſſu in calorem præternaturalem adigitur, cum primò autem turgeſcit, ob crudi ſucci cum ſanguine admixtionem, modò rigor, modò calor infeſtat, qui inæqualiter ſe habent inſtar ignis, qui cum viridibus lignis coopertus eſt, modò fumum, modò flammam emittit tandem verò incendio latius gliſcente, prout hic victor latè ſe ſpargit Vulcanus, illic dicto citius tota maſſa cruoris inflammatur ſimulque æſtu, & motu citatiſſimo urgetur, nec priùs immodica hæc ſanguinis effervescentia ſedatur, quàm particulæ ejus activæ à mixtione laxatæ, & deinſucceſſivè in corde accenſæ, penitus deflagrant, quod non niſi plurimum dierum ſpatio contingit.* Et inferiùs ſubjungit, *hoc eſt ſulphur, ſeu oleoſa pars ſanguinis diu excalefacta, & per partes effervescens, tandem inſtar fœni madidè repoſiti, poſt longam incaleſcentiam ſimul totum in flammam erumpit: ſanguis hoc tempore immaniter ebullit, & plurimùm in corde accenſus, deflagratione ſua calorem velut igneum in univerſo corpore, & præſertim in præcordiis diffundit*, & *cap.* 11. idem confirmat his verbis. *Cauſa ea eſt, quæ cum majori æſtu invadit, ejus formalis ratio, qua à cæteris diſcriminatur, in hoc conſiſtit, quòd temperies ſanguinis in affectis ſit calidior, hoc eſt ſulphure concremabili magis abundat, ideò cum effervescit majori copia, accenditur, & deflagratione ſua caloris intenſiſſimi effluvia per totum corpus diffundit*, & hæc modum generationis Febrium combuſtione, de quibus ex Antiquorum mente diſtinctionem attulimus *cap.* 8. *num.* 13. Quamvis Febres ab exaltatione principii calidi, vel ab ejus diſgregatione poſſint dici Febre à combuſtione, itaut modus generationis harum conveniat cum modo ab Antiquis deſcripto in mox *cit. cap.* 8. *num.* 13. Pro quo perpendere licet dupliciter peragi, ut innui ſuperiùs *cap.* 3. *num.* 41. *Primo*, quando particulæ igneæ alicujus corporis, ab aliqua cauſa in magna quantitate ſegregantur, & ad motum excitantur, ut affatim erumpant flammam exhibentes. *Secundo* modo, quando partes igneæ, in magna quantitate ſegregatæ, non tam ſubito nec tanto impetu exhalant, unde flammam non concipiunt, ſed in fumum diſſolvuntur: hos duos modos combuſtionis in fœno contingere docet experientia. Sanguis cum principii ſulphurei exaltatione, combuſtionem patitur ſecundi modi, quia ſi ita ſibi relinqueretur, abſque eo quod circulationem perageret, illud principium ſulphureum ſine ulla flammæ ſpecie exhalaret ſenſim, & ſanguis combuſtionem ſubiiſſe diceretur, & quia in exhalatione illius principii partes vicinæ incaleſcunt, & ad cor ſublevatæ, illud magis calefaciunt, unde ſanguis ibi perveniens majori effervescentiæ committitur, & incendium cum flammæ emiſſione experitur, idcircò combuſtionem poſt effervescentiam in corde ſecutam, Febres cum combuſtione denominare dicemus; combuſtio verò prioris modi effervescentiam in corde præcedens (& accidit ſanguini in aliqua parte ſtagnanti, ut in inflammationibus & aliis humoribus ab obſtructione detentis, *ut patet cap.* 12. *num.* 19.) cùm ſit cauſa, ut hæc inordinatio ſuccedat, dicitur eſſe cauſa Febris, prout ab Antiquis ſtatutum fuit, aſſerendo ab humore qui comburitur calorem cordis intendi, à quo Febris, *ut dictum fuit cap. præcedenti num.* 14. ſubſequente poſtea effervescentia, *ut demonſtratum eſt cit. loc. num.* 5. *& cap.* 1. *num.* 59. in hoc ſolùm ſemper diſcordes, ſine diſcordia, quòd iſti præcedere effervescentiæ calorem, in quo Febris eſſentiam fundant, volunt illi verò effervescentiam Febris eſſentiam, & caloris cauſam determinant, ideòque eo priorem intendunt.

VI. Huic recentiorum ſententiæ facem prætulit *Hipp. lib.* 4. *de morbis tex.* 23. dicendo *caleſcente ſanguine exhalat maximè per hunc humor aquoſus, qui Febri eſt infeſtiſſimus, relinquitur autem pinguis, ac levis, qui eſt biliosus, & Febri maximè nutrimentum eſt*, & ſimilitudine hoc explicat ſubjungens *veluti ſi quis aquam & oleum in vas æneum & ligna multa ſubjecta ad multum tempus exurat, aqua enim multò parcior erit, ex vaſe enim exhalabit, oleum autem paululum imminuetur, nam aqua præ raritate ab igne attenuari poteſt, & levis reddita exhalare, oleum verò, utpotè quod eſt conjunctum ac denſum attenuari non poteſt. Sic ſane in homine res habet, aqua enim caleſcente corpore foras exhalat bilioſus autem humor, ut qui conjunctus eſt ac denſus non ſimiliter exhalare poteſt; verùm attenuatus hic bilioſus humor corpus calere magis facit, copioſius enim, & melius alimentum Febris bilis ſuppeditat, & prorumpens, aut firmata in corpore morbum ſupra priora corroborat.* In hac ſententia *Hipp.* diſgregationem bilis ab aqua deſignat, dum illam evaporare dicit, & bilem ſolam relinqui attenuatam, quod etiam exaltationem illius oſtendit, & quia eſt ſulphurea, integrè principii ſulphurei exaltationem complet; & quia bilis prorumpens ponitur, illius accenſionem, & combuſtionem manifeſtat, prout adnotat *Jul. Cæſ. Bened. lib.* 3. *Epiſt. Medic. Epiſt.* 4.

VII. Cur verò ſolam diſgregationem ſeu exaltationem principii calidi ſolùm inter cauſas Febriles enumerent Recentiores, ratio eſt, quia licèt admittatur alia principia diſgregationi eſſe ſubjecta; attamen cum iſtorum diſgregatione ſemper eſt conjuncta illa ad excitandam Febrem, quàm alia principia, ideò illud primò & principaliter inter cauſas Febriles enumeratur. Cum diſgregatione aliarum partium ſanguinis contingere ſemper illam partium calidarum, convincitur ex hoc quòd diſgregatio, cùm ſit quædam ſeparatio unius partis ab alia, ab aliqua cauſa interna vel externa, ſequitur etiam particulas illas, quæ natura ſua ſunt magis tenues, agiles, & ad motum promptæ, faciliùs diſgregentur, coadjuvantibus prædictis qualitatibus activitatem cauſæ, diſgregationem molientis, & quia particulæ calidæ ſunt magis tenues, agiles & ad motum promptæ, idcircò iſtæ faciliùs diſgregantur.

Hinc

Hinc eſt, quòd ſi contingat alia principia ſanguinis ad invicem ſegregari, cùm ſint magis craſſa, tarda, & ad motum parùm prompta, neceſſe eſt, quòd principium calidum ejuſdem ſanguinis ſimul ſegregetur, quia cauſa quæ potuit operari ſegregationem aliorum principiorum, quæ eſt magis difficilis, debuit exequiſſe illam, quæ eſt magis facilis, ut eſt diſgregatio principii calidi, cujus activitatem illam aliorum principiorum ſuperare quilibet comprehendet, qui conſiderabit ignis actionem cæterorum elementorum virtutibus eſſe ſuperiorem. Quapropter principium calidum diſgregatum ſolùm inter cauſas Febriles enumeratur, & in Febribus, quæ ſunt cum combuſtione, vel à combuſtione, hoc ſolum in ratione cauſæ, vel effectus concurrit, cùm nullum aliud ſit principium combuſtioni proportionatum in ſanguine, quàm illud.

VIII. Ex quo colligitur veritas ſententiæ *Hipp. lib. de Nat. hum.* in qua *determinat plurimas Febres à ſola bile*, unde *libro de hoc. in hom. ſect. 2.* in Febrium curatione *pharmacum cholagogum exhibet*, quamvis generationem earum deſcribens paulò ſuperiùs, *à bile, pituitaque oriri demonſtraverit*, unde bilem ſolam purgari voluit, ut manifeſtaret eſſe Febris principalem cauſam, qua remota Febris ceſſaret. Rationem hujus reddit *Martianus in commento citatæ ſententiæ de Nat. hum.* Et *primò*, quia humores, bile excepta, partim ob craſſitiem, partim ob naturalis temperamenti diverſitatem, Febrilem calorem primò concipere non poſſunt, unde bilis interventu opus habent, quæ cum ſubſtantia tenuis ſit, temperamentoque calido, & ſicco prædita, quotieſcumque cæterorum humorum mixtione non contemperatur, ſed ab aliis ſegregata commovetur, caloris tantùm incipit, ut illum cæteris humoribus illi aſſociatis impartiri poſſit. Quapropter quemadmodum ligna viridia, & craſſiora ignem ex ſilice extractum excipere non poſſunt, niſi tenuiore intercedente, ita humores Febrilem calorem abſque bile, concipere non poſſunt, licèt ad Febris generationes concurant, tamquam cauſæ, Ideò Febres plurimæ, à bile dicuntur, Unde patet etiam ratio, cur *Hipp. in Feb. à pituita cholagogum exhibuerit*. Et quia Febres ab humorum diſgregatione fieri docet, quomodo eis diſgregatis Febris non accendatur, ſed à ſola bile, inferiùs oſtendit dicendo, *diſgregatione in humoribus facta, bilem Febrem ſolam excitare poſſe;* nam ex propria natura adeò calida eſt, ut quotieſcumque cæterorum admixtione non contemperatur agitata, adeò incaleſcit, ut proximiora quæque accendere poſſit, cæteri verò humores, cùm ſegregantur ab invicem, exceſſum aliquem in corpore inducunt quidem, & qui morbum facere aptus eſt, quia, ut *ſuperiùs dicebat Hipp.* neceſſe eſt cùm quid horum ſecretum fuerit, & per ſe ſteterit, non ſolùm eum locum unde ſucceſſit morbidum fieri, ſed etiam eum in quo ſtat, & in quem ob nimiam copiam diffuſum eſt dolere, & morbo vexari: Febrem tamen excitare non poſſunt, non enim à diſgregatione incaleſcunt quemadmodùm bilis, imò refrigerantur potiùs, quia eorum natura frigida eſt, quæ maximè tunc viget, quando à calidis humoribus diſgregatur, neque vult diſgregatis cæteris humoribus bilem commixtam, & reliquis contemperatam manere, quia cùm ſit lentiſſima, ad motum ipſius humoris conturbari neceſſe eſt, contrarium eveniente in cæteris humoribus, qui bile commota poſſent otiari, propter eorum craſſitiem. Ex quibus in omni Febre bilis diſgregationem, & commotionem haberi concludit. *Martianus*. Unde etiam Febrium cauſam eſſe deducit, convenientibus cum eo Recentioribus, *juxta dicta ſuperiori capite*.

IX. Hunc modum generationis Febrium debet admittere *Sylvius*, dum Febres ad humorum diſgregatione recipit, ut oſtenſum fuit *cap. 6. num. 22.* cùm aliter explicari non poſſit: Febrem cum combuſtione fatetur, quando in corde partes igneas, à nimia efferveſcentia ſeparari docuit, *lib. cit. cap. 26. num. 22.* Et à combuſtione, Febres generari demonſtravit, quando loquendo de intermittentibus, illarum calorem cor afficientem, bili efferveſcentiam cum diffuſione calidæ ſubſtantiæ in tenui inteſtino tribuit.

X. Diſgregationi, & exaltationi principii ſulphurei, affinis eſt efferveſcentia ſubtilis, & ſpirituoſæ portionis ſanguinis quæ nec eſt combuſtio, neque putredo, ſed mera ebullitio, Febris ephemeræ fundamentum, cujus modum agendi exarat *Vvilliſ. cit. lib. cap. 8.* dicendo, *hæc enim* (loquitur de parte ſpirituoſa ſanguinis) *inſtar ſpiritus vini, de levi quavis occaſione ebullit, & fervorem concipit, à nimio corporis motu, aut animi perturbatione, à calore ambiente, puta Solis, aut æſtuarii, à calidis intrò ſumptis, prout vini potu, ciborum piperatorum eſu, & ſimilibus irritata. Etenim ſpiritus cruoris facilè excandeſcunt, & impetuoſius commoti non ſtatim ſedantur, quin alias ſanguinis particulas exagitent confundant, & in motum rapidiorem, & inordinatum compellant, etiam ab hoc ſpirituum motu ſulphur, ſeu ſanguinis pars oleoſa, magis excoquitur, aliquantulum plus diſſolvitur, & in corde non nihil uberius accenditur, unde calor intenſus in toto corpore. Quatenus verò ſulphur per minutas ſolùm partes, & non per totum excaleſit, & inflammatur iſte ſpirituum fervor, brevi compeſcitur, & ceſſat, quare Febris quæ hoc ritu ſuſcitatur, plerumque intra viginti quatuor horas terminatur, ideoque ephemera dicetur, Quòd ſi ob majorem ſanguinis ſpirituoſi æſtum diutiùs prorogetur, rarò triduum excedit, diciturque ephemera plurium dierum, ſive ſynochus non putrida*, qui cum *Gal.* aſſeclis, unitate voti loquitur qui efferveſcentiam in ſpiritu concedunt, & ab hac Febrem oriri ephemeram, vel ſynochum imputrem, ut videre eſt *cap. 3. num. ult.* cum ſola diſcrepantia ſæpiùs inculcata prioritatis efferveſcentiæ & caloris, dum *Gal.* addicti à ſpiritu efferveſcente calorem cordis in igneum, qui eſt Febris eſſentia per eos mutari volunt, ſubſequente poſtea neceſſariò majori efferveſcentia ſpiritus, & totius ſanguinis. *Vvilliſ.* verò exiſtimat à ſpiritu æſtuante diſponi ſanguinem ad accipiendam inordinatam efferveſcentiam, in qua eſſentiam Febris fundat, excitato poſtea ab hac calore igneo, Nec à *Vvilliſ.* diſcordat *Sylvius lib. cit. cap. 28. de Febre diaria agendo*.

Ex dictis hucuſque de modo agendi extranei, & principii exaltati, manifeſtum evadit primum ſubjectum influxus prædictarum cauſarum eſſe ſanguinem, & ex iſtius alteratione Febrem excitari, ſi alteratus efferveſcat. Hinc eſt quòd in omni Febre, primò eſt efferveſcentia ſanguinis, ex qua calor ambo naturæ ſuæ limites excedentra: *Per cor circulans ſanguis* prædicto modo efferveſcens à calore cordis magis efferveſcit præternaturaram, cum detrimento proprio, & totius, & in hac efferveſcentia fundatur eſſentia formalis Febris, ubi præcedens à cauſis Febrilibus immediatè in ſanguinem derivans, eſt tantùm diſpoſitio ad hanc, vel cauſa per quam in corde major excitetur. *Ab efferveſcentia majori in corde*, calor etiam intenſus excitatur effectus illius, & Febris accidens inſeparabile, non eſſentia, ut Antiqui, ab hujuſmodi calore ille cordis incrementum ſuſcipit, Quæ omnia planè concordant cum dictis ex antiquorum ſententia, *cap. 8. num. 3. 4. 5.* excepta ſemper prioritate efferveſcentiæ, caloris quæ diverſimodè ab utraque parte ſtatuitur.

XI. Remanet conſiderandus modus quo ultima cauſa à *Vvilliſio* aſſignata Febrem excitat, nempè coagulatio, quam putredinem involvere oſtenſum fuit *cap. 6. num. 31.* Hujus cauſæ actionem & influxus dilucidat *Vvilliſius lib. cit. cap. 19.* ſcribendo, *quare in hujuſmodi Febribus, duo ſunt in primis notanda, ſcilicet ſanguinis efferveſcentia, & malignitas huic conjuncta, quarum hæc modò, modò illa eſt potior. Efferveſcentia ad eumdem modum peragitur ac ſuperiùs de putredinis dictum eſt, nimirum, pars ſanguinis ſulphurea ſupra modum incaleſcens, fervore ſuo velut incendium concipit inter deflagrandum, materiæ aduſtæ copiam ingentem in cruore accumulat, à cujus ſub actione, & ſecluſione; ſolito Febrium more ſtatus & criſis dependent, ſuper his verò ſanguis, venenato quodam miaſmate infectus, inter deflagrandum, ratione fermenti maligni, per partes coagulari & putreſcere incipit, quare præter uſitata Febris vulgaris ſymptomata, propter ſanguinis portiones quaſdam congelatas, aut necroſi affectas ſyncope, & ſpirituum dejectio, nec non macularum ac ſtigmatarum apparentiæ ſuccedunt.* Hæc duo admittit *Sylvius cap. 33. cit. lib.* & quod ad efferveſcentiam, colligitur ex ſequentibus verbis *ſub num. 6.* habitis, *in malignis Febribus obſervatur plerumque horor levis præcedere, ipſumque calor mox ſubſequi, rarò quidem magnus, ſæpiùs mitior, adeout de ipſo vix ſoleant conqueri*

ægri;

ægri, pulſus frequens quidem eſt, eſt ſimul parvus, & debilis, calorem quandoque præcedere effervеſcentiam, & etiam illius cauſam eſſe, demonſtravimus ex *Sylvio capit. numer.* 17. Pulſus frequentiam prædictæ effervеſcentiæ comitem eſſe docet *capit.* 26. *num.* 19. *citat. lib.* ita loquendo *frequens pulſus agnoſcit pro cauſa, vel ſummam ſanguinis rarefactionem, itaut ſola pulſus magnitudine ſatis excipi nequeant, vel in mediocri ſanguinis rarefactione, arteriæ duritiem, unde ibi frequenti pulſui conjectus eſt magnus, hic parvus, vel quidvis aliud cor ad ſui contractionem crebro vellicans*. Putredinem in Febre maligna adeſſe per eundem *Sylvium* demonſtratum fuit *capit.* 6. *num.* 34. & 9. A putredine omnia ſymptomata Febris malignæ dependere expreſſit *cit. cap.* 23. *num.* 7. his verbis, *judico malignarum Febrium cauſam, ſi non ſemper, ut plurimum ſaltem, ſal eſſe tum volatile, tum acre quod glandularum liquorem ſubacidum concentratione noxia enervet, atque inertem invalidumque præſtet, unde ſanguinis conſiſtentia naturalis minuatur, ac proinde ejuſdem rarefactio eludatur* (hæc putredinem ſanguinis ſignificant, factam à corrodente ſale acri, ubi *Vuillis.* coagulans admittit, in diſſolutione tamen ſanguinis conveniunt, & coagulans *Vuilliſii* poteſt etiam eſſe acre, quia ex diſſolutione partes craſſiores ſimul coeundo coagulantur. Quòd apertè recepiſſe videtur, quando *cap.* 12. *cit. lib. de veneni actione loquendo*, ait, *liquorum mixtiones ſolvit, coagulationes, & corruptiones inducit*) & ſal acre Sylvii coagulans eſt, dum experientia patet aqua forti ſanguinem recenter extractum coagulari. Qui non rarò animalium ſpirituum ſecretio impediatur, hinc & reliqua ſymptomata producantur, inter quæ enumerat macularum apparentiam, & corporis languorem, quæ à ſpirituum reſolutione, & ſanguinis coagulatione dependent.

XII. Quæ ſi conferantur cum eis quæ dicta ſunt *capit.* 8. ex ſententia. *Minadoi num.* 7. omninò conformia inveniemus, dum hic à calore putredinali ſanguinis effervеſcentiam, & ſpirituum reſolutionem, caloremque Febrilem à putredine deducit.

XIII. *Quomodo urinæ ſanis ſimiles in Febribus malignis fiant*, rationem reddit *Vuilliſ. tract. de urin. cap.* 6. dum ait, *in cauſa eſt, quod in iſtis morbis nonnumquam ſine magna effervеſcentia ſanguis ſenſim, & velut tacitè corrumpitur, adeoque licèt coagulatione aut necroſi liquor afficiatur, qui tamen non eodem tempore inaniter deflagrans, materia aduſta velut cinerum congeriem facit, ſerum à ſolita craſi, aut tenore parum aut minimè alteratur, perturbatio quidem ſanguinis immoderata urinas turbidas faciet, dum partes ſimul confunduntur, & craſſæ aduſtæ cum aqueis permiſcentur, illa verò remota, ſola putredine dominante fit partium ſeceſſio, & ſic ſerum quale eſt in ſe ſeparatur*, ſecum ſolum trahens ſulphuream, & ſalinam illam partem quam membra abluendo imbibit. Quæ ratio nullatenus repugnat fundamentis ſententiæ determinantis, Febres malignas à putredine ſola, imò illis maximè cohæret.

CAP. X.

De Differentiis Febrium.

I. COmmuniter Antiqui *Gal.* conſilio *in lib.* 2. *de differ. Feb. cap.* 1. Febrium differentias primo, *in eſſentiales, & accidentales diſtinguunt*.

II. *Eſſentiales* in triplicem differentiam ſubdividunt *Primo* à ſubjecto Febris, *Secundò* à modo inhæſionis, *Tertiò* à dependentia, vel independentia ab aliis morbis, ex quo *ſymptomaticas* deducent, quæ à morbo dependent, & *primarias*, quæ independenter à morbo exiſtunt.

III. *Quæ à ſubjecto* deſumitur, *tripliciter dividitur*, juxta triplicem ſubjecti differentiam totum corpus conſtituentis, & ſunt *partes, humores, & ſpiritus*, quæ ab *Hipp. contenta, continentia, & impetum facientia* dicuntur, & quæ in quolibet membro & organo reperiuntur, ſic *in corde triplex* hæc *ſubſtantia* conſideratur, *primò ſolidum illud*, quòd manu tractamus, *ſecundò humores*, qui ſunt in ventriculis, *tertiò calidum innatum, & influens*, quòd per ſolidam, & cavitates ſub ſpiritus forma diſpergitur, & cujus beneficio perpetuum habet motum, & calorem ſingulis membris communicat, & quia *cor eſt caloris Febrilis focus*, pro diverſa ejus ſubſtantia præter naturam excalefacta, diverſa Febris differentia reſultat: *à ſpirituoſa incendio affecta* fit *ephemera*, ab *humorali fit putrida, ſeu humoralis*, *à ſolidà Hectica*, & quamvis ex omnium teſtimonio non poſſit calor Febrilis in una ex dictis ſubſtantiis accendi quin cæteræ incaleſcant, nihilominus Febris ſubjectum dicitur illa, quæ primò Febrili accenſione deflagrat, & in qua ceſſante in omnibus aliis partibus deficit.

IV. Has omnes differentias admittunt Recentiores, dum *Febris ephemeræ, putridæ, & hecticæ* eſſentiam, cauſas modumque curationis per diſtincta capita indagant, & docent, cum antiquis *Ephemeræ ſubjectum ſpiritus accenſos* determinando ut *Vuilliſius libr. citat. cap.* 8. & clariùs *capit.* 7. *ſub finem*. Idem concludit *Sylvius lib. cit. cap.* 28. diariam conſtituentia calore ſanguinis, & corpis in præternaturam degenerante; Ex ſanguine venæ excalefacto Febres ephemeras fieri docet *Cæſalpinus lib. quæſt. medic.* 1. *quæſt.* 7. quem ſequitur *Hoffman. in Apolog. pro Gal. lib.* 2. *par.* 2. *ſect.* 11. *cap.* 281. nec in cauſis diſcoveniunt, dum *Gal.* 1. *art. curat. ad Glauc. capit.* 2. & 5. *de ſanit. tuen. cap.* 1. & *Avic. par.* 4. *tract.* 1. *cap.* 1. à cauſa procatarctica oriri concludunt, & idem ſentiunt *Vuilliſius* & *Sylvius* citatis locis, & quo ad concordiam in cauſis humoralis Febris, patet ex dictis ſuperiùs, quoad hecticas patebit ex dicendis *cap. ſequenti*.

V. Differentiam à modo inhæſionis caloris Febrilis concipiunt, ex hoc quod hic inhæreat ſubjecto, vel tamquam habitus & ſubjectum, tunc dicitur in calefacto eſſe, quia ſine cauſa fovente calor in eo conſervatur, ideoque difficilis eſt extinctionis, & in hac differentia comprehenduntur hecticæ: vel tamquam habitudo indigens cauſa fovente pro ſui conſervatione, ideoque non difficilis ablationis, quia ſuperata, & devicta cauſa fovente calor extinguitur, & in harum numero ponuntur ephemera, & putrida, & quæ ab humorum combuſtione proficiſcuntur. De hac differentia non ſunt locuti recentiores quia tamen peculiarem non ponit differentiam, diſtinctam ab illis *ſuperiori numero deſcriptis*, & à Recentioribus admiſſis, ideò non poſſunt dici ab Antiquis diſſentire.

VI. *Tertia differentia*, per quam Febres in *primarias & ſymptomaticas* diſſecantur, adnotatur à *Gal.* 4. *aphor.* 73. & 7. *aphor.* 22. laudando veterem conſuetudinem, qua Priſci ſolebant illam Febrem tantùm appellare, quæ ſola eſſet abſque inflammatione, aliove tumore calido: inflammationem autem cujuſlibet partis cui Febris jungebatur, ſuo tantùm nomine exprimebant, phrenitidis V. F. Pleuritidis, nulla Febris facta mentione. Idcircò *Gal.* 1. *ad Glauc. cap.* 3. *Febrem facit duplicem, quarum altera fit ab humoribus, adhuc in vaſis concluſis, altera ab inflammatione, humoribus extravaſatis illam* 4. *aphor.* 66. & 6. *aphor.* 44. *Febrem morbum nominat, hanc Febrem ſymptoma*, non quia ſit eſſentialiter talis, quia omnis Febris eſt morbus, ſed quia ſicuti morbus morbum excipit, & cauſat cum tali influxu, ut illo ablato, iſte auferatur, tamquam ſi eſſet ſymptoma, ideò ad ſimilitudinem talis dicitur, non per eſſentiam. Ita Febris conjuncta inflammationi dicitur ſymptoma, ad ſimilitudinem ſymptomatis; nam ſicuti hoc debet ſuum eſſe morbo, atque conſervari, ita Febris inflammationem ſequens, cum ab ea dependeat in eſſe, & conſervari, & ejus cura in inflammationis ablatione conſiſtat, dicitur per ſimilitudinem ſymptoma.

VII. Ab hujuſmodi differentia non diſcedunt Recentiores, *Vuilliſius* enim, *cap.* 11. *cit. lib.* de his agit, & *Sylvius*, licèt apertè Febres ſymptomaticas non nominaverit, illas tamen implicitè deſignavit *capit.* 40. *cit. lib. num.* 15. ubi agendo de ſanguine inflammationem pariente, vult illum incendi, effervеſcentiamque calidam pati, demum corrumpi, & in pus converti, quæ ſine Febrili exardeſcentia evenire non poſſunt. Scio aliquos recentiores, inter quos *Van. derlinden, in lib. Pathol. exiſtimare omnes Febres ſymptomaticas*, quia

quia ſemper originantur à morbo in ſanguine priùs reſidente: non poteſt enim Febris accendi niſi ſanguis malam contrahat diſpoſitionem, quæ cùm ſit in parte vivente, & laudat operationes illius, vitam & animam habentis, morbi nomen meretur, & huic ſententiæ *Fernel.* proximus fuiſſe videtur, dum 4. *Pathol. cap.* 2. *omnes intermittentes ſymptomaticas vocavit*, & omnes qui ſanguinem animatum tenent, cogerentur hoc fateri, ſi diſpoſitio prava ſanguinis præcedens Febrem, ſanguinis actiones & operationes ſenſibiliter læderet, at quia ſimilis læſio ſenſibus non manifeſtatur, ideò diſpoſitio Febrem præcedens, non dicetur morbus, ſed cauſa morbi.

VIII. *Accidentales Febrium differentiæ deſumuntur, à motu, magnitudine, & more, Febri conjunctis.*

IX. *Quoad primum, à motu* diſtinguimus *Febrem, in continuam, & intermittentem*, prima habet calorem ab initio uſque ad finem, ſecunda intermiſſione gaudet, & per aliquod tempus calor omninò ceſſat, eo redeunte per determinatos, & æquales paroxyſmos uſque ad integram ſolutionem, & *hæ ſunt ſimplices vel compoſitæ, ſimplices ſunt in triplici differentia, alia eſt quotidiana*, cujus paroxyſmus quotidie revertitur, *alia tertiana*, cujus acceſſio de tertio in tertium affligitur, *alia eſt quartana*, quæ de quarto in quartum, novos habet acceſſus: *Compoſitæ vel ſunt in eadem differentia*, ut quando tertiana conjungitur cum alia tertiana, *duplex tertiana efficitur*, & quando quartana cum una vel duabus quartanis conjungitur, & *quartana duplex*, vel *triplex reſultat*. Si Febres in diverſa differentias exiſtentes conjungantur, & tertiana cum quotidiana, vel quartana, *Hemitriteus* advenit.

X. Has omnes differentias ſecutus eſt *Sylvius libr. citat. capit.* 30. *numer.* 6. quo ad intermittentes, cum continuas, & continentes explicaverit, *capit.* 29. ſicut *Vvilliſ.* ſpeciatim agit *de intermittentibus capit.* 45. & 6. & *de continuis capit.* 9. & 11. & *de intermittentibus compoſitis egit capit.* 3. *citat. libr. de Febr.* & has ultimas admittit *Sylvius libr. citat. capit.* 27. *numer.* 15. 18. & 31.

XI. *magnitudo conſtituit aliam differentiam*, & quamvis alia ad quantitatem pertineat, ad qualitatem tamen extendunt medici per proportionem, & ſimilitudinem, *Magnitudo* in Febribus, ſicuti in aliis morbis *deſumitur, vel ab eſſentia, vel à parte affecta, vel à more. Ratione eſſentiæ*, Febris dicitur *magna* ob excedentem calorem, qui eſt ei eſſentialis, *ratione partis*, omnis Febris eſſet dicenda magna, quia in omnibus cor, pars adeo vita neceſſaria, & inter cæteras principatum obtinens afficitur, attamen quia aliquando affectio eſt levis, ut in ephemeris, & intermittentibus, ideò ſolùm quæ continuò illud afficiunt, dicuntur magnæ: *Amore* magnitudinem accipiunt Febres, quando malignitatem contrahunt, per quam naturam citiſſimè ſuperant.

XII. Magnitudinem Febris ab eſſentia delineavit *Sylvius citat. libr. capit.* 39. *numer.* 24. ſcribendo, *primum locum dabimus Febri, quæ ab æſtu, & ardore ſummo* maximè urgente *ardens* dicitur: *Vvilliſ.* etiam expreſſit *citat. libr. capit.* 11. ubi ait, *Cauſus, ſeu Febris ardens, ea eſt quæ cum majori eſtu, ſiti ferè intolerabili, aliiſque ſymptomatibus inſigniorem ſanguinis flogoſim arguentibus, curſum ſuum peragit*; uterque differentiam *à parte effecta* complexus eſt, dum intermittentes, & ephemeras, quæ leniter cor afficiunt, & acutas, quæ continuò, & vehementer contorquent, enumeravit. *Et à more* Febres ſummè lethales, ob malignitatem concomitantem, uterque proſecutus eſt, de Febribus malignis integrum caput compilando. Adverto tamen Recentiores, magnitudinem Febris non derivare à calore tamquam ab eſſentia, ſed à conſequente iſtam, cùm eſſentia Febrium per eos in præternaturali effervescentia fundetur, unde ab iſtius magnitudine, vel parvitate Febris magnitudo, vel parvitas, tamquam ab eſſentia eſſet colligenda, verùm quia ab iſta excedente calor proportionaliter intenditur, ab hoc tamquam à ſigno illius magnitudo denotatur.

XIII. *Alias Febris differentias cumulavit Hipp. libr.* 6. *epid. tex.* 29. ni potiùs diverſitates, & variationes nominare velis, cum *Hoffmano*, à quo totum huc uſque dictum, pro Antiquorum ſententia deſumptum fuit, *in apolog. pro Gal. libr.* 3. *part.* 2. *ſect.* 11. *capit.* 172. conſiderando actionum læſionem, & paſſiones Febrium ſequaces, unde aliquas *laborioſas*, alias *ſudorificas*, alias *anxioſas*, *horridas*, *tremulas*, *ſingultuoſas* appellat, vel in ordine ad tempus invaſionis paroxyſmi, unde *alias diurnas*, *alias nocturnas* nominat, vel reſpectivè ad qualitates corporis, vel humorum; unde *ſalſuginiſas*, *humectas*, *terribiles*, *rubras*, *pallidas*, *lividas diſtinguit*.

XIV. His veſtigiis pedem fixit *Sylvius*, dum à ſymptomatibus Febribus alligatis, plures differentias deſcribit *citat. libr. capit.* 30. *à numer.* 100. *uſque ad* 116.

CAP. XI.

De cauſis Febrium Continuarum, juxta Antiquorum, & Recentiorum ſententiam.

I. Quia nullus, meo judicio, inter Antiquioris medicinæ ſectatores, magis diſtinctè hanc materiam ponderavit & Illuſtravit quam *Platerus Tom.* 2. *cap.* 2. de cauſis Febrium agendo, ideò hunc pro duce elegi, ejuſque ſententiam in hac materia tamquam exemplar ad ideam medicinæ Principum efformatum proponere decrevi.

II. Antequam *Excell. Doctor* deſcendat ad eſplicandum, quomodo Febres Continuæ gignantur, præmittit *eſſentiam Febris*, *eſſe calorem præternaturalem*, pro cujus diverſitate diverſa pullulant. Eſt enim (ait ipſe) caloris, vel adventitius, vel naturalis, quem igneum vocant iſque vel purus & ſimplex, corpus tantùm accendens, putridas, ſeu non putridas Febres efficiens, vel impurus, & putredine permixtus, corpus ſimul inquinans, impuras, ſeu putridas Febres creans, vel malignus, & putris ſimul, vel malignus tantùm, corpus inſuper inficiens, malignas putridas, peſtilentes Febres cauſans, aut eſt inſitus, & conſtans, unde corpus calidius redditur, à quo Hecticæ Febres prodeunt.

III. Prior, & ſimplex calor; qui ſolius caloris eſt exuperantia, priùs ferè in ſpiritibus, & ſanguine in venis, & arteris accenſus, atque per has vias cordi continuatas in hac materia, quæ cordi continuò infunditur, illudque alluit, cordi altius impreſſus, atque inde per conſequens ſingulis partibus communicatus Febres efficit puras, ſeu ſimplices, vocatas continuas, omnes calore ſemel accenſo non remittente, donec extinguatur, eaſque vel ſolitarias, ſine alio affectu curſum ſuum abſolventes, vel alio morbo, qui illas ſequitur, vel præcedit comitatas. Quæ varietas inde primum procedit, quòd cauſa morbifica harum Febrium, vel in vaſis permanet, vel extra vaſa profunditur.

III. In vaſis venis ſcilicet, & cæteris, ſi ſanguis accenſus ſeu inflammatus cor accendens, & Febrem ſic inducens, ad ſolutionem uſque perſiſtat, nec ex illis in alias partes effundatur, tunc prout, vel non à morbo, vel à morbo prodeunt, ſolitariæ vel comitatæ fiunt Febres.

IV. Si nullus morbus has Febres excitavit, ſed à cauſa pro cathartica initium ſumpſerint, ſanguis, ut dictum, accenſus in vaſis permaneat, tunc ſolitariæ incipient, & pro ratione caloris, plus minuſve acutæ, & breviores, cùm illarum calor die uno vel altero penitus ceſſet, quòd illis non ea ratione, ſicuti voluerunt multi, accidit, ut nimirùm ſi ſpiritus tantum incaleſcant, eodem die calor rurſus evaneſcat, ephemera: quæ tunc fiant Febres, ſi ſanguis verò accendatur, paulò longiùs calore perſeverante, ſynochi, ſi cordis ſubſtantiam occupet, diuturnæ & hecticæ fiunt. Cùm in omnibus hiſce ſpeciebus & ſpiritus, & ſanguis, quæ in vaſis confuſa ſeparatim accendi nequeunt, ſimul & unà cum illis cordis quoque ſubſtantia inflammentur, omniſque Febris, uti & morbi omnes pro ſubjecto in quo reſideant, non ſpiritus, & humores, ſed partem ſolidam habere debuerint. Sed hæc Febrium diverſitas, tùm ratione cauſæ à qua excitantur, tum ſubjecti corporis,

quod

quod occupant, accidit. Ex quibus deducitur *Platerum* velle calorem primò in ſanguine accendi, & hujus medio cor inflammari, & quatenus ratione cauſæ efficacis, vel debilis magis, vel minus durat calor in humoribus, & corde, fieri ephemeras, & ſynochas imputres, & ſic ratione diſpoſitionis corporis per quam breviùs, vel longiùs calorem retinere valet, fit Febris plurium, vel uniùs diei, & ita continuas prædictarum Febrium dependet ab efficacia cauſæ, calorem pro tali tempore conſervantis, & à diſpoſitione corporis habilitati ad calorem magis vel minus conſervandum.

V. Ex his à *Platero* deſcriptis, apparet in ephemera, & ſynocha imputri ſpiritum ſolum æſtuantem non admittere, ſed totum ſanguinem prout alii determinaverunt, nec admittere ſanguinem & ſpiritus pro ſubjecto Febris, ex eo quod non ſint animati, & ejus rationi quòd ſubjectum morbi & Febris non ſint ſpiritus & humores, Reſpondet *Cæſalpinus lib.* 1. *quæſt. Medic.* 6. quod ſubjectum morbi & Febris, non ſolùm ſunt partes ſolidæ, & viventes, ſed etiam fluidæ, quæ uſum ad vitam præſtant, & cum eo *Hoffmannus lib. cit. ſect.* 11. *c.* 263. Altimarus 1. *de Feb. cap.* 12. Maſſar. *Quinto de Febr. cap.* 1. Sennertus 1. *de Febr. cap.* 4. cum allis citatis *cap.* 1. *num.* 57. & clarior poteſt deſumi reſponſio *cap.* 2. *num.* 42. unde deducitur utramque ſententiam inter *Galen.* ſequaces fautores inveniſſe.

VI. Ad hujus mentem loquitur *Vvilliſ. lib. de Feb. c.* 8. cùm inter cauſas ephemeræ procatarticas, & diſpoſitionem corporis recenſeat, dum ait, *eas ſolent inducere labor immodicus, vigilia, paſſio animi ſubita, pororum conſtrictio, & crapula*, & ſuperiùs enumeravit motum corporis, calorem ambientis, & poſtea addit, *quæ ad has diſponunt, ſunt tempries calida corporis, habitus athleticus, vita ſedentaria, & exercitii deſuetudo*. Ab his cauſis totum ſanguinem incaleſcere concedit, ſed cum hac differentia, quòd ſpirituoſior pars illius excandeſcit, & impetuoſiùs commovetur, ſulphurea verò tantùm incaleſcit, & per minutas ſolùm partes, non in totum, unde totus ſanguis accenditur, & in hoc omninò ſimilis eſt *Platero*. Ab hæc accenſione ſpirituoſæ ſubſtantiæ, & calefactione ſulphureæ, calorem cordis augeri denotavit *Vvilliſ.* quando dixit, *etiam ab hoc ſpirituum motu ſulphur, ſeu pars ſanguinis oleoſa, magis excoquitur, aliquantulum plus diſſolvitur, & in corde non nihil uberius accenditur*, ab accenſione verò ſanguinis in corde illius calorem augeri oſtenſum fuit *præcedenti cap. num.* 4. 10. quamvis *Vvillis.* eſſentiam harum Febrium, non in calore, ſed in efferveſcentia innordinata ponat, continuitatem verò unius, vel plurium dierum deducere à cauſis procatarcticis, & à diſpoſitione ſanguinis cum *Platero* colligo, ex illis verbis, *quod ſi ob majorem ſanguinis ſpirituoſi æſtum diutiùs prorogetur, triduum raro excedit, æſtus verò fit major in ſanguine, & efficacia cauſæ calefacientis, & ab innata diſpoſitione ejus. Sylv. à procatarticis cauſis ephemeram agnoſcit lib. cit. c.* 28. neque excludit diſpoſitionem corporis pro breviori, vel longiori duratione, & pro aliis ſymptomatibus, dum *n.* 14. ait, *omnia Febrium diariarum ſymptomata, pro memoratarum cauſarum corporiſque continentis, tum præſertim contenti, hoc eſt humorum multifariorum conſtitutione varia non parum variare ſolent*. Calorem in ſanguine accendi cum *Platero* docet unde poſteà deducitur, ab hoc calorem cordis accendi, præcedente efferveſcentia.

VII. Animadvertendum autem eſt, cauſam externam, ſicuti diſpoſitionem corporis, ita debere eſſe conſtitutas, ut ad unum, vel tres dies ad ſummum, calorem in corde & ſanguine introducant, & conſervent, & ſi hos exceſſerint ex ephemera, & ſynocha, aliud Febrium genus provenit.

VIII. *Ephemeras Febres ſymptomaticas Platerus admittit*, quæ à morbo calorem effundente originantur, excalefacto in primis ſanguine magis vicino parti cui inhæret, atque inde continuatione actionis calefacientis, tota maſſa ſanguinea per partem poſt partem accenſa, ejus intermedio cor accenditur, & Febris fit. In quo ſequacem habet *Vvilliſium* qui *citat. lib. cap.* 8. Febres ephemeras à bubone, vulnere, & à lactis in puerperis proventu recipit, nec alia ratione ex prædictis Febrem provenire arguere poſſumus, *Vvilliſ.* fundamentis inſiſtendo, quàm aſſerendo ſanguinis efferveſcentiam prædicta inducere, ex qua calor major accenditur, qui poſtea intenſionem caloris cordis efficit, dum ſanguis per illud circulatur, & in eo magis efferveſcit.

IX. Calor putredine permixtus, in putreſcentibus humoribus, vel corporis partibus excitatus, atque inde cum exhalatione putri, vel aliqua putredinis portione, ad cor uſque delatus, illudque putri calore accendens, & à corde in ſingulas partes corporis effuſus, Febres facit putridas dictas, quarum continuitas habetur, ex eo quòd in ampliſſimis vaſis per univerſum corpus diſperſis, quales ſunt venæ, & arteriæ magnæ, humor putreſcat, cui per dicta vaſa, in quibus latet, ad cor aperta ſemper patet via, aſſiduò putres vapores, vel ipſius quoque putridi humoris portiones demandans, à quibus continuò etiam cordis calor accenditur, in hoc perſeverando donec putridæ exhalationes, vel materia putrida deficiat. Pro putredinis loci diverſitate vult *Platerus* Febres variari, non tantùm ſecundùm diverſas differentias, ſed etiam ſecundùm modum continuitatis; nam putredo vicina cordi in trunco venæ cavæ ſurſum, deorſumque à cordis regione juxta ſpinam, vel in ramis majoribus circa jugulum, & inguina, cum pari vehementia his in locis cor exerceat, ipſique tùm portionem materiæ putridæ, tum exhalationes continuò demandet, Febres quæ nullo ordine exacerbantur, quales ſynochos eſſe diximus, procreat, & ſi ſanguis qui putreſcit, augetur, vel minuitur, vel aliquandiu æqualis perſiſtit, fit Febris quæ vel decreſcit, vel creſcit, vel in eodem ſtatu permanet, in continuitate tamen ſemper permanens. Et in Cauſone, quia focus illius cordi propinquus, illud quoque æquali igne continuò flagrat ſine ulla mutationis apparentia, præſertim cùm ad ſummum progreſſus calor amplius intendi non poſſit, niſi quod æger intenſum calorem percipit circa cordis regionem, & continuitas hujus Febris eſt ferè ſemper cum eadem caloris intenſione, præterquam in declinatione.

X. Diſtans non nihil à corde putredo in venæ cavæ ramis, quia cor pari impetu, uti ea quæ cordi propinqua eſt non pulſat, idcircò Febres, quarum calor non ſemper idem exiſtit, ſed quæ ſuas habent exacerbationes, ſeu paroxyſmos gignit, variata, per paroxyſmos continuitate, quæ obſervatur in Febribus nulla acceſſione interruptis, quia exhalatio putris, cujus focus procul abeſt, ob viarum ambages non nihil impedita, non poteſt eadem menſura ſemper, & ordine ad cor perferri, unde cum majori copia coacervata ad cor potentius fertur, illudque validius pulſat, calore aucto exacerbationes novas cauſat, non tamen cum horrore, diſcuſſa tamen paulatim materia Febris remittitur, & nova accedens Febrem renovat antequam præcedens ſit extincta, varias in continuitate ſubiens mutationes intenſionis & remiſſionis, juxta materiæ quantitatem majorem vel minorem.

XI. A diverſitate ſanguinis variari Febres putridas contendit *Platerus*, non eo quòd modò accendatur bilis, pituita, vel melancholia, ſanguineæ maſſæ partes, quia cùm ſint ita per minima ſimul confuſa, non poteſt una portio dictarum partium accendi, vel putreſcere, quin altera portio partis diverſæ ſibi conjunctæ accendatur, vel putreſcat, unde impoſſibile eſt Febrium diverſitatem ſecundùm varias differentias, & continuationem habere à prædictis partibus, & putat in ſanguinis diverſitate Febrium varietatem poſſe reperiri: Prout is temperatus, vel intemperatus extiterit.

XII. Temperatus ſanguis nullo vitio, niſi fortè copia peccans, ſi putreſcat, Febres efficit ſynochos dictos putridos, nullas exacerbationes habentes niſi quatenus calor in iſtis augeri, vel minui poteſt, quia ſanguis ob ſui æqualitatem in putredine, & ob eamdem viciniam cum corde, hoc pari impetu ſemper ferit, & æquali calore accendit, ex quo æqualis continuitas, præter augmentum, & declinationem, ſi verò intemperatus ſit, antequam putreſcat, neceſſe eſt calidiorem eſſe, quam in ſtatu naturali extaret, cùm frigidior ad Febres procreandas ſit ineptus, idcircò ſi ſanguis antequam putreſcat, ſummè calidus extiterit, & caliditati tenuitatem conjunxerit, quando putreſcit magnum parit incendium, eoque majus adhuc, ſi in loco cordi vicino putreſcat, quibus cauſis concurrentibus Febres fiunt cauſones; cùm æſtu immenſo, & cum continuationis æqualitate.

Ita ex loci, & ſanguinis diverſitate, Febrium differentiam, & continuationis modum ex *Platero* habemus, quæ valet etiam in Febribus, quæ ex ſua natura intermittentes fiunt continuæ per ſubintrantiam paroxyſmorum, ſi focus putredinis in venis inter minimas & maximas mediis extiterit, vel ſi in remotis, & minoribus, in tanta quantitate tamen materia putreſcat, ut continuatim putredinis exhalationibus, calorem cordis intendat, donec materia altera putreſcat, novum efficiens paroxyſmum, tunc Febris quæ intermittens erat fit continua.

XIII. Quæ de loci putredine ingenioſiſſimè docuit *Platerus* in vaſis magnis, admiſſa circulatione ſanguinis, non ſubſiſtunt, quia in iſtis ſupponit humorem putridum firmari, & ejus motum impediri, & circulationem prohiberi, quod utique in vaſis magnis contingere non poteſt, niſi cum ſubita vitæ extinctione, & ſi movetur, non habemus ampliùs majorem, vel minorem proximitatem permanentem humoris in illis putreſcentis cum corde, dum circulari motu ſanguis, cordi modò fit proximus, modò remotus, idcircò videtur ſolùm ſubſiſtere fundamentum in ſanguinis diverſitate poſitum, qua propter diverſitas Febrium, & continuitas, quæ à foco putredinis à corde diſtante petitur, aliò deſummenda venit. Et ejus principiis inhærendo, circa Febres quæ exacerbationes habent ſine horrore, videntur accipi poſſe à materia, quæ de novo putreſcit, unde & Febris exacerbatur, quæ poſtea ab eodem calore Febrili diſſipata minuitur, & nova addita redit exacerbatio, hocque eſſe conforme doctrinæ *Plateri* colligitur ex dictis *ſuperiori num.* 10.

XIV. Et continuitas Febrium, quàm à putredine in vaſis magnis cordi proximis deſumit, aliter explicanda venit, admiſſa circulatione ſanguinis, qua tollitur continua, & ita ſtabilis permanentia humoris putridi in iſtis vaſis, *ut ſuperius dictum eſt*, nec melius explicari poſſe credo, quàm continuitatis cauſam in univerſalem ſanguinis alterationem refundendo, per quam continuò cordi demandatam, continuam caloris intenſionem in eo peragat, & pro hoc facit conſideratio cauſæ externæ putredinis, quam proponit *Platerus*, & dicit eſſe calorem præternaturalem ſanguinis, vel ejus vitium: calor ſimplex præternaturalis ad igneum redactus in ſanguine, ephemeras accendit, qui ſi ſpontè non remittit, aut vehementer refrigerantibus remediis reſtinguatur, tunc ſicut in aliis partibus ſuper calefactis, & inflammatis, non diſcuſſa inflammatione, ſuppurationem aliquam, vel in ſanguine, vel in partium quoque ſubſtantia fieri videmus, ita & hic maſſa ſanguinis labem aliquam, & corruptionem, ex diutiùs perſeverante calore concipiens, Febrem non jam à calore ſimplici, uti ab initio, ſed cum putredine copulato productam parit. Ex quo habetur ratio tranſitus ephemeræ, & ſynochæ imputris in ſynocham putrem, & commutatio ſimplicium in putridas, & ratio continuitatis à calore ſanguinis ſimplici, vel putrido continuò cor accendente.

XV. Sanguis vitioſus, qui vel innata jam habet ſemina putredinis, vel ſaltem ad putredinem aptus, ſi vel copia ſua, vel impuritate, eo uſque progreſſus eſt, ut jam non ampliùs à natura regi, emendarive queat, tunc putreſcens, Febres putridas diverſas pro loci, materiæque putreſcentis varietate creat. Unde deduco, ſi à calore Febrili, & putrido accenſo in portione ſanguinis, in venis, vel arteriis contenti, altera portio ſanguinis aliqua labe intemperiei, vel alterius pravæ qualitatis à præcedenti calore, contracta, vel ſui generatione inſita, quotidiè ad putredinem deducatur determinato ordine & menſura, determinatas etiam & ordinatas efficiet Febres, cum nova accenſſione: In eis verò Febribus quæ nullas habent acceſſiones, & ad multos dies extenſæ in eodem tenore perſeverant, dicendum eſt, ab efferveſcentia univerſi ſanguinis, vel combuſtione provenire, qui per cor circulando, cùm ſemper ſit ſibi ſimilis. Febrem etiam in eodem ſtatu perſeverantem facit. Neque hoc erit contrarium fundamentis *Plateri*, ſi pro putredine combuſtionem intelligamus, prout intelligit *Gal.* multoties combuſtionem, cum putredine confundendo, & ita habebimus quomodo una parte ſanguinis excalefacta, & efferveſcente, vel combuſta, & incendio flagrante, totam maſſam ſanguinis efferveſcere, & comburere faciat, ſerpente calore in una parte accenſo, eo modo quo ſcintilla in acervum materiæ combuſtibilis cadens, totam materiam accendit.

XVI. *Vuilliſ.* cauſam continuitatis Febrium inquirendo *lib. de Feb. cap.* 7. ait *ſecundus efferveſcentiæ gradus eſt, quando pars ſulphurea, ſeu oleoſa ſanguinis, nimis excalefacta fervorem concipit, tunc enim immodicè, & in vaſis efferveſcit, & plurimum in corde accenſa deflagratione ſua, calorem valdè intenſum in toto corpore producit, equidem ſanguis quoad temperiem ſuam à conditione ſulphuris maximè dependet: quando ob cruditatem ſulphur minùs diſſolvitur, fit cruor aquoſus & frigidus, ac in vaſis pigro movetur: ſive ultra craſim naturalem ſanguinis pars ſulphurea ſeu oleoſa incaleſcat ſtatim effera, & improportionata cum cæteris evadit, itaut, ferè tota à cordis fermento, velut inflammam acta ſanguinis maſſam immodicè efferveſcere, & ebullire cogat. Quemadmodum enim vina face opulenta prædita, à ſulphure nimis rancido in fervorem concitantur, aut veluti fœnum nimis madidè repoſitum, ob ventilationis defectum, particulis ſulphureis à mixtione ſolutis, ſpontè incendium concipit, pariter cum ſanguis non ritè ventilatur, quin ab evacuatione cohibita propter rei non calidæ admixtionem, vel hæmatoſim, aut aliam ob cauſam* (has omnes cauſas recenſet *Platerus loc.cit.*) *ſulphuris particulæ denſiùs agglomerari incipiunt* (hic eſt calor qui conſideratur à *Platero* in ſanguine, antequam putreſcat, ſeu comburatur, ut dictum eſt *num. præcedenti* 11.) *Statim totus ejus liquor à ſulphure ſoluto, & in corde inflammato* (ecce communicatio immediata humoris putridi ſeu combuſti cum curde, quam deſiderat *Platerus* in Febribus continuis, *ut num. præcedenti* 9.) *immodicè ebullit, & ejuſmodi Febris inducitur, quæ ſynocchus putrida vulgò nominatur* (ecce ratio formalis Febris, efferveſcentia nempè, à qua poſtea calor cordi impertitur, ut voluit *Platerus*, & dictum fuit *num. præcedenti* 9.) *quæ tamen appellatio à pluribus rejicitur, eò quòd ſanguis, quamdiu in motu eſt, minimè patreſcat, quatenus tamen in hac Febre ſulphure nimis exaltato ſanguinis mixtio non nihil ſolvitur, ejuſque liquoris maſſa à craſi naturali immutata, verſus putredinem tendit, ideò Febris putridæ vocabulum, prout antiquitùs inolevit, adhuc bona cum ratione retineri poterit* (Ecce admiſſa putredo ſaltem inchoativè, vel confuſio putredinis cum combuſtione, cohærendo deductis ex *Platero*, *num. præcedenti* 15.)

XVII. Rationem formalem continuitatis expreſſit *cap.* 9. ubi modo dicta repetendo vel confirmando ſubjungit, *nec priùs immodica hæc ſanguini efferveſcentia ſedatur, quàm particulæ ejus activæ à mixtione laxatæ, & dein ſucceſſivè in corde accenſæ penitus deflagrent, quòd niſi plurium dierum ſpatio contingit, unde inordinata efferveſcentia in ſanguine perdurans, eſt cauſa continuæ accenſionis, & deflagrationis ejus in corde, uti Febris excitatur aucta efferveſcentia & calore.* Non diſcrepans à *Platero*, qui à calore ſanguinis: vult illum cordis intendi, cum ad ſanguinis efferveſcentiam *Vuilliſii* ſemper calor excedens reſultet, qui calorem cordis auget. Sanguinem ſecundùm omnes partes inordinatè efferveſcere, & comburi, ut de ejus putredine dictum fuit cum *Platero ſuperiori num.* 14. 15. declaravit *cap.* 9. dicendo, *cum verò cruoris materia ſulphurea excandeſcens ſupra modum effervet: mixtionis vinculum maxima ex parte ſolvitur, ut principia ejus à fermento cordis ferè in totum diſtruantur, & particulæ activæ à mixto ſolutæ, velut in flammam erumpant, quare ſanguinis liquor, hoc modo in corde rarefactus, & velut accenſus, exinde motu rapidiſſimo per vaſa defertur, & deflagratione ſua caloris efluvia quam plurima diſpeſcit, hinc tota cruoris maſſa inſtar aquæ ſuper ignem poſitæ continuò ebulliens, vaſa diſtendit.* A ſanguinis diſpoſitione Febres variari, prout diximus cum *Platero num.* 11. docet *Vuilliſius cap.* 11. de cauſa diſſerendo, dum ait, *ratio formalis ejus, qua à cæteris diſcriminatur, in hoc conſiſtit, quod temperies ſanguinis in affectis ſit calidior, hoc eſt ſulphure concremabili magis abundat, ideò cum efferveſcit majori copia accendit*, & *cap.* 9. in hujus confirmationem ſcribit, *hujus ſtadii limites juxta ægri temperiem, & alia morbi accidentia variè determinantur, ſi in corpore copioſo ſpiritu, ſucco, & ſanguine calidis referto, in ætate juvenili, & tempeſtate præfervida contingerit, ſi diſpoſitio ad Febrem ſit potens, & cauſa evi-*

dem

dens fortis ſupervenerit efferveſcentia Febrilis ſemel incepta totum prevadit cito ſanguinem & die 2. *aut* 3. *dictis radicibus morbus ad incrementa aſſurgit, ſin vero in corpore minus calido temperamento pituitoſo, aut melancholico, in ætate ſenili aut tempeſtate frigida, indiſpoſitio Febris inchoatur, longiori fruitur proœmio, & vix ante ſextum aut ſeptimum diem primi hujus ſtadii limites excedit*; & quamvis de temporibus Febrium ibi loquatur, ad earum differentias extendi poteſt, quia ab iſtis diverſa tempora dependent, nec ſunt varia, niſi variata Febris differentia.

XVIII. Ex quibus concluditur *Vvilliſium* continuitatis cauſam, reponere in aſſidua ſanguinis efferveſcentia in corde præternaturam executa dependenter à mala ſanguinis diſpoſitione, in depravata ejus naturali efferveſcentia, vel combuſtione conſiſtente, & uniformem omninò eſſe cum *Platero*, *& omnibus Gal. & Hipp. ſequacibus*, ſi putredinem per combuſtionem declaramus, & ad mentem revocamus ſæpiùs inculcatam dependentiam caloris ab efferveſcentia, & efferveſcentiæ à calore.

XIX. *Cur vero Febres continuæ, quales ſunt ſynochæ aliquando exacerbationem patiantur rationem reddit citato lib. cap.* 9. dicendo *ab hujuſmodi ſanguinis, ac unà ſucci alibilis (eodem incendio uſtulatorum) deflagratione recrementa, ſeu corpuſcula materiæ torrefactæ in cruore congeruntur, quæ fervorem ejus, & ebullitionem magis promovent, ac intemperiem Febrilem pro tempore adaugent.* Quæ concordant cum dictis *ſuper. nu.* 10. 15. ſi hæc recrementa putrida ſecundum quid intelligantur, prout defacto ſunt talia, ob depravatas qualitates in combuſtione acquiſitas, & ſi putredo in citatis numeris deſcripta, pro putredine ſecundum quid accipiatur, prout accipi debet, ab eis qui Febres malignas ſolùm à putredine abſoluta oriri ſuſtinent, (hinc autem eſt ſermo tantummodo de Febribus continuis benignis, vel à malignitate alienis, & in eorum ſententia admittentium in Febre ſynocha ſanguinem putreſcere, manente forma illius, quòd eſt idem ac dicere, ſanguinem affici ſolùm putredine ſecundum quid, ita *Conciliator differ.* 89. Horſt. *in exer.* 3. *Feb. putr. quæſt.* 3. Heriq. *Diſp.* 6. *de Feb. putr. cap.* 6. Carrer. *in ſen.* 1. *lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 1. Zacut. *de Medic. Princ. Hiſt. lib.* 4. *quæſt.* 13. Valeſ. *lib.* 6. *contr.* 19. habebimus *Vvliſium* uniformem cum *Platero*, in determinanda cauſa exacerbationis Febrium continentium.

XX. *Sylvius* cum *Vvilliſio* concurrit, dum *lib.* 2. *prax. Medic cap.* 27. *num.* 22. ait; *Febrium continuarum cauſam continuam, hoc eſt continuò ad cor delatam, requiri*, quod concordat cum dictis *num.* 9. & 16.

Ex mente *Plateri*, & *num.* 24. ſubjungit *Febrium continuarum omnium cauſam, eſſe bilem aut lympham, ſub qua ſuccum pancreaticum, ipſamque ſalivam comprehendo, quatenus cum ipſa deferruntur ad cor, aut utramque vitioſam* (ecce putredo ſecundum quid) *& in dextero cordis ventriculo efferveſcentiam talem excitantem*, (ecce putridi humoris communicatio cordi) *unde continuò pulſus producitur frequentior*, (ecce totius maſſæ ſanguineæ læſio) quia pulſus à rarefactione, & impulſu totius ſanguinis, non alicujus determinatæ partis illius dependet, & eſt illud quod dicebamus ſuperiùs cum *Plantero n.* 3.

XXI. Si non ſanguinis, bilis diverſitatem admittit, à qua Febris continuæ differentia conſurgit, ut *cit. lib. cap.* 31. *num.* 8. oſtendit his verbis, *primaria quidem harumve Febrium ſynocharum, quæ cum calore inſigni & continuo ſunt ægris moleſtæ, exiſtit bilis, & acrimonia, & inflammabilitate nimia peccans, unde non tantum in dextero cordis ventriculo perpetuo vitioſam excitat efferveſcenſtiam.* Ubi denotat differentiam quæ à minori inflammabilitate poteſt provenire. Quamvis, cùm admittat *Sylvius* bilem naturaliter miſceri ſanguini, neceſſariò ſequitur illius partem fieri, & diverſitas Febrium, quæ ab ejus diverſa conſtitutione proficiſcitur, dici poteſt à ſanguinis diverſitate oriri. Ac meliùs cum *Platero*, & *Vvilliſio, Sylvium* concordabimus, ſi conſiderabimus *in cit. libro cap.* 29. *à num.* 9. *uſque ad* 23. oſtendere à diverſis humoribus, ſecundùm diverſas diſpoſitiones affectis, Febres continentes oriri, qui humores cùm in ſanguine exiſtant, variam pro eorum exuberantia conſtitutionem illius reddunt. Quòd ſi aliquis concordiæ impoſſibilitatem deduceret, ex eo quod Febres ſynochæ ex Antiquorum ſententia, à ſanguine qui eſt alimentalis, non à bile, quæ eſt excrementum, proveniant, ei opponerem *Altimar. Gal.* & *Hipp.* in omnibus conſentientem, *qui lib. de med. Feb. part.* 2. *cap.* 7. ſuſtinet ſynochas à bile produci, ex *Gal.* ſententia, unde non eſt novum ex bile tales Febres originari.

XXII. Quoad continuitatem Febrium malignarum, eadem eſt ratio, ut ait *Platerus lib. cit.* qui malignitatem putredini conjunctam ſuſtinendo, eas etiam ad naturam ephemeræ, & ſynochæ accedere docet. Quapropter ratio, continuitatis eadem cum iſtis erit, *modo ſupra deſcripto*, addendo qualitatem venenatam, à qua derivant ſymptomata malignitatis propria. Et certè non eſt difficile cauſam continuitatis Febris malignæ in hac ſententia reddere, quia cùm venenata qualitas ſit ſui propagativa, facillimè toti ſanguini communicatur, unde cordi ſemper ineſt ſanguis veneno infectus, reddens Febrem in qualibet ſui parte malignam, cum calore præternaturali, excitato à putredine abſoluta, venenatam qualitatem præcedente. Idcircò dicit *Platerus* haſce Febres eſſe pernicioſas, calore pari & maligno.

XXIII. Cùm *Platero* non concordant in hoc *Vvilliſius* & *Sylvius*, dum occultam qualitatem à Febre maligna excludunt, adhærendo alliorum Antiquorum ſententiæ; determinantium Febres malignas in putredine abſoluta fundari, ut demonſtratum fuit, *cap.* 5. *num.* 1. 2. 3. Diſcordia tamen in cauſa malignitatis, non parit diſcordiam in cauſa continuitatis, quæ eodem modo à *Vvilliſ.* & *Sylvio* explicabitur, quo explicaret *Platerus* Febrium continuitatem à putredine abſoluta, qui non eſt alius niſi ſupra deſcriptus, ſi loco putredinis ſecundum quid, vel combuſtionis, quas ibi debere intelligi, & admitti dictum fuit, intelligatur, & admittatur putredo abſoluta. Et licèt appareat difficultas, quod tota maſſa ſanguinis non eſt putrida, alioquin in primo Febris inſultu periret Febricitans, & ſi in ſanguine adſunt partes non putridæ, iſtæ cordi inſtillatæ Febrem malignam non deberent efficere, unde Febris non eſſet ſecundùm omnes ſui partes maligna, nec malignitatis ſymptomata deberent eſſe continua, dum pro eo tempore, in quo ſanguis non putridus tranſiret per cor, ceſſarent, quòd cùm ſit contra experientiam, non poterit ſubſiſtere prædicta continuitatis cauſa, à putredine deſumpta. Tollitur tamen difficultas, dicendo quòd portio ſanguinis putridi, huc illuc per maſſam cruoris diſperſi, putridos emittat vapores, illam univerſim coinquinantes, ſpiritus vitales præcipitando, & fingendo, vel evolare cogendo, & efferveſcentiam tamquam quid extraneum ſanguini operando, unde hic præternaturam efferveſcit, cum pauco calore, & multa facultatum debilitate, & quia in qualibet etiam portiuncula ſanguinis, ſunt aliquæ particulæ coagulatæ, ideò malignitatis ſymptomata continuò perdurant, cùm à prædictis cauſis omnia dependeant.

XXIV. Ad explicandam hecticæ Febris continuitatem, ſic loquitur Platerus, *Inſitus, & conſtans calor, in corde ſinguliſque partibus impreſſus, ita ut temperamentum ipſaque elementorum proportio in calidum & ſiccum converſa ſint, unde amplius permutari non poteſt, quia tale temperamentum factus eſt habituale, Febres hecticas producit, in quibus calor non igneus, ſed moderatus, qualis temperamenti obſervatur, idcircò calorem vix dum perſentiunt ægri, licèt & totius corporis partes ſimilares alteratæ calidiores, & ſicciores eſſe tactu, uti & cor ex pulſu cito, & duro deprehendantur, conſumptio, & matasmus haſce Febres ſequitur, non à colliquatione partium, ſed à mutatione temperamenti ſimilarium membrorum, quo nomine non rectè nutriuntur, ſed ſenſim emarceſcunt.* Introducitur hic calor ab aliis Febribus antecedentibus, cùm vix ab aliis cauſis temperamentum adeò perverti poſſit, niſi interveniente priùs alterius Febris igneo calore, qui vel ſua efficacia, vel diuturnitate cor, & partes prædicto modo immutet, ſic Febres acutæ putridæ continuæ, & quæ in læſione alicujus partis fundantur, ut ſunt ulcera pulmonum & aliarum partium, hecticam parere poſſunt.

XXV. Ex quibus patet, continuitatem in hectica, deſumendam eſſe à calore in partibus, & præcipuè in corde præternaturam, ad temperamenti habitualis ſimilitudinem fixo, à quo ſanguis continuò per illud circulariter motus incaleſcit præternaturam, cùm pulſus alteratione; & aſſidua totius incaleſcentia, quòd verificatur

catu etiam in illis Febribus, ubi leſio alicujus partis cum putredine intervenit, quia calor putredinalis cordi continuò communicatus, non ſolùm Febrem lentam, & continuam conſervat, ſed temperamentum cordis naturale pervertit, & calidum ſiccum habituale introducit, quod utique perſeveraret etiamſi læſio partis tolleretur.

XXVI. Ex quibus colligo ſanguinem ab habituali calore totius debere neceſſariò alterari, & perverti, per pravarum qualitatum acquiſitionem, nempè craſſitiem, ſalſedinem, acrimoniam, auſteritatem, amaritiem, & acciditatem, cùm omnes prædictæ qualitates in humoribus à calore intenſo effici unanimiter concedant Medici, unde hanc efficaciam calori hecticæ negare non poſſunt, qui continuitate, & habitu intenſo æquivalet, non excludenda eſt acciditas à caloris efficientia, cùm videamus vinum per calorem in acetum mutari.

XXVII. *Vvilliſius*. Febrem hecticam à parte effecta in phthiſi deſcribit, *lib. de Feb. cap.* 11. ejuſque cauſam ponit in hoc, *quod ſanguis pertranſiens per pulmones ulceratos materia purulenta, aut tabido inquinamento inficitur, & proindè incontinuam effervescentiam, ob rei non miſcibilis confuſionem concitatur, quare & Febrem aſſiduam inducit, & ſuccum alibilem omninò pervertit*. Idemque contingere ait de ulcere, aut abſceſſu in aliis partibus excitato. In quo non videtur diſcordare ab Antiquis; nam dum aſſerit ſanguinem infici materia purulenta, ſi hæc eſt affecta calore præternaturali, non poteſt non calefieri ſanguis præternaturam, & ad cor proveniens hujus calorem augere, & ſi Antiqui putredinali calore ſanguinem excandeſcere concedunt, effervescere poſtea virtute hujus negari non poſſunt, ob rationes alibi dictas, & pariter dum à calore ſanguinis illum cordis augeri admittunt, ab hoc ſanguinem magis effervescere concedant, & *Vvilliſius*, dum admittit ſanguinem à putrida materia tamquam ab extraneo effervescere, fateri debet quod incaleſcat, & conſequenter ad cor translatus magis effervescere, & poſtea incaleſcere, cum augmento caloris cordis. Unde quidquid ab una parte aſſeritur, ab altera admittitur, vertente ſolùm diverſitate in ordine eorum quæ dicuntur, dum ea quæ antiqui priora volunt, ſecundo loco collocat *Vvilliſius*, conveniens tamen in cauſa continuitatis, quam in continuam materiæ putridæ communicationem cordi cum illis refundit.

XXVIII. *Eodem loco*, aliam recenſet Febrem *Vvilliſius* Hecticæ maſſimè ſimilem, quam lentam appellat, & qui eam laborant plus juſto incaleſcunt, præſertim à paſtu, & à motu, & ſine cauſa manifeſta emarceſcunt, tabidorum inſtar. Cujus cauſam ait adſcribi ab aliquibus obſtructionibus in viſcere quodam, Hepate putà, Liene, vel Meſenterio, cujus culpa alimentum non benè coquitur, nec ritè diſpenſatur. Ipſe verò putat fundari in mala ſanguinis diatheſi, qua in temperiem nimis ſalſam, & acrem vergit, ideòque nutritioni, & æquali circulationi minus aptus redditur. Etenim ſanguis in corde, non ſecus ac oleum in lampadè, ſi particulis ſalinis nimium redundat, non placide & æquabiliter, ſed cum crepitu, & magna partium evaporatione accenditur, quo quidem citiùs diſperditur, & nonniſi flammam languidam & imbecilem exhibet. In quodam ab hujuſmodi Febre extincto pulmones exſuccos, & aridos, materia fabuloſa inſtar cretæ per totum obſitos obſervavit, viſceribus concoctioni dicatis ſatis rectè ſe habentibus. Non raro, ait, meſenterii glandulas in hoc affectu ſimili materia argillacea obſideri. Utrùm verò ſanguis ſalſior factus, ejuſmodi viſcerum affectiones primò intulerit, vel an viſcerum dyſcraſia ſanguinem priùs infecerit, includit, quòd alterutra affectio ab altera pendere poteſt, & mali utriuſque cauſæ reciprocæ eſſe poſſint. Cùm autem ſymptomata harum Febrium, veram repræſentent hecticam, hinc judicare poſſumus cauſarum ſimilitudinem inter eas intercedere, & has non differre à cauſis hecticæ Antiquorum. Cùm enim dubium ſit, an vitium ſanguinis à partibus, vel iſtarum depravatio à ſanguine proveniat, poſſumus utrumque aſſerere, Et ſi dicamus vitio partium ſanguinem depravari, concordes habebimus *Vvilliſium* cum Antiquis, non ſolùm in habituali viſcerum læſione, ſed in determinata alteratione caloris naturalis, per exceſſum ejus. Quia ſanguis acidus, acris & ſalſus, quem in his Febribus talem eſſe fateor, ita depravatur per exaltationem, volatilizationem, & ſeu fluorem ſalium in eo exiſtentium, hæc autem à calore excedente fiunt, ut comprobant vina, quæ à calore acida evadunt, ſale acido ad fluorem deducto, & hujuſmodi diſpoſitiones à calore ſanguini impertiri docet, *in tract. de ſcorbu.* Ubi à Febrili calore ſanguinem ab ſalſum, acidum, auſterum trahi inſinuat, conveniendo cum Antiquis per ea quæ *dicta ſunt num.* 26. & confirmat materia fabuloſa & argillacea, prædictis partibus inhærens, cùm niſi à calore ſeparari poſſit à reliquis ſanguinis particulis, & ita incraſſari, unde ſanguis taliter diſpoſitus, ad nutritionem fit omninò ineptus, ex quo tabes neceſſariò provenit, & ad Maraſmum ducuntur ægri, materialiter à ſanguine, efficienter à partibus ſanguinem alterantibus, & eſt illud quod *ſuperiori num.* 14. docebant Antiqui, qui has ſanguinis diſpoſitiones reiicere non debent, dum ſanguinem à Febrili, vel alio calore torrefactum, in acidum & fermentantem humorem converti docent ex deductis *ſuperiori num.* 26. & ineptum eſſe nutritioni, comprobant communiter ſtatuendo partes ſolo dulci nutriri: Inſuper addo, quòd ſi ſanguis fit à calore partium acidus, & ſalſus etiam incaleſcit: quia effervescit ab extranei acidi vel ſalſi admixtionem, unde continuò cordi inſtillatus, calorem impartire valet, ut habitualis in eo fiat, unà cum habituali effervescentia, à qua continuitas Febrium hecticarum habetur; dependenter à prædictis ſanguinis diſpoſitionibus, à fixo partium calore impreſſis, per quod cum Antiquis uniformis evadit *Vvliſ.* tam in cauſa eſſentiæ Febris hecticæ: quàm in cauſa ejus continuitatis, admittendo calorem habitualem partium, à quo ſanguinea maſſa pravas recipit qualitates, per quas præternaturam incaleſcit, & effervescit, & ſuſcepto per effervescentiam calore, cor præternaturaliter accendit, & quia hæc continuò in partibus ſanguine, & corde manet, ideò continua etiam adeſt Febris, dum mediantibus prædictis cauſis, continua ſuccedit in corde effervescentia, in qua fundatur eſſentia Febris cum caloris cordis, & ſanguinis incremento, modo explicato, tamquam quid conſequens ad effervescentiam, prout ab Antiquis admittunt, *ut patet n.* 24. 25. 26. excepta ſemper prioritate caloris, & effervescentiæ.

XXIX. *Sylvius lib. cit cap.* 12. poſtquam tradiderit hecticas Febres generari poſſe à cauſis externi, & à Febribus cujuſcumque generis, & à viſcerum, maximè verò pulmonum apoſtematibus & ulceribus, *ſubjungit num.* 5. cauſam immediatam his verbis. *Cùm autem calor in Febre hectica ſit exiguus, ideòque raro ægris moleſtus, pulſuſque parvus debiliſque, judico peccare tunc in primis glandularum conglomeratarum liquorem, non ſalivam dumtaxat, ſed ipſum quoque ſuccum pancreaticum, & quidem viſciditate aucta, non item acrimonia acida, vel auſteritate moleſta, quamvis aliquando hanc ſimul offenderim gravem.* A viſciditate contabeſcentiæ cauſam deducit, quia ſanguis nimis craſſus nutritioni non ſufficit, & hac deficiente, partes contabeſcunt. Sanguinis viſciditatem in hectica, negare non poſſunt Antiqui, cùm calor habitualis tenuiores ſanguinis partes conſumendo, illam neceſſariò cauſet, ſicuti concedere debet *Sylvius*, ſanguinem habituali calore calefieri, dum cauſas hectica omnes calefacientes enumerat, & ut diverſitas vel convenientia rectiùs diſcernatur, res ad majorem claritatem eſt revocanda. Antiqui volunt à cauſis calefacientibus calorem in ſolidis partibus, & præcipuè in ſubſtantia cordis habitualem accendi, & in hoc formale hujus Febris fundant, ſanguis à corde excalefacto magis incaleſcit, & cum eo totum corpus, & cum calore craſſitiem acquirere credendum eſt, ob rationem ſuperiùs dictam. *Sylvius* à cauſis calefacientibus, & præcipuè ab antecedentibus Febribus, partes & cor in hectica calefieri concedit, dum calorem in univerſo admittit: Ab hujuſmndi calore vult ſanguinem incraſſari, & per hoc plus ſolito rareſcere, & effervescere, unde pulſus magis frequens naturali, & in hac majori effervescentia fundatur ratio formalis hujus Febris, effervescens ita ſanguis magis incaleſcit, & cum eo totum corpus, Unde tota diverſitas in hoc verſatur, quòd *Sylvius* à cauſis calefacientibus vult primò craſſitiem in ſanguinem introduci, poſtea per hanc plus ſolito in corde effervescere,

ab

ab efferveſcentia majorem contrahere calorem. Antiqui cenſent à cauſis calefacientibus calorem cordis augeri, ab hoc ſanguinem fervere, & conſequenter incraſſari, & ita diverſitas ſe tenet ſolùm in ratione ordinis eorum, quæ concurrunt ad Febrem hecticam conſtituendam.

XXX. Sanguinis verò craſſitiem, tabis eſſe cauſam docet *Gal. lib. 6. Epid. ſect. 3. com. 29. in* celebri hiſtoria mulieris, quæ cum ſanguinis abundantia extenuabatur, in cujus fine hæc habet verba, *reſciſſo autem vaſculo liquidæ pici, & colore, & craſſitudine ſimilis ſanguis emanabat*.

XXXI. Nec *Vuilliſius* differt à *Sylvio*, quia ſanguinis craſſitiem cogitur admittere, *cum à ſale* exaltato ſanguini: acrimoniam, & ſalſedinem communicante, commixto cum ſulphere, qui continuò per efferveſcentiam ſeparatur, craſſities inducatur, eo modo quo, ex ejus ſententia, vina, ſpiritibus exſolutis, particulæ eorum, modò ſalinæ, modò ſulphureæ nimium evectæ, vina rancida, mucilaginoſa, aut acetoſa reddunt. Ita loquitur *Vuilliſius tract. de fermen. cap. 7. Sylvius* verò acrimoniam, & auſteritatem, & acciditatem in ſanguine recognoſcit, *in cit. cap. 32. num. 8. & 14.* Unde colligitur uniformitas ſententiæ, *Sylvii*, & Antiquorum in cauſis hecticæ, ejus continuitatis, quia à craſſitie & acciditate poteſt fieri efferveſcentia, *Sylvius* craſſitiem, *Vuilliſius* acciditatem proponit, ab utraque tamen eſt.

CAP. XII.

De Cauſis Intermiſſionis Febrium, & earum Periodicationis.

I. ANtiquorum diſſenſio in reddenda cauſa reditus acceſſionis Febrilis, & libertas à rei difficultate unicuique conceſſa ſuos in hac materia proferendi ſenſus, demit laborem Antiquos cum Recentioribus conciliandi, Mediatoris ergo parte relicta, principalis officium agam, mea phantaſmata ſuper hanc materiam ex opinionum variarum mixtione combinata exhibendo, quæ ad veri formam modulata, confido, dum ex ſola indicatione cauſæ eorum, quæ in intermittentibus accidunt, coaleſcunt.

II. Suppono ergo primò Febris intermittentis cauſam proximam, ſeu conjunctam, conſiſtere in aliquo corpore, ſeu ſubſtantia ſanguini commixta, & hujus medio cordi communicata, ex qua ille efferveſcit præternaturam, tam proprio motu, quàm à calore cordis. Hoc convincit curationis modus, per emplaſtra brachiis in manuum extremitate applicata, ubi arteria pulſat, à quibus pluries obſervatum fuit Febres intermittentes profligari, & cùm iſtorum virtus niſi ſanguinem circulantem attingat, in ſanguine eſſe quod hujuſmodi Febres efficit fateri cogimur, & prædictorum medicamentorum actione, vel diſſipari, vel præcipitari, cum omnimoda diſgregatione à ſanguine, vel hunc ita muniri ſeu ſtabiliri adſtrictione partium inter ſe, ut communicatæ materiæ conatum, & depravatum agendi modum deludat, naturalem ſuæ efferveſcentiæ motum conſervando: natura interim per optimam ſanguinis conſtitutionem corroborata, ad ſuperandam cauſam, quæ materiam depravatam congregabat, extra ſanguinem, vitio alicujus partis, concurrente forſan aliqua ſanguinis indiſpoſitione intra limites ſanitatis exiſtente. Hanc materiam aliunde ſuppeditari ſanguini, Febrilis intermiſſio docet, quia ſi in ſanguine efformaretur, continuus eſſet ejus proventus, & ita continua, non intermittens eſſet Febris.

III. Secundò, hoc in ſanguine exiſtens, in quolibet paroxyſmo eiici, eſt manifeſtum ex Febris intermiſſione. Niſi enim è ſanguinis confinio pelleretur, Febris non ceſſaret, & ejus intermiſſio cauſæ deficientiam promittit, ſive hoc contingat à calore in ſanguine & corde accenſo à quo materia Febrilis in fulligines paucas attenuata, inſenſibiliter diſſipatur, ſive efferveſcentiæ miniſterio ſecreta; per urinam vel ſudores expellatur, qui ſæpiſſimè in Febrium intermittentium declinatione contingunt.

IV. Tertiò, ad reditum novi paroxyſmi priori ſimilem, novam ſanguini materiam advenire cum alterans inordinata efferveſcentia caloreque intenſo, quæ cùm ſint ſimilia efferveſcentiæ, & calori prioris paroxyſmi, ſimilitudinem cauſæ, & materiæ arguunt.

V. Quartò, ex hoc infallibiliter concedendum eſſe partem intemperie materia uniformi qualitati vitio, & æquali proportione generetur, & hanc partem inſtrumentis eſſe donatam, per quæ materiam ſuo ſinu confectam ſanguini conſignare valeat, & hæc ſunt venæ, vaſa lymphatica, & ductus thoracicus, mediis lacteis.

VI. Quintò, partem læſam, materiam Febrilem ſanguini & cordi præparantem, in primis viis exiſtere, & in loco partium naturali facultati deſtinatarum reſidere, quod demonſtrant paſſiones ventriculi, anxietates, vomitus, dolores, rigores in lumborum regione incipientes, inordinati in hypochondriis motus.

VII. Sextò, materiam in hujuſmodi partibus ad Febrile incendium præparatam, eſſe ſanguini extraneam, & ob qualitatum pravitatem ei minimè congenerem, unde ſua præſentia potens eſt tumultus, & ſeditiones cum magna efferveſcentia, & calore in eo excitari.

VIII. Septimò, vitium, & depravationem materiæ verſari circa putredinem abſolutam, vel ſecundùm partem, vel combuſtionem, cum ab his, Febres quæ dicuntur putridæ, quales ſunt intermittentes, ſolùm oriri poſſint.

IX. Octavò, materiam non poſſe aliquo ex his modis depravari, niſi in parte moretur, & per aliquod tempus domicilium in ea contrahat, ſolo enim tranſitu non poſſet tàm citò depravari, motu efficacem influxus actionem prohibente, unde in ea immorari neceſſe eſt, poſito in parte impedimento moram indicente.

X. Nonò, tale impedimentum, non poſſe ab alio peti, niſi ab obſtructione vaſorum partis, quæ liberum materiæ curſum interdicat; & compedem apponat, ne ſuum liberè peragat curſum, coactam quietem imponendo.

XI. Decimò, ſi ex dictis, ſanguini communicatur materia depravata, oportere ut tale impedimentum ſuperetur, & materiam rupto carcere ad libertatem exire, & per vaſa partis correſpondentia, vaſis ſanguinis, in ejus ſinum deferri. Impedimenti devictio, non poteſt contingere, niſi à materiæ conatu, obſtructam reſecante viam.

XII. Undecimò, hoc impedimentum ex toto non tolli, ſed tantùm tranſitum coactè concedere, moxque eumdem locum occupare, cuilibet viam defendendo ſicut priùs, quod eſt maximè neceſſarium, ad præparandam materiam pro altero paroxyſmo, hoc autem non poteſt evenire, niſi dum materia in exitu humorem obſtruentem ſucum non rapit, eo reſiſtente, quia ſua viſcoſitate firmiter vaſorum parietibus adhæret, ſed ſolùm perterebrat; & perforat, ut per foramina excitata exeat, quæ poſtea de novo occluduntur diſtractis particulis, & verſus vaſorum latera expulſis, ad ſuum locum redeuntibus. Ut evenire obſervamus in viſcoſis, & mollibus corporibus, quæ obvio corpori credendo tranſitum concedunt, ſine partium deperditione, ad cujus tranſitum filamenta quibus texuntur contrahendo proprio & naturali motu apertam à corpore viam occludunt. Sic poſito novo in parte impedimento, materia noviter fluens paratum ibi invenit carcerem, ubi ad modum prioris depravatur, & ipſa ſuo conatu impedimentum ſuperante, acceſſionem reiterat ſanguini permixta, & impedimento de novo remiſſo, modo dicto eadem revertuntur, donec ex toto auferatur, quia tunc materia depravari unà cum Febre ceſſat.

XIII. Duodecimò, debere materiam talem diſpoſitionem acquirere ex mora in parte, ut valeat impedimentum perforare, & terebrare, ad quod maximè facit, vel ſpirituum igneorum impetus, vel aciditas, auſteritas, ſalſedo, & acrimonia, unde aliquam ex iſtis indiſpoſitionem materiam detentam ſuſcipere credendum eſt. His poſitis, quæ nulla probatione majori videntur indigere, cum per hæc, quæ in Febribus intermittentibus contingunt aliter explicari non poſſint, non erit difficile rationem invenire Febrilis circuitus.

XIV. Quando ergo pars aliqua, ut ventriculus, vel pancreas, vel meſenterium, lien & hæpar, obſtructio-

nem patiuntur ab humore viſcoſo, & lento, à partis vitio generato, vel aliunde recepto, ab alterius partis depravata conditione germinante, & ab erroribus per cauſas extrinſecas cumulato ſanguinique commixto, qui circulando per prædictas partes in eis vitioſam deponit ſarcinam, tunc ſanguini per obſtructam partem tranſitus impeditur, & ventilationis deficientia incaleſcit, eo modo quo ſtagnantes aquæ tempore perfunduntur, & quia in eo partes ſulphureæ, & bilioſæ, ſalinæ, ſeu terreſtres, & melancholicæ exiſtunt, quæ à concepto calore exaltatæ, & ſuper cæteras evectæ efferveſcentiam & ebullitionem pariunt cum calore ipſius materiæ detentæ, & furore, quibus valet partem à qua detinetur calefacere, & impedimentum ſuperare directo in illud impetu quem à furore in ſuarum partium exaltatione concepit, eo modo quo muſtum ebulliens in dolio, undique clauſo, exaltata, ſulpurea, & ſpirituoſa ejus parte per fermentationem, & expiratione prohibita occluſis undique ſpiraculis, tantum vitium ſibi conciliat, ut vas ferreis etiam firmatum ligamentis diſrumpat. Ulterius ſanguis obſtructione ſtagnans, & concepto calore effervEſcens, proprii ſalis fluorem experitur, & ſuper cæteras partes evectum, eas ſuo ſubmittit imperio aciditate, auſteritate, vel ſalſedine totam materiæ ſubſtantiam inficiendo, juxta ſui ſalis conditionem & qualitatem. Eo modo quo vinum à calore extrinſeco effervEſcens, in acetum mutatur, aciditatem undique ſpirans, tartari partibus fixis, & acidis fluore exaltatis. Ita diſpoſitus ſanguis, fermenti naturam induit, potens ſua virtute & activitate, corpora proportionata, quibus commiſcebitur, fermentare, & agitare, *prout explicavimus c. 6. nu. 6.* Interim in anguſtiis ſuis carceris reſtrictus ſanguis, ob ſulphuris, & ſpiritus exaltationem, & totius effervEſcentiam turget, & tumeſcit, & quo ſtrictiùs detinetur, eò magis furorem concipit, donec impatiens talis carceris ſui incapax, ob conceptum tumorem, impedimentum aggreditur, & impetu facto, auxiliari ducta aciditate, vel auſteritate, vel ſalſedine, qua perfunditur, illud perforat, & liberam viam cedere cogit, intermiſſum iter per venas reaſſumendo, præmiſſa vaporum turma, conſiſtentium in multitudine particularum ſalis, & ſulphuris attenuatarum: primò autem ſalinæ acidæ agmen ducunt, in qualibet enim Chymica diſſolutione, acida corpuſcula cæteras partes præcedere ferè ſemper videmus, hujuſmodi aciditate factæ partes ſentientes, frigent, & ſi modum exceſſerint, vel humidum moderatorem non habuerint, prædictas partes vellicando, & pungendo rigorem & horrorem inducit, & ad pulmones elevatæ oſcitationem ſi cum humido attenuato commixtæ, quia ſine hoc nimis acres redditæ, tuſſim ſiccam excitant, & ſi in copia extiterint, ut pulmones opprimere valeant, difficilem reddunt reſpirationem, & ſi acido ſalinæ extiterint, palatum attingentes ſitim magnam efficiunt. Cordi communicatæ hujuſmodi evaporationes, copia illius calorem opprimunt, frigiditate minorant, aciditate ſanguinem coagulant, & ſentientes ejus partes pungunt, unde pulſus minor, & frequentior, & totius ſanguinis rigor, ob privationem caloris ſui principii unde totius corporis frigus Sanguis ita alteratus in motu fit tardus, & circulationem protrahit, donec supervenientibus ſulphureis exhalationibus, acidis diſſolutis & ejectis, calor cordis ſublevatur, ſanguis calet, & cum eo totum corpus, deſtructis evaporationum acidarum reliquiis à calore cordis & ſanguinis reſurgente, cum pulſus elevatione. Interim per venas reliqua ſanguinis ſubſtantia ab obſtructa parte erupta ſerpit, & quia fermenti naturam adepta fuit citiſſimè, per totam maſſam cruoris diffunditur, præcipuè ubi magnos venarum ramos fuerit ingreſſa, & quia eſt extranea ſanguini, inordinatam effervEſcentiam in eum introducit. Sanguis hoc modo effervEſcens, cordis ſinus ingreſſus incendium ſubit, unde æſtus, & totius corporis incaleſcentia, *prout expoſitum fuit c. 9. n. 2. 45.* In hoc incendio maſſæ ſanguineæ fermentum conſumitur, & magis attenuatum ſenſim expirat, & per inordinatam fermentationem ſegregatum, ad partes excretionis dicatas deponitur, unde ab hoſte ſanguis liber, quieti reſtituitur, & Febris intermittit.

XV. Pro natura & activitate ſanguinis depravati, & diſpoſitione maſſæ ſanguineæ, Febris fit major, vel minor ſic ſi depravatus humor fuerit bili ſulphure prægnanti commixtus, per expoſitam exaltationem multùm activus evadit, unde immanem movet in ſanguine effervEſcentiam, in ejus intimiora penetralia ſe inſinuando, partes omnes agitat; commovet, & turbat inordinatè, pro virium excellentia, ex qua turbatione partes ſulphureæ ſanguinis ſolutæ, & illis fermenti unitæ, eamdem virtutem, & motum adeptæ, tamquam rebelles, ad favorem fermenti pugnant, unde tumultus, & ſeditio major in ſanguine ſuccedit; & in univerſo corpore incendium & calor ingens. Si verò ſulphure pauper, ut pituita, & melancholia, effervEſcentiam quidem in ſanguine movet, ſed moderatam, & conſequenter calorem minorem, quia non eſt tanta activitas in eis, ob ſulphuris paupertatem, ut valeant partes ſanguinis immoderatè agitare, & turbare, nec partes ſulphureæ à ſanguine in tanta copia ſeparantur in prædicta agitatione, ut intenſum calorem efficiant.

XVI. Sanguinis diſpoſitio prout coadjuvat, vel reſiſtit virtuti extranei, Febrem reddit majorem, vel minorem, ſanguis enim ignis vitalis, ſeu ſpirituum feraxe & ſulphuris dives, hoc eſt multa bile redundans, ab extraneo etiam debili leviter agitatus, maximas ſeditiones ſibi conſtruit, quia partes hujus ad motum promptæ, à debili motore excitatæ, propriis viribus in inordinatum & effrænem motum erumpunt, qui tamen amoto movente ceſſat, quia adhuc ſub naturæ jugo manent, & niſi coactæ à cauſa præternaturali, non habent tam effrænatè moveri, unde illla amota naturæ denuò obtemperant: ſanguini ita conſtituto ad præſentiam extranei contingit, quòd in ſpiritu vini ſulphure pleni obſervatur, qui ad paucæ flammæ approximationem in flammam totus diſpergitur, & quòd pulveri pyrio evenit, qui à parva ſcintilla tactus, cum furore & effræni impetu ignem ubique ſpargit. Hinc in corporibus natura ignis, bile ſcatentibus, vel à naturali temperie, vel ab erroribus externis hujuſmodi Febres excitantur.

XVII. E contra, ſi ſanguis ad æqualitatis lancem ſuas partes ſortitus fuerit, vel craſſiores cæteras ſuperaverit, fermenti extranei virtuti etiam validæ magis reſiſtit, nec à fermentatione inordinata, vel excedenti turbabitur, quia partes ejus ſunt ex ſui natura ad talem motum minus aptæ, & ob connexionem firmam cum omnibus principiis conſtitutivis, ſanguis violenter agitari non poteſt, & quia ſulphureæ particulæ non abundant, ideò non excitantur in tanta copia, ut adurentem calorem exhibeant, ſe ſolùm paululo naturali intenſiorem.

XVIII. Sic ſanguis in obſtructis vaſis, fermenti naturam induens, hoc eſt putredine ſecundùm partes affectus, Febrem intermittentem efficit.

XIX. Aliquando verò reſtrictus in anguſtia vaſorum, humor non tantùm fermenti indolem ſuſcipit, ſed calore partium, & proprio, prohibita ventilatione aucto, in ſuas partes diſſolvitur, impetuque ab ipſis facto, perforato impedimento in flammam exurgit, qua tota cruoris maſſa inflammatur, accenſis in ea ſulphureis particulis, cum Febrilis incendii augmento, quòd eis exhalantibus paulatim deficit, & eis pereuntibus, ex toto ſedatur. Flammam iſtam præcedit fumus, ex aquea, & humida vel ſeroſa parte elevatus, qui ſua frigiditate præter ſentientes refrigerat, & cordis calorem minuit, aciditate, & acrimonia, qua ſerum à ſalium varietate in eo diſſolutorum profunditur, rigorem, & horrorem inducit ad concuſſivos motus partes adſtringendo pro expulſione irritantis acidi.

XX. Putredinem concipere humor in obſtructis viis facilè concedent, qui Febres intermittentes malignas admittunt, & malignitatem à putredine derivant. Verùm tamen ad hanc pervenire non cenſeo, quia antequam humor putreſcat putredine abſoluta, neceſſe eſt quod putredine ſecundùm quid afficiatur, cùm hæc ſit via ad illam, & quia tunc qualitates ſunt depravatæ, & acrimoniam aciditatemque acquiſivit, & fervore tumeſcit, his viam ſibi parat, & exit ſuperato obſtruente impedimento? antequam putredine totali excipiatur.

XXI. Nec obſtat ſanguinem in obſtructis venis recluſum, inflammationem facere, & ita iſti omnes Febres intermittentes conjungerentur, ſi vera eſſent, quæ dicta ſunt, quòd eſt falſum. Quia niſi viam ſibi aperiret,

modis

modis ſupradictis poſſet forſan contingere inflammatio, ſed quia parvo temporis ſpatio libertatem ſibi vindicat, ideò inflammationis periculum tollit. Præterquam quod falſum eſt, ex impedito ſanguinis curſu per obſtructionem vaſorum inflammationem ſemper ſequi, quia hepatis, lienis, meſenterii, & uteri vaſa, ſæpiſſimè obſtruuntur, & rarò inflammantur.

XXII. Et quia poſt humoris exitum ab obſtructa via, denuò remiſſum fuit propria virtute impedimentum, ut ſuperiùs innui, ideò ſanguis eodem modo alteratus, cordem reducit effectus, & ſi eadem diſpoſitio in parte ratione impedimenti, & morboſæ affectionis, & in ſanguine ratione quantitatis, & qualitatis perduraverit, paroxyſmi eodem ordine ſuos moderabunt acceſſus, ſic ſi quotidie in parte obſtructa ſanguis colligatur, & acrimoniam, vel combuſtionem concipiat, ut quotidiè impedimentum vincat, quotidiè fit Febris, ſi verò de tertio, in tertium ſolùm hoc obtinere valeat, fit tertiana, & quartana ſi de quarto in quartum, diſpoſitiones acquirat ad ſuperandum impedimentum ſufficientes, ob diſpoſitionem enim humoris, qui faciliùs putredinem ſecundùm quid vel combuſtionem concipere valet, & ob efficaciam vel debilitatem influxus morboſæ partis, humorem in preternaturale fermentum diſponentis, & ob diſpoſitionem impedimenti, qua tardiùs, vel citiùs ſuperari eſt capax, Febrilis acceſſionis inſultus retardatur, ad unum, vel ad duos dies. Et ſi eædem diſpoſitiones in eadem menſura contineantur, Febris eumdem ordinem imò acceſſionis horam conſervabit: quod ſi in iſtis aliqua interveniat mutatio, & paroxyſmi ordo mutatur; nam ſi impedimentum ex continua inciſione, & perforatione attenuatur, ut faciliùs vinci poſſit, tunc minoratur alteratio, quia minùs humor moratur in parte, ideò etiam minor exaltatio partium ſulphureatum, & ſalinarum, & conſequenter minor activitas in agendo, unde Febris mitior, & paroxyſmi anticipant, & Febris citiùs terminatur, ideò humore ſulphureo, ſeu bilioſo dominante, in obſtructa via Febris fit brevior, dum à furore bilis, & abſterſione, impedimentum per paucos paroxyſmos, ex toto tollitur. E contra verò ſi ſanguis materiam craſſam ſecum detulerit additam præexiſtenti impedimentum, fit contumacior, humor plus detinetur, & majorem acquirit aciditatem, & depravationem in omnibus ſuis qualitatibus, & hoc modo paroxyſmi retardantur, & majores fiunt, & diutiùs durant, remiſſo ſemper in quolibet paroxyſmo in priſtinum impedimento, & etiam aucto, & ſi impedimentum ſit contumax, & humor pravam contraxerit aciditatem, Febris Chronica fit, dum hujuſmodi aciditas niſi per longum tempus valet ex toto impedimentum deſtruere. Combuſtio etiam ex hoc major evadit, quia per diuturnam moram magis incaleſcunt, & attenuantur. Sic ſi humor in majori copia fluat, citiùs acidior evadit, vel comburitur, & ita citiùs impedimentum ſuperatur, unde paroxyſmi anticipant, & Febris magis augetur, ſi verò materia ſit minor, & impedimentum minus, reſiſtens, Febris retardat, & mitis ſe offert. Si tanta ſit copia materiæ, & diſpoſitio ad combuſtionem, vel ad fermenti naturam accipiendam, ut quotidiè impedimentum vincere valeat, quotidiè invadit, quæ de tertio in tertium ſuos reiterabit acceſſus. Si verò minor ſit, & niſi de tertio in tertium impedimenti reſiſtentiam emollire ſit potens, quæ quotidiana exiſtebat, fit tertiana, ſi verò pluribus in locis multiplicatis obſtructionibus ſtagnat materia, itaut materia in una parte impedimentum perforet, de tertio in tertium, & alia in diverſa parte de quarto in quartum, fit conjunctio tertianæ cum quartana. Et quia pars in ſua temperie ſenſibilem patitur mutationem, non tam ab obſtructione, quàm ab humoribus depravatis, vel combuſtis, hæc quoque concurrit ad paroxyſmi mutationem citiùs, vel tardiùs diſponendo materiam ad putredinem ſecundum quid, vel combuſtionem. Ex his omnibus poteſt reddi ratio eorum, circa Febres intermittentes contingere ſonet.

CAP. XIII.

De cauſis Rigoris, & Frigors, ex veterum, & Recentiorum mente.

I. Frigus & Rigorem *Vvilis. lib. de Feb. cap.* 3. vult dependere ab acore ſeu aciditate concepta, à ſucco nutritio quem intermittentium cauſam exiſtimat, qua partes nervoſæ valdè punguntur, ac frigoris ſenſum in eis incutiunt, non ſecus ac cereviſia novella, quæ utribus incluſa, à dulci in acidum, & nitroſum ſaporem tranſit, ut præ acore & frigiditate vix deglutiri poſſit. Modum verò explicat ſequentibus verbis. *Cum itaque ſanguinis maſſam hujuſmodi ſucci particulæ nitroſo acore præditi, ad turgeſcentiam impulerunt, & cùm denſiùs agglomeratæ, in fluore eſſe incipiunt ſpiritum vitalem primo acore ſuo obtundunt, & calorem non nihil obruunt, quare ſanguis frigidior exiſtit, & tardiùs circulatur, quin & caloris defectum ſenſus frigoris in toto percipitur, & pulſus admodum rarus exiſtit. Porrò cum hujuſmodi ſucco acetoſo partes nervoſæ, & ſolidæ pro ultimò ſuo alimento irrigantur, hujus fluore qui ſimul contingit cum ſanguinis turgeſcentia, partes iſtæ ſenſibiles vellicantur, & in tremores, & ſpaſmos irritantur.* Ex quo patet frigus partium in oppreſſionem caloris ſanguinis quo cùm partes non foventur, frigent, refundere, & vigorem in acrimonia humoris vellicante partes ſentientes, quæ concutiuntur ad rei moleſtæ ejectionem.

II. Huic conformis videtur *Sylv. l.* 1. *Prax. Medic. c.* 30. *n.* 77. 78. & 79. poſtquam enim determinaverit à ſucco pancreatico Febres intermittentes fieri, ait, *ſuccus ergo pancreaticus ſtagnatione notata redditus naturali acidior, atque poſt perterebratam pituitam in tenuis inteſtini cavitatem effuſus, mox in confluentem qualemcumque bilem inſurgit, atque cum ipſo efferveſcentiam ſolito majorem parit, & quidem pro pituitæ ſimul occurrentis varietate variantem, quamdiu enim ſuccus ille acidior, pituita adjutus, oppreſſam tenet bilem, tamdiu frigus in multis circumſtantiis plurimum differens profert. Nam primò frequentiſſimi in lumborum regione, ubi confluxus eſt trium modo memoratorum in tenui inteſtino humorum, frigus angit vehemens, quando ſuccus prædictus eſt acidior, & pituita non valdè viſcida, per quam inteſtinorum penetrans tunicam, frigoris ſenſu afficit.* Ecce quomodo cum *Vvillis.* ſentit in ſtatuenda aciditate cauſa frigoris, quòd confirmavit *c.* 27. *n.* 33. his verbis, *quemadmodum autem frigus omne in Febribus deducendum judico in primis à ſucco pancreatico, quo acido, & fortè etiam à lympha acidiore exiſtente.* Ab eadem aciditate rigoris, & horris cauſam provenire cum dicto *Vvillis.* docuit *cit. cap.* 30. *n.* 83. dicendo, *Ab iiſdem habitibus acrioribus, minùſque pituitæ admixtæ habentibus, ſed gradibus acrimoniæ differentibus, producitur aliàs horror, aliàs rigor,* & *n.* 85. *cit. c.* 5. habet *Pulſus aucto frigore paulatim redditur minor, ratione aciditatis auctæ in halitibus aſſurgentibus, ſanguiniſque magis coagulati, ideòque rarefactionem minus apti. Unde non mirum ſi præterea una cum animali motu univerſo debilior fiat pulſus, qui proinde urgente valdè frigore vix, aut ne vix quidem obſervari poteſt.* Ecce quomodò in aciditate, exprimit cauſam concentrationi pulſus, & conſequenter cauſam oppreſſionis caloris in ſanguine, & corde, à qua poſtea totiùs corporis frigus, itaut omninò ſint concordes in aſſignanda cauſa frigoris & humoris, quamvis ſint diſcordes in ſubjecti aciditatis, dum *Vvillis.* ſuccum nutritium, *Sylvius* pancreaticum determinat, quæ diſcordia parvi pendenda eſt, cùm in cauſarum inveſtigatione ea ſolùm expenditur, quæ influit in effectum, non quæ ſuſtentat, ſicuti in curatione medicamenta dirigimus, non ad ſubjectum, ſed ad qualitates corrigendas, quando iſtæ depravantur.

III. Ex Antiquis fuerunt, qui auctoritate *Gal. lib. de Trem. cap.* 6. opinati ſunt à caloris nativi motu rigorem & horrorem fieri, ex eo quòd cùm calor ſit perpetuò mobilis, ſi validus exiſtat, & in univerſum expandi prohibeatur, corpus duplici motu agitatur, & concutitur à moleſtia, quam à duplici motu caloris nativi patitur. Oppreſſus enim ab aliqua cauſa, in remotiora ſe colligit, & unit, quia verò anguſtum non patitur ſpatium, & ſi non expanditur à proprio excremento extinguitur, ideò rur-

rurſum ad exteriora collectis viribus cum impetu quaſi è carcere prorumpens, quæ tranſitum prohibent propulſat, quæ ſi reſiſtant, iterum ſibi conſulens reſilit, & ad ſuum revertitur principium, & in hujuſmodi motu totum corpus concutitur, & tandiù hoc contingit quamdiù cum re expanſionem impediente pugnat calor nativus. Huic ſententiæ adhæret *Helmon. lib. de Feb. cap. 9. num.* 1. alii ex eodem caloris concurſu ad interiora deducunt cauſam rigoris aliter; Volunt enim hunc eſſe dolorificam ſoluni refrigerationem in partibus externis, quæ refrigeratio provenit à caloris verſus cor, ſeu illius propinquas partes receſſu. Has ſententias *Sennertus lib. 2. inſtit. par. 3. ſect. cap.* 5. rejecit, quamvis prior ſuſtineri poſſit, in ſententia doctiſſimi *Tachenii* ponentis ignem acidum, & concludit *Sennertus* rigorem ab expultrice moleſtata fieri, à tremore differens, quòd hic ſit motus cauſæ morbificæ, & facultatis non irritatæ ab aliqua cauſa, cum utraque motum ſuum præſtet, & probat ſuam ſententiam *Gal.* auctoritate *ſecundo de ſymptomatum cau. cap.* 5. quoties aliquid per carnes, & corporis ambitum violenter agitur, ac ad cutim defertur, neceſſe eſt dum carnei cutimque permeat, omnia in quæ incidit pungat, ſtimulet, atque lancinet. Quòd autem omnis mordax cauſa ſive ea calida, ſive frigida ſit animal in horrorem ac rigorem inducat: primò quidem ex talibus intelligere licet ſi ſano corpori ferventem aquam ſubitò infundas, aut ignis ſcintillam injicias, ſtatim horrore vexabitur, ita cùm ulceratæ particulæ cauſticum medicamentum imponitur 1. quidem horrent, deinde rigent, mox etiam febricitant nonnulli. Quid quod tertianæ Febres, quæ omnium maximè bilioſæ calidæque ſunt, omnium maximè horrore infeſtantur, quantòque ſinceriores tertianæ ſunt, tantò etiam rigor in iis incidit vehementior. Ex quibus ſatis manifeſtum fit *Gal.* velle materiam irritantem eſſe cauſam rigoris, & horroris irritamentum verò conſiſtere in calore & frigore, ubi recentiores *ſupra citati*, in aciditate Quod ſi documento *Gal.* advertemus docentis omnia acida eſſe frigida, nullius remanebit diſcrepantiæ locus.

CAP. XIV.

Quomodo explicetur Febris Generatio, dependenter à ſanguinis circulatione.

I. HIc revocare licet ad memoriam omnes cauſas immediatas Febris, ut rectè & clarè quæſitum explicetur, non adeo ſolutu facilè, in recentiorum ſententia, inordinatam efferveſcentiam ſanguinis primum Febris eſſentiale determinantium nam certum eſt, cùm Febris duratione hanc efferveſcentiam perennari, unde ſequitur totum ſanguinem per cauſas Febriles huic ſubici, ex altera verò parte probabiliſſimum videtur, eſſe aliquas portiones in ſanguine, ita diſpoſitas ut activitati cauſarum reſiſtant, cùm in putredine corporum, quæ eſt efficaciſſima cauſa Febrium, licèt quo ad ſenſum aliquando tota putrida videantur, ſæpè tamen in eis aliquas particulas à putredine intactas obſervare licet. Et ſi aliquæ portiones ſanguinis à cauſarum Febrilium influxu liberè evadunt, dum pertranſeunt per cor, non deberent præternaturaliter efferveſcere, & Febris pro illo tempore ceſſare, cum naturali pulſus moderatione, quòd tamen eſt contra experientiam, & ſic cùm tota maſſa ſanguinis non inficiatur à fermento extraneo, nec in omni ejus portione per cor circulante adſit principium exaltatum, vel coagulatio, quia in ſanguine, fermento extraneo imbuto, erunt portiones valdè ſenſibiles, quæ fermenti virtutem non ſentient, ſicuti aderunt partes, quæ ob perfectam unionem ſuarum particularum, principio exaltato diſſolutionem in eis moliente reſiſtent, particularum unitatem & unionem conſervando, & multæ portiones quæ coagulatione non condenſantur, alioquin ſi totus eſſet coagulatus, nec circulationem perageret, nec in ſpiritus ſubtiliaretur, ſicuti ſi totus deflagraret, in cineres totus abiret, & ſpiritu omni deficiens, omnium facultatum extinctionem ſecum traheret. Fatendum eſt pro ea temporis differentia, in qua portiones ſanguinis, ab influxu prædictarum cauſarum, liberè per cor circulantur, Febrem non eſſe, quia ſolùm ad naturalem efferveſcentiam ſunt diſpoſitæ, quæ manifeſtam reddunt difficultatem in explicando modo generatione Febrium dependenter à circulatione ſanguinis, quam in præſentia dilucidare conabor.

II. Fermentum extraneum ſanguini impreſſum, totam illius maſſam fermentare, per illam ſe diffundendo, facilè ſibi perſuadebit, qui ejus naturam conſiderabit, Conſtat etenim, partibus ſpirituoſis, ſulphureis & ſalinis ad ſummum exaltatis & volatilizatis, *ut dict. fuit c. 6. n.* 2. quæ ubi diſſolvuntur, ad maximum ſpatium extenduntur, etiamſi fermentum ſit paucæ molis, non aliter ac grana pauca moſchi, amaræ thuris igne diſſoluta, odorem in magnam loci diſtantiam, & per corpuſculorum tranſmiſſionem ejaculant, & ad ſimilitudinem pulveris pyrii, qui igne accenſus occupat locum majorem ſe ipſo non accenſo 22500. cujus, ex relatione *Fremundi*, & de grano thuris ad magnitudinem piſi combuſto majora decantat *Magnenus*, numerando in eo atomos Element. ad quantitatem 7776000000000000000. Ita mirum non debet eſſe fermentum eadem partium volatilitate & ſubtilitate donatum, qua aromata & pulvis pyrius inſigniuntur, diſſolutum etiam in parva mole ſua corpuſcula diffundere, ad ſolam extenſionem corporis, cum reſtrictione ad latitudinem venarum & arteriarum. Admirationem nobis non inducit parvam portionem fermenti per grandem farinæ maſſam paucarum horarum ſpatio fermentare, nec vinum in magna quantitate, vaſto dolio pravo odore imbuto, per momentum conſignatum, eodem odore coinquinari, nec paucas guttas ſevi, & olei terebintinæ, iterum vini dolium ad ebullitionem cogere, nec ſpirit. vini ſui odorem, in emiſſis corpuſculis fundatum, ad multos paſſus dilatare, & admirationem cum incredulitate nobis incutiet, parvam etiam fermenti portionem ſanguineam maſſam poſſe fermentare? Fermentum eſſe Febrile, à calore interno membrorum diſſolutum, in ſubtiliſſimas partes, in venis facillimè totum ſanguinem, arterias etiam ingrediendo pervadit, & ſuo motu partes in ſuperficie ſanguinis exiſtentes magis volatiles & ſpirituoſas movet, & agitat pluſquam naturali ſtatui earum conveniat, & ſi valdè activum fuerit, & penetrans, intimiores ſinus pervadendo in particulis ejuſdem generis, etiam quieſcentibus idem peragit, unde citiſſimè omnes ejus partes volatiles, & ſpirituoſæ ad effrænem motum concitantur, coadjuvante motu primum particularum à fermento motarum, quæ excitatæ ſibi proximiores aggrediuntur, movent, turbant, & agitant, donec putridæ ſpirituoſæ, quibus imbuuntur, ad eumdem modum efferantur, & iſtæ alias, donec ferè omnes in qualibet portione ſanguinis concitæ in motu totam cruoris maſſam in fervorem & ſeditionem deducant, & tunc totus ſanguis præternaturalem fermentationem patitur, tàm à virtute fermenti, quàm à motu ſuarum partium à fermento priùs motarum. Ex quo aſſeri poteſt, non totum ſanguinem à fermento coinquinari, quamvis præter naturam efferveſcat, quia præter motum quem à partibus primò impulſis adeptus eſt, nullam aliam malam qualitatem acquiſivit, hinc eſt quod ceſſante motu fermenti ſuæ naturæ, & integritati omninò reſtituitur. Quamvis credam etiam à virtute fermenti per totum ſanguinem diffuſi, poſſe prædicto modo turbari, & ad inordinatam efferveſcentiam duci, & tunc ceſſante motu, remanet in ſanguine aliqua qualitas fermenti propria, qua vel auſteritatem, vel aciditatem, ſalſedinem acquirit, & quæ poſtea expulſo fermento, paulatim cedit. His adde motum, quem à ſe ipſo concipit ſanguis, expulſionem extranei fermenti omni conatu intendens, quam non poteſt aſſequi niſi motu, quo fermenti partes propulſat, impellit, & detrudit, & hujuſmodi motus eſt ſemper conjunctus virtuti moventi fermenti, quia ſemper ſanguis totis viribus tendit in expulſionem illius quod ejus depravationem, vel diſſolutionem molitur. Sic ſanguis fermenti virtute, energia propria, & particularum ſuarum motu fervore inordinato tumultuans, ad cor pervenit, cujus calore magis fervet, & præternaturam fermenteſcit, unde calorem igneum concipit, *modo dicto c. 9. n.* 24. hujus caloris aucti activitate, ſanguinis particulæ, ſi quæ ſuperſtant à fermentatione liberæ, rareſiunt ſummoperè, & ad æqualem cum cæteris efferveſcentiam ducuntur, & ita per fermentum, tota maſſa

ſan-

ſanguinis ebullit, & æſtuat, in quo eſſentialiter, juxta recentiores, conſiſtit Febris.

III. Quòd ſi adhuc difficultatem faceret, quomodò ſanguis expulſioni fermenti incumbens totus agitetur, poſito quòd fermentum ſit ſolum in aliqua determinata ſui parte, poteſt tolli, ratione ſuperiùs dicta de fermento, quod primo movet particulas ſanguinis in ſuperficie exiſtentes, utpotè ad motum magis aptas, quia quaſi à cæteris ſolutæ, & hæ alias, & ita omnes commoventur, & hoc manifeſtè apparet in vino, in quo ſi injiciatur aliquot guttæ ſevi, totus fervet, non alia ratione, niſi quia primò commoventur particulæ à ſevo tactæ, vel iſtius virtute, vel conatu vini, in ſui depurationem tendentis, & hæ alias proximiores, & ſic progrediendo per mutuum, alternatum motum ſingularum partium, totum vinum inordinatè agitatur, & effervescit, diſſolutis in prædicto motu novis ſemper particulis ſpirituoſis, quæ libertatis amantes, à cæterarum conſortio diſgregationem tentant omni conatu, & impetu, unde motus fit major in toto vino.

IV. Non diſſimili ratione diſcurrendum eſt, de exaltatione principii calidi & ſpirituoſi in maſſa ſanguinea. Hoc enim aliquali libertate donatum, ſuper alias partes ſe extollit, dominium affectans, non ſolùm ſuis qualitatibus, vel etiam motu totalem indagans libertatem, quam inordinatè affectans, nullam conatui quo vincula ex toto diſrumpere tentant, legem ponit, unde hùc illùc ſe ferens per ſanguinis ſinus, quæ invenit obſtacula diruit, & movet, & partes ad motum promptas ſecum rapit, & ſocias in ſui auxilium factas, majori furore ſuum proſequitur molimen, & quæ reſiſtunt, agitat, diſcutit, & propulſat, unde & ipſæ coguntur ad effrænem motum, hic brevi tempore maſſam ſanguineam in furorem ponit, eamque rarefit ſuo impetu mixtionis vincula laxando, itaut in ſinu cordis illabens, tota exardeſcat, & æquali effervescentia æſtuet, qua ſanguinem à fermento extraneo tactum effervescere diximus.

V. Quod ſi hanc principii exaltationem ad combuſtionem transferimus, facilè eſt ab hujus initio totius ſanguinis incendium concipere, dum enim primò aliqua portio ſanguinis uritur, gliſcit in vicinam partem incendium, & alimentum in ea inveniens (ſunt enim in qualibet portione ſanguinis, partes ſulphureæ accenſioni aptæ, & maximè in ejus, ſuperficie, ibi deductæ ab inſito effervescentiæ motu, & à calore cordis) ibi ſurgit, ab hac parte in aliam tranſit, donec tota maſſa ſanguinis deflagrationi tradatur, quæ incrementa ſuſcipit, quando cum tali incendio per cor circulatur. Et ſi aliqua portio ſanguinis hùc illùc diſperſa ab incendio libera exultat, ab inordinata effervescentia immunis non evadit, dum à calore reliqui ſanguinis deflagrantis nimis rarefacta, & excalefacta, ebullit & fervet, & ſuæ particulæ in nimia raritate diſgregationem paſſæ tumultuantur.

VI. Quoad coagulationem, ſeu putredinem ſimpliciter, ſi in aliqua portione ſanguinis, diverſis in locis diſperſa contingat, totam maſſam fermentare facit. Et primò quia cauſa coagulans, quæ eſt ſubſtantia, coagulativa qualitate affecta ſanguini commixta, licèt aliquas ſolùm partes coagulaverit, nihilominus tota maſſa ejus qualitatem ſentit, ſunt enim coagula maximè activa, & tenuiſſimis corpuſculis contexta, quæ diſſoluta per multum ſpatium extenduntur. Ideò videmus paucam coaguli qualitatem, multas lactis menſuras coagulare, & caſeum etiam magnæ molis, pauci coagulantis virtute fieri: Hujuſmodi ergo ſubſtantia coagulandi virtute prædita, per totum diſperſa cruorem, multas partes iſtius coagulat, hoc eſt putreſcere cogit, & hæ ratione putredinis, in qua ſemper ratione diſſolutionis partium, eſt etiam illarum tumultus, & ratione caloris cordis effervescentiam inordinatam ſubeunt, & alios pariunt effectus, *modo ſup. explicato cap. 9. n.* 11. quæ verò non ſunt coagulatæ, quia ab extraneo nempè coagulo petuntur, defenſionem moliuntur, excitato ſpiritu ad illius expulſionem, vel deſtructionem, unde in iſtis fermentatio inſurgit præternaturalis, quæ in corde magis augetur *modo ſup. dicto de extraneo* 2. quia pars coagulata, ſeu putrida acidum putredinale ſpirat; quod obſervamus in lacte diu coagulato, & jam in partes diſſoluto, quo tota maſſa ſanguinis facilè, & citò inficitur, fixalis ſpiritibus in partibus non coagulatis, cum aliquo ſolutionis principio, ſicuti enim ſpiritus ſeu calor ad naturæ regulam modulatus, unionem partium in mixto conſervat, ita deficiens eſt cauſa, ut omnes diſſolvantur. Sic videmus in putredine, per caloris interitum omnes partes mixti ad invicem ſeparari, cùm ſpiritus coagulati in ſanguine ita ſe habeant, ac ſi non eſſent, cùm per ſolùm motum ſua præſtent munia, & illius integritati provideant. Ideò ſanguinis compages detrimentum ſentit, & otiante moderatore, partes inter ſe diſcedunt totali diſſolutioni ſtudentes, unde poſtea cordi conſignatæ, plus juſto rareſiunt, & effervescunt; Unde Febris ſine magno calore, prout contingit in particulis ex toto putridis, quia ſpiritus coagulati tam tenaciter cum cæteris particulis inviſcantur, ut à calore cordis non valeant excitari, ſuperata verò cauſa coagulante, partibuſque coagulatis ſeparatis & ejectis, reliquum maſſæ ſanguineæ priſtinam reaſſumit bonitatem, revertente ad ſua munera ſpiritus, quia coagulo fixatus fuit, & intermiſſa quiete, motuque revocato ope caloris cordis, & effervescentiæ propriæ, vitam & unionem ſuo reſtituit ſubjecto.

Hæc pro Febrium continuarum generatione explicanda dependenter à circulatione ſanguinis, & ad propoſitæ difficultatis ſolutionem ſufficient. Poſſunt etiam intermittentibus applicari, quia earum effervescentia inordinata dependet, vel ab extraneo ſanguini commixto, vel à combuſtione, in quibus explicandis eodem modò ſuperiùs dicto eſt diſcurrendum.

In Antiquorum ſententia faciliùs ſatisfit, dicendo à putredine, & aliis cauſis calefacientibus calorem cordis augeri, unde ſanguis circulans ita incaleſcit, ut totum corpus per quod diffunditur, igneo calore æſtuare faciat, & ſi continuò prædictæ cauſæ calorem cordi ſubminiſtrent, continuò fit Febris, ſi per interpolatas vices accedat cauſa calefaciens, ceſſato ad aliquod tempus influxu prioris, fit Febris intermittens, non aliter ac ab extraneo fermento à natura expulſo, extra vaſa ſanguifera, antequam novum fermentum ſanguini ſubminiſtretur, fit Febris, ex Recentiorum ſententia intermittens; Et ſi maligna qualitas ſanguinem apprehenderit, Febris maligna aderit, & eo circulante per cor inſurgent omnia ſymptomata prædictam Febrem comitantia, & ita modus generationis Febris malignæ, dependenter à circulatione ſanguinis, ex antiquorum mente malignitatem Febrium in occulta qualitate reponentium, explicari debet. Nec mirum eſſe debet qualitatem malignam aliquando in determinata portione humori putridi fundatam, totum ſanguinem malignitate inficere, cùm videamus venena pauca portione intus ſumpta, ſanguinem totum venenato miaſmate vitiare, & hujuſmodi qualitates eſſe valdè propagativas ſui, per productiouem ſibi ſimilis qualitatis.

C A P. XV.

De Signis Febrium.

I. QUia parva in ſignorum doctrina poteſt contingere diſcrepantia inter Antiquos, & Recentiores in cauſarum Febrilium identitate convenientes. Ideò utriuſque partis ſigna in medium non exhibeo, & ab eorum comparatione deſiſto, ne tamen huic operi deficiat complementum, neceſſarium duxi aliquid de ſignis Febrium hìc addere, inhærendo hucuſque dictis: *primò* ſigna exponendo, quæ Febrium diverſas conditiones in genere oſtendunt, *ſecundò* quæ qualitatem cauſæ efficientis manifeſtant, ut ex hujus cognitione curatio perfectiùs dirigatur.

II. Febris non meliùs cognoſcitur, quàm ex pulſus alteratione præternaturali, quæ magnitudine, parvitate, frequentia, tarditate menſurata, Febris magnitudinem, morem, tempora particularia, & univerſalia optimè demonſtrabit.

III. *Magnitudo pulſus, cum frequentia magna*, Febris acutiem, & vehementiam oſtendit, *quia* ſupponit magnam ſanguinis effervescentiam in corde fieri, qua multum, & ad amplum ſpatium dilatatur arteria, & major adhuc ex frequentia pulſus cognoſcitur, per quam eodem

dem temporis ſpatio, in quo tempore ſanitatis una fieret pulſatio, hic plures ſuccedunt, magna verò efferveſcentia intenſam cauſæ activitatem arguit, & conſequenter Febris acutiem, cùm hæc ſemper ſuæ correſpondeat cauſæ. *Magnitudo pulſus cum frequentia minori*, mitiorem Febrem deſignat, cauſæ minorem activitatem arguendo, qua ſanguis non multum, nec intensè efferveſcit.

IV. *Parvitas pulſus*, ſi frequentiæ excedenti conjungatur ultra exceſſum Febrilem, qui ex frequentia comprehenditur, malè qualitatis, ſuæ putredinis abſolutæ argumenta præbet, parvitate manifeſtante facultatis languorem, non valentis arteriam ad majus ſpatium extendere. Languor verò facultatis ſpirituum deficientiam præſupponit, dependentem ab abſoluta putredine, vel à maligna qualitate. Idcircò *parvitas, & frequentia pulſus. Febris malignæ ſunt certiſſima indicia*. Si magnitudini ſuccedat paucitas pulſus, ſubitam virium reſolutionem oſtendit, & Febrem malignam ex benigna factam fuiſſe. Si verò cum parvitate moderata frequentia ſocietur, debilitatem virtutis cum Febre non vehementi oſtendit, cum periculo tamen ſalutis, quia virium debilitas morbum etiam levem periculoſum reddat. *Adverte* tamen eſſe conſiderandum, an paucitas pulſus ſit naturalis, vel à depravata arteriæ conſtitutione, quia tunc nihil mali prædicunt, & ex aliis Febris accidentibus ejus natura & qualitas eſt rimanda.

V. Hac pulſus menſura particularia Febrium tempora metiuntur, *in principio* enim fit minor & parvus, cum frequentia calorem cordis, & ſanguinis materia Febrili opprimente, & impediente, ne tanta fiat efferveſcentia, ut dilatari poſſit arteria ad ſtatum naturalem, & dum paulatim materia Febrilis diſſipatur, vel foras protruditur, paulatim etiam pulſus reſurgit, & quando ad naturalem dilatationem pervenit, principio acceſſionis terminus ponitur? cui ſuccedit pulſus dilatatio major, quàm tempore ſanitatis ei conveniat, & tunc *augmentum* incipit, quod perdurat uſque dum ad majus ſpatium arteria non dilatatur, & tunc eſt augmenti finis, in quo ad arteriæ dilatationem majorem, & majorem magis, atque magis incrementum ſuſcipit calor Febrilis, & frequentia pulſus, arteria dilatationis terminum conſecuta, ad aliquod tempus illam conſervat, & calor in concepto exceſſu firmatur, & tale tempus eſt *ſtatus*, & ſi arteria ab ultimo dilatationis termino recedere incipiat, & verſus naturalem ſtatum pergere, cum caloris diminutione, jam ad *declinationem* pervenit Febris, & ſi naturali declinationi reſtituta fuerit, cui conjungitur ſemper caloris Febrilis extinctio, *Febris ex toto ceſſaſſe* cognoſcitur. Hoc modo ex pulſu, tempora particularia Febrium per paroxyſmos invadentium diſtinguimus, & eodem modo diſtinguere poſſumus tempora earum, quæ unica acceſſione circumſcribuntur, cùm in iſtis eadem ſit ratio *principii, augmenti, ſtatus, & declinationis*, ac in qualibet acceſſione Febris intermittentis, & ſolùm differunt, quòd hæc uno die terminatur, ubi in illis ad plures dies extenditur.

VI. Quod in particularibus Febris temporibus diſtinguendis obſervatur in pulſu, id univerſalia etiam tempora diſcernit; comparativè ſumendo dilatationem arteriæ, & frequentia in motu ad principium univerſale Febris, ab hujuſmodi enim comparatione *diſtincta augmenti, ſtatus ac declinationis habetur notitia*. Arteria cum majori dilatatione & frequentia ſe movente *in augmento* morbi univerſali quàm in principio, adjuncta inæqualitate, proveniente ab inæquali accenſione & efferveſcentia partium ſanguinis in corde. *In ſtatu univerſali* prædicta omnia in eodem tenore conſervantur, quandoque verò augentur, aucta ſanguinis efferveſcentia, non ratione Febris, ſed motu naturæ ſeu principii naturalis in ſanguine dominantis, ſui hoſtis ejectionem molientis, quo motu totus æſtuat, & efferveſcentiæ furore excandeſcit. Quod ſi obtinuerit minorata efferveſcentia ab ablationem cauſæ, vel ipſa per ſe deficiente, dilatatio arteriæ frequentia & inæqualitas fit minor, & *Febris univerſalem attingit declinationem*. Quæ ſi conjungatur cum aliis ſignis à Medicis pro cruditate, & coctione materiæ peccantis dignoſcenda recenſitis, integram, & perfectam cognitionem Febris ſuorum temporum particularum, & univerſalium dabunt.

VII. Quoad cauſarum ſigna, aliquod extraneum ſanguini miſceri, Febres acceſſionum recurſu oſtendunt ab hoc enim Febres per paroxyſmos invadentes fieri *oſtenſum eſt cap. 12. n. 2.*

VIII. Quale verò ſit vitium extraneæ materiæ, accidentia Febri magis inhærentia demonſtrabunt. Si frigus cum rigore, & pulſus contractione in acceſſione corripiat, materiam acidam deſignat, quæ vellicando partes ſentientes rigorem facit, coagulando ſanguinem, & ſpiritus fixando, pulſum ad contractionem cogit. Hujuſmodi ſymptomata longiori, vel breviori tempore circumſcripta, materiæ quantitatem majorem, vel minorem, ſicuti tenuitatem, & craſſitiem declarabunt; nam craſſities, & abundantia materiæ, ea in longum protrahit, tenuitas verò, & paucitas, brevis durationis facit, ſicuti vehementia, & remiſſio, pravæ qualitatis intenſionem & remiſſionem oſtendit. Quandoque hujuſmodi materia ſola aciditate peccat, deficiente in ea partibus calidis, ad accenſionem ſanguinis idoneis, nec unita exiſtente cum alio humore huic effectui opportuno, ut ſolo frigore, & horrore cruciet, nullo vel parvo ſubſequente calore moleſto, ut multoties in quaternis ad finem declinationibus univerſalis properantibus obſervatur, & in Febribus algidis dictis evenit, vel quia acido devicto, in dilatatione pulſus, & reſurrectione ſpirituum, non habet materiam unde ſanguinem fermentare faciat, vel quia ſanguis, à longa Febre ſpiritus depauperatus, ad efferveſcendum impotens redditur: ea enim quæ pauco ſpiritu donantur, difficillimè fermentantur. Aliquando verò prædicta ſymptomata calor intenſus ſequitur, unione acidæ, & oleoſæ materiæ, unde prima expirata altera accenditur, & ſanguinem efferveſcere facit magis, vel minùs, juxta prædictæ materiæ activitatem majorem, vel minorem, & diſpoſitionem ſanguinis ad magis, vel minùs fermentandum, vel ad comburendum. Ab hac unione acidæ & oleoſæ materiæ, diverſo tamen tempore ſuos producentis effectus, quandoque oritur difficultas ſpirandi, ab acida materia pulmones opprimente, ſtagnatione facta ſanguinis coagulati in eis, tempore actionis oleoſæ, & amaræ ſubſtantiæ, aliquando cardiaglia producitur, inducta dolorifica ſenſatione in ore ventriculi à corrodente ejus qualitate, aliquando vomitus excitatur irritata ventriculi expultrice facultate, quæ inſurgens ad irritamenti ejectionem, parvam materiam in eo contentam per vomitum expellit. Si ſolo frigore cum pulſus contractione Febris invadat, materiam Febrilem frigiditate peccare arguemus, vel ſaltem liberam eſſe à qualitate acri, & frigus, atque pulſus contractionem efficere, prohibendo expanſionem caloris ad partes, quæ ſi diu durant, viſcoſitatem illius arguit; ſi verò parùm, tenuitatem; in hoc caſu ſubſequens calor eſt mitis, quia materia partibus calidis non abundat, ideoque non valdè laxitatem contraxerit, à qua diſponatur ad effrænem fermentationem, etiam à debili fermento, vel ſalſedinem acquiſierit, quæ non magnum, ſed acrem ſenſui reddit calorem, cum magna moleſtia totius, ut æger loco ſtare neſciat, & inquietudine prematur: & hujuſmodi Febres dicuntur pituitoſæ. Si horror cum aliquo ſenſu caloris inſurgat, ut ſolet in tertianis Febribus, in quibus ægri contremiſcunt & calent, perſuaſi erimus humorem calorem & acrimoniam habere, ut bilis, quæ in ſuo ſale præter amaritiem corroſivam facultatem conſervat, ut patet in dyſenteria à bile, qua partes nervoſas, & ſentientes pungendo in tremores impellit, caliditate conjuncta caloris ſentationem efficiendo, & ſi pulſus contractio concurrit, hæc à contractione cordis materiæ irritamentum ſentiens, vel ab admixtione acidi humoris, vel ab oppreſſione caloris, verenda Sitis in *primo* inſultu harum Febrium maximè affligit, bile vincente alios humores, unde caliditate vaporum fauces exſiccando, & ſalivalem humorem incraſſando, ſitim moleſtam parit, quæ aliquando Febre invaleſcente minuitur, diſſipatis vaporibus prædictis. Omnis verò abſentia frigoris, & horroris ſoliuſque caloris ſubitus inſultus, cum ſola, ſed parva pulſus contractione & tenſione materiam, nec aciditate, nec acrimonia peccantem manifeſtat, ſed ſola caliditate contracta combuſtione, qua affatim, & ſubitò tamquam in ligno ſummè ſicco, partes igneæ prorumpunt, ſanguinem accendere, præmiſſo pauco evaporationum effluxu, aliquali oppreſſione cor fa-

tigan-

tigantes, quæ brevi tempore à calore diſſipantur, unde contractio pulſus, ab oppreſſione dependens, parùm durat, & ſi calor ſit intenſus humorem intenſè calidum oſtendit, qualis eſt bilis, & ſine alterius admixtione, quę rigorem & horrorem non efficit ſua acrimonia, quia ſubitò accenſa, caliditate intenſa alias qualitates ſuperando, illarum operationem non permittit, vel offuſcat.

IX. Hæc humoris naturam oſtendunt. *Febris verò longitudo, vel brevitas*, deſumenda eſt ab impedimento, quòd omnium Febrium intermittentium cauſam diximus, & à ſanguinis diſpoſitione apta impedimenti contumaciam citiùs, vel tardiùs ſuperare, & cum hac, *longitudinem Febris deducimus*, ab ejus accidentibus, quæ nihil remittunt poſt ſeptimam, undecimam, vel decimamquartam acceſſionem, nec Febris citiùs ſua tempora particularia pertranſit, quia ſignificant materiam in eadem quantitate, & cum eodem vitio ab affecta parte ſubminiſtrari, & impedimentum eſſe ſtabile, & fixum, nec à ſua contumacia recedere. E contra *brevitas indicabitur*, à Febris & ejus ſymptomatum diminutione. Sic paroxyſmorum anticipatio, cum Febri majori, vel æquali præteritis, majus vitium in materia arguit, quo impedimentum citiùs ſuperat, ſed hoc ad priſtinum ſtatum revertere vitium materiæ manifeſtat, & conſequenter longitudinem portendit. Anticipatio paroxyſmi cùm minori Febre, & benignioribus ſymptomatibus, impedimentum faciliùs ſuperari, & materiam minùs depravari denotat, unde Febris terminum in brevi ſperare licet. Sanguinis diſpoſitio conſideratur penes abundantiam humorum tenuium, vel craſſorum, illa brevitatem præſagit, quia impedimentum facilè ſuperabile reddit activitas, & ferocia humoris tenuis, quamvis magnitudini Febrium inſerviat, ad majorem, & effrænem efferveſcentiam tenuitate cooperante: ubi craſſities, Febres magis mites reddit, ſed impedimentum difficiliùs ab eorum virtute tolli poteſt, unde niſi longitudo expectanda.

X. *Principii calidi exaltationem in ſanguine oſtendit primò*, Febris continuitas nullis interrupta acceſſionibus quia cauſa in ſanguine permanens, permanentes operatur efferveſcentiam præternaturam, creſcentem, vel decreſcentem, prout principium exaltatum in quantitate, & virtute fermentativa creſcit, vel decreſcit. *Secundò* ab intenſo calore, cum principii exaltatione conjuncto, colligitur, hæc enim à combuſtione non differt, quæ intenſione caloris ſemper inſignitur, prout dictum fuit *cap. 6. num. 22.* Dum ſanguis combuſtionem patitur, multæ partes ejus torrentur, & tamquam cineres à cæteris partibus diſgregatæ, & fermentativam indolem conſecutæ, efferveſcentiam augent, ex qua Febris novus inſultus arguitur, cum aliquali contractione arteriæ, ſeu tenſione in ſanguinis turgeſcentia, à novo fermento effecta conſiſtente, qua arteria nimis diſtenditur & contrahitur, tamquam chorda arcus: eo modo quo utres nimis repleti vino, vel alio liquore, & duritiem, & contractionem acquirunt: brevi tempore tollitur hæc contractio, quia ſpiritus, & vapor qui retentus ſanguinem turgentem reddebat, exhalare incipit. *Inæqualitas pulſus fit* à materia inæqualiter fluente ad cor, vel inæqualiter rarefacta, ob diverſam ſui diſpoſitionem. Et ſi contingat ſanguinis circulationem impediri in aliqua parte, & in vaſe medio inter maximos & minores à tumore, vel inflammatione, ſanguis regurgitat verſus ſuum principium, exterioribus partibus relictis, unde internè uruntur ægri, & exterius frigent cum parvitate pulſus, oppreſſo à regurgitante ſanguine corde, & ejus calore.

XI. *Coagulatio, ſeu putredo*, diſtinguitur à parvitate pulſus aliquando majori, aliquando minori, pro qualitate ſanguinis: qui ſi acris fuerit, irritando cor ad ſui expulſionem, in tali motu frequentia fit major, à putredine verò amaritiem, acetoſitatem, & ponticitatem vel auſteritatem impartiri, docet vinum in vappam degenerans, vel in acetum verſum, & fructus & eorum ſucci putreſcentes, ſicuti coagulatio perſeverans lac acidum reddit, & ab his qualitatibus frequentiam pulſus dependere probat palpitatio cordis, à materia irritante, in qua ſemper pulſus frequens & celer, & paſſiones cordis in hypochondriacis & hyſtericis, quæ hujuſmodi pulſus alterationem patiuntur à pravarum evaporationum irritamento. Remota verò tali qualitate minor aderit frequentia. Et quia in putrido ſeu coagulato ſanguine, major naturali contingit efferveſcentia, ſed cum paucitate caloris qui interrit, vel in ſpiritu cum aliis partibus coagulato otiatur, ideò pulſus fit parvus, deficiente ſpiritu impetum faciente ad arteriæ amplam dilatationem.

CAP. XVI.

De Curatione Febrium in Particulari, & primò de Ephemera, & Synocha non Putrida, ex mente Antiquorum, & Recentiorum.

I. CUrationem Febrium in generali libenter prætermitto, quia in hoc conſenſus Veterum, & Modernorum, puto ſatis ſuperque patere poſſe ex conſenſu in modo curationis Febrium particularium, ideò in hujus demonſtratione inſiſtere decrevi incipiendo à curatione Febris ephemeræ, & ſynochæ non putridæ.

II. De ephemera agens *Sylvius lib. 1. Prax. Medic. cap. 28.* curationem dirigit ad remotionem cauſæ externæ, ſanguinem totum refrigerando, *Avicennam* imitatus qui *l. 4. ſec. prima de Feb. Tract. 1. à cap. 9. uſque ad 33.* curationem inſtituit Febris Diariæ eiſdem indicationibus inhærendo, ſcilicet cauſæ extrinſecæ remotioni, & refrigerationi totius ſtudendo.

III. Et incipiendo ab aeris æſtu, ſi ab hoc originem traxerit Diaria, *Sylvius* in hujus curatione jubet aerem in quo æger habitat, aquarum inſperſione ſuper pavimentum refrigerari, & ſudorem promovere, ſimul ac refrigerare, quod facit ſequenti mixtione. ♃. *Aq. Card. Bened.* ℥. *vi. Acetoſæ* ℥. *ii. Syr. Papav. errat.* ℥. *i. ſpir. nitri gutt. vi. m. quo facit cum Avic. cit. lib. cap. 29.* dum caput & pectus ægrotantis refrigerantibus remediis irrigat, & roſaceo nive refrigerato inungit, frigidam aquam propinando, & in balneum ægrum immittendo, ſudorem provocare intendere videtur. Unde *Sennertus lib. 1. de Feb. cap. 6.* generaliter in quacumque cauſa ephemeram excitante ſudorem probat, & adjuvandum eſſe indicat, quia plerumque hæc Febris ſudore finitur. Hinc omnes ferè practici ad *Galeni* imitationem potum aquæ frigidæ ad ſatietatem ægris exhibent in Diaria, ab æſtu excitata, quòd tamen cum cautione exequendum eſt, quia ubi craſſi lentique humores cum obſtructione partium abundant, pernicioſus eſt uſus prædictæ aquæ, ſicuti etiam ubi aliqua pars corporis eſt imbecilla, quapropter cum moderatione refrigerandum eſt cum aquis cichorei, endiviæ, acetoſæ, violarum, nenupharis, vel decoctis eorundem, cavendo etiam à dulcibus ſyrupis, quia aliqualiter calefaciunt, dum facilem in bilem vertuntur, & ſanguinis æſtum promovere valent.

IV. *Quod ſi obſtructio timeatur*, ex eo quod æſtuanti corpori ſupervenerit aeris, alteriuſve rei frigus: probat *Sylvius* prædicto julapo admiſceri *ſal volatile è Cornu Cervi, ſal. armoniacum*, aliave ſimilia deobſtruentia & Diaphoretica, ut ſunt, *ſpiritus tart. rectificatus, Antim. diaphor.* quæ deobſtruendi, & ſudorem ciendi facultate pollent prædictum *Avic.* ſequens, qui *cit. l. c. 30.* ſudorem provocari jubet, ægrum operiendo, & Febre inclinante in balneum calidiuſculum immittendo, ut cum refrigeratione totius ſudor proliciatur, *ut dixi c. 9.* & ut obſtructi pori cutis dilatentur, vinum etiam exhibendo, quia ſudores, & urinas provocat, & *cap. 25.* in Diaria ex obſtructione alicujus partis, aperientia in uſum revocat.

V. *Si potu à generoſo largius hauſto excitata fuerit Febris Diaria*, potum acidiuſculum imperat, qualis eſt, *Tinct. Roſ. acidiuſculam.* ♃. *Aq. hord.* ℥. *xxx. Roſar.* ℥. *ii. flor. Roſ. rub. ſic* ℥. *i. Ol. ſulph. q. ſ. ad aciditatem gratam, infundantur in Vaſe vitreo clauſo, & in loco calente ad Tincturæ eleganter rubentis extractionem colaturæ adde ſyr. Ivi. ubini* ℥. *ij. de qua tinct. ſæpè capiat, hæc enim ſanguinis æſtum compeſcit, & Febrem tollit*, hujuſmodi ad Febrem Diariam ex vino, admittit *Avic. dum cap. 32. cit. l.* tradens curationem Diariæ, ex potu vini ait

ni ait *curari prout curatur ebrietas*, & *lib.* 1. *ſect.* 3. *cap.* 8. agens de eis, quæ ab ebrietate perſeverant, inter alia enumerat, *ſuccum mali punici acidi*, & *acetum*, *lac acidum*, & *poſcam* frequentiùs hauſtam, quæ verò præſervant, etiam curant.

VI. *Si à nimio corporis motu, ac defatigatione excitatæ fuerit Febris Diaria*, ſancivit *Sylvius*, ſpirituoſo potu reparandos eſſe ſpiritus animales, ita tamen ut conjunctus corpori æſtus non augeatur, in quem finem ſequentem proponit mixturam, cochleatim per intervalla brevia uſurpandam. *♃. Aq. Flor. Tiliæ Bet. fœnic. an. ℥. ii. ſpiritus vini rectific. vel Aquævitæ Mathiol. ℥. ß. ſpir. ſalis dulc. ℈. i. Jul. roſ. ℥. m. vel ♃. Aq. Meliſſæ ſalviæ an. ℥. iii. totius citri ℥. ii. cichorei ℥. iii. ſalis Roſmarini, ſalviæ An. ℈. ß. ſyrup. acetoſæ ℥. i. m.*

VII. In hoc etiam *Avic.* præceptis conformis, qui *cap.* 19. *cit. lib.* curam Diariæ ex labore agens jubet, ut ægri capiant cibos, qui in pauca copia multùm alimenti conferent, nec ſanè alia ratione, niſi uti diſſipati à labore ſpiritus reſtaurentur per alimenta multi & boni nutrimenti, in quem finem veſtes, ac ſedilia odoramentis imbuit, fructus etiam humidos & recentes à refrigerationem exhibendo, & ſi hi non adfuerint. Julapium, aliudque quod valeat ſupplere vice fructuum, proponit.

VIII. *Ubi ab Ira vehementiora excitata eſt diaria Febris*, præter illa quæ animum præſtant ſerenum, refrigerantia, & humectantia, Bilem corrigentia commotam, & acriorem factam corrigentia exhibet: *ut eſt ſequens mixtura, quæ paulatim aſſumendi eſt. ♃. aq. plant. lactuc. acetoſæ an. ℥. i. cinamom. ℥. ß. ſpiritus ſalis dulcis ℈. ß. ſyr. diacodii ʒ. i. m. in hujus locum poteſt uſurpari ſequens potio eodem modo. ♃. Aq. Portulacæ, Nenupharis, Violarum an. ℥. ii. ſyr. de ſuc. Limonum, vel agreſtæ ℥. i. ſalis prunellæ ʒ. i. m. vel decoctum hordei, tamarindorum.*

IX. *Et hæc docuit Avic. cap.* 13. *cit. lib. de curatione Febris diariæ ex Ira*, quando monuit ægros deberi occupari fabulationibus jucundis, ſuavibus cantionibus, & ludis mirificis victum humectantem, & refrigerantem imperando, quod *Sylvius* etiam per medicamenta talis conditionis intendit.

X. *Ubi à ſubitaneo & gravi mœrore orta eſt diaria Febris*, ad ejus curationem unà cum ſalutaribus animo ſolando, ac erigendo aptis conſiliis, ſequentem conſulit mixturam *Sylvius*, ad corrigendam humorum auſteritatem, quam in mœrore contrahunt, & ad ſedandam ſanguinis effervеſcentiam. *♃. Aqu. Pulegii, fœnic. an. ℥. ii. ſpiritus carminativi noſtri, vel Aqu. Vitæ Mathiol. ℥. ß. laud. opiat. gran. ii. Spiritus ſalis Armoniaci ℈. i. ſyr. fœnic. ℥. i. de qua ſæpius & parum capiat. poteſt etiam ſequens mixtura eodem modo exhiberi. ♃. aq. totius citri, ſcorzoneræ, bugloſſæ an. ℥. ij. confect. Alkermes ʒ. i. aqua theriacalis ℥. i. elixir proprietatis ℈. i. ſyr. de corticibus citri ℥. i. m.* quas indicationes habuit *Avic. cap.* 11. *cit. lib.* proponendo in curatione Febris à mœrore vinum, quod habet virtutem exhilarandi, & ſpiritus qui in mœrore diſſolvuntur reſtituendi, quæ continetur in prædictis medicamentis, dilutum tamen exhibet, ne magis accendat, conſulendo, ut tempus hilariter æger tranſigat, & odoramentis refrigerantibus oblectetur.

XI. *Ubi à vigiliis oritur prædicta Febris*, *Sylvius* ſtudet in removendis cauſis vigiliarum, & in diſponendo corpore ad ſomnum capeſſendum narcoticis *♃. hord. mund. ad crepaturam cocti ℥. i. ß. ſem. Papav. alb. ℥. ſ. cum ejuſdem hordei decoctio fiat emulſio ad ℥. xv. addendo ſyr. Papav. alb. ℥. i. aq. fænic. vel roſ. ℥. i. ſ. m. ad idem facit emulſ. facta cum ſeminibus melonum, papaveris albi, & amygdalis decorticatis & aq. viol. lactucæ, vel nymphea, vel prædictæ aquæ*, exhiberi poſſunt cum *ſyr. papaveris albi*, quæ poſſunt ægro propinari paulatim per hauſtula ſæpiùs repetita ex præcepto ipſius *Sylvii*, donec ſomnum experiatur, qui ſi ne ſic quidem accedat, *eidem emulſ. laud. epiat. gr. ij. vel iij. adjungit*, neque in hoc ab *Avic.* diſceſſit, qui *cap.* 15. curationem talis Febris à vigilia inſtituit, per extrinſeca refrigerantia, & humectantia, quæ intus ſumpta, ut præcipit *Sylvius*, erunt majoris efficaciȩ, & vinum tamquam narcoticum propinat.

XII. *Si in Febre Diaria in quacumque cauſa, plethora adſit*, ſanguinem mittit, & ubi copioſa eſt in corpore bilis, hujus evacuativum propinat, ubi verò non tàm multa, quàm acris adeſt bilis, alterantia, & in primis acida, & quæ ardorem promovere valeant propinat, ut eſt ſequens *♃. rad. cichor. ℥. j. taraxaci m. j. tamar. ℥. j. ſ. coq. ex aq. hordei*, de qua colata accipe *℥. xx.* addendo *ſyr. de cichoreo cum rheubarbaro ℥. i. ß. m.* vel *♃. aq. hordei ℥. xij. fænic. vel cinamomi ℥. v. ſyr. de cichoreo cum rheubarbaro ℥. ij. ſpir. vitriol. qu. ſ. ad acciditatem*, & has potiones jubet ſumi per hauſtus interpolatos, ſed frequentes, donec alvus reddatur laxior. In horum locum poterunt uſurpari *ſyr. roſ. ſol. ad ℥. v.* diſſol. *cum aq. Endiviæ*, ſuperbibendo poſt duas, vel tres horas, *ſeri caprini ℔. i ſ. vel ℔. iij. aq. Noceræ*, vel fiat infuſio *rheubarbari ad ʒ. i. ß. in aq. Endiviæ qu. ſ. addendo col. roſ. ſol. ℥. iij.* vel *♃. caſſiæ noviter tractæ ℥. j. pulpæ tamarind. mund. ʒ. v. m. fiat Bol.* ubi verò non tam multa, quàm acris adeſt bilis, alternantia, & in primis accida, Diaphoretica accida, ad bilem acrem moderandam, quæ ſudorem promovere valent, propinat, & præcipuè commendat, *acetum ſtillatitium ſimplex vel compoſitum*, ut ſequens *♃. rad. Angel. Zedoar. an. ℥. i. petaſitidis ℥. ij. foliorum ruthæ hortenſ. ℥. iv. meliſſæ ſcabioſæ, flor. calend. an. ℥. ij. nucum jugland. immatur. conciſ. ℔. xi. pomor. citrior. conciſ. ℔. i. contundantur omnia ſimul, deinde affundantur aceti vini optimi ad tres quartas partes, ex arena in cucurbita vitrea per ſe diſtillati lib. xij. digerantur per noctem, manè diſtillentur igne cinerum lento, ad ſiccitatem ſine uſtione, & de hoc poteſt æger ſumere in cerevіſia, juſculo, vel aquis, ad acciditatem, & ſudor expectandus.* Quod ſi ſola alteratione uti volumus, præter *acetum ſtillatum* convenient, *decoctum berberis, ribes, acetoſæ, tamarindorum, portulacæ cum ſucco limonum, vel ſpiritu vitrioli, vel ſalis, vel tartari vitriolati, vel ſalis prunellæ*: Ubi verò contingat lympham, ſeu ſuccum pancreaticum acidiorem factum, effervеſcentia in ſpiritu introducta Febrem diariam cauſare, ſalia volatilia aciditati propria, & Diaphoretica, *ut ſalia volatilia, cornu cervi*, &c. imperat, & *ſalis armoniaci*, quibus addi poſſunt *ſal carabe, urinæ, roſmarini, ſalviæ, lavendulæ cum aquis refrigerantibus*, quæ ex doctiſſimo *Tachenio in Hipp. Chimic. cap.* 19. alkali volatili ſcatent, quo acidum abſorbent, & diſſipant, ut *cichoreæ, endiviæ, lactucæ*, & cum his vulnerariæ herbæ, ut *Alchimilla, plantago, farfara, polygonum*, quibus parari poſſunt variæ medicamentorum formulæ.

XIII. Ubi diaria Febris corripit hominem, in quo vel copia, vel viſciditate, vel ſalſedine, peccans pituita reperitur, danda mox opera, ut illa nimia per evacuationem minuatur, vicida incidatur, ſalſa temperetur, ad præcavenda mala plura, ita conſulit *Sylvius*: medicamenta his opportuna habebis, *cap.* 19. *n.* 4. & *cap.* 109. *n.* 19.

XIV. Hic adverte evacuationem, purgationem, & humorum pravorum alterationem *Sylvium* admittere, ubi ſanguinis abundantia, vel pravorum humorum majoris damni periculum infert, ut ex *præcedenti num.* colligi poteſt.

Et in hoc pariter eſt imitatus *Avic.* qui *cit. lib. cap.* 1. ait, *Evacuatio hic inutilis eſt, neque ulli ea eſt opus, niſi cui ex plenitudine obſtructiones inſint, & cruditate laboret, & Febris nata ſit ex cutis denſitate, corpore ſimul exiſtente pletorico.*

XV. Et quoad bilem, ſecutus eſt *Fernel. de Feb. cap.* 5. qui Febris ſynochæ, imputris, ex bile, calidorumque humorem agitatione mentionem facit, & *Nicolaum floren.* qui *tract.* 2. *ſum.* 4. *diſt.* 1. *cap.* 3. Febrem humoralem ſine putredine, dividit in ſanguineam, & cholericam, unde etiam ſi ex bile diariam Febrem determinaſſet, antiquorum placitis adhæſiſſet, & cura cum eo eſt dirigenda, evacuatione & alteratione bilis, nec malè poſteà ex hoc principio deduxiſſet poſſe à ſucco pancreatico & lympha depravatis citra putredinem abſolutam, hujuſmodi Febrem generari, cum ſola qualitatum depravatione valeant ſpiritibus effervеſcentiam inordinatam impartiri, *ex dictis cap.* 4. *num.* 29. & *cap.* 6. *num.* 7. & 8.

XVI.

XVI. *Vvilliſius lib. de Feb. cap.* 8. in curatione talis Febris, cum *Avic. & Sylvio* amotionem cauſæ extrinſecæ imperat, & quia à cauſis ſanguini corpuſcula fermentativa communicantur, hæc ſudore vel inſenſibili tranſpiratione debent foras protrudi, hinc ſudorifica cum citatis admittit, quod confirmavit, quando à ſudore ceſſatam Febrem obſervavit, ut habetur *ex Hiſt. unius ægri cit. loc.* Et quando periculum eſt ne Diaria in putridam tranſeat, ſanguinem mittit, juxta regulam ſuperiùs dictam, ex mente *Avic. & Sylvii*, ex quibus manifeſta ſit *Vvilliſii*, & *Sylvii* cum *Avic.* concordia in curatione Diariæ Febris, quæ dum eſt cum antiquiſſimo Medicinæ Principe, unionem recentiorum cum antiquis confirmat.

CAP. XVII.

In quo oſtenditur conſenſus Antiquorum, & Recentiorum in cura Febris Synochæ Putridæ.

I. S*Ylvius cit. lib. cap.* 29. plures Synochæ differentias diſtinguit, dependenter à diverſitate humorum à quibus hujuſmodi Febris oriri poteſt, aliis enim à bile, quas ardentes vocat, deducit, & alias à lympha glanduloſa capitis, à qua Febres catharales, cum coryza, raucedine, & tuſſi derivat, ſicuti à ſucco Pancreatico pancreaticas denominat, quæ anxietatem circa præcordia, ventris tormina, & lancinationes cum dejectionibus cruentis acrive dolore ſecum trahunt, quibus adjungit quæ ſalivam vitiatam pro cauſa habent, & Febrem hecticam in his comprehendit.

II. Alias etiam recolligit differentias, à ſymptomatibus quæ has Febres conſequi ſolent, ab ardore ſummo Ardentem, quæ à Græcis *Cauſos* denominatur diſtractis alternis diebus exacerbationes patientem, ad differentiam ardentis Febris, quæ ſine his invaleſcit. Secundum locum ex aliquorum mente, tribuit lypiriis, in quibus externa frigent, dum interiora uruntur: tertium locum ait vendicare Febres illa, quæ imprimis faucium ardore, ac rubore obſcuro ſunt moleſtæ, unde lingua quoque non tantùm arida exiſtit, verùm calore puniceo nigricante tincta: quartum locum Febribus, quæ cum delirio primis diebus cum furore invadunt concedit: quintum locum tribuit Febribus colliquantibus: ſextum verò Febribus malignis.

III. Juxta has differentias curationem inſtituit, & in ſynocha à bile quæ ardentem Febrem parit ſine intermiſſione & exacerbatione *Gal.* ſententiam ſecutus, qui *ſect. 4. aph. 58. & 59. & lib. 2. de differ. Feb. cap. 1. & lib. 2. de criſibus cap. 6.* Febrem bilioſam ardentem, inquit, appellari ſynochum, prout *Hercules Saxonia in lib. de Feb. cap.* 33. ardentem Febrem in continuam concluſam, & continuam periodicam diſtinguit, has elicit indicationes, *primo corrigendo bilis acrimoniam ſalinam*, per acida temperata, *per ſpiritum ſalis dulcem, ſpirituum vitrioli dulcificatum, ſalem nitri purificatum, vel ſalem prunellæ, vel hoc apozema. ♃. radicis acetoſæ cum fol. m. ii. fol. frigariæ, violariæ, an. m. i. coq. ex aqua hordei, ad colat. ℥. xx. adde ſyrup. acetoſ. citri ℥. iii. ſpiritus ſalis dulcis ℈. v.* de quo ſæpius in die uſurpandum quantitate mediocri, & tepide. Ejuſdem efficaciæ erunt *emul. ſem. melonum cum aqua refrigerante extractæ addito ſpiritu vitrioli ad gratam acid.* vel *♃. Aquæ acetoſæ, end. an. ℥. iv. ſyrup. de ſucco limonum ℥. i. ß. m.* vel *tinctura roſ. extracta cum ſero Caprino diſtillato, acido facto cum ſpir. vitrioli.*

IV. *Secundo emendando bilis oleoſitatem ſeu inflammabilitatem*, per acida auſteriuſcula, *ut ſemper vivum majus, plantago, tamarindi, ribes, berberi, oleum ſulphuris.* Ex quibus parat ſeq. decoctum uſurpandum modo ſuperiori dicto. *♃. Radicis plantaginis ℥. i. fol. ſempervivi majoris, portulacæ an. ℥. m. j. coquantur ex aqua pura ad colat. ℥. xx. addendo ſyr. portulacæ ℥. iii. ol. ſulph. q. ſ. ad aciditatem* vel *♃. tamarindorum mund. ℥. v. gr. ribes ℥. i. fol. acetoſæ, portulacæ an. m. j. bul. in aquæ fontis ſuff. quant. de colat. ♃. aquæ ℔. i. ß. adde ſyr. plantaginis, acetoſi ſimp. ℥. i. ß. m.* vel *♃. aquæ plantag. portulacæ, acetoſæ an. ℥. iv. aceti ſtillati. ℥. v. ſyr. martini ℥. i. & ß. m.*

V. *Tertio minuendo bilem, ſi vel minimum, quòd ferè fieri ſolet abundare obſervetur*, per colagoga, ſed blandiora & ſubacida, vel acidis juncta, & quidem mox in principio, vel poſtquam medicamentorum alterantium ope, bilis ſanguini penitus juncta, incipit ab eodem iterum ſecerni, & ut in totum excernatur apta reddi, quod in primis expectandum à ſæpiùs laudatis acidis, ſed blandioribus. *Hinc ad bilis ſeparationem utitur ſequenti mixtura. ♃. radicis taraxaci cum fol. m. ii. herbæ fumariæ m. i. coquantur ex aqua pura ad colaturæ ℥. xx. addendo ſyr. de cicoria ℥. iii. ſal. tartari vitriol. ʒ. 1. m.* de quo capiat eodem modo, quo de prioribus dictum eſt, nempè ſæpiùs in diem, vel *♃. aq. graminis, capil. ven. acetoſæ an. ℥. iv. ſyr. de endivia ℥. ii. tincturæ tartari ʒ. i. m.* vel *♃. decocti graminis agrimoniæ, cichorii, acetoſæ ℔. i. ß. ſyr. de ſucco limonum, acetoſi ſimplicis an. ℥. iv. ſpiritus vitrioli q. ſ. ad aciditatem*, vel *ſalis prunellæ ʒ. i.* His præmiſſis, uſurpanda quæ bilem evacuant, in cujus finem proponit ſequens apozema. *♃. rad. cichorei ℥. ii. fol. endiviæ m. ii. flor. roſ. pallid. ii. crem. tart. vel tart. crudi ʒ. ii. coque in vaſe fictili vitreato, ex aqua pura ad col. ℥. xx. adde ſyr. de Cichor. cum Rhab. ℥. iii. m. de quo capiat bis, terve in die ad ℥. iii. vel iv.* tepidè, cui poteſt addi ſequens. *♃. hordei m. i. Prunorum num. 12. jujub. ſebeſten. an. num. 12. tamarind. ℥. i. flor. cord. p. ii. ſennæ ʒ. ii. coq. in aqua, de col. ℔. i. ſ. Mannæ ℥. iii. vel ſyr. roſ. ſol. ℥. iii. eodem modo ſumat.* vel *♃. florum cordial. p. i. ſem. 4. frigid. mai. an. ʒ. ſ. fol. lactuc. endiviæ an. m. v. bul. in ſeri cap. depur. ℔. i. colat. adde infuſionis ʒ. ii. rhab. factæ in ℥. ii. aquæ Endiviæ ſyr. roſ. ℥. iv. aquæ totius citri ℥. i. crem. tart. ſ. p. ℥. iii. m.* eodem modo uſurpanda vel *♃. Caſſiæ noviter tractæ ℥. i. crem. tart. ʒ. ii. m.* unica vice aſſumendo, vel *♃. caſſiæ noviter tractæ, tamarind. præp. an. ℥. i. rhab. ℈. ii. m.* vel *♃. el. lenit. ℥. i. el. de ſuc. roſ. m. ʒ. i. m.* vel in Potione *♃. rhab. el. ʒ. i. ſ. ſpicæ gr. v. ſennæ el. ʒ. iii. infund. in ſ. q. aquæ endiviæ ſ. a. facta coll. adde ſyr. roſ. ſol. ℥. iii. mannæ el. ℥. ii. aquæ cinam. ʒ. iii. m.* vel *♃. ſyr. roſæ ſol. ℥. vi. crem. tart. ſ. p. ℥. ß. diſſol. in ſeri capr. depur. q. ſ. aquæ cynam. ℥. ß. m.*

VI. Alterantibus, & purgantibus adjungit *Sylvius* ſanguinis miſſionem.

VII. Quod ſi aliquis difficultatem faceret in cauſa hujus Febris, credendo oriri à bile naturali non verò à flava, ut exponit *Sylv.* ei, ſatisfacerem cum authoritate, *Hercul Saxon.* qui *lib. cit. cap.* 33. cum ſola authoritate probat hujuſmodi Febrem fieri à flava bile, & à praſſina, æruginoſa, & vitellina, & *Donati Altomar.* qui *tract. de Feb. pa. 2. cap. 7.* ab eadem bile flava *ſynocham fieri acriter ſuſtinet*, authoritate & patrocinio *Hipp. & Gal.*

VIII. Neque dubitandum de conſenſu *Sylvii* cum antiquis in cura hujus Febris, cùm iſti alterantia frigida proponant, & bilem præparantia vel coctionem & evacuationem, quæ eamdem ſeparat à reliquo ſanguine, nec accida reſpuunt, dum *Sennert.* contra *Maſſariam lib. 2. de Feb. cap.* 13. ſummoperè concedat: Cholagogis omnes utuntur ſicuti venæ ſectionem exercent. Quod ſi notaretur diſſenſus in uſu purgantium, quæ *Sylvius* per interpollatas vices exhibet, ubi cæteri practici unica aſſumptione ægros expediunt, fuit etiam mos antiquorum in aliquibus morbis hoc modo purgantia exhibere cum felici ſucceſſu, ut in morbo gallico, in quo decocta ſolutiva manè & ſerò propinant, & præcipuè in uſu illius medicamenti quod vulgò, acqua di ſpagna, dicitur, unde *Sylvius*, quod ſolent Antiqui agere in aliquibus morbis, tranſtulit ad Febres.

IX. A Lympha conglabatarum glandularum, fieri ſynochon docet, quando hæc acrior & acidior facta, Febrilem in dextero cordis ventriculo efferveſcentiam excitat, calorem magis rodentem quàm magnum producens, cum lancinationibus ubique moleſtum: quod ſi Lympha in glandulis capitis acrior facta fuerit, vel ſalſa

muria-

muriatica, vel ſimul accida, Febrem catarrhalem continentem producit.

X. Et quoad primam, cum illis Antiquis ſentit, qui Febrem ſynocham ab Icore ſanguinis aliquando proficiſci determinant, quorum opinionem admiſſit *Sennertus lib. de Feb. cap. 12.* & *Saxonia lib. de Feb. cap. 55.* ichor verò ſanguinis non eſt niſi ſerum, cum recentiorum Lympha identitatem conſervans, ſi illud ſpiritu vitali impregnatum ſumatur, non illo depauperatum, quòd excremento turgens per venas ad veſicam excretioni deſtinatur, & ex profeſſo hanc tenetur ſententiam, *Carolus Piſo de Feb. à ſeroſa colluviæ ſect. 6.* in modo generationis Febris à ſero, vel lympha erit diſcordia, ſi putredo ſeri ſeu ichoris ſanguinis ab Antiquis cauſa Febrilis caloris ſtabilita, ſumatur ſecundum quid, ſola qualitatum depravatio exprimitur, ut fecit *Sylvius in ſæpius cit. loc.* Quoad ſecundam, cum omnibus conſentit, qui Febrem catarrhalem continentem negare non audent, cum experientia quotidiè id doceat, & oriri à lympha ducem habuit *Sylvium*, mox citatum *Piſonem*, qui catarrhum, coryzam, & tuſſim ab illuvie ſeroſa deducit *cit. l. ſect. 3.* & Febrem catarrhalem à ſero explicat *cit. ſect. 6. fol. 596.*

XI. *Quoad harum curationem*, eodem modo *Sennertus* & *Saxonia* tractant Febres continentes ab ichore quomodo alias Synochos, ſanguinem minuendo ſecta vena, quod facit *Sylvius cit. cap. 29. num. 60.* & humores ſi abundant ſunt minuendi ex *Sennerto*, quod exequitur *Sylvius num. 55.* lymphæ redundantiam minorando Hydragogis. ♃. *rad. petroſel. fænicul. eringii, ebulia* ℥. *i. fol. ſoldanellæ* ℥. *ß. coq. ex aqua pura ad collat.* ℥. *xx. adde ſyr. diacnic.* ʒ. *iii. m. de hoc apozem. capiat* ℥. *iii. vel iv. bis, terve in die*, vel ſuum electuar. Hydrag. ad uſum ducit, cujus deſcriptio eſt. ♃. *Baccarum junip. in aqua coct. expreſſ. & ad pulpæ conſiſtentiam redact. pulpæ tamarind. an.* ℥. *v. Rad. jalap.* ℥. *i. ſ. ſcam. el.* ℥. *i. cinam. ſem. fænic. dulc. an.* ʒ. *i. ſach. clariſ.* ℥. *x. M. f. ſ. a. Eject. Doſ. ad* ʒ. *iv.* his addi poſſet ſequens Potio. ♃. *ſyr. roſ. ſol.* ℥. *iii. mannæ el.* ℥. *ii. diſſol. in aqua flor. citri.* vel ♃. *gratiolæ ſem. ebul. an.* ʒ. *i. bul. in ſ. q. aquæ Fæniculi, col. adde mannæ* ℥. *iii. m.* vel ♃. *crem. tart.* ℥. ß. *Diagridii gr. vi. m.* vel ♃. *Caſſiæ noviter extractæ* ℥. ß. *magiſt. jalap. gr. vii. m.* vel ♃. *ſem. ebuli* ʒ. *i. Diagridii gr. iv. jalappæ* ℈. *i. m.* vel ♃. *el. de ſuc. roſ.* ʒ. *i. el. lenit.* ʒ. *vi. m.* vel ♃. *crem. tart.* ʒ. *ii. ſcammon. ſulph. gr. v. magiſt. jalap. gr. vi. m. vel* ʒ. *i. jalappæ pul.* vel *pul. Cornachini: Saxonia* refrigerantia, attenuantia, & exſiccantia proponit. Prima ad uſum revocat *Sylvius numer. 53.* quando ait, *præſente calore talia dentur, quæ ignem rodentem magis quàm urentem doment, ſintque ex accidis temperatis compoſita, non neglectis ſalibus volatilibus*, quæ exſiccant, cùm ex *Saxonia cit. cap. 35.* accida exſiccandi facultate pollere confirmetur, ſalia verò volatilia id præſtare cum attenuatione nemini, cui natura ſalium nota eſt, debet eſſe dubium, & *omnia prædicta unito in ſequenti mixtura*. ♃. *Aquæ petroſel. fumar. an.* ℥. *i* ß. *fænic.* ℥. *i. ſpir. ſal. dulc.* ℈. *i. Sal volat. ſuccin.* ℈. ß. *laud. op. gr. ii.* vel ♃. *Aqua plantag. Agrimoniæ, meliſſæ an.* ℥. *ii. ſyr. roſ. ſimpl.* ℥. *i. ſalis roſmar. ſalviæ an.* ℈. ß. *ſuccin.* ℈. ß. *m.* vel *Decoct. meliſſæ agrimonii, Politric. genit. cichorii acetoſæ* ℥. *vi. vel decoct. plantaginis, ceterach. virgæ Aureæ poligon. boraginis, ſonchi* ℥. *vi. m.* ante horum aſſumptionem poſſunt præmitti *ſal cornu cervi. ad* ℈. *i.* vel *cornu Cervi uſtum ad* ʒ. *i.* vel *ocul. Canc.* ʒ. *ii. margar. præp.* ℈. *i. m.* vel ♃. *Aquæ pulegii, fæniculi, capil. Ven. an.* ℥. *ii. ſalis centaur. min. roſmar. an.* ℈. ß. *m.* valet etiam hic pulvis, ante aquas, vel decocta. ♃. *Antim. diaph.* ℈. ß. *coral. rub. præp. ocul. cancr. ſpodii an.* ℈. ß. *m.* nec adſtringentia ſunt timenda, quæ vulneraria dicuntur, quia accidum diſſipant & imbibunt, ſicut aperientia caliditate & aromaticitate illud corrigunt, ideò utraque in hac Febre conveniunt, etiam in principio acceſſionis, ut laudat vel *Sylvius numer. 52. ſequentem mixturam, paulatim exhibendo*. ♃. *Aquæ petroſel.* ℥. *i.* ß. *fænic. theriac. ſimpl. an.* ʒ. *vi. ſyr. fænic.* ℥. *i.* ß. *ſpir. ſalis dulc.* ℈. *i. m.* vel ♃. *Aquæ pulegii, totius citri, meliſſæ an.* ℥. *i. theriac. Mathiol.* ʒ. *i. ſyr. de cort. citri* ℥. *i. m.* neque damnanda acciditatis cognitio in humoribus, cum jam oſtenſum fuerit *capit. 4. numer. 29.* ab *Hippocrat.* admitti, & putredinem ſecundùm quid efficit, quam emendandam eſſe omnes concludunt: acciditatis verò argumenta habemus ab horrore has Febres concomitante in principio: præparata hoc modo Lympha in Febris declinatione univerſali, vel ea ceſſat, purganda medicamentis ſuperiùs deſcriptis.

XII. Si Lymphatica Febris ſuperveniat bilioſo, tunc bilis non tantùm in conſenſum tractæ, verùm ardorem ſolito majorem parientis ratione, erunt uſurpanda medicamenta, tum alterantia, tum purgantia, tam Lympham, quàm bilem: ad diſpoſitionem verò ſanguinis eſſe reſpiciendum docet *Platerus lib. de Feb.* talia verò medicamenta peti poſſunt ex dictis ſuperiùs & ex dicendis. Si plenitudini ſanguinis conjungatur Lympha, ſanguinem mitti imperat, *numer. 57.* ſicuti ratione magni æſtus, qui ex bilis & Lymphæ vitio contingere aliquando ſolet, venam ad refrigerium aperit. Uniformis in hoc Antiquis, qui indicationem mittendi ſanguinem ab iſtius redundantia, & à refrigerationis neceſſitate recipiunt.

XIII. Lymphaticam Febrem, à vitiata Lympha glandularum cerebri, curat remediis quæ caput corroborare valeant, in uſum deducendo, purgando materiam vitiatam per os, nares & per purgantia medicamenta, eo modo quo Antiqui Coryzam, & Catarrhum curant.

XIV. Febrem à ſucco pancreatico diverſimodè vitiato, & acriori facto cum anxietatibus circa præcordia, ventris torminibus, & lancinationibus, & dejectionibus cruentis admittendo, videtur imitatus citatum *Piſonem ſect. 6. de Feb. 589. cap. 590.* ubi Febres à ſeroſo humore, nullatenus diſſimili à Lympha, cum iiſdem ſymptomatibus deſcribit; & *Sylvius* ſuccum pancreaticum ſub Lymphæ genere multis in locis comprehendit. Et certè ſi *Piſo* prædictum ſuccum cognoviſſet magis diſtinctè, Febres ab eo delineaſſet. Verùm fatenda eſt differentia, quæ in modo generationis hujuſmodi Febris continentis, ex dictis prædictorum auctorum reſultare videtur. Nam *Piſo* ab efferveſcentia ſeroſi humoris vult hanc Febrem generari, *Sylvius* verò ab acciditate ejuſdem humoris acquiſita, qua præternaturalem efferveſcentiam ſangnini commixtus infert, quæ differentia excuſationem meretur, cùm ſuccus pancreaticus, qui ſub ſero continetur *Piſonis* ætate incognitus fuerit, unde nec de ejus qualitatibus diſſerere ei conceſſum fuit, nec de morbis ab eis dependentibus diſcurrere: cum verò noſtris temporibus ejus exiſtentia illuxerit, & inter cæteras qualitates gratam acciditatem præſeferre multis experimentis comprobatum fuerit à multis, præcipuè tamen à Domino *Reygnero de Graaf*, ideò ab hac depravata acciditate multos colligunt morbos recentiores, inter quos Febrem, unde tota diſcordia inter *Piſonem*, & *Sylvium* à carentia cognitionis exiſtentiæ hujus ſucci, & ejus naturæ dependet, quapropter etiam maximè excuſanda venit, neque conſideranda, cùm cognitionis defectus omnem dirimat diſcordiam.

XV. *Avic.* conjunctus fuit, ſi aliis non adhæſit, qui Febrem continuam ſine exacerbatione à pituita accida admiſit *lib. 4. ſect. 1. c. 39.* parùm enim intereſt in curatione, ſi pituitam accidam corrigas, vel ſuccum pancreaticum accidiorem demulceas, cùm tota curationis ratio in acciditatis emendatione conſiſtat, quia ab morbus immediatè ſurgit, nihil vel parum indicante acciditatis ſubjecto.

XVI. Pro hujus Febris curatione primò, monet uſurpanda eſſe medicamenta humorem accidum temperantia, & quidem blandiora, ut ſunt omnia *ſalia lixiva*, ſed in primis *volatilia & oleoſa*, qua de cauſa multùm præſtare dicit *opium*, & omnia *opiata medicamenta*

atque

atque aromatica quævis, *Avic.* in hoc etiam ſecutus, qui curationem inſtituendo Febris pituitoſæ ab acida pituita *cap. 46. cit. lib. Diacyminum, & elect. de ſulphure laudat*, ad cujus imitationem ſequens proponit medicamentum. *℞. aquæ petroſelini, graminis, fœnic. an. ℥. i. aq. vitæ Mathioli*, vel *theriacalis ſimplicis ʒ. x. laud. op. gr. iii. ſyr. de quinque radicibus ℥. i. m.* vel *℞. Aquæ puleg. majoranæ, menthæ an. ℥. ii. ſyr. de corticibus citri ℥. i. aquæ Theriacalis ℥. ß. elixir vitæ dram. ſ. m.* cui ſi præmittatur *bolus, diaſcordii ℈. ii.* erit efficacius, vel *℞. aquæ cardui benedicti, meliſſæ, ſalviæ an. ℥. i. ſyr. de abſynthio ℥. I. olei cariophyllo gutt. iii. ſalis volatilis ſuccini ℈. ſ. m.* vel *℞. decocti meliſſæ, camhædrios, ſtæchados, centaur. min. cichorii, boraginis ℥. viii. tripher. magnæ ʒ. ſ. ſalis cornu cervi volatilis ℈. ß. m.* Quæ exhiberi poſſunt quotidie vel pro ſyr. in hora majora quietis, vel cochleatim, parum & ſæpè. In hunc uſum poterunt etiam parari pulveres ante cœnam, & prandium præbendi, ex eis quæ acidum mortificant, ut. *℞. Cornu Cervi uſti ℈. i. corallorum. præp. ocul. cancr. an. ℈. ß. ſign. pulv.* vel *℞. Terræ ſigill. boli armenæ, ocul. cancr. an. ℈. i. m.*

XVII. Secundò monet *Sylvius*, quòd calore urgente, ob bilem vitiatam exhibeantur medicamenta, quæ utrumque reſpiciant, *in quem finem ſequens apozema deſcribit ℞. rad. Apii, cichorii an. ℥. i. fol. agrim. ſumm. fœnic. fumariæ, an. m. i. coquantur ex aqua hordei ad colat. ℥. xx. adde ſyr. byzantini ℥. iii. ſpiritus ſalis dulcis ℈. i. nitri gut. xii.* vel *℞. radicis petroſel. aſparag. acetoſæ an. ℥. ß. fol. ceterach. acetoſæ an. m. ſ. coquantur in aqua fontis ſ. q. coluturæ. ℞. ℔. i. ſyr. de duabus rad. de ſucco limonum an. ʒ. vi. ſpiritus vitrioli gut. vi. elixir vitæ gut. viii.* quæ propinanda ſunt tempore minoris afflictionis. Medicamenta etiam paulatim aſſumenda probat, ut *℞. Aquæ card. Bened. fœnic. an. ℥. ß. theriac. ſimplicis ℥. ß. Spiritus ſalis dulcis ℈. i. laudani opiati gran. iii. ſyr. fumariæ ℥. i. m.* vel *℞. aquæ cichorii, boraginis, rutæ capraria fœniculi, an. ℥. i. ß. ſyr. de quinque radicibus de endivia an. ʒ. vi. ſalis prunellæ ʒ. ß. ſalis roſmarini, ſalviæ an. ℈. ß. m.* quibus poterunt præmitti boli ex *diaſcordio, triphera, & requie nicolai à ʒ. ß. ad ʒ. i.*

XVIII. Si anxietates circa præcordia in hac Febre opprimant, prædictis medicamentis addit *oleum macis ſtil.* cui poteſt etiam addi *oleum cariophillorum, citri ſtillati, & eſſentia ambræ griſ.* vel *confectiones ex Hyacinth.* vel *alKermes*, ſi ventris tormina affixerint vice prædictorum, ſupraſcriptis medicamentis *Oleum Aniſi, & ſpiritum ſalis armoniaci*, quibus adjungi poſſunt, *oleum de baccis juniperi, quinta eſſentia roſmarini, balſamus ſulphuris aniſatus, ſpiritus carminativus, unà cum omnibus opiatis.*

XIX. Salivalem Febrem novum non eſſe inventum oſtendit, dum pituitoſam appellat *num. 71. citati capitis*, unde optimè convenit cum *Avicenna*, qui de Synocha pituitoſa agit *cap. 39. citati libri*, eſt enim ſaliva pituitæ ſpecies, etiam ſecundùm ſententiam Antiquorum. Hinc curationem unà cum *Avic.* ad ſalivæ viſciditatem attenuandam dirigit, aromaticis & acidis incidentibus, quæ ſparſim deſcripſit in ſuo opere, præcipuè verò ſe remittit ad ea, quæ dixit, *cap. 14. num. 45.* & ſequentibus, ubi inter corrigentia viſciditatem pituitæ, enumerat *Bdellium, Armoniacum, opoponacem, maſtichem, myrrham, & ſalia volatilia cujuſcumque generis*, ſed oleoſa ſubſtantia referta majoris ſunt efficaciæ, unde magis laudatur, *oleum cornu Cervi, ſicuti balſamus aniſatus, ſuccinatus, & Juniperinus*, ſicuti *ſpiritus vini aromaticus*, redditus talis *oleo aliquo aromatico*, vel *Laudano opiato*; ex quibus ſequentem præſcribit mixturam. *℞. Aquæ mente fœniculi an. ℥. i. cochleariæ, vitæ Mathioli, vel cujuſvis aromaticæ an. ℥. ß. olei macis ſtil. guttas iv. Laudani opiati gran. iii. ſyr. fœnic. ℥. i. m.* & de hac paulatim, ſed ſæpè capiatur, vel *℞. Aquæ Pulegii, Betonicæ, agrimoniæ an. ℥. i. Cinamomi ſtil. ʒ. vi. olei caryophillorum gutt. iv. Elixir. vitæ gutt. viii. Laudani opiati gran. iii.* & his addit decoctum ſequens, quod exhibet *ad ℥. iii.* aut plures aliquoties in die. *℞. Cort. rad. leviſtici ʒ. ii. Ligni guajaci ʒ. ß. raſ. ejuſdem ʒ. iii. Saſſafras ℥. i. Bacc. lauri ʒ. ß. Seminum ſileris mont. fœniculi dulcis an. ℥. iii. coq. ſ. a. ex aqua pura, in colatura ℥. xxxx. diſſolve ſyr. byzantini ℥. iv. ſpir. vini rectiſ. ℥. ii.* & ſi hoc decoctum purgas aliquis voluerit, *jubet ut in eo coq. pulpæ colocynthidis ʒ. i.* in his imitatus *Saxoniam, qui cit. lib. de Feb. cap. 36.* in curatione hujus Febris, quam ex mente *Avic.* hecticæ ſimilem dicit, prout talem appellat *Sylvius cap. 29. num. 14.* ſeq. decoct. cum iiſdem indicationibus præſcribit. *℞. Oxymel. 5. ſyr. de betonica, de menta an. ℥. ß. decocti Betonicæ, menthæ, agrimoniæ, radicis apii. petroſelini, fœnic. orig. ℥. iii. m.* pro ſyr. cui adjungit infraſcriptum. *℞. ligni indici ℥. vi. ſaſſofras ℥. ii. infundantur in ℔. x. aquæ bul. uſque ad caſum 3. partis, adde rad. apii. petroſelini, fœniculi, ruſci, aſparagorum an. p. ß. iterum bulliant uſque ad conſump. med. & in fine adde ſummit. abſynt. m. ii. menthæ ſic agrimor an. m. ſ. ſeminum aniſi, dauci, fœnic. an. ℥. i. Facta expreſſione, ſervetur pro ſyr. de quo capiat ℥. vi. Sennertus lib. de Feb. cap. 14.* de hac Febre quotidiana pituitoſa agens, quam & ipſe hecticæ ſimilem dicit, hanc curationis viam *Sylvio* demonſtravit, dum in indicationibus eliciendis, hæc habet, *pituita humor frigidus, craſſus, tenax, & lentum eſt, idemque ad coctionem, & evacuationem præparandus calefacientibus, & mediocriter ſiccantibus, incidentibus, & attenuantibus*. Hinc eſt, quod conſilium aliorum laudat, qui in hac Febre conſulunt uſum *guajaci, ſaſſafras, radicis chinæ, ſaltem abſinthii, vel cardui benedicti, cum theriaca.* Unde *Sylvius* in hujus, Febris curatione, quoad præparantia pituitam, ſeu ſalivam, omnia ab Antiquis mutuatus eſt. Poſt præparationem, purgantia pituitam exhibet, ut patet *cit. cap. 14. num. 50.* ad quod ſe retuliſſe pro curatione integra hujus Febris dictum fuit ſuperiùs, purgantes pilulas deſcribendo. *℞. gum. galbani cum aceto ſcyllitico præp. ℈. ii. vitrioli martis ad albedinem igne blando calcinati, maſticis elect. an. ℈. i. Caſtor. opt. Myrrhæ rub. an. gr. xv. Crocior. ℈. ß. Trochiſcorum albandal. ℈. i. reſinæ Jalap. Scamonii an. ℈. i. Olei corticis citri guttas xi. f. p. num. xxxxx.* de his ſumat tres, vel plures poſt Cœnam, cubitum iturus æger, vel mane jejunio ſtomacho. Harum vice poterunt uſurpari *pilulæ maſtichinæ, aggregativæ, ſine quibus, aureæ; Vel infuſio agarici, turbith, ſennæ, addendo mel. roſ.* quæ purgantia à *citato Sennerto, & Saxonia laudantur.*

XX. De ſanguinis miſſione non eſt locutus *Sylvius* in curatione hujus Febris, Græcorum Medicorum conſilio adhærens, qui ex relatione *Sennerti, & Saxoniæ* in hac Febre ſanguinis miſſionem non admittunt, & ſi *Avic.* exſtantibus ſignis plenitudinis, in hac Febre ad ſanguinis miſſionem deſcendit, in hoc caſu *Sylvius* eam non rejiciet, cum in Febre à Lympha cum plethora ſanguinis miſſionem laudat. Unde ſi cum ſaliva peccante illa reperiatur, non eſt ratio quæ *Sylvium* diſſuadere valeat ab intermiſſione ſectionis venæ.

XXI. Plura attenuantia poſſent hic deſcribi, ad pituitæ viſciditatem corrigendam, quæ conſultò prætermittuntur, quia *cap. ſequenti 19.* fusè exponentur, *ultra dicta ſuperiùs num. 19.*

XXII. Quoad Febres, quas à ſymptomatibus denominat, illam qua ab æſtu magno Ardentem vocat, & *Cauſum* antiquorum eſſe dicit, à bile, quantitate & inflammabiliter peccante pendentem, curat *n. 78. cit. cap.* mittendo ſanguinem quantum vires ferre poſſunt, & poſt unam horam à ſecta vena cholagogum blandum exhibet, quale eſt illud, quod deſcribitur *in cit cap. n.* 43. & ſuperiùs à nobis deſcriptum fuit, *ſub num. 5.* Poſthæc alterantia proponit, quæ ſub *num. 47.* ejuſdem capitis deſcripſit, quæ pariter ſunt à nobis recenſita in *ſuperiori n. 3. & 4.* Et tendunt ad refrigerandum calores bilis, & ſanguinis, & ad ejus inflammabilitatem, & oleoſitatem modificandam: Nec ſemel, ait, ſufficere ſanguinis miſſionem, & purgationem bilis, ſed reiterandas eſſe unà cum ejus alteratione, uſquequo Febris auferatur, & in hoc Antiquos ſecutus eſt, qui in curatione cauſi eaſdem omninò intentiones habuerunt, ut videre eſt apud *Sennertum cit. lib. cap. 12. & 15. &* apud *Saxoniam cit. lib. cap. 33.* in hoc ſolùm differentem ſe præbet, quod purgans medicamentum ſtatim à ſecta vena propinat, quod an rectè ſit factum, conſiderandum eſt, an bilis à ſanguine extracto mota faciliùs tunc poſſit educi, quòd ſi timeatur virium proſtratio ex duplici evacuatione, in brevi horarum ſpatio peragenda, Sylvius ipſe in omnibus prudens, ſui conſilii executionem non permittit, ſi verò vires ſuſtinere poſſint, quid pote-

poterit prohibere utriuſque evacuationis exercitum.

XXIII. Frigidæ potum cum Antiquis non proponit, & ex arte factum credo, quia continuum refrigerantium potum, in pauca tamen quantitate laudat, qui modus licet videatur à *Maſſaria* reprehendi, perpende tamen an ſit nimis ſcrupuloſus in prohibendo refrigerio in tanto æſtu, & in avertendo remedio crucioſæ ſitis, quæ curationem exigat.

XXIV. Lipyriam Febrem, in qua eodem tempore externa frigent & interiora uruntur, ob ſucci pancreatici aciditatem, à qua frigus; & bilis oleoſitatem, à qua calor; curat uſurpando medicamenta, quæ aciditatem ſucci pancreatici excedentem, atque oleoſitatem bilis exuberantem corrigant, & utrumque hoc præſtant, *margaritæ*, *corallia*, *oculi cancri*, *& omnia concharum genera*, in primis *calcinata*, *cretam*, *bolum armenum*, *terram ſigillatam*, *Cornu Cervi uſtum*, *ſpondium raſuram eboris*, *ſal fixum tartari*, *cum herbis vulnerariis in pulverem redactis*, vel *earum extractum* vel *decoctum*, & medicamentorum formam ex his delineavimus *ſuperius cap.* 16. *num.* 12. & his poſſunt addi *pyrola*, *betonica*, *conſolida*, *ſaniculæ*, *virga aurea*, *beta rub. tilia*. Præterea monet *num.* 82. *cit. cap.* medicamenta, nunc calorem, nunc frigus moderantia, eſſe alternanda, prout hic ille magis cruciat, neque in hoc diſſimilem puto *Sylvium* ab Antiquis, dum lipyriam vult fieri ab admixtione acidæ materiæ, & bilis, quam admixtionem nemo negaverit eſſe Antiquis conformem, cum admixtionem bilis, & pituitæ acidæ, & melancoliæ, quæ pariter acida eſt, non reſpuant: quæ ſi ita conjungantur, ut continuò acidum, & calidum bilis, agant, caloris, & frigoris ſenſus non poteſt non produci eodem tempore. Quod ſi diſcordiæ fundamentum poneretur in ſucco pancreatico, à Veteribus non nominato, ſatisfaciendum erit, allata pluries ratione de novitate hujus humoris, de ejus ortu, & ſedis ſitu, & de continua ejuſdem ſanguini admixtione, præterquam quòd, cùm tot ſint inter veteres diſſenſiones de origine & cauſis hujus Febris, non eſt inculpandus *Sylvius*, ſi ſuam ſententiam modò cæteris diſcrepante expreſſerit, quia pari culpa notandi eſſent Veteres, in hoc omninò diſcrepantes.

XXV. In curandis Febribus à faucium ardore, ac rubore dominatis, & à delirio, vel colliquatione aſſociatis, nullam invenio differentiam inter *Sylvium*, & Veteres; nam ſupponit Febres eſſe ardentes, & Synochas, quarum curatio inſtituta fuit ſuperiùs ſub Antiquorum præceptis, & conſiliis: ſymptomata verò prædictas Febres concomitantia, nempè ariditas, nigrities, ſeu robur obſcurus, delirium, & colliquatio, eodem modo curantur quo ab Antiquis, nempè *gargariſmis refrigerantibus*, *humectantibus*, *& repellentibus*, ut fecit *Avic. Cit. l. cap.* 22. *opiatis*, quæ delirium ſedant, & *valdè refrigerantibus*, quæ bilem moderando, & calorem temperando, colliquationem impediunt.

XXVI. *Vvilliſius* in tractandis Febrium ſynocharum differentiis, communi uſui *Galenicæ ſcholæ* magis ſe accommodavit, dum *cap.* 11. *lib. de Feb.* dividit Febrem ſynocham in putridam eſſentialem, quam *ſuperius cap.* 9. deſcripſit, & quæ convenit cum Febre ſanguinea ab *Avic.* deſcripta *Cit. lib.* ut patebit ex conferentia utriuſque, & ſi *Vvilliſius* potiùs in combuſtione, quàm putredine ſanguinis eam reponant, imitatus eſt eos de quibus locuti ſumus *cap.* 6. *num.* 9. & de quibus mentionem fecit *Sennertus cit. lib. de Feb. cap.* 12. & in cauſum, tertianam, & quotidianam, & quartanam, prout communiter omnes practici faciunt.

XXVII. In harum curatione quatuor elicit intentiones generales, primò ut ſanguis ab incendio vindicetur, & prorſus ſupprimatur in flamma in ſulphurea parte ejus accenſa, *ſanguinis miſſione*, *leni cathartico*, *vomitivo*, *& enematibus*: *ſecundò*, ut cùm ſanguis incendio tactus, protinus extingui nequeant, curandum eſt ut mitiùs & cum minori noxa deflagrationem ſuam peragat, quod *opiatis anodynis*, quæ ſanguinem, & ſpiritus figunt peragitur, quorum forma præſcripta fuit *ſuperiùs ſub num.* 16. *&* 19. ea miſcendo refrigerantibus, item *decoctionis*, *& julapis* viſcera æſtuantia refrigerantibus, *liquoribus accetoſis vegetalium*, *aut mineralium*, quæ ſanguinis æſtum cohibent, eidem intenſioni ſatisfaciemus, & horum medicamentorum formulæ deſcriptæ ſunt, ex *Antiquorum*, & *Sylvii* conſilio, ſuperioribus numeris 3. *&* 4. *& cap. præced.* 3. *Tertiò*, ut deflagratione finita, materiæ concrematæ & aduſtæ, recrementis liquor cruoris expediatur, *vel diaphoreticis*, *vel purgantibus leniter*, quorum formulæ petendæ ſunt ex dictis ſuperiùs, & ex dicendis inferiùs 3. *ut* ſymptomatibus urgentibus tempeſtivè occurratur, quæ niſi tollantur, & naturæ & pharmaticæ opera fruſtrà erunt.

Quæ ſi conferantur cum indicationibus Antiquorum, omnimodam concordiam inveniemus, & præcipuè ſi has indicationes Febri ſynochæ putridæ à *Vvilliſio* dictæ, & ardenti, ſeu Cauſoni applicemus cum combuſtione, vel à combuſtione, cùm ab hac cauſa non poſſint elici aliæ indicationes, quàm illæ à *Vvilliſio* recenſitæ, unde omninò debet concordis cenſeri cum eis, qui Febres à combuſtione ſuſtinent, in harum indicationum determinatione, & reſpectu ardentis Febris ſunt eædem cùm datis à *Sennerto lib.* 2. *de Feb. cap.* 13. cùm tertiana, quotidiana, & quartana continens, omnis ratio poſtulet, ut tractentur, juxta indicationem ſecundùm quas curantur intermittentes, cùm nulla ſit in eſſentia, cauſis & proprietatibus differentia, ſed ſolùm ſecundùm magis vel minùs differant, quòd non debet variare curationis eſſentiam; Et hoc non poteſt negare *Vvilliſius*, nec ei debent contradicere Antiquorum ſectatores, unde in harum curatione dependendum eſt ab indicationibus, quibus utitur in intermittentium curatione, de quorum ſubſtantia in ſequentibus videbimus.

Hoc loco præterire non poſſum multa obſervatione digna, quæ in Febrium continentium curatione à *Vvilliſio in citato cap.* 11. obſervantur, & à *Thoma Sydenham in methodo curandi Febres*, *ſumma prudentia proponuntnr*: & ſunt, quòd miſſio ſanguinis ſit reiteranda, ſi poſt primam emiſſionem pulſus fortis, & vehemens perduret, cum ſumma dilatatione, regulata quantitate ad virium regulam, quòd ſi nimis exceſſum fuerit, viribus debilitatis, cardiacorum uſu ſanguini vigor eſt reconciliandus, & tempore verno, majorem ſanguinis quantitatem poſſumus extrahere, & ſi contingat præſentem eſſe indicationem vomitum excitandi, ob inclinationem naturæ ad illum, & ſanguinem mittendi ob plethoram, debet præcedere miſſio ſanguinis, ne in conatu vomitus vaſa repleta diſrumpantur, & poſtea vomitivum tempore opportuno exhibendum, cujus operatione perfecta, ſedandus eſt tumultus ſanguinis, *potu aquæ papaveris erratici*, *nymphææ*, *Lactucæ*, *endiviæ*, *vel plantaginis*, *cum pulveribus Margaritarum*, *corallorum præp. vel ſale prunellæ*. Vomitus autem in ipſo planè Febrilis acceſſionis initio excitandus eſſet, ſi occaſio eſſet in promptu, ſic enim moti humores faciliùs edocuntur, & cum eis etiam illi qui latebant, morbo non parvas allaturi vires, enemata ſatis tutò, & revera, commodè adhibentur, cùm ab his ſanguis ita ventiletur, ut efferveſcentia illa vehemens reprimatur, unde uſque ad decimum morbi diem, quotidie in uſum deduci poſſunt, ubi verò remitti incipit efferveſcentia, non adeò frequens debet eſſe clyſterum uſus, ne diminuta magis efferveſcentia ſanguinis, ſeparatio morboſæ materiæ retardetur, præcipuum enim inſtrumentum ſeparationis boni à malo, eſt efferveſcentia, hinc deducitur in virium languore, & in ſpirituum vigore deficiente, ſanguiniſque laxitate, in pulſus parvitate, & debilitate manifeſta, ſuſpectos eſſe clyſteres, ob rationem ſuperiùs adductam. In refrigerantium uſu, etiam modus eſt determinandus, quamvis ſint neceſſaria: excedens enim horum quantitas moram ſeparatione humoris morbifici ponit, eum magis figendo, & totam maſſam ſanguinis conſtipando, curationem retardat. Præterquam quòd temperiem ventriculi & partium ſubtus eum enervando, cruditatum ſemina ſpargit, ad morbi longitudinem proficua. Hinc conſiderandum relinquo practicis, an meliùs ſit refrigerantia paulatim, & ſæpè exhibere, vel ad ſacietatem propinare: cum *Primò* modò videatur magis conſuli integritate temperiei partium, & conſervationi roboris ſanguinis, & ſpirituum, cùm iſti valeant magis reſiſtere activitati agentis debilis, quamvis ſæpiùs iterati;

rati; quàm activitati fortioris agentis unica vice eis oppoſiti. Cardiaca, & pulveres bezoartici, abſente malignitate omninò à curatione ſunt eliminanda; nam ubi efferveſcentia ſanguinis eſt nimia, & vehemens, plus damni quàm utilitatis afferunt, eam ſemper magis augendo, & ſanguinem ad integram diſſolutionem præparando. Hinc omni ſupplicio digna eſt illorum Medicorum temeritas & malitia, qua ne vulgi auram amittant, ægros ad mortem præcipitant Cardiacorum intempeſtivo uſu, & ſine indicatione exhibitione. Verum tamen eſt, quòdſi in ſtatu morbi efferveſcentia deficere videatur, & concoctionis imperfectæ ſigna appareant, tunc Cardiacis langueſcens virtus refocillanda, & deficientes ſpiritus reſtaurandi. Idem dicendum eſt de diaphoreticis, ante ſeparationem materiæ exhibitis, quia tunc, ſine ſpe ſudoris, nimis ferociter ſanguis agitatur. Opiata opportunè, & in declinatione morbi adhibita præclaros effectus edunt, antea verò prodeſſe non poſſunt, quia materiæ peccanti, maſſæ ſanguineæ æquabiliter admixtæ, neque verſus ſeparationem adhuc vergenti, ab exhibito hujuſmodi medicamento, manus injicitur, & à ſeparatione defenditur, cum morbi prolongatione, & quandoque cum mortis periculo, ob ſupervenientia nova ſymptomata, ideò uſque ad duodecim Febris differendus ſimilium medicamentorum uſus, cùm eo temporum pro majori parte materia ſit ſeparata, & natura jam excretionem moliatur, quæ perfectiùs contingere poteſt natura à virtute narcotici per quietem corroborata: verum tamen eſt, quòd in principio & augmento morbi, ſi efferveſcentia eò progrediatur, ut integram ſanguinis diſſolutionem minentur, tunc moderanda eſt narcoticis.

Conſiderandum etiam tempus anni, in quo Febris graſſatur; nam in Autumno minor quantitas ſanguinis eſt mittenda quàm in vere, data paritate Febris, & virtutis, & refrigerantia debent eſſe moderata magis, quia à præcedentis æſtatis calore, adeò ſanguis ſpiritus expoliatus evaſit, ut in larga miſſione extremè langueſcat, & à refrigerantibus immoderatis efferveſcere impediatur, quantum exigit cita ſeparatio humoris peccantis.

CAP. XVIII.

De Febrium Intermittentium curatione ex antiquorum, & recentiorum mente, & primò de Tertiana,

I. **V**Villiſius *lib. de Feb. c.* 4. in curatione hujus Febris has habet intentiones; *primò* ut ſanguis ad naturalem temperiem reſtituatur; *ſecundò* ut depravationi ſucci nutritii quantum fieri poteſt præcaveatur; *tertiò* fermentationis Febrilis motus, ne paroxyſmus ſuſcitetur, inhibeatur.

II. Circa primam intentionem adimplendam *proponit vomitiva purgantia, venæ ſectionem, alterantia digeſtiva*, quæ fervorem ſanguinis attemperare valeant, quod præſtant refrigerantia.

III. Secundæ intentioni exequendæ *diætam proponit*, in qua alimenta ſint tenuia, & ſulphure & ſpiritu vacua, & de his alimentis nihil exhibeatur urgente paroxyſmo.

IV. Quoad tertiam, acceſſio Febrilis inhibetur per remedia quæ ſanguinis fermentationem ſiſtunt, & *Febrifuga* dicuntur.

V. Quæ omnia priùs propoſuit *Sennertus lib. cit. de Febr. c.* 18. ubi pro curatione Febris tertianæ, purgantia, vomitiva, venæ ſectionem, præparantia & concoquentia Frigida, & à proprietate tertianam debellantia proponit. Idem omninò confirmatum habemus ab *Herculæ Saxonia cit. lib. de Feb. c.* 32. cum quibus concurrit univerſa Medicorum ſchola, eamdem *Vvilliſii* diætam conſulentes, dum frigida, & humida alimenta proponunt, quæ ſanè ſpiritu & ſulphure ſunt vacua.

VI. *Vomitum* non permittit, niſi in corpore robuſto & ad vomitum facilè proclivi, & ventriculo materia excrementitia agravato: ita edoctus à *Saxonia cit. loc.* & potiùs leni cathartico humorem bilioſum deorſum propellit.

VII. Quòdſi Febris tertiana diuturna evaſerit, hoc eſt nota extiterit, diuretica proponit, quæ moderatè ſanguinem fundant, parando *apozemata*, quæ exhibet *cum ſale nitri præparato, aut herbarum fixo*, ut eſt *ſal abſynthii, centaur. min. gentianæ, cum pulveribus teſtaceis*, ut ſunt *pulvis concharum, & ſpiritus vitrioli*, quod conſilium mutuatus eſt à *Sennerto cit. loc.* ubi in tertiana longa diuretica proponit; ut *decoctum radicis graminis, aſparagi fœniculi, capillorum veneris, Cicer. rub. Abſynthii, cuſcutæ, florum chamæmeli, ſeminum geniſtæ, ſyrup. acetoſus compoſitus, & de duabus radicibus*, addendo guttam *ſpiritus vitrioli*, vel *ſalis communis*, vel *aliquid tartari*, ut *ſpiritum ejus rectificatum*, vel *tinctura*, vel *cryſtallia* ex eo parata. Quibus adjungi poſſunt, *ſpir. ſalis coagulatus, cum ſal. abſynthii Mynſichit, ſal ſuccini, ocul. cancr. ſal. prunellæ.*

VIII. Et quando ex urinis, & ſymptomatum diminutione, materiæ concoctio manifeſtatur, Febrifuga interiùs & exterius explicat. Interius utitur, *pulvere peruviano*, & in ejus defectu, *pulvere ex cortice fraxini, tamariſci, gentianæ & ſale eorumdem*. Ad imitationem ejuſdem *Sennerti*, qui *chamæmelum* laudat, concocta materia, *authoritate Gal.* 3. *de ſim. medic. facul. cap.* 110. unà cum deſcriptione *Joan. Anglici*, præparationis *ſucci chamæmeli*, quibus adjungit *centaurium minus; plantaginem & morſum Diaboli*, ad hoc ſunt etiam efficacia *pulvis Hoffmani in Theſ. pharmac.* ♃. *ſalis card. ben. centaur. min. vitr. an.* ℥. *i. tinct. ſiccæ antim.* ʒ. *j.* ß. *fiat pulvis ad* ʒ. ß. *exhibendus in aqua card. bened. ante paroxyſmum*, vel ♃. *ſal. arm. aliquoties ſubl. nitri præparati, card. bened. abſynth. centaur. min. an.* ℥. ß. *in aqua cichorii, & ſ. a. F. ſal. cryſtal.* cui ſi addatur *arcanum duplicatum Mynſicht ad* ℥. ß. erit efficaciſſimum, *doſis ad* ʒ. *j. in aqua centaur. min.* exhibendus ante paroxyſmum per duas horas, vel *alumen tinctum Mynſicht. factum cum* ℥. *j. alum. crud. &* ℥. ß. *Mag. ſanguinis draconis diſſoluti in aq. card. bened. datum ad* ℈. *j. in aqua ſpecifica Febrili*, vel *ſpecies febribugæ, ex aqua Febrifuga, & pulvis febrilis probatus ejuſdem Authoris*, vel *extractum radicis gentianæ ſerpentariæ, contrayervæ, corticis fraxini, fol. Centaur. abſynthii. Quibus extractis*, ſi addantur *ſalia* eorumdem ſimplicium nobile *Febrifugum* probabitur, æqualis forſan efficaciæ cum pulvere Peruviano. Ad omnes etiam Febres eſt validum Febrifugum, *arcanum duplicatum Mynſicht & pulvis è cochlearum teſtis à Crollo deſcriptus* & *radix gentianæ exhibita modo* deſcripto, ab *Augenio Tom. Epiſt.*

IX. Inter externa, laudatur *cataplaſma ex pulvere pyrio, ſal. Com. fuſo an.* ℥. *j. telis araneorum, nucis moſc. olibani elect. an* ℈. *ij. abſynthii, burſæ paſtoris, urticæ min. rutæ an. m. i. & ſimul contuſis cum therebentinæ albæ q. ſ. f. empl.* applicandum pulſibus ante paroxyſmum duabus horis. Ad idem valet etiam, *ruta, mentha, ſalvia inter duos ſilices contuſæ, cum ſale, & telis araneorum eodem modo pulſibus applicatæ.* Alia plura vide apud *Sennertum cit. cap.* Expertum eſt in tertiana debellanda ſummæ efficaciæ eſſe ſequens emplaſtrum. ♃. *Salviæ, Rutæ, urticæ an. partes æquales inter duos ſilices vivos contundantur, adde ſal. marini fiant globuli, qui involvantur in telis araneorum, & pulſibus applicentur hora una ante acceſſionem*; roborantia proponit *Vvilliſius*, quæ laudat *Sennertus loc. cit.* Itaut in omnibus, ſit hic Medicorum chorypheorum fidelis diſcipulus.

CAP. XIX.

De Curatione Febris Quotidianæ Intermittentis.

I. **D**E hac Febre agens *Vvilliſius cit. lib. cap.* 5. illius curationem inſtituit, intentionibus in tertiana habitis addendo illam ventriculi ab humorum ſaburra expurgandi, viſcerum infarctiones liberandi, infirmitates corroborandi, atque unà cum his ſanguinem deſtemperatum emendandi, ut acceſſiones Febriles inhiberi poſſint.

II. Quæ intentiones explentur, per vomitoria ſummoperè à *Vvilliſio* laudata, & purgantia ſæpiùs iterata. Præter hæc proponit remedia digeſtiva, deobſtruentia, quæ fermenta viſcerum, & ſanguinis reſtituunt, & dyſcraſias corrigunt. Quę omnia proponit *Sennertus cit. lib. cap.*

cap. 19. & 14. & *Saxonia de Feb. cap.* 37. in hoc videtur mancus *Vvilliſius*, quòd prædicti ſudorifica, & diuretica commendant, ubi ille de iſtis mentionem non facit; attamen ſi conſiderabimus in deobſtruentibus diuretica, & diaphoretica comprehendi, habebimus omnes in eamdem intentionem collimantes.

III. Purgantia non alia ſanè debent uſurpari in hac Febre, quàm illa quibus utuntur Antiqui cum præcitatis authoribus, ad purgandam pituitam, cùm materia peccans in hac Febre, ex *Vvilliſio*, ſit cruditatis & aduſtionis particeps, quæ duo materiam pituitoſam incaleſcentem, juxta modum loquendi Antiquorum, exprimunt. Modum his utendi per iteratas vices deſumpſit à *Saxonia cit. loc.* Vomitus etiam humorem pituitoſum debent reſpicere, nec mirum, ſi in his tantùm fidit, ut ſupra cętera medicamenta extollat, dum edoctus fuit à *Sennerto, qui cit. cap.* 29. vomitum in nulla Febre eſſe utiliorem quàm in hac prædicat.

IV. Remedia digeſtiva, deobſtruentia, proponit in ſalibus herbarum fixis, & eorumdem extractis, qualia ſunt, *ſal abſynthii, & præcipuè vitriolatum Rolfincii, agrimoniæ, tamariſci, & ſales herbarum cæphalicarum, roſmarini, ſalviæ, origani, majoranæ, camædryos, &c.* quorum loco non ſunt improbanda decocta ab Antiquis parata, ex ſupraſcriptis herbis, vel ſimilibus, prout videre eſt *apud Sennertum, & Saxoniam cit. loc. & Platerum in curatione hujus Febris*, & in aliis practicis, quorum formulas etiam deſcripſimus *cap.* 17. *n.* 19. His addit *Vvilliſius* ſpiritus minerales acidos, & medicamenta ex chalybe præparata, in quorum numero ſunt, *ſpiritus vitrioli, & præcipuè ſtriatus, ſpiritus ſalis, ſpiritus tartari, ſpiritus ſalis armoniaci, aqua Penoti ſecundum deſcriptionem Hoffmani, in clavi Sckrodheriana, ſpiritus compoſitus tartari & ſalis armoniaci Rolfincii*, quæ omnia medicamenta cum deobſtruendi facultate, diuretica virtute pollent, quibus adjungi poſſunt ſuperiori *c.* 18. *deſcripta n.* 7. inter *chalybeata verò* connumerantur, *tinctura martis parata cum acetoſæ, vel pomorum Rolfincii, eſſentia martis tartariſata ejuſdem, tinctura martis, cum ſale armoniaco Mynſichit*, quæ propinanda ſunt in aqua deobſtruente, *fœniculi*, vel *agrimoniæ, ceterach*, vel *capil. vener.* addendo diuretica & deobſtruentia *ſuperiùs propoſita*.

V. Inter cætera hoc non contemnendum animadvertit *Vvilliſius*, poſt levem totius proviſionem, remedia Febrifuga exteriùs eſſe applicanda, ad Febrilis acceſſionis ſublationem, ut dein reliquis effectibus curandis tempus & medendi occaſio felicius concedatur.

VI. Hiſce remediis credidit *Vvilliſius* ſtabilitam eſſe Febris quotidianæ intermittentis curationem, ſudorificis prætermiſſis, nec forſan ſine ratione; credidit enim materiam craſſam hujus Febris genitricem, eſſe improportionatam ad ſubeundos ſubtiles meatus porroſitatum pro ſui excretione. Attamen ſi ad ſudorem natura propendeat, eſt excitandus medicamentis à *Sennerto* propoſitis, *ex fœniculo, card. bened. ſalſaparilla, ligno ſancto, ſaſſafras, theriaca, ſale cardui bened. ebuli, & radice cæva*, quam ſummoperè commendat in hac Febre *ad* ʒ. I. *vel* ℈. *iv.* pro ſudore excitando. In quem finem poſſunt exhiberi *Cornu Cervi phil. præp.* vel *ſpiritus ejuſdem* vel *bezoarticum minerale, cinnabris antimonii, ex mercurio vitæ reſiduus, tuties ſublimatus donec fœces amplius non relinquat*, magis tamen in hac Febre conveniens videtur *tinctura diaphor. Mynſichit, acetum bezoarticum ejuſdem, & pulvis bezoarticus imperialis ejuſdem*; quæ ſunt propinanda *in aquis cardui bened. ſcordii, ſcorzoneræ, galegæ*, & aliis hujus generis. Quod ſi quæratur, quid de ſanguinis miſſione in hujuſmodi Febre ſentiat *Vvilliſius*? dico quòd cùm eam nominare prætermiſerit, videtur ſtatuendum eſſe, exemplum *Sennerti* imitatum eſſe, qui *cit. cap.* 19. venæ ſectionem omninò interdicit, ſi verò in hac Febre adſit æſtus & plenitudo venarum, etiamſi vigeat cacochymia, non timerem ſanguinem remittere, etiam conſilio *Vvilliſii*, determinantis tractanda eſſe quotidianam intermittentem ſicut tertiana, in qua tale auxilium conſulit. Præterquamquòd *Hoffmanus* in ſuo methodo medendi caochymia vigente venę ſectionem commendat.

CAP. XX.

De Quartanæ Intermittentis Curatione.

I. SAnguinis dyſcraſiam, in aciditate, & auſteritate præcipuè conſiſtentem, eſſe cauſam quartanæ docuit *Vvilliſius cit. loc. cap.* 7. aliquorum interpretum *Avic.* ſententiam ampliando, dum Febrem quartanam ſanguineam aliquando dari illi aſſerunt, & *Vvilliſ.* omnes quartanas à ſanguine vult, ſed melancholico reddito per aciditatem, & auſteritatem contractam, per quam poſſet etiam ſine errore quis aſſerere, ſanguinem pro aliqua ſui parte in melancholiam naturalem, & excrementitiam, acquiſitione prædictarum qualitatum mutatum fuiſſe. Hinc pro curatione quartanæ ſolam ablationem dyſcraſiæ ſanguinis ſibi proponit, quæ cùm ſit acida, & auſtera, prout ſuperiùs eſt dictum, ad dulcem, ſpiritoſam, & balſamicam eſt mutanda, prout ante eum docuit *Sennertus, qui cit. lib.* 2. *de Feb. c.*20. Febris quartanæ curationem ab humoris melancholici præparatione auſpicatur, calefacientibus, humectantibus, incidentibus, & putredinem corrigentibus, nec aliis indiget correctio dyſcraſiæ acidæ, & auſteræ ſanguinis, quia aciditate contracta frigeſcit, diſſolutis pro majori parte ſpiritibus, à quibus fovetur calor, quod docuit *Vvilliſ. in cit. loco* exemplo vini aceſcentis, quòd ab aciditate viſciditatem contrahit, quia coagulationis rudimenta ſuſcipit, & cum eadem putredine ſecundùm quid efficitur, dum à ſuo naturali ſtatu per hanc ita deviat, ut munera ſibi debita pro totius beneficio intermittere cogatur, idcircò præparantia à *Sennerto* propoſita in hac dyſcraſia ſanguinis tollenda ſunt opportuna, nec alia poſſunt adhiberi, & quia inter ea, quæ ſanguinis dyſcraſiam emaneant ponit purgationem, vomitum, & venæ ſectionem, ut patet *cap.* 4. de curatione tertianæ, idcircò in hoc loco, ubi agitur de correctione ſanguinis à ſua perfectione deficientis, ſimilia remedia non ſunt excludenda, iuhærendo principiis ejuſdem *Vvilliſii*, qui in corrigenda ſimili dyſcraſia in ſcorbuto, eiſdem remediis utitur, & ita eum cum *Sennerto*, & aliis practicis Antiquis uniformem habemus, quartanam ſupradictis auxiliis curantibus.

II. Ad tollendam ſanguinis dyſcraſiam obſervavit *Vvilliſius* ſummè conducere primò exhibere ea, quæ paroxyſmum Febrilem inhibent, inter quæ palmam obtinet *cortex peruvianus* vulgò dictus, *chinachina*, vel ejus *ſuccedanea ſuperiori c.*18. *n.*7. deſcripta, quibus addi poteſt ſequens. ℞. *Agarici, gentianæ, caſtorei, mirrhæ, rut. an.* ʒ. *ii. piperis longi, calami aromatici, croci an.* ℈. *iv. theriacæ* ʒ. *iii. cum ſyr. de granatis dulcibus F. Pil.* de quibus capiat 3. ante acceſſionem, vel cum externis ibidem deſcriptis, inter quæ valet in quartana, *burſa paſtoris inter duos ſilices contuſa, cum ſale & telis araneorum, pulſibus manuum applicatæ*. His tamen præmittit vomitivum, tribus horis ante paroxyſmum; juxta præceptum *Sennerti* & *Saxoniæ*, qui ſe nihil præſtantius hoc in quartana inveniſſe teſtatur, vel *ſolutivo eodem modo exhibito*, ſequendo multorum cum *Sennerto* conſilium, traditum *cit. lib. c.* 18. intermittente enim per hæc auxilia paroxyſmo, natura ſe colligit, & proprio niſu priſtinum valetudinis ſtatum recuperat, ſanguinis malam conſtitutionem ſuperando, per meliorem alimentorum concoctionem, & ſeparationem mali à bono. Quod ſi paroxyſmus, ut ſæpè ſolet, revertatur, eiſdem Febrifugis denuò inhibendus, ad naturæ auxilium pro terminanda humoris depravati correctione, vel integra ſequeſtratione, & quoties acceſſio revertitur, toties reiterandum Febrifugum.

III. *Animadverſione dignum eſt illud*, quod obſervat *Vvilliſius* in exhibitione Febrifugi, nempè poſt ejus aſſumptionem ægros intra lectum in levi diaphoreſi detineri debere. Ex quo mihi videtur, ſi paroxyſmus ſupprimatur à virtute medicamenti, nec ſudor ſuccedat, poſſe poſt aliquot horas à medicamento ſudorificum exhiberi, quia quotieſcumque natura non exequitur quod debet, licitum eſt medico arte, & medicamentis tentare. In hoc caſu poſſunt ad uſum deduci medicamenta diaphoretica, *ſuperiori cap. deſcripta*, vel uti *extract. zinziberis ad* ʒ. ß. *cum aliqua aqua diaphoretica*, quar-

tanam

tanam enim ſudore tollere dicitur, vel ſequenti mixtura *Rec. ſpiritus vitrioli correcti p. 1. ſpiritus tartari rectificati p. 3. ſpiritus cornu cervi p. 2. theriacalis aquæ camphor partes 2. ad ℈. ii. exhibita, in aqua ſpecifica*, vel *bezoarticum ſale Mynſicht*. Ex quo deduco etiam licitum eſſe reſciſſo paroxyſmo à Febrifugis, totum negotium correctionis ſanguinis non committere naturæ, ſed eam adjuvare medicamentis, intentionibus in principio hujus capitis expoſitis ſatisfacientibus, quæ ab eodem peti poſſunt, addendo *theriacam*, *electuarium de ovo*, *diatrion. pipereon*, *ſalia cæphalica*, vel *Rec. calami aromatici*, ʒ. *i. radicis gentianæ, ariſtol. rot. zinzib. an.* ʒ. ß. *ſal. centauri min. Card. Bened. abſynth. an.* ʒ. *iii. corn. cervi philoſoph. præp. ſeminum calendulæ an.* ʒ. *i. doſis ad* ʒ. *i.* in aqua vel decocto appropriato, vel *Rec. ſalis Febrifugi* ʒ. *i. calami aromatici, nucis moſchatæ, caryophill. ſem. biper. piper. long. an.* ʒ. ß. *ariſtol. rot. Zedoar. Angel. gentian. an.* ʒ. *i. m. doſis ad* ʒ. *i.* in liquore appropriato. Conveniunt etiam *oculi cancri, cornu cervi uſtum, ſed tartari fixum, & decoctum herbarum quæ vulnerariæ dicuntur; nam acidum ſanguinis abſorbendo, illum purificant & emendant*.

IV. *Alterum quod animadverto in Vvilliſio* eſt, quòd ea quæ paroxyſmum inhibent, non debere deſumi in claſſe purgantium, licèt ab his aliquando Febris reciſſa fuerit, vel feliciùs ſeligit à ſerie eorum, quæ *ſanguini fixationem inducunt*, ut ſunt *alumen præparatum*, *ſuccus plantaginis*, *decocta aſtringentia conſolidæ*, *tormentillæ*, *ſerpentariæ*, *Cydonior. exſic. Opiata*, ut *diaſcordium*, *nepenthes philonium perſicum*, *& romanum*, *theriaca recens*, quæ ex aliquorum relatione ante paroxyſmum exhibita illum extinguunt, vel quæ *præcipitationem materiæ Febrilis inducunt*, qualia ſunt, quæ *è tartaro, chalybe & antimonio ſuppeditantur*, ut *tartarus martialis*, *tinctura tartari*, *antimonii*, *antimonium diaphoreticum*, *ſpiritus aperitivus*. *Penoti*, *crocus martis*, *aperitivus*, *ſal fraxini*, *tamariſci*, *fæcula Aronis*, *ſal ligni Guaia. ſal Chelidoniæ*, *Laxendulæ abſ. roriſm. ſal ſtipicum fabarum*, *urinæ volatilis ſanguinis viperarum*, *& alia hujus naturæ*.

V. Quibus præcipitantibus exiſtimo proficuum fore uti, poſtquam præparata fuerit materia ſupradictis præparantibus, vel alternatim per aliquot dies præparantia, & præcipitantia exhibere, purgantibus alternatim exhibitis ad præcipitatæ materiæ eductionem, in quorum genere efficaciſſimæ ſunt pilolæ *de ammoniaco*, *& de ſagapeno Quercetano*.

VI. Nec hoc eſt extra conſilium ſequacium, *Galeni*, *Sennertus* enim *li. cit. cap.* 17. agnovit utilitatem iſtorum medicamentorum, quando quærendo cauſam actionis febrifugorum ait *conſiſtere in præcipitatione quadam vim illam effervescendi, & paroxyſmum excitandi in humoribus tollente*. Et ſi externa præcipitantia ob tam felicem curandi modum admiſit, interna ejuſdem efficaciæ repudiare non poteſt.

VIII. Ex quorum demonſtratione patet, tam in hujus Febris intermittentis curatione, quàm in aliis antecedentibus, *Vvilliſium* antiquorum veſtigia calcaſſe, & eorum conſiliis manus dediſſe.

CAP. XXI.

In quo demonſtratur Sylvium in Curatione Febrium intermittentium non eſſe diſſimilem ab Antiquis.

I. POſtquam *Sylvius* & rationibus & experientiis demonſtraverit Febres intermittentes oriri ab obſtructione ductus Pancreatici, omnium accidentium intermittentium altrice, juxta tradita *à nobis cap.* 12. de obſtructione aliarum partium. A *Sylvio* enim ea quæ dixi recepi, nec tantum lumen prætulit, ſed totum contribuit. Concludit in earum curatione pituitam obſtruentem incidendam, & è corpore educendam eſſe, univerſæ Medicorum ſcholæ dogmati ſubſcribens, quo ſancitum eſt in omni Febre putrida deobſtruentia eſſe neceſſaria, quia obſtructio eſt unica putredinis genetrix, & illa in Febribus intermittentibus à craſſis, ac viſcidis humoribus dependet, unde per omnes antiquos habetur indicatio deobſtruendi, qualem elicit *Sylvius lib. 1. de Prax. Medic. cap.* 30. *num.* 132. & hanc tamquam uniformalem in omnibus Febribus proponit *Sennert. cit. lib. 2. de Febr. cap.* 7. ad aperiendas vias pro facili humorum expurgatione, itaut neceſſarium, cenſeat poſt primarum viarum evacuationem, & venæ ſectionem, adhibere medicamenta deobſtruentia.

II. Secundò ſucci pancreatici aciditatem corrigit, & emendat, & acrimoniam demulcet. Ubi notandum eſt, indicationem iſtam dirigi primariò ad aciditatem, & acrimoniam emendandum, ſubjectum verò nihil contribuere ad hanc indicationem, quia ſicuti qualitas ſola eſt quæ peccat, & per quam actiones vitiantur, & natura offenditur, non ejus ſubjectum, ita ab hac indicatio, non à ſubjecto deſumitur. Hujuſmodi indicatio ſemper apparet in Febribus intermittentibus, juxta principia eorum qui tenent Febres benignas, quales ſunt intermittentes, oriri à putredine ſecundùm quid; conſtituta per ſolam qualitatum alterationem; quia frigus, horror & rigor, qui cum ſimilibus Febribus conjunguntur, à materia acri, mordaci, & acida fieri jam demonſtratum eſt, *cap.* 13. & certum eſt dependere à materia putrida ſecundùm quid, Febrem generante: conſequenter ex his accidentibus demonſtratur materiam putridam Febrem acendentem, eſſe in aliqua ſui parte acrem, mordacem, & acidam. Et quia eſt univerſale axioma, putredinem eſſe emendandam, ex hoc inſurgit etiam indicatio acrimoniam & aciditatem, quæ putredinem ſecundùm quid conſtituit, corrigendi, quod docuit *Sennertus cit. lib. cap.* 7. quando acris materiæ refrigerationem, & mitigationem ait reduci ad primam præparationem, quæ conſiſtit in coctione humoris crudi, qui talis efficitur per putredinem abſolutam, vel ſecundùm quid quapropter, etſi in hoc ab aliis recentioribus diſſentiret, ad noſtrum intentum ſufficit antiquorum dogmatibus ſe conformare. Tertiò ejuſdem ſucci pancreatici, ac bilis effervescentia in tenui inteſtini vitioſa eſt impedienda, quod eſt finem, ac *Vvilliſius* Febrilis accenſionis inhibitio: ſcio Antiquos effervescentiæ bilis & ſucci pancreatici, non ſolùm mentionem non feciſſe, ſed neque noviſſe, ſcio tamen aliorum humorum effervescentiam cognoviſſe, vel ex ſuis principiis neceſſariò derivandam eſſe, prout oſtenſum fuit, *cap.* 1. *num.* 59. in Febribus, & huic neceſſariò providendum eſt, ſicuti aliis Febrium ſymptomatibus occurrimus, quoniam effervescentia humorum in Febre eſt quid dependens ab ea, ſicuti alia ſymptomata, ex Antiquorum mente cit. loc. dilucidata: Et ſi remedia pro hac ſedanda non propoſuerunt, hæc fuit ratio, quia quæ calorem minuunt, in quo eſſentiam Febris conſtituunt, qualia ſunt refrigerantia narcotica, præcipitantia Febrifuga, effervescentiam etiam ſedant, quia verò Recentiores Febris eſſentiam in effervescentia humorum & ſanguinis refundunt, ut demonſtratum fuit *cap.* 2. in hoc primo incumbunt, & primariam indicationem ex ea deducunt, ubi Antiqui pro ſecundaria intentione reſpiciunt, cenſentes effervescentiam à calore fluere, quapropter in hac indicatione, ea currit, differentia quæ intercedit in determinanda Febris eſſentia: nam Antiqui calorem in Febre eſſentialem volunt, effervescentiam ab eo dependentem agnoſcunt, ſic primariam indicationem in curanda Febre à calore deſumunt, ſecundariam ab effervescentia non debent negligere, ſilentio remedia ei proportionata involvendo, ob rationem ſuperiùs allatam: E contra Recentiores, quia eſſentiam Febris in effervescentia fundant, primum locum indicationi illius ſedationi reſpicienti tribuunt, ſecundùm indicationi extinctionis caloris, ab effervescentia accendi concedentes, reticendo pariter remedia quæ refrigerant, & extinguunt calorem, quia ſunt uniformia eis, quibus effervescentia ſedatur. Quapropter effervescentia humorum per Antiquos & Recentiores indicationem præbet, licèt diverſo modo, qui notabilem non reddit diſſentionem, cùm dependeat à diſſentione in conſtituenda eſſentia, quam notabilem non eſſe multoties demonſtratum fuit: Et eo minor evadit cùm remediorum exhibitio non varietur; pro ſedanda enim effervescentia utuntur Recentiores refrigerantibus præcipitantibus, narcoticis, Febrifugis, quæ in uſu eſſe apud Antiquos, *Sennertum* præcipuè, *ſuperiori cap.* manifeſtatum fuit, pro calore Febrili extinguendo, unde etiam ſi finis diſſenſio adeſt in horum remediorum exhibitione, condonanda eſſet, cùm nihil

nihil novitatis, & diſcordiæ in remediis reperiatur, quod eſt præcipuum in curationis unitate ponderandum.

IV. Pituitam obſtruentem incidunt commodiſſimè, *aromatica, & ſale volatili prædita medicamenta*, ſumpta cum hac cautela, ut corpus univerſum, vel motu, vel igne, balneove vel tegumentis ſimul incaleſcat, quo medicamenti vis, qua verſum diſperſa pertingat ad locum affectum, & Febris focum, hinc præſcribit ſequentem mixturam. ℞. *Aquæ petroſelini* ℥. *ii. fœniculi* ℥. *i. theriacalis ſimplicis, vitæ Mathioli* ℥. *i.* ß. *ſalis volatilis Succini* ℈. *i. ſyr. cardui bened.* ℥. *i.* ß. vel ℞. *aquæ agrimonii, meliſſæ an.* ℥. *ii. totius citri* ℥. *i. elixir proprietatis* ℈. *i. ſalis cornu cervi volatilis* ʒ. *i. ſyr. de duabus rad.* ℥. *i. m.* de quibus aliquoties in die ad cochleare unum aſſumenda, duabus verò tribuſve horis ad cochlearia tria ante novi paroxyſmi adventum uſurpanda, corpori calorem fovendo uſque ad ſudoris eductionem. Huc ſpectant dicta *cap.* 19. *num.* 44. quibus adde, *eſſentiam centaureæ minoris, elixir proprietatis Mynſichit ſales cephalic. quibus adde ſal. majoranæ, rutæ, origani, pulegii* & deſcripta *cap.* 16. *num.* 21. ſicuti *decoctum, vel aquam paratam ex agrim. betonica, gramine, fœniculo, Card. ben. abſynth. geniſta, Caterach & radicibus aperientibus, aſparagi fœniculi petroſelini*, & in his deobſtruentibus, ultrà antiquorum conſenſum ſupra *num.* 1. oſtenſum, *Vvilliſii* confirmationem obtinet, *qui lib. de Feb. cap.* 4. in cura tertianæ aperitiva conſulit, quæ ab occluſa via indicantur; & *cap.* 5. in cura quotidianæ deobſtruentia proponi. In quartana de his non agit, quia per Febriſuga, tamquam via breviori ad illius curationem tendit.

V. Si verò conſtitutio ægri, vel naturalis, vel præternaturalis, obſervatur bilioſa, vult uſurpanda eſſe incidentia & ſolventia acida, ut ℞. *aquæ fumariæ* ℥. *iii. ſal armoniaci*, vel *tartari vitriolati* ℈. *i. antim. diaphoretici* ʒ. ß. *ſyr. fœnic.* ℥. 1. *m.* vel ℞. *aquæ acetoſæ, abſynthii an.* ℥. 1. ß. *ſalis prunellæ* ʒ. *i. tincturæ antimonii* ℈. *i. m.* vel ℞. *Aquæ endiviæ, aſpar. card. bened. an.* ℥. *ii. ſpiritus vitrioli gutt. viii. tincturæ tartari* ʒ. ß. *ſyr. de duabus rad.* ℥. *i. m.*

VI. Quoties ſimul pituitoſi & bilioſi humores in eodem abundant ægro, medicamenta utrique humori propria parat. E. G. ℞. *aquæ cardui bened. cichorii an.* ℥. *i.* ß. *theriacalis ſimplicis, acet. ſcil. an.* ʒ. *vi. oculi cancr. pulver.* ʒ. ß. *ſyrup. de quinque radicibus* ℥. *i. m.* vel ℞. *aquæ fœniculi, acetoſæ an.* ℥. *ii. gentianæ v. i. ſalis abſynthii,* ℈. ß. *acidi tartari aluminati Mynſichit, cornu cervi uſti an.* ʒ. ß. *ſyr. acetoſi,* ℥. *i. m.*

VII. Si obſtruens pituita non fuerit valdè glutinoſa una ſæpè ſudatione ſolvitur in totum obſtructio, ideò ſudorifica poſſunt exhiberi in Febris augmento, vel ſtatu; ea propoſita *c.* 19. *n.* 6.

VIII. Purgantia, & Vomitiva exhibet, ad pituitæ & bilis evacuatione ante paroxyſmum, per tres vel quatuor horas, juxta *Sennerti* & *Saxoniæ* conſilium ſuperiùs dictum & *Vvilliſii juxta dicta c.* 18. *n.* 6. & 19. *n.* 3. *vomitivum parat ex antimonio*, purgantia exhibet juncta iis, quæ incidunt, ut ℞. *pil. fœcid. mai.* ℈. ß. *trochiſc. alband. mercurii dulcis an. gran. v. olei ſuccin. gut. ii. m.* vel ℞. *pil. aggregat, de tribus cum rhabarb. an.* ʒ. 1. *m. cum oximel. ſcyllitico*, vel ℞. *rhabar. el. agar. trochiſ. an.* ʒ. 1. *infund. in ſuff. quant. aquæ endiviæ, S. A. facta colatura, adde ſyr. roſ. ſol. mel. roſ. ſol. an.* ℥. *ii.* ß. *aquæ cinam.* ʒ. 1. *m.*

IX. Aucta ſucci pancreatici aciditas, & acrimonia, temperanda *ſalibus volatilibus, & aromat.* non neglectis opiatis, ut ſi mixturæ, *ſup. num.* deſcriptæ addatur *laud. opiat. gr. iii. olei gariophyl. gut. ii.* vel ℞. *aquæ mentæ* ℥. *ii. fœnic.* ℥. *i. tincturæ cinamomi cum ſpiritu vini rectificato per infuſionem paratæ an.* ʒ. ß. *ſyr. abſynthii* ℥. *i. laud. opiat. gran. iii. m.* ad huuc uſum ſunt uſurpanda medicamenta acidum infrigentia, deſcripta ſuperiori *c.* 17. *n.* 16. 24. quibus adjungi poſſunt oleum macis, citri, granorum juniperi, & ſimilia.

X. Ejuſdem ſucci pancreatici, & bilis effervescentia emendatur laudata mixtura præcedenti *n.* 1. *hoc* deſcripta, & *omnibus opiatis*, ut *aqua papaveris erratici, nymphea diaſcordio*. Huc tendunt etiam *præcipitantia c.* 30. *n.* 4. recenſita, & *Febrifuga c.* 18. *n.* 8. *enumarata.*

XI. Sanguinis miſſionem in his Febribus præterit; attamen ex ejus principiis colligo convenire ſi plethora adſit, dum *c.* 29. *n.* 57. in Febre ſynocha lymphatica, in corpore pletorico ſanguinem mittit, & etiamſi in his Febribus intermittentibus calor adſit talis, ut ſanguinem ſummè rarefaciendo vaſa repleat, ſanguinis eductionem permittet *Sylvius*, juxta ea quæ tradit *c. cit. num.* 45.

XII. Quòd ſi objiciatur manifeſtam ibi *Sylvii* diſſenſionem apparere, cùm omnes intermittentes à ſucco pancreatico & bile deducat, ubi Antiqui unicuique intermittenti diverſum aſſignant humorem.

XIII. Reſponderem *Sylvium* non diſſentire ab omnibus Antiquæ medicinæ ſectatoribus, teſte enim *Sennerto l.* 2. *de Feb. c.* 17. *fol.* 85. recenſet ſententia aliquorum determinantium omnem Febrem intermittentem poſſe fieri à quocumque humore, & ita non eſt novum aſſerere à bile & ſucco pancreatico, qui ſunt corporis humores, fieri tertianam, quartanam, & quotidianam; præterquam, quod ex ſententia *Sylvii* habemus bilem peccantem, in ſucco pancreatico melancholiam, vel ei correſpondentem humorem, & in pituita obſtruente tertium humorem, ab Antiquis unà cum præcedentibus admiſſum; Et ſi vera eſt doctrina *Platero c.* 11. *num.* 11. recenſita, determinans Febres à ſanguinis diſpoſitione varietatem ſumere, cùm hanc recenſeat ſuperiori *num.* 5. & 6. *Sylvius*, enumerando diſpoſitiouem ſanguinis pituitoſam ac bilioſam, videtur planè cum Antiquis convenire in diverſitate Febrium à diverſo humore non peccante, ſed conſtituente maſſam ſanguinis; & ſic vitium pancreatici ſucci, ob diverſam, ſanguinis diſpoſitionem, poteſt varias efficere Febres, & diverſa illius diſpoſitio diverſitatem paroxyſmorum efficere, juxta ſententiam illorum antiquorum, qui putabant ab uno humore variè diſpoſitio varias in typis Febres produci poſſe.

XIV. Hæc ſunt quæ conſenſionem *Sylvii* cum Antiquis dilucidant in curatione Febrium, nullum enim eſt medicamentorum genus ab eo deſcriptum cujus uſum antiqui non commendaverint, ut ex eorum comparatione unuſquiſque colligere poteſt, & ſi alicui videretur durum remedia adeò calida, ut ſunt aromatica debellandæ aciditati ſucci pancreatici præſcripta, in Febre ubi eſt calor præternaturalis adhibere, adeat *Avic.* qui *l.* 4. *ſect.* 1. *cap.* 39. in curatione Febris à pituita acida aromaticis utitur medicamentis & ita omne ſcrupulum deponent.

XV. Et ſi eſset diſſentio in hoc caſu, non eſset culpanda, quia ſi licitum eſt in indaganda Febris intermittentis cauſa, unicuique ſuam proferre ſententiam, quia myſterium naturæ redolet difficulter penetrabile, ita unicuique licere debet curationem intermittentium variare, cùm hæc à cauſa dependeat; ſic qui ſuſtinent in aliquorum antiquorum ſententiam, *Galeni* patrocinio, humores in Febribus intermittentibus putreſcere extra venas & ambitu corporis, ab earum curatione excludunt diuretica & vomitiva in principio acceſſionis, cùm talis materia, prædicto modo putreſcens, non poſſit per dictas partes expelli, quæ medicamenta ab aliis laudantur; Sic qui Febres ab omni humore fieri determinant, ut tertianam à pituita, quartanam à bile, prout fatetur *Sennertus lib.* 2. *cap.* 17. diſcrepant in curatione ab eis, qui tertianam à bile, quartanam à melancholia volunt ſemper, unde diſcordia in Febrium intermittentium curatione inter antiquos & recentiores eſt excuſanda, cùm inter antiquos rei difficultas etiam ab ipſa Medicinæ origine fuerit.

XVI Puto tamen veram curationem Febrium intermittentium, à cognitione cauſæ dependere, cujus ſigna deſcripſimus *cap.* 15. *num.* 8. Nam ſi cum rigore, & frigore invadit, materiam acidam pro cauſa habet, & curatur remediis acidum extinguentibus deſcriptis *cap.* 17. *num.* 16. & *cap.* 21. *num.* 9. & ſi rigori intenſus ſuccedat calor, quia hic poteſt contingere ex admixtione calidi humoris cum acido, refrigerantia ſupradictis remediis ſunt uniendæ, & illorum formulas deſcripſimus *cap.* 12. *n.* 3. & 9. his etiam utendum, ſi caloris intenſio à ſanguinis ſummè fervidi dependeat, in quo caſu adſtringentia conveniunt recenſita *c.* 3. *n.* 40. ſicuti in

primo

primo caſu præcipitantibus uti poſſumus, deſcriptis *cap.* 20. *num.* 4.

XVII. Si ſolo frigoris ſenſu Febris incipiat, quia oſtendit materiam acri qualitate carere, ſaltem excedente, qualis eſt pituita inſipida, dulcis, vel parum acida, vel ſalſa, ideò moderatè calefacientibus & incidentibus utendum, deſcriptis *ſuperiori c.* 17. *n.* 19. & *c.* 19. *num.* 4. ſi Febris cum horrore & calore in ſui initio invadat, quia bilem peccantem oſtendit, ea ſunt adhibenda, remedia, quæ hujus acrimoniam & furorem mitigant, qualia ſunt exarata, *c.* 17. *n.* 3. & 4. quæ præcipitantibus unita majoris erunt efficaciæ, conveniunt etiam *extrinſeca deſcripta c.* 18. *num.* 9.

XVIII. Si Febris inſultus à calore initium habeat, quia humoris combuſtionem manifeſtat, idcircò refrigerantibus validis conceptus ignis reprimendus, & ſanguinis maſſa munienda, ut ab incendio, quantum fieri poſſit, præcaveatur, & horum medicamentorum formulas habemus *c.* 16. *n.* 5. & *n.* 8. & *c.* 17. *n.* 3. & 4.

XIX. Et quia principalem cauſam Febrium intermittentium in obſtructione ſeu impedimento, ſanguinem, & humores ſtagnare cogente repoſuimus, idcircò deobſtruentia in quacumque Febre ſunt aliis remediis miſcenda, debilioribus incipiendo, & ſi in longum extendatur Febris, fortiora, & validiora ſunt adhibenda, & horum medicamentorum deſcriptiones habemus *c.* 17. *num.* 19. & *c.* 19. *num.* 4.

XX. *Febrifuga* in omni etiam Febre conveniunt, ſive ſint interna, ſive externa. In uſum tamen non ſunt ducenda, niſi præmiſſis evacuationibus univerſalibus, & poſt aliquot dies à Febris initio.

XXI. Hinc juxta ordinem *Sylvii* agendum eſſet de curatione Febrium continuarum, typum tertianæ, quotidianæ, & quartanæ ſervantium, at quia iſta perficitur medicamentis de intermittentibus dictis, cùm indicationes ſint uniformes, ab hoc opere tractando ſuperſedeo, & eò magis cùm conſenſio Recentiorum cum Antiquis in curatione Feb. continuarum ſatis apertè manifeſtetur in aſſenſione curationis Febrium intermittentium, & meum ſit intentum, non Febrium curationem dirigere, sed unionem Modernorum & Antiquorum in curandis Febribus demonſtrare.

CAP. XXII.

In quo oſtenditur Antiquos, & Recentiores, in Curatione Febris Hecticæ eſſe ſimiles.

I. IN hujus Febris curatione *Sylvius c.* 32. *n.* 20. generatione elicit indicationem, tenacitatem, glutinoſitatem ſanguinis corrigendi, quia in hac immediatam hujus Febris cauſam fundat, cui aliam refrigerandi, & humectandi adjungere debemus, ratione eorum quæ ex mente *Sylvii deduximus c.* 11. *n.* 29. reſpiciendo cauſæ remotiori, vel immediatæ viſciditatis, quæ eſt calor, à quo ſanguis nimis excoctus incraſſatur & glutinoſus redditur, quam indicationem expreſſit *Sylvius*, quando *cit. c.* 32. *n.* 23. laudavit *lac muliebre aſininum, vel caprinum* pro remedio & alimento, in hac Febre.

II. Ad tollendam viſcoſitatem & tenacitatem ſanguinis, omnia aromatica benigna laudat, ut ſunt, *olea ſtillatitia foliorum, & florum roſmarini, majoranæ, calendulæ, corticum citri, arantiorum*, & ſimilium, & *ſales iidem ſuis oleis digeſti & volatilixati, & ſales volatiles oleoſi ſuccini, cornu cervi, cranii humani, fuliginis, ſanguinis humani.*

III. Ad refrigerandum, & humectandum, juxtà indicationem ab eo deductam, utitur *lacte* proinde puto etiam, ex ejus ſententia; non eſſe alienum propinare *decocta vel ſuccos herbarum refrigerantium, & humectantium*, ut *endiviæ, æpaticæ, ſonchi, cichorei, & ſimilium, & ptiſanam.*

IV. Per hæc ultima medicamenta certum eſt *Sylvium* cum Antiquis convenire, qui hujuſmodi medicamentis utuntur, & præcipuè *lacte*, de quo *Sennertus l.* 3. *de Feb. c.* 13. ait vix quicquam ad curandam hecticam eo eſſe convenientius, quia iſta omnia adimplent indicationem quam à calore, & ſiccitate habituali derivant, & quia *ſuperiori c.* 11. *n.* 26. deduximus ab hujuſmodi calore viſciditatem & craſſitiem ſangnini conciliari, ideò neceſſaria deducitur indicatio ſanguinem attenuandi & incidendi, juxta primam indicationem à *Sylvio* recenſitam, cui ſatisfacere putarunt uſu liquidorum & humidorum refrigerantium, craſſa enim quæ à liquidis diſſolvi poſſunt, horum admixtione tenuia evadere, & craſſitiem amittere docet experientia. Quod confirmatur ex eo quòd prohibent uſum *cochlearum*, quia craſſum & terreſtre alimentum generant, prout docuit *Sennertus c. l.* & *Saxonnia de Febr. c.* 29. Ex quo licet inferre incraſſantia ſanguinem hecticæ eſſe nociva, & è contrario attenuantia eſſe ei proportionata, ſi attamen ſint ſine exceſſu caloris, qualia ſunt *Sales volatiles oleoſi*, & ſi aliquid caloris participant, cum frigidis correcta exhibeantur.

CAP. XXIII.

De Curatione Febris malignæ, ex veterum & Modernorum mente.

QUia Antiquæ medicinæ ſectatores diviſi ſunt in determinanda cauſa Febris malignæ, ideò etiam diſſimiles ſunt in ejus curatione. Nam qui volunt malignitatem in occulta qualitate venenata conſiſtere, ut *Sennertus*, duo tantùm conſiderant, pro eliciendis indicationibus ad curationem neceſſariis, nempè Febrem, & venenatam qualitatem, ita *Sennertus lib.* 4. *de Feb. cap.* 11. *fol.* 176. *ubi perpendit, an magis urgeat qualitas maligna, an Febris? ſi primò ſudorificis* eam in principio debellare tentat. *Si ſecundò, purgatione leviente, ſanguinis miſſione, ſudorificis, alterantibus, & præparantibus diureticis*, & *purgantibus utitur.*

II. Eadem methodo videtur procedere *Vuilliſius in ſuo tract. de Feb. c.* 14. dicendo, *pro curatione Febrium, tum peſtilentium, tum malignarum, quàm in cœteris quibuſcumque majori opus eſt judicio & circumſpectione: cùm enim duo ſint primaria indicantia, ſcilicet malignitas, & intemperies Febrilis, cumque alteri ſine alterius detrimento vix proſpicere liceat, utri prius ſit occurrendum, & potius conſulendum, non facilè erit diſcernere. Reſpectu Febris purgatio, venæ ſectio, & refrigerantia in primis conducunt, dum verò hæc celebrantur, malignitas plerumque augetur, & neglecta venenum latius diffundit: contra malignitatem Alexipharmaca & diaphoretica requiruntur; verum hæc Febrem valde intendunt, ſanguinem ac ſpiritus prius accenſos, velut follium exploſus plus exagitant, & totus quaſi in flammam adigunt, quare hic magna opus eſt ſolertia, ut hæc ritè inter ſe conferantur, & unde plus periculi emineat, illinc intentiones curativæ immediatiùs deſignantur.*

III. Qui verò malignitatem à putredine deducunt, & ſunt *deſcripti c.* 5. *n.* 1. & ipſi conſiderant in Febre maligna, Febrem nempè, & putredinem, *primæ* refrigerantibus occurrunt, *ſecundæ* ſiccantibus, ita *Minadous de Feb. maligna l.* 2. *c.* 1. inter ſiccantia, *aquam ſcorzoneræ, bezoar. os de corde Cervi, theriacam, troch. de viperis*, & alia multa enumerat, ſudorifica verò intensè calida, & ideò exſiccantia reprobat, quia Febrilem calorem adaugere valent, contra hanc opinionem verò validis rationibus inſtat *Sennertus cit.* ſuperiùs *l. de Feb. c.* 2.

IV. Et ſi *Vuilliſium* cum hoc concurrere, in ſupradicta cauſa Febris malignæ, nempè in putredine, concedamus, prout concedendum eſſe demonſtrabimus *cap.* 6. *num.* 31. in ratione curationis uniformes habebimus. Nam *Vuilliſius cit. loc. c.* 13. correctioni, & inhibitioni putredinis incumbit, cum alexipharmacis dicendo, *alexipharmaca enim videntur ſub duplici ratione contra contagium juvare; tum quòd ſanguinis maſſa, & viſcera horum particulis referta, necnon ſpiritus iiſdem prius occupati, venenati miaſmatis conſortia non facilè admittunt, tum quòd ſanguis leni harum orgaſmo citatus à coagulatione vindicantur.* Pro coagulatione verò putredinem intelligere oſtenſum fuit, ſuperiùs *cap.* 6. *nu.* 3. & inferiùs idem confirmavit, ubi de eiſdem medicamentis loquendo, *eadem intus ſumpta, & quoad minima refracta, cruorem & ſuccos in vaſis & viſceribus confluos corpuſculis ſuis, velut novo fermento inſpirant, eoſdem leniter movendo, & inæquabili mixtione ſervando, à coagulatione & putredine vindicat, veneni particulas, agglomerari cœptas eadem blanda agitatione ob invicem* diſſi-

diſſipant, & à maturitate impediunt; denique ſanguinem & ſpiritus præoccupando, eos à characteris peſtilentis impreſſionibus tuentur. Inter alia medicamenta enumerat *ſcordium, rutam, theriacam, mithridatum diaſcordium*, laudata à *Minadoo cit. loc.* & cum eodem admittit *venæ ſectionem, purgationem, deſiccantia, & diaphoretica*. Itaut omninò uniformis ei evadat, & in indicationibus, & in remediorum exhibitione: hinc colligo quando *cap.* 14. dixit intemperiei Febrili, & malignitati ſtudendum eſſe, pro curatione Febris malignæ: pro malignitate intellexiſſe fermentum illud coagulans ſanguinem, & putredinem inducens, vel ipſam putredinem jam excitatam, & hæc concordant cum eis, quæ dixit *cap. ſuperiori* 13.

V. *Sylvius* in curatione Febris malignæ ſecutus eſt *Minadoum* cum *Vvilliſio*; nam *cap.* 33. reſpiciendo ad ſal acre & volatile quod malignitatis cauſam cenſet, & putredinis, & coagulationis humorum fomitem eſſe deduximus, *ſuperius in cap. 6. n.* 34. præcipit *n.* 11. prædictum ſal corrigendum eſſe medicamentis acido, vel auſtero terreo donatis, in quorum genere ſunt, *bolus armena, terra lemnia, & omnes argillaceæ, atque ſigillatæ terræ*; in hunc finem laudat *ſulphur minerale*, aut *metallicum omne ſed ritè præparatum, vitrioli, antimonii, &c.* hæc enim, prout adnotavit *cit. c.* 13. *Vvilliſius*, quia à calore noſtro minimè ſubjungitur, aut ſeparantur, contra malignitatem, & virus luis peſtilentialis optima evadunt remedia, his adjungit *theriacam, diaſcordium, & ſales volatiles blandos, & oleoſos, præcedenti capite deſcripos ſub n.* 2. Eumdem ſalem volatilem acrem, foras propellere ſudorifera ait, in quem finem ſequentem proponit mixturam. ℞. *theriacæ veteris* ʒ. *ii. antimonii diaphoretici* ʒ. I. *ſyr. car. ben.* ℥. *ii. aquæ prochylacticæ noſtræ, cujus deſcriptio habetur cap. 16. n.* 12. ℥. *ii. aquæ cinamomi* ℥. ß. *ſcabioſæ* ℥. *i.* de qua parte quartam vel quintam ſumat æger, & poſt horæ dimidium, ejuſdem unum, vel duo coclearia iterum capiat, ſicque pergat donec commodus ſequatur ſudor, & *n.* 15. animadvertit omnibus ſudoriferis optimum eſſe admiſcere *antimonium diaphoreticum, bezoarticum minerale ſimplex, vel compoſitum, & alia ex antimonio parata*, quia in hoc adeſt *ſulphur mirabile*, à quo omne acre mirificè temperatur, & poſtquam per ſudorifera ſublatum fuerit è corpore malignum venenum, jubet perſeverandum eſſe in moderato acidorum, ſub auſterorum porulentis admiſtorum uſu, quibus ſanguini conſiſtentia priſtina reſtituetur, unde concludit conducere maximè in Febre maligna, *omphacium malagranata, cydonia, arancia, berberis, tamarindi, &c.* quæ medicamenta à *Proſpero Alpino l. 4. de Medicina Ægypt. cap.* 4. in Febribus malignis extolluntur, & eadem propoſuit *Minadous cit. lib. 2. cap.* 15. ubi etiam laudat omnia medicamenta à *Sylvio* deſcripta, eis exceptis, quæ chymia recenter ſuppeditavit, itaut *Sylvium* ea ab illo tranſcripſiſſe unicuique patere poteſt, ex comparatione & lectione citatorum locorum utriuſque.

VI. Quòd ſi videretur *Sylvium* à *Vvilliſio*, & *Minadoo* deficere, quia ſolùm cauſæ putredinis, quæ eſt ſal acre, non putredini, ut prædicti fecerunt, reſpexit, in remediorum deſcriptione. Dicerem hoc ſuperfluum fuiſſe, cùm remedia quæ pro corrigendo dicto ſale proponuntur, putredini etiam conveniant, & ſunt eadem quæ pro exſiccando ad putredinis prohibitionem, & mitigationem proponit *Minadous*: ſicuti nec puto defeciſſe ab eiſdem auctoribus, dum ſolam malignitatem conſideravit, indicationes à Febris eſſentia ſubminiſtratas prætermittendo, contra inſtitutum prædictorum, qui eas conſideraverunt unà cum remediorum eis correſpondentium aſſignatione; nam ſupponit *Sylvius* malignitatem magis urgere, quàm Febrilem intemperiem, idcircò à potiori indicationes derivavit, & eas explicitè declaravit, cum remediis eiſdem ſatisfacientibus: indicationes verò à Febre dependente, calorem & efferveſcentiam illius reſpicientes implicitè, delineavit *n. 6. cit. cap.* ubi malignarum eſſentiam deſcribendo, de calore & efferveſcentia per pulſum cognoſcibili verba facit, & ſi certum eſt veras indicationes ab eſſentia morborum deſumi, dum ibi eſſentiam Febris deſcripſit, indicationes etiam ab ea demonſtratas implicitè manifeſtavit, & ſi remedia haſce indicationes adimplentia, prætermiſit hoc fecit quia ſatis per ſe ſunt nota, & ex dictis ab eo in aliarum Febrium curatione apertè deduci poſſunt.

VII. *De venæ ſectione*, nihil dicit contra methodum ſupradictorum auctorum, vel quia adhæret opinioni eorum quorum mentionem facit *Minadous cit. l. 2. cap.* 2. determinantium in Febre maligna nullo modo mittendum eſſe ſanguinem, & in hoc antiquæ doctrinæ ſectatorum ſententiam ſecutus eſſent, vel quia neceſſarium duxit; *primò* per experientiam diſcere, an conveniat venæ ſectio necne, cùm aliquando obſervatum fuerit hanc eſſe lethalem in aliquibus Febribus malignis, ut animadvertit *Vvilliſius cit. loc. c.* 14. in obſervatione Febris peſtilentis *anni* 1643. unde cùm dubium ſit, an ſanguinis miſſio poſſit convenire in Febre maligna, Medici judicio remittendum eſt indagare, an in eis quibus aſſiſtit liceat ſanguinem mittere, ducta ratione vel ab experientia vel à natura Febris & ægri. Idem dicendum eſt de purgatione, ſtante obſervatione facta aliquando plus detrimenti, quàm utilitatis afferre in Febre maligna illius uſum.

ELENCHUS CAPITUM.

CAP. I. pag. 31.

Quid ſit Febris ſecundum Antiquos, & in quo eſſentialiter conſiſtat.

FEbris Definitio ab *Avicenna* propoſita, omnibus accepta §. 1. ab Hippocrate, & Galeno illam mutuatus eſt §. 2. Eſſe calorem probatur authoritatibus §. 3. Rationibus §. 4. 5. 6. 7. Calorem illum qualitatem eſſe plerique ſuſtinent §. 8. Alii in ſubſtantia conſtituunt, *ibid.* Rationes confirmantes §. 9. 10. 11. 12. Prior ſententia acceptior §. 13. Febris an ſemper ſit calor §. 14. Calor an Febrilis evadat per intenſionem, negatur §. 15. 16. 17. 18. Affirmatur §. 19. 20. 21. 22. 23. An ſemper à tali intenſione calor Febrilis proveniat, affirmatur §. 24. 25. 26. 27. Negatur §. 28. 29. 30. An calor Febrilis per intenſionem excitatus ab extrinſeco vel intrinſeco principio proveniat; Pro intrinſeco ratione §. à 31. ad 40. Febrilis calor an ejuſdem conditionis cum naturali, an diverſus. Pro poſteriori opinione rationes §. à 41. ad 44. Pro priori §. à 45. ad 47. Cor an ſubjectum Febris Affirmantes rationes §. à 49. ad 52. Negantes §. 53. 54. 55. 56. Quæ cordis ſubſtantia ſubjectum Febris. An humores §. 57. An partes ſolidæ §. 58. Sanguis poteſt eſſe ſubjectum Febris §. 59. 60.

CAP. II. pag. 35.

De Febris Eſſentia ſecundum Recentiores.

FEbris definitio à Recentioribus tradita §. 1. Cur dicitur Efferveſcentia §. 2. Hæc efferveſcentia competit ſanguinis §. à 3. ad 7. In naturali conſiſtit ſanitas §. 8. Galenici illam, ſeu fermentationem agnoſcunt §. 9. Cur dicitur *nimia* §. 10. Calor illius author eſt §. 11. Sanguis ad fermentationem incaleſcit §. 12. In nimia ſanguinis Efferveſcentia Recentiores Febris eſſentiam conſtituunt §. 13. Antiqui illum ſtatuunt 14. Sanguis ſubjectum nimiæ efferveſcentiæ, & humores 15. 16. Quinam illi humores efferveſcentiæ cum ſanguine ſubjectum 17. Fermentatio in corde peragitur juxta Recentiores 18. Ab extraneo inducitur 19. Efferveſcentiam ſequitur calor 20. an Febrium ſit ſemper omnes calor? negantium rationes 21. Affirmativa aſſeritur §. à 22. ad 25. Antiqui Febris eſſentiam in calore ponunt 26. Recentiores calorem in ſub-

ſubſtantiæ prædicamento collocant 27. Neoterici antiquis aſſentiuntur, calorem in intenſione ſtatuendo 28. An Febris à tali intenſione ſemper proveniat 29. Intenſio caloris dependet à principio intrinſeco 30. Fit ab unione caloris 31. Calor additus ejuſdem eſt ſpeciei cum præexiſtente 32. Sitis cauſa in Febribus 33. Naturalis œconomiæ perverſio unde 34. Concordia inter antiquos & neotericos difficilis 35. Fermentatio caloris an effectus, an hic illius 36. 37. Sanguini an inſit fermentum intrinſecum 38. 39. An moderni antiquis conſentiant circa ſanguinis accenſionem 40. 41. 42. 43. 44. *Archeus* Helmontii 45.

C A P. III. pag. 42.

De cauſis Febrium ſecundùm Antiquos.

MEdici ſolam efficientem cauſam in Febribus perpendunt 1. quinque efficientes cauſas enumerant 2. 3. Motus quomodo cauſa caloris 3. 4. 5. Quid *vicinia rei calidæ* 6. quid *admixto rei calidæ* 7. *Obſtructio* quomodo Febrium cauſa 8. *Putredo* cauſa caloris 9.

C A P. IV. pag. 43.

De Putredinis Eſſentia, & Diviſione ſecundùm Antiquos, & Recentiores.

DEfinitio Ariſtotelica 1. cur dicitur *interitus caloris* 2. cur *proprii*; *& naturalis* 3. cur *In uno quoque humido* 4. cur *ab ambiente calido* 5. Cur putreſcentia calidiora evadunt 6. cur humidiora 7. Cur terminata putredine res fit ſicca 8. Cur putredo in frigore vix accidit 9. Cur conglaciata non putreſcunt 10. Cur calidiſſima putredinis immunia 11. Cur quæ moventur difficulter putreſcunt §. 12. Cur ſal vindicat à putredine §. 13. Modus quo putredo ſuccedit §. 14. Putredinis definitio Galenica §. 15. Quid *permutatio* totius ſubſtantiæ §. 16. Quid intelligit *Galenus* per ad *corruptellam* §. 17. In cauſa efficiente conſentit Ariſtoteli §. 18. Aſſentiuntur utrique Recentiores §. 19. *Kyperi* definitio §. 20. *kergeri* §. 21. Putredo alia *ſecundùm totum*, alia *ſecundùm partem ex Ariſtot.* §. 22. Putredo *ſecundùm partem* ſubdividitur, Elementa an putreſcant §. 23. Mixtorum putredo §. 24. Illam ſubdiviſionem admittit Galenus §. 25. Putredo ſecundùm quid §. 26. Non quævis alteratio Putredinem humoribus inducit §. à 27. ad 30. Hanc Putredinis naturam amplectuntur Recentiores §. 31. *Sylvius* §. 32. *Helmontius* §. 33. *Combuſtionis* conſideratio neceſſaria §. 34. Definitio Ariſtotelica §. 35. Cur dicitur mutatio in ſubſtantiam §. 36. Quæ partium ſeparatio accidat §. 37. uſtio ſemper fit ab extrinſeco §. 38. humores an combuſtionis ſubjectum §. 39. 40. 41. 42. *Vuilliſ.* uſtionem in putridis agnoſcit §. 43. Et *Elm.* §. 45. *Sylv.* §. 46. *Mart.* §. 47. Antiqui & recentiores quoad Putredinem concordes ſunt §. 48.

C A P. V. pag. 49.

An putredo, & Combuſtio indifferentes omnes Febres generent, vel ad particulares ſolùm differentias ſe extendant.

FEbris maligna an ab inſigni putredinis gradu cum formæ corruptione? §. 1. Affirmatur §. 2. 3. An putredini adjuncta venenata qualitas §. 4. A putredine ſecundùm quid fiunt Febres benignæ §. 5. Non omnes benignæ putredinis ſunt ſoboles §. 6. 7. 8. A combuſtione humorum Febris accenditur §. 9. Quæ Febres ab illa excitentur §. 10. Humorum efferveſcentia inter combuſtionem, & putredinem abſolutam mediat. §. 11.

C A P. VI. pag. 50.

De Cauſis Febrium ex Recentiorum mente.

CAuſæ Febrium tres ex *Vuilliſio* §. 1. Efferveſcentia ab *extraneo* inducta §. 2. Cauſa occaſionalis *Helmontii* ad id *extraneum* referenda §. 3. Id *extraneum* concedit *Sylvius* §. 4. *Martiani* diſgregatio humorum ad id *extraneum* pertinet §. 5. *Vuilliſ.* viciniam rei calidæ admittit §. 6. Hæc ſententiarum unitas confirmatur §. 7. Antiqui extraneum illud adſtruunt 8. Quid intelligendum per *admiſtionem corporis extranei* 9. An lympha, & ſuccus pancreaticus *Sylvii* concordiæ obſtent 10. Humores hi admittendi 11. Lympha ſanguini commiſcetur 12. Tranſitus ſucci pancreatici, & bilis ad cor oſtenditur 13. Nova bilis ad cor via à *Sylvio* fingitur 14. Saliva cum aliis humoribus ad cor vergit 15. Secunda cauſa Febrium à *Vuilliſio* tradita, *Elementum aliquod ſanguinis* extra temperiem abreptum 16. 17. Hanc ſententiam ab Hippocr. deſumpſit Vuilliſ. §. 18. *Diſgregatio* humorum eſt Febris cauſa 19. Hanc concedunt Antiqui 20. Admittitur ab illis qui combuſtionem recipiunt 21. 22. Cauſæ diſgregationis, ſeu principii exaltati cauſæ plures ex *Vuilliſio* 23. *Martianus* diſgregationis cauſam motum ponit 24. calor externus quomodo mixti unitatem ſolvit ex *Vuilliſio* 25. Martianus ſubſcribit 26. Exaltationis ſanguinis quantitas partis calidæ eſt altera cauſa 27. Hanc agnoſcit *Martianus* §. 28. Ventilationis defectus explicatur à *Vuilliſio* 29. Cauſas exaltati principii ab antiquis mutuatur 30. Sanguinis coagulatio duplex aſſignatur ab eodem 31. Non diſſentit *Helmontius* 32. Aſſentitur *Regerus* 33. *Sylvius* §. 34. Fermentum Febrilem idem eſt ac putredo ſecundùm quid 35.

C A P. VII. pag. 55.

De cauſis Febrium ex Helmontio.

HElmontius antiquos in doctrina Febrium flagellat 1. Illarum cauſam ſtatuit ideam in vitali principio ſuccreſcentem 2. Quid per ideam intelligat 3. Ideæ morborum nihil aliud ſunt, quàm eorumdem cauſæ 4.

C A P. VIII. pag. 57.

De modo quo fit Febris, ex Antiquorum mente.

GEnerationis Febrium ratio quomodo inveſtiganda 1. Motus quomodo accendat Febrem 2. 3. 4. 5. 6. Febris maligna à ſola putredine inducatur 7. 8. 9. 10. 11. 12. ex *Hippocrate* objectio diluitur 13. combuſtio Febrem quomodo inducat 14.

C A P. IX. pag. 59.

Quomodo contingat Febrium generatio ex placitis Recentiorum & quomodo cum Antiquis in hoc conveniunt.

ADmixtio rei calidæ ſanguini, cauſa Febrilis 1. 2. aſſentitur *Sylv.* 3. Sanguis fervorem quomodo concipiat *Vuilliſii* mente 4. exaltatio principii calidi ſecunda cauſa Febrilis 5. Recentiores in hoc ducem *Hipp.* ſequuntur 6. recentiores cur ſolam diſgregationem, ſeu exaltationem principii calidi inter cauſas enumerent 7. plurimas febres à bile deducit *Hippoc.* 8. diſgregationem humorum admittit *Sylv.* 9. Ephemeræ cauſam illi adſcribit *Sylv.* 10. Coagulatio quomodo Febrem inducit ex *Vuilliſio* 11. 12. Urinæ in Febris malignis cur ſanis ſimiles ſunt 13.

C A P. X. pag. 63.

De differentiis Febrium.

ANtiqua Febrium diviſio in *eſſentiales*, & *accidentales* 1. Eſſentialium ſubdiviſio 2. Febrium diſtinctio à ſubjecto 3. Recentiores conſentiunt 4. Differentia a modo inhæſionis caloris 5. Diſtinctio in primarias & ſymptomaticas admittitur à *Galeno* 6. Neoterici huic diſtinctioni conſentiunt 7. Accidentales differentiæ unde deſumitur 8. A motu Febris ducitur continua, vel intermittens 9. Ita omnes differentiæ probantur *Sylv.* 10. febrium diſtinctio à magnitudine 11. *probata Syl.* 12. febrium diſtinctio vel potiùs diverſitas Hyppocratica 13. Imitatur *Syl.* 14.

C A P. XI. pag. 64.

De cauſis Febrium Continuarum, juxta Antiquorum, & Recentiorum ſententiam.

PLaterus optimè omnium Febrium cauſas tradit 1. Prima ipſius febrium diviſio 2. Calor in ſpiritibus accenſus 3. Solitariæ *vel* comitatæ Febres 4. Calorem in ſanguine primo accendi ſtatuit, *ibid.* In ephemera, & ſynocha imputri non ſoli ſpiritus, ſed ſanguis accenditur 5. Conſentit *Vuilliſ.* 6. Ephemera, & Synocha tres dies non debent excedere 7. Ephemeras Febres ſymptomaticas admittuntur *Plat.* & *Vuilliſ.* 8. Putridarum febrium cauſa 9. Continuarum interpolatarum origo 10. Febrium diverſitatem ex varia ſanguinis putreſcentis conditione deducit *Pla.* 11. Hujus doctrina cum circulatione ſanguinis non cohæret 12. Synochi putridis origo ex ejus ſententia 13. Febrium continuitas ab ipſo poſita circulationi adverſatur 14. Febrium putridarum origo, ex eodem 15. Continuitatis febrium cauſam, unde repetit *Vuilliſ.* 16. Quæ ratio formalis illius continuitatis 17. 18. Cur hæ aliquando exacerbantur 19. *Syl. Vuilliſ.* in hoc aſſentitur 20. Bili *Syl.* ſubjungit lympham & ſuccum pancreaticum, *ibid.* Bilis diverſitatem hic admittit 21. Continuitatis malignarum cauſa ex *Plat.* 22. *Vuilliſio & Syl.* occultam qualitatem in his non admittunt 23. Continuitatis Hæcticæ cauſa ex *Plat.* 24. 25. Sanguis ab hectico calore vitium contrahit 26. Hecticæ à phthiſi deſcriptio ex *Vuil.* 27. Febris lenta ab hectica

hectica diverſa ex *Vuilliſ.* 28. Hecticæ cauſa immediata ex *Syl.* 29. Sanguinis craſſities tabis cauſa 30. 31.

CAP. XII. pag. 69.

De cauſis Periodicationis Febrium & earum intermiſſionis.

ANtiquorum concordia circa cauſas non diſquirit Author ſed propriam ſententiam ſubnectit 1. in quo conſiſtat cauſa proxima intermittentia; Extraneum ſanguini commixtum. 2. Extraneum hoc in quolibet paroxyſmo ejicitur 3. Novi paroxyſmi reditus unde 4. Depravatæ materiæ ſedes 5. Materia ſanguini ſuffuſa ex primis viis confluit 6. Materia illa ſanguini non eſt congener 7. Vitium illius in putredine conſiſtit 8. Adjuturna mora vitium contrahit 9. Illam inducit obſtructio 10. Impedimentum illud ſuperari debet 11. Ex toto non tollitur 12. Quomodo ſuperabile 13. Efferveſcentia febrilis quomodo his ſuccedat 14. Unde major vel minor 15. 16. 17. Sanguis in vaſis obſtructis fermenti naturam induens febrem intermittentem efficit 18. Frigoris, & horroris cauſa 19. Putredinem ab obſtructione concipit humor 20. Cur inflammatio non ſemper comes 21. Reditus Paroxyſmorum cauſa 22.

CAP. XIII. pag. 71.

De cauſis Rigoris, & Frigoris ex Veterum, & Recentiorum mente.

FRigoris, & Horroris cauſa ex Vuilliſio 1. Non diſſentit *Sylvius* 2.

CAP. XIV. pag. 72.

Quomodo explicetur Febris generatio dependenter à ſanguinis circulatione.

REcentiores Febris eſſentiam in nimia ſanguinis efferveſcentia conſtituunt 1. Fermentum extraneum ſanguini admixtum illum fermentat 2. Sanguis fermentum illud extraneum exterminare ſatagit 3. Exaltatio principii calidi in maſſa ſanguinea 4. Non differre ac videtur à combuſtione 5. Putredo ſimpliciter fermentationem maſſæ ſanguineæ inducit 6. Antiquorum ſententia quomodo ad circulationem trahi poſſit. ibid.

CAP. XV. pag. 73.

De Signis Febrium.

IN ſignorum doctrina conſentiunt veteres, & recentiores §. 1. Pulſus mutatio præcipuum ſignum 2. Magnus Pulſus, & frequens quid ſignificat 3. Quid parvus & frequens. 4. Particularium febris temporum deſignatio ex pulſu 5. Univerſalium 6. Extraneum maſſæ ſanguineæ admixtum, quæ deſignant 7. Symptomata Febrilia *pag.* 56. Febris longitudo, vel brevitas unde indicetur 9. Principii calidi exaltationem, quæ oſtendant 10. Putredo quomodo oſtendatur à pulſu 11.

CAP. XVI. pag. 75.

De Curatione Febrium in Particulari, & primò de Ephemera, & Synocha non Putrida, ex mente Antiquorum, & Recentiorum.

VEterum, & recentiorum conſenſus in curatione Febrium 1. Ephemeræ curatio ſecundùm *Sylvium* 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. & ſecundùm *Vuilliſ.* quæ conſona 16.

CAP. XVII. pag. 77.

In quo oſtenditur conſenſus Antiquorum, & Recentiorum in cura Febris Synochæ Putridæ.

PLures ejus differentiæ *ex Sylv.* 1. 2. Curatio Sinocha à bile ſecundùm eumdem 3. 4. 5. 6. Quæ bilis hanc Febrem inducat 7. conſentit. *Sylv.* cum antiquis 8. Synocha à lympha glandularum conglobatarum 9. 10. Curatio 11. In bilioſo corpore 12. Lymphaticæ Febris, ſeu catarthalis, à vitiata lympha glandularum cerebri curatio 13. Febris à ſucco Pancreatico deſignata à Car. Piſone 14. Febris à pituita acida *Avic.* ſimilis eſt 15. Curatio 16. ex *Sylv.* 17. Anxietatibus quomodo occurrendum 18. Salivialis Febris nonum non eſt inventum 19. Sanguinis miſſio in illa inutilis 20. Cauſi curatio eſt *Syl.* 22. Frigidæ potum cur omittit 23. dypiriæ cauſa ex *Sylvio* 24. Curatio Febrium cum ſaucium ardore Veterum, & Sylviana eadem 25. *Vuilliſius* ſectatur Galenicos in deſcriptione ſynocharum Febrium 26. Curandi ratio ex eodem 27. Obſervationes in harum curatione ex *Vuilliſio* & Sydendam pag. 80.

CAP. XVIII. pag. 81.

De Febrium Intermittentium curatione ex antiquorum, & recentiorum mente, & primò de Tertiana.

SCopi curationis ex *Vuilliſio* 1. prima intentio quibus perficitur 2. ſecunda 3. tertia 4. *Sennerto* in his ſimilis 5. Vomitum omittit *Vuilliſ.* 6. Diureticorum uſus in Tertiana diuturna 7. Febrifugis quando locus 8. Externorum uſus §. 9.

CAP. XIX. ibid.

De Curatione Quartanæ Intermittentis.

QUi curationis ſcopi ex *Vuilliſio* 1. Vomitoria 2. Purgantia 3. Præparantia 4. Febrifuga externa 5. Ab hidroticis abſtinet *Vuilliſ.* 6.

CAP. XX. pag. 82.

De Quartanæ Intermittentis Curatione.

CAuſa ex *Vuilliſio* 1. Sanguinis dycraſia quomodo ex eodem emendanda 2. Cauſa circa Febrifuga 3. Paroxyſmum inhibita unde deſumenda 4. Præcipitantibus quando locus 5. Conſentit Galenicis 6. Veſtigia veterum ſequitur 7.

CAP. XXI. pag. 83.

In quo demonſtratur Sylvium in Curatione Febrium intermittentium non eſſe diſſimilem ab Antiquis.

SYlvius curationis earum fundamentum in obſtructionum ſolutione conſtituit §. 1. Pancreatici ſucci vitium emendat 2. Pituitam obſtruentem incidentia 4. Cautio in eorum uſu 5. Pituitoſi, & bilioſi humores mixti quomodo corrigendi 6. Pituitam non multum glutinoſa ſudorificis corrigitur 7. Cathartica & emetica quando exhibenda 8. Succi pancreatici acidioris emendatio 9. Ejus & bilis efferveſcentiæ emendatio 10. Sanguinis miſſionem cur omittit *Sylvius* 11. Contradictionis ſolutio 12. 13. Uſus calidorum remediorum in Febribus 14. Diverſitas curationis Febrium apud authores unde 15. Vera curatio à cognitione cauſa dependet 16. A ſolo frigoris ſenſu incipientis febris curatio 17. A calore incipientis 18. De obſtruentia in omni conveniunt 19. Ut & Febrifuga 20. Curatio continuarum interpolatarum cum Immittentium curatione coincidit 21.

CAP. XXII. pag. 85.

In quo oſtenditur Antiquos, & Recentiores, in Hecticæ Febris Curatione eſſe ſimiles.

INdicatio generalis ex *Sylvio* 1. Viſcoſitas ſanguinis quibus tollenda 2. Refrigeratio & humectatio quibus perficitur 3. Sylvii cum Antiquis in horum uſus conſenſus 4.

CAP. XXIII. pag. 85.

De Curatione Febris malignæ, ex Veterum, & Modernorum mente.

DIſſentiunt Authores in curatione Febris malignæ, quia diſſentiunt in cauſis §. 1. Indicationes ex *Vuilliſio* 2. Indicationes unde deſumunt quid cauſam à putredine deducunt §. 3. *Vuilliſius* cum *Minadoo* concurrit in curatione §. 4. *Sylvius* utrumque ſequitur §. 5. Ab illis non diſſentit §. 6. Venæ ſectionem cur omittit §. 7.

FINIS.

MEDICINA
THEORICO-PRACTICA
AD SANIOREM SÆCULI MENTEM
Centenis, & ultrà Conſultationibus digeſta,

QVIBUS

PENE OMNIUM ABDITÆ MORBORUM CAUSÆ illuſtrantur, atque præconceptis inhærendo principiis, Optima ex optimis congeruntur Medicamenta ad præfinitam Morborum Ideam ſtudiosè concinnata.

NULLUM PROŒMIUM SI NON VIS.

ABRUPTA OMNIA NON TAMEN NON COHÆRENTIA.

Scaliger Poetices lib. 3. cap. 98. pag. 149.

UT omnium rerum, ſic literarum intemperantia quoque laboramus; nec vitæ, ſed ſcholæ diſcimus.
Seneca epiſt. 107.

Et quid juvabitur Textor, & faber ad ſuam artem ſciens ipſum bonum? Vel qualiter magis Medicus? vel magis miles erit, qui ideam ipſam contemplatus eſt? Videtur quidem enim neque ſanitatem ita intendere Medicus: ſed eam, quæ hominis: magis autem forte eam, quæ hujus. Secundùm utrumquemque enim mebicabitur.
Ariſtoteles ad Nicomacum lib. 1. cap. 6. text. 12.

Per varios uſus, Artem experientia fecit,
Exemplo monſtrante viam, &c.
Manilius lib. 1. verſu 60.

Veneror itaque inventa ſapientiæ, inventoreſque adire tamquam multorum hæreditatem juvat. Mihi iſta acquiſita, mihi laborata ſunt. Sed agamus bonum patrem familiæ; faciamus ampliora quæ accepimus, &c. Sed etiam ſi omnia ab aliis inventa ſunt; hoc ſemper novum erit. Uſus, & inventorum ab aliis ſcientia, & diſpoſtio &c. Corporis remedia inventa ſunt ab aliis; quomodo autem admoveantur, aut quando: noſtri operis eſt quærere.
L. Aunaeus Seneca epiſt. 64.

Et tempus talium inventor; vel cooperator bonus eſt. Unde & Artium facta ſunt additamenta. *Omnis enim eſt apponere quod deficit.*
Ariſtoteles lib. 1. Ethicor. cap. 7. art. 2. text. 8.

MEminiſſe autem, & prædictorum oportet, & certitudinem non in omnibus ſimiliter exquirere, ſed in ſingulis ſecundùm ſubjectam materiam: & in tantum quantum proprium eſt doctrinæ.
Ariſtoteles præd. cap. text. ſeq.

Neque ſimili modo in omnibus cauſa requirenda, ſed eſt in quibuſdam ſatis, ſi benè demonſtratum fuerit quod ſint: id quod etiam in principiis ipſis contingit: Quod autem ſit aliquid, primum ac principium quoddam eſt. Ex principiis verò alia ſunt, quæ inductione, alia quæ ſenſu, nonnulla quæ aſſuetudine quadam, alia quæ alio quodam modo conſiderantur.
Ariſtoteles præd. cap. text. 10.

Faber enim, & Geometra diverſo modo rectum angulum utrique conſiderant: ille quatenus ſolummodo ad opus utile eſt: hic cùm virtutis ſpeculator ſit, quid & quale ſit, indagat. Eodem modo in aliis quoque faciendum eſt, ne plura ornamenta extrinſecus, quam ipſum opus evadant.
Ariſtoteles præd. cap. text. 9.

Atque de immanifeſtis ſenſui putamus ſufficienter demonſtraſſe ſecundùm rationem.
Ariſtoteles lib. 1. Meteor. cap. 4. vel 8. text. 1.

Quæ nec ſcribi, nec dici poſſunt de unoquoque. Teſte Galeno.
Ad Glaviorem in principio, & 3. Meth. 3.

All-

Aliqui igitur niſi Mathematicè loquentes non admittunt: quidam verò non niſi exemplis utentem: quidam autem dignum ducunt ut teſtis producatur aliquis Poeta, &c. Quoſdam verò tædet certitudinis, aut propterea quòd non poſſunt conſequi, aut propter curioſitatem, &c.

Ariſtoteles lib. 2. Metaphyſ. cap. 3. & ult. text. 15.

Certitudinem verò ſermonis Mathematicam non oportet in cunctis quærere, ſed in his, quæ non habent materiam. Quare non eſt naturalis modus; tota enim natura forte habet materiam, &c.

Ariſtoteles prædicto cap. text. ſeq.

Inſtabilia enim ſunt, quæ in humidis conſiſtunt.

Hippocrates de decent. ornat. verſ. 117.

Quod ſi, ut inter Geometras, & Arithmeticos, ita inter eos qui de alimentis ſcripſerunt, omninò conveniſſet, nihil nunc oporteret nos denuò hanc de iiſdem poſt tot, ac tales Viros ſcribendi moleſtiam ſubire.

Galenus de aliment. facult. libr. 1. cap. 1.

Hinc Ariſtoteles ſcripſit Antiquos deceptos, quoniam naturalibus Mathematicas miſcuere.

Simplicius item Philoſophus in Commentario in tertium de Anima librum Geometriam, ut & cœteras Mathematicas abdicat à Philoſophia, quia cauſas non rimantur, ſcilicet veras, & ſubſtantiales, & principiis nituntur, quæ non videre, vel nonnovere.

In ſcientia naturali non eſt ut Mathematicam requiramus evidentiam.

G. Gallilæus Dialogo 2. Syſtem. Coſmici pag. 170.

Denique corporis Mathematici notione, tamquam Phyſici abutuntur. Id enim feſellit Carteſium Geometriæ aſſuetum, quòd res Phyſicas more Mathematicorum conſideraverit: Cùm corpus Phyſicum ſit actuoſum, & principium motus, non item Mathematicum.

Philoſophia Burgond. tom. 4. Phyſicæ gener. tract. 2. diſſert. 1. cap. 1.

Quod ipſum eſt, quod docuit Ariſtoteles, qui primo Mathem. cap. 3. n. 1. ſcripſit. Primi Philoſophi Mathematicis operam dederunt, hæc præponebant, & in eis enutriti, eorum principia, entium quoque cunctorum eſſe putarunt principia. Et Phyſicorum 2. cap. 3. text. 18. n. 3. Quæ conſiderat Mathematicus abſtracta ſunt intellectu à motu.

Ita eſt veriſſimum Modernos, qui de naturalibus Mathematicè diſputant naturalis Philoſophiæ fundamenta deſtruere.

Joannes Picus concluſ. Mathem. n. 18. concluſ. 5.

Videtur parum honeſtum eſſe de locutione loqui, ſi bene examines, &c. juſtum enim eſt nihil plus in oratione quærere, quàm ne aut dolore, aut voluptate afficias, &c. Verùm hæc omnia imaginationis ſunt, & ad auditorem: quia propter nemo Geometriam ſic docet, &c.

Ariſtoteles lib. 3. Rhetoric. cap. 1. de elocut. text. 4.

Si verba contemneremus, ditiorem Philoſophiam rerum poſſideremus.

Galenus lib. 4. de uſu part. cap. 13. ex Platonis ſententia.

Itaque ingenium, & facundiam vincere, morbos autem non eloquentia, ſed remediis curari.

Cornel. Celſus præfat. lib. 1. pag. 7.

Nimis anxium eſſe te circa verba, & compoſitionem, mi Lucili, nolo: habeo majora quæ cures. Quære quid ſcribas, non quemadmodum.

L. Annaeus Seneca epiſt. 115.

Quæ veritati operam dat, oratio incompoſita debet eſſe, & ſimplex.

Idem Seneca epiſt. 40.

Qui ratione plurimum valent, quique ea, quæ cogitant, quam facillimè ordine diſponunt, ut clarè, & diſtinctè intelligantur, aptiſſimè ſemper ad perſuadendum dicere poſſunt, etiamſi barbara tantum Gotorum lingua uterentur, nec ullam unquam Rethoricam didiciſſent.

Renat. Deſ-Cartes diſſertat. de Methodo.

Nec intelligunt jacere ſenſus in oratione, in qua verba laudantur.

Quint. proœmio lib. 8.

Vide ſi plura cupis in idem argumentum Joannem Picum epiſt. 6. G. Gallileum dial. 1. ſyſtem. coſm. pag. 35. poſt Catonem apud Ciceronem parad. 1. In ea ſententia poſitum, quæ nullum ſequitur florem orationis.

IN-

INDEX
CONSULTATIONUM.
Quæ in hoc volumine continentur.

CONSULTATIO PRIMA.

De dolore Capitis. fol. 95

CONSULTATIO II.

De dolore Capitis continuo à cauſa externa calida proveniente. 97

CONSULTATIO III.

De Dolore capitis? Univerſali nervorum debilitate, & Emaciatione. 98

CONSULTATIO IV.

De Vertigine. 99

CONSULTATIO V.

De Vertigine. 100

CONSULTATIO VI.

De motibus Convulſivis totius Corporis. 101

CONSULTATIO VII.

De motibus Convulſivis ab ira in Nobiliſſima Domina. 102

CONSULTATIO VIII.

De convulſione in extremis, & extimis partibus incipiente, & toti communicata. 103

CONSULTATIO IX.

De Apoplexia ſuccedente poſt impotentiam ferè ad motum, & à diabetico fluxu. ibid.

CONSULTATIO X.

De Apoplexia à frequentiſſimo Aquæ vitæ uſu. 105

CONSULTATIO XI.

De Præſervatione ab Apoplexia, & ab aliis ſymptomatibus. ibid.

CONSULTATIO XII.

De Apoplexia. 107

CONSULTATIO XIII.

De Epilepſia. 108

CONSULTATIO XIV.

De Epilepſia in Puero. 109

CONSULTATIO XV.

De Paralyſi ſpuria totius. 110

CONSULTATIO XVI.

De Paraliſi. 111

CONSULTATIO XVII.

De Paraliſi linguæ. 112

CONSULTATIO XVIII.

De Incubo. 113

CONSULTATIO XIX.

De Melancholia per eſſentiam, cum vigiliis, totius extenuatione, & puſtulis ulceroſis ſub mento. ibid.

CONSULTATIO XX.

De Mentis ſtupiditate cum læſione memoriæ, & virium imbecillitate. 115

CONSULTATIO XXI.

De dolore convulſivo gingivarum, & partium internarum oris. 117

CONSULTATIO XXII.

De vocis diminutione. 118

CONSULTATIO XXIII.

De vocis diuturna Raucedine. ibid.

CONSULTATIO XXIV.

De Aſthmate. 119

CONSULTATIO XXV.

De Aſthmate convulſivo. 120

CONSULTATIO XXVI.

De difficultate reſpirandi continua, & principio Hydropis. 121

CONSULTATIO XXVII.

De Febre cum Hydopre Pulmonum. 122

CONSULTATIO XXVIII.

De Hydrope Pulmonum poſt ſanguinis ſputum. 123

CONSULTATIO XXIX.

De Hydrope Pulmonum, & ſputo ſanguinis. 124

CONSULTATIO XXX.

De Tuſſi, obſtructione hepatis, & febre continua. 125

CONSULTATIO XXXI.

De Pleuritide. 126

CONSULTATIO XXXII.

De Pleuritide. 127

CONSULTATIO XXXIII.

De Sputo Sanguinis 128

CONSULTATIO XXXIV.

De Sputo Sanguinis cum Tuſſi. 129

CONSULTATIO XXXV.

De Tremore Cordis, difficultate reſpirandi, & Hydrope. 130

CONSULTATIO XXXVI.

De motu tremulo Cordis, Ventriculi debilitate, cum flatuum copia, macie totius, & ſpirandi difficultate, nec non Averſione à cibo. 131

CONSULTATIO XXXVII.

De difficultate reſpirandi, arteriæ pulſatione, & Cordis palpitatione. 132

CONSULTATIO XXXVIII.

De Appetitu ferè ablato cum Ptyaliſmo. 134

CONSULTATIO XXXIX.

De appetitu depravato. ibid.

CONSULTATIO XL.

De ſiti continua, & inextinguibili. 136

CONSULTATIO XLI.

De Ciborum averſione, nauſea, & vomitu, præcedente dolore gravativo unà cum læſa deglutione ſolidorum, & liquidorum. 137

CONSULTATIO XLII.

De dolore, & anxietate Ventriculi à cibo. 138

CONSULTATIO XLIII.

De motibus convulſivis à cibo. ibid.

CONSULTATIO XLIV.

De cruditate nidroſa. 139

CONSULTATIO XLV.

De frequenti Ructatione. 140

CONSULTATIO XLVI.

De Ventriculi debilitate, dolore ejuſdem, & hypocondriorum cum animi defectu, Vertigine, dolore Capitis, & impotentia ad motum. ibid.

CONSULTATIO XLVII.

De depravata concoctione cum dolore Ventriculi, & vomitu quotidiano materiæ amaræ clioſæ, cum propenſione ad choleram. 142

CONSULTATIO XLVIII.

De dolore Ventriculi, ſpirandi difficultate, inappetentia, & nauſea. 143

CONSULTATIO XLIX.

De Lienteria, & Lienis tumore. ibid.

CONSULTATIO L.

De Fluxu Cæliaco. 145

CONSULTATIO LI.

De Lienteria. ibid.

CONSULTATIO LII.

De Singultu. 146

CONSULTATIO LIII.

De Singultu. ibid.

CONSULTATIO LIV.

De Dolore Ventriculi. 147

CONSULTATIO LV.

De Cardialgia. Pro nobili muliere. ibid.

CONSULTATIO LVI.

De dolore Ventriculi poſt podagricos dolores. 148

CONSULTATIO LVII.

De Cholera. ibid.

CONSULTATIO LVIII.

De Cholera ſicca. 149

CONSULTATIO LIX.

De Vomitu Sanguinis, Tumore Lienis, & Febre. 150

CON-

CONSULTATIO LX.
De Dolore Ventris. ibid.
CONSULTATIO LXI.
De affectu Hipocondriaco. 152
CONSULTATIO LXII.
De affectu Hypocondriaco conjuncto cum melancholia, & Epilepſia.
CONSULTATIO LXIII.
De Melancholia Hypocondriaca, cum variis ſymptomatibus Ventriculi, Cordis, & Inteſtinorum. 155
CONSULTATIO LXIV.
De affectu Hypocondriaco cum tremore totius. 157
CONSULTATIO LXV.
De Melancholia Hypocondriaca cum Cachexia, & principiis Hydropis. 159
CONSULTATIO LXVI.
De Affectibus Hypocondriacis. 160
CONSULTATIO LXVII.
De intenſo frigore circa ventrem. ibid.
CONSULTATIO LXVIII.
De tumore duro in regione abdominis cum pulſatione arteriæ. 161
CONSULTATIO LXIX.
De magno calore poſt cibum, & rubore in facie. 162
CONSULTATIO LXX.
De doloribus Hypocondriacis cum macie totius. 163
CONSULTATIO LXXI.
De Diarrhea, & Obſtructione Hepatis. 164
CONSULTATIO LXXII.
De Diarrhea cum Febre. ibid.
CONSULTATIO LXXIII.
De Diarrhea à bile vitellina, & Febre. 166
CONSULTATIO LXXIV.
De fluxu Chyloſo. 167
CONSULTATIO LXXV.
De Diarrhea cum febre à toto. ibid.
CONSULTATIO LXXVI.
De Dyſenteria. 168
CONSULTATIO LXXVII.
De Dyſenteria cum Febre. 169
CONSULTATIO LXXVIII.
De Fluxu Epatico. ibid.
CONSULTATIO LXXIX.
De Dolore Iliaco 170
CONSULTATIO LXXX.
De Dolore Colico. 171
CONSULTATIO LXXXI.
Pro Præſervatione à doloribus Colicis ſupradictis. 172
CONSULTATIO LXXXII.
De Doloribus Ventris in Convulſivos tranſeuntibus. ibid.
CONSULTATIO LXXXIII.
De Cachexia à Sanguinis profluvio. 174
CONSULTATIO LXXXIV.
De Suppreſſione Hæmorroydum, Tumore Lienis, & Cachexia. 175
CONSULTATIO LXXXV.
De Tumore lienis, & Hæmorroydum ſuppreſſione. 176
CONSULTATIO LXXXVI.
De Hepatis obſtructione, & Cachexia. 177
CONSULTATIO LXXXVII.
De Febre continua, & Cachexia. ibid.
CONSULTATIO LXXXVIII.
De Hydrope Aſcite. 179
CONSULTATIO LXXXIX.
De Hydrope Aſcite cum tumore Lienis. 180
CONSULTATIO XC.
De tumore Lienis, febre continua lenta, & ſudore nocturno copioſo. ibid.
CONSULTATIO XCI.
De Inflammatione Lienis. 181
CONSULTATIO XCII.
De Ictero. 182
CONSULTATIO XCIII.
De Ictero nigro. ibid.
CONSULTATIO XCIV.
De Teneſmo. 183
CONSULTATIO XCV.
De Hæmorroydalibus. 184
CONSULTATIO XCVI.
De Fluxu hæmorroydali. ibid.
CONSULTATIO XCVII.
De Tabe Dorſali. 185
CONSULTATIO XCVIII.
De Tabe Dorſali. 186
CONSULTATIO XCIX.
De Gonorrhœa. ibid.
CONSULTATIO C.
Pro Præſervatione à Calculo. 187
CONSULTATIO CI.
De Calculo Renum. 188
CONSULTATIO CII.
De Diabete. 189
CONSULTATIO CIII.
De Urina Lactea. 190
CONSULTATIO CIV.
De Ulcere Renum. 191
CONSULTATIO CV.
De Sanguinis Mictione. ibid.

MEDICINA THEORICO-PRACTICA POMPEJI SACCI Patritii Parmenſis.

CONSULTATIO I.

De Dolore Capitis.

JUvenis annorum viginti quatuor temperamenti ſecundùm totum calidi, & ſicci, dolore capitis non valdè intenſo, nec pungitivo multis ab hinc annis periodicè affligitur cum inappetentia frequenti, vomitu materiæ pituitoſæ, & viſcoſæ & etiam bilis cum extrema alui ſtipticitate, & quandoque in ſtatu doloris Lypothimia, & tremore cordis affligitur, nec non etiam aliquando abſente dolore.

Hujus juvenis temperies bilem in maſſa ſanguinea abundare connotat, vel ab inſigni efferveſcentia in corde, qua multæ partes ſanguinis ſulphureæ aduſtionem patiuntur, vel à fermento lienis aductas partes totius ſanguinis volatilitate, & ſua efficacia ita diſgregante, & ad actum ſecundum reducente, ut verè dici poſſit ſanguinem bile abundare, cùm actu in ſanguine ſuas exerceat facultates, itaut præ copia tota in hepate ſeparari non poſſit, ex quo cum refluo ſanguine circulando hunc impartita tenuitate ad inſignorem efferveſcentiam in corde ſuſcipiendam diſponit, unde ſemper abundat bilis generatio, cujus activitate acidum in maſſa ſanguinea hoſpitans enervatur, cùm ſit proprium ſalis alkalici in bile latitantis aciditatem alterius ſalis propriam accedentibus debitis diſpoſitionibus modificare, & etiam extinguere. Et hoc experientia comprobatum remanet, cùm videamus corpora melancholica multo acido referta ſanguinis craſſitiem obtinere, cùm proprium ſit acidi coagulationem quamdam inducere, quæ in humoribus fluidis ad ſolam craſſitiem terminatur; è contra verò bilioſa tenuitate ſanguinis gaudent, unde neceſſe eſt concludere bilem acidum incraſſans vel non admittere, vel enervare. Ex hujus acidi defectu ſaltem in debita quantitate in præfato Patiente non defertur ab arteriis illa portio ſeri acidi ad glandulas interiores tunicæ ventriculi, quæ eſt neceſſiaria non ſolùm ad conſervandum proprium fermentum acidum, ſed etiam ad perficiendum illud fermentum humorale, quod in eis præparatur, & præparatum paulatim fluere permittitur pro appetitus excitatione conſiſtente in corrugatione fibrarum nervoſarum ventriculi ab eodem acido facta, quæ in caſu noſtro cùm deficiat, tam ob acidi diminutam copiam, quàm ob ejus parvæ copiæ actionem impeditam à multo ſero continua inappetentia Patiens affligitur. Ab eodem acido deficiente tollitur illa alimentorum comminutio ad perfectam eorumdem elixationem in Ventriculo neceſſaria; quapropter particulæ craſſiores integræ manent, quæ admixtæ cum parte aquoſa in viſcum quemdam tranſeunt eo modo, quo Terra aquæ admixta viſcoſitatem acquirit, ut pro cœmento inſerviat, & hoc modo verificatur hepar calidum ventriculi calorem lædere, nempe per bilem, quæ in hepate colliſitur, & quæ cenſetur calida; fermentum enim excitans appetitum, & alimentorum concoctionem promovens in ventriculo læditur, non quidem propriè per calorem bilis, ſed per ſuum ſal lixiviale, quamvis à calore hepatis dictum fermentum poſſit lædi propriè, dum ab hoc diſſipatur, & reſolvitur per nimiam attenuationem. Hujus materiæ viſcoſæ expulſio ad inteſtina impeditur non elevato fundo ventriculi, quantum ſufficiat ad ejuſdem expulſionem impedito ab oppreſſione ejuſdem materiæ, renitente etiam ſua viſcoſitate, qua fibrarum qualiſcumque conatus deluditur. Hinc eſt, quòd ſolùm pars ſubtilior à parvo illo acido, & à motu inteſtino ſuarum particularum fermentationem conſtituentium ad perfectam elixationem ducta expellitur ſecum aſportando portionem materiæ craſſæ, quæ in ea ſupernatat, nec fundo ventriculi adhæret, hæc inteſtinum duodenum ſubiens à concurſu, & mixtione bilis ſummè volatilis magis attenuatur, & incaleſcit, ut cordi conſignata eam rarefactionem, & calorem contrahat, quæ eſt propria bilis, unde in Maſſa ſanguinea ejus exuberantia, prout ſuperiùs dicebam. Materia craſſa in Ventriculo remanens, & in dies magis, magiſque ſemper aucta gravis, & moleſta illi evadens, ad conatum pro expulſione determinat, unde à tali ſtimulo contractis fibris illius fundum elevantibus verſus orificium ſuperius, ejuſdem materiæ expulſio intenditur, in quo conatu inteſtinum duodenum ad ſuperiora attractum, coadiuvante motu ſuo periſtaltico, copiam bilis in ventriculo eructat, quæ unà cum materia viſcoſa foras protruditur. Et quamvis videatur hæc materia craſſa alimentorum reliquia pro appetitu excitando eſſe idonea, cùm ex multorum ſententia acidum ventriculi in reliquiis alimentorum intra cavitatem ejuſdem fermentatis ad acidi exaltationem conſiſtat, in hoc caſu locum non habet, quia talis materia craſſa debita comminutione privata ob rationem ſuperiùs allatam ea caret fermentatione ad acidi exaltationem neceſſaria, unde potiùs in putrilaginem quamdam, vel excrementum vitioſum, quàm in fermentum abit, & viſcoſitas acidum fixans,

& arctè uniens cum terreſtrioribus partibus illud exaltari, & volatilizari prohibet, & ita nec fermenti naturam induere poteſt.

Sanguis dictis particulis retorridis, & bilioſo ſale lixivio impregnatus per cerebrum, ſeu potiùs per ſubſtantiam membranarum circulando, portionem dictarum particularum ibi deponit, quæ dato tempore exaltatæ, tam à cerebri fermento, quàm à calore illius proprio, dictas membranas feriendo mordacitate ſalis lixivii propria, ſenſationem triſtem efficiunt, quæ dolor dicitur ſine vehementia, & intenſione, dum dictæ particulæ ſeroſitati miſcentur, cujus maxima eſt copia ubi bilis diſſolvens adeſt in ſanguine, & ab hac acrimonia mitigata dolorem ſine dictis qualitatibus inferunt. Particulæ bilioſæ præfato modo exaltatæ fermenti indolem ſuſcipientes ſanguinem per membranas circulantem ad majorem effervescentiam ducunt, qua turgeſcens tranſitus anguſtiam ſibi parat, proindèque in vaſis cumulatus ea diſtendit, & membranas quibus annectuntur diſtrahendo, fibras nerveas divellit ad invicem, quod non poteſt contingere ſine triſti ſenſatione, & quia talis divulſio non eſt violenta, ideò etiam dolor eſt ſine vehementia, & punctura: Facilis autem eſt bilioſi excrementi depoſitio, quia ſanguis eſt raræ texturæ, & ob acidi mortificationem parvam habet conſiſtentiam, & unionem facilè ſolubilem, unde particulæ ejus facili negotio ſeparantur, & maximè excrementa diſgregationem paſſa per præcipitationem cui donatur materia retorrida ob aliqualem condenſationem in aduſtione contractam, per quam gravitate ſuſcepta ab aliis partibus facilè ſeparatur, & in capite redditur magis facilis iſta ſolutio à calore, quo cerebrum ob copioſum ſanguinis affluxum qualificatur, vel quia viæ magis anguſtæ tranſitum materiæ retorridæ impediunt, ut in dictis partibus cogatur remanere. Stipticitatis, ſive extremæ alvi adſtrictionis cauſa colligitur à ſuperiùs dictis, nempè à ſolo deſcenſu chyli tenuioris, & purioris ad inteſtina, à quo fœces ſeparantur dum in his perficitur, & ex fœcum paucitate ſtipticitas oriri poteſt, cùm earum quantitas ad lubricitatem faciat, quare qui multùm edunt lubricam ferè ſemper habent alvum, pondere enim inteſtina ad citatiorem, & validiorem motum periſtalticum ſtimulantur, unde fœcum expeditior, & citatior expulſio, & deficiente hac cauſa in fœcum parvitate neceſſariò ſequitur ſtipticitas, cui ſupplet vomitus expellendo illam materiam craſſam, quæ deſcendendo ad inteſtina copioſam fœcum quantitatem ſubminiſtraret; accidit etiam, quòd chyli portio deſcendens ad inteſtina ita ſecundùm portionem humidam attenuatur, ut tota humiditas unà cum chylo lacteas venas ſubeat remanentibus fœcibus ex ſuccis, per quod iſtarum motus fit tardior. Animi deliquia ſuccedunt quia ſanguis ex ſui natura fervidus in corde adeò ebullit, & ſpiriteſcit, ut plures hujus ſpiritus fibras interiores cordis ventriculorum parietem veſtientes ingrediantur, itaut præ quantitate juncti illis, qui dictarum fibrarum motui inſerviunt, quamdam plenitudinem in eis conſtituant auctam à fervore adjunctorum ſpirituum fervidiſſimi ſanguinis, per quem effervescunt, & turgent cum augmento plenitudinis, à qua ita diſtenduntur dictæ fibræ, ut contrahantur, & in contractione minuitur ita cordis motus, ut animi deliquium ſuccedat; Fibræ enim dictæ ad cordis motum concurrunt, ſicuti fibræ muſculorum ad motum aliarum partium. Poteſt etiam hoc Symptoma produci à bile in Ventriculo delata, dum acrimonia ſua attenuando materiam viſcoſam in eo cumulatam, craſſos elevat vapores, à quibus preſſus nervoſus plexus in orificio ſuperiori Ventriculi inſertus preſſionis ſenſum communicat nervis cardiacis, cum quibus connexionem habet, & ex horum preſſione cordis motus minuitur, ut ſanguis rarefieri non poſſit, nec totus inſtillatus exprimi, unde gravatum cor patitur, & vires ſub animi deliquio deficiunt, & ab eadem gravitate intendens ſe liberare, tremulo motu ſanguinis reſidui pondus conatur excutere, & hoc modo puto contingere animi deliquia, & tremores cordis extra paroxyſmum doloris, in actu verò iſtius poteſt alia conjungi cauſa, nempè compreſſio principii nervorum cardiacorum facta à corrugatione membranarum cerebri in actu doloris, per quam tota cerebri ſubſtantia veluti comprimitur, & etiam porroſitates nervorum principiis correſpondentes, & per quas nervi ſpiritus animales recipiunt, unde languor totius corporis, qui ſæpiſſimè dolores capitis concomitari ſolet, & ſi in tali caſu porroſitates nervis cardiacis correſpondentes ita comprimantur, ut non recipiant debitam quantitatem ſpirituum neceſſariam ad illius motum ordinarium, neceſſe eſt, ut hic minuatur, & deliquium ſequatur, ob rationem ſuperiùs dictam. Poteſt etiam hoc ſymptoma contingere, ex eo quod in actu doloris ſucco nervoſo miſceantur aliquæ particulæ craſſiores illius materiæ aduſtæ, quæ aliqualem obſtructionem in principiis prædictis nervorum cardiacorum pariendo, modo dicto deliquium animi efficiat, vel quod in emporio ſpirituum commixta materia ætherogenea aduſta, eos irritando agitet tali motu, ut impediat ingreſſum in nervorum ſubſtantiam & eorum quantitatem neceſſariam ad motum naturalem excludat, unde animi deliquium, & ingrediente eadem materia ætherogenea in nervorum cardiacorum ſubſtantiam, eadem agitatione introducta in ſpiritibus illam irradiantes inæquali, & inordinato motu moveatur, & cordis tremorem efficiunt. Ex his omnibus concluditur bilis abundantiam, & activitatem eſſe omnium ſymptomatum radicem, cùm hæc abſorbendo acidum inappetentiam, & alimentorum indigeſtionem provocet, cùm craſſorum humorum generatione dolorem capitis efficiat, & animi deliquia, & alvi adſtrictionem mediatè ſaltem inducat, & effervescentia inordinata flatus elevet. A depravata tamen concoctione, non eſt reiicienda infirmitas fibrarum ventriculi, ad excludendam materiam utpotè valens coadjuvare excrementorum craſſorum generationem, & ventriculi coinquinationem, ex nimia mora alimentorum, & excrementorum, unde patet in primis bilem eſſe temperandam, & ejus copioſam generationem impediendam, ventriculum corroborando, & caput, & in actu capitis doloris, eum mitigantia ſeligenda ſicuti, quæ deliquio, & tremori cordis medentur uſurpanda.

Quod aſſequi opportunis remediis poſſe ſperarem, verùm prius ſublevandus ad excrementorum ſarcina ventriculus, & inteſtina, quod fieri non poterit niſi præmiſſa aliquali præparatione eorumdem.

Et in primis exhibito Crem. tart. ad ʒ. v. cum ʒ. i. ß. tart. vitriol. poſtea per tres dies exhibendo hanc mixturam. ℞. *Syr.* de duab. Acetoſ. 5. an. ℥. i. crem. tart. vitr. ʒ. i. Aquæ meliſſæ, Abſynthii an. ℥. ii. ß. m. pres tres dies hæc continuanda, & reiterandum ſupradictum medicamentum tartari; his ſuccedat Aqua Tetutii per vi. dies cum debito vehiculo. Sic expiato ventriculo, & inteſtinis, bilis corrigenda, & ſi ventriculus ab herbarum ſuccis, ut Acetoſæ, Borag. & Malvarum non exacerbaretur, eſſent valdè opportuni, quo ſuccedente, decoctum in jure dictarum herbarum prius contuſarum, & poſt coctionem expreſſarum cum ſpir. vitr. dulcif. propinandum. Vel hic pulvis exhibeatur. ℞. Salis prunellæ ʒ. i. Antim. diaph. gr. xvi. Marg. præp. ℈. i. Raſuræ eboris ʒ. ß. m. ſuperbibendo ℥. vi. juris cum gutt. viii. ſpir. nitri, fugienda enim in hoc caſu illa medicamenta meo judicio, quæ bilem emendant, ſed etiam acidum potenter imbibunt; nam magis exhauritur ab his illud ventriculi debile; Margaritæ verò majori acido imbutæ, non ſunt in hoc caſu timendæ; ſicut nec raſura eboris, imò ultra quod bilis acrimoniam frangunt, robur fibris nerveis ventriculi addunt, & in his inſiſtendum per 15. dies, omni tertio die ſupradictum medicamentum purgans tartari reiterando, quibus addendum pro integra ventriculi reparatione, & bilis contemperatione uſus aquarum acidularum S. Mauritii, & in harum defectum ſerum Capr. cum ſpir. ſalis dulc. vel lac deſtillatum cum Portul. Plantag. Acetoſa, ad ℔. i. addendo Vitrioli martis ℈. i. & pro coronide his peractis remittendum acidum ventriculi, & venarum cum jure, cum ſucco limonum, vel granatorum, vel cum ʒ. i. ſalis prunellæ per xv. dies aſſumpto; Pro dolore leniendo fomentatione lactis, in quo bullierint fol. Verbenæ, vel Phlegmate vitrioli, cum ſale prunellæ, & ſucco nenupharis nihil præſtantius judico; alia etiam refrigerantia capitalia extrinſecus adhibita, vel per fomentationem, vel per irrorationem, ſanguinis effervescentiam compeſcendo doloris mitigationi ſunt proficua; Pro animi deliquio avertendi ſunt vapores

frictio-

frictionibus, ligaturis, & cucurbitulis ſiccis, & ſuavi odore refocilandus æger unà cum ſequenti mixtura. ♃. Aquæ cinam. Theriac. Totius citri an. ℥. I. Meliſſæ ℥. ii. Conf. Alchermes ʒ. I. Aquæ vitæ Mathiol. ʒ. ß Elixir vitæ ℈. I. m. & per cochlearia frequenter exhibenda, Theriaca cum aqua cinamomi idem præſtat. Alvi adſtrictio ablata cauſa ceſſare debet, quæ ſi perdurat Clyſteribus ex lacte, vel ex Oleo amigdalarum dulcium moderanda, fugienda verò laxantia per os, quia, & fibras ventriculi laxant, & enervant, unde alimentorum difficilis expulſio, & acidum etiam mortificant. Victus ratio medicamentis correſpondeat.

CONSULTATIO II.

De dolore Capitis continuo à cauſa externa calida proveniente.

Mercator temperamenti calidi, & ſicci ad omnes actiones corporis, & mentis promptus ſummè, longum iter aggrediens equitando æſtivo tempore vigente calore intenſo contracta (urgente neceſſitate) mora ſub radiis ſolaribus, correptus fuit dolore capitis in anteriori regione ejuſdem valdè intenſo, & continuo, itaut neque per minimum ſpatium temporis ab eo immunis per annum extiterit, & nullis ceſſerit remediis; à levi cauſa calida, vel frigida exacerbatur, & tunc nec lucem, nec motum, nec ſonum, nec odorem, etiam vini, ſine notabili læſione ferre poteſt, & ſemper poſt cibum augetur.

Hemicrania affligi hunc Patientem, dolor in anteriori ſolùm capitis parte certò oſtendit, & per eſſentiam hoc ſymptoma dictæ parti ineſſe, cauſa extrinſeca, à qua immediatè fuit affecta perſuadet cum hac ablata per longum tempus perduraverit, & magis comprobat doloris diuturnitas, & continuatio, ſicuti dolor partem capitis ſenſitivam, quales ſunt membranæ ſuam ſedem eſſe deſignat unà cum objecto ſenſibili improportionato, à quo laceſſitæ triſti ſenſatione afficiuntur, cum continui ſolutione conjuncta; Pro ſolutione verò, non eſt intelligenda diviſio partium, quia hæc dolorem ſecum trahit in actu diviſionis, & facta diviſione ceſſat, ſed intelligenda eſt diſtractio partium, quæ ſolvit continuum, dum hujus natura majorem contiguitatem in partibus requirit, quam earum diſtractio non permittit.

Hujus ſymptomatis cauſa, ſicuti eſt manifeſta, cùm fuerit calor extrinſecus aeris, & Solis, ita modus illius operandi dolorem continuum, & habitualem ea etiam remota, eſt valdè occultus, & magis talis apparet, cum in hoc caſu locum non habeat communis Doctorum ſententia explicans modum, quo morbi inducti à calore eo etiam remoto continuent adhuc, fundata in vi attractionis humorum ad partem excalefactam, quorum virtute, vel copia morbus durationem acquirit: nam in præſenti caſu reiteratæ purgationes, & ſanguinis miſſiones etiam à parte affecta humorum copiam, nec in toto, nec in parte redundare pluſquam certò nobis perſuadent. Unde in dilucida cauſa tanti ſymptomatis, Vvillisii fundamentum mihi ſolùm videtur ſufficiens, ab eo deſcriptum in parte ſecunda Pathologiæ cap. I. de Cephalgia, & eſt à cauſis externis talem debilitatem, & enervationem in fibris membranoſis induci, ut proprium humorem regere, nec alienis incurſibus reſiſtere valeant. Hujuſmodi debilitatem contraxit noſter Patiens, & radicatam puto in ſiccitate à calore membranis cerebri impartita, per quam majorem duritiem, & conſequenter reſiſtentiam adversùs vim obviantium corporum contrahunt, & unà cum his pororum conſtrictionem, membranarum enim proprium eſt, dum exſiccantur corrugari, & in corrugatione meatus, & poroſitates earum conſtringuntur. Hinc eſt, quòd ſanguis per membranas ope vaſorum illis annexorum circulans, ſui motus vim non ſolùm vaſis, per quæ diſcurrit, ſed annexis membranis communicat, quibus reſiſtentibus ob contractam duritiem motus impulſus majori efficacia imprimitur, ut diſtractionem partium faciat, ex qua dolor, & hanc præcipuè ab arteriis accipere valent, quæ ſua pulſatione non poſſunt non trahere, & ſimul diſtrahere membranas, quæ renitentes ob duritiem, diſtractionem cum majori impetu, ideoque doloroſam experiuntur; Pari pacto effluvia ſanguinea cum impetu in membranas irruentia, eas movent, & violenter, dum duritie contracta reſiſtentiam ponunt. Obſervamus enim corpora violenter mota, ſi incidant in corpora, quæ reſiſtant, ea dilacerare, & devaſtare, ſi verò in mollia, ſui motus violentia deperditur, nec præfata in ea inferunt, quod apertè patet in glande tormentorum, quæ violenter exploſa in cumulum lanæ, ibi remoram ſuæ violentiæ invenit, in corpora verò ſolida incidens, ut muros, & ædificia, ea funditus evertit, non alia ratione, quia corpus cedens paulatim, & per diverſa momenta, & in diverſis partibus impetum corporis violenter moti in ſe ſuſcipit, & quantùm motus aliis partibus imprimit, tantùm de ſuo deperdit, idcircò pluribus partibus communicatus ita minoratur, ut, amiſſa violentia, impetus etiam ceſſet, & motus; corpus verò reſiſtens, quia eodem momento ſecundùm eaſdem partes, & totum ſimul impetum ſuſcipit, idcircò non habens tantam reſiſtentiam neceſſariam ad irritum reddendum dictum impetum, cogitur corpori violenter contra ſe moto locum cedere, & per hoc ſcinditur, dilaceratur, & ruit; Pari pacto membranæ, duritie contracta, motui ſanguinis arteriarum, & effluviorum reſiſtendo, diſtractionem violentam, quia renituntur, circa eaſdem partes, & eodem momento, & totam ſimul patiuntur, cui ſubſequitur dolor à pororum conſtrictione auctus, cum continuò fluat per interſtitia, vacuitates, & poros membranarum humor, vel ſeroſus, vel ſuccus nerveus, pro earum nutritione, qui anguſtiam viarum inveniendo, impetum in eos facit, ut introducatur, & in hoc impetu dilatatæ violenter partes membranarum triſti ſenſatione afficiuntur, coadjuvante humoris caliditate, & forſan ſalſedine propria temperamenti bilioſi, quale ſupponitur illud hujus Patientis, quæ vel aucto motu, ut eſt proprium caloris, vel vellicando, ut eſt proprium ſalſedinis, diſtractionem partium ſemper majorem operantur, & conſequenter dolorem augent; Nec mirum quod à continuo affluxu materiæ humoralis non ceſſerit dicta ſiccitas, quia conſtricti à corrugatione pori ſufficientem ad humectationem copiam non admittunt, & commotio in parte à dolore facta, vel virtus elaſtica, qua pars diſtracta ad ſuum ſtatum revertere ſtudet, humoris portionem foras expellit; & quamvis hoc modo membranas affici potiùs videatur robur illarum exprimere, placuit tamen debilitatis nomine appellare, quia ubi actiones læduntur, debilitas poteſt dici, cùm imperfectionem importet. Altera hujus ſymptomatis cauſa poteſt aſſignari juxta tradita ab eodem Vvillisio, nempè immutatio fermenti, ſeu temperamenti facta ab eodem calore externo, quæ immutatio in hoc conſiſtit, quòd particulæ ſpiritoſæ fermentum, vel temperamentum proprium membranarum conſtituentes, ubi priùs naturaliter talem diſpoſitionem, & texturam obtinebant cum tali modificatione motus, per quam humorem benignum, & ſuavem ſibi præparare valebant, à calore talis diſpoſitio, textura, & motus alteratus fuit, altera introducta, & alia motus differentia impreſſa, ut non poſſit non præparare humorem cum aliqua acrimonia, qua laceſſitæ continuò membranæ, dum continuò fit affluxus humorum, & continua eſt præparatio illius pro continua reparatione deperditi, continuò etiam triſti afficiuntur ſenſatione; motus verò humoris videtur eſſe vitiatus, & ille fermenti à cauſa calida extrinſeca antecedenti, cùm calor motum inordinatum in re calefacta inducat, & talem motum poſſunt humores, & partes viventes ex vitiata ſua textura conſervare, quæ verò perturbatè, & velociter moventur, majorem faciunt ſenſationem, & in hujus magnitudine, præſuppoſita violentia, poteſt fundari dolor; ſic calor motum ſanguinis accelerans, & turgeſcentiam vaſorum efficiens, quibus diſtractio violentior fit, ideò dolorem auget, quod præſtat alimentum recenter ſumptum, cum ab eo ſanguis magis efferveſcat, ut pulſus frequentia, & totius calor ſuccedens poſt illius aſſumptionem oſtendit, frigus exhalationem effluviorum prohibendo ſanguinem ad turgeſcentiam ducit, ut efficiat id, quod calor, vel acrimoniam illi addendo diſtractioni vellicationem adjungit ad doloris incrementum; ſic lux, ſonus, odores, quia in motu materiæ conſiſtunt, ab hoc impetus diſtrahentis membranas corroboratur, & humor acris generatus violentiùs motus, majorem in vellicando acquirit activitatem, ut dolor acutior, & major fiat.

Pro cujus ſymptomatis curatione patet humectandas eſſe cerebri membranas, & ad priſtinum reducendas, tàm internis, quàm externis, quæ humectantia, humoris contemperationem, vel fermenti reſtitutionem, ſi ab his proveniat inducere poterunt.

Hinc prætermiſſa omni evacuatione per ſeceſſum, & ſanguinis miſſione, cùm nullum adſit horum indicans, & cùm iſta duo majorem ſiccitatem inducere poſſint, contenti erimus leni evacuatione facta per Tartarum, vel Caſſiam, vel ex utroque ſimul mixtis, poſtea alterantibus decoctis cum jure Malvarum, Violarum, Nenupharis, & Lactucæ per ſeptem dies utendum, & replicato uno ex dictis medicamentis, Aqua Villenſi cum ſuo vehiculo tentanda humoris mitigatio, & humectatio partis per decem dies & ſymptomate non remittente, ad uſum lactis Aſinini per duos menſes deſcendendum, quòd ſi evaporatione ſua morbo augmentum præberet, illud Vaccæ coctum cum aqua Violarum ei ſubſtituerem, & ſi nec hoc modo ſolaminis eſſet, ſerum caprinum cum ſucco lactucæ, & nenupharis eſſet ſubminiſtrandum per 40. dies, vel ante ſulphur anodynum vitrioli præmittendum ad gr. viiii. vel x. & per intervalla ante ſomnum Nepentes gr. ii. in Conſerva florum Nenupharis exhibenda ad contemperationem humoris, ſedationem motus cujuslibet inordinati, & ad ſymptomatis mortificationem, & pro integra extirpatione, & perſeveratione, per aliquot dies utatur Aqua, quæ tempore Martii extillat à radicibus nucum exciſis, cum ſucco cancrorum fluviatilium, & gummi animæ, loco ſucci poteſt ſubſtitui pulvis eorumdem Cancrorum, vel ſuccus Verbenæ in Julio collectæ, vel pulvis radicis ejuſdem. Exterius ſtillicidia ex decocto Malvarum, Violarum, Nenupharis, lactucæ, Juſquiami omni mane, & ſero repetenda ante cibum erunt; & horum vice Lac ſupponendum tepidum & medicatum, cum aliquibus ex prædictis ſimplicibus, vel ſucco Cancrorum prædictorum; Victus ſit refrigerans, & humectans omnia calida alimenta fugiendo, & præcipuè Vinum niſi multa aqua temperatum, utatur Pulmentis ex pane cum lacte coctis.

CONSULTATIO III.

De Dolore capitis ? Univerſali nervorum debilitate, & Emaciatione.

Religioſus temperamenti quo ad totum율 bilioſi, calidi, & ſicci, capitis verò humidi, vigeſimum ſecundum annum attingens, cœpit conqueri de capitis dolore, qui Per acceſſiones eum affligebat, nunc continua ejus afflictione detinetur, & ſæpè augetur, & aliquando tam intenſe, ut nec adſtantium vocem ſubmiſſam tollerare poſſit, nec lucem, & hujuſmodi augmentum à qualibet levi cauſa externa, vel frigoris, vel caloris habetur, apparente ſputi copia incipit levari, & eo continuante ad talem gradum devenit, ut quietè vitam degat, aliquando urinæ copiam emmittit, vel alui fluxu detinetur bilioſo, & ſi non appareant tunc doloris intenſi inſultus prolongantur; & ſi in iſtis ſuperveniant, minuitur citiſſimè. Poſt tres annos ab initio hujus intenſi doloris, nervorum debilitate correptus fuit, ut ſine baculo greſſus dare non poſſit; Membra quotidiè emaciatione extenuantur, & quandoque circa autumni medium frigore invaleſcente, febre acceſſiones faciente quotidie angitur cum aliquali extremorum refrigeratione in principio acceſſionis breve temporis ſpatium, cui ſuccedit calor moderatus ſine acrimonia, & inquietudine.

Seroſam colluviem doloris hujus contumacis, & per eſſentiam facti eſſe cauſam, à ſeroſæ materiæ expulſione per ſputum levamen, ſatis abundè manifeſtat, ſicuti copioſus fluxus urinæ retentus dolorificos inſultus prolongando comprobat; abundans ſeroſitatis proventus habetur tam à bile, à temperamento calido in copia cumulata in mordacitate, acrimonia, & volatilitate peccante, quibus materiæ chyloſæ portionem humidiorem in duodeno receptam adeò ſcindit, & attenuat in minima, ut maxima fluxibilitate impartita cogatur abire in ſubſtantiam aquea fluxibilitate donatam; & dum tota humida in aquæ valdè fluxibilis naturam abiit, ſeri copia etiam ſuppeditatur, cum multa ſit in chyloſa maſſa humiditas; inſunt tamen huic ſubſtantiæ ſic diſpoſitæ copia partium calidarum, & ſulphurearum ab alimentis acceptarum, quibus prædicta ſubſtantia vivificatur, & ſecundùm ſe totam apta eſt deſtinatis officiis ſupplere, & quia à calore cordis in hoc Patiente excedente, funditur magis materia humida in duodeno à bile actuata, majorem acquirendo fluorem, ſeroſitatis etiam indolem magis acquirit, & ſecundùm extenſionem dilatata majorem ſeri copiam importat; & totam ſanguinis maſſam dilutiorem reddit, hæc ſeri copia particulis utilibus impregnata nutrimento partium inſervit, & ubi eas in hoc munere impenderit reliquum illius tamquam inutile corpori humano, & excrementitium quoddam foras remanet eliminandum, ad quod dum diſponitur media ſanguinis circulatione, iſtius excrementa à perpetua conflagratione, vel per aduſtionem particularum generata, & condenſata, vel per congreſſum acidi, & alkali in eo latentis effervefcentia præmiſſa coagulata abſorbet, & dicta circulatione partes multas perluendo, ſordes ſuæ natritionis reliquias, & fœces ſecum ferendo diverſa excrementa ſuo ſinu colligit, unde acris, & mordax, & ſalſa quandoque evadit dicta ſeroſitas, ſi iſta modum exceſſerint. In noſtro Patiente retorridas particulas bilis ſale lixivioſo refertas ideòque mordaces abundare temperamentum bilioſum perſuadet. Circulante ergo ſanguine cum hoc ſero bilioſo ſale impregnato inutili, & expulſioni deſtinato per caput, & ejus membranas in quibus ſolùm fit dolor, quia iſtæ ſolùm ſunt ſenſu præditæ in iſtarum poroſitatibus hujuſmodi ſeroſitatem deponit, quam cùm venæ totam non poſſint abſorbere, cum ſanguis arteriarum fluvidior, & calidior ratione temperamenti factus celeri motu, & in copia ad has partes fluit, & ideò venæ non ſufficiunt ad recipiendum in ſe totum, quod in una expulſione ab arteriis fuit eructatum. Hinc remanente parte ſeroſitatis in membranis, mordacitate has vellicando dolorem infert parvum, & tolerabilem, dum parva portio ſeri detinetur, quando magna ſegregatur, & imbibitur à membranis dolor ob agentis potentiam à quantitate auctam intenſionem acquirit; ſegregatur autem in magna quantitate, quando hujus abundantia, & plenitudo colligitur ob deficientem excretionem per urinam ſufficientem ad impediendam plenitudinem ſeroſam, vel quando advenit aliqua cauſa externa hujus ſegregationem adjuvans, ut eſt calor qui magis maſſam ſanguineam fundendo præcipitationem ſeroſitatis efficit, & frigus condenſando exprimit à maſſa ſanguinea abundanter ſerum, eo modo, quo lac coagulatum ſeroſitatem à cæteris partibus ſegregatam ſeorſim fundit. Si verò contingat huic ſeroſitati lympham ad cor per vaſa lymphatica reducem venarum medio conjungi, & una ſimul in membranis cerebri fixari, & moram trahere, cùm lympha ſit acida, & ſeroſitas illa alkalicis particulis ſcateat, ut patet in urina, cujus illa eſt materia, ex congreſſu horum duorum pugilium acidit effervefcentia immoderata, à qua acutius fibræ nerveæ membranarum mordentur, & etiam in eiſdem turgeſcentia inducta, multùm diſtenduntur, uſque ad continui ſolutionem, per quam mordicationis dolor augetur, addita alia cauſa dolorifica, & ab hoc facilè eſt colligere cauſam intenſionis extremi doloris in noſtro Patiente. Eo modo quo ſeri copia deponitur in membranis, ſegregatur etiam in ſubſtantia corticali cerebri, unà cum materia generationis ſpirituum opportuna, & per poros ſubſtantiæ medullaris ad nervos tendit, quorum interſtitia inter fibrulas, ex quibus componuntur implendo, liberum ſpiritibus cum ſucco nervoſo tranſitum impedit, unde impotentia motus, deficiente inſtrumento principali ad illius executionem; eadem cauſa contingit Emaciatio, quia licèt ſuccus nervoſus non nutriat partes, inſeruit tamen ad excitanda earum fermenta, & ad illorum motum perennandum, cujus miniſterio, & præparant, & perficiunt materiam à ſanguine ſubminiſtratam in verum alimentum, omnes enim naturæ actiones ſunt in motu, unde ceſſante motu fermentorum, ceſſat & partium nutritio, ille autem ceſſat, non tranſmiſſo ſpiritu animali ad eas per occupatam à ſeroſo latice in nervis viam. Febris inſultus circa medium autumni promoventur à pituita in inteſtino duodeno cumulata, & ſaliva ibi incraſſata, quæ à bile maximè, unà cum chylo attenuata eaſdem vias lactearum eo præunte ſubivit, & à frigore autumni accedente, ſuæ reſtituta craſſitiei, cum reliquo ſanguine circulando præ viſcoſitate, & craſſitie cavitati alicujus vaſis parvi infixa remanſit, præcludendo

dendo curſum advenienti humori, qui coactus ibi ſtagnare, fermentatione degeneres à natura boni humoris qualitates induit, aptas inſervire pro fermento, & ibi turgeſcens acquiſito impetu obſtaculum humoris craſſi pertebrando ſanguini miſcetur, præternaturali fermentatione in eo inducta, ex qua febris, & quia materia impediens viam poſt perterebrationem primævo ſtatui ſe remittit, adhuc inſervit pro impedimento, ut adveniens humor eodem modo alteratus termino unius diei, in ſubſequente ſimilem renovet paroxiſmum; & quia in fermentando non habet violentiam, hinc etiam febris intenſa non evadit, imò cum parvo calore remiſſa, & quia primo in exitu, vapores craſſiuſculi, qui ſunt portiones humidi attenuati exeunt, & cordi communicati, ejus liberum motum impediendo debitam etiam ſanguinis rarefactionem impediunt, & calorem debilem in eo excitari permittunt, qui non durat in ſanguine donec extremas partes attingat, unde eo remiſſo magis iſtæ refrigerantur, & vaporibus diſſipatis à calore cordis, & ab aucta effervescentia, per mixtionem in ſangine aliarum particularum fermentativarum humoris alterati, calor ſubſequitur.

Cauſis horum ſymptomatum ſic dilucidatis curativæ indicationes apparent, finem tamen perfectæ ſanitatis per has aſſequi erit, difficilimum, & ſatis erit vehementiam illorum modificare, etiam longo remediorum multiplicium uſu: Primò, ergò ſeroſa colluies radicitùs eſt exſiccanda; quòd poterimus aſſequi præmiſſa priùs univerſali purgatione per Hydragoga, cum ſanguinis miſſione; decocto exſiccante cum China, Salſa, Sandalis, & Viſcoquercino, procurando ſudorem conſueto Hypocauſti artificio, ſi ſponte non ſuccedat, & in hoc perſeverandum per 40. dies, ſi vires perdurare poſſint, quibus non ſtantibus, non omni die, ſed interpolatim pro earum menſura provocandus ſudor; Decocto terminato, ad Acidulas, tamquam ad ſingulare, & unicum remedium confugerem, cùm valeant bilis acrimoniam infringere, & volatilitatem fixare, & ſeroſi laticis reliquias per urinam ducere, ſanguini majorem conſiſtentiam tribuendo, qua non ita facile ſeri ſeparationem permittet; & ſi hujus remedii adminiſtratio impediretur, aquam boraginis, acetoſæ, Capil. ven. cum vitriolo Martis medicatam redderem, & ad libras quinque, vel ſex propinarem, & ſecuta iſtarum expulſione per urinam, inſiſterem in harum uſu per duodecim, vel quindecim dies; & poſtea contemperandus ſanguinis fervor, & bilis acrimonia, ejuſque volatilitas fixanda cum ſucco hordei diſſoluto in aqua Plantaginis, additis viii. guttis ſpiritus ſalis dulcific. vel balſami ſalis, & præmittendo bolum Diaſcordii Fracaſt. ad ʒ. 1. additis gr. xii. Antimonii diaphoretici eadem tempore hora una, vel duabus ante cœnam; ad corroborandum caput capiat ʒ. 1. ſequentis pulveris cum aqua liliorum convallium ♃. rad. Peoniæ maris ℥. ß. Coral. rub. præp. Margar. præp. Eboris an. ʒ. 1. Bezoarticis lunaris ʒ. ß. Salis verbenæ, Cranii humani an. ℈. 1. m. & hæc duo remedia per viginti, & triginta dies continuanda; Et pro majori præſervatione conſulo, ut omni menſe aluum ducat cum Caſſiæ ℥. ß. & Magiſterii Ialappæ gr. vi. & per tres dies poſt tale medicamentum utatur hoc pulvere ad urinam provocandam ♃. Millepedum præp. ʒ. 1. Ocul. Cancr. ʒ. ß. S. p. & cum jure, vel aqua Acetoſæ ſumatur, vel cum aqua Betulæ, in qua infuſa continuè maneat radix Veronicæ tempore Junii collecta. & radix Verbenæ Julii tempore pariter collecta. Pro febri (cum Æger nunc ea ſit liber) nihil dico, ſi tamen venturo Autumno reverteretur, eo tempore uſum ſalis tartari Chalybeati laudarem cum Aqua Capil. Ven. & Agrimoniæ ad obſtructionem tollendam.

Victus ratio ſit refrigerans, & incraſſans, vinum præcipuè fugiendo generoſum, & omnia Aromata, & hanc à Medicis aſſiſtentis prudentia dirigendam relinquo.

CONSULTATIO IV.

De Vertigine.

Nobilis temperamenti calidi, & humidi, denſi habitus, vino, & etiam generoſo in copia aſſuetus, paſſus ſemper fuit deſtillationem ad fauces, & os ſine alio incommodo, quam eam expuendi, modo agit annum circa ſexageſimum, & contigit in loco commoratum fuiſſe ſatis calido, ubi multum incommodi perpeſſus eſt, poſtero die vertiginoſo affectu correptus fuit, qui per intervalla, ſpatio unius anni revertebatur. Nunc factus eſt frequens, quamvis modò plùs invaleſcat, cum oculorum obſuſcatione, ferè ſemper tamen omnia in gyrum verti obſervat, & niſi baculo inhærens, deambulare non poteſt, ut caſu caveat.

Vertigine affici hunc Patientem nobilem colligere licet ab eo, quòd omnia ei in gyrum verti videantur, quod ſymptoma conſiſtit in circumvolutione ſpirituum in gyrum facta, qui motum ab objectis externis impreſſum, cùm hoc circulari motu conſervantes, ad ſenſum communem pervenientes in ejus ſede motum ab objecto externo receptum imprimunt, ſed unà cum proprio circulari, unde ſenſus communis, ſicuti per primum rem, qualis eſt in ſe, percipit, ita per ſecundum in gyrum duci apprehendit, quamvis res non moveatur, unde dicitur eſſe ſymptoma imaginatricis depravatæ, non ratione ſui, ſed ratione inſtrumenti, decipitur enim apprehendendo res circumagi, quia per motum ſpirituum tales repræſentantur.

Cauſa hujus depravati motus ſpirituum eſt humor ſeroſus jam deſtillationem pariens, dum à calore externo ita dilatati fuerunt pori cerebri, & à ſanguine ſegregata magna copia ſeroſitatis, ut copioſè nimis hæc in ſubſtantiam cerebri exundaverit, una cum latice ſpirituum generationi, & eorum vehiculo inſerviente, qua copia ſeri impeditus in aliqua parte ſpirituum motus ad ſui emporium, hi regurgitando, & allidendo craſſioribus partibus ſubſtantiæ cerebri impervis, in gyrum moti fuerint, & ad talem motum obvios quoſcumque ſpiritus, & totam eorum maſſam coegerunt, & quia à calore cerebri diſſipata fuit materia ſeroſa in vapores, vel expulſa ad ventriculos, & ab his ad infundibulum, remanſit liber à tali accidente, quòd vertigo ſimplex dicitur; acceſſiones verò novas paſſus eſt, quia idem impedimentum à ſero poſitum fuit, & quia ratione ætatis ſenilis, craſſiores evadunt humores, & calor minuitur, hinc factum eſt, quòd illapſum ſerum craſſiuſculis particulis refertum non potuerit tam ſubitò tolli, unde novo accedente in locum illius, quòd à debili calore fuit reſolutum, impedimentum adeſt continuum, & vertigo continua; & quia aliquando à dicto ſero vapores attolluntur, quorum portio auget impedimentum, altera violenter movet ſpiritus, hinc etiam vertigo augetur cum oculorum obſuſcatione, dum in gyrum acta tota maſſa ſpirituum, non feruntur ad oculos quantùm ſint ſatis ad viſus ſenſationem perficiendam, & ad percipiendum lucis motum, unde fit altera ſpecies Vertiginis, quæ tenebricoſa dicitur; Et quia eadem ratione circularis motus, non tranſeuntibus ſpiritibus ad nervos aliarum partium, motui animali, & voluntario inſervientium, non poteſt fieri illa contractio muſculorum neceſſaria ad rectum animal conſervandum; ex hoc neceſſe eſt, ut ſuo pondere decidat: Violentia vaporum ad impreſſionem hujus motus inordinati provenit ab eo, quòd ſerum ultrà partes craſſas, excrementa ſalina, & ſulphurea in ſe tollit, quæ facultates viſcerum ab ætate languoris primordia ſuſcipientes in locis deſtinatis ſegregare non valent, & ita à calore attenuata cum parte humidiori impetum acquirunt, cùm ſit proprium iſtorum volatilizatione motum violentum concipere, & etiam ſimul effervescere cum maxima perturbatione; ſymptomatis augmentum haberi à vaporibus brevis ejus duratio oſtendit.

Deſtillatio habetur ab abundantia ſeroſi humoris in hoc nobili Patiente contingente à copia potus, qua ſerum augetur, quòd per dilatatos per naturalem conſtitutionem nimis poros cerebri in ejus ſubſtantiam derivatur in majori quantitate, quam deceat, unde ſuperfluum pro functionibus cerebri ad vaſa excretoria copioſè detruditur, & ab habitu corporis denſo non ſolùm externo, ſed interno augeri poteſt diſtillatio, dum prohibetur illa vaporis tranſpiratio ab arteriis unà cum ſanguine in partes emiſſi, & qui debet poſtea ingredi venas pro circulatione in quibus partibus condenſatus ob calorem minorem, quo donantur dictæ partes reſpectu illius in arteriis exiſtentis coagulatur in aquam, quam poſtea venæ, vel vaſa lymphatica abſorbent, & ſanguini denuò commiſcent in formam humo-

humoris, quòd ab eo exhalavit in formam vaporis; unde ſequitur ſeroſitatem in maſſa ſanguinis augeri, cujus portio in capite ſeparata pluſquam conveniat pro humorum vehiculo, altera tamquam ſuperflua ad ventriculos, & glandulas retiformes; & ab his ad infundibulum tranſmittitur diſtilationem continuam fovens.

Pro curatione hujus ſymptomatis, auferendum impedimentum ſpiritibus viam debitam defendens, ſecundò ſeroſi humoris copia exſiccanda; tertiò caput corroborandum; quartò aliqua proponenda pro ſymptomatis validioris actuali attemperatione, difficile tamen erit his indicationibus ſupplere, quia altas jecit radices morbus, & ætas ad ſui ultimum vicina de bono exitu ſperare non permittit, immò dubitandum eſt de majori morbo.

Facta ergo univerſali expiatione totius per Hydragoga, & ſanguinis miſſionem, tamquam unicum & ſingulare remedium eligendum eſt Decoctum Ligni Guajaci, Viſciquercini, Buxi, cùm Rad. Peoniæ, & Fol. Roſmarini, & Calendulæ, procurato ſudore per Hipochauſtum, & hoc per quadraginta dies, ſufficiet tamen ſudor per viginti, habito etiam reſpectu ad tolerantiam ægri, & ætatis reſiſtentiam, omni octavo die ſummat Pil. Cochia. ad ʒ. ß. cum gr. vi. Magiſt. Ialappæ, quo peracto, incumbendum corroborationi capitis per ſtillicidia capiti aquarum ſulphurearum, vel decocto capitalium ſimplicium, & intrinſecus cum hoc Pulvere ♃. rad. Peoniæ maris ʒ. iii. Ungulæ alcis ʒ. i. Bezoartici lunaris ℈. ii. Magiſt. coral. ℈. i. Salis ſuccini ℈. i. Salis roſmarini, Salviæ an. ʒ. i. Viper. ʒ. ß. m. & exhibeatur in aqua aliqua antipopletica ad ℈. ii. A' Villiſio laudatur ſequens ♃. pul. rad. Peoniæ maris ℥. ii. Flor. ejuſdem contuſ. & ſole exſic. ℥. i. Stercoris Pavonis ℔. ß. Sach. ℥. ii. m. cui ſi addas Sal ſuccini volatile erit magis efficax. Autumno futuro paretur Vinum medicatum cum ligno Saſſafras, Lentiſco, Guaiaco, & Buxi, cum Baccis Juniperi, fol. Roſmarini, Salviæ, Betonicæ, Lactucæ, Cicorei, & omni menſe ſumat ʒ. i. Rad. Ialappæ, quibus ſi non cedat, deveniendum ad Cinnabri Antimonii facti cum ſuo Mercurio, & Sulphure ſeparatim extractis & poſtea per ſublimationem unitis, cujus ℈. ß. cum ℈. i. Bezoartici lunaris in vino, vel aqua Antipopletica erit ſummæ efficaciæ tàm pro materiæ collectæ diſſipatione, quàm pro ſanguinis perfecta dulcificatione, & capitis corroboratione, quorum præparatio ſi non habetur, adhibeatur Sulphur Antimonii, reverberetur in fornace vitri, donec rubeſcat; ab hoc extrahatur tinctura ſpiritu vini, quæ ad mellis conſiſtentiam reducatur, de hac capiet ℈. i. in prædicta Aqua. Fonticulus poterit inuri in ſincibite, vel vice iſtius ſetaceum, quæ ſi morbo non conferunt, damnum non important; Adhibeantur etiam maſticatoria ex maſtice, Nuce moſcata, pyretro, ſicuti Erhyna ex pulvere Betonicæ, & Elleboro albo. Victus ſit rectè commenſuratus morbo, prout Medici aſſiſtentis prudentia determinabit. In actu Vertiginis odoret ſpiritum ſalis armoniaci, Balſamum appleticum; & de ſequenti mixtura cochlearia ſepè aſſumat: ♃. Aquæ lilior. convallium, Calendulæ, Antiparaliticæ an. ℥. ii. Cinamomi ℥. i. Nepentes gr. iii. Syrup. de ſtecade ℥. i. m.

CONSULTATIO V.

De Vertigine.

ILluſtriſſima Matrona ætatis quadraginta annorum temperamenti melancholici, & ad cacochimum vergentis à duobus annis, nulla præcedente ſenſibili in aliqua parte læſione, aurium tintinitum ſentire cœpit, & paulò poſt omnia verti in gyrum ei videbantur, nec recta ſtare poterat, immò in ſella ſedens, caſum timebat, ut ſervas vocaret ad hoc, ut eam cum ſella tenerent, ne caderet: Per intervalla revertit hoc ſymptoma, & aliquando gravitatem capitis priùs ſentit, & ab hoc affligitur magis in æſtate, quàm in hyeme, ſi timor eam ex improviſo ab objecto externo inexpectato corripiat, prædictum affectum incurrit; de vitio alicujus partis non quæritur, menſes juxta conſuetum fluunt.

Satis apertè conſtat de natura affectionis hujus Illuſtriſſimæ Matronæ ex apparenti, & imaginata circumrotatione objectorum externorum ſignum Vertiginis pathognomonicum, quam eſſentialem capiti cenſeo, cùm nullum appareat indicium læſionis alteriùs partis, à qua dependere poſſit; nec vitium ſanguinis eam afficientis facit, quòd ſit per conſenſum, cùm ab eo ſolùm materia ſubminiſtretur, efficientis autem rationem non habet, cùm enim maſſa ſanguinea excrementorum varietate conſpurcetur, præcipuè ſalinorum acidorum à temperamento melancolico cumulatorum, & etiam ab excedenti, ſed naturali aciditate ſucci pancreatici, & lymphæ, portiones iſtorum ſemper ab illa ope fermentationis naturalis excernuntur cum ſero, & contingit quandoque, ut hujuſmodi ſerum unà cum latice ſpiritu vitali impregnato miſceatur, & cum iſto cerebri penetralia ingrediatur, ibique excrementa ſua deponat, eo, vel in vapores reſoluto, vel per conſuetas ventriculorum cerebri, & glandis pituitariæ, & infundibuli vias foras pulſo: remanentia excrementa, dum in ſua fixitate permanent, nullius ſunt incommodi, & quando volatilitatem acquiſierunt à calore cerebrum actuante, motum acquirunt violentum, & inordinatum, quo ſpiritus in gyrum ducuntur tanto impetu, ut recta tendere non valeant ad muſculos corporis, ex quo privantur inſtrumento principali pro regendo corpore, unde neceſſe eſt, ut cadat, niſi alteri corpori adhæreat, & ſpiritus impreſſionem impartitam ab objectis externis ſenſui communi, cum hoc circulari motu repræſentantes, objecta externa circulariter moveri hic apprehendit, & eodem motu ſpirituum motus aer in caverna aurium implantatus tintinitum facit; hæc ſpirituum circulatio eſt cauſa formalis vertiginis, augetur impetus in motu ſpirituum à congreſſu acidarum particularum cum ſucco nervoſo, & ſpiritus de Alkali participantibus, dum efferveſcentia inordinata concepta impetuoſè etiam in motu circulari agitantur; & quia in principio hujus efferveſcentiæ humidiores nervoſi ſucci partes evaporant, hæ membranas cerebri leniter diſtendendo gravitatis ſenſum inducunt, & ſeparatio dictorum excrementorum in æſtate eſt copioſior, quia ſanguis tenuior redditus à calore aeris rarefaciente faciliùs permittit etiam ſeparationem à ſe dictorum excrementorum, & in majori quantitate, unde tale ſymptoma dicto tempore frequentius contingit.

A timore inſurgit hoc ſymptoma, dum fixatus ſanguis caloris fontem opprimens ſpiritui animali ſuppetias ſolitas ab ejus promptuario deſumptas non contribuit, & à ſua ſcaturigine ſpiritus animales hoc modo diſcontinuati, & anima rei nocuæ apprehenſione ſtupore correpta, amiſſa potentia percepto malo ſe opponendi, ſola perturbatione ei relicta, ſpiritus animales dicto modo diſcontinuatos inordinatè movendo circumrotare cogit, vel ſpiritus animales à frigore per ſanguinis coagulationem, & oppreſſionem caloris in corde unà cum ſucco nervoſo pro majori parte velut coagulati ad partes in ſufficienti copia non decurrunt, unde tremor, & concuſſio totius, & excrementorum quandoque involuntaria excretio, aliqui verò manipuli ſubſtantiæ calidæ perſervati à ſupradicta coagulatione, amiſſa cum aliis continuatione inordinatè aberrant, & circulariter moventur hùc illùc.

Pro præſervatione ergo ab hac affectione ſatis erit maſſam ſanguinis depurare, & dulcificare, quòd præmiſſa leni purgatione primarum viarum, & ſanguinis miſſione tentandum ſuccis Boraginis, Bugloſæ ad ℥. ii. pro quolibet, & octavo die purganda cum pul. Mirabol. ind. & citrin. an. ʒ. i. vel cum decocto Epithymi meſue; Poſtea cum ſero lactis ad ℥. x. ſucci pomorum redolentium ℥. i. & Tincturæ chalybis ℈. i. per viginti dies perficienda indicata dulcificatio, omni tertio die purgationem promovendo cum decoctione fol. Epithymi in dicto ſero, ultimamque manum dabimus cum ſequenti Pulvere ♃. Margar. præp. Ocul. cancr. an. ʒ. i. Antim. diaphor. ʒ. ß. ſalis roſmarini, ſalviæ an. ʒ. i. m. capiat de hoc ʒ. i. ſuperbibendo decoctionem in jure folior. Borag. Bugloſæ, Meliſſæ, cui ſi addatur tinctura antimonii ad ℈. i. erit majoris efficaciæ, vel ſpecifico Quercetani ad vertiginem in ſtercore Pavonis conſiſtente utatur, & deſcribitur ab eo in Pharmacopea in tractatu de Trageis n. 4. In æſtate balneo aquæ dulcis utatur. Victus ratio dictis omnibus correſpondeat.

CON-

CONSULTATIO VI.

De motibus Convulſivis totius Corporis.

NObilis Matrona temperamenti calidi, & ſicci, & melancolici aduſti; in ætate annorum trigintaquinque correpta fuit motibus convulſivis totius corporis cum concuſſione omnium membrorum, & contractione, ac diſtorſione in aliquibus, ut niſi violenter à robuſto conatu in ſuo ſitu detineri poſſint; in hoc ſtatu actiones animales integræ erant, nam audi quidquid ab adſtantibus loquitur, percipi quæcumque circa eam operantur, & omnium tranſacto paroxiſmo recordatur: hos motus præceſſerunt dolor capitis, ſomnolentia gravis, ut oculos attollere non poſſet, & per ſomnum magis augebatur, & poſt majori debilitate totius præmebatur, guttæ ſanguinis à naribus quandoque decidebant, & ſputa ſanguine tincta pariter apparebant, non continuò, ſed per vices etiam diſtantes, totum corpus laſſitudo ulceroſa opprimebat, ut ſolo tactu dolor exacerbaretur; tranſacto paroxyſmo quotieſcumque cibum ſumebat in lypothimiam incidebat, etiamſi pauca ſorbitio exhibita fuiſſet; Menſes debito tempore fluunt, & quantitate ſemper ſolita; iſta ſymptomata in maximis caloribus, & frigoribus omni anno invaleſcebant, & cum urinæ copioſo fluxu eſt ſolita ab hoc ſymptomate elevari.

Motus convulſivos affligere Patientem, Hiſtoria deſcripta ſatis manifeſtè indicat, quorum idea cùm per motus depravationem evidenter manifeſtetur ad ſenſum, eorum cauſæ in obſcuro latent, ut inter ea, quæ artis difficultatem augent, jure meritò enumerentur, ex quo difficilis oritur etiam curatio, has verò indagare ea qua potero brevitate, & veroſimilitudine pro virili conabor.

Certum eſt motus convulſivos eſſe motus depravatos nervorum, & muſculorum, cùm ſint motus inordinati, & extra naturæ ordinem; & ſi omnis actio læſa pendet à principio, à quo ſana proficiſcitur, concludendum etiam eſt pro certo motus convulſivos à ſpiritibus animalibus, pendere dum hi motus naturalis, & ordinati ſunt principia, cum hoc ſolùm diſcrimine, quòd in motu naturali, juxtà naturæ leges ſunt diſpoſiti, in motu verò convulſivo ab his exorbitant, licèt inſtrumenta motus, ut ſunt nervi, & muſculi ſecundùm eorum conformationem bene ſe habeant, unde ex ſola mala diſpoſitione ſpirituum alterata determinantur ad motum depravatum convulſivum.

Ex quo eruimus dogma certiſſimum, cauſam horum motuum eſſe aliquod ſpiritus animales pervertens à conditionibus ſibi debitis, & ab intentione naturæ aſſignatis pro motu ordinato, & neceſſario in beneficium totius; Reſtat ſolùm pro cognitione cauſæ horum motuum indagare, quodnam ſit hoc, quòd ſpiritus pervertit, & cujus naturæ, & has notiones puto nos poſſe colligere conſiderando naturam ſpiritus animalis, & etiam motus convulſivi proprietates, & modum, quo fiunt.

Pro hoc obſervamus in motu convulſivo fieri quandam elevationem, & depreſſionem partium, quæ ſupponit nervos, & muſculos inflari, & poſt exinaniri; Fit contractio cum tenſione, ex eo quòd ſecundùm latitudinem dilatati, ſecundùm longitudinem minuuntur, & ita partem contrahunt, & quia dilatatio eſt ſumma cum inflatione extrema, quam poſſunt ferre muſculi, id circò durities in parte efficitur contracta, in contractione diſtorquentur partes, nimia autem inflatio, & dilatatio partes extra ſitum trahere poteſt, & pro inflationis vehementia inclinationem modò ad hanc, modò ad illam partem præbere; quæ omnia meo judicio non explicari, nec intelligi poſſunt, niſi per inordinatam, & violentam efferveſcentiam, qua ſpiritus cum ſucco ſuo nervoſo ſummè turgent, non aliter ac ab inordinata ſanguinis efferveſcentia huic turgeſcentia, accidit, qua continentia corpora implet, & dilatat, ſic turgeſcens ſuccus nervoſus muſculos quo ad fibras, nempè, & nervos inflat, & dilatat modo jam expreſſo, nec irritamentum membranarum nervorum communiter aſſignatum pro cauſa horum motuum eſt ſufficiens ad hos explicandos, quia nervi irritati poſſunt moveri inordinatè, ſed illa tenſio, durities, contorſio membrorum non poteſt explicari, per ſolum irritamentum, ſed bene per efferveſcentiam ſucci nervoſi, quæ quidem poteſt reduci ad irritamentum iſtius, & ſpirtuum, & quia prædictus ſuccus efferveſcendo hùc illuc inordinatè fertur, inordinatè etiam modò hanc, modò illam partem movet; Quando moderatur efferveſcentia, motus inordinatus minuitur, ſicuti diſtenſio decreſcit, ubi inflatio cedere cœpit, dum impetu innato pars ſuo ſitui ſe adaptare conatur.

A quonam efferveſcentiam concipere poſſit ſpiritus animalis ex ejus naturæ inveſtigatione patebit. Spiritus animales eſſe alkalicos eorum motus, promptitudo, & efficacia oſtendit, ſimilis omninò ei, quæ alkalicis ſpiritibus volatilibus arte extractis ineſt, ut conſideranti patere poterit, & à variis abſtinendo, quæ in hujus comprobationem adduci poſſent, ne à Conſulentis officio diſcedam, ſatis erit ad hujus confirmationem adducere, quòd ſales alkalici ſpiritoſi, ſpiritus animales ſupra omnia medicamenta immediatè reficiunt, eorumque impuritates abſtergunt, & eliminant, quòd certè non contingeret niſi ſimilitudine pares eſſent in qualitatibus, ex quo certa iſta eſt deductio ab acido ſolum admixto ſpiritus animales efferveſcere poſſe, cum alkalica acidorum mixtione ſolùm efferveſcant, ex qua erit poſtea rationabilis iſti altera deductio, motus convulſivos fieri à mixtione acidi cum ſpiritu animali, cum certum ex demonſtrationibus ſupradictis ſit ſpirituum animalium efferveſcentiam eſſe motus convulſivi cauſam immediatam. Acidum ergo mixtum ſucco nervoſo efferveſcentia inordinata excitata motus parit convulſivos, & maximè ſi erit acidum ſulphureum, quale eſt Nitrum, quod præter inſitam efferveſcendi cum Alkali naturam inflammabiles addit particulas, quæ in efferveſcentia ignem concipiendo eam augent, & efferatiorem efficiunt.

Ad Caſus ergo propoſiti dilucidationem deſcendendo, dico in hac Nobili copiam excrementi acido-ſulphurei congregari ex humoris acidi, & bilioſi ſulphurei coagulatione ad invicem facta in inteſtinæ duodeno ex congreſſu, & efferveſcentia bilis, & ſucci pancreatici, in qua uterque humor in alterum unitur natura ſalſum retinendo amborum principiorum naturam, nempè à ſucco pancreatico aciditatem etiam manifeſtam, cum in hujuſmodi temperamento prædominetur, & à bile inflammabilitatem occultam, quia ab acido ſuperiori oppreſſam, data tamen occaſionem explicabilem; ſimilis humoris portio generatur etiam in vaſis ex congreſſu in iſtis lymphæ acidioris, & bilis inflammabilis, hoc eſt particularum ſulphurearum ſale mixtarum aduſtarum, qui humor ex dictorum congreſſu reſultans de ſalſedine acido-ſulphurea pariter participat, prior in inteſtino duodeno genitus, per lacteas huic ſecundo maſſæ ſanguineæ unitur, per naturalem ſanguinis efferveſciam, & motum, & fermentationem in corde, & cæteris vaſis; paulatim ambo volatilizantur, ſicque in ſpiritus exaltati totam ſanguinis maſſam pervadunt, & ſua ſulphurea ſalſedine ſanguinem diſſolvendo, & attenuando, ſuaque volatilitate ſubtiliando, & rarefaciendo eum diſponunt, imò ad efferveſcentiam naturali majorem inducunt, quæ aucta à rarefactione accepta in ventriculis cordis conſtituit quamdam ſpeciem plenitudinis, ex qua turgentia ſanguinis in vaſis, ob quam portio ejus per nares, & os deponitur, unà cum excrementis, his partibus demandatis; & laſſitudo ulceroſa non ſolùm à plenitudine gravante, ſed etiam à qualitate acido ſulphurea per totam maſſam ſanguinis diffuſa ſtimulante, & vellicante provenit.

Hoc modo turgeſcens ſanguis fluore accepto ſeroſitatis copiam cumulat in ſuo ſinu, quam in capite deponit unà cum latice ſpiritoſo, pluſquam convenit pro ſpirituum generatione, qua obturatis cerebri poris, liberum in decenti quantitate ſpiritibus animalibus tranſitum denegantibus, ad membra ſenſuum exteriorum, ſomnolentia efficitur, quæ à ſomno incrementum ſuſcipit, dum vapores, non ſolùm à ſeroſa materia elevati detinentur impedimento dicto ſuppetias ferentes, ſed in majori copia coacervatur ſeroſus humor in ſomno, dum potentiæ partium non agunt eo robore, quo agunt in vigilia, & neceſſaria pro expulſione dicti humoris ad alia loca, ut patet in pulſu, qui fit ſemper minor in ſomno, quàm in vigilia, magis autem coacervatur ſeroſus humor in capite, quàm in aliis partibus, quia ſanguis tenuior furſum etiam in copia fertur, & quo tenuior, eo etiam ſeroſior, vel quia ſanguis à turgeſcentia magis ſpirita-

lis redditus in majori copia ſuperiora affectat loca, ab hujuſmodi copia gravatæ, & diſtenſæ cerebri membranæ triſtem experiuntur ſenſationem, in qua dolor conſiſtit, & quia latex ſpiritoſus animalium ſpirituum generationi deſtinatus, ſecum traxit unitos ſpiritus illos volatilizatos acido-ſulphureos, qui in dicta generatione ſpiritibus mixti, hos coinquinant, & ita per totum nervorum genus delati nullas pariunt tragœdias, quatenus, vel intimè à ſucco nervoſo colligantur, vel à ſpirituum animalium potentia ſub jugo detinentur, ſtatim verò, ac vel motu ſpirituum, & ſucci nervoſi, vel proprio conatu, quo colligantis humidi vinculi clauſtra diſrumpere tentant ſegregati fuerint & libertatem acquiſierint, cum alkalicis ſpiritibus congreſſi efferveſcentiam inordinatam movent aciditate naturali, & inflammabilitate conſervant, & quandoque augent, & ex hac motus convulſivi, & inordinati cum contractionibus, & diſtorſionibus, quorum modus ex ſuperioribus habetur, & ſpiritus arterioſus talem materiam convulſivam, per quam turget, partibus ſubminiſtrando nervoſis, & muſculoſis fibris hujuſmodi accidentia protrahit, quæ coadiuvantur ab elaſtica ſpirituum animalium virtute, dum toti per efferveſcentiam ſecundùm ſuam virtutem diſtenduntur (eo modo quo particulæ aeris circumvolutæ à calore diſſolvuntur, & elongantur) & partes attollunt, & poſteà inſito conatu ſuam circumvolutionem reaſſumendo, partes ſuo ſtatui remitti permittunt; Spiritus verò animalis cum ſuo ſucco ab hac efferveſcentia enervatus per nervorum extremitates membranis, & carnibus demandatis, in viſibilem, & perceptibilem condenſatur ſeroſitatem, ſeu potiùs lympham, ubi priùs ſub tenuiſſimo, & à ſenſu imperceptibili ſucco nerveo comprehendebatur lympha à vaſis propriis, vel venis capillaribus exſucta ad cor deducitur, & ab hoc in arterias, ubi nulla mixtione cum aliis partibus ſanguinis ſequente, ad Renes delata ſeparatur, & per urinam tranſmittitur, unà cum particulis ſalis prædicti, & altera portio ſeroſitatis in capite reſiduæ, vel vaſa lymphatica per cerebri ſubſtantiam diſſeminata, vel venas ejuſdem partis ingreſſa, deſcripta via ad renes delata, copiam urinæ auget, & excrementa ferocia ex toto ita expurgantur, conciliata ſpiritui animali quiete, & hæc eſt ratio copioſæ urinæ, à qua paroxiſmi ſolutio pendet.

A cibo lypothimiam incurrit, vel quia nerveæ fibræ ventriculi cum univerſo corpore convulſivos motus perpeſſæ defatigatæ fuerunt, ut à cibo etiam pauco, & delicato eas attingente male afficiantur, ut in contractiones pariter ſpaſmodicas abeant, & nervos cordi inſervientes, cum quibus communionem habent in eaſdem trahant, unde motus ejus minuitur uſque ad excitandum deliquium, vel quia adhuc in fibris, & nervis ventriculi adſint reliquiæ acidæ ſulphureæ, quæ à cibo agitatæ renovant eaſdem contractiones ſpaſmodicas modo dicto.

In magis caloribus hujuſmodi ſymptoma exurgit, quia tunc ſanguis efferveſcendo ſeparationi, & exaltationi prædicti excrementi cooperat, in magnis verò frigoribus retentæ fulgines per pororum conſtrictionem in magna abundantia perturbationem ſanguini inducunt, ſufficientem ad liberanda dicta excrementa è conſortio aliarum particularum, quæ libertati donata deſcriptos pariunt effectus.

Ex quibus elicere licet hoc ſymptoma eſſe capiti ſolum, & nervoſo generi eſſentiale, dependens à ſanguine bile ſulphurea, & acido humore melancholico, tamquam à materia, cùm nulla alia pars videatur ad hujus generationem concurrere.

Ad avertendam hanc morbi ferociam, & affectionum multitudinem, apparet maſſam ſanguineam primò eſſe depurandam ab excrementis acido ſulphureis præmiſſa univerſali purgatione, præparatione, & ſanguinis miſſione, poſtea decoctum paratum ex China, Salſa, Santalis cum fol. Agrimoniæ, Boraginis, Bugloſæ, rad. Peoniæ in ventre pullæ decoctis alibi à me deſcriptum præmiſſo pulvere Cinabris antimonii ad ʒ. ß. vel Bezoartici ſolaris ad gr. viij. laudarem per triginta dies, omni ſeptimo die inſtituendo purgationem cum ſequentibus pilulis Cratonis. ♃. Pul. Maſticis, Succini an ʒ. ii. Aloes ʒ. v. Agarici ʒ. I. ß. Magiſterij Ialappæ ℈. I. Caſtorei ℈. I. Gummi ammoniaci ſoluti in aqua agimoniæ q. ſ. f. pil. xvi. de quibus ſumantur quatuor omni vice, & ſi parum purgaverint, quinque, vel ſex, poſt hæc ſummat ſerum lactis cum tinctura antimonij ad ʒ. ß. & tinctura chalybis ad ℈. I. reiterando pil. ſupradictas tempore ſuperiùs deſignato. Secundò, ſucci pancreatici excedens aciditas, & bilis inflammabilitas corrigenda, quòd perficietur ſequenti pulvere ♃. raſuræ Eboris, Ungulæ alcis, Marg. præp. ocul. Cancri an. ʒ. I. Antimonii diaphoretici ℈. ii. Salis prunellæ ℈. iiii. m. f. p. cujus ʒ. I. in aquæ ſempervivi ℥. iii. & totidem aquæ Lumbricorum deſtillatæ exhibeatur per viginti dies, & ad integram emendationem ſpiritus animalis, & cerebri coroborationem pulvere ſequenti convulſivo Horſtii utatur ♃. rad. Vincitoſici, Elevii ſucci Cariofilatæ, Peoniæ an. ℥. I. ß. Baccarum lauri ℥. ß. ſumitatum Salviæ, Serpilli, Flor. anthos an. ʒ. ii. Specierum Diamoſchi ℈. I. (quæ ratione odoris relinqui poterunt) Pliris archontici, Diantos an. ʒ. I. quibus adderem illas trium Santalorum ad ʒ. iii. ad temperandum calorem reliquorum m. f. p. de quo capiat ʒ. I. cum tinctura roſarum extracta cum aqua plantaginis ſpir. vitriol. acida facta, hic pulvis accipiendus ante novilunium per tres, & quatuor dies, & ante plenilunium ſimili modo facta poſt purgationem cum ſuprascriptis pil, vel cum Electuario convulſivo purgante ab eodem Auctore deſcripto in libro 8. tom. I. in fine; Ut verò hæc Patiens magis præſervetur vinum medicatum ex herbis convulſivis poterit parari adiectis cicoraceis, & eo uti in omni prandio, & cœna pro una vice.

Quotieſcumque autem præludia horum accidentium præſentit, ut ſomnum, ſputum ſanguinis, miſſio ſanguinis inſtituatur, ut hoc detumeſcente, nec ſerum, nec partes ſubtiles capiti, & nervoſo, & muſculoſo generi ſubminiſtrentur, & poſt ſanguinis miſſionem diureticum propinetur, quia ſi datum ſit urinam provocare ad immitationem naturæ, tali evacuatione ſolitæ morbum hunc ſolvere, ab hoc etiam præſervabimus, diuretica verò ſint, quæ agitationem non faciant conſiderabilem in maſſa ſanguinea, ideò laudo præ cæteris pulverem Millepedum præp. tamquam nervoſo generi etiam familiarem, & pulverem Ocul. Cancr. præp. vel ſimul vel ſeorſim ſumptum, cum aqua aliqua diuretica temperata, vel cum Emulſione ſem. melonum Poterit etiam hoc obtineri per Serum Caprinum cum tinctura tartari à ℈. ij. à ʒ. I. vel decocto herbæ Thei.

His omnibus adiungatur optima victus ratio à Medico aſſiſtente regenda.

CONSULTATIO VII.

De motibus Convulſivis ab ira in Nobiliſſima Domina.

NObiliſſima Mulier temperamenti calidi, & ſicci ad iram leviter prona, ab iniuria famulo ſuo illata, hanc in ſui contemptum referens, ira valdè excanduit, & vix media hora tranſacta durante adhuc iræ fervore in motus totius corporis convulſivos incidit, qui per iteratas vices eam affligebant, & præcipuè, ſi in loco calido commoraretur, cùm continuo dolore gravativo in occipitio, horum motuum acceſſum prævidebat à capitis offuſcatione, & turbatione, quæ circa eam in paroxyſmo augebantur, interim gravida remanſit, & poſt partum ſoliti rediere motus præter ſpem conceptam, quòd in partu ab eis liberari deberet, fœtus intra paucos dies exſtinctus eſt.

Ebullitio ſanguinis circa cor iræ eſſentiam conſtituens, toti maſſæ ſanguineæ contigit per illud circulando, & ab illa ſulphureæ partes iſtius in hac Patiente dominantes in copia exaltatæ, unà cum ſalinis jam coagulatis, ſpirituique in arteriis vitali commixtæ, cum hoc, ſuppetias ſpiritui animali ſemperferente, muſculorum, & tendinum fibras ingreſſæ, ſpirituique animali confuſæ efferveſcentia excitata, & in flammam ſulphureæ dictæ particulæ abeuntes, convuſſivos motus efferveſcentia, & irritamento modo in præcedenti conſultatione deſcripto excitarunt, juxta antiquorum ſententiam motus convulſivos à ſolo irritamento cognoſcentem, cum efferveſcentia in ſpiritibus à materia eos irritante dependeat. A calore etiam à maſſa ſanguinea concepto dilatati pori cerebri, non ſolùm cum vitali ſpiritu particulas ſulphureas, & ſalinas ſubtiles, & utiles receperunt,

ſed

ſed unà cum ſero in abundantia à ſanguine rarefacto ſecreto partibus ſalinis craſſioribus acido-ſulphureis volatilizatis, & excrementitiis viam conceſſerunt, & in ſui præparatione, ſpiritus animales mixtionem cum eis ſubierunt; hinc ſpiritus his extraneis ſociis uniti, effervescentiam, & motum inordinatum contraxerunt, & ita per nervorum originem, & eorum fibras deſcendentes, motus convulſivos jam in eis excitatos foverunt, auxerunt, & conſervaverunt; hoc nomine ſolùm tale ſymptoma deſigno, cum perceptio invaſionis, & recordatio eorum, quæ circa eam aguntur ab Epilepſia excludat hujuſmodi ſymptoma.

Dubitandum etiam ad nervorum principia hoc ſerum ita diſpoſitum deſcendiſſe, modo à Vvilliſio deſcripto, nempè ob copiam in plexus Choroidon vaſis exundando, & in cerebri, ejuſque appendicis ventriculos defluendo, poſtea in quartum ventriculum cerebello ſubſtratum deſcenderit, laxaverit, & ruperit ſua copia gravante, & acrimonia corrodente pelliculam, qua medulla oblongata obtegitur, ibique nervorum origines obſidendo, & particulis ætherogeneis, & fermentativis irrigando diatheſim induxerit, ex qua doloris gravativi cauſa in occipite deducitur; diſſipata verò materia ætherogenea ceſſant motus inordinati, nec revertuntur, donec tanta copia prædictorum excrementorum ſulphureorum, bilioſorum, & acidorum in ſucco nervoſo fuerit congeſta, quæ talem inordinationem renovare valeat, pauca enim materia ad hoc eſt impotens, quia tàm à ſucco nervoſo, quàm à ſpiritu animali modificatur, & per unionem etiam cum aliis particulis à motu impedita ejus actio in eo conſiſtens ſupprimitur, & ab hac ſanguinis cerebri, & ſpirituum mala diſpoſitione poteſt deduci mors fœtus, cùm alimentum ſubminiſtratum tot depravationibus fuerit coinquinatum, & ineptum ad vitam ſuſtentandam.

Unde colligitur hoc ſymptoma depravati motus partium motui animali inſervientium à mala ſanguinis diſpoſitione, & cerebri affectione dependere, tamquam à radice, & principio, quæ affectio conſiſtit in illa dilatatione pororum, & per quam affectus iſti redeunt; cui ſi addas collectionem ſeroſitatis circa cerebellum ex ſententia Vvilliſii mox citata habemus cauſam reditus motuum convulſivorum. Uterum in hoc affectu depravatum, credere mihi videtur ſuperfluum, & irrationale, cum nulla habeantur ſigna ſuffocationis urinæ, nempè paſſiones cordis, intumeſcentia faucium, ventris rugitus, & motus in hujus regione. Cauſa ejuſdem reditus poteſt eſſe ſanguinis diſpoſitio ab iræ paſſione in eum introducta, qua potens eſt partes ſulphureas, & acidas continuò cumulare, nec novum eſt animi paſſiones tales indiſpoſitiones inſinuare poſſe cùm videamus à timore omninò depravari maſſam ſanguinis, & per longum tempus febres cronicas accendi, & alia ſymptomata.

Cura ergo dirigenda in ſanguinis diatheſi mala corrigenda per ea, quæ efferveſcentiam moderant, & excrementa ſulphureo-acida modificant, inducta poſtea in cerebro naturali diſpoſitione, quòd arduum erit, imò impoſſibile, ſi adſit ſupradicta membranæ diſruptio.

Quo ad primum, præmiſſa univerſali purgatione, & præparatione humorum in primis viis exiſtentium cum ſanguinis miſſione, exhibeantur ſucci Acetoſæ, Endiviæ an. ℥. iv. cum jure, in quo ℈. ß. ſpiritus vitrioli dulcificati inſtilletur per xv. dies, in ſeptimo die tentando excrementorum bilioſorum, & acidorum purgationem cum Syrup. de Cicor. cum Raubarbaro ad ℥. iv. cum ℥. ß. Crem. tartari, renovata purgatione poſt xv. diem. Poſtea aquæ Villenſes in potu per decem dies in uſu ſint, quibus ultra emendationem ſanguinis habebitur pororum cerebri corroboratio, his peractis nervoſo generi auxiliandum, ad quod præcipuè conducet cinabrum antimonii arte præparatum extracto priùs mercurio ab antimonio, & ſulphure ſecundùm documentum, & proceſſum Techenii, & per ſublimationem iſta unienda in cinabrum, de quo capiat ℈. ß. in vino, in quo bullierint folia Roſmarini, & flores Liliorum convallium, & tilliæ, vel cum aqua Ceraſorum nigrorum, & lumbricorum, in cujus defectu ſubſtituitur illud, quod elicitur in præparatione Butiri antimonii, ſeu medic. Algarot. præparatum replicata ſublimatione ad ℈. i. quod magis efficax reddendum eſt cum admixtione Bezoartici lunaris ad eamdem doſim, & in hoc perſeverandum per menſem, & etiam duos, duabus horis, vel ſaltem una ante cœnam utatur hoc pulvere ad ʒ. i. quantitatem. ♃. Rad. Peoniæ ʒ. ii. Marg. præp. Coral. præp. an. ʒ. i. Ungulæ alcis Unicornu an. ℈. ii. Antimonii Diaforet. ℈. i. ß. Salis Roſmarini ℈. iv. dividantur in ſeptem partes æquales, & ſummat cum aqua florum convallium; Ante novilunium, & plenilunium per quatuor dies eſſentiam radicis Imperatoriæ, tormentillæ, Biſtortæ, Eringii ad ʒ. i. cum aquæ lubricorum ℥. iv. tincturæ coral. ʒ. ß. & inſtantibus dictis punctis ſummat extract. rhaub. ʒ. i. Magiſ. Jalappæ gr. iv. & per quatuor dies poſt replicet idem extractum in bolo cum aqua appropriata, huic morbo. Victus rationem Medicus aſſiſtens convenientem indicabit.

CONSULTATIO VIII.

De Convulſione in extremis, & extimis partibus incipiente, & toti communicata.

EX plebe vir in Noſocomio febre acuta laborabat, cum ſuſpicione malignitatis, inſtante 14. ſudor erupit cum febris minoratione ſenſibili, & pulſus elevatione, itaut de certa ſalutis ſpe judicatum ſit, in 17. febris ex toto remiſſa eſt, & è lecto ſurgens, & acri frigidiuſculo ſe exponens in extrema cute convulſivis, & ſpaſmodicis motibus de repentè correptus fuit, qui paulatim per univerſam cutim divagantes, ſentiebat eos ad interiores partes ſe inſinuare, cum oppreſſione reſpirationis, & auram quandam caput ferire percipiebat, & paulò poſt in convulſivos motus totius incidebat.

Judicavi ex ſudore à natura excitato, cum febris ſolutione, in vaſis excretoriis ſudoris, cuti interius implantatis remanſiſſe partes ſalinas, eo quod materiæ uliginoſæ mixtæ vaſorum dictorum ſuperficiei adhærerent, & iſtæ à calore exaltatæ, dum à cute conſtipata à frigore, extra corporis ambitum excerni impediebantur, papillis vaſa dicta ambientibus communicatæ, paulatim etiam irrepſerunt ad nervos, quorum propagines dictæ papillæ exiſtunt, & ibi cum ſpiritu animali mixtæ ambobus excandeſcentibus, concepto motu inordinato, partem etiam externam concuſſivis, & inordinatis motibus exagitarunt, & in exhalationis formam ulterius progredientes, ad nervos pneumonicos pervenientes, in ipſis eamdem tragœdiam præparando anhelitus difficultatem effecerunt, & in cerebrum admiſſæ, penetrando ad emporium animalium ſpirituum turbis ibi excitatis, & cum iſtis per nervos totius deſcendentes motus convulſivos in toto pepererunt, à quo caſu edoctus etiam fui, veram eſſe Vvilliſii ſententiam, quòd motus convulſivi in toto poſſint gigni à determinata affectione alicujus partis, communicata per nervos materia cerebro, vel impreſſa ſpiritibus in cerebro exiſtentibus per partem poſt partem eadem inordinatione motus exiſtente in ſpiritibus nervorum determinatæ partis malè affectæ, dum enim inordinatè moventur ſpiritibus hoſpites nervorum parti infixorum, hi vicinos pari inordinatione movent, & ſic procedit iſta commotio inordinata ſpirituum uſque ad emporium ſpirituum in cerebro, quibus eadem impertita inordinatione totum poſtea, per quod diſſeminantur, inordinatè movent.

Hinc cum aliis Medicis ejuſdem Noſocomii conſulebam, frictiones totius eſſe adhibendas, & cucurbitulas etiam applicandas dorſo, & coxis partim ſiccas, partim ſcarificatas, & poſtea ſudorem excitandum cum Cornu Cervi philoſophicè præp. ad ʒ. i. & gr. xx. Bezoart. occident. vel cum Bezoart. miner. gr. xii. m. cum Aqua Card. bened. Pullegii an. ℥. iv. Theriac. ʒ. i. m.

CONSULTATIO IX.

De Apoplexia ſuccedente poſt impotentiam ferè ad motum, & à diabetico fluxu.

VIr temperamenti calidi, & humidi cum facili propenſione ad iram, & ſummè obæſus, debilitatem in genu à caſu contractam per multos annos patienter ſuſtulit, ea autem augeſcente, & Hypocondriaca affectione ſubſequente, utrique occurrere affectans, Medicorum conſilium adivit, qui inter cætera remedia decoctum cum

cum ſudore in Hypocauſto juſſerunt, totum executioni demandatum fuit, ſequenti anno variis animi paſſionibus triſtitiam inducentibus afflictus, cœpit laborare copioſo fluxu urinæ, in quo plus hujus reddebat, quàm eſſet potus ordinarius, circa finem autumni extrema ſitis apparuit, cui ſe adjunxit totius corporis debilitas, circa veris initium omninò ineptus, & impotens redditus fuit ad deambulationem, & cum purgationi initium dediſſet pro horum morborum curatione, lethargo priùs correptus, Apoplexia ſupervenit.

Sanguinem in ſeroſam colluviem diſſolutum fuiſſe in hoc Patiente, Diabeticus fluxus evidenter oſtendit, à qua poſtea expreſſa in hiſtoria feralia ſymptomata derivata fuerunt, huic colluviei originem dedit ſalſum quoddam fermentum, & corrodens in maſſa ſanguinis receptum, à quo particulæ iſtius magis attenuatæ, quia diviſæ, & corroſæ eam humiditatem relinquunt, à qua ſecundum majorem molem uniebantur, colligatis per dictam humiditatem pluribus particulis in unam maſſæ ſanguineæ, ex hoc humiditas derelicta, & ſeparata, amiſſo unientis officio auxit ſeroſitatem in ſanguinea maſſa, & hæc ab eodem corrodente in minutiores particulas diviſa, majorem occupavit locum, eo modo quo cumulus nivis à radiis ſolaribus ſolutus in aquam, per tranſitum in hanc amphoris loci eſt capax; quia magis ſolutus, & partes magis disjunctas acquiſivit. Hoc ſalſum, & corrodens coacervatum eſt in hoc inſigni patiente à duplici cauſa, ab acido nimis aucto, & à bile magis volatili, & acriori reddita, acidum auxerunt triſtitia ab animi paſſionibus inducta, concentrando, vel diſſolvendo ſpiritus animales, dulcificationi acidi humoris inſervientes, unde illis ita affectis mirum non eſt acidum, non ſolùm Pancreatis, ſed omnium glandularum incrementum ſuſcepiſſe ſuſpenſo dulcificantis offitio. Spiritus animales hujuſmodi dulcificationi inſervire docent nervi omnibus glandulis, tàm conglobatis, quàm conglomeratis infixi, quibus cùm datum ſit acidum humorem præparare, & ſpiritus animales per dictos nervos glandulis communicati, cùm pro earum motu inſervire non poſſint, aliud contribuere eis conceſſum non eſt, quàm ſua tenuitate humorem præparandum volatilizare, & aciditatis augmentum in humore ſemper morboſum prohibere, cùm videamus per ſpiritum vini rectificatiſſimum, ſpiritui animali correſpondentem, omnia acida dulcificari, ſi ſupra illa cohobetur: animi verò paſſiones triſtitiam inferentes ſpiritus animales, vel diſſipare, vel concentrare oſtendunt debilitas, & virium languor in his ſuccedens, unà cum ablata promptitudine ad omnes actiones, tàm animales, quàm intellectuales, quæ niſi in ſpiritum animalem prædictis diſpoſitionibus malè affectum refundi poſſunt.

Bilis volatilitas, acrimonia naturalis, & quantitas fuit aucta à calore Hypochauſti, non ſolùm Hypocondriorum calorem majorem faciente, ſed etiam cordis, & ſanguinis, à quo recrementa aduſta in majori quantitate, & ſubtilitate collecta fuerunt; Et quia certum eſt ex unione acidi cum ſale lixivioſo, quale eſt illud bilis, ſalſum fieri; hinc evenit, quòd bilis ita diſpoſita in inteſtino duodeno, cum acido pancreatis congrediens, in ſalſum volatile mixtione degeneraverint, limites naturæ excedens (cùm hujuſmodi moderata ſalſedo neceſſaria ſit naturaliter ad fluiditatem ſanguini conciliandam pro naturalis ejus rarefactione) pariter ſimile ſalſum in venis congeſtum fuit ex congreſſu particularum acidarum lymphæ, cum alkalicis ſanguinis, & bilis, his additæ illæ particulæ ſalſæ in duodeno generatæ, dum eis patet via cum chylo per lacteas, & cum eo via ſua peragrata uſque ad cordis emporium, tota maſſa ſanguinis ſalſo præternaturali infecta fuit. Qua propter ſicuti ſanguis ſalſo volatili imbutus moderatè fluiditatem naturalem ſibi conſervat neceſſariam ad motum, & ad delationem ad quælibet membra, ita à ſuperfluo corroſionem patitur ſeroſam colluviem congerentem, cujus portio per renes ſuperabundanti excretione expellitur, diabetis cauſa formalis, & altera in nimia copia cerebro conſignatur, ex ejus defectu conſiſtente in dilatatione pororum ſuæ ſubſtantiæ præternaturali, facta à calore Hypocauſti, qua cerebrum cum latice ſucco nervoſo deſtinato excedentem ſeri copiam admittit, uſque ad nervorum originem, & hæc cum ſucco nerveo per interſtitia, & poroſitates fibrarum nervos intexentium dilabendo, laxitate introducta ſua humiditate, & copia ſemi obſtructione in nervis facta, impediente influxum ſpirituum ad nervos in decenti quantitate, in motu debilitatis ſymptoma produxit, impedimento obſtructionis creſcente per continuum affluxum dictæ ſeroſitatis quantum ſufficit ad ligandos ſenſus externos per prohibitionem motus citati, & liberi ſpirituum ad nervos illis inſervientes, ſomnus profundus, & Letargus factus fuit, & adhuc magis aucto dicto impedimento à nova copia, & excedenti ſeroſi humoris, altiuſque ad originem nervorum perveniente, introducta fuit totalis obſtructio in nervis ſenſui, & motui voluntario dicatis, unde Apoplexia, ſufficit enim hoc impedimentum ad illius cauſam, dum ab hoc ſpiritus nervorum incolæ ab eis, qui in cerebro ſunt diſcontinuantur, ut ab iſtis determinativum ſui motus recipere non valeant, nec illi ſuas motiones ſpiritibus in cerebro degentibus impartiri, in quibus motus voluntarii ratio eſſentialis, & ſenſus conſiſtunt, unde non eſt excogitare qualitatem vitriolicam ſpiritus unientem, & in unum conglomeratione facta condenſantem; nec obſtat allatæ doctrinæ, quòd acidum excedens in hoc Patiente ſtabilitum coagulando narratam corroſionem ſanguinis impedire deberet, quia bilis activitas, & volatilitas hunc acidi effectum impedit, eo quòd in actione illi ſuperior ob dictas qualitates, unde ſanguinis tenuitatem conſervat, ex qua acidum libertatem acquirit, ut liberè congredi poſſit cum bile, ex quo congreſſu, media effervescentia ſalſum dictum reſultat, quòd diſſolutionem parit, & acidi effectum impedit, ergo ut occurratur huic ſymptomati ab anguſtia viarum cerebri orto, mittendus primò ſanguis copioſè, ut exinanitæ venæ ſeroſum humorem in capite fluctuantem reſorbeant, nec timendum eſt de ſanguinis copioſa effuſione, dum nulla alia eſt via pro ſublevando capite à ſarcina copioſi ſeri; præterquamquod paratur locus ſanguini circa præcordia ſtagnanti ab imminuto motu cordis, pulmonum, & Diaphragmatis, unde extinctio vitalis ignis retardabitur, & pro tali tempore natura medicamentis adjuta, poterit impedimentum in cerebro appoſitum tollere. Sanguinis miſſionem præcedat clyſter acris ex decoctione capitalium ſimplicium cum infuſione in vino facta xx. granorum Croci metallorum. Cucurbitulæ ſcarificentur in ſpatulis, & in occipite, & hæ ſæpiùs replicandæ. Vena frontis etiam ſecanda, ut proximius ſanguine venæ internæ cerebri exaniniantur. Veſicantia retro aures apponantur, & in ſummitate capitis, ubi etiam cauterium inuri poterit, ſicuti ſetaceum aperiendum in occipite; Frictiones pedum, & aliarum partium inutiles exiſtimo, cùm jam ſit deperditus motus, & ſenſus in dictis partibus, poſtea excitandi ſpiritus, & impedimento vis inferenda, ut auferatur, quòd operantur ſpiritus Cornu Cervi, Fuliginis, & ſalis armoniaci in aliqua aqua antipopletica ut. ℞. Aquæ Antipopleticæ ℥. iij. Aquæ Majoranæ ℥. ij. Spiritus fuliginis gutt. x. Elixir vitæ ʒ. ß. Syrup. de ſtecade ℥. 1. m. & de hoc capiat ſæpè, ſi non una vice poteſt ſumere; vel ℞. Aquæ Antipopleticæ ℥. ij. Pulegii ℥. iij. Spir. cor. Cervi gutt. x. Tincturæ Caſtor. ʒ. 1. m. Quod ſi non poſſent adminiſtrari hæc remedia in tanta quantitate, Cochleari aquæ Antipopleticæ gutt. 7. vel 8. ſpir. fulig. vel Cornu Cervi inſtillentur, & aperto ore infundantur; Exteriùs etiam adhibeantur odoranda, ſpiritus ſalis armoniaci, & Galbanum in aceto acerrimo coctum, & Ruta contuſa, & aceto aſperſa; ſi à paroxiſmo liber evadat præſervationi poſteà incumbendum, & primò cum decocto Santal. viſci quercini, & radice cannæ addito in ſacculo Antimonio, & chalybe in actu decoctionis, quia priùs liberandum cerebrum, & nervia colluviæ ſeroſa, cui ſudor opem feret, qui proliciendus cum Cornu cervi, vel ʒ. ij. rad. Lappæ majoris, quæ mirifice ſudorem movet. Secundò lacte dulcificandus ſanguis, quòd Diabeti opitulabitur.

CON-

CONSULTATIO X.

De apoplexia à frequentiſſimo Aquæ vitæ uſu.

VIr quidam in ætate ſexaginta annorum conſtitutus, temperamentique calidi, & ſicci aquæ vitæ copioſo uſui indulgens membrorum tremore affici cœpit, manè poſt iteratam iſtius liquoris potationem Apopleticus cecidit, amiſſo motu, & ſenſu univerſali totius, integra ſolùm manente reſpiratione, & cordis pulſu, etiam debili.

Spiritum vini effervéſcentiam ſanguinis augere à calore in totum inducto poſt ejus potum ſatis probatur, ab eadem effervéſcentia, & calore ſanguinis maſſa attenuatur, & copioſum ſerum colligitur, & excrementa retorrida abundantiùs præcipitantur. Pori etiam non ſolùm cutis, & carnoſarum partium, ſed cerebri magis dilatantur cum facilitate, & ob mollitiem ſubſtantiæ, etiam orificia arteriolarum ejus majori expanſione ditantur, ab impulſu ſanguinis per effervéſcentiam auctam contracto; hæc enim ſanguinem magis rarefaciendo majoris loci capacem reddit, & ſpirituum exaltando, & in copia ſuſcitando impetum communicat, ab hac ſanguinis rarefactione, & impetu vis infertur arteriæ, qua tunica ejus extropellitur ad latera cum dilatatione.

Hinc facilè eſt determinare per poros cerebri plus dilatatos ingredi ſeroſitatis copiam ab orificiis arteriarum amplioribus illis ſuppeditatam, quæ trahendo ſecum recrementa illa retorrida ab effervéſcentia ſanguinis immoderata congeſta, & præcipitata, aliquali acrimonia perfunditur, & depluendo per ſubſtantiam cerebri ad nervorum radicem pertingit, ubi per eorum ſubſtantiam ſe inſinuando, eam adeò mollem reddit, ut nitentibus nervis ſuo robore ſe firmare, vel attollere, ad depreſſionem per dictam mollitiem cogantur, & ſic continuato niſu elationis, & depreſſionis coactæ, fit tremor.

Accedit etiam, quòd ſeroſitas ſua acrimonia principum membranæ nervorum, vel in ejus ſubſtantiam inſinuata, vel imbibita, lenem inferendo mordicationem tremorem efficit, contranitente membrana ad noxii expulſionem. Poſſumus etiam addere, quòd ſpiritus exundanti ſero immerſi, & unitatem debitam, & robur amittant, conſequenter debiliter ſua peragunt officia, & à partium gravitate oppreſſi tremulo metu ea ſolùm movere poſſunt; hinc ſuperabundante magis ſero implentur pori, non ſolùm cerebri, ſed orificia nervorum obſtruuntur, ut ſpiritus tranſire non poſſit, unde ablatio motus, & ſenſus, quæ in hoc caſu faciliori negotio peragitur à ſpiritu vini, cujus aciditatis portio alkali commixta hoc coagulat, ut patet in mixtione ſpiritus urinoſi alkalici cum ſpiritu vini, dum in offam denſam citiſſimè coagulantur, ſic ſpiritus vini in ſpiritus animales alkalicos debilitatos incidendo, eos coagulare valet, & ad motum ineptos reddere maximè copioſè ingurgitatus: nam ſi in pauca quantitate illis commiſceatur, quia ſpiritus animalis eſt illius virtuti ſuperior, à coagulatione ſe tuetur, & ſolam effervéſcentiam ferendo ab hoc exhilaratur, acquiſita ad motum majori facilitate, & adſciſſis ſibi particulis ſpiritoſis alkalicis aquæ vitæ incluſis ab eis corroboratur vim accipiens ad expellenda ea, quæ ſuum motum retardant, vel luciditatem opacant, quod ſi hæc rationi minus conſentanea videantur, dicendum in ſpiritu vini eſſe virtutem narcoricam, ut omnibus patet, à qua ſpiritus figuntur, vel ejus viæ obſtruuntur, in hoc enim narcoticorum virtus conſiſtit, ut ſuo ſulphure craſſo, vel ſpiritus irretiant, vel poros cerebri obſtruant, à quibus ſomnus conciliatur; ſpiritus verò vini hoc modo augendo impedimentum poſitum à copia ſeri, vel motum ſpirituum jam debile impediendo magis apoplexiam efficit.

Pro curatione præmiſſo Clyſtere acri cum trociſch. Alhandal. ℥. I., vel cum infuſione in vino gr. xviii. Antimonii hyacinth. addito decocto herbarum cephalicarum, ſanguinis miſſione retroceſſus in venas, vel vaſa lymphatica ſeroſi humoris eſt promovendus, derivanduſque ad partes viciniores per veſicantia ſcapulis, retro aures, & ſupra ſummitatem capitis, vel inibi inurendum Cauterium, vel ſetaceum in Occipite non derelictis cucurbitulis ſcarificatis, tàm in ſcapulis, quàm in occipite, ſternutatoria ad hunc finem etiam tendunt, & præcipuè ex Elleboro albo parata, debemus impetum ſpiritibus imprimere, ut viam impeditam referent, quod exequemur inungendo totum caput, & præcipuè tempora, & ſuturas cranii ſpiritu cornu Cervi, cum ſale volatili ſuccini conjuncto, odorando ſpiritum ſalis armoniaci, & intus exhibendo Aquæ antipopleticæ ℥. iii. cum ʒ. ß. Confect. Anacardinæ, & gut. viii. ſpirit. Fuliginis, vel cochleatim iſtam lambendam exhibendo ♃. Aquæ Antipopleticæ ℥. ii. Ceraſ. nigr. ℥. I. Majoranæ ℥. I. ß. Extracti Salviæ ʒ. ii. Spiritus Salis armoniaci gut. x. Elixir vitæ gut. viii. m. Aliquorum conſilio in Apoplexia à ſpiritu vini proponitur lac Caprinum cum cornu Cervi phil. præparato, vel Muria Braſicæ capitatæ cum eodem Cornu. Clyſter propoſitus, mane, & veſperi reiterandus.

Pro præſervatione ab Apoplexia, & curatione aliorum accidentium, cum ex dictis pendeant à copia ſeri, à dilatatione pororum cerebri, & à ſanguine fervido, diminuenda eſt ſeri copia, ejuſque acrimonia corrigenda, pori cerebri ſunt conſtringendi, & calor attemperandus; Tres primas indicationes adimplebimus Decocto exſicante, ut ♃. Ligni viſci quærcini, Ligni Sancti an. ℥. ii. Santalorum omnium an. ℥. ß. infundantur in ℔. iv. Aquæ fontis, per diem, bulliant ad conſumptionem medietatis, in actu ebullitionis ſuſpendatur in vaſe nodulus, in quo ſit arctè incluſum Antimonium craſſo modo contuſum ad quantitatem ℥. ii., in fine abullitionis adde foliorum Roſmarini, Salviæ, Lavendulæ, Liliorum convallium, Violarum lutearum an. m. ß. poſtea refrigerato decocto coletur, & de hoc ſumat omni mane ℥. x. præmittendo ʒ. I. Cornu Cervi philoſophicè præp. & ſero ℥. viii. cum eodem Cornu Cervi ad provocandum ſudorem, qui ſi non contingat arte prolicendus Hypocauſto, vel alio artificio, continuando per quadraginta dies in hujus uſu, omni ſeptimo die ſumendo ʒ. I. Pilul. coch. cum gr. v. Magiſt. Salappæ. His peractis, ad corrigendum ſanguinis calorem, ſerique acrimoniam, erunt proficuæ Aquæ minerales, vel Brandolæ; vel Villæ, quibus ſuperflua ſeri copia, ſi remanſerit poterit faciliter expelli per urinam, & calor etiam à decocto forſan impreſſus emendabitur. Poſt horum medicamentorum executionem; cerebrum, & nervoſum genus corroborabimus cum Radice Rhodia, & Chariofilata in vino infuſa ad ℥. iv. omni mane, vel cum Aqua Violæ luteæ collectæ in menſe Aprilis ad ℥. iii., cum ℈. ß. quintæ eſſentiæ Mathioli, & iſta remedia per totam hyemem ſunt continuanda. Exterius etiam proderunt inunctiones toti ſpinæ cum Oleo Vulpino, Terebentinæ, & de lateribus; quibus omnibus adjungenda eſt victus ratio exacta, & præcipuè abſtinendum ab uſu Aquæ vitæ, & Vini generoſi.

CONSULTATIO XI.

De Præſervatione ab Apoplexia, & ab aliis ſymptomatibus.

VIr annorum triginta quinque temperamenti frigidi, & humidi, corporis obæſi, & coloris pallidi, cum in victus ratione, tàm in ciborum copia, quàm in qualitate prava erraſſet, aerique nocturno, & humido per reiteratas vices ſe expoſuiſſet, inſultu apopletico correptus fuit, à quo remiſſus, maximam retinuit ad ſomnum propenſionem, cum læſione memoriæ, & diſcurſus diminutione, motuſque progreſſivi debilitate, continua inappetentia moleſtatur, conjuncta cum vomitu materiæ craſſæ, & aquæ inſipidæ, interpolat è ſuperveniente; cordis palpitatio quandoque affligit, & fluxus hemorroydum frequens adeſt, loturæ carnis ſimillimus.

Deſcripti temperamenti conditio fundamentum habet in enervatis partium principalium fermentis, quæ præparationi alimentorum chylificationi, & ſanguificationi præſunt, & in mala ſanguinis conſtitutione mutuo enim ſe fovent imperfecta fermenta, & ſanguinis depravata conſtitutio, quamvis hæc ut plurimùm fermentorum imperfectioni contribuat, quam imperfectionem pro cauſa principali in morbis conſideramus, fine

neceſſa-

neceſſaria attentione ad præcedentem ſanguinis depravationem.

Temperamentum hunc patientem ſortitum eſſe dicemus frigidum, & humidum habito reſpectu ad maſſam ſanguineam, parvo calore illuſtratam, multoque humido fluxibili perfuſam, multum autem tribuere maſſa ſanguinis ad conſtituendam rationem univerſalis temperamenti, ex eo videtur convinci, quòd ſanguis ſit pars primigenea noſtri Corporis, & ex eo omnes iſtius partes educantur; hinc eſt quòd exiſtentibus in ſanguine particulis calidis, & ſpiritoſis, vel imobilibus, vel ſecundùm parvam quantitatem dicimus temperamentum frigidum reſpectivè ad illud, quod reſultat à maſſa ſanguinea plurimis particulis calidis, & ad motum excitatis accenſa, iſtas ſanguinis conditiones ſequuntur fermenta partium ſupramemoratarum; hæc enim in activitate valida ob optimam ſanguinis conſtitutionem, à qua originem trahunt, & conſervantur, talem in alimentis inducunt, in chylo, & ſanguine fermentationem, per quàm partes calidiores abundanti copia extricantur à cæteris partibus, & ad motum citatùm, & perturbatum promoventur, unde calor in prædictis ſubjectis validus; è contrà eiſdem fermentis enervatis ob malam Diatheſim ſanguinis debilis adeò ſuccedit in præcitatis ſubſtantiis fermentatio, ut particulis calidis in parva quantitate excitatis, motuque debili commotis parvus, & minimus calor accendatur in memoratis ſubſtantiis, unde reſpectivè dicuntur frigeſcere; Et hoc evenit in noſtro Patiente. Mala enim ſanguinis conſtitutio naturalis depravata, & debilia effecit fermenta, cùm à ſanguine reparentur, & conſerventur, & hæc ſanguinis depravationem fovent, interdicta ei neceſſaria fermentatione, qua indiget pro ſui perfectione, & ab his duobus origo partialis ſaltem deſcriptarum affectionum.

Sic Apopleticus inſultus à copia humoris ſeroſi craſſiuſculi derivatus fuit, dum hic cumulatus fuit, tam à debili fermento Ventriculi diminutam alimentorum fermentationem promovente, quàm ab errore externo alimentorum in quantitate excedenti, & in qualitate depravata aſſumptorum, à quibus degeneratio alimenti in excrementa habetur, quæ nullatenus ſuperatur, vel corrigitur à fermento bilis, & ſucci pancreatici in Inteſtino duodeno, hinc chylus, vel imperfectus, vel excremento ſeroſo redundans in venas demandatus per fermentum cordis pariter debile, & imperfectum in optimum ſanguinem elaborari non potuit, ſed in maſſam ſanguineam, multis verò excrementis redundantem degeneravit, & ita prædicta fermenta debilitatem ſuam conſervant per depravationem ſanguinis, cujus maſſa ob defectum particularum calidarum in ea quantitate neceſſaria ad validam fermentationem inſervientem pro ſecretione excrementorum, & præcipitatione in partibus excretioni dicatis, fuit ſuo ſinu retinere, & fovere, coacta ab erroribus in victus ratione aucta excrementa, & ab aere externo humido liquata maſſa ſanguinis, quia fluxibilior reddita, ſegregatum fuit ſerum in magna copia, quod à porroſitatibus cerebri imbibitum, uſque ad originem nervorum, in his obſtructione facta impediente tranſitum ſpirituum ad omnes partes corporis, præterquam ad pulmones, & cor, factus fuit inſultus apopleticus, qui excuſſus fuit ob reſolutum ſerum, vel aliunde tranſmiſſum obſtaculum ponens ſpiritibus animalibus in nervorum principio; remanſit tamen ad ſomnum inclinatio, dum porroſitates cerebri nervis ſenſuum externorum correſpondentes ſemiobſtructæ remanſerunt ab humore ſegregato, itaut eam ſpirituum quantitatem nervi ſenſuum organa recipere non valeant in ea quantitate, quæ eſt neceſſaria pro perfecto eorum exercitio, & ad conſtituendam vigiliam, unde pro earum paucitate ſenſus imperfecti remanent, & ad ſomnum inclinatio.

Ab eadem ſeri copia pendet diſcurſus Læſio, tam ſi conſideremus diſcurſum circa res præteritas, quàm circa præſentes, circa præteritas errat diſcurſus, quia dum ablata eſt, vel diminuta diſpoſitio Fibrarum cerebri, in qua conſiſtit memoria, certum eſt, quod ſenſus communis per motum Fibrarum verſus illius organum non percipit clarè, & diſtinctè eſſentiam, & proprietates illius objecti correſpondentis illi diſpoſitioni Fibræ motæ verſus dictum organum ſenſus communis, eo quia ex parte eſt deleta.

Sciendum eſt enim objecta externa movere nervos, qui correſpondent ſenſuum externorum organis, & hi movent eam partem, in qua reſidet ſenſus communis, ex quo motu hic percipit naturam objecti, & ſuas proprietates: Senſus communis per motum conceptum à nervis organorum ſenſuum movendo ſe verſus aliquam Fibram cerebri illam afficit cum tali diſpoſitione, & ordinatione, ut quotieſcumque movetur illa Fibra verſus organum, ſenſus communis eumdem motum in eum excitet, quem excitavit objectum externum, & ſic ſenſus communis tunc eodem modo percipiet objectum, quomodo percepit per ſenſus externos, & hoc eſt recordari de illo objecto, & in hoc conſiſtit memoria.

Hinc eſt, quod deficiente una ex diſpoſitionibus, vel pluribus impreſſis in Fibra cerebri ab aliquo objecto externo hujus per impulſum ad organum ſenſus communis non repreſentatur huic, nec clarè, nec diſtinctè, nec cum omnibus ſuis proprietatibus ob deficientiam dictarum diſpoſitionum; & tunc ſenſus communis percipit objectum aliter, ac eſt in ſe, quod tali modo repreſentatum intellectui, hic cogitur in ſuo juditio errare, unde diſcurſus perverſio, quæ contingit etiam, quando per humoris ſeroſi abundantiam tollitur illa connexio in Fibris cerebri exiſtens, qua repreſentatio unius objecti cum alio connectitur, quomodo connexa erant quando ſenſui communi primo fuerunt repreſentata, unde motæ Fibræ cerebri verſus organum ſenſus communis, cùm non adſit diſpoſitio repreſentans connexionem, interrumpitur etiam diſcurſus, qui neceſſariò exigit talem connexionem, & tunc error ſuccedit in diſcurſu, & maximè quando per dictam motionem Fibrarum ad organum ſenſus communis, huic repreſentatur alia connexio alterius rei, quæ non eſt connexa cum re primo percepta ob deletionem diſpoſitionis in dictis Fibris, quæ neceſſariò repreſentabat aliquid connexum cum re primo repreſentata, & tunc ſenſus communis res diſparatas & minimè connexos percipit, quæ intellectui repreſentatæ errorem in eo inducunt ob diſconvenientiam unionis unius objecti cum alio.

Errat diſcurſus circa præſentia, quia ad hoc, ut rectè ſuo fungatur officio, indiget pro ſui inſtrumento puritare, & copia ſpirituum animalium, qua deficiente in hoc Patiente ob ſanguinem multis excrementis depravatum, dum iſtorum particulæ volatilizatæ ſpiritibus animalibus commiſcentur eorum puritatem, & luciditatem obtenebrando, ſubſtantiamque coinquinando inſtrumenti habilitatem tollunt, unde non mirum ſi ex inſtrumenti depravatione diſcurſus etiam depravatè edatur. Poteſt etiam lædi, dum ſenſui communi in ſtatu præſenti per affectionem ſenſuum externorum repreſentatur de novo aliquod objectum dependenter à motu nervorum ſenſibus externis inſervientium, ſenſuique communi impreſſo, quod ſi contingat per talem motum organo ſenſus communis impreſſum, vel per motum ſpirituum moveri aliquam Fibram cerebri dicto organo vicinam, impellique verſus iſtud, itaut ab hac moveatur, cùm contineat diſpoſitionem repreſentativam alicujus objecti alieni ab objecto repreſentato per motum ſenſuum externorum, tunc ſenſus communis percipiens illud objectum, cujus eſt repreſentativa illa diſpoſitio Fibræ motæ confundet hoc objectum cum illo repreſentato à ſenſibus externis, quibus objectis applicata potentia diſcurſiva neceſſariò in errorem incider, dum hæc duo objecta ſimul conjunget, tamquam de novo à ſenſibus externis repreſentata, quod tamen non niſi de uno verificatur. Nec eſt difficile Fibram prædictam moveri per motum organi ſenſus communis, vel ſpirituum animalium, cum à nimia humiditate perfuſa facilè mobilis reddatur.

Eodem modo memoria læditur ablata per ſeri copiam laxantem à Fibris cerebri illa diſpoſitione, & modificatione impreſſa ab organo ſenſus communis, quando à nervis ſenſuum externorum fuit motus, quæ diſpoſitio, & modificatio eſt repreſentativa objecti à ſenſu communi percepti modo ſuperiùs dicto, unde ablata hac modificatione à dicta Fibra non poteſt ampliùs movere organum ſenſus communis etiamſi verſus illud moveatur, ut objectum repreſentet huic, quomodo fuit illi repreſentatum per ſenſus externos, & ita hujus objecti memoria deficit.

Motus

Motus progreſſivi debilitas ab eadem humoris aquei copia dependet, dum medullaris, & membranoſa nervorum ſubſtantia prædictum humorem imbibens ita laxatur, ut debitam contractionem neceſſariam ad motum progreſſivum validè perficiendum peragere non valeat; unde motus debilitas, ſicut etiam concoctionis, cum per nervos membranoſam ventriculi ſubſtantiam penetrantes paulatim poſſit in eam ſeri portio effundi, à qua magis enervatur acido-ſalſum fermentum ventriculi, ex ſui natura debile, ex quo neceſſariò ſequitur depravata alimentorum fermentatio, & eorumdem concoctio, per quam in excrementa degenerant, quæ interpolatè ventriculi fibras irritando ad eorum excretionem per vomitum inſurgunt, licèt magis probabile ſit, dictum humorem ſeroſum ab arteriis in ventriculum effundi cum depravatione dicti fermenti, quod læſionem poteſt etiam accipere ex defectu, & coinquinatione ſpirituum animalium per nervos ad ventriculi ſubſtantiam delatorum, cùm non ſit improbabile dictum fermentum naturaliter in ſua propria volatilitate manuteneri à ſpiritibus animalibus, qui non poſſunt hoc præſtare, dum ſunt pauci, & à conſortio excrementorum depravati, & incraſſati, unde major inſurgit improportio ejuſdem fermenti ad alimentorum præparationem, quam conſequitur depravata eorumdem concoctio, & diſpoſitio ad chylificationem, & hoc modo ſanguinis prava conſtitutio depravat fermentum ventriculi, à quo ille viciſſim coinquinatur.

Hæc cauſa depravatæ concoctionis proveniens ab enervato Ventriculi fermento, etiam cauſa inappetentiæ, cum ab eodem nimis diluto ab aqueo humore, vel non volatilizato ſufficienter à ſpiritibus animalibus depravatis, non poſſit illa vellicatio in fibris membranæ ventriculi effici, in qua appetitus fundatur.

Cordis palpitatio provenire poteſt à dictu humore ſeroſo in nervis cardiacis, qui ad ſubſtantiam cordis diramantur, impedimentum conſtituente libero curſui ſpiritibus animalibus, qui ob continuum affluxum, impetum facientes in dictum impedimentum, nervos inordinatè exagitant, & hi totam cordis ſubſtantiam inordinatè concutiunt, unde iſtius palpitatio. Poteſt etiam hæc evenire ex eo, quod ſanguis ſecundùm aliquas particulas minus fermentatas, & ſimul conglomeratas in ventriculis cordis interpolatè detineatur, & priuſquam debitam exaltationem ſecundùm has ſortiatur, ad aliquod tempus ibi moretur cordis ſubſtantiam gravando, & opprimendo, à qua moleſtia liberari intendens, in motus inordinatos palpitationem efficientes erumpit. Fluxum hemoroidalem, cùm non liceat in materiæ acrimoniam refundere, dum ſanguis nimia humiditate perfuſus omnem acrimoniam demulcente fine iſta ſit judicandus, remanet ſolum, ut ad pororum dilatationem confugiamus dictarum venarum, factam ab humido ſuperfluo laxante, quæ dilatatio tamen talis eſt ſolum, ut permittat aditum partibus aqueis, & ſubtilioribus ſanguinis, unde fit illa mixtio ſanguinea, loturæ carnis ſimilis.

Pro curatione horum affectuum, & præſervatione ab eiſdem concludendum eſt ſuperfluam ſeroſitatem, & humidum excedens eſſe tollendum exſiccantibus ſenſibiliter, atque inſenſibiliter, maſſam ſanguinis eſſe depurandam ab omni excrementorum colluvie, fermenta naturalia reſtituenda ad perfectiorem ſtatum, & præcipuè illud Ventriculi, illud bilis, & ſucci pancreatici, corroborando ultimo loco tàm cerebrum, quàm ſiſtema nervoſum, quibus omnibus adimpletis cætera ſymptomata debellata remanebunt.

Maximam in horum executione inveniemus difficultatem, cùm mala conſtitutio ſit naturalis, & læſio membrorum principalium ſit excedens. Per hoc tamen remedia non ſunt derelinquenda, quia ſi ad perfectum ſalutis ſtatum reduci non poterit, ad meliorem per medicamentorum virtutem poſſe reſtitui, ſperandum eſt.

In primis toti providendum univerſali purgatione cum Pilulis Agregativis, & Cochiis an. ℈. ii. Magiſterii Sialappæ gr. vi., cum melle roſ. ſol. reform. pilulæ. Pro Alterantibus. ♃. Syrup. de Betonica, de ſtecade mellis roſ. ſol. an. ℥. ß. Decocti Meliſſæ, Lavendulæ, Betonicæ, Liliorum convallium, Rad. fœniculi, Petroſelini ℥. vi. m. pro Syrupo. Poſt ſeptimum reiteretur ſupracitatum Purgans, & huic ſuccedat Aqua Tetucii per quinque dies ad ℔. v. omni die, præmiſſo ſemper melle roſ. ſol. ad ʒ. iii. pro vehiculo. Miſſionem ſanguinis non laudo, quia hic non eſt in culpa, nec quantitate excedit, & ita debilis exiſtit pro mala ſui conditione, ut ejus evacuatio non poſſit inſervire niſi pro debilitandis viribus, & impediendis remediis talibus indiſpoſitionibus convenientibus. His peractis decoctum ſequens exhibendum. ♃. Ligni Sancti ℥. ii. Viſciquercini ℥. i. ß. Lentiſci ℥. i. Saſſafras ℥. ß. præparentur omnia S. A. & infundantur in ℔. vii. Aquæ fontis, & ſuſpenſo in Vaſe nodulo, in quo incluſæ fuerint Antimonii craſſo modo contuſi ʒ. iv. bulliant ad conſumptionem mdietatis, in fine ebullitionis adde Salviæ, Roſmarini, Lavendulæ, Stecados, Camedrios, Meliſſæ an. m. ß. coletur facta refrigeratione, de Colatura ſummat omni mane ℥. x. & ſero ℥. viii. Si ſudor non ſuccedat, arte proliciendus Hypocauſto, vel alio artificio, attento ſemper virium robore.

Victus ratio in hoc tempore decocti ſit exſiccans more conſueto, & per menſem hujuſmodi remedio utatur, interpoſitis aliquibus diebus pro virium reparatione; Aquas Spadanas laudarem, quæ mirè valent ſanguinem depurare, & corroborare, in quorum defectu. ♃. Decocti Epaticæ, Fumariæ, Lupuli, Marubii, Hirundinariæ, Graminis ℥. viii. Tincturæ Antimonii ʒ. ß. Syrup. de Cinamomo Quercetani ℥. i. m. per duodecim, vel quindecim dies hujuſmodi medicamentum continuet, poſteà purgandum cum Pilulis Alefanginis, & Cochiis an. ℈. ii. Ad bilem acuendam. ♃. Aloes, Mirrhæ, Croci an. ʒ. ß. Succi Abſynthii condenſati ʒ. i. ſpecierum diambræ ℈. i. cum Aqua cinamomi q. ſ. f. b. num. iv. & ſumat mane unum cum Aqua Abſynthii, Pulegii an. ℥. i. ß. Ante prandium accipiat ℥. ii. vel iii. Juris ab omni pinguedine liberi cum gutt. x. Balſami ſalis, quod inſerviet ad acuendum, & vigorandum fermentum Ventriculi, & Pancreatis, continuandum per viginti dies in horum remediorum uſu, poſt quæ corroborandum cerebrum, & ſyſtema nervoſum cum Aqua Antipopletica Quercetani ad ℥. ii. Eſſentiæ Meliſſæ ab Offmano in Clavi Scrod. deſcriptæ ℈. i. Bexoartici lunaris ℈. ß. m. Inunctiones poſſunt fieri toti ſpinæ cum Oleo de lateribus, Terebentinæ, & Nuce muſcata, vel cum oleo fellis à Foreſto deſcripto. Victus ratio integra in omnibus ſervetur juxta aſſiſtentis Medici conſilia.

CONSULTATIO XII.

De Apoplexia.

NObilis Vir ætatis annorum quadraginta habitus corporis plethorici, & temperamenti calidi, & humidi, valdè obæſus de totius corporis gravitate, & laſſitudine gravativa conqueri cœpit, poſt prandium correptus fuit tremore magno, in quo motum, & ſenſum amiſſit, ſanguis ab ore, & naribus effluxit.

Plenitudinem inſignem in hoc Patiente extitiſſe, habitus corporis deſcriptus, & laſſitudo gravativa, unà cum ſanguine per nares, & os excreto certos nos faciunt, itaut ſymptomatis apopletici alia non ſit inveſtiganda cauſa, quia venæ à plenitudine turgidæ non poſſunt reſſorbere ſanguinem ab arteriis in cerebri partibus depoſitatum tum quia non adeſt locus, tum etiam quia à ſanguinis copia dilatatæ ſuas fibras contrahere non poſſunt, qua contractione veluti exſugunt ſanguinem, dum gravatæ à preſſione nimiæ quantitatis ſanguinis fibræ nulli motui ſunt aptæ; idcirco ſanguis exiens ab arteriis in cerebri ſubſtantia remanet, & præcipuè in membranarum poroſitatibus, à quo gravatæ, & à calore illi adjuncto nimis excalefactæ, & punctæ eum excutere tentarunt motu ſuo, à quo tremor omnium partium, attenta connexione membranarum cerebri cum membranis nervorum per totum corpus diſperſis.

In hoc tremore ſanguis in ſubſtantia cerebri extravaſatus ad interiores depulſus fuit partes, & citiſſimè ad cerebri meditullium, & ad originem nervorum devenit, ubi obſtructionem pariendo ſpiritibus viam interdixit

dixit cum motus, & ſenſus ablatione; nec mirum erit tam citò ab extravaſato ſanguine fieri Apoplexiam, ſi conſiderabimus in omni pulſatione per innumeros arteriarum ramos ſanguinem in cerebro deponi, itaut facilè ſit concipere in viginti pulſationibus ſubſtantiam iſtius poſſe impleri.

Cur verò potiùs in cerebro hic effectus à plenitudine ortus fuerit, quàm in aliis partibus, hæc eſt ratio, quia ſanguis ſubtilior, & fervidior, quo patiens abundat ob copiam, quæ effervescentiam, & fermentationem ſanguinis auget cum hujus attenuatione, per arterias ad caput aſcendit, dum eſt huic aſcenſus facilior quam craſſo, & minùs fervido; quo autem ſanguis eſt ſubtilior, & fervidior majori copia ſui partes irrigat, quia à fervore majorem impetum, & motum celeriorem acquirit à quibus copia ſanguinis major, quam deceat in partes impellitur, & deducitur, & hanc copiam non ſunt capaces venæ aſſumere intra ſe ob rationes ſuperiùs dictas, & cùm hoc non contingat in aliis partibus ad quas ſanguis non ita fervidus diſcurrit, ideò etiam tali extravaſationi non ſunt ſubjectæ.

Unde patet totam curam eſſe poſitam in retrahendo ſanguine à cerebri ſubſtantia, & in promovendo ejus ingreſſum in venas, facto in iſtis loco, quod fiet venæ ſectione copioſa, & ſæpiùs reiterata, tam à brachio, quàm à fronte, & à temporibus per hyrundines, præmiſſo Clyſtere ad formam eorum in ſupradictis duobus Conſiliis deſcriptorum, ſi motum, & ſenſum hac evacuatione acquiret, corroborandum erit cerebrum cum aqua antipopletica præmiſſo bolo facto cum Caſtoreo ʒ. ſs. pul. Viper. ℈. i. Bezoarti Lunaris ℈. ſs. Ambræ gr. iij, & pro præſervatione omni vere, & autumno ſanguis mittatur, fugiendo ciborum quantitatem, & uſum vini generoſi.

CONSULTATIO XIII.

De Epilepſia.

JUvenis negotiationi applicatus, ætatis annorum ſupra viginti, temperamenti calidi, & humidi ſanguinei, cum ſub dominio bilis, vitæ ſedentariæ deditus, vinum in quantitate omni tempore potans, levi cauſa in iram erumpens, uſus eſt etiam mala victus ratione in omnibus, ex improviſo in terram cecidit, ſpuma ex ore exibat, violenta concuſſione totum corpus quatiebatur, membra modò inordinatè retrahebantur, modò diſtendebantur, reverſus in ſe non recordatus eſt eorum, quæ circa illum ad adſtantibus operata ſunt, nec aliquam motionem, nec ſignum advenientis ſymptomatis cognovit, pluries correptus fuit prædicto ſymptomate.

Epilepſia affici præfatum Patientem evidenter colligi poteſt, ex caſu non prævíſo, ex ſpuma ore emiſſa, & ex deficiente cognitione, & perceptione eorum circa illum acta durante paroxyſmo, ſicuti à ſola cerebri affectione provenire perſuadet abſentia cujuſlibet ſigni, & motionis denunciantis ejus adventum.

Hujus cauſa non eſt alia, quàm deſcripta in præcedentibus Conſultationibus de motibus convulſivis, nempè Accidum ſulphureum volatile inflammabiles particulas continens, ſed magis violentum, & activum, eo quia in prima ſui eruptione in cerebrum, ſpiritus animales motui, & ſenſui inſervientes perturbat, tam inordinatè, & tali effervescentia ſubita tumultuariè afficit, ut ſtatim à debito curſu diſtrahantur per nervos ſenſui, & motui deſtinatos, unde iſtorum integra abolitio ſuccedit, cum inopinato, & non prævíſo caſu, cum in momento eruptionis à ſuo officio ſpiritus abſciſſi fuerint, dum enim agitantur inordinatè, & tumultuant omnes hùc illùc diſperſi viam ad ſua munera amittunt, & anima in hujuſmodi motu eis non poteſt uti pro ulla facultate, unde ſopita manet cum abolitione perceptionum, cognitionum, & memoriæ, cum ad has eliciendas motu quieto, & placido ſpirituum indigeat.

Non eſt negandum tamen in hujuſmodi perturbatione tumultuaria, & inordinatione violenta, ſpiritus non deſcendere in aliqua portione ad nervos, & muſculos corporis, cum iſti inordinatè moveantur, verum quidem eſt, quod deſcendendo ſecum afferunt accidum ſulphureum illud volatile, quod ſpiritus in nervis præexiſtentes pari affectione conturbat excitata in iſtis effervescentia, à qua tot motum diverſitas, & inordinatio, quorum cauſæ explicatæ manent in Conſultatione ſexta, & hos motus neque anima percipit, ob cauſam mox ſuperiùs allatam, in hac effervescentia irritamentum agnoſcimus ſpirituum ſenſitivis, & motivis partibus inſervientium.

Ex quibus colligitur hujuſmodi accidum ad ſpirituum penetralia eſſe ductum, & admiſſum, ubi animæ inſerviunt pro ſuis facultatibus, & ubi colliguntur, in nervos pro neceſſitate, vel pro voluntatis imperio ſtatim ingreſſuri: ex quo duo veniunt ponderanda, quomodo admittatur hoc accidum, & à quo ſubminiſtretur.

Quoad primum certum eſt non poſſe ad recondita, & intima illa ſpirituum penetralia admitti, niſi per viam ipſis ſpiritibus communem, cùm nulla alia adſit, nec excogitari poſſit: ex hoc colligitur etiam ratio ſecundi quæſiti, nempè à quo ſubminiſtretur hoc accidum ſulphureum, & patet ex allata ratione non poſſe ſubminiſtrari, niſi à materia, quæ ſegregatur à ſanguine pro generatione ſpirituum animalium, quæ ſola prædictam tenet viam; unde habemus accidum hoc ſulphureum volatile priùs hoſpes fuiſſe ſanguinis, & præcipuè illius partis ſeroſæ, ſpiritoſæ, & nutritivæ, cum hæc ſolum per porros cerebri deſtillet ad generationem ſpirituum. Omne verò accidum habet ſanguis à lympha artificio glandularum conglomeratarum, vel conglobatarum præparata: ſanguini natura acciditatem ineſſe permiſit, ut huic conſiſtentia concilietur, ne à continua effervescentia citò in diſſolutionem abiret, quod utique eveniret, niſi ab aliquo conſiſtentia contribueretur, qua rarefactus unionem talem acquirat de novo, per quam novam rarefactionem ſuſtinere ſine detrimento poſſit; hæc acciditas, ſi excedens erit, ſanguinem acciditate nimia perfundit, & conſiſtentia majori eum confirmat, craſſumque reddit. In effervescentia ſanguinis particulis iſtis accidis, ſulphureæ ſanguinis, vel bilis inflammabiles quandoque conjunguntur, uniuntur, & adinvicem coagulantur, & ſi contingat per effervescentiam, & fermentationem ſanguinis naturalem non præcipitari cum ſero excrementitio, nec per urinæ vias cum hoc expurgari, eo quia porroſitates renum ſint improportionatæ ad recipiendas has particulas accido-ſulphureas ratione ſuæ figuræ, & craſſitiei minimè convenientis cum figura porroſitatum renum, tunc in maſſa ſanguinis remanent, & ſpiritoſo latici nervoſi ſucci materiæ commiſcentur, quod factum eſſe puto in hoc patiente, acido ob copiam vini, qua utitur, & ſanguine ſulphureo, & bilioſo ob naturale temperamentum abundante, à quibus per unionem conflata fuit ſubſtantia acido-ſulphurea, cui denegata expurgatio per vias urinæ latici ſpiritoſo ſe immiſcuit, & hic ſegregatus in membranis cerebri, & in ejus corticali ſubſtantia, pro ſpirituum animalium præparatione ſecum duxit has particulas acido-ſulphureas, quæ cum ſpiritu volatilizatæ in ea copia, ut ab eo dominari non poſſint, in iſto ſubitam, inordinatam, & violentam effervescentiam, cum tumultu ſupradeſcriptam effecerunt non ſolùm in cerebro, ubi adeſt emporium eorum, ſed etiam in eis diſſeminatis per nervos eadem materia ibi introducta, & ſicuti per effervescentiam, & inordinationem violentam ſpirituum in ſuo emporio tollitur exercitium facultatum animalium rationalium, ita per inordinationem, & effervescentiam eorumdem in nervis motus inordinati cum diſtenſione, contorſione, & contractione fiunt; hac ratione excluditur à cauſa horum motuum motus membranarum crebri inordinatus conceptus ab eis dependenter ab irritamento inducto à materia illa accido-ſulphurea, quam in eorum porroſitatibus deponi diximus; nam licèt talis motus inordinatus membranarum poſſit aliquos motus inordinatos coadjuvare, illos tamen inordinatos diſtortos, & contorſivos nervorum, qui apparent in Epilepſia, non valet efficere, quia membranæ cerebri has motus inordinationes maximè contorſivas concipere non poſſunt, & conſequenter nec corporibus illis annexis imprimere,

primere, ut unicuique conſideranti earum conſtitutionem patere poterit, ex quo neceſſe eſt concludere prædictos motus inordinatos nervorum pendere à cauſa ſpiritibus animalibus nervorum incolis conjuncta, à qua irritati effervefcunt, quòd dicendum etiam de motibus convulſivis, & hoc modo cohæremus ſaniorum Antiquorum documentis Epilepſiam à materia irritante ſtatuentes, qualitatem occultam materiæ irritanti annexam, ex aliquorum placitis, explicamus, per effervefcentiam tumultus prædictos in ſpiritu efficientem, à qua explicantur omnia huic ſymptomati annexa. Puto etiam hujuſmodi particulas in aliqua copia, quæ non potuit expurgari, vel per urinam, vel per inſenſibilem tranſpirationem ſemper cum ſpiritibus eſſe mixtas, ſed ab his, vel cohibentur propter unionem ſtrictam, vel hùc illùc diſſeminatæ interpoſitis aliis ſpiritibus, vel particulis ſucci nervoſi à prædicto effectu frænantur; ſi verò accidat, quod ſimul congregentur ab aliis ſolutæ, vel proprio conatu, vel ab aliqua cauſa externa, tunc Tragœdiam exponunt, & in hoc credo fundatam eſſe cauſam, cur à mœrore, ira, crapula, & ebrietate paroxyſmus epilepticus inſurgat, quia introducto in ſpiritibus motu uniente particulas irritativas diſparatas, ſtatim effervefcentia deſcripta inſurgit.

Pro eradicatione hujus ſymptomatis duo proponuntur primùm eſt paroxyſmo ſublevatio, ſecundùm ab eo præſervatio.

Pro primo faciunt dicta in præcedentibus Conſultationibus de Apoplexia, quæ non recepto tamquam ſuperflua cum ibi videri poſſint, dum Lectiones non ſeparatas, ſed unitas ſub Lectoris oculos expono excepta ſanguinis miſſione, vel per ſectionem venæ, vel alio inſtrumento, & Veſicantibus.

Pro ſecundo à cauſæ dilucidatione habemus corrigendum eſſe acidum lymphæ, & bilem minuendam, & magis fixandam, cerebri poros conſtrictionem exigere, & ejus temperiem corrigendam eſſe, ſpiritusque refocillandos, & robur addendum, ut materiam ætherogeneam diſſipare, vel aliò avertere poſſint.

His indicationibus ſatisfacere arduum erit, cùm morbus ſit herculeus, & medicamentorum vires ſpernere videatur; itaut teſte Hypocrate in eis, quibus poſt emiſſionem ſeminis contingit, incurabilis cenſeatur, agendum tamen omne illud, quod Ars poteſt, ut huic Patienti opem feramus.

Quo ad primam indicationem, præmiſſa purgatione, & præparatione univerſali cum ſanguinis miſſione decoctum laudo cum Ligno Sancto, Viſco quercino, Cornu Cervi in taeolas inciſo, & Ligno Corylo collecto Sole in Ariete exiſtente duobus, vel tribus diebus ante Novilunium; in principio ebullitionis addatur ſacculus, in quo incluſum ſit Antimonium ad ℥. iii. & Cinabrum nati. ad ℥. I. ß. in fine adjungantur herbæ cephalicæ, Roſmarini, Salviæ, Pulegii, Majoranæ, ab his enim omnibus acidum infringitur, & pori cerebri conſtipantur ſuperflua humiditate dilatante exſiccata, & hoc per triginta dies. Si ſudor excitabitur, conſtipationi magis ſtudebimus, hac ablata indicatione non video ſudoris neceſſitatem. Poſtea ſero lactis utendum ad moderandum calorem ex Decocto forſan impreſſum, & ad bilem temperandam cum ʒ. I. horum Pulverum ℞. Margarit. præp., Coral. præp. an. ʒ. ii. Ocul. Cancr. ʒ. I. Antim. diaph. ʒ. ß. Salis prunellæ ʒ. I. ß. m., & hoc per decem dies, ne pori cerebri nimia humiditate laxentur, & etiam quia bilis in hoc morbo minorem habet actionem, cùm ſolùm effervefcentiam coadjuvet ſua inflammabilitate, quam priùs excitavit acidum volatile ſpiritibus alkalicis animalibus unitum, quo ſatisfactum erit ſecundæ intentioni. Ad ultimum verò ſi reſpiciamus, nihil præſtantius Cinabri facti ex Mercurio, & ſulphure antimonii ad gr. v. cui ſi addantur totidem grana extracti flavi, ſeu aurei Vitrioli, erit efficaciſſimum cum aqua Peoniæ, vel Liliorum convallium. Hoc verò ſic fit. ℞. Vitrioli Romani, vel Cyprii ad ſolem calcinati, Salis armoniaci an. partes æquales, ſublimentur, aſcendit ſal tinctum colore aureo, ſublimatum hoc uniatur cum parte relicta in fundo, & iterum ſublima, repete tertio, & habebis flores ſalis aureos intenſè, his ſuperinfunde aquam vitæ alkaliſatam, extrahet tincturam auream, evapora leniter, & remanebit in fundo Arcanum vitrioli aureum magnum ſedativum, dulcificativum, & corroborativum ſpirituum animalium. Idem præſtat Tinctura volatilis aurea vitrioli per quadraginta dies ad ℥. ii. quæ ſic paratur; ſpirituum urinæ in tripla portione adde Vitriolo Cyprio, vel Romano, & per quindecim dies permaneant in leni digeſtione, poſtea balneo Mariæ deſtilletur, exibit Aqua aurei coloris ad guſtum optima, & ſi huic Aquæ addatur oleum ligni Coryli ad gut. vi. erit magis efficax, hoc oleum fit modo deſcripto ab Offmano in Clavi Scroderiana fol. 454. Antipilepticum inſigne eſt ſequens aqua. A deſtillatione Vitrioli ſervetur Phlegma, poſtea igne aperto, extracto ſpiritu, & oleo, à capite mortuo incinerato extrahatur Sal, quod defœcatum per reiteratas ſolutiones, & coagulationes miſceatur Phlegmati, & per menſem digeſta, fortiſſimo igne deſtillentur, de hoc ʒ. I. exhibetur in aqua antipileptica, vel in aqua Hirundinum, vel Ceraſorum nigrorum; quod ſi hæc non poſſint haberi præparatore deficiente, ſubſtituendus eſt hic Pulvis ad ʒ. ii. cum aqua ceraſorum nigrorum, vel aqua antipileptica majori à Quercetano deſcripta. ℞. rad. Peoniæ, Imperatoriæ an. ʒ. ii. Ligni Viſciquercini ʒ. I. ß. Coral. præp. Smaragd. præp. an. ʒ. I. Ungulæ alcis ℈. I. Salis cranii humani ʒ. ß. Salis Roſmarini, Rutæ, Salviæ, Ligni Coryli an. ʒ. ß. rubiæ minoris exſiccatæ ad pondus omnium m. vel Talpam in olla calcina ad ignem validum in furno, pulveriza, de ea exhibe ʒ. I. in dictis aquis cum ℈. I. Olei buxi, & ſalis volatilis urinæ gr. viii. Vel exhibeatur ſanguinis Draconis, Caſtorei, opoponacis, Antimonii diaph. an. ℈. I. vel crudi juxtà aliquos in aliqua ex dictis aquis per menſem, & poſtea ante Novilunium, & Plenilunium per quatuor dies per totum annum, & hæc duo pro arcano habentur: hæc medicamenta pro prima vice per integrum menſem continuanda poſteà omni menſe per quatuor, vel quinque dies ante Novilunium, & Plenilunium reiteranda, & poſteà per totum annum utatur Vino medicato cum Ligno Viſcoquercino, Corylo, & foliis Rutæ hortenſis, Polii montani, Roſmarini, Politricii; Radice Peoniæ, Valerianæ, & Ariſtol. rot. Floribus Liliorum convallium, Tilliæ, leniter omni menſe purgando corpus pilulis de Succino deſcriptis in Conſultatione de motu convulſivo, vel Syrupo ex Elleboro à Quercetano deſcripto, qui eſt maximæ efficaciæ in his morbis Herculeis.

Interim recta victus ratione utatur, & à Vino ſe temperet, nec didiſceret ad morbi levamen Aqua ſemper uti pro potu.

CONSULTATIO XIV.

De Epilepſia in Puero.

INfans duorum annorum ex improviſo concuti cœpit toto corpore, cum contractionibus, & diſtenſionibus inordinatis cum ſpuma ex ore effluente, excrementa in hoc inſultu morbi excrevit viridia.

Infantem hunc Epilepſia laborare, manet extra dubium, eſt autem hæc ſymptoma depravatæ facultatis animalis in genere, dependens ab inordinato, & violento motu, & tumultu ſpirituum animalium excitato à tumultuaria in eis effervefcentia accenſa ab acido ſulphureo præternaturali volatili ſpiritibus mixto, prout in ſuperiori Conſultatione, & aliis de motibus convulſivis explicatum fuit; An verò per conſenſum ab aliqua parte, an per eſſentiam hoc patiatur incerti ſumus, cum modum evadendi explicare neſciat; dico tamen, quòd ab excrementis vireſcentibus, & acrem odorem ſpirantibus poſſumus conjectari hoc acidum capiti communicari ab inteſtinis, dum effervefcente ſucco pancreatico inſigniter acido, cum bile ſulphurea evaporant ſubtiles, & impetuoſæ exhalationes bilis, & ſucci pancreatici, quæ ſpiritibus mixtæ dicta ſymptomata, & inordinationes eorumdem in motu pariunt modo ſuperiori Conſultatione deſcripto; Prædictum indicium ab excrementis deſumptum à Sylvio leBoe, ſufficiens eſt ad credendum aſſertum à me factum, & quamvis hic Author ponat ſolum acidum pro cauſa inordinationis ſpirituum, mihi tamen videtur hoc non poſſe ſe ſolo violentam inordinationem requiſitam in hoc morbo parere,

tere, quomodo eam poteſt, ſi ſulphureis ſit mixtum particulis, quæ in effervescentia velut ignem concipiant, & ad modum etiam ignis violenter, & perturbatè moveantur, ad harum enim accenſionem facilè eſt concipere modum inordinationis violentæ ſpirituum; hoc Acidum ſuperfluum à Matre fuiſſe impertitum cenſendum eſt cum dicto Authore, cùm gravidæ acidis in copia uti delectentur.

Agendum ergo pro curatione, ut Infans excitetur à paroxyſmo acribus ſuppoſitoriis cum hiera, ſale gemma; & naribus ruta contuſa aceto conſperſa odoranda apponatur, quod etiam præſtat Balſamum apolepticum, vel ſequens. ℞. Olei rutæ deſtil. Succini, Majoranæ, Carioph. an. gut. iii. Olei nucis muſ. per expreſ. ʒ. ß. m. hocque inungantur nares, & tempora, nec non retro aures. Sutura coronalis cum Oleo Cranii humani, & Cornu Cervi ſæpè inungatur; De hoc ſternutatorio paululum in nares inſuffletur. ℞. rad. Ireos, Majoranæ ſiccæ an. ʒ. ß. piperis albi ℈. i. Pyrethri, Caroyphil. an. ℈. ß. m. quodſi Paroxyſmus non cedat, Extractum Vitrioli aureum ſuperiori conſultatione deſcriptum eſt efficaciſſimum ad ſedandum paroxyſmum, ſicuti etiam Cinnabris Antimonii ad gr. ii. vel Cinnabris antimonii collecti ex præparatione pulveris Algaroti ad gr. vi. cum Aqua Peoniæ, vel Ceraſorum nigrorum.

Pro præſervatione, purgetur corpus infantis cum Syrupo de Cicorea cum Rhaubarbaro ad ℥. i. poſtea pulveres deſcripti ſuperiori Conſultatione, cum ſero lactis præbeantur, vel cum aqua ceraſorum nigrorum; Poſteà utendum tinctura aurea vitrioli, cum cinnabri Antimonii arte præparata ex conjunctione ſui ſulphuris, & Mercurii priùs extracti, vel cum Pulveribus Ungulæ Alcis, eboris, Margar. præp. Coral. præp., Smaragd. Unicornu an. ℈. i. Antimonii diaphor. ℈. i. ß. exhibendo ℈. ß. pro vice; & inſtante Novilunio, vel Plenilunio per quinque dies exhibeatur primo Oximel. ſcil. cum Oleo Amygd. dulc. ad vomitum, vel alvum excitandam poſtea per alios quatuor dies dictus pulvis, vel per annum integrum exhibeatur radix Eryngii montani ſubtiliter pulverizati ad ʒ. i. cum melle, colligenda eſt radix menſe Maii; & ſi progrediente ætate non cedat morbus, ad Decoctum cum Viſcoquercino, Ligno Corylo, & Buxo deveniendum, & poſt exhibendus Syrupus ex Tabacco poſt cœnam ad ℥. iii. In præparatione Syrupi curandum eſt, ut ſuccus à foliis expreſſus optimè depuretur, nec ad Syrupi formam redigatur, niſi ſecuta omni depoſitione fœcum, cui Syrup. ſi addatur Oleum Buxi ad ℈. ß. erit majoris efficaciæ, & hoc continuandum per quadraginta dies. Caveat à Vino præcipuè, & ab acidis, aliiſque ſalſis, quæ aciditatem habent latentem, in reliquis aſſiſtentis Medici prudentiæ me ſubſcribo.

CONSULTATIO XV.

De Paralyſi ſpuria totius.

VIr temperamenti calidi, & humidi ſecundùm totum, capitis verò humidiſſimi, in ætate conſiſtentiæ poſitus, deſtillationi ſubjectus, & operationibus chymicis deditus, intemperantis vitæ, tàm in victus ratione, quàm in Venere cacochimiam quamdam contraxit, hinc tremore partium corripi cœpit, & paulatim in majorem illarum debilitatem dilabens omninò motui progreſſivo ineptus evaſit, ut lecto decumbere ſemper coactus fuerit, partes verò decumbens movet per lectum ſine alterius auxilio, his cæcitas etiam ſucceſſit, operationes autem mentis vegetas in omnibus habet, itaut in hoc ſtatu ſtudio incumbat, & operationes chymicas per alios conſilio dirigat.

Debilitatem motus, non impotentiam in hoc Patiente admittendo (cum motu aliquo membra ſenſu donata moveat, & decumbens ſine auxilio pro voluntatis arbitrio corpus volvat) concedere debemus Paralyſim ſpuriam eum detinere, non veram, quæ in ablato motu determinatæ, vel plurium partium conſiſtit. In hujus affectus cauſa indaganda primarius locus eſt tribuendus ſpirituum animalium paucitati, & languori, patet enim partes ſuo influxu illuſtrare, non tamen tali efficacia, ut motum perfectum edere poſſint, quod arguit debilitatem, & languorem illorum, unà cum paucitate conjunctum; nam ſi abundantes eſſent, robur partibus præſtarent: licèt reicienda non ſit copia ſeri, non ſolùm quatenus nervos laxat, ſed quatenus ſua copia languori ſpirituum contribuit, & pro ea iſtorum quantitas poteſt dici pauca, & ſi ſerum eſſet in minori copia, illa ſpirituum poſſet eſſe forſan ſufficiens, pro motu magis valido, quàm ſit præſens, eſſet tamen ſemper debilis, cum concurrerint cauſæ ſpirituum paupertati contribuentes, & imperfectæ eorum generationi influentes, ut ſunt venus immoderata, & applicatio operationibus chymicis, & aſſidua ignis chymici tolerantia.

Cauſa copiam ſeri cumulans, & ſpiritus animales debiles, & in parva copia generans, eſt ſanguinis mala conſtitutio, & fermenti cerebri depravatio. A victus intemperantia maſſa ſanguinea multitudine excrementorum remanſit conſpurcata, & etiam malè conſtituta, & ab intemperata Venere ſpiritu, caloreque naturali depauperata, unde receptum Chylum impurum ob enervata fermenta partium præparantium, in fervidum ſanguinem, & ſpiritoſum aſſimilare impotens fuit, etiam ſecundùm illius partem puriorem ab alimentis pravis elicitam, ſicque nec ſpiritum ab ea elicere, nec ad illam conſiſtentiam coctione ducere valuit, quæ eſt neceſſaria ad optimum ſanguinem, unde ab impuriori parte alimentorum ex ſeri natura, & à puriori ex imperfectione ſanguinis, cui miſcetur, in excrementa degenerante, cumulus factus fuit ſeroſæ materiæ, ſpiritu in convenienti quantitate deficientis, & cacochymum habitum conſtituentis. Hæc capiti demandata, & in eo ſegregata, cum parvo ſpiritu ſit irradiata, paucos etiam ſpiritus animales ex ea elicere datum eſt, quorum energiam ultrà paucitatem, enervat ſeroſitas multa, dum multiplicatis ſuis particulis ſpiritus ad invicem dividendo, agendi efficaciam multa diſcontinuitate agentium particularum debilitat. Huic ſpirituum imperfectioni cum pauca eorumdem quantitate concurrit fermentum, ſeu temperamentum cerebri à nimia Venere, & ab igne Chymico carbonum enervatum, per quod amiſit efficaciam, vel extrahendi ſua virtute fermentativa omnes illos ſpiritus, quamvis paucos latentes in ſupradicta materia ſeroſa nervoſi ſucci elaborationi deſtinata, vel extractos exaltandi, & volatilizandi, & depurandi, prout eſt conveniens illorum naturæ, & conditioni, & neceſſarium ad agenda, & perficienda ſua munia cum energia.

Excedentem ſeroſæ materiæ quantitatem adſit cerebrum, qui humida temperie donatum; dicitur enim in temperamento humidum, quia eſt capax ad recipiendum humorem in quantitate, & hanc capacitatem habet à dilatatione illorum pororum à natura in ejus ſubſtantia admiſſorum pro tranſcolatione ſubtiliſſimi laticis ſeroſi, ſed ſpiritoſi, neceſſarii ad ſpirituum animalium elaborationem, per quam dilatationem non ſolùm hunc ſubtiliſſimum, ſed craſſiorem ſerum in ſua penetralia recepit, cujus portio cum tota per vias excretioni dicatas non potuerit evacuari, à latice ſubtili tenuior reddita, illius vias tenuit, ex quo ſequitur, quòd ſpiritus in aereo ſucco nervoſo hoſpitans, ab admixtione hujus craſſi, & aquei ſeri ſecundùm ſuum robur magis debilitatus fuerit, & hoc ſpirituum veſtigia ſequendo per nervos, inque medullares eorum fibrulas ſe inſinuando ita has laxaverit, ut ad contractionem motui neceſſariam ſuſcipiendam incapaces evaſerint, & ſpiritus animalis refracta virtus modo ſupradicto, illarum inhabilitati ſupplere non valeat, imò adaugere ſit potens; cum ex materiæ reſiſtentia, & efficientis debilitate actio ſemper imperfectior, & magis vana reddatur. Et ſic ex paucitate ſpirituum animalium, & ex laxitate nervorum, impotentia ad motum deducitur, & hæc coadjuvatur magis à laxatis fibris & tendinum, & muſculorum à ſeroſitate unà cum ſanguine iſtis partibus impartita pro nutritione, & quæ in dictarum fibrarum ſubſtantiam per pervias poroſitates ingreſſa laxitatem introduxit. Ad hanc concurrit etiam altera ſeroſitas, ſucco nervoſo mixta, prout dictum eſt ſupra, quæ per extremitates nervorum muſculis demandatorum exiens, totam ſubſtantiam fibrarum irrorando, ad interiora deſcendit, unde hac imbibita laxantur, itaut contrahi non poſſint, quantum exigit motus localis.

Influ-

Influxus tamen ſpirituum, & ad aliqualem contractionem ſupermanens habilitas, motum relinquit debilem, & imperfectum, ſicuti ſenſum, remanente ſpirituum irradiatione in membranis ſenſuum organis.

Et quia in principio non tanta erat fibrarum laxitas, motus exequebatur, ſed cum tremore ob rationem dictam in alia ſuperiori Conſultatione. Pro quo ſymptomate etiam explicando facit, quòd aliqua portio materiæ craſſæ ſeroſitati comixta, cum per valdè arctam nervorum viam tranſire non poſſit, eorum orificiis adhæret, & mordacitate leniter vellicando continuum illum tremorem efficit, conante parte noxium expellere.

Et quia dum ſerum per nervos deſcendendo ſpiritus depuratos, ubi mentis operationes exercentur, relinquit, ideò iſtas perfectè exerit patiens. Cæcitas eamdem ſeroſitatem habet pro cauſa, ſed craſſioribus particulis intertextam, à quibus obſtruuntur nervi optici, viſus primaria inſtrumenta, cùm in oculorum ſubſtantia nullum ſit diſtinguibile impedimentum viſionem valens abolere.

Non obſtante difficultate in hujus morbi curatione manifeſtata à languore facultatis animalis, & ſanguificatricis majori malo minante Apoplexiæ, & Hydropis, attamen curandum eſt, ut Æger ſublevetur, ut meliorem vitam, & longiorem tranſigere poſſit. Quod poterimus aſſequi feroſa colluvie ablata per evacuationes ſenſibiles, vel inſenſibiles; Et primò per Hidragoga totius purgationem inſtituendo, & per præparantia convenientia alteram portionem diſponendo reiteratæ evacuationi; Secundò Jure Galli antiqui, in cujus ventre recondita fuerint ſalſa parillia, Lignum Saſſafras, Lentiſcum, Rad. Ari, Apii, Fœniculi, Aſparagi, cum foliis Roſmarini, & Salviæ, & Hidropiperis, & rafani ſylveſtris, cui præmittendum bolum ex Terebentinæ ℥. I. Bezoartici mineralis, Lunaris, an. gr. viii. Antimonii diaph. gr. xii. vel in Decocto inſtilletur tinct. Antim. ʒ. ß. Succini ℈. ß. omni ſeptimo die purgatione inſtituta cum Pilul. Alephangin. ʒ. I. Magiſterii Jalappæ gr. vi. & in hoc inſiſtendum per viginti dies. Tertio loco tentandum eſt ſanguini tamquam horum malorum radici auxiliari, quod præſtabit Pulvis Cacheticus Quercetani per quindecim dies, poſteà exhibendo per alios quindecim Decoctum in jure ligni Saſſafras cum gutt. viii. Elixir vitæ, vel proprietatis, & hora una ante cœnam præbendo Confectionem Diambræ ad ℥. ß. & ultimo loco pro totali exſiccatione humiditatis ſuperfluæ, tàm in cerebro, quàm in nervis, & muſculis, & corroboratione cerebri, & caloris naturalis Pulvis viperinus aſſumendus mixtus cum Salibus cæphalicis, ut. ℞. Pul. Viperini ℈. I. Salis Roſmarini, Salviæ, Majoranæ, Charabis ℈. ß. m. ſumendus cum aqua Antiparalitica Quercetani, cui ſi addatur ſpiritus fuliginis ad gutt. iii. erit efficacior; & inſerviet, etiam ad præſervationem, & ad corroborationem cerebri, & fermentorum naturalium, & ſanguinis, quæ quarto loco ſunt conſideranda exteriùs Balnea ſulphurea, & Luta thermalia adhibeantur, vel foveantur partes ſpiritu vini rectificato, in quo infuſæ fuerint herbæ Paralyſis, Camedryos, Iva arthetica, Salvia, Roſmarinum, & folia herbæ Reginæ, & pro oculis utatur aqua ab Hollerio deſcripta in oculorum affectione, vel ſpiritu urinæ, & aceto ſtillato in æquali portione. Cujus guttæ aliquot ſæpè in oculis inſtillandæ.

His adjungenda eſt optima victus ratio, quæ à prudentia Medici aſſiſtentis dirigenda erit.

CONSULTATIO XVI.

De Paralyſi.

Religioſus vitæ auſteræ, ætatis annorum viginti quinque, temperamenti calidi, & ſicci ſecundùm totum deſtillatione frequenti moleſtatus, iter pedibus faciens copioſa decidente pluvia totus maduit, & in longo itinere pluries hoc paſſus eſt. Hinc dolore gravativo capitis conqueri cœpit cum mentis offuſcatione, & altera die in Paroxyſmum Apopleticum incidit, à quo ſublevatus, pars ſiniſtra ſine motu, & ſenſu remanſit.

Sanguinis maſſa, non ſolùm à calido ſolvente, ſed etiam ab humido liquefactione patitur, dum humidæ particulæ illi additæ, majorem addunt fluxibilitatem, & laxiorem illius compagem reddendo, faciliori diſgregationi partibus ſeroſis viam aperiunt. Non mirum ergo, ſi copioſa ſeroſitas, quæ in hoc Patiente à calore proprii temperamenti, ſeu potiùs à ſalſo valido liquante, & corrodente (quòd in temperamento bilioſo adeſt valdè potens) ſeparabatur, aucta fuerit à pluvia, & ab aere hùmido, à quibus corpora noſtra tamquam ſpongia facilè implentur humiditate fluxibili, alia ratione etiam huic augmento ſeroſitatis concurrit aer humidus, nempè reliquum ſanguinis à ſolvente ſalſo integrum laxando, per quod majorem humiditatem, & ſeroſitatem à ſe exprimi permittit, à fermentatione ordinaria maſſæ ſanguineæ. Hujuſmodi ſeroſitatis copia circa corticalem cerebri ſubſtantiam, & membranas collecta, has premendo, vel dilatando dolorem gravativum excitavit, & particulæ vaporoſæ ſpiritibus mixtæ luciditatem iſtorum obtenebrando mentis offuſcationem pepererunt. A corticali ſubſtantia deſcendens ad medullarem, & ad originem nervorum ducta eadem ſeri copia impedimentum poſuit ſpirituum deſcenſui per totum ſyſtema nervoſum, unde privatio motus, & ſenſus in toto, cum apoplexia, & quia hoc impedimentum à ſpirituum energia in parte ablatum fuit tranſmiſſa tota materia ad unam portionem cerebri, vel alio expulſa, una pars corporis illi liberæ cerebri correſpondens ſenſum, & motum recuperavit, altera verò affecta remanſit cum continuatione deperditionis motus, & ſenſus determinatæ partis, à qua paralyſis conſtituitur.

Pro curatione inſiſtendum in ablatione hujus impedimenti, & in corroboratione cerebri, ne tantam ſeroſitatem excipiat, prohibendo ſimul hujus copioſam generationem in maſſa ſanguinea per ſalſi diſſolventis modificationem, cui ſuccedere debet corroboratio partis, ut ad ſolita redeat munia. Quod ſpero à nobis obtinendum eſſe, cum Patiens in optima ætate ſic conſtitutus, & religioſa perfectio patientiam ad lònga toleranda remedia promittat.

Purgato ergo Corpore per Hydragoga cum debitis præparantibus, & ſanguinis miſſione moderata, applicatiſque Veſicantibus ſpatulis, & bracchiis, & excitato in nucca ſetaceo, ad Decoctum Salſæ, Chinæ, Santal. citrinor. & parum Viſciquercini cum Cicoraceis, & herba Paralyſi, & Iva arthetica deſcendendum per triginta dies, præmittendo ante Decoctum gr. viii. Bezoartici lunaris, & omni ſeptimo die purgando corpus cum ℥. ß. Caſſiæ n. ext. & gr. vi. Magiſterii Jalappæ, & ſi ſudor non proliciatur à dicto Decocto, ab eo excitando deſiſterem, perſuaſus à temperamenti natura valde ignea, quæ Hypocauſti calore accenſa magis, fuſionem in ſanguine periculoſiorem inducere poteſt. Poſt Decoctum, uſum hujus Aquæ conſulerem per menſem. ℞. Aquæ antiparaliticæ Quercetani ℥. ii. Seri caprini depurati ℥. iv. Tincturæ Antimonii ʒ. ß. m. A volatilibus enim validioribus ratione ſanguinis fervidi cavendum, præmittendo duo ex Bolis ſequentibus. ℞. pulveris Milleped. præp. ℈. I. ß. Salis Cranii hum. præp. ℈. ß. Coral. præp. ℈. I. Bezoart. lunar. gr. xv. Therebentinæ ℥. ß. m. f. b. num. iv. Veſpere in ingreſſum lecti accipiat Conſervam Liliorum convallium, vel Roſarum antiquam, cum Eſſentiæ Salviæ ℈. I. & Magiſt. perlar. ℈. ß. Errhyna, & Maſticatoria mane in uſu habeat. Exterius Balnea, & Luta artificialia parti affectæ adhibeantur, & in horum defectum ſuppleat Decoctum herbarum capitalium addito ſulphure, & lixivio, & poſt Balnea inungatur pars Oleo de Canibus, vel de felle deſcripto à Foreſto ℔. x. de morb. capitis obſer. 82. quodſi à parte malè affecta liber evadat, curandum eſt poſteà refrigerantibus ſuccis herbarum, vel aqua Villenſi totius ſanguinis æſtum, & ſalſi acrimoniam emendare, & ſeroſitas minuenda vino ex Santalis parato per totum annum. In victus ratione Medico aſſiſtenti obtemperet.

CONSULTATIO XVII.

De Paralyſi Linguæ.

SAcerdos ætatis annorum quinquagintaquinque, temperamenti pituitoſi, & melancholici, capite humido, deſtillatione continua moleſtatur in Autumno ſuccedente calidiſſimæ æſtati correptus fuit capitis turbatione, cui ſtatim ſucceſſit tremor bracchii dexteri cum formicatione, & oris tortura cum impedimento loquelæ, brevi bracchium, & os ſuo ſtatui remiſſa fuerunt, impedita remanſit, ſed non in toto loquela, & memoria non videtur conſtare; imò etiam diſcurſum ſine connexione, & interruptione habet; In loquendi difficultate ſi ei ſuggerantur, quæ dicere intendit, facilè exprimit, ſed cum aliqua balbutie.

Humida cerebri intemperies ex ſua natura apta eſt humorem in ejus ſinu ſeroſum abundanter excipere, cum per hoc ſit humida, quod in noſtro Patiente ſimili temperie donato factum fuit, & eò magis cum totius temperies corporis pituitoſa abundantem dicti humoris proventum deficere non permittat, & à calore æſtatis craſſam pituitæ portionem fundente aucta fuit copia ſimilis humoris, quæ à cerebro imbibita, & non rejecta ratione imbecillitatis ſpirituum, & caloris, à declinante ætate inductæ, adveniente autumno à calore corroborato per prohibitam tranſpirationem, vel à fuliginibus per hanc retentis, agitata materia cerebri penetralia habitante, & agitatione ſpiritibus animalibus communicata, facta fuit capitis turbatio, in qua apertis magis orificiis nervorum linguæ motui ad articulationem vocis neceſſario inſervientium (quæ à calore æſtatis præcedentis aliquam dilatationem ſuſcipere potuerunt) admiſſione particularum craſſarum facta fuit obſtructio ſemiplena, dum patet aliquis tranſitus ſpiritibus, ad tardam, interruptam, ac balbutientem locutionem: quæ durat ob ſemiobſtructionem pertinacem à craſſiori humore factam. Altera portio materiæ ad nervos muſculorum genæ dexteræ delata obſtructionem totalem iu apertis, & dilatatis eorum orificiis à ſupradicta cauſa induxit, à qua impeditus tranſitus totalis ſpiritibus animalibus, ablata etiam fuit tenſio Fibris tendinoſis eorum, per quam ſervatur æqualitas cum ſuo antagoniſta; laxitate eis conciliata, à contrario in tenſione exiſtente totus muſculus attractus eſt verſus illud, unà cum inclinatione oris ad eam partem ſiniſtram muſculi contrarii, & quia tranſacta turbatione cerebri orificia dictorum nervorum ad ſuum ſtatum naturalem ſe reduxerunt, cum excluſione alterius ſubſequentis humoris, & portione illius obſtructionem facientis, in hujuſmodi conſtrictione expulſa materia conceſſus fuit liber aditus ſpiritibus, & os ſuo loco reſtitutum, & materia vaporoſa violenter mota, unà cum ſpiritu ad nervos bracchii delata, incolas iſtorum perturbatè agitando motum tremoris induxit, & arterioſo ſpiritui in Fibris tendinoſis, & interſtitiis carnoſis communicata agitatione, membranas titillatione, vel impulſu afficiendo formicationis ſenſum impreſſit, & brevi terminatus eſt motus hic depravatus; quia à materia vaporoſa pendebat.

Remanente interim in ſubſtantia cerebri ſeroſa, illa, ſeu pituitoſa, ſed ſubtili colluvie, laxatæ fuerunt Fibrulæ ejus ſubſtantiam componentes, & præcipuè circa illam partem, in qua ſenſus communis reſidet, & in hujuſmodi relaxatione ablata fuit illa modificatio à Fibris, quæ eis impreſſa fuit à ſpiritibus, ab objectis externis motis, ſeu potiùs à ſenſu communi, per quam modificationem repreſentabantur qualitates, & paſſiones, & modi ſubſtantiæ objectorum externorum, quorum motu talis modificatio introducta fuit, & in hac modificatione Fibrarum conſiſtit memoria: Unde hac ablata memoria concidit; fit enim memoria, vel exercetur, dum Fibræ illæ modo ſuperiùs dicto modificatæ, per ſolam impulſus varietatem ab objectis externis, vel à ſenſus communis organo, verſus hoc moventur motu mox dicendo, hic impulſus habetur ope nervorum, qui in extremitate organi ſenſus exiſtentes correſpondent etiam cerebro, & motus impreſſus ab objectis externis extremitatibus nervorum diramatis per organa ſenſuum externorum imprimitur ſtatim principio nervi in cerebro radicato circa ſedem ſenſus communis, & ſpiritibus in eo exiſtentibus, quibus mota pars, in qua reſidet ſenſus communis, in hoc motu percipit ſenſus prædictus naturam objecti moventis immediatè extremitatem nervi, & ſenſus communis motus movet Fibram cerebri ei proximam, & tali motu ſic diſponit, & modificat, ut ſi dicta Fibra impellatur in organum ſenſus communis, ſua modificatione illud moveat, ſicut motum fuit ab objectis externis motis, & ita per motum Fibrarum modificatarum impreſſum organo ſenſus communis recordamur objecti etiam abſentis, aliàs à ſenſu communi percepti; dum verò à ſuperfluo humore tollitur à Fibris iſta modificatio, tollitur etiam memoria, & ſi diminuatur modificatio, dimidiata etiam remanet memoria.

Eadem materia in vaporem attenuata, vel ſua fluxibilitate ſucco nervoſo admixta ſpiritum animalem offuſcat, & ſua opacitate diſcurſum quodammodò ſanum impedit, cum ad hunc anima ſpiritu lucido indigeat: ab eiſdem vaporibus irregulari motu agitatis à calore interno, & ſpiritibus mixtis, modò una ex dictis fibris, modò altera excitatur, & pro harum motu de re ab eis repreſentata ſermo habetur, & quia aliquando fibræ motæ res nullam connexionem inter ſe habentes repreſentant, ideò diſcurſus ſine connexione evadit. Difficultatem etiam in loquendo experitur, non ſolùm ob impedimentum linguæ, ſed etiam, quia nec clarè, nec diſtinctè, ſed confusè ſuæ imaginationi, vel intellectui offeruntur notiones illæ, quas exprimere intendit, & quia dum ſugeruntur claritatem in his acquirit, ideò diſcurſum proſequitur.

Pro curatione, collecta aquei, & pituitoſi humoris quantitas in cerebre eſt exſiccanda ſenſibiliter, & inſenſibiliter. Secundò temperies humida capitis corrigenda, & humoris pituitoſi generatio nimia prohibenda. Tertiò linguæ obſtructio tollenda, ejuſque debilitas auferenda corroboratione, has indicationes adimpleri poſſe non deſpero.

Quo ad primum ergo, præmiſſa purgatione primas vias reſpiciente, alteram conſulo pro expurgatione humoris pituitoſi in toto redundantis prævia præparatione, & ſanguinis miſſione poſt quam toto tempore purgationis utendum erit Errhinis, & Maſticatoriis ad exonerationem capitis à ſuperfluo humore, & hoc, ne à Decocto mox deſcribendo, unà cum Hypocauſto pro ſudore excitando liquata materia in toto, & in parte cumulata, majora, & improviſa inferantur damna. Decoctum parabitur ex Ligno Sancto, Salſa, & Viſcoquercino, cum herbis capitalibus Roſmarino, Salvia, Pulegio, Camedryos, & in Hypocauſto ſudabit omni die poſt duas horas à Decocto, & in hujus uſu perſeverandum per triginta dies, & omni ſeptimo die purgatio inſtituenda cum Pilul. Cochia. ʒ. i. Magiſt. Jalappæ gr. x. Merc. dulc. gr. viii. cum Syrupo de Stœchade reformatis. Tranſactis quindecim diebus Decocti ei addantur ſpiritus Fuliginis gutt. vi. Hoc terminato ſecundæ intentioni locus erit, & huic ſatisfaciemus cum hac Aqua. ℞. Aquæ Antiparaliticæ Quercetani ℥. ii. Pulegii ℥. iii. elixir proprietatis gutt. viii. m. præmittendo bolum ex ʒ. ß. Caſtorei, Salis Cornu Cervi volatilis gr. vi. Extracti baccar. Juniperi ℈. i. m. & his utendum per quindecim dies. Ante cubitum ʒ. ß. Mitridati aſſumat; Pro qua intentione parandum erit Vinum medicatum cum Ligno Viſcoquercino, & Sancto, radice Peoniæ, baccis Juniperi, foliis Roſmarini, & aliorum capitalium bibendum in menſa prima vice, quo prohibebitur humoris pituitoſi generatio, quod ut efficacius obtineatur, ſequenti confectione utatur omni mane per menſem. ℞. Specier. Diambræ, Diamoſchi an. ʒ. i. Salis Abſynthii, Roſmarini an. ℈. i. cum Saccharo in aqua totius citri diſſol. f. Morſeli, & dividantur in quinque partes æquales. Quo ad tertium, colluatur os ſæpè cum Vino, in quo infuſa fuerint, & bullierint Calendula, Stœchas, Roſmarinum, & Radix Impetatoriæ, Galangæ, & Seminum ſinapis, maſticetur Nux muſcata, & illiniatur lingua cum Melle ſcilitico mixto, cum oleo ligni Coryli, vel cum ſucco Salviæ, & oleo nucum recenti, addito pauco Caſtoreo illiniatur. Valent etiam ad hoc grana Peoniæ detracto exteriori cortice maſticata

cata

cata omni mane, & deglutita ad quantitatem nu. 30. & ſuccus urticæ attractus per nares ſæpè ab aliquibus pro ſecreto ad recuperandam loquelam habetur. Cauteria in bracchio, vel in ſincipite inurantur, & omni menſe utatur ſale vitrioli pro vomitivo ad ʒ. 1. ſumendo per tres dies poſt Mitridatum ad ʒ. 1. cum jure Decoctionis Cinamomi. Victus ratio à Medico directa aſſiſtente plenè obſervetur.

CONSULTATIO XVIII.

De Incubo.

NObilis Vir ætatis annorum triginta, temperamenti calidi, & humidi cum aliquali dominio bilis, venationi deditus una die in tali exercitio violenter defatigatus fuit, ſerò copioſæ cœnæ indulſit, in nocte dormiens in ſomnium paſſus eſt, quo repreſentabatur ab homine pectori ſuo incumbenti ita comprimi, ut reſpirare non poſſet, manibuſque jugulum conſtringi cum ſuffocationis periculo, itaut nec vocem poſſet emittere ad auxilium invocandum, nec vires exercere pro invaſoris repulſione, expergefactus reſpirationem paulatim recuperabat, ſed cum tremore, & ſaltibus cordis.

Hic affectus dicitur Incubus, cujus cauſa formalis eſt prohibitus influxus ſpirituum animalium, non ſolùm ad muſculos thoracis, & pulmonum nervos, & ad Diaphragma, ſed etiam ad cardiacos nervos, & totius corporis; Reſpiratio enim fit per pulmonum, muſculorum thoracis, & Diaphragmatis motum, & hic à ſpirituum influxu per nervos exercetur, conſequenter ex reſpiratione inſigniter læſa præſupponendum eſt impedimentum in ſpiritibus animalibus divertens iſtorum curſum ad partes illam perficientes, quæ ſunt ſupradictæ. Cor affici in hoc affectu, ejus inordinatus motus ab excuſſione ſomni manifeſtatus ſatis probat, & debilitas totius, & impotentia ad conatus exercendos totum ſyſtema nervorum pati perſuadet, quatenus enim ſpiritus animales non deferuntur ad cor in convenienti quantitate, ſequitur in eo debilis motus ſanguinis, exiguum iſtius in cordis ſinum dilabi permittens, unde reliquum in vaſis pulmonum ſtagnare cogitur ad plenitudinem eorum, qua pulmonum ſubſtantia comprimitur, & ab hac compreſſione ſenſui communi fit illa impreſſio, quæ quandoque illi facta fuit, vel fieri poſſe cognoſcit à pondere externo pectus opprimente, unde imaginatur à ſimili, in hoc affectu reſpirationem impediri, ex quo ſequitur, quòd ſupini tantùm hanc difficultatem reſpirandi experiuntur, huic affectui ſubjecti, quia à pondere humorum pars ſuperior pulmonum comprimitur, & ad coſtas dorſi impellitur pars inferior, cum impulſu, & violentia, & ibi à reſiſtentibus coſtis pars adjacens compreſſa, ubique in tota pulmonis ſubſtantia compreſſionis ſenſus percipitur, ubi verò in latus devolutus eſt Patiens non fit talis compreſſio; nam ſi ſupra dexterum quieſcat, pars pulmonum ſiniſtra cùm non poſſit allidi ad corpus durum, cum tota adhæreat parti dexteræ molli, & à coſtis diſtet multum, patet non poſſe contingere in hac, eam oppreſſionem contingentem ſupino corpori. Talis compreſſio fit major, cùm nervi non ſufficiant ad movendum partes reſpirationi dicatas, pro expulſione humoris ad plenitudinem in vaſis ſupradictis coacervati, unde cum novus ſemper adveniat compreſſionis modus, ſemper augetur eadem plenitudo in venis jugularibus contingens, muſculos gutturis, tàm internos, quàm externos comprimens, jugulantem repreſentat modo ſuperiùs deſcripto de reſpiratione impedita; pari pacto obſtructio in toto nervoſo ſyſtemate illi impotentiæ ad exercendos conatus cauſam præbet, ſicuti ad vocem edendam impedimentum ponit. Hæc obſtructio, quia parum durans, nec veſtigia poſt ſe relinquens demonſtrat, à materia facilè ſolubili, qualis eſt vaporoſa pendere, & talis fuit in noſtro Patiente à copioſo cibo, & potu elevata ad caput, quæ inveniens poroſitates cerebri ferè vacuas à diſſipatione ſpirituum mltorum, & ſucci nervoſi per defatigationem totius diei in violento exercitio, nullo obſiſtente, (quia reliqui ſpiritus debiles) eas penetravit, non ſolùm cerebri, ſed uſque ad eas cerebelli pervenit, ſubſtantiamque poroſam nervorum ab utraque parte exeuntium impedimentum clauſit, ſi non totali partiali, ut debita copia ſpirituum impediretur ad partes, à qua poſteà ſupradicta evenerunt ſymptomata, & obſtructione aliarum poroſitatum cerebri ſomnum profundum effecit; ſenſim poſteà attenuata materia vaporoſa, & exhalante, vel à calore partis, & vi ſpiritus animalis corroborati victa, ſuus cordi reſtitutus fuit motus, & ſanguis ad plenitudinem in pulmonicis vaſis collectus, cum impetu, & inordinatione illius ventriculos irruens in copia, palpitationem, vibrationem, & tremorem cauſavit, vel quia cor, quamdiu à ſuis motibus cohibetur, exerendis valdè laborat, quam primum verò reſtituitur intra juſtos limites ſe continere nequit, quin totas vires ſimul exerat, unde nimis à debito ſui motus officio diſcedit proprium motum accelerando, non ſecùs, ac virga, quæ ſi aliquandiu flexa detineatur, mox remota vi, impetu quodam ſuo ſtatui primo ſe reſtituens, trepidationis, ſeu vibrationis motum per longum tempus init, ita hoc ſymptoma explicat Villiſius de Incubo.

Unde pro hujus curatione evacunnda materia vaporum minera cum Pilul. Agregat. & Maſticin. an. ʒ. 1. poſtea præparandum, quod reliquum eſt cum Acetoſo s. Syrup. de Cort. citri an ℥. ß. Aq. Abſynthii, Meliſſæ an. ℥. iii. Tart. vitriol. ℈. ii. Miſſo ſanguine à bracchio ad ℔. 1. & poſt ſeptem dies iterum purgandum cum ſupradictis pilul. vel Mel. roſ. ſol. ℥. v. cum infuſ. ʒ. 1. ß. Agarici recent. trociſ. & per quatuor dies continuos ℔. v. vel vi. Aquæ Tetutii uſurpandæ cum ſuo vehiculo ad majorem emundationem primarum viarum, quibus peractis, ſanguis ab hemorroydibus poterit mitti. Secundo loco corroborandum caput infraſcripto pulvere. ♃. rad. Peoniæ ʒ. ii. Salis Roſmarini, Salviæ, Majoranæ an. ℈. ii. Salis Succini ℈. 1. Cranii hum. præp. Margarit. præp. an. ʒ. 1. Antimonii diaph. ʒ. ß. dividantur in quatuor partes æquales, & ſumat cum aqua aliqua Antipopletica, vel Antiparalitica, vel cum aqua Liliorum conval. vel Ceraſor. nigr. vel theriacali. Vinum Abſynthio pontico, vel baccis Juniperi paratum erit ſufficiens ad præſervandum à tali ſymptomate ſervata victus ratione.

CONSULTATIO XIX.

De melancholia per eſſentiam, cum vigiliis, totius extenuatione, & puſtulis ulceroſis ſub mento.

CLericus nobilis, temperamenti calidi, & humidi cum aliquo bilis exceſſu, ætatis annorum quadraginta, animoſus, & in ſuis operationibus promptus, in victu, & potu ſummè intemperans, & venationi deditus, poſt animi paſſionem, mærorem conciliantem cœpit familiares odio proſequi, & quidquid ab eis in ſua præſentia loquebatur, & operabatur, in ſui deriſum, & contemptum vertit, ex quo in furorem aliquando erumpit, ab omnibus ſe occidendum putat, itaut ex cujuſcumque rei motu in timorem incidet, amicos omnes à ſe expellat, de ſua æterna ſalute deſperat, unde ſemper cogitabundus, in his cum ſumma afflictione permanet, ab omni ſocietate abdicatus ſponte, & ex fixa horum cogitatione ſeptimanas ferè inſomnes ducit, dies ſine cibo tranſit, unde emaciatus vix pedibus ſtare poteſt, puſtulæ ante hos affectus ſub mento, & in gutturis regione eruperunt, quæ multam illius partem excoriarunt; A febre ſemper immunis perſiſtit.

Deſcripta hiſtoria, Melancholiam ſymptoma facultatis imaginatricis repreſentat, cujus eſſentia communiter ſtatuitur eſſe deſipientiam ſine febre, & furore, cum metu, & triſtitia conjunctam. Ubi animadverto deſipientiam ſtare ſolùm reſpectu imaginationis in hoc affectu, quidquid in contrarium ſtatuerint alii læſionem in ratione, & intellectu reponentes, quia licèt non negem has potentias in hoc affectu lædi, cenſeo tamen læſionem non eſſe in his fundamentaliter, ſed ſolùm per læſionem imaginationis, quæ inellectui repreſentando res deformes in ſe inducit Intellectum ad deductiones deformes, & male fundatas eliciendas, ſed præſuppoſita objecti deformitate, vel phantaſmatis, non poteſt non elicere dictas deductiones, quæ cum in ſe impoſſibilitatem non contineant

illis aſſentitur non adhibita animadvertendum à neceſſaria pro earum correctione, unde ſi in aliquo peccat, in inadvertentia ſolùm peccat, quæ læſionem talis facultatis non inducit; & quamvis certum ſit imaginationem lædi dependenter à ſpiritibus, & magis remotè à ſanguinis maſſa, modum tamen talis læſionis imperſcrutabilem meo judicio exiſtimo, cùm nos lateat modus individualis, & cum ſuis circumſtantiis, quo imaginatio ſpiritibus utatur pro ſuarum operationum exercitio, unde aliquid pro noſtra intelligentia dicere poſſumus, ſed ſine integra modi lædendi cognitione.

Cùm autem, ut dicebam, certum ſit læſionem imaginationis pendere à depravata ſpirituum, & ſanguinis conſtitutione, in hujus ponderatione, indaganda prædictorum effectuum cauſa.

Eſſe in hoc Patiente malam ſanguinis conſtitutionem, intemperata victus ratio nos certos reddit, qualis autem ſit in ſe, dico primò eſſe acidam, & hoc demonſtratur à mœrore, quo ob animi paſſionem afflictus diu fuit, cùm illius impreſſio ſpiritus animales valeat diſſipare, vel concentrare, ut languor operationem in mœrore diuturno comprobat, reſidui à diſſipatione, vel concentratione, tardi ad motum redduntur, ut omnium facultatum lenta executio convincit, ab hac ſpirituum reſolutione, & motu tardo evenit, quod nervis in omnibus corporis glandulis implantatis non tantum ſpirituum infunditur animalium, quantum ſufficit ad dulcificandum lymphaticum humorem in eis præparatum ex ſui natura acidum, unde aciditas excedens lympham præparatam inficit, non ſolùm illam glandularum, ſed illam quoque, quæ unà cum ſanguine per lienem fluit, & quæ eſt reſidua illius materiæ, pro ſucci nervei, & ſpiritus animalis generatione inſervientis, & quæ dulcificari pariter debet in liene à ſpiritu animali in eo derivato à natura per copioſas nervorum ramificationes per dictum membrum ſparſas, neceſſaria autem erat dulcificatio prædictæ materiæ, cùm ſit tamquam fex laticis nutritii, quæ ſemper aciditatem, vel auſteritatem habet à ſale fixo, vel tartaro in dicto latice ferè ſemper diſſoluto in particulas craſſiuſculas, & ſi contingat non dulcificari, ut contingit in defectu ſpirituum animalium, aciditatem excedentem acquirit, & fixam, cum particulæ acidæ à ſpirituum defectu non potuerint volatilizari.

Lympha aciditate ſuperflua peccans ſanguini conjuncta illum incraſſat, & quadam coagulatione conſtringit, prout eſt proprium omnis acidis fixi, & cum eo coagulat in multa parte ſpiritum illum ſalſum volatilem fluiditatem ſanguini conciliantem, & generatum ex effervеſcentia Acidi, & Alkali in maſſa ſanguinis exiſtentis, & ex concurſu bilis, & acidi pancreatici, quod ſanguini poſteà conſignatur; ex horum enim unione etiamſi volatilizata fuerint, fit ſalſum, prout omnes norunt naturæ ſcrutatores, & ſi hoc ſalſum fixatum in ſanguine remanet prohibita ejus actione ſanguinem attenuandi, & volatilizandi, & aciditate ſumma prævalente hac totus coinquinatur, & concepta ab hac acrimonia corroſiones ſub mento effecit.

Ab hujuſmodi ſanguine non ſolùm paucitas ſpirituum, ſed ab hoc materia etiam craſſa ſuppeditatur, pluſquam conveniat, eorum tenuitati, & puritati, quæ involvens particulas acidas ei firmiter annexas potiùs ſpirituum conſtrictioni, & tarditati concurrit, quàm effervеſcentiæ, quam diximus fieri in motibus convulſivis, & Epilepſia, quia hoc acidum melancholiæ eſt fixum, & auſterum, & magis ad conſtrictionem, quàm ad diſſolutionem facit, & potiùs ſedat, quàm provocet efferveſcentiam ob ſuas partes terreas, & fixas, quæ totius attenuationem difficultant, ad efferveſcentiam neceſſariam; Et his particulis terreis irretiendo contrarias particulas, eaſque fixando dictam efferveſcentiam impediunt. Et hoc patet in alumine, quod Cereviſæ fermenteſcenti infuſum fermentationem ſedat; Sic acidum melancolicum factum auſterum, quia fixum craſſum, & terreum mixtum ſpiritui animali non ſolùm init efferveſcentiam cum iſto, prout facit acidum volatile ſulphureum, ſed motum etiam naturalem ſpirituum dictis conditionibus minuit, & retardat, eo modo, quo alumen Cereviſæ fermentationem ſedat; Idcircò ab hoc acido auſtero non fit illa efferveſcentia, quæ fit ab acido ſulphureo volatili Epilepſiam, & Convulſionem efficiente, ſed illa craſſities ſanguinis, & ſpirituum motus debilis per virtutem illius fixativam, à quibus rectè explicantur omnia melancholiæ ſymptomata, ut conſideranti patebit, & hujuſmodi doctrina tota ab antiquis deſumpta eſt, à quibus melancholia acida, & fixans, vel incraſſans humores prædicatur, licèt forſan diverſo modo hi melancholiæ effectus à recentioribus explicentur.

Hoc ſuppoſito de ſanguine, & ſpiritu animali, ſupponenda ſunt alia ad ſenſationes ſpectantia, & ad imaginationes, & primò.

Senſus fit dum objecta ſenſibilia motum extremitatibus nervorum in organo ab eis affecto imprimunt, qui motus continua undulatione per ſpiritus, & nervos in momento temporis principio nervorum communicatur in cerebro, & ab hoc ad organum ſenſus communis circa nervorum principia exiſtens, vel ſupereminens transfunditur, & iſtius motus perceptione qualitates objecti ſenſibilis organum externum afficientis percipit per ſuas inſitas, & innatas ideas.

Secundò, ſenſus communis circa iſtam perceptionem multifariè ſe habet, nempè illam diſtinctè, vel confusè apprehendendo, quando diſtinctè circa eam verſatur objectum, ſicuti eſt in ſe percipit, quando verò confusè, notitiam de objecto imperfectam percipit. Hoc modo percipit, quando motus ab objecto impreſſus ſpiritibus alteratur per horum conſtitutionem, vel nervorum conformationem, dum ratione horum poſſunt concurrere ad efficiendum, quòd motus prædictus, vel ſit velocior, vel remiſſior, vel minus penetret, vel magis, quàm conveniat motui objecti, quia cùm talis ratio motus non ſit ex toto conveniens, confuſam etiam cognitionem de eo parit; Spirituum etiam opacitas ad hoc facit; in hac confuſa imaginationis perceptione concurrit etiam iſtius potentiæ inadvertentia, ad conferendum inter ſe omnes notiones objecti perceptas ad hoc, ut noſcat quænam conveniant, & quænam diſconveniant cum univerſali notione talis objecti, ex qua conferentia poteſt emendari error contingens, vel ex parte ſpirituum, vel organi in alteratione motus ab objecto tranſmiſſi. Hinc eſt, quòd in tali notione confuſa exiſtens imaginatio, cum tali inadvertentia percipit rem aliter, ac eſt, & quando connexionem habet cum aliquo præjudicio mentis antea contracto, movet ſpiritus quoſdam unitos cum illis motis ab objecto, & cum tali modificatione, quæ ſit apta movere imaginationem ad percipiendum illud præjudicium jam antea conceptum, unde ſtatim rem illam cum tali præjudicio connexam percipit. Diſtinctè cognoſcitur, quando motus ab objecto veniens imprimitur in organo ſenſus communis non alteratus, & in eo organo ſpiritus ſunt clari, & lucidi.

Tertiò, motus in organo ſenſus communis impreſſus illud movet, & impellit verſus aliquam partem cerebri medullarem fibrulis tenuiſſimis intertextam, & in iſto appulſu transfunditur motus ille in unam ex dictis fibrulis, quæ ita modificatur ab illo motu, & diſponitur, ut quotieſcumque ſe moveat verſus organum ſenſus communis, in eo excitet motum ſimilem omninò motui ab organo communi illi impreſſum in ſuo appulſu ad illam, & quem ſenſus communis per nervos ab objectis externis receperat, ideò quotieſcumque fibrula illa modificata impingit in organum ſenſus communis, edit in illo motum ſimilem illi ab objecto impreſſi, & ita per hunc motum recordatur ſenſus communis illius objecti, & quia cum tali motu fibrulæ eſt etiam conjunctus motus additus repreſentans præjudicium jam conceptum, idcircò quotieſcumque recordatur de illo objecto, recordatur etiam de præjudicio.

Quartò, quando anima, vel amat aliquod objectum, vel aliud timet, continuo influxu ſpirituum fibrulas illas, in quibus primò impreſſa fuit modificatio repreſentans talia objecta impellit in organum ſenſus communis, ideòque cogitur ex continuo hoc appulſu recipere tale objectum, dum movetur eo motu ſimili illi, quem recepit à ſenſibus externis in prima perceptione talis objecti. Fit autem hic continuus influxus ſpirituum mediante Anima, quia hæc ardenter amans objectum, cum illo uniri optat; Sicuti aliud timens ab eo fugere ſemper cupit, ideò meditans ad hoc media ſemper talia objecta imaginationi proponit, etiam pro delectatione ſui, ab

objecti

objecti amati conſideratione reſultante, & pro fuga ab eo, quod ei noxium comprehendit, & ex continuo hoc influxu ſpirituum adeò aperitur via ab emporio illorum ad dictam fibram, ut etiam anima non implente, fluant dicti ſpiritus ad movendam illam fibram, unde etiam anima non cogitante fit repreſentatio objecti ſenſui communi.

Ex his facilè poteſt ad aliqualem intelligentiam reddi ratio ſymptomatum hujus Patientis, nam ex præjudicio concepto de deriſione, & contemptu propinquorum erga ſe ipſum, & orto, ex ſola inadvertentia mentis negligentis ea conſiderare, & conferre, quæ cum ſuis conjunctis evenerant, factum eſt, ut cum motu repreſentante ea, quæ loquebantur, vel operabantur ſui conjuncti in ejus præſentia, adjungeret ſpiritus cum tali motu modificatos, ut ſufficerent ad repreſentandum contemptum, & deriſionem conjunctorum, juxtà dicta ſuppoſiti ſecundi.

Sic ex operatione alicujus, vel ex dicto ſuſpicatur de mala illius voluntate contrà propriam perſonam, ob confuſam perceptionem operationis, & ſermonis, & ob inadvertentiam conſiderationis omnium circumſtantiarum, vel collationis cum aliis rebus, quæ majorem cognitionem, & diſtinctionem illius ſermonis, & operationis tribuere poſſint. Huic ſuſpicioni adjungit circumſtantiam ab eodem meditari ſui necem, ex præjudicio à timore orto; & quia ab hoc periculo evadere contendit, idcircò in hac repreſentatione diu ſe figens, vel ad quærenda media pro defenſione, vel ad modum vindictæ inveniendum, continuo ſpirituum influxu hanc ideam imaginationi offert juxtà dicta ſuppoſito tertio, itaut ſpiritus ſine anima cogitante ex patenti nimis via ad fibram, in qua adeſt modificatio repreſentans timorem ſuæ necis continuo influxu in eam contendant, & continuo motu in organum ſenſus communis impellant, à quo motu hæc potentia continuò apprehendit timorem necis, juxtà dicta in præcitato ſuppoſito.

Quapropter viſo quocumque homine cum motu impreſſo ab hoc, & à quo movetur non ſolùm ſpiritus in nervo exiſtens, ſed etiam organum ſenſus communis, moti etiam ſunt ſpiritus verſus fibram modificatam ad repreſentandum necem meditatam ab homine ſuſpecto, quæ ſua motione ſenſum communem afficiendo hunc ad mediatæ necis conſiderationem excitat, & obviantem hominem, ex timore hanc eſſe executurum ſibi perſuadet; ex vi hujus timoris in æternæ ſuæ ſalutis deſperationem incidit, dum in conſideratione transgreſſionis divinæ legis cognoſcit etiam æternæ damnationis reum eſſe, & à timore univerſali, extremum in hac re percipiens, omnem ſpem amittit, dum à magno, & extremo timore præjudicium oritur impoſſibilitatis ſuæ ſalutis, extinguendo omnem ſpem, quæ non niſi in impoſſibilia fertur; & quia hæc eſt maximè afflictionis animæ, ſemper in hanc intendit continuo influxu ſpirituum ad fibram cerebri modificatam ad repreſentationem transgreſſæ legis, cum præjudicio impoſſibilitatis veniæ; quæ omnia non advertente anima imaginationi repreſentantur ob dilatatam ſpiritibus viam juxtà dicta præcitato tertio ſuppoſito.

Timoris univerſalis cauſa eſt ſanguis, ut ait Villiſius in capite ſecundo de Melancholia, qui ob particulas ſalinas exaltatas minùs inflammabiles, nec in pulmonibus ſatis accenditur, neque intra cordis, & nervorum ductus flamma ſatis clara, & copioſa ardeſcit, ſed hæc flamma talis eſt, qualis externa, quæ ad venti cujuſvis flatum reprimi, & penitùs exſufflari apta eſt. Hinc cum flamma vitalis tàm tenuis, & languida ſit, ut ad motum omnem nutet, & trepidet, nihil mirum, ſi patiens velut animo ſubſidente, & ſemiobruto triſtis ſemper, & meticuloſus exiſtat; dum hujuſmodi ſtatus per nervos imaginationi refertur, hæc ex perceptione debilis, & tardi motus cordis, unà cum perceptione parvi caloris, timorem, & metum percipit, unde talis ſtatus cum timore ſemper conjungitur, & quia aliquando ex imaginato contemptu, imaginatio plures ſpiritus ad nervos cordis tranſmittit, illud ad majorem motum excitans, hinc fit in eo major efferveſcentia ſanguinis, & in vicinis partibus, unde ira.

Hinc patet, errores ab imaginatione conceptos partim pendere à ſanguine, & ſpiritibus, partim à præjudiciis conceptis; iſta aliam medelam non exigunt, quam à ratione. Sanguinis mala conſtitutio in ſpirituum depravationem concurrens eſt emendanda per ea, quæ acidum oppugnant unà cum depuratione ſpirituum, per ea, quæ craſſitiem tollant, motum, imprimant, & luciditatem concilient.

Quod aſſequi, quamvis difficile ob. morbi contumaciam, & Æger inobedientiam, attamen ſperandum.

Purgato ergo corpore remediis blandis, & quæ expiationem primarum viarum reſpicient cum miſſione ſanguinis; Dulcificanda, & attenuanda Maſſa ſanguinis Succo Boraginis, Meliſſæ, & Agrimonii an. ℥. I. cum Aqua Fumariæ, & Raphani Sylveſtris an. ℥. iii. m. & per quindecim dies in his inſiſtendum quolibet ſeptimo die tranſacto ſumendo Pilul. tartar. Quercetani ad. ℈. ii. vel ʒ. I. pro natura Patientis, & habita conſideratione ad ſtipticitatem, vel lubricitatem, poſteà ſero lactis utendum ad ℔. I. cum. ℥. ii. ß. Syrup. de pomis, tincturæ lapidis Lazuli ℈. I. ß. per viginti dies præmittendo Bolum ex gummi Ammoniaci ʒ. ß. & Croci Martis aperientis ℈. ß. omni quinto die prædictas Pilulas reiterando, quibus, ſi non cedat affectus, ad Tincturam Antimonii, vel ejus Sulphur, ſecundùm Villiſium præparatam, vel Techenium tamquam ad extremum dulcificativum ſanguinis eſt deveniendum cum aqua appropriata, ut ℞. Flor. Borag. Bugloſæ, Meliſſæ, Fumiterræ, Scolopendriæ an. m. iv. corticum exter. aurantii nu. viii. Limonum nu. vi. Lumbric. vino albo lotorum ℥. iv. contuſis omnibus affunde ſeri caprini ℔. iv. Succi Pomorum ℔. ii. deſtillentur S. A. hujus aquæ. ℞. ℥. iv. Tinct. Antim. gutt. xvi. Tinct. Chalybis gutt. x. Elixir. prop. ſecundùm deſcriptionem Elmontii ʒ. ii. m. continuando per xx. dies poſteà capiti providendum cum pulvere ſequenti ℞. Margarit. præp. Eboris, Oculor. Cancri, Coral. præp. an ʒ. I. Cinnabris nati. pluries per ſublimationem rectif. ʒ. I. ß. Specier. lætific. Gal. Pliriſarcoticon an. ʒ. ii. dividantur in octo partes æquales, quarum unam ſumat mane ante prandium, alteram ſerò poſt cœnam cum Aqua Borag. vel Ceſar. nigror. In menſe Julii Balneo Aquæ dulcis utatur, & ſi affectus perſeveret, Syrup. de Eelleboro nigro ſecundùm præparationem Quercet. omni die per tres ſeptimanas accipiat, & ſerò poſt cœnam ſumat gr. vi. Ambræ griſæ in Vini ℥. ii. optimam ſervando victus rationem.

CONSULTATIO XX.

De Mentis ſtupiditate cum læſione memoriæ, & virium imbecillitate.

Chirurgus temperamenti calidi, & humidi ſecundùm totum, cum pituitæ ſubdominio, ætatis annorum quadraginta quinque in vini potu delinquens, ab hyemis præteritæ excedenti frigore ſecundùm caput capillis denudatum adeò moleſtatum fuit, ut dolorificam ſenſationem continuò à frigore perſentiret, in vere cœpit conqueri de virium debilitate cum memoriæ læſione, itaut aliquid agere cupiens, perveniens ad locum deſtinatum, in quo præconceptum opus eſſet agendum, ibi anceps manet, & varia volvens nihil determinat, ſemper ſtupidus, & velut cogitabundus manet cum propenſione ad ſumnum, & ſenſu præfocationis in partibus ſpiritalibus, itaut in uno loco quietus manere non poſſit locum ſæpè mutando, etiam in conventibus publicis, itaut delirare judicatum ſit, ipſe tamen fatetur locum mutare ob illum ſenſum præfocationis, à quo ſummè moleſtatur, & hanc moleſtiam alleviari percipit per motum, quem reiterat locum ſæpè mutando; In amicorum ſocietate loquitur, ridet, jocoſa proponit.

Quamvis fixa apparens cogitatio hunc morbum melancholicum ſupponat, longè tamen ab hoc diſtare mihi perſuadet evidenter abſentia conſtitutivi melancholici effectus, qui eſt deſipientia cum timore, vel cum fixa aliqua imaginatione: Certum eſt enim, hanc in hoc Patiente non eſſe, ſicuti nec timor, cum amet amicorum ſocietatem, & confabulationem, in quibus multa cum riſu profert, jocos, dictaque acuta, & ſolidè, & cum judicio ratiocinationi miſcet; neque de aliquo timore ſe de-

ſe declarat, neque hujus indicium exhibet; nec veram deſipientiam, & delirium arguere debemus ex frequenti mutatione ſitus, etiam in publicis locis, & in conſpectu numeroſi concurſus Populi, cùm de hoc rationem reddat, nempè quod à tali mutatione levamen moleſtæ ſuffocationi eum opprimenti inveniat; ſicuti veræ deſipientiæ indicium tollitur ab agendi perplexitate, ubi ad locum pervenerit, in quo aliquid agendum determinavit, cùm hoc à memoriæ defectu habeatur in aliis operibus, & in diſcurſu ſatis manifeſto; cùm enim memoria ſpecies rerum non conſervet, neque debito modo imaginationi, & intellectui proponat, facultates iſtæ depravantur ratione objecti non rectè repreſentati, vel in ſua ſpecie deficientis, unde delirii ſpecies exhibetur, dum agere intendens aliquid, ab elabente iſtius ſpecie cogitabundus remanet nihil operans, vel ad varia deſcendit intenti, & præmeditati ſpeciem quærens, & ſi vera eſſet etiam diſipientia, adhuc tamen melancholicum delirium dici non poſſet, cùm abeſſet ejus verum diſtinctivum, nempè timor, quem omninò abeſſe certum eſt, unde certum manet non affligi hunc patientem à melancholico affectu, ſed eſſe ſimplicem mentis ſtoliditatem, cum memoriæ læſione, à qua deſipientiam quandoque pendere ex dictis patet; horumque cauſa remota eſt depravata ſanguinis conſtitutio contracta à craſſitie ei impartita ab excedente frigore præteritæ hyemis, vel condenſatione huic familiari, ſecundùm antiquos, vel coagulatione ab acido-ſalſo in aere ſuperabundante, per quod acidum-ſalſum principium frigoris explicant recentiores, & hujuſmodi coagulationem, & condenſationem coadjuvare valuit acidum vini generoſi in copia epoti; ab hac aciditate bilis, acrimonia, & ejus ſolvendi facultate debilitata facilè ſanguis condenſatur.

Sanguinis craſſities in cerebro puris ſpiritibus locum non relinquit, ſed eis addendo particulas craſſiores, & vaporoſas excrementitias puritatem, luciditatem, & tenuitatem neceſſariam pro integra, & inculpata ratiocinatione, & imaginatione denegant, & eiſdem particulis craſſiuſculis tarditatem in motu communicando, fixationem quamdam ſpiritus recipiunt, qua tamquam motu amiſſo ſuſpenſas ſemper tenent dictas facultates, velut in admirationis paſſione, unde ſemper cogitabundus apparet, à conſabulatione verò cum Amicis per rerum apprehenſionem excitati, & moti ſpiritus, operationes exercentur, & rectè, cum jocis, & nugis: à ſanguine coagulato ſeri copia excernitur, qua exundans cerebrum in receptione materiæ pro ſpirituum elaboratione illius fibræ laxantur, ut eam diſpoſitionem amittant receptam ab objectis externis, vel à motu ſpirituum interno, in qua memoria reſidet, unde illius diminutio, etiam in rebus recenter præmediatis, dum in humidis etiam recens impreſſio facillimè obliteratur. Ob hujus facultatis defectum oritur illa agendi perplexitas; & variorum indagatio ſine determinatione, ab hac ſeri exundatione ad ſomnum propenſio, impeditis ex aliqua portione poris viam ſpiritui parantibus ad nervos ſenſuum externorum principales miniſtros, quo impedimento aliis nervis motui totius inſervientibus poſito virium animalium robur enervatur, intercepto ſpirituum animalium neceſſariò agmine pro earum vigore ſuſtinendo; ad quod concurrit etiam eorumdem ſpirituum craſſities à craſſis vaporibus à ſanguine craſſo in cerebro curſum circulationis retardante elevatis, & dictis ſpiritibus mixtis dum iſtorum craſſitie, & obfuſcatione retardatur motus ad nervos, vel per hos fit parvus, & debilis, & otioſi velut redduntur in organis ſenſuum externorum, unde debilitas totius, & ſomnus, & hoc ſymptoma nos magis certos reddit de non exiſtentia melancholiæ, quæ conjunctas, ut plurimum habet vigilias, ob fixam in re aliqua timore plena imaginationem, unde Areteus definivit eſſe angorem animi in una cogitatione fixum abſque febre, & furore.

Hujus impedimenti in poris cerebri cauſa, nervi cardiaci tam cordis, quàm Pulmonum, non recipiunt debitum influxum ſpirituum ad talem motum in eis promovendum, qui ſufficiat ad expeditam ſanguinis circulationem, unde ſanguis in majori copia cogitur in pulmonum vaſis, remanere, & preſſione ſuffocationis moleſtiam illis imprimit, accedente ad hujus ſymptomatis augmentum ſanguinis ſupradictu craſſitie expeditam iſtius circulationem remorante, cum coacervatione copiæ ſanguinis in vaſis, & ſubſtantia pulmonum, per quam inducitur oppreſſio quaſi ſuffocativa, quæ pro motu externo mitigatur addito impulſu ſanguini pro citiori, & ampliori circulatione, unde rectus illius colligitur diſcurſus, quando de uno in alium tranſit locum, & quod pro delirio habetur; ſana eſt ratio.

Et ſuſpicio conceptæ Hypocondriacæ affectionis, tollitur cùm nullum extet indicium iſtius ex eo, quod non adſint rugitus, nec flatus, nec dolores ventriculi, nec vomitus, nec inappetentia, comites inſeparabiles talis affectionis, & ſtipticitas alvi non ſemper ſola melancholiam deſignat, cùm multi in juventute ſint ſtiptici, quos nulla vexat Hypocondriaca affectio; In hoc enim Patiente ſtipticitas alvi, à pituita excedenti in inteſtinis collecta, auſteritate ob acidum excedens depravata inducitur.

Hinc patet morbum eſſe timore plenum, majora minando præcipitia, nempè ratione propenſionis ad ſomnum, & memoriæ læſe à nimia humiditate Apoplexiam, & prohibita libera, & integra circulatione Syncopem, quapropter non ſunt procraſtinanda auxilia, acidum ſanguinis extinguendo per alkalica, eoque ſubtiliato, & rarefacto ſuperfluam ſeroſitatem evacuando ſenſibiliter, vel inſenſibiliter, non ſolùm in ſanguine, ſed etiam in capite, quod corroborandum, unà cum eis, quæ memoriæ opitulantur.

Pro quorum executione primæ viæ mundandæ melle roſ. ſolut. vel Pil. de Agarico, poſtea Syrupo de duabus, melle roſ. ſolut. cum decoct. Meliſſæ, Borag. Capil. Veneris, Agrimonii præparandi erunt humores, qui iterum purgentur cum Pil. de Agar. ad ℥. I. Extrac. Elleb. ad ℨ. ß. Miſſo ſanguine prius poſt tertium Syrupum deinde magis mundandæ prædictæ viæ Aqua Tetucii per tres dies ſumpta ad libras quinque cum vehiculo Mellis roſ. ſol. ad ℥. iii. in primo Cyato. Quibus peractis mihi præ cæteris arrideret Decoctum Ligni Sancti, Viſciquercini, & Salſæ, unà cum cicoraceis, & capitalibus, à quo ſanguinis aciditas abſumeretur, & fluxibilitas conciliaretur, & ſimul exundans cerebri humiditas exſiccaretur, ſeroſaque ſuperfluas abſumeretur unà cum memoriæ reſtauratione, & ſanguineæ maſſæ depuratione. Quod ſi Decoctum non comprobatur, quamvis melius remedium excogitari non poſſit omnes adimplens indicationes ea ſeligenda, quæ acidum corrigunt, & ſanguinem fundunt, qualis eſt ſequens Decoctio. ℞. Agrimoniæ Chamedrios, Cariofilatæ an. m. I. Acori ℨ. I. Ligni ſaſſafras ℈. I. f. Decoctio S. A. in ℔. I. ß. aquæ Boraginis facta colatura. ℞. ℥. viii. ſpiritus ſalis Armoniaci gutt. viii. ſumendo ante bolum ex ſcobe chalybis minutiſſima ℈. I. Antimonii diaph. ℈. ß. cum ℨ. ß. gummi ammoniaci in vino aromatico diſſol. & per viginti dies in horum uſu inſiſtendum; habet Chalybs quidquid convenit pro acidi imbibitione, quam operatur ſuo ſale, & pro ſanguinis attenuatione, quam ſulphureis particulis accelerat, & quia in præparatione aliquid ſemper, vel de Sale, vel ſulphure amittit, ideò integrum exhiberi melius judico, quia ſuis integris viribus utrique ſatisfacit indicationi, & omni tertio die purgandum cum ℨ. vi. Crem. tart. & gr. vi. Magiſt. Jalappæ, vel Mercurii dulcif. gr. xvi. & ſi non ceſſerit diluentibus alkalicis, quæ magis acidum imbibunt præſcribenda, ut. ℞. Salis tart. Abſynthii, Roſmarini, Majoranæ an. ℈. ß. Mercurii dulcif. gr. viii. therebent. ℨ. I. m. f. b. quibus ſuperbibat Patiens ſequentem Aquam. ℞. Aquæ Fœniculi, Graminis an. ℥. iii. Syrupi de duabus ℥. I. tincturæ Antimonii ℨ. ß. m. his enim non ſolùm ſanguis fundetur, ſed ſuperflua ſeroſitas ad urinæ partes evocabitur, quæ erat altera indicatio. Errhyna ex pulvere Bettonicæ, Majoranæ, Ireos, & Elleboro albo convenient ad materiam è capite derivandam, ſicut etiam maſticatoria ex Pyrethro, & Maſtice; Si memoria his non recuperetur, ei ſuccurrendum eſt cum Vino medicato, cum Salvia, Roſmarino, Lavendula, Stæcados, vel cum Aqua vitæ, in qua infuſa fuerint Lignum Aloes, Macis, Cubebarum, ſpicæ, Cardamomi, Galliæ muſchatæ, & Galangæ, quæ præter memoriæ reſtitutionem, bilem augendo ejuſque acrimoniam ſuſcitando omnem tollent coagulationem in ſanguine: Valet etiam ad hoc

hoc Pulvis Abbatis Trithemii, ſicut & Confectio Anacardina, quæ in hoc Patiente temperamenti calidi, & humidi, & pinguioris habitus tutò exhiberi poteſt, hiſque omnibus accedat victus ratio.

CONSULTATIO XXI.

De dolore convulſivo gingivarum, & partium internarum oris.

Virgo annum agens vigeſimum temperamenti calidi, & ſicci bilioſi, per æſtivum tempus ardenti calore moleſtum aeri nocturno ſe expoſuit per totum id tempus, & in locis ubi ſpirabat aura, qua caput præcipuè feriri curabat, ubi intenſum experiebatur calorem, circa Autumnum tumores in capite apparuerunt molles tactui cedentes, & minimè doloroſi, & menſes diminutè fluxerunt, & adhuc perſeverant diminuti paucis interpoſitis diebus omninò evanuerunt, ſtatimque oris amaritiem ſenſit, cum dolore præcipuè in gingivis, quæ ſummè intumuerunt, & in omnibus partibus internis oris cum tali cruciatu, ut multoties deliraret, in efferoſque ejulatus erumperet, & tales dolores capiti toti correſpondebant cum maxima totius agitatione, & debilitate, Febris ſemper aderat, & macies corporis, & ſex ſunt menſes, quod his ſymptomatibus torquetur.

Corpus humanum eſſe undique tranſpirabile, præter Hippocratis documenta, teſtantur experimenta à Sanctorio in ſua Statica adducta, & quo magis in calore temperamentum excedit, effluvia tranſpirabilia copioſiora evadunt, ita ut non liceat dubitare propoſitam patientem ratione temperamenti deſcipti prædictis abundare effluviis bilioſis, à tempore calido æſtivæ tempeſtatis à toto elevatis, quæ ab auræ motu caput maximè feriente, non ſolùm ad interiora hujus partis repercuſſa fuerunt, ſed etiam per pororum conſtipationem à frigore licèt debil prohibita fuerunt exire, unde ſimul conglomerata, & denſata in humorem abierunt, eo modo quo vapor nubem conſtituens, condenſatione in aquam fluit, qui inter cutis capitis interſtitia incluſus, in diverſiſque partibus collectus unà cum humore aliunde cuti adveniente, & majori copia ob ſupreſſos menſes, impediturque à libera circulatione per ocluſionem viarum, tumores illos efficit molles, cùm à ſola materia ſeroſa, ſed incraſſata penderent. Et quia dicta effluvia ſunt maximè fermentativa, quia volatilia, in humorem, quem conſtituerunt, turgeſcentiam, & acrimoniam induxerunt cum attenuatione, unde aperta ab hiſce qualitatibus via per partes interiores cutis ad eas oris deſcenderunt, quod demonſtravit amarities continua oris, quæ correſpondet naturæ humoris ex concretione effluviorum bilioſorum, fibraſque nerveas, & membranoſas harum partium mordicando dolores illos efferos induxerunt capiti correſpondentes; membranis tàm cerebri, quàm nervorum in contractiones ſpaſmodicas deductis, dependenter à connexione, quam conſervant membranæ, & nervi oris cum membranis, & nervis cerebri, imò materia illa fermentativa his partibus impreſſa, inordinationemque in ſpiritus harum hoſpites inducens, hanc ad ſpirituum regiam ſucceſſione motus transfert, eo modo quo parva aquæ portio in lacu à ſaxo mota, conceptum motum ad magnum ſpatium extendit plures, & magnas aquæ partes movendo, ſic ſpiritus, & nervi oris inordinatè moti in parva parte movent illos ſuperiorum partium dicta inordinatione, & hi alios ſuperiores, & ita ſucceſſivè talis inordinatio pervenit ad ſpiritus incolas ſubſtantiæ cerebri, qui ſua perturbatione phantaſmata pervertendo delirium cauſant, & ex una parte conſumptis ab hac motus perturbatione ſpiritibus in conſiderabili copia, & ex altera impedito etiam libero tranſitu eorum ad nervos, partium debilitas prodiit, ſpirituum conſumptionem, vel eorum impeditam irradiationem ſequens, hic ſpirituum defectus, vel impeditus influxus maciem ſecum trahit, vel quia in ſpirituum deficientia partes concidunt, & ad minus ſpatium ſe conſtringunt illarum poroſitates, quæ à ſpirituum abundantia, ob eorum energiam, velut tumefactæ majori ſpatio circumſcribebantur, & poroſitates anguſtæ minimam ſanguinis copiam recipiunt, quæ eſt inſufficiens ad reparandum illud, quod deperditum fuit, unde macies, vel quia unà cum ſpiritu deficit fermenti partium, neceſſarium motivum, & excitativum, qua de cauſa illarum actio nutritiva, & aſſimilativa ſuſpenditur cum macie, & qui influit ſpiritus inordinationem in capite ſuſceptam retinendo, fermentum partium non movet, ea conditione motus ad aſſimilandum nutrimentum neceſſaria, menſes ſupreſſi excrementa acria, quæ cum ſanguine menſtruo expurganda eſſent intra cruoris maſſam relinquendo, ab his acrior reddita ad nutritionis officium inhabilis fit, eadem acrimonia communicata ſpiritibus per nervos cardiacos diſcurrentibus motum cordis inordinatum, & febrilem efficit juxtà ſententiam Borelli in libro de motu Animalium.

Hæc omnia foventur à menſium fluxu diminuto, dum excrementa bilioſa, quæ tali beneficio evacuarentur affectis partibus demandantur: exiſtimando menſium diminutionem non fuiſſe primariam cauſam horum affectuum, ſed extrinſecam ſuperiùs enumeratam, aptam producere tales affectiones morboſas, prout oſtenſum fuit ex dictis.

Cauſa hujus diminutionis poteſt refundi in præcedentem calorem æſtivum, à quo deflagrata maſſa ſanguinea ad conſumptionem partium ſubtilium, pro magna parte craſſitiem contraxit, impedientem illius fluxum per ultimas vaſorum extremitates uteri, & hanc craſſitiem fovet ſpirituum conſumptio magna, à dolore facta, & ſpirituum animalium defectus, qui inſervientes pro efferveſcentia ſanguinis neceſſaria ad menſium fluxum, illius deficientibus minuitur etiam efferveſcentia, & cum hac menſes.

In horum affectuum curatione. Primò purganda materia in partibus oris, & capitis collecta ſub forma ſeri bilioſi, & fermentativi cum ſequenti Bolo, ut ℞. Extrac. rhab. ʒ. I. Magiſt. Jalappæ gr. vi. m. f. b. deinde reliquum eſt præparandum, cum eiſque fermentum figunt, & modificant, ut ℞. Aquæ Plantag. Portul. Papau. erratici an. ℥. ii. Syrup. de Nenufare ℥. I. ß. Salis prunellæ s. p. ʒ. I. m. & poſt quinque Syrupos reiterandum purgans ſupraſcriptum, & in hoc tempore præparantium mittendus ſanguis ex pede, & poſt ultimum medicamentum purgans, ex Venis ſub lingua, & dum hæc aguntur, fiant collutiones oris cum ſequenti Decoctione. ℞. Ligni Santal. ℥. I. Cornu Cervi uſti, Eboris an. ʒ. I. Florum papaveris erratici, Nymphæ an. m. ß. Fol. Plantag. Portulacæ, Roſ. rub. an. m. I. bulliant ℔. 3. aquæ, vaſe clauſo, & lento igne ad conſumptionem tertiæ partis, poſteà coletur, & de Colatura. ℞. ℔. I. Syrup. de Papau. Roſ. ſic an. ℥. I. Philon. perſici ʒ. I. m. & ſæpè fiat collutio oris, & fricatio gingivarum cum hoc Decocto. Secundò ſpirituum inordinatio ſedanda, & excrementa bilioſa magis modificanda cum refrigerantibus, quæ cauſæ etiam in temperamento calido ſitæ occurrent, in quem finem optimum erit Serum Lactis depuratum ad ℔. I. cum ſucco Endiviæ ℥. ii. ſpir. Salis dulcificati gutt. x. tincturæ Roſ. ℥. I. m. præmittendo hunc Pulverem. ℞. Ligni Coryli s. p. ſuper marmore optimè lævigetur eum irrorando ſpiritu Vini, ut ejus virtus ad exteriora magis trahatur, & pori ejus magis aperiantur, poſteà exſic. ad umbram de hoc ligno ſic præp. ℞. ʒ. ß. Spec. trium Santalorum ℈. I. Diamargar. frig. pul. ungulæ Alcis, Cranii humani, Charab. præp. an. ℈. ß. m. per viginti dies in hoc inſiſtendum continuando ſupradictam ablutionem oris, & purgando cum Syrup. de Cicorea cum rhaub. ad ℥. iii. omni ſeptimo die. Tertiò caput, & nervoſæ partes corroborandæ cum Tinctura charab. ad ʒ. I. Bezoartici Lunaris ℈. I. in Aqua Liliorum Convallium, & Ceraſ. nigr. an. ℥. I. ß. Si menſes cum diminutione ſuum continuent fluxum, adjuvandi cum Chalybe ſolum præparato, & pil. fœtid. mixto, validorum enim uſus timendus eſt, ne ſangis ad majorem ſeri ſegregationem diſponatur, & ne recrementi bilioſi particulas calore, & agitatione in majori copia uniat, quod facere non poteſt uſu Chalybis, imò omnium humorum acrimonia retundetur ab hoc, & ſanguinis conſiſtentia conſervabitur; optimum etiam judicarem tàm pro curatione, quàm pro præſervatione uſum Caffe poſt duas horas à cibo. Diæta tandem in omnibus morbo correſpondeat.

CONSULTATIO XXII.

De vocis diminutione.

VIr nobiliſſimus annorum ſexaginta, temperamenti calidi, & humidi, poſt tuſſim moleſtam ex calefacto capite contractam, talem in voce ſenſit læſionem, ut vix intelligatur, quod loquitur, modò nulla adeſt tuſſis, nec raucedo, ſed vocis diminutio perſeverat.

Cùm Vox naturalis, & alta ope muſculorum laryngis capiti annexorum perficiatur, ex quorum motione aer impellitur cum tali motu, qui ſit aptus altam vocem edere, qui motus debet eſſe validus, conſequenter in voce diminuta talis motus eſt debilitatus, prout in noſtro patiente, hanc verò debilitatem in fibris dictorum muſculorum agnoſcimus ex earumdem relaxatione, per quam non poſſunt ita contrahi, ut laryngem moveant validè pro aeris expulſione. Hanc relaxationem effecit deſtillatio illa à capite nimis excalefacto contracta, origo præteritæ tuſſis, dum dilabens humor, per muſculorum ſubſtantiam ſe inſinuans illorum fibras nimis laxas reddidit, ut tractionem neceſſariam pro dilatatione rimulæ ad vocem altam requiſitam efficere non valeant, unde vix dilatata voci diminutæ, & parvæ ſolum ſufficit, & forſan continuò ad dictos muſculos materia tranſmittitur morbum conſervans, à glandulis dictæ laryngi adjacentibus, præterquamquod fibræ muſculoſæ humore imbutæ non habent apertos aditus ad recipiendum ſpirituum vitalium, & animalium influxum pro motu voluntario exequendo ad vocis perfectionem, neque in aliam cauſam refundi poteſt, cùm nulla adſit tuſſis, neque raucedo, quæ humorem denotent in ipſo laryngis capite hærentem, ejus dilatationem impedientem; Neceſſe eſt, ergo hunc ſuperfluum humorem in dictis muſculis infixum exſiccare, dictaſque fibras corroborare, quod exequi poſſe non deſpero.

Purgato ergo corpore unà cum ſanguinis miſſione, Decoctum parandum ex Salſa, China, Santalis, cum Salvia, Bettonica, Stœchade, Cicorea, Viol. & Roſis, excitando ſudorem cum ʒ. 1. Cornu Cervi phil. præp. ante Decoctum exhibita, omni ſeptimo die purgandum cum Manna, vel cum Pil. de trib. ad ʒ. 1. Magiſt. Jalapæ gr. vi. in hocque inſiſtendum per triginta dies, in uſuque reducenda ſunt herrina, ex Majorana pulverizata cum Ireos, & Elleboro albo; Tempore Autumni paretur Vinum medicatum cum Santalis, & Roſmarino ad majorem exſiccationem, & corroborationem; Gargariſma etiam poterit parari ex decoctione Ligni Sancti, Salviæ, Meliſſæ, Lavendulæ, Cornu Cervi; in ore detineat Confectionem paratam ex Spec. Diaireos ʒ. ii. & flor. Sulph. ʒ. ſ. Eſſentia meliſſæ ℈. 1. quæ inſervient pro exſiccatione humoris, Exterius in hunc finem fiat inunctio circa guttur Oleo Vulpino Caſtorei, & Therebentina, poſteà ad impediendum, ne fluat humor ad dictos muſculos utatur pro gargariſmate decoctione Santal. Roſ. rub. Plantag. Diamoron. addito, vel aliud paretur cum aceto, in quo bullierit urtica, ſicuti etiam in ore ſæpè poterit detinere Rotulas Diatragantis cum bolo addita Eſſentia Meliſſæ, & tinctura Charab, & hujuſmodi rotulæ parentur cum aqua limacum ſtillata. Victus ratio ſit exſiccans, & ab omni errore libera.

CONSULTATIO XXIII.

De Vocis diuturna Raucedine.

VIr temperamenti calidi, & ſicci ſecundùm totum annum trigeſimum quintum agens deſtillationi ſalſæ obnoxius à pluribus menſibus vocis raucedine correptus fuit, quæ nullis hucuſque ceſſit remediis, ſiti frequenti, & valida moleſtatur unà cum interpolato capitis dolore, ſed intenſo.

Viſcerum ſanguificationi præſidentium naturalis excedens temperies calida omnium in hiſtoria relatorum Symptomatum radix exiſtit, ab hac enim bilis ſummè volatilis acris, & copioſa cumulatur, ſuccuſque pancreaticus pari volatilitate inſignitur, nec novum eſt calore fixa, & ſolida volatilizari, multò magis hi duo humores ſui natura ſpiritu, & partibus volatilibus donati, quia vita cum cæteris humoribus fruuntur, à prædicto calore majorem ſuſcipient volatilitatem. Hinc duo iſti Pugiles in inteſtino duodeno congredientes ad chyli præſentiam, ſimulque mixti abſente chylo in ſalſum volatile degenerant, cum ex alkali, & Acido, prout ſunt dicti humores ſalſum reſultet, & quia ſummè volatilia hinc etiam major eorum portio in prædictum ſalſum volatile abit, & pro acredine bilis, & aciditate ſucci pancreatici majori, vel minori ſalſum hoc evadit, vel magis, vel minus activum; Cùm verò Patiente bilis, & ſuccus pancreaticus ſint valdè acres, ſalſum ex his reſultans erit etiam valdè activum, unde chylus intra ſua penetralia hoc per mixtionem ſuſcipiens ſalſedine valdè ſenſibili coinquinabitur, ſalſo hoc volatili per omnes ſui partes ſe inſinuante, ab hujus activitate valdè diſſolutus chylus maximè fluxibilis redditur, unde in corde unà cum reliquo ſanguine inſignis, & excedens utriuſque rarefactio perficitur, in qua partes alkalicæ, & acidæ craſſiores attenuatæ, & libertati donatæ ſimul congredientes efferveſcentiam auger, & unitæ ſalſum volatile componunt, quod mixtum cum illo in chylo exiſtente ſalſedinem in toto ſanguine intentiorem reddit, & præcipuè in ſero, cujus pori ſunt apti magis ſalina corpora recipere.

Serum in copia cumulatur à volatili hoc ſalſo maſſam ſanguineam ſummè attenuante, & velut colliquante, & hoc etiam ſalſum reddit juxtà ſuam activitatem, hujus ſeri magna portio à ſpirituum animalium generatione reſidua, vel ſpiritoſis, & utilibus particulis depauperata, & ſolo ſale fœcunda per infundibulum ad palatum depluens deſtillationem efficit ſalſam, quæ per latera aſperæ arteriæ deſcendens, mucilaginoſum illum humorem, quo intus oblinitur ad vocem æqualem modulandam abradendo, inæqualitates relinquit, à quibus aer inæqualiter refractus vocis raucedinem efficit. Poteſt etiam deferri ſalſum hoc ſerum ad ſuperficiem internam prædictam tracheæ per arterias, quæ ſolent ſerum hanc mucoſitatem conſervans in ſupradicta ſuperficie deponere, ſicuti portiunculæ ejuſdem ſeri ſalſi membranis cerebri infixæ vellicando dolorem inferunt cum magno cruciatu, hæc eadem ſeri deſtillatio, ſalſa, linguam, & palatum irrorando ſitim moleſtam parit, & vaſa ſalivaria ſalſo humore repleta hoc internas oris partes perfundendo ſitim reddunt majorem, quod contingit etiam ab inſigni, & violenta efferveſcentia ſucci Pancreaticis, & bilis in inteſtino duodeno, per quam volatile ſalſum evaporans ad linguam, & palatum ſalſedine ſua ſitim auget.

Hinc viſcerum calor temperandus, bilis, & ſucci Pancreatici copia minuenda, eorumque volatilitas fixanda, & efferveſcentia moderanda.

Quod facilè aſſequemur dummodò Æger ſit obediens.

Incipiendum erga ab univerſali primarum viarum emundatione cum Caſſiæ ℥. 1. ſ. recenter extractæ, præparando reliquos humores cum ℥. ii. Acetoſi ſimp. Salis tart. vitriol. ℈. ſ. ſuperbibendo Aq. Endiviæ ℥. vi. poſteà Caſſia replicata ad ſuccos Endiviæ, Lactucæ, Acetoſæ deveniendum an. ʒ. 1. cum Aq. Acetoſæ, & Malvarum an. ℥. ii. per ſeptem dies emiſſo ſanguine in ſecundo die horum ſuccorum ad ℥. viii. poſteà reiteretur Caſſia, & Aquæ Villenſis uſus aſſumatur per decem dies more conſueto. His maſſa ſanguinis refrigerata unà cum viſcerum intemperie calida modificata, bilis volatilitas corrigenda cum ſucco Ptiſſanæ in aqua malvarum diſſoluto additis ſpeciebus Diamargarit. frig. ad ℈. ii. & Tinct. Antimonii ℈. 1. ſumendo priùs ſequentes Bolos. ♃. Specier. triumſantalorum ℈. 1. Philonii perſici ℈. ſ. Salis prunellæ ℈. 1. m. & cum ſyrup. de ſucco limon. f. b. ad hunc finem convenient, & efficaciſſima erunt ſulphur vitrioli deſcriptum ſuperiùs, Sulphur Antim. fixum, & Cinnabris ejuſdem, hæc enim utrumque acre dulcificant. in uſu habeat Vinum granatorum acido dulcium; Tempore canicularì Balnea aquæ dulcis exerceat, & ad tuſſim demulcendam utatur ſucco Liquiritiæ condenſato, & Diacodio facto cum Emulſione ſem. Papaveris, ſicuti etiam lambitivum ex mucilagine ſeminum malvarum Pſylii cum Oleo Amigd. dulc. & pauco Sacchāro clarificato ad formam Julapii, vel alterum paretur cum

cum aqua ſtillata à limacibus à ſua caſſa exemptis, & mixta cum ſucco raparum ſub cineribus coctarum ad æqualem portionem. Victus ratio ſit refrigerans.

CONSULTATIO XXIV.

De Aſthmate.

SEnis temperamenti calidi, & humidi cum bilis ſubdominio, ætatis annorum ſeptuagintaſex podagricus hyeme præterita correptus fuit tuſſi moleſtia, in qua multum excernebat; Podagræ inſultus, inſtante vere ſenſit, ſed unà cum ſpirandi difficultate abſque ſonitu, tuſſi, & materiæ expulſione, & modò ſunt quatuor menſes, quòd difficultas prædicta perſeverat, aliquando ita augetur, ut ſe ſuffocari ſentiat, cum maxima totius inquietudine, & rugitu in inteſtinis, & aliquali dolore cum excretione bilioſa ſponte, vel arte excitata, reſpiratio eſt minus difficilis, ſemper tamen eſt talis, ut apertu ore reſpirare cogatur, eo enim clauſo ſuffocationem ſentit, & in quodlibet latus procumbendo majorem difficultatem experitur.

Hanc ſpirandi difficultatem ab humore bronchia pulmonum infarciente non pendere certum eſt, cùm nulla tuſſis, nec ſibilus in reſpirando adſit, quæ materiæ præſentiam in pulmonibus deſignant, nec de materia in cavitate pulmonis exiſtente eſt dubitatio, quæ Hydropem pulmonum conſtituat, cum volvendo ſe de uno in alium locum nulla ſentiatur fluctuatio, nec manuum, nec pedum tumor appareat, nec in principio ſomni exacerbatur reſpirationis difficultas, quæ omnia in Hydrope pulmonis contingunt, unde non ſine fundamento dubitari poteſt fixam eſſe in pulmonibus hujus difficilis reſpirationis cauſam, conſiſtentem in organizatione eorum de novo vitiata dependenter à fluxione craſſæ materiæ hyeme tranſacta ad eos delatæ, vel in eis per ſecretionem cumulatæ, à qua tuſſis illa moleſta, & humida; cujus portio per membranam pulmonum tranſudans, & extremitatibus eorum adhærens lateralibus, ſua viſcoſitate, pleuræ contiguæ conglutinavit, vel alii parti, ut ſterno, vel diaphragmati, & ita pulmones cum eis conjunxit, & glutine in dies magis valido facto per incraſſationem, & exſiccationem à calore proprio partium ſpiritalium, ita pulmones dictis partibus colligati fuerunt, ut non poſſint liberè moveri pro recipiendo aere, & pro eo expellendo, & dum non excluditur totus aer in bronchiis pulmonum exiſtens, novus aer ingredi non poteſt, in ea quantitate liberæ reſpirationi ſufficiente, unde hujus difficultas oritur, quòd probabilitatem accipit ex eo, quòd in quolibet latere ſe dimittat patiens majorem ſentit difficultatem, dum pars pulmonis lateris, ſuper quod decumbit, vix movetur, altera pars lateris oppoſiti ob adhæſionem parum movetur, & ita ſuccedente motu parvo in utraque pulmonum parte, reſpirationem minui neceſſe eſt, unde pulmones, ut naturali officio, & neceſſitati animali provideant cum difficultate ſemper inſpirationis, & expirationis motum, eo modo, quo poſſunt, reiterant, non enim adeò nectuntur, ut moveri non poſſint, aliquo motu dilatationis, & conſtrictionis.

Idcircò ſanguis placido, & leni curſu per pulmones circulans difficultatem reſpirandi non auget, cùm motus pulmonum etiam diminutus prædictæ lentæ circulationi ſufficiat, ubi verò plus ſolito ſanguis efferveſcit, cùm magis celeri motu, & in majori copia ad pulmones feratur, tunc horum motus diminutus, non eſt ſufficiens ad adjuvandam ejus liberam, & expeditam circulationem per vaſa ſanguifera, unde pro majori portione cogitur in eis remanere, & hac ſanguinis quantitate vaſa ſupradicta turgent, & bronchia aſperæ arteriæ, quibus adhærent comprimendo coarctant, ut minorem aeris copiam recipere valeant, unde reſpiratio difficilior, & ſuffocationis ſenſus, quapropter à motu, vel calore lecti pejus ſe habet noſter patiens.

Eſt etiam probabile hanc difficilem reſpirationem haberi à vitio partium inferiorum, quando ob bilis activitatem in pituitam inteſtinalem agentem, hæc attenuatur, & reſolvitur in flatus acido pituitæ (cùm hæc non ſit niſi ſaliva, vel ſuccus pancreaticus incraſſatus, illa acidum occultum, hic manifeſtum continens) & ſalſo bilis impregnati, hi membranas inteſtinorum utroque acri perterebando dolorem in iſtis efficiunt, & ad nervos pneumonicos immediatè, vel mediatè per eos ventriculi, vel meſenterii, cum eis connexionem habentes delati, ſpiritus dictorum nervorum hoſpites turbant, & convulſionem cum contractione in eos inducunt cum univerſali pulmonum contractione, in qua perſeverant, donec perdurat dicta turbatio ſpirituum, ab hac contractione pulmonum, motus debilis magis impeditur, ab hoc motu magis diminuto ſanguis ſtagnare pro majori ſui portione cogitur in eorum ſubſtantia, quam opprimendo ſuffocationem infert.

Diaphragma etiam ab hujuſmodi vaporibus impediri poteſt in ſua dilatatione, & conſtrictione, ut reſpirationis motus lædatur, & ſuffocationis ſenſus inducatur, quod magis probabile reddit hanc aſſertionem eſt reſpirationis facilitas major; poſt bilis evacuationem, per quam ceſſat flatuum elevatio.

Perdurat verò difficultas, præter cauſas ſupradictas, quia ultra vapores ab efferveſcentia bilis, cum ſucco pancreatico, & illos elevatos à pituitæ diſſolutione, adeſt æſtus in hypocondriis, à quo ſanguis circulans per ea efferveſcit nimis, & vapores à ſe in quantitate emittit, dicto modo Diaphragma, & pulmones afficientes.

Ex quo deducitur eſſe hunc morbum pro una parte incurabilem, cùm non poſſit portio pulmonis adhærens vicinæ parti evelli, medicamentis difficulter ad hanc partem exteriorem pulmonum pervenientibus, at reſtat ſolùm aliquibus extrinſecis emollientibus gluten illud humidum, & molle conſervare, ut faciliori motu pulmo moveri poſſit, quapropter opportunum erit totam coſtarum regionem ante, & retro oleo Amygdal. dulcium, vel Unguento pectorali ſæpè in die lenire, & veſicas aqua tepida, oleo, vel lacte plenas dictis locis lateralibus admovere, & quia partes infernæ huic ſymptomati occaſionem tribuere ex dictis oſtenſum eſt, ideò ad has dirigenda remedia, bilem, & pituitam primo evacuando cum Pilul. de Agar. ʒ. 1. Extract. rhaub. ʒ. ß. cum Aqua Cinamom. reform. Pil. poſt tres horas ſumat Patiens ℔. 3. Aquæ Tetutii tepidas, poſteà per quinque dies utatur ſequenti Syrupo ad pituitam incidendam, & bilem corrigendam. ♃. Syrup. acetoſ. ſimp. ℥. 1. ß. Aquæ Acetolæ ℥. iii. Fœniculi ℥. ii. Salis prunellæ ʒ. 1. m. in medio horum præparantium ſanguis in parva copia mittatur, poſteà reiteretur idem purgans cum eadem Aqua Tetutii. Ad majorem bilis emendationem, & pituitæ attenuationem utatur ſequenti pulvere. ♃. Antim. diaph. ℈. ß. Raſuræ matris perlarum ℈. 1. oculor. Cancr. præp. ℈. ii. Salis tart. fixi ℈. 1. Rad. Ari ℈. 1. m. s. p. ſuperbibendo Aquæ Boraginis ℥. vi. cum gutt. viii. ſpirit. vitrioli dulcif. & in hujuſmodi medicamento permaneat per xx. dies, omni die Clyſtere utendo his enim omnibus, & bilis acrimonia emendabitur, & acidum pituitæ incraſſans abſorbebitur, & per acida dulcificata pituitæ craſſities tolletur, & bilis mortificabitur. Martialia tàm Bilem, quàm Pituitam emendare ſimul poterunt, & præcipuè Chalybs ſubtiliter pulverizatus, & non præparatus, ut ♃. Chalybis limaturæ ſubtiliſſimæ ℈. 1. Antimonii diaph. ℈. ß. Pil. agreg. ʒ. ß. cum Aqua fœniculi ref. p. quarum uſus erit per ſeptem, vel octo dies, quo tempore etiam efferveſcentia hypocondriorum moderanda, cum emulſione ſem. Melonum cum aqua florum papaveris extracta, & aſſumpta poſt horas quinque à cibo. Pro elevatione verò difficultatis in reſpirando lambitivum ſequens in uſu habeat. ♃. Aquæ farfaræ ℥. iii. theriacalis ℥. 1. Tincturæ Caſtor, flor. ſulphuris an. ʒ. ß. Spiritus ſalis ammoniaci ℈. ß. Syrup. de liquiritia ℥. 1. m. vel ♃. Aquæ Meliſſæ, Hyſopi an. ℥. 1. ß. theriacalis ℥. 1. Spiritus ſalis armoniaci cum gum. Amon. deſtil. ℈. ß. Spiritus fulig. gutt. v. Oximel. ſcili. ℥. 1. m. vel ♃. Aquæ Lumbric. Capil. ven. an. ℥. 1. ß. Fœniculi ℥. ii. Balſami ſulphuris therebintinati ʒ. 1. Pulu. Millepedum præp. ʒ. 1. Tinct. caſt. ʒ. 1. Olei ſuccini ℈. ß. Fœculæ Ari ℈. 1. Syrup. de Hybiſco ℥. 1. m. tempore difficilioris reſpirationis cochlearium integrum, vel dimidium horum lambitivorum aſſumat lentè deglutiendo, odoret etiam ſpiritum ſalis Armoniaci in vaſe anguſti ori-

ficii contentum, ſanguis etiam parcè mittatur ad motum ſanguinis conciliandum pro pulmorum ſublevatione. Victus ratio ſit tenuis, & optimi ſucci.

CONSULTATIO XXV.

De Aſthmate convulſivo.

EXcellentiſſimus, & Illuſtriſſimus N. temperamenti calidi, & ſicci ad melancolicum vergentis annorum quadraginta multis retro annis correptus fuit difficultate reſpirandi ſine ſonitu, & ſtertore, & tuſſi, & ſine ulla materiæ excretione, ſed cum Hypocondriorum, & ventris inflatione talis eſt difficultas, ut niſi recta cervice, & in ſedili reſpirare poſſit. Hypocondriacæ affectionis affligitur moleſtia, cum ventriculi debilitate, famis pruritum nunquam ſentit, nec cibum in quantitate appetit, magna quandoque flatuum copia torquetur, cum dolore tàm ventriculi, quàm inteſtinorum, ante horum expulſionem per os, languorem in ore ventriculi, & anxietatem experitur cum virium debilitate, & cum inſigni calore in regione Hypocondriorum, & in qualibet aeris mutatione ſubtilis, vel craſi eamdem patitur difficultatem.

Hujuſmodi Aſthma eſſe convulſivum patet ex eo, quod nullius humoris bronchia obſtruentis indicia apparent, & ſine iſtius excretione ceſſet, quapropter judicandum eſt à nervorum pneumonicorum læſione pendere, vel ab efferveſcentia humorum, & ſucci nervei in ſubſtantia pulmonum, cum utraque difficilem poſſit reddere reſpirationem, hujuſmodi nervorum læſionis cauſa in hypocondriis latet, in ſanguine, & ſucco nervoſo, ut mox demonſtrabitur. Primò tamen advertendum à debili ventriculo imperfectas prodire concoctiones, & ob fibrarum ſuarum tarditatem ad motum, ejus imbecillitatem partialem conſtituentem diù in eo morari portionem maſſæ chyloſæ magis craſſæ, quæ in viſcoſum tranſit excrementum, & ita ex duplici capite excrementa cumulantur in ventriculo pro majori parte craſſa, quæ à bile aſſurgente ab inteſtino duodeno ad ventriculi cavitatem ob motum iſtius depravatum, ab irritamento excedenti bilioſo, attenuantur, & in flatus reſolvuntur, ad quod concurrit etiam calor factus ab immoderata efferveſcentia bilis in dicto inteſtino excitata cum concurſu ſucci pancreatici, ut mox dicemus, cujus ope attenuatur dicta materia craſſa in flatus, qui ventriculi membranas diſtendendo, & acri qualitate bilis infecti eaſdem vellicando, dolorem inferunt, & eadem qualitate nervos oris ventriculi leni vellicatione affligendo, & vaporum craſſitie opprimendo triſtem illam languoris ſenſationem efficiunt, & anxietatem, cum eorum convulſione, quæ cardiacis nervis per conſenſum communicata cordis motum minorem reddit, unde ſpirituum influxus minoratur per omnes partes irrepente in has languore, à quo totius debilitas, ab hac bilis incurſione ad ventriculum appetitus debilitatur, mortificato acido ejus excitativo.

Eadem bilis nimis actuoſa pituitam inteſtina oblinientem, vel materiam craſſam à ventriculo diù retentam, & paulatim per deſcenſum in ea delabentem, ſimili modo attenuando, flatus in eis excitat cum dolore ob dictam diſtenſionem, & irritationem, quæ maximè à Pituita inteſtinali habetur, cum acidum tàm ſalivæ, quàm ſucci pancreatici in ſe occultet, dum ab iſtis per incraſſationem generatur.

Portio chyli ſubtilior ad inteſtina deducta, à bile nimis naturaliter actuoſa attenuatur, exaltatur, & in ſui naturam aſſimilatur immoderatæ efferveſcentiæ inſtrumento ex concurſu ejuſdem bilis, & ſucci Pancreatici excitatæ, dum & hic ſummam acquirit activitatem ob volatilitatem à calore univerſali conciliatam, & acredinem majorem. Ab hac efferveſcentia prodit calor ille inſignis in Hypocondriis, & à Diocle in omni melancolia Hypocondriaca cognitus, licèt non hoc modo explicatus; ſic alteratus chylus cordi conſignatus ferè totus in bilem tranſit majori calore, tenuitate, & activitate inſignitus, ex quo aduſtionem facilè patitur, & in aduſtione ſecum trahendo portionem acidi in atrabilarem materiam tranſit valdè fermentativam, & corroſivam, qualem deſcripſit Hippoc. & Galenus, & à ſero nutritio abſorpta, atque diſſoluta, cum eo ad ſucci nervei elaborationem defertur hujuſmodi ſuccum depravando ſui admixtione. Unde pro explicanda cauſa hujus ſymptomatis poſſumus non improbabiliter dicere dictum ſuccum per nervos pneumonicos fluentem portiones iſtius materiæ aduſtæ in eis ſparſim relinquere, quæ donec parvæ exiſtunt à continua luſtratione talis ſucci attemperatæ otioſæ manent, ſed cùm dictæ materiæ copia in eis fuerit congeſta, & volatilizata, tunc motu effreni concepto, in anguſtiis dictorum nervorum ſuccum nerveum contentum immoderatè exagitat, & efferveſcere facit cum nervorum contractione, itaut Pulmones in continua dyaſtole contineantur impedito ſyſtolis motu naturali, unde difficultas reſpirandi.

Hinc eſt, quod ad quamlibet aeris mutationem, vel ſubtilis, vel craſſi in hujuſmodi difficultatem incidit, à ſubtili enim aere ſanguinem attenuante fit major ſeparatio ſeroſitatis ab hujus maſſa, & conſequenter copioſior depoſitio ſucci nervei coinquinati in nervis reſpirationi dicatis, ob facilitatem, vel naturalem, vel à morboſa diſpoſitione contractam humorem illum ſupradictum in abundantia recipiendi, unde etiam dicti effectus producuntur potiùs in his, quàm in aliis nervis. Ulterius ob facultatem, qua pollet aer ſubtiliandi, & volatilizandi, congeſtam in dictis nervis materiam per paulatinam, & interruptam depoſitionem volatilizat, & fermentativam reddit cum aptitudine ad efferveſcentiam, & turgeſcentiam ſpiritibus, & ſucco nervoſo nervos pneumonicos inhabitanti conciliandam.

Aer verò craſſus utpotè multis impuritatibus ſulphureis, & nitroſis gravidus, in inſpiratione has ſocias unit, illis à ſucco nervoſo per depoſitionem relictis in nervis pneumonicis, & hæ mixtæ ſucco nervoſo præterfluenti etiam optimo prædictas imprimunt turbationes. Similem enim puto ſuccum nervoſum ſanguini, qui ob admixtionem extranei ſummè alteratur, & efferveſcit.

Et hanc eſſe talis morbi ideam, ejus ſolutio ſine aliqua ſenſibili evacuatione manifeſtat, & quamvis ſeri copia pulmonum interſtitia, & poroſitates implens, difficilem poſſit reddere reſpirationem, ſolet tamen hoc ſymptoma ab hac cauſa pendens ſolvi cum evacuatione copioſæ urinæ, vel à poris pulmonum, in bronchia tranſeunte materia, per tuſſim, quæ cum in noſtro Patiente deficiant, ab his prædictam affectionem pendere non eſt credendum, ſed à nervis, qui ſemper malè afficiuntur etiam poſita ſecunda cauſa ſatis probabili, efferveſcentia nempè humorum in ſubſtantia pulmonum, quæ pendet ab evaporationibus elevatis à fermentis regionis Hypocondriacæ cum exceſſu depravatis, dum inordinatam fermentationem humorum dictæ regionis efficiunt, & elevatis pariter ab efferveſcentia bilis, & ſucci pancreatici inordinata, per intervalla excitata dependenter ab aucta acrimonia dictorum humorum, & dictæ evaporationes pulmonum ſubſtantiam ingrediendo ſanguinem, & ſuccum nervoſum efferveſcere faciunt, unde rarefactus uterque humor turgeſcit, ex quo vaſa ſanguinis diſtenſa pulmones diſtendunt, & nervi ſucco ſuo naturali turgeſcentes contrahuntur, & ſic ex utroque accidente pulmones in continua diſtenſione morantur cum difficultate reſpirandi, & hanc cauſam Hypocondriorum æſtus, & ventris inflatio comprobant, ſemper tamen adeſt norvorum affectio, ſicuti adeſt, poſito, quod ex immoderata efferveſcentia bilis, & ſucci pancreatici ob auctam illorum acrimoniam, vapores eleventur, qui communicati nervis meſenterii, & iſtius plexui magno, contractiones ſpaſmodicas in eis efficiant, in quas trahunt nervos pneumonicos, & per quas pulmones in continua Dyaſtole continentur cum difficultate reſpirandi. Connexionem eſſe cum plexu dicto, & dictis nervis patet ex Villiſio in ſua Nervologia, Eumdem plexum pati dictas contractiones patet ex inflatione ventris, & utraque cauſa eadem requirit remedia.

Pro horum affectuum curatione primò Ventriculus roborandus, deterſa humorum ſaburra, qua contaminatur, & quia frigida, & humida pro contemperatione bilis, & ſucci pancreatici ſunt uſurpanda, ab his ejus acidum debilitabitur magis, & fibræ relaxatione majori afficientur, ventriculi tonum magis pervertendo, ideò hujus corroborationi ſtudendum. His conjungi debent, quæ Pituitam, & humorem craſſum incidant, attenuent, & poſteà evacuent; Secundò Bilis, & ſuccus Pancreaticus

cus corrigendus; Tertiò Maſſa ſanguinis refrigeranda, æſtus Hypocondriorum moderandus; Quartò Materia excrementitia in illius ſero collecta à pulmonibus avertenda, eam ducendo ad vias urinæ; Quintò Pulmones, ſeu potiùs nervi ad iſtos tendentes corroborandi, quæ non niſi longo temporis ſpatio exequi poterunt, & cum difficultate, quoad difficilem reſpirationem ob naturalem indiſpoſitionem nervorum pneumonicorum, per quam redduntur apti ad colligendas impuritates ſucci nervoſi.

Quoad primum pro evacuanda materia in ventriculo, & primis viis reſidente. ♃. Mel. roſ. ſol. ℥. iii., Mannæ ell. ℥. ij. ß. Cremor. tart. s. p. ʒ. iii. diſſol. in s. q. Aquæ Meliſſæ præparentur, poſteà cum Acetoſo, s. ℥. i. ß. Crem. tart. vitriol. ʒ. i. Aqua fænicul. Abſinthii an. ℥. iii. m. octavo die ab hoc digeſtivo reiteret ſupradictum Purgans, poſteà capiat per tres dies Aquam Tetutii ad libras quinque, quæ ſola videtur ſufficere ad detergendam materiam craſſam in ventriculo, & inteſtinis collectam, addendo tamen ſupradictæ Aquæ quotidie ℥. iij. Melis roſ. ſol. quòd inſerviet pro vehiculo. Nec Aquæ propria caliditas, vel ſalſedo eſt timenda, tamquam magis irritativa bilis, & ſucci pancreatici, eo quia in corpore non immoratur, & ſemper in motu exiſtens debiliter in dictos humores poteſt agere, eo modo, quo Sol minus calefacit ſub illum deambulantem, quàm immotum manentem, quem maximè, & intenſè calefieri experientia docet, præterquamquod citiſſimè pertranſit duodenum, in quo iſti humores colliguntur, cùm in eo nullæ ſint circumvolutiones. Ulterius dato, quod humores tunc in ſuo tranſitu per dictam viam alteraret, eos etiam ſecum rapit, & educit, ex quo nulla noxa, deindè in ſero ante cœnam per horam, dum capit aquam, accipiat hunc Pulverem. ♃. Specier. trium Santal. ℈. i. ß. Raſuræ eboris ℈. i. Salis Abſinthii ℈. ß. m. hoc modo ab utroque remedio corroboratus manebit ventriculus. Inter hæc mittendus ſanguis à brachio, & hæmorroydibus.

Quoad ſecundam intentionem utiles erunt ſucci Boraginis, Agrimonii, & Malvarum an. ℥. i. in jure exhibendi cum ſpiritu nitri dulcificato ℈. ß. per decem dies in his inſiſtendum, & reiterata purgatione cum ʒ. vj. Caſſiæ, & gr. vi. Magiſterii Jalapæ, ad majora attemperantia deſcendendum, inter quæ maximè eſt efficaciæ ſequens. ♃. Salis Tartari volatilis ℈. i. Olei Macis gutt. vj. ſimul miſceantur, & mixtura diſſolvatur in aqua Agrimoniæ, & Acetoſæ an. ℥. iii. per quindecim dies, quod ſi non erit ad manus Sal. tartari volatile, uniatur ſali Tartari fixo ſpiritus ſalis Armoniaci, & Oleum Macis per digeſtionem unius ſeptimanæ, vel duarum in calore arenæ, & de hoc capiat ℈. i. in prædictis Aquis, & in hoc remedio continentur illæ conditiones, quas Le-Boe in remedio pro Hypocondriaca affectione requirit.

Quoad tertium conducet pro ſanguinis refrigerio Serum Aſininum deſtillatum ad ℔. i. cum ſpirit. Vitrioli Martis ad ℈. ß. Syrup. de cort. citri ℥. i. per quindecim dies, ſumendo ſero per horas duas ante cœnam ſequentem pulverem cum ℥. iiii. Aquæ Boraginis, vel Emulſione Melon. ♃. Cancr. præp. ʒ. ß. Raſuræ interioris Matriſperlæ ℈. ß. Salis prunellæ ℈. i. Fæculæ Aronis gr. vi. Ambræ griſ. gr. ii. vel ſalis Abſinthii elixir proprietatis imbibiti ℈. ß. m. & per hæc medicamenta avertetur materia ad vias Urinæ, quod erat quartum indicatum.

Ultimæ indicationi ſatisfaciemus ſequenti mixtura. ♃. Aquæ lumbricor. Hederæ terreſt. an. ℥. ii. tinct. ſulph. gum. amon. an. gutt. vi. m. quæ per aliquot dies eſt continuanda, vel cum Salis Succini gr. iii. Flor. ſulph. gr. vi. Extract. Elenii, Ligni Viſciquercini an. ℈. ß. vel terebinthinæ q. s. & conficiantur boli quatuor capiendo duo omni mane cum Aqua lumbri. ℥. iii. Syrup. Elenii ex compoſitione Augenii ℥. i. m.

Tempore Paroxiſmi, ſequenti utatur Lambitivo ♃. Aquæ Limacum, Hederæ terreſt. an. ℥. iii. Spirit. Salis armon. cum gum. ammoniaco deſtil. ℈. i. Tincturæ ſulphuris ℈. ß. Caſtorei ℈. i. ß. Fæculæ Aronis ℈. i. Syrup. de Hybiſco, Papav. errat. an. ʒ. vi. m. Lambendo ſæpè, & parum. Emulſio ſem. melon. Papaver. albi, & ſem. paſtinacæ Sylveſtris extracta cum aqua Boraginis, & eodem modo pro lambitivo uſurpata addita Tinctura Caſtorei erit efficaciſſima, ad ſedandum paroxiſmum, & efferveſcentiam bilis, fermentorumque alteratorum in Hypocondriis. His omnibus adjungatur optima victus ratio.

CONSULTATIO XXVI.

De difficultate reſpirandi continua, & principio Hydropis.

Mercator temperamenti cachochimi ætatis annorum quinquaginta in iuventute per intervalla correptus fuit difficultate reſpirandi; itaut non niſi recta cervice reſpirare poſſet, cum tuſſi, & ſonitu materiæ in pectore quæ paulatim excernebatur mediante tuſſi, itaut liber evaderet, modò in ætate ſenili conſtitutus continuam habet difficultatem reſpirandi, quamvis ambulet, & ſuis incumbat negotiis, quandoque verò, & per intervalla ſymptomatibus prædictis afficitur, & excreta per tuſſim materia ſimiliter miteſcunt. Ab anno cœperunt pedes intumeſcere, & crura, modo coxæ, & Venter turget cum ſenſibili aquæ exundatione, adhibita ſunt Decocta, Jus Galli antiqui, Vina medicata, ſed ſine fructu, unde alia expoſcit, ſi arte inveniri poſſent.

Depravata alimentorum præparatio, & ſanguificatio, habitum hujus Patientis naturaliter cacochimum conſervat, & ad ſupradicta concurrit ſymptomata, illius principium proximum ſunt naturalis bilis inertia, ſuccique pancreatici aucta aciditas, & craſſities, quæ duo chyloſam, ſed imperfectam maſſam in inteſtino duodeno debitis non perficiunt modis à natura ſancitis pro perfecta chyli elaboratione, & inutilium ſequeſtratione, deficiente vitio horum pugilium efferveſcentia neceſſaria ad volatilizandas puriores chyli partes, & ad craſſiores deponendas; notum enim eſt ſuccis herbarum, & fructuum per efferveſcentiam, & fermentationem depurationem conciliari, præcipitatione craſſarum partium inutilium, & volatilizatione craſſarum utilium, qua facilius cum ſubtilioribus miſcentur ad perfectam unius mixti conſtitutionem; Sic natura ad chyli perfectionem hos duos humores illi miſcere decrevit, ut tamquam fermenta inducta in chylo efferveſcentia, præcipitarent inutiles, & à natura alienæ partes, & utiles attenuarent, & inter has motu ejuſdem efferveſcentiæ perfecta mixtio introduceretur, unam chyli maſſam componens toti ſufficientem, & utilem, & pro tali efferveſcentia bili alkalicam acrimoniam, & ſucco pancreatico aciditatem dedit natura, ex quorum congreſſu efferveſcentia neceſſariò oritur, quæ ut facilior evaderet tenuitate utrumque fluxibili inſignivit; Unde ex harum qualitatum deficientia in dictis humoribus, ut in noſtro patiente contingente tollitur efferveſcentia ſupradicta, & chylus imperfectus generatur, quia non diſſolvuntur ad juſtam tenuitatem particulæ iſtius à bile inerti, & à ſucco pancreatico magis acido, & craſſo, nec debitè volatilizantur ex defectu requiſitæ efferveſcentiæ pendente ab utriuſque humoris vitio, ſed ita craſſæ medio humido fluxibili emolliente per lacteas ad maſſam ſanguineam deferuntur, in qua volatilizari non poſſunt, ob diſpoſitionem deficientem, qua præparari debent ad volatilizationem in inteſtino duodeno ab efferveſcentia illorum duorum humorum, quam debilem eſſe diximus, & ſanguinis maſſa eſt inhabilis ad reddendas dictas particulas chyli craſſas volatiles, dum parum, & debiliter fermenteſcit ob condenſationem, & conſtrinctionem ſuarum particularum ab acido excedente, & fixo in ea introductam, cum conſtitutione cacochima naturali, majore, ſanguinis enim maſſa ſuas particulas craſſas, & eas chyli ſuſceptas ſola fermentatione valida naturaliter volatilizat, unde cùm deficiat fermentatio valida ob dictam conſtitutionem craſſam ſanguinis, deficit etiam huic potentia volatilizandi partes craſſas chyli, quare particulæ iſtæ contractam in ventriculo, & inteſtino duodeno craſſitiem retinent. Ab hujuſmodi ſanguinis, & chyli craſſitie ſequitur, quòd ritè particulæ iſtius craſſæ non miſcentur, requiſita ad tale opus tenuiſſima earumdem particularum diminutione, & ſanguinis rarefactione,

qua

qua propter cùm ſolùm confundantur facilè ſecedunt, & circulando partibus, vaſiſque adhærent, præcipuè bronchiis pulmonum facta in his obſtructione prohibente liberum aeris ingreſſum unde reſpiratio difficilis, & tuſſis, irritata parte, vel à quantitate materiæ, vel à qualitate à mora contracta, & quia ob ſupradictæ cauſæ permanentiam materia illa craſſa continuò coacervatur, & continua ejuſdem fit ſegregatio, continua etiam adeſt difficultas reſpirandi, & tuſſis, & quia quandoque copioſus fit à maſſa ſanguinis ſeceſſus materiæ prædictæ in eiſdem pulmonum bronchiis, hinc ingraveſcit difficultas ſpirandi, & tuſſis, vel paulatim materia ibi congregatur, donec repleantur bronchia cum difficultatis reſpirandi augmento, & facilis eſt hujuſmodi congregatio ſtante continua reſpirandi difficultate, qua ſanguinis motus circularis retardatur, & ſtagnatione quadam in pulmones deponit ibi excrementa, quibus ſcatet, eo modo, quo aqua in vaſe ſtagnans aliquas deponit fæces. Ab hac ſtagnatione ſanguis à ſua craſi magis pervertitur, multaſque deponit ſeroſitates, quas lymphæ ductus abſorbendo ſanguineæ maſſæ reſtituunt, cum detrimento ejuſdem, cùm aquoſior reddatur, & hoc vitium auget continua reſpiratio difficilis, per quam evaporationes à fervido ſanguine in pulmones elevatæ non ejciuntur, ſed in membranoſis interſtitiis lobulorum pulmonum exceptæ in magna copia in aquam condenſantur, quam vaſa lymphatica numeroſa per hujuſmodi interſtitia diſſeminata abſorbent, & ad ſanguinem ducunt in venas cum ſeroſæ humiditatis exceſſu, qua arteriæ repletæ abundantius per partes expandunt, ut per vaſa lymphatica non poſſit reduci ad venas, & in eis ſtagnando dictæ partes in tumorem attolluntur, prout contingit in hujuſmodi Ægro, tam in cruribus, quàm in coxis, & in abdomine, ut exundatio ſenſibilis oſtendit.

Bilis inertia ob aquoſitatem, & terreſtreitatem poteſt pendere à naturali fermento lienis imbecilli, à quo non ita volatilizatur ſanguis, ut ejus particulæ ſulphureæ aduſtæ poſſint in copia, & ritè ſegregari in Hepate, ſed ob ſanguinis craſſitiem remanent confuſeè cum aqueis, & terreſtribus, à quibus cum Hepar non poſſit liberare dictas partes aduſtas ſulphureas in ſui ſubſtantia ſegregantur ſimul unitæ, unde bilis iners ratione fermenti lienis, & etiam Hepatis cum hoc ob ſui fermenti, vel temperamenti languorem non valeat ſupplere imperfectioni fermenti lienaris dictas partes aquoſas, & terreſtres ſegregando.

Si verò intimiora penetrare licet, ſanguinem à primordio generationis cacochimum ob tale temperamentum patientis puto eſſe cauſam tam depravatæ bilis, quàm debilitati fermenti lienis, & hepatis; hæc enim conſtant partibus, ſubtilibus, volatilibus, ſpiritoſis, & à ſimilibus à ſanguine extractis conſervantur; cùm autem à ſanguine cacochimo non poſſint ſubminiſtrari ob ejus impuritatem, & craſſitiem, patet neceſſariam fermentorum depravationem eſſe, & etiam bilis, quæ conſtans partibus ſulphureis aduſtis, & ſalſis parvas à prædicto ſanguine recipiendo ob debilem fermentationem illius depravatur, & quæ ſegregantur aliis particulis craſſis, & terreis comixtæ bilem inertem faciunt. Succus pancreaticus à primordio generationis maximè acidus, & craſſus ob ſanguinem maximè acidum ab eodem ſuam depravationem recepit; ſanguinem eſſe maximè acido refertum cacochimia declarat; nam illud confert ad excrementorum generationem, & eorundem ſegregationem in ſanguine prohibet, ut patet ex dictis, ab his fermentis depravatis per ſanguinis cacochimiam, hæc pariter conſervatur.

His determinatis colligitur primò Pulmones ab omni humorum coinquinamento eſſe liberandos, tam per evacuantia ſenſibiliter, & inſenſibiliter, quàm per expectorantia; Secundò Maſſam ſanguinis ab excrementorum quantitate depurandam, ad naturales purgationis vias ducta, & tertiò Bilis inertiam tollendam eſſe per ea, quæ acrimoniam illius augere ſint habilia, & ſucci pancreatici aciditatem, & craſſitiem corrigendam, & fermenta tam lienis, quàm hepatis exaltanda, & ultimò pulmones roborandos, & ſanguinem purificandum, & exaltandum. Difficile tamen erit his indicationibus ſatisfacere, quia malum altas egit radices, & pulmonum craſis à morbi longitudine eſt vitiata, ſanguiniſque univerſalis Economia depravata cum Hydrope imminente.

Unde Purgatione univerſali præmiſſa, Jus Galli veteris de novo replicarem, in cujus ventre reponerem Ligni Saſſafras ʒ. iiii. Ligni Sancti ℥. ii. Viſciquercini ℥. I. Rad. Enulæ ℥. I. Hirundinariæ Anagalidis aquaticæ, Dracunculi, ſummitatum Abietis. an. m. I. præmiſſo Bolo ex Ammoniac. ℈. ii. cum Aceto ſquilit diſſolut. Croci mart. aper. ℈. ß. Antim. diaphor. gr. xv. flor. ſulp. gr. x. omni ſeptimo die purgando corpus cum ʒ. ß. pilul. Tartar. vel de Ammoniaco Quercetani addito Mercurio dulcif. ad ℈. ß. & in hac methodo per triginta dies perſeverandum, his enim remediis primæ, & ſecundæ intentioni ſatisfiet; quod ſi poſt ſupravicta remedia pulmonum ſubſtantia adhuc non ſit libera ab humorum craſſorum inquinamento, Oximel de Peto Quercetani eſt per quindecim dies uſurpandum ad ℥. I. cum ℥. ß. Oximel. Chalyb. Tincturæ tart. ʒ. ß. cum aquæ fœniculi ℥. iii. Ad bilem inertem excitandam pro tertia indicatione utatur ſequenti Bolo ♃. Specier. Diatrion. piper. ℈. ii. Diambræ ℈. I. ß. Olei gariofil. gutt. iii. Balſami peru. gutt. v. cum Syrupo de quinq. rad. f. bol. iiii. & ſummat duo ante prandium per horam, & ante cœnam, vel utatur Spir. Vini, in quo infuſa fuerint Cinam. ℥. ß. Gariof. ʒ. ii. Corticis abietis, Ligni Saſſafras, Tamariſci, calami arom. an. ʒ. ii. Zinziberis, Piperis Long. Cardam. Granor. paradiſi, Galangæ an. ʒ. I. Nucis moſc. ℈. ii. ſuperinfundatur ſpiritus vini rectif. ad eminentiam quatuor digitorum, & ſtet in loco calido ſupra cineres calidos, donec ſpiritus vini tingatur, de hoc capiat ℥. I. ß. cum edulcorando cum parvo Julapio ex ſaccharo clarificato mane, & ſerò ante cœnam, & prandium; hoc remedio fermenta omnium partium, & calor cordis exaltabitur acidum pancreatis, & craſſities corrigetur, & ſanguis purificabitur, & exaltationem ad conſervanda fermenta ſuſcipiet, quod melius etiam obtinebitur, ſi ſal viperinum ad ℈. I. cum Mitrid. ʒ. ß. omni mane ſummat. Ultimò pulmonibus robur addetur cum Conſerva rad. Enulæ campanæ ad ℥. I. addito pulmon. vulp. præp. ℈. I. Flor. ſulph. ℈. ß. & cum vino medicato cum herbis capital. rad. Enulæ, Tuſſilaginis, & Botridis; quodſi in dolio priùs ſulphurato ex accenſione ſulphuris in eo reponatur, majoris erit efficaciæ; & pro tumore crurum, & coxarum, fomentationes, & balnea exſiccantia, & corroborantia adhibeantur. Dieta hiſce omnibus correſpondeat.

CONSULTATIO XXVII.

De Febre cum Hydrope Pulmonum.

Vir Nobilis aduſti temperamenti, ætatis annorum quinquaginta correptus fuit Tertiana duplici continua extenſa, tranſacta quadrageſima cœpit conqueri de aliqua difficultate reſpirandi, quæ ſupra latus ſiniſtrum decumbendo magis augebatur, in dies augmentum ſumpſit hujuſmodi difficultas, & tandem, dum de uno in aliud latus ſe volvit, exundatio in pectore auditur, tuſſis adeſt ſicca, & totius corporis extenuatio inſignis.

Febrem contumacem, & Hydropem pulmonum in hoc ægrotante habemus, prima pendet ab efferveſcentia ſucci pancreatici, & bilis inordinata ob depravatas qualitates ex obſtructione ab iſtis per moram contractas, vel in Pancreate, vel in ductu cholidoco, quæ efferveſcentia in ſanguinem ſerpit, dum illi miſcentur per ductum thoracicum, ex eo, quòd ob malas qualitates ſunt ei extranei, fermentique naturam morbifici ſunt adepti, unde præternaturam etiam ſanguinem fermentare valent, aucta fermentatione à conatu ipſius ſanguinis, quo nititur noxium ſibi expellere. Statis temporibus acceſſio revertitur, dum impedimentum obſtruens data temporis determinatione ſuperatur à prædictis humoribus auxilio qualitatis pravæ conceptæ in mora ſuæ detentionis in parte obſtructa, cujus efficacia in acrimonia conſiſtit craſſum impedimentum obſtruens perterebrante, non verò eradicante, unde remanens materia impedimenti, tranſacto humore detento, ſe reſtituit priori ſta-

ri ſtatui ante perterebrationem, unde novum firmat impedimentum, quod altera vice, & determinato tempore ſuperatum renovat acceſſionem.

Ab hujuſmodi inordinata effervescentia ſegregata fuit copia ſeroſitatis extraneis fermentis copulata, quæ per arterias pneumonicas in cavitatem thoracis eructata Hydropem pulmonum fecit; quodſi ad vias urinæ, vel ſudoris demandata fuiſſet, febri aliquod levamen paraſſet, vel effluvia febrilia, cum per expirationem tota non potuerint excerni inter interſtitia lobulorum pulmonum copioſè collecta in aquam copioſam denſata fuere, cui dicta membranoſa interſtitia diſtendendo, datum fuit ea diſrumpere, aperta via collectæ aquæ, ut depluat in cavitatem pulmonum, à qua prohibita iſtorum dilatatio fit difficilis reſpiratio, & aqua ob moram ſalſam, vel aliam acrem contrahens qualitatem, tuſſim promovet membranam exteriorem pulmonum irritando.

Pro horum malorum curatione febrilis effervescentia quo ad poſſibile erit mitiganda, obſtructio humorum prædictorum depravationi conferens tollenda, aquoſi humoris copia minuenda per purgationem, diureſim, vel diaphoreſim, prohibendo, ne de novo colligatur.

Timendum autem ne hiſce indicationibus ſatisfacere poſſimus ſtante febris contumacia, & difficultate removendi aquas à cavitate thoracis, & ſi à vaſorum ruptura ibi colliguntur, deſperandum eſt de vindicanda eadem cavitate ob aquarum inundatione.

Quoad primam indicationem adimplendam præſtant Febrifuga, unde laudarem pulverem corticis Perruiani more Gallico exhibitum, quòd ſi ab hoc febris non tolleretur, extractum parandum ex eodem cortice, radice Gentianæ, Centauriæ min. & Camomillæ, & à capite mortuo reſiduo incinerato extrahendum ſal addendum poſteà eiſdem extractis, & de hoc exhibendum ante paroxiſmum per duas horas ad ʒ. I. cum ℈. ß. Antimonii diaphor. cum aliqua Aqua febrifuga, deſcrip. Quercetani, vel Minſicht. Febre in augmento exiſtente Diaſcordium Fracaſtorii ad ʒ. I. cum aqua Plantaginis, & Acetoſæ exhibendum, ut effervescentia febrilis moderetur, tempore minoris afflictionis, in quo alterantia, & præparantia exhiberi ſolent; deobſtruentia ſubminiſtranda, quæ urinam etiam movere ſoleant, ut ℞. Salis tartari vitriol. ℈. I. Croci martis aperitivi ℈. ß. Antimonii diaphor. gr. xv. pul. millepedum præp. ℈. I. ſuperbibendo Decoctum rad. fœniculi, pentaphilon. graminis, Ireos, Cherefolii cum gutt. x. ſpiritus nitri, omni tertio die leniter purgandum corpus cum Caſſiæ ʒ. ii. Magiſt. Ialappæ gr. v. ſic enim, & febrili materiæ occurremus, & aquam evacuabimus, ut reliqua poſſit abſorberi à vaſis lymphaticis, ut adnotavit Villiſius de Pectoris Hydrope. Quodſi febris ceſſerit, validiora purgantia, ex Ialappa, & Mecheocan uſurpanda cum diureticis validioribus, ut ℞. Pulver. milleped. præp. ℈. ii. Salis ſuccini gr. vi. Flor. ſalis armon. gr. vii. Sal. tartari volatil. gr. v. cum Decocto pectorali, & diuretico deſcripto à Villiſio loco citato cum Spir. therebentinæ ℈. ß. vel ℞. Membranas interiores ventriculorum Gallinarum præp. ʒ. I. Cruoris Hirci ʒ. ß. Floris ſulph. ℈. ß. Sal. Ononidis ℈. I. & ſi ad Diaphoreſim tendat Æger, hæc ad uſum reducenda Cornu Cervi, Bezoar. Cinnabris, Antimonii, radix Lappæ Majoris. Corroborabitur pulmo poſtea Balſamo ſulph. therebintinato ad ℈. ß. cum Aqua farfaræ. Quodſi nullis cedat remediis, ſectio tentanda inter ſextam, & ſeptimam coſtam paulatim aqua extracta pro virium conſervatione, victus ratio optima inſtituatur ad ſiccum vergens idcircò aqua à paſtu medicata cum Salſa, Santalis, & rad. Cannæ montanæ erit utilis.

CONSULTATIÒ XXVIII.

De Hidrope Pulmonum poſt ſanguinis ſputum.

Negotiator honeſtus, & honorandus temperamenti calidi, & humidi cum bilis miſcella, quia ad iram pronus, ad omneſque operationes promptus, ætatis annorum ſupra ſexaginta, ſed virium robore pollens à multa applicatione negotiis, & in ſcribendo ſummum calorem in capite percepit cum dolore, & gravitate, poſteà ſanguis è naribus fluxit ad lib. 15. cùm nullo remediorum genere cohiberi potuerit, tandem ceſſit relicta in Patiente virium debilitate; à menſe crura cæperunt intumeſcere cum aliqua difficultate reſpirandi in ſcalarum aſcenſione, & in longa deambulatione, paulatim hæc excrevit, ut non niſi cum maxima difficultate reſpiraret in deambulatione, & tempore noctis, in quo recta cervice ſtare cogebatur, aderat tuſſis ſicca, & febris, invaleſcere cœpit ante paucos dies.

Sicuti floridus ſanguinis ſtatus omnium partium facultates conſervat ſuo calore, & motu temperamenta, vel fermenta illarum excitando, & ad exercitationem cum neceſſaria moderatione promovendo, & ſicuti ſua ſubſtantia ſpirituum reparationi materiam ſubminiſtrando tam eis, qui nulli modificationi ſubjiciuntur, ut ſunt ſpiritus ſanguinem vivificantes, ſeu potiùs calorem in eo conſervantes, quàm eis, qui ab ea reguntur, & ſunt ſpiritus temperamenti, vel fermenti conſtitutionem ingredientes, & qui per ſolam modificationem ſunt operativi talis, & determinatæ actionis, & eadem ſua ſubſtantia chylo diſpoſitiones ad ſanguinem imprimit, vel propria activitate in verum ſanguinem tranſmutat; cum omnibus perfectionibus hujus naturæ debitis; Sic deficiens ſanguis à ſua perfectione in motu, & calore, fermenta omnium partium otiari facit, vel inertia relinquit, & ſpiritu ſanguinis diminuto eorum reparatio integra ſuſpenditur, conſequenter alimentorum fermentatio in ventriculo, & chylificatio in inteſtinis depravatè perficiuntur, & partes inutiles ex fermentorum depravatione non ſeparantur, unde tota maſſa aqueis, & craſſis particulis excrementitiis plena, ferè inutilis redditur, & eò magis, hæc calamitas ei contingit cùm ex fermentorum defectu, ſpiritu neceſſario, ſubtilitate, & volatilitate debita careat, vel quia ille non excitatus fuerit per rectam fermentationem, vel quia expiraverit, ut contingit in eis, qui per fermentationem depravatam putreſcunt; ſpiritu deficiente in chylo cum volatilitate, & ſubtilitate tollitur ei potentia ad ſua munera rectè exequenda; hinc evenit, quòd chylificatio mala peſſimæ ſanguificationi viam ſternat, quia hæc conditionem materiæ, circa quam verſatur, ſequitur, unde hac mala exiſtente, mala erit ſanguificatio, & eò magis hoc ſuccedet, quando ſanguis in ſua craſi, & conſtitutione deficiens non ſolùm valet emendare vitia chyli, ſed neque vitalitatis caracterem imprimere, nec diſpoſitionibus ad perfectam hæmatoſim inſignire, vel in perfectum cruorem tranſmutare, itaut maſſa chyli ſanguini per lacteas venas conſignata in eo hoſpites faciat partes illas aquoſas, & excrementitias craſſas, ex quibus conſtabat, & deficiens in ſanguine fermentatio naturalis eas perfecta mixtione unire non poſſit, nec eas ſegregare ad ſui emendationem, unde tota maſſa ſanguinis inficitur, excrementiſque turget, ſine ſpe correctionis à cordis fermento, vel ab ejus calore, cùm illud ob ſanguinis imperfectionem depravatam aliorum fermentorum conditionem ſequatur.

Hæc omnia noſtro caſui applicata cauſam narratorum accidentium manifeſtant, dum à copioſo ſanguinis fluxu hujus maſſa ſpirituum quantitate depauperata, inſufficiens facta eſt ad præſtanda partibus neceſſaria ſubſidia, fermenta ætate ſenili torpida excitando, & reparando, unde chylificatio imperfecta fuit neceſſaria in hoc Patiente, quia fermentum ventriculi penè extinctum fermentationi alimentorum nullam operam dedit propria virtute, & activitate, ſed ea reliquit propriæ fermentationi conſiſtenti in ſolo motu particularum alimentorum contritorum, qui motus tendens ad putredinem, eo modo, quo tenderet, ſi alimenta contrita vaſe externo imponerentur, ibique relinquerentur, efficit, ut alimenta in ferè putridum colliquamentum diſſolvantur, itaut ſeri copiam ſuppeditent effœtam, ſpiritu in colliquatione expirato, eo modo, quo alimenta contrita, & poſita in vaſe externo, in liquamen putridum abeunt minimè ſpiritoſum; & ſi ex alimentis alteratis à ventriculo modo dicto diſpoſito eliciantur partes craſſæ, hæ inutiles ob ſpirituum evaporationem remanent, & confuſæ non permixtæ cum aquoſis, & incapaces ad reci-

recipiendam aliquam perfectionem in inteſtinis à fermento bilis, & ſucci pancreatici, non ſolùm ex parte ſui ob imperfectionem in ventriculo contractam, ſed etiam ex parte mox dictorum fermentorum, à copioſo ſanguinis fluxu labefactatorum pari labe, ac illud ventriculi, quapropter chylus aquoſus, & tamquam vappa in ſanguinem per lacteas traducitur, qui in ſua virtute hæmatoſim perficiente, valdè diminutus parum aquoſam maſſam alterat, & hæc nec rectè miſcetur cæteris partibus, ex defectu etiam neceſſariæ fermentationis ſequentis ſpirituum diſſolutionem, hinc ſeroſa colluvies in vaſis, & facilè ſolubilis ob mixtionis deficientiam, quæ ab arteriis in partes internas thoracis effuſa fuit in magna copia, vel quia in his partibus orificia arteriarum ſint latiora, vel impetus, quo expellitur ſanguis ibi ſit validior, hanc copiam ſeri cum abſorbere non valeant nec venæ, nec vaſa lymphatica, cavitas thoracis eam excepit, & in ipſam paulatim collecta Hydropem fecit; hinc difficultas reſpirandi ab aquæ multitudine impedita cum pulmonum motu aeris attractione, in nocte creſcens, dum vaporoſæ fuligines tunc temporis ingruente ſomno magis colliguntur, & calore lecti elevantur, quæ graviùs pulmones opprimendo, & ſpatium pulmonum motui detrahendo majorem difficultatem reſpirationi imponunt.

Pro curatione ergo, ſeroſitas in cavitate thoracis per purgantia, diuretica, vel Diaphoretica minuenda, poſteà ſanguini ſua temperies reſtituenda, cum partium coctioni dicatarum corroboratione, ne aqua generentur, ultimo loco vaſa corroboranda. Horum conſecutio difficilis redditur ab ætate in ſenio conſtituta, à parte principali, qualis eſt ſanguis, labefactata, & ab omnibus corporis facultatibus everſis.

Primò, ergo vel Manna ſoluta, vel Jalappa pulverizata, vel ejus Magiſterio pro natura Ægrotantis purgandum corpus, poſteà præparetur materia ſequenti Apozemate. ♃. Rad. Enulæ campanæ, Tuſſilaginis, Iridis florent. Aſparag. Fœniculi an. ℥. ij. Herb. capil. Ven. Hyſoppi, Botrys, Saxafragiæ, Milii Solis an. m. ſ. ſem. Bombacis, Urticæ, Dauci an. ʒ. i. Salſæ ℥. ß. Santal. rub. ℥. ß. Cinam. ʒ. ß. Calam. aromat. ʒ. i. ß. Nucis moſcatæ ʒ. i. Spicæ ʒ. ß. Gran. Sambuci, Juniperi an. ℥. ß. coquantur in aquæ Tuſſilaginis ℔. iiij. ad conſumptionem tertiæ partis, poſteà coletur, colaturæ adde Sacchari q. ſ. & ſ. a. f. Julap. de quo capiat omni mane ℥. iiij. addendo ſpirit. tart. rectificati, & dulcificati ℈. ß. & omni tertio die purgetur corpus blando Hydragogo, ut ex ℈. ii. Jalappæ ſi vires permittent hanc quantitatem, & iteratam purgationem, in ſero poſt cœnam ſummat cochlear unum Aquæ vitæ, in qua infuſa fuerint Cinamom. Macis, Nux moſcata, Gariophili, Spica, Cubebæ, grana Khermes, & Juniperi addito pauco Julap. his continuatis per quindecim dies ſudor promovendus, vel decoctione Milii priùs decorticati, vel ſequenti Decocto. ♃. Ligni ſancti torniti ℥. iiij. Raſuræ Eboris ℥. ij. Raſuræ Cornu Cervi ℥. i. Fumariæ, Eupatorii Meſue, Card. bened. an. m. s. Rad. Ari, Hirundinariæ, Valerianæ an. ℥. ß. Baccarum Juniperi ℥. i. Nucis moſcatæ ʒ. i. macer. per 24. horas in s. q. aquarum flor. Ebuli, & Geniſtæ, & vini albi, poſtea bulliant ad tertiæ partis conſumptionem, facta colatura ſervetur, & ſumat de hoc ℥. vi. His peractis magis vergenti incumbendum, ſanguini nempè ſuam temperiem, calorem reſtituendo, & facultates corroborando, ad quod nos conducet ſequens pulvis. ♃. Pul. Viperini ℈. i. Pul. cachec. Quercet. ſine ſaccharo ℈. i. Throcis Galliæ moſc. gr. viii. m. ſuperbibendo Decoct. in Jure, vel Aqua Abſynthii, Ligni Saſſafras ʒ. ß. Calami arom. Macis an. ℈. ß. Ligni Aloes ℈ i. ſuperaddendo Elixir vitæ gutt. viii. Syrup. de Cort. citri ℥. ß. m. Corroborandi denique Pulmones vino, in quo infuſi fuerint Santali, Rad. Conſolidæ, Biſtortæ, Torment. Pyrolæ, Tuſſilaginis, Liquiritiæ, Scabioſæ, ſulphurato priùs dolio, in quo conſervandum fuerit Vinum, vel antequam ſumatur addendo aliquot guttas Olei ſulphuris. Optima tandem victus ratio ſervetur ad ſiccum vergens.

CONSULTATIO XXIX.

De Hydrope pulmonum, & ſputo ſanguinis.

CHirurgus temperamenti aduſti, ætatis annorum quadraginta quinque, potui ſpiritus vini intemperanter indulgens, cœpit de inappetentia, & deſtillatione ad pectus cum tuſſi conqueri, cui ſucceſſit faciei tumor cum depravato colore, & difficultate reſpirandi, quæ in motu ſemper augetur, itaut hic fuerit impeditus, & coactus patiens modò in lecto ſe detinere, hoc ſymptoma febris concomitata eſt, & volvendo ſe de uno latere verſus aliud in lectulo, exundatio quædam perſentitur, in hoc ſtatu dum valida tuſſi una die angebatur ſupervenit ſputum ſanguinis, quod ceſſavit, & uſque adhuc non apparuit.

Unicus error externus multiplicia in narratione enumerata ſymptomata germinavit, & fovit, ab immoderato ſpiritu vini acidum ventriculi enervatum fuit, & quaſi deſtructum, ſive quia ſua oleoſitate acuminatas, & duras acidi particulas emollierit, & obtunderit, ut aciditatis effectum edere prohibeantur, eo modo, quo ſpiritus vini rectificatus ſupra ſpiritum vitrioli deſtillatus ejus aciditatem obtundit, ſive quia motu vehementi, & perturbato ſuarum particularum ignearum, acida corpuſcula, vel in glandulis tunicæ interioris præparata, vel in reſidivo alimentorum latitantia, ſumma agitatione quatiendo illa diſſipaverit, vel in motu depravaverit cum alienatione à ſuo munere, hinc appetitus abolitio, obtuſo, vel fracto ſtimulo, imperfecta alimentorum fermentatio, & præparatio, fermento diſſipato. Sicut enim ſpiritus vini in moderata quantitate inertes, & otioſas acidi particulas ſuo motu excitare potens eſt cum appetitus, & chylificationis reſtitutione, ita per copiam aucta ejus actione eaſdem particulas valet diſſipare, cum appetitus proſtratione, & chylificationis læſione, per quam ex alimentis in ventriculo maſſa indigeſta partim aquoſa, & partim craſſa impermixta, & vappida reſultat, ſpiritu in craſſiori parte fixato, nec ſuſcitato ab inerti fermentatione, & diſſipato eo, qui in aquoſiori parte continetur clauſtro ob tenuitatem aqueę partis reſerato. Hujus concoctionis primæ errores non emendantur inteſtino duodeno, ubi chyloſæ maſſæ fit depuratio ope bilis, & ſucci pancreatici, ex eo, quod acidum iſtius, pari cum acido ventriculi fortunæ ſubmittitur à prævalente, ob copiam, ſpiritus vini activitate, cum enervatione illius fermentationis, & efferveſcentiæ ex congreſſu acidi ſucci pancreatici, cum bile alkalica oriundæ, inſufficientis ad volatilizandas partes puriores, & impuriores, & excrementitias ſequeſtrandas, contrà naturæ intentum, ad chyli perfectionem utrumque exigens, quodque aſſequitur, quando aciditas ſucci pancreatici, & diſſolvens alkalica virtus bilis, ſunt in ſuo naturali robore; neceſſe eſt autem, quod deficiat in hujuſmodi Patiente dicta efferveſcentia, cùm deficiat acidum pancreaticum non ſequente pugna fermentativa, niſi ex præſentia duorum dictorum pugilium, cum ſuis viribus, ſuccus verò pancreaticus ſine acido, vel cum debili eſt pugil ſine armis, nec eſt aptus pugnam adire ſic excrementitia materia unà cum bona, ſed vappida venas lacteas ingreſſa in ſanguinis clauſtra admittitur cum ejus detrimento, dum conſpurcatur, & tota cacochima redditur tam à ſeroſitate ſuperflua, & inutili, quàm à portione materiæ craſſiori; utraque pars in dies paulatim augetur, dum paulatim ab excrementis admiſſis ſanguinis virtus enervatur, & labefactatur, ut chylum ſibi miſcere nequeat, nec diſpoſitiones ad bonum ſauguinem ei imprimere, unde in excrementa, & craſſa, & aquea abit chylus, & ſanguis etiam in ſua craſi depravatur, ſic ſanguinis maſſa ſero præcipuè, & aliis excrementis redundans, circulatione per vaſa pulmonum, ſua laxitate facilitatem acquirit ad ſegregationem copioſi ſeri, cujus pars in bronchia aſperæ arteriæ depluens tuſſim parit, altera in poris ſubſtantiæ pulmonum diffuſa eam implet, & turgere facit, membranam eam diſtendendo qua circumveſtiuntur, veſiculaſque in ea elevando, quarum diſruptione ſerum in cavitatem depluit continuato fluxu, à quo Hydrops, qui exundatione ſenſibili,

bili, quando de uno in aliud latus movetur, manifeſtus evadit.

Sic à materia bronchia occupante, & ſubſtantiam pulmonum, thoraciſque cavitatem implente reſpiratio difficilis redditur, impedito aeris ingreſſu, & pulmonum motu ad liberam reſpirationem neceſſario.

Non diſſimili ratione fit tumor faciei, dum ſerum ab arteriis in interſtitia carnis, & cutis faciei eructatur, in tanta quantitate, ut ductus lymphatici totum excipere non poſſint, unde ibi remanendo faciei tumorem gignit.

A tuſſi valida, aperta ſanguiferorum vaſorum orificia, nimia humiditate laxata factum eſt ſputum ſanguinis cum tuſſi, quòd non amplius viſum, quia ſanguis in vaſis pulmonum à transfuſa aqua vehiculo deſtitutus craſſior redditur, & per anguſta orificia exire impotens eſt.

Febris generatur, vel à ſanguine nimis laxo, qui citò in corde efferveſcendo febrilem pulſus frequentiam imitatur, vel à vaporibus materiæ in cavitate thoracis contentæ, qui à depravatione ejuſdem materiæ fermenti extranei conditionem ſuſceperunt, cum activitate ad fermentandum ſanguinem præternaturam.

A naturæ horum ſymptomatum indagatione, & cauſarum dilucidatione eruuntur indicationes. Primò materiam in thoracis cavitate, pulmonum ſubſtantia, & bronchiis contentam minorandi purgantibus, & diaphoreticis, ſecundò Cacochimiæ univerſali incumbendi, totam maſſam ſanguinis mundandi. Tertiò acidum ventriculi, & Pancreatis remittendi, quartò Pulmones corroborandi.

Quibus indicationibus adimplendis maximam ponunt difficultatem multiplicia ſymptomata, & ex ſui natura contumacia, & periculi plena, attamen ſi Patientem integræ ſanitati reſtituere non erit conceſſum, ſperare poſſumus ſymptomata aliquo modo infringere, ut longiorem vitam remediorum efficacia obtineat.

Minorabitur ergo materia tam in cavitate pulmonum, quàm in venis contenta Primò cum Pil. Alephanginis ʒ. i. Magiſt. Ialappæ gr. vii. vel cum Potione magiſtrali ex Manna ℥. vi. poſteà ad Diaphore. deſcendendum Decocto Ligni Sancti, Salſæ, & Viſciquercini per quindecim dies, exhibendo cum decocto ʒ. 2. Cornu Cervi philoſ. præp. excitando ſudorem, ſi opus erit aliquo facili modo, ut cum pane ex furno recenter extracto, & omni quinto die purgans Hydragogum replicandum, ut ʒ. i. Ialappæ, vel ʒ. i. Pil. Alephang. cum granis duobus Elaterii; poſteà decocto Galli veteris reliquiæ conſumandæ; parabitur autem reponendo in ejus ventre Ligni Saſſafras ℥. i. Sancti ℥. i. ß. Rad. Enulæ, Ireos, Galangæ an. ʒ. i. herb. roſmarin. Majoranæ, Menthæ, Calamintæ, Pulegii an. m. s. Quinq. rad. aper. an. ʒ. ii. Decoctio fiat in s. q. aquæ donec caro ab oſſibus ſeparetur de hujus decocto ℞. ℥. vi. Tartari Chalyb. ʒ. i. & huic præmittatur Bolus ex therebentina ʒ. i. Ammoniaco ʒ. ß. diſſoluto cum vino malvatico, addendo ſpiritus ſalis armoniaci ad gutt. vi. & per hoc cacochimiæ paulatim providebimus, & materiam ad urinam ducemus. Omni quinto die pariter purgans aſſumendum paratum ex Pil. tartareis Quercet. ad ʒ. ß. Magiſt. Ialappæ gr. iiii. ſic enim & ſanguini, & excrementis in cavitate thoracis contentis providebimus per quindecim dies continuando; tandem cacochimiæ magis providebimus cum Pul. cachetico Quercet. ad ʒ. i. addito Bezoarti. mine. ℈. ß. & Cinnab. Antim. opt. ſublim. ℈. i. cum aqua Pulegii, & fœniculi, vel Eupatorii, & Agrimoniæ; acidum ventriculi eſt corroborandum, & augendum omni mane per mediam horam ante cibum aſſumendo ſequentem pulverem ℞. Cræm. tart. ℈. i. Salis tart. vitriol. ℈. ß. Vitrioli martis ℈. ß. Sacchari cand. ʒ. ß. vel ℞. Aquæ Portulacæ ℥. i. Aquæ cinamomi ʒ. ii. Spirit. ſalis q. s. ad gratam aciditatem Pulmones corroborari poterunt cum conſerva florum anthos, & Beton. an. ℥. ß. addita tinct. Antim. & Sulphur. ad ℈. i. pro qualibet vice, & ſummat ſerò poſt cœnam. Victus ratio ſit exſiccans, & ab aſſiſtentis Medici providentia moderetur.

CONSULTATIO XXX.

De Tuſſi, obſtructione Hepatis, & febre continua.

Comitiſſa, non minùs nobilitate generis, quàm animi qualitatibus excellens, temperamenti calidi, & humidi, cum bilis ſubdominio, habitus pinguis, ætatis annorum vigintiſex omni anno per aliquod tempus a tuſſi corripitur, anno præterito cum in primis gravidationis menſibus exiſteret à febre lenta, unà cùm tuſſi correpta fuit, quæ elapſo anno adhuc perdurant, in principio tuſſis, aliqua ſputa ſanguine tincta apparuerunt; ſed eodem tempore mucus naſi ſanguineus apparuit, ſputa cum facilitate excernit mediocris conſiſtentiæ, & alba, præter ea, quæ tempore matutino ſomno excuſſo reddit; nam tincta ſunt humore purulento, ſed cum conſiſtentia, tuſſis aliquando per diem intermittit, modò febris à cibo exacerbatur ſine ſigno, eſt continua cum diminutione pinguedinis, obſtructio adeſt circa Hepar, menſes quandoque rectè fluunt, quandoque deficiunt.

Humidum temperamentum dicimus, quòd humores ſeroſos, & pituitoſos ſupra mediocritatem humanæ naturæ convenientem in corpore colligit, quare propoſitam patientem humido temperamento donatam prædictis humoribus ſcatere ſine dubio poſſumus aſſerere, & in confirmatione hujus erit tuſſis omni anno patientem moleſtans, ex tranſmiſſione ſeroſi humoris in maſſa ſanguinea cumulati ad bronchia pulmonum, qua natura ſtuduit ſanguinem exonerare ab ejus copia, pro conſervatione ſuæ integritatis, viæ tranſmiſſionis ad pulmones non fuerunt caput, & aſpera arteria, ut communiter ab antiquis ſtabilitum fuit, ſed arteriæ bronchiales, quæ ſanguinem deferendo ad dicta bronchia, & membranam illorum internam in eorum cavitate depoſuerunt plus ſeri, quàm conveniat ad eam mucoſitatem conſervandam, qua obliniuntur ex naturæ attificio, & ſagacitate, ut membranæ munimentum paretur ad reprimenda aeris inclementis irritamenta, à quibus ſine tali munimento irritata in continuos tuſſis motus impelleretur, cum maximo animalis incommodo, & ſanguificationis detrimento, juxtà ſententiam ſaniorum anotomicorum exiſtimantium pulmones ſuo motu ordinato mixtionem chyli cum ſanguine promoventes cooperare ad ſanguificationis opus.

Serum in copia exceptum à bronchiis, cùm ſemper aliquid mordacitatis habeat à ſale in eo diſſoluto, membranam dictam bronchia inveſtientem irritando, tuſſim excitat contractis à vellicatione fibris membranoſis pro noxii expulſione, cur verò ad pulmones potiùs, quàm ad aliam partem transferatur copia dictæ ſeroſitatis, id tribuendum, & ſeroſitati, quæ ex aliqua cauſa à ſanguine diſgregatur, & orificiis vaſorum pulmonum, quæ magis ampla, quàm in aliis partibus majorem humoris dicti copiam in eos deponunt, vel pulmonum poroſitatibus dilatatis, quæ humorem transfuſum in ſe retinere valent, certum eſt aliquam adeſſe diſpoſitionem in parte per quam humorum copia, & recipitur, & detinetur.

Gravida facta Patiens, ſeroſum, & pituitoſum humorem in maſſa ſanguinea ex menſium retentione magis cumulavit, pro cujus expulſione conſuetas pulmonum vias tenuit natura, unde tuſſis modo ſuperiùs explicato, ſputa ſanguinolenta apparuerunt, vel quia ſerum ab arteriis ejectum aliqua ſanguinis filamenta ſecum traxit, vel à capite per infundibulum aperto capillari vaſe deſcendendo ſputo ſe immiſcuit, quòd reddit probabile tinctura ſanguinis muccum narium eodem tempore tingens, quocumque modo factum fuerit, Phtyſis ſuſpicio tollitur meo juditio contra ſententiam eorum aſſerentium vulcus in ſubſtantia pulmonum factum eſſe, & in meæ ſententiæ comprobationem faciunt ſputa alba concocta, & à pure aliena, quodſi ea, quæ poſt ſomnum expelluntur purulento colore tincta videntur, id ex mora quam trahunt contingere credendum, ſed quod magis concludit in comprobationem meæ ſententiæ eſt, quòd per diem integrum aliquando nihil excernit.

Pars

Pars ſeroſior humorum hoc modo fuit expulſa per viam ſupradictam ad pulmones, & remanſit craſſior in ſanguine viſcoſitatem aliquam ei tribuens, qua ſeri mixtio cum aliis particulis redditur difficilior, & ejus ſegregatio facilior, portio ejuſdem materiæ depoſitata fuit in hepate, & præcipuè in gibba ejus parte, ubi poroſitates occupando fluenti ſanguini remora fit ſua quantitate, à qua cum ſanguine ſtagnante tumor elevatur, qui ad tactum ſentitur cum dolore ipſius Patientis loco etiam leniter compreſſo, in alia etiam parte Menſenterii potuit craſſus humor vaſorum obſtructionem efficere, quæ fuit cauſa febris modo multoties explicato, cum hæc exacerbationes manifeſtas cum frigore habuerit, & ab hac cauſa pendet etiam, quæ de præſenti habet ſine prædicto frigore, quòd non ſuccedit, dum vapores craſſi à minera febrili non elevantur, qui cor tendentes expanſionem caloris iſtius, & ſanguinis impediant, cum refrigerio maſſæ ſanguineæ magis ſenſibili in extremis partibus, ſicuti priùs elevabantur, cum prædicto refrigerii effectu, & quamvis augmentum febris poſt cibum anſam dederit alicui talem febrem hæcticam manifeſtam denominandi, contrarium mihi tamen perſuadet, & omnem talis febris ſuſpicionem tollit pulſus, qui eſt elevatus, & mollis, & in ſua frequentia æqualis, cui adiungitur pro majori corroboratione, quòd color cutis eſt ſimilis ei, quem in ſanitate perfecta habebat, labia ſunt optimè colorata, vires reſpectu longitudinis morbi annum excedentis ſunt conſtantes, genæ non concidunt, quamvis carnoſæ, & ſoliditatem carnis retinent, nec pulſus alteratio à cibo eſt ſemper certum hæcticæ ſignum, & præcipuè cùm calor non conjugatur mordax, à quo prædicta patiens libera evadit, imò quandoque calor de nocte tantummodò augetur. Dictæ verò alterationis cauſam eſſe puto bilem, quæ ob Hepatis tumorem non tota ſecernitur in hepate, & remanens, mixta ſanguini hunc viſcoſitate ſupradicta effectum aliquo modo attenuat, & magis inflamabilem extenſæque rarefactionis capacem reddit, prout ſunt omnia viſcoſa attenuata ſine viſcoſitatis deperditione, ut continuam, & longam pulſus alterationem febrilem efficere ſit potens, ob facilitatem ad efferveſcendum, & rareſcendum, & ad continuandum in his ob conceptam viſcoſitatem, & quia à ſpiritoſis, & calidis alimentorum particulis maſſam ſanguineam ingredientibus, bilis activitas augetur, & ſanguinis diſpoſitio ad efferveſcendum magis vigoratur, ideò efferveſcentia iſtius augetur à cibo.

Hæc ſanguinis rarefactio eſt poſteà cauſa, ut ſerum in copia ſemper exundet, & in pulmonum bronchiis depoſitetur cum fomento tuſſis continuæ.

Pro curatione horum affectuum patet ſeroſam materiam eſſe minorandam, & exſiccandam, ſanguinis conſtitutionem viſcoſam eſſe corrigendam, obſtructiones Hepatis tollendas, ut bili ſua naturalis pateat via, & pulmones Heparque corroborandos, & quamvis ſerum, & pituita craſſa fuerint horum morborum cauſa primaria, curationem ab his primò auſpicandam eſſe non cenſeo, cùm exſiccantibus obſtructiones fieri poſſint contumaciores, & ſic impedito bilis motu eaque intra ſanguinis clauſtra reſerata efferveſcentia præternaturalis fomentum accipiet, & forſan etiam ſanguini viſcoſitas major conciliabitur; E contrà verò ablatis obſtructionibus, bilique via parata ad ſua vaſa efferveſcentia in ſanguine ſedabitur, & deobſtruentibus ſanguinis craſſities emendabitur, & perfectior ſuccedet mixtio particularum ſanguinis, & præcipuè ſeroſarum, quæ à viſcoſitate illius arcebantur à mixtione perfectâ cum aliis, & exſiccantia tunc ſine alio detrimento reliquum ſeroſitatis abſumendo, ſanguinique debitam conſiſtentiam conciliando omnem adimplebunt paginam, & ſic in morborum curatione patet quandoque à productis incipiendam eſſe curationem.

His indicationibus ſatisfieri poſſe, parum ſpero, cùm morbus altas jecerit radices ob temporis diuturnitatem, & partes nobiles ſint affectæ, ſuſpicandumque ſit pulmonum ſubſtantiam, etiamſi ulcere non affectam, ex diuturnitate tamen excrementitii humoris laxitatem contraxiſſe, ſuis functionibus incommodam, & forſan irreparabilem, vel eorum fermentum eſſe adeò alteratum, ut in integrum reſtitui non poſſit, remediis tamen tentanda eſt curatio.

Et quia jam præparatoria univerſalis purgatio eſt completa deobſtruentia proponam ℞. Cryſtal. tart. Salis Abſinthii an. ℥. I. in marmore cum piſtillo ſimili terantur, & lævigentur ſenſim inſtillando ſpiritum vitrioli rectificatum, donec hujus ʒ. ii. imbiberint, deinde ℞. Santal. rub. Rhaub. el. an. ℥. I. terantur eodem modo ſupra marmore imbibendo paulatim ſpiritu vini rectificato, donec fiant inſtar paſtæ, quæ ad aerem in umbra ſiccanda, iterumque ſupra marmore lævigandа, & ſpiritu vini imbuenda, donec in prima, & ſecunda lævigatione imbiberit ſpiritus vini ℥. iiii. ſiccanda iterum in aere umbroſo poſteà tartarum, & Santali iterum lævigandа ſimul, & miſcenda addendo Antimonii Diaph. ʒ. iiii. Croci martis aperit ʒ. v. Spiritus ſalis armoniaci ʒ. I. mixtis omnibus, ſubtilimè lævigatis ſiccentur in umbra, & ſerventur; De hoc pulvere ſummat ʒ. I. omni mane in aqua Agrimoniæ, & Abſinthii an. ℥. ii. omni tertio die pil. Melangog. ad ʒ. ß. purgetur per menſem in hujuſmodi medicamenti uſu perſeverabit, poſteà ad Decoctum exſiccans deveniemus ex ſola Salſa, quæ tumores ſolet etiam emollire, unde in obſtructionibus videtur magis tuta, quàm cætera exſiccantia, ut ℞. Salſæ el. ℥. iiii. præp. s. a. infundatur in ℔. vi. aquæ fontis per diem naturalem poſteà bulliat clauſo vaſe, in quo ſuſpendatur nodulus continens Antimonii craſſo modo contuſi, Pumicis an. ℥. iii. ebullitio continuetur lento igne, donec conſumpta ſit tertia pars aquæ, in fine ebullitionis adde Fol. Botrydis, Tuſſilaginis, Hyſopi an. m. I. poſteà coletur, & de colatura accipiat omni mane ℥. viii. & in ſerò ℥. vi. præmittendo Bolum ex Terebentina ℈. ii. & oculorum Cancri ʒ. ß. ad urinam ciendam, ut faciliùs ſeroſa colluvies abſumatur per quadraginta dies in hoc inſiſtendum Decocto, & ultimo loco pro ſanguinis correctione, & maciei ad quam videtur tendere reparatione lac aſininum exhibendum per quadraginta dies pro corroborandis pulmonibus, mirè præſtant vulneraria ex ſententia Helmontii, inter quæ enumeratur conſolida utraque, tormentilla, Biſtorta, Rhaponticum, Taraxacum, flores tilliæ præſtatiſſimum tamen remedium judicarem ſanguinem Simphyti à Quercetano deſcriptum cum floribus ſulphuris, & exhibitum cum aqua florum tilliæ, Victus ratio juxta medicamentorum conditionem moderetur.

CONSULTATIO XXXI.

De Pleuritide.

VIr temperamenti melancolici aduſti, ætatis annorum trigintaquinque tranſacta hyeme maximè rigida, & inſtante verè cœpit conqueri de dolore ſub mamma dextera ſequenti die correptus fuit febre cum dolore, & rigore, dolor auctus fuit cum magna tuſſi ſicca, & cum reſpirandi difficultate, febris non eſt valdè intenſa, nec calor intenſus, pulſus parvus, & veluti concentratus, vires animales conſtant; Miſſus fuit in principio ſanguis, in cujus ſuperficie apparuit gelatina alba ad duos digitos, ſputa adhuc non apparent, quamvis tuſſis ſit ferè continua, & violenta, urinæ ſunt ferè aqueæ, quid agendum, ſit quæritur?

Coagulationis ſigna ex relata Hiſtoriæ licet colligere non ſolùm à parte affecta dolore, qui pendet ab inflammatione membranæ pleuræ, cujus cauſa eſt humor craſſus, & coagulatus circulationem ſanguinis in dicta parte impediens, ex quo cogitur hic ſtagnare, & more ſtagnantis aquæ concepta putredine febrem accendit, putridis vaporibus fermentativis maſſæ ſanguineæ communicatis, & idem humor membranam diſtendendo, vel tumore, vel ſui rarefactione à putredine conciliata dolorem infert, quem calidum putredinale per mixtionem ſalinarum particularum acre magis redditum fovere, & augere poteſt, effluvia hujuſmodi calida, acria à pleura ad pulmones tranſpirantia, & membranam eorum, & nervos pneumonicos, & lobulos, atque interſtitia membranoſa irritantia, tuſſim ſiccam efficiunt, & humor inflammationem pariens per putredinem adhuc non completam, cum ſua craſſitie

tie remanet, ut non poſſit à poris pleuræ in pulmones tranſudare, prout neceſſarium eſt pro talis humoris expulſione cum tuſſi humida, & morbi curatione.

Coagulationis ſigna in tota maſſa ſanguinis apparent ex pulſu parvo, & concentrato, ex gelatina in ſuperficie ſanguinis extracti apparente, ex calore miti, & ex urina aquea, & tenui; nam coagulatus ſanguis in corde parum rareſit, unde arteria parum dilatatur cum pulſu parvo, ex parva rarefactione ſpiritus calidi in moderata ſolùm quantitate ſecernuntur, unde moderatus calor, & à ſtricta unione partium à coagulatione facta niſi ſubtilior, & aquoſa ſubſtantia per efferveſcentiam ſegregatur, unde urinæ aqueæ, nec tinctæ.

Hujus coagulationis cauſa eſt Acidum naturale in tali Patiente ſuperabundans, ratione temperamenti melancholici, à quo maſſa ſanguinis condenſatur, & craſſa redditur, quod acidum auctum fuit à tranſacta hyeme, & adventante vere à calore exaltatum partes ſulphureas ſanguinis compreſſit, & fixavit unà cum condenſatione maſſæ ſanguineæ, cujus portio in venis pleuræ obſtructionem pariens Pleuritidem effecit.

Pro curatione itaque perfecta, coagulatio non ſolùm in parte particulari auferenda, ſed etiam in maſſa ſanguinea, dolor ſedandus, additis eis, quæ à proprietate Pleuritidi occurrunt, & quæ expectorationem adjuvant, quibus omnibus febri etiam proviſum erit.

Quibus ſatisfacere non erit facile cum ſanguinis univerſalis coagulatio; diſſolutionem totalem ejus diſponat, vel in parte magis principali inflammationi cauſam dare poſſit.

Ad novam ergo ſanguinis detractionem accederem, ut ab aere ingrediente novo, ſanguis magis volatilizaretur, & ejus nitroſis particulis magis accenderetur, cum coagulationis reſolutione, poſt ſanguinis miſſionem ſequenti pulvere ad ʒ. i. contra Pleuritidem ſpecifico, & experto utatur. ℞. aniſor. ariſtolochiæ lung. rotundæ, baccarum lauri, boli armenæ orient. biſtortæ, Croci, Ditami albi, Gentianæ, Maſticis, Pirhatri, Rhaubarbari rapont. terræ ſigil. Tormentillæ an. ℥. ß. ſ. pulverizentur, ſumenda erit ſupradicta quantitas, vel in jure, vel in aqua pectorali, & etiam poſt vigintiquatuor horas reiteranda, & ante quartam diem eſt majoris efficaciæ, quodſi huic non cedat Diaphoreticum hujuſmodi inſtituerem, quo ſanguinis conſiſtentia etiam emendabitur. ℞. Cornu Cervi præp. ʒ. i. Bezoartici min. ℈. i. m. ſuperbibat aquæ card. bened. ℥. iii. Scorzoneræ ℥. ii. Flor. Papav. errat. ℥. iii. Theriacalis Petri Salis ℥. i. & ſi ſudor non proliciatur, ſequenti die, vel idem reiterarem, vel ʒ. i. Cinnabri Antimonii exhiberem cum aqua ſupradicta addendo ſpirit. Salis Armoniaci, vel Cornu Cervi gutt. x. vel ʒ. ii. pul. radicis Lappæ Major. cum ſupradictis aquis, quæ ultrà quod ſudorem movet, eſt ſpecificum pro Pleuritide, pro continuo lambitivo, à quo ſudor poterit adjuvari utatur ſequenti. ℞. Aquæ fœniculi, Pulegii, Card. benedicti an. ℥. ii. Theriacalis ℥. i. Salis roſmarini, Salviæ an. ℈. ii. Tinct. antim. ʒ. i. Spirit. Salis armon. ℈. i. Syrup. Pap. errat. ℥. i. ß. m. Ante cibum per mediam horam hoc Pulvere utatur. ℞. Oculor. Cancr. præp. Mandib. lucii præp. an. ʒ. ß. Antim. diaph. gr. xv. m. cum aqua papav. errat. & Totius citri an. ℥. i. Alterantia pro ſyrupo ſiut ex Taraxaco, Eryſimo, Carduo ben. & Cycorea ſylveſtri, præmittendo bolum ex ℈. ii. Diaſcordii cum gutt. vi. ſpirit. Cornu Cervi. Hæc volatilia non ſunt timenda ratione febris, quia ſtante ſanguinis coagulatione, & febre ſymptomatica ſunt propria, & tuta, externè applicetur ſequens Emplaſtrum. ℞. Ung. de althea ℥. ii. Pingued. gallinæ, Anatis an. ℥. i. Theriacæ Diateſſaron. ℥. ß. Salis nitri, Sulphuris ſ. p. an. ʒ. i. cum oleo de lateribus, & vulpino q. ſ. f. linimentum, & ſi priùs illiniatur pars cum ſpiritu vini aromatizato cum nuce muſchata, garioph. & Cinamom. erit efficacior, nec expaveſcenda hæc calida in inflammatione, nam motum ſanguini ſtagnanti reſtituunt, acidum illud ſanguinis coagulans deſtruendo. Expertum tamen habeo ſequens ceratum in omni Pleuritide. ℞. Duas partes Picis grecæ, & unam Picis navalis, diſſolvantur ſimul lento igne, & fiat Ceratum, quod diſtendatur ſupra pannum lineum, & parti applicetur facta priùs fomentatione cum dicta aqua vitæ, lambitiva adhibeantur pro expectoranda materia pulmonibus communicata ex ſyrupo de Violis, Papav. errat. & liquiritia cum Aquis farf. Violar. & flor. pap. errat. Victus ratio ſit tenuis.

CONSULTATIO XXXII.

De Pleuritide.

JUvenis temperamenti calidi, & humidi, annorum triginta, in hoc vere per integrum diem flante Auſtro equitavit, & cum celeritate, & in hujuſmodi exercitio ſudavit, & pluvia per aliquod ſpatium itineris madefactus, domui reſtitutus, ſiti, & languore moleſtatus vinum generoſum copioſè ebibit, altero die laſſitudinem doloroſam totius corporis perſenſit, unà cum tenui frequenti, & copioſo ſputo, quæ poſtridiè magis aucta, unà cum febre, quæ valdè eum afflixit, in ipſo ferè febris inſultu dolorem circa ſpatulam perſenſit, qui difficilem reddebat reſpirationem, & poſtea ſub mamma ſiniſtra ſe firmavit, cum magno cruciatu, & præcipuè cum in oppoſitum latus ſe volvit, in quo requieſcere non poteſt, febris parum caloris præſefert, pulſus eſt parvus, & debilis, urinæ ſunt turbatæ, vires proſtratæ in primis morbi diebus, poſt quartam ſputa ceſſavere, & quæ apparent fuſci ſunt coloris ſanguis miſſus à vena erat ſine coagulatione.

Maſſæ ſanguineæ diſſolutionem in hoc Patiente eveniſſe ipſius ſanguinis emiſſi conditio docet, & copioſus deſtillationis fluxus ſubitò factus, qui copioſam ſeri diſgregationem, & ultimam pro diſſolutione cruoris diſpoſitionem oſtendit, ſicut præceps virium lapſus ſpirituum diſſipationem, diſſolutionis ſanguinis ſequacem deſignat, pulſus parvus, & debilis pendet ab amiſſa ſanguinis naturali viſcoſitate, qua rarefactionis incapax redditur in cordis ventriculis, & conſequenter impotens ad arteriam cum impetu dilatandam, in quo pulſus magni, & robuſti natura conſiſtit, & ſolùm valet arteriam debiliter, & parum movere, unde pulſus parvus. Viſcoſitatis dictæ defectus diſſolutionem neceſſariò infert in ſanguine, prohibentem etiam ſpirituum elaborationem, & ſegregationem, quæ per ſolam rarefactionem moderatam ſanguinis operatur, unde hac ad extremum parvitatis gradum ducta ex neceſſitate ſequitur ſpirituum elaboratio, & ſegregatio imbecillis, & parva fundamentum alterum pulſus languoris, & parvitatis cùm arteria parum elevetur in pulſu parvo, quia deficit in corde, & ſanguine impetus ad vim faciendam arteriæ, & impetus talis deficit, quia ſpiritus parvus eſt.

Hac viſcoſitate naturali, & craſſitie ſanguinis deſtructa per diſſolutionem ſpiritus vinculo deſtitutus evolat, relicta virium proſtratione, non ſolùm in inſtrumentis animalibus, ſed etiam in naturalibus, & vitalibus, hinc urinæ turbatæ neceſſitas, dum partes craſſiores à cæteris diſſolutæ ſero confunduntur turbationem huic inferentes. Ab hujuſmodi diſſolutione copioſa ſeri in cerebrum depoſitio, cujus ſuperflua portio quantitate etiam excedens per ordinaria emunctoria ad palatum depluens ad aſperam arteriam, & per hanc ad pulmones delata, acrimonia, qua à ſalibus maſſæ ſanguineæ diſſolutis donatur tuſſim excitat, & portio ejuſdem ſeri ſubtiliori portioni ſanguinis, & materiæ craſſioris confuſæ ad vaſa minora pleuræ delata portione craſſioris humoris, partis obſtructionem parit, quæ novo ſanguini per circulationem advenienti impedimentum ponendo, cogit ſtagnare, & pars in tumorem elevatur à quantitate ſtagnantis ſanguinis, qui putredinis ſpecie concepta calore igneo accenditur cum generatione inflammationis, quæ dicitur Pleuritis, unde ob ſolutionem continui dolor, ferociam accipiens ab humore acri ſalinis particulis mixto, & in putredine ſtagnantes humores exaltati putridis vaporibus fermentum præternaturale addunt ſanguini, unde febris, quæ ob diſſolutionem ejuſdem etiam adeſſet non exiſtente inflammatione, ex eo quod ob ſui tenuitatem, citatiorem, & frequentiorem ſuſcipit in corde efferveſcentiam, licèt parvam ob diminutam viſcoſitatem, dum talem retinet, ut pulſui frequentiæ continuæ ſufficiat febris inditium,

tium, & hæc febris eſt maligna non ratione inflammationis, ſed ob diſſolutionem ſanguinis, & inflammatio eſt hujus effectus; nam primò invaſit febris, & huic ſucceſſit dolor.

Difficilis redditur reſpiratio, quia à tumore fibræ muſculorum interiorum inter eos talium reſpirationi inſervientium compreſſæ debitæ dilatationi pectoris non inſerviunt, & cùm non longas, & validas perficere valeant contractiones, debiles ſed crebriores edunt, & reliqui inoffenſi ſuum motum ad læſorum normam dirigunt. Voluntas etiam ad hanc difficilem reſpirationem concurrit, ſtante quod in longa, & valida fibrarum contractione dolor magis exaſperatur, quòd ut quid moleſtum evitet patiens voluntas ejus prædictas contractiones cohibet, & illis crebrioribus contractionibus ſatisfacit. Fit tuſſis ob irritamentum pulmonibus communicatum per tranſmiſſionem materiæ à pleura ad eos.

Malignitatem colligere licet à pulſu parvo, & debili, ab urinis turbatis, & præcipuè ab univerſali virium languore in ipſo febris principio apparente, à quo ſputa etiam ſupreſſa fuerunt, deficiente robore pro materiæ expulſione, & ſputa, quæ excernuntur fuſco colore tinguntur, quia calor in parte affecta, & humoribus extinguitur. Diſſolutionis cauſa fuit violentum exercitium, per quod ſanguis frequenti, & valida effervescentia in corde rarefactus amiſſa craſſitie convenienti, ad tantam tenuitatem eſt redactus, ut partes componentes eum, naturali motu fermentationis ab unione ad invicem ſe ſubtrahere potuerint, cum ferè integra partium ſegregatione, quæ facilior reddita fuit à volatilizatione ſalium ſanguini inexiſtentium, perfecta à frequenti, & valida in corde effervescentia, cui ſtatui redacta ſalia, non ſolùm acrimonia, ſed motu violento, & perturbato totam maſſam ſanguinis corroſione quadam in particulas minutiſſimas diſſolvere valent ablata omnimoda unione inter eas intercedente, cui diſſolutioni favere potuit Ventus Auſtrinus, vini generoſi copioſa potatio, & madefactio, vel ſalium qualitatem, & virtutem augendo, vel humiditate tenuiorem, & rariorem ſanguinis ſtatum conciliando, cui ſuccedit ſpirituum diſſolutio cum univerſali virium languore.

Pro exacta horum morborum, & recta curatione, primò humor à parte inflammata quantum poſſibile erit darivandus; ſecundò hi ſales præcipitandi, modificandi, & à corpore expellendi, ad quod præcipuè conducunt diaphoretica; tertiò ſanguinis priſtina conſiſtentia procuranda; quartò ſpiritus reficiendi; quintò craſſa materia obſtructionem in pleura gignens attenuanda, & dolor leniendus; ſextò materia extra vaſa collecta per expectorantia ducenda, unà cum virium reſtauratione per ea, quæ ſanguinem corroborant adſtrictione, & quæ ſpiritus refocillant eorum expirationem prohibendo.

Difficultas his omnibus ſatisfaciendi manifeſta ſpem minuit, & quaſi tollit ſalutis hujus Patientis; tamen quia impium eſt ſolo prognoſtico Ægrum relinquere, aliqua experienda remedia.

Et quia facta jam fuit ſanguinis miſſio à vena, & vires ad aliam tolerandam non ſunt ſufficientes, contenti erimus de Cucurbitula loco dolenti applicata cum ſcarificatione. Pro præcipitandis, & extirpandis ſalibus corroſivis ♃. Bezoart. miner. ℈. ß. Cinnabris antim. reſidui à Mercurio vitæ pluries ſublim. ℈. ii. Bezoart. occid. ℈. i. m. & exhibeantur cum aqua Scorzoneræ, Galgæ an. ℥. iii. Aceti ſtillat. ℥. i. his enim provocabitur ſudor, modificabiturque acrimonia, & obſtruens materia attenuabitur, & hujuſmodi remedium poteſt exhiberi omni die per quinque horas à prandio, hæc enim ſudorem movendo agitationem diſſolutivam in ſanguine non introducunt, ſicut ſpiritus volatiles; Pro eadem intentione de ſequenti mixtura capiat ſæpè cochlearia lambitivi inſtar ♃. Aceti deſtillati, in quo infuſæ fuerint rad. Angelicæ, Zedoariæ, Tormentillæ, Herbar. rutæ, Scordii, Scabioſæ ℥. i. ß. Aquæ Scordii ℥. ii. Totius citri ℥. i. Diaſcordii, Confec. hyacintho an. ʒ. i. Tinct. antim. ʒ. ß. Syrup. de Scordio ℥. i. m. & hac ſpiritus etiam refocillabuntur. Alterantia miniſtrabuntur cum rad. Tormentillæ, Biſtortæ, & Zedoariæ cum flor. papav. errat. fol. Cicorei ſylveſtris, card. bened. Scordii, & Hiſoppi, cum ſyrupo de Tuſſilagine præmittendo pulverem ex mandibulis Lucii ad ʒ. ß. Antim. diaph. gr. xv. Bezoar. miner. gr. viii. Sanguinis hirci ſecundùm Helmonet. præp. ʒ. ß. m. & erit pro modificante, & deobſtruente, exhibeantur in hora magis quieta, vel mane. Parti affectæ applicandum erit Emplaſtrum compoſitum ex unguento Dialtheæ ℥. ii. cæpæ ſub cineribus coctæ num. i. Pinguedinis gallinæ ℥. i. fuliginis, fimi columbini an. ℥. i. Sulphiris vivi, Salis nitri an. ʒ. i. m. & cum oleo vulpino, & de cucurbita q. s. f. lenimentum, & lenita parte ſupponatur veſica bubula lacte tepido plena; Lambitivis communibus miſceatur confectio ex Hyacintho, & ſpecies diamarg. frigid. pro corroboratione ſanguinis media hora ante cibum utatur ſequenti pulvere ♃. Marg. præp. ℈. i. ß. Magiſ. coral. ℈. ß. Antim. diaph. gr. xii. m. & in potu ordinario miſceantur guttæ aliquot Balſami ſalis ad gratam aciditatem. Fit hoc Balſamum ex tribus partibus vitrioli optimè purificati per diſſolutionem in aqua, & una ſalis decrepitati, quæ ſi deſtilletur modo tradito ab Helmontio erit optimum remedium ſanguinis corroborativum. Victus ratio ſit tenuis, & viribus ſufficiens.

CONSULTATIO XXXIII.

De Sputo Sanguinis.

Juvenis ætatis annorum vigintiquinque, temperamenti calidi, & ſicci, ad iram maximè pronus, habitus corporis maximè rari, & ſanguinis tenuiſſimi cum rubore vivido ſemper in genis, ſolitus fuit præcipuè matutino tempore poſt ſomnum ſputa ſanguine tincta ſine tuſſi excernere, præcedente titillatione in aſperæ arteriæ principio ſenſibili, tamquam à deſtillatione illuc illabente, exercitio parvæ pilæ frequenti deditus, & compotationi vini generoſi, ſalſa deſtillatione fuit correptus ad pectus etiam delabente cum tuſſi; Præterita hyeme in tuſſiendo frequenter, & cum violentia ſanguinem vividum, floridum, & ſpumoſum ad aliquot libras excrevit, itaut vomi potiùs videretur, quàm per ſputum eici, hæc excretio adhibitis remediis ceſſavit, in hac æſtate eodem ſputo ſanguinis correptus remedium quærit pro præſervatione.

Tria ſymptomata in hoc Patiente obſervanda veniunt primò deſtillatio ſalſa ad pulmones, ſecundò, quòd eſt maximè timendum ſputum ſanguinis, duo hæc ſymptomata ſunt in excretis mutatis, ſecundum autem eſt toto genere præternaturam, cùm ſit excretio ſanguinis floridi à natura numquam deſiderata per vias inconſuetas, cùm ſit promptuarium, à quo ſuarum actionum inſtrumenta deſſumit, nec talis via eſt excretionis ſanguineæ propria, nec in tanta quantitate naturaliter eſt excernendus, tertium eſt tuſſis ſymptoma in actione læſa, dum Pulmonum motus præternaturaliter, & cum moleſtia fit frequens.

Prioris ſymptomatis cauſa eſt ſanguinis morbus ſalſum ſerum generans in copia, dum copioſas ſalis particulas ex congreſſu excedentis acidi, & alkali collectas, & coagulatas poſt effervescentiam ordinariam præcipitat unà cum ſero excrementitio in cujus ſubſtantia diſſolvuntur, prout eſt proprium cujuſlibet ſalis in humido diſſolvi, & quia hujuſmodi ſerum non per unicam ſanguinis circulationem per renes ab his poteſt excipi, ſed eodem tempore cum circulante ſanguine ad alias partes delatum ab eis excipitur, & ſic unà cum lympha ad ductus ſalivares ductum, in ſalſum humorem præparatur, delatum continua ſalſedine perfundentem, portio ejuſdem ſeri unita ſucco nutritio ſeroſo cerebro demandata pro ſucci nervoſi generatione, cùm ſit inhabilis ad ſucci dicti præparationem, per ſolita emunctoria ad palatum delabitur ſalſedinem huic communicando, & portio depluit per tracheam, & ejus ramificationem, unà cum ea portione ſeri, quam arteriæ, tracheæ ramos concomitantes, ex ſuis oſculis in eas transfundunt, vice illius humoris unctuoſi, vel unà cum eo, cujus transfuſio à natura decreta fuit ad obliniendam, & lubricandam, ut animadvertit ſemper colendus Villiſius interiorem arteriæ aſperæ tunicam, & ſalſo irritamento dictas tracheæ ramificationes ſtimulando tuſſim excitat, quæ eſt alterum ſymptoma patientem moleſtans.

Ab

Ab hujuſmodi motu arteriæ diſtractæ, valdè ſubtiliantur, non aliter, ac corium vi extenſum, vel membrana diſtenſa multùm attenuatur, itaut facilior ſit ſero ſalſo illas corrodere auxilio motus tuſſis lacerationi idonei, ob diſtractionem partium, & velut ſolutionem continui, quam efficit, unde corroſis, & laceratis arteriarum ramificationibus tam à ſalſo corrodente, quàm à motu violento lacerante, per apertam viam ſanguis transfunditur in aſperæ arteriæ ramificationes, qui per tuſſim poſteà excernitur in magna copia, quia majores rami arteriarum in medio pulmonum exiſtentium diſrumpuntur, & præ copia ſanguis tali impetu excernitur, ut per vomitum expelli videatur.

E contra ſanguis, qui unà cum catharo minans horrendum hoc ſymptoma matutino tempore excernebatur, à tracheæ principio inſimo gutturis adveniebat, dum ſanguinis ſtillæ ob ſui tenuitatem, ab arteriis tracheæ tunicam obducentibus in cavitatem hujus exſudabant, unà cum ſero, ad iſtam lubricandam deſtinato, & hic ſanguis poſteà cum humore pituitoſo ibi etiam collecto, per meram fibrarum trachealium contractionem titillationis ſenſum exhibentem excernebatur.

Qua propter curandum eſt, ut humor ſeroſus ſalſus attemperetur, & bilis æſtus, ſanguiniſque effervefcentia modificetur; Tuſſis moderanda eſt cum ſupradicta indicatione, & materiæ exitus facilitandus, & ſerum aliò divertendum; ſputum ſanguinis in ipſo actu exitus protinus cohibere debemus, poſt verò ſolutam unitatem conſolidare, ejus qualitatem corroſivam ſalſam corrigendo.

Hæc ultima difficultatem ponit in tota curatione hujus Patientis, cùm ferè ſit impoſſibile arterias corroſas, per motum pulmonum conſolidare, hoc tamen non obſtante remedia ſunt experienda.

Facta totius corporis purgatione cum blandis purgantibus, ut Caſſia, & refrigerantibus, pro præparatione herbarum Cycorei, Boragin. Malvarum, ſuccos depuratos an. ℥. I. ß. cum aqua Malvarum, & Plantaginis an. ℥. ii cum ʒ. I. Salis nitri fixi, & poſteà in aqua injecti per tres vices exhiberem per octo dies, quibus tranſactis denuò purgandum corpus cum Caſſia, & Magiſt. Ialappæ; Poſteà lac Aſinæ, cui mixtæ fuerint herbæ ſanguinariæ, Provincæ, Piloſellæ, Plantaginis, Hyperici, cùm rad. Conſolidæ, Tormentillæ, & Biſtortæ, hederæque terreſtris, & floribus Tilliæ uſurpandum ad ℔. I. cum vitriol. Martis ℈. I. quo remedio ſanguini conſiſtentia parabitur, & immoderata effervefcentia ſedabitur, præmittendo tamen pulverem ſequentem ♃. Ocul. Cancr. præp. ʒ. I. Antim. diaph. ℈. ß. ut virtus diuretica eidem lacti concilietur, qua copia ſeri divertetur à capite, & pulmonibus, poſteà Ptiſſana Saxoniæ exhibenda immixto ſequenti pulvere, ♃. Bezoartici martialis ℈. I. Marg. præp. Coralor. præp. an. ʒ. ß. m. & per triginta dies in hoc conſiſtet medicamento, quo exſiccabitur ſuperflua ſeroſitas, & materia in pectore contenta, pro cujus expectoratione facilitanda ſequenti utatur Electuario, ♃. Loch. de pulmone Vulpis, Conſervæ roſ. an. ℥. I. ſem. Papav. albi ʒ. I. Lapidis Ematites, Sanguinis Draconis præp. an. ʒ. ß. Balſami orient. ℈. ii. Specier. diatrag. frig. cum bolo ʒ. I. Syrup. de papav. errat. q. ſ. f. Ellectuarium, quòd lambendo deglutiatur, cui poteſt addi Balſam. ſulph. therebentinati, & continuò in ingreſſu lecti ſummat ʒ. vi. Confectionis Diacodii factæ cum emulſione ſemin. papaveris, & cum minori portione ſacchari poſſibilis. In æſtate balneo aquæ dulcis utatur; Quodſi ſanguinis fervor non compeſcatur futuro Autumno acidulas aquas deducat ad uſum, vel in earum defectu aquam Noceræ participantem de minera boli, à qua virtutem aſtringentem, & ſanguinem corroborantem nanciſcitur, poſteà utatur continuò, jure alterato cum cichorea, radice Biſtortæ, cùm gutt. viii. Balſami ſalis, & ʒ. iii. Syrup. coralor. vel ℈. ß. tinct. ejuſdem, cui ſi addatur Sanguis ſymphiti, ex præparatione Quercetani ad ℥. I. & Balſami ſulph. therebintinati ℈. ß. erit efficaciſſimum remedium ad conſolidandum vulnus. Pro cibo utatur pulmento in jure, confecto ex pedibus, & capite vitulorum coctorum in aqua Ferrariorum; pro potu verò utatur Decocto ex china, ſalſa, Santalis, raſura Eboris, cum foliis linguæ cervinæ, Botryos, & Conſolidæ, fugiendo cibum lautum cum carnibus, & ovis in quantitate; omni menſe ad bilem expurgandam, & ſerum minuendum utatur hoc bolo ♃. Extract. Rhaubarb. ℈. ii. Magiſt. Ialappæ gr. vi. m. f. b.

Revertente ſanguinis ſputo, facta priùs ſanguinis miſſione, ligaturis in partibus inferioribus, & cucurbitulis ſiccis eiſdem applicitis pro revulſione, capiat ℥. iiii. ſucci hederæ terreſtris cum ʒ. I. Lapidis Ematitis in porfido præp. cum ſucco ſanguinariæ, & ℈. ß. Croci martis adſtring. ex eodem ſucco ad ℥. iii. & ſucci Urticæ ℥. ii. & ſucci marubii ℥. I. cum Cornu Cervi uſt. ʒ. I. ß. Caput. mort. vitriol. rub. & dulcif. ʒ. I. rad. conſolidæ ʒ. ii. Boli armenæ ʒ. I. ß. Sem. papav. albi ℥. ß. Balſami orient. ʒ. I. f. Loch. de quo ſæpè, & parum lambendo ſummat, ſemina ſalicis in umbra ſiccata, & pulverizata ad ʒ. ii. in vino auſtero habentur pro arcano ad ſanguinem ſiſtendum, ſicut etiam fructus mororum celſorum immaturorum in umbra ſiccatorum ad ʒ. ii. cum aqua ſummitatum quercus. Pro potu ordinario ſequens Decoctum habeat in uſu, ♃. Santal. omnium an. ℥. I. infund. per diem in ℔. viii. aquæ fontis, deindè bulliant ad tertiæ partis conſumptionem, addendo in fine folior. Tuſſilaginins, Capil. veneris, Piloſellæ, Veronicæ, Urticæ, Burſæ paſtoris an. m. I. Rad. conſolidæ, hederæ terreſt. Biſtortæ an. ℥. ß. Flor. Hyperici m. ii. ſem. Fænic. ʒ. vi. Lyquiritiæ raſæ ℥. ß. Paſſular. ℔. ß. coquantur, donec remaneant lib. quatuor, deindè facta colatura ſervetur pro potu. Dietam optimam ſervet ſemper.

CONSULTATIO XXXIV.

De Sputo Sanguinis cum Tuſſi.

VIr temperamenti calidi, & humidi, ætatis annorum quadraginta quinque optimi habitus, & coloris, gallica qualitate infectus anno præterito Decoctum ligni Sancti aſſumpſit, ſed remanſit in crure ſiniſtro debilitas in motu cum aliquo dolore, ſed magis miti, quàm anteà, in fine hujus æſtatis in venatione multùm defatigatus incaluit, & maximè calor circa caput apparebat, verſus veſperam domi reverſus cœpit per tuſſim ſanguinem eicere floridum, ſed non ſpumoſum ad libras duas, qui tandem ceſſit, ſed remanebat tuſſis, & ſputa erant ſanguis niger grumefactus, vel catharus ſanguine-atro tinctus, remiſſo capitis dolore, & calore accenſa fuit febris periodos habens, Tertio die à prima ſputatione ſenſit in reſpiratione aliquam anxietatem, & difficultatem, nocte ſanguis in eadem copia cum tuſſi ejectus fuit, ſimilis in qualitatibus primo, & iterum apparuit altero interpoſito die; in hoc patiente nulla adeſt deſtillatio, neque in ſaliva ſalſedo, miſſus eſt ſanguis ratione derivationis, & revulſionis alia expoſtulantur remedia.

Quamvis rubor, & calor in capite unà cum dolore ante primam ſanguinis ejectionem valerent perſuadere ſanguinem à capite in tracheæ ramos decumbiſſe, poſteaque tuſſi fuiſſe ejectum; attamen exitus ejuſdem per duas alteras vices remiſſo dolore, & calore capitis certos nos faciunt à vaſis pulmonum prodire, ſicuti deſtillationis carentia, & nulla ſalſedo in ſputo à corroſione vaſa eſſe immunia poſſunt nobis confirmare, ſed non ſine dubio, ob rationem inferiùs dicendam, unde concludendum ab exercitio, concitato calore, ſanguinem valdè rarefactum fuiſſe, ideòque quandam plenitudinem accidentalem in vaſis inſurexiſſe, cujus incapacia vaſa pulmonum, orificia eorum dilatata fuerunt, & ſanguini larga via in aſperæ arteriæ ramificationes pro exitu apparuit, unde in his collectus in magna quantitate tuſſim primo excitando hujus medio etiam reiectus eſt, hujuſmodi aperitionem ſollicitavit, tam bilis in exercitio violento exaltata, & attenuata ad majoremque activitatem redacta, quàm acidum acre, pendens à lue gallica ſanguinem inficiente, utriſque irritamentum præſtantibus ad orificia vaſorum dilatanda ſua acrimonia, à qua mihi videtur extra dubitationem non eſſe, vaſa corroſionem pati potuiſſe, & magis dubium augetur à triplicata ſanguinis effuſione, ceſſata jam effervefcentia, & ſanguinis rarefactione ab exercitio excitata.

Anxietas , & ſpirandi difficultas à ſanguine jam extravaſato opprimente pulmones, aerique in debita quantitate ingreſſum prohibente pendet , ſicut ſanguinis ceſſatio à grumis ejuſdem, vel aperta orificia , vel corroſionem occludentibus habetur , quibus ſeparatis, & excretis, de novo illi exitum patendo ejectus fuit.

Febris , quia periodice invadit ab obſtructione pendet, facta à pituita inteſtinali à calore concepto attenuata , & in vaſa ingreſſa , ubi remiſſo calore condenſata , obſtructionem facit depravationi humoris clauſi contribuentem, qui viam ſibi aperit in vaſis qualitate acri in loco obſtructo contracta , juxtà Sylvii ſententiam , vel quia jam aderat diſpoſitio , ad actum redacta ab errore externo.

Agendum ergo, ut ſanguis ſiſtatur conſolidato vaſe , vel aperto, vel exeſo , & ut revellatur ad alias partes , & ipſius coagulatio impediatur ; Pro febre effervecentia moceranda , & obſtructiones tollendæ , & pro præſervatioue Gallica lues affatim extinguenda.

Morbus cùm ſit periculoſus dubium excitat , quòd omnes iſtæ indicationes poſſint adimpleri , ſpem auget optima temperies naturalis Patientis , floridus color, quæ maximè juvant ad curam talis affectus , & quamvis adſit Gallica qualitas, hæc tamen cacochimum ſtatum non induxit , ut deſperatam iſtius ſalutem concipere cogamur , prout in cacochimia , cui ſanguinis ſputum ſupervenit. Pro hujus certo pronoſtico attendendum, an ſputa ſanguine ceſſante colore flavo , & ad putredinem vergente tincta maneant, nec ne ; nam ſi primum dubitandum de Pthyſi , ſi ſecundum de ſalute promittendum.

Revulſionem talem qualem, ſecta in pede vena, ſicut derivationem miſſo à brachio ſanguine non proponimus, cùm jam facta fuerit; Purgationem eſſe neceſſariam judico, non ſolùm pro bilis, & humoris acidi exalcati evacuatione , ſed etiam pro febre , & in hoc caſu laudarem Caſſiæ, & Pulpæ tamarindorum an. ℥. ß. cum Magiſt. Jalappæ gr. iii. vel Pulv. Myrabol. citrin. ʒ. ii. cum gr. vi. Magiſt. Ialappæ . Pro conſolidantibus mihi magis arrident Lambitiva , cùm eorum portio per tracheam dilabi poſſit ad partem affectam , quàm potiones, quæ per maſſam ſanguinis feruntur , & cum iſto ad locum indiſpoſitum. Pro lambitivo ℞. Decoct. rad. Conſolidæ , Biſtortæ , Tormentillæ , ſumit. quercus , fol. Burſæ paſtoris ℥. vi. ſucci hederæ terreſtris, Urticæ an. ℥. iii. cum Syrupo de roſis ſiccis s. a. f. Lambitivum, vel Diatragante, & bol. armen. cum Sach. paretur Confec. addendo Lapid. Ematit. præp. & Pilul. de Cinogloſſa diſſolutas in aqua plantag. pro ℥. I. confect. addendo gr. vi. vel vii. pilul. quibus non conferentibus utatur pro magno remedio Pulvere facto ex fructu mori celſi immaturo, & in umbra exſiccato ad ʒ. ii. cum ℈. I. Rhaub. torrefacti ſuper laminam ferream cum aqua adſtringenti , vel decocto ; Cavendum eſt etiam, ne ſanguis grumeſcat , & pro hoc alterum lambitivum parandum cum aqua hordei , & Oximel. ſimp. addendo Mumiæ ℈. ß. Rhaupont. ʒ. I. Spermacœti ℈. I. s. p. Pro ſyrupo omni mane accipiat decoctionem ex Santalis , flor. Plantag. Virgæ aureæ, Equiſeti , flor. Roſar, papav. errat. rad. Conſolidæ , & Maſticis ℥. viii. cum ℥. ß. ſyrup. coral. In febris augmento exhibeatur Emulſio ſemin. melonum cum aqua Plantaginis , quæ bilem etiam corrigit cum ʒ. I. ſalis prunellæ effervecentiam ſedantis, & deobſtruentis , & ſi ceſſato ſanguinis ſputo febris perduraverit, validioribus aperientibus utendum , ut pro Syrupo ℞. Aquæ Agrimoniæ , Fœniculi an ℥. iii. Syrup. de duabus ℥. I. Salis centau. gentianæ an. ℈. I. m. Apparentibus ſignis concoctionis, & febre declinante, vel ceſſata , renovanda purgatio cum Pilul. de trib. cum rhaub. ad ʒ. ii. Febre extincta, & ſputo ſanguinis ex toto ſedato , reliquiæ Gallicæ Qualitatis extinguendæ reiterato Decocto Guaiaci cum Antimonii infuſione , & Pumicis juxtà deſcriptionem Fortis in ſuis Conſult. tom. I. purgando omni ſeptimo die cum Pilul. de Nitro ad ʒ. I. & cum Mercurio dulcif. ad gr. xvi. Servata ſemper optima victus ratione ſymptomatibus congruente.

CONSULTATIO XXXV.

De tremore cordis difficultate reſpirandi , & Hydrope .

VIdua annorum quadraginta , nocte quadam circa domum ſuam armorum ſtrepitum, cùm vociferationibus magnis perſentiens apprehendit filium ſuum agreſſum fuiſſe, cum maximo timore, & animi perturbatione, à quo ſupreſſa menſtrua, quæ tunc temporis fluebant , & quamvis certa fuerit filium domum revertentem , nullatenus in concepto periculo extitiſſe, incolumenque vivere , attamen conceptam apprehenſionem numquam potuit dimittere , unde noctes multæ ſine ſomno, & quem debilitas conciliabat, nullius levaminis erat , cùm filium ſemper inter pericula mortuum imaginetur , & de die quemcumque parvum motum alicujus rei inexpectatum ſentit , in maximum tremorem icidit , cum hac apprehenſione vertigines eam affligere cœperunt, cordis tremor ferè aſſiduus ſupervenit cum pulſus inæqualitate , parvitate , & intermiſſione, nec non difficultate reſpirandi; Poſt menſem cœpit ei venter intumeſcere, cùm exundatione ſenſibili , & difficultas reſpirandi augeri, itaut in lecto proſtrata decumbere non poſſit, ſed ſolùm ſedendo, & recta cervice.

Timore ſpiritus præcipuè animales confundi , ac turbari docet inadvertentia, & velut ſtoliditas eorum , qui timore capiuntur in reſolvendo, & determinando circa objectum timorem incutiens, vel circa quodcumque aliud eis in tali ſtatu repreſentatum , quòd non percipiunt, nec de eo memoriam conſervant; eoſdem ſpiritus, vel concentrari in ſe ipſos, hoc eſt tamquam aerem modo à recentioribus explicato condenſari, vel in partibus, & ſubjecto , cui innatant, ita fixari per timorem, ut non agant quieſcentes per fixationem, docent omnes operationes in dicta paſſione languentes.

A timore etiam talis inducitur motus in ſubſtantia cerebri, ut pori iſtius conſtringantur, & cum eis nervorum orificia, ut parum ſpiritus animalis recipere valeant, unde tremor in partibus præ ſpirituum deficientia, qua nervis laxitas conciliatur , cùm tenſio, velut chordarum ſupra inſtrumentum muſicum ad armoniam accomodatum, ad robur in motu, & quiete, quæ ſunt operationes nervorum conducat; ſit verò dicta tenſio à copia ſpirituum in nervos intumeſcentiam inducente, & ab hoc tumore tenduntur nervi, & conſequenter in ſpirituum defectu laxari debent cum læſione, & depravatione actionum nervorum.

Cordis motus per hoc minuitur in pulſu, deficiente neceſſaria copia ſpiritus animalis in nervis cardiacis pro motu elevato cordis , unde debilis pulſus , hinc ſanguinis minor effervecentia in illius ventriculis, & vaſis, quæ a motu cordis, ſi non perficitur ſaltem coadiuvatur , à minori effervecentia ſanguinis reſultat iſtius coagulatio, qua effervecentia magis impeditur, non tam attenuatione partium , & conſervatione motus naturalis impeditis à coagulatione, quæ partes condenſat , & figit , quàm volatilitate ablata ſalſi in ſanguine hoſpitantis, à quo fluiditas , & volatilitas iſtius , coagulato verò, vel condenſato ſanguine ſalſum illud in eo habitans condenſatur cum motus, & penetrandi activitatis diminutione, per quam impeditur diviſio ſanguinis in minutiſſimas, & ſubtilitiſſimas particulas ad fluiditatem iſtius , & volatilitatem neceſſaria, & ad effervecentiam requiſita , & ſic coagulatio effervecentiam minuit. & hæc diminuta coagulationem auget.

Talis coagulatio augetur à diminuto motu ſanguinis circulatorio præter dictam cauſam repreſſo à nervis pluribus in locis vaſa ſanguiflua circumligantibus, & preſſione circa eos facta ſanguinis motum coadiuvantibus , quæ cùm minuatur à parvo fluxu ſpirituum, per hanc minuatur etiam, neceſſe eſt, motus circulationis cum augmento coagulationis.

In prædicta Patiente; hoc factum fuit à timore, & diu perduravit, quia à continua imaginatione illius accidentis , à quo timorem concepit, ſive in vigilia, ſive in conviviis, ſpiritus continuò in tali motu detinentur , ut ſanguini coagulatio conſervetur, præter quamquod ſpiritu pro

aliquo

aliquot tempore in ſanguine fixato, & coagulato, poteſt ita à reliquis partibus ſanguinis craſſi irritiri, ut à diminuto motu cordis non excitetur, nec ab hoc ſanguis neceſſariam diſpoſitionem ad extenſam rarefactionem ſuſcipit libertatem ſpiritibus concedentem & acidum ita prævalet, ut ſpiritus fixatos detineat.

Ab hac coagulatione ſuppreſſi menſes, non ſolùm, quia ſanguis coagulatus adepta craſſitie cauſa minima, per quæ effluit, pertranſire non poteſt, ſed etiam quia calore, & motu ſanguinis à coagulatione diminutis non poteſt fieri illa fermentatio, & effervescentia ſanguineæ maſſæ neceſſaria ad menſium fluxum.

A ſanguine coagulato in vaſis pulmonum ſtagnante difficilis fit reſpiratio, ſicuti ob eadem ſtagnationem in cordis ventriculis palpitatio, & inæqualitas pulſus, ob conatum inæqualem ejuſdem cordis in expulſione coagulati ſanguinis eiidem moleſti. Intermiſſio ab eadem cauſa poteſt haberi oppreſſo corde, & ejus fibris ex oppreſſione debilitatis pro motus exercitio, vel ſuſpenſo influxu ſpirituum animalium ad nervos cardiacos.

Ab oppreſſione pulmonum chylus in iſtorum ſubſtantia non rectè miſcetur ſanguini, defectu ejus liberi motus talis mixtionis operatoris, & ſi rectè non miſcetur, rectè non poteſt aſſimilari in ſanguinem, maximè quia in ſui generatione in ventriculo depravationem ſuſcepit ob fermenti imperfectionem à ſanguinis coagulatione derivantem; motus enim ſanguinis habet fermenta omnium partium excitare, & in motu continere, unde illorum perfectio, & actio, & ſui coagulatione ea his privat beneficiis, præterquamquod, ſpiritus & partes volatiles coagulatione vinciendo interdicit, ne partibus communicentur, & ventriculo pro fermentorum conſervatione; his de cauſis chylus in ſeroſitates degenerat, quæ in ſanguine conſervatæ ob rationem dictam, & magis cumulatæ ob ſanguinis coagulationem hydropi, tam ventris, quàm pulmonum cauſam dederunt, dum ſerum ab arteriis effuſum in partes dictas cavitatem habentes, cum à venis præ copia, vel vaſis lymphaticis non poſſit abſorberi, in dictis cavitatibus remanet Hydropem conſtituendo, vel quia per arterias ſerum glandulis in copia ſubminiſtratur, & hoc illarum medio ad vaſa lymphatica, circa dictas cavitates exiſtentia deductum, iſta ita replet, ut diſrumpantur, unde Hydrops.

Pro horum morborum curatione, minuenda primò ſeroſitas genita, & in cavitatibus exiſtens, cum purgatione univerſali, & præparatione prædicti humoris intermiſſa ſanguinis miſſione, deindè ſudorificis reliquum extirpandum erit additis, quæ ſanguini coagulationem demere poſſint, quod Decoctum ſequens operabitur ♃. Ligni Sancti ℥. iii. Corticis ejuſdem ℥. ii. Saſſafras ℥. ß. Lentiſci ℥. 1. Radic. Enulæ camp. Ariſtolochiæ rotund. Hirundinariæ an. ℥. ß. fol. Roſmarini, Lavendulæ, Camedryos, Majoranæ an. m. s. præparentur s. a. & infund. in ℔. 8. aquæ fontis, poſteà bulliant clauſo vaſe uſque ad conſumptionem medietatis, refrigerato Decocto coletur, & de hoc ſumat omni mane ℥. x. cum ʒ. 1. Cornu Cervi philoſoph. præp. ſudor promoveatur, vel veſicis aqua calida plenis, vel lateribus excalefactis pedibus appoſitis, ut per hanc viam cavitates aqua repletæ exinaniantur, ſerò accipiat de eodem Decocto ℥. viii. ſine ſudore per quadraginta dies in hoc continuandum, & omni ſeptimo die ſumat ʒ. ß. rad. Ialappæ tertiò rectificationi ſanguinis ſtudendum omnem coagulationem tollendo, quod efficiemus ſeq. confect. ♃. Specier. Diambræ, Diamuſchi Arom. roſ. an. ℥. ß. Salis abſinthii, Roſmarini, Majoranæ, Extract. gentianæ, Juniperi ʒ. 1. Eſſentiæ croci, Meliſſæ, Citri ʒ. ß. cum Saccharo diſſol. in aqua Cinamomi, & Meliſſæ q. s. f. Morſelli, de quo capiat ʒ. 1. omni mane; cum aqua fœniculi, pulegii an. ℥. 1. ß. & poſt cœnam capiat ʒ. ß. Theriacæ antiquæ per viginti dies in hoc remedio inſiſtat, coagulatione in ſanguine ablata proviſum erit reſpirandi difficultati, palpitationi cordis, & coctionibus depravatis, & ſi menſium ſuppreſſio perduret, ſumat Extracti Aloes Myrrhæ, Croci facti cum ſpiritu vini rectificati ℈. 1. Croci Martis optimi ℈. ß. Fæculæ brioniæ gr. vi Spirit. ſalis armoniaci gutt. vi. Salis Sabinæ ℈. ß. m. f. b. decoctum Zedoariæ, Sabinæ, & Rubiæ tinctorum ad ℥. vi. ſuperbibat. Ultimò pro omni ſanguinis rectificatione uſum chinæ-chinæ, quæ in Hydrope commendatur, laudo modo deſcripto in libro Gallico.

CONSULTATIO XXXVI.

De motu tremulo cordis, Ventriculi debilitate, cum flatuum copia, macie totius, & ſpirandi difficultate, nec non Averſione à Cibo.

TEmperamentum propoſiti Patientis in totum frigidum, & pituitoſum in calore majorem acquiſivit diminutionem à febre continua lenta per multos menſes perpeſſa, in qua ventriculus à copioſo aquarum, & refrigerantium uſu majorem accepit labem, non ſolùm ſecundùm calorem, ſed quod magis eſt à dictis refrigerantibus, & aquoſis dilutum, & ferè extinctum fuit acidum fermentativum, & vellicativum membranarum, à quo famis, & appetitus proſtratio, & defectus, nec hujus fermenti reſtitutioni ſubſidia contribuere potuit ſanguis à morbi longitudine effœtus, & ſpiritu deficiens maximè neceſſario ad volatilitatem contribuendam fermento dicto, & per quam efficaciam in operando acquirit, præterquamquod idem ſanguis aqueus redditus ob dictas cauſas, acidum mortificatum, vel extinctum ferè habet, ut non poſſit contribuere neceſſariam materiam ventriculo pro fermento ſupradicto conficiendo, ex cujus mortificatione elixatio ciborum depravatur, ferè eam ſolùm accipiendo fermentationem pendentem à proprio motu partium per maſticationem ſeparatarum ad invicem, vel facilè ſuſceptibilem à liquidis alimentis deglutitis, cùm parum coadiuventur à fermento, & calore ventriculi, à qua fermentatione, & motu ad quamdam ſpeciem putredinis ducuntur multum ſeroſi humoris cumulantis cum mixtione alicujus partis craſſæ, eo modo quo videmus carnes humido aliquo permixtas per putredinem in humidum magnum reſolvi, cùm portione terreſtreitatis, & mucoſitatis, pars fixa, & craſſa remanens membranis ventriculi inviſcata cum odore quodam putredinis conceptæ ab odore oblatorum ciborum nerveas fibras ventriculi percutiente mota, ſuo putredinis inquinamento dictos nervos in motu afficiendo nauſeæ ſenſum excitat, unde ciborum abominatio.

Advertendum hujuſmodi putredinem eſſe diſſolutionem alimentorum, quæ paulatim fit cum expiratione partium calidarum, & ſulpurearum alimentorum, paulatim ſuccedente, unde non oritur calor moleſtus putredinis comes cum paulatina expiratio calidarum partium calori augmentum interdicat, & in hoc differt à diſſolutione naturali ciborum in ventriculo, quia in hac calidæ partes non evaporant, ſed per debitam fermentationem detinentur in maſſa diſſoluta calorem toti impartiendo.

Supradicta Mucoſitas à calore ventriculi, & partium circumſtantium debili in flatus reſolvitur, qui à multo poſt cibum tempore patientem affligunt, & per ructus erumpunt, qui non immunem relinquunt pro eo tempore, pro quo alimenta in ventriculo actuantur, quia tunc à fermentatione prædicta humidas partes cum majori efficacia afficiente flatus elevantur craſſi, qui cum diſtenſione ventriculi diaphragma ſurſum elevantes, deorſumque conſtringi prohibentes difficilem reddunt reſpirationem, & cor ſuo motu dilatationis in diaphragma elevatum impingens reſilit cum tremore, & ſaltu.

Hæc duo ſymptomata augentur à nimia ſeroſitate in ſanguine cumulata ob depravationem, & languorem ſui contractum à morbo, & à refrigerante medicamento, quæ ſufficiunt ad reddendum ſanguinem ſeroſum per hanc depravationem ſanguis advenienti ſucco per lacteas non valet imprimere verum ſanguinis caracterem, ſed in ſeroſam vertit materiam juxta malam diſpoſitionem, malam, quam dictus ſuccus recepit in ventriculo ab enervato iſtius fermento, & à bile, & ſucco pancreatico in inteſtito duodeno debilitatis ab eiſdem cauſis, à quibus enervatum fuit illud ventriculi.

Hinc ſeroſa materia interſtitia, & poroſitates pul-

monum ſpongioſas implens illorum motum debilitat cum reſpirandi difficultate, & ſine tuſſi, quæ quandoque excitatur quando ad bronchia eorumdem tranſit. Sanguis talis naturæ in corde rarefactus in flatus ſæpè reſolvitur, qui ſua dilatatione, & energia ſubſtantiam cordis inæqualiter dilatantes tremorem, & ſaltum iſtius efficiunt.

Macies non tam refundenda in ſanguinem depravatum, & reparationi partium ineptum, quàm in fermenta iſtarum ex ſui natura debilia, & à morbo ſummè enervata, ut ſanguini eam dare non poſſint diſpoſitionem neceſſariam ad nutritionem; præterquam quod ſanguis calore parvo, & motu debili eiſdem fermentis motum conciliare non valet ab exercitio ſuarum actionum requiſitum; Cenſeo enim omnia fermenta partium à ſanguinis circulantis calore, & motu, & à ſpiritu animali in continuo motu detineri, quo debitas operationes exercent, cùm omnis actio in motu conſiſtat, & conſtat ſpiritu animali impedito, & ſanguinis circulatione diminuta, cum deficientia caloris, & ſpirituum in eo, omnes partes langueſcere, & emaciari.

Ex his poſſumus colligere difficicultatem in emendandis his vitiis in natura labente fundatis, cùm medicamenta tunc ſolùm ſuum ſortiantur effectum, quando natura eorum virtutem ſuis viribus coadivuat.

Per hoc tamen non eſt deſiſtendum à remediorum uſu, & primò Ventriculus ab humorem ſarcina liberandus, quòd perficiemus medicamentis lenibus, ut ♃. Cremoris tart. ℥. ß. Tart. vitriol. ʒ. ii. m. reliquiæ parabuntur cum Syrupo de corticibus citri, Acetoſ. s. an. ℥. i. Aquæ Abſinthii, Meliſſæ an. ℥. ii. Tart. vitriol. ʒ. ß. m. Poſt quintum ſyrup. replicetur lenitivum ſupraſcriptum. Secundò calori ventriculi, & ſanguini proſpiciendum cum jure Columbi, in cujus ventre reponantur Ligni Saſſafras ʒ. ii. radicum Acori, Zinziberis, Spicæ celticæ an. ʒ. ß. Calami aromat. Cardamomi, Maſticis an. ℈. i. Folior. Abſynthii, Rutæ, Menthæ an. m. ß. bulliant in s. q. uſque ad conſumptionem carnium, & facta colatura de ea capiat ℥. viii. præmittendo bolum ex Aloe, Croco, Myrrha an. ℈. ß. Balſam. orien. gutt. viii. m. Poſt cibum ſumat ℥. i. pulveris ſequentis cum fruſtulo panis toſti madefacti in vino generoſo ♃. Sem. coriand. præp. Aniſi, fœniculi an. ℥. ß. Cinam. acuti ℥. i. Macis ʒ. ii. Spicæ nardi ℈. ii. Nucis moſcatæ ʒ. ß. Cariofil. ℈. i. Maſticis ℈. ii. Panis albi bis cocti ℥. iii. Sacchari fini ℔. ß. m. & contundantur, & in ſubtiliſſimum pulverem redigantur, continuandum per menſem in horum remediorum uſu, quibus ſubjicienda, quæ ſanguinem mundare valeant ſeroſitate copioſa, quòd facient diuretica, unde optimæ erunt Aquæ ſpadenſes, quibus & in Hydrope communiter utatur, vel his deficientibus ſubſtituenda therebentina cum decoctione radicum Petroſelini, Fœniculi, Coſti Cyperi ad ℥. viii. cum ſpirit. ſalis q. s. ad gratam aciditatem; eodemque tempore reſtituendum ventriculi fermentum ſumendo per horam ante cibum hanc potionem ♃. Aquæ abſynthii ℥. i. Aceti ſtillati ℥. ß. Balſami ſalis ℈. ß. m. ſic ventriculi calore, & fermento reſtituto unà cum depuratione ſanguinis, ejuſdem rectificatione, quoad calorem ſpiritus coctiones ſuccedent meliores, flatus ceſſabunt, & unà cum eis palpitatio, ſeroſoque humore evacuato, & ejus generatione prohibita omnia in melius ſuccedent, alteraque cauſa difficilis reſpirationis, & palpitationis tolletur, unde remanebit ſolùm Cor, & Pulmones corroborare, & maciei totius providere, quòd faciemus fermenta illarum partium, & totius corroborando ſequenti pulvere ♃. Eboris præp. ʒ. ß. Coral. rub. præp. ʒ. i. Margarit. præp. ʒ. i. ß. Pulver. Viper. ʒ. ß. Ambræ griſ. ʒ. ß. Succini præp. ʒ. i. Oſſis de corde Cervi ℈. i. Butyri ſulphuris ℈. ii. Olei corticum citri ℈. i. m. ſumatur ʒ. i. de hoc pulvere in jure omni mane, & ſerò ante cibum in jure, vel aqua totius citri. Victus ratio maciei correſpondeat, oleoſa, & nutritiva alimenta ſumendo, caveat ab omni errore, tam in cibo, potu, & Venere, quàm in omnibus aliis rebus non naturalibus.

CONSULTATIO XXXVII.

De Difficultate reſpirandi, arteriæ pulſatione, & cordis palpitatione.

DUo Symptomata conſideratione digna, & timore plena à relatione exhibita colliguntur, præter alia, quæ iſta ſequuntur, vel communem cum his habent cauſam in affligenda Illuſtriſſima, & Nobiliſſima D. Marchioniſſa, & ſunt difficultas reſpirandi interpolatè invadens, & ferè continua arteriæ pulſatio circa ventriculum è regione ſiniſtra.

Prioris cauſam eſſe excedentem ſeri copiam manifeſtat ipſius alleviatio, vel ablatio per copioſam urinæ evacuationem aquæ omninò ſimilem; ab hoc ſero impeditur reſpiratio, dum in tanta copia ab arteriis eructatur in interſtitia pulmonum, & eorum poroſitates, ut intumeſcant, opprimendo vaſa, circulatione retardata, qua ſanguis coactus in parte ſtagnare aucta turgeſcentia, ſuffocationis periculum minatur, diminuto pulmonum motu ſemper magis cum excluſione aeris, & fuliginum expiratione reſpirationis difficultatem augente; & quia à ſanguine in pulmonibus turgeſcente fit reſiſtentia ſanguini à ventriculo dextero ejaculato per ejus conſtrictionem in vaſa pulmonica, hinc fit, ut totus ventriculo dextero conſignatus non eggrediatur, & ità repletur cavitas prædicti ventriculi cum periculo ſuffocationis, quòd ut evitet, motu inordinato, & valido ſe conſtringit, ut expellat ſanguinem, unde palpitationis motus, qui cùm conſiſtat in motu ordinario cordis alterato, eadem cauſa perficietur, à qua motus naturalis, ſed præternaturam diſpoſita, ut conſideranti patebit, quamvis non improbabile, & forſan magis rationabile erit ſtatuere à ſanguine ſtagnante in pulmonibus vapores craſſos elevari eo modo, quo ab aqua ſtagnante vapores craſſi elevantur, qui unà cum ſanguine ventriculum cordis ſiniſtrum ingredientes, rarefactione ſumma donati, unà cum impetu, qualem concipit vapor incluſus attenuatus, totam cordis compagem movet, & inæqualiter, prout vapor rarefactus majorem, & minorem impetum juxtà ſitus, & agentis actuantis conditionem concipit, hujus rationem colligo ab eo, quòd palpitatio cordis adeò fortis, quandoque in aliquibus eſt obſervata, ut auribus eſſet ſenſibilis, quòd explicari non poteſt ſecundùm Villiſii principia, ſed ſolùm per aliquod, quòd multo impetu ſit donatum, & tale eſt vapor, non ſanguis, cùm ille in ſinibus terræ valeat concutere terram, multò magis cor cum impetu agitare, quando ſua rarefactione plus ſpatii indiget, quàm ſit ventriculi capacitas, ſanguis licèt in partes ſuperiores cordis impingat, vel reverberatus, vel impulſus, non tantum concipiet impetum, ut cor tanta vi dilatare poſſit, & quia à multitudine ſanguinis diſtendente vaſa, & à vaporibus craſſis nervi cardiaci comprimuntur, ut ſpiritum animalem cordi in debita quantitate impertire non poſſint, idcirco cum palpitatione pulſus parvus conjungitur, & quandoque intermittens, cum ex ſpirituum defectu non poſſit conſtringi cor, vel ſanguis ob debilem ejus motum in tanta quantitate in arteriam non ejcitur, ut eam valeat attollere, vel implere, abſorpta poſteà à vaſis lymphaticis, & venis ſeroſitate ſupradicta pulmones implente ceſſant omnia dicta ſymptomata, & in venis circulando per cor ab arteriis defertur ad renes, in quibus ſegregata copioſam efficit urinam.

A quonam generetur copia ſeroſitatis ſupradicta, non eſt facile explicare, hoc autem certo inveniendum eſſe puto in cauſis, quæ ſanguinem tenujorem reddunt, quo eo tenujor eſt, eo etiam ſeroſior evadit, ut patet in ſanguine arterioſo, qui cùm ſit tenujor venoſo, eſt iſto ſeroſior, quæ ſanguinem verò rariorem, & tenujorem reddunt, ad tria rediguntur, cor, nempè, lienem, & illud ſalſum volatile reſultans ex bile, & ſucco pancreatico in inteſtino duodeno; cor ſanguinem attenuare patet unicuique cum ex omnium conſenſu in eo effervescat, & rarefiat, vel hoc fiat per fermentum cordi implantatum, ut Higmorus, vel ob flammam in eo accenſam à primordio generationis cum Carteſio, & Galenicis, vel ob motum ſolum, ut Bachius cum multis, vel ob effer-

efferveſcentiam bilis cùm humore acido, ut Sylvius.

Lienem rarefactioni ſanguinis inſervire patet ex ejus læſione, per quam craſſeſcit, & circulationi ineptus evadit, & ex copia ſpirituum animalium, qui per numeroſam nervorum propaginem ei copioſè ſuppeditantur, & qui ſua volatilitate, & motu potentes ſunt ſanguinem rarefacere, vel ſui mixtione, fermentum ſpecificum lienis volatilizare, & ſumma activitate pro rarefactione ſanguinis per eum circulantis donare.

Salſum ex bile, & ſucco pancreatico generari patet, quia certum eſt hos duos humores ſimul concurrere in inteſtino duodeno, & certum eſt etiam ex ſale lexivio in bile dominante, & acido ſubdulci occulto, vel manifeſto, quale eſt illud pancreaticis, ſalſum conſurgere, quod volatile fieri poteſt ſola efferveſcentia, qualis eſt illa inter duos humores intercedens, cùm hæc valeat partes craſſiores ſeparare, & ſubtiliores magis attenuare, quod ad volatilizationem requiritur; Hoc ſalſum ad maſſam ſanguinis deduci, non eſt dubitandum, cum eam ſemitam calcet, quam Chylus tenet, & cùm ille non ſit in tenuitate inferior iſti, ſi hic ingreditur venas lacteas, etiam illi non eſt, qui poſſit prohibere talem ingreſſum, & per has ad cor deferri neceſſariò indubitatum eſt, & à ſalſo maximè attenuari corpora ei conſignata, & etiam diſſolvi magis, quàm ab aliis acribus certiſſimum eſt apud omnes naturæ ſcrutatores.

Hæc omnia concurrunt ad ſanguinis ſummam attenuationem in nobiliſſima hac patiente; nam cor habet ſummè calidum, ut ex ſui temperamento patet, & pulſu in tempore ſanitatis elevato ſupra ſexum, & robuſto, eſt generoſi animi, & intrepidi, & fortis ad heroica tentanda, & perficienda; Fermentum lienis in ea eſſe valdè efficax, & energeticum ex ingenii acumine, ac perſpicuitate colligitur, cùm apud multos ſit certum, quod fermentum lienis concurrat ſua acredine ad ingenii acumen, ut refert Villiſius ex alicujus ſententia, & ex Ariſtotelis placitis melancolici ſunt igenio acuti, & per eum, & antiquos melancoliæ ſedes eſt lien, unde viſcus hoc ad ingenii acumen ſua virtute concurrendo eadem poteſt, & valet ſanguinem ſpiritoſum, & volatilem reddere.

Salſum ex bile, & ſucco pancreatico generatum eſſe valdè acre, ex eo colligo, quòd bilis in hac Matrona ſit ſummè acris, cùm habeat maximam promptitudinem ad iram, & facillimè feratur ad ventriculum aucto motu periſtaltico inteſtinorum, per quem in ventriculum transfunditur cum oris amarore, & acidi fermentativi corruptione, unde inappetentia; Acidum etiam eſſe ſummè intenſum poſſunt perſuadere aſſiduæ curæ, applicationes negotiis arduis, à quibus diſſipatis ſpiritibus animalibus, aciditas, quæ his contemperatur, fit acrior, ex his duobus, ergo acredine inſigniori donatis non mirum, quod ſalſum fiat maximè diſſolutivum, & quamvis talis diſpoſitio ſanguinis ſit permanens, tam in æſtate, quàm in hyeme, & in frigore, hoc ſolum adventante ſubjacet prædictæ indiſpoſitioni, quia ſanguis rarus, & ſero abundas eſt etiam valdè vaporoſus, & apertis per calorem aeris poris facillimè tranſpirant vapores, & ſudores etiam illo vigente corumpentes ſeri copiam minuunt, ubi in frigore interdicto vaporum effluvio, & ſudorum emanatione, ſeri copia augetur ex condenſatione effluviorum, quæ cùm ſint acris naturæ valent ſui retentione lienis fermentum, acrimoniam bilis, & ſucci pancreatici augere, ut facilitatem habeant ad diſſolvendam, ut ita dicam, maſſam, ſanguineam, quæ acrior reddita ab effluviis retentis, & à dictis fermentis eadem acredine ſeroſitatem ſuam perfundit, quæ poſteà ob copiam ſegregata, & relicta in membrana pleura, vel muſculis intercoſtalibus dolorem ibi concepta acredine parit, ſicuti in mediaſtino mucronatæ cartilagini adhærente, ubi dolorem ferè continuum Nobiliſſima Patiens perſentit, qui auctus palpitationem infert, ex communione nervi in mediaſtino implantati, cùm cardiacis, dum eo per materiæ vellicantis acrimoniam in ſpaſmum convulſivum adducto, in eamdem affectionem trahuntur iſti, & ab horum motu convulſivo palpitatio cordis naſcitur.

Quoad alterum ſymptoma, quòd eſt arteriæ pulſatio in regione ventriculi, puto eſſe arteriæ cæliacæ ramum ſiniſtrum ſplenicum, qui varicoſo ductu ſupra Pancreas diſcurrit ad lienem tendens, & ramum emittit ad ventriculum, qui non poteſt non ſequi majoris rami motum, & pulſum, & quia ramus ille major ſplenicæ arteriæ actionem fermenti excedentis lienis, bilis, & ſucci pancreatici in ſuis contentis recipit ob vicinitatem dictarum partium, ideò etiam in dicto vaſe magis efferveſcunt, & pulſationem edunt alteratam, & patienti ſenſibilem, cui correſpondet ramus ejuſdem arteriæ ventriculo inſertus.

In fermenta harum partium dictam pulſationem refundo, quia conſtat de iſtorum alteratione, qua poteſt alterari ſanguis per fermentationem, ut edat dictam pulſationem, & ex altera parte nullum duritiei ſignum per tactum, & compreſſionem illarum partium colligimus, nec à colore, qui floridus, & rubeus apparet in facie obſtructionum vitium contumax deducere poſſumus, unde nec tam firmiter poſſumus aſſerere à duritie comprimente arteriæ pulſum fieri, præterquamquod hæc cauſa videtur excludi ab hoc, quòd quandoque augetur dicta pulſatio, ut palpitationem in corde efficiat, quod non alia ratione fit, niſi quia ſanguis per efferveſcentiam in arteria turgeſcens, eam ita implet, ut advenienti ſanguini locum non cedat, qua propter cogitur retrocedere, & regurgitando ad ſuum principium arteriæ magnæ motum inæqualem, & inordinatum efficit, prohibendoque integram expulſionem ſanguinis à ſiniſtro cordis ventriculo recepti, & alterati, & iſtius portionis ſtagnatione, & alterius receptione gravatum cor in motum palpitationis erumpit pro expulſione, & hoc non poteſt contingere à duritie partium arteriæ circumſtantium; nam cùm talis cauſa eſſet permanens, & eodem modo ſemper arteriam premeret, eodem modo ſemper palpitationem efficeret, unde inæqualitas talis motus palpitationem cauſans à compreſſione non rectè poteſt deſumi, ſed potiùs à fermento, ut dictum eſt, quòd in ſanguinem circulantem agit ob moram, quam ibi trahit in Diaſtole, vel ob motum retardatum à varicoſis plexibus ejuſdem arteriæ.

Inappetentia, depravata concoctio, & vomitus omni mane, & ſæpè cibi paulò poſt ejus aſſumptionem, quæ ſunt ſymptomata conſequentia alios affectus, puto originem trahere à bile, quod ab amaritie oris colligitur continua, hæc enim ab inteſtino in ventriculum exaltata acidum ventriculi corrumpit, unde inappetentia, ceſſante vellicatione fibrarum membranoſarum, & ſua acredine diſſolvendo nimis alimenta ad corruptionem ducit, unde alimentorum depravata concoctio, cum qualitatum acrimonia, qua irritatus ventriculus in ſua membrana ad vomitum impellitur, quod ſequitur etiam paulò poſt cibum, quando bilioſæ particulæ fibris nerveis illius infixæ, & quieſcentes à cibo agitatæ, & commotæ irritamentum motu, & agitatione inferendo ad vomitum incitant, facta in tali irritamento contractione fibrarum fundi ventriculi, ubi faciliùs bilis adhæret, ad orificium ſuperiùs.

His fundamentis jactis duo conſideranda veniunt: præſervatio ab his accidentibus, & curatio eiſdem inſtantibus, & quia quæ ſunt magis conſideranda, & metum incutiunt, nunc non affligunt, ab eorum præſervatione incipiendum, & ſunt reſpirandi difficultas cum ſuffocationis ſenſu, & palpitatione cordis, quæ cum pendeant à ſeri copia in corpore collecta evacuanda, & reſolvenda, poſteà cauſæ incumbendum, quæ cùm ſit ſalſum diſſolvens à bile volatili nimis acri ſucco pancreatico acido mixta conflatum, moderanda illius acrimonia, ac bilis, & remedia ad hujus modificationem facientia ſufficient ad fermentum lienis, & cordis moderandum. Curationem exigunt inappetentia acidum ventriculi remittendo, & bilem fixando, ne ad ventriculum aſcendat, vomitus prohibendus meliorem procurando alimentorum digeſtionem, arteriæ pulſatio in ventriculo, vel circa ejus regionem moderanda fermentis modificatis, & ſi revertatur difficultas reſpirandi tollenda.

His omnibus ſatisfacere erit difficile, non ſolùm ob morborum contumaciam, ſed etiam ob ſenilem ætatem, & delicatam complexionem, & ultimò ob nauſeam, quam omnibus medicamentis habet; ideò jucunda ſeligere monuit.

Primò, ergo vacuanda materia ſeroſa cum Pil. Alephang. ad ʒ. I. additis gr. iii. Magiſt. Ialappæ, poſteà materia

in ventriculo, & primis viis contenta diſponenda ad evacuationem cum Aqua Abſynthii, Borag. ad ℥. iii. Tartari vitriol. ʒ. ß. Syrup. de duabus ℥. I. m. poſt quintum ſyrupum reiterandum medicamentum ſupradictum ſuperbibendo Aquam Noceræ ad lib. quatuor, præparationem humoris ſeroſi prætermitto, quia hic ſua fluiditate, & obedientia medicamentis purgantibus ſemper eſt præparatus; deveniendum poſteà ad Decoctum ex Chinæ ℥. vi. Salſæ ℥. I. ß. radic. Cannæ montanæ ℥. I. ß. Santal. albor. ℥. I. præp. s. a. & infund. in ℔. 8. aquæ fontis per diem naturalem, poſteà bulliant uſque ad conſumptionem medietatis lento igne, & vaſe clauſo, demum ab igne remoto vaſe, poſtquam refrixerit Decoctum, coletur, de hoc accipiat omni mane ℥. viii. & ſerò ℥. vi. provocando ſudorem, vel pane calente recenter à furno extracto, vel veſicis aqua tepida plenis, vel lateribus admotis, continuet per menſem in hujus uſu, dieta exſiccante adjuncta, eo modo, quo vires tolerare poſſunt, & omni ſeptimo die Caſſiam aſſumat ad ℥. ß. cum tribus granis Magiſt. Ialappæ; Hoc terminato ſuccedat lac Aſininum deſtillatum, in quo infuſa fuerint Portulaca, Plantago, Borago, & Cycorea, accipiendo de hoc ℥. viii. cum ʒ. ß. Tinct. tart. vel nitri vitriol. ℈. ß. quod inſerviet ad reliquam ſeri portionem ducendam per urinam, & ad modificandam bilem, & fixandam, & ad demulcendum ſalſum diſſolutivum, reprimendaque fermenta nimis exaltata lienis, & cordis, quæ magis reprimenda, & demulcenda ſperantur, ſi inſtiterit per viginti dies in uſu dicti lactis deſtillati cum tinctura roſarum, & ſpecierum trium Santal. ʒ. ß. Tinct. antimonii ℈. I. m. ſumenda per quindecim dies adueniente frigore, omni mane frictiones toti corpori adhibeantur, & per duas vices omni menſe aliquod Hydragogum aſſumat, quale eſt deſcriptum ſuperius, vel Pilul. Cratonis deſcriptas in ſuperiori Conſil.

Appetitus excitabitur, ſi ante cibum ſumat Aquæ totius Citri ℥. I. Aceti ſtil. ʒ. iii. Balſami ſalis gutt. x. quo remedio bilis enervabitur, & coctiones evadent perfectiores; Arteriæ pulſationi convenient ea ſuperius tradita, nempè Lac Aſininum deſtillatum, & tincturæ, pro curatione difficultatis reſpirandi, & palpitationis in primo inſultu mitterem ſanguinem à manu ad parvam quantitatem; nam ſufficit ſolùm motum ſanguini ſtagnanti in pulmonibus tribuere. Fotus aquæ calidæ pedibus exerceantur cum ſpongiis, vel in dicta aqua immergantur pedes pro revulſione, deinde utatur ſequenti Lambitivo ℞. Aquæ Farf. Hyſopi, Theriacalis an. ℥. I. Confec. ex Hyacintho s. odore ʒ. I. Elixir vitæ ℈. I. Spirit. Salis armon. ℈. I. Magiſt. perlar. ʒ. ß. Oſſis de corde cervi s. p. ℈. Syrup. de cort. citri ℥. I. m. Optima dieta ſervetur, applicationes fugiat, animique tranquillitatem curet.

CONSULTATIO XXXVIII.

De Appetitu ferè ablato cum Ptyaliſmo.

ILluſtriſſimus Vir temperamenti calidi, & ſicci ad atrabilare vergentis; in omnibus operibus generoſus, & audax continua ſalivatione moleſtatur cum talis appetitus dejectione, ut numquam famis ſtimulum ſantiat, nec carnes cujuſcumque generis deguſtet, vel in parva quantitate, ſolis ovis ſorbilibus, & fructibus, & pulmentis delicatioribus veſcitur, eſt ætatis annorum quinquagintaquinque.

Salivatio continua, quæ eſt ſymptoma in excretis cum copia præternaturam, immediatè certè pendet ab humore ſeroſo abundanter impartito partibus ſalivæ generationi dicatis, quæ ſunt glandulæ Parotides, à quibus per ſalivales ductus in palatum præparata deducitur Saliva, materiam tali præparationi opportunam recipiunt hujuſmodi glandulæ ab arteriis, quotieſcumque ergo ab iſtis ſeroſus humor in copia communicatur, ſalivatio etiam copioſa redditur, nec ſeri copia ab arteriis poteſt impertiri, niſi eam ſanguis contineat, diſiunctione, & fluxibilitate illius aquei humoris, quo particulæ quædam unione inter ſe uniebantur, & per quam talis humor non apparebat, nec fluxibilis erat, niſi cum particulis per unionem ſimul conglomeratis, qua ablata libertati reſtitutus, & alii ſeroſitati diſgregatæ additus hanc auget, eo modo, quo concreta metalla flexibilia redduntur aquea humiditate craſſa particulas colligante fuſa, & ad fluxibilitatem redacta, ita ſalivationis cauſa immediata ſtatuendus eſt humor ſeroſus in ſanguine exundans, mediata, & magis remota, ſalſum in ſanguine exiſtens fuſione, vel corroſione ſeroſitatem in eo augens, quæ corroſio redditur efficacior ab atra bile magis acri, quibus addenda eſt diſpoſitio glandularum ſalivalium ad recipiendam copiam ſeri. Salſum diſſolvens eſt bilis copia, ratione temperamenti patientis maximè in ſanguine redundans, ab hujuſmodi ſalſo bilioſo mortificato in parte acido ſanguinis, & à nimia ſeroſitate aquea reliquo inerti reddito, contingit, ut ſeroſus humor præparatus in glandulis interioris tunicæ ventriculi, & ipſa ſaliva acidum parvæ efficaciæ contineant, & ita appetitus etiam deicitur, deficiente irritamento acidi in ſaliva, & in humore in glandulis ventriculi præparato, & nervoſæ membranæ communicato, à quo illa corrugatio in fibris dictæ membranæ efficitur, in qua famis ſenſatio conſiſtit, accedente etiam, quòd à bilis portione ad ventriculum aſcendente, non ſolum acidum glandularum magis mortificatur, & etiam illud ſalivæ, cui ineſt, licèt inſenſibile ex naturæ decreto, & quod per illius incraſſationem in ventriculo ſenſibile evadit, quando ſecundùm naturæ leges ſalivalis humiditas eſt præparata, & magis etiam enervatur à ſubſtantia aquea excedentis ſalivæ deglutitæ, cùm obſervatione conſtet acidum etiam vehemens aceti, aquæ admixtione retundi, huic ſtatui condemnatum acidum omnium glandularum, & limphæ, deficit ſanguini ſufficiens coagulum, unde faciliùs ſeroſitatem à ſe diſgregari permittit, & prohibet, ne ſufficiens acidum in dictis humoribus cumuletur pro appetitus excitamento.

Qua propter ex ſtabilitis elicitur primò minuendam eſſe ſeroſi humoris copiam, ſecundò bilis copiam minorandam, tertiò acidum ſanguinis augendum unà cum eo ventriculi, cui ultimò corroboratio addenda.

Primum obtinebimus purgatione totum reſpiciente cum Hydragogis purgantibus, & præparantibus, & cum Decocto Santalorum omnium, radic. Cannæ montanæ facto more ſolito in aqua fontanæ cum portulaca, Acetoſa, Taraxaco coctis in ventre parvæ pullæ, omni mane per viginti dies ſumendo ℥. viii. cum ℈. ß. Spiritus ſalis nitri dulcificati, poſteà per alios viginti dies utatur tinctura roſarum facta cum lacte Aſinino deſtillato ad ℥. ii. Mivæ Cydónior. ℥. I. cum gutt. viii. vel x. Balſami ſalis, & ante prandium per horæ quadrantem capiat ſalis tart. vitriol. ℈. ß. irrorati cum gutt. iiii. Elixir proprietatis ad ventriculum corroborandum, pro hac intentione poſt cœnam pulvis ſequens in parva aqua totius citri exhibendus ℞. Specier. Diamarg. frigid. trium Santal. an. ℈. I. Salis Abſynthii ℈. ß. m. In cibo utatur acidis, ut ſucco granatorum, ribes, omphacio, aceto, & autumni tempore componatur vinum medicatum cum Santalis, & Baccis Juniperi maturis ad majorem corroborationem ventriculi, eoque in paſtu mane, & ſerò utatur, fugiendo omnia aromatica, quæ bilem augere, & exaltare valent; Quod ſi his non cedat affectus, anno venturo acidulas accedat S. Mauritii, vel Brandolæ, quæ aciditate bilem frangunt, ſanguinem corroborant, acidumque illi imprimunt, & per diureſim exeundo materiam ſeroſam ſecum rapiunt, unde adimplentur omnes indicationes propoſitæ.

CONSULTATIO XXXIX.

De Appetitu depravato.

VIrgo in decimo tertio ætatis ſuæ anno conſtituta, temperamenti pituitoſi cum admixtione melancoliæ quamdam duritiem cum tumore anno præterito in lienæ cognovit, à qua corporis colorem mutavit ad pallidum, cum inflatione faciei, multi ſunt menſes, quod depravatus in ea eſt appetitus calcem, carbones, & terram appetendo, & edendo, unà cum tumore prædicto aucto, & tumore in facie, menſtruæ purgationes hucuſque non apparuerunt.

Quantò magis hoc ſymptoma depravatæ facultatis appetitivæ ventriculi, & ſenſus communis in ſuo eſſe eſt notum, tantò

tantò magis in ſua cauſa occultatur, ut non defuerint aliqui, qui ad qualitatem occultam illius originem trahere conati ſint, quòd ignorantiæ refugium ſemper judicavi, & quamvis in veræ cauſæ indagatione maxima ſit difficultas, nitendum ad hujus ablationem, ob ægrorum ſalutem, quæ ignota cauſa, vel fortuitò eis comparatur, vel numquam obtinetur, & quandoque maximo cum præjudicio medicamenta exercentur.

Pro enodanda autem hujuſmodi difficultate. Suppono talem appetitum depravatum non eſſe niſi ſenſationem excitatam in organo appetitus, quòd non eſt aliud niſi ventriculus, ex qua ſenſatione ſenſus communis movetur ad appetendum inſolita, & cùm actiones depravatæ edantur ab eo, à quo ſanæ exercentur, in ſuis qualitatibus depravato, concludendum eſt acidum ſalſum, quò naturalem appetitum in ventriculo efficit, idem depravatum præternaturalem cauſare appetentiam; acidum autem ſalſum naturalis appetentiæ fomes, eſt volatile, unde ſi fixum evadat pervertitur, ſi ad auſterum, vel ad acerbum tranſeat pariter depravatur, ſicuti ſi ſalſedinem exuberantem concipiat, cum aciditatis occultatione; hoc vitium in depravato appetitu non obſervatur, cùm nullam ſitim, nec ſalſedinem in ore experiatur patiens, unde ſequitur ex hoc acidum ventriculi depravari, quia fixum evadit, & ad auſterum, vel acerbum tranſit; quòd ei contingere puto, dum particulæ terreæ fixæ ei miſcentur, quibus volatilitatem amittit, cum volatile à ſuperaddito fixo fixetur, particulæ etiam terreæ acidis additæ rigiditatem iſtis impertiunt, & per congeſtionem ramoſæ, & hamoſæ redditæ, cum duritie, & rigiditate, immutando figuram, & modum eſſendi, acidum auſterum faciunt. Particulas auſterum conſtituentes eſſe duras, & rigidas ex fructuum immaturorum conditione colligo, duritiem enim maximam habent, quæ duritiem, & rigiditatem particularum componentium arguit, & cùm ſint auſteri præ immaturitate, auſteritatem etiam in tali duritie fundari non eſt improbabile, & præcipuè ex obſervatione confirmatur; nam dum emolleſcunt præ maturitatis gradibus, auſteritas etiam minuitur, aliud quod obſervatur in auſteris eſt, quòd linguam velut ligare videntur, & diu talis ſapor in lingua perdurat, quòd per particulas ramoſas, & hamoſas cum rigiditate ſolùm explicari poteſt, dum cum tali figura particulæ fortiter partes linguæ apprehendunt, itaut eas ligare, & conſtringere videantur, ſuaque craſſitie in poris linguæ inſinuatæ eos obſtruunt, & implent, & hamis ſuis infixæ diu in eis perdurant; hujus confirmatio habetur etiam à multis chimicis exiſtimantibus alumen, quod eſt auſterum generari à ſale acido unà cum terra petroſa, à qua per calcinationem ſal itidem lapidificus jam expeditus fuit; auſterum enim nihil aliud eſt, quàm acidum adſtringens, conſtipans, & contrahens, quòd à materia terrea modo dicto diſpoſita habetur, hujuſmodi materia terrea etiam in noſtro corpore, & in humoribus reperitur, & præternaturaliter miſcetur humori acido ab arteriis glandulis tunicæ ventriculi interioris impartito, & hoc certè contingit vitio lienis, qui ratione obſtructionum fæculentias ſanguinis è ſale fixo, & materia terreſtri conflatas, in ſuis poroſitatibus, & cellulis non recipit, neque in humorem fermentativum maſſæ ſanguineæ elaborat, prout ſui eſt officii ad ſanguinem vegetum conſervandum, cum proportionata fluiditate, qua excrementa per renovatam fermentationem facillimè poteſt deponere, tam in hepate, quàm in aliis partibus ad ea recipienda deſtinatis; quapropter dicta materia terreſtris ſalina ſine volatilizatione, & præparatione aqueo humori acido mixta, & in dictis glandulis ventriculi unitim cum eo depoſitata acidum auſterum reddit, quòd vellicando ventriculi nerveas fibras corrugationem in eas inducit, à qua famis ſenſatio, & corrugationis modus eſt talis, ut hunc percipiendo ſenſus communis eliciat appetitum calcis, terræ, & carbonum, dum per ſuas ideas innatas apprehendit in talibus corporibus ineſſe potentiam afficiendi organum, in tali ſtatu, cum tali motione, quæ ſuavitatem inducat; ſuavitas verò percipitur, dum fibræ ventriculi, & linguæ ab humore acido, & auſtero contrahuntur, & adſtringuntur, itaut à quolibet motu, & à qualibet figura particularum moveri, & penetrari non poſſint, motu titillationem pariente, in quo ſuavitas comeſtorum reſpectu ventriculi conſiſtit, & linguæ, & quia à particulis calcis, & terræ blandè penetrantur, & moventur, ideò in eorum uſu ſuavitatem experiuntur in tali ſtatu conſtituti, ſua enim craſſitie, ſuis ramulis, & hamulis adſtrictionem, & contractionem fibrarum à prædicto humore contractam motui particularum lenium, & mollium reſiſtentem ſuperant, cum blando, & ſuavi motu, & penetratione, quapropter ſapor ſuavis reſultat, ubi in eis talem fibrarum conſtrictionem, & contractionem non patientibus dictorum mixtorum particulæ ingratum ſaporem præbent, quia motu valido ab iſtis moventur, & penetratione moleſta ab iſtis perfodiuntur, pariter in iſta patiente alimenta ſuavia, & mollia nullius ſaporis cenſentur, quia mollitie ſuarum particularum fibras linguæ, & ventriculi modo dicto diſpoſitas nulla titillatione afficiunt, ideòque nulla perſentitur delectatio in uſu dictorum ciborum, ſed veluti nullius ſaporis cenſentur.

Tumor in liene originem habuit à meteria craſſa, quam naturaliter in ſanguine cumulat hæc Patiens ratione temperamenti pituitoſi, & melancolici, & à qua omnia fermenta partium ſanguini tenuitatem, & vigorem inſpirantia enervantur, unde ſanguis magis ſemper craſſus, vel multa materia craſſa coinquinatus, quæ per lienis ſubſtantiam circulando, in ejus poroſitatibus, cellulis, & capillaribus vaſis relicta, ibi obſtructionem efficit, quommodo etiam in uteri vaſis eam induxit menſium temporaneam evacuationem prohibendo, qua multis retentis excrementis cachexia aucta fuit, quæ priùs præexiſtebat, ex eo quod ſanguis non ritè fermentatur à lienis fermento oppreſſo à materia obſtruente, ut excrementorum ſeparatio fieri non poſſit, ex quorum retentione in maſſa ſanguinea iſtius conſtitutio, & craſis depravata fuit cum cachexia, ex hac malus faciei color, & tumor, dum materia craſſa, vel ſeroſa ab univerſali ſanguinis craſſitie non admiſſa ad unionem cum aliis, vel ab ea expreſſa cum diſgregatione ab aliarum unione, in ejus ſubſtantia laxa in majori copia recipitur, & detinetur cum mutatione coloris.

Pro horum morborum eradicatione elucidatæ cauſæ indicant, primò Hypocondriorum, & ventriculi regionem eſſe à craſſorum humorum ſaburra mundandam, ſecundò obſtructiones lienis, & uteri removendas, tertiò humorem acidum auſterum corrigendum, quartò maſſam ſanguinis ab omni humorum excrementitiorum inquinamento purificandam, quintò fermenta partium præcipuè concoctionibus inſervientia exaltanda.

Multitudo malarum diſpoſitionum unà cum earum contumacia difficilem reddent earum ablationem, & timendum de Hydrope, remediis tamen fidendum generoſis, & in ætate vegeta ſperandum.

Quoad primùm, ergo per tres dies exhibeantur *Syrup.* de quinque rad. de cort. citri an. ℥. 1. cum aquæ Abſynthii, & Meliſſæ an. ℥. iii. crem. tart. s. p. ʒ. 1. ß. poſteà vomitivum propinetur ex infuſione gr. viii. Hepatis Antimonii, ſeu Croci metallorum in ℥. iiii. vini malvatici, vel ʒ. 1. Salis vitrioli, poſteà ad reliquias exterminandas inciſivis, & aperientibus, Diaphoreticis mixtis, quæ idem præſtant, & ſimul auſteritatem humorum corrigunt cum ſpiritibus volatilibus ſalinis, & præcipuè oleoſis utendum, ut ℞. Oximel. comp. Syrup. de quinque rad. an. ʒ. vi. Decoct. quinq. rad. aperient, fol. Card. bened. Scordii, Pulegii, Veronicæ ℥. vi. Spiritus armon. gutt. viii. hoc tempore mittendus ſanguis, & à brachio, & à pede, ſed in quantitate moderata, & poſt ſeptimum ſyrupum purganda materia Melle roſ. ſol. cum Cræm. tartari, & huic indicationi ultima manus ponenda cum aqua Tetutii per quinque dies ad quantitatem ℔. v. pro omni die.

Quoad ſecundùm providebimus obſtructionibus lienis, & uteri his præmiſſis adjungendo ſequentes Pilulas ℞. Extracti Aloes, Sennæ, Rhaubarbari an. ʒ. ii. Trhociſ. Alhandal. ℈. 1. Gummi Galbani, Armoniaci aceto diſſoluti an. ʒ. 1. ß. Myrrhæ rub. ʒ. 1. Caſtorei ℈. ii. Eſſentiæ Croci ʒ. ß. Croci Martis aperitivi ʒ. ii. Salis Sabinæ, Tamariſci an. ʒ. 1. Olei Succini ℈. 1. ß. Spiritus Cornu Cervi ℈. 1. Olei Macis ℈. ß. cum aceto chalybeate, & Syrup. de Artemiſia q. s. f. pilu. quarum

doſis ʒ. i. ß. ſi autem corpus nimis movebunt, minoranda doſis, quodſi ſuperbibatur Decoctum in Jure Sabinæ Rubiæ tinct. Tamariſci, Citrach. Roſmarini, Salviæ melioris erunt efficaciæ; Extrinſecus applicandum Ceratum lieni ex Armoniaco vino malvatico diſſoluto, & regioni uteri aliud ex Sagapeno paratum.

Quoad tertium dictis ſuperiùs remediis ſatisfactum erit, & ſatisfaciemus cum ſequentibus.

Quo ad quartum ℞. Pulv. viper. ℈. i. Bezoart. miner. ℈. ß. Salis tart. volat. gr. viii. vel in ejus defectu ſalis roſmar. ℈. i. m. f. pulv. accipiendus cum Syrupo cinam. ex deſcript. Quercet. ad Cochlear. unum, vel ad unum, & ſemis; his ſanguini optima craſis conciliabitur, & humorum auſteritas emendabitur, quod facilius præſtabit, ſi dicto Syrupo, Antim. tinct. ad ℈. ß. addatur, omni quinto die purgandum erit cum pilul. de Sagapeno Quercet. & hoc remedio continuandum erit per viginti dies, quo ultimæ indicationi ſatisfactum quoque erit, & ſatisfiet huic, aliiſque duabus ſuperioribus cum vino, quòd futuro Autumno parabitur cum rad. Ireos, Acori, Rubiæ tinct. Gentianæ, Tamariſci, & Foliis Cetrach. Agrimoniæ, Quinq. folii, Geniſtæ, Abſynthii, Sabinæ, Pulegii, Chalaminthæ, Majoranæ, quæ omnia in ſacculo indantur pro quantitate vini componendi, & ſuſpenſum detineatur in dolio, quòd erit bibendum prima vice in paſtu ad ℥. v. quodſi per hæc remedia dicta ſymptomata non cedant, Chalybeata uſurpanda, & præcipuè Crocus martis cum Antimonio diaphoretico, & ſale tartari volatili, & Cornu Cervi uniendus, & medicamentum componetur omnes indicationes adimplens, quòd faciunt etiam hiboli ℞. Mitridat. ℈. i. Olei Cariofil. Macis an. gutt. iii. Charab. gutt. vi. Spir. fuliginis gutt. iiii. m. & pro tali appetitu extinguendo Portulacam ſæpè edat. Victus ratio ſit optimi ſucci, & ad calidum vergens.

CONSULTATIO XL.

De Siti continua, & inextinguibili.

PAtiens ætatis annorum triginta quinque, temperamenti calidi, & ſicci, vulneratus fuit ictu ſclopeti in ſpatula, vulnus in fiſtulam degeneravit, & brachium movere etiam debiliter poterat, pro quibus decretum fuit exſiccans Decoctum per triginta dies cum conſueto dietæ rigore, & ſudoris excitatione. In fine ſitis adeò vehemens eum excepit, ut à potu ſe temperare non poſſet, & maximè quia loquendi facilitatem impediebat, & ſummum virium languorem, ac paſſionem quamdam in ventriculo inferebat, quæ omnia demulcebat potus copioſus; hujuſmodi ſitis poſt Decoctum conſuetum perſeveravit cum appetitus proſtratione. Aquam Villenſem, ſerum caprinum, ſuccum hordei, multaque alia medicamenta refrigerantia, & humectantia pro hujus ſymptomatis ablatione exercuit, ſed incaſſum. Sitim poſt Decoctum, (tempore medicamentorum excepto) vino extinguere curavit, nunc febris lenta ſupervenit, cum determinatis, & diſtinctis acceſſionibus ad intermiſſionem numquam accedens, corpus ex ſui natura gracile magis exſiccari cognoſcitur.

Sicuti ſitis naturalis à moderata exſiccatione, & corrugatione fibrarum interioris tunicæ ventriculi pendet, & etiam ſitis illa Palati propria, & quæ quotidie in ſolidorum maſticatione contingit ad potum nos invitans, à ſola exſiccatione, & corrugatione fibrarum linguæ provenit, ex eo quod ab alimentis ſolidis abſorbetur non ſolùm ſaliva actu humectans linguam, ſed etiam illa in vaſis ſalivalibus contenta, dum motu maſticationis, accelerato ejus exitu tota transfunditur in oris capacitatem, ubi à cibis maſticatis tota excipitur, quapropter humectante neceſſariò deſtitutæ fibræ linguæ, cum earum ſiccitate, & corrugatione ſitis oritur, utramque ſitim à ſiccitate, & contractione fibrarum oriri, ejus ſedatio à potu humectante, quo ſiccitas tollitur, & laxitas inducitur planè demonſtrat; Sic ſi intenſè fibræ ventriculi exſiccentur, & corrugentur intenſa oritur ſitis, prout evenit noſtro Patienti ab exſiccante Decocto, cui facilè fuit prædictas fibras pro temperamento calido, & ſicco ex ſui natura ſiccas, intenſiori ſiccitate afficere, qua in continua corrugatione detentæ ſitim etiam continuam pariunt parvam modificationem ſuſcipientem à frequenti potu, coarctatis à nimia ſiccitate ad extremum poris fibrarum, itaut non permittatur ingreſſus in earumdem ſubſtantiam corpuſculis humidis potus, & ea modificatio ſitis, quam potus infert, ſtatim tollitur ab aucto in ventriculo calore à vini potu, quo continuò ſitim extinguere curat, huic incrementa diſponuntur, & ſiccitati gradus adduntur ab eodem calore humidum ſtatim diſſolvente.

Ad ſitim conducunt vapores ſalſi à bile elevati in effervеſcentia ejus, cum ſucco Pancreatico in inteſtino duodeno, quæ licèt ob humiditatis incraſſationem factam à medicamento exſiccante reddita fuerit craſſa, & iners, concentrato ſpiritu volatili ejus in craſſitie, attamen in dicta efferveſcentia volatilizatæ particulæ aliquæ ſalinæ aſcendentes ad ventriculum, corrugationem inducunt, & ſiccitatem augent cum ſiti.

Ab eodem calore, & bile acidum ventriculi volatile, vel mortificatur, vel diſſipatur, præterquamquod ſiccitas fibris impartita corripuit etiam glandulas ventriculi, itaut diminutis in mole, & coarctatis eorum poris, non ſuſcipiant debitam quantitatem humoris pro præparando fermento neceſſario, vel ab eadem ſiccitate, & calore corrupto fermento proprio dictarum glandularum, depravatur etiam præparatio humoris fermentativi ciborum, ex quo non ſolùm appetitus proſtratio, ſed etiam imperfecta chyli elaboratio, non volatilizatis ejus particulis, ſed in craſſam, & fixam pultem degenerantibus, cui non opitulatur efferveſcentia bilis cum ſucco pancreatico, cùm ob craſſitiem, & lentorem ejus iners evadat ad debitam efferveſcentiam inſtituendam, prout ſuperiùs dicebam. A craſſo chylo, craſſus ſanguis, & bilis pariter craſſa hoc vitium corrigere non valet, hinc non ſolùm glandulis Parotidibus ſerum craſſum ſubminiſtratur, unde ſaliva craſſa impotens fibras linguæ humectare, quia inhabilis tranſire per ejus poros, unde ſitis augetur, ſed etiam glandulis ventriculi pro elaboratione humoris acidi fermentativi, cum iſtius depravatione, vel abolitione dum ob craſſitiem non recipitur intra glandulas humor, & receptus ob reſiſtentiam à craſſitie impartitam ritè non elaboratur.

Aliquæ particulæ craſſiores ſanguinis, vel alterius humoris in vaſis alicujus partis relictæ obſtructionem pepererunt, & ibi humor detentus qualitate fermentativa, & volatilitate acquiſita ſuperato obſtructionis impedimento, ſanguinique mixto efferveſcentiam ibi excitat maximam, inordinatamque, ſed lentam, quia fermentum debile, & maſſa ſanguinis ſpiritu privata cum craſſitie non eſt apta ad efferveſcentiam violentam ſuſcipiendam, & cùm impedimentum obſtructionis ſuperatum non tollatur auferendo materiam, ſed ſolùm hanc perterebrando, ideò hæc priori ſtatui ſe remittens impedimentum renovat, à quo humoris ab impedimento ſtagnantis alteratio ad qualitates ſupradictas, à quibus ſuperatur impedimentum, & modo dicto renovatur efferveſcentia febrilis periodica, cui exiſtimo conjunctam eſſe hæcticam ob diſpoſitionem naturalem per temperamentum calidum ſiccum, & gracile, & ob craſſitiem ſanguinis excrementis multis coinquinati, ob depravatam chylificationem, quibus ad fermenti naturam exaltatis continua fermentatione continuam inducunt efferveſcentiam, & cùm non poſſint ob ſanguinis craſſitiem ab eo ſeparari, continua eorum præſentia febrem continuam lentam efficiunt, eo modo, quo hæctica primi gradus efficitur, cùm ſemper ſit eſſentialiter conjuncta lentori, & craſſitiei ſanguinis, ad quod demonſtrandum ſuperſedeo, ne conſulentis officium tranſcendam; ſed quod id mihi efficacius oſtendit, eſt ſiccitas ventriculo habitualis facta, unà cum calore, ab immoderato vini potu in eo impreſſo, à quibus fermentum, ſeu temperamentum naturale eſt alteratum ad ſiccitatem, & caliditatem, in habitu marcorem quemdam in ventriculo inducentem; ab hujuſmodi temperie, ſeu fermento, ſanguis circulans copioſè per ventriculi ſubſtantiam incaleſcit, & ad majorem efferveſcentiam ſuſcipiendam in corde diſponitur, unde febris continua, non aliter, ac in Pthyſi à Pulmonum flaciditate, hæctica conjungitur, per ſolam fermenti, ſeu temperamenti illorum depravationem, ſanguinem ad indebitam, præternaturalem, & continuam efferveſcentiam diſponentem quodcum-

que

que ſit hoc meum cogitatum ſolidis fulcitum rrtionibus apud me, aliorum tamen judicio ſubmitto.

Ad tollendos ergo hos affectus, febris putrida eſt ſedanda, tam per ea, quæ motum effervescentiæ cohibent, quàm per aperientia obſtructionem, quæ febris cauſam tollunt, ſecundò hæcticæ latenti ſubveniendum lentorem ſanguinis, & bilis, corrigendo, necnon fixum, & habitualem, ventriculi craſim calidam, & ſiccam, atque præternaturalem ad contrariam ducendo, quo ſiti ſatisfactum quoque erit, dubitandum autem eſt de certo remediorum exitu, cùm à morbo longo habitus ex ſui natura gracilis ſit enervatus, & etiam quia ventriculi temperies, & ſanguineæ maſſæ ſtatus à naturali maximè diſtant.

Leniter ergo purgato corpore cum Caſſia, vel Manna acrioribus medicamentis prætermiſſis ratione febris putridæ, & motus inordinati ſanguinis, ſecetur vena pro ratione virium ægrotantis; primam indicationem adimplebimus cum emulſionibus ſeminum melonum ex extractis cum aqua Centauriæ min. addito etiam ſpir. vitriol. dulcificato ad gratam aciditatem, deobſtruentia tempore majoris intermiſſionis exhibenda ſunt temperata, ne ventriculi temperies calida, & ſicca augeatur, unde Jus alteratum paretur cum Decoctione agrimoniæ, quinque folii, radicum graminis, cicorei, gentianæ, addito ſpiritu vitrioli dulcificato, interim utatur pro ventriculi ſiccitate, & caliditate, & marcore corrigendo ſucco hordei diſſoluto cum aquis deſtillatis ex carne contuſa cancrorum fluviatilium, Ranarum, & limacum, parùm, & ſæpè deglutiendo, & quod melius erit eorum contuſo diſſoluto in jure, vel in aqua; Lac vaccinum deſtillatum cum foliis Malvarum, & Boraginis ſit pro continuo potu, foveatur exterius ventriculus cum ſpongia imbuta Decoctione Malvarum, Altheæ, Pſylii, Boraginis reiterata purgatione pro neceſſitate, & juxta ſigna concoctionis. Si datum fuerit putridam febrem ſubjugare, obſervandum eſt, an lenta febris perduret ſine manifeſta acceſſione, & tunc de Hæctica certiores erimus, pro eaque extirpanda dimicandum, ſi verò febris omninò cedat, ventriculo ſuccurrendum primò lacte Aſinino ad ℥. vi. & augendo quantitatem pro ejuſdem tolerantia per quindecim dies, poſteà utendum lacte vaccino ad ℥. v. cum aqua ſupra dicti extracta è carnibus contuſis, vel Ranarum, vel Cancrorum, vel Teſtudinis, quæ remedia etiam opportuna erunt, ſi febris hæctica appareat, ſed eiſdem utendum cum extracto Gentianæ ad ℨ. ß. cum ſpir. Cornu Cervi gutt. vi. redacto in formam boli pro correctione craſſitiei ſanguinis. Victus ſit frigidus, & humidus, & maximè nutritivus, ut ſunt extractum carnium ad formam deſcriptam à Riverio in tractatu de Hæctica, unà cum Pane martio ibidem deſcripto, & hæc ſufficiant pro præſenti Conſultatione.

CONSULTATIO XLI.

De Ciborum avverſione, nauſea, & vomitu præcedente dolore gravativo, unà cum læſa deglutitione ſolidorum, & liquidorum.

Ex transmiſſa Relatione manifeſtum fit hunc Patientem naturaliter debilem ventriculi conſtitutionem ſortitum fuiſſe, cum frequenti vomitu moleſtatus fuerit, cum expulſione materiæ viſcoſæ, & aqueæ primò acidæ, deindè amaræ, certum indicium ventriculi à naturali officio perfectæ concoctionis alimentorum aberrantis, cùm enim à primordio generationis fibras contraxerit laxas à nimio humido, eis tanta non ineſt vis, ut pars craſſior alimentorum expellatur pro hoc robuſtiori contractione indigens à fibrarum laxitate non permiſſa, quapropter ob diutinam moram ejuſdem portionis craſſæ, ſal fixum in ea præcipuè contentum ſuſcipiens fluorem totam acidam reddit; cùm ſal etiam commune per fluorem aciditatem occultam in eo latentem manifeſtet, ita alimenta liquida, & ſolida per aliquod tempus reſervata aceſcunt, portio dictæ materiæ craſſæ contrahens hanc qualitatem acidam, moleſtiam ventriculo infert cum irritamento, hic excitatur ad ejus expulſionem per vomitum, unde materia primò ejecta eſt acida, & quia, in tali conatu dictæ expulſionis, bilis ad ventriculum ex inteſtino aſcendit, ideò materia ultimo loco per vomitum expulſa amara eſt: hujuſmodi fibrarum laxitas à frequenti, & copioſo aquæ refrigeratæ nive, & etiam conglaciatæ potu facta fuit major, unde vomitus frequentior, & diuturnior ob dictam cauſam cum nauſea, & inappetentia ciborum, ex eo quod ventriculi fibræ nimis laxatæ ad eam corrugationem non reducuntur, quæ eſt neceſſaria ad famem excitandam, quando vellicantur ab acido, præterquamquod ejuſdem ventriculi calore debilitato à frigido contrario, inertique reddito ad acidi præparationem, ad quam aliquo modo concurrit volatilizatione, hoc fixum remanet, & redditur per hoc tam ineptum ad alimentorum præparationem, quàm ad illam vellicationem, in qua fames fundatur, ulteriùs à nimio humido fibrarum acidum ita retunditur, ut his pro ſtimulo inſervire non poſſit, & quia inter villos membranæ ventriculi remanet ex depravata alimentorum digeſtione materia, quæ facilè putredinem, vel malam qualitatem huic ſimilem ſuſcipit, talis materia ab alimentorum præſentia commota illam excitat moleſtiam in fibris ventriculi, ſimilem illi ab alimentis putridis ventriculo impreſſam, qua ad eorum ſubitam expulſionem commovetur, unde avverſio ad quælibet alimenta.

Vomitum præcedit dolor gravativus ob flatus à materia prædicta putreſcente elevatos diſtenſionem ventriculi cum gravedine inferentes, vel quia mala qualitate ſive acredine talem moleſtiam pariunt, qualem copia materiæ incutit.

Ab eiſdem cauſis laxatæ œſophagi fibræ naturaliter molles inducta in eis quadam quaſi Paralyſi, deficit in eo motus contractionis neceſſarius ad deglutionem expeditam, unde alimenta nonniſi cum difficultate degluttiantur, quantum autem valeat aquæ frigidæ potus à patiente noſtro frequenter exercitatus ad relaxandum ex conſideratione, quòd ſpiritus à frigido, vel mortificentur, vel repellantur, facilè comprehenditur, ſicuti etiam certum fit à ſpiritibus hoc modo affectis fibras laxari, ut motu priventur, cùm è contra ex eorum influxu copioſo pars in contractione quadam, & velut inflatione detineatur, & non ſolùm fibræ humidas aquæ particulas imbibendo, ſed etiam à ventriculo aliquas exſugendo laxitatem morboſam, & paraliticam ſibi pararunt.

Deducimus ergo ex cauſarum indagatione fibras ventriculi eſſe exſiccandas unà cum eis œſophagi, ſimulque illius temperiem nimis humidam eſſe corrigendam.

In quo exequendo, erit difficultas ob inveteratam diſpoſitionem, & major reddetur à Paralyſi œſophagi, à qua Mors ſæpè fuit inducta.

Expiato ergo in primis Ventriculo, vel Vomitivo ex Sale vitrioli, vel alio purgante proportionato unà cum præparantibus adæquatis, ſanguinis miſſione prætermiſſa, cùm nullum locum habere videatur in his affectibus, Aqua Tetutii exhibenda per novem dies, vel decem more ſolito præmiſſo convenienti vehiculo, poſteà exhibendum jus Columbi, in cujus ventre reponantur Ligni Saſſafras, Viſciquercini, Salſæ, cum rad. Acori, Zinziberis, & granis Cardamomi, cum foliis Abſynthii, Petroſelini, Fœniculi, Roſmarini, præmittendo bolum ex therebentinæ ℨ. ß. Extract. baccarum Juniperi ℈. I. Balſami Peruviani gutt. vi. per viginti dies in hoc perſeveret, poſteà utatur per menſem Pulvere Viperino ad ℈. I. cum ℈. ß. Antimonii diaphor. in Conſerva florum roſmarini, vel cum ſucco Abſynthii condenſato ſuperbibendo ℥. ii. Aquæ alicujus antipopleticæ, vel antiparalyticæ deſcriptæ à Querceтano, & Mynſichit; Ante cœnam capiat ℨ. ß. Confectionis paratæ ex ſpecier. Diamoſchi, Diambræ, Aromat. roſ. Diatrion pipereon an. ℨ. I. cum ſufficienti quantitate Sacchari diſſoluti in aqua florum citri, vel in ſuperius dictis Antipopleticis, per diem ſequenti utatur Lambitivo. ℞. A. quæ totius citri, Meliſſæ an. ℥. iii. Theriacalis ℥. I. Spirit. vini aromat. cum nuce moſcata, macis, & Cinam. ℥. I. vel cum Aqua vitæ Mathioli, Elixir prop. an. ℨ. I. ß. Confect. ex Hyacintho ℨ. I. Salis Abſynt. Roſmar. an. ℨ. ß. cum Syrupo de Cinam. ℥. ß. & Cortic. citri ℥. I. f. lambitivum. Exterius roborandus Ventriculus cum Cerato ex Maſtice, & Tacamacca, & in paſtu

bibat

bibat primo loco cyathum vini medicati cum ligno lentiſci, & Viſcoquerc. Baccis Juniperi, foliiſque Abſynthii, Roſmarini, Meliſſæ, Rutæ &c. ſervata optima victus ratione.

CONSULTATIO XLII.

De dolore, & anxietate ventriculi à cibo.

REligioſus temperamenti calidi, & ſicci ad aduſtionem vergentis, ætatis annorum triginta, ſtudiis maximè, & intensè addictus, de dolore ſtomaci anno præterito conqueri cœpit, qui à cibo multum exacerbatur cum anxietate, ut loco ſtare neſciat, in hoc ſtatu maximo afficitur mœrore, & à flatibus, ædeò gula intumeſcit, ut quandoque difficilis reddatur reſpiratio; his adjungitur obſtructio in Meſenterio, & pulſatio arteriæ, tactu & viſu ſenſibilis circa ejuſdem regionem.

Naturalis hujus Patientis temperies ad calidum, & ſiccum, cum aduſtione vergens manifeſtum facit in ejus ſanguine partes ſulphureas inflammabiles redundare, & à continua efferveſcentia ab intemperie immoderatè calida excitata plures aduſtionem pati, quarum naturam à ſulphureis particulis non aduſtis differre cenſeo, ſicuti etiam pro certo ſtatuendum eſt à ſpirituum (ob ſtudii aſſiduitatem) in ſanguine diſſipatione, ſalinas ejus partes magis, & in copia exaltatas fuiſſe, deficiente moderatore ſpirituoſo eas ſub jugo detinente, itaut ſenſibilis in eo reddatur earum actio, quæ priùs ſupprimebatur, à ſpiritu balſamico modificata; ex aduſtis particulis ſulphureis, & ſalinis exaltatis per mixtionem fit unum acre, per quod tota maſſa ſanguinis acredinem concipit, & ad fermentandum immoderatè diſpoſitionem contrahit, cùm tale mixtum ſit ſanguini extraneum, eo quod excrementi naturam ſuſceperit, & per efferveſcentiam volatilitatem acquiſierit, qua fermenti conditionem ſuſcepit, maſſam ſanguinis plus juſto fermentare facientem, ſed citra febrilem efferveſcentiam: Hinc eſt, quod à cibi fermentationem in ventriculo excaleſactus ſanguis in arteriis, & venis per ejus ſubſtantiam raptantibus efferveſcit ſupra modum naturalem, unde concepto quodam impetu, ab hoc arteriarum extremitates glandulis tunicæ interioris fixæ aperiuntur, & magna copia ſeroſi laticis ſulphurei ſalſi de natura ſupradicta ſanguis participantis, in eas, & cavitatem ventriculi diffunditur, à cujus acrimonia laceſſita membrana ejuſdem ventriculi dolorem ſentit; huic conferunt reliquiæ alimentorum in villis membranæ ventriculi reſidentes; quæ à calore partium adjacentium ad auſteritatem ductæ, & ad acredinem excedentem, poſteà alimentis aſſumptis commotæ pungendo membranoſam ſubſtantiam dolorem augent.

Ab eadem ſanguinis efferveſcentia elati vapores acres, & membranæ exteriori, & mediæ carnoſæ impreſſi vellicatione pungunt, eam inferendo moleſtiam, per quam anxius redditur patiens, cujus anxietas augetur, quando dicti vapores orificium ſuperiùs attingunt, & tractis in conſenſum nervis cardiacis, eam compreſſionem inducunt, quæ mœrorem facit.

Hujus efferveſcentiæ opera fermentatio alimentorum facta major; elevantur etiam vapores in magna copia, qui œſophagum diſtendendo, gulæ intumeſcentiam pariunt, à qua compreſſa aſpera Arteria ſpirandi difficultas oritur; & ab hac fermentatione valida unà cum dolore fibris ad contractionem determinatis exitus alimentorum acceleratur non perfecta adhuc concoctione, unde craſſæ particulæ aliis ſubtilioribus commixtæ, craſſiori ſanguini pro materia inſerviunt, & aliæ in maſſa ſanguinea ex aduſtione præparantur in humorem acrem ſupradictum à craſſis obſtructiones in meſenterio, & aliquorum ramorum arteriæ Pancreatici infixæ, unde pulſatio arteriæ in ventre, dum poſito impedimento advenienti ſanguini arterioſo per obſtructionem, hic cogitur retrocedere in cæliacos ramos; unde ſanguis adveniens, & alter retrocedens in occurſu ſe invicem impedientes arteriam diſtendunt, & majorem pulſum, quàm ei naturaliter conveniat edere cogunt, vel arteria ſubtus habet partem ab obſtructione induratam, quæ cùm reſiſtat ſuo motui, hujus vis tota dirigitur in partem exteriorem arteriæ, quapropter hæc magis diſtenditur, & ejus pulſatio major fit, ut oculis etiam appareat.

Ad extirpanda hæc ſymptomata conducet correctio Maſſæ ſanguineæ per dulcificantia, & ejus efferveſcentiam modificantia, unà cum totius refrigeratione, mundatis priùs primis viis ab humorum redundantia; Dolor erit leniendus, & anxietas auferenda, quod pariter fiet cum prædictarun indicationum ſatisfactione, partim cum Anodynis, & Carminativis. Ultimo loco obſtructiones tollendæ, & partes affectæ corroborandæ.

Quæ omnia obtineri poſſe ſpero ſtante virium robore, & ætate florida cum optima diſpoſitione ad optima remedia exercenda.

Mundato ergo Ventriculo, & primis viis, per adæquatam humorum purgationem, & ſanguinis miſſionem, non ſolùm à brachio, ſed etiam à venis hemorroidalibus, pro majori deterſione ventriculi per ſeptem dies exhibeatur aqua Noceræ dejectoria cum Mele roſ. ſol. ad ℔. iiii. omni die, poſtea ſuccis ſequentibus per decem dies utatur. ♃. Succi Agrimonii, Acetoſellæ, Boraginis an. ℥. I. Decoct. rad. Graminis, Ari, Taraxaci, fol. Borag. Epaticæ, Epithimi, Linguæ cervinæ ad ℥. vi. Tinct. tart. ℈. I. ß. m. præmittendo pulverem ex ſpeciebus Santal. & Diamargarit. frigid. an. ʒ. ß. Omni tertio die purgetur cum Decoct. Epithimi Meſue. Ad obſtructiones auferendas Tartaro chalybeato utatur per quindecim dies cum Decoct. rad. Graminis, Quinquefolii addito Syrup. de Cicorea cum Rhaub. Ultimo loco uſurpandum lac Aſininum deſtillatum ad ℔. I. per viginti dies cum ſequenti Pulvere. ♃. Oculor. cancr. præp. ʒ. ß. Margarit. præp. ℈. I. raſuræ eboris ℈. I, ß. Coral. præp. Antimonii diaph. an. ℈. ß. m. Æſtivo tempore Balneum aquæ dulcis exerceat, & Aquam Villenſem eodem tempore per decem dies aſſumat mane, exercendo balneum poſt meridiem Ventriculus corroboretur cum ſpecifico ſtomatico Poterii, quod conſtat antimonio Diaphoretico, & Margaritis. His correſpondeat optima victus ratio, omnia aromata fugiendo, & alimenta craſſa: Vinum ſit œlighopharum, & ſtatim à prandio cyathum aquæ fontis, vel Noceræ bibat, à ſtudio intenſo, & continuo abſtineat, & poſt cibum omninò fugiat.

CONSULTATIO XLIII.

De motibus convulſivis à cibo.

REligioſa annorum viginti temperamenti calidi, & humidi menſium diminutione laborans poſt cibum motibus convulſivis tam immaniter opprimitur, ut à multis ſociis detineri non poſſit, cum concuſſione omnium membrorum, & facultatis animalis læſione, & etiam cordis, dum nihil ſentit tali oppreſſa ſymptomate, & pulſum parvum, ac inæqualem tunc temporis habet.

Nervorum genus affici in hac Patiente evidenter oſtendunt motus convulſivi, & concuſſiones, ac contorſiones totius, dum niſi à nervis tales motus fieri poſſunt, & cum poſt cibum eveniant, ab hoc determinari nervos ad tales motus ſine errore deducere poſſumus, non quia cibi ex ſui natura valeant efficere tales motus, eò quia non ſunt conditionis pravæ, nec irritativæ, unde ſequitur ſolùm hos movere materiam irritativam in ipſis nervis congeſtam, & quieſcentem, & hanc credere licet eſſe portionem excrementorum in maſſa ſanguinea congregatorum à menſium ſuppreſſione, quæ à continua ſanguinis fermentatione exaltata ſunt in fermenta præternaturalia, quorum ſubſtantia à nutrititio ſero, ſucci nervoſi materia abſorpta cum hoc ad nervos deducitur, & in eis ventriculi, & fibris membranoſis ejus depoſitatur, & quamdiù cum aliis partibus dictum ſuccum componentibus mixta manent dicta fermenta innoxia evadunt, commota verò, & diſgregata ab alimentorum fermentatione, vel calore, irritando, vel efferveſcentiam inordinatam in dicto ſucco nervos ventriculi, & fibras ejus membranoſas irrigante inducendo, prout in Conſultatione ſexta determinavi, convulſivos motus pariunt, qui à ventriculo incipientes toti nervoſo generi communicantur, dum efferveſcentia in fibris nerveis ventriculi incœpta per partem poſt par-

tem accenditur in origine nervorum, ibique excitata etiam in ſucco nervoſo meditullium cerebri irrigante, hujuſmodi efferveſcentia, ab hoc in totum derivatur facili negotio, cum probabile ſit in tota maſſa ſucci nervoſi adeſſe particulas facilè fermentativas, & ad efferveſcentiam inducendam aptas ejuſdem naturæ cum eis in ventriculi nervoſis partibus præcipitatis, quibus etiam deficientibus facilè eſt motum inordinatum conceptum à ſpiritibus in ſuo emporio exiſtentibus, omnibus nervoſum ſyſtema colentibus communicari, ab eodem inordinato motu ſpirituum in cerebro omnes facultates animales abſciſſæ ſunt.

In hoc affectu duo veniunt conſideranda, primò quid agendum ante, & in ipſo accidente, ſecundò pro præſervatione; Ante exhibenda, quæ ſuccum nerveum rectificare valent, ejuſque efferveſcentiam prohibere. In actu paroxyſmi diſſipandus humor irritans, & fermentans, atque revellendus aliò. Pro præſervatione menſes movendi, tamquam radix morbi, ſecundò ſuccus nerveus, & ſanguis rectificandus, ultimò Ventriculus, & nervorum genus corroborandum ob malam diſpoſitionem, quam facilè contrahere potuerunt à frequenti invaſione accidentis.

Quibus ſatisfacere ſpero, cùm totalis non adſit menſium ſuppreſſio, unde cauſa ſupprimens diminuta apparet, ideòque facilè ſuperabilis.

Ante cibum per horam capiet ſequentem bolum. ℞. Diaſcordii ʒ. ß. Salis ſuccini gr. iiii. Bezoartici Jovialis gr. viii. Salis Cranii gr. vi. Nepenthes gr. I. ß. m. f. b. ſuperbibendo aquam lumbricor. Papav. errat. & Peoniæ an. ℥.ii. & poſtquam è lecto ſurrexerit uſque ad horam prandii capiat per cochlearia, & per intervalla de ſequenti Lambitivo. ℞. Spirit. Vini ℥. I. in quo infuſa fuerint ſem. Paſtinacæ Sylveſtris contuſ. ℥. I. & Baccæ Sambuci ʒ. ii. itaut ſpiritus ſupereminеat tres digitos Aquæ theriacalis ℥. ß. Cinam. ʒ. vi. Aquæ Meliſſæ ℥. iii. Tinct. Caſtorei ʒ. ß. Fæculæ Brioniæ ℈. ß. Coral. præp. ʒ. ß. Conſ. ex Hyacintho ſ. o. ʒ. I. Nepentes gr. iii. Syrupi de cort. citri ℥. I. m. In actu accidentis ſuffumigia Hiſtericis appropriata exerceantur, unà cum frictionibus, & ligaturis dolorificis, & cucurbitis ſiccis partibus inferioribus applicitis.

Pro præſervatione, facta purgatione univerſali cum ſanguinis miſſione à pede, & brachio, quæ menſes movent adhibenda, in quem finem ſequentes præſcribo Pilulas. ℞. Extracti Aloes ℈. I. Eſſentiæ croci ℈. ß. Croci martis aperientis gr. xv. Salis Sabinæ, Roſmarini an. ℈. ß. Succini gr. vi. Tinct. Caſtorei, Antimonii an. gutt. x. cum Aqua artemiſiæ f. b. ſuperbibendo ℥. vi. Decoctionis Ari, Rubiæ tinctorum, Zedoariæ, fol. Sabinæ, Artemiſiæ, Dittami cræticì, in qua diſſol. ſal. tart. Chalyb. ℈. ß. & omni tertio die purgetur cum Pil. Succini Cratonis, & de Sagapeno Quercetani ſimul mixtis continuando per viginti dies, poſteà rectificandus ſanguis, & ſuccus nerveus, in quem finem ſervient Antimonialia omnia, & tartarea ſpaſmodicis unita pro ſucco nerveo, & cum eis, quæ urinam movent, conſtat enim experientia nervorum affectus plerumque per diureſim terminari. ℞. Ocul. cancr. Antim. diaph. an. ℈. ß. Bezoartici Jovialis gr. vii. Salis cranii humani ℈. ß. Roſmar. gr. xv. Succini gr. vi. m. exhibeatur cum bibendo lactis Aſinini deſtillati ℥. viii. cum ſpiritu ſalis armoniaci ℈. ß. vel fiat Bolus ex Extracto ligni Coryli, Viſciquercini an. ℈. I. Ungulæ Alcis Cranii humani an. ℈. ß. Salis urinæ volatilis gr. viii. m. Ultimò corroborabitur Ventriculus cum Conſerva totius citri ad ℥. ß. addito ſale Abſynthii ad ℈. ß. & ſpecierum arom. roſ. ℈. I. Victus ratio dirigenda relinquitur à Medico aſſiſtente.

Appendix.

Hæc Patiens, neſcio quo inſtinctu, Aquam in prandio ſemper bibere incœpit, & hujuſmodi accidentia non ſupervenerunt, unde continuo ejus uſu libera evaſit, quærebatur, an Vinum eſſet cauſa horum ſymptomatum, reſpondebatur, quod cùm Vinum non avverſetur, nec moleſtiam in eo aſſumendo perſentiat, prout ipſa aſſerit, imò jucunditatem in eo bibendo percipiat, nec vomitum excitet, vinum non eſſe cauſam effectivam hujus ſymptomatis; nam ab alimentis, & potu, cui avverſionem naturalem habemus, ſi ſumantur, poſſunt excitari hujuſmodi ſymptomata, ſed in eorum aſſumptione moleſtia perſentitur, & vomitus ſubſequitur nec jucunditas percipitur; ex quo aſſerebam vinum eſſe ſolum cauſam excitativam ob ſuas partes volatiles & ſummè mobiles, quibus valet ſuccum nerveum vehementer agitare, & ſuis particulis ſulphureis efferveſcentiam in eo excitare, materiamque morboſam ſucco nerveo latentem ſuorum ſpirituum perturbatione agitare, ac perturbare, unde dictorum ſymptomatum inſultus modo explicato; & quia aqua talem efferveſcentiam, & materiæ agitationem impedit, huic ſymptomati remedio fuit, à quo dicta in explicatione cauſarum comprobata manent.

CONSULTATIO XLIV.

De cruditate nidoroſa.

JUvenis annorum vigintiquinque, temperamenti calidi, & ſicci, & ſummè billioſi, à multis annis, de dolore ſtomaci conqueritur, præcipuè poſt ſex horas à cibo, cum flatibus per os erumpentibus ovorum frixorum, quandoque verò piſcium putridorum odorem redolentibus, plerumque excitato vomitu ſublevatur, rejecta materia craſſa viſcoſa, & ſubtili, aquea amara, alvi ſtipticitas adeſt, tempore æſtatis ſemper febribus tertianis vexatur, præſervationem quærit ab his, & à doloribus.

Bilis animali conceſſa ob multos vitæ conſervationi neceſſarios uſus à naturali conditione exorbitans multorum malorum cauſa exiſtit, prout experitur hic Patiens, in quo volatilis, & ſummè acris reddita à naturali conſtitutione, in hac ætate juvenili, in qua calor nativus ſummum nactus eſt incrementum, ab hujus activitate auctis prædictis qualitatibus magis labefactatur, & ab his facilis paratur bili aſcenſus ad ventriculum contra naturæ intentionem, quæ viam per inteſtina deorſum ei aperuit; ſua enim acredine aucta inteſtini duodeni fibras magis vellicando motum in eis periſtalticum auget, itaut pars inteſtini vellicata ſurſum cum aliquali impetu verſus orificium inferius ventriculi attollatur, in eum bilem expellendo, coadjuvata tali expulſione à ſua fluiditate, & volatilitate; hæc in ventriculum recepta ſuis qualitatibus diſſolventibus alimenta corrumpendo, & acidum naturale ventriculi ſuo ſale lixivio mortificando, cruditatem nidoroſam efficit, de qua patiens conqueritur, odores illos contrahens à ſulphure alimentorum unà cum eorum ſale volatili exaltato, cum quadam aduſtionis ſpecie, in quo etiam conſiſtit alimentorum corruptio, cùm talis exaltatio ſit propria putredinis, ſeparationem ab aliis particulis deſignans, ubi in concoctione, quæ eſt ſpecies elixationis, ſulphurea, & ſalina portio debet aliis intimè uniri.

In hujuſmodi corruptione partes alimentorum diſgregatæ ſimiles, cum ſimilibus coeunt, hoc eſt craſſæ ſimul uniuntur, & pariter ſubtiles, unde in vomitu etiam expelluntur partes iſtæ ſeparatæ, cùm ablatione doloris, excitati in membranis ventriculi vellicatis, & diſtractis ab irritamento iſtarum partium à bile alimenta corrumpente mutuato, & à ſale alimentorum fluorem ſuſcipiente in nimia diſſolutione, acrimoniaque partes, quibus miſcetur perfundente, & quia hujuſmodi acrimoniam, & irritamentum non ſuſcipiunt niſi alimenta reſidua in fine concoctionis, ideò per ſex horas à cibo dolor ſolùm ſe exerit.

Portio verò materiæ viſcoſæ ad inteſtina delata, excrementa ſegregata inviſcando, ea detinet, & præ mora exſiccata, alvi ſtipticitatem producit, & hanc moram longiorem facit, dicta materia ſua craſſitie inteſtinorum fibras comprimendo, & irritantem bilis acrimoniam obtundendo, cum diminutione motus periſtaltici, à quo fæcum deſcenſus coadjuvatur.

Febris excitatur omni æſtate, quia hæc materia craſſa calore tempeſtatis, & à bile ab eodem acriori facta diſſolvitur, ſeu funditur, & unà cum chylo venas ſubit, & poſteà in ramis pancreaticis collecta ſimul, & unita obſtructionem ibi parit, tranſitum pro aliquo tempore præparato ſucco impediendo, ex quo majorem contrahendo acorem, ſuperato poſteà impedimento cùm bile acri, & volatili in exitu à pancreate congrediendo fit præternaturalis efferveſcentia, quæ ſanguini communicatur

nicatur

nieatur non ſolùm per vapores fermentativos ab eo elevatos, ſed etiam per ſubſtantiam dictorum humorum, per venas lacteas ad cor aſcendentem, & ſanguini mixtam.

Unica ergo bilis correctio reſpiciens volatilitatem, & acrimoniam integram horum affectuum dabit curationem, quod facilè futurum ſpero.

Purgandi igitur primò humores in primis viis contenti Caſſia, vel Syrupo de roſ. ſol. ſuperbibendo ℔. iii. vel iiii. Seri caprini depurati, vel Aquæ Noceræ, poſteà præparand. cum jure alterato Cicorei, Endiviæ, Acetoſæ, Sem. citri, reiterato purgante ſuperiùs dicto, & miſſo ſanguine à brachio, poſteà bilis dulcificanda cum ſuccis Boraginis, Malvarum, Cicorei depur. an. ℥. i. cum Aqua hordei, omni tertio die purgationem reiterando cum ℥. ß. Gaſſiæ, & Rhaub. el. ℈. ii. per quindecim dies, poſteà aquis acidulis utendum, vel S. Mauritii, vel Brandolæ in agro Mutinenſi, vel ſpadanis, quæ Januæ aſportantur optimè cuſtoditæ, ut experientia comprobavi, vel horum defectu utatur ſero lactis caprini cum ſpiritu nitri dulcificato. His omnibus peractis utatur pulvere ex ocul. Cancror. præp. ʒ. ß. Marg. præp. ℈. i. Salis prunellæ ʒ. ß. Antim. diaph. ℈. ß. cum tinctura roſ. ℥. ii. his enim bilis, & emendabitur, & fixior reddetur; tempore æſtivo utatur Balneo aquæ dulcis, & fine veris purgationem inſtituat omni anno ſuperiùs deſcriptam ex purgantibus, & refrigerantibus deſcriptis, addito Sale Prunellæ pro febribus evitandis, ad quod faciet mirè Aqua Agrimoniæ ad ℥. iii. exhibita, in qua per horæ quadrantem infuſum fuerit fruſtulum Vitrioli Cypri, ſi per plures dies replicetur, vel fiant acidulæ artificiales juxta modum deſcriptum ab Hoffmano in Clavi Sckrodheriana de aquis Mineralibus, ubi habet modum eis utendi. Victus ratio ſit refrigerans, & humectans dirigenda à Medico aſſiſtente.

CONSULTATIO XLV.

De frequenti Ructatione.

SAcerdos annum agens quadrageſimum temperamenti calidi, & ſicci in totum, frequentibus equitationibus deditus, in magnis caloribus præcedentis æſtatis circa ejus finem correptus fuit inappetentia, cum ſiti, & ructibus adeò frequentibus, ut qualibet hora tam ante, quàm poſt cibum multos expellere conetur cum moleſtia non ſolùm ob difficultatem expulſionis, ſed etiam ob malum odorem illum ovorum frixorum referentem.

Flatus erumpentes cum impetu à ſuperiori orificio ventriculi ructus dicuntur, & hi ſupponunt materiam, à qua elevantur, quapropter de iſtius qualitatibus ſemper participant, itaut liceat à flatuum qualitatibus materiæ, à qua elevantur, naturam cognoſcere. Cùm autem in hoc Patiente frixorum ovorum odorem ructus referant, cruditatis nidoroſæ proprium, hanc in flatus reſolvi judicare poſſumus ſine erroris periculo; & quia hæc cruditas ſupponit pro cauſa bilem alimenta ſecundùm aliquam portionem corrumpentem (ſi enim tota tali corruptione ſubiicerentur, alia adeſſent ſymptomata læſæ ſanguificationis, & nutritionis) modo ſuperiori Conſilio explicato, vel calorem in ventriculo excedentem cujus activitate, & motu inordinato, & perturbato placidus, & quietus fermentationis alimentorum motus depravatur eo modo, quo à bile: ideò colligimus cauſam horum flatuum eſſe bilem in hoc patiente ratione ſui temperamenti abundantem, quæ tempore concoctionis ad ventriculum aſcendens, vel in eo deliteſcens ab alimentorum ingreſſu commota in hæc ſuam vim exerit præternaturali motu fermentationis agitando, unde vapores craſſi elevantur, & ea terminata relictis craſſis alimentorum alteratorum fæcibus in ventriculo ſulphure, & ſale impregnatis, quæ exitum non obtinuerunt (quia ob craſſitiem firmiter tunicæ ventriculi adhærent ſpernendo motum fibrarum, per quem portio alimentorum alteratorum expulſa fuit) hæ à bile magis attenuatæ, & in flatus craſſos diſſolutæ ructuum quantitatem, etiam tranſacta concoctione fovent, cum odore ovorum frixorum ob rationem ſuperiùs dictam concurrit ad hanc ructuum generationem calor excedens contractus à patiente, in equitatione frequenti per magnos calores, cum bili volatilitatem conciliare valeat, qua facilem aſcenſum ad ventriculum ſibi parat, & activitatem augere cum acrimonia, qua alimenta modo dicto alterat, & etiam quia potens eſt ſuo motu perturbato, & violento aucto pluſquam exigat humanæ naturæ conditio exaltare, ſal, & ſulphur fæcum alimentorum cum aliquali aduſtione, & has in flatus reſolvere, ut ructus erumpant cum odore ovorum frixorum.

Has cauſas confirmat inappetentia ab acido eſurino ventriculi mortificato à bile proveniens, & ſitis per ſalinos bilis vapores ad palatum elevatos, & à calore ventriculo impreſſo excitata.

Huic ergo Patienti opem feremus, ſi præmiſſa univerſali Purgatione, & integra deterſione ventriculi bilem minuemus, ejus volatilitate, & acrimonia ablata caloreque attemperato unà cum ventriculi corroboratione.

Purgabimus ergo cum Syrup. roſ. ſol. ℥. v. exhibendo poſt tres horas Aquæ Tetutii, & Villenſis an. ℔. ii. & præparabimus reſiduum humorum cum Decoct. Plantag. Endiviæ, ſempervivi, Roſarum rub. ad ℥. viii. addendo Salis prunellæ ʒ. ß. poſteà reiterabimus ſupradictum purgans; cum eiſdem Aquis, præmiſſa venæ ſectione, volatilitas bilis fixabitur, & acrimonia moderabitur ſucco Plantag. & Ribes, vel Nenupharis depurato an. ℥. i. ß. cum Decoct. radicum Biſtortæ, fol. Poligoni, Portulacæ, Sempervivi majoris, præmittendo bolum ex Diaſcordio ad ℈. ii. & continuabit per quindecim dies; Ultimo loco eidem intentioni occurremus cum ſucco hordei diſſoluto in aqua Portulacæ ad ℥. vi. additis gutt. viii. Spiritus ſalis dulcif. & præmiſſo pulvere ex terra ſigil. Bolo arm. an. ℈. ii. Salis prunellæ tart. vitriol. an. ℈. i. m. Ante prandium ſummat Aquam plantag. cum ℥. ß. Aquæ Penoti aperitivæ, & per quinque horas à cibo emulſionem ſeminum melonum, qua craſſa materia diluetur, & bilis actio diſſolvens temperabitur, & calor moderabitur; Corroborabitur tandem ventriculus cum ſpec. trium ſantal. ℈. i. Maſticis ℈. ß. Vitrioli Martis gr. vi. congruam ſervando dietam, fugiendo omnia calida, & ventoſa prout Medicus aſſiſtens imperabit.

CONSULTATIO XLVI.

De Ventriculi debilitate, dolore ejuſdem, & Hypocondriorum, cum animi defectu, vertigine, dolore capitis, & impotentia ad motum.

CIvis in ætate ſupra viginti tres annos conſtitutus temperamenti calidi, & humidi, texturæ gracilis, & habitus facilè reſolubilis, duorum annorum ſponſus, multus in Venere defatigatus, ciboque, & potu omnis generis ſe replens, languorem ventriculi ſentit cum dolore, quem antea etiam experiebatur, ſed non tàm frequenter, nec cum tanta intenſione, & moleſtia, nunc copioſus vomitus materiæ craſſæ matutino tempore frequenter apparet, ſæpè etiam dolores in ventre, aliquando circa umbilicum, & lumbos eum cruciant, per flatus quandoque mitigantur, quandoque non, & tunc ad multos dies perdurant, ex aliqua etiam applicatione, & paſſione Vertigini ſubjacet, quàm præcedit animi defectus, in quem aliquando incidit nullo ſubſequente motu vertiginoſo, dolore capitis aliquando conturbatur, maximè præcedente aliqua applicatione, & quando calore inſolito, vel frigore caput afficitur, impotentia ad motum adeſt hinc ab uno menſe.

Immoderatum Veneris uſum omnes facultates corporis labefactare plus certo ſe manifeſtat tam eis, qui illi nimis luxurioſè indulgent, quàm Medicis, quorum curæ committuntur, unde inter ſanitatis conſervantia moderatum Veneris uſum repoſuerunt, ſicuti inter morborum cauſas immoderationem in dicto actu recenſuerunt, cum à tali exercitio ſpiritus, & ſanguis diſſipari abundanter detrahant corpori univerſo eam portionem neceſſariam ad perfectas operationes, quarum inſtrumenta, & materia ipſi exiſtunt, cum earumdem labefactatione, & enervatione, idcirco evenit, quod prædictus Patiens ex errore multiplicati coitus inciderit in ventriculi languorem, cum depravatione concoctionum huic parti dicatarum, ob diſſipatos ſpiritus, & ſanguinem,

non

non ſolùm ventriculi nutritioni inſervientes, & quibus deficientibus languor ſuccedit in eo, ſicuti ab omnibus partibus ſentitur per alimenti ſubtractionem, ſed etiam ad fermenti proprii præparationem concurrentes, cùm ab his materia ſuppeditetur pro hujus elaboratione integra, & volatilitatis ratio, eidem à dictis ſpiritibus impertiatur pro integra perfectione, quare per iſtorum deficientiam fermentum ventriculi in parva quantitate elaboratur, cum volatilizationis defectu, & omnium imperfectionum acquiſitione, à quibus imperfectæ concoctiones determinantur cui adde, quod ſanguinis maſſa ſpiritu depauperata, nec calorem, nec motum adæquatum ſortitur, ad excitandum fermentum præparatum pro exercitio operationum, & ex hac motus ablatione, vel diminutione ſequitur debilitas ejus in operando; ita enim ſe habet ſanguis in corpore humano, ſicut Sol in Mundo, qui ſuo motu, & calore mixtorum fermenta excitando, illorum operationes coadjuvat, ſic ſanguis circulando per partes ſuo motu, calore, & ſuis effluviis, earumdem fermenta excitat, & ad operandum invitat.

Ex his omnibus ſanguini advenientibus ob immoderatam Venerem, facilitas colligitur labefactationis ventriculi ex ſui natura debilis; quibus adjungere audeo, quòd larga, & continuata ſeminis profuſio, non per ſolam conſumptionem ſpirituum, & ſanguinis, languore partes contaminare valet, ſed etiam hac ratione, quod in ejus magna profuſione aufertur toti corpori fermentum, quo iſtius operationes perfectiùs eduntur, & quo partes ſuæ non ſolùm ſolidæ, ſed etiam fluxibiles magis vivificantur, & hoc fermentum conſiſtit in effluviis ſeminalibus, è vaſis ſemen continentibus elevatis, & per totum diſperſis, quæ cùm ſint volatilia, & maximè activa ſanguinis fermentationem adjuvant, & partibus ſolidis impreſſa, majorem vitalitatem propriis fermentis inſpirat perfectiorem motus regulam iſtis imponendo, unde modo quodam perfectiori partium operationes extolluntur.

Hujus aſſerti rationem deduco ex eo, quod ſeminis abundantia gravoſam laſſitudinem toti inducat, dum ſanguinem nimis fermentando per copioſa effluvia ſeminalia ad talem turgeſcentiam inducit, ut plenitudinem conſtituat toti gravoſam, quæ ejaculato ſemine ceſſat, diminutis à tali evacuatione effluviis ſeminalibus, & ad moderationem activitatis redactis qualem exigit moderata fermentatio ſanguinis, & operativa partium principia.

Hoc confirmatur ab Eunuchis, quorum temperamentum enervatur, fœmineumque evadit, non tam à teſtium amputatione, quàm à prohibita veri ſeminis generatione, quod teſtantur ſupradictæ alterationes corpori obvenientes à ſeminis etiam non corrupti copia, & ſic ratione ſeminis deficientis, ratione ſpiritus diſſipati, & ſanguinis in quantitate motu, & calore deficientis habemus ventriculi fermentum enervatum, & conſequenter cauſam depravatæ concoctionis alimentorum degenerantium in materiam craſſam, & viſcoſam à vomitu demonſtratam, cùm fermenti debilitas craſſiorem alimentorum partem attenuare non valeat, & fermentatione ad mixtionem cum ſubtilioribus neceſſariam ducere, unde iſtis præparatis, & ſegregatis, illæ craſſiores remanent impuræ, incoctæ, & utilioribus particulis orbatæ, ſuaque craſſitie membranis adhærent, ut expelli non poſſint cum aliis præparatis, & ſubtilioribus, donec gravitate, vel per moram contracta aliqua acrimonia moleſtiam inferendo dictis membranis per vomitum eiiciantur; Has cruditates non ſolùm fermenti debilitas cumulat, ſed etiam ciborum quantitas improportionata virtuti fermenti, & iſtius ſuffocativa, cùm ob talem improportionem non poſſit actuari à virtute fermenti, unde neceſſaria eſt talis quantitatis degeneratio in excrementa.

Pars alimentorum ſubtilis præparata omnem perfectionem habere non eſt probabile ex dictis cauſis, ſed mixtam ſecum vehere portionem alicujus materiæ non benè digeſtæ, nec concoctæ, & excrementi naturam redolentis, quæ nec ſegregatur in Inteſtino duodeno, per fermentum bilis, & ſucci pancreatici debilitatum, eodem modo ac fermentum ventriculi ab immoderato Veneris uſu, ſed chili viam tenens vaſa ſanguifera ingreſſa ſanguinem elaboratum conſpurcat, & impurum reddit.

Per circulationem ſanguinis non eſt improbabile portionem horum excrementorum per arterias in meſenterii duplicaturam deponi, quæ ob ſui craſſitiem, cum à lymphæ ductibus excipi non poſſit, aut propagines venarum exiles ingredi, intra dictas membranas meſenterii ſtagnare cogitur, ſenſimque cumulata, fermentatione concepta à motu ſuarum particularum, & calore adſtantium partium, irritativam concipit qualitatem, fixo ſale exaltato, vel fluore accepto in fermentationis motu, qua membranas feriendo, dolorem excitat lumbis correſpondentem, ob connexionem membranarum meſenterii cum eis, & tunc dolor non ceſſat per flatus erumpentes, aliquando verò materia craſſa, de qua ſuperiùs, & indigeſta ad inteſtina deſcendens à bile, & ſucco pancreatico, vel proprio motu in flatus diſſolvitur craſſos diſtendentes inteſtina cum dolore, & tunc à flatuum eruptione dolor mitigatur.

Succedunt vertigines applicationi, quia in hac ſanguis majori fluxu, & copioſiori ad cerebrum delatus calorem ibi excitat, & ſpiritus animales in quantitate, & virtute debiles à motu perturbato, & inordinato, vehementique particularum calidarum perturbati, in gyrum moventur, unde Vertigo, quæ à perturbante paſſionum motu pariter excitatur, maximè ubi ſpiritus ſunt debiles, ut in hoc Patiente, ob ſanguinem non ritè fermentatum, excrementitium, & ſpiritu pauperem.

Animi deliquia à ſpirituum deficientia in nervis ſtomaticis evenire puto, eo modo, quo ex inedia contingit, ex tale enim deficientia nervi prædicti convulſiones, ſeu contractiones ſpaſmodicas patiuntur, ea ratione, qua antiqui convulſionem ab inanitione explicabant, & in conſenſum trahunt nervos cardiacos, qui tali contractione motum cordis minorando animi deliquia efficiunt, per quæ ſubtractus ſanguis cerebro, etiam ſpiritus animales deficiunt, nec continuationem debitam cum corde ſervantes diſtracti, à ſuaque ſcaturigine divulſi, inordinato motu turbantur, & vertiginem pariunt, eo modo, quo fumus à ſua minera ignea exhalans, quamdiù illa perdurat, ſurſum ordinatè movetur, hac verò extincta, vel perturbata fumus ad latera, & inordinatè diſcurrit, quod agit etiam, quando à minera elongatus motum ſubſequentium particularum non audit.

Dolor capitis progignitur, vel à materia excrementitia in membranis cerebri depoſitata, & fermentatione acri reddita, eo modo, quo diximus de dolore ventris, vel quia per calorem externum ſanguis in copia caput petit, qui poſteà refluus per venas condenſatione acquiſita, cum motus celeris deperditione, novo advenienti ponit impedimentum, unde venæ intumeſcunt; nam ſanguis ex arteriis ob calorem fluit in copia, & venæ abſorbent, ſed quia non poſſunt eodem tempore portionem ſanguinis priùs ſuſceptam in ulteriorem locum deponere, ut in hunc alium ſanguinem novum recipiant, neceſſe eſt, ut eadem pars venæ ex multiplicata materia urgeat, & membranam, cui adnectitur diſtendat, unde dolor capitis; Sic à frigore condenſatus ſanguis idem ponit impedimentum retardata circulatione, ex quo idem doloris effectus.

Impotentiam ad motum provenire ab obſtructis ex aliqua parte nervorum principiis perſuadere poteſt materia craſſa in ſanguine abundans, quæ unà cum latice ſeroſo, & ſpiritoſo generationi ſpirituum animalium dicato per cerebri porroſitates delata, uſque ad nervorum principium, aliqualem parit obſtructionem, impedientem motum ſpiritibus in ea quantitate ad liberum, & expeditum motum neceſſaria, unde iſtius debilitas, vel impotentia; his accedit etiam, quod fermentum cerebri debilitatum à Venere non fungitur ſuo officio pro ſegregatione materiæ craſſæ, & excrementitiæ ab utili, parvitas ſpirituum pendens à ſanguine debilitato, & à fermentis totius enervatis partem habet pro certo in hac motus impotentia.

Pro curatione, quam juvenilis ætas promittit, non ſine tamen difficultate, agendum primò, ut Ventriculus ab excrementorum colluvie mundetur, quod faciemus cum mele roſ. ſol. ad ℥. v. unà cum ʒ. vi. Crem. tart. diſſolutis in aqua Meliſſæ, & ſimul exhibitis. Pro præparante ſit ſequens Potio. ℞. Syrup. de duab. Acetoſis ſ. an. ℥. 1. Aquæ Abſynthii ℥. iii. Tart. vitriol. ʒ. ß. Poſt quin-

quintum ſyrupum reiteretur idem medicamentum purgans, & poſteà aquam Tetutii per tres dies ſumat cum ſuo vehiculo ad ℔. v. omni die; De ſanguinis miſſione non loquor ob enervatas facultates à nimia Venere, & quia hic non plenitudine, nec motu, nec calore peccat. Secundò mundanda ſanguinis maſſa præmiſſa præparatione excrementorum craſſorum, cum ſucco Agrimoniæ, Hepaticæ an. ℥. i. ß. Aq. fœniculi ℥. iiii. Spirit. tartari gutt. xvi. m. & materia præparata poſt decem dies purgabitur cum pilulis tart. Quercetani juxtà reformationem Hoffmani in Clavi Serkodheriana ad ʒ. i. Tertiò loco materia capiti fixa, & motus impotentiam efficiens exſiccanda, & attenuanda ſimili Decocto. ℞. Ligni Viſciquerc. Salſæ an. ℥. i. ß. Lentiſci ℥. i. Saſſafras ℥. ß. Raſuræ cornu Cervi ℥. ß. Cinnabris nativæ ℥. i. in sacculo incluſæ, infundantur in ℔. vi. Aquæ fontis per diem naturalem, deindè bulliant clauſo vaſe lento igne ad conſumptionem medietatis, in fine ebullitionis adde herbæ Paralyſis, Roſmarini, Stæcados, Camedrios, Betonicæ an. m. ß. refrigerato Decocto coletur, & de colatura accipiat ℥. vi. mane, & ſerò præmittendo Bolum ſequentem. ℞. Extracti ligni Aloes ℈. ß. Caſtorei ℈. i. Spirit. fulig. gutt. vi. m. hoc enim depurationi ſanguinis finem imponemus, & fermenta partium ex aliqua parte corroborabimus, ex conſequenti proviſum erit dolori Capitis, & Veneris. In prædicto Decocto inſiſtendum erit per triginta dies ſine ſudore ob virium languorem, & habitum facilè reſolubilem, aliquod lene purgans ſumat tranſacto omni ſeptimo die, ut Crem. tart. ad ℥. i. vel dictas pululas tartareas ad ʒ. ß. & fermenta magis exaltabimus augendo quartò calorem ſanguinis, & partium tali Pulvere. ℞. Pulv. viper. ſpec. diambræ, Salis Abſynthii an. ℈. i. Salis charabe ℈. ß. m. Aquæ alicujus Antyparaliticæ ℥. ii. ſuperbibantur quibus caput quoque corroborabitur, & bilis fermentum exaltabitur per xv. dies in hoc inſiſtendum, & ultimo loco ventriculi fermentum adjuvandum cum hoc bolo. ℞. Extract. Junip. ℈. i. Vitrioli Martis ℈. ß. Elix. prop. acidi gutt. vi. m. ſuperbibat Jus non pingue ad ℥. iii. vel ſpecierum Diavitriol. Mynſichit. ʒ. ß. exhibeatur; His omnibus victus ratio congruens adjungatur, & ſuper omnia à Veneris uſu abſtineat, donec in perfecta ſanitate ſit conſtitutus.

CONSULTATIO XLVII.

De depravata Concoctione cum dolore ventriculi, & vomitu quotidiano materiæ amaræ bilioſæ, cum propenſione ad choleram.

JUvenis honeſtus ætatis annorum viginti, ignei temperamenti, ad iramque maximè proni, in victus ratione intemperans, poſt aliquot horas à cibo de dolore ventriculi conqueritur, qui ex toto non cedit niſi poſt vomitum in fine digeſtionis alimentorum materiæ bilioſæ in copia, & alterius excrementitiæ aqueæ, dolorem renum continuò experitur cum ventris ſtipticitate.

Depravari concoctionem alimentorum ventriculi propriam in hoc juvene, vomitus frequens materiæ excrementitiæ ſatis apertè declarat, cujus ſymptomatis cauſa, & fundamentum eſt in bile, quæ à naturali temperamento valdè calido in copia colligitur, & ab eodem qualitate valdè acri, ſupra conditionem naturalem, cum inſigni volatilitate depravatur.

Dum alimenta ſunt in ventriculo fundum ejus ſuo pondere deprimunt, & orificium inferiùs ad ſe trahunt, cum elevatione inteſtini duodeni, per quam bilis in hoc contenta in ventriculum effunditur, & forſan cum magna facilitate ob ſitum ductus Cholidoci proximiorem orificio inferiori, quàm naturaliter conveniat, quod multoties contigiſſe à pleriſque Anotomicis obſervatum fuit.

Ab hac bilis mixtura tota maſſa alimentorum amarore perfunditur, & ab acrimonia illius in minutiſſimas ſcinditur partes, cum ſeparatione multæ humiditatis, quapropter inordinatè fermentatur, cùm experientia conſtet, mixta quo humidarum partium copia abundant inordinatiùs etiam fermentari, ſi huic operi ſubjiciantur, hinc evenit, quòd partes ſulphureæ in tali fermentatione, plus juſto incaleſcunt, & tamquam uſtioni exponuntur, ſaliniſque volatilibus unitæ materiam retorrida ſanguinis, à qua bilis generatur æmulantur, cum augmento materiæ amaræ, & bilioſæ, quæ ſua acrimonia vellicando ventriculi membranas continui ſolutione dolorem parit, & irritamento ad contractionem fibras verſus orificium ſuperius impellendo vomitum efficit, cujus conatu materia acris fibris membranoſis infixa eiicitur unà cum aqueo humore inter ventriculi cripſas latitante, à minutiori ſolutione alimentorum congregato, qui humor licèt fluxibilior chyloſa materia præparata, non exit cum hac per orificium inferius ventriculi, quia ponderoſior, ex eo quod ſpiritu levitatem addente orbatus, & minus porroſus, ac ſpongioſus conſtipatione ſuarum partium pondus acquirit, quo motui fibrarum carnoſarum ventriculi ita reſiſtit, ut vim explutricem illarum deludat, è contra materia chyloſa ſpiritu plena, & bullis eodem ſpiritu turgentibus pro majori ſui parte conteſta levitatem nacta ſuper hunc aqueum humorem ſupernatat (eo modo, quo videmus lac agitatione ſpumeſcens, quia aere plenum, ſero in fundo vaſis ſupernatare, quamvis iſto ſit minus fluxibile), & ratione hujus levitatis, & raritatis cuilibet motui dictarum fibrarum obtemperando cum facilitate per orificium inferiùs ventriculi ad inteſtina detruditur.

Alterum modum, quo humor aquoſus congregatur in ventriculo determinare poſſumus, ſi conſideremus bilem ita ſuis particulis corroſivis poſſe irritare arterias per ventriculum diſſeminatas, ut cogantur eructare à ſuis orificiis in cavitatem iſtius copiam ſeri ſemper tamen tenendum eſt cauſam collectionis humoris aquei eſſe bilem, quamvis modus, quo fit talis congregatio ſit diverſus.

Materia chyloſa ita minutim inciſa, ſeroſoque humore abundans ad inteſtinum deveniens duodenum à bile magis attenuata, & fluxibilior reddita, per lacteas progreditur. remanentibus fœcibus ſine humore, & exſuccis, quare compactiores, & ſiccæ ævadunt, diutiuſque in inteſtinis morantur, alvi ſtipticitatem efficiendo, qua antiqui calori exſiccanti tribuerent, quod non irrationabiliter poteſt dici cùm bilis exſiccet has fœces, non conſumptione humiditatis, ſed ſeparatione, diſpoſitionem huic tribuendo currendi per venarum vias, unde in hoc caſu urina copioſior editur, & appareat ratio dicti Hippocratis, qui parum egerunt plurimum mingunt.

Dolor renum provenit à ſanguine fervido, qualis in deſcripto temperamento generatur, & conſervatur à chylo modo ſuperiùs dicto attenuato, cum acquiſitione diſpoſitionis ad inſignem accenſionem; hujuſmodi enim ſanguis ſic fervidus per arteriam magnam vertebis lumborum adhærentem tranſeundo, muſculos lumbares adeò excalefacit, ut dolorem illum pariat divulſione fibrarum exſiccatarum, eo modo, quo manus approximando igni vehementi dolorem ſentimus in eis, & talis ſanguinis fervor eſt bilis abundantiæ, volatilitatis, & acrimoniæ cauſa, quo enim ſanguis eſt fervidior, eò plures particulæ illius aduruntur, & conſequenter copia bilis cumulatur, quæ à fervore ſanguinis actuata magis volatilitatem adipiſcitur, ſicut etiam acrimoniam, cùm omnia ſalia à calore acrimoniæ augmenta accipiant. Sanguinis verò fervor habetur à cordis calore, fermento, vel motu intenſo, quæ ſanguini effervefcentiam intenſam communicare valent, & hanc eſſe cauſam veram ex hoc colligo, quod Cor ex ſui natura ratione temperamenti eſt aptum ſanguinem inflammare, & cor eſt generativum principium ſanguinis, & ejus effervefcentiæ cauſa, ſive hanc efficiat, vel motu, vel igne implantato, vel fermento.

Quacumque de cauſa hoc procedat, ſemper refrigerantia fixantia, & Acida conveniunt, quia hæc tam motum validum, quàm flammam intenſam, & fermentum valdè efficax reprimere, & moderare valent, & bilem attemperare, fixare, ejus abundantiam minuere etiam in ſua generatione, præmittenda tamen Bilis redundantis minoratio, ventriculus poſteà corroborandus, cum à continua doloris moleſtia, & vomitus conatu debilitatem non potuit non contrahere.

Quibus indicationibus non ſatisfaciemus ſine magna difficultate, minorabimus bilem primò cum Syrupo roſ. ſol. aureo ad ℥. v. diſſoluto in aqua Meliſſæ, poſt tres horas

ras ſuperbibendo Seri Caprini depurati ℔. 1. ß. & etiam duas, poſteà exhibendo præparans cum Suc. Cicor. ℥. ii. Endiviæ ℥. 1. Aquæ Borag. ℥. v. Salis prunellæ ℥. 1. m. Septimo ab his die idem medicamentum purgans exhibeatur præmiſſa ſanguinis miſſione, ſecundo die horum præparantium, poſteà ℞. Seri Caprini depurati ℥. viii. Succi Plantaginis, Portulacæ an. ℥. 1. m. præmittendo ſpecies Diaplantaginis Mynſichit ad ʒ. 1. in bolo facto cum Syrupo de Papavere, & per quindecim dies utatur hoc medicamento. Ultimo Aqua Villæ more ſolito per decem dies, & in calore magno exhibenda. Uſus balnei aquæ dulcis erit maximè proficuus; ventriculum corroborabimus cum ſpec. trium Santal. ʒ. ß. Vitrioli martis gr. x. Raſuræ Eboris ℈. 1. m. & ſumat in aquæ Plantag. ℥ iii. Aceti deſtilati ʒ. ß. vel Sal Acetoſæ ſpiritu vitrioli ſaturatum exhibeatur in Jure ad ℈. 1. Victus ratio ſit refrigerans.

CONSULTATIO XLVIII.

De dolore ventriculi ſpirandi difficultate inappetentia, & nauſea.

Religioſus auſteram ducens vitam annorum quadraginta, temperamenti calidi, & ſicci bilioſi, à febre maligna ſanatus, dolorem in ſuperiore parte ventriculi ſemper ſenſit, qui à cibo exacerbatur cum nauſea continua, & inappetentia, & hanc etiam ante Religionis ingreſſum habuit, cùm ſemper ad menſam ſine famis ſenſu acceſſerit, ſpirandi difficultate multoties corripitur, qua ſuſpiriis cum magna pectoris elevatione liberatur; in motu, vel longo, vel accelerato crura, & coxas quaſi per inflationem dilacerari ſentit.

Febres continuas ſanari per depurationem ſanguineæ maſſæ, ab humoribus fermentativis, & ab eis quos febrilis ſanguinis effervescentia in medium protulit, vel ſeparavit, certiſſimum eſt, talis autem depuratio fit per ſegregationem dictorum humorum à toto cruore, & per eorundem expulſionem ad partes excretorias, vel per inſenſibilem tranſpirationem; inter vaſa verò excretoria quandoque eligit nervos natura, quod feciſſe ex aliqua parte in hoc Patiente credo excrementorum particulas à febre reſiduas per nervos tranſmittendo, quæ ventriculi fibris membranoſis in ſuperiori ſua parte communicatæ, atque ſimul ibi conglomeratæ, dum per porroſitates earum in ventriculi cavitatem tranſudare non potuerunt, ibi acredine per febrilem aduſtionem concepta divulſionem in eis excitarunt, unde dolor, & quia talis divulſio continuò fovetur à ſucci nervei infecti corpuſculis bilioſis à tota maſſa ſanguinis bilioſa ſuſceptis idcircò, & à motu dicti ſucci commovente, & ab acrimonia dictorum corpuſculorum divulſio fibris impreſſa conſervatur cum dolore continuo, & augetur hic à cibo, dum dicta divulſio fit major, & à vaporibus ab alimentis elevatis in eorum fermentatione, & à pondere fibras magis diſtrahente, & à particulis calidis, & ſpiritoſis in dicta fermentatione excitatis, quarum motus cùm ſit perturbatus, & violentus, non eſt dubium, quòd non valeant majorem in fibris parere diſtractionem, & ita dolorem augere.

Dicta excrementa per nervos ad glandulas membranæ ventriculi delata, eorum fermentum acidi præparativum, ex ſui natura, & à primordiis generationis debile ita alterarunt, vel mutata ſuarum particularum diſpoſitione, vel ei volatilitate adempta, vel obſtructione in glandularum porroſitatibus, & interſtitiis inducta, ut humorem, niſi diminutè, vel recipere, vel præparare non valeant. Hinc diminuto tali fermento appetentia ex toto oblitteratur, & fermentatio alimentorum depravatur, degenerando in materiam viſcoſam, & craſſam, quæ dum ventriculi tunicis firmiter adhæret diſtractioni fibrarum, dolorique continuatione contribuit.

Materia eadem craſſa agitata nauſeam parit ab aſſumptione cibi, & portio ejuſdem in flatus elevata diaphragmatis depreſſionem cohibendo, nervoſque ventriculi comprimendo, eos pulmonum, cum quibus connexionem habent, ne liberè moveantur, impediunt, vel contractione concepta, quæ per illorum compreſſionem poteſt evenire, vel quia illis ventriculi compreſſis, iſti liberè ratione unionis non poſſunt moveri, & conſequenter pulmonum motus minor factus difficilem reddit reſpirationem, cùm ſanguis per arterias in eos receptus à motu debili non poſſit expelli totus, renitente etiam motui expedito ob aliquas ſui portiones craſſas, ut mox demonſtrabitur, & ſtagnando vaſorum diſtenſione oppreſſionem parit difficilis reſpirationis cauſam, & per ſuſpiria cum conatu, dilatato diaphragmate, nervique pulmonum etiam à vi dilatationis coſtarum, velut ab impedimento ſublevati, motu tam valido moventur, ut ſanguinem expellere à pulmonibus valeant, unde difficilis reſpiratio minuitur.

A dicta chylificatione depravata, portiones materiæ craſſæ cumulante, ſanguinem aliquo modo craſſum provenire neceſſe eſt, qui à cordis fermento naturaliter valido rarefactus per arterias citato curſu diſcurrens, præcipuè ubi motus corporis rarefactionem adjuvat in magna copia vi dictæ rarefactionis transfunditur in carnium interſtitia, & præcipuè in ea crurum, & coxarum, quæ magis in motu defatigantur, & quia ſanguinis particulæ craſſæ in dictis interſtitiis citiſſimè fluiditatem amittunt, quam in arteriis habebant, tali tamen retenta, qua ſint aptæ fluere, ſed tardo motu, ideò cum eadem facilitate, qua per minima arteriarum vaſa eiiciuntur, per minutiſſimas venas reſorberi non poſſunt, & ibi moram contrahere coactæ, novo ſanguine adveniente etiam tenui retento, ita interſtitia replentur, ut diſtenſione lacerati videantur, & quiete ſuccedente paulatim detentus ſanguis in interſtitiis reaſſumitur in venas, coadjuvante ad hoc ſanguine ab arteriis in minori quantitate per quietem ejecto.

Pro curatione, quam perficere ſperandum eſt, facta purgatione univerſali totius, & primarum viarum, cum ſanguinis miſſione hæ Aqua Teturii per aliquot dies cum ſuo vehiculo ex toto detergendæ, & poſtea balſamicis, fibrarum divulſiones curandæ, in quem finem laudo Balſamum orientale, & etiam Pervianum ad ℈. ß. facto bolo, cui ſuperbibatur Aquæ fol. quercus, & plantag. an. ℥. ii. per decem dies hoc utatur remedio, poteſt etiam parari lambitivum cum Decoctione herbarum vulnerariarum Diaſcordio, & Syrupo de Plantagine, vel Mirtino ſumendum per cochlearia in diem ſæpè; poſt quod ſecundò deveniendum ad ea, quæ ventriculi, & glandularum fermenta remittere valent, & iſtarum impedimenta auferre, quod præſtabit aqua ſequens. ℞. Aquæ aperitivæ Pænoti ℥. ii. Syrup. ex Maſtice Querc. ℥. 1. Aquæ Abſynthii, Portulacæ an. ℥. iii. m. per quindecim dies in hoc remedio inſiſtendum; ex his remediis ſi datum erit divulſionem fibrarum remittere, & fermenta reſtaurare meliori ſuccedente alimentorum concoctione, cætera ſymptomata falcem ad ſuas radices ſentient, quodſi ſanguinis craſſities perdurabit ex ſenſibili coxarum, & crurum in motu dolore manifeſtata, ad ejus attenuationem præſidia dirigemus, deſumenda à chalybeatis, & antimonialibus, quæ acidum ventriculi diſſolvere, vel enervare non valent, ſicuti alkalica, vel fixa, vel volatilia, quamvis eidem craſſitiei opem ferre poſſint introducta in univerſam maſſam ſanguinis attenuatione ea facultate diſſolutiva, qua in ſummo gradu inſigniuntur. ℞. Spec. arom. roſ. ℈. 1. tartari chalybeati ℈. 1. m. cum Syrup. de cort. citri q. ſ. f. b. ſuperbibendo Jus carnis, vel ℞ Pul. rad. Ari ʒ. ß. Antim. Diaphor. Croci martis aperit. an. ℈. 1. ſummat cum aqua Agrimoniæ, & fœniculi an. ℥. ii. Tincturæ Antim. ℈. 1. Victus ratio ſit correſpondens imbecillitati ventriculi à Medico aſſiſtente juxta morbi, & naturæ Ægri exigentiam dirigenda.

CONSULTATIO XLIX.

De Lienteria, & Lienis tumore.

Mercator annorum quinquaginta, temperamenti calidi, & humidi, lautè vivens, & vitam ſedentariam agens, Autumno præterito correptus fuit febre tertiana duplici per duos menſes aliquem tumorem in liene relinquente, qui in hyeme magis auctus fuit, ob malam etiam victus rationem, cœpit conqueri de aliqua ventriculi moleſtia cum vomitu materiæ diverſi ſaporis, modò acidæ, & auſteræ, modò amaræ, modò acris, & æruginoſæ. Huic ſucceſſit fluxus alvi poſt duas,

vel

vel tres horas à cibo ſine dolore, in quo poſt ſpatium multorum dierum obſervavit portionem alimentorum ſine ulla alteratione unà cum altera materia diverſi coloris, per menſem perduravit in hujuſmodi fluxu ſine virium languore, quem poſteà expertus eſt cum emaciatione corporis, & materia per alvum excreta fœtorem edere cœpit, cum majori copia alimentorum non alteratorum; in hoc ſtatu permanens auxilium multorum medicorum quæſivit.

Alvi fluxum, pro quo conſilium quærit Patiens eſſe Lienteriam, portio alimentorum nulla mutatione alteratorum evidenter oſtendit, & excretio poſt paucas à cibo horas ſine dolore confirmat, nec de hoc dubitandi locum relinquit materiæ quantitas excreta ab alimentis aſſumptis aliena; nam eſt Lienteria in ea differentia à materia irritante, & corrumpente conſtituta, ideòque dicitur etiam ab Antiquis ſymptomata expultricis læſæ ob irritationem, & ab eodem irritamento ſequitur etiam corruptio alimentorum conſtituens ſymptoma, prout illi dicunt facultatis concoctricis depravatæ; quamvis hoc non ſit aliud, quàm effectus fermenti depravati, & ad fermentationem alimentorum naturalem inepti, ſicuti primum niſi fibrarum ventriculi ejus fundum verſus orificium inferiùs elevantium intempeſtiva contractio, per quam alimenta citiùs, quàm deceat, expelluntur, & alimentorum corruptionem cum lienterico fluxu conjungi docuit Hippocrates lib. 2. Porrhet. & cum eo ſentit Martianus ejus Interpres.

In noſtro Patiente congeſtam fuiſſe in Ventriculo materiam irritationi, & corruptioni inducendæ idoneam oſtendunt, Vomitus materiæ undequaque acris, & corruptivæ, quam à Liene vitiato recepit ventriculus, quod cùm adhuc perduret, concludendum eſt quoque dictam materiam adhuc in Ventriculo perſeverare, & continuò à liene vitiato illi impartiri.

Vitium lienis, à quo aliud emanat, eſt obſtructio ſuorum vaſorum, & porroſitatum facta à materia craſſa, & obſtruente à prætergreſſa febre à ſanguine pro excretione ſeparata, & in ejus ſubſtantia detenta, obſtructus lien, ſanguinis fœculentias, ſalinas, tartareas, terreſtres, & craſſas attenuare, & exaltare non valuit (quod eſt alterum vitium) proprii fermenti defectu, emanante ab obſtructionibus prædictis, quæ comprimendo arterias, & nervos per ſubſtantiam glandularum intra cellulas hujus viſceris poſitarum diſſeminatos impediunt, ne dictæ glandulæ ab arteriis recipiant materiam pro fermenti ſibi ſpecifici elaboratione, & à nervis ſpiritus pro hujus perfectione, & volatilitate, unde prohibetur talis fermenti generatio; hinc eſt, quòd materia tartarea ſalina diverſæ conditionis lieni circulante ſanguine conſignata, ad hoc, ut attenuetur dulcificetur, vel in ſubſtantiam alimentalem, vel fermentum ſanguineæ maſſæ perfectivum tranſmutetur ab obſtructionibus rejecta prædictis qualitatibus inſigniori non poteſt, & quæ tenuitate majori prædita, vel motu celeriori, & valido donata lienis penetralia ingreditur ob defectum ſupradictum fermenti dictarum qualitatum beneficio pariter privatur. Portio materiæ ab obſtructionibus rejectæ in arteriæ cæliacæ ramos regurgitat, & hæ in ventriculi membranis, per quas diſſeminantur deponunt dictam materiam, quæ paulatim ab ejus calore attenuata, & exaltata cœpit moleſtiam ei inferre, ſua acrimonia diverſæ conditionis vellicando, & vomitum provocando irritatione, in cujus conatu bilis, & ſuccus pancreaticus ad ventriculum tranſlatus, materiam excretam, modò amaram, modò acidam exhibuere, & ex perfecta unione bilis, & ſucci pancreatici æruginoſa illa materia, quæ in eodem vomitu apparuit conflata eſt.

Prædicta materia in ventriculo congeſta in majori quantitate, & magis exaltata vires acquiſivit ad corrumpendam alimentorum maſſam, ea vi diſſolvente ſali inſita, ex qua corruptione acrimoniam pariter acquirit alimentalis maſſa, à qua unà cum acrimonia materiæ corrumpentis, laceſſitæ fibræ carnoſæ ad elevationem fundi ventriculi verſus ſuum inferiùs orificium deſtinatæ, contractione inita maſſam prædictam expellunt partim corruptam, partim intactam, ex eo, quod pro brevi ſpatio non potuit corrumpi, vel alterari, eo modo, quo Veſica à lotii acrimonia vellicata frequenter urinam expellere cogitur; Et quidem ſine dolore in hoc patiente fit expulſio ſupradicta, etiamſi materia ſit irritativa, quia à mucco inteſtina obliniente irritamentum obtunditur; Fœtor eſt hujus corruptionis ſoboles, ſicuti virium languor, cùm à corruptis alimentis, vel indigeſtis non præparetur materia pro ſanguinis elaboratione, à quo omnes ſuſtentantur facultates, & vires utriuſque generis conſervantur, vel refocillantur.

Agendum ergo pro curatione hujus morbi, ut materia illa irritativa purgetur pro parte, & reliqua modificetur, & ad aliam partem præcipuè per diverſim derivetur, uſque quo proviſum ſit lieni, obſtructiones in eo genitas reſerando, ultimò ventriculum corroborandus, & maſſa ſanguinea vitio lienis labefactata reſtituenda ſuæ naturali indoli.

Quod aſſequi difficile credo, & Ægrum in magno periculo video, cùm vitium lienis niſi longo tempore emendari non poſſit.

Primò, ergo vomitu evacuanda materia, ſed benignis remediis v. g. cum oleo Amigdal. dulcium ad ℥. v. cum æquali quantitate Juris pinguis mixto, vel cum Aqua hordei, & Roſarum tepida an. ℥. iii. Succi Raphani ℥. ii. ß. poſteà reſiduum præparetur cum ſucco Boraginis; Malvarum an. ℥. i. ß. cum Decoctione in jure Violarum, Hordei integri, Portulacæ per quindecim dies, relicta ſanguinis miſſione, quia meo judicio non adeſt indicans reſpectu lienterici ſymptomatis, & humorum in ventriculi cavitate exiſtentium, & quamvis indicans tale videatur demonſtrari à tumore lienis, tamen quia virium conſervatione indigemus pro lienteriæ extirpatione, ab hac ſuperſedere optimum judico, & ſi debelabitur hic hoſtis poſteà de ſanguinis miſſione pro lienis curatione conſulendum erit, & determinandum juxta patientis ſtatum, purgabitur poſteà cùm Electuarii Diaſebeſten ℥. i. Crem. tartari ʒ. ii. poſteà exhibeatur pulvis chalybis minutiſſimè lævigati ſupra marmore porfyrio more Perlarum, & Corallorum cum Aq. Agrim. ʒ. ß. Cinnabri Antimonii reſidui in elaboratione Mercurii vitæ optimè rectificati à fœcibus per ſeptem, vel octo ſublimationes ℈. i. Sulphuris vitrioli ℈. ß. cum ſucco Eupatorii condenſati f. b. cui ſuperbibatur aqua Agrimonii Eupatorii, Malvarum an. ℥. iii. Syrup. de pomis ℥. i. Tincturæ tartari ʒ. ß. m. Sulphur vitrioli paratur ex ſublimatione capitis mortui vitrioli cum ſale armoniaco, flores enim ſublimati apparent flavi, his ſuperadditur ſpiritus vini, qui tincturam extrahit, & ex evaporatione hujus ſpiritus remanet tinctura ſicca, omni tertio die purgetur cum eodem Elect. Diaſebeſten ad ℥. ß. vel ʒ. vi. fugienda enim ſunt omnia medicamenta purgantia valida, ſicuti omnia alterantia acria, & volatilia, utpotè apta acrimoniam, & exaltationem humorum acrium in ventriculo promovere, ſed dicto inſiſtendum deobſtruente modificante reſpectu Cinnab. antimonii, & Sulph. vitriol. ante cibum per horam ſummat ſequentem pulverem. ♃. Ocul. Cancri ʒ. ß. Coral. rub. præp. ℈. i. Raſuræ eboris ℈. ß. m. Dum hæc adhibentur per diem aſſumat de ſequentibus lambitivis parum, & ſæpè præcipuè per tres horas ante cibum manè, & ſerò. ♃. Amygdal. dulcium excorticat. ℥. ii. Seminum papav. albi ℥. ß. contundantur, & diſſol. in Aqua Violarum, & Papaveris errat. an. ℥. iii. vel ♃. Succi Raparum ℥. ii. Decoct. Sebeſten, Jujubarum, Hordei, ſem. mel. Pſylii ℥. iiii. Confect. Diatraganth. ſ. p. ℥. ß. m. Gelatina etiam Cornu Cervi modo lambitivi aſſumpta proderit, quibus ſe remittat fluxus incumbendum ſeriò obſtructioni lienis validioribus, & acribus medicamentis, ut ♃. Extracti Gentianæ, Amon. aceto ſcilitico diſſol. an. ℈. i. Croci martis aperit. gr. xv. Salis Abſynthii, Tamariſci an. ℈. ß. Tartari volatili ℈. ß. cum aqua Agrimonii f. ſuperbibendo decoctionem Rad. Acori, filicis, Rubiæ, foliorum Scolopendrii, Fumariæ, Cuſcutæ ℥. vi. addendo ʒ. ii. aquæ Aperitivæ Penoti ex deſcriptione Hoffmani in Clavi Sckrodheriana, vel gutt. xii. Spiritus tart. rectificati, & ſpirit. Vini dulcificati, purgando omni tertio die cum Pil. de Amon. Quercet. & continuandum per viginti dies; Extrinſecus apponatur per tres, vel quatuor dies ad emolliendum lienem Ceratum de œſipo mixtum cum ammoniaco diſſoluto cum Vino malvatico, poſteà Emplaſtrum ex Tabacco deſcriptum ab Hoffmano in Clavi Sckrodheriana in Theſauro pharmaceutico,

quodſi

quodſi ex toto non ceſſerit obſtructio, Aquas acidulas S. Mauritii, vel Spadanas accipiat, quibus & ſanguini ſua craſis reſtituetur; Servando optimam victus rationem.

CONSULTATIO L.

De Fluxu Cæliaco.

JUvenis annorum vigintiquinque, temperamenti calidi, & humidi in Venere multis comiſſis erroribus hac æſtate multùm indulſit potui aquæ nive refrigeratæ, & etiam conglaciatæ cœpit conqueri de quodam languore ventriculi, cui paulò poſt ſucceſſit fluxus albæ materiæ ad formam pultis nullo colore tinctæ, vires ſenſim languerunt, modò cogitur præ debilitate in lecto decumbere, & corpus paulatim contabeſcit, hacque in ſymptomatum ſerie appetitus conſervatur.

Conſiderando materiam in fluxu excretam licet colligere ex ejus colore, & conſiſtentia eſſe alimenta in ventriculo præparata, & concocta, & ita chylum unà cum fœcibus alvinis confuſum, unde parum refert, an dicatur fluxus cæliacus, vel chyloſus, cujus cauſa eſt impedita ſegregatio fœcum à portione chyli perfecti, à quibus tota maſſa adeò craſſa redditur, ut per porroſitates inteſtinorum, & orificia venarum lactearum penetrare non poſſit, unde tota maſſa recta per inteſtinorum cavitatem deſcendendo fluxum efficit cæliacum, vel chyloſum, ſuccedente virium languore, & emaciatione, ex defectu materiæ in venis pro reparatione ſpirituum, & partium ſolidarum, ſegregatio verò impedita fœcum pendet, à bile in pauca nimis quantitate collecta, & etiam inerti, à nimio enim Veneris uſu, & à conglaciatis aquis ſanguine multùm refrigerato, adeò parum bilis cumulatur, ut non ſufficiat ad ſua munera obeunda, prout videmus in temperamentis frigidis, & quæ generatur, pauco ſpiritu redundat, cùm à ſanguine refrigerato parum de eo ſuppeditetur, & ſal ejus à ſero, vel à materia pituitoſa adeò diluitur, & retunditur, ut diſſolutionis officio impar ſit, & conſequenter ex ſpiritu, & ſale cum his conditionibus bilis iners evadit, & ad diſſolvendam, & attenuandam maſſam chyloſam à ventriculo præparatam inſufficiens, & ad excitandam efferveſcentiam cum ſucco pancreatico pro præcipitatione fœcum inhabilis. Præterquamquod à frigido potu ita ſaliva in inteſtinis condenſatur, & incraſſatur, ut bilis, & ſucci pancreatici activitatem, vel retundat, vel impediat: à coitu diſſipatus ſpiritus animalis, & vitalis, & qui adeſt à frigido potu repreſſus non ſubminiſtrat materiam glandulis inteſtinorum pro elaboratione ſpecifici fermenti inſervientis ad depurationem maſſæ chyloſæ à fœcibus pro integra chyli perfectione incepta à bile, & ſucco pancreatico in inteſtino duodeno. Appetitus verò permanet, quia à frigido conſervatur acidum ſtomaci, ſicut à calido reſolvitur, ut patet in hyeme, in quo viget appetitus, & in æſtate, in qua deficit, vel quia bile reddita inerti in maſſa ſanguinea acidum prævalet, à quo acidum ventriculi, fovetur, & conſervatur.

Pro curatione hujus periculoſi ſymptomatis inſiſtendum in ſola bilis reparatione per calefacientia acria, & mordacia, quæ calorem ſanguini etiam reſtituent, & majoris copiæ ſpirituum generationi opem ferent, & in materiæ craſſæ in inteſtinis cumulatæ attenuatione, & purgatione, quod priùs exequendum, ut operationi remediorum locus ſit, quod quamvis difficile, ſpero executioni poſſe demandari, dummodò Patiens imperatis obediat.

Præmiſſa ergo purgatione Ventriculi, Aqua Tetutii per ſex dies abſtergenda inteſtina ab humore craſſo, poſteà exhibendum Decoctum ligni Saſſafras, Zinziberis, rad. Zedoariæ, fœniculi ad ℥. vi. cum gutt. x. Elixir propriet. & Salis Abſynthii, & Roſmarini optimè diſſol. an. ℈. ii. & per octo dies in hoc inſiſtendum, poſteà purgetur Corpus cum Pilul. de Agarico, & Tartareis Quercet. an. ʒ. ß. & eodem tempore poſt cœnam capiat Mithridati ℈. ii. poſteà paretur Aqua vitæ cum infuſione in ea Nucis muſcatæ, Macis, Cubebarum, Cardamomi, Cinamomi, Calami aromat. Rad. Angelicæ, Imperatoriæ, & Cariophilatæ, de qua capiat ℥. ß. manè jejuno ventriculo, & ſerò poſt cœnam ſervata optima victus ratione.

CONSULTATIO LI.

De Lienteria.

NObilis Juvenis poſt multos dies diarrheæ bilioſæ, in qua multa frigida potavit cœperunt alimenta aſſumpta pro aliqua portione obſervari in excretis immutata, modò ferè omnia ſic apparent cum extremo virium languore, & corporis contabeſcentia.

Symptoma facultatis retentricis abolitæ hujuſmodi fluxum dicerent Antiqui, cùm præceſſerint cauſæ eam debilitantes, ut fluxus antecedens, & potio frigida, numquam tamen percipere potui quomodo fibræ ventriculi laxatæ, quas retentricis debilitatem, & extinctionem efficere fatentur, valeant inſervire pro exitu alimentorum intempeſtivo, cùm niſi per fibrarum contractionem ſuccedere poſſit, qua fundum ventriculi verſus orificium inferiùs elevari debet, & ſine hac elevatione contenta in ventriculo non poſſunt exire, ut ex ejus conſtructione colligi poteſt, nec ob fibrarum laxitatem orificium inferiùs ventriculi poteſt æquari ejus fundo, ut proprio pondere alimenta, & ſine iſtius elevatione exitum inveniant, ex quo judico in hoc ſymptomate intervenire quidem laxitatem fibrarum orificii ſuperioris introductam à nimio humido in potu ſuſcepto, & à ſpiritus inopia à magno fluxu effecta, quæ non laxatæ inſerviunt pro antagoniſtis portioni fibrarum ejus generis orificii inferioris, eo propè modo, quo in muſculis contingit, idcircò laxatis fibris orificio ſuperiori infixis, illæ inferioris integræ, has ad ſe trahunt, eo modo, quo muſculus relaxatus, à ſuo antagoniſta trahitur, & ita cum iſtis trahitur pars ventriculi ſuperior verſus inferiorem, continuòque manet in iſta contractione, ab alimento verò aſſumpto preſſæ fibræ ventriculi alterius generis, quæ tranſverſale ſpatium inter duo ventriculi orificia cingunt, contrahuntur, & fundum verſus orificium inferius elevant, & ſic ab his duabus contractionibus alimenta ſtatim aſſumpta excernuntur, unde iſtorum excretio immediatè provenit à contractione fibrarum, quamvis mediatè, & partialiter à laxitate fibrarum orificii ſuperioris.

Huic fibrarum diſpoſitioni puto in hoc patiente conjungi extinctionem fermenti ventriculi, cùm nulla portio alimentorum alterata obſervetur, & hoc facilè potuit contingere ab exhauſtis humoribus, & ſpiritibus, & ſucco acido glandularum, per diuturnam diarrhæam, & à frigidorum aſſumptione, quæ calorem debilem opprimendo ſpirituum in glandulis ventriculi hoſpitantium fixatione, vel diſſipatione, etiam generationem impediunt acidi fermentativi, quod à dictis ſpiritibus in dictis glandulis perficitur.

Ab his accidentibus patet Patientem eſſe in extremo vitæ diſcrimine, ne tamen Medicis deſtituatur auxiliis, incumbendum fibrarum ventriculi confirmationi, & acidi reſtitutioni, ſi tempus aderit.

In hoc caſu ab omni purgatione, & ſanguinis miſſione abſtinendum, & ſolis corroborantibus utendum.

Primò igitur ſequenti utatur Lambitivo. ♃. Aquæ Majoranæ, Pulegii an. ℥. ii. Theriacalis ℥. i. Elixir vitæ ℈. i. Salis roſmarini ℈. i. Tinct. coral. ʒ. i. Syrup. de ſtœcade ℥. i. m. manè ſumat Decoctum ligni ſaſſafras, Santal. rub. rad. Biſtortæ, Tormentillæ, fol. Abſynthii pontici, Menthæ, herbæ paralyſis cum Syrupo de cort. citri; ante prandium per ſemihoram utatur hac Potione. ♃. Aquæ Meliſſæ ℥. ii. Spir. ſalis dulciſ. gutt. vi. Mivæ cydoniorum, aromat. ℥. ß. Vini granator. ℥. i. Tart. vitriol. ℈. ß. Elixir prop. gutt. v. m. qua poterit acidum ventriculi reſtitui, poſt prandium utatur ſuprascripto lambitivo; poſt cœnam ſit in uſu ſequens Confectio eam lambendo ad quantitatem ℥. ß. ♃. Specier. triumſantal. Diambræ an. ʒ. i. Magiſt. coral. ℈. i. Salis cranii humani ℈. i. Charabis, roſm. an. ℈. i. Balſami Peruviani ʒ. ß. cum aqua Cinam. & flor. citri q. ſ. & Sacchar. f. Morſellæ, convenient etiam eſſentia ambræ, Meliſſæ, & Citri. Extrinſecus fomenta Ventriculo adhibeantur ex abſynthio, Menta cum vino malvatico, præmiſſa in unctio-

unctione olei Maſticis, Therebentinæ, vel cum oleo Magni Ducis Etruriæ, quodſi prædicta accidentia ceſſerint renutritioni incumbendum cum iis deſcriptis ſuperiori Conſultatione.

CONSULTATIO LII.

De Singultu.

NObilis Vir temperamenti calidi, & humidi pletorici in principio veris calore in aere ſe expandente, ſolitus eſt conqueri de Singultu, qui vomitu materiæ craſſæ, & ſubtilis acidæ, & amaræ, cum dieta ceſſabat, modò hæc non conferunt imò repetitis evacuationibus per alvum, & vomitum perdurat ſymptoma.

Putarem in hoc caſu locum habere ſententiam illorum determinantium ſingultum eſſe paſſionem Diaphragmatis, dum ſpontaneus vomitus, & dieta, quibus alias avertebatur, nunc nihil contulerunt, quod nec fecerunt evacuationes recenſitæ ab arte imperatæ, quæ ventriculum ab impuritatibus mundando, levamen aliquod conferre debuiſſent, quod cùm non ſucceſſerit locum credendi relinquant ventriculum in hoc ſymptomate non affici, & conſequenter hujus ſedem eſſe in Diaphragmate, quod, ut loquitur Le-Boe, dum à cauſa irritante in ejus parte membranoſa ad violentam, non tamen durantem, ſed mox interruptam vexantemque, iterumque ſæpè numero repetentem ſui contractionem cogitur, ſingultum efficit, qui non eſt niſi depravatus ejuſdem Diaphragmatis motus, ſicuti quando à ventriculo irritato producitur, eſt ejuſdem membranæ carnoſæ motus depravatus, quia illa ſola ad motum ventriculi immediatè concurrit.

Irritans cauſa à ſanguinis maſſa ſuppeditatur, dum hæc à calore veris liquefacta, cum majori partium ſolutione, quàm in hyeme, excrementa ſalina in hoc tempore collecta, & per conſtipationem à frigore cum aliis particulis intimè conjuncta, deponit circulando in varias partes, & ventriculum præcipuè, unde vomitus materiæ diverſi ſaporis, & interpolatæ, & in ſubſtantiam diaphragmatis membranoſam, unde ſingultus, modo ſuperius deſcripto, ſecundùm mentem Le-Boe; quantitas etiam ſanguinis rarefactione ſua majus ſpatium exigentis, ideòque vaſa diaphragmatis diſtendentis pro irritamento inſervire poteſt ad ſui contractionem modo dicto ſuſcipiendam, ut circulatio acceleretur à copia retardata; in hoc ſtatu retardatæ circulationis ſanguis quieſcendo exhalationibus calidis, & acribus majori activitate diaphragma petit, quod ſui contractione ſanguini motum imprimendo, ut ſuam circulationem peragat ab irritamento ſe liberat, donec alia ſuccedat ſanguinis congeſtio.

Prædicta cauſarum dilucidatio, oſtendit ſanguinem in copia eſſe minuendum, ejuſque acrimoniam dulcificantibus moderandam, partemque anodynis præmuniendam, & opiatis contrà irritamentum defendendam, quod citò peragendum, cùm periculum adſit, ne à ſanguinis ſtagnatione, & ab irritamento continuo inflammatio in parte irritata ſuccedat.

Et quia jam evacuationes per vomitum, & ſeceſſum ſunt factæ, mittendus ſtatim ſanguis è brachio ad libram unam, & ſi non cedat affectus uno interpoſito die reiteranda ab altero brachio ſimili quantitate, ſi vires permittant. Moderabitur ſanguinis acrimonia cum Decoctione rad. Malvarum, Boraginis, Violarum, ſeminum malvarum, Pſylii, Anethi, Papaveris albi, & florum Papaveris erratici ℥. viii. cum ℥. i. ß. Syrup. de Althea Fernelii, præmittendo bolum ex triphera cum opio ad ʒ. i. cum gr. viii. Bezoartici mineral. continuò lambat de ſequenti emulſione. ♃. Amygdal. decorticat. ℥. ii. Sem. papav. albi ℥. ß. contundantur, & diſſolvantur in ℥. viii. aquæ florum Papaveris errat. unà cum ℥. ii. ſucci hordei, Nepenth. gr. iii. m. Hora ſomni ſumat Confect. Diacod. paratæ cum emulſione ſeminum Papaveris ℥. i. ante cibum per horam accipiat ʒ. i. Cornu Cervi uſti, transactis ſex horis à cibo Diureticum ſequens bibat, quod ad ſanguinem dulcificandum ſummè valet. ♃. Emulſ. ſem. melon. extractæ cum aqua Capil. Ven. ℥. vi. Tincturæ tart. ʒ. ß. Ocul. Cancr. ʒ. i. Victus ſit paucus, & facilis nutrimenti.

Pro præſervatione in principio veris purgationem inſtituat cum ſanguinis miſſione, & iſtius acrimoniam moderantibus, ut ſunt ſucci herbarum refrigerantium, & ſerum lactis, & Emulſiones. Ultimo loco propoſitæ, & anethi decoctione, vel ſeminibus hujus confectis utatur ſæpè, & valent etiam in actu ſingultus.

CONSULTATIO LIII.

De Singultu.

VIr ætatis annorum quinquagintaquinque variis animi paſſionibus afflictivis conflictatus, vitæque ſedentariæ deditus, cibiſque craſſæ ſubſtantiæ utens, in vomitum materiæ acetoſæ craſſæ incidit, cui ſucceſſit ſingultus valdè frequens, ſomnum impediens, & moleſtiam toti inferens.

Omnes animi paſſiones corpori redduntur ſenſibiles per impreſſionem quamdam, ſeu modificationem nervis, & ſpiritibus animalibus impreſſam, vel ab anima, vel ab ejus facultate ſenſus communis dicta, paſſiones autem afflictivæ, & melancholicæ corpori communicantur, per conſtrictionem quamdam, & corrugationem nervorum, cordis motui inſervientium, quare hoc corripit oppreſſio quædam cum motu pulſationis parvo, & debili, à quo fermentum ejus, vel flamma parum excitatur, vel dilatatur, unde etiam parva, & debilis ſanguinis rarefactio, & ſpirituum calorem in omnes partes deferentium, & foventium, parvus proventus, cum debilitatione, & enervatione caloris omnium membrorum, & ventriculi etiam, cujus actio fermentativa alimentorum minuitur, deficiente calore, fermentum ejus excitante, & fermentationem coadjuvante, præterquamquod nervi ſui orificii eam oppreſſionem patiuntur, quæ nervis cardiacis imprimitur, ex quo illius operationes minuantur, quibus ſpiritus per nervos diſcurrentes contribuunt, & inter alias hanc exercent operationem movendi, & excitandi fermentum ventriculi, unde hac operatione ſpirituum deficiente iners magis evadit prædictum fermentum ventriculi. Et quia hæc in noſtro Patiente contigerunt, idcircò multæ cruditates in ventriculo coacervatæ fuerunt, etiam in majori copia, quàm ferat conditio ipſarum paſſionum, ob vitam ſedentariam, calorem, & fermenta partium innata enervantem, non ſolùm quia ex defectu motus, nec ſanguis, nec alimenta attenuantur, ſed etiam, quia impuritates non excernuntur per inſenſibilem tranſpirationem, & retentæ, vel impediunt ſpirituum extractionem, vel eorum motum diminutione depravant, ut caloris effectum in partibus non imprimant, admiſſa ſententia calorem conſiſtere in motu violento, & perturbato partium ſulphurearum.

Dictæ cruditates ob moram, quam in ventriculo trahunt ratione ſuæ craſſitiei, acidæ, & acres evadunt exaltato earum ſale fixo, ab illa parva fermentatione, per proprium particularum motum producta, & his qualitatibus irritando ventriculi membranas, hæ contrahuntur ad eorum expulſionem, unde Vomitus; Portio verò intimiùs eas penetrans, & à rugis membranarum veluti amplexata, ſimili irritatione eas vellicando, ad motum expulſivum inducit, ſed quia intimè fixæ, & à plicis detentæ non poſſunt expelli, ſequitur motus ſingultum efficiens, tracto in conſenſum diaphragmate, vel quia ab eadem materia acri, ſed vaporoſa laceſſitur, vel quia in ventriculum flatibus diſtenſum, in ſua contractione impingendo, cogitur ſuum motum interrumpere, ad ſingultum per conſenſum hoc modo concurrendo.

Intermittit motus ſingultus, quia dum inſurgit Ventriculus ad expulſionem dictæ materiæ, ſi hanc non expellit per vomitum, removet ab illa intima penetratione, & in plicas transfundit, ubi quia non eſt infixa, non irritat, ideò nec motum expulſivum concipit Ventriculus, poſteà verò infixa membranis denuò eadem materia, vel alia denuò adveniente recurrit idem irritamentum, & cum eo ſingultus.

His cauſis occurrendum materiam craſſam, & irritantem; primò minuendo, & præcipuè per Vomitum; ſecundò reſiduum præparando per Incidentia, ut faciliùs poſteà evacuari poſſit; tertiò corrigendo dictorum humorum acrimoniam; quartò Ventriculo robur addendo.

Vomi-

Vomitus excitabitur blandis Medicamentis, ut cum Oleo Amygdalarum dulcium ad ℥. iiii. & totidem aquæ florum Camomillæ, vel cum Acetoſ. ſ. ℥. iii. & ℥. vi. aquæ roſarum tepidis. Præparabitur poſteà materia cum ℥. 1. Oximel. ſcilit. & Melis roſ. s. ℥. ß. diſſolutis in aqua Abſynthii addendo pul. rad. Ari ʒ. 1. & Tart. vitriol. ʒ. ß. & poſt tres dies reiterabitur Vomitus, cui ſuccedet uſus Aquæ tetutii more ſolito, & cum ſuo vehiculo. Corrigetur humorum aciditas cum extracto ligni ſaſſafras ad ʒ. ß. Baccarum Juniperi ʒ. ß. Salis theriacalis ℈. ß. m. f. b. cui ſuperbibantur aquarum Abſynthii, Pulegii an. ℥. ii. Totius citri ℥. 1. omnibus ſimul mixtis. Poſt cœnam utatur Mitridato ad ℈. ii. Poſt decem dierum uſus hujuſmodi medicamenti paretur aqua vitæ cum Zinzibere, Cinamomo, Nuce moſcata, rad. Acori Zedoariæ, Sem. Dauci, Cymini, & ea omni mane utatur ad ℥. ß. & totidem bibat ſerò poſt cœnam, Ceratum ex Maſtice, Tacamacca ventriculi regioni apponatur, interim ſi ſingultus moleſtiam inferat, ea ſedanda tam Anodynis, quæ mitigant humorum acrimoniam, quàm Aromaticis Acidum enervantibus, quibus ſi non cedat, opiatis utendum. Pro Anodyno valet Oleum Amygdal. dulcium recen. paulatim & per cochlearia ſumptum, vel cum confect. Diacodion diſſoluta in eo ad Ellect. conſiſtentiam; Pro Aromat. inſerviet mixtura *Sylvii*, ut ℞. Aquæ Mentæ ℥. ii. Theriacalis ℥. ß. Confect. Alchermes ʒ. 1. Laudani opiati gr. ii. *Syrup.* Mentæ ℥. 1. m. vel ℞. Aquæ Pulegii, *Abſynthii* an. ℥. iii. Cinam. ſtil. ℥. 1. Olei citri gutt. vi. Tincturæ Caſtorei ʒ. ß. Confect. ex Hyacintho Philon. rom. an. ʒ. 1. *Syrup.* de *Stœchade* ℥. 1. m. Utatur ſemine aniſi ante, & poſt cibum, vel ante cibum capiat ʒ. 1. Cornu cervi uſti cum vino rubro, & poſt ſem. aniſi, externè apponatur ventriculo Omentum vituli in Oleo Amygdal. d. excalefacto, facta priùs in unctione cum oleo Scorpionis Mathioli. admixto Oleo Nucis moſcatæ, & faſcia conſtringatur Patiens. Victus ſit tenuis, facilis concoctionis, & optimi nutrimenti.

CONSULTATIO LIV.

De dolore Ventriculi.

NObilis Vir temperamenti calidi, & ſicci ſecundùm totum, ætatis annorum triginta conqueri cœpit de dolore Ventriculi per intervalla repetente, ſed tranſactis menſibus violento motu venationis ſe exercitans, cum potatione Vini generoſi in magna quantitate, dolor factus fuit frequens in parte dextra ab Hepate tecta, & poſt ſex, vel ſeptem horas à cibo recrudeſcit cum valido cruciatu, qui minuitur quotieſcumque ſupervenit vomitus, hucuſque obſervatus materiæ craſſæ lentæ, ſed comixtæ cùm portione humoris nigri, acidi, & acerbi multùm.

Cyſtis bilem conſervans Hepatique connexa cum iſto ventriculo ſuperponitur, & hujus dextrum latus ſuo contactu comprimit; ex hoc ſuſpicionem concepi bilem à motu violento, & vino generoſo calefacientibus ſummam volatilitatem, & acrimoniam ſuo ſali naturalem contraxiſſe (eo modo, quo quælibet ſalia per ignem acriora fiunt) itaut illius particulæ prædicta volatilitate inſignitæ facilè à porroſitatibus cyſtis expirare poſſint, & membranas ventriculi penetrare, quas acrimonia ſupradicto modo contracta, & naturali laceſſendo, & pungendo triſti moleſtant ſenſatione, quę dicitur dolor, & hujus cogitati fundamentum à permanentia doloris deduco cauſæ ſtabilitatem deſignante, quam in ventriculo quærere eſſet erroneum cùm ab eo expellatur continuò materia, & tamen dolor perduret, conſequenter eſt cum vera ratione cauſam permanentem extrà ventriculum ſtabilire, & aliam quam ſupradictam in hoc caſu excogitare non poſſum.

Incrementum ſuſcipit poſt ſex horas à cibo, quando ſolæ partes alimentorum craſſæ in ventriculo remanent, quę ob moram, acidam concipiendo qualitatem, irritamentum, & vellicationem bilis augent, cum augmento triſtis ſenſationis, & ne hæc ratio idealis tantùm videatur perpendendum materiam per vomitum rejectam cum doloris ablatione eſſe acidam, & dolorem poſt ſex horas à cibo recrudeſcere, & inferendum ab hac materia dolorem exacerbari, & ſuam originem à depravata alimentorum materia ducere, quæ in acidum præternaturale, & corroſivum degenerat, quia ea rejecta aufertur dolor, & ſemper poſt ſex horas ab alimentorum aſſumptione hic exacerbatur, conſequenter alimenta ex ſui depravatione materiam dolorificam ſubminſtrant, quam eſſe acidam patet, unde concludendum etiam hoc vitium in ventriculo contrahere, & ſola mora iſtius materiæ in eo eſt culpanda, cùm nullum habeamus inditium de acido excedenti in ſubſtantia ventriculi deliteſcente, à quo poſſit hæc aciditas reliquiis alimentorum craſſis inſpirari.

Huic parti alimentorum acidæ unita effluvia bilis è cyſti in ventriculum inſpirata, ex hac unione atrabilis conflatur ſua acrimonia intenſa membranas ventriculi corrodens, cum doloris neceſſaria exaſperatione, ceſſante à vomitu dictæ materiæ.

Ab unione bilis cum acido acri atram bilem generari colligimus cum Sylvio, ex eo, quod bilis atra corroſionem nanciſcatur parem ſali lixivio in bile redundante, & acidum ſpiret, manifeſtum indicium, ex ſalis lixivii, & acidi unione conflari, & quamvis hanc ſuſpicionem probabiliſſimam exiſtimem, poſſumus etiam judicare à dictis cauſis calefacientibus ſuccum pancreaticum redditum eſſe acriorem, unà cum bile, & ex duorum humorum concurſu in duodeno atram bilem conſurgere, quæ acrimonia excedenti motum inteſtini elatiorem reddendo in ventriculum transfunditur, ubi dolorem intenſiorem reddit poſt cibi concoctionem, dum in iſtius concoctione à propriis particulis dulcibus, & ſulphureis balſamicis modificatur: quocumque autem modo hoc contingat ſemper bilem acriorem volatiliorem, unà cum ſucco pancreatico habemus, & ab eaſdem cauſa cenſendum eſt proveniſſe dolorem per intervalla repetentem antequam hic continuus ſe manifeſtaret.

Unde uterque purgandus, fixandus, & dulcorandus, quod facilè futurum ſpero; Acidis tamen cautè agendum ob rationem degeneratione bilis atræ ſupra allatam.

Purgationem inſtituemus cum *Syrupo* roſ. ſol. ad ℥. v. ſuperbibendo poſt tres horas quatuor libras aquæ Noceræ; poſteà aliis indicationibus ſatisfaciemus cum ſucco Portulacæ, Plantag. Malvar. an. ℥. 1. Aquæ Acetoſæ, Borag. an. ℥. iii. præmittendo bolum ex Diaſcordio ad ʒ. 1. & hoc per xv. dies peracta in horum principio ſanguinis miſſione à brachio, quibus tranſactis purgandum cum Pilul. de tribus cum rhaub. ad ʒ. 1. ß. Magiſt. Jalappæ gr. vii. cum *Syrupo* roſ. ſol. ref. pil. & per alios xv. dies exhibendum ſerum caprinum deſtillatum cum ſequenti Pulvere. ℞. Cornu Cervi uſti ℈. 1. Antimonii diaph. ℈. ß. Ocul. Cancr. præp. ʒ. ß. m. & per ſex horas poſt prandium ſumat ſuccum hordei ſolutum in aqua Portulacæ cum ʒ. ß. ſpecierum triumſantalorum, reiterando poſt octo dies Pilulas purgantes ſupraſcriptas, quibus ſi non cedat, Tincturam antimonii ad ℈. ß. ſumat in jure præmiſſo ſequenti bolo. ℞. boli arm. ʒ. ß. thuris ℈. ß. gummi arab. tragacanthi an. ℈. ß. cum ſucco Plantag. f. b. vel horum loco utatur ſpeciebus Diaplantaginis Mynſichit, his enim uterque humor pancreaticus, & bilioſus fixabitur, & edulcorabitur. Victus ratio ſit refrigerans, & optimi nutrimenti.

CONSULTATIO LV.

De Cardialgia. Pro nobili muliere.

SItus doloris in ſiniſtra regione ventriculi orti, ſub ſcapulis correſpondens, & ejus acuties cum virium reſolutione, pulſuque parvo oſtendunt maniſeſtè nobilem Patientem Cardialgia laborare, quæ eſt dolor oris ventriculi, à quo affligitur, quotieſcumque ira excandeſcit, quia cùm ejus temperies multùm bilis, & acris, & volatilis cumulet, ratione calidiratis cordis, & ſanguinis, excedentis ſexus conditionem, ab ira hæc ſummè agitatur, & in ventriculum ab inteſtino duodeno regurgitat in magna copia, prout vomitus materiæ amaræ, & flavæ in principio doloris oſtendit, hujus bilis portio orificio ventriculi infixa, nervorumque inſignem plexum ſua acrimonia corrodendo, dolorem acutiſſimum parit, & per iſtius affectionem malè affectis nerveis cardiacis, corrugatione, vel convulſivo motu, itaut ſpiritus animales pro motu cordis ſufficienter non admittant, animi defectus ſuccedit.

Eadem affectio nervorum ventriculi, principio eorumdem in cerebro correſpondens, ducta ibi materia bilioſa volatili, ab extremitatibus nervorum dicti orificii exſucta, & ſurſum uſque ad præfatum principium motu à dolore præſtito expulſa, ibique in cerebri partem, ubi eſt ſpirituum emporium, & origo nervorum transfuſa, ſuo motu ſpiritus agitando vertiginem parit, irregularique agitatione fibras cerebri inordinatè movendo, imagines, vel ſpecies rerum aſſervantes, per propriam quamdam modificationem delirium facit.

Agendum ergo, ut bilis revellatur ab affecta parte, & infixa ei removeatur, interim modificanda ejus acrimonia, & anodynis dolor leniendus, præſervationi poſteà incumbendum calorem cordis, & ſanguinis copiam bilis generantem, & volatilem reddentem refrigerantibus diminuendo, quorum executio non eſt ſine difficultate, cùm paſſio ſit periculoſa.

Purgatione bilis revelletur facta cum Syrup. roſ. ſol. ℥. v. & Crem. tart. ſ. p. ʒ. ii. diſſol. in aqua Endiviæ, ſuperbibendo poſt tres horas ſeri capr. depurati ℔. iii. aliis diebus manè & ſerò paretur Clyſter ex lacte cum Sacchar. rub. ℥. iiii. Sanguinis miſſio ab hoc ſymptomate excluditur meo judicio, dum materia in cavitate ventriculi exiſtens per ſanguinem extractum non retrahatur à ventriculo, & quæ in cyſti bilis reconditur, & quæ in ventriculum transfunditur pariter per ſanguinis miſſionem non poterit impediri à dicta regurgitatione, ut unicuique conſideranti patere poteſt, ſolis ergo medicamentis utendum, unde modificabitur primò bilis omni manè exhibito ſero caprino deſtillato ad ℔. i. cum ſpir. nitr. dulcif. ad gratam aciditatem ſeri, præmittendo bolum ex Confect. Hyac. s. o. & Diaſcordii an. ʒ. ß. & ante cibum per horam ſumendo ſequentem pulverem, ℞. Margarit. præp. ℈. i. Ocul. Cancr. ʒ. ß. Antimonii diaph. ℈. ß. m. Elixir vitæ irrorentur, vel Bucellam panis vino granatorum imbibitam, ſecundò ſæpè de hoc Lambitivo per cochlearia capiat. ℞ Aquæ plantaginis, Portulacæ an. ℥. ii. Vini granatorum ℥. iii. Aceti deſtillati ℥. i. Aquæ Theriach. ℥. i. Cinam. ſtil. ℥. i. ſpir. vini camphor. ʒ. ß. Specierum Diamarg. frigid. Triumſantal. Diambræ an. ℈. ii. m. vel ℞. Aquæ Papav. errat. Tinct. roſ. an. ℥. iii. Succi lim. ℥. i. ß. Rob. ribes ℥. i. vel ejus Gelatina diſſoluta in aqua dicta Papaver. & ſucci limonum, Confect. ex Hyacintho ʒ. i. Nepentes gr. iii. Eſſentia theriac. ʒ. ii. Olei Citri ℈. ß. m. Decoctio Tamarindorum quotieſcumque ſitis urget ſit pro potu; tertiò Anodyna paranda ſunt ex Oleo Amygdalarum dulc. recenti, cui miſceatur Confect. Diacodion. in pulverem redacta ad formam Electuarii, vel Emulſio facta cum Amygd. decorticatis ad ℥. iii. & ſem. pav. albi ℥. i. cum aqua florum papaveris errat. & portulacæ an. ℥. iii. paulatim de his aſſumendo; Exterius applicentur Omenta Vituli, vel Caſtrati oleo Amygdalarum dulc. & Roſato imbuta. Pro præſervatione ſtatim, ac libera à doloribus evaſerit Aquam Villenſem per decem dies accipiat more ſolito cum Syrupo de ſucco limonum pro vehiculo, vel aquas acidas Spadanas, & vigente calore æſtatis balneo aquæ dulcis utatur, & omni anno tempore veris purgationem inſtituat, qua peracta eiſdem aquis utatur, vel lacte Caprino deſtillato addito ſpiritu Vitrioli martis, replicando etiam Balnea tempore æſtatis. Victus ratio ſit ſemper ad frigidum vergens, Vina generoſa, & aromatica omnia fugiat, acidiſque condimentis utatur.

CONSULTATIO LVI.

De dolore ventriculi poſt podagricos dolores.

SIcuti in hoc nobili Patiente, de quo Hiſtoria tranſmiſſa fuit, ab exſiccatione puſtularum internam partem coxarum corrodentium, cum pruritu, & ſeroſi ichoris acris effuſione, unà cum ſuppreſſione mucci ſalſi è naribus, & ſalivæ copioſæ ejuſdem conditionis, podagrici dolores excitati fuerunt, materia acri ad articulos delata, ubi fermentationem putredinalem, ad incinerationem tendentem concipiendo majorem acrimoniam contraxit, qua particulæ ſenſitivæ articulorum acri etiam vellicatione vellut laceratæ, doloris moleſtia affectæ fuerunt, ita quando dolores podagrici citò ſuum curſum peragunt, dolores ventriculi atroces inſurgunt, transfuſo ichore ſalſo ab arteriis in ejus ſubſtantiam, quæ vellicata eodem modo, ac partes membranoſæ in doloribus podagricis triſtem experiuntur ſenſationem, à forti vellicatione vehementiam deſumentem.

Hos ichores ſalſos colligit hic nobilis Patiens, à ſale lixivio ab efferveſcentia ſanguinis reſiduo, tamquam cineres ab aduſtione, quod ſero commixtum per diſſolutionem, hoc ſalſum reddit, & corrodens, unde in parte coxarum interna decumbens prurítum, & puſtulas efficit, per quas defluit, quomodò muccum, & ſalivam ſalſam reddidit, nec eſt difficile rationem reddere, cur cum in ætate annorum ſexaginta ſit conſtitutus, major ſalſedo in humoribus generetur, quàm quando erat Juvenis, ſtante acceptata ſententia à calore ſalſedinem provenire, quia quamvis hæc ſententia ſit vera in aliquo caſu, non tamen eſt univerſaliter talis; nam humores ſalſedine perfunduntur in ſenſibus, abſque calore exuberante, prout in hoc caſu, quia tranſpiratio eſt debilior, & ſic fuligines ſalſum volatile continentes non excretæ, ſalſedine maſſam ſanguinis inficiunt. Secundò in ſenſibus deficit ſpiritus balſamicus vitalis, quo ſalia ſanguini commixta, vel deprimuntur, vel dulcificantur, quapropter ex iſtius defectu imperium in maſſa ſanguinea adipiſcendo, eam ſalſam reddunt, eo modo, quo Vinum amiſſo ſpiritu ſulphureo balſamico in acetum degenerat, ſale acido in eo hoſpitante exaltato. Tertiò, quia fermenta partium excrementorum purgationi inſervientium in ætate declinante enervantur, unde excrementa quanta ſunt ſalina non expurgantur, & remanendo totam maſſam ſalſam reddunt.

Ex dictis colligitur dolorem hunc ventriculi ita curandum eſſe, primò evacuata materia acri in ejus cavitatem transfuſa, ſecundò per anodyna, & dulcificantia, reſiduo ejus dulcificato, quæ verò eſt apta fluere materia, vel revellenda eſt per urinam, vel per nares, & etiam ad coxas, ad quas eſt ſolitus ejus fluxus.

Pro evacuanda ergo Materia. ℞. Mellis roſ. ſol. ℥. v. Crem. tart. ſ. p. ʒ. ii. diſſolvatur in aqua Malvarum, ſuperbibendo poſt tres horas Jus pingue, in quo Malva decocta fuerit; venæ ſectionis indicationem hic non video, unde ſtatim poſt purgans modificabitur materia oleo Amygd. dul. recent. ſine igne ad ℥. iiii. exhibito in totidem ℥. Juris, quod ſumendum erit in ſerò ante cœnam, per tres horas perſeverante dolore, manè exhibeatur bolus ex therebentinæ ʒ: i. Olei Charabe ℈. ß. Nepenthes gr. i. m. cum aquæ Malvarum, Papaveris errat. an. ℥. iii. Confect. Diaſcordii ℥. i. ſ. p. m. Lambitivum etiam omni tempore diei ſumendum præſcribatur ex Decoct. pector. ℥. vi. Syrup. de Hybiſcho Fernelii ℥. i. Philon. rom. ʒ. i. m. & ſi non cedat dolor reiteretur purgatio cum Mercurio dulci ℈. i. vel Vomitu, & altero die exhibeatur ʒ. i. pulveris ventriculorum Gallinæ exſiccatorum cum ℥. ii. Julep. ex Therebentina, quo medicamento derivabitur etiam materia ad urinæ vias, vel gelatina Cornu Cervi cum pulvere Zinziberis, Tinctura etiam Charabe cum ſpir. vini extracta ad ʒ. i. in ℥. iiii. Emulſionis Amygdalarum dul. factæ cum aqua Malvarum erit utiliſſima. Pro revulſione fricetur pars coxarum interior cum panno aſpero ad trahendam materiam ſalſam ad ſuum curſum primævum; herrynum pariter ex pulvere Betonicæ, Majoranæ, rad. Ireos paretur.

Pro præſervatione quando dolores podagrici incipiunt remittere ante tempus, purgetur corpus cum Mercurio dulci, poſteà per vias urinæ ducenda materia cum Decocto rad. Ononidis, Aſparagorum, Graminis, & foliorum parietariæ, Saxifragiæ, & ſeminum Dauci, addito ℥. ii. Julep. ex therebentina, & ʒ. i. Ocul. Cancr. pulverizati; In veræ purgationem inſtituat refrigerantibus, & emollientibus, quę ſanguinem dulcificant, poſteà per menſem lac Aſininum ſummat pro tolerantia ventriculi etiam ad majus tempus, ſervata optima victus ratione tam in curatione, quàm in prę́ſervativa cura.

CONSULTATIO LVII.

De Cholera.

JUvenis temperamenti calidi, & humidi, ætatis annorum triginta in æſtate omni fructuum genere,

& præ-

& præcipuè peponum in magna quantitate uſus, nive etiam reſrigeratorum, cœpit moleſtari amaritudine in faucibus, & palato, cum ſiti intenſa, & æſtu magno in infimo ventre circa Hypocondria, nunc ſubita ventris perturbatione, vel evacuatione ſurſum, & deorſum materiæ aqueæ in parte, & in parte bilioſæ, cum torminibus, & doloribus corroſivis, tam in ventriculo, quàm in inteſtinis correptus fuit, & quæ per ſuperiora exit materia, modò amara, modò acida exiſtit.

Fructus ſuccum fermentativum in ſe continere, conſtitutio ipſorum, & ſucci ex ætherrogeneis partibus conſtans, & motus expreſſo ſucco conceſſus laxata unione particularum eum conſtituentium manifeſtè docet, magiſque confirmatur experientia, qua obſervamus ſuccum prædictorum in vaſe reconditum fermentare ſe ſolo, eo modo, quo ſuccus à compreſſis uvis expreſſis in vaſe fermentat, & liquorem præbet, & non aliter, ad vinum fœcum ſeparationem ſolo fermentationis motu molitur, unde non mirum, quod à fructuum quantitate comeſta, & à collecto eorum ſucco, valdè fermentativo intrà vaſa ſanguifera cruoris effervescentia inordinata excitata fuerit in hoc Patiente, quæ bili, & ſucco pancreatico pariter impartita, calorem in Hypocondriis excitavit, cum æſtu magno, prout eſt proprium bilis inordinatè effervescentis, & in iſto ſtatu eadem bilis vapores ſuæ naturæ correſpondentes amaros ſalſos elevando verſus gulam, & palatum, amaritiem, & ſitim effecit, & uterque humor effervescendo acrior factus vellicando inteſtinorum tunicas tormina, & dolores excitat, vaporumque acrimonia orificia arteriarum, & lymphaticorum vaſorum, ductum Cholidocum, & pancreaticum irritando, hæc ad humoris contenti expulſionem cogit in cavitatem inteſtinorum, & in eam ventriculi per doloroſam vellicationem elevato inteſtino duodeno tantum, ut per orificium inferius faciliter humorem contentum in inteſtinis excipere in ſuam cavitatem valeat, unde fluxus alvi, & per vomitum expulſio materiæ bilioſæ, & acidæ.

Eodem tempore per effervescentiam ſanguinis in arteriis, ſeparato humore in copia, ſeroſo, & bilioſo cum aliis excrementis pro effervescentiæ viribus, cum impetu, & frequentia expellitur per oſcula arteriarum in cavitatem inteſtinorum, & ventriculi, in quibus inſeruntur, unde augetur vomitus ſupradictus, & alvi fluxus cholericus dictus, conſiſtens in humorum expulſione copioſa per vomitum, & ſeceſſum facta ab irritamento interno, itaut ſit potiùs dicendus ſymptoma facultatis expultricis irritatæ, quàm retentricis debilitatæ.

Quapropter colligendum eſt curationem hujus affectus conſiſtere in ſedanda, tam ſanguinis, quàm humoris pancreatici, & bilis immoderata effervescentia, & in eductione humoris fermentativi, de horum conſecutione certi non ſumus, cùm ſit morbus acutiſſimus, & ſubitum virium languorem inferat, in ſyncopem, ut plurimùm terminantem, cum dubio ergo operandum.

Et quia facta jam fuit per lenia purgantia, nempè Caſſia, Pulpa tamarindorum, & Mirabolanis humorum diminutio, remanet ſolùm effervescentiam ſedare, quod ſanguinis miſſio juxtà vires Ægrotantis præſtare poterit, & quoad alterantia, primò exhibeatur ſerum caprinum, in quo decocta fuerint Rad. Biſtortæ, Tormentillæ, & Conſolidæ major. ad ℥. viii. cum ℥. I. *Syr.* ex Maſtice Mynſichit, vel ℞. Aquæ Myrti, Plantag. an. ℥. iiii. Succi Menthæ ℥. ii. *Syrup.* Coral. Maſticis an. ℥. ß. m. Infra diem Lambitivo ſequenti utatur. ℞. Aquæ Menthæ, Portulacæ, Papaveris errat. an. ℥. ii. Confect. ex Hyacintho ſ. o. ʒ. I. *Aquæ* Theriacalis ℥. ß. Ad corroborationem ſpirituum Nepenthes gr. iii. Spirit. Maſticis ℈. I. *Syrup.* Papav. errat. ℥. I. m. vel ℞. Decoct. rad. Biſtortæ, Tormentillæ ℥. vi. Diaſcordii ʒ. I. Salis prunellæ ʒ. I. Aquæ Cinam. ℥. ß. Tinct. coral. ʒ. I. Spirit. Maſticis ℈. I. Syrup. Myrtini ℥. I. m. & ante cibum per horam manè, & ſerò ſummat ſequentem pulverem. ℞. Bezoartici martialis gr. viii. Cryſtal. præp. ʒ. ß. Coral. præp. ℈. I. m. ſumatur cum *Syrupo* Coral. vel Maſticis, vel ℞. Cryſtal. præp. *Smaragd.* præp. an. ℈. I. Eboris ſine igne præp. Antimonii diaph. an. ℈. ß. m. & exhibeatur cum prædicto *Syrupo* Coral. vel Maſticis; optimè enim adſtringentibus uti poſſumus, cum jam copioſa humorum evacuatio facta fuerit. Exterius applicetur emplaſtrum de Cruſta panis cum Balſamo Peruviano, & oleo Maſticis, vel Pani toſto, & Vino madefacto ſuperimponatur pulvis ex rad. Biſtortæ, Tormentillæ, Conſolidæ, Menthæ ſiccæ, Maſtice, & Nuce moſcata. Clyſteres manè, & ſerò parentur ex lacte cum ſucco Menthæ, & ʒ. I. Philonii rom. Perſici. Victus ratio medicamentorum virtuti correſpondeat.

CONSULTATIO LVIII.

De Cholera ſicca.

Religioſus temperamenti calidi, & ſicci ad aduſtum tendentis, ætatis annorum triginta quinque iter longum diebus canicularibus ſuſcipiens, à calore multum moleſtiæ accepit, amiſſo appetitu, alimenta ſalſa & aromatibus condita ſolùm ei ſatisfaciebant, à ſiti vexatus multum vini potabat, & in via fructus auſteros pro ea moderanda ſumpſit; cœpit poſteà doloribus, & torminibus ventris torqueri, perfecto itinere amarorem in ore, & ſitim validam, perſeverantibus doloribus, paſſus eſt, quibus ſucceſſerunt inanis voluntas, & irritamentum vomendi, & fœces deponendi cum maximo æſtu in Hypocondriis, & ventriculo, unà cum inflatione ventris, & ventriculi.

Sicuti calor externus artificiales promovet, & auget fermentationes, & in Chimicis operationibus ſpirituum exaltationi ſufficit, ſaliumque acredinem auget, ita putandum in noſtro Patiente à calore ſolis, & motus, Aromatum, & Vini, non ſolùm auctam fuiſſe bilis quantitatem, ſed etiam acrimoniam, & effervescentiam cum ſucco pancreatico, qui ab eodem calore majorem concipiens acredinem, ultrà exceſſum quantitatis ſuppeditatum à fructibus immaturis, & acidis, effervescentiæ augmento contribuere nactus eſt facultatem, hujuſmodi ergo effervescentia ex multiplici capite facta major eſt, nempè à copia utriuſque humoris, à tenuitate, & volatilitate, & majori acrimonia, ut conſideranti patere poteſt ex ponderatione prædictarum qualitatum acquiſitarum à dictis humoribus ab excedenti caloris activitate; hiſce humoribus in inteſtinis effervescentibus elatus vapor, (eo modo, quo in corroſione corallorum à menſtruo corrodente elevari nebulam obſervamus) de acrimonia utriuſque humoris participans vellicatione, corroſione, & penetratione intima, dolores, & tormina in inteſtinis excitavit, & motu dictæ effervescentiæ ſolutis particulis calidis bilis, calor in Hypocondriis accenſus eſt ad æſtum vergens, & evaporationes iſtorum duorum pugilium in vaſa meſenterii penetrando pro fermento inſervierunt ad inordinatam effervescentiam humori in eis contento communicandam, cum augmento caloris, & æſtus.

Ab eiſdem evaporationibus ori communicatis ſitis, & amarities, & ex irritatione eorumdem, oris ventriculi, & ſphyncteris, inanis voluntas vomendi, & excernendi fœces, unde Cholera ſicca dicitur pendens à ſtimulata facultate expultrice, hoc eſt à fibris ad expulſionem contentorum irritatis, ſed ſine ſucceſſu, cùm non adſit materia expellenda, vel quia vaſa humorem continentia irritamento reſiſtunt, & conſtricta conſervant ſua orificia non determinatis, neque coactis fibris ab irritamento ad eam motus differentiam neceſſariam pro aperitione orificiorum ſuorum.

In horum humorum effervescentia Pituita, ſeu muccus inteſtinorum attenuatos, & inflatus reſolutus, rugitus in ventre promovet, cum inflatione ejuſdem, & ventriculi, altera poteſt aſſignari hujus inflationis cauſa, nempè ſpiritus fibras membranarum incolentes, qui ſecum admiſſis vaporibus ab effervescentia dictorum humorum elevatis, effervescentiam pariter patiuntur, qua membranas dolore affectas diſtendunt, & ita cavitas interna ſicut Veſica inflata (ut loquitur Vuilliſius) multùm ampliatur, ut humoris, vel aeris incluſi portio intra vacuum iſtud ſpatium ab ampliatione factum valdè rarefiat, cum diſtenſione partium continentium.

Ex dictis pro cauſarum dilucidatione manifeſtantur indicationes pro hujus affectus eradicatione eſſe bilem, & ſuccum pancreaticum minorandi, qualitates corrigendi, & effervescentiam moderandi, quas adimpleri poſſe ſpero per medicamenta, ſed non ſine difficultate.

Primò, ergo purgandum corpus cum Syrup. ſol. ad ℥.v. & Crem. tart. ʒ. iii. diſſol. cum aqua Endiviæ ſuperbibendo Aquæ noceræ ℔. iiii. per tres dies ſequentes capiat Acetoſ. ſimp. ℥.iiii. Crem. tart. ſ.p. ʒ. ii. Aquæ Borag. ℥. iii. m. poſteà reiteretur medicamentum purgans ſupraſcriptum, vel ʒ. I. pilul. de tribus cum Rhaub. cum Magiſt. Jalappæ gr. vi. ſuperbibendo dictas quatuor libras aquæ Noceræ. Præparabitur uterque peccans humor, & modificabitur cum ſuccis Plantaginis, Boraginis, Malvæ ad ℥. I. cum Aquæ lactucæ, Portulacæ an. ℥. ii. Salis nitri optimè rectificati ʒ. I. Dum hæc ſumuntur mittatur ſanguis è vena brachii, & continuabit in his per ſeptem dies. Ultimò purgabitur uno ex dictis medicamentis, & altero die Hyrudines venis de hemorroidalibus applicabuntur; ultimam manum imponemus ſerum caprinum ad ℔. I. exhibendo alteratum cum rad. Biſtortæ, Tormentillæ, fol. Nimpheæ, Lactucæ, Portulacæ, pręmittendo bolum ex Diaſcordio ad ʒ. I. Ante cibum per horam capiat ſequentem Pulverem. ℞. Specier. triumſantal. Diamarg. frigid. an. ℈. I. Antimonii diaph. ℈. ß. m. pro lambitivo ſumat per diem Tincturam roſarum, & florum papaveris errat. quodſi adhuc perſeverent affectiones prædictæ, Aquam Nocerę dejectoriam per octo dies ſumat. Victus rationem optimam ſervet &c.

CONSULTATIO LIX.

De Vomitu Sanguinis, Tumore Lienis, & Febre.

NObiliſſimo Juveni accidit Gallica lue infici, & præcipuè Gonorrhea, cui empiricis remediis citò curſum interdixit, hyeme adveniente vires cœperunt labefactari laſſitudine quadam univerſali, calor faciei ſolitus vividus, & pulcher rubro, & albo mixtus, deliquia ſenſit, à pallore obtenebratus, tumor lienis ſupervenit valdè magnus, hoc autumno correptus febre duplici tertiana circa octavam vomitus ſanguinis apparuit copioſus, cujus etiam aliqua portio per ſeceſſum excernitur.

Etſi fluxus Gonorrheæ in hoc nobiliſſimo Patiente ab empiricis remediis cohibitus fuit, intactum tamen remanſit fermentum venereum depravativum maſſæ ſanguineæ aciditate volatili ei inata, qua ſanguinem perfundendo totum acidum, & irritativum reddit, & qua aliquas iſtius partes modò coagulat, modò ſolvit juxtà earum diſpoſitionem, quamvis credere poſſumus in hoc Patiente per empirica remedia fixatam fuiſſe prædicta aciditatem volatilem, & ita coagulationi potiùs, quàm diſſolutioni inſervire, unde copia materiæ per coagulationem incraſſatæ, ſanguini nitorem, fluiditatem, & ſpirituum expanſionem adimendo colorem ejus vividum, & pulchrum vitiavit, & tardiorem circulationis curſum per exteriora reddidit cumulato in his ſanguinis proventu, vel craſſioribus particulis ibi relictis, unde laſſitudo vires opprimens gravatis partibus externis, vel à dicta copia ſanguinis, vel ab ejus particulis craſſioribus.

Eodem modo lienis tumorem cauſavit eadem materia coagulata in iſtius cellulis, Vaſis, & porroſitatibus ſtagnando amiſſo circulationis motu, & advenienti ſanguini eumdem motum impediendo, unde hic cogitur ibi quieſcere cum majore ſui depravatione, deteriores concipiendo qualitates ad acredinem tendentes, qua perterrebrato impedimento obſtruente minùs contumaci in aliquo vaſe lienis, ſanguis iſto contentus ſecundùm aliquam ſui portionem exit, & fermentativa ſua qualitate per moram contracta febrem accendit, dum maſſæ ſanguineæ mixtus inordinatam effferveſcentiam dicta virtute fermentativa huic conciliat. Remiſſo interim dicto impedimento priori ſtatui impetum novi ſanguinis currentis vincente, iſti compedes de novo formantur, donec acribus qualitatibus adeptis ad ſimilitudinem prioris impedimentum de novo vincat, cum cætero ſanguine circulationis curſum reaſſumendo, ſed cum iſtius detrimento, dum ei inſervit pro fermento præternaturali ad ſuſcipiendam efferveſcentiam febrilem, & ita periodi febriles renovantur, eo modo, quo de obſtructione vaſorum Pancreatis edidit Doctiſs. Le-Boe, & aucta ſemper ſanguinis mole in liene impedito illius exitu, & circulatione fervorem in ſtagnatione concipit, orgaſmum, & vim energeticam induit, coadjuvante ad hæc calore febrili attenuatione in eum inducta, unde fervet, æſtuat, & impedimenti, ac anguſtiæ impatiens, cùm ulterius progredi non poſſit, regurgitat per arteriæ cæliacæ ramos in ventriculum, per quem diſſeminantur, & ſuo impetu oſcula arteriarum dilatando in cavitatem ventriculi exundat in magna copia, quæ vomitu poſteà reiicitur, altera portio ſanguinis per ramos cæliacæ ad inteſtina decurrentis delata eodem modo in iſtorum ſpatium deponitur, & per ſeceſſum expellitur, & quod ibi relinquitur, in grumos coagulatur.

Si ergo hujus patientis morbis opitulari intendimus, primò vomitus ſanguinis ſiſtendus, ſanguine ad alias partes revulſo, & ejus fervore, & orgaſmo ſedato, orificiis arteriarum corroboratis, & conſtrictis, cavendo tamen, ne grumeſcat ſanguis in dictis cavitatibus, & ibi detineatur, ſecundò febri incumbendum per deobſtruentia temperata, tertiò obſtructiones lienis tollendæ, & fermentum Gallicum extirpandum, quod erit difficile, quapropter de Patientis vita valdè dubito.

Mittendus ergo ſanguis ab utroque brachio, prout vires determinabunt; ligaturis fortibus extremitates vinciendæ; frictiones in partibus inferioribus exercendæ, eiſdemque applicandæ ſiccæ cucurbitulæ, purgantia in hoc caſu ſuſpecta haberem, cùm efferveſcentiam ſanguini impertiant, unde copioſior fluxus eſſet timendus: non enim ſumus in caſu, in quo vomitus ſanguinis dependeat ab aliquo humore extraneo ei commixto, ut puta quando bilis ſanguini miſcetur, & acrimonia inficit, qua vaſorum orificia aperit, quia purgantibus bilem tunc opem conferimus ad vomitus ceſſationem, in hoc caſu ſanguis, quamvis cachochimus fervorem, & æſtum ſe ipſo, & ſtagnatione ſola excitativa etiam febrilis caloris concepit. Sanguinis ergo miſſione contenti, præcedente Clyſtere, conſolidationi vaſorum ſtudebimus ſequenti Decocto. ℞. rad. Biſtortæ, Tormentillæ, Conſolidæ majoris an. ʒ. I. Sem. Juſquiani, Papav. albi, Plantag. Portulacæ an. ʒ. ß. radices incidantur, & ſemina contundantur, & bulliant in ℔. I. aquæ plantaginis ad tertiæ partis conſumptionem, coletur, & colaturæ adde Tinct. roſ. & flor. Papav. errat. ℥. ii. Syrup. de roſis ſiccis ℥. I. præmittendo ſequentes bolos. ℞. Throcis de Charabe ʒ. ß. Caput. mort. vitriol. rubific. & dulciſ. gr. x. Balſami orient. vel Peruviani gutt. viii. Sperma-cæti, Mumiæ an. ℈. ß. & cum Syrup. Myrtino f. b. qui inſervient etiam ad coagulationem impediendam. Ante cibum exhibeantur ℈. ii. Lapidis Ematitis præp. ʒ. I. cum ℥. ß. Syrup. de Coral. Quodſi ab his non vincatur vomitus, utendum Pulvere Scaligeri deſcripto à Riverio in capite de ſputo ſanguinis, & ſæpè lambat de ſequenti mixtura. ℞. Aquæ Plantag. ſumitat. quercus an. ℥. ii. Tinct. roſ. ℥. I. Coral. rub. præp. Lapid. Ematitis pręp. ſang. Draconis an. ℈. I. Croci Martis aſtringentis ℈. ß. Nepentes gr. ii. Syrup. Myrtini ℥. I. m. quę ſi non conferant liquoris ſtiptici guttæ aliquot cum aqua conſolidę, vel plantaginis exhibeantur, & eodem liquore lienis regio inungatur, & ſi coagulatio ſanguinis timeatur, poſt exhibeatur Decoctum Myrabolan. in aqua Cherefolii cum Syrupo de Cycorea cum Rhaub. addito pulvere ocul. Cancri. Efferveſcentia eiſdem medicamentis adſtringentibus moderabitur, in febris vigore exhibeatur emulſio ſeminum melonum cum aqua graminis extracta addita tinctura tartari ad ℈. ii. quæ inſerviet ad febrilis efferveſcentiæ moderationem, & ab blandè deobſtruendum, quod ſi datum erit vaſa conſolidare, deveniendum ad Decoctum Salſæ, Ligni Sancti, & Tamariſci cum aperientibus temperatis, præmittendo aliquod Chalybeatum in bolo, vel Tincturam Chalybis, vel Oximel Chalybeatum, aliquod purgans per intervalla replicando cum admixtione Mercurii dulcificati, quibus Gallica qualitas delebitur, & obſtructiones auferentur; integram, & ſanam victus ratione ſervando.

CONSULTATIO LX.

De dolore Ventris.

CIvis ætatis annorum quinquagintaquinque temperamenti melancholici aduſti, cum bilis ſubdominio, ſunt ſex menſes, quòd cruciatur dolore in ſiniſtra parte ventris verſus regionem lienis, qui quandoque extendi-

enditur ad dexterum Hypocondrium, & etiam in infima parte ventris circa vaſa urinaria, & quando eſt vehemens in brachio dextero, & crure ſtuporem, & debilitatem in motu inducit, hic dolor eſt fixus in dicta parte ſiniſtra, cum aliquali ardore, & perterebratione, nocte magis exacerbatur, variis terris imaginibus affligitur, quæ dolori coniunctæ vigilias longas pariunt. Dolor quandoque remittit, ſed numquam ceſſat, paucis ab hinc diebus urinæ multùm reddit, adeſt aliqua tenſio in regione lienis, & Hepatis, ſputum eſt ſalſum, & puſtulæ cum pruritu per totam coxam ſiniſtram diſſeminantur. Appetitus eſt optimus, nec ei ſatisfacit alimentis.

Hujus doloris ſedem eſſe in ramis plexus Meſenterici à Villiſio in ſua Nervologia ingenioſè, & accuratè deſcripti perſuadet ſitus doloris, & acuties, longa ejuſdem perſeveratio, & extenſio ad partes inferiores verſus regionem pubis, & veſicæ, ubi fibræ nerveæ ejuſdem plexus ſe extendunt, & in dexteram partem quandoque dilatatio ejus, ob connexionem, quam habet cum plexu hepatico, magis confirmat, ſicut brachii, & cruris affectio in ejus vehementia manifeſtè demonſtrat, eo quod connexionem vaſorum partis in ventre affectæ, cum brachio, & crure deſignat, per quam materia, quæ fluit ad ventrem, poteſt etiam fluere ad prædictas partes, hujuſmodi autem connexio poteſt ſolùm reperiri inter has partes mediantibus nervis.

Urinæ excedens copia reſpectu potus, quo patiens utitur nervorum genus in eo affici oſtendit, cùm praxis obſervationes doceant hujus affectiones, ut plurimùm per urinam à natura curari. Unde Villiſius hujuſmodi dolorem colicum nuncuparet, de qua denominatione parum ſolliciti eſſe debemus, dummodò de parte affecta nobis conſtet.

Hæc eſt doloris ſedes cauſam verò non aliam poſſumus excogitare, quam materiam acrem, & corroſivam fibras nervoſi plexus divellentem, & corrodentem mixtam cum ſucco nerveo, atque ad hujuſmodi plexum unà cum eo delatam.

Hujus materiæ qualitatem ſalſam nobis demonſtrat ſputum ſalſum, pruritus, & puſtulæ in coxa, ſalſi ſanguinis ſigna, itaut ſucco nervoſo ſerum ſalſum, ſicuti glandulis ſalivaribus ab illo ſuppeditari non ſit dubitandum, hinc ſuccus nerveus ad plexus meſenterii fibras delatus, cum particulis ſalinis, quæ ob exilitatem extremitatum fibrarum exitum non inveniendo in dictis fibris nerveis remanent, & ſtagnant, qua occaſione magis degeneres, & infectæ evadunt, acriorem concipiendo qualitatem, & effervеſcentiam, qua fibras membranarum, & nervorum vellicando, vel propriæ ſubſtantiæ adhæſione, vel vaporum effluxu dolorem illum excitant fixum, & cum ardore, prout moris eſt, materiæ ſalſæ, quæ ultrà vellicationem quamdam, principium corroſionis parti infert, in qua ardor, ut in partibus externis in principio corroſionis ab ichore ſalſo in ſcabie obſervamus.

Quodſi non placeret nervis hujus materiæ delationem tribuere, poſſumus aſſerere ab arteriis in meſenterii duplicaturam transfundi, eamque ſua acredine corrodere. Hoc acre in ſanguine conſurgit à bile acri, & melancholia acida, quibus abundat ratione temperamenti, & ſerum præcipuè ab his alteratur, cùm valeat utriuſque humoris particulas imbibere, ex eo, quod ſunt de natura ſalis, diſſolutionem in aqua patientis.

Ex quo fit facilè nervos hanc materiam acrem ſuſcipere, cùm ex ſero nutritio eorum ſuccus generetur, & eadem facilitate membranæ eam ſuſcipiunt, cùm ex eodem ſero nutritio alantur.

Poſito hoc acri in ſanguine, & ſero, videtur difficile, quomodo potuerit fieri obſtructio in liene, cùm illius proprium ſit humores attenuare, non incraſſare; tollitur tamen difficultas conſiderando, quòd ratione temperamenti naturalis melancholici acidum ſuperabundat, quòd aliquas partes in ſanguine coagulat, & incraſſat, quæ lieni in circulatione ſanguinis conſignatæ ibi fixantur, & adhærent, & paulatim congeſtæ obſtructionem in eo viſcere pepererunt. Et quia ex mora, quam ibi trahunt, & à calore partium adſtantium fermentantur exhalationes acres acidas emittunt, hæ nervis lienis unà cum particulis ſubtilibus humoris fermentati communicantur, (quorum officium eſt per fibrarum extremitates humorem volatilem acido ſalſum dulce juxtà naturæ leges præparatum abſorbere, & ad cerebrum deferre, eumque cum ſucco nervoſo confundere, ubi præparatur, ſpiritibuſque cerebri incolis conjungere, quo lentè, & placidè agitati majori cum energia ſuas exerunt actiones (unde Lienoſi dicuntur ſapientes) & ad caput feruntur, ubi mixtæ ſpiritui animali inordinato motu hunc agitant ſua virtute fermentativa, nec non etiam, quia dictæ particulæ non ſunt ſpiritibus congeneres, ſed horum indolis depravativæ, & ſicuti ſanguis ab admixtione extranei alteratur, ita ſpiritus ab hoc inordinatè movetur cum vigiliarum excitatione, dum hæ à ſolo motu ſpirituum pendent, phantaſmata ab eodem motu perturbata varias imaginationes tetras, & præcipuè imminentis mortis exhibent, & hunc mortis vicinæ timorem fovet apprehenſa nimis vehementer morbi magnitudo, dum continua afflictione, continuam etiam fovet apprehenſionem mortis, ab hac enim nervi cardiaci, & ſtomatici in ſua origine conſtringuntur, ſicuti in hilari cogitatione dilatantur, eis conſtrictis ſpiritus fluunt in parva quantitate ad cor, & ſtomacum, per quod unà cum conſtrictione principii nervorum iſtarum partium fit talis motus in corde, & in ventriculo, quo reflexo per extremitates nervorum correſpondentes principiis prædictis ad ſenſum communem, hic judicat de morte vicina, cùm per motum illum reflexum cordis anguſtia, & ventriculi languor repreſentetur, quæ virtutis deficientiam arguunt, omnes enim paſſiones animi per nervos in corpus transferuntur, & per hos ad ſenſum communem de novo reddunt; Et hoc modo à liene melancholici affectus proveniunt.

Dolor etiam ab eodem acri aucto in majori copia fit major, & ab acido ſanguinis melancholico appetitus conſervatur, qui etiam à ſalſis fovetur, ut experientia notum facit. Et quia factum fuit per nervos in partes magnam ſeri copiam depoſitari, quæ per lymphatica ad venas traducta, & ab eis ad arterias emulgentes, quæ hunc in renes depoſuerunt, ideò copioſa facta fuit Urina, vel quia ſerum in arteriis redundans per dictas arterias prædictam ſubivit viam.

Nitendum ergo in curatione hujus affectus, ut demulceamus acidum naturale à temperamento dependens, quod non eſt niſi melancholia, & ſimul acidum acre lienis, & ſalſum ſuperabundans ex ſale lixivio bilis, & ut obſtructiones auferamus, & dolores leniamus, in quo aſſequendo multas video difficultates ob contumaciam affectus, qui à multis remediis factis non ceſſit, & quia diſpoſitiones contractas à natura ſuperari arduum eſt, & periculoſum, dum curando has vincere, alias non minores excitamus, & etiam ob contraindicantiam remediorum; acida enim per alkalica infringenda ſunt, & hæc ſalſa, & muriatica acuunt. Ut ergo, quantum eſt ex arte, tentemus:

Relictis Purgationibus univerſalibus ad ſatietatem peractis laudo, ut ſequentes bolos omnes intentiones propoſitas adimplentes ſumat. ♃. Croci Martis aper. gr. viii., Antimonii diaph. ℈. ß. Salis roſmarini, Salviæ, tamariſci an. gr. viii. Olei Charabe, Cornu Cervi an. gutt. iv. Extract. Rhaub. ʒ. ß. Succi Cicorei condenſati ʒ. I. m. f. b. omnia enim iſta medicamenta ſunt aperitiva, acidum mortificant, quia alkalica, olea ſua pinguedine ſalſa modificant, & ſi pro acidis magis pugnare videantur, hæc etiam principaliter peccant; ſuperbibatur dictis bolis Decoctio Citrach, Camedryos, Tamariſci, Salviæ, Roſmarini, Boraginis, Malvæ, addito Syrupo de Pomis, & de Papavere, & in hoc remedio continuet per menſem; quodſi talia remedia ſuſpecta viderentur pro acri humore, utatur ſequenti magis modificativo. ♃. Therebentinæ venetæ ℥. I., Ocul. Canc. præp., Margarit. præp., Coral. præp. an. ℈. ii. Croci mart. aperit. ʒ. I. Milleped. ʒ. I. m. & de hoc accipiat ʒ. iii. omni mane ſuperbibendo ſerum caprinum deſtillatum cum ℈. I. Salis tartari volatilizati, & omni tertio die purgetur cum ʒ. ß. pilul. tartarearum. Interim in die utatur ſequenti Lambitivo, aſſumendo cochlearia ſæpè. ♃. Aquæ Violarum, Malvæ, Papav. errat. an. ℥. ii. Diaſcordii ʒ. I. Tripheræ magnæ ʒ. ß. Syrup. de Hybiſco ℥. I. m. vel f. Emulſio cum Amygd. dulc. excort. cum aqua pectorali; Ante cœnam per horam capiat ſequentem Bolum affectionibus nervorum opportunum ♃. Extracti Ligni Viſciquerc. ℈. I.,

Salis Charabe, Cranii hum. an. ℈. ß. Ungulæ Alcis ℈. ß. cum Syrup. de Stœchade f. b. Ultimo loco deſtilletur lac Aſininum, in quo infuſa fuerint Roſmarinum, Salvia, Ruta, Pulegium, Chamedryos, Scolopendrium, & baccæ lauri, miſcendo eidem lacti ſuccum Malvarum, Boraginis, Papaveris erratici, & de hoc capiat per quadraginta dies omni mane ℔. 1. cum Tinct. Antimonii, & Tartari an. ʒ. ß. & Chalybis ℈. 1. hoc ducemus materiam ad nervos fluentem per urinam, quodſi his non cedat remediis Arcanum duplicatum Mynſicht. paretur, & cum aqua Boraginis ſumatur, vel cum Decocto Centauræ, & Chamedryos, quæ in affectibus nervorum, & eorum diſtractione convulſiva valent. Exterius applicetur loco dolenti Omentum vituli, vel Caſtrati in Oleo Amygdal. dulc. & Roſato completo madefacto. Vel paretur fomentum ex Malva, Althea, Violaria, Meliloto, Fœnugræco, & Spongia in hoc madefacta fomentetur locus dolens. In omnibus rectam ſervet victus rationem à Medici aſſiſtentis prudentia dirigendam; Quodſi his remediis non cedat, dubitarem de aliqua affectione corruptiva in aliqua parte meſenterii ultrà dictas cauſas.

CONSULTATIO LXI.

De affectu Hipocondriaco.

Rebellia, & atrocia ſymptomata hunc nobilem Patientem affligentia cum omni remediorum contemptu affectum Hypocondriacum conſtituunt à bile maximè volatili, & acri, quæ efferveſcendo cum ſucco pancreatico ſulphureos ſuos vapores, & ſalſuginoſo ad ventriculum elevando, calorem ei impertit unà cum ſiti, & eò magis ſenſibilis redditur, cùm ipſa bilis volatilis per orificium inferiùs in ventriculum exundet, & augetur poſt quatuor horas à cibo à fermentatione iſtius, quæ ſemper cum calore coniungitur, præterquamquod à tali tempore alimentorum pars tenuior, & ſubtilior fermentata à ventriculo ad inteſtinum deſcendit, & ibi renovata fermentatione cum bile, & ſucco pancreatico, bilioſo fermento ita excandeſcit, ut ſpiritoſæ partes utriuſque copioſæ fumi inſtar eleventur (cùm bilis ſit volatilis, & alimenta fermentata tenuiſſima, & ſubtiliſſima ſpiritoſiorum partem aſſumptorum continentia) caliditatis ſubiectum, qua calorem impreſſum ventriculo augent, expulſa parte ſubtiliori, & volatiliori alimentorum à ventriculo remanet craſſior, vel ob defectum fibrarum aliàs adnotatum, vel ob adſtrictionem pylori, ut Helmontio placuit, (quæ bilis ſubtilitati non reſiſtit ad aſcenſum in ventriculum) hæc cum ſaliva mixta, & à calore, & bile ad ventriculum aſcendente attenuata validiori fermentatione ab utroque aucta, in bullas intumeſcit ſpiritu, ſeu ſubtili vapore, ab eadem materia fermentata exeunte, vel humido attenuato plenas, eo modo, quo Pueri ex aqua Saponis diſſolutione incraſſata, inſufflato in hanc aere bullas efformant. Sic ex materia craſſa per calorem, & fermentationem rarefacta cum craſſitiei conſervatione adjuncto vapore ſubtili ab eadem fermentatione elevato formantur bullæ, quarum aliquæ craſſiores, vel in motu ventriculi, vel à fermentationis energia ſurſum elatæ ad os ſuperius iſtius bilioſa acrimonia, qua materia craſſa attenuatur, & proprio ſale ab inordinata fermentatione exaltato perfuſæ illum vellicant, & quia craſſitie, vel mole majores dicto orificio exitum per idem non inveniunt, retropelluntur cum ſenſu doloris in ea parte, in quam impingunt, quia ubique vellicant, unde oritur aſcenſus, & deſcenſus illius rei, quam dicit ſe cum dolore in ventriculo ſentire poſt quatuor horas à cibo.

Vomitus circa veſperam materiæ oleoſæ igneæ in ſuo tranſitu moleſtæ, & doloroſæ, calore partes unà cum quadam corroſionis ſpecie cruciantis pendet ab eadem materia craſſa per moram non ſolùm à bile excalefacta, ſed etiam acri reddita, & oleaginoſa, etenim craſſa proportionato modo attenuata, & fermentatione debita concocta oleaginoſitatem contrahunt, quam bilis ſui admixtione contribuere poteſt, cum olei aliquid ſemper in ſe hæc contineat, ſicuti etiam attenuationem, & fermentationem ſupradictam, materia prædicta his qualitatibus irritando ventriculum hunc ad expulſionem ſui promovet, dolorem inferendo atrocem deſtituta membrana interiori ventriculi mucco, quo ſolet naturaliter oblini, ob ejus continuam evacuationem per vomitum frequentem, ex cujus mucci defectu dicta membrana contentorum qualitatibus magis torquetur, parum conferente oleoſitate humoris ad modificationem acrimoniæ, ob exceſſum partium calidarum, & ſalinarum in dicta materia.

Aciditas autem acris quandoque ſentitur in eadem materia rejecta, vel quia à ſale ejuſdem fuſio perpeſſa acorem ei conciliat, vel quia in vomitus conatu ſuccus pancreaticus unà cum bile ab inteſtino duodeno ad ventriculi cavitatem aſcendit ſua aciditate materiam contentam perfundendo, nec alia cauſa, niſi ab hac excitatur vomitus mane partium materiæ inſipidæ, & amaræ, inſipida verò adeſt, quandoque, quia vel eſt ſaliva in ventriculo coacervata, vel à bile reliquiæ cibi ita diſſolvuntur, ut humidum ſeparetur, quod ſine ullo ſapore exit, vel irritamentum ventriculi bilioſum arterias, vel eorum orificia attingens eas determinat ad ſeroſum, & inſipidum humorem deponendum in cavitatem ejuſdem.

Bilis eſt etiam cauſa eorum ſymptomatum, quæ in inferiori ventre huic Patienti accidunt; nam illa chylo conjuncta, & ſucco pancreatico, illum concomitatur per Jejuni cavitatem continua efferveſcentia fermentando, ut ſuas deponat fœces, in qua operatione naturales efferveſcentiæ limites tranſcendendo, inordinato motu calorem in Hypocondrio ſiniſtro, ubi Jejunum extenditur excitat, unà cum rugitu, & diſtenſione dicti Hypocondrii ob flatus non ſolùm à chylo elevatos, ſed etiam à mucco obliniente cavitatem ejuſdem inteſtini, à bile efferveſcente, & diſſolvente muccum in flatus, & hanc eſſe cauſam iſtorum effectuum oſtendunt manifeſtè flatus per anum exeuntes cum intenſo calore, non ſolùm ſenſibili, ſed etiam moleſto. Talis efferveſcentiæ motus inordinatus cum fumoſitate quadam conjungitur, prout illius eſt proprium bilis qualitatem acrem redolentes, qua inteſtina vellicantur, unde dolor iſtorum, & nervi, qui ad ea deferuntur eadem vellicatione puncti ad contractiones quaſdam impelluntur, quibus conſtricta, vel compreſſa vaſa ſanguifera dictis nervis colligata pulſationem illam in iſtis efficiunt, quam ait eſſe ſimilem pulſationi à materia ſuppurante in tumore excitatæ, & hæc ſe extendit à ventre uſque ad pectus, & os ſacrum, ob communicationem, quam habent nervi inteſtinorum à ſexto pari deſcendentes, cum illis pectori inſervientibus, & ventris inferioris in ejus extrema parte, unde illis contractis, iſtis contractio etjam communicatur comprimens eodem modo vaſa ſanguiflua, ex quo pulſatio iſtorum, vel quia halitus bilioſi arteriis inteſtinorum immerſi, prævia excedente fermentatione, ſanguinem in eis efferveſcere magis faciunt, unde pulſatio illa, ad quam ſibi connexas arterias trahunt, eo modo, quo arteria pulſans in regione ſubtus ventriculum, in gutture arterias eodem modo pulſare facit, & quando nullo exiſtente chylo in inteſtinis eadem experitur ſymptomata, tunc oriuntur ab efferveſcentia bilis, & ſucci pancreatici, & calor tunc in ſiniſtro Hypocondrio excitatus, ſe extendens ad dexterum bilem ferociorem reddit, quæ ad ventriculum aſcendens memoratas ibi renovat Tragedias.

In nocte verò magis moleſtatur ab hac pulſatione, quia calor lecti efferveſcentiam poteſt cauſare, & motum humorum magis promovere. Tali modo mihi magis placet hos affectus Hypocondriacos explicare, quàm per obſtructiones ſiccas, & terreas; nam magis probabile videtur calorem per dictam efferveſcentiam excitari, quàm per dictas obſtructiones, quæ ſi omnimodam ſanguinis eventationem, ſeu circulationem impediunt, calorem augent quidem, ſed putredini originem fundant cum febre, vel inflammationi, & ſi circulationem non impediunt, in tali motu ſanguis eventatur, & caloris augmentum prohibetur.

Crepitum, quem ſentit in motu corporis inordinato, vel in contorſione ejuſdem irregulari, & violenta circa orificium ventriculi æmulantem pergamenæ contractionem, putarem non evenire à ſiccitate membranarum ventriculi, vel inteſtinorum, ſed potiùs à muſculis intercoſtalibus, quorum tendines eſſent indurati,

à calore

à calore eis communicato à ſubjacente ventriculo, & ſua duritie, dum moventur motu indirecto crepitum edere, prout eſt proprium rei duræ, quod videtur confirmari ex eo, quòd in longa, & ſuſtentata reſpiratione tales crepitus magis perſentiantur.

Nec mirum in hoc Patiente exiſtimandum eſt alvum eſſe obedientem, dum bilis fundendo, & diſſolvendo fœces indurari non permittit; Emaciatio, ejuſdem bilis eſt effectus ſanguinem ſalſo quodam inficiendo, ut nutritioni ſit inutilis, & obſtructiones in Hypocondriis per tenſionem, & duritiem tactui ſe manifeſtantes à depravata ventriculi concoctione dependent, dum portio craſſa alimentorum mutationis in ſanguinem incapaci in inteſtinis à bile attenuata, ut per lactearum orificia ingredi poſſit, in venis paulatim cumulatur, quæ diviſæ particulæ fuerunt à bile ibi denuo uniuntur, & in unum craſſum degenerant, quod per venarum, vel extremitates arteriarum decurrendo impediente curſu craſſitie in eis fixatur, & moram trahendo obſtructionem facit.

Bilis à temperamento calido, & ſicco totius acrimoniam, & ſubtilitatem acquiſivit, & ab eodem etiam conſervatur, non obſtante victus ratione in omnibus optima ſervata, cui adjungenda eſt ætas juvenilis apta bilem cum talibus conditionibus diſponere, & in his conſiſtit illa ventriculi inflammatio, quàm Diocles in Hypocondriaca melancholia voluit, & quæ malè explicatur per calorem ab obſtructione vaſorum Meſenterii excitatum, quæ à ventriculi orificio inferiori diſtant, & etiam ob rationes ſuperiùs dictas, & ſi deobſtruentia huic morbo conducunt, ut Tartarea, & Chalybeata, hoc præſtant principaliter, quia acrimoniam humorum modificant, licèt obſtructiones tollant, quæ potiùs ſunt producta, quàm principia horum affectuum Hypocondriacorum.

Ex his manifeſtè evincitur, quòd bilis ſolùm volatilitas, & acrimonia ſit modificanda, cùm ea ſolùm ſit tot malorum mater non prætermiſſa evacuatione ejuſdem, & obſtructionum reſſeratione tamquam quid productum, ſed independens in ſui conſervatione à bile.

Pro purganda Bile, ℞. Mirabolan. citrin. ℥. 1. ß., Diagridii gr. vi. m. poſteà fixabitur ejus volatilitas, & acrimonia demulcebitur cum ſucco Plantaginis, Portulacæ an. ℥. 1. ß., Aquæ Nenupharis, Violarum an. ℥. iii., præmittendo bolum ex Philon. perſico ad ℈. 1. per xv. dies, & in horum principio extrahendus ſanguis ad ℥. vi., & omni tertio die purgandus patiens cum ſolo pulvere Mirabolan., vel cum Syrup. de Cicor. cum Rhaub. His terminatis per xx. dies habeat in uſu lac Aſininum deſtillatum, in quo infuſa fuerint Plantago, Portulaca, Burſa Paſtoris, Polygonum ad ℥. x. cum ſpirit. Salis dulcif. ℈. ß., Tincturæ vitriol., Martis aperit. ℈. 1., quæ ſic paratur. ℞. Vitrioli Martis facti cum ſpiritu vini, Crem. tartari an. ℥. iv. coquantur in ℔. 3. aquæ fontis ſenſim agitando ad Mellis uſque craſſitiem, tunc adde ſpirit. vini ℔. iii., per digeſtionem totum ſolvitur, decantetur relictis fœcibus, & liquor remanens per abſtractionem aliquantiſper incraſſetur m., & per tot alios dies ſumat ſuccum hordei diſſolutum cum aqua Plantaginis unà cum ſequenti Pulvere. ℞. Antimonii diaph. gr. xvi., Vitriol. Martis gr. viii., Ocul. Cancr. ʒ. ß. m. fixabitur magis bilis, & virtus ventriculi corroborabitur ſequenti remedio. ℞. Auri foliati ℥. ß., Sacchari candidis ſp. ℥. ii. in marmore mortario cum piſtello ex porfidio indeſinenter per xv. dies terantur, poſteà diſſolvatur totum in aliqua aqua refrigerante ad ℔. ii., de hac ſumat ℥. ii. omni mane, ex tali præparatione aperitur aurum, & ſuum ſulphur fixum ſaccharo imprimit. Per diem Lambitivi modo ſumat Tincturam roſ. factam cum Sero Caprino deſtillato ad ℥. vi., addito Sale prunel. ad ʒ. 1., Syrup. Coral. ℥. 1., Diaſcordii ʒ. 1. m., & per intervalla reiteret purgationem cum Mirabolanis, Balneoque dulcis aquæ utatur. Quodſi non cedant ſymptomata ad Acidulas confugiendum, vel S. Mauritii, vel Spadanas. Opiata etiam convenire putarem pro ultimo remedio. Victus ratio omnibus his correſpondeat.

CONSULTATIO LXII.

De affectu Hypocondriaco conjuncto cum melancholia, & Epileſia.

Civis temperamenti melancholici, habitus carnoſi, ætatis annorum circa quinquaginta, cum optimo appetitu ſemper donatus fuerit, crapulæ etiam multum indulſit, modò flatus ferè continuos in ventriculo ſentit, quos aliquando maxima cum difficultate expellit, languorem tunc temporis ab his in ventriculo patitur, qui toti communicatur, ut vix pedibus ſtare poſſit, cum imminente deliquio, vomitus quandoque materiæ aqueæ acidæ ſuccedunt, flatus etiam cum frequenti rugitu in inteſtinis perſentit, & ſæpè cum torminibus auctis, his adjungitur alui ſtipticitas, durities in regione lienis, & Hepatis, & in ſpatio intermedio tactu percipitur, continuo ferè timore afficitur, quodcumque enim inexpectatum ſuperveniens timorem ei incurit, à quacumque motione corporis, tam interna, quàm externa inſolita imminentem apprehendit mortem. Has timoris ideas concepit Patiens à replicatis inſomniis terrore, & horrore plenis, in quorum conſideratione adhuc fixus manet, in hoc ſtatu conſtitutus in Veris præteriti initio ſenſit anxietatem quamdam in ventriculo cum languore, & paſſione, quam exprimere neſcit, unà cum quodam frigiditatis ſenſu, eodem tempore percepit vaporem caput aſcendere cum turbatione, & offuſcatione mentis, cui ſtatim ſucceſſit caſus cum tremore, & concuſſione totius corporis, bis trium menſium ſpatio ſub hoc ſymptomate cecidit.

Tria ſymptomata hìc occurrunt conſideranda, quibus deſcripti Patientis ſanitas herculeo conatu oppugnatur. Primum eſt affectus Hypocondriacus pendens primò à fermento ventriculi acido ſalſo depravato per aciditatis augmentum, & volatilitatis ei debitæ diminutionem, utrumque vitium à declinante ſuſcepit ætate, in qua ſpiritu vitali balſamico, & animali dulcificante in quantitate diminuto, & in actione debilitato tollitur volatilitatis inſtrumentum, & aciditatis moderator.

His conditionibus depravato acido fermenti alimentorum concoctio labefactatur, non ſuccedente in his fermentatione neceſſaria ob deficientem in fermento volatilitatem ejus activitatem debilitantem, ultrà oppreſſionem, quam patitur talis fermenti activitas à nimia ciborum quantitate, quam in ætate juvenili, & in principio conſiſtentiæ concoquebat, & fermentabatur à fermento volatili, & ſpiritoſo, pro minus volatili verò, & aliquo modo fixo prædicta quantitas eſt improportionata ad ſuſcipiendam optimam fermentationem à virtute debilitata, imò hanc opprimendo magis debilitat, & hæc eſt ratio illius dicti, quòd ventriculus frigidus plus appetit, quàm concoquere poſſit, quia in ventriculo frigido fermentum acido-ſalſum majori pollet aciditate, unde major famis appetitus, at ſecundùm volatilitatem deficit ex defectu caloris, & ſpiritus, unde minus alimenta fermentantur cum concoctionis diminutione. Alterum vitium ſuſcipit alimentorum maſſa in ventriculo hujus Patientis ab acidi fermenti augmento, & eſt nimia aciditas, qua tota coinquinatur, & ad hujus incrementa conſpirant effluvia ſanguinis incluſi in vaſis per ſubſtantiam ventriculi, & vicinarum partium diſſeminatis, quæ inſpirata in maſſam alimentorum, aciditate contracta à ſanguine acido, quia melancholico, aciditatem à fermento alimentis impreſſam augent.

Ab his duobus vitiis diminutæ fermentationis alimentorum, & aciditatis nimiæ ſequitur alterum, nempè craſſities totius maſſæ chyloſæ, à qua flatus continuò elevantur, qui craſſitie à ſua minera contracta difficilem exitum inveniunt per orificium ſuperius ventriculi, ubi detenti plexum nervoſum iſtius comprimendo, itaut compreſſio pertingat uſque ad nervos cardiacos cum diminutione motus cordis ab hac univerſo corpori languor impartitur denegata ſanguinis copia, & ſpirituum toti, cum ab hac robur virium, & facultatum conſtantia proveniat, & quia aliquando fit collectio quædam materiæ in ventriculo, hæc ob moram contracta majori aciditate vellicat fibras carnoſas

noſas ventriculi, quæ ad contractionem pro vomitu neceſſariam determinantur.

In inteſtino duodeno hæc vitia non corriguntur, quia bilis ab acido mortificatur, ſed majori aciditate perfunditur à ſucco pancreatico ſummè acido ob rationem ſuperiùs dictam de fermento ventriculi, & quia materiam pro ſui elaboratione dictus ſuccus ſuſcipit à ſanguine acido, ſic chylus acidus, & craſſus in ſanguinem recipitur, & tota iſtius maſſa etiam tranſmutata in ſua craſſitie, & aciditate melancholica conſervatur, cujus portio detenta in vaſis Hypoccondriorum capillaribus, & in eis Hepatis, & Lienis, & in iſtarum partium poroſitatibus, factæ fuerunt obſtructiones.

A reliquiis materiæ, quæ tamquam fœces maſſæ chyloſæ in inteſtinis remanent, materia flatibus ſubminiſtratur, qui ſunt copioſi, quia materia eſt multa, & viſcoſa, & inteſtinis adhærendo calorem partium adiacentium immota cum majori efficacia ſuſcipit pro ſui attenuatione in flatus, qui de aciditate participantes propria ſuæ mineræ vellicando inteſtina dolorem faciunt, excitatum etiam ab illis exhalationibus elevatis ab illa efferveſcentia, quamvis parva accenſa inter bilem, & ſuccum pancreaticum, & chylum, quæ acido perfuſæ eodem modo dolorem pariunt. Alui ſtipticitatem materia craſſa fœces inviſcando, & detinendo inducit, ſicuti flatus eorum motui impedimentum ponentes majori conſtipationi, & exſiccationi occaſionem præbent.

Secundum ſymptoma eſt melancholia, in timore ſine cauſa manifeſta expreſſa, non poſſum verò eam ſententiam comprobare aſſerentem eſſe hoc ſymptoma per conſenſum ab Hypocondriis; nam cauſam manifeſtam hujus hebemus, inſomnia nempè apta timorem incutere, & conſervare, niſi intellectus advertentia impreſſas corrigat ideas, conſiderando inſomnia eſſe falſas imagines, & inania ſpectra nihil veri, & ſolidi continentia, ſive fælicitates, ſive miſerias nobis repreſentent, ab hac enim advertentia obliterantur impreſſæ timoris ideæ, cùm autem hanc advertentiam non adhibuerit Patiens relicta fuit impreſſa timoris ſpecies, quam fovet, & conſervat continua ponderatione inſomniorum, ad quam ſicut ad defectum advertentiæ non video quomodo Hypocondriorum affectiones concurrant, quodſi Acidum in iſtis redundans pro cauſa hujus melancholiæ adducatur cùm poſſit ſuis facultatibus in illam influere, ut ab omnibus Recentioribus admittitur, majori cum veritate refundenda eſſet cauſa hujus melancholiæ in acidum ſanguinis ei naturale ratione temperamenti melancholici, cùm continua circulatione cerebrum facultatum animalium ſedem perluat, & materiam pro ſpirituum generatione ſubminiſtret, & Hypocondriorum fermenta ſuam aciditatem excedentem ab hoc mutuentur, & ita melancholia hæc potiùs dicenda per conſenſum à ſanguine, quàm ab Hypocondriis.

A quolibet motu inexpectato timorem concipit, quia cùm ſpiritus in temperamento melancholico, & ætate declinante ſint parvi, & debiles ob craſſitiem & conſiſtentiam ſanguinis non permittentem à ſe in copia elici, à motu inexpectato intra cerebrum per nervos ſenſuum externorum intromiſſo perturbantur, & in confuſionem adiguntur, eo modo, quo contingit in vera, & rationabili cauſa timoris, ideò in hoc etiam caſu timoris paſſio excitatur, & eò magis, cùm ex ſpirituum perturbatione, & confuſione cordi ſubtrahatur ſpirituum portio, cum ſui motus diminutione, à qua ſuccedit ſanguinis in ſuis ventriculis ſtagnatio, & coagulatio, ſicuti in juſto timore, hinc anima nullam adhibens advertentiam percipiendo motum, & affectionem cordis ſimilem affectionibus iſtius à vero timore ortis, concipit paſſionem timoris, in audacibus vero, & fortibus, quia Anima à præconceptis ideis, cum magna advertentia dedecoris, vilitatis, & infamiæ à timore provenientis contrà hanc paſſionem munita fuit, ſpiritus etiam turbatos, & confuſos ab inexpectata objecti terribillis, ardui, & periculoſi repreſentatione in ordinem revocat, ut naturali fluxu per totum diſcurrant timoris paſſionem extinguendo, & ſi opus ſit, vires ad objectum ſupradictum aggrediendum ſubminiſtrat, & omnem conatum inſpirat, ut repellatur; Conditio etiam ſpirituum ad fortitudinem, & audaciam facit; nam ſi ſint copioſi, & inter ſe optimè cohærentes, parum, vel nihil à quocumque etiam inexpectato terribili turbantur, & ita omnibus facultatibus integritas conſervatur, permanente in anima advertentia ad rectè agendum juxtà præconceptas ideas, & in toto corpore nulla contingit paſſio efficax ad imprimendam in anima ſpeciem, per quam poſſit alienari à præconceptis ideis, à quibus ante munita fuit. Ab his confirmationem validam ſuſcipiunt dicta ſuperiùs de timore, cùm hic excitetur modo contrario, quo excitatur fortitudo, & audacia.

A quolibet motu corporis inſolito timorem mortis apprehendit, quia hi percipiuntur conjuncti cum illo præjudicio concepti timoris ſemper permanentis ob fixam, & continuam conſiderationem præteritorum inſomniorum, & quia dicti motus corporis alterationem oſtendunt, hanc timor ad amiſſionem magni boni, qualis eſt vita dilatat.

Tertium ſymptoma eſt Epilepſia demonſtrata à caſu cum concuſſione, & motibus convulſivis totius, quæ verè eſt per conſenſum à partibus inferioribus, ut certò perſuadent præcedentes ventriculi affectiones, & perceptio aſcenſus vaporis ad caput, poſt quem immediatè ſequitur caſus. Talis ſymptomatis cauſa eſt materia ſubtilis, ſpiritosa, acido-ſulphurea, irritativa, fermentativa ſpirituum animalium, tam in ſuo Emporio exiſtentium, quàm eorum totum ſyſtema nervoſum irradiantium; idcircò ex melancholia acida facilis eſt tranſitus in Epilepſiam, ſi huic partes aliquæ ſulphureæ adjungantur, & ſua craſſities volatilizetur, & hoc docuit Hipocrates lib. 6. Epid. textu 59. ſcribendo atra-bile (quæ ſulphuris, & acidi unione conflatur) vexati, morbo quoque comitiali corripi maxima ex parte conſueverunt, & morbo comitiali laborantes atra-bile divexari, & in ſuperioribus Conſultationibus de motibus convulſivis, & de Epilepſia hujus fundamentum, & ratio allata fuit.

Difficultas in hoc caſu eſt ſolùm in determinanda, & cognoſcenda parte à qua præparetur ſupradictus humor ſpiritoſus, & læſarum partium multitudo difficultatem auget, quid ſentiam in hac re difficili breviter exponam, relinquendo aliorum judicio de dicti veritate judicare.

Certum eſt materiam Epilepſiam facientem eſſe volatilem, & ſpiritoſam, & quia humorum maſſa in hoc Patiente eſt craſſa, neceſſe eſt, ut hæc præparetur in parte, quæ poſſit volatilizare, & in ſpiritum quemdam exaltare materiam craſſam aptam Epilepſiam efficere, pars obſtructa ad hæc efficienda eſt maximè idonea, cùm humor ſtagnando in ea calore illi inſito poſſit attenuari, & medio fermentationis, vel inductæ, vel auctæ ſummè volatilizari, coadiuvante hoc motu proprio particularum humoris ſtagnantis, & quia hic humor ex ſui natura eſt acidus, cùm habeamus temperamentum melancholicum, volatilizatus eamdem retinet qualitatem, & in actu fermentationis uniendo ſibi particulas ſulphureas in humore ſtagnante latentes, quæ facilè volatilitatem adipiſcuntur, in materiam acido-ſulphuream volatilem facillimè tranſit.

At cùm multæ ſint partes obſtructæ, Hepar, Meſenterium, & Lien, pro hac determinanda perpendo materiam præparatam in parte obſtructa, ventriculo, & ejus orificio ſuperiori communicari, ut patet ex Hiſtoria deſcripta, unde communicatio colligitur inter partem affectam, & Ventriculum, hujus communicatio per vaſa utrique parti communia, & per quæ connectantur ambæ partes, debet fieri, non per venas, quia venæ nullæ reperiuntur, quæ materiam ad ventriculum deferant, omnibus à ventriculo revehentibus, data ſanguinis circulatione, non per arterias, licèt in his obſtructis humor poſſit præparari modo ſupradicto, cùm certum ſit ad hoc, ut ventriculo communicetur hæc materia, debere hanc exire ab arteriis obſtructis, & per alias arterias ad ventriculum deferri, quòd eſt impoſſibile ſtante obſtructione firmata in capillaribus arteriis, ſi enim contingeret in magnis ramificationibus, vel inflammatio, vel febris accenderetur, & hæ cùm multùm materiæ contineant, multùm etiam de morboſa præpararent ſufficiente ad dies ſymptomata prolongare, quòd cùm non eveniat, neque in magnis ramifi-

catio-

cationibus obſtructionem adeſſe credendum eſt, qua aperta non datum eſt humori exeunti alias arterias ingredi, obſervatione oculari demonſtrante nullas arterias capillares cum aliis conjungi, itaut una alterius humorem recipiat contraria via aliunde deferendum, & circulatio ſanguinis docet humorem ab arteriis exeuntem, à venis, non ab aliis arteriis excipi: Remanet ergo ſolùm concludere talem materiam morboſam per nervos ad ventriculum tranſire, & ita Meſenterium, & Lien habere ſolùm poſſunt partem in hoc ſymptomate cum harum partium nervi communionem proximam ſervent cum illis orificii ſuperioris ventriculi, quàm non habent illi Hepatis, & ab his duabus partibus ſolùm poteſt pendere prædictum ſymptoma, probabilitas tamen magis ſe tenet ex parte lienis, cum acido ſulphuream materiam præparare magis ſit idoneus, quàm glandulæ Meſenterii, & plexus nervorum hujus (cum hæ ſolum partes poſſint eſſe ſedes Epilepſiæ, de qua agimus, juxtà dicta ſuperiùs, cùm hæ ſolùm conſtent ex nervis, vel nervos in ſe recipiant) qui materiam ſulphuream nec exigunt, nec naturæ decreto recipere debent: nam glandulæ ad lympham acidam generandam, quæ non eſt niſi ſerum, ſunt deſtinatæ, plexus nervoſus ſolum ſuccum nerveum, minimè ſulpureum, quia alkalicum in ſe colligit. Lien verò à ſanguine in eo ſtagnante continente particulas acidas, & ſulphureas facillimè humorem cum his qualitatibus præparare poteſt; ſed quod magis me movet ad credendum Meſenterii partes nullam partem habere in hoc affectu eſt, quòd nullus motus ſentitur in hac regione ante inſultum paroxiſmi, qui certè deberet ſentiri; nam ſi materia recepta in nervis hujus partis, & tranſlata ad illos ventriculi hos afficit, deberet etiam afficere illos menſenterii, quòd cum non faciat materiam etiam Epilepſiæ in hac parte nec generari, nec per ejus nervos ventriculo, & cerebro communicari nec eſt probabile, nec obſtat hos motus non ſentiri in liene, quia affectio nervorum lienis non eſt adeò ſenſibilis, ſicuti illa nervorum meſenterii ob ſuæ mollitiem ſubſtantiæ ſenſus incapacis, & laxitatem, quæ in nervorum motibus cedendo, illoſque faciliter ſequendo diſtractiones iſtorum, nec ſenſibiles, nec doloroſas reddit, è contra nervi meſenterii, cùm ſint membranis ſenſitivis infixi, & iſtæ motibus nervorum magis reſiſtant, non niſi cum violentia ab his diſtractiones patiuntur, & ideò magis ſenſibiles.

Stabilita ſede præparationis materiæ, modus agendi ex dictis etiam colligitur; nam præparata materia acido-ſulphurea in liene à ſanguine ibi ſtagnante, & potius à propria iſtius fermentatione, quàm à ſpecifico lienis fermento à materia obſtruente oppreſſo ab extremitatibus nervorum exugitur portio ejus volatilis, & ſubtilior, & per ramificationes conjunctas cum plexu nervoſo orificii ſuperioris ventriculi, ad hunc delata ibi paſſiones enarratas facit, nam aciditate frigiditatis ſenſum, & anxietatem vellicatione parit, per hunc plexum ad cerebrum perveniens ſpiritibus tam in hujus meditullio, quàm in emporio propè medullam oblongatam communicata epilepſiam facit modo loco citato explicato.

Indicationes curativæ ex dictis reſultantes ſunt obſtructiones tollendi acidum tam ventriculi, quàm Pancreatis, & ſanguinis modificandi, & Epileptico ſymptomati per ſpecifica ſubveniendi, harum indicationum executio erit difficilis ob humorem melancholicum morbos contumaces reddentem, & ob multiplices partes malè affectas.

Et quia jam factæ ſunt Purgationes univerſales ad obſtructiones tollendas, vires dirigere debemus ſequentibus Pilul. ℞. Croci Martis aperitivi ℈. 1. Salis tart. volat. ℈. ß. Sal. fulig. gr. v. Mercur. dulcif. gr. xv. Extracti ellebori nigri ℈. 1. m. cum ſyrup. de pomis f. b. ſuperbibendo poſt horam Jus decoctionis rad. Ari, Hirundinariæ, rubiæ tinct. Fraxini, Cetrach. Aſparag. per quadraginta dies in hoc remedio inſiſtendum, quod obſtructiones reſerabit, & acidum emendabit, ſi datum erit has minuere, ad decoctum Ligni ſancti, Viſciquercini, Corylini, Salſæ, cum aperitivis, & ſudorificis, & capitalibus deveniendum, quòd erit maximè opportunum pro melancholica cachexia extirpanda, & pro Epilepſia, & magis proficuum erit, ſi ſudores excitentur, in omni enim cachexia diaproretica, & decocta ad formam prædictam parata omnia alia remedia antecellere puto; Poſt decoctum dulcificandus ſanguis cum lacte deſtillato ad ℔. 5. omni mane cum ℥. ß. tincturæ Antimonii, pro Epilepſia videantur citatæ Conſultationes; nam meliora remedia non habeo eis ibi deſcriptis. Utatur per duas vices in hebdomada Syrupo Ellebori cum optimo victu.

CONSULTATIO LXIII.

De Melancholia Hypocondriaca, cùm variis ſymptomatibus ventriculi, cordis, & inteſtinorum.

Religioſus temperamenti aduſti, tetri coloris, & habitus corporis mediocris, ætatis annorum ſupra quadraginta ventriculi imbecillitatem per annos decem tranſactos paſſus eſt cum anxietate à cibo, reſpirandi difficultate, aurium tintinitu, cordis oppreſſione, ut deliquium animi immineret, anno præterito macies corporis cœpit cognoſci, & dolores ventris quotidie Patientem moleſtabant poſt ſeptem, vel octo horas à cibo cum magno æſtu in Hypocondriis, & ventris intumeſcentia, horumque moleſtia per totam noctem perdurabat, ut eam inſomnis traduceret, his adjuncta fuit mentis confuſio, in agendis ſuis rebus perplexitas, timor, & mæror continuus, cùm fixa imaginatione ſe graviter puniendum eſſe à ſuis Superioribus, quamvis nullos commiſerit errores, lacrymas ſæpè effundit cum ſuſpiriis, & ejulatu, macies fit quotidie major, & hæc in ventre magis obſervatur, dum in hoc nulla adeſt eminentia, ſed cavitas quædam obſervatur, & durities in regione lienis, & Hepatis.

Timor, & mæror continuus cum fixa imaginatione deſcripta hunc Patientem melancholia morboſa moleſtari ad evidentiam oſtendunt, & Hypocondriorum præternaturalis affectio declarat ſe huic morbo fundamenta poſuiſſe, itaut melancholia prædicta ſit per conſenſum à prædictis partibus, quomodo verò id factum fuerit, & alia emerſerint ſymptomata inveſtigandum.

Macies totum corpus occupans depravatæ ſanguinis craſis indicium nobis offert, per quam ad nutrienda membra inhabilitatem acquirit, depravationis hujus ſpeciem aperit temperamenti conditio aduſta à ſanguine fervido, & acri pendens, quibus qualitatibus auctis nutritionis privilegio privatur, cùm juxtà commune Axioma dulci nutriamur. Fervorem contrahit ſanguis ab efferveſcentia mediocritatem excedente intra naturæ limites, à qua aduſtionem etiam patitur colligentem multas particulas ſulphureas aduſtas, & ſalinas, & acidas, quòd contingit etiam in aduſtionibus artificialibus, cum dicta effervefcentia copioſa humidi evaporatio conjungitur, & craſſities hanc tamquam famula ſequitur. Aucta fuit acrimonia ſanguinis in emaciationis initio per collectionem majoris copiæ partium ſalinarum, interdicta iſtis excretione à craſſitie ſanguinis cum cæteris particulis eas firmiter colligante, vel ab improportione ſuæ figuræ non correſpondentis poroſitatibus earum partium, per quas purgatio eſt conſueta, & determinata.

Ab hac ſanguinis determinata craſi, & conſtitutione deſcripta emerſere ſymptomata; nam ſanguine materiam ſubminiſtrante ventriculo pro ſui fermenti elaboratione, hæc fervore, & acrimonia ſupradicta infecta iſtius naturam alteravit, & actionem vitiavit ſuis particulis talem acrimoniam, & motum imprimendo, ut diſſolutionem, & fermentationem nullis naturæ legibus rectam in alimentorum maſſa inducere ſufficiant, per quam alimenta non corrumpuntur, ſed maſſa chyloſa ab iſtis reſultans in ſuis qualitatibus vitiatur, & fermentatione indebita alimentorum, exaltato nimis iſtorum ſulphure, & ſale medio ſui fluore, cum tali dominio ſuper alias particulas, ut renuent cum iſtis rectè miſceri, & augmento ſuæ activitatis, & virtutis (dum ab aliis non moderantur) tota maſſa ſupradicta indebitis afficitur qualitatibus non convenientibus optimæ alimentorum præparationi exigenti perfectam unionem omnium parti-

particularum maſſam chyloſam componentium, & attemperationem ſalis, & ſulphuris in ſuis facultatibus, & virtutibus, à quibus illi conciliatur virtus, ut ita dicam balſamica humanæ naturæ conſervativa, è contrà prædominante ſulphure, & ſale cum fluore in maſſa ſupradicta, hæc acredine coinquinatur incrementum ſuſcipiente à fermento acri, & à ſero forſan tempore fermentationis ciborum in ventriculum ab arteriis expreſſo.

Tali pacto à ſanguine acri, & fervido vitiatur alimentorum concoctio ſymptomata anxietatis inferens, dum alimenta ſua acredine tali vellicante ſunt moleſta ventriculo, ut triſtitiam inducant, & talem inquietudinem, per quam loco ſtare neſcit Patiens, in hac vellicatione affecti etiam nervi cardiaci ità contrahuntur, ut ſanguis in iſtius ventriculis ſtagnet cum oppreſſione ſenſibili ſuæ ſubſtantiæ, & à tali motu magis debilitato animi deliquium ſuccedit; tintinitus aurium, & difficultas reſpirandi pendet à fermentatione indebita vapores elevante, à qua pulmones opprimuntur, & aer auribus implantatus agitatur, & hæc indebita fermentatio non pervenit ratione debilitatis ventriculi, ſed ratione depravati fermenti, quamvis ſub hac conditione poſſet dici ventriculus debilis, cùm ei deficiat requiſitum ad concoctionem perfectam alimentorum, non poſſet verè dici debilis ratione deficientiæ caloris, dum à ſanguine fervido calor conſervatur, & cum aliquo exceſſu ſuppetias ferente diſſolutioni, & fermentationi indebitæ alimentorum.

Ax quo colligo calorem circa ventriculum, & præcipuè circa ejus orificium inferius non ab obſtructionibus pendere, ſed à ſanguine fervido intra vaſa per illius ſubſtantiam diſſeminata contento, per quæ tardè circulando ob craſſitiem ab aduſtione contractam ex mora concipit facilitatem ſuum calorem dictæ parti imprimendi cum aliqua intenſione.

Ab eadem ſanguinis aduſti depravatione ſequitur bilem, & ſuccum pancreaticum è ſuis viſceribus emanantem acredine, & aciditate majori naturali contaminari, quapropter efferveſcentia inter hos excitata, dum miſcentur, ferocior evadit, maximè quando adveniens chylus à ventriculo ab iſtis humoribus in ſocietatem admittitur, cùm ſua acredine valeat utriuſque actionem intendere pro validiori pugna, in qua fumi, & exhalationes ſurgunt de acredine, & calore ſui ſubjecti participantes, quæ ultrà æſtum ab eis accenſum in dicta regione à particulis calidis, & ſpiritoſis expirantibus in hac efferveſcentia, membranis meſenterii, & ſuis nervoſis ramificationibus impreſſæ utraſque corroſione velut lacerant cum doloris cruciatu, agitante non ſolùm ſpiritus animales in his partibus contentos, ſed etiam eos in cerebri emporio commorantes agitatione primis impreſſa, dum ſpiritus agitatus in meſenterio movet ſpiritus nervorum vicinarum partium, & ita per partem poſt partem illa agitatio communicatur ſpiritibus cerebri, ut continuò ſpiritus ad organa ſenſuum externorum ferantur cum vigilia continua, & ſomni prohibitione. In hac corroſione contrahuntur fibræ nervoſæ, & membranoſæ, & in contractione elevant totum ventrem, unde iſtius intumeſcentia, & arteriarum compreſſio cogens has exprimere à ſuis cavitatibus in meſenterii membranas majorem copiam ſeroſitatis acris, à qua dolor magis augetur. Expirantibus poſteà hiſce exhalationibus dolor ſedatur, & expirant, quia ceſſat illa immoderata, & ferox efferveſcentia, cùm chylo, ſucco pancreatico, & bile, quæ per tempus adeò longum perdurat, quia per contractionem nervorum, & membranarum etiam inteſtinorum motus periſtalticus minuitur, & ita chylus diu in inteſtinis moratur durationi longæ illius efferveſcentiæ contribuendo.

Et ne hæc fantaſticè gratiſque dicta videantur reflectat Lector ad æſtum illum in Hypocondriis, & ex conſideratione, quòd in noſtro corpore æſtus ab efferveſcentia, & hæc ab æſtu numquam diſiungatur, videbit neceſſitatem fatendi æſtum illum ab aliqua efferveſcentia pendere, & ſi ulterius perpendat hanc efferveſcentiam contingere eo tempore, in quo chylus moratur in inteſtinis, & hunc indigere efferveſcentia ad hoc, ut deponat ſuas fœces, & puritatem pro ſanguine conficiendo nanciſcatur, cùm non poſſit fieri talis depoſitio ſine motu particularum maſſæ chyloſæ, qui motus efferveſcentiam eſſentialiter includit; coactus etiam erit concedere prædictum æſtum pendere ab efferveſcentia chyli in inteſtinis, quæ ei ab extrinſeco advenit ob admixtionem fermenti validi activi, quòd non eſt niſi bilis, & ſuccus pancreaticus, quos humores chylo miſceri voluit provida, & ſemper ſapiens natura, non ut chylus coinquinaretur, quia non eſſet nec provida, nec ſapiens, ſed ut depuraretur, ad quòd cùm non poſſit pervenire niſi per efferveſcentiam, altera neceſſitas inſurgit admittendi ex admixtione ſucci pancreatici, & bilis cùm chyloſa maſſa, in hac efferveſcentiam excitari in ſuo motu majorem, vel minorem, prout iſtorum qualitates ſunt magis, vel minus activæ.

Nec poteſt dici à chylo in meſeraicis introducto efferveſcentiam ſanguini in eis exiſtenti immoderatam conciliari, quia chylus hanc non tenet viam, & ſi ſuis vaporibus communicatis prædicto ſanguini poſſet hanc influere, quam efferveſcentiam non inducent in maſſa chyloſa hi vapores, & partes ſubtiliores antequam exitum ab ea inveniant? & quam non conſervabunt illæ in dicta maſſa relictæ, & quibus libertas ab aliis particulis interdicitur? aſſerere obſtructiones eſſe in viis chyli, & hujus tranſitum impedire, & ex mora efferveſcere, & æſtum efficere eſt ratio nullius valoris, quia ſi obſtructio eſt totalis, & firma, neceſſe eſt, ut vaſa diſrumpantur, unde Hydrops, ſi eſt ſemiobſtructio, numquam poteſt fieri efferveſcentia inordinata, quia partes ſubtiliores à mora exaltatæ per ſemiobſtructam viam apertam facillimè tranſeunt, & ſubſtantiam, à qua diſcedunt in quiete relinquunt cùm inordinatam efferveſcentiam ſolùm ab his poſſet experiri, ſi miſcerentur ratione ſuæ ſubtilitatis, ſui motus perturbati, & violenti: & hoc confirmatum manet ab acceptatiſſimo illo Axiomate in Schola Galenica, ab obſtructione putredinem fieri prohibita humorum eventatione, in hoc caſu ſemiobſtructionis ventilantur humores per expirationem, & curſum liberum partis ſubtilioris, & vaporoſæ conſequenter, non poteſt ab hac fieri putredo, & ego addo neque efferveſcentiam inordinatam, quia hæc præcedit putredinem, & hæc illam neceſſariò ſequitur.

Cætera ſymptomata tamquam à radice pullulant ab eadem ſanguinis conſtitutione, & craſi, cum craſſitie, acredine, & fervore, & ab æſtu Hypocondriorum pendente ab efferveſcentia bilis, & ſucci pancreatici dum ab hoc non ſolùm incraſſatur ſanguis in aliquibus vaſis, unde obſtructio iſtorum, ſed ſanguis aliorum vaſorum ita excaleſcit, ut copioſas evaporationes craſſas nebuloſas à ſe emittat, quæ unitæ cùm aliis, de quibus mox, explicanda pariunt ſymptomata, pariter dum ſanguis per membranas cerebri copioſè circulatur à copia aucto calore ipſius ſanguinis, copioſis effluxibus vaporoſis via aperitur, à quibus unà cum eis elevatis ab Hypocondriis mixtis cum ſpiritu animali, iſtorum puritas, & luciditas obtenebratur, & tenuitas incraſſatur, cùm dicti vapores, & effluxus craſſitiem, & opacitatem ſubſtantiæ ſanguineæ, quàm ab aduſtione craſſam diximus, retineant, quomodo etiam ſecum trahunt acredinem propriam dictæ ſubſtantiæ, qua ſpiritus poſſunt irritari, & in motus inordinatos impelli, omne enim extraneum, & maſſæ ſanguineæ, & ſpiritoſæ, eſt efficax, ad ſtabiliendam occaſionem, per quam motus in iſtis excitentur inordinati.

Hoc modo ſpiritus animales depravati in opacitate, craſſitie, & motu irregulari, motus quos recipiunt ab objectis externis alterant, vel craſſitie diminuendo, vel irregulari motione augendo, itaut à ſenſu communi cui motus objectorum cùm dicta alteratione repreſentantur, horum natura niſi confuſè percipiatur: Sic ſi fibra cerebri verſus organum ſenſus communis moveatur ad repreſentandum aliquod objectum, quod facit media modificatione, quàm recipit à motu dicti organi in illam, quando illud motum fuit ab objecto externo, vel à nervis motis ab iſto, per talem enim modificationem fibra habet ſe movere verſus organum ſupradictum cùm tali motu omninò ſimili illo, quem ſenſus communis recepit ab objecto externo, & ſicuti per iſtum ſenſus communis percepit omninò naturam objecti externi, ita etiam per illum fibræ modificatæ, ejuſdem objecti naturam

naturam

turam de novo percipit, & ita dicitur fibram ſuo motu repreſentare objectum, & ſi à ſpiritu intermedio inter fibram, & organum ſenſus communis alteretur ejus motus modo ſupradicto, tunc confuſè percipietur objectum à ſenſu communi, quod etiam poteſt contingere ſi ſpiritus impingendo in unam, vel plures fibras ſua craſſitie, & motu alterato, modificationem in fibra alteret, ex tali enim alteratione non poteſt amplius diſtinctè objectum ſenſui communi repreſentare, his de cauſis oritur confuſio in operibus hujus Patientis, & ex confuſione perplexitas.

Fixa imaginatio de punitione accipienda à ſuis ſuperioribus facta fuit, dum hanc accidentaliter concipiendo fixit ſe in conſideratione hujus punitionis accipiendæ, & continuis actibus reflexis moto organo ſenſus communis verſus aliquam fibram cerebri, ita ab hujus motu modificata remanſit, ut ſi hæc impellatur in dictum, tali modificatione valeat in eo motum talem imprimere repreſentativum ſupradictæ punitionis, cùm verò omne malum timeamus, & fugere curemus, hinc eſt, quòd ſemper imaginatione tendimus in hujus mali conſiderationem, niſi adhibeatur advertentia, qua quandoque à tali timore, & triſti hujus rei perceptione ſublevamur, quæ cùm defecerit in hoc Patiente factum eſt, ut continuò ſpiritus in dictam fibram à percepto timore impellantur, quæ mota verſus organum ſenſus communis modificatione ſupradicta, ad hujus punitionis perceptionem determinatur, & quia à continuo fluxu ſpirituum verſus fibram dilatata eſt via, per quam ad illam tendunt, hinc eſt quod anima etiam à dicto timore non affecta, ſpiritus ad dictam fibram fluunt, cum efficientia eorum circa eam, & ſenſum communem ſuperiùs explicatorum, & ratione hujus facilitatis fluxus ſpirituum ad dictam fibram adhibita etiam quacumque advertentia non poteſt tolli illa imaginatio.

Timor & mæror à vaporibus craſſis quos diximus à ſanguine exhalare per cerebri membranas circulante ſui cauſam agnoſcit, craſſitie enim vaporum & ſpirituum, orificia nervorum impediuntur pro aliqua parte, ut ſpiritibus expeditus fluxus ad partes non permittatur, cor debito horum ſubſidio defraudatum parum movetur, eo modo, quo ei contingit in paſſione timoris, & quia talis motus, & paſſio cordis nervorum reflectitur in organum ſenſus communis, hic percipiens hos motus eſſe ſimiles eis, à præſentia alicujus mali excitatis timorem, & mærorem concipit.

De hoc, natura eſſentia timoris nos certos facit, quæ conſiſtit in depreſſione, vel contractione animæ ſenſitivæ, hoc eſt ſpirituum corporeorum ob opinionem, vel certitudinem mali præſentis; In hac depreſſione ſpirituum, horum debita quantitas non ſubminiſtratur partibus, unde dicitur Anima ſenſitiva decurtari, quod idem eſt, ac ſpiritus animales minui, ſicuti in lætitia, & gaudio dicitur dilatari, quia ſpiritus animales in ea expanduntur. Dum ergo à vaporibus fit iſta ſpirituum depreſſio & contractio, anima ex innatis ideis noſcens eſſentiam timoris eſſe ſpirituum animalium depreſſionem, & contractionem paſſionem timoris in hoc caſu percipit, à timore mæror ſtatim proficiſcitur, & hæ paſſiones dicuntur morboſæ, quia adveniunt ſine cauſa extrinſeca, & ſine reali objecti mali præſentia.

Ab eiſdem vaporibus ſpiritus animales depravantibus retentis in cerebri meditullio, & membranis, iſtæ unà cum cerebri ſubſtantia tenduntur, & ex tali tenſione exprimuntur in copia humores ſeroſi in ventriculos cerebri, qui ex his in proceſſus papillares, & os cribriforme transferuntur, & quia copia humoris, vel aliqua pars iſtius craſſa impedimentum ſibi ponit pro exitu libero per has partes, ſeroſior, & tenuior per anguſta foramina lateralia lacrymalia viam inveniendo, in oculorum angulos majores erumpit, cum lacrymarum effluxu. Hanc viam tenere humores per lacrymas effluentes confirmatur ex hoc, quòd qui lacrymantur, per nares copiam ſeri, & humoris etiam craſſioris effundunt.

In ſupradicta tenſione cerebri, & membranarum ſuccedit poroſitates cerebri, & nervorum orificia magis conſtringi, cum parvo fluxu ſpirituum ad partes ſpirales, & diminuto motu pulmonum, diaphragmatis, & muſculorum intercoſtalium, quapropter reſpiratio læditur cum moleſtia patientis, à qua ſublevari intendens maximo cum conatu dictas partes movere contendit, ut dilatatam reſpirationem obtineat, & in hoc conatu, & valida diaphragmatis depreſſione ejulatum emittit.

Ab his clarè deducitur pro curatione ſanguinis maſſam eſſe refrigerandam, & edulcorandam, bilem & ſuccum pancreaticum eſſe modificandum, Hypocondriorumque æſtum ſedandum, obſtructioneſque reſerandas, & maciem auferendam, at hæc executionem prædictorum vanam fore prænunciat, non eſt deſperandus tamen Æger.

Facta Purgatione univerſali cum expiatione primarum viarum, & ſanguinis miſſione à brachio, & venis hemorroydalibus exhibendi per quindecim dies ſucci Malvarum, Endiviæ, Boraginis ad ℥. 1. pro quolibet, in ℥. x. Decoctionis Violarum, Nenupharis, Graminis, poſteà purgetur cum Electuario Diaſebeſten ad ℥. 1. his ſuccedat ſerum Caprinum cum ſucco Pomorum Apiorum, & Tinctura chalybis, & Antimonii an. ʒ. ß. per dies viginti, reiterato omni ſeptimo die ſupradicto Electuario Diaſebeſten in præſcripta quantitate. His peractis laudo Aquam Boraginis ad ℥. viii. cum gutt. vi. vel viii. olei Macis, & ſal. tartari volatilis ℈. ß. & Cinnabr. antim. ℈. 1. vel addito liquore auri deſcripto in ſuperior. Conſult. & in hoc remedio inſiſtat per quadraginta dies. Ultimo loco ad uſum reducatur lac Aſininum more ſolito, & in quantitate proportionata ventriculo Patientis per dies quadraginta, vel per duos menſes toto hoc tempore purgationis utatur Decoctione longa hordei, rad. Graminis, & Malvarum, & pro qualibet libra adde ſalis nitri per tres vices liquefacti, & per totidem in aqua frigida extincti ad ʒ. 1. & de hac bibat pro libito. Abdomini continuò epithema imponatur ex ſucco Cicor. Malvarum, vel illud inungatur Uguento Malvino: In caloribus æſtivis Patiens exerceat Balneum aquæ dulcis, ſi verò non poſſit hæc Purgatio longa tota ſimul perfici ad futurum autumnum deferat uſum aquæ Boraginis cum oleo Macis, & ſale tartari volatili.

Victus ratio ſit optima, & refrigerans, Vinum omninò fugiat.

CONSULTATIO LXIV.

De affectu Hypocondriaco cum tremore totius.

Religioſus temperamenti calidi, & humidi, ætatis annorum quadraginta quinque, ſtudio addictus, continua Hypocondriorum excandeſcentia æſtuans, cum rugitu in inteſtinis, obſtructione ex parte lienis, ubi adeſt durities quædam verſus coſtas mendoſas, tetris phantaſmatibus moleſtatur, & præcipuè ſcrupulis, tam anteactæ vitæ ſæcularis, quàm rerum quotidie agendarum excruciatur, quamvis ſit Theologus inſignis; huic ſupervenit tremor levis totius corporis, qui paulatim excreſcens, modò eſt magnus; Podagricis fluxionibus eſt obnoxius, operationes mentis liberas habet, cùm optimo diſcurſu, color faciei eſt optimus, habitus corporis pinguis ad mediocritatem; & appetitus ſemper vegetus, unde multùm comedit, & de ventriculo nullas umquam habuit querelas præterquam de ſiti.

Bilem in hoc Religioſo Patiente ſpiritu, & ſulphure nimis feracem, æſtus Hypocondriorum nobis manifeſtum facit, excitatus ab efferveſcentia bilis, cum ſucco pancreatico, qua particulis ſulphureis quibus ſcatet, libertas conceditur & caliditate, qua inſigniuntur, circumſtantes partes calefaciunt, & ſolutis ab eadem efferveſcentia particulis ſalinis volatilibus ventriculo, palatoque infixis ſitis exſurgit.

Ab hoc æſtu, & caloris exceſſu percuſſus ſanguis in exilibus vaſis circumaſtantium partium Meſenterii, & lienis craſſitiem acquirit, cùm à calore eam facilè excipiat humido evaporato, unde obſtructiones in dictis partibus, quæ gigni etiam potuerunt, ex eo quod à dicto æſtu accelerato exitu alimentorum in ventriculo pars cruda, & inconcocta rapta fuit, cum volatili magis cocta, & illa à bile attenuata, & in minimas particulas diviſa in inteſtinis ſubivit lactearum orifi-

orificia, ſed in maſſa ſanguinea rurſus particulæ illæ diviſæ ſimul coeuntes humorem craſſum denuò conſtituerunt, à quo dictæ obſtructiones, & præter aſſationem ſanguinis dictus æſtus, lienis ſubſtantiam calefaciendo illius fermentum acido-ſalſum nimis exaltavit ad acrem naturam ducendo, prout moris eſt caloris omnes ſales acres reddere, quo ſanguis etiam circulans acrior redditus, & hujus ſpiritoſa portio per nervos lieni implantatos attracta, ſpiritibuſque animalibus commixta ſicuti ingenii vigorem, & acumen, in quantum à ſpiritibus pendet conſervat in hoc patiente, ita excedens inordinationem quandoque in his inducendo ratione ſuæ acrimoniæ, & motus, phantaſmata perturbat, ſine rationis læſione, ob animæ rationalis advertentiam, qua corrigit Phantaſmatum inordinatorum repreſentationes, præterquam in ſcrupulis, quibus exui non poteſt, quamvis ſapiens in moralibus: nam anima rationalis concipiens ex una parte ſummum, & æternum bonum, illudque exiſtimans, prout eſt in ſe, & ex altera parte ad proprios reflectens defectus, & ad facilitatem illud amittendi, in omnium circumſtantiarum conſideratione confunditur, modò ex una reflexione unum judicium formando, & ex alia huic contrarium inferendo, unde ſcrupuli; Et licèt ſapiens hos extirpare nequit ſuo diffiſus judicio, & quia in circumſtantiarum varietate, & reflexorum multitudine confunditur, veritatem ad tantæ moleſtiæ levamen invenire nequit. Perſeverationis cauſa in his ſcrupulis, & imaginationibus eſt eadem explicata Conſult. ſuper.

A fermento hoc lienis naturaliter ſanguinis rarefactivo (cùm pateat liene obſtructo, & fermento ejus ſuppreſſo ſanguinem incraſſari, & Cachochimiam fieri) per exaltationem majorem facto diſſolutivo maſſæ ſanguineæ, hæc in copioſam abit ſeroſitatem, præcipuè cum auxilio fermenti bilioſi, chylum nimis attenuantis, translata hac conditione ſecum, quando in ſanguinem tranſit, itaut ab eo ſanguis tenuis generetur ſeroſitatis copiam ſecum coniungens, ad quod concurrit etiam ſubſtantia ſalſa reſultans ex bile, & ſucco pancreatico, modo multoties repetito, unde non mirum, quòd ſanguis ſummè attenuatus in copioſam abeat ſeroſitatem, quam deponit in cerebro, unà cum materia requiſita pro confectione ſucci nervoſi, & hoc non ſolùm, quia ſeri quantitas à reliquis partibus per dictam diſſolutionem eſt ſeparata, ſed etiam quia ſanguis ab arteriis in corticalem cerebri ſubſtantiam exundans, ibi parùm concreſcens ſine fluiditatis amiſſione arterioſum ſerum abundantius exprimit ſui condenſatione, hinc multum etiam ſeri à confectione ſucci nervoſi reſiduum, quòd per ſubſtantiam nervorum diſperſum eam laxam reddit, & acrimonia acquiſita non ſolùm à diſſolutione ſalium diverſi generis totius maſſæ ſanguineæ, ſed etiam à fermento lienis, bilis, & ſucci pancreatici efferveſcentia parato, nervorum membranas irritando tremorem efficit; per irritamentum enim movetur pars ad illius excuſſionem, & à ſua laxitate impedita, ne ad majorem motum extendatur, decidit, & ſic contremiſcit, quamvis non ſit improbabile hunc tremorem oriri ab inordinato, continuo, & cum impetu facto ſpirituum motu ad nervos, cujus vi pars aliquo modo movetur, ſed voluntate non coadiuvante, non perficitur, nec motus ſpirituum in ſuo eſſe continuatur, unde pars ſuo pondere decidit, & renovatur motus partis à concurſu ſpirituum cum ſupradicta motus conditione, & ſic tremor fit continuus, hanc inordinationem ſpiritibus nervorum infert, tam acidum acre per nervos ad cerebrum delatum, quòd ſicut quandoque inordinationes parit in ſpiritibus inſervientibus operationibus animæ rationalis, ita poteſt parere ſimilem inordinationem in ſpiritibus animæ moventi deſtinatis, quàm à vaporibus per continuum æſtum Hypocondriorum ad cerebrum continuò elevatis, eo modo, quo iſti poſſunt etiam inordinatos reddere ſpiritus imaginationi ſervientes. In hoc caſu poſſet locum habere ſententia Vvarthoni de glandulis, nempè quod arteriæ bilioſum acidum-ſalſum humorem in glandulis Meſenterii deponerent, quem cumularunt à prædictis cauſis, & hunc à nervis cum ſucco nutritio exuctum ad cerebri emporium deferri, & in nervorum principiis depoſitatum Tragædias ſupradictas modo explicato efficere.

Pro curatione ergo talis affectus bilis minoranda, & ejus acrimonia, & volatilitas modificanda, æſtus extinguendus, Hypocondriorum obſtructiones reſerandæ, & humiditas ſeroſa diſſolvenda, nervique corroborandi, ſanguiſque totus dulcificandus, optimæque indoli reſtituendus, quibus ordo ſpiritibus utrique facultati inſervientibus conciliabitur.

In his conſequendis maximam video difficultatem ratione affectus inveterati, & contumacis, & etiam ratione contraindicantium; nam nervorum affectus volatilia exigit, quæ bilem magis volatilem reddere poſſunt, obſtructio acria, quæ bilis acrimoniam augebunt, vel acida incidentia, quæ hujus in atræ degenerationem promovere valebunt; Fixantia bilem frænabunt, ſed obſtructioni nocebunt, huic tamen incumbendum totis viribus eſſe cenſeo acrimoniam nempè, & volatilitatem modificando, quibus obtentis facilior ad alios affectus ſuperandos via parabitur.

Purgabitur bilis, primò cum Caſſia, Pulpa tamarind. an. ℥. ß. poſteà ſuccus Endiviæ depuratus, & Portulacæ an. ℥. 1. ß. exhibeatur, cum aquis Boraginis, & Plantaginis an. ℥. iii. & ʒ. 1. Salis prunellæ optimè rectificati, tranſacto ſeptimo die ab his alterantibus reiterabitur purgatio eodem medicamento, facta priùs miſſione ſanguinis in diebus antecedentibus, poſteà Aqua Noceræ per ſeptem dies dejectoria cum additione Syrup. roſ. ſol. Aurei ſumatur, quibus peractis ſequens medicamentum ſumat ♃. Tincturæ roſ. ℥. ii Specier. trium ſantal. eodem modo parat. ℥. 1. liquoris Coral. rub. præp. eodem pariter modo, quo diximus de Auro Conſult. ſuper. 54. ℥. ß. Seri Caprini ℔. ß. m. præmittendo bolum ex Confect. Hyacinth. s. o. ʒ. ß. Croci martis adſtring. gr. viii. Salis ſaturni gr. vi. Antimonii diaph. gr. x. m. continuet in his per menſem, poſt quinque horas à prandio ſumat omni die Emulſionem ſemin. melon. extractam cum aqua florum papav. errat. poſteà ad deobſtruentia deveniendum, quæ tamen non ſint volatilia valida, ut ♃. Aquæ Agrimoniæ, Capil. ven. an. ℥. iiii. Tincturæ martis aperit. vitriol. de qua ſupra ℈. 1. Tinct. tartari ℈. ii. Tinct. antimonii ℈. 1. m. vel ♃. Chalibis in porfido benè præp. ʒ. ß. Antimonii diaph. gr. xvi. Tart. volatilis ℈. ß. Caſſiæ n. t. ʒ. ii. ſuperbibat Decoctum rad. graminis, Pentaphili, fol. Capil. veneris, Boraginis, cùm ʒ. ß. tinct. tartari per viginti dies his inſiſtendum, & ſi aluus non reſpondeat omni tertio die purgandum cum ʒ. 1. Pilul. agregat. vel ℥. ß. Caſſiæ n. t. & quia his peractis aderit Hyems remediis non opportuna, hoc tempore ſatis erit bilis accenſionem prohibere, & caput aliquo modo corroborare cum ſequenti Pulvere, ♃. ſpecier. trium ſantal. ʒ. ß. Ocul. Cancr. ʒ. 1. Antimonii diaph. ℈. ß. Bezoart. lunaris gr. viii. accipiat cum jure, vel aqua lumbric. vel Liliol. Conual. & vino ex ſolis Santalis alterato à paſtu utatur. Vere adventante Decocto ex Viſco querc. Salſa, & Santalis cum Cicoraceis ſeri copia minuenda, nervique exſiccandi; de ſudore proliciendo in Hypocauſto, vel alio extrinſeco calefaciente valdè dubius ſum, cùm ab his bilis facilè exaltari poſſit, & caput etiam præcipuè ex Hypocauſto detrimentum accipere, ſi ſpontè non procederet ſudor, minus nocuum exiſtimarem exhibere ʒ. 1. Cinnabris antimonii per iteratas ſublimationes rectificati, diaphoreſim inſenſibilem poſt horum aſſumptionem procurando quiete in lecto, & ægro moderatè cooperto, dieta rigoroſa, Decocti activitas in exſiccando corroboranda erit, per triginta dies in Decocto perſeverandum, omni ſeptimo die purgatione inſtituta cum Caſſia. Ultimo loco tota Maſſa ſanguinis, & humorum, & ſpirituum dulcificanda, & calor reprimendus lacte Vaccino deſtillato unà cum foliis Roſarum, Plantag. Boragin. Nenup. fol. Roſmarini, & flor. Tiliæ ad ℔. 1. Balſam. ſalis, de quo ſuper Conſult. gut. xvi. bilem namque mortificat, & ſanguini ſuam Craſim reſtituit à nimia diſſolutione alteratam per octo dies, & per alios quindecim ſit in uſu ſequens Pulvis, ♃. Marg. præp. Ocul. Cancr. an. ʒ. ß. Bezoartici lunaris ℈. 1. Salis cranii humani, charab. an. ℈. ß. Ungulæ alcis s. p. ʒ. 1. divid. in duas partes æquales, quæ inſerviet pro dictarum partium corroboratione, ſumpta in aqua lumbric. terreſt. & Meliſſæ an. ℥. 1. ß. pro tremore pulverem ſalviæ in

umbra

umbra exſiccatæ ad ℥. ii. manè, & ſerò accipiat, nam ad ſimilem morbum, ſedandum eſt expertus. Interim ſervetur optima victus ratio.

CONSULTATIO LXV.

De Melancholia Hypocondriaca cum Cachexia, & principio Hydropis.

VEneris uſus excedens, & frigidorum potio nimia in hoc Patiente, tam exhauſtis ſpiritibus, quàm oppreſſis, efferveſcentiam, vel fermentationem ſanguini debitam impedivit, ex qua pauca materia retorrida in maſſa ſanguinea cumulata fuit, & parvis ſpiritibus illuſtrata, unde bilem ex illis originatam quaſi defeciſſe dicendum ſit, & ea, quæ adeſt nullius eſt activitatis, ob ſpirituum deficientiam, & volatilitatis carentiam à fermentatione ſanguinis diminuta, quem in ſuo ſtatu naturali multum ad volatilizandum conferre docent, & fermentationes liquorum artificiales, & etiam domeſticæ.

Ab hac bilis diminutione, & inertia, varia contigerunt huic Patienti ſymptomata, & primò chylificatio in inteſtinis depravata, ex eo quod bilis iners non valet alimenta fermentata, ſeu elixata in ventriculo attenuare, prout decet perfectam chyli generationem, quapropter fœcum, & inutilium partium præcipitatio totalis impeditur, cum depravatione chyloſæ ſubſtantiæ, non ſolùm ſecundùm craſſitiem, ſed etiam ob impuritatum admixtionem, & quamvis ſuccus pancreaticus ſua aciditate diſſolutioni incumbat, imperfecta tamen evadit, cùm natura hoc opus duobus artificibus commiſerit, idcircò uno deficiente neceſſaria eſt operis peragendi imperfectio ab uno tantùm; adde, quòd etiam ſi ſuccus pancreaticus poſſet ſe ſolo præſtare diſſolutionem materiæ chyloſæ, non adhuc ex bilis inertia ſequeretur vera ejus depuratio, pendens ab efferveſcentia bilis, & ſucci pancreatici, qua commotæ particulæ cum majori energia dictæ materiæ chyloſæ, perfectiores, & ſubtiliores coeunt ſimul, relictis craſſioribus ad communem cloacam demandandis; prohibetur etiam volatilitas partium, quæ à ſola fermentatione earumdem habetur, ideò chylus, quamvis à ſucco pancreatico diſſolutus, impuritatibus ſcatet, licèt attenuatis, & in liquamen redactis, & volatilitate ad ſanguinis naturam induendam maximè neceſſaria caret; hinc ſanguis ejuſdem naturæ cum chylo producitur fixus, impurus, & aquoſus cùm à ſanguine in arteriis exiſtente ſpiritu depauperato non poſſit corrigi chyli imperfectio, & bilis deficiat, quæ ſpiritualitatem addat, nec in eo colligitur fermentum illud ſalſum, ab efferveſcentia bilis, & ſucci pancreatici præparatum, & ſolitum per venas lacteas, & ductum thoracitum illi commiſceri.

A ſanguine his conditionibus depauperato univerſalis Cacochymia oritur, in quam conſpirant omnes partes defraudatæ ob dictas ſanguinis conditiones à conſervatione, & reparatione ſui fermenti, à quo in circulatione per eas, & præcipuè per lienem ſanguis naturaliter, velut renovatur ſpiritualizatione, & volatilizatione, qua defraudatur à cacochymiæ augmento lienari fermento debilitato, etiam acidum lymphæ ad cacochymiam augendam concurrit, dum abſente contrario bilis, efferveſcentia neceſſaria ſanguini interdicitur, qua excrementorum ſegregatio impeditur, & ſuo acido non correcto craſſitiem majorem ei conciliat inſervientem ad excrementa fortius colliganda cum reliquis particulis ſanguinis.

Sanguis ſic crudus, & immaturus multis tartareis, & fixis partibus coinquinatus, in ſuo motu circulari multas depoſuit in hepate, & liene, & vaſis Meſenterii, unde obſtructiones harum partium, & aquoſitatem viſcoſam multam relinquens in extremitatibus partium, nempè in cruribus, & etiam in capite œdema in his relinquit Hydropis Anaſarcæ principium, ibi enim concreſcit illa ſeroſitas viſcoſa exhalatione illius parvi ſpiritus concepti in tranſitu per cor, & à ſua rarefactione conſervati in vaſis arterioſis.

De dolore ventriculi, & depravata alimentorum elixatione conqueritur, quia licèt acidum ſuperabundet in hoc Patiente ob bilis diminutionem, & conſequenter illud ventriculi non poſſit ſtatui diminutum, attamen ob caloris debilitatem eſt fixum, nec volatilizatum, unde impotens etiam eſt ad exequendum ſuum munus modo perfecto, cum volatilitate diſſolutionem præſtet, præterquamquod materia, quæ ſuppeditatur glandulis tunicæ ventriculi interioris pro hujus fermenti acidi præparatione, quamvis acida, tamen aliis impuritatibus permixta ratione cacochymiæ univerſalis, non eſt apta in verum, & perfectum tranſire fermentum, imò impuritatum mixtarum qualitatibus ita depravari poteſt, ut ſit omninò inefficax ad alimentorum alterationem, unde depravata concoctio, in qua multi flatus elevantur, qui diſtenſione ventriculum aggravant, & dolorem faciunt; In fine verò temporis digeſtionis remanentibus craſſioribus alimentorum particulis acido auſtero perfuſis ob fuſionem ſui ſalis fixi à mora ibi contracta dolor augetur, & flatus ab hac materia elevati craſſiores difficiliùs erumpunt, & circa os ventriculi detenti compreſſione, & dilatatione ejuſdem moleſtiam, & anxietatem inferunt non diſſimilem à ſuffocatione hyſterica, eamdem ob cauſam oriuntur alui ſtipticitas, & rugitus in ventre ferè continui, dum materia illa craſſa, reliquia alimentorum acida auſtera, ad inteſtinum deſcendens ſua viſcoſitate ibi adhæret, ſalivamque pariter continuò delabentem ſua aciditate incraſſat, & hujus craſſitie, & auſteritate alterius materiæ præparatur remora fœcibus ſeparatis cum ſtipticitate alui, quam coadiuvat motus periſtalticus inteſtinorum, fœcum expulſioni inſerviens debilitatus, vel impeditus à compreſſione fibrarum inteſtinalium facta à materia ſupradicta craſſa, cujus portio à calore partium naturali adiacentium, licèt debili, attenuata vapores emittit, & flatus, ſuo motu, & agitatione rugitus edentes, & fluctuationem quamdam ad inſtar aquæ contentæ repreſentantes.

Sanguis ſua aciditate nervoſas cordis partes aliquoties vellicando palpitationem infert, & etiam dum illius partes craſſiores citæ rarefactionis incapaces in ſuis ventriculis ſtagnant, oppreſſione ad motus inordinatos palpitationis illud cogunt ſtudens per eos opprimentem materiam excludere.

Vapores craſſi, & acidi ejuſdem ſanguinis caput attingentes luciditatem ſpirituum depravando mentis confuſionem efficiunt, ab eodem ſanguine parum ſpirituoſo, & impuro pauci ſpiritus generantur, & impuri, unde non mirum, ſi in fatuum timorem inciderit, dum ab omnibus objectis eidem repreſentatis metus incutitur, quia quilibet motus objectorum externorum ſpiritus agitat, & commovet, qui cùm ſint pauci, & debiles huic agitationi non reſiſtunt, ſed concentrantur, à corde, & ab organis ſenſuum derivati, eo modo, quo fit in paſſione timoris, unde à motu cujuſlibet objecti affecti nervi præcipuè cordis, & cerebri affectione ſimili eveniente in juſto timore ſenſus communis, vel anima per innatas ideas, vel comparatione hujus affectionis cum illa, quam aliàs experta fuit in juſto timore, paſſionem timoris vani concipit.

Ex quibus colligitur hanc affectionem eſſe Hypocondriacam, ſed notham, ut cum communi Antiquorum loquar ſine caloris exceſſu, imò bilem eſſe augmentandam cum acidi prævalentis mortificatione, quòd præſtant eadem bilem generantia, obſtructiones reſerandas, & ſanguinis maſſam ab excrementis depurandam, ſymptomataque emergentia anguſtiæ ventriculi, difficultatis reſpirandi, Palpitationis cordis corrigenda, quando adveniunt, ultimo loco corroborabimus ventriculum, & caput, quod aſſequi difficillimum exiſtimo ob ætatem patientis à naturali valdè recedentem, cùm temperies ejus extaret calida, & humida, modò verò frigida ſit, hocque ob læſionem principalium membrorum.

Antequam verò propoſitis indicationibus incumbamus præmittenda eſt purgatio univerſalis cum Mellis roſ. ſol. ℥. v. Crem. tart. ſ. p. ℥. ß. diſſolutis cum ſ. q. aquæ Meliſſæ; Sanguinem non auderem in Cacochymi ad Hydropem jam tendente educere. Poſteà præparanda materia in ventriculo exiſtens cum ℥. iii. Oximel. compoſ. ʒ. ß. tart. vitriol. & ʒ. I. pulv. rad. Ari per tres dies, poſteà reinterandum antedictum purgans, deinde propinanda Aqua Tetutii per quinque dies ad ℔. vi.

omni

omni die; tranſeundum ulterius ad alia præparantia, ut Decoctum ex quinque rad. aper. & fol. Malvæ, Cicor. Abſynthii ad ℥. viii. cum ℥. I. Syrup. de Cinam. Quercet. addito ſale Abſinthii, Roſmarini an. ℈. I. per ſeptem dies, ultimo die purgandum Pil. Agregat. de Agarico an. ʒ. I. reformatis] cum s. q. Melis roſ. ſol. His addendum Jus Galli veteris, in cujus ventre repoſita fuerint ligni ſaſſafras, Cort. Tamariſci, Rad. Enulæ Ari, Fœniculi, Cappar. Cariofil. Zinziberis, & fol. roſmarini, Salviæ, Rutæ; præmittendo bolum ex Ammoniaco diſſoluto cum vino malvatico ad ʒ. ß. Croci mart. aperient. ℈. ß. Salis gentianæ, Centauriæ an. ℈. ß. m. continuandum per xx. dies omni tertio die inſtituta purgatione cum ʒ. I. pilul. de Ammoniaco Quercet. & ſi obſtructiones his non tollantur utatur chalybe cum pil. Melangogis per menſem. Depurabitur maſſa ſanguinis cum pulv. Viper. ℈. I. Bezoart. min. gr. viii. Antim. diaph. gr. xii. m. & accipiatur cum aqua fœniculi ad ℥. ii. Cinam. ℥. ß. continuando per menſem. Poſt cœnam utatur Mitridato reiterando omni ſeptimana dictas pilulas de Ammoniaco. His peractis omni mane ſumat Aquam vitæ, in qua extent infuſa Baccæ Juniperi, Cinam, Macis, Ligni Aloes, Nux Moſchata ad quantitatem ℥. ß. cum quibus caput, & Ventriculus corroborabitur; Advenientibus ſymptomatibus occurrendum cum ſpiritu vini, in quo infuſa fuerint folia hederæ terreſtris hoc modo, ut per duos, vel tres dies in dicto ſpiritu relinquantur, poſteà eximuntur folia, & nova adduntur, uſquequo ſit ſatiatus virtute foliorum, de hoc ſpiritu per cochlearia ſumat, quia mirificè vapores, & flatus diſcutit, vel præcipitat, in hunc finem valet etiam Elixir proprietatis, Spiritus Citri, Tinctura Caſtorei, Aqua Cinam. Totius citri, Aqua Theriacalis, ex quorum mixtione varia poſſunt parari remedia. Exterius fomentetur Abdomen cum petia imbuta ſucco Maluarum, Abſinthii, Eupatorii; Victus denique ratio morbo correſpondens inſtituatur.

CONSULTATIO LXVI.

De Affectibus Hypocondriacis.

Symptomatum acies, quæ variis modis, & continuis cruciatibus honeſtum Patientem affligit ſine ulla remiſſione, nec diminutione à medicamentis tam Chalybeatis tartareis, quàm Antimonialibus unà cum refrigerantibus, quæ ars ſubminiſtrare poteſt, & quæ in aliis cum fructu exercet; mihi ſuſpicionem inferunt à mala diſpoſitione Pancreatis provenire, non ſolùm quo ad alterationem ſucci pancreatici, ſed etiam ad vitium ſubſtantiæ; habemus enim apud Authores multas obſervationes, quod vitia Pancreatis morbos Hypocondriacis ſimiles intulerunt: nam ſuccus pancreaticus putreſcens, vel per confirmatas obſtructiones vel tumores, vel ulcera Pancreatis auſteritatem, concipiens, & acrimoniam, vel in putredinoſum fermentum degenerans extincto ſpiritu dulcificante per putredinem, ſeu potiui diſſipato, incraſſatiſque terreis particulis, & acutis, non ſolùm dolores in regione lumborum frequentes, & ferè continuos, ut in hoc Patiente ſua mordacitate efficere potens eſt, verùm etiam bilem corrumpendo eadem auſteritate, & putredine, iſtius parte oleoſa, & ſpiritoſa ſtatim inito congreſſu diſſoluta, & enervata, bilis acrior redditur per admixtionem auſteri, cum ſale ſuo lixivo ſine dulcificante ſpiritu, & oleo, hinc dolores auget, ut ei videatur viſcera per uncinatos pectines dilacerari.

Ab hac depravatione horum duorum humorum chyli perfectio interrumpitur, tam ratione acrimoniæ, & auſteritatis illi impartitæ, quàm ratione diſſolutionis fœcum ad eam tenuitatem chylo propriam redactæ, per quàm illæ una cum chylo, per lacteas deſcendunt totam ſanguinis maſſam conſpurcantes, unde cacochimia univerſalis, accedente etiam ad hujus incrementum vitiata ventriculi operatione in elixatione alimentorum, & diſſolutione cum excrementorum cumulo, ob vapores à depravato ſucco pancreatico, & forſan à ſubſtantia corrupta Pancreatis ventriculo communicati, ejus tonum, & craſim alterantes, fermentumque vitiantes imperfectam concoctionem alimentorum reddunt.

Nervi pancreati impartiti acidum corruptum, & auſterum humorem abſorbentes, & per fibras ſuas ad caput transferentes vigiliæ continuæ cauſam dederunt, cùm prædicti vapores valeant in continuo motu ſpiritus detinere, nec dubitandum eſt ab hac cauſa convulſivos motus frequentes ortos fuiſſe, & in hos concurriſſe etiam plexum Meſentericum dictos humores nervorum principio contribuentem, quos priùs colligerat à ſuis ramuſculis, per inteſtina, & Meſenterii glandulis diffuſis, in quos bilis, & ſuccus pancreaticus modo dicto depravatus decubuerat mediis lacteis, niſi magis placeret, quod irritatis nervis pancreatis, & plexus Meſenterii totum ſyſtema nervorum in paſſionem convulſivam vocatum fuerit.

Inordinata corruptiva, & præternaturali effervescentia ſucci pancreatici, & bilis, vaporibus craſſis, & acribus elevatis, vel ab offenſo Pancreate aſcendentibus ad cor, iſtius expanſione neceſſaria, & conſequenter debita rarefactione ſanguinis impedita animi deliquia, & acrimonia cor vellicante, inque motus frequentes, & inordinatos cogente palpitationi cauſa fuit, quam ſuſcitare potuit etiam Diaphragma ſecundùm partem nervoſam à vaporibus à Pancreate laceſſitum, & in ſpaſmodicas convulſiones irrumpens in eaſdem pericardium ei annexum trahens.

Difficultas in his ſymptomatibus auferendis demonſtratur ab hucuſque dictis, & à probabili ſuſpicione læſæ ſubſtantiæ pancreatis, cui occurrendum validioribus remediis, quæ vitium, vel ex Schyrro, vel ex corroſione emendare poſſint, in quem finem tria propono remedia.

Primò, Bezoarticum ſolare ex deſcriptione Hoffmani in Clavi Sckroderiana, & Arcanum duplicatum.

Secundò, Tincturam Antimonii factam cum floribus ejuſdem ſublimatis cum ſale armoniaco, & poſteà aqua calida edulcoratis, per ſalis liquefactionem, & in fornace Vitriariorum per menſem igne reverberii calcinatis, ubi rubedinem contrahunt, & ſpiritu vini tinctura extrahitur, quæ in Pellicano circulanda, vel ſulphur Antimonii paretur ſecundùm Elmontium, qui videndus.

Tertiò Elixir proprietatis ſecundùm Proceſſum ab eodem Elmontio deſcriptum.

Quibus addo etiam quarto loco Samech Paracelſi ab eodem Elmontio pariter relatum, qui videndus.

Ex his hujuſmodi Medicamentum componerem, ℞. Elixir. prop. ʒ. ß. Bezoart. ſolar. ℈. ß. Tincturæ antimonii ʒ. ß. m. in hoc remedio per menſem continuarem poſteà eidem adderem Samech Paracelſi ℈. ß. Balſami ſulphur. thereb. gutt. viii.

CONSULTATIO LXVII.

De intenſo frigore circa ventrem.

Nobilis Juriſconſultus annorum quinquaginta, temperamenti melancholici, ſed cum bilis mixtione, ſtudio continuo applicatus, nec ferè alio exercitio corpus exercens, quam illo in evolvendis libris neceſſario, quaſi continuò flatibus in inteſtinis, & ventriculo moleſtatur, cum ſenſu frigoris in ventre circa regionem lumborum ad anteriora etiam ſe extendens, itaut noctu pannis coopertus venter non incaleſcat, aliquando verò, ſed rarò, & præcipuè poſt uſum calidorum alimentorum in eadem regione æſtum perſentit, qui toti corpori brevi temporis ſpatio communis evadit, in victus ratione non delinquit, & alvus non utitur quotidiano officio, & cum difficultate.

Conſiderando cujuſcumque ſalis genera aquæ mixta liquores vaſi etiam ſolido incluſos, in eaque immerſos ſummè refrigerare, ac in glaciem condenſare; & ex obſervatione Chabei cognito, quod ex fovea in niver ſali mixta facta à vaſe in ea depoſitata expirat aura frigida concludebam frigus, quod miro modo experitur prædictus Patiens, poſſe provenire ab aura ſalina nitroſa elevata, non ſolùm ex efferveſcentia bilis, & ſucci pancreatici valdè acidi, qui ratione Alkali, & ſulphuris bilis additi acido ſuo in unum nitroſum volatile degene-

generat, quod fluido ſalivæ mixtum, hoc valdè frigidum reddit, ſicuti aqua addito ſale nitro frigidior perſentitur, & à ſaliva hoc modo actuata aura tranſpirabili emiſſa, inteſtinorum, & peritonei membranas inveſtiente frigoris ſenſus in eis excitatur, eo modo, quo à fovea ſuperius deſcripta aura frigida expirat. Sed etiam ſcoriæ alimentorum ad univerſalem Cloacam deſcendentes, partibuſque craſſioribus dictorum humorum ſalnitroſorum refertæ, ſimili aura emiſſa eiuſdem frigoris ſenſum continuatum protrahunt, qui nec à pannis in lecto benè cooperto Patiente ceſſat, dum calor internus illorum fomento auram illam frigidam magis ſollicitat, & ſi aliquando contingat partes ſulphureas bilis in hoc humorum congreſſu eſſe copioſiores, in actu efferveſcentiæ accenduntur calorem excitando.

Neque hoc cogitatum fictitium, & chymericum exiſtimandum, dato in bile ſale lixivioſo alkalico, & ſulphure, & acido in ſucco pancreatico, prout experientia, & horum humorum attenta conſideratio certo certius perſuadent, nulla exiſtente contradictione de eorum concurſu in eodem loco; per quem efferveſcentia ſuſcitata, ſequitur neceſſariò uniri in ſalſum ſulphureum, quale eſt ſal nitrum, prout tot experientiæ à chymica petitæ ad evidentiam confirmant. In hoc verò Patiente Acidum ſuperat Alkali, & ſulphur bilis, ideòque ſal reſultans frigori magis idoneum; aciditas prævalet, quia à continuo ſtudio ſpiritus diſſipante aciditas humores corripit, ſtante quod ſpiritus ſunt illi, qui humorum acrimoniam dulcificant, & cibi abſtinentia in ſero huic exceſſui aciditatis contribuit, cibi enim dulciores, & ſuaviores partes acidi mortificationi operam darent.

Ab eadem aura frigida condenſatis reliquiis fœcum motui inteſtinorum reſiſtentibus alui ſtipticitas infertur, quæ fit major auxilio flatuum deſcenſum fœcum prohibentium, dilatatis inteſtinorum fibris motum vermicularem iſtorum minuentium, à quo fœcum exitus ſolet coadiuvari. Flatus oriuntur, dum acidum illud ſalſum jam dictum inteſtinorum muccum corrodendo, & attenuando more bilis, flatus ſuſcitat, vel humidum tenue ſalivæ, auxilio caloris interni diminuti è ſuo ſinu promit, quòd ſi nimis idealis videatur allata Doctrina ex fundamento frigoris, febriles acceſſiones antecedentis, & ex altero recentiorum Anatomicorum aſſerentium oculari inſpectione in inteſtinis eſſe innumeras glandulas, quarum munus eſt univerſale, acidum humorem præparare, poſſumus aſſerere hoc acidum glandularum factum nimis acre, vellicatione inteſtinorum eum frigoris ſenſum educere, qualem inducit in febribus, licèt in his ſit major, & ab hoc ſequi efferveſcentiam illam ſupradictam, etiam cum cæteris ſymptomatibus.

Cùm ergo exuberans aciditas, horum affectuum cauſa videatur, in hujus correctione inſiſtendum, quòd efficiemus purgatione inſtituta cum ℥. vi. Caſſiæ, & gr. vii. Magiſt. Ialappæ, frequenti die miſſo ſanguine è brachio, & cum Decocto Agrimoniæ, Camedryos, Abſinthii pontici, rad. Acori, Galangæ, & fol. Roſmarini addito ſpir. ſalis Arm. ad gutt. v. & ſal. fix. tart. ℈. ß. præparabuntur humores acidi ſeptimo die reiterandum ſupraſcriptum medicamentum, & poſteà his pulveribus utatur ℞. Matris perl. præp. Oculor. Cancr. an. ℨ. ß. Antimon. diaph. ℈. ß. Salis roſmarini ℈. ß. m. ſuperbibendo aquam fœniculi, Meliſſæ an. ℥. ii. cum gutt. viii. Elix prop. per quindecim dies, vel viginti in hoc medicamento inſiſtendum; vel ℞. Mirrhæ, Croci Aloes an. ℈. ß. Salis Abſinthii, tartari, an. ℈. ß. m. f. b. ſuperbibendo dictas Aquas, & ultimo loco paretur Aqua vitæ cum infuſione Baccar. Juniperi, Ligni Aloes, & fol. Roſmarini, & Nucis moſchatæ, de qua ſumat ℥. ß. in ſerò ante ſomnum, vel paretur extractum Ligni Aloes juxtà formam deſcriptam in Clavi Sckroderiana Hoffmani, ubi de hoc ligno tractat, cujus accipe ℈. ß. Extract. baccarum Junip. ℈. I. Raſuræ Eboris ℈. I. m. hoc enim reficientur ſpiritus vitales. In optima victus ratione perſeveret, & habeat in uſu piper conſuſum in Pulmentis.

CONSULTATIO LXVIII.

De tumore duro in regione abdominis cum pulſatione arteriæ.

MErcator ætatis annorum quinquaginta, temperamenti melancholici aduſti, anno præterito febre, & lienis obſtructione afflictus varias inivit purgationes pro hac tollenda, & repetiit etiam vere tranſacto cum aliquo fructu. In principio hujus Autumni, cum bene ſe haberet, & ab omni morbo liberum ſe crederet ſtante virium robore, & concoctionum perfectione, febris tertiana ſimplex intermittens eum corripuit, & hac occaſione ſubtus mucronatam cartilaginem Medicus duritiem in tractandis Hypocondriis detexit, quæ ſe extendit ſubtus umbelicum, comprehendens latitudinem quatuor digitorum, & hoc in loco arteria pulſat, motu non ſolùm manui, ſed etiam oculis ſenſibili, durities ſtatim ſub cute ſentitur; Totum ex tranſacta febre emaciatum conſpicitur, & Hypocondria valdè extenuata obſervantur, cum cavitate poſt præteritos morbos, & purgationem relicta primo aſpectu inſigni, cum appetitu dejecto, & ventriculi languore. Hinc quæſitum fuit, an hæc durities cum aliquo tumore ſit in muſculis, vel in partibus interioribus Menſeterii, & quomodò tollenda, & tumor cenſendus ſit Aneuriſma?

Conſiderato caſu propoſito; Reſpondebam tumorem eſſe in Muſculis Abdominis. Et primò, quia ſe extendit juxtà rectitudinem muſculorum rectorum, ubi quando eſt in Meſenterio rotunditatem præfert, juxtà figuram glandularum illius, in quibus prædicti tumores fiunt; Secundò, quia ſtatim ex contactu in duritiem impingimus, quòd ſi interiores partes occuparet, non niſi compreſſione forti ſe manifeſtaret; Tertiò, ſi per medicamenta lienis obſtructiones ablatæ fuerunt, debuit etiam per hæc Menſeterium conſervari immune ab omni cumulo materiæ craſſæ, cum dicta medicamenta hujus generationem impediant, & generatam attenuent; Quartò, quia cum hoc tumore interno, nec vires conſervaſſet, nec concoctiones perfectas habuiſſet, cum praxi conſtet tumores meſenterii has depravare, & vires labefactare. Originem hujus tumoris puto fuiſſe emaciationem Hypocondriorum, ob reſolutam pinguedinem membranæ carnoſæ adhærentem, cum tranſpiratione nimis libera, non ſolùm ignei ſpiritus ſanguinis, ſed etiam illius ſalſi volatilis totam maſſam fluidam reddentis; unde ſanguine refrigerato, & ſolvente diſſipato, quid mirum ſi craſſeſcat, maximè ſecundùm eas particulas ad hoc maximè diſpoſitas, quæ in temperamento melancholico, quale eſt illud Patientis, non ſunt paucæ ob acidum ſuperabundans coagulativum, & iſtæ in muſculis rectis ob ſuorum vaſorum, & pororum anguſtiam detentæ tumorem, & duritiem effecerunt.

Eſt etiam probabile portionem illius materiæ obſtruentis lienem à medicamentis ſolutam curſum ſuum circularem renovaſſe, & per partes exteriores tranſeuntem amiſſo calore fundente, ibi coagulationem paſſam fuiſſe ob innatam diſpoſitionem, unde tumor, & durities, à quo compreſſa arteria cœliaca illam pulſationem ſenſibilem tactui, & viſui reddit ſine Aneuriſmate, cùm abſit ille tumor durus aneuriſmati proprius pulſans, dum ibi diſtinguitur tumor, & pulſus arteriæ tamquam duo ſeparata; præterquamquod arteria non ſolet dilatari per tam longum ſpatium, quale eſt illud à tumore occupatum, incipiens ſub mucronata Cartilagine uſque ſubtus umbelicum, & per quod ſpatium arteriæ pulſus obſervatur. Emaciatio facta fuit à ſanguine ratione ſui temperamenti aduſti, & à calore febrili reddito acri, ratione cujus carebat illa dulcedine balſamica ad nutritionem neceſſaria, & etiam quia acredine partes, per quas circulatur, corrodendo ad marcorem duxit, ut verè in hoc caſu Elluo dici poſſit. Hac partium corroſione facta, maſſa ſanguinis impura, craſſiarumque particularum ferax; ab his obſtructio in aliquo vaſe inducta febri tertianæ occaſionem dedit. Ab hac mala ſanguinis depravatione appetitus proſtratus fuit, non ſubminiſtrante nec acida, nec ſpiritoſa materia ad

præparationem fermenti acidi appetitus excitativi.

Pro curatione ſanguinis acris conſtitutio primò, & principaliter modificanda. Secundò obſtructio febrem faciens tollenda. Tertiò omnes partes ex depravatione ſanguinis debilitatæ in ſuis fermentis corroborandæ,& renutriendæ. Quartò Tumor eradicandus. Iſta obtinere, ſi non impoſſibile, ad extremum difficile puto.

Præmiſſo parvo leniente in primis ex Caſſia, intermiſſaque ſanguinis miſſione, Jus Pullæ laudarem, in cujus ventre repoſita fuerint Radix Cannæ montanæ, China, Hordeum, Malva, Borago, Argrimonia, de hoc capiat ℥. viii. cum Tincturæ Chalibis ℈. I. & Tinct. tart. ʒ. ß. continuando per viginti dies in hoc remedio, quo modificationi ſanguinis initia ponentur, obſtructiones reſerabuntur, & materia acris ad vias urinæ ducetur. Non video tamen in vegetabilibus energiam ad hoc præſtandum ob morbi contumaciam, qua vegetabilium vires non multùm efficaces ſpernit, & ob ſui facilitatem ad alterationem ſuſcipiendam à viſceribus, & ſanguine. Aquæ convenirent, quæ omnem acredinem emendare poſſunt, ventriculo tamen labefactato hæ non correſpondent. Mineralia ſolùm poſſunt opem ferre, & inter cætera Aurum præparatum modo in ſuperiori Conſultatione quinquageſima quarta deſcripto, & ſolutum in aqua ſolari, nempè in aqua, quæ à radiis ſolaribus, vel horum potiùs medio colligitur, & huic conjungerem ſal tartari volatile, & per menſem in hoc inſiſterem. Tinctura Antimonii, & Coraliorum multùm valent in ſanguine depurando, & ex his parari poſſunt varia remedia ſecundùm Aſſiſtentis Medici prudentiam, & exhibenda, vel in aqua extracta à ſanguine Vituli, vel Lumbricorum; eſt enim in his ſpiritus volatilis ſummè modificativus, & his remediis omnes adimplentur indicationes propoſitæ. Exterius cavendum à Ceratis, ubi pulſat Arteria, ne cohibita tranſpiratione dilatatio arteriæ ſequatur, ſed fovendus tumor cum ſpongia Vino imbuta, in quo radices Malvæ, Altheæ, & Salſa bullierint, & fomentum ſit tepidum, poſtque fomentum inungatur locus affectus cum Cerato ex Eſippo diſſol. cum oleo Amygdal. Dieta non ſolùm vires reſpiciat, ſed maciem ea ſeligendo, quæ ſint valdè nutritiva.

CONSULTATIO LXIX.

De magno calore poſt cibum, & rubore in facie.

Nobiliſſima Matrona temperamenti calidi, & humidi, ſed cum bilis abundantia, manifeſtata à ſubitaneis motibus ad iram, quotieſcumque contingunt uſus ſuis nobiliſſimis ideis adverſi, ætatis annorum quinquaginta, menſium adhuc beneficio gaudens, poſt cibum inſigni calore, & rubore in facie perfunditur, & per totum corpus, præcipuè verò in volis manuum, & pedum, & cum aliquali moleſtia, itaut in facie cutis diſtenſionem non doloroſam, ſed moleſtam pariat, maximè ubi in utraque parte naſi juxtà ejus ſummitatem puſtulæ erumpunt, & ferè ſemper apparent, pulſus tunc temporis etiam fit frequens, & magnus, nec remittitur ad ſuum ſtatum, niſi poſt octo, vel decem horas à cibo, & calor in facie hora tranſacta ceſſat, calorem in lumbis cum aliquo dolore continuo ſentit, maculæ rubræ, & latæ per corpus omni die apparent, cum tumore aliquo, ſed citò evaneſcunt, & hoc præcipuè poſt ſomnum, & à cibo. Hæmorroydes ſemper foras habet, aliquando verò dolent in exitu fœcum, tunc eidem videtur eas tranſire per locum laceratum, & corroſum; Sputum ſalſum patitur non copioſum, ſed in ea quantitate, quæ naturaliter excerni ſolet, quod per intervalla, ſed raro augetur.

A ſanguinis diſpoſitione non morboſa, ſed à bona deflectente oriri prædicta ſymptomata pluſquam certum eſt, quædam autem ſit, & in quo genere, eruendum eſt à ponderatione dictorum ſymptomatum. Pulſus frequentia, & magnitudo à cibo oſtendit aliquid iſtius ſanguini ſtatim communicari, per quod magis attenuetur, ut majorem in corde ſubeat efferveſcentiam, unde pulſus frequentia, & magnitudo, cùm enim à majori effervefcentia in ampliorem extenſionem dilatetur ſanguis, ita etiam arteria in exitu hujus à corde, magis dilatatur, & cum majori impetu,& ſic dicta pulſus magnitudo, & frequentia, ex reiterata brevi tempore rarefactione ſanguinis, cujus aliqua diſpoſitio habitualis requiritur, ut habeatur iſta facilitas ad ſuſcipiendam majorem rarefactionem à cibo, quæ facilitas fundari non poteſt niſi in tenuitate habituali, quæ tantò major eſt cenſenda, quantò ex levi cauſa, qualis eſt illa, quæ ex cibis provenit, licèt etiam levioribus, & optimi nutrimenti effervefcentia accenditur.

Tenuitas iſta ſanguinis non eſt in alio quærenda principio, quàm in eo fluiditatem naturalem illi impertiente, ſed magis activo, & in agendi modo magis validò, cùm illud, quòd fluidum facit, ſi ſit magis potens majorem fluiditatem generet, quam ſumma tenuitas ſequetur, quòd verò fluiditatem ſanguini conciliat eſt ſpiritus ſalinus volatilis ex alkali, & acido compoſitus, de quo toties dictum fuit, & quod eſſe ſummè activum colligitur, quia bilis in hac Nobiliſſima Patiente eſt ſummè volatilis, ut ex propenſione ad iram colligitur, & etiam acidum Pancreatis ratione caloris in toto prædominantis talis conditionis cenſendum eſt, hinc evenit, quòd ſalſum ex eis genitum multum activum evadit, & maximè diſſolutivum, & attenuativum.

Talis etiam naturæ puto eſſe fermentum lienis, quo ſanguinem volatilizari, & attenuari omnes norunt, & ſanguinis coagulationes provenientes ab hoc fermento per obſtructiones imbelli reddito evidenter confirmant; & in noſtra patiente hoc fermentum eſſe ſummè activum probat bilis copia, quæ antequam in hepate ſecernatur à liene, diſgregatur, & ad ſecretionem diſponitur, itaut, quò fermentum lienis eſt validius, copioſior ſuccedat bilis ſeparatio, ab his fermentis valdè activis tenuitas ſanguini conciliatur, & facilitas ad efferveſcendum per alimentorum aſſumptionem, & etiam ſalſedo ſanguinis, quæ ſero impertita, ſalivam ſalſam efficit.

Alimenta ſi ſanguinem efferveſcere faciunt paulò poſt eorum aſſumptionem, prout certum eſt contingere in hac Patiente, non aliter poteſt fieri, niſi dum in eorum trituratione, & principio fermentationis ſolvuntur ſalini ſpiritus volatiles in eorum clauſtris reſerati, qui venas ventriculi pervadentes, unà cum ſanguine ad cordis dextrum ventriculum feruntur, paulò poſt ad ſiniſtrum tranſituri, in quibus actuati à calore, vel ſanguinis, vel cordis, prout ſuæ naturæ ſalinæ proprium eſt, & volatilitatis connaturale, ſanguinem fluidum, & tenuem valdè magis diſſolvunt, & attenuant, quapropter magis efferveſcit, & citò cum majoris caloris conceptione, & per arterias rapido motu decurrens toti corpori calorem imprimit majorem, & ita pulſus alteratio à cibo, & calor totius originem ducit ab efferveſcentia ſanguinis inordinata huic impreſſa à partibus ſalinis volatilibus alimentorum in corde actuatis, & à facilitate ejuſdem ſanguinis ad ſuſcipiendam dictam efferveſcentiam dependenter à ſumma tenuitate à ſalſo volatili valdè activo effecta, ex quibus ſatis evidenter elicitur alterationis pulſus, & caloris totius radicem eſſe ſalſum volatile fluiditatem ſanguini naturalem impertiens in activitate nimis exaltatum, ab hac radice pullulant alia ſymptomata, dum per ſupradictam efferveſcentiam ſanguinis ab hac pendentem hic exundat in faciem abundantiùs per arterias capillares, & illam rubore perfundit, & cutim diſtendit majori ſua copia, quo enim arteriæ magis elevantur, ſanguinem etiam in majori copia per ſua orificia diffundunt, idcircò accidit etiam in volis manuum, & pedum calorem magis moleſtum cauſari, dum ſanguis ab arteriis tranſfuſus immediatè cutim iſtarum partium tangit, à venis illius reaſſumendus, & præ exquiſito ſenſu earumdem caloris activitatem magis percipiunt cum moleſtia, quia actus, & acer; ab hujuſmodi etiam efferveſcentia ſanguis abundantiùs in partibus aliquibus externis exprimitur, unde maculæ à cibo rubræ in eis apparent, ſicuti illæ in ſomno à calore in hoc majori facto, vel à calore lecti efferveſcentiam conciliante majorem ſanguini promoventur modo prædicto; paulatim autem ſedatur illa efferveſcentia, & calor remittit poſt horam à cibo unà cum rubore faciei, quia ſalini ſpiritus alimentorum paulatim diſſipantur, vel ab aliis partibus ſanguinis irretiti fixantur,& ita attenuante diſſipato,vel coercito,ſanguinis etiam

major

major effervеſcentia ſedatur, & tum ea color ſummus, & rubor illius effectus.

Poſſent etiam hæc ſymptomata explicari per irritamentum ſpirituum animalium per nervos cordis decurrentium intruſum, à ſpiritibus ſalinis volatilibus alimentorum illis commixtis, dum adhuc in ventriculo manent, & elixantur particulæ alimentorum, & ferè ſtatim ab eorum aſſumptione nervis communicari confirmat experientia, qua conſtat vires animales ſtatim ab aſſumpto cibo reparari, & antequam chylus ſit confectus, quòd non poteſt explicari, niſi admiſſa communicatione partium ſubtilium alimentorum, cum ſpiritibus nervorum, ab his particulis ſalinis volatilibus alimentorum ſpiritus nervorum cardiacorum inordinatè moti, cordis etiam pulſationes frequentiores eduntur, ex quibus major, & celerior ſanguinis effervеſcentia modo ſuperius dicto, & ſpiritus nervi ſecundæ diviſionis quinti partis circumligantis arterias per genas diſſeminatas, eodem modo affecti, ad contractionem ſui coguntur, qua arterias conſtringendo ſanguinem uberiori fluxu propellunt, & in genas transfundunt aucto rubore iſtarum, & irritamento paulatim ceſſante, per admixtionem benignarum partium alimenti, rubor cedit, quamvis non ceſſet pulſus alteratio; nam in principio (ut dixi) ſpiritus ſalini volatiles erumpunt, quorum efficacia ſanguis attenuatus, vel nervis cordis irritatis facilè, & majori impetu per arterias propellitur in majori copia, quam à venis poſſit excipi, unde ſua transfuſione per poros carnis ruborem facit, vel in tanta copia propellitur, ut arteriæ capillares ſubtiliſſimæ diſtendantur, & in deſtenſione raritate concepta permittunt rubicundum vividiſſimi ſanguinis colorem tranſpirare, unde ceſſante hac copia ſanguinis transfuſa in poroſitates genarum, quia à venis excepta, vel detumeſcentibus arteriis capillaribus ceſſat rubor, at quia poteſt perdurare talis fermentatio in ſanguine, quæ pulſum alteret, & non propellat cum impetu, nec in copia ſanguinem in arterias genarum, ideò durat pulſus alteratio extincto in facie rubore, nec aliter explicari poſſe puto hujus ruboris cauſam conſiderata ejus parva duratione, nec aliter determinari poteſt ex parva duratione hujus ruboris.

In hujuſmodi effervеſcentiis ſemper aduruntur particulæ ſanguinis, quæ collectæ unà cum craſſioribus ejuſdem maſſæ, in qua ſemper reperiuntur volatilizationi ineptæ, & quæ facilè ob tenuitatem ſanguinis diſgregantur ab aliis particulis, per venas hemorroydales circulatione delatæ amiſſo calore in corde concepto, & ſpiritu volatili ſalino evaporato, cui tenuitas, & fluxibilitas debetur, ibi incraſſantur, & venas in tumorem attollunt, cum dolore, ob fibrarum venarum nimiam extenſionem, (hic enim aliquam ſenſationem ineſſe demonſtrant atrociſſimi dolores hermorroydum extra anum pendentium) ſicuti ſuis partibus ſalinis aduſtis vellicando corroſionis ſpeciem inducunt, quæ à pertranſeuntibus fœcibus augetur, compreſſis tunicis venarum, & compreſſione humor in eis contentus acer, vel majores ferit partes, vel in eas intimiùs penetrat, unde vellicatio, major portio iſtorum humorum aduſtorum, & acrium ad latera niſi delata puſtulas ibi excitat. Calorem, & dolorem lumborum referimus in æſtum ſanguinis Aortæ decurrentis per regionem lumborum, à qua exhalantes tenuiſſimi halitus ſalini, & calidi vicinos muſculos lumbares impensè calefaciunt, & acrimonia vellicant eorum membranas, ſed tenuiter, unde dolor etiam levis, nec multum moleſtus, poſſunt etiam hæc ſymptomata prodire ab effervеſcentia ſucci pancreatici, & bilis in inteſtino duodeno incæpta, & per jejunum continuata.

Ut ab iſtis ſymptomatibus Nobiliſſima hæc Patiens liberetur, quòd facilè ſpero, ſanguinis tenuitas moderanda, bilis, & ſucci pancreatici volatilitas fixanda, quæ duo iiſdem exequentur remediis, ſalſedo ſanguinis auferenda per dulcificantia; Partes faciei corroborandæ, ne adeò facilè ſanguinem ſuſcipiat, & puſtulæ extinguendæ unà cum hæmorroydibus.

Hæc omnia univerſalis præcedet Purgatio cum ℥. ß. Crem. tart. ſ. p. & ℥. i. ß. Tartari vitriol. & Scamon. ſulph. gr. v. & præparabuntur humores cum Jure alterato ex Malva, Borag. Hordeo, Acetoſ. addito ſpir. Salis dulcif. ad gutt. viii. inter hæc fiat miſſio ſanguinis è brachio ad ℥. x. & poſt ſeptem ex his Decoctis reiterabitur ſupraſcriptum Purgans; poſteà ad ſuccum Portulacæ, Plantag. an. ℥. ii. ß. deveniat cum Aqua Papav. errat. & Endiviæ addita pauca aqua Cinam. ad ventriculi conſervationem, præmittendo bolum ex ℨ. i. Diaſcordii. Conſumptis in his quindecim diebus lac Aſininum deſtillatum ab ℔. i. accipiet cum vitriol. mart. ℈. i. vel ſpirit. eiuſdem ℈. ß. ad divertendam ſeroſitatem ſalſam per urinam eodem tempore ante prandium per horam ſumat ſequentem pulverem ℞. Ocul. Cancr. ℈. ii. Matris perlæ præp. ℈. i. Antim. diaph. ℈. ß. quod ſi his non cedant prædicti affectus morboſi in æſtivis caloribus aquam Noceræ accipiat eo modo, quo Villenſis accipitur, cùm hæc, ratione mineræ boli ultrà refrigerium ſanguini adſtrictionem quamdam conciliet: Balnei aquæ dulcis poſt hanc erunt opportuni. In Autumno paretur vinum ex Santalis, & rad. Cannæ Montanæ, de quo bibat Cyathum manè, & ſerò in prima menſa; Pro facie antequam in lectum decumbat eam lavet flegmate vitrioli, & Aqua ſpermatis ranarum, quibus puſtulæ extinguentur, quòd faciliùs conſequetur, ſi eas aqua calcis per diem ſæpè tangat. Victus ratio ſit moderata, & ad frigidum vergens, Vinum aqua temperet, & poſt prandium, & cœnam Cyathum aquæ Noceræ accipiat præmiſſo pulvere ex Coriandis, ſem. Plantag. Acetoſæ, cum pauco ſpicæ nardi, & pulvis ſuper offam panis vino imbutam aſpergatur, & ſi hemerroydes ab his non accipiant ſolamen, ℨ. i. fol. Farfaræ in Majo collectorum, & in umbra ſiccatorum accipiat in vino per tres vices, & per quatuor horas ante cibum, vel pulvis ex radice Plantaginis aquaticæ ad ℨ. i. eodem modo ſumatur, & eſt arcanum pro hemorroydibus, colligenda eſt radix menſe Octobris. Efficaciſſimum etiam, & expertum remedium eſt Rana pinguis in oleo Lini cocta, ut ſuperemineat illud per duos digitos, & coquitur uſque ad conſumptionem Ranæ, colatur, & exprimitur, & hæmorroydes unguntur. Pinguedo Ranarum paluſtrium eſt rarum arcanum ad hæmorroydes dolentes, & doloroſas.

CONSULTATIO LXX.

De doloribus Hypocondriacis cum macie totius.

VEntriculum nullam habere partem in affectibus hujus honeſtæ Mulieris, ex eo licet conicere, quòd optimè appetat, nec ullam de eo habeat querelam, ab excrementis etiam quotidie emiſſis compactione, & calore ſecundùm naturæ leges elaboratis colligimus in inteſtinis chylificationis opus perfici debito modo, venarum depletio, & detumeſcentia plenitudinem vaſorum adeſſe reicit, & conſequenter maciem non provenire à ſanguine ſolùm ſecundùm qualitates vitiato, & per has nutritioni inepto, oſtendit, alioquin ſi adeſſet hoc vitium in ſanguine, adeſſet plenitudo, cùm portio ejus non conſumeretur, quibus certò admiſſis remanet ſolùm concludere ſanguinem non generari, & per hoc alimentum deficere toti, & ideò ad maciem tendere, & cum ex dictis pateat fermentationem in ventriculo alimentorum perfici, & chylificationem in inteſtinis, ſuſpicandum eſt ſumma cum ratione chylum elaboratum in inteſtinis, non tranſire ad vaſa ſanguifera, quod contingere non poteſt, niſi poſito impedimento in venis lacteis, vel glandulis meſenterii, quod mihi probabile videtur tam ex multis obſervationibus ab auctoribus recenſitis, quàm ex victus ratione Patientis ordinaria, conſiſtente in acido condimento omnium alimentorum, & tempore veris in fructibus acerbis in magna quantitate; ab hac vivendi ratione humores acidi colliguntur, qui ad glandulas Meſenterii tranſmiſſi humorem proprium earum acidum magis, & auſterum reddunt, advenientem chylum per dictas glandulas percolantem aſpergendo, caſei inſtar coagulant remanente immuni parva ſeroſitate, (eo modo, quo ex coagulatione lactis in caſeum ſerum remanet fluxibile) quæ ſola ſurſum ad cor pergit, & aqua ſuſtentantur facultates debiliter, cùm aliquas particulas alimentales ſecum rapiat (eo modo, quo ſerum ex coagulatione caſei reſiduum, fœcum retinet partes à ſero alienas, ex quibus recocta conficitur) hinc deficit maſſæ ſanguineæ materia pro renutriendis partibus, & major glandulis relinquitur pro earum intumeſcentia, itaut tota chili maſſa in glandularum augmento conſumatur,

matur, à quo diſtenſis membranis illarum, & in hac diſtenſione ſecum trahentibus membranas Meſenterii, quibus glandulæ adhærent, dolor excitatur, & durities illa ferè totius abdominis ad tactum percepta oritur.

Nec de menſium deminutione dubitandum, quòd ſint horum morborum cauſæ, cùm numquam copioſos habuerit. & in ea ſit ætate, nempè ſuprà quadraginta annos, in qua ſolent deficere; præterquamquod non adeſt capitis dolor, nec cordis affectiones, nec depravatus, vel diminutus appetitus, nec malus corporis calor, quæ retentorum menſium ſunt effectus; ultrà quod venarum plenitudo adeſſet ab eis retentis, & nutritio partium, quamvis mala, & imperfecta fieret, ut in Cachexia.

Pro curatione hujus affectus rebellis, & periculoſi extinguendum acidum auctum glandularum cum auſteritate illis medicamentis alkalicis fixis, & volatilibus, quæ acidum abſorbent, & per hoc partes ab humorum craſſorum infractu liberant; nam extincto, vel translato acido chylum coagulante in medicamentum alkalicum, chylus priſtinæ fluiditati reſtituitur; Poſteà generationi optimi ſanguinis, & renutritioni incumbendum.

Quod ſtatim executioni demandandum, cùm jam ſint peractæ purgationes univerſales. Parandum ergo Jus Columbi turrialis, in cujus ventre reponantur Lignum Saſſafras, Salſa, Hirudinaria, Carioſilata, Satureja, Roſmarinum, Calamintha, præmittendo bolum ex Ammon. Opoponac. an. ℈. i. Spirit. fulig. gutt. v. Salis tart. fixi ℈. ß. continuet per xx. dies purgando omni ſeptimo die cum Pilul. de Ammon. Quercet. Poſt hæc ſumat ſalis tart. chalyb. ʒ. ß. Antim. diaph. gr. xv. Bezoard. ſolar. gr. vi. cum Decoct. Anagalid. aquat. Raphani Sylveſtris, Camedryos, cui ſi addatur cochlear. Elixir de Ammoniaco deſcripti ab Hoffmano in Clavi Sckroderiana: verbo Ammoniacum: erit efficacius. Pro renutritione primò utendum lacte Aſinino ad tollendum reſiduum obſtructionum, poſteà caprino, in quo aliquot gutt. Elix. prop. inſtillentur, vel eſſentia ligni Aloes, & meliſſæ, eorumque loco, Capra herbis odoriferis nutriatur, præmittendo frictiones totius corporis; Pro majori confirmatione omni verno tempore per totum id tempus utatur Decocto herbarum infraſcriptarum cum foliis, & Rad. Gram. Cicor. Petroſel. Aſparag. Urtic. Victus ratio ſit optima, omniaque fugiat Acida.

CONSULTATIO LXXI.

De Diarrhea, & Obſtructione Hepatis.

Miles egregius poſt inordinatam vivendi rationem multis annis peractam, & labores in itineribus perpeſſos, & moleſtias, in regionum mutatione, & ab aeris inclementia à frigore, & calore toleratas aeri nativo reſtitutus, pro ſuarum rerum familiarium curatione, incidit in febrem duplicem tertianam, quæ in vigeſima ceſſavit relicta duritie in regione Hepatis, & poſt quindecim dies fluxu alui cum excrementis varii coloris, ſed bile excedente correptus fuit, quæ adeò moleſtia eſt, ut decem, & duodecim curſus habeat in die, noctemque inquietam, & cum pauco ſomno ratione hujus ducere cogatur, & jam ſunt duo Menſes, quòd ab hoc ſymptomate affligitur.

Segregatam ab efferveſcentia febrili materiam decubuiſſe in Hepatis parinchema cum tumoris præſentis formatione credo non eſſe dubitandum continuæ experientiæ innixus demonſtranti multas febres ſolui cum metaſtaſi humorum ad partem aliquam relicta in ea diſpoſitione, quæ morbi productum jure merito dicitur.

Deſcriptæ diarrheæ, quæ eſt immoderata excretio per aluum humorum ſine exulceratione inteſtinorum, cauſa debetur huic tumori, dum materia hunc generans glandulas miliares Hepatis bilis ſeparationi dicatas, vel obſtruit, vel comprimit, ut debita ſeparatio prædicti humoris exequi non poſſit, unde in venis retenta diſſolutionem inducit in aliquas partes ſanguineæ maſſæ, & fermentatione inducta ſimili medicamento catartico, ſegregationem continuam humorum facit, qui præter acrimonoiam ab eorum depravatione acceptam, à bile admixta aliam nanciſcuntur, & ita ſegregati per arterias inteſtinis infixas in horum cavitatem exundant, ubi irritamento inducto, per propriam acrimoniam ad expulſionem excitantur inteſtina, & eodem irritamento laceſſita vaſa lymphatica per inteſtina, & Menſenterium diſſeminata, & ductus pancreaticus, vel per immediatam dictorum humorum ſubſtantiam, vel per halitus ab eis emanantes, vel per corrugationem inteſtinorum à vellicatione factam, ſerum de ſe promunt, & ſuccum pancreaticum in fluxus augmentum, quo pacto irritari etiam poteſt ductus Colidocus ad deponendam illam portionem bilis, quæ ſeparatur in Hepate, cùm omnes glandulæ non ſupponantur obſtructæ, vel quæ generatur in glandulis Cyſtis fellis, ſi veritatem meretur ſententia talem generationem ſuſtinens.

Diuturnus eſt hic fluxus, quia obſtructiones contumaces, & quia ſanguinis mala diſpoſitio introducta fuit ab erroribus dietæ, à Cœli inclementia, & laboribus.

Obſtructiones ergo tollendæ, & Maſſa ſanguinis depuranda, & fluxus cohibendus, quòd non adeò facile erit, cùm corpus ſit, & morbo, & laboribus extenuatum, & ætas provecta non tamen deſperandum, quòd à generoſis remediis ad priſtinum ſalutis ſtatum reduci poſſit.

Præmiſſa univerſali purgatione ſine ſanguinis miſſione ob virum languorem; in electione deobſtruentium, ea fugienda in principio, quæ fermentationem augere poſſunt, ut ſunt volatilia valida alkalica, à quibus major fluxus excitari poteſt, non ſolùm augmento fermentationis, quo major perficietur humorum diſgregatio, & ſeparatio, ſed volatilitate majori bili impreſſa partes purgantis validioris exequetur, ſicuti acida valida, quæ acriorem bilem reddent, & atræ bilis generationem facient, unde, cautè in his procedendum, ex quo aptiora puto ea, quæ à Tartaro, Antimonio, & Marte parantur, ut ℞. Succi Abſynthii condenſati ℈. ii. Croci Martis ℈. ß. Salis tart. volatilis gr. vi. vel fixi hujus loco ℈. ß. f. b. cui ſuperbibat Vinum, in quo maceratæ fuerint ſummitates Abſynthii, Praſii, & Eupatorii, omni quarto die exhibeatur pulvis Mirabol. citrin. Indorum an. ʒ. i. ad purgandum, & corroborandum, & per quindecim dies in hoc remediorum genere inſiſtat, poſteà per alios quindecim dies exhibeatur Tinct. antim. ℈. i. Tart. ℈. ii. Chalybis vitr. deſcript. Conſult. 54. ℈. ß. Syrup. Coral. ℥. i. Aqu. Capil. Vener. Abſynthii, Gram. an. ℥. ii. m. Ultimo loco per decem dies utatur Bezoardico martiali ad gr. x. Arcani duplicati ℈. i. cum ſale Abſynthii, Spirit. vitriol. coagul. ℈. ß. Pulv. viper. ℈. ß. ſuperbibendo poſt horam jus Pulli, quibus reliquum obſtructionum auferetur, & maſſa ſanguinis corrigetur interpolatim ſumendo ſupraſcriptum pulverem Mirabolanorum. Ultimò pro Hepatis corroboratione ℞. Cinam. electi ʒ. i. Maſticis ʒ. ß. Specier. Diarodon. Abbatis ʒ. i. ß. Coral. rub. ℈. i. Salis Abſynthii ʒ. ß. cum Saccharo diſſoluto in aqua fœniculi f. Electuarium, de quo capiat ʒ. i. omni mane. Optima dieta utatur.

Tartarum fit volatile, ſi ſal ejus optimè calcinetur, poſteà ei affundatur ſpiritus vini, & deſtilletur, exit enim aqua inſipida, novum ſpiritum vini adde, donec exeat ſpiritus vini, quomodo fuit affuſus. Tartari ſal ſpiritu vini imprægnatum retortæ committe, deſtilla, exibit ſpiritus tartari volatilis, quod in retorta remanet exime, & ei affunde novum ſpiritum vini modo ſuperius dicto, quando hoc ſatiatum fuerit, deſtilla per retortam, ut dictum eſt, & has operationes reitera, donec totum ſal tranſeat per retortam; Has deſtillationes ſimul junge in Pellicano, & per xx. dies permitte circulari, poſteà dephlegma, & habebis ſpiritum tartari volatile oleoſum.

CONSULTATIO LXXII.

De Diarrhea cum Febre.

Nobiliſſimus Eques æſtate præterita febre tertiana duplici vexatus convaluit, intermiſſa Purgatione, ad quam Medici invitabant. Per Autumnum Scabies erupit, quæ accedente frigore Hyemis evanuit; diebus Baccanalibus hujus anni multos commiſſit errores in Venere, gonotheam contrahendo, & etiam in victus ratione, præcipuè in Oſtraceis, & vino generoſo, unde Diarrhea correptus fuit, materia erat aquea bile tincta, poſt duos dies febris invaſit cum typo duplicis tertianæ invadentis cum aliquo ſenſu frigoris, calor erat auctus, ſed parvæ durationis in ſtatu, ſitis moderata, urinæ turbatæ, cum

cum Diarrheæ continuatione, in ſeptima febris ſine ſigno apparuit, & facta fuit continens cum alui fluxus continuatione, materia ejus erat biliosa, craſſa, & fœtorem cœpit redolere, aliqua ſingultus præludia habita ſunt, ſed non frequentia, urinæ clariores apparuerunt.

A parva victus ratione cumulatæ cruditates, & auxilio venerei actus immoderatè exerciti magis auctæ debilitato calore, & facultate concoctrice, materiam præbuerunt primò Diarrheæ, deindè febri, materia cruda, & craſſa intra vaſa Hypocondriorum translata, cum obſtructione vaſorum humor in his contentus depravari cœpit, acquiſita qualitate acri, & fermentativa, cujus vi obſtruente impedimento ſuperato, circulationis curſum reaſſumpſit humor priùs ſtagnans, & per reliqua vaſa ſanguinem continentia fluere incœpit, hunc fermentivi ad inordinatam in corde effervescentiam ſuſcipiendam cogendo, & impedimento priori ſtatui redacto humori motum defendendo, quia non abraſum, ſed perterebratum fuit, humor ſtagnans depravationi condemnatus fuit, uſque dum qualitate fermentativa, & acri concepta, altera die impedimentum ſuperatum fuit, unde modo ſuperius dicto effervescentia inordinata ſanguinis, & novus paroxiſmus, hoc enim ritu febres per acceſſiones redeuntes invadunt, vel in eodem loco renovata obſtructione omni die ſuperata, vel in diverſis, alternis diebus devicta.

Ab effervescentia febrili ſanguis ſuæ compagis laxitatem adeptus, principiorum eum conſtituentium diſſolutionis initia ſuſcepit, & eò magis, cum in tali effervescentia ſalinæ partes exaltentur, unà cum ſulphureis, quæ ſua corroſione, & impetu laxitatem, & diſſolutionem coadiuvare valent, in hac diſſolutione præceſſit, primò ſegregatio excrementorum à ſanguinis natura degenerantium, quæ relicta fuerunt à febre preterito anno excitata, purgatione eorumdem recuſata, & quamvis horum evacuationi natura providere cœperit tranſmittendo ad cutim, unde ſcabies, perfectè tamen exequi non potuit ob hyemalis tempeſtatis rigorem hunc motum humorum impedientem ad exteriora.

Secundò præter excrementa in ſanguine contenta ſegregantur etiam portiones ſanguinis, à præternaturali motu iſtius, & mala qualitate fermenti ſalini, & ſulphurei exaltati depravatæ, & in aliam naturam converſæ cum putredinis nota, quòd facilè contingit non ſolùm ratione motus, quo alia combinatio particularum portioni ſanguinis impartitur, humorem à natura alienum conſtituens, ſed etiam, quia in tali motu inordinato ſanguinis hujus portiones ita laxantur, ut ſpiritum inſitum, in quo naturalis calor fundatur, fugam arripere permittant, putredine ſubeunte, quæ eſt interitus caloris in humido. Hinc diarrhea ab alimentis pravis, & à concoctrice debilitata incipiens, ſuæ continuationis progreſſum, & durationem ſuſcepit, à prædictis excrementis, & humoribus putridis ſegregatis, ope fermentationis febrilis, & in cavitatem inteſtinorum eructatis ab extremis orificiis arteriarum in eam deſinentium, & portio aliqua craſſa ſero mixta, cum hoc per urinam excreta eas turbidas reddit.

Ab humoribus putridis, & de novo genitis, ab immoderato motu effervescentiæ ſanguinis diarrheam foveri ex hoc colligo, quòd hæc eſt copioſa, & perſeverans, & habitus patientis non eſt Cacochimus, unde ſi ſolùm excernerentur excrementa in ſanguine collecta à prædictis cauſis brevioris eſſet durationis, nec adeò copioſa, exiſtimandum ergo eſt, ob ſui durationem, & copiam quotidie de novo excrementa generari, quòd fieri non poteſt, niſi bonus ſanguis in illa degeneret, cùm victus ratio, qua utitur ſit valdè inferior materiæ excretæ, & magis confirmatur à febre de intermittente in continentem mutata, cum indicio certo diſgregationis principiorum ſanguinis, & omnium ferè particularum ad iſtius conſtitutionem ingredientium; cujus ſemper comes eſt aliquarum portionum in putredinem degeneratio. A principiis, & particulis ſanguinis diſgregatis fit continens, quia ob laxitatem in tali diſgregatione contractam aptus eſt ſemper inordinatè effervescere in corde eodem modo, & od alias rationes à Villiſio in ſuo tractatu de Febribus doctè, & eruditè expreſſas, ad quas Lectorem remitto.

Singultus apparens à tranſmiſſione materiæ ab arteriis in membranas ventriculi proficiſcitur, quæ acrimonia ſuſcepta à ſalinarum, & acidarum particularum exaltatione facta à motu ſanguinis, & calore febrili vellicando, eſt in cauſa, ut ſingultus in conatu ventriculi pro excuſſione prædictæ materiæ edatur. Urinæ clariores apparuerunt, poſtquam febris facta fuit continens, quia motu in ſanguine aucto, tota materia putrida ad inteſtina deicitur.

Pro curatione recenſitæ cauſæ, primò indicant humores excrementitios, & putredine cumulatos eſſe evacuandos; ſecundò febrilem effervescentiam eſſe ſedandam, vel moderandam cum concentratione, vel expulſione fermenti ſalini ſulphurei exaltati; tertiò ſanguinis compagem eſſe conſtringendam, ne in totalem ruat diſſolutionem; quartò ejuſdem Maſſam acriorem factam dulcificandam; quintò obſtructiones, quæ febris duplicis tertianæ dederunt occaſionem, & quas perſeverare credimus ob diſpoſitionem malam ſanguinis reſerandas; ſextò ſingultui occurrendum, calori, & ſiti, quæ ſunt febrilia ſymptomata; ſeptimò vaſa corroboranda, quibus ſatisfacere arduum erit, pravo pronoſtico emiſſo.

Incipienda Curatio à Purgatione cum Caſſiæ ℥. ß. Rhaub. toref. ʒ. 1. Mirabol. citrin. ℈. iiii. pro effervescentia minuenda proponebam ſanguinis miſſionem rejectam ab Excellentiſſimo Viro duplici fundamento; primò quia erat contrà vulgare præceptum Galeni expreſſum in illa decantata ſententia, fluente aluo venam non ſecabis. Secundò, quia non erat indicans miſſionem ſanguinis, cum diarrhea excrementorum abundantiam connotet, cui debetur purgatio, non ſanguinis miſſio indicata ſolùm à plenitudine.

Primo fundamento reſpondebam præceptum Galeni valere, quando Patiens duas evacuationes ſuſtinere eſt impotens, ut in dictæ ſententiæ prolatione ſe expreſſit Galenus, non autem quando Patientem robuſtum præ manibus habemus, cum tali virium robore idonea ad ferendam talem evacuationem unà cum diarrhea, ut in caſu noſtro, conſequenter præceptum Galeni non habere locum, ſtante ejus limitatione in caſu noſtro non concurrente. Secundo fundamento reſpondebam falſum eſſe venæ ſectionem indicari à ſola plenitudine, cùm motus ſanguinis inter illa indicantia ab omnibus enumeretur; In caſu autem noſtro ex urina turbata in principio febris apparente motum ſanguinis inordinatum colligebam non minoris periculi, quàm quando ad aliquam partem etiam principalem fluit, cum eſſet motus ad diſſolutionem ſanguinis, & putredinem totalem tendens, ex quo concludendum erat, quòd ſi motus ſanguinis ad partem principalem, venæ ſectionem indicat, motus ad putredinem tendens eam etiam indicabit, cùm periculum non ſit minus in hoc, quàm in illo caſu, & ad rationem allatam, quòd humores peccantes erant excrementitii, quibus non debetur venæ ſectio, ſed purgatio, dicebam apud me valere, quando hujuſmodi humores actu ſunt in venis, conſtituentes cacochimiam univerſalem, vel particularem, quamvis adſint Authores etiam in hac ſanguinem mittentes, quorum fundamenta ratione, & experientia comprobata recenſet Hoffmanus in ſua Methodo medendi. In propoſita verò materia nihil concludere, & pro flocco excutiendam eſſe, humores per aluum excreti non actu exiſtebant omnes in maſſa ſanguinea, ſed à putreſcente ſanguine vi ſui motus inordinati, & fermentorum activitate proveniebant, unde vera indicatio erat motum ſanguinis ſiſtere, vel frænare, & fermenta diſſipare, ad hoc autem præſtandum tutior erat venæ ſectio, qua ſola motum ſanguinis inordinatum in ebullitione ejus ſedari innumeræ obſervationes teſtantur, & Medicorum dogmata perſuadent, illam præſcribentia, & eò magis, cum fermenta ſanguini mixta illo exeunte tranſpirent, ubi purgatio cum ſuum non obtineat effectum, niſi fermentatione, hac putredinem, & ſanguinis diſſolutionem accelerare poteſt, & ferociora reddere fermenta. Et hoc totum confirmabatur ex eo, quòd omnes practici in Diarrhea bilioſa à calore Hepatis non formidant ſanguinem mittere ad iſtius refrigerium, intendendo auferre cauſam Diarrheæ, cum motus ſanguinis inordinatus in hoc Patiente eſſet cauſa Diarrheæ, ut ſuperius oſtenſum eſt, hic erat ſedandus, & pro hoc ſolùm faciebat ſanguinis miſſio à motu ſanguinis indicata, & non ſolùm locali, ſed etiam fermenta-

mentativo, ut ſuperiùs dicebam de ebullitione ſanguinis, & oſtendunt vina fermentatione valida agitata, quorum portio, ſi educatur, minuitur.

His tamen non obſtantibus valuit Excellentiſſimi Viri auctoritas, & prætermiſſa fuit venæ ſectio uſque tranſacta quarta diminuto alui fluxu. In ſeptima verò facta febre continente cum duratione fluxus adhuc proponebam alteram ſanguinis miſſionem cum febris continens facta totam maſſam ſanguinis affectam oſtenderet, & conſequenter cum indicatione minorandi ſanguinem; nam hujus vitium cum redundantia etiam humorum excrementitiorum plenitudinem ſecundum quid conſtituit, præcipuè in habitu non perfectè cacochimo, ut erat illud Patientis noſtri, quæ ex omnium conſenſu miſſionem ſanguinis indicat, cui rationi accitæ ſuperiores apud me efficaciſſimæ nihil valuerunt ad movendos duos Archiatros ad hujus remedii executionem, ad quam in tali caſu promovendam nihil me retardaret, & pro maximo crimine haberem eam intermittere, adeò convictus ſum dictis rationibus, itaut ſi febris cum Diarrhea adeſſet contines, & in habitu perfectè cacochimo non prætermitterem ſanguinem mittere, & cenſerem cacochimiam ſolùm prohibere excendentem, & copioſam ſanguinis eductionem.

Pro ſedanda eadem effervescentia unicum exiſtimabam remedium per ſudorem expellere fermenta ſalino-ſulphurea excitata, & volatilizata à febrili effervescentia, ad quod exequendum propoſui ſequens remedium ℞. Bezoar. occid. gr. xx. Cinnabr. antim. optimè præp. ʒ. I. Bezoardici ſolaris gr. v. m. ſuperbibendo aquam Card. bene. Galgæ, Scerzonoræ an. ʒ. iii. Theriacalis Saxon. ʒ. I. ß. m. Salia volatilia in hoc caſu fugienda cenſebam, cùm valdè ſanguinem exagitent, & ſudore non educto diſſolutionem integram accelerare poſſint, quamvis his non proficientibus, nec intentioni correſpondentibus ab eis non abſtinerem, cùm melius ſit anceps, quàm nullum experiri medicamentum; dictum tamen remedium priùs per tres ſaltem vices exhibendum eſt. Ante prandium præbeatur ſequens Pulvis ℞. Marg. præp. Coral. præp. an. ℈. I. Antim. diaph. ℈. ß. Bexoartici martialis gr. vi. m. exhibeatur cum aqua cordiali Saxoniæ, addito Balſamo Salis ad ℈. ß. quibus tertiæ, & quartæ indicationi ſatisfactum erit; hæc enim medicamenta fermenta extranea mortificando ſanguinis compagem reſtituunt, ejus dulcificationis inſerviunt. Pro alterante ante prandium per quatuor horas utatur Decoct. Rad. Tormentillæ, Biſtortæ, Borag. fol. Scordii, Rutæ Caprariæ, Acetoſæ ʒ. vii. cum Pulv. Bezoart. martial. gr. x. quibus obſtructioni, & vaſorum corroborationi ſatisfaciemus, & quamvis in Decoctione aliqua ſint adſtringentia, hæc tamen acidum coagulans, & obſtruens imbibendo obſtructionem auferunt. Pro ſingultu exhiberem Emulſionem Semin. melon. & Amygdal. dulcium factam cum aqua florum papav. errat. & Malu. an. ʒ. iiii. Iulap. perlati ʒ. ß. Nepentes gr. iiii. Confect. ex Hyacint. s. o. ʒ. I. Oculor. Cancr. ʒ. I. Antim. diaph. ℈. I. Sulph. aurati vitriol. ℈. I. m. Victus ratio his correſpondeat.

CONSULTATIO LXXIII.

De Diarrhea à bile vitellina, & Febre.

Nobiliſſimus Eques, ætatis annorum quadraginta novem temperamenti calidi, & humidi cum melancholia, copioſæ ſpiritus vini potationi indulgens febre tertiana ſimplici intermittente correptus fuit, quæ per undecim horas ſua percurrebat tempora; poſt ſextum paroxiſmum facta fuit duplex tertiana, ſed intermittens, in decima quarta die à morbi principio continua apparuit, & fluxus alui erupit bilis vitellinæ ſinceræ in magna quantitate, & hic fluxus perdurat, nullius partis læſio apparet, præterquam in regione lienis quædam tenſio preſſioni cedens obſervatur.

Febris ab obſtructione vaſorum in Hypocondriis orta fuit, & in duplicem tranſivit, obſtructione alio in loco genita modo ſuperiori Conſultatione deſcripto, & in continuam degeneravit ex diſpoſitione mala ſanguinis, qua ſuſceptam à fermento febrili effervescentiam in ſe continuare valet, quæ mala diſpoſitio ex dicendis eruetur.

Pro inquirenda cauſa fluxus bilis vitellinæ ſinceræ ſupponendum, ex ſapientiſſimorum Anotomicorum Sententia, bilem in liene à peculiari ejus fermento præparari, ex aduſtis retorridis ſanguinis particulis lixivio ſale, & ſulphure aduſto conſtantibus, quæ poſteà in Hepate ſeparantur, & pro talis fermenti acrimonia, & activitate bilis differentias conſurgere, conſiderandum modò per immoderatum uſum ſpiritus vini, multas partes ſanguinis in hoc nobiliſſimo Patiente aduſtionem paſſas fuiſſe, & præ copias, lienis poroſitates ex aliqua ſaltem parte in interiori etiam ſua ſubſtantia impletas fuiſſe, unde ejus tenſio, locum verò circulanti ſanguini remanſiſſe credendum eſt ex carentia illorum ſymptomatum integram lienis obſtructionem concomitantium. Hæc materia retorrida lienem infarciens à calore febrili exaltata acre fermentum lienis reddidit, & ab eo magis attenuata, in bilem commutata fuit. Quo modo etiam ſeparatæ ab effervescentia febrili portiones ejuſdem materiæ in ſanguine concentratæ, ab eodem fermento in bilem fuerunt elaboratæ, & hujus acrimonia puriores etiam, ſed craſſiores, & ſale refertæ particulæ ſanguinis, velut aduſtione torrefactæ in bilem degenerarunt, eo modo, quo Boreas ventus deferens partes ſalinas nitroſas acrimonia adurit arbores, fructus, & carnes ei expoſitas, unde maxima in corpore hujus redundantia, cujus incapax Cyſtis fellis, per vaſa ſanguifera circulando tamquam aliena à natura ſanguinis, & irritativa naturæ ab arteriis in inteſtinorum cavitatem evomitur, unde Diarrhea bilioſa, vel dicendum fermentum lienis ſimpliciter à calore febrili auctum, & magis acre redditum maximam copiam particularum aduſtarum ab effervescentia febrili collegiſſe, & ſeparaſſe, & ita fluxui huic bilioſo materiam, & occaſionem ſuppeditaſſe.

Bilis vitellina evadit, quia à calore febrili, & à fermento acri magis torrefacta minori humido ſcatet, unde craſſior, & in colore intenſior, & ab eiſdem majorem ſuſcipit acrimoniam, per quam à flava diſcriminatur.

Prius ergo curandum pro hujus Patientis ſalute fluxum moderare purgata materia in venis collecta, quæ purgatio inſerviet etiam pro materia febrili, vel concocta, vel ad fovendam febrem præparata evacuanda, modificato lienis fermento, cùm hoc ſymptoma ſit maximè periculoſum, & præcipuè, quia excretio eſt ſincera, ideò corroborantia vaſa ſunt adiungenda, non negligendo febrem, quæ effervescentiæ ſedationem, obſtructionum reſerationem indicat.

Evacuabitur ergo bilis collecta cum ʒ. vi. Syrup. roſ. ſol. & ʒ. ß. Pulpæ Tamarind. diſſol. in aqua Plantag. ſuperbibendo ℔. iii. Seri caprini depurati, & chalybeati, poſteà in hora alterantis accipiat ſucci Boraginis ʒ. iii. Seri caprini ſtillati ʒ. vi, Tinct. tartari ʒ. ß. præmittendo bolum ex Diaſcordio ad ℈. ii. Cinnab. antim. ℈. I. m. quæ omnia pro bile moderanda, & obſtructione tollenda inſervient, & pro modificativo fermenti lienis. In febris ſtatu accipiat emulſionem ſem. melon. extract. cum aqua Plantaginis, & Portulacæ, addendo. Tincturæ Antim. ℈. I. ſola enim ſulphura mineralium puto in hoc caſu convenire, cùm fixent ſine mordacitate, & ſanguinem dulcificent, ſudorifera aliis non conferentibus opportuna cenſeo pro minuenda fermenti activitate; In tranſpiratione enim univerſali præternatura lienis fermentum expirare facilè eſt, & obſtructiones quandoque reſerantur, parentur ex Cornu Cervi, Bexoard. miner. vel Bexoar. Occid. & aquis appropriatis. Ante cibum capiat ſemper ſequentem pulverem. ℞. Coral. præp. Lapid. Ematitis an. ℈. I. Bezoart. mart. gr. viii. Margar. præp. ℈. ß. m. cum Aqua cord. Saxoniæ, Semina Coriandri ad ʒ. ii. & ad ʒ. ß. pulveri, & cum aqua Plantag. epota pro arcano habentur ad fluxum cohibendum.

Clyſteres omni mane parentur cum lacte chalydeato, & ſucco Plantaginis, & lieni epithemata applicentur ex ſucco Sempervivi, Endiviæ, Plantaginis, & Abſynthii cum pauco aceto cedente fluxu deobſtruentia validiora exhibeantur ex ſale tartari vitriolato, vel chalybeato, vel volatili cum aqua Agrimoniæ, & Pulegii, conſtante fluxus vigore ſunt fugienda ratione acrimoniæ, & volatilitatis, quibus fermentum fluxum cauſans, vel acuitur, vel magis volatilizatur ſervata optima victus ratione.

CON-

CONSULTATIO LXXIV.

De fluxu Chyloſo.

CIvis temperamenti frigidi, & humidi pituitoſi, frequenti fluxui ſalivæ craſſæ ſubiectus, & quandocumque vomitibus materiæ craſſæ, pituitoſæ, acidæ, diarrheam paſſus eſt per aliquot dies materiæ viſcoſæ, & ſpumoſæ cum aliis excrementis mixtæ, cui ſucceſſit fluxus albicantis materiæ fluidæ, poſt quem corpus cœpit emaciari, & febris lenta, ſed continua, pauci ſunt dies, quòd eum corripuit, cum antea ſemper immunis fuiſſet.

Salivam eſſe horum accidentium radicem cenſeo, non deſtillationem à cerebro ad inferiores partes deſcendentem, & quamvis illa à vaſis capitis defluat in os, & per Æſophagum, è cerebro tamen originem non trahit, ſed à glandulis parotidibus præparatur, & per vaſa particularia ſalivaria dicta in oris ſpatium affunditur, eſt copioſa, quia glandulæ ſuis poroſitatibus laxis, & amplioribus abundantem humorem ſeroſum recipiunt à temperamento frigido, & humido copioſè collectum, craſſa, quia ſerum eſt acidum; temperamenti enim frigidi conditio acidum ſuperabundans ſecum trahit, unde ab Antiquis omnia acida frigida dicta fuerunt, & ventriculum frigidum plus appetere ratione aciditatis coniunctæ cum frigiditate, quàm concoquere, & in præparatione à fermento glandularum peracta acidum tam ſeri, quàm glandularum coagulat pauliſper ſalivam, unde craſſities.

Hæc ventriculum penetrans ſua craſſitie ei adhæret, & fermenti iſtius operationem impediendo depravatas reddit alimentorum concoctiones, cum excrementorum generatione, à quibus & aliquando Vomitus, modò Diarrhea originem traxit excrementis, & ſaliva per inteſtinorum viam delatis, & hæc in excretis unà cum ſaliva, tam in ventriculo, quàm inteſtinis collecta, in eis apparet ſub ſpecie mucoſitatis, viſcoſitatis, & ſpumæ.

Ab hac obſtructis orificiis venarum lactearum in ſuperficiem inteſtinorum, vel cruſtæ villoſæ apertis Chyloſo fluxui cauſa poſita fuit, materia enim illa alba, levis, fluxibilis, ceu Chylus à fœcibus ſeparatus in inteſtinis, ingreſſum pro majori ſui parte per lacteas non inveniendo, inteſtinorum viam, cum fœcibus alvinis proſequendo, unà cum eis excurrit, & excernitur, unde Macies corporis, deficiente huic alimento pro reſtauratione partium continentium, & contentarum, ſanguineæ etiam Maſſæ denegatis particulis chyli dulcibus, quibus ſuarum partium acrimonia, nempè ſalinarum dulcificatur, hæ continua effervescentia exaltatæ fermenti naturam induunt, quo illa diſponitur ad præternaturaliter effervescendum in corde, unde febris, ſed lenta, quia ſanguis depauperatus ſpiritu, ebullitionem inſignem ſubſtinere non eſt aptus.

Pro curatione ergo depurandus Ventriculus, & inteſtina à quantitate Salivæ, ſivæ Pituitæ, obſtructiones vaſorum lymphaticorum reſerandæ, febrilis effervescentia moderanda, & humorum acrimonia dulcificanda, ſeri copia alio divertenda, & aciditas mortificanda.

Primæ indicationi ſatisfaciemus cum Mel. roſ. ſol. ℥. v. diſſoluto cum aqua fœniculi ſuperbibendo poſt tres horas ℔. iiii. Seri Caprini depurati; ſi febris non prohiberet, Aqua Tetutii magis opportuna eſſet, & cum fructu majori ſumeretur, & per alios tres dies exhiberem ejuſdem Mel. roſ. ſol. ℥. iii. cum ʒ. I. Salis tartari fixi cum ſero Caprino depurato, ſuperbibendo reliquum, quod requiritur ad quantitatem quatuor librarum intra horam; præparandum quod remanet materiæ cum aqua Abſynthii, Fœniculi an. ℥. iiii. Syrup. de quinq. rad. ℥. I. Salis tartari fixi ʒ. ß. Abſynthii ℈. I. Pulv. rad. Ari ℈. I. m. & poſt tres dies reiterandum Mel. roſ. ſol. ad ℥. iiii. cum Seri Caprini depur. ℔. iiii. ſi pro febrili effervescentia opportuna exiſtimabitur ſanguinis miſſio in hoc tempore præparantium erit exercenda. Obſtructiones tollentur cum decoct. rad. Ari, Ariſtol. rot. Fœniculi, Petroſel. fol. Eupatorii, Agrim. Chamed. roſmar. cum gutt. xii. ſpir. Salis dulcif. præmitttendo bolum ex Gum. ammon. Extr. gentianæ an. ℈. I. Salis roſmarini, Salviæ an. ℈. ß. m. & hoc per xv. dies, interpolatè utendo Pilul. tart. Quercet. pro virum robore, à quo doſis, & frequentia eſt deſumenda, poſteà per octo dies exhibeatur Decoctum ligni Saſſafras cum gutt. vi. Elix. prop. Salis tart. volat. ℈. ß. Tempore medio inter prandium, & cœnam exhibeatur Emulſio ſem. melon. extracta cum aqua Agrimoniæ, quæ non ſolùm inſerviet pro febrili effervescentia, ſed etiam medicamentorum calorem corriget, licèt meo judìtio non ſint timenda, quia conveniunt temperamento naturali frigido, cauſæ morbi, quæ eſt humor craſſus, & obſtructioni, & acido ſanguinis, cùm ſint, alkalica, & aromatica, quæ acidi vim enervant. Febris cum pro ſymptomatica habeatur ob defectum particularum alimentorum præparatorum, quibus maſſa ſanguinis ſolet dulcificari, aperta via chylo, ut ſanguini miſceatur eradicabitur, quod fiet medicamentis ſuperiùs deſcriptis, diverſio ſeri eſt procuranda per urinam cum pulvere ſemin. Dauci, Ocul. Cancr. an. ʒ. I. cum aqua aſparagor. & Petroſel. an. ℥. iiii. in qua diſſol. fuerit ʒ. I. Salis Prunellæ, & hoc quando fluxui proviſum erit. Acido naturali maſſæ ſanguineæ providebitur cum Vino medicato ex ligno Sancto, Saſſafras, Baccis Juniperi, fol. Roſmarini, Salviæ Lavendulæ, Origani, & rad. Ari, Ariſtolochiæ, Angelicæ, Zedoariæ, & Fœniculi, quo ſuperflua ſeroſitas etiam exſiccabitur, & poroſitates glandularum à nimia humiditate laxatæ, & dilatatæ reſtrictionem accipient ab exſiccantibus, & ventriculo tonus reſtituetur ſervata in omnibus optima Victus ratione.

CONSULTATIO LXXV.

De Diarrhea cum febre à toto.

CIvis ætatis annorum quinquaginta quinque temperamenti melancholici, variis curis vexatus in principio æſtatis correptus fuit frigore, & tremore univerſali, cui poſt horam comes factus eſt alui fluxus materiæ ſeroſæ, flavo colore tinctæ, frigus per ſeptem, vel octo horas duravit, poſteà parùm incaluit, cum pulſu parvo, debili, frequenti, & cùm magno virium languore.

Animi paſſiones moleſtæ à curis, & afflictionibus excitatæ, ſicuti ſpiritus noſtri corporis opprimunt, ita etiam illorum functiones depravant; unde non mirum, ſi hic Patiens à variis curis afflictus, depravatis concoctionibus, ſeroſas cruditates collegerit, eorum quotidianæ expurgationi, invalidis redditis fermentis partium huic deſtinatarum; ab eadem ſpirituum oppreſſione; non enim operantur fermenta, niſi à ſpiritu corporeo excitata, unde hoc oppreſſo, illa languent, & debilitantur.

Has ſeroſitates in acido peccare perſuadent temperamentum melancholicum, acido generando opportunum, curæ per multum tempus moleſtantes, frigus validum præteritæ Hyemis, quæ ad acidi generationem facere experientia comprobat. Calor æſtatis liquefactionem majorem in maſſa ſanguinea inducendo, his ſeroſitatibus, reliquis particulis unitis libertatem conceſſit, cum diſgregatione ab illis, & acidum illarum potens magis reddidit, prout eſt ſolitum caloris, quapropter multas ſanguineæ maſſæ particulas coagulavit, juxta acidi naturam, à quibus obſtructio facta fuit in vaſis circa Hypocondria, qua alteratus humor in eis contentus modo alibi dicto de febrium generatione, & ab eodem vi acceptæ alterationis ſuperato impedimento obſtructionis, ſecundùm doctrinam de febribus in aliis Conſult. expreſſam, febrem cum rigore induxit, ex quo vitium humoris in obſtructo vaſe contractum in aciditate conſiſtere colligitur.

In paroxiſmo febrili, ab acida materia febrili coagulatus magis ſanguis, ex ſuis viſceribus majorem ſeri acidi quantitatem expreſſit, & arteriæ à frigore contractæ, per minori extenſione ſanguinis evomuerunt ſeroſitatem in cavitatem inteſtinorum, à cujus intenſa aciditate validè irritata, membranoſas totius corporis partes in conſenſum ſuarum contractionum induxerunt, à quibus tremor, & frigus in totum invaluit, eo modo, quo à re acri ſuſcepta vellicato ventriculo totum corpus rigores, & tremores patitur.

Eiſdem contractionibus inteſtinorum concuſſa Cyſtis bilis abundantius emiſſit contentum humorem, ſua flavedine ſeroſitatem tingentem; in eodem paroxiſmo ab acido ſuppreſſi ſpiritus in ſanguine, craſſitieque inducta, cum prævalentia acidi ſanguinei, ſemper in tali depreſſione ſunt detenti, & ſanguis in contracta craſſitie permanſit, unde pulſus parvus, & debilis impedita à dictis cauſis rarefactione magna ſanguinis, à qua pulſus magnus, & ab acido irritante additur ei frequentia.

Ab hujuſmodi diſpoſitione ſanguinis continua ſeri expreſſio fit, & aliquibus particulis per ſpirituum deficientiam mortificatis, & ſeparatis, eo modo, quo in lacte coagulato contingit, fluxus protrahitur, cyſtibilis ſemper in conſenſum ducta, & ita eadem ſymptomata perdurant.

Quando dico ſanguinem coagulatum, non intelligo de totali coagulatione, qualis cernitur in lacte, alioquin non flueret, & vita extingueretur; ſed quod ſanguis craſſitiem talem accipiat, cum conſervatione fluiditatis, per quam impotens evadat ad ſuſcipiendam rarefactionem magnam, vel naturalem, vel quod propter craſſitiem fluidam aliquæ particulæ ita coagulentur, ut lac, quæ à fluidis delatæ toti maſſæ fluiditatem non interdicunt, ſed diſunctæ à cæteris, ſeri ſeparationem adiuvant, cordique conſignatæ pro irritamento inſerviunt ad citiorem expulſionem alterius ſanguinis, unde pulſus frequens, & parvus, quia non permittitur reliquum ſanguinis rarefieri, ut decet, & hic ſua craſſitie, & ſpirituum concentratione rarefactionis debitæ non eſt capax in tam brevi temporis ſpatio quale eſt illud, quod in corde moratur. Hinc patet ratio languoris virium, dum à concentrato ſpiritu, à craſſitie ſanguinis, & à rarefactione illius parva, ſpiritus pauci à ſanguine extrahuntur, & conſequenter vires redduntur debiles, cùm robur iſtarum à ſpirituum multitudine habeatur.

Acidum ergo in hoc affectu corrigendum, ſanguis coagulatus diſſolvendus, obſtructiones aperiendæ; quod unico remediorum genere efficitur; nam acidum corrigentia omnibus aliis indicationibus ſupplent; ultimo loco vaſa corroboranda.

Attenta virium proſtratione, & ſpirituum defectu, à purgatione, & ſanguinis miſſione abſtinendum judico, & pro acidi correctione exhibenda aqua Pulegii, Fœniculi an. ℥. iii. Syrup. de Sthœcade ℥. i. præmittendo bolum ex Diaſcordio. Theriaca an. ʒ. ß. Salis viperini gr. vi. Spirit. Fulig. gutt. iiii. m. vel loco aquarum ſumat decoctum rad. Galangæ, Acori, Saſſafras, fol. Roſmar. Satureiæ, Calaminthæ, Cariofilatæ. Lambitivi loco utatur hac aqua. ℞. Aquæ totius citri, Meliſſæ, Pulegii an. ℥. ii. Aquæ Theriacal. Cinam. an. ℥. i. Confect. ex Hyacintho ʒ. i. Ambræ griſſæ s. p. gr. viii. Eſſentiæ ligni Aloes ℈. i. Olei gariofilor. gutt. v. m. hæc remediorum genera communiter in febribus reprobata ob eorum calorem, mihi efficaciter, & ſine trepidatione perſuadentur à periculo minato ab acido coagulante, quod vidi in febrium acceſſionibus Mortem inferre, & niſi ei provideatur ſanguinem liberando ab hac coagulatione, imminet ejus corruptio, vel ut ita dicam, ſphacelus, quia extinguetur in eo calor, vel ſpiritus ſuffocabitur. Ante cibum utatur hoc Pulvere ℞. Margarit. præp. ℈. i. Coral. præp. ʒ. ß. Terræ ſigil. ℈. i. Ambræ gr. ii. m. cum aqua Theriac. Petri Salii. Refocillatis viribus, & pulſu ſuam elevationem recuperante, purgans Hydragogum exhibeatur, & poſteà relictis medicamentis deſcriptis utatur Sale tartar. volatili, vel Sali Roſmarini, & Gentianæ, & Tinct. Antim. vel Tartari pro reſerandis obſtructionibus. Quodſi fluxus alui operam medicam exigat, corroborabimus vaſa, Decocto tormentillæ, Biſtortæ, Plantag. cum Syrup. Coralor. optima ſemper ſervata in omnibus victus ratione.

CONSULTATIO LXXVI.

De Dyſenteria.

DYſentericus fluxus proponitur, prout excreta humorali ſanguine mixta manifeſtant. Hujus longitudo radicem in maſſa ſanguinea indicat fundatam, in fermento extraneo aliundè tranſmiſſo, vel ſanguini innato, ſimili eo principio naturali, cujus opera bilis naturalis, ex particulis ſanguinis generatur, iſto tamen in modo operandi magis efficaci: quapropter ſicuti bilis à fervido calore generatur etiam in ſtatu naturali, ita in hoc Patiente ab erroribus in violentis exercitiis, & in condimentis aromatizatis, auctus eſt calor, & cum eo fermentum cordis, & lienis, vel novum in ſanguinem introductum fuit, à quo copioſiores ſanguinis particulæ in bilem elaborantur cum acrimonia naturali majori, & hæ partim per arterias ad inteſtinorum Cloacam attractis ſecum aliis excrementis ſeroſis, & craſſis, partim per vas cholidocum depluentes, in primis Diarrheam bilioſam mixtam effecerunt, quæ durationem habuit, ex eo, quòd à dictis cauſis calefacientibus talis eſt inductus calor in ſanguine, ut adhuc perſeveret cum continua bilis acrioris generatione, itaut per dictas cauſas poſſit dici ſanguinem craſim bilioſam contraxiſſe, & quia à continuo tranſitu bilis ſuo ſale lixivioſo in aliqua parte deterſum fuit mucum inteſtina obliniens, unà cum membrana villoſa, uſque ad detectionem vaſorum parvorum à dicta membrana villoſa firmatorum, à continuo affluxu iſtius materiæ iſta abraſa fuerunt, ulcere inducto, unde in excrementis ſanguis, & ſanies, ſeù pus, quod non eſt niſi ſanguis alteratus; exierunt cum dolore, corroſionis ratione exacerbatæ à tranſitu continuo humorum acrium, horum cauſa fœces à chylo ſegregatæ liqueſcunt, dum acrimonia humorum eas diſſolvit, & fluxibiles reddit. Hinc eſt, quod ex craſſarum, & naturalium fœcum apparitione in fluxu, vicinam prædicimus ſalutem, quia ſignum habemus deficientis acrimoniæ diſſolventis in humoribus ad inteſtina confluentibus.

Pro curatione humores acres geniti evacuandi, & modificandi, fermentum extraneum calidum, ſeu temperies intenſè calida extirpanda, ne alii generentur, Ulcus mundandum, detergendum, & conſolidandum, quod exequi poſſe ſpero, cùm febris nulla adſit, ex cujus defectu ulcus, & ſordidum, nec depaſcens eſſe colligimus, & cum ad hoc non pervenerit, ſpem concedit de ejus ablatione, & curatione.

Et quia multa remedia Lactis, & aquæ Tetutii ſunt adhibita ſine levamine, nec adſtringentia opem tulerunt, idcircò propono; primò Bolum ex Tamarindis ʒ. ii. Rhaub. torref. ʒ. i. ſuperbibendo poſt horam lib. quatuor, vel quinque lactis Aſinini, & hoc per quinque dies, quo mundificabitur ulcus, & humores evacuabuntur, & hoc exemplo Hippocratis, qui ad evacuandum humores tenues, & acres prædictum lac ad plures fæminas exhibebat. Poſt hoc Diaphorect. exhiberem, confectum ex Bexoar. occid. gr. xxx. Bexoart. miner. gr. x. cum aqua card. b. nihil enim efficaciùs pro volatilibus fermentis extirpandis ſine magna agitatione, cum hæc ſola præcipitatione, non diſſolutione, ut volatilia humores ſegregent, & fixatione fermenta exaltata deturbent, ideò in hoc affectu non niſi dictis Diaphoreticis utendum, & Antim. diaph. & replicarem per aliquot dies, niſi ſudor copioſus prima vice adeſſet, quia tunc uno, vel duobus interpoſitis diebus reiterandum eſſet, veſpere circa duas horas ante cœnam exhibere ſerum Caprinum deſtillatum, in quo priùs per diem maceratæ fuerint rad. Biſtortæ, Tormentillæ, Conſolidæ, fol. Pyrolæ, Alchimillæ, Plantag. Portulacæ, Borag. flor. Papav. errat. ℥. viii. Syrup. coral. ℥. i. præmittendo bolum ex Diaſcord. Conf. ex Hyacintho an. ℈. i. Extracti Contrahiervæ ℈. ß. Antim. diaph. ℈. ß. m. Ante prandium ſumat pulverem ex Perlis, vel Matreperla, Ocul. Cancr. Raſura Eboris, Terra ſigil. an. ℈. ß. cum aqua Menthæ, & totius citri an. ℥. i. In die utatur Gelatina Cornu Cervi; Omni die paretur Clyſter ex aqua Tetutii cum Mel. roſ. ſol. & poſt horam ab hujus reſtitutione paretur alter ex Decoct.

coct. Rad. Conſol. Tormentillæ, & fol. Hyperici, Hederæ terreſt. Pyrolæ, Alchimillæ, Saniculæ maris ad ℥. viii. ſolùm, addito Balſamo ſulphuris therebint. ad ℨ. ß. his enim detergetur ulcus, & conſolidabitur, apparente diminutione fluxus, & etiam ſaniei, adſtringentia convenient, ideò prędictis pulveribus, vel bolis addatur, vel Croc. Mart. adſtring. vel Bezoard. mart. vel illis intermiſſis paretur Pulvis ex illis racemis cum granis ſimilibus uvæ, qui tempore veris ad radices quercus creſcunt, foris purpureo, intus candido colore tincti, hi exſiccantur, & facto pulvere, & ad ℨ. I. exhibito, optimè corroborantur orificia venarum. Acini granatorum, & Uvæ paſſæ optimè exſiccati, & in pulverem redacti ad ℨ. I. idem præſtant, & maximæ efficaciæ eſt roſæ Sylveſtris ſpongia ad ſolem exſiccata, & in pulverem redacta, & cum Decocto quinque folii ad ℨ. I. exhibita. Victus ratio prædictis correſpondeat indicationibus.

CONSULTATIO LXXVII.

De Dyſenteria cum Febre.

NObilis Vir temperamenti calidi, & ſicci ætatis annorum trigintaquinque hac æſtate multum exercitatus eſt in venatione, circa initium autumni eum invaſit Febris cum rigore, & horrore, cui ſucceſſit poſteà calor ingens, in declinatione mota eſt alvus cum ejectione materiæ bilioſæ vitellinæ, & atræ cum doloribus, & torminibus ventris, hæc evacuatio erat frequens, & altera die novo revertente paroxyſmo priori perdurante, cum eiſdem ſymptomatibus auctus eſt pariter fluxus, non ſolùm in copia, ſed in excretorum conditione, quia ſanguis aderat cum excrementis mixtus, & præcipuè cum mucoſitatibus, dolor, & tormina ſummè urgent, & bilis atra eſt in majori copia.

Sanguis cum excretis exiens hunc fluxum dyſentericum demonſtrat, & ulcus in inteſtinis eſſe factum ab humore bilioſo, vitellino, & atrabiliario, ille à flava bile magis incraſſata efficitur, hic à bile cum acido humore conjuncta, & omnes hi humores à toto venoſo genere proveniunt, quod ex eorum copia, quę non poteſt à cyſti fellis, & à ductu pancreatico ſubminiſtrari, colligitur, & à copia ſeri, qua dicti humores commiſcentur, quod ſolæ arteriæ emittere valent, horum collectio in venis, & generatio debetur fermento calido extraneo in eorum penetralibus inducto, ab erroribus enarratis, particulas ſanguinis ſulphureas, & ſalinas adurente cito, & in copia, eaſquę gradu quodam combuſtionis incraſſante, unde bilis vitellina, cui commixtæ acidiores lymphæ particulæ, in atram degenerat, & hæ duæ ſpecies bilis in vaſis genitæ tamquam excrementa ambæ ſegregatę, ad commune, & magnum emunctorium depulſę, ut ſanguinis depurationi conſulatur, in cujus detrimentum conjurabant dyſenterico fluxui viam pararunt, ſua acrimonia tunicam interiorem inteſtinorum corrodendo, & vaſa iſti annexa ęquali corroſione lacerando, unde tormina, & dolores, ſanguinis exitus, & ulcus. Factus fuit hic motus humorum in declinatione febris, quia ab effervеſcentia febrili portio excrementorum prędictorum priùs in vaſis exiſtentium ſeparata fuit à tota maſſa, & ad inteſtina demandata, & quia febrilis calor ſanguinis aduſtioni confert, huic addito fermento concepto, ideò humores de novo generantur durationi fluxui contribuentes, cui confert etiam colliquamentum partium effectum à ſanguine acri reddito non tam à ſupradicto fermento, quàm ab effervеſcentia febrili.

Febris ab eiſdem principiis excitata fuit; nam dum à fermento prædicto ſanguis alterabatur, & depravabatur, præcipitatæ fuerunt particulæ craſſæ, quæ in vaſis Hypocondriorum fixatæ à circulante ſanguine ibi delatæ obſtructionem in his pepererunt, in qua depravatus humor in naturam fermenti pręternaturalis de bile magis participantis, ſuis halitibus in exitu ſuo poſt ſuperatum impedimentum emiſſis in membranoſas partes, illis minùs acrioribus, & halitu humido per mixtis rigorem, acrioribus verò, & magis ſiccis horrorem effecit, à reliquo verò humore circulationi reſtituto, ſanguinique verſus cor redeunti mixto, ſua vi fermentativa, & diſſolutiva, quia de bilis natura, ſanguinea maſsa ad validam, & excedentem effervеſcentiam diſpoſita fuit, in qua partes ſulphureę, & calidę abundanter excitatę calorem magnum in toto accenderunt, à quo ſanguis, magis attenuatus continuam effervеſcentiam pręternaturalem ſuſtinet, ad quam concurrit illa fermentatio, & motus ſanguinis, cujus opera humores ſupradicti ſegregantur pro expurgatione, eo modo, quo fermentatio ſanguini inducta à medicamento purgante alterationem pulſus efficit, unde febris continua habetur: niſi credendum eſset jacta eſſe priùs obſtructionum fundamenta, & à calore, & motu, rarefacto magis ſanguine, majuſque ſpatium exigente, rapido curſu, & turgeſcentia per vaſa diſcurrente, & perveniente ad ea aliquali obſtructione, ſed non integra deformata, ob turgeſcentiam, & rapiditatem, non potuiſſe totum pertranſire, ſed in illis anguſtiis à ſui portione aliqua detenta, & incraſſata ob moram, exhalante ſpiritu rarefactivo, integra obſtructio facta fuit, unde febris modo dicto invaſit.

Via ad curationem ducens erit humores pravos purgare; ſecundò fermentum calidum hos generans, cum depravatione bonorum extinguendum; tertiò humorum acrimonia moderanda, ulcus abſtergendum, mundandum, & conſolidandum; quartò habitu reſpectu ad febrem, effervеſcentia ſanguinis præternaturalis ſedanda, & obſtructiones tollendæ, & ultimò vaſa corroboranda.

Pro Purgante utendum erit dictis in præcedenti Conſult. unà cum lacte Aſinino, quod non eſt reiiciendum præſente febre etiam valida, quia Dejectorium, & hoc modo, nec venas ingreditur, nec longam moram trahit in inteſtinis, quodſi videremus aliquod detrimentum inferre, eidem ſubſtituatur eadem quantitas ſeri, & per quatuor dies hoc replicandum. Præparabitur reliquum materiæ cum Seri caprini deſtillati, in quo bullierint rad. Tormentillæ, Acetoſæ, Biſtortæ cum fol. Plantag. Portulacæ, Raſura Cornu Cervi, & fruſtum Bezoartici mineral. in petia ligat ad ℥. viii. cum ℥. I. Syrup. Coral. & ſpirit. Vitriol. dulcif. ℈. ß. dum hæc pro alterante in hora minoris afflictionis febrilis aſſumentur. In augmento febrili Diaphoretica exhibeantur ſuperiùs in præcedenti Conſult. deſcripta, cum eiſdem aquis, vel cum Emulſione ſemin. Aquilegiæ, & Napi, vel Decocto Milii, nec in horum uſu expectanda eſt totalis humorum concoctio: nam agitur de extinguendo fermento morboſo volatili, quod concoctione non eget, & inſenſibiliter poteſt diſſipari; præterquamquod pro hujus tranſpiratione ſenſibili ſufficit, quod per ſudorem eliciatur illa portio materiæ ſeroſæ, quæ in paroxyſmo febrili ſeparatur, & quæ ſeparatione coctionem eſt ſortita, in horum uſu ſervanda citata Conſult. adnotata. Ante cibum accipiat ſequentem Pulverem. ℞. Marg. præp. ℈. ii. Antim. diaph. gr. xv. Terræ ſigil. ℈. I. m. cum aqua Boragin. Pro ulcere non habeo meliora illis deſcriptis citata Conſult. niſi quod ſupradictis Clyſteribus poterit addi cum maximo fructu Balſamum Peruvianum diſſolutum cum vitello ovi: dum hæc aguntur poterit replicari aliquod medicamentum purgans, ſi fluxus perſiſtet; hoc verò minorato, & febre perdurante poterit ſupradictis remediis addi pro obſtructione tollenda tinctura Tartari, & Antimonii, vel Bezoardicum minerale; nam omnia volatilia violenta, & ſalſa acria fugienda. Vaſa erunt corroboranda cum Syrup. ex Maſtice, vel Coralior. addito Spirit. Maſticis. Servanda interim optima victus ratio.

CONSULTATIO LXXVIII.

De Fluxu Epatico.

JUvenis temperamenti calidi, & ſicci, & in toto bilioſi Venationi deditus, & potui vini meracioris Diarrhæam paſſus eſt bilioſam per quindecim dies, à qua ſummè debilitatus fuit cum appetitus proſtratione, & in hoc ſtatu excrementa fœtorem emittere cœperunt, remiſſo colore bilis in eis apparebant alba, nigra, cineritia cum magna ſeroſitate, quæ cœpit ſanguineo

guineo colore tingi, & ſanguis ſparſim diffuſus per multitudinem excrementorum nigricantis coloris apparet, & minimè coagulatus, nulla adſunt corroſionis ſigna ſicut nec tormina, nec dolores, febris lenta incœpit quando excrementa fœtere cœperunt.

Diarrhæa ſecum traxit fluxum hepaticum dictum, ut manifeſtum facit ſeroſitas ſanguine tincta, & portiones fluidi ſanguinis mixtæ ſparſim cum excrementis, hujus cauſa eſt; primò læſa ſanguificatio, prout Antiqui ſanxerunt, quamvis erraverint hepar culpando de morboſa ſanguificatione, cùm huic nihil contribuere poſſit, dum nullatenus ad tale opus naturaliter concurrit, officium enim hæmathoſis ſanguinis, & cordis eſt proprium, ab hoc accipit ultimas perfectiones, & à primo cætera neceſſaria ad ſanguinis naturam, ideò ſi malè chylus in ſanguinem transmutandus à ſanguine diſponatur, & alteretur, à corde non corrigitur, ſed in depravatum ſanguinem abit, etiamſi à vivifico illius calore actuetur, ex quo concludendum cum recentioribus fluxum hepaticum dictum à vitio ſanguinis hæmathoſim lædente originem cognoſcere, & in hoc patiente tale vitium à cauſa præcedentis Diarrheæ introductum fuit.

Hæc bilis extitit, quæ ſua acrimonia, & ſalſedine ſanguineam maſſam laxando, & velut corrodendo à ſua naturali conſtitutione deturbavit cum deſtructione principii operativi ſuarum functionum naturalium pendentis à determinata, & propria conſtitutione particularum eam conſtituentium, ratione hujus depravatæ conſtitutionis ſecundùm laxitatem ad putreſcendum facilitatem contraxit, permittente dicta laxitate calidioribus particulis maſſæ ſanguineæ exitum, unde paulatim ſuccedit caloris interitus (qui eſt formale putredinis) in aliquibus particulis illius, quæ cum aliis humoribus excretæ fœtorem reddunt, & ſanguis ab eadem laxitate acquirens aptitudinem ad celeriorem, & frequentiorem efferveſcentiam, pulſum celerem, & frequentem efficit cum febrili accenſione, ſed lenta, & diminuta ob defectum ſpiritoſæ, & ſulphureæ ſubſtantiæ, & illius viſcoſitatis ad extenſam efferveſcentiam concurrentis, ex quo ſequitur etiam ejuſdem ſanguinis depravata temperies ad frigidum inclinans, unde excrementorum varietas coloris diminutionem oſtendens, ab hujuſmodi diſpoſitionibus ſanguine vitiato, quis non videt in hoc impotentiam ad rectam ſanguificationem exequendam, & maximam debilitatem, in tota ejus maſſa non ſolùm pro exequendis operationibus in aliorum beneficium, ſed etiam pro ſeipſa regenda, & conſervanda.

Ab hac hæmathoſi depravata colligitur ſanguis ſeroſus fluidus, atque in talem degenerat tota maſſa à febrili efferveſcentia continuò labefactata, hinc aliquæ ejus portiones in tenuitate ſero æquales factæ, & diſgregatæ ab aliis illique unitæ viam eamdem tenent, ab arteriarum exi ibus orificiis ob æqualitatem modi ſubſtantiæ, ſeu tenuitatis tranſitus æqualiter conceditur, unde ſerum unà cum ſanguine excernitur; poteſt etiam fieri talis excretio ſanguinis laxatis nimis dictis orificiis arteriarum, à continuo exitu materiæ acris, & irritativæ.

His ſtantibus mirum non eſt languorem totum corpus occupaſſe, cùm à ſanguine non ſuppeditentur ſpiritus pro conſervatione virium, & ſtante iſtius laxitate continuò inutiliter tranſpirent cum frigiditate reſpectiva totius maſſæ ſanguineæ omnes functiones corporis diminuente, & ſic bilis, quæ in venis cumulata ratione temperamenti calidi, & ſicci ſanguinem æſtuare faciebat, cum ſegregatione copioſa partium ſpiritoſarum, à qua in Diarrhæa biliosa vires conſervabantur, unà cum dicto æſtu ad majorem collectionem excrementi bilioſi determinabatur tota maſſa ſanguinis inducta caloris intenſione, itaut natura pro refrigerio iſtius, & noxii expulſione coacta fuerit per Diarrhæam à tali copia ſe exonerare.

Continuato æſtu, & ſua virtute diſſolvente, ad ſupradictam laxitatem ſanguinem duxit cum ſpirituum diſſipatione, & aliorum ſymptomatum excitatione, & appetitus proſtratione, tam ob ſpirituum defectum, à quo ventriculi fermentum ferè extinguitur, quàm ob acidi prædicti fermenti fundamentum, reſolutionem à ſale lixivio bilis productam.

Ab his depravatis conditionibus maſſæ ſanguineæ colligitur ejus laxitatem eſſe conſtringendam, ſpirituſque addendos, vaſa corroboranda, & bilem horum ſymptomatum cauſam eſſe frenandam, ſed huic indicationi ſatisfecit ſpirituum exhalatio, & diſſipatio, qua maſſa ſanguinis in calore talem ſenſit diminutionem, ut non valeat bilis generationi incumbere. Febris eſt auferenda.

Prætermiſſo ergo omni Medicamento purgante, & ſanguinis miſſione, exhibeantur ſucci Urticæ ℥. ii. tinct. Roſar. ℥. i. ß. Syrup. coral. ℥. ß. Aq. Cinam. ℥. ß. Tinctur. Antim. ʒ. ß. m. poſt octo dies pro majori ſanguinis corroboratione. ℞. Acet. deſtil. in quo priùs fuerint infuſæ rad. Biſtor. Tormentil. Conſolid. Equiſeti ℥. i. Syrup. Maſticis, Aq. ſumit. Querc. Plantag. an. ℥. ii. Balſam. ſalis gutt. xvi. m. & huic præmittat ſequentes bolos, ℞. Pulv. equiſet. ʒ. ß. Bezoard. martial. ℈. ß. Coral. præp. ℈. i. cum miva citoniorum q. ſ. f. b. Ante prandium uſu habeat hunc pulverem. ℞. Margarit. prep. Coral. ſem. Plantag. Maſtic. an. ʒ. i. divid. in quatuor partes æquales, & accipiat unà cum ℥. i. mivæ citonior. quibus non conferentibus, utatur pulvere equiſeti, & pulvere fructuum mororum celſorum in umbra exſiccatorum ad ʒ. i. cum Syrup. Coral. vel cum decoct. Agrimon. equiſet. eboris; Eſſentia Plantaginis habetur pro ſpecifico in hoc affectu, & ſi conjungatur cum Syrup. ex Maſtice majoris erit efficaciæ. His omnibus ſatifactum erit ſupradictis indicationibus, & etiam febri, ſuppoſito, quod à ſola laxitate ſanguinis eveniat.

CONSULTATIO LXXIX.

De Dolore Iliaco.

Sacerdos temperamenti calidi, & humidi, habitus quadrati ætatis annorum quinquaginta quinque, cum Amicis una die immoderatè comedens, & bibens, nocte correptus fuit dolore atroci circa regionem oſſis ilei in parte dextra, cum vomitu cibi præteriti, ſed etiam humoris bilioſi, & pituitoſi, huic dolori ſejunxit febris, omnia exhibita pro dolore leniendo evomuit, cum dictis humoribus, clyſteres nihil eduxerunt, niſi parùm materiæ induratæ, quamvis eſſent acres, altero die nigra, & fœtida per os exierunt.

Situs doloris cùm ſit in regione Ilei, eſt Iliacus, febris cauſam illius inflammationem oſtendit, hæc à cibo, & potu, multum ſanguinem excalefaciente, & turgeſcentiam in vaſis efficiente orta eſt, dum effuſus per hæc ſanguis in copia ab arteriis in inteſtini Ilei membranis, ibique à calore proprio iſtarum, & à concepto æſtu circa partes vicinas accenſus inflammationem peperit, à qua corrugatæ, & coarctatæ membranæ, exitum ad inferiora fœcibus occluſerunt, itaut nec clyſterium irritamento expelli poſſent, & ab acrimonia caloris, & à ſpiritibus accenſis irritatis partibus membranæ ſuperioris ejus motus periſtalticus major factus, contenta in cavitate ſua ſurſum impellebat, unde primò bilis, & ſuccus pancreaticus effuſi in dicta Cavitate rejecti fuerunt, unà cum pituita obliniente interiorem tunicam inteſtini, & à motu periſtaltico concuſſis violentiùs vaſis cholydocis, & Pancreatis, major copia humorum in eis contentorum expreſſa fuit, quæ vomitum continuum humoralem effecerunt, & tandem fœces à violentia motus inducta ab augmento inflammationis ſurſum delatæ per inconveniens orificium exierunt.

Inflammationi ergo occurrendum, impedito fluxu majori ſanguinis, & fluxui, coagulationem prohibendo, & factam diſſolvendo, calorque illius mitigandus, quo motus periſtaltici violentia moderabitur, & dolor anodynis demulcendus, quo minor fiet attractio humorum ad partem læſam, cum inflammationis majoris prohibitione, cum pauca ſpe ſalutis hæc ſunt exequenda, cùm inflammatio inteſtinorum in gangrenam facilè degeneret.

Mittendus ergo ſanguis, primò à brachio ad libram, & poſt paucas horas eadem quantitas extrahenda à pede. Pro impedienda ſanguinis coagulatione, & coagulati diſ-

ſolutione

ſolutione utatur Mixtura ſequenti Le-Boe, ℞. Aquæ Hyſopi, fœniculi an. ℥. ii. Spirit. vini rectif. vel cujuſvis Aromat. ℥. ß. Ocul. Cancr. ℥. I. Sperm. cæti Mumiæ, Alexand. an. ℈. I. Laud. op. gr. iv. Syrup. de quinq. rad. ℥. I. ß. m. & de hac parùm, & ſæpè capiat, nec reiiciendus horum calidorum uſus in inflammatione, ex eo quod calorem augeant; nam ſanguis diſſolutus ab eis iterum à venis abſorbetur, cum inflammationis curatione, ubi per refrigerantia coagulato magis ſanguine contumacior redditur, cùm exitio irreparabili patientis, neque hoc ab opio expectandum, cum ſuo amarore humores attenuet ſalſos, & acres leniat, & ſudores moveat, quæ in inflammationis curatione debent deſiderari, pro leniendo dolore fiat Decoctio in lacte Rad. Malvæ, Altheæ, fol. Meliloti, Fœnugræci, Violariæ, Parietariæ, & Spongiis locus dolens foveatur, & applicetur Omentum Vituli, vel Caſtrati calefactum in Oleo Amygdal. dulcium, Violar. & Roſ. compl. Si his non cedat morbus, Plumbum, Aurum, vel Argentum vivum exhibeatur, prout ab Authoribus conſulitur.

CONSULTATIO LXXX.

De Dolore Colico.

NObilis Vir omni virtutum genere Illuſtris, ætatis annorum quadragintaquinque, temperamenti calidi, & humidi cum bilis dominio, ut patet ex promptitudine ſuarum actionum, & à propenſione ad iram, in victus ratione, tum quoad cibum, quàm quoad potum intemperans, correptus fuit dolore in latere dextro circa lumbos, adeò fixo, ut clavo partem perforari quereretur, hic dolor aliquando ad partem interiorem ſe extendebat ejuſdem lateris ſubtus inguinem, aliquando totam regionem lumborum uſque ad ſiniſtram partem, tamquam cingulo doloroſo cruciabat, ſed non ita, ut in lumbo dextero. Vomitum multoties habuit materiæ viridis, flavæ, & vitellinæ, ab Ænemate ejecit ſimilia excrementa, ſed atris mixta, levamen ſenſit, ſed dolor poſt breve ſpatium recruduit, cum magna agitatione, ſiti, & calore in ventre, qui eſt diſtenſus cum difficultate flatus emittendi, & fœces.

Dolor Colico affici hunc Patientem apertè declarat ſitus ejus in regione lumbi dextri, ubi inteſtinum Colon reni dextro adhæret, & cingulum doloroſum utramque partem lumborum cingens, idem inteſtinum malè affectum oſtendit cum ad utramque partem ſe extendat ſubtus ventriculum, per quod facilè in conſenſum trahitur, & maximè cùm per nervos intercedat connexio inter utrumque, ad quod manifeſtandum concurrit etiam doloris extenſio, uſque ad inguen, circa quod dictum inteſtinum circumvolvitur, hujus cauſa à materia per vomitum rejecta, & per clyſterem evacuata demonſtratur, nempè plures ſpecies bilis ab intemperantia victus genitæ, dum ab hac non ſolùm bilis flava naturalis depravata fuit in exceſſu ſuarum qualitatum, ſed etiam ſuccus pancreaticus, ex cujus commixtione cum bile in inteſtino duodeno, bilis atra, vitellina, & porracea genitæ fuerunt, ex inæquali enim mixtione ſucci pancreatici nimis acris redditi, & à calore partium adjacentium diverſæ bilis ſpecies emergunt, & quamvis hoc videatur improbabile ex aſſerto recentiorum, per quod exiſtimatur bilem ab acido frangi, & mortificari, id verum eſt, quando acidum eſt blandum, nec bilis eſt ultrà ſuum naturalem ſtatum acrior, idcircò ſuccus pancreaticus datus ad mitigandam bilem eſt acidus ſubdulcis, quando verò excedit aciditas, tunc inita ſorti effervescentia, cum bile flava, hæc corrumpitur, & degenerat in vitellinam, porraceam, & atram, & ſic in venis quando partes ſalis lixivioſi, & ſulphuris aduſti, cum acidis acrioribus particulis commiſcentur, idem contigit, ex quo deducitur omnes iſtas bilis differentias à calore procedere, cujus principium eſt effervescentia ſupradicta. Ab acido mixto bili fieri atram bilem experientia comprobat, cùm acidum acre valeat bilis acrimoniam augere, quapropter bilis atra acidum ſpirat, quod à nullo negari poteſt, quod ſenſerunt etiam antiqui, dum atram bilem dixerunt, ex eo, quod bilis in melancholiam per aduſtionem degenerat, participando de natura bilis, & melancholiæ, & conſequenter de Acido iſtius proprio, & ab eiſdem illi conceſſo, & de acri lixivio illi connaturali.

Bilis hoc modo alterata in inteſtino Colon ſtagnans ſua acrimonia vellicat, & corrodit, unde dolor, & quia craſſitie donatur, partes ejus ſalinæ rigidiores factæ intimiùs penetrant ejus ſubſtantiam, unde dolor fixus, ſicut Clavus, in iſta doloroſa vellicatione contrahuntur fibræ inteſtinorum, & velut convulſione comparata, cum elevatione, cavitati eorum majus ſpatium concedunt, ad quod implendum, vel ſubit aer, vel humor contentus in vapores attenuatur, hinc ventris diſtenſio, à qua impedita fœcum, & flatuum ejectio, amiſſo ab inteſtinis per hanc diſtenſionem cum contractione fibrarum motu periſtaltico, illis inſerviente pro dictorum expulſione, & moto flatu incluſo, modò verſus inguen, modò per eam partem inteſtini à dextro lumbo ad ſiniſtrum excurrentem, cum illius diſtenſione, dolor ad inguen ſentitur, vel tamquam cingulum in regione lumborum moleſtans præcipitur, contractis fibris inteſtini colon convulſivum quemdam motum patiuntur nervi ejuſdem inteſtini, in quem vocantur fibræ nervorum plexus ventriculi conſenſum habentes, cum nervis inteſtino Colon implantatis, & hoc motu contenta in ſua cavitate expelluntur, & ejuſdem auxilio bilis, & ſuccus pancreaticus in duodeni ſpatio concluſi ſurſum rapiuntur, & per vomitum excernuntur.

Dolor poſt evacuationem à Clyſtere exacerbatus fuit, quia materia nova collecta etiam eſt intra membranas inteſtini, & hæc effuſa fuit ab arteriis irritatis à medicamento, à cujus virtute non evacuata dieta materia dolorem de novo inflixit, ſua acutie membranas penetrando, & rodendo, videbatur autem poſt clyſterem mitigatus, quia fibræ contractæ, per expulſionem humorum, & flatuum aliquantulum ſe remiſerunt, expulſo pro aliqua parte humore in cavitate inteſtinorum exiſtente, & qui erat cauſa doloris, unde ceſſante, vellicante ceſſavit, vel mitigatus eſt dolor, & quia humor à clyſtere attractus intra inteſtinorum cavitatem tunicis Colon modo prædicto infixus de novo remanſit, & fibras illius ad ulteriorem contractionem coegit, ideò exacerbatus fuit.

Dolori occurrendum Anodynis, cauſa purganda, & è corpore eiicienda, vel ſenſibiliter, vel inſenſibiliter, nec non acrimonia demulcenda, craſſitieſque attenuanda.

Et primò purgante medicamento, ut ℞. Rhaub. el. ℥. ii. infund. in ℥. ii. aquæ Endiviæ, cum hac diſſolvantur ℥. iv. Melis roſ. ſol. poſt tres horas bibat quatuor, vel quinque libras aquæ Noceræ, ſerò per tres horas ante cœnam capiat ℥. iv. Olei Amygdal. dul. in ℥. iv. Aquæ Camomillæ, ſperma-cæti non rancidum ℥. I. m. ſanguis, ad inflammationem prohibendam, mittendus eſt à brachio, & à pede, omni mane, & in meridie ſumat ſuccum hordei diſſolutum cum Aquæ Borag. ℥. vi. cui adde ℥. ß. aquę Cinam. Spir. nigri gut. x. Tinct. Caſt. ℈. I. m. Fomenta exerceantur ex Decoctione Malvæ, Altheæ, Anathi, Meliloti, Parietariæ, Fœnugræci, quodſi non leniant dolorem, adhibeantur aquæ, in quibus nitrum, vel ſal. Ammon. diſſolutum fuerit, & aqua vel ſit pura, vel ſtillata, inungendo poſteà ventrem cum Unguento nervino m. Ducis, Oleo lumbricorum, & Ranarum, ſtercus Capræ emplaſtratum cum vino generoſo in regione doloris hunc tollit; Clyſteres parentur quotidiè ex lacte, ſaccharo rubro; Urina pueri, & Therebentina ſoluta. Mixtura ſequens etiam erit in uſu, parùm, & ſæpè de ea lambendo. ℞. Seri Capr. deſtillati, Aquæ Camomillæ, Lumbricorum an. ℥. ii. Diacod. ℥. ß. Spir. ſalis Ammon. ℈. I. Tinct. Caſtorei ℥. ß. Aquæ Cinam. ℥. I. Tinct. antim. ℈. ii. Confect. ex Hyacintho ℥. I. Aquæ vitæ Mathioli ℥. ii. m. attenuat enim, & ſua oleoſitate corrigit acrimoniam, majorque forſan vis ſupradictæ adderetur, ſi illi gr. iv. Nepentes Quercet. miſcerentur. Poterit etiam adhibere dolore non intermittente Pulverem Teſticulorum Equi exſiccatorum in furno ad ℥. I. cum ℥. ß. pulv. aniſorum in Vino, vel in aqua Nenupharis, vel ſero caprino deſtillato; Certa experientia dolorem colicum ſedat ℥. I. ſalis gemmæ pul-

mæ pulverizati exhibita cum vino Decoctionis, Ligni Aloes, vel membrana nucleum nucis ambiens exſiccetur, & de hac pulverizata accipiat ℥. ß. in vino, vel aqua carminativa, & dolor ceſſabit, eſtque hic pulvis pro ſecreto. Victus ratio ſit refrigerans.

CONSULTATIO LXXXI.

Pro præſervatione à doloribus Colicis ſupradictis.

Diuturnitas dolorum in hoc Nobili Patiente, quæ modò ad plures ſeptimanas extenditur, quando ab eis corripitur, Villiſii ſententiam mihi confirmare videtur, ſtatuentem dolores Colicos in plexu meſenterico ſuam ſedem habere, mihique magis confirmatur, ex eo quòd à Clyſteribus nullum, vel parvum ſentit juvamen, & de nulla quæritur acrimonia excretorum in eorum exitu, neque ex colore eorum, acrimonia dolori contumaci apta colligi poteſt, quibus accedit ſitus doloris circa umbelicum, ubi illius plexus meſenterici adeſt ſedes, ex quo colligendum eſt pro dolore colico non venire ſolum dolorem inteſtini Colon, ſed quemlibet partium abdominis dolorem fixum.

Fit dolor in hoc plexu, & ejus ramificationibus à materia vellicante iſtorum membranas, & quæ per eas delabitur cum ſucco nervoſo acribus particulis depravato, ſuſceptis à ſanguine bile fœcundo, & hanc accipit à chylo cui dum à bilis fermento perficitur, & à fœcibus depuratur miſcetur in majori copia, quam conveniat optimè chyli generationi, ex eo quod in hoc patiente ratione temperamenti abundat, unde chylus ad venas delatus ſecum rapit magnam bilis portionem, quæ augetur à copioſa iſtius generatione ducta ab ipſo ſanguine, & à chylo, non quatenus hic bilis ferax, & modo ſupradicto, ſed quia ab hac ita eſt attenuatus, & particulæ ejus ſpiritoſæ, & ſulphureæ, adeò exaltatæ, & in copia libertati donatæ, ut in fermentatione, & efferveſcentia maſſæ ſanguineæ, quando huic mixtæ ſunt promptam, & magnam patiantur accenſionem, unde bilis naturalis, quæ aduſtionem ſubeundo à continua ebullitione, & efferveſcentia ſanguinis in excrementitiam tranſit, & hoc modo chylus per ſui tranſmutationem in ſanguinem bili naturali, & excrementitiæ materiam ſuppeditat, ſanguis etiam vetus continua efferveſcentia particulas aduſtas colligit bili augmentum præbentes.

Bilis abundantiam in hoc patiente colligimus ab ejus temperie, volatilitatem ab æſtu ferè continuo in Hypocondriis, qui non poteſt refundi niſi in efferveſcentiam immoderatam bilis, cum ſucco pancreatico à ſola volatilitate emanantem, manifeſtatur pariter à vomitu quandoque bilioſo, aſcendente bile ſurſum ad ventriculum, quod non ageret, niſi eſſet volatilis.

Per temporum mutationes invaleſcunt dolores, quia hæ ſanguinem alterando, vel frigus, vel per calorem, vel per ventos ſegregationem hujuſmodi materiæ bilioſæ, cum ſero nutritivo efficiunt, quæ ſucco nervoſo ex illo elaborato infuſa, & dilabens unà cum eo ad dictum plexum, vel ad ejus ramos, in membranis eorum detinetur, ob naturalem diſpoſitionem iſtarum aptam tales particulas detinere, & exitum prohibere, unà cum reliquo ſucco, (eo modo, quo in percolatione alicujus liquidi ætherogenei, pro ejus configuratione aliquæ partes percolantur, aliæ detinentur,) & quæ detinentur exaltatæ magis per moram à calore, & attenuatæ, motuque violento donatæ, fibras nervoſas vellicando, acrimonia, & motu diſtendendo, & velut lacerando, dolorem iſtum, de quo quæritur præſens Æger, efficiunt, durationem tam longam ſuſcipiendo à continuo affluxu materiæ acris, & à tranſpiratione difficili materiæ etiam attenuatæ intimè membranis prædictis infixæ.

Ad præſervationem ergo faciet ſanguinem maſſam mundare à recrementis bilioſis, non ſolùm purgantibus, ſed etiam diureticis cum illa à ſeroſitate diſſolvantur, unde facilè per viam urinæ purgabuntur. Secundò bilis volatilitatem figere, & ſanguinis efferveſcentiam nimiam frænare, quo bilis minor copia generabitur; Ultimò diſcutienda materia in nervis morboſa, & hi corroborandi.

Purgabitur primò corpus cum infuſ. Rhaub. & Syrup. roſ. ſol. vel cum Caſſia, & extract. Rhaub. poſteà ſequenti die præparantia ex aquis, vel Decoctis Cicorei, Endiviæ, Acetoſæ, Borag. cum Sal. tart. vitr. aſſumet per quinque dies, miſſo ſanguine in uno ex his è brachio, deinde replicet ſupradictum Purgans, & inde erunt in uſu aquæ Villenſes more ſolito per xii. vel xv. dies, quibus recrementa ſeroſa per urinam expurgabuntur, & bilis volatilitas figetur, ſanguiniſque efferveſcentia frænabitur, & poſteà per alios xv. dies utatur lacte Aſinino deſtillato cum gr. viii. Vitriol. mart. vel cum ſpir. ejuſdem, accipiendo ante horam ℥. ß. Ocul. Cancr. Antim. diaph. ℈. ß. Millepedum præp. ℥. ß. m. Nervorum genus corroborabitur cum tinctura Charab. Caſtorei, Antim. in aquis Liliorum Convallium, Lumbricor. & Peoniæ, vel cum ſal. Cranii humani, Raſuræ Ungulæ alcis, Extracto ligni quercini, & Bezoart. lunari; in quem finem poterit parari Vinum cum Santalis, Viſcoquercino, & Ligno Corolyno, rad. Zedoariæ, Veronicæ, Zenziberis Coſti. Victus ratio optima his omnibus adjungenda, & in omni hebdomada ſumat pilulas Cratonis ad ℨ. I. ante cœnam per horam.

CONSULTATIO LXXXII.

De Doloribus Ventris in Convulſivos tranſeuntibus.

Dolores lancinantes, qui in ventris regione propoſitum Patientem maximo cruciatu torquent, ſedem habere in nervis Meſenterii, & præcipuè in maximo iſtius plexu à Villiſio in ſua nervologia deſcripto manifeſtant, dependentes ab his motus convulſivi, ſeu Epileptici, illis enim ingruentibus, dolores pariter lancinantes paulò poſt totum corpus apprehendunt, motibus convulſivis totius ſubſequentibus, cum ſpuma oris, & dentium ſtridore, & cùm pluries obſervatum fuerit à dolore ventris ſupracitata adveniſſe ſymptomata, certa ſigna dependentia iſtorum ab illo exhibentur; & cùm certi ſimus motus convulſivos eſſe nervorum paſſionem, eam partem in ventre judicare debemus eſſe dolorum ſedem, quæ cum nervis connexionem habet, nulla autem eſt pars hujuſce particeps, quàm nervi infimi ventris, dum hi ratione originis ſunt ſimul connexi, & paſſiones ad invicem communicare valent, aperta manente omnibus via ad materiam accipiendam, & tranſmittendam, vel pravæ, vel optimæ conditionis; præterquamquod nulla eſt pars ſenſus capax in ventre, quæ commercia teneat cum nervis totius, quam nervi per hunc diſſeminati.

Stabilita ſede horum affectuum, indagandæ ſunt horum cauſæ, ratio dependentiæ, & modus generationis explicandus.

Cauſa doloris eſt materia irritativa, & lacerativa partium nervoſarum, divulſione fibrarum eas componentium, dolorem efficiens. Hujuſmodi materia copioſè colligitur in hoc Patiente à ſuo temperamento aduſto, idoneo per ſanguinis aduſtionem multam ſulphuris, & ſalis aduſti particulas coacervare ratione ſalſedinis, & aduſtionis, valdè irritativas, mala victus ratio habitualis ad hujuſmodi excrementorum collectionem concurrrit.

Horum excrementorum redundantiam oſtendunt urinæ hujus Patientis colore rubro ſaturatæ, à ſale, & ſulphure aduſto ſimul commixtis pendentes.

Transfunduntur in plexum meſentericum hæc retorrida excrementa à ſucco nerveo, horum particulas accipiendo à ſucco nutritio, cum quo miſcentur, & à quo ille tamquam à materia generatur, & per nervos, & iſtorum membranas dilabendo quieto, & inſenſibili motu, (eo modo, quo aqua per Canales, & aqueductus fluendo, arenam, & terram deponit, quæ poſteà eis adhærent,) prædicta excrementa in plexum meſentericum, & ſuis ramificationibus, & in utrorumque membranis deponit cum iſtorum omnium detrimento, dum ſua viſcoſitate prædictis partibus adhærendo, vel ſua craſſitie impediente ulteriorem curſum ibi fixatis, & novis advenientibus particulis ejuſdem naturæ fit congeſtio horum excrementorum, quæ innato ſuarum particularum motu, à calore adjacentium partium coadjuvato

juvato exaltata, in maximaſque particulas diviſa, & rarefacta, turgeſcentiam in ſucco dicto plexus, & ſuarum ramificationum inducunt, qua diſtenduntur membranæ iſtarum, unde dolor efficitur, & ſuo motu effræni, valdèque fermentativo ſuccum nerveum agitando, eamdem agitationem, & fermentationem per partem, poſt partem eidem ſucco nerveo in ſua origine intrà cerebri clauſtra imprimit, & cum magna energia, dum particulæ exaltatæ excrementorum, uſque ad cerebrum per ductus nervorum aſcendunt; in hac agitatione, & fermentatione ſucci nervei, particulæ ſalinæ ſulphureæ, in eo latentes explicantur, & per nervorum ductus deſcendendo, atque per fibras membranoſas nervorum medullam circumveſtientes ſe inſinuando, alias particulas excrementitias ſui generis latentes excitando, membranoſas fibras vellicando dolorem in toto corpore inducunt primò, & aucta vellicatione in convulſiones ſpaſmodicas impellunt, incrementa ſuſcipientes à motu inordinato ſpiritibus, & ſucco nervoſo intra meditullium nervorum labente impreſſo, & ab exploſionibus conceptis in tali motu à materia acido-ſulphurea, quibus aucta efferveſcentia, & energia nervi inordinatè moventur, & cum tali impetu, ut Æger detineri non poſſit, & vincula etiam ſolida diſrumpat, talem enim habet vim, & energiam ſpiritus, & ſuccus nerveus per efferveſcentiam, & irritantem materiam in furorem, ut ita dicam, & turgeſcentiam adductus, qualem nitratus pulvis in anguſto ſpatio incluſus ab accenſione ſuſcipit, vel aer condenſatus per calorem rarefactus, & extenſus per ſuarum plicarum extenſionem accipit, ut violentam in toto aere agitationem inferre valeat, unde non mirum tantam vim, ſicut deſcriptam, ſuccum nerveum, & ſpiritus animales exercere, continuante tali efferveſcentia ob continuam in plexu meſenterico paſſionem, & influxum materiæ in caput ſuccum nerveum in prædicto motu conſervantem, & à continua vellicatione, facta à dicti ſucci acrimonia circa membranam medullæ oblongatæ hæc in concuſſiones ſpaſmodicas rapitur, ex cujus concuſſione totum nervoſum genus ab ea dependens concuti cogitur non deficiente in ejus penetralibus efferveſcentia ſupradicta ſucci nervei, à qua talis concuſſio coadjuvatur; hoc modo affecti nervei mandibularum ſua convulſione ſtridorem dentium efficiunt, hos colliſione mutua movendo. Spuma os madet, dum ſaliva detenta, vel ab aere inſpirato, & expirato, vel ab effluviis in tali efferveſcentia ſucci nervoſi ita agitatur, ut ſpumeſcat.

In hujuſmodi efferveſcentia univerſali totius ſucci nervei excrementitiæ particulæ irritativæ, & fermentativæ paulatim ſegregantur, & tranſpirant, eo modo, quo per efferveſcentiam ſanguis ſua deponit inquinamenta, & excrementa ad emunctoria pro expurgatione, vel inſenſibiliter expellit ope fermentationis, unde ſequitur horum ſymptomatum ceſſatio, cum omnium ſenſuum abolitione, & motus defectu, dum in dicta efferveſcentia communi ſpiritibus tam cerebri, quàm nervorum incolis utrique diſſipati in magna copia faciunt, ut ſuperſtites non ſupplere poſſint, ad neceſſariam organorum ſenſuum illuſtrationem, ſtante etiam motu inordinato ſpirituum poſt quietem nervorum, in eis remanente, à quo avertuntur à dictis organis, eo modo, quo aqua mota in gyrum ab extraneo motore divertitur per aliquod tempus à ſuo recto curſu; addendum etiam, quòd in tali ſtatu Ægrotantis multæ evaporationes à ſanguine circulante exhalant in caput, quæ ſpiritibus commixtæ offuſcatione eorum habilitatem ad inſerviendum pro ſenſuum exercitio adimunt, & nervi motui ſervientes ſpiritu eos tendente depauperati, & à motu violento defatigati laxantur, & laxatione motum perficere non valent. Pro novi autem ſpiritus reparatione cum ſucco nervoſo latex ſpiritoſus in copia intra cerebri meditullium, à prætergreſſa tempeſtate ſpiritibus depauperatum, & ſucco nervoſo in vapores reſoluto, vel citatiori curſu extra nervos expulſo exinanitum recipitur (quo enim cerebrum plus ſucci nervoſi in ſua ſubſtantia continet, minùs de latice ſpiritoſo ab arteriis recipit, & quo minùs de eo habet, de iſto magis abſorbet, eo modo, quo ſpongia aliqua portione aquæ ſemiturgida, minùs de iſta bibit, quàm ſicca, & è contra) & cum tali copia laticis ſeroſi cerebrum intra ſui meditullium conjunctas admittit particulas, vel prædictorum excrementorum, vel ſpiritus acris, quæ deſcendendo per nervos ad omnes partes, ad dictum plexum meſentericum pluribus particulis ſalinis, & ſulphureis in dicta efferveſcentia præcipitatis gravidum, quę tamquam cineres ex prædicta efferveſcentia remanſerunt pervenientes, & dictis reliquiis conjuncta altera efferveſcentia renovata eamdem doloris in ventre primò, deinde in toto nervoſo ſyſtemate tragœdiam introducunt, & cum majori facilitate, cùm nervi à præcedente agitatione ſecundùm ſuarum membranarum fibras divulſi, à qualibet dilatatione, & tenſione per ſolum ſpiritus concurſum effecta divulſionem doloroſam faciliùs experiantur, unde doloris novus inſultus, & hac de cauſa pluries in diem prædicta ſymptomata revixerunt; neque hoc gratis aſſeritur, cum convulſivi motus in toto, præcedentem habuerint dolorem in ventre, qui cùm per aliquod tempus unà cùm convulſivis motibus remiſerit, novos inſultus reiterare non potuit, niſi acri materia de novo ad plexum meſentericum tranſmiſſa, nec alia huic via, quàm per nervos.

Dolores lancinantes continuò totum affligentes in exteriori parte puto provenire, & ab effluviis acribus ſanguinis, qui continuo effluxu ab eo continuam mordicationem membranæ carnoſæ inferunt, à qua dolor, cum ſit exquiſiti ſenſus, vel quia ſanguis per hanc circulans multas partes ſalinas in hac deponit, à quibus eadem operatio effluviorum efficitur.

Anxietas, & difficultas reſpirandi interpolatè affligens à ſucco nervoſo pendet, ſua acredine leves quaſdam contractiones in nervis cardiacis, & pulmonicis efficiente, quæ motum cordis minuendo ſanguinem circa illum in vaſis vicinis, & ejus ventriculis ſtagnare cogunt, à quo oppreſſus anxietatem experitur, & ab eodem ſanguine ſtagnante in pulmonum ſubſtantia, ob eorum motum diminutum à levi contractione nervorum pulmonicorum, & cordis, reſpirandi difficultas inſurgit, quamvis exhalationes ab Hypocondriis elatæ hoc efficere poſſint, & nervi contracti plexus meſenterici connexionem habentes cum nervo vago, & intercoſtali, à quibus nervi pulmonici, & cardiaci derivantur, in iſtis ſimiles contractiones inducere poſſint cum dictorum ſymptomatum productione.

Intellectus, & mentis operationes ferè oblitterantur, quia à frequenti concuſſione cerebri, & motu inordinato ſpirituum, & ſucci nervoſi deletæ, vel mutatæ fuerunt illæ impreſſiones, & modificationes fibrarum cerebri ab objectis jam impreſſæ, & quæ ad rectum, & expeditum diſcurſum faciebant, non ſolùm pro ratiocinio vero circa illa objecta à dictis modificationibus repreſentata, ſecundùm omnes ſuas proprietates, ſed etiam pro illationibus ab illis deducendis, quæ ſpatioſum campum ad diſcurſus perficiendos aperiunt; unde ſequitur ex deletione illarum modificationum remanere cerebrum tamquam tabulam raſam, cum defectu operationum rationalium; & ab eadem concuſſione cerebri, & motu ſpirituum, & ſucci nervoſi, fibrarum cerebri diſpoſitio, conſtitutio, & organizatio ita læditur, ut motus objectorum de præſenti recipere, & retinere non valeant, unde, nec circa objecta præſentia rectè diſcurrere poteſt; dicta verò diſpoſitio fibrarum mala, à laxitate per concuſſionem, & motum dictum contracta pendet, cùm videamus per concuſſionem, & motum violentum res molles ſummè laxari, & laxatas, impreſſiones non recipere, ex eo quod corpori obvio cædant; his adde cùm per dictos motus apertæ fuerint magis cerebri porroſitates, unà cum ſubtili latice craſſiores hujus admittunt partes, quę ſpiritum ab illo generatum offuſcando in ſua luce, & motum impediendo, inhabilem reddunt ad ſerviendum rationali animæ, vel particulæ cerebri temperamentum, vel fermentum conſtituentes alienam coordinationem ſumpſerunt inhabilem ad ſpiritualizandum laticem ſpiritoſum in ſuis penetralibus ſuſceptum.

Dolor capitis non aliter, ac dolor ventris materiam acrem, & vellicantem in membranis cerebri relictam, in illa agitatione pro cauſa habet, & febris lenta à ſanguine pro ſulphureis, & ſalinis particulis, quibus ſcatet facilè fermentabili pendet, niſi huic caſui placeret doctrinam Excellentiſſimi Borelli applicare, nempè à ſucco nerveo acri nervos cardiacos irritatos motum cordis frequentem efficere, & cùm hoc pulſum etiam frequentem, qualem in febribus obſervamus.

Pro

Pro curatione horum immanium affectuum patet ſanguinem, primò eſſe depurandum ab excrementis ſulphureis ſalinis, aduſtis, & exaltatis; ſecundò ſuccum nervoſum corrigendum; tertiò nervos corroborandos; quartò cerebri conſtitutionem laxam eſſe firmandam. Hæc omnia præcedat primarum viarum expiatio.

Pro qua. ℞. Caſſiæ n. t. ʒ. vi. Rhaub. el. ſ. p. ℈. ii. Salis tartari fixi ℈. i. ß. m. reliquum præparetur cum Syrupo de Boragine, Capil. Vener. an. ʒ. vi. Aquæ Borag. Abſynthii an. ℥. iii. m. reiteretur dictum Purgans, & ſequenti die mittatur ſanguis juxta Patientis tolerantiam. Sanguis poſteà emendandus ſequenti Decocto ℞. Cherofolii, Scorzoneræ, Acetoſæ, Taraxaci, Eringii an. ℥. i. fol. Fumariæ, Hepat. Gramin. Cicorei, Eupatorii, Linguæ Cervinæ an. m. ß. coquantur in ℔. vi. aquæ fontis vaſe clauſo lento igne ad conſumptionem tertiæ partis, de hoc ſumat ℥. vi. bis, vel ter in die, ante doſim in mane accipiendam præmittat ſequentem pulverem in portione dicti Decocti ſolutam. ℞. Specier. Diarrodon. Abbatis, Raſuræ Eboris an. ℈. ß. Sal. tart. Chalybeati ℈. i. Antim. diaph. gr. x. continuet per viginti dies in uſu hujus decoctionis, & omni tertio die purgetur cum Decocto Epithymi meſue, & Syrupo de Cicorea cum Rhaubar. ad ſuccum nervoſum modificandum, ℞. Ligni Viſciquercini, Corylini an. ℥. i. Cornu Cervi, & Eboris in taleolas inciſi an. ℥. i. Rad. Peoniæ, Valerianæ ſylveſt. Fraxinellæ, Veronicæ an. ℥. ß. fol. Bettonicæ, Camepithios, flor. Conval. an. m. i. bulliant in ℔. iv. aquæ fontis vaſe clauſo, & lento igne ad conſumptionem tertiæ partis, in principio ebull. indatur in vaſe ſaccul. in quo repoſitum fuerit Antim. craſſo modo contuſ. ℥. iii. Cinnabr. nat. ℥. i. ß. de hoc capiat ℥. viii. omni mane cum ℈. ß. ſpirit. vitriol. Antepilept. Hartm. ex deſcript. Hoffmani in Clavi Sckrodheriana in tractatu de vitriolo, & præmittat bolum ſequentem. ℞. Extract. ligni Corylini ℈. i. Unicornu foſſil. Cinnabr. Antim. an. ℈. ß. pul. ungulæ Alcis, Cranii hum. præp. an. ℈. ß. Olei Charab. gutt. vi. m. f. b. per alios xx. dies continuandum hoc continuandum, & his tertiæ propoſitæ indicationi ſatisfactum erit. Ad majorem corroborationem his peractis poterimus uti tinct. Charab. extracta modo ab Hoffmano in cit. lib. tradito cap. de Succino ad ℈. i. cum ℥. i. aquæ florum Tiliæ, quæ creſcit etiam in noſtris regionibus, & dicitur vulgariter Ti. Quoad ultimam intentionem adſtringentiam cenſeo opportuna, & inter hæc aquam acidulam artificialem eligerem deſcriptam à dicto Hoffm. cit. lib. in capite de aquis ad ℥. ii. in aliqua aqua Antepilept. ad ℥. iii. quodſi non ſuccedat intentum, nihil præſtantiùs Vino medicato cum Ligno Sancto, Quercino, & Corylino cum refrigerantibus capitalibus temperatis ratione temperamenti calidi, per menſem. His peractis, pro majori præſervatione habeat in uſu ʒ. ii. Valerianæ Sylv. in aqua Antepilept. vel in aqua Tiliæ præparata ſecundùm methodum Chneuffelii in ejus Opere, Meſſi Medico-Spargiricæ addito, & cum Miſcellaneis curioſis Germaniæ edito, & per menſes duos, vel tres hoc utendum, & inter Novillunium, & Plenilunium ſal Vitrioli ad ʒ. i. utatur pro ciendo vomitu.

In actu doloris ventris, & ad avertenda hæc mala ſequenti ſedativo opiato inhærendum, à quo materia fixabitur, & efferveſcentia impediri poterit. ℞. Vini Hiſpanici, vel Malvat ℔. ß. Opii ℥. i. Croci ʒ. ß. pul. Cinam. & Gariophil. an. ʒ. ß. infund. ſimul in b. m. per duos, aut tres dies, donec liquor debitam conſiſtentiam acquirat, hujus gutt. xvi. exhibeantur in aqua Lumbric. addendo Unicornu foſſilis ʒ. ß. Tinct. Caſtorei, Charab. Antim. an. ℈. ß. Extracti ligni Viſciquerc. ℈. i. Bezoart. min. gr. vi. m. quibus nervorum genus corroborabitur, & materia pro exaltatione in eis præparata emendabitur. Victus ratio his omnibus correſpondeat.

CONSULTATIO LXXXIII.

De Cachexia à ſanguinis profluvio.

QUi ſanguinem cum Harveo partem noſtri Corporis principem appellat, à vero puto non deflectere, illius neceſſitatem, & utilitatem in corpore ſpectando. Chylum enim in propriam tranſmutat naturam, vitalis ſpiritus primæ ſcaturigo, animalis materia, & principium, & his duobus omnium fermenta partium continuo motu exercet, quo ſua exequuntur munia; hinc ſpiritu vitali in ſanguine arterioſo commorante, & ſpiritu animali in ſucco nervoſo latente diminuto omnes corporis functiones debilitantur, prout evenit in noſtro Patiente, qui ex copioſa Hæmorrhagia in ætate annorum vigintiquinque in cachexiam delapſus, hoc eſt malum corporis habitum, qui contingit, dum à copioſo ſanguinis fluxu exhauſto immediatè ſpiritu vitali, & materia pro ſpiritu animali diſſipata, etiam excitativum, & conſervativum fermenti ventriculi debilitatum fuit, idcircò hoc iners, & quaſi ſine motu otians, depravatæ alimentorum ellaborationi occaſionem dedit, quæ nullam correctionem in inteſtino duodeno ſuſcipit, ſed potiùs ad majorem depravationem exaltata fuit, dum bilis cum ſpiritu deficiens volatilitate, nec chylum craſſum à ventriculo illius officinæ tranſmiſſum attenuare, nec exaltare, nec à fœcibus depurare potens fuit, ſed ita imperfecta, craſſa, & fixa, & aquea ex parte maſſa iſtius lacteas ingreſſa, ſanguinique commixta depravatè etiam ultimum ſuæ tranſmutationis gradum ſubivit, qui eſt ſanguinis naturam induere, & hoc non tantùm ex iſtius debilitate, qua redditur impotens ad tranſmutandum optimum chylum in perfectum, vel bonum ſanguinem, ſed etiam ex diſpoſitione ipſius chyli adeò imperfectè in præcedentibus concoctionibus elaborati, ut ſi ſanguis eſſet in ſuo eſſe perfectiſſimus, non valeret ex illo optimum elicere ſanguinem, ſic ſanguificationis adeò neceſſarium opus in hoc Patiente labefactatum fuit, ut ſolùm excrementa in ea cumulata fuerint, & etiam ſimul confuſa ſolum, & diſgregata.

A prava iſta materia ſine ſpiritu lucido malus ille color pallidus, & etiam tumor non ſolùm faciei, ſed & totius corporis, dum humor ab arteriis in extremas corporis parte diffuſus, exhalante ſtatim illo parvo ſpiritu calido, vel fermento ſalino, à quo fluiditatem accipiebat, concreſcit, ut per exilia venarum capillarium orificia ingredi non poſſit, ſtagnationi in partibus dictis condemnatus, ubi in dies magis craſſeſcit, & palleſcit, & à novo humore ſimili adveniente, præexiſtens ſecundùm quantitatem auctus, partes calore pallido tingit, & in tumorem attollit. Hinc in partibus compreſſis fovea relinquitur ob craſſitiem humoris, à quo replentur ſolùm, non nutriuntur.

Ob facilitatem ſegregationis humorum, & præcipuè ſeroſorum, (cùm non poſſint intimè miſceri cum craſſis, ex defectu debitæ fermentationis, ob ſpirituum deficientiam, & fermenti ſalini diſſolventis paupertatem,) dum pars ſanguinis per cerebrum circulatur, copia ſeri ſegregatur, quæ pro majori parte ſuperflua à confectione ſucci nervoſi, per ſolita emunctoria depluit in palatum, unde deſtillatio; & quia ſanguinis maſſa adeò craſſa, & parum fermentativa tardè per Pulmones movetur, illos opprimendo difficilem facit reſpirationem, & præcipuè in motu citatiori, & in aſcenſu ſcalarum, dum in his caſibus per motum major ſanguinis portio ad pulmones defertur, quæ cùm non poſſit circulare ea celeritate, qua neceſſe eſſet, ibi ſtagnando difficilis reſpirationis tunc evadit cauſa, quæ augetur quandoque cum tuſſi, materia à vaſis in bronchia exſudante, ubi naturam, irritando, tuſſim excitat, & ingreſſum neceſſariæ aeris quantitati pro libera reſpiratione impediendo, eamdem reſpirationem liberam prohibet.

Obſtructiones an fuerint cauſæ Hæmorrhagiæ, dum obſtructis partibus inferioribus ſanguis coactus fuit ad partes ſuperiores in magna copia fluere, à qua aucto impetu iſtius orificiis arteriarum vim inferente amplum ſpatium ſanguini aperiri potuit per ſuperiora vaſa, unde Hæ-

de Hæmorragia; An ſint productum depravatæ ſanguificationis, materia craſſa, in vaſis adhærente, & obſtruente, dubium eſt, nec de hoc poſſumus judicium ferre, cum non pateat an extiterint ante ſanguinis fluxum, vel poſt; Certum tamen eſt nunc foveri, & contumaciores reddi à prava ſanguificatione, tranſlata portione materiæ craſſæ in vaſis, per quorum anguſtias cùm non poſſit progredi, ſtagnando obſtructionem, vel facit, vel auget.

Quamvis ex dictis multæ eſſent eruendæ indicationes, quia tamen ſanguine ſuæ naturali conditioni reſtituto omnes affectiones tollentur, præter obſtructiones, ideò ad tres tantùm redigo, nempè ad maſſam ſanguinis reducendam ad priſtinum ſtatum, quod antequam exequi poſſit mundanda, & expurganda ab excrementis, & ſecundo loco obſtructiones ſunt tollendæ, & ultimo loco partes corroborandæ, quæ concoctioni, & depurationi alimentorum præſunt, cum eorundem fermentorum reſtitutione.

Et cùm ſit facta purgatio univerſalis, in qua rectè fuit intermiſſa ſanguinis Miſſio, Indicationibus prædictis primo loco ſatisfacere curarem cum Jure Galli antiqui, in cujus ventre repoſita fuerint Lignum Saſſafras, Cortex tamariſci, rad. Enulæ Aſtrolochiæ rot. Ari, Hirundinariæ, Raphani Sylveſtris, cum fol. Anagallidis aquat. Roſmarini, Salviæ, Chalamintæ, Pulegii, præmittendo bolum ex Ammoniaco, & Sagapeno an. ℨ. ß. Salis Abſynthii, Roſmarini an. ℈. ß. Spirit. fulig. gutt. iv. m. perſeveret in hoc remedio patiens per viginti dies, & omni tertio die purgetur, vel cum Syrupo Cachetico Fernelii, vel pil. de Ammon. Quercet. poſteà per alios viginti dies exhibeatur Pulvis Cacheticus Quercetani ad ℨ. I. cum gr. vi. Salis tart. volat. ſuperbibendo Decoctionem ligni Saſſafras in jure cum ℈. ß. Tincturæ antim. iteretur purgatio lenis, modo ſuperiùs dicto. Hoc peracto tranſeundum ad Pulverem viperinum ad ℈. I. cum gr. vi. Bezoart. ſolaris, & ſi non habetur, utendum ſimplici minerali, & continuandum per menſem cum decoctione Cinam. Caſſiæ ligni, & ligni Aloes additis gutt. iv. Elix. prop. purgationem omni ſeptimo die reiterando; his remediis, & ſanguinis integritati conſulemus, & obſtructiones auferemus; Partes corroborandæ erunt ſpiritu Vini deſcripti Conſult. ſuper. & verè Futuro leni purgatione peracta, Aquas Spadanas bibat, ſervando ſemper optimam, & congruam victus rationem.

CONSULTATIO LXXXIV.

De Suppreſſione Hæmorroydum, Tumore Lienis, & Cachexia.

Civis honeſtus temperamenti melancholici aduſti, ætatis annorum quadraginta circiter variis afflictus curis, per multos menſes defraudatus fuit beneficio hemorroydalis fluxus, qui omni ferè menſe ei ſuperveniebat, ex hoc cœpit tumorem, & duritiem in liene perſentire, in dies magis creſcentem, cum malo corporis habitu vertigine aliquando, & cordis palpitatione moleſtatur.

Animi paſſiones moleſtæ ſpiritus, vel diſſipando, vel concentrando, ſicuti vires enervant, ita ſanguinem ſpiritoſo diſſolvente naturali privant, unde coagulatur, & in motu tardus redditur, & ad conſervandas conſuetas, & ſalubres evacuationes impotens redditur, prout expertus eſt noſter Patiens, in quo excrementa cum quantitate ſanguinis ſolita per hemorroydes expurgari, impedito hoc fluxu regurgitarunt in maſſam ſanguinis, & præcipuè in Parynchima lienis, ubi ſua craſſitie iſtius porroſitates implendo, tumorem, & duritiem in eo effecerunt, & cellulas occupando fermenti lienaris præparationem, & officium impediendo, in depravationem ſanguinis conjurarunt. Eſt autem iſtius fermenti officium ſanguinis particulas craſſas, terreſtres, & ſalinas volatilizare, & aliquo modo dulcificare, ut citiùs in corde efferveſcant, & faciliùs partibus neceſſariam alimenti portionem contribuant, ab iſtarum partium attenuatione, tamquam à fermento inſpirato ſanguini energia, & vigor conciliatur, quibus chylum ſuſceptum ad ſuæ naturæ ideam efformat, vel primordia ſaltem ſanguificationis perfecta, & ad finem prædictum idonea ei imprimit. At impedito hujus fermenti officio nihil ex his habetur, ſed ſanguine cum particulis craſſis remanente, hæ paulatim ſpiritus, & partes ſubtiliores ſulphureas arripiunt, & ſibi uniunt mediante lentore, & craſſitie, & hac unione ablato motu, quo agunt, & munera ſanguinis præſtant, hic invalidus, impotens, iners redditur parum accenditur in corde, & per hoc parvos ſpiritus reddit, ex his parvi ſpiritus animales, & conſequenter facultatum animalium debilitas, unà cum imperfectione excitativi fermentorum partium, ut ſuperiori Conſultatione dicebam quale eſt ſpiritus vitalis, & animalis, & conſervativi eorumdem fermentorum, quod eſt ſanguis, à quo omnia fermenta, & temperamenta partium materiam exigunt pro reparatione deperditi in aſſidua operatione, unde cùm ſit malè diſpoſitus, perfectè non poteſt reparare, ſed depravata materia deſtruere, à quo labes omnium operationum membrorum, & præcipuè acidi ventriculi cum læſione chylificationis, quæ depravata ob fermenti inertiam, partim in craſſam, partim in aqueam materiam alimenta abire facit, & utramque inutilem: bilis, & ſucci pancreatici oritur labes ex ſanguine depravato, unde error in attenuatione, volatilizatione materiæ chyloſæ, & fœcum ſequeſtratione, quæ concurrunt ad ſummam chyli craſſitiem pro una parte, & aquoſitatem pro altera, & in omnibus ad ſummam imperfectionem, quam emendare ſatis non eſt ſanguinis activitas valdè debilitata ob rationes ſupradictas, cùm pars ſulphurea, & ſalina volatilis craſſioribus unita non poſſit agere motu deſtituta, & ita nec chylum in ſanguinem bonum tranſmutare, ſed quæcumque tranſmutatio ei contingit, eſt in naturam excrementorum, quibus tandem tota ſanguinis maſſa impletur, amiſſo colore lucido, & rutilo, qui ampliùs in carnes non tranſfunditur, ſed colore nigro, & pravo tincta externas partes eodem inficit, dum dicti humores in eis effunduntur, eo modo in ſuperiori Conſult. dicto ſine vera appoſitione, ſed ſolùm concretione.

Vertigo à multiplici cauſa poteſt pendere, & primò à vaporibus craſſis in cerebro aliqualem obſtructionem facientibus, qua impediti in ſuo recto curſu ſpiritus, retrocedunt, & in gyrum alios cogunt, unde Vertigo, vel quia nervis lieni implantatis partes excrementorum ibi volatilizatæ, ſed aſperæ, acres, & corroſivæ ob meram contractam (poſſunt enim volatilizari, & acrimoniam acquirere proprio, & inteſtino motu, qualis ſuccedit ſpontè putreſcentibus) exceptæ, & ad caput tranſlatæ ſua acrimonia irritativa, & motu violento ſpiritus agitatione ſumma turbare valent, & in gyrum ducere.

Palpitatio pendet, vel à ſanguine craſſo, qui accenſionem in corde non patitur, unde gravando irritatur cor, & ad motus palpitationis cogitur pro expulſione, vel quia portio materiæ acris imbibita à nervis lienis defertur ad nervum pericardio implantatum, & cum ſplenicis connexionem conſervantem, quæ irritatione, & vellicatione illum ad motus velut convulſivos excitat, unde Palpitatio cordis.

Pro curatione itaque excrementa ſanguinis attenuanda, & evacuanda, & corroborantibus ſuæ indoli reſtituendus, tumor lienis extirpandus, & obſtructiones tam iſtius, quàm hemorroydum auferendæ, & conſueta Purgatio promovenda, quæ omnia, ſi non impoſſibilia, ſaltem ſummè difficilia.

Peracta purgatione univerſali cum ſanguinis miſſione per hyrundines à venis hemorroydalibus, exhibenda Aqua Tetutii per quinque dies, & poſt tranſeundum ad ſanguinis attenuationem, & obſtructionum reſerationem Jus Galli antiqui exhibendo per viginti dies, in cujus ventre repoſita fuerint Ligni Saſſafras, Cort. Tamari, Fraxini; Rad. Filcis, Eringii, Rubiæ tinct. Cappar. Polipod. Quercini, Raphani Syveſt. cum foliis Cytrach, Chamedryos, Praſii, Cent. min. Card. bened. Florum Geniſtæ, Cinam. Calam. aromat. Cort. aurant. & de hoc capiat ℥. x. omni mane cum ℈. I. Tinct. chalybis, & Antim. ℈. ß. præmittendo bolum ex Ammon. Sagapeno diſſol. in vino malvat. an. ℈. I. Extract. gentianæ, Tamariſci an. ℈. ß. Salis Abſynthii, Tamariſci an. gr. iv. m. purgetur omni tertio die cum Decocto Epithimi, vel Syrupo Cachetico Fernelii, vel

cum

cum Pilul. de ammon. Quercet. poſteà pulvere Cachetico Quercetani utendum ad ʒ. i. cum Antim. diaph. ℈. ß. Sal. tart. volat. gr. v. vel ejus loco ℈. i. Salis Roſmarini cum aqua ſplenetica Sckrodheri parata juxta animadverſionem Hoffmani in Clavi Scrodheriana, & in hoc medicamento per alios viginti dies inſiſtendum, omni tertio die iterata Purgatione cum aliquo ex dictis medicamentis; quodſi his non cedat tumor, qui ſolet eſſe contumax, deveniendum ad Vinum medicatum cum Abſynthio, Citrach, & cort. rad. Fraxini an. m. ii. Limaturæ Chalybis ʒ. ii. bul. in ℔. iv. Vini generoſi lento igne, & vaſe cooperto ad tertias, & de hoc capiat ʒ. iii. omni mane, & eſt expertum in tumore lienis, præmittendo tamen bolum ex Extracto Gentianæ, Scolopendriæ, & ſucco Abſynthii an. ℈. i. cum gutt. vi. ſpir. Fulig. vel Cornu Cervi, & Arcan. dup. ℈. ß. ſi aliquo modo obſtructiones cedant mihi arrideret decoctum ſudorificum ex ſalſa china cum decoctione galgæ Cardui Benedicti, Imperatoriæ, & Cornu Cervi in taleolas inciſi cui addi poſſunt radices aperitivæ ſpecificæ ſpleni exhibendo de hoc ad ʒ. viii. vel decem præmittendo ʒ. i. rad. Lappæ majoris irroratæ cum Elixir. prop. & aqua Cinam. pro ſudore eliciendo; puto enim à ſudorificis fundentibus, ſanguinem attenuari, & per ſudorem depurari, & à motu ſanguinis citato in actu ſudoris concepto obſtructiones viſcerum diminutas poſſe eradicari Extrinſecus admoveatur Emplaſtrum ex Tabacco, & foliis Cicutæ, corroborabitur ſanguis cum ſpec. Diambræ ℈. i. pulv. Vip. ℈. ß. exhibitis in ʒ. i. Syrup. de Cinamomo cum gut. v. Elix. prop. Interim ſervetur optima Victus ratio.

CONSULTATIO LXXXV.

De Tumore lienis, & Hæmorroydum ſuppreſſione.

AN ſuppreſſa hæmorroydum evacuatio tumori lienis occaſionem dederit, vel tumor ſuppreſſioni ſine erroris nota, ambigi poteſt, cum ſanguis ſuppreſſus ab impedita vaſorum hæmorroydalium via regurgitatione in lienem fixari potuerit, cum hujus viſceris tumore. Poteſt etiam eſſe, quòd ſanguis ob ſuam malam qualitatem, vel ob vitium lienis in hoc detentus fuerit in copia, cum ſuppreſſione hæmorroydalis fluxus, dum ſuperfluitas ſanguinis in hæmorroydibus, his vim faciebat ad dictum fluxum, & ex retento ſanguine in liene ablata hujus ſuperfluitate à venis hæmorroydalibus, ablatum fuit etiam incentivum, & cauſa fluxus.

In hac dubitandi ratione erimus, donec innoteſcat, an tumor ſuppreſſionem, vel hæc tumorem præceſſerit, & tunc optimo judicio, præcedens erit ſtatuendum pro cauſa alterius; quocumque vero modo hoc contigerit in præfato Patiente cenſeo unica cauſa id factum, nempè craſſitie ſanguinis, quæ tàm potuit hunc in liene fixare, unde tumor, ex quo poſteà ſuppreſſio fluxus ob rationem ſuperius dictam, quam eidem impedire curſum per vaſa hæmorroydalia, unde poſteà tumor ex regurgitatione, & fixatione in lienem.

Craſſitiem contraxit ſanguis à temperamento naturali melancholico, & auxit inordinata victus ratio, & ætas declinans, & acidum ſuperabundans, in appetitu canino manifeſtatum, erumpens à glandulis totius, quæ ſpiritu animali in ætate declinante deſtitutæ pro ea copia, quæ requiritur ad dulcificandam lympham præparandam in earum ſubſtantia, ſunt in cauſa, ut hæc nimis acida remaneat, & ſanguini mixta craſſitiem majorem huic contribuat, aciditate bilem ſanguini tenuitatem conferentem mortificando, & ſalſum illud volatile ſanguinis attenuativum fixando.

His accedit, quod lien deſtinatus craſſiores, & acidas partes ſanguinis volatilizare, & dulcificare copia ſpirituum animalium, quibus ditatur, obſtructus à fæculentiis ſanguinis à naturali temperamento, & victus mala ratione congeſtis illas intactas relinquit, impediente pororum ſuæ ſubſtantiæ infarctu iſtis communicationem influxus ſui fermenti, & ſpirituum animalium commixtionem, à quibus attenuationem, & dulcificationem ſuſcipere deberent, hinc acidæ illæ particulæ in temperamento melancholico redundantes in ſero liquatæ, ſanguinique commixtæ totam maſſam acidam reddunt, cujus portio ſeroſa glandulis communicata lympham ſumma aciditate depravat aptam ſanguinem magis fixum, & craſſum reddere, non tam coagulatione, quàm bilioſi fermenti diſſolventis mortificatione, ut ſuperius dicebam, & quæ glandulis ventriculi impartitur ad talem eſt exaltata aciditatem, ut famem caninam excitet, continua vellicatione membranarum ventriculi, quam moderare non valent balſamicæ, & dulces alimentorum particulæ, & ab hoc acido ſuperabundante tota maſſa chyli acetoſa facta ſanguinem totum aciditate majori conquinat, & ſemen pariter acidum nimis factum irritamentum acquirit pro glandulis, vel veſicis, in quibus conſervatur, unde pollutiones frequentes nocturnæ, acido-ſeminis per calorem lecti, & per illum totius à ſomno auctum in interioribus partibus exaltato cum majori activitate, irritamenti, à quo laceſſitæ dictæ veſiculæ coguntur ſtimulanti ſemini viam aperire.

Ab hac ſanguinis conſtitutione parum ſpiritus producitur in cerebro, non ſolùm ob craſſitiem, ſed etiam ob ejus impuritatem; hinc eſt, quod iſti facillimè turbantur, & à connexione cum aliis diſtrahuntur, & tunc motu proprio relicti, vel eo accepto, qui à loci conditione, & diſpoſitione oritur turbatim, & velut in gyrum moventur, & cum ſimili alteratione ſuſcipiendo motus ab objectis extrinſecis provenientes, omnia in gyrum verti videntur.

Nec difficile erit credere à ſola objectorum externorum perceptione talem motum vertiginoſum ſpiritibus impartiri, ſi conſiderabimus tales perceptiones, viſus, & auditus fieri dependenter à motu ſpirituum in nervis horum ſenſuum hoſpitantium, & in motu eorumdem nervorum, ex quo habemus cauſam moventem ſpiritus in ſuo emporio, cùm motus dictorum ſpirituum, & nervorum terminetur ſemper in organo ſenſus communis, circa quod ſpirituum emporium adeſt, & hoc motu concepto ſemper movet circumſtantes ſpiritus, qui debilitate contracta à ſanguinis imperfectione, ab hoc motu parvo etiam in tumultus adiguntur, ex quo habemus integram talis ſymptomatis cauſam; & quod dictum eſt de motu objectorum dicendum eſt etiam de motu aeris magis liberi, cui expoſitus æger ſpirituum turbationem, & vertiginem experitur.

Pro curatione ergo ſanguis attenuandus acidi correctione, & ſuppreſſæ Hemorroydes excitandæ, & tumor lienis diſcutiendus emollientibus, & deobſtruentibus, caput, lienque corroborandus, præmiſſa univerſali Purgatione.

Quæ peragenda eſt cum mel. roſ. ſol. ad ʒ. v. Crem. tart. ʒ. ß. diſſol. in aqua Meliſſæ, poſteà reſiduum materiæ cum Decocto rad. Fœniculi, Petroſel. aſparag. ad ʒ. v. cum Syrup. de duab. ʒ. i. ß. præparandum. Poſt quintum diem reiterandum ſupradictum Purgans, detergendus Ventriculus, & inteſtina cum aqua Tetutii ad ℔. v. per quatuor dies, ne uſu deobſtruentium materia craſſa in his partibus deliteſcens ad venas rapiatur cum majori incommodo Ægri; & poſteà mittendus ſanguis ab hæmorroydibus, & ſi adſit venarum plenitudo priùs à brachio, acidum corrigendum erit cum ſequenti remedio ♃. Succi Abſynthii condenſati ℈. ß. Chalybis limati, & ſuper marmore porſyrio optimè lævigati ℈. i. Salis tart. fixi ℈. ß. Olei gariofilorum gutt. iv. vel ejus loco illorum pulverem ad ℈. ß. cum Aqua Cinam. ſtill. f. b. & ſuperbibatur Decoctum Ligni Saſſafras, Spicænardi, Calam. arom. Zinziberis, cort. aurantior. factum in aqua fœniculi ad ʒ. vi. per viginti dies in hoc inſiſtendum, purgando omni tertio die cum pilul. tart. Quercet. ſecundùm reform. Hoffmani in Clavi Sckrodheriana addito Mercurio dulci poſt prandium, & cœnam ſumat ʒ. ii. Elixir. prop. præparati juxta regulam Helmontii, à quo mortificabitur acidum exuberans ventriculi, & prohibebitur, ne chylus tanta aciditate profundatur. Pro liene Vinum medicatum in ſuperiori Conſult. deſcriptum huic Ægroto tamquam arcanum exhiberem, Chalybe prætermiſſo, addendo Arcanum duplicatum Mynſichit ad ʒ. ß. Tinct. tartar. & Antimon. ad ℈. ii. vel Decoctum lienis bovis ex deſcri-

deſcriptione Quercetani, addito ſale Tart. volat. ad ℈. i. & præmiſſo bolo ex Extracto tamariſci gentianæ an. ℈. ß. Spirit. gummi ammoniaci ℈. ß. Fuliginis gutt. iv. Salis Cornu Cervi gr. v. m. f. b. Spinæ Alicarum in umbra ſiccatarum, & pulverizatarum ſi ad ʒ. i. exhibeantur, dicuntur pro certo tollere tumorem lienis, quod efficacius operabuntur, ſi addatur ſal volatile Viperarum ad gr. viii. Exterius lieni applicetur Emplaſtrum Tabacci, vel de Cicuta. Purgatio interim omni tertio die cum Pilul. de Ammoniaco Quercetani inſtituatur; Quòd ſi his non cedat tumor, conſulo, ut omni die ante cœnam, & prandium ſummat ℈. i. pilul. Melangog. ex deſcriptione Lancelloti, his enim vidi contumaciſſimas obſtructiones extirpatas, præcipuè ſi addatur Crocus Martis aper. & Antim. diaph. præterquamquod aromaticis, quibus conſtant, & alkaliçis acidum ſuperfluum corrigunt his utatur per quadraginta dies. Pro corroborando Capite, & liene meliora non habeo pro hoc caſu, quàm ſpiritum vini aromatizatum deſcriptum Conſult. ſuper. Interim optima victus ratione utatur.

CONSULTATIO LXXXVI.

De Hepatis obſtructione, & Cachexia.

Ex præterita febre trimeſtri, non ſolùm ſanguis depauperatus fuit ſpiritibus, ob longam adeò effervescentiam, qua diſſipari ſubtilem, & ſpiritoſam ſubſtantiam omnis liquorum fermentatio violenta docet. Hanc diſſipationem facilem reddidit ſpirituum exilis copia inſeparabilis comes temperamenti pituitoſi, quale eſt illud iſtius Patientis, & ætatis provectæ, cùm quinquageſimum excedat annum; Sed etiam materia craſſa ab effervescentia febrili ſegregata, in Hepatis Parinchemate depoſitata fuit, unde tumor, & durities in hac parte, poſt febris intermiſſionem, & ab his duobus habetur fundamentum, & radix illius mali habitus, & cachexiæ, qua nunc cum totius languore, læſo appetitu, & intumeſcentia partium externarum affligitur. ſanguis enim ſpiritu deſtitutus craſſitiem acquirit, & excrementa non ſecernit, quæ continuò illum conſpurcant, & inhabilem reddunt ad ſubminiſtrandum partibus, & fermentis naturalibus materiam pro eorum conſervatione; cùm enim ex naturæ decreto debeant eſſe volatilia, & ſpiritoſa immunditieique neſcia, à ſanguine craſſo fixo, & immundo conſervari non poſſunt; hinc fermentum ventriculi; bilis ipſa, & ſuccus pancreaticus, quæ pro fermento inſerviunt in chyli depuratione à fœcibus in inteſtinis, depravata, & à conditione naturali aliena generantur, unde mala alimentorum in ventriculo elixatio, pejor in inteſtinis depuratio, peſſima à ſanguine chylum recipiente ſanguificatio, cùm ſpiritu hujus operatore careat, & partes ſulphureæ, ac ſalinæ ad tale opus concurrentes, viſcoſis particulis ſanguinis irretitæ nihil operantur, unde ex omni capite depravata ſanguificatio, & ſolùm excrementorum collectio in vaſis, & hæc omnia eo infælicius ſuccedunt, cum fermenta acidi ventriculi, bilis, & ſucci pancreatici, præterquod imperfecta generantur, excitativo neceſſario careant, nempè ſpiritu vitali, & animali, qui in tanta parva generatur copia, ut motum neceſſarium dictis fermentis tribuere non valeat in executionem ſuarum operationum.

Pro majori ſanguinis, & totius calamitate accedit, quod obſtructo, & infarcto Hepate à materia viſcoſa, ob cauſam ſuperiùs dictam, ille ibi non accipit illam perfectionem, quam naturaliter deberet, ſed compreſſæ glandulæ iſtius, & compreſſione obſtructæ non recipiunt ſanguinem, ideòque non ſeparant totam portionem bilis pro cruoris depuratione neceſſariam, propter quod ea remanet in tota maſſa, cum partibus craſſioribus mixta, ſua ſalſedine totam maſſam inficiendo ineptam etiam reddit ad nutritionem partium, qua defraudatum totum corpus, unà cum ſpirituum paucitate languore labeſcit, & extravaſatæ in partibus externis portiones humorum, cùm nutritioni non ſufficiant, & pro tranſpiratione ſint craſſiores, ibi coagulantur tumorem in illis efficiendo.

Cauſa appetitus dejecti patet ex dicta ſanguinis depravatione, qua acidum ſtomaci non reparatur, & à bile in ſanguine relicta mortificatur.

Tentandum ergo humores maſſam ſanguinis conſpurantes attenuare, diſgregare, & purgare, ſanguinique robur addere, & obſtructiones Hepatis auferre, fermenta omnium partium corroborando, in quo exequendo extremam incurremus difficultatem, cùm morbus ſit contumax, & principes partes afficiantur, non tamen deſtituendus eſt Patiens, ſed efficacioribus remediis ſuccurrendus.

Facta Purgatione univerſali exhibeatur Aqua Tetutii cum ſuo vehiculo ad ℔. vi. per quatuor dies, poſteà ſequenti Decocto utatur per octo dies. ℞. Rad. Aſſari, Ari, Fœniculi, Petroſelini; Foliorum Cuſcutæ, Traxaci, Agrimoniæ, Hepaticæ, Camedryos, Sem. Aquilegiæ, Napi, Aniſi, addendo quotidianæ Portioni Syrup. de quinque rad. & Acetoſi Diarodon an. ℥. ß. Salis tar. fixi ℈. i. Abſinthii cum ſpiritu vitrioli dulci coagulati ℈. ß. purgando poſteà Corpus cum Pilul. tart. Quercet. Huic medicamento ſuccedat ſequens Pulvis. ℞. Pulv. Chalybis ſuper Porſido optimè lævigati ℈. i. ß. Bezoart. miner. gr. x. Mercur. dulciſ. gr. v. habet enim hoc ſummam efficaciam in diſſolvendo, Salis tart. volat. gr. iv. ſi poterit haberi ambræ griſæ gr. ii. ſuperbibendo Decoctionem Cornu Cervi in talleolas inciſi, Urticæ mortuæ, quæ Lamium dicitur, & quæ in foliis habet maculam albicantem, radicis Filicis addendo, & Eſſentiam liquidam Abſynthii ad ʒ. ii. deſcriptam à Zuelpher. in ſua Pharmacopea Regia continuandum in hoc medicamento per triginta dies, purgando omni tertio die cum Pilul. de Ammon. vel Tartareis Quercetani, & ſi adhuc remanſerint reliquiæ ſequenti remedio locus dandus. ℞. Extract. eſſentiæ Abſynthii ſupradictæ ℈. i. Theriacæ ℈. ß. Salis Hæpatici Mynſicht ℈. i. Spirit. Urinæ gutt. vi. Salis Cachetici Chalyb. ex deſcriptione Hoffm. in Clavi Sckroderiana cap. de Nitro in fine ℈. ß. Mercurii dulciſ. gr. viii. m. ſuperbibendo Decoctum Marrubii, Chelidoniæ, & Urticæ mortuæ. Ultimo loco acidulis ſpadanis, vel artificialibus utendum, quæ ſanguini ſuam temperiem conciliabunt naturalem, & reliquum humorum ducent per urinas, in quarum defectu utendum Arcano duplicato cum Calce ſolis ſecundùm deſcriptionem Hoffm. loco cit. Fermentum partium ad ſuam perfectionem reſtituetur conciliata ei volatilitate, & motu cum eis, quæ calorem confortant, & quamvis ad hoc ſufficienter faciant omnia ſupradicta deobſtruentia martialia, & tartarea; poterit addi Vinum Hipocraticum, vel Spiritus Vini, cui infuſa fuerint Cinam. Crocum, Lignum Aloes, Myrrha, & Nux moſchata. Victus ratio ſit his indicationibus congrua.

CONSULTATIO LXXXVII.

De Febre continua, & Cachexia.

Nobilis Vir ſtudiis deditus, ætatis annorum quadraginta quinque, temperamenti calidi, & humidi æſtate præterita valdè ſe exercuit etiam in magnis laboribus motu violento, & continuo, multùm aquæ acido limonum conditæ, & nive refrigeratæ potavit; In principio Autumni correptus fuit febre duplici tertiana acuta, in decima quarta remiſit acuties, & continuavit febris lenta, obſtructio in regione lienis ſubtus coſtas apparuit, cum arteriæ pulſatione in medio ventris ſub cartilagine mucronata, febris perdurat, lenta, color cutis pallidus ad flavum declinans, alvus adſtricta, & quæ exeunt ad cineritium colorem tendunt mixta mucoſitatibus multis, vomitum frequentem habet materiæ acidæ in exitu corrodentis, & craſſæ, præcedente dolore velut corroſivo ventriculi, appetitus nunquam defecit, ſicuti ſomnus, qui ſolum difficulter capitur ob magnam pulſationem arteriarum in temporibus. Poſt cibum pulſus magnus evadit, & frequens cum elatione arteriæ valida, itaut ab ipſo Patiente uſque in extremo digitorum pedis perſentiatur, & continuat frequentia in pulſu ſemper, non cum tanta elevatione, ut à cibo, ſed minori, febris acceſſiones manifeſtas non habet, ſed ſolùm illa exacerbatio, & alteratio à cibo ſemper perdurat. Urina rubra, craſſa, ſedimentum craſſum,

craſſum, & copioſum, & arenoſum demonſtrat, & lateri matulæ vitreæ, & in ſuperficie veluti telæ araneorum adhærent, ſputa ſunt craſſa, nullius tamen ſaporis; multa expertus eſt remedia, ſed incaſſum, & ſunt decem octo menſes, quod in hoc ſtatu perdurat.

Difficilis, non minùs quàm periculoſus propoſitus fuit Caſus in Nobilis, & eruditi Viri indiſpoſitione, cujus cauſas, & naturam indagaturus à ſymptomatum ponderatione lumen impetrabo. Excrementa nulla tinctura colorata nos erudiunt bilis curſum ad inteſtina intercipi, & cauſam habemus in mucoſitate redundante in inteſtinorum cavitate, prout exitus illius in omni excretione oſtendit, facilè eſt enim hanc orificio vaſis biliarii adhærentem ipſum obſtruere. Hinc bilis impedita ſurſum ab hepate regurgitat, & ſanguini de novo confuſa, non unita flavo colore tingit, unde color in cute flavus, non adeò intenſus ſicuti in ictero, quia quod cuti impartitur non eſt ſincera bilis, ſed mixta aliis humoribus, & præcipuè ſeroſis flavedinem diſſolutione bilis imminuentibus, unde ab ictero ſolùm per hoc differt, ut mox demonſtrabitur.

Hujus mucoſitatis denſæ cauſa, ad acidum excedens eſt reducenda, quod auctum fuit in corpore, & ab acido limonum in aqua copioſè ingurgitata, & ab anni tempore, Autumno nempè, in quo acida prævalent, non ſolùm ob frigus aeris incipiens, quod ad acidi generationem facit, ſed etiam, quia à præterito æſtatis calore, & exercitio violento diſſipati ſpiritus ablatum fuit acidi modificativum, quapropter hoc magis prævaluit in ſaliva, & ſucco pancreatico, inducta in eis craſſitie, magis poſteà aucta in illa mucoſitate inteſtinali, quæ originem trahit à prædictis humoribus, augetur autem, dum ob moram, quam ducit in inteſtinis, acidum magis activum redditur, & conſequenter magis fixativum, & denſativum; obſervamus enim ſalivam in vaſe repoſitam incraſſari magis ſe ſola, ab acido interno, & occulto exaltato per inteſtinum motum particularum ſalivæ, vel à motu aeris, vel à calore ambientis, & hujus confirmationem habemus à vomitu craſſæ materiæ acidæ frequenter ſuperveniente.

Colorem flavum certum eſt à bile prodire, nec alium eſſe in corpore humorem aptum flavedine tingere, quàm bilem, & ad hoc ut tingat, debet eſſe multa, ſimul unita à cæteris diſgregata, vel ſaltem ſolùm conjuncta cum eis, quos inficere ſuo flavo colore poteſt, unde in tranſitu per partes eas flavedine coinquinat, relicta in eis ſui portione, ex quo certo colligimus ultrà obſtructionem in vaſe cholidoco impedientem curſum bilis ad inteſtina, eſſe bilem in venis diſgregatam à cæteris humoribus, & tamquam in ſuperficie illorum natantem cum ſero, vel parte aquoſiori, qua à bile in flavum tingitur, ſed non intenſum, dum diluitur, & ex dilutione fit color flavus remiſſus, ſicut ab aqueo, & parum ſpiritoſo pallidus, prout ſuperius innui.

Hanc bilis diſgregationem patitur, quia regurgitando à ducto cholidoco obſtructo in Hepar, venam cavam ingreſſa ſanguini de novo conjungitur, ſed non per unionem, & mixtionem, ſed ſolùm per confuſionem, & quia levior, quàm cæteri humores, juxtà Hippocratis ſententiam, iſtis ſupernatat tota, & unita, unde dicitur diſgregata; prohibetur etiam mixtio, à ſanguine mucilaginoſo, hujus enim naturæ corpora cum aliis mixtionem renuunt, cùm ob viſciditatem, & tenacitatem dividi non poſſint, ut corpuſcula alterius corporis ſuſcipiant, ſed confuſionem ſolùm ex motu admittant.

Sanguinis lentorem, & mucilaginoſum ſtatum deduco ab elevatione ſumma arteriæ à cibo, & à moderata, ſed præternaturali poſt cibum, pendente à rarefactione ſumma illius, unde neceſſe eſt concludere ſanguinem habere talem diſpoſitionem, per quam valeat ſuſtinere magnam rarefactionem frequentem, & diuturnam per decemocto menſes, ſola verò craſſa, & lenta videmus ſummè rarefieri, ut Mel, Lac, Therebentina, & ſimilia, quia ratione viſciditatis habent multum ſe dilatare, & ſolùm humidum craſſum eſt talis conditionis, ut à calore, vel ab effervescentia magnam accipiat rarefactionem, & diu hanc ſuſtinere valeat, unde ſanguine hanc patiente concludere fas eſt lentorem, & mucilaginem contraxiſſe, quæ ſe manifeſtat etiam in ſedimentis Urinarum copioſis, & craſſis, quorum materia cùm ſanguini eſſet mixta, ei non niſi lentorem, & craſſitiem contribuere poterat, prout oſtendunt etiam ſputa craſſa à materia in ſanguine latente prodeuntia; hoc lentore ſanguis reſpuit unionem cum bile perfectam, quæ licèt videatur facilis ratione viſcoſitatis idoneæ coniungere partes, non eſt tamen talis ratione ſuæ diviſionis in minima, ad quæ reduci Viſcoſitas difficultat, & ad mixtionem eſt ſummè neceſſaria dicta diviſio corporis miſcibilis ad minima: talis miſcella etiam impeditur, & ratione bilis, quæ juxtà doctrinam Le-Boe virtute ſui Salis, & Olei mixtionem recuſat cum aliis, & penetrationem, & mixtionis ſolùm rationem acquirit à ſpiritu volatili omnia pervadente, & penetrante, quem deficere in bile hujus Patientis credendum, ob morbi longitudinem, quæ ſicuti vires debilitavit, ita ſpiritum animalem peſſumdedit, à quo volatilitatem nanciſcitur.

A continua etiam effervescentia evolaſſe ſpiritum in bile credendum eſt, quo deſtituta, remanente ſolùm ejus ſale, & oleo, quibus penetrandi potentia pro mixtione deeſt, ſequitur etiam, quod ſi ſanguis non eſſet viſcidus, tamen ratione conditionis bilis non poſſet cum eo miſceri.

Sanguinis viſcoſitas, & lentor originem traxit à pituita inteſtinali à calore aeris, motu, & nimio potu aquæ fluxibili, & tenui reddita, ut facilè ingredi potuerit per vaſa lactea maſſam ſanguinis, in qua à frigore incipiente autumni condenſata, & etiam à latente aciditate coagulata viſciditatem, & lentorem toti maſſæ intulit, & quia ob reſolutos ſpiritus à febre ejus aciditas prævaluit, & eſt naturali intenſior, confuſa, cum ſale bilis, continuò effervescentia præternaturalis ab his excitatur, unde febris continua, & lenta, ob bilem inertem factam à ſua pinguedine, & à ſpirituum defectu, per quæ non eſt apta multùm effervescere, & ſine acceſſionibus, quia cauſa eſt in maſſa ſanguinea, & ſemper in actu febrilis effervescentiæ ob continuam applicationem acidi pituitæ, cum alkali lixivio bilis.

Poſt paſtum videtur accendi major, quia in illa lenta, ſed præternaturali effervescentia ſanguinis, dum ei miſcetur chylus partes hujus ſulphureæ, & in magna copia ſtatim accenduntur effervescentiam majorem excitando, vel ab eo bilis facta dilutior, eſt magis idonea ad effervescendum, & alkali volatile chyli cum acido pituitæ congrediendo effervescentiæ incrementa parant, à qua valida pulſatio arteriarum, & etiam diſgregatio multæ materiæ viſcidæ, & ſulphureæ, vitio continuæ effervescentiæ in copia aduſtæ, quæ ſimul cum ſero præcipitata, & in renibus à maſſa ſanguinis ſeparata, urinæ ſedimenta copioſa, & craſſa reddit, à quibus deciſæ partes aliquæ ſulphureæ ſubtiliores, & pingues, eò quia Urina in ſuis poris tantam iſtarum quantitatem continere non poteſt, hæ lateribus matulæ adhærent, & in ſuperficie natant in formam telæ aranearum, & quia portio materiæ tartareæ, ab acido, volatili in effervescentia ſanguinis facto, fixatur in arenulas, hæ pariter cum ſero præcipitatæ, arenoſum etiam reddunt ſedimentum.

Lienis obſtructio eſt producta à febre acuta præcedente, in cujus fermentatione partes excrementitiæ ſegregatæ, à natura ad univerſalem cloacam demittebantur, ſed ſuo fruſtrata fine in lienem decubuerunt, ibi fixatæ cum ejus tumore, à quo impeditus ſanguinis curſus per arteriam ſplenicam regurgitat, cum impetu in cæliacam verſus mucronatam cartilaginem extenſam, unde ejus pulſatio inordinata, & ſenſus viſibilis, & preceptibilis, in quam tractæ etiam temporales moleſtiam ſuo motu inferendo, ſpiritusque animales à quiete interrumpendo ſomno difficultatem inferunt.

Pro curatione inſiſtendum in deterſione mucoſæ ſubſtantiæ inteſtinalis. Secundò in ablatione obſtructionis ductus cholidoci. Tertiò in attenuatione ſanguinis, & Pituitæ, & in acidi iſtius mortificatione. Quartò lienis obſtructiones auferendæ, quæ omnia exequi poſſe ſpero, ſed cum temporis diuturnitate, præſtita rigoroſa obedientia imperatis, ſine qua medicamenta ſuum non conſequentur effectum, & facilè Patiens in Hydropem tranſire poteſt.

Et quia jam præceſſerunt multæ purgationes univerſales, his relictis pro prima intentione capiet aquam Tetutii ad ℔. v. vel vi. cum ſuo vehiculo per ſeptimanam;

& pro

& pro ſecunda utatur vino Marrubii deſcripto à Mathiolo in tract. de Marrubio cum ℈. i. ß. pul. Mileped. & ſal. tart. Chalyb. ℈. i. & hoc per xiv. dies, purgando omni tertio die cum ℈. ii. vel ʒ. i. pil. Agreg. cum ℈. i. Mercurii dulcis; Pro tertia utatur Pulv. cachetico Quercet. ad ʒ. i. addito Mercur. dulc. gr. iii. & Bezoart. min. gr. viii. & Salis tart. vol. ℈. ß. ſuperbibendo Decoct. rad. Chelidoniæ, Urticæ major. Gentianæ Marrubii, fol. Roſmarini, Salviæ, Chamedryos, & Anagallidis aquaticæ, purgando pariter omni tertio die cum Pil. de Ammoniaco Quercet. perſeverandum in hujuſmodi remedio per xxx. dies, quibus finitis, ſi remanſerit adhuc tumor lienis, auferendus cum Decoct. Ligni Saſſafras, Salſæ, rad. Caparorum, Gentianæ, Corticum tamariſci, & fol. Cytrach cum tinct. tart. Chalybis, & antim. an. ℈. ß. vel Pilul. Melangogis Lancelloti utatur modo in præcedenti Conſult. deſcripto. Exterius applicetur Emplaſtrum ex fol. Tabacci, & Cicutæ.

CONSULTATIO LXXXVIII.

De Hydrope Aſcite.

NObiliſſimus Eques, ætatis annorum quadraginta octo, temperamenti calidi, & humidi cum bile conjuncti, ut facilis in iram excandeſcentia oſtendit potui vini generoſi, & ſpiritus ejuſdem extremè deditus, facies ejus rubore intenſo, & continuo ſuffuſa paulatim apparuit, cum puſtulis rubris, quibus ſucceſſit deſtillatio humoris aquei ad fauces, appetitus dejectio, cum languore univerſali pedes, & crura intumeſcere cœperunt, & poſt aliquos menſes etiam venter, qui percuſſus aquæ incluſæ exundationes exhibet, rubor in facie eſt diminutus, & cum pallore mixtus, puſtulæ tamen adhuc ſunt multæ, & rubræ, in ventre tenſio obſervatur, non durities, nec tumor partium.

Errores commiſſi in potu Vini generoſi, & ejuſdem ſpiritus, Hydropi, qua affligitur hic Patiens, ut colligitur ex tumore pedum, & ventris, & exundationis ſenſu occaſionem dederunt, & à cauſa calida hunc morbum quandoque provenire notum fuit etiam Antiquioribus in Medicina peritiſſimis; prætermiſſis verò hic traditis ab eis circa modum generationis; ex noſtris principiis credendum eſt à Vino, & ſpiritu ejus volatilizatam fuiſſe bilem, ejuſque ſulphur, à ſulphure vini accenſibili auctum, quod augmentum facilè fuit, cùm bilis naturaliter in hoc Patiente ſit inflammabilis, & accenſibilis, ideòque ſulphure abundans, & quamvis ſpiritus vini ſalis lixivii billoſi acredinem temperare valeat, ejus verò inflammabilitatem augere ſemper potens eſt, & ab hoc ſulphure bilis aucto ſuccedit, quod in cordis ventriculis ſummè accendatur, ut ſanguinem ſummè etiam inflammet, & rarefactione ſumma attenuet, calorem vividiorem ei contribuendo, prout patet in ſanguine arterioſo, qui volatilior, & magis accenſus venoſo, majorem etiam habet iſto fluiditatem, & colorem vivaciorem; hinc eſt, quod primo rubor faciei naturaliter floridus, & moderatus pulchritudinem concilians, moderatamque in bile naturali ſulphuris copiam arguens apparuit major deformitati conducens, quia major ſanguinis copia per arterias ad partes faciei decurrebat ratione tenuitatis, & fluxibilitatis ſanguinis à ſumma accenſione, & rarefactione acquiſitæ, & dictæ partes faciei laxæ eam recipiebant, ideò per cutem ſanguinis color ruber immoderatus tranſpirabat, ubi moderata illius copia colorem moderatum naturaliter efficiebat, & quia in aliquibus partibus faciei concreſcebant portiones ſanguinis, hæ congeſtæ puſtulas efficiebant rubri coloris, retinentes colorem ſuæ materiæ, vel quia à ſanguine penetrante ipſam ſubſtantiam coagulatam, vel cutim tumorem occultantem, ſangnineo rubore, prout aliæ partes faciei perfundebantur. Attenuata inde magis ſanguinea maſſa ſuæ compaginis ſolutionem ſenſit ſeroſitatem, quæ mixtione cum aliis particulis uniebatur libertati reſtituendo, utpotè ſua tenuitate ſeparationi magis aptam, unde ſeparatio iſtius à tota maſſa, quæ collecta in capite deſtillationi materia fuit, & ab arteriis in cavitatem ventris eructata Hydropem fecit.

Cur verò in has partes, & non in alias, utpotè renes expurgationi ſeroſitatis deſtinatos tranſmiſſa fuerit ſeroſitas, non ab alio poteſt dependere, quàm, vel à renum diſpoſitione tantam copiam ſeri non permittente in eorum ſubſtantia recipi, vel ab ejuſdem ſeri ſubſtantia non apta per poros renum tranſcolare, vel à diſpoſitione arteriarum capitis, & ventris, qua major copia ſeri his partibus impartitur, quàm aliis, ut venæ totam abſorbere non poſſint pro motu circulari, quæ diſpoſitio conſiſtet in majori orificiorum dilatatione, vel à vitio exiſtente in illis partium canaliculis, mediantibus inter arterias, & venas, quorum beneficio inter dictas partes communicatio conſervatur pro ſanguinis circulatione, ut excogitavit Le-Boe in tractatu de Hydrope, quod vitium non eſt niſi laxitas, vel ſoluta unitas illorum canaliculorum, quibus mediantibus ſeroſitas profunditur in viciniores partes, & per has dilatatur.

Sanguis, cum ſua compage ſoluta exitum ſpiritibus liberaliorem permittit, unde languor totius, & deſtillatio à capite defluens ventriculum ingreſſa fermentum ejus enervando appetitum proſternit, quamvis hoc etiam provenire poſſit ab eo, quod ſolvens ſanguinem, acidum illius compagem conſervans deſtruxit, ut non poſſit communicari ventriculo in ea portione, quæ ſufficiat pro elaboratione fermenti neceſſarii ad excitandam famem.

Solutionem compaginis ſanguinis fuiſſe hujus Hydropis cauſam, non depravatas concoctiones ex hoc colligo, quòd color optimus cutis hucuſque in hoc Patiente conſervatus fuit, quod certè non contigiſſet, ſi à cachochimia ſeroſa vitio partium concoquentium cumulata ortum traxiſſet, ideòque cenſendum eſt etiam ſpirituum vini non mortificatione ſalis lixivii bilioſi hunc morbum induxiſſe, quod utique poteſt contingere, ſed tunc primò incipit cachochimia, & malus color corporis, quod cùm non evenerit in hoc Patiente, excludenda etiam eſt prædicta cauſa, & magis confirmatur propoſita à ſulphure bilis in venis exiſtentis aucto, ſanguinis diſſolutionem modo explicato operante, cum colore intenſo rubro totius faciei; credendum tamen eſt nunc cachochimiam inſurgere, & vitiatas prodire concoctiones, quæ morbo augmentum ferent, cum à ſanguine diſſoluto, & in ſua compage læſo chylus non poſſit rectè præparari, nec fermenta partium conſervari, prout eſt verum officium ſanguinis

Pro evitando hoc morbo difficili, ne dicam deſperato, juxta enodationem cauſarum; primò evacuanda ſeroſitas in cavitate ventris contenta; ſecundò compages ſanguini reſtituenda, volatilitate principiorum dempta fixantibus, & ſulphure bilis moderato, Ventriculus corroborandus, & caput.

Pro prima intentione, ſeu indicatione purgantibus utendum, inter quæ efficaciora cenſentur, vel Hercucules Bovii à Vvilliſio deſcriptus in Tract. de Vomitoriis, vel ſolutio Gummi guttæ in tinct. ſalis tartari, prout conſulit Vvillius in tract. de Aſcite, vel Magiſterium ejuſdem deſcriptum à Mynſichit in ſect. i. fol. 36. Sambuci, & Ebuli ſemina, ſive grana ſiccata in pulverem redacta, & ad ʒ. i. exhibita, Jalappa, & ejus Magiſterium, horum uſus in hoc morbo ſolùm poteſt concedi pro purgatione ſeroſitatis, cum violentiam non inferant, quam ſanguis ad diſſolutionem tendens ſuſtinere non poteſt; Diaphoretica etiam, & Diuretica omninò ſunt prohibenda, cùm ſanguinem nimis fermentent, & volatilizent, quod omninò incongruum eſt ad hujus Patientis indiſpoſitionem tollendam, diuretica verò temperata in uſum revocari poſſunt; ſanguinis miſſionem nunc non laudo, cùm vires ſint debiles, in principio verò locum ei dediſſem. Pro ſervanda intentione paretur Decoctum ex rad. Torment. Biſtortæ, Serpentariæ, Plantag. folior. Poligoni, Burſæ, Paſtoris, Myrti, Antoræ Roſarum, & ad ℥. viii. propinetur, præmittendo bolum ex Diaſcord. ʒ. i. cum Croci Martis adſtring. ℈. ß. poſt octo dies purgetur uno ex dictis purgantibus levioribus, his ſuccedat Decoctum Santal. omnium, & Cornu Cervi uſti, in quo ebul. ligat. in petia lapis ſpongiæ, & Antim. crudum ad ℥. viii. addita aqua Pænotti ex Vitr. Martis, hujus enim acido puto poſſe coagulationem ſanguinis conciliari cum Syrupo ex Maſtice Quercetani per triginta dies, & omni die ante prandium per horam

utatur ſequenti Pulvere. ℞. Coral. præp. ℈. I. Boli armenæ, terræ ſigil. an. ℈. ß. Sangu. Draconis, Acaciæ, Cap. mort. Vitriol. rubif. & dulcif. an. ℈. ß. m. & exhibeatur cum Syrup. coral. ʒ. ß. his finitis per quindecim dies ſint in uſu Species Diamartis, vel Diaplantaginis Mynſichit, cum ʒ. iii. ſucci Plantaginis, Portulacæ, & Burſæ Paſtoris, quibus repleatur Olla, & optima clauſa ponatur in furno poſt extractionem panis calido, & facto igne ad latera ollæ bulliant ſucci ad conſumpt. tertiæ partis, inter hæc medicamenta interponatur aliqua ex dictis purgantibus, & his peractis ſæpè, & omni die ad aliquod tempus utatur Aqua Sempervivi cum Tinctura coral. & Spirit. Maſticis. Victus ratio his correſpondeat.

CONSULTATIO LXXXIX.

De Hydroge Aſcite cum tumore Lienis.

Religioſus temperamenti melancholici, ætatis annorum quinquaginta Autumno præterito iter longum ſuſcepit, in quo aquæ multum ebibit, & tempore religioſi adventus cibis quadrageſimalibus nutritus, lien ei paulatim intumuit, neglecta hujuſmodi diſpoſitione, in vere factus eſt tumor in dicto membro magnus, & durus; febris ei ſucceſſit, à qua liberatus venter cœpit intumeſcere, & poſt menſem in magnam crevit molem, cum totius corporis emaciatione, exundationes in ventre percuſſo, vel ex uno in aliud latus ſe volvente perſentiuntur.

Errata in victus ratione lienis tumori cauſam dederunt, potus aquæ fluidam reddendo ſua copia pituitam inteſtinalem, hanc per venas lacteas in ſanguinem introduxit, quæ vel à frigore autumni condenſata, craſſitieique priſtinæ donata, vel ab acido naturali, quo abundant melancholici coagulata, & aliis humoribus craſſis, quibus abundat temperamentum ſupraſcriptum, & genitis à cibis quadrageſimalibus unita, ad tranſeundum per anguſtias capillarium vaſorum lienis impotens reddita fuit, ſed in iſtis retenta, & coacervata obſtructiones peperit, quæ ſtagnationi ſanguini concurrendo tumorem effecerunt. Hinc major proventum craſſorum humorum, impedita ab hoc tumore, & obſtructione actione fermenti lienaris, quo partes craſſæ ſanguinis volatilizantur, dum enim pori ſubſtantiæ lienis, & ejus vacuitates implentur, materiæ pro fermento præparando aditus impeditur, ex quo hoc deficit, & ſi generatur impedito ſanguinis curſu, ad lienem illius communicatione defraudatur, & eò magis hæc ſuccedunt ſtante inertia naturali prædicti fermenti, in melancholicis ab acido ſuperabundante, & fixante habita; fermentum enim lienis eſt acido-ſalſum, & volatile, & acido fixo ſuperabundante ſalſum minuitur, & volatile fixatur, ideò hujuſmodi conditionibus fermentum lienis iners redditur; hinc colligitur ratio, cur melancholici ſemper craſſis ſcateant humoribus. Sanguis prædictis humoribus inquinatus, horum portionem lymphæ ſubminiſtrat, à qua obſtructiones in vaſis lymphaticis per abdominis cavitatem ſerpentibus, à concurſu ad partem obſtructam novi humoris, dilatatio vaſorum, à dilatatione diſruptio tranſfuſa lympha in cavitatem abdominis, vel à tumore lienis compreſſa vaſa lymphatica ei circumſtantia, impedito à compreſſione curſu humoris, & novo advenienie diſtenduntur, & diſrumpuntur modo jam dicto, cum effuſione ſeroſi humoris, vel ab humore tumorem facientе obſtructæ etiam venæ aliquæ circa ſuperficiem lienis repentes profuſioni ſeri in cavitatem ventris occaſionem præbent, eo modo, quo Vuilliſius in tract. de Aſcite notat, venis jugularibus exceptis, & filo ligatis inhibita ſanguinis reductione, totam capiat regionem aqua inter cute, & plane Hydropicam brevi intumeſcere, quocumque modo fiat ex dictis iſta profuſio ſeri, eſt cauſa emaciationis, & præcipuè in ea ſententia cenſente omnes partes ſero nutriri, concurrente etiam inquinamento ſanguinis à craſſis humoribus, quo impurus redditus, nutritionis opus perficere non valet.

Agendum ergo, ut tumor lienis auferatur, humores craſſi in ſanguine attenuentur, ſerum in cavitate ventris purgetur, & vaſa lacerata conſolidentur, vel nimis aperta conſtringantur, quod difficultatem maximam habebit, itaut parum ſperandum ſit de ſalute, ſine remediis tamen non eſt derelinquendus Æger.

Ideò cum peractæ fuerint Purgationes univerſales conſulo, ut utatur primo loco Decocto ſplenis Bovis Quercetani addita rad. Malvæ, Borag. Liquiritiæ, fol. Bugloſæ, Parietariæ ad emolliendum ad ʒ. vi. cum ℈. I. tincturæ Chalybis, Mynſichit, & tinct. Antim. tartariſatæ ℈. I. purgando omni quinto die cum Pilul. de Ammoniaco Quercet. additis granis nonnullis Magiſterii Jalappæ, & hoc remedio utatur per viginti dies, poſteà accipiat Decoctum per menſem ad ʒ. viii. manè, & ſerò ex Salſa, China, Tamariſco, & Fraxini cort. cum foliis Citrach, Camedryos, Camepithios, & flor. Geniſtæ præmittendo Bolum ex Ammon. diſſol. cum Vino malvatico, extract. rad. Filicis an. ʒ. ß. Salis roſmarini ℈. ß. ſpirit. Fulig. gutt. iv. m. & purgando modo ſuperiùs dicto. Emplaſtrum apponatur lieni ex Tabacci foliis deſcriptum ab Hoffmano in Clavi Sckroderiana, additis foliis Cicutæ; Si tumor minuatur lienis, decoctum paretur ſudorificum, ſudorem promovendo, vel cum pane recenter à furno tracto, vel lateribus excalefactis appoſitis, & pedibus, & lateribus ægrotantis, vel cum ſuffomigio ſpiritus vini in dolio pro ebullitione uvarum parato; & quamvis hæc medicamenta ſecundæ ſatisfaciant indicationi, his tamen peractis, quia exiſtimo, nec tumorem ex toto evanuiſſe, nec ſanguinem ſuæ temperiei reſtitutum eſſe, opportunum erit, vel pulverem cachecticum Quercetani adhibere, vel ſequentem. ℞. Antimon. diaph. gr. xvi. Croci Martis ℈. ß. Salis tart. volat. gr. x. vel fixi ℈. I. quam accipiat cum Syrup. de Cinam. Quercet. ʒ. ß. cui inſtilletur Elix. vitæ, vel prop. gutt. viii. pro ultima indicatione exequenda accipiat Balſami ſulphuris thereb. gutt. vi. Balſami orient. gutt. ii. in Decoct. florum Hyperici, & rad. Conſolidæ major. & Biſtortæ, ſervata ſemper debita Victus ratione.

CONSULTATIO XC.

De tumore Lienis, febre continua lenta, & ſudore nocturno copioſo.

Monialis temperamenti calidi, & humidi, ætatis annorum vigintiſeptem ex timore, & animi paſſione triſti contingente tempore menſtrualis purgationis, hæc ſuppreſſa fuit omninò, & per duos menſes hujuſmodi ſuppreſſionis, paſſa ſemper fuit dolorem ventriculi, & capitis, cum difficultate reſpirandi in aſcenſione ſcalarum, & motu concitato, tumor in liene apparuit, poſt hæc incidit in febrem ſub typo duplicis tertianæ, & vehementis, quæ remiſit poſt decimamquartam, cum majori tumore lienis, & per duos menſes à prima febre hæc durant, cum ſudore noctis tempore copioſo, & ſine ullo levamine.

Conſuetæ purgationes, ſicuti ſuo fluxu corpus in ſanitate, ut plurimùm conſervant, ita ſuppreſſæ innumeras ægritudines excitant, ut contingit huic Moniali, cui ex improviſo timore concentratis ſpiritibus ſanguini fluiditatem, & cordi motum conciliantibus illum velut coagulatio apprehendit, à qua ſuppreſſi fuerunt menſes fluentes, condenſato, & in ſuo motu debilitato ſanguine, non ſolùm ratione dictæ coagulationis à ſuppreſſione ſpirituum pendentis, ſed etiam ab acido ob ſuppreſſos ſpiritus prævalente, & ex illius cendenſatione occluſis vaſorum extremitatibus obſtructio inducta fuit, qua impoſterum prohibiti ſunt menſes antea optimè fluentes, & cum eis excrementorum è corpore ejectio, quorum retentio ſanguinis craſim perturbavit, novique generationem perfectam impedivit, ſed juvit ad craſſos, & excrementitios humores cumulandos, à quibus depravata fuerunt fermenta ventriculi, inteſtinorum, & Meſenterii, quæ concoctionibus ſemper magis imperfectis contulerunt, cum majori ſemper excrementorum proventu, & his in circulatione relictis in ventriculi ſubſtantia, & cerebri, dolorem in iſtis excitarunt. Sanguis ob craſſitiem tardè nimis circulando per pulmonum ſubſtantiam ibi in copia congeritur, unde ſpirandi quædam difficultas, quæ in aſcenſione ſcalarum augetur, quia à motu plus ſanguinis cum impetu in pulmones impellitur, quàm poſſit expelli, unde coactus

ibi

ibi ſtagnare, pulmones opprimuntur, reſpiratioque magis impeditur, & eadem cauſa ſtagnans in liene tumorem effecit, & obſtructis aliquibus vaſis Hypocondriorum excitata fuit febris, modo dicto in ſuperioribus Conſult. cujus remiſſio poſt decimam quartam contigit ſegregata materia efferveſcentiæ majori, vel depravationi idonea, ſed in liene retenta vitio obſtructionis, tumor augmentum ſuſcepit.

Sequitur febris, quia vaſorum obſtructio, & depravatio ſanguinis, vel alterius humoris fermentativi commixtio cum ſanguine perdurat, à vehementia receſſit, quia ſanguinis maſſa ſpiritu depauperata à præcedenti efferveſcentia immoderata, ſulphureiſque particulis humoribus craſſis ſtrictè conglutinatis non eſt apta hanc ampliùs pati.

Huic ſanguinis, & fermentorum imperfectioni ſupradictæ debetur ſudoris nocturni eruptio, quia alimenta in primis concoctionibus in aqueam maſſam degenerant, quæ à ſanguine depauperato ſpiritu, non perficitur, nec ei aſſimilatur, id circò ab eo reicitur, & per ſudorem expellitur unà cum ſero per febrilem efferveſcentiam ſegregato.

Pro curatione horum affectuum ſcopus erit obſtructionem in liene, Utero, Hypocondriis tollere, quo tumor lienis, menſium ſuppreſſio, & febris curabitur; ſecundò ſanguinem corrigere à pravis humoribus purgando, & acidum prævalens mortificando, ſopitoſque ſpiritus excitando, & ultimò fermenta partium ſunt corroboranda, & remittenda, quibus indicationibus ſatisfacient omnia ſalia volatilia; vel ex eis conſtantia.

Quibus ſtatim utendum cùm præceſſerint Purgationes univerſales cum miſſione ſanguinis à pede, ut ℞. Extract. rad. Zedoariæ, Gentianæ, Torment. Tamariſci, fol. Sabinæ an. ℥. I. Croci ʒ. ß. Salis Charab. ℈. I. ß. Roſmarini, Sabinæ, Tamariſci, Salviæ an. ℈. I. ß. Caſtorei, Tripheræ magnæ an. ʒ. ß. Trhocis de mirrha, Rhaun. an. ℈. ii. ſ. p., & cum Syrupo de Cinam. q. ſ. f. b. de quibus capiat ʒ. I. addendo ſpirit. fuliginis gutt. iv. m. ſuperbibat ℥. iv. Aquæ deſcriptæ à Riverio in Tract. de Menſium ſuppreſſione factæ ex pane, addendo totidem ℥. Decoct. rad. Capparorum, Tamariſci, rad. Hirundinariæ, Cariophil. flor. Geniſtæ, & fol. Roſmar. Anagal. Camedryos, & Salviæ, perſiſtat in hoc medicamento per viginti dies purgando omni ſexto die cum Pilul. Agreg. & de tribus cum Rhaub. an. ʒ. ß. vel cum Decoctione Epithimi Meſue, vel Extracto ſennæ, & Rhaubarbari, poſt quod tempus ad alia transeundum, quæ erunt ex Chalybe, Tartaro, & Antimonio parata, ut ℞. Croci Mart. aper. gr. xvi. Salis tart. vol. gr. vi. Charab. gr. viii. Antim. diaph. gr. xv. Bezoart. mineral. gr. v. arcani duplicati ℈. ß. Mercurii dulc. gr. vi. m. f. b. ſumendus cum ℥. ß. Syrup. de Cinam. ſuperbibendo Decoct. ligni Saſſafras, Rad. Zedoariæ, Caparor. Centauriæ, vel cum ſimplicibus aliis reſpicientibus obſtructiones Uteri, lienis, & aliorum vaſorum addita tinctura Antimonii tartariſata ad ℈. I. continuet per menſem hoc remedium purgando omni tertio, vel quarto die cum Pil. Tartar. vel de Ammoniaco Quercetani, nec timendus uſus horum remediorum ratione febris, quia hæc cauſam febrilem auferendo illi conferunt, ſi verò febris augeretur refrigerantia erunt miſcenda, quæ adhibenda etiam ſunt in augmento febris, calidis in ſola declinatione uſurpatis. Ultimo loco proderit Pulvis Viperinus ad ℈. I. cum Conſerva Abſynthii ſuperbibendo Aquam fœniculi cum ℈. I. Tinct. Antimonii. Victus ratio ſit adæquata neceſſitati.

CONSULTATIO XCI.

De Inflammatione Lienis.

Excelentiſſimus ætatis annorum ſexaginta trium, temperamenti calidi, & humidi, cum bilis abundantia, in itinere decem dierum omni ſollicitudine peracto, multùm incaluit, & aliqua errata in cibo, & potu commiſſit, reſtitutus loco, à quo diſceſſerat, correptus fuit rigore per totum corpus, cum horrore, & tremore per duas horas, quibus ſucceſſit calor magnus, quo declinante ſudor in copia apparuit, ſecundo die, cum eodem frigore, ſed ſine horrore reverſa eſt febris; in tertia invaſit cum parvo frigore, ſed cum magno ventriculi dolore, cum difficultate reſpirandi, & cordis palpitatione, quæ calore adveniente ceſſerunt, altero die cum febre ſine frigore, & horrore invadente, ſed ſolùm cum pauca pulſus contractione, & inæqualitate, omnia prædicta ſymptomata redierunt, adjuncto dolore ſiniſtri Hypocondrii cum tumore, aliqua pulſatione à Patiente ſenſibili, & difficultate ſupra latus illud decumbendi, itaut ſupra illud quieſcere datum non eſſet, ſitis magna, & inquietudo, & delirium hæc omnia concomitabantur, & inpoſterum febris ad continentium regulam, cum magno calore viguit evaneſcente dolore ventriculi reſpirandi difficultate, & palpitatione cordis.

Inflammationem lienis hunc Excellentiſſimum Patientem affligere facilè eſt arguere à dolore, tumore, & pulſatione ſiniſtri Hypocondrii, & difficili decubitu ſupra latus dictum, & febre, quæ coniuncta cum dolore ventriculi, cordis palpitatione, & delirio, de dicta inflammatione magis nos certos reddunt, per nervos enim lienis proprios, omnes dictæ partes in conſenſum trahuntur ex communicatione prædictorum nervorum, cum nervis iſtarum partium, quod quomodo contingat, mox apparebit, inflammationis cauſa dilucidata, quàm meo judicio exiſtimo fuiſſe febrem, quæ cum typo duplicis tertianæ invaſit, à qua ſanguis multùm, & inordinatè efferveſcens, magnaque copia per frequentes arteriæ pulſationes in lienem eructatus, eadem quantitate à venis abſorberi non potuit ob aliquam præcedentem diſpoſitionem ejus in obſtructione fundatam, unde coactus ſtagnare fermentatione ad putredinem vergente concepta, inflammationem peperit; ad hoc judicium me impellunt dolor, tumor, pulſatio ſiniſtri lateris, & difficilis in illud decubitus, tertia die à febris adventu, quod ſi inflammatio adfuiſſet, prima die certè apparuiſſet; hinc eſt, quod in tertia rigor, horror, & tremor non apparuerunt, eò quia à calore, ab inflammatione in totum diperſo vaporoſa illa materia à foco primæ febris elevata, & membranas afficiens cum dictis accidentibus diſſoluta illi afficiendi modum conſuetum abſtulit; hac de cauſa febris, acceſſiones ampliùs non ſervavit, ſed continua, & æqualis humorum in liene efferveſcentia continuam, & æqualem reddidit febrem more continentium, cum ablatione doloris ventriculi, difficultatis reſpirandi, & palpitationis, dum hæc ſymptomata inducta fuerunt in principio inflammationis à materia acida, & ſalſa volatili expirante ab inflammationis foco in liene, & laceſſente nervoſas ventriculi partes, cor, & pulmones, accenſa verò, & in flammam erumpente inflammationis materia, abſumpta fuit cum accidentibus materia acido ſalſa volatilis, utpotè prima, quæ in combuſtione exhalat, & hoc videtur confirmari ab eiſdem ſymptomatibus in principio febris apparentibus, & calore adveniente evaneſcentibus, dum etiam in initiis acceſſionum materiæ illæ irritativæ primò exhalabant, & magno febrili incendio apparente expirabant, vel ab hoc diſſolvuntur, & diſſipantur. A calore intenſo ſanguini, ſpiritus animales perturbati, & fibræ cerebri, in quibus impreſſiones objectorum externorum conſervantur inordinatæ agitatæ, & motæ delirium excitarunt, & conſervant, dum à dicto motu confuſo fibrarum objecta diſparata imaginationi offeruntur, & ſpiritus perturbatus modò hanc, modò illam, & unitim etiam plures movet fibras, cum diſcurſus confuſione, diminuto calore, & ſedato motu ſpirituum, delirium etiam ſedatur.

Pro curatione, reiteranda ſanguinis miſſio ab eodem latere affecto, præmiſſo clyſtere. Alterantibus præſcriptis, & refrigerantibus addatur Lingua cervina, quæ lienis tonum conſervare valet, & cum ex magna febri poſſimus judicare hunc labefactari, & ſanguineam maſſam etiam ad diſſolutionem tendere, idcircò his providendum eſt cum medicamentis adſtrictoria aliqua facultate pollentibus, ut ſunt Margaritæ, Coralla, Spodium, & ſimilia, ex quibus confecti Pulveres exhibeantur pluries in diem. Extrinſecus fervor lienis corrigendus cum emplaſtro facto ex Farina hordei, pulvere Roſarum rub. Abſynthii, & ſucco Portulacæ, & ſi fervor remiſerit, reſolventia, ut Camomilum, Melilotum, & Farina ſeminum lini addenda. Victus ratio ſit tenuis, & ad frigidum vergens.

CONSULTATIO XCII.

De Ictero.

MErcator temperamenti calidi, & humidi, ætatis annorum ſexaginta, vitam ab omni errore alienam degens, hac æſtate ſolùm frequenti equitatione uſus eſt, neceſſitate coactus. In principio Autumni nauſea correptus fuit, ut omnia alimentorum genera faſtidiret, cum ventriculi dolore ferè continuo. Urinæ croceum colorem repreſentabant, & paucis interpoſitis diebus tota cutis flavo colore tincta apparuit, cum duritie in regione hepatis, alvi excrementa ſunt alba, & amaritiem continuam in ore perſentit, ut omnia alimenta ei videantur amara.

Ictero ægrotare præfatum Patientem, ex allatis ſignis manifeſtè colligitur, ſicuti cauſa iſtius apparet in duritie Hepatis, ab humorum colluvie in eo ſtagnante orta, & obſtruente, vel acinos illius, in quibus ſegregatur bilis, vel radices porri biliarii, vel ductus cyſtis, itaut bilis non poſſit progredi ad ſuam ſedem, ſed retrocedere cogatur cùm alio ſanguine per venam cavam, in quo ad ſummam quantitatem collecta, à natura excreta fuit ad partes exteriores, quod facile fuit cùm confuſa, non mixta eſſet aliis partibus ſanguinem conſtituentibus, ob continuam diſpoſitionem à liene acceptam pro ſegregatione, ideò febrem non facit, quia non remanet in ſanguine, ſed continuò ab eo ſeparatur, & ab hac flavo colore tinguntur partes, aliæ etiam particulæ tunicis ventriculi adhærentes ſale lixivioſo eas vellicando dolorem excitant, & eodem ſale acido ventriculi ſuppreſſo appetitus extinguitur, & in renibus in copia cum ſero ſeparatæ urinam croceo colore tingunt, ſicuti fœces albæ remanent, quia ad inteſtina non depluit bilis; obſtructionis cauſa; ſicuti non poteſt eſſe, niſi humor craſſus, ita cenſendum eſt, licèt optima victus ratione utatur, ratione ætatis declinantis facultatum languori expoſitæ, chylum ſemper cum aliqua ejus portione craſſa ad ſanguinem per lacteas delatum fuiſſe, quæ coagulata magis ab acido interno ſanguinis, vel paulatim in quantitate cumulata obſtructioni occaſionem præbuerit; vel judicandum pituitam inteſtinam nimis incraſſatam, vel ab acido interno, & occulto ſalivæ, à qua proficiſcitur, vel ab acido pancreatici ſucci aucto, & illi mixto adhærendo parieti inteſtini, cui adaptatur orificium ductus Cholidoci in eo obſtructionem induxiſſe, quæ cùm in hoc Patiente ſit evidens ob excrementorum albedinem, tollit, quod poſſimus exiſtimare à volatilitate bilis Icterum produci, prout cenſet Sylvius Le-Boe, hæc enim ſententia locum habere ſolùm poteſt meo judicio, ubi cum Ictero excrementa tincta apparent, cùm bilis volatilitas non impediat iſtius in hepate ſegregationem, & in cyſti fellis depoſitionem, ex quo ad inteſtina deſcendere debet, quotieſcumque verò non tinguntur fœces inditium eſt ab obſtructione pendere.

Quarè in hoc caſu obſtructioni primò, & principaliter incumbendum, humorem craſſum attenuando, & evacuando, bilem ſegregatam, & in venis permanentem evacuando, & ſanguini ſuam craſim reſtituendo, coloremque cutis delendo, quæ optimè obtineri poterunt à medicamentis, dummodò rectè ſe agat circa ordinata.

Facta purgatione univerſali, mundanda inteſtina à pituita nimia ea obliniente aqua Tetutii per quatuor dies ad ℔. 5. vel 6. cum ſolito vehiculo adminiſtrata; huic ſuccedat ſequens Decoctum. ℞. Rad. Chelidoniæ, Marrubii, Rubiæ tinct. Gentianæ, fol. Abſynthii, hujus ℞. ℥. viii. Syrup. de Cicorea cum Rhaub. ℥. i. ß. addendo Sal. tart. fixi ℈. i. & Abſynthii ℈. i. ß. per octo dies hoc remedio obſtructionibus minoratis, medicamento purgante, bilem, & pituitam reſpiciente purgandum corpus, in quem finem faciet infuſio Rhaub. Agar. ad ʒ. i. ß. cujuslibet in aqua Endiviæ acida facta cum Cremore tart. vel ſpirit. Vitriol. addendo Syrup. roſ. ſol. & Mel. roſ. ſol. an. ℥. ii. ß. cum aquæ Cinam. ʒ. i. vel cum Pil. de Agarico, & tribus cum Rhaub. an. ℈. ii. Mercurii dulcif. gr. xviii. huic ſuccedat medicamentum cum Chalybe, & validioribus deobſtruentibus, ut ℞. Croci Mart. aper. gr. xvi. Antim. diaph. gr. xviii. Salis tart. fixi ℈. ß. Salis viper. gr. viii. Bezoart. min. gr. vi. m. ſuperbibendo Vinum deſcriptum à Mathiolo in deſcriptione Marrubii, & omni tertio die purgetur cum pilul. Agreg. ʒ. i. Mercurii dulcif. ℈. ß. m. per viginti dies inſiſtendum in hoc remedio, à quo ſi morbus non ſolvatur pro unico remedio conſulerem Pulv. Milleped. præp. ʒ. i. Croci gr. viii. Sal. tart volat. gr. v. m. cum aqua lumbricorum, Chelidoniæ an. ℥. ii. ante cœnam per horam ſumat pulv. Cornu. Cervi phil. præp. & raſuræ Eboris an. ℈. i. & Charab. ſ. p. ℈. ß. m. cum Aquæ theriacalis ℥. i. purgationem omni ſeptimo die reiterando cum extract. Rhaub. ʒ. i. Sennæ ℈. i. quo Maſſa ſanguinis à copia bilis mundabitur, & per quindecim dies utatur hoc remediorum genere, quo ſi utilitatem non percipiet, utatur ſequenti ℞. Stercoris anſeris verno tempore collecti, & in ſole exſiccati, Pulli gallinacei eodem modo præparati an. ʒ. i. Salis Abſynthii ℈. ii. Urinæ volat. ℈. ß. Pulv. Cinam. ℈. i. Sacchari ʒ. i. dividatur in quatuor partes æquales, & ſummo mane de illis unam ſumat Æger per octo dies, ſumat pariter gutt. xii. Balſami ſalis in ℥. iii. aquæ Agrimoniæ, & Cinam. ℥. ß. ad reſtituendam ſanguini ſuam craſim, conjungendo his omnibus optimam victus rationem.

CONSULTATIO XCIII.

De Ictero nigro.

SAcerdos temperamenti melancholici, ætatis annorum triginta ſex, febre duplici tertiana afflictus, cum tenſione in utroque Hypocondrio, tranſacta ſeptima Urinæ ad nigrum tendentes apparuerunt, cum excrementis alvi albis, & poſt duos dies tota cutis flavo colore ad nigrum accedente tincta fuit, cum perſeverantia tenſionum, & obſtructionum in utroque Hypocondrio, & febris remiſſione, Patiens multos commiſit errores in eſu ciborum craſſorum, & præcipuè carnis porcinæ.

Color cutis flavus ad nigrum vergens unicuique perſuadere valet indiſpoſitionem hujus Patientis eſſe Icterum nigrum, cujus cauſam communem cenſeo cum illa icteri flavi, nempè impeditam bilis ſegregationem in locis propriis, & convenientibus, per obſtructionem in illis factam à craſſo humore, proprio temperamenti melancholici, & à cibis craſſis, difficiliſque concoctionis congeſto, unde bilis retrocedere cogitur per vaſa; ſed differt in hoc à flavo, quòd in ictero nigro bilis continuò in ſanguineam maſſam regurgitans conjungitur ſero, in quo fœces ſanguinis nigræ in corpore melancholico abundantes, & præ lienis obſtructione majori exceſſu coadunatæ, & ab ejus fermenti actione pro volatilizatione ſuſpenſæ, diſſolutæ fuerunt, à quibus ſerum colorem flavo nigrum acquirit, & eodem cutim tingit, dum circulando ei adhæret, niſi magis arrideret exemplo aquæ, in qua diſſolutum fuerit vitriolum, & alterius, in qua decocta fuerit Galla, quæ ſimul mixtæ ex claris nigræ evadunt, hujuſmodi ſymptoma dilucidare, ſtatuendo ex alkali bilis retento in ſanguine, & ab acido melancholiæ ad vitrioli naturam tendente, & ſuperabundante, ſimul mixtis humorem flavo nigrum emergere, unde rectè ſtatutum fuit ab Antiquis icterum nigrum à melancholico humore fieri, quamvis modum generationis pro intellectus capacitate non explicaverint.

Hujus veritatem poſſumus accipere à fœcibus colore viridi tinctis, non alia cauſa, niſi quia bilis alkalica, & ſuccus pancreaticus acidus, & ipſa melancholia, ſecundùm partem ſui craſſiorem fœcibus miſcentur, & ab eis hujuſmodi colorem ſuſcipiunt; Et hoc magis probabile fit à febre præcedente, in qua ob efferveſcentiam ſanguinis immoderatam ſeparatæ fuerunt portiones craſſæ, & acidæ ſanguinis, quibus melancholicus Patiens ſcatebat.

Huic febri, obſtructiones in Hypocondriis cauſam dederunt, depravando humorem per eas ſtagnantem, qui ſuperato impedimento ſuis qualitatibus fermentativis, in depravatione ſui, contractis, ſanguinem dum illi

de novo miſcetur circulando inordinatæ fermentationi condemnat.

Per Icterum remiſſa fuit febris, quia cum bile ad cutim pulſa fuit illa portio excrementi, quæ erat maximè diſpoſita ad contrahendam fermentativam depravationem in loco obſtructo, unde non concurrente ad hunc humore in tanta copia, dum ejus portio expulſa fuit, nec exiſtens reſiduum ſanguinis ad locum obſtructum fluentis, ob ſuas conditiones meliores minimè ſubiectum depravationi prioris ſimili, minorem capacitatem etiam ad fermentandum præternaturaliter concipit, unde etiam febris minor; obſtructiones à materia craſſa, ut ſuperius dicebam dependent, & ab acido in temperamento melancholico prævalente humores coagulante, & fixante.

Curatio ergo harum indiſpoſitionum fundata erit in auferendis obſtructionibus, humores attenuando, & acidum ſuperfluum extinguendo, addendo quæ Hepar, & Lienem reſpiciunt, his enim ablatis bilem in ſuo curſu naturali remittemus, & febrem etiam extinguemus, qua de cauſa efferveſcentiam ſedantia ſunt adhibenda; Materiam præparatam poſteà evacuabimus, bilem nempè, & craſſum humorem.

Facta purgatione primarum viarum cum Electuar. lenit. & Extract. de Rhaub. vel cum infuſione Rhaub. & Agarici diſſolvendo in ea Mel. roſ. ſol. obſtructiones primo oppugnandæ cum ſequenti Decocto ex rad. Hepati, Ari, Filicis, Urticæ major. Taraxaci, Caparor., fol. Abſynth. Agrimon. Citrach. Linguæ cervinæ, Cicorei, Centauriæ, Boraginis de hoc ſumantur ℥. viii. addendo ℥. I. ß. Syrup. de duabus, Tinct. tart. ʒ. ß. & continuet uſque ad decimum quartum diem in hujus uſu, reiteretur poſteà ſupradictum medicamentum Purgans, de ſanguinis miſſione non loquor, dum primis diebus hæc executa fuit, & modò nullum adeſt hujus indicans. In hoc tempore, dum febris augetur, exhibeatur Aqua Agrimoniæ, Capil. Vener. Borag. cum ʒ. I. Salis Prunellæ, vel gutt. viii. ſpirit. vitrioli, vel ſalis dulcificati, & ante cibum capiat ſemper ſequentem Pulverem. ℞. Antimonii diaph. ℈. ß. pulv. rad. Ari ℈. ß. Salis Roſmarini ℈. ß. Salis tart. fixi gr. x. m. his peractis, & febre perſeverante ad aliam ſanguinis evacuationem non devenirem, niſi ipſa augmentum ſuſciperet: nam etiamſi ab hemorroydibus proliciatur, ſemper maſſa ſanguinis refrigeratur, & maximè in temperamento melancholico, & per hoc imbecillis redditur ad ſeparationem materiæ excrementitiæ, & ad faciendum impetum in obſtructiones, ſed efficaciora deobſtruentia ſeligenda, inter quæ aliqua erit ex aquis aperientibus deſcripta à Quercetano, vel Mynſicht, vel ſequens Decoct. ℞. Rad. Ariſtolochiæ rot. Gentianæ, Marubii, Hirund. Chelidon. Caparor. Cort. tamariſci, Fraxini, fol. Petaſites, Centauriæ, Abſynthii, Urticæ major. Acetoſellæ, raſuræ Cornu Cervi, & Eboris, & de hoc capiat ℥. viii. cum ℥. I. Syrup. de quinq. rad. addendo inſuper tincturæ Antimon ℈. I. cui præmittatur ſequens Bolus. ℞. Extract. cort. Tamariſci, Succi Abſynthii condenſati an. ℈. I. Salis Abſynthii imbibiti ſpirit. vitriol. dulcif. ℈. ß. Bezoatt. min. gr. viii. Croci martis gr. x. Spirit. Fuliginis, vel Cornu Cervi gutt. v. Olei citri gutt. ii. m. (Febris enim lenta horum volatilium uſum permittit, vel horum vice ſal tartari volatile uſurpetur) omni tertio die purgetur cum Decocto Epithimi Meſue, addendo Decoctioni Rhaub., & Decocto præparato addatur ʒ. ß. ſalis tartari fixi; Quodſi horum remediorum uſu febris per quindecim dies non eradicetur ſequenti remedio efficaciori inſiſtendum. ℞. Decoctionis Marrubii, Chelidoniæ, Urticæ major. Raphani Sylveſt. Anagalidis ℥. viii. Syrup. de Stœchade ℥. I. cui adde Spirit. vitriol. viridis fixati gr. vi. Tincturæ chalybis ℈. I. Antim. ℈. I. Salis tartari volat. ℈. ß. m. Prædictus ſpiritus paratur hoc modo, in recipiente aptato retortæ pro extrahendo ſpiritu vitrioli ponatur aqua, itaut roſtrum retortæ immergatur in aqua, ut ſpiritum in ea profundat, deinde operandum eſt, ſicut in extractione ordinaria ſpiritus vitrioli, in hac enim operatione ſpiritus illi volatiles vitrioli figuntur, cum aliis in aqua, & poſteà extracta aqua in B.M. habebis in fundo ſpiritum vitrioli viridis coloris, cui adde ſpiritum ſalis armoniaci, hi duo ſpiritus in unum ſal coagulabuntur, ſpiritu vini edulcora, & habebis ſal fixum ſummæ activitatis in auferendis obſtructionibus, & in attenuando ſanguine. Huic remedio poterit præmitti pulvis Millepedum, & ſtercoris Anſerculi verno tempore collecti ad ʒ. I. Ultimo loco decoctione Artemiſiæ utatur per octo dies, quia icteritiam extirpat. Alvus ſemper ſervanda eſt lubrica, cum optima victus ratione.

CONSULTATIO XCIV.

De Teneſmo.

CIvis in ætate annorum ſexaginta quinque, temperamenti calidi, & ſicci aduſti, per menſem jam laborat alvi fluxu mucoſo, cum ferè continuo excernendi fœces ſtimulo adeò acri, & violento, ut non ferre poſſet illud, & poſteà nihil præter mucoſitatem excernit, aliquando copioſè, aliquando in pauca quantitate, & aliquando cum fœcibus, & frequenter hos ſtimulos ſentit; in victus ratione eſt ordinatus, & in nullo erraſſe, in quod culpa hujus affectus refundi poſſit, aſſerit.

Teneſmus eſt affectio moleſtans præfatum Patientem, dependens à pituita inteſtinali craſſa, & acri; nam ſua craſſitie adhæret valdè inteſtinis, & acredine violenter ſtimulat non ſolùm inteſtina, ſed muſculum inteſtino recto annexum, quo enim adhæſio corporis eſt intimior eo ſuæ qualitates ſenſibiliores redduntur corpori ſenſitivo cui adhæret. Hæ qualitates craſſitiei, & acredinis pituitam inteſtinalem affecerunt, quia tota maſſa ſanguinis ratione ſenilis ætatis craſſa evaſit, non ſolùm ob imperfectas concoctiones iſtius proprias, ſed etiam, quia deficit ſpiritus ille vitalis, ſanguinem in fluxibilitate proportionata detinens, Unde materia, quæ glandulis ſalivalibus, & Pancreati ſubminiſtratur cùm ſit craſſa, evenit ex ea ſuccum pancreaticum, & ſalivam craſſam generari, & cùm hi duo humores ad generationem muci in inteſtinis concurrant, ſequitur & hunc craſſum evadere, & ſi in ſanguine hanc craſſitiem ponere faceret difficultatem, temperamentum calidum ſiccum cum exceſſu bilis fundentis, fatendum eſt ob glandularum ſalivarium, & pancreatis indiſpoſitionem, ſalivam, & ſuccum pancreaticum craſſum generari; quæ indiſpoſitio facilè fundari poteſt in calore dictarum partium humidum humoris diſſolvente relicta craſſiori parte, vel quod in ſe plus juſto contineant humorem receptum cauſa alicujus impedimenti, unde ulteriori concoctione incraſſatur, vel quod acidum illarum partium (eſt enim in omnibus glandulis acidum dulce fermentativum) factum excedens humorem illum ſupradictum magis coagulat, quod magis probabile puto ob rationes de acrimonia mox dicendas, & hæc cauſa trahit poſteà antedictas, nam dum ab acido excedente coagulatur, & craſſeſcit, cogitur plus immorari in parte, unde concoctio protrahitur, acquirendo majorem craſſitiem per moram à calore partium adiacentium, materia magis actuatur, & evaporata ſubtiliori craſſior relinquitur.

Craſſitiei conjungitur acrimonia, & ſalſedo, dum in hac ætate ſenili deficiente ſpiritu balſamico ſulphureo totam maſſam ſanguinis dulcificante, humores acrimonia naturali donati, acriores præter naturam evadunt, ideò ſuccus pancreaticus acidior, & bilis acrior, deficiente in utroque ſpiritu illo volatili, quo contemperantur juxtà humanæ naturæ genium, & muneris præſtandi exigentiam, & ſicuti ætas ſenilis omnium imperfectionem facultatum ſecum ducit ob indigentiam ſpirituum, ita acrimonia humorum augetur; hinc eſt, quòd bilis, & ſuccus pancreaticus ſimul congrediendo ſua acrimonia, & aciditate aucta in unum ſalſum potens degenerant, quod mixtum cum muco inteſtinali craſſo hunc valdè ſalſum reddit, vel reſiduum reſultans reliquiis craſſis relictis poſt efferveſcentiam bilis, & ſucci pancreatici, & ſalſis ratione ſupradicta mixtum cum ſaliva delapſa ad inteſtina, craſſa pariter, hanc ſalſam reddendo, mucum inteſtinalem, quem componunt craſſum, & ſalſum faciunt, qui irritando inteſtina, & muſculum ſphinctrem infert illam continuam fœces deponendi cupiditatem.

Pro curatione ergo, detergenda ſuperflua inteſtinorum mucoſitas, ſucci pancreatici, & ſalivæ craſſities attenuanda, acido ſuperfluo correcto, & bilis, ejuſdemque

ſucci acrimonia excedeus corrigenda, quod non erit difficile obtinere.

Purgandum ergo, primò Corpus cum Mel. roſ. ſol. diſſol. in infuſione Agarici, & Turbith an. ʒ. i. ſuperbibendo poſt tres horas Aquæ Tetutii ℔. iv. poſteà capiat per quinque dies jus decoctionis Malvarum, Violarum, Boraginis cum ʒ. i. Crem. tart., & Syrup. de duab. ℥. i. his terminatis reiteretur prædictum purgans cum Aqua Tetutii, ſanguinem miſſionem non ludo cùm ſimus in ſene, & etiam quia ſanguinis qualitates pravæ ſi quæ ſunt, non poſſunt corrigi per ſanguinis miſſionem, poſteà ad majorem, & ultimam deterſionem accedendum ad aquam Noceræ dejectoriam factam, in primo cyatho miſcendo Melis roſ. ſol. ℥. iii. & per quatuor dies perſeverandum. Ad correctionem acidi ſucci pancreatici, & acrimoniæ bilis ſufficiet lac Aſininum deſtillatum ad ℔. i. cum Tinct. Antim. ℈. i. & Spirit. Salis Armon. gutt. viii. quo attenuabitur etiam humor craſſus, & efficacior erit, ſi præmittatur pulvis ex Ocul. Cancr. ʒ. ß. Cornu Cervi uſti ℈. i. Coral. præp. ℈. ß, hæc acidum coagulans imbibendo humoribus fluiditatem conciliabunt, & per menſem in hoc medicamento perſiſtet, ſuffitus exercendo pro moderando ſtimulo acrimoniæ ad fœces expellendas impellente, ex foliis Verbaſci, Meliloti, & fœnugreci eiſdem herbis decoctis in ſacculo repoſitis foveatur anus, Unguent. roſ. cum Camphora, & ſaccharo ſaturni prodeſt; ſi illiniatur anus intus quantum fieri poterit: in æſtate ventura poterit etiam aquam Villenſem accipere more ſolito, & conſueto, & balneo aquæ dulcis uti, quibus duobus remediis optimè humorum excedentes qualitates temperabuntur ſervata optima victus ratione.

CONSULTATIO XCV.

De Hemorroydibus.

NObilis Vir temperamenti melancholici, ætatis annorum quadraginta quinque, aſſuetus pati fluxum ſanguinis ab Hemorroydibus, cœperunt ei dolore, cum aliquo tumore extrà orificium ani, aucto dolore tumor adeo incrementum ſuſcepit, ut æquaret magnitudinem manus conſtrictæ, dolor intenſior evaſit cum magno calore, inquietudine, & vigiliis.

Conſuetum ſanguinis fluxum per Hemorroydes natura ad totius levamen intendens tranſmiſſo ſanguine ad illas, ſuo defraudata fuit fine ob ſanguinis craſſitiem ab admixtione humoris craſſi, & melancholici acidi contractam, per quam ſtagnans, & immobilis redditus circulationis curſum continuare non valuit, nec vim inferre orificiis venarum, ut exitum ſibi pararet, & eo magis in hoc imbecillis evaſit à craſſitie irretito ſpiritu impetum faciente, & craſſities ipſa, ſanguinis particulas reddens majores ſpatio orificio vaſorum, & ſine motu, impedit ne per illud exeat, & ad ſuperiora circuletur, unde facta ſanguinis collectione magna, neceſſe etiam eſt, ut venæ ad tantum tumorem deſcriptum extendantur, divellendo tali extenſione à ſuo ſitu etiam parte eis adhærentes, ex qua duplici extenſione violenta, & præternaturali dolor auctus, concurrente etiam qualitate ſanguinis mordicativa concepta in ſtagnatione, fermentationem concipiendo inordinatam, à qua calor intenſus, & acidi exaltatio ad vellicandum dolorificè apti, itaut quædam inflammatio hemorroydum dici poſſit.

Pro cujus affectus curatione ſanguis fluens quantum fieri poteſt divertendus, & fluxus attenuandus, & paulatim diſſolvendus, dolore mitigato, quod ſpero nos obtenturos remediorum efficacia.

Mittatur ergo, primò ſanguis à vena brachii dextri ad ℔. i. & ſi opus eſt replicetur pro exigentia Patientis, & affectus pertinacia ex altero brachio, poſteà ſanguinem fluidiorem reddemus cum aquis, quæ fervorem, & acrimoniam ſanguinis moderabunt, ut ſunt ſerum lactis deſtillatum cum ſucco Boraginis, & Malvæ præmittendo pulverem fol. Farfatæ ad ʒ. i. Purgantia non laudo, cùm humorum ductu ad partem affectam poſſint illam magis exaſperare, & augendo dolorem ſanguinis copiam trahere, alvus tamen ſervanda eſt lubrica, & hoc melius fieri non poſſe exiſtimo, quàm cum ʒ. ii. Electuarii Diaſcebeſten, vel Caſſiæ ante prandium, & cœnam aſſumptæ, attenuabitur etiam ſanguis externis, & præcipuè ſuffumigiis humidis, ut ♃. fol. Tapſi Barbati, Parietariæ, Malvæ, Hiperici, ſemin. Fœnugræci, Lini, Altheæ, florum Camomillæ, Polip. querc., Radicum Scrofulariæ, bulliant in æquis partibus aquæ, & vini, & Decoctum fervens ponatur in vaſe, ſupra quod in ſella ſedeat patiens fumum excipiendo per horæ quadrantem, & etiam mediam horam, à ſuffumigio, fiat inunctio pro dolore ſedando ex oleo nucum, in quo per ebullitionem diſſoluti fuerint millepedes, facta poſteà forti expreſſione, & dum oleum ebullit ponatur in eo Antim. ſ. p. ligatum in petia, oleo ſæpè inungantur hemorroydes, & calido, vel ſequenti. ♃. Fol. Sempervivi major., auſeratur prima pellicula, bulliant in oleo Olivarum uſque ad diſſolutionem foliorum, facta forti expreſſione coletur, & eo utatur, vel Unguento ex Scrophularia deſcripto a Mathiolo in tractatu de Scrophularia ad exſiccandum Hemorroydes, ſedato dolore utatur ſuffumigio ex pulvere ſulphuris cum pulvere ſcrophulariæ, ſem. trifolii hemorroydalis; & poſt ſuffumigium fiat inunctio cum Balſamo ſulphuris, & oleo Hypericonis, vitelliſque ovorum, & continuò foveantur cum ſpongia imbuta, & poſteà expreſſa in aqua calcis poſtquam Calx fundum vaſis, in quo diſſoluta fuit petierit, itaut clara maneat. His omnibus optima victus ratio ſuccedere debet.

CONSULTATIO XCVI.

De Fluxu Hemorroydali.

MUlier annorum viginti octo, temperamenti melancholici poſt primum partum paſſa eſt ſemper Hemorroydum dolorem, ſed per intervalla, in quinto Partu, qui fuit difficilis, & per plures dies dolores perpeſſa fuit, tandem enixo fœtu Hemorroydes illi ſummè intumuerunt, & per multum tempus in hoc ſtatu permanſerunt, tranſactis tribus menſibus à Partu apparuit ſignum menſium, & eodem tempore magis intumuere hemorroydes, & ruptæ cum evacuatione ſanguinis, ſed moderata, qui autem per menſtrua exivit paucus fuit, altero menſe inſtante multùm defatigata fuit per aliquos dies, præcedente renum dolore, venæ hemorroydales ultrà ſolitum tumefactæ, præmiſſo purgationis menſtruæ ligno, ruptæ ſunt, cum magna, & frequenti ſanguinis effuſione, itaut in uno die (quamvis robuſta) vires ammiſerit.

Ex conatu pro excluſione fœtus dilatatas fuiſſe Venas hemorroydales in hac Patiente, præter experientiam, cum antea numquam hemorroydum paſſiones perſenſerit, & in partu eas experta fuerit, docet & ratio, nam in tali conatu per muſculos abdominis comprimuntur omnes partes circumſtantes, & etiam venæ hemorroydales, ex qua compreſſione ſanguis ſurſum liberè circulari impeditur, & ſtagnando, vel parvo motu ſurſum rependo, advenienti ſanguini ab arteriis locum neceſſarium pro ſui capacitate non relinquit, integra manente cavitate vaſis, unde cùm in hac colligatur plus ſanguinis, quàm ſecundùm ſui capacitatem naturalem continere poſſit, à copia vim faciente dilatatur, & pro copia majori dilatatio fit major, & hæc fuit cauſa, per quam in partus excluſione hemorroydes huic Patienti intumuerunt, ſicut eſt cauſa intumeſcentiæ venarum dictarum in viris, qui fœces non niſi cum magno conatu egerunt.

Venæ ita dilatatæ ſemper ſanguinem uberiori copia ſuſcipiunt, eo modo, quo aqua per plures, & inæquales rivos à flumine derivata in majori copia excurrit per magis capaces, quàm per anguſtos, & ſic tumor venarum durationem ſuſcipit, conferente huic natura ipſius ſanguinis melancholica craſſitiem, & facilem coagulationem ei præbente, unde ab arteriis in venas depoſitatus, in his condenſatur, vel ob deficientiam caloris arterialis, vel evaporata portione in ſui effuſione ab arteriis illius ſpiritus ſalſi balſamici fluiditatem conciliantis, quapropter motus illi minuitur, & tardè circulatur, itaut alia ſanguinis portio ſubminiſtretur ei parti venæ ab arteriis, dum præcedens ſecundùm totam ſui quantitatem eamdem partem non deſeruit.

Aucta hoc modo copia ſanguinis in eadem parte venæ, & majus incrementum ſuſcipiens à novo ſanguine, impeditam capacitatem à prioribus portionibus inveniens vi locum ſibi parat, cum dilatatione vaſis, idcircò ſemper intumeſcunt venæ, & augetur tumor, vel quando copia ſanguinis major excipitur, vel quando craſſities majus impedimentum ponit circulanti ſanguini.

Tempore menſium ab hemorroydibus fluit ſanguis, quia ſicuti fermentatio ſanguinis ab hujus copia excitata, & à qua fit menſtrua purgatio, in tali tempore totam ſanguinis maſſam turgere facit, cum mutatione coloris, & excitatione variorum accidentium, ita facilè eſt ſanguinem in hemorroydibus contentum per hanc turgeſcere, ſolutis à fermentatione ſpiritibus per craſſitiem priùs ligatis, & otiantibus, à quibus impetum ſuſcipit, quo orificia venarum aperit, & in magna copia excernitur, derivata per hanc viam ea portione ſanguinis, quæ per menſes fluere deberet, unde iſti per naturalem ſemitam diminuto fluunt curſu.

Copioſa multùm fuit in hoc ultimo tempore ſanguinis ejectio, quia à præcedenti labore attenuata ſanguinis maſſa, exaltatoque, & volatilizato acido melancholici humoris excedente, non ſolùm ab arteriis in majori copia venis hemorroydalibus ſanguis fuit ſuppeditatus (quo enim ſanguis eſt fluidior, uberius ab arteriis eructatur) ſed ſua qualitate acida aucta, continuo ſtimulo aperta venarum orificia perſeverarunt, ad uberiorem ſanguinis profuſionem.

Pro curatione hujus affectus nunc inſiſtendum in ſanguine ſiſtendo, cum diverſione iſtius ad aliam partem pro majori ſui portione; Secundo orificia vaſorum aperta conſolidanda erunt; Tertiò cogitandum de præſervatione, quæ conſiſtit in hemorroydum exſiccatione, & in reductione ſanguinis ad ſuas vias naturales, in utroque exequendo magnam video difficultatem, cum venæ maximè dilatatæ ſint, & ea inſurgit difficultas, quæ adeſt ſemper in vaſe magno aperto; pro præſervatione nobis ſe offert illa exſiccandi hemorroydes, opus arduum ob continuum ſanguinis fluxum, & ob applicationem remediorum.

Pro prima indicatione extrahendus ſanguis à brachio parùm, & ſæpè, & cucurbitulæ applicandæ Hipocondriis, frictiones etiam partibus ſuperioribus faciendæ. Medicamentum purgans non videtur convenire, ſi tamen urgeret neceſſitas, ſolo pulvere Myrabolanorum, & Rhaub. torrefacto utendum. Pro ſecunda ℞. Aquæ ſummitatum. Quercus, Sempervivi, Portulacæ an. ℥. iii. Syrup. maſt. ℥. ß. Tinct. coral. ʒ. ß. Croci mart. aſtring. gr. vi. Infrà diem utatur ſequenti Lambitivo. ℞. Decoct. rad. Tormentillæ, Biſtortæ, Conſolidæ, Millefolii, Scrofulariæ, Galangæ, Maſticis, Gariofil., Camphoræ parum ℥. vi. Diaſcordii ʒ. I. ß. Specier. trium Santal. ʒ. I. Syr. coral. ℥. I. Spirit. vitriol. gutt. x. m. Ante cibum per horam capiat ſequentem Pulverem. ℞. Lapid Æmatitis præp. ʒ. ß. Coral. præp. ℈. I. Terræ ſigil. ℈. ß. m. cum aqua Plantag., vel Burſæ Paſtoris, fotu etiam utatur cum vino aſtringenti, in quo ebullierint Tapſi barbati folia, radix Scrofulariæ, folia Myrr., grana Sumach, Balauſtia, & caveat ne calidum fiat fomentum, quod per horam continuabitur, & poſt inſpergatur ſuper venas ſequens Pulvis. ℞. Thuris, Sarcacollæ, Sangu. Drac. Balauſt, Stibii Aluminis an. ʒ. I. Vitrioli ad ſolem calcinati ʒ. ß. Pilor. Leporis combuſt. ʒ. I. Plumbi uſti ʒ. ß. Balſamum aliquod vulnerarium adhibendum. Pro tertia obſervavi pulverem fol. Farfaræ menſe Aprilis collect., & in umbra ſiccatæ. Hemorroydas exſiccare, ſi ad ʒ. I. exhibeatur per aliquot dies in Decoctione Scrofulariæ; Fiat ſuffumigium ex ſulphure, Trhociſ. de Charab., Maſtice, roſ. rub., & Santalis, inunganturque cum Balſamo ſulphuris Rulandi, & per quatuor dies ante tempus menſium mittatur ſanguis à pede, & Peſſaria menſes moventia ad uſum reducantur cum optima victus ratione.

CONSULTATIO XCVII.

De Tabe Dorſali.

Virium languor, & emaciatio totius in deſcripto Patiente cum continuo fluxu per penem materiæ albæ, & ſeminalis ſine ardore, & dolore in urinæ emiſſione, mihi tabem deſignant dorſalem, cum continuo ſeminalis materiæ diſpendio, ex quo colligere licet partem affectam eſſe illam, quæ vel ſemen præparat, vel conſervat, hoc eſt Teſtes, Veſiculæ ſeminariæ, & ſecundùm aliquos, proſtratæ, quæ dictis veſiculis adhærent, quænam verò ex dictis afficiatur, vel an vitium ſit in omnibus, puto difficilis eſſe determinationis, poſito quod à Teſtibus in Uretheram transfundi poſſit ſemen, ut Graaff. vult, fundans ſe in experientia, qua per adſtringentia in Gonorrhæis uſurpata teſtes intumeſcere oſtendit, dum compreſſa, & anguſtata propria via ſemini qua à teſtibus ad uretheram deferebatur in his attmanere cogitur, quod ſi ab alia parte proveniret non deberent intumeſcere teſtes, ſed pars à qua ſemen procedit.

Meo judicio puto tam partem elaboratricem, quàm conſervatricem materiæ ſeminalis ad hanc affectionem concurrere, præcipuum tamen fundamentum hujus vitii, & quod ſolum conſiderari debet in curatione, (quia hoc ablato tollitur etiam ſeminis ejectio, ſive à vaſe conſervante, ſive à præparante proveniat) eſt in materia ſeminis, nempè in ſanguine ſummè bilioſo, & acri proportionato temperamento bilioſo in exceſſu propoſiti Patientis. Sanguis enim talis naturæ inſerviens pro materia ſeminis, ei ſuam acredinem communicabit, & cùm fermenta omnium partium à ſanguine particulas arripiant pro ſui conſervatione, ſanguis ſummè bilioſus non poterit niſi particulas volatiles calidas, & valdè activas teſtibus impartire, & præcipuè cum elaboratiorem, & magis floridam ſanguinis partem alliciant, dum pro ſemine conficiendo ſpiritoſiori indigent. Hinc eſt, quod fermentum teſtium redditum magis activum, & calidum ſanguinem in maximè calidam volatilem, & tenuiorem ſubſtantiam ſeminalem elaborando, acredinem iſtius auget calorem majorem impertiendo, cum omnia acria à calore ſecundùm ſuam qualitatem augeri praxi obſervemus, & à tenuitate idem augmentum ſuſcipiant, eo quia evadunt magis penetrativa, & ſecundùm motum magis violenta, penetratio autem, & motus violentus acredinem impropriè augent, dum ab utroque fit major divulſio partium, & qualitas moleſta, organo ſenſibili magis improportionata redditur. Semen elaboratum ſecundùm hanc acredinem, ad veſiculas ſeminarias delatum, eas vellicando, & titillando excitat ad expulſionem, & ſic paulatim tenuitate cooperante ab eis, vel tranſudat, vel experſitur in uretheram, & ſine ſenſu, & delectatione, quia guttatim, & interpolatè fit iſta excretio, & lentè, cùm delectatio proveniat à copia humoris cum impetu excreti, à quibus habetur titillatio, ut ita dicam violenta, à qua illa delectatio in actu venereo. Sic obſervamus omnia organa ſenſuum ab objecto parvo lentè movente organum nullam fieri, vel parvam, & ferè imperceptibilem ſenſationem, & quia à continuo irritamento, & expulſione laxatæ fuerunt fibræ veſicularum, fluxus fit etiam ſine irritamento.

Quomodò verò ab hoc fluxu fiat emaciatio, non eſt difficile explicare obſervando partes, vel pro ſuarum cavitatum, vel pororum vacuitate, vel trahere, vel admittere humores, quos non recipiunt in ſtatu naturali, quando ſunt impletæ, ſic cùm ex continuo fluxu ſeminis à veſiculis ſeminariis ſemper vacuitas aliqua reperiatur in eis, ſemper etiam ſunt capaces novæ materiæ, cujus portiones à teſtibus ſemper recipiunt, & ſic Teſtes etiam ipſi continuo exinaniuntur humore, & locum pro novo recipiendo habent, quapropter continua, & nova ſeminis elaboratio perficitur, ex qua indeficienti elaboratione ſanguinis copia exhauritur, & magis ſpiritoſi, cum detrimento omnium partium, ſanguinis materia puriori tota in ſemen abeunte, reſidua remanere tamquam vappa, pro nutritione partium inhabili, unde emaciatio illarum, quando enim, & capſulæ ſeminariæ,

riæ, & teſtes ſeminali materia ſunt impleti, ſanguis non habet locum, ut recipiatur in teſtibus, & ita circulando regreditur ad aliarum partium beneficium.

Pro curatione, bilis in ſanguine moderando, & purganda, eiuſque generatio prohibenda, fermentum teſtium corrigendum, & ultimò vaſa ſeminaria corroboranda maciſque tollenda; quibus ſatisfacere erit, ſi non impoſſibile, arduum tamen, attenta partium omnium læſione in ſolidis, & primitiyis particulis.

Quo ad primum purgantia non admitto, aliqua lenientia ex neceſſitate adhibenda, & ſint Tamarindi cum Cremore tartari, vel cum pulvere Mirabolonorum citrin. Pro alteratione ſint ſuccus Plantag. Portul. an. ℥. 1. ß. in aquæ Sempervivi ℥. v. præmittendo bolum ex Diaſcordio ad ʒ. 1. addito vitriol. martis gr. viii. Sulph. antim. fixi gr. vii. vel Bezoart. miner. gr. totidem; Iterato leniente ad aquas Lucenſes tranſeundum pro ea quantitate, quæ Patienti non ſit gravis, poſt quas accipiat ſuccum hordei ſolutum cum aqua Plantag. addita tinctura Roſ. ad ℥. vi. & ſpiritu terræ ſigillatæ deſcripto ab Hoffmano in Clavi Sckrord. in tract. de terris ad ℈. ß. Pro macie Lacte uterer Vaccino, ut ſanguini conſiſtentia concilietur, & cum eo admiſcerem Bezoart. ſolaris gr. x. Quod ſi deficiat utatur Perlarum, Corallorum, & Eboris pulvere cum ſale ſaturni; per diem aquam Limacum bibat, & Gambarorum cum Tinct. roſar. fiat Paſta, vel Morſul. cum Amygdalis Pineis, Piſtacis, & ſem. refrig. nec non pulpa Caponum, perdicum, & Phaſianorum, addendo pro virium corroboratione aliquid de ſpeciebus Diambræ aquæ Cinam. Pro fermento teſtium corrigendo foveantur Decocto Sempervivi, Plantaginis Lactucæ, Sem. Agni caſti, & Canabis, & ſimplicibus contuſis cum oleo violaceo fiat illis Emplaſtrum addita Camphora. Corroborabimus vaſa cum Syrupo Coral. Maſticis, vel pulvere ex coral. Bol. Armenæ terræ ſigil. rad. Torment. Biſtortæ, & Croco martis aſtring. eâ accipiendo cum aqua Quercet. ad Gonorrhœam, optima Victus ratione adhibita.

CONSULTATIO XCVIII.

De Tabe Dorſali.

Civis temperamenti aduſti ſupra ſexageſimum annum dolorem cœpit ſentire in regione lumborum, ut niſi difficulter ſe incuruare, & ad imum flectere poſſet, ſine ejus augmento; hic poſt aliquod tempus uſque ad os ſacrum ſe dilatavit, & in remediorum applicatione coxendicem dextrum dolor corripuit, itaut nullo modo ſe movere poſſet, cum continuo dolore, cui poſt aliquot menſes macies omnium partium inferiorum ſucceſſit.

A relatis ſignis habemus tamen dorſalem ab Hipp. in lib. de Glandulis deſcriptam, cujus cauſa cum eodem Hipp. eſt ſtatuenda in fluxu materiæ à capite per ſpinalem medullam, unà cum ſucco nerveo ad ramos nervorum vertebralium in regione lumborum, ob ſtagnationem ejuſdem in eis, cujus qualitates cùm ſint acræ, & mordicativæ, membranas dictorum nervorum vellicando dolorem lumborum efficiunt, & quia aucta dicta materia ad alias partes inficiendas ſe tranſtulit nempè ad nervos oſſis ſacri, & ad acetabula Coxendicis, dextri, in quibus vi ſuarum qualitatum dolores auget præcedentes novo excitato dolore, hanc materiam ſuccus nerveus ſuſcepit à ſanguine, in quo à temperamenti aduſti actione multæ colliguntur particulæ retorridæ ſale prægnantes, ob aduſtionem acri facto, quas ſerum alimentare ſecum mixtas traxit, ubi in capite contingit ejus ſeparatio à ſanguine, pro ſpiritus animalis fabrica, & in dies tanta congeſta fuit hujus materiei copia, ut in nervis ſupradictis facta fuerit obſtructio, per quam ſpiritus animales non niſi pauci per eos fluunt, itaut ſufficiant tantum pro exiguo motu partium, quibus dicti nervi implantantur, tanta verò fluit ſpirituum copia per membranas nervorum, ut ſufficiat pro ſenſus conſervatione, & perceptione vellicationis moleſtæ à materia acri pendentis: dicta ſpirituum paucitas impar etiam evadit ad excitandum fermentum partium pro officio nutritionis, ad quod opus videntur deſtinati ſpiritus animales, & colligitur à partibus paralyticis, in quibus non obſtante fluxu ſanguinis arterioſi, materia nutritionis, & augmentationis fit macies.

Curationis ergo Scopus erit partes à dicta obſtructione levare, ſuccum nerveum ab inquinamento materiæ extraneæ mundare, & ei aptam miſceri, ad partes urinæ divertere, ſanguinemque, ne eadem congerat, & generet, quantum fieri poterit munire, dolor leniendus, & materiæ compactæ per exteriora lenimenta reſolutio tentanda.

Quoad primum opus non erit purgatione, cùm ſuccus nerveus non auſcultet medicamenta purgantia, erunt tamen neceſſaria pro mundando ſanguine ab excrementis, & ne in majori copia ſucco nerveo conſignentur; Unde infuſionem ex Rhaub. ad ℥. 1. ß. cum Syrup. roſ. ℥. iiii. exhiberem, humores reliquos præpararem, cum decoct. Borag. Taraxaci, Cicorei, Bugloſſæ per ſeptem dies, & in uno ex his parum ſanguinis mitterem à brachio poſteà reiterato dicto Purgante ad Diaphoretica deſcenderem, quæ primas partes habent in mundando ab ingeſtis inquinamentis ſucco nerveo; Idcircò paretur Decoctum ex Ligno ſancto, Viſcoquercino, Salſa cum radice Serpentariæ, Verginianæ, Petaſitides, Card. ben. fol. Roſmarini, Lavendulæ, & Salviæ exhibendo ante Pulverem Cornu Cervi Philoſoph. ℈. ii. Antim. diaph. ℈. ß. Bezoart. miner. ℈. ß. m. per viginti quinque dies ſi vires ferè poſſint in hoc inſiſtendum, & omni arte curanda ſudoris extractio, poſt ſudorem emulſio ex ſeminibus Melonum exhibeatur ad temperandum medicamenti calorem in temperamento aduſto, ulteriùs habeat in uſu ſequentes Bolos. ℞. Extract. ligni Viſciquercini, Ivæ artet. an. ℈. 1. Cinnabris antim. ℈. ß. Bezoartici Lunar. gr. v. Ungulæ alcis ℈. 1. Olei Cornu Cervi gutt. iiii. m. ſumenda cum aqua Lumbricorum, vel aliqua Antiparalytica deſcripta à Quercetano, & Sckrodero, quæ ſi ſudorem non movebunt diaphoreſi inſenſibili majori excitata auxilium ferent. Poſt hæc ſi melius habebit diuretica uſurpanda, inter quæ acidulæ erunt efficaciores ad materiam aduſtam per urinam pellendam non ſolùm, ſed ad ſanguinem ab ejus generatione retrahendum, ſi verò non habeantur in promptu utatur Sero caprino deſtillato cum ſpirit. Martis acido, & Spir. tart. cum pulv. ex Ocul. Cancr. & Millepedum. Ultimò corroborabitur Sanguis cum aqua Agrimoniæ, cui inſtillentur Balſami Salis gutt. x. ſumpta per aliquot dies: exterius Oleo Lumbricorum, roſato completo, & Therebentinæ, & etiam Saponis, ex deſcriptione Hoffmani in ſuo Theſauro Pharmaceutico, utatur. Omnibus hiſce optima victus ratio correſpondeat.

CONSULTATIO XCIX.

De Gonorrhœa.

Sacerdos Clauſtralis, auſteræ vitæ, & ſuæ regulæ cum maximo exemplo obſervantiſſimus, ætatis annorum ſupra ſexaginta quatuor, temperamenti calidi, & humidi cum aliquo bilis exceſſu, ſunt multi menſes, quòd ſenſit horrorem quemdam circa lumbos, cum tremore, cui ſucceſſit in pudendis partibus motus quidam ad ſeminis excretionem impellens, qui quacumque arte, & cogitatione à ſua regulari virtute ſubminiſtrata, numquam potuit ſedari, ſed emiſſio ſeminis poſt lungam luctam facta fuit ſine pudendi erectione, & omni die poſteà paſſus eſt hoc miſerandum ſymptoma, à quo multum debilitatur corpus, & Animus ſummè affligitur, nullos alios commiſit errores, quàm in ea victus ratione à ſua regula imperata, quæ ut plurimùm in cibis craſſæ ſubſtantiæ, & pauci nutrimenti conſiſtit; Sunt multi anni, quòd podagricis doloribus moleſtatur, & quando ipſi incipiunt hoc ſymptoma ceſſat, quando verò remittuntur, affligitur ab hoc ſymptomate.

Ex continua alternatione doloris podagrici ceſſantis, & ſeminis involuntariæ effuſionis incipientis puto ſine errore poſſe determinari ſeminis dictam effuſionem ab eadem materia pendere, à qua dolore podagrici proficiſcuntur, & cùm certum ſit illam acrimonia, qua partes membrannoſas ſolas ſenſu præditas pungit, dolores

lores

lores illos immanes excitare, ita eadem materia ad membranas veſicarum ſeminalium, vel proſtrata delata, contracta acredine eas partes ſtimulando, ad ſeminis ejaculationem promovere poteſt.

A quibus partibus tranſmittatur ad ſeminis conſervativum hæc materia, demonſtrare mihi videntur horror, & rigor cum tremore in regione lumborum, quæ partes nervoſas affectas demonſtrando ſuccum nerveum etiam in ſua craſi depravatum per eas fluere manifeſtant, depravatio conſiſtit in materia acida illi commixta, cùm hujus ſit proprium frigus, & alia ſymptomata prædicta inducere, prout febres quartanæ ab acido melancholico pendentes, in quibus dicta ſymptomata frigoris, & horroris maximè vigent, comprobant, & dum hujuſmodi particulæ per nervos harum partium, & præcipuè per membranam filamenta medulloſa inveſtientem, vel per membranarum fibras, quas idem ſuccus nerveus irrigat, diſcurrunt, ſua aciditate ita afficiunt, ut ſenſum frigoris, rigoris, & horroris eis imprimant, & ulterius progrediens dicta materia per nervum à vertebris erumpentem, qui & cum ramo intercoſtali unitur, & in ſphinctere veſicæ implantatur pro ejus occluſione, & reſeratione, ut adnotavit Villiſius in ſua Nervologia cap. 17. propè finem, fibras non ſolùm nerveas, ſed carneas, ſeu tendinoſas hujus muſculi vellicando ad contractionem impellunt, qua proſtratæ, & cum iſtis veſiculæ ſeminales comprimuntur, ut animadvertit Riolanus, & Diamembroch ampliat cap. 21. ſuæ Anatomes propè finem, & in iſta compreſſione coguntur veſiculæ ſemen profundere, non obſtante quacumque alienatione mentis ab obſcænis, & quacumque arte, vel per motum, vel admotionem frigidæ exercitata. Cùm hujus profuſione conſtrictis magis fibris muſculi, poteſt etiam excerni materia mordicans, & ita liberari à faſtidio hujus ſymptomatis, quotidie verò fit hujus materiæ communicatio partibus prædictis, quia acidum quotidie colligitur ab illis indiſpoſitionibus, à quibus podagra pendet, & hoc ſucco nervoſo communicatum quotidie hanc moleſtiam modo prædicto renovat; quare verò per hos nervos, & non alios diſcurrat hoc acidum, etſi eiſdem particulis ſuccus nerveus undique refertus ſit, & in his ſolùm hæc producat accidentia, dico nos certos eſſe de mala operatione ſucci nervoſi, quia verò in hanc, & non in aliam partem exerceatur, id non poteſt pendere niſi à mala partis diſpoſitione, per quam in ea congeruntur ſimul multæ particulæ depravatæ, quæ poſtea vi facta, & turgeſcentia concepta prædictam affectionem muſculo ſphincteri inferunt.

Video poſſe hujus Symptomatis cauſam refundi in ſeminis aciditatem contractam à ſanguine acido, à quo generatur; ſanguinem verò eſſe acidum podagrica diſpoſitio perſuadet, & retentæ fuligines in deficienti tranſpiratione ratione ætatis, in qua deficit caloris interni energia ad illam neceſſaria, prædictam acrimonia augere poſſunt, per quam irritata membrana ſemen conſervans noxium ſibi expellit, cum ſeminis effuſione, attamen ſenſus frigoris, & tremoris præcedens me faciunt inclinare ad priorem ſententiam, utraque tamen non variat curationem, cum dicta ſymptomata frigoris debeant ſemper refundi in vapores primò elevatos à ſemine, arguentes acidum iſtius in hoc effectu frigoris.

Ut liberetur Patiens ab hac moleſtia, & periculo acidum ſeminis, & ſanguinis modificandum, & omni arte divertenda hujuſmodi materia, vel per ſudorem, vel per urinam, quod aſſequi erit difficile, cùm meo judicio non poſſit eradicari hæc affectio niſi cum cauſa podagrici affectus, nihilominus tentanda eſt cura.

Et quia præmiſſæ jam ſunt evacuationes univerſales, Decoctum ex Ligno ſancto, Viſcoquercino, & Salſa pararem cum herbis Cephalicis, & Cicoraceis, præmittendo ad ſudorem promovendum Pulverem ex Cornu Cervi philoſ. præp. ad ℈. ii. Cinnab. antim. ℈. i. Bezoard. occid. gr. xvi. ſervando alvum lubricam cum Clyſteribus ex lacte, & Saccharo rubro, & ſi ſudor ſponte non exeat, arte procurandus, dummodò vires tolerare poſſint. Purgantia libenter non admitto, quia acidum hoc excedens, utpotè volatile medicamenta purgantia ſpernit, & etiam quia Patiens in ætate ſenili conſtitutus, & à frequenti ſeminis profuſione debilitatus ſudoris, & purgationis reiteratæ vim ſuſtinere non poterit, per viginti dies in hoc medicamento inſiſtendum, cui adnectetur ſequens Medicamentum ℞. Extract. ligni Viſciquercini ℈. i. Salis viperini ℈. ß. Bezoart. lunar. gr. x. Spiritus ſanguinis human. gutt. viii. m. ſuperbibendo aquam lumbricorum ad ℥. iii. Agrim. ℥. iv. per alios viginti dies hoc medicamento utatur poſteà ad lac Aſininum tranſeundum inſtillando ei ſpiritum Camphoræ ad gutt. vii. & per menſem iſtius uſus continuandus, quo, non ſolùm corrigetur acidum, ſed etiam Urina excitabitur. Adveniente paroxiſmo podagrico, ejuſque declinatione inſtante diureticis curanda diverſio reliquiarum acidi humoris hoc pulvere ℞. Ocul. Cancr. milleped. præp. an. ℨ. ß. Salis tartari volat. gr. vii. ſuperbibendo Aquæ villenſ. ℔. i. ß. in qua bullierint ſemin. Dauci contuſ. ℨ. ii. quod ſi ad ſudorem tali tempore ſit proclivis, hic etiam promovendus cum Cornu Cervi phil. præp. vel Bezoart. miner. vel Cinnabr. antim. vel Bezoart. orient. cum Aqua Card. bened. Scorzoneræ, vel Pulegii, quibus ſi non cedat affectio Magiſter. Saturni (cujus deſcriptionem vide in Minſicht) ad gr. v. in aqua Nenupharis exhibeatur. Victus ratio ſit optima, & utatur pulvere, qui eſt in communi uſu pro Podagra.

CONSULTATIO C.

Pro præſervatione à Calculo.

CRaſſos humores, & tartareos, ſimulque acidos in Illuſtriſſ. Patiente propoſito ſuperabundare febris triplex tertiana per plures menſes perpeſſa anno præterito, & temperamentum melancholicum nobis perſuadet, à quibus jacta fundamenta Nephritici doloris, cujus ſævitiem hoc anno expertus fuit. Pro cujus præſervatione certam ſtatuere cauſam oportet, quæ adeò incerta apud Auctores, & quandoque improbabilis habetur, ut verò quæ apud me certitudinem habet aperiam; Suppono ſanguinem non minus, quàm Vinum ſuum cumulare tartarum, ipſumque ad vini ſimilitudinem per continuam efferveſcentiam deponeret, & à purioribus partibus ſegregare, hujus indicium ſatis probabile pro caſu noſtro urinæ præbent, in quibus etiam illa hominis cujuſcumque ſani, & perfecti temperamenti hujuſmodi tartarum exhibet adhærens fundo matulæ, ſi ibi per aliquod tempus relinquatur in formam cretæ, vel Gypſi, hæc materia à ſanguine pluſquam certum eſt provenire, cùm ſerum eam ſuo ſinu vehat, ut quid à maſſa ſanguinis, cum eo, tamquam tartarum à vino ſegregatum.

Si hoc tartarum ſanguinis, cum materia viſcoſa acida in hoc Patiente melancholico abundante colligatur, & ob conſtitutionem laxam pororum ſubſtantiæ renum in iſtorum cavitatem cum ſero admittatur, ſua viſcoſitate huic adhæret, & cùm eodem tempore à fermento renum multæ portiones alkalicæ materiæ à ſero diſgregentur (& quibus urinam ſcatere hujus analyſis docet) hæ ſuper materiam illam craſſam acidam tartarum involventem decidentes, ab hac tota illa maſſa in lapidem coagulatur vi dictæ aciditatis; huic meo Aſſerto favet experimentum Techenii, per quod obſervamus à deſtillato lapide à Veſica extracto humorem urinoſum alkalicum exire, & ſi reſiduum in Retorta remanens ſpongioſum, & friabile irroretur acido vitrioli optimè dephlegmato, & poſteà ſuperaddatur humor ille, ſive ſpiritus urinoſus in deſtillatione elicitus tota maſſa ſicut prius in lapidem durum, & minimè friabilem coagulatur, & verè ſi rem attentè conſideramus, alio modo non videtur poſſe contingere lapidis in corpore generationem; nam certum eſt hanc fieri per coagulationem humorum, omnis coagulatio vero ab acido, quod ſi incidat in humorem, vel ſpiritum alkalicum, & uterque mixtionem terrei corporis non patiatur coagulabitur quidem, ſed non in lapidem, ut experimentum habemus in mixtione ſpiritus urinoſi, cum ſpiritu vini, quæ ambo in corpus tenerum, & friabile coagulantur; Neceſſe eſt ergo quod terreæ particulæ cum uno ex iſtis copulentur ad contrahendam duritiem propriam lapidis per coagulationem, & hæc cum ob ſiccitatem in particulas

culas minimas ſit diviſa, ut arena, opus eſt craſſo, & viſcoſo humore ad plures particulas conjungendas, ut lapis fieri poſſit majoris magnitudinis, quàm cavitatis ſpatium uretherum, & ſi contingat non adeſſe hoc viſcoſum partes terreæ, & tartareæ in minima diviſæ excernuntur, & faciunt arenam etiam copioſam pro ſui multitudine, prout viſum eſt in hoc Illuſtriſſ. Patiente, cujus urinæ pro aliquo tempore multo ſedimento arenoſo ſcatebant, quarum portio tenujor, & mixta parti oleaginoſæ, ſed tenui lateribus matulæ adhærebat, altera levior urina per ſuperficiem ferebatur. Ex his patet calorem renum in calculi generatione nullam habere partem, & eſt etiam irrationabile calorem animalis ab humido temperatum humorem adurere, ut hunc in lapidem convertat, quod non faciet calor fornacis adurens, qui ſi terram in lapidem indurat, materiam actuandam habet duram, denſam, & aptam lapideſcere, non fluidam humoralem, præterquamquod debemus conſiderare differentiam caloris fornacis à calore renum, & ab hac conſideratione elicitur etiam improbabilitas talis ſententiæ ſtatuentis calculum à calore renum.

Ad curationem perficiendam neceſſe erit ſanguinem craſſum, & mucoſitatem attenuare, acidum ſuperfluum corrigere, & renes ab omni inquinamento mundare, mundoſque conſervare, quod ratione temperamenti naturalis erit difficile; attamen ſi ex toto liber non evaſerit per remedia, ſperandum, quod non niſi poſt longa intervalla affectionibus nephriticis moleſtabitur.

Antequam verò ad præſervativa remedia deveniamus præmittenda Purgatio univerſalis ex Melle roſ. fol. & Manna an. ℥. ii. ß. cum ℥. ß. Crem. tart. vel cum Pil. de Agar. & Trib. cum Rhaub. an. ʒ. I. Pro alterante erit Aqua Abſynthii ℥. iii. ß. Crem. tartari ʒ. ii. rad. Ari ſ. p. ʒ. I. Syrup. de corr. citri ℥. I. ß. m. in ſecundo Syrupo mittatur ſanguis à brachio, accepto quinto reiteretur Purgans aliquod ex ſupradictis, & ſequenti die mittatur ſanguis ab hæmorroydibus. Uno interpoſito die ſumat Aquam Tetutii ad ℔. v. vel vi. cum ſolito vehiculo per quatuor dies, quo peracto ad attenuandam maſſam ſanguinis, & viſcoſitatem deveniendum, pro qua intentione ℞. Rad. Decoct. Gramin. Quinque folii, Eringii, Fœniculi, fol. Abſynthii, Agrimonii, Boraginis, Fumiterræ ℥. viii. Syr. de duab. de Pomis an. ʒ. vi. Tincturæ ſalis tartari ʒ. ß. m. Septimò ſyrupo accepto reiteretur Purgans, & per alios ſeptem dies ſumat ſequentes Bolos. ℞. Succi Abſynthii condenſati, Extracti gentianæ an. ℈. I. Salis roſmarini ℈. ß. Spirit. ſalis armon. gutt. vi. Fæculæ Aronis gr. viii. m. ſuperbibendo Aquæ Fæniculi, Pulegii an. ℥. iii. addita tinct. Antim. ℈. I. Reiteretur poſteà Purgatio, & poſteà ad uſum acidularum, vel Spadanarum, vel Ficoncellæ deſcendendum, quibus etiam renes detergentur, poſteà ad integram acidi mortificationem utatur ſequentibus Bolis. ℞. Lapis Judaici, Spongiæ, Lyncis, Ocul. Cancr. Oſſium meſpilorum, Teſtæ ovorum calcin. an. ℈. I. Chalybis ſuper Porfido benè lævigati ʒ. I. Therebentinæ venetæ q. ſ. ad excipiendos prædictos pulveres m. f. b. pro quatuor vicibus ſuperbibendo aquam Agrimoniæ ad ℥. iii. & per viginti dies in uſu harum pilul. inſiſtat purgando Corpus omni quarto die cum Pil. Cratonis ad ʒ. I. Ultimo loco utatur omni menſe pulvere ſequenti cum Aqua ſucci Veronicæ ℥. iii. ℞. Semin Dauci Sylveſt. Oculor. Cancr. an. ʒ. ß. rad. Filipendulæ ℈. I. ſ. p. & m. Antequam verò hanc accipiat, præcedenti ſcilicet die accipiat Pil. Cratonis ſuperius dictas; poſt prandium, & cœnam grana Maſticis electi quatuor deglutiat, quo humoris concretio prohibetur. Optima victus ratio ſervanda omnia alimenta craſſæ ſubſtantiæ, & Vinum generoſum, tartaroque refertum fugiendo.

CONSULTATIO CI.

De Calculo Renum.

CIvis honeſtus annorum triginta quinque, temperamenti calidi, & humidi, nullis legibus in ratione victus obſtrictus, ſed ab appetitu eas accipiens, cui ut ſatisfaciat plurimo cibo, & potu utitur, dolore circa lumbos correptus in latere dextro teſticulis correſpondente, & fœmori cum urinæ ſuppreſſione multum conqueritur, & agitatione, ac dolore laxatus impotens eſt ad ſe erigendum, Parens ejus doloribus hujus generis fuit ſubjectus, in principio doloris immanem paſſus eſt vomitum materiæ acidæ, & amaræ bilioſæ.

Non eſt dubitandum hujuſmodi dolorem eſſe Nephriticum ſicuti iſtius cauſam eſſe materiam craſſam, & indigeſtam collectam à depravata ſecundùm aliquam partem digeſtione alimentorum in ventriculo, ob nimiam eorum quantitatem; hæc materia ultrà malam excrementi naturam aciditatem contraxit ab acido excedente ventriculi in ejus appetitu, nonniſi magno cibo ſatiabili manifeſtato, quamvis aciditatem potuit contrahere à diutina mora contracta ob ſui craſſitiem in ventriculo, eo modo, quo alimenta cocta etiam diu ſervata aceſcunt, & in fermento contingere omnibus ſit manifeſtum per ſolam exaltationem acidi inſiti, & occulti à fermentatione inteſtina operatam, & forſan etiam ab acido vini copioſè ingurgitato hæc materia acida in prima concoctione genita, cum chylo in venas, & arterias admiſſa ſeroſitati poſteà tamquam inutilis conſignata tartaream ſanguinis in eo innatantem viſcoſitatem apprehendit, vel dum per arterias circulatur, vel in renum peluim deponitur, tartarum dictum pariter ſibi unit, & ibi ab alkali ſalis urinoſi actuata acido intrinſeco, & aliis in locis ſuſcepto in lapidem coagulatur, ut dixi ſuperiori Conſult.

Talis materia acida poteſt etiam in venis cumulari à lympha ex ſui natura acida, & in hoc Patiente majori aciditate donata, quàm ei conveniat naturaliter, quod videtur manifeſtari evidenter ab appetitu magno, & aucto, craſſitiem autem acquirit, vel quia lympha conjungitur cum materia craſſa, vel quia lympha à nimia aciditate condenſata craſſeſcit; hujuſmodi materia ad renes delata modo ſupradicto, & actuata lapidem conſtituit, lapis à motu membranarum interiorum cavitatis renum paulatim in uretherem depulſus, cùm ſit major cavitate illorum hanc dilatat, & in dilatatione diſtenſæ multùm fibræ membranoſæ continui ſolutione dolent, & ob inæqualitates forſan, & aſperitates lapidis vellicatæ in majorem contractionem vocantur, quàm à dilatatione, & ab hac impeditur munus commiſſum urinam expellendi, & eadem contractione ratione conſenſus affectis etiam vaſis alterius renis, ab eo Urina nec excernitur, nec expellitur: prædictus conſenſus, quo impeditur urinæ exitus in rene non affecto mihi videtur fundari in hoc, quod contracto urethere, contrahitur membrana interior renum, hæc papillas contrahit, papillæ vaſa annexa, ſeu tubulos in his infixos, urinamque deferentes, hi totam renum ſubſtantiam in ſuam paſſionem ducunt, & conſequenter etiam arterias, quæ communicantes cùm illis alterius renis eas contrahunt, & motum ſanguinis quodammodò impediunt, vel quod ex contractione uretherum contractis nervis ad renem dextrum tendentibus, & cum iſtis ramis ſiniſtris fit contractio in omnibus vaſis membranoſis, & etiam tubulis, quibus tota renum ſubſtantia intertexitur, per quod non recipitur ſerum in ſubſtantia eorum ab arteriis eructatum, & ſic urina non excernitur.

Ob eamdem affectionem nervorum ſequitur etiam Vomitus ob connexionem nervi renalis cum ſtomaci nervo, & cum illo ad cyſtim fellis diramato, unde hi participes vellicationis affectus, & contractionis partes dictas ad exprimendum humorem in ſua cavitate contentum impellunt, hinc Cyſtis fellis bilem copioſè in duodeni cavitatem eructat, quæ ab hac in ventriculum aſcendens copioſo talis humoris vomitui occaſionem dedit, ſicuti ob compreſſionem muſculi Pſoas ſubſtrati uretheri, & cum muſculis coxæ communicantis dolor in motu ſentitur in ea parte, & ob conſenſum uretherum cum vaſis ſeminariis in teſticulo.

Quomodò autem iſtæ indiſpoſitiones nephriticæ à Patre in Filium deſcendant, dico id evenire, quia materia illa craſſa viſcoſa in eis calculo laborantibus ad renes cùm ſero fluit ob nimiam dilatationem extremitatum vaſorum ſerum extravaſatum ab arteriis excipientium, cum quo fertur & dicta materia viſcoſa uſque in

renum

renum penetralia, alioquin ſi non eſſent adeò dilatata vaſa, materia iſta foras remaneret, & quia iſta diſpoſitio, & vaſorum conſtructio unà cum temperamento acidum congregante à Patre in filium traducitur, conſequenter etiam indiſpoſitio nephritica; ratio autem, quia in iſta dilatatione nimia vaſorum locus præbeatur materiæ illi craſſæ, & non ſanguini, eſt, quod ſanguis ab arteriis in ſubſtantiam partium expulſus per evaporationem illius ſpiritus, à quo dixi aliàs fluxibilitatem accipere, & qui forſan eſt ille exiens à ſanguine extracto in formam nubis aliquam condenſationem tunc nanciſcitur, qua non ſolùm ſerum à ſe ſeparat, eo modo, quo lac concretum, & cum eo materiam illam viſcoſam quam unitam ſecum conſervat, ſed craſſior etiam evadit, & compactior in ſuis poroſitatibus, ut non ſit locus illius in illa dilatatione vaſorum, præterquamquod poſſunt eſſe vaſa dilatata, & non conformia ſecundùm ſuam figuram ad excipiendas ſanguinis particulas ramoſas.

Pro curatione dolor leniendus, inflammatio ab hoc imminens avertenda, lapis expellendus, quod eſt negotium difficile, tamen benè ſperandum.

Antequam ad has indicationes explendas accedamus neceſſarium, & ſummè utile puto, uti medicamento Purgante, ut in diureticorum exhibitione non ſequatur raptus materiæ majoris ad partem affectam, & etiam quia quandoque motus inteſtinorum pro expellendis excrementis adjuvat motum uretherum ad expellendum calculum. Sint ergo pro medicamento Specier. Eleſcoph. ℥. ii. in jure, vel vino, finita medicamenti operatione poſt duodecim horas mittatur ſanguis à pede ad ℔. I. ß. interim exhibeatur Olei Amygdal. dulc. & Amarar. an. ℥. ii. in ℥. v. Decocti Cicerum rub. Radicum Ononidis, ſemin. Nimpheæ, & Dauci Sylveſtris, vel hæc duo ſemina contuſa miſ. ad ℥. I. cum Oleo, valent enim ad tollendam contractionem uretherum, & ad facilitandam expulſionem lapidis; Poſt quinque horas ab hoc medicamento facta jam ſanguinis miſſione capiat pulverem Ventriculorum Gallinæ exſiccatorum ad ℥. I. rad. Filipendulæ ℥. ß. cum aqua Ononidis compoſ. & ſe exerceat quantum poteſt, & ſurſum per ſcalas, vel loca montuoſa aſcendat, vel celeri curſu per loca aſpera, & inæqualia in curſu trahatur; quod ſi hæc remedia deficiant eis ſubſtituantur Sem. melii ſolis, Saxafragiæ, Lappæ, Ocul. Cancr. an. ℥. ß. cum ſucco Raphani, & Limonum, ac vino, addito Saccharo, vel cum Aquæ ſtipitum Fabarum ℥. iiii. Cinam. ℥. I. cum gutt. viii. ſpiritus Salis. Sanguis Hirci etiam ad ℥. I. cum Aqua Ononidis, vel Decocto Alchechengi, Hederæ terreſtris, Parietariæ, rad. Aſparag. Veronicæ ad idem valet, ſicuti Pulvis Millepedum. Exterius applicentur Cucurbitæ ſecundum curſum uretherum, & etiam fomenta ex Parietaria, Malva, Anetho, Althea, Sem. lini, Fœnugræci, Cæpa etiam ſub cineribus cocta cum foliis Parietariæ, Butiro recenti applicetur ad formam Emplaſtri cum Oleo Scorpionum reni affecto; Quod ſi hæc deſideratum non ſortiantur effectum Balneum olei inſtituendum ſumpto priùs uno ex ſupradictis medicamentis. Pro præſervatione nec meliora, nec æqualia habeo dictis in ſuperiori Conſultat. ſolùm addam aquam Betulæ à perforato arbore profluentem optimum eſſe præſervativum in ſimili dolore, poterit etiam experiri Syrupum ab Augenio deſcriptum in tom. ſuarum Epiſtol. I. lib. 12. Epiſtol. 2. Vino infundatur per diem ſemper antecedentem Lignum Nephriticum, & eo utatur in menſa Lapis Iſatis brachio lateris ſoliti affectionem pati ligatus, vel ſuprà renem affectum geſtatus experientia docente non modicam affert utilitatem; Modum conſervandi Aquam Betulæ vide in Zuelphero. Aroph. Paracelſi ab Helmontio in libro de Lithiaſi prædicatur pro ſingulari præſervativo. Optima tandem Dieta remediis conjungenda.

CONSULTATIO CII.

De Diabete.

Honeſtus Negotiator annorum circa quadraginta, temperamenti calidi, & ſicci aduſti ſcabiem contraxit ex equitatione longa, & potu vini generoſi in magna quantitate, hæc frigore adveniente evanuit, & urina copioſior cœpit mingi, adeòque aucta fuit intra ſex menſes iſtius copia, ut per multas libras excederet quantitatem potus, quamvis hic ſit excedens ob magnam ſitim, à qua diu noctuque affligitur, emaciatio totius jam apparet valdè manifeſta, cum virium debilitate, ac proſtratione.

In hac Hiſtoria Diabetes ſymptoma in excretis urinoſis ſecundùm quantitatem, naturalem excretionem excedentem exprimitur, difficultas in perquiſitione adæquatarum cauſarum hujus ſymptomatis robuſtioribus etiam ingeniis vim intulit, in his indagandis, ſi aliorum veſtigiis pedem non figam, rationem tamen ſequar ductam ab obſervatione eorum, quæ in hoc affectu contingunt, qua notum eſt plus urinæ, & ſeri excerni, quàm ſit quantitas humidi, & fluidi, quod per potum aſſumitur, vel à cibis ſolidis poſſit ſeparari, unde ex hoc capite concludendum eſt illam quantitatem ſeri excedentem copiam potus, à corpore ſeparari, nec fluida in hoc contenta hanc quantitatem adimplere poſſunt, ex eo quod quotidie excreta urina per quatuor, & quinque libras, & plus potum ſuperet, & cibum, & ſi hæ deberent deſumi à ſanguine, quinque, vel ſex dierum ſpatio totus eſſet abſumptus, cùm in vaſis ſanguifluis liquoris vitalis quantitas non excedat pondus librarum vigintiquinque, cùm autem ſanguis per menſes perſeverante dicto urinæ fluxu in dictis vaſis conſervetur, concludendum eſt à ſanguine non ſecerni illam humiditatem excretam per urinam, & excedentem potus, & cibi quantitatem ſed à partibus ſolidis profluere, prout videtur convincere earum, & totius corporis emaciatio, quaſi à cauſa corrodente in humiditatem diſſolvantur, & hanc puto eſſe ſanguinem, qui corroſivis particulis imbutus circulatione per omnes partes harum portiones inſenſibiles abradit, & fluidas reddit, eo modo, quo Aqua fortis argenti partes imbibendo corroſione, pari fluiditate ſibi æquat, ut non ſint in ea diſtinguibiles, ſed aquam fluidam immittentur, unde ſanguis in hoc caſu verè poteſt dici Helluo: quidquid ſit de illorum ſententia aſſerentium hanc proprietatem ſanguini convenire etiam in ſtatu ejus naturali; nulla enim alia cauſa poteſt aſſignari partes ſolidas colliquans, & humiditatem aqueam reducens, quàm hæc; nam in hoc caſu non adeſt calor, ut in Hectica, cujus activitate partes reſolvantur cum marcore, cujus cauſa non eſt reperibilis neque in depravata ſanguinis craſi nutritionem prohibente, cùm manifeſtiorem habeamus in excretione urinæ, alimentorum, & potus quantitatem excedente, & ſanguinem in hoc Patiente colliquativa, & acri facultate præditum eſſe ſcabies retroceſſa demonſtrat, cùm humores illam generantes acredine polleant, unde in retroceſſu à ſanguine abſorpti acredinem ei communicaſſe non eſt dubitandum.

Modum quo fiat hoc Symptoma non eſt difficile ex præmiſſis declarare: dum enim ſanguis per aromata, & Vina generoſa corroſiva facultate depravatus ſua circulatione membra perluſtrat univerſa, vice nutrimenti debiti, & conſueti ea corrodit, & particulas abraſas eadem acrimonia comminuendo in liquidam, & fluxibilem ſubſtantiam reducit, non abſimilem à ſuo naturali ſero, unde ſeroſior factus ex copioſa abraſione membrorum per renes circulando copiam ibi deponit, eo pacto quo ſerum ſecundùm naturæ leges renibus conſignat, & quia abraſæ partes non ſolùm non reſtaurantur, ſed omni humido privantur, ideò Emaciatio, & ſitis in partibus huic ſenſui deſtinatis, & hoc confirmatur à dulcedine, quam dicunt habere urinas in diabete, cùm hanc recipere ſit facile à particulis pinguibus, & oleoſis abraſis à membris.

Quòd ſi quæratur cujus generis ſit hujuſmodi acrimonia, ſalſam eſſe reſpondeo, cùm in hac virtus corroſiva valdè reſideat, & hanc induxit in humoribus bilis alkalica, cum acido exaltato mixta, ad quod multùm conducunt Aromata, & Vinum generoſum, ut conſideranti patere poteſt; nam vinum habet acidum intrinſecum augmentativum acidi naturalis, & ſpiritus ſulphureos, & calidos bilem promoventes, & Aromata ſuo ſale alkali hanc augent, & ſi ſalſedo in urina non guſtatur, prout contingere deberet poſita ſanguinis ſalſedine, cujus naturam ſerum ſequitur, id tribuendum eſt particulis pinguedinis, & carnis liquefactis illi comixtis, quarum

rum benignitate ſeri acrimonia temperatur, eo modo, quo Aqua fortis per corroſionem corporum acrimoniam amittit, & hac ratione Diabeticorum Urina dulcis eſt quamvis contineat partes ſalinas.

Ab hujuſmodi notitia cauſarum elicitur ſanguinis maſſam eſſe edulcorandam ſalſedinis contemperatione, & partium renutritione. Poſthabita omni purgatione præterquam lenienti niſi aluus reſpondeat per clyſteres, vel per benigniora medicamenta apta ſolùm fœces educere, & prætermiſſa etiam ſanguinis miſſione ad executionem memoratarum indicationum devenirem cum uſu lactis omni alio eſculento excluſo, eo modo, quo aliquibus in uſu fuit pro podagræ curatione. Primo mane in aurora accipiat ℥. viii. lactis cum ſucco Malvæ, Boraginis an. ℥. i. ß. vel infundantur in lacte folia Malvæ, Boraginis, Violariæ, Nimphæ, rad. Altheæ, Liquiritiæ, Graminis, Conſolidæ, ſem. Papav. Pſylii, fructus Sebeſten, Jujubarum, poſteà deſtillentur cavendo Empyreuma, & de hoc accipiat ℔. i. cum gutt. viii. tincturæ Smaragdi deſcriptæ ab Hartmano, & eſſentiæ Croci martis Crolii gutt. x. m. Poſt quatuor horas ſumat pulmentum ex panne, vel Hordeo, vel Riſo, vel Fare in lacte cocto, & poſt ſex horas ℔. ii. lactis ſumat cum extracto, vel ſanguine rad. Simphyti à Quercetano deſcripti ad ℥. ii. cum ℥. ii. Syrup. de Hibiſco, & poſt quatuor horas aliud ſumat Pulmentum modo ſuperius deſcripto. Potus ſit Aqua pectoralis, vel Boraginis, vel Deſtillatum longum ex carne cum ſimplicibus ſuperius deſcriptis in deſtillatione lactis. Poterit poſt pulmentum uti pro cibo Gelatina ex Cornu Cervi, vel ex pedibus Vituli Caſtrati, & Caponum, & tempore intermedio inter cibum pro ſiti extinguenda Emulſione Amygdal. dul. longa cum aqua, Malvarum, Violarum, vel Boraginis, addendo Mucilaginem, ſem. Pſylii, Malvarum, & Coroneorum cum diſſolutione Gummi arabici, & Tragacanthæ, diu in hac regula perſeverandum, & tempore opportuno utendum Balneo aquæ dulcis. Minori exiſtente urinæ profluvio benedicente Deo medicamentorum virtutem lac coctum exhibendum pro renutritione, & etiam addenda pro victu contuſa carnium, & tunc poterit etiam addi pro medicamento aqua Calcis à Villiſio propoſita ad ℥. v. vel vi. ter in die, cùm efficacia ſui ſalis valeat reſolvere ſalia Sylveſtria ſanguinis, ut experimur in extrinſecis vulceribus, & Scabie, quæ extirpantur ab hujuſmodi medicamento ad cujus exemplum alkalica volatilia, ſed oleoſa erunt etiam proficua, ut ſunt Oleum Cornu Cervi, Charabe, & ſimilia, cùm videamus aquas fortes ab alkalibus demulceri.

CONSULTATIO CIII.

De Urina Lactea.

VIr ætatis annorum triginta quinque, temperamenti calidi, & ſicci ignei, poſt violentum exercitium, & compotationem frequentem cum Amicis, de calore, dolore, & debilitate quadam circa lumborum regionem conquæri cœpit, itaut pedibus ſtare non poſſet cum urinæ copia, quæ elapſa hebdomada lactis inſtar mingi cœpit, ſine dolore, fœtore, & cum pauca depoſitione tenui ſedimenti albi copia urinæ pariter quantitatem potus non excedit, ſiti moleſtatur, appetitus dejectus, & modò currit menſis ab horum ſymptomatum incurſu, cum virium languore, & macie.

Materiam ex qua Urina alba redditur non eſſe Pus ex abſentia fœtoris concludendum eſt, neque Pituitam ex parva, & tenui diſpoſitione ſedimenti colligimus, excluditur etiam ſemen cùm non adſit Gonorrhœa, multò minus poſſumus recurrere in hoc caſu ad aliquod acidum ſuperfluum in corpore redundans, quod ſero parvis particulis alimentalibus, vel alkalicis multis craſſiuſculis impragnato mixtum, & per urinam ſecretum ei albedinem inferat, eo modo, quo videmus acidum aliquod, aquis à laticinoſis herbis extractis infuſum has ad lactis formam reducere, cùm in Patiente propoſito acidum ratione ſui temperamenti in parva copia colligatur, & à bile redundante mortificetur, prout oſtendit Appetitus proſtratio. Unde perſuaſus maneo prædictam materiam albam urinæ mixtam eſſe ſuccum nutritium alimentalem, ſeu chylum, & in hac opinione confirmor à macie, qua incipit corripi Ægrotans proveniente à defectu alimenti per viam urinæ excreto.

Quomodò verò contingat hujuſmodi excretio chyloſæ materiæ per urinam poteſt explicari à triplici præſupoſitione: primò Chylum ratione bilis nimis volatilizatæ, & acris redditæ à violento exercitio, & à vini quantitate ad maximam tenuitatem ab illa eſſe deductum correſpondentem teunitati ſeri, & cum hac figuram ſecundùm ſuas particulas ſimilem particulis ſeri acquiſiſſe. Secundò ab eiſdem cauſis maſſam ſanguinis fuiſſe ſummè rarefactam ejuſque texturam naturaliter ratione temperamenti ignei debilem, & facilè ſolubilem majorem contraxiſſe debilitatem, itaut cum magna facilitate partes ipſius poſſint ſegregari. Tertiò ab actione caloris exercitii, & Vini fermentum renum fuiſſe multum exaltatum, & in ſua actione intenſionem acquiſiſſe, earumque ſubſtantiæ poros ultra terminos naturales ab ea fuiſſe dilatatos. Dum ergo ſanguis per renes circulatur ab harum fermento ita alteratur ſanguis, ut ob ſui tenuitatem, & compagem facilè ſolubilem ſinat à tota maſſa ſeparari unà cum ſero inutili chylum, quem ſuo ſinu recipit, & nondum mutationem in ſanguinem paſſus eſt, qui cùm habeat tenuitatem ſimilem ſero facillimè etiam, cùm eo in poros ſubſtantiæ renum dilatatos admittitur, & unà cum eo excernitur albedinem urinæ conferendo, eamdem ſortem chyli ſequitur ſerum illud alimentale maſſæ ſanguineæ in colore parum diſſimili à Chylo, quod inſervit pro ſucci nervoſi elaboratione, & nutritione partium ſpermaticarum vulgo dictarum, ex quo fit, ut in omni tempore, etiam ab alimentorum aſſumptione diſtanti urinæ ſemper albæ appareant; hinc languor corporis, & macies in tali excretione materiæ alimentalis, partibus omnibus defraudatis ſuo nutrimento, qua de cauſa ſitis etiam oritur exſiccatis fibris menbranoſis ventriculi à carentia alimentali, cui coadjuvant calor ſanguinis, à quo renum calor, & dolor non tam vellicatione acri partium ſenſitivarum, quàm ſolutione, vel diſtratione partium excitata à motu violento, & perturbato effluviorum calidorum.

Hinc patet pro Curatione, primò calorem eſſe moderandum, & bilis exceſſum reprimendum, ejuſque abundantiam minuendam. Secundò ſanguinis conſiſtentiæ majori conſulendum. Tertiò poroſitates renum conſtringendas, & fermentum earumdem reprimendum. Quartò maciem reparandam, his enim adimpletis, renum dolori, ſiti, & inappetentiæ ſatisfactum erit, quæ executioni mandare erit difficile, non tamen deſperandum.

Minuemus primò Bilem cum Caſſia, & Tamarindis, vel cum Mirabolanis citrinis, & Crem. tartari, ejuſque exceſſum, & totiuſque calorem emendabimus cum ſucco Plantaginis, Cicorei an. ℥. i. ß. Aquæ Sonchi, Portulacæ, Menthæ ad robur ventriculi ſuſtinendum an. ℥. i. ß. Quòd ſi Ventriculus hæc non patiatur paretur jus Pullæ in cujus ventre reponantur, hordeum Plantago, Portulaca Cicorea, & Mentha per quindecim dies hoc utatur, & reiteretur unum ex dictis Purgantibus in quantitate mediocri ſanguinis miſſio à macie totius reicitur, ideò de hoc non loquor, Poſteà Decocto Santal. omnium, rad. Biſtortæ, Tormentillæ, Conſolidæ cum ſpirit. Alumnis dulciſ. utendum per multos dies, præmittendo Bolum ex Diaſcordio, Philonio perſico an. ℈. i. cum Croco mart. aſtring. Magiſt. Coral. an. ℈. ß. m. f. b. hoc enim ſecundæ, & tertiæ Indicationi ſatisfactum erit, & ſi hæc non conferant transeundum ad ſanguinem Symphiti à Quercetano deſcriptum ad ℥. i. ß. ſpec. Diaplantaginis Mynſchit. in aquis Plantag. & ſumitatum Quercus an. ℥. ii. Syrup. Coral. ℥. i. Cadut mort. vitriol. rubif. & dulciſ. ℈. ß. m. Macies alimentis optimi ſucci reparanda, & ſi ex aliorum ſymptomatum debellatione non remittat ad uſum lactis Vaccini deveniendum. Omni mane, & ſero corpus fricandum, & poſteà Unguento reſumptivo ungendum.

CON-

CONSULTATIO CIV.

De Ulcere Renum.

SAcerdos ætatis annorum ſexaginta quinque, temperamenti calidi, & ſicci à juventute venationi deditus, & variis erroribus in victus ratione, podagricis, & nephriticis doloribus in quadrageſimo anno cœpit laborare, nunc urinæ ardore, cum frequenti iſtius excretione, ſed parva moleſtatur, urina turbida apparet, ex improviſo duos calculos conſiderabilis magnitudinis ſpatio quatuor horarum emiſit ſine dolore, & turbatione, cùm multi eſſent anni, quòd non ſenſerat horum cruciatus, ab horum ejectione ardor in emiſſione urinæ ceſſavit, ſed hæc turbida adhuc eicitur cùm colore ad albedinem accedente, ſedimentum copioſum puri ſimillimum deponit, & fœtidum, appetitus omninò amiſſus eſt, & quandòque à cibo vomitus ſequitur, febris adeſt continua, & lenta, cum macie, ſanguinem per urinam nunquam tamen excrevit.

Ulcere renum laborare prædictum Patientem ad evidentiam oſtendit Urina alba cum ſedimento puri ſimillimo, copioſo, & fœtenti; Hujus morbi ſolutæ unitatis, cauſa immediata fuerunt calculi diu in renibus geſtati, ut colligitur ex ſpatio temporis, in quo immunis extitit à doloribus Nephriticis, & à magnitudine calculorum, quæ longam iſtorum moram in renibus arguunt, ſive cum illa generationem ſumpſerint, ut vult Helmontius, ſive paulatim per additionem novæ materiæ ad hanc pervenerint, à tali enim magnitudine non admittebatur quælibet cauſa pro motu, ſed pro leviori, & imbecilliori reſiſtentiam habebat, hinc pro deficientia cauſæ moventis longa in renibus ſucceſſit Calculorum mora, qui foveam in illis ſuæ magnitudini correſpondentem impreſſerunt, & paulatim ſua adhæſione, confricatione, & aſperitate renum ſubſtantiam corroſerunt, unde ulcus, & pars ulcerata ſanguinem per eam circulantem corrumpendo in pus convertit, quod per urinam excretum hanc turbidam reddit, quia intra urinæ poroſitates remanet ob æqualem gravitatem cùm hac, vel ſero, ita miſcetur per perfectam unionem, ut non poſſit ſeparari, à pure ſemper magis augebitur vulcus, non ſolùm quia ſua corroſiva qualitate abradet particulas partis, ſed etiam, quia ſua humiditate has macerando, ita diſponet, ut per ſe putredinem, & diſſolutionem accipiant. Ab halitu vulceris ventriculus renibus ſuppoſitus in ſuo fermento ita alteratur, ut à ſua naturali conditione degeneret, actionem qua appetitum excitat amittendo, & quandoque irritatus à dictis halitibus ad vomitum impellitur. Sanguis per ulceroſam partem circulans putrida corpuſcula imbibendo fermentum colligit, ad præternaturalem, ſed lentam efferveſcentiam, unde febris, & ab iiſdem concipit acredinem, vel ſalſedinem, vel auſteritatem, per quas modum partes nutriendi amittit, unde Macies; Sanguis in principio hujus corroſionis nunquam viſus, quia incidit in partem capillaribus vaſis, & horum extremitatibus ultimis donatam, unde ſanguis ab his exiens parvus, & à calculo ſuperſedente detentus, non potuit exire ſtatim, & mora in pus converſus eſt; ex quo colligitur modus quo factum fuit vulcus ſine ſanguinis effuſione, quòd dubium incutere poterat, an eſſet vulcus in renibus, & ex data ratione, & ex ſignis ſuperius demonſtratis redditur evidens ulceris exiſtentia. A puris abundantia moti calculi, & ad uretheris principium præcipitati deſcenderunt per illorum cavitatem ſine dolore, quia ſenſim moti ſunt, & quia ſecum trahendo puris quantitatem, ab iſtius humiditate forſan ita emolitæ fuerunt fibræ horum Canalium, ut potuerint dilatari ſine divulſione violenta partium. Ardorem urinæ proveniſſe à calculo certum eſt, cùm eo excreto evanuerit, cauſa autem fuit, quod tranſacto calculo ab uretheribus in veſicam, ibique per aliquod tempus detento ſua aſperitate fibras membranoſas, quibus incumbebat vellicando pruritum, cum mingendi deſiderio, efficiebat, & per membranoſas fibras taliter affectas urina tranſeundo, ſuæ acrimoniæ diſtractionem partium majorem conjungendo, & vellicationem ad frequentem urinæ ejectionem veſicam invitabat, doloroſumque ardorem cauſabat, ejecto verò calculo liberæ fibræ membranoſæ veſicæ ab illius compreſſione, & diſtractione, finis factus ardori Urinæ, & frequentiæ mingendi.

Quod deſiderandum eſt in hoc Patiente, eſt ulceris curatio, quæ perficitur priùs abſterſione, & mundificatione deinde conſolidatione, cauſa cùm fuerit calculus, & hic jam excretus fuerit nullam exhibet indicationem, verum tamen eſt, cùm ſit ſubjectus doloribus, tam nephriticis, quàm podagricis humorum acrium quantitatem cumulare in ſanguine ex partium indiſpoſitione valet, unde hic dulcificandus, & indiſpoſitio acidum, & calculi, & podagræ cauſa præter naturam congregans alkalicis corrigenda, maciei etiam occurrendum.

Purgato corpore leni medicamento ex Manna, abſtergemus ulcus cum ℔. I. Seri Caprini depurati, & ℥. iii. Hidromelitis per decem dies, poſteà conſolidabimus illud cùm Decocto vulnerario Quercetani præmittendo bolum ex Therebentina ad ʒ. ii. Balſami orient. ℈. ß. Trociſch. Alchechingi cum opio, & ſine an. ℈. I. Ocul. Cancr. ʒ. ß. cum pulvere fol. Hiperici f. b. per menſem in hoc inſiſtendum, quod acidi generationem etiam prohibebit: poſteà ad uſus lactis Aſinini Chalybeati deveniendum incipiendo ab ℥. v. & paulatim augendo quantitatem uſque ad ℔. I. & etiam ℔. I. ß. præmittendo tale Bolum. ℞. Aloes ſ. p. ℈. ß. Bezoartici mineral. igne reverberii fixati gr. viii. Balſami ſulphuris ſuccinati ℈. ß. Trociſch. alchechingi ℈. ß. cum ſucco Equiſeti q. ſ. f. b. per alium menſem, & etiam plus continuandum hoc remedium; quo & ſanguinis maſſa dulcificabitur, & ultimò poterit etiam uti Aqua ad Gonorrhœam Quercetani ad ℥. ii. & ſanguinis ſymphiti ejuſdem ℥. I. Maciei occurremus optimis alimentis, & præcipuè cum pulmento parato ex carnibus ranarum contuſis ſuoque jure diſſolutis, addendo amygdalas contuſas, & diſſolutas pro pulmento diſſolvemus eodem jure farinam Hordei, Ova, & Butirum Aqua ex Ranis deſtillata ſit pro potu, & pro inappetentia ante cibum ſummat gutt. v. vel ſex Balſami ſalis.

CONSULTATIO CV.

De Sanguine Mictione.

NObilis Vir ætatis annorum ſexaginta, temperamenti aduſti, doloribus nephriticis ſubjectus menſe præterito, cùm valdè ſe exercitaſſet in motu, urinam ſanguinolentam emiſit, per quietem ſine ſanguine reddebat, & quotieſcumque quieſcit, vel parvo motu ſe exercet, urina nullam habet mutationem, ſed in motu parum citato, & longo ſemper ſanguini mixta redditur, in victus ratione temperatè vivit.

A renibus ſanguinem prodire hujus mixtio cum urina comprobat, & calculoſa affectio Patientem affligens idem perſuadere poteſt, hæc enim vitiatam renum ſtructuram ſecundùm poros connotat, per quam hi humores craſſos admittunt, ut ſuperiori Conſult. docui, & quæ pro admiſſione ſanguinis ſufficere poteſt, & hujus exitus per ſolum motum, à quo renes incaleſcunt, & defatigantur confirmare magis valet, & ſanguis poſt dictum motum exiens manifeſtum reddit talem excretionem exequi per aperitionem, ſeu verius dilatationem pororum ſubſtantiæ renum, per quos ſerum à ſanguine ſeparatum tranſcolat, quæ tanta ſit, ut ſanguinem unà cum ſero admittat.

Hujus dilatationis cauſam puto fuiſſe calculos antecedenter in renibus pluries induratos, & excretos, cum magno cruciatu, qui ſua preſſione fibras poros circumdantes laxarunt, eo modo, quo à preſſione corporis duri ſupra carnem, vel à contuſione, fibras carneas laxari obſervamus, talis pororum laxitas, ab attritione motum ſequente, à calore rarefaciente, ab eodem motu excitato, & ab impetu ſanguinis ab arteriis eructati in ſubſtantiam renum, incrementum ſuſcipiens fit major, ut apta ſit aditum per pororum cavitatem ſanguini unà cum ſero concedere, ut ſupra dictum fuit, & quia in quiete fibræ concidunt, nec adeſt attritio fibrarum, nec calor, nec impetus ſanguinis, & conſequenter pori magis conſtringuntur, ideò ſanguis non exit, quia hujus particulæ poroſitatibus hoc modo conſtitutis non configurantur.

Videò

Videò locum eſſe ſuſpicandi ſanguini viam aperiri à calculo in renibus contento, qui in motu citato, & longo agitatus, & commotus ſuis inæqualitatibus, & aſperitatibus aliquas renum particulas confricando corroſionem in aliquibus vaſis capillaribus inducit, per quam ſanguinem profundunt, & hanc ſuſpicionem auget calculoſa indiſpoſitio reddens probabilem calculi exiſtentiam in renibus.

Tollitur verò hæc ſuſpicio conſiderando nullum adeſſe ſignum calculi ſua præſentia renes affligentis, qui eſt dolor obtuſus, & ſenſus gravitatis in renum regione, nec arenulæ, nec materia viſcoſa in urinis ſine ſanguine excretis apparent, quibus facilè poteſt confirmari dicta ſuſpicio, præterquamquod mihi perſuadere non poſſum vas aliquod eſſe exeſum, & ſanguinem continuò non profluere, cùm ſanguis continuò per corroſum vas circuletur, & à corroſione via pateat aperta. Idcircò in declarata ſententia hæreo, dum per hanc interpollatus ſanguinis fluxus à motu, perſuadenti ratione explicatur.

Ad tollendam hanc malam indiſpoſitionem, quæ majora minatur pericula corroborandæ fibræ ſubſtantiæ renum, humorum acrimonia, quæ ratione temperamenti eis impartitur demulcenda, ne fibræ laxatæ corrodantur, unde iſti minuendi prius, quod obtineri poſſe ſpero, maximè attenta in victus ratione Patientis temperantia.

Primò ergo lenita alvo cùm Manna ad ℥. iv. diſſoluta in aqua Violarum, & ℥. ß. Cremoris tartari; Præparantia humori acri adaptata propinanda, ex ſucco Malvæ, Boraginis, & Equi ſeti, ad adſtrictionem pororum an. ℥. I. cum Aqua Boraginis, Bugloſæ an. ℥. ii. per ſeptem dies continuandum in his, miſſo ſanguine in uno ex his diebus à vena baſilica ad quantitatem correſpondentem virtuti Patientis. Tranſactis his diebus reiteretur idem Purgans, & pro adſtrictione, & corroboratione ſequentes Boli ſint in uſu. ℞. Therebentinæ ℥. I. Balſami orient. ʒ. I. Lapidis Lincis, Judaici, Spongiæ an. ʒ. I. Ocul. Cancr. ℈. iv. Acaciæ, Hypociſtidis an. ℈. ii. Lapidis Ematitis ʒ. I. Caput mort. vitriol. rubif. & dulcif. ℈. iv. m. & cum ſucco Equiſeti q. ſ. f. b. num. xvi. de quibus capiat num. ii. omni mane ſuperbibendo Aquam Quercetani contra Gonorrhœam, per multos dies, in horum uſu perſiſtendum, & ultimo loco ſubſtituendæ Aquæ Villenſes more ſolito, quæ ſi non proficiant utatur ſucco Poliganii ad ℥. ii. cum ℈. I. Spir. terræ ſigillatæ. Curandum denique, ut à Calculo præſervetur cum Julepo ex Therebentia, cui admiſceantur ſem. Dauci pulv. vel cum Aroph. Paracelſi ab Helmontio deſcripto, & aliis remediis ſuperioribus Conſultationibus deſcriptis, ſervata ſemper optima victus ratione.

FINIS.

SY-

SYLABUS
RERUM NOTABILIUM.

A

Acidum ſtomaci diminutum ſanguinis culpa. fol. 95
Acida debito frixiora non excitant famem. ibid.
Neque cibos diſſolvunt. 96
Acciditas humorúm, quibus intendatur. 104
Quibus dulcificetur. ibid.
Quomodò in Glandulis præparetur. ibid.
Et præparata lædatur. ibid.
Acida non ligant ſanguinem, ſuperante Bile. ibid.
Acida glandularum lympha infert ſanguini conſiſtentiam. 108.
Acidum abundans in glandulis Meſenterii chylum coagulat, lactis ad inſtar. 163
Aeſtus hypocondriorum pendet à vitio bilis, & ſucci pancreatici efferveſcentia. 152
Affectio hypocondriaca variis tentata remediis, ſed nullis profligata, ſuſpicionem infert quoad ſubſtantiam vitiari pancreas. 101
Alvus exoneratur naturæ congruenter, quatenus bilis fundendo, at ſolvendo fœces indurari non ſinit. 155
Anxietas oris ventriculi, cum frigiditatis ſenſu ab aciditate in liene concepta, indeque nervoſo ductu ad ſtomachum delata. 155
Animi deliquium provenit à ſpirituum deffectu in nervis ſtomaticis. Ex tali enim defficientia nervi prædicti contractiones paſmodicas patiuntur, quæ cardiacis communicatæ contrahunt ſanguinis motum, unde oritur animi deliquium. 167
Artheriæ valido Tuſſis motu convelluntur; convulſæ attenuantur, attenuatæ ſalſo defluente catharro nullo negotio fit ſolutio continui: unde corroſis, & laceratis artheriarum ramificationibus panditur via ad ſanguinis ſputum. 129
Artheria tumore compreſſa à mucronata cartilagine uſque ad umbilicum pulſat: per quam tam latam pulſationem ab aneuriſmate diſcriminatur. 162
Apoplexiæ cauſa detecta: 104
Curatio ejuſdem adequata. ibid.
Apoplexia à ſanguine intra poros cerebri coacervato, itaut venæ nequeant illum revehere. 108
Cauſa cur potiùs in capite, quàm aliò plenitudo ſequatur. ibid.
Appetitu depravato adeſt materies circa ventriculi fibras acido auſtero terra, quæ duro, ac convellente eiſdem impreſſo charactere, atque ad communem ſenſum traducto: idea ibidem affiCta percipit illam ab objecto factam impreſſionem, illam elicit, ac tuetur; delicatiori cibo foribus occluſis, intra ventriculi fibras à ſolida particularum congerie. 135
Apoplexiæ cauſæ recenſentur, & hæ ſunt ſulphurea narcoſis, vel ſalina præcipitatio. 105
Aſcenſus deſcenſuſque rerum cum aliquo ſenſu doloris relabentium ſupra infraque Eſofagum explicatur ſimilitudine petita à puerorum ampullis, ex aqua ſaporis diſſolutione incraſſata. 152
Aſthma à coaleſcentia pulmonum. 119
Cauſæ, ſigna, & differentiæ. ibid.
Periodica reſpirandi difficultas unde. ibid.
Aſthmata à Bile acrimonia ſalina peccante, atque cum ſucco pancreatico humorem ſalſum rodentem conſtituente, quæ nervorum extremitates vellicando eorumdem ductu contractæ irritationes ad pulmonem propagantur. 120
Atrophia ab eluvie ſeroſa aucta, atque depravata vitio bilis efferveſcentis intra duodenum. 98
Atrabiliarius humor ab acidiore lympha unà cum bile conficitur. 169
Alvi ſtipticitas à ſolo deſcenſu Chyli tenuioris, & purioris ad inteſtina. 96

B

Bilis quatenus ſua poteſtate alkalica acidum imbibit, ſanguinem relaxat. 95
Bilis ſpiritu viduata non miſcetur ſanguini mucilaginoſo. 152
Supernetat cœteris humoribus ex Hippocratis doctrina. ibid.

C

Capitis integumenta debito ſicciora, aut conſtrictiora, ſtata, atque continens doloris cauſa. 97
Capitis dolore, immutatio fermenti quomodo inferat ſcephalagiam. ibid.
Capitis dolor cietur luce, ſono, & odore, motu particularum eorum naturam conſtituente. ibid.
Capitis dolor à coluvie ſeroſa acido ſalſa. 98
Capitis dolor per ſomnum magis ingraveſcens. 101
Calculi generantur à ſanguinis reſidentia, quæ tartarea vocitatur materies: hæc autem gignitur ex alkali fixo, non verò volatili, acido ejuſdem indolii copulata. 187 188
Calybeata in affectione hypocondriaca conducunt, quia humorum acrimoniam modificant. 153
Calores à paſtu exacerbantur ab efferveſcentia chyli in inteſtinis, quæ illi advenit ab extrinſeco ob admixtionem fermenti validi activi, quod non eſt niſi bilis, & ſuccus pancreaticus, qui in ſegregatione fœcum, & depuratione Chyli pro ſanguine (eum ſine motu hoc fieri nequeat) hanc concipit efferveſcentiam. 256
Calidorum uſus in inflammatione permittitur, quatenus ſanguinem concretum diſſolvunt; à frigidis verò humorum collectio magis inficitur. 170. 172
Cachexia laboramus, quoties principiis activis depauperata cruoris maſſa ſanguinis æmathoſis non perficitur. 178
Calor à paſtu ob efferveſcentiam bilis cum acido pituitæ, à qua valida arteriarum pulſatio deducitur. ibid.
Cerebri diſpoſitio ad capitis paſſiones, dilatatio pororum. 102. 104
Convulſio ab extremis, & extimis partibus exorſa, totique corpori communicata. 103
Procedendi modus videatur. ibid.
Curationique animus intendatur. ibid.
Cordis palpitatio à defluo, refluoque ſpirituum animalium motu, remorantem ſuccum impellere tentantium. 107
Vel malè ſana intra cordis ſinus ſarcina eam mediis fibris eliminare ſtudentium. ibid.
Corpus habet, quia denegato ſpiritu partes concidunt, neque fermenta promoventur. 116
Coagulationis ſigna habentur ex pulſu parvo, calore miti, urina aquea, & tenui, ex pellicula alba in ſuperficie extracti ſanguinis concreſcente. 127
Corde reſtricto fit ſpirituum repercuſſio in organum ſenſus communis; hinc motus ſimilis illi percipitur, qui à præſentia alicujus mali excitantis timorem, ac mærorem producitur. 157
Colicus dolor circa lumbos lateri dextero infixus. 172
Cauſæ quæruntur à rigidis ſalinæ particulis. 171
Crepitus circa orificium Ventriculi imitans pergamenæ contractionem, deducitur à muſculis intercoſtalibus, quorum tendines cùm eſſent indurati à calore ſubjacentis ventriculi eis communicato, dum moventur motu indirecto crepitum edunt. 152. 153

D

Deglutio læditur à frigido potu, quatenus ſpiritus, vel extinguuntur, vel repelluntur, itaut fibræ deglutioni dicatæ in contractione quadam, ac veluti inflatione non detineantur. 137
Deſtilatio conficitur à ſuperflua ſucci nervoſi elaborationis parte. 177
Diſtillationis ratio, & modus explicatur juxta circulationis leges tum ſanguinis, tum lymphæ. 99. 100.
Diabetis cauſa ab acido ſalſo volatili petita, per quod diſſolvitur ervor, ſalinis ſpiculis diſſecta ſanguinis maſſa. 128
Diarrhea attribuitur glandulis miliaribus clapſulę Bilis implantatis, quibus ob tumoris ſuperiu poſiti compreſſionem non permittitur Bilis ſeparationem inſtituere; unde in venis retenta ſanguinis diſſolutionem inducit, quæ demum per inteſtinorum artherias emiſſa, eorum tunicas velicando tam verſungianum, quàm calidicum emurgit humorem. 164
Diarrhæa cum febre ab univerſo corpore poſt leves curas, ac frigidiuſculum aerem æſtivum, quorum cauſa acidus humor intra corpus intenditur, qui ſanguinis conſtrictivus, febrem gignit cum pulſu parvo, frequenti, ac magno virium languore. 167. 168
Hic verò acidus humor (natura ſecretioni intendens) dum per Ventriculi, atque inteſtinorum tunicas traducitur, rigorem parit, atque ad exitum ſollicitat unà

cum bile ſuccum pancreaticum. 168
Diabetis cauſæ quæruntur à ſanguinis maſſa, acrimonia ſalina univerſum corpus rodente. 189
Doloris ad occipitium graveſcentis cauſa. 121
Dolor in genu à motu ſanguinis craſſo ibi ſtagnare coacto. 99
Dolorum Ventris ſedes deſignatur in nervis meſentericis, ejuſdemque plicatura. 151
Dolores ceſſant ſecuta urinarum copia. ibid.
Dolor in genu à tardo ſanguinis motu, qui muſculorum interſtitiis conſiſtere. 163
Dolores lacerativi tribuuntur ſucco pancreatico propter ſui ſtagnationem auſteriori facto, qui in ſui cum bile effervescentia oleoſas, ac ſpiritoſas illius particulas diſſerpit, atque diſſolvit. 160
Dolore intra ſtomachum adhuc perdurante poſt validam ejuſdem Ventriculi humorum expulſionem culpatur cyſtica bilis lateraliter ſtomacho connexa, quæ ingenti calore aculeata, tunicas Ventriculi perforando, triſtem efficit ſenſationem. 149. 150
Dolor iliacus ab inflammatione. 170
Dolores exacerbantur evacuatione ſecuta, quia per clyſteres nova elicitur materies. 171
Dolores Ventris in convulſivos motus tranſeuntes. 172
Dyſenteria fit ab atra, ac vitallina bile gradu quodam caloris incraſſata. 169

E

EPilepſiæ cauſa præfinita, particulæ eſſentialiter eam componentes adnotantur, acida ſcilicet una glandulis acceſſita, altera ſulphurea à bile mutuata, quæ in unum volatile ſalſum intra ſanguinis maſſam coeuntes, atque in nervoſum genus delapſæ, nitrati pulveris ritu ingentes edunt exploſiones, unde habentur inſultus epileptici. 108. 109

F

PHantaſiæ depravatæ cauſæ quinque recenſentur, quæ ſunt opacitas ſpirituum, remiſſus concitatuſque eorumdem motus, præjudicia ſenſus communis ab ulteriori ondulatione laceſita, concordans motus malè præfiguratis cerebri fibris, atque ultimò continuus ſpirituum influxus ob præconceptum objectum ſpontè delabentium, ob quorum omnium depravationem læditur animæ ſervitium. 156
Fames non minuitur aucto acrimonia ſalſa, quia ab acido ſanguinis melancholico appetitus conſervatur. 151
Faciei rubores, totiuſque corporis calor poſt cibum pendet à ſanguine nimia tenuitate affecto, ſuffragante bile ſucco pancreatico, ac lienis fermento. 162
Tum etiam ab inordinato nervorum ſpiritu, tenuioribus alimentorum particulis in excandeſcentia acto, itaut arteriarum extremitates, quibus aligantur nervi, plus juſto conſtrinctæ ſanguinem ulteriori fluxu ad genas propellant, quàm à venis revehi poſſit hinc, vel in poris carnium detentus, vel per arteriarum capillarium tunicas ſubtiliſſimè diſtenſas, vivida cruoris purpura tranſlucet. ibid.
Febris autumnalis leni recurrente paroxyſmo, atque extremorum refrigeratione, miti calore ſubſequente, vide modum, ut quomodo hoc producatur. 110
Fermenta partium enervantur ſanguine debilitato; & è contrà. 106
Febrilis increſcit color una atque altera poſt cibi aſſumptionem hora; qui à bilem ſanguini viſcoſitate affecto commixtam exagitant calidæ alimentorum particulæ, toties quoties cruoris maſſam ingrediuntur. 126
Febrium excrementa per ſanguinis depurationes ad Ventriculi orificium rejecta invios meatus nacta poroſitates terrebrando dolores gignunt, eòque fortius agunt, tum cùm alimenta digeruntur, quia dicta divulſio fit major à ciborum pondere fibras magis diſtrahente, & à particulis calidis, & ſpiritoſis in dicta fermentatione excitatis, quorum motus cùm ſit perturbatus, dubium non eſt, quin valeat dolorem augere. 138
Propagatur verò dolor, quia ſanguinis particulæ craſſæ ibi moram contrahere coactæ, novo ſanguine adveniente etiam tenui retento, ita inteſtinia replentur, ut diſtentæ lacerari videantur. ibid.
Febris, obſtructis hypocondriis, quomodo generetur. 169
Fermenta partium concitantur à ſanguinis maſſa ritè conſtituta. 175. 177
Fermenta lienis à poteſtate ſua deicitur à refluo hæmorrohidum, ac ſuperabundanti ſanguine obrutum. 175
Qua de cauſa tota animalis economia ſubvertitur. ibid.
Fermentum lienis nimia volatilitate donatum promovet in hepate copioſæ bilis ſecretionem. 162
Febris producta, & lentè ſubardens pendet à ſanguine muſcoſitate prædito. 178
Flatus generatur pituita in Ventriculo, atque in inteſtinis à bile exagitata. 120
Fluxu cæliaco trahuntur in contrarium, non verò laxantur ſtomaci fibræ. 144
Flatus ſecundariò, & conſequenter progignuntur ſpatia vacua implere ſtudentes, membranis extenſis à ſpirituum animalium excandeſcentia. 149
Flatibus ob ſuam craſſitiem, exitu denegato per orificium ſuperius Ventriculi, ejuſdem nervoſos plexus comprimunt, quæ compreſſio nervis cardiacis communicata, cordis motus diminuitur; quare univerſo corpori languores impertiuntur, denegata ſpirituum, & ſanguinis copia, à qua virium robur, & facultatum conſiſtentia producitur. 153
Fluxus hepaticus pendet à læſa corporis ſanguificatione. 170
Hæc verò læditur ab acrimonia bilis, quæ ſanguinis maſſam corodendo, à ſua naturali conſtitutione deturbat, cum deſtructione principii operativi naturalium functionum ejuſdem cruoris maſſæ inſidentium. ibid.
Frigus quomodo vertiginem gignat. 100
Frigus initio febrium perſentitur, quoties humorum aucta craſſitie tenuiores particulæ non omnimodo explicantur, ſemiobrutæ verò comburuntur; unde provenit latica febris. 126
Frigus perſentitur intra meſenterii atque inteſtinorum tunicas ob conjugium ſucci pancreatici, atque bilis ſalino ſulphureæ, quæ unà cum illo elaboratur in nitrum. 161
Fructus horarii citò putreſcunt, eò quod laxa nimis eorum compages, partibuſque etherogeneis conflata; hæ ſe mutuò non implicant, nec implexu in ſubjecto retinentur. 151
Fœtus; qui intra paucos dies interiit, cauſæ narrantur. 103

G

GAllica luis habetur ab aciditate volatili. 150
Empiticis fixata remediis, non penitùs ſublata. ib.
Quo circa prædicta lues in ſanguinis ſinu fixata univerſam maſſam coagulat. ibid.
Proinde ab indebita efferveſcentia acrior facta, obſtructoque liene repercuſſa regurgitat per arteriæ cæliacæ ramos in Ventriculum, per quem diſſaminatur. ibid.
Gonorrhæa ſine pudendi erectione, quæ incipit deſinente podagra, originem ducit à ſucco nerveo acido humore perfuſum. 186

H

HÆmorrhoydum fluxus promovetur, non quia ſanguinis bile ſit aculeatus, ſed quia multo ſero dilutus. 107
Hæmorrhoydes tument ob ſanguinis craſſitiem, ſpiritu volatili ſalino per aduſtionem evaporante. 163
Hæmorrohydum cura præſervativa. 385
Hæmorrohydum fluxus pendet ab acido ſucco melancholico nimis attenuato, ac ſummè volatilizato. ibid.
Hepatis incendium extinguit calorem Ventriculi, quatenus bilis, quæ copioſa ab eo ſecernitur, ea, qua polet alkali vi, ſtomaci fermentum imbibit. 95
Hydropica diatheſis calore producitur, eò quia ſalſo volatili diſſecta ſanguinis maſſa in ſeroſam coluviem deiſcit. 179
Ratio cur potiùs culpetur ſanguinis reſolutio, quàm depravata viſcerum concoctio. ibid.
Cur ſerum non ſecernatur in renibus. ibid.
Hypocondriorum æſtus, & præcipuè circa Ventriculi inferius orificium, non ab obſtructionibus pendet, ſed à ſanguine fervido intra vaſa per illius ſubſtantiam diſſaminata, ob craſſitiem, ab aduſtione contracta, in ſua circulatione ibi lenteſcere coacto. 156
Hypocondriaca affectio pendet ab acido ſalſo Ventriculi depravato ob aciditatis augmentum, & volatilitatis debitæ diminutionem. 153
Hypocondria an influant, & quomodo influant in melancholia. 154

I

IMaginatio alicui opinioni pertinaciter hæret, quoties per varios reflexionum actus in aliquo conceptu modificantur cerebri fibræ, atque identidem ſenſuum externorum motibus concitantur nulla adveniente ab extrinſeco prædictæ cogitationis cauſa. 157. 170
Incubi cauſa eſt ſpirituum animalium ſupreſſio ad cor, pulmones, diauphragma, ac thoracis muſculos. 113
Gravamis verò cauſa non una, ſed duplex; præcordiorum namque obſtructorum lucta, atque ſanguis intra cor

eor plurima ſtagnatione congeſtus. ibid.
Inertia ſpirituum animalium extaſim parit. 116
Inflammatio lienis præeunte febre. 181
Cauſæ diſcutiuntur, ſigna diſcriminantur. ibid.

L

LAſſitudo u'ceroſa à quo derivetur. 101
Laxatis Ventriculi fibris alimentorum ſabura in cavitate reſiſtit, quæ tractu temporis in fluorem evecta ſtomacho moleſtiam infert; quare facultas expultrix materiam primò in capacitate contentam reicit, deinde bilem, emeatur cholideco expreſſam à motu inverſo, ac veluti convulſivo inteſtinis communicato. 137
Lienis munere læſo, ideò ſanguis incraſſatur, quia rectè conſtituto maſſa cruoris attenuatur. 176
Lypothymiæ cauſæ diverſæ, & quæ intus extraque paroxyſmum. 96
Lypothymia à cibo ob laſſitudinem fibrarum Ventriculi. 102
A particulis acido ſulphureis naturali labore revolutis. ibid.

M

MAcies totius corporis ob ſanguinis vacuitatem, ex eo, quod chylus in motu ſuo ſiſtitur, ſtagnatque in glandulis meſenterii. 163
Melancholia ſua virtute adſtrictoria ſanguini craſſitiem tribuit, uti & lympha. 114
Melancholici inquieta, ac indeſinenti cogitatione plurimos conterunt ſpiritus, unde humores dulceſcunt: hinc lien, glandulæque omnes, quibus nervi multi implantantur, ſpiritibus viduatæ aciditatem contrahunt. 113 114
Melancholia læditur ratiocinatio, læſa imaginatione. 114
Melancholicorum cerebrum à ſanguine nimia auſteritate reſtricto, vel paucos, vel nebuloſos prolicit ſpiritus. ibid. 154
Melancholia per ſomnum inducitur ob rationis inadvertentiam, quæ impreſſas nequit delere ideas. ibid.
Melancholia hypocondriaca, cum chacheſia, ac principio hydropis ob imminutam bilis quantitatem, unde acidum exuberans debita inteſtini duodeni fermentatio non peragitur; hinc ſanguis inconfectus ad univerſum corpus delatus, partes nec calore foventur, nec eorum fermenta reparantur; idcircò ſanguis hydropicam dyatheſim nactus affert ſymptomata enumerata. 159
Mentis imminutæ, & quaſi abolitæ operationes, ob laxitatem fibrarum à cerebri concuſſione productam. 103
Mens aberrat exhauſto memoriæ promptuario. 116
Menſium fit ſuppreſſio, eò quod ſubtiliores particulæ ad caput transferantur, atque ſpiritus diſſipentur, ita ut ſanguis attenuatione deſtitutus nequeat Uteri vaſa permeare. ibid.
Morboſa renum conſtitutio quomodo propagetur in filios. 189
Motus impotentia à ſeroſo decubitu primò circa cerebri corticem, dein intra meduloſa clauſtra, atque ultimò in nervoſum genus ſpirituum emanationibus fores occludente. 98
Motus convulſivi, unde habeant immodicam illam enormem virium energiam. 101
Unde exploſivam nanciſcantur materiam. ibid.
Quæ ſit ſubſtantiæ componentis natura. ibid.
Quomodo hæc elaboretur. ibid.
Quibus viis maſculorum ingrediatur ventres. ibid.
Qua ratione adeo mira celeritate, validoque conatu in actum proſiliat. ibid.
Quibus explicatis clariſſimè patet tumor ſubſultus, atque contentio muſculorum. ibid.
Prædicta verò Materies quæritur à triplici fonte; prima à ſpiritu animali indolis alkalicæ; altera à ſanguine nitro ſulphurea; tertia à triumvirali humore nitro ſulphureo. ibid.
Motus convulſivi à maximo calore, atque ingenti frigore. 101. 117.
Motus convulſivi, aucta urinarum copia, minuuntur. p. 27. Quo ritu hæc urinoſa materies derivetur in renes. ibid.
Motus timorem infert, ob paucitatem ſpirituum, qui in confuſionem aguntur. 154
Mucus inteſtinalis ab efferveſcentia bilis attenuatus, & inflatus reſolutus, ventroſos promovet rugitus. 149

N

NAuſea, ac inapetentia ciborum inducitur, ex eo quod Ventriculi fibræ nimis laxatæ ad eam corrugationem

non reducuntur, quæ eſt neceſſaria ad famem excitandam. 137
Nervis circa cor ſpaſmodicè affectis, ſanguis inordinato motu percellitur, & per conſequens febris producitur. 117
Nervoſus ſuccus, quos præſtet uſus in naturali æconomia. 98
Nervoſi ſucci depravationis origo, & via qua ducitur ad concitandos motus convulſivos. 175

O

OBſtructo liene à reſtricta ſanguinis maſſa, humor acido-ſalſus producitur, qui, media ſtagnatione, concepto calore, ſummè volatilizatur, nervorumque ductu ad cerebrum porrigitur, & fit epilepſiæ cauſa. 154. 155
Obſtructiones venarum meſenterii tam lactis, quàm ſanguinis non ſunt cauſæ affectionis hypocondriacæ, hæ namque putredinem inferrent; illæ diſruptæ hydropi materiem ſuppeditarent. 156
Obſtructiones hypocondriorum quomodo producantur. 195
Opiatorum uſu humores non denſantur, quin potiùs eorum acrimonia diſſolvuntur. 171

P

PAlpitatio arteriæ hypocondriacæ habetur à fermento lienis nimis evecto, & ex ſalſo inteſtini duodeni plus juſto volatili, in proximum cæliace ſanguinem deſæviente. 152
A ſanguinis regurgitatione in arteriam cæliacam. 133
Ab arteria ſubtus habente partem obſtructione duratam, quæ cum motui ſuo reſiſtat, hujus vis tota dirigitur in partem exteriorem arteriæ. ibid.
Palpitatio pendet à ſanguine, qui accenſionem in corde non patitur; hinc cor aggravat, ſuaque gravitate irritat. 175
Pectoris anguſtiæ à ſanguinis retardatione, & mora intra vaſa Pulmonum ſpiritibus animalibus circularem ſanguinis motum non promoventibus. 116
Pituitæ inteſtinalis lentor, aut craſſities, debetur paupertati ſpirituum, auctæ glandularum aciditati, nec non ejuſdem craſſitiei. 183
Paralyſis ab impotentia ſpirituum, materiei vitio, quæ ſordida nimis, vel maturitatis expers, animalem geneſim nequit perennare. 110
Prudentiæ famulator humor dulcis, acido-ſalſus, qui nervorum commeatu ad cerebrum delatus ſpiritus animales exacuit; unde à liene mentis acumen, & ſagacitatem proficiſci vulgo fertur. 151
Pulſatio Ventris, quæ ad pectus, & ad os ſacrum perextenditur, eò quia vaſa ſanguifera, prædictis partibus inſervientia, nervis conſtringuntur, à prurigine bilis in contractionem excitis. 150
Pulmones in ſcalarum aſſenſu ægrè moventur ob cruditatem ſanguinis, quare ſi cruor ita diſpoſitus à motu citaciori in cordis ſinu ſolito plùs urgeatur, quia ſtatim totus non egreditur, ideò pulmonum nixu, & crebra agitatione opus eſt, quo foras exantletur. 174

Q

QUare dolores exacerbentur à Chlyſteris evacuatione. 171
Quomodo obſtructionem pariat ſanguinis efferveſcentia. 169

R

RAtiocinatio læditur vitiato ſpiritu animali. 106
Cerebri fibris variis imaginibus impreſſis, atque contrariis motibus impetitis. ibid.
Renes quomodo diſponantur ad hunc potiùs humorum ſuſcipiendum, quàm alium. 188
Rene affecto, alteri intercipitur ſerum, vel nervis circumligatis arteriis, vel per conſenſum utroque rene contracto. 156
Reſpirandi difficultas ratione fibrarum Ventriculi, quæ nimis divulſæ ſanguinis motum nequeunt promovere. 143
Rerum aſcenſus, deſcenſuſque cum aliquo ſenſu doloris relabentium ſuprà, infraque eſofagum; modus, & ratio explicatur. 152

S

SAlium incurſionibus acidi, & alkali; Vertiginis motus explicantur. 100
Et hoc facili negotio conſideranti naturam humoris melancholici; atque ſpirituum animalium, quorum una eſt acida, altera alkalica. ibid.
Salſum inteſtinale nimia volatilitate donatum chylum inficit, ac potentiſſimè ſolvit, qui ad cor delatus, ibi magis attenuatur, adeout in cerebro facili nego-

tio in ſalſam deſtillationem faceſcat. 118
Salſa deſtillatio fit ex particulis acido-ſalſis in aqua ſolutis. 128
Sanguinis motus provenit à ſalſo volatili rectè conſtituto. 104
Sanguinis miſſio in apoplexia, nimio ſero obruto, oppletoque cerebro. ibid.
Sanguis ſi copioſior, quàm par eſt, effluxerit, reliqua cruoris maſſa depauperatur, quare fermenta partium enervantur, utpotè quæ à ſanguine rectè conſtituto foventur, hinc animali everſa æconomia, maſſa ſanguinis vim ſuam fermentativam ammittit, atque in laticem aquoſum pervertitur, qui dyatheſim hydropicam inducit. 123
Sanguis melancholicus aciditate, qua pollet, chylum inficit. 153
Sanguis acrimonia ſalina exaſperatus corpus depaſcitur. 161
Sanguinis maſſa licèt acri ſulphureo permixta; attamen ſuperante acido veram ſolutionem non patitur, quin potius maſſa conſtringitur, unde cruor minus idoneè in vaſis circulando, portiones illius ſpleni adhærere coguntur, quæ paulatim congeſtæ obſtructionem gignunt. 151
Sanguinis turgeſcentia obſtructionem gignit. 169
Sanguinis viſcoſitas, & lentor originem ducit à pituita inteſtinali calore aeris, motu, & nimio potu aquæ fluxibili, & tenui reddita, ut facilè potuerit per vaſa lactea ſanguinis maſſam ingredi. 178
Sanguinis miſſio, ſi vires permittunt, fluente alvo convenit, quatenus ſanguinis diſgregationem inhibet. 165 166
Sanguis mingitur reſerata renum ſubſtantia, præceſſo calculo facta pororum dilatatione. ibid.
Senſus communis agendi, modus, ſedes, & uſus. 106
Senſus quo ritu peragatur. ibid.
Senes acrimonia ſalina exaſperantur, quia ſpiritu balſamico viduati, corpora ſalina efferuntur. 153
Senes acri prurigine exaſperantur, eò quia perſpirabile, acri volatilitate affectum, diſſlari prohibetur. ibidem.
Seminis effuſa liberalitate, fermenta partium auferuntur, quibus univerſum corpus vitalizatur. 141
Seminis copia laſſitudinem inducit, eò quia ſanguinem per ſeminale effluvium ad talem turgeſcentiam inducit, ut plenitudinem conſtituat univerſo corpori gravoſam. 119
Semen acri ſucco perfuſum, ſi interpoſito fluxu intra urethram guttatim extillet, nullam efficit ſenſationem. 185
Serum ex ſanguinis attenuatione gignitur. 104.142
Fuſiori ſtylo. 158
Spiritus animalis indolis alkalicæ acidos nactus humores, inordinatè efferveſcendo, motus parit convulſivos. 101. 102
Spiritus animales à timore in confuſione acti, pori, ac meatus cerebri conſtringuntur, unde nervorum reſolutione in viſceribus facta, præcordiorum, ac arteriarum motus fatiſcit, hinc ſanguis intra cordis ſinus coagulatur, unde fermenta partium non excitantur pro chyli, & ſanguinis elaboratione, atque ſanguis ita concretus gravitat in organis reſpirationi dicatis, hæret uteri venis, nec ſuccum ſibimet infuſum ritè fermentat, ſed in laticem aquoſum abire ſinit. 130. 131
Spiritu diſſipato, ſalinæ, ac ſulphureæ particulæ exaltantur, ex quibus unum acre conficitur, per quod tota ſanguinis maſſa acredinem concipit. 138
Spiritu diſſipato, animali ſcilicet, non excitatur fermentum Ventriculi, ideòque multæ cruditates congeruntur. 146
Spirituum copia audaciam gignit, inopia timorem. 128
Spiritu diſſipato ſanguinis maſſa conſtringitur. 177. 184
Sitis exacerbatur tum lingua, tum ventriculo utraque humiditate depaupertatis. 136
A bilis efferveſcentia intra duodenum, quæ ſalina contagione palatum inficit. ibid.
A ſanguinis craſſitie, itaut nequeat ſalivares glandulas permeare. ibid.
Stomaci languores perſentiuntur, ſpiritibus animalibus tramite intercluſo, timoris vi compreſſo nervorum principio. 154
Stomaci fermentum aquarum largo pota dilutum, ac ejuſdem indolis ſanguine præterfluente debilitatum; alimenta in Ventriculo in mucidam degenerant putrilaginem, unde oritur inapetentia, & cibi faſtidium. 131
Sudores nocturni ſtomacho, & ſanguini tribuuntur. 181
Syncope corripiuntur, quoties ſuccus pancreaticus auſterior factus conſiſtentiam tribuit ſanguini firmiorem, ac ſolidiorem, quàm ut debitè ſatiſque poſſit rarefieri. 169

T

Tabes dorſalis à congeſto ſucco nerveo intra nervorum inter capedines. 186
Teneſmi cauſa, quæ inteſtinis adhæret, pituitæ inteſtinorum, auctæ tribuitur craſſitiei. 183
Timoris vi compreſſo nervorum principio, ſpiritibus animalibus intercluditur via, unde ſtomaci, & cordis languores perſentiuntur. 151
Timore affectis, nervi conſtringuntur, quare animali ſpiritu repercuſſo cerebri clauſtra irrumpit, ibique inordinato motu cietur, unde oritur vigilia, mortiſque metus, ex imaginatione depravata. 151
Timor eſt decurtatio animæ ſenſitivæ. 157
Dignoſcitur ab Anima, idearum uſu. ibid.
Tremor totius corporis, ab acri ſuperſtiſte ſero, in confectione ſucci nervoſi, quo unà cum ſpiritu in nervos tranſgreſſo, animæ ſyſtatis tota ſuccutitur; vel ab inordinato ſpirituum motu, qui in nervos impetu facto, partes ſuo pondere deiciuntur. 158
Tumores muſculorum Ventris dignoſcuntur, ex lævi tactu, muſculorum ſitu, virium conſtantia, concoctionum integritate, ac præhabita cæterarum partium curatione. 161
Cauſæ deducuntur ab inanitione hypocondriorum, quorum culpa igneo ſalino evolante ſpiritu ſanguis frigeſit, quare ſuo motu deſtitutus in tumorem denſatur. ibid.
Ni mavis dicere fuſam præcedenti pharmaco materiem in hypocondriis conſtringi. ibid.

V

Ventriculus habituali ſicitate depaſtus, non ſecus ac pulmo ulcere confectus, indeſinenter excitat febrem. 162
Ventriculus frigidus plus apetit, quàm concoquat, quia in Ventriculo frigido fermentum acido-ſalſum majori polet aciditate. 153
Vertigo à ſeroſis incurſibus, temporum genio indulgentibus; quare prima ætate copia tantummodo peccant, vergentibus annis plus juſto craſceſcunt. 99
Violenta ſpirituum animalium circumrotatio muſculati machinæ motus inhibet. ibid.
Vertiginis cauſæ, vel reſilitio, vel ſpirituum interceptio. 100
Vertigo ab intercepto ſpirituum animalium motu. 175
A lienis impuritatibus in ſuis ſtagnationibus ad volatilitatem elatis. ibid.
Ob impuritatem ſpirituum, itaut nequeant inter ſe continuari. ibid.
Vires concidunt, quia ſanguis per humidum aerem, & potum reſolutus, ſpiritus nequit in ſua ſtatione detineri. 128
Vomitio quo pacto concitetur. 95
Vomitus identidem recurrit, quoties infigitur, vel infixa materies transfunditur. 146
Vomitu, & ſingultu culpatur diaphragma, quatenus neque ſpontanea, neque artificioſa evacuatio inverſam naturæ legem ademerit. 146
Urinæ lacteæ excernuntur, renum, & ſanguinis vitio. 199

FINIS.

NOVUM SYSTEMA MEDICUM

EX UNITATE DOCTRINÆ

Recentiorum, & Antiquorum.

BENEVOLE LECTOR.

QUæ olim unica principiorum devecta quadriga, obſcuraque qualitatum occultarum nube velata apud Seniores tutè per ſæcula perexit Medicina, Neothericorum indè labore, ac induſtria meliores induta veſtes, noviſque conſidens ſedibus, vultuque ad clariorem, nobilioremque majeſtatem aptato fœlicior, ac utilior mox per annos proceſſit. Variæ attamen hæ Medicinæ facies, ac apparatus ipſam, ita inter ſe diverſam apud habetiores repræſentarunt, ut ipſis non meliorem, ſed novam ac inauditam Philoſophandi, & medendi methodum ediſcere, viſum fuerit, inoſpitamque ac inviſam provinciam vel novitate perterriti recuſarint, vel male judicata ad uſum practicum inertia, impudenter ſpreverint; hinc nova Saniorum inventa, theoremata, ac placita tamquam deleteria, & toxica traduxerint. Hujuſce rei cauſa non multis abhinc annis tibi traddidi (*Amice Lector*) Iridem meam febrilem *Antiquorum ſententias cum Recentiorum dogmatibus pacifico fœdere ſociantem*, ut pro rei veritate quicumque Artis amator, non in rerum ſubſtantiis, primiſve, ſolidiſve indicationibus diſconvenire perſpiceret, ſed in hoc tantùm, quod hi rerum naturas, cauſarumque motus ſenſibus magis aperirent, ut clariùs ac tutiùs ultimum finem in praxi Medicus attingeret; illi verò caliginoſa quadam Metaphyſica genuinas morborum ideas reconderent; ideòque difficilior, ac incertior uſus Artis evaderet.

Quod ut ita ſe haberet oſtenderem Studioſorumque juvenum animos tutam aſſequi methodum nitentes hoc ab errore vindicarem, Libellum *& alium exhibui* de Methodo medendi febres juxta principia Acidi, & Alkali; *cujus etiam cauſa paucos poſt annos* Conſultationes meas practicas ad ſaniorem ſæculi mentem *extricatas ſubdidi.*

Quæ omnia cum Tu humaniſſimo excepiſſes animo Benevole Lector, anſam mihi dediſti, ut continuò in id incumbens, non laudi meæ, ſed utilitati tuæ ſtudens, novos impenderem ſuaviſſimè labores, ut ſæculis perſuaſum relinquerem, varias Antiquorum, & Neothericorum de morbis Scholas diverſimodè in aliquibus forſitan theorematibus tantùm ſentire (cùm & etiam ſecundùm potiorem eorum partem conſentientes undequaque per hujuſce mei libri decurſum manifeſtè intelligenti demonſtrem); in executione verò, & Remediorum applicatione ita unanimes eſſe, ut una, & indiviſa omnibus medendi prodeat norma; Hincque ſuadeatur quiſque bonarum artium ſtudioſus, & præcipuè phyſicam, claram, ſtabilemque morborum, & cauſarum ſcientiam anhelans, ut eam deducendi amplectatur formam, quæ magis ſenſibus accomodatur, faciliorem que ad præſcriptum finem viam ſternit, cùm hoc non ſit rerum eſſentias, ac paſſiones innovare, ſed meliùs penetrare, intelligere, ac exprimere.

Syſtema itaque hoc meum, quod tibi in præſentia offero, in hoc unum totum nititur, ut quamplurimùm ſenſus conformitatem in doctrinis, ſemper actionis unitatem in fine inter elapſos, & præſentes Medicos inveniat, ac exhibeat. Quem finem ſi me aſſecutum cognoveris Lector, bono tuo, & Ar-

tis plaude, & laboribus meis (mecum gratulabor) fruere; inania, ac verboſa detrectans diſſidia, quibus cœca ingenia diſtorquentur, nec illuminantur; Si verò me ex voto ad id non deveniſſe, videris optimam ſaltem animi mei ſollicitudinem grato excipe corde, hacque occaſione fretus ſtudio tuo, quod & ego hùc uſque tentavi, ad pacificam Artis utilitatem aſſequi tu nitere.

De hoc attamen te monitum volo me potiùs Auctorum innuiſſe, quàm retuliſſe ſententias multiplici de cauſa; tunc ne nimia ſcribendi prolixitate patientia tua abuterer, tum quia te has optimè calentem alloquor, denique quia apud eorum Patronos me juvente fuſiùs perlegi poſſunt. Hoc, & unum ſcias Opuſculum hoc meum innumeras inter Sæculi calamitates, aſſiduas inter domeſticas ærumnas, continuos inter morboſos corporis mei cruciatus, quibus ſeptem ab hinc annis indeficienter lecto affigor, enatum eſſe; idcircò, ſi meliorem omnem non induit ſpeciem, ne mireris? Infirmi hominis opus eſt. Firmum verò utilitatis, ac comodi tui mihi ineſſe deſiderium agnoſce, cui præcisè parens huic Syſtemati operam dedi, & cui numquam reluctaturus aptiorem in modum ſecundum mearum Conſultationum Volumen poſtmodum tradam, ſi clementior, & longior ætas permittet.

Interea laborem hunc meum, ut ſoles, placido, gratoque oculo ſolare, & ſi quid animadverſione tua dignum in doctrinis, aut in remediis (quorum mihi major cura fuit) exhibebit, utere; ſin verò nihil, quod delectet, erudiat, aut proficiat, invenies, optima ſaltem hac mea cupidine contentus acquieſce, & vale.

A D

AD ILLUSTRISSIMUM VIRUM.

POMPEUM SACCUM
NOVUM SYSTEMA MEDICUM.
Quò pax inter Antiquos, & Recentiores firmatur, edentem.

Quantum longa ſuis debet Medicina Magiſtris,
Tantum SACCE tuo debet & ingenio.

Antonius Bulſius
Patritius Parmenſis.

POMPEO SACCO
VIRO GENERE, ACTIS, ET SCRIPTIS PRÆSTANTISSIMO.
Præſens Syſtema Typis mandanti.

Præteritis Medicis POMPEE par omnibus unus,
Cum facis unanimes, Unus, & Omnis eris.

Ludovicus Sacca
Patritius Parmenſis.

AD EUNDEM
Librum hunc inter longas adverſæ valetudinis ærumnas ædentem.

Ægræ jaces? & adbuc tam docta volumina ſcribis?
Si ſtares ergo, SACCE quid efficeres?

Bartholomeus Bucius Parmenſis.

INDEX

INDEX
SECTIONUM, ET CAPITUM TOTIUS OPERIS.

SECTIO I.

De Facultate naturali. pag. 204

CAPUT PRIMUM.

De Facultate Naturali in genere. pag. 204

CAPUT II.

De Appetitu Famis, & Sitis, in quo conſiſtat, & quomodò excitetur. pag. 204

CAPUT III.

De præparatione Alimentorum in ore, & Ventriculo. pag. 206

CAPUT IV.

De Præparatione maſſæ Chyloſæ in inteſtinis. pag. 213

CAPUT V.

De loco Generationis ſanguinis, & de principio effectivo hujus generationis. pag. 216

CAPUT VI.

De Anatomia humorum, vel Maſſæ ſanguineæ à Natura intra Corpus humanum peractæ, & primò de Bile. pag. 217

CAPUT VII.

De Succo Pancreatico. pag. 226

CAPUT VIII.

De Saliva, & Pituita. pag. 233

CAPUT IX.

De Urina. pag. 236

CAPUT X.

De Succo nervoſo. pag. 240

CAPUT XI.

De aliis Particulis Maſſæ ſanguineæ. pag. 241

CAPUT XII.

De Nutritione, & Augmentatione. pag. 249

CAPUT XIII.

De Facultate Generativa. Quid ſit, & quænam ſint ejus principia, & quomodo fiat. pag. 257

CAPUT XIV.

Quomodo lædatur generatio vitio ſeminis Virilis, & Fœminei. pag. 259

SECTIO II.

De Facultate Vitali, & de Reſpiratione, & Uſu Pulmonum. pag. 265

CAPUT I.

Quomodo fiat Reſpiratio, & Expiratio. pag. 266

CAPUT II.

De Corde, & ejus Facultatibus. pag. 269

SECTIO III.

De Facultate Animali. pag. 272

CAPUT I.

In quo conſiderantur Cerebri ſubſtantia, Spiritus, Nervi quatenus ſunt Organa Facultatis Animalis. pag. 272

CAPUT II.

De Senſibus Externis in Genere. pag. 274

CAPUT III.

De Senſu in particulari, & primò de Viſu. pag. 275

CAPUT IV.

De Auditu. pag. 279

CAPUT V.

De Senſu Odoratus. pag. 280

CAPUT VI.

De Senſu Guſtus, & ejus Morbis. pag. 281

CAPUT VII.

De Organo Tactus. pag. 283

CAPUT VIII.

De Senſibus internis, & primò de Somno, & vigilia. pag. 284

CAPUT IX.

De ſenſu interno, & ejus læſione. pag. 287

CAPUT X.

De Rationis, & Memoriæ læſione. pag. 289

CAPUT XI.

De Facultate loco motiva. pag. 290

FINIS.

NOVUM

NOVUM SYSTEMA MEDICUM.

PRÆFATIO.

DIfficultates emergentes in explicandis Cœli Phœnomenis juxta principia ſtabilita ab antiquiſſimis Aſtronomis, impellerunt poſteros ad excogitandum unum Syſtema, ex cujus poſitione, cum majori intellectus acquieſcentia omnia in Cœlis de novo apparentia explicarentur, & Planetarum motus inordinati declararentur. Ad hanc neceſſitatem ad quam præteritis ſæculis redacta fuit Aſtronomia, mihi videtur noſtro hoc ſæculo perveniſſe Medicinam, cui ſi debet in tot rebus pretioſiſſimum augmentum, ab eodem tot controverſiarum, & diſputationum tam in Theoricis, quàm in Practicis moleſtiam perſentit, itaut in omni parte conſciſſa, & diviſa potiùs miſerationem exigat, & pietatem, quàm gloriam. Tantæ enim inſurrexerunt ſectæ diverſis ſtabilitæ principiis, ut tota hominis vita brevis videatur ad ſolam illarum cognitionem acquirendam, quod ſi in earum veritate eſſet elaborandum, ex comparatione unius cum altera, & in ponderatione veritatis propoſitionum, axiomatum, & principiorum deſideranda eſſet Neſtoris ætas, ad cujus finem perveniremus ſine deſiderato incæpti laboris præmio. Hinc pro hujus facultatis incremento, & Profeſſorum utilitate, necnon pro univerſi bono optimum judicavi, & neceſſarium, ex publicatis ſectis unum peculiare Syſtema conſtruere, à quo via apperiretur ad demonſtrandam in medicis Principiis veritatem, & ad conſequendum facili Methodo ſuum principaliſſimum finem. Ad hoc collimat hujus operis intentio, quod ſi perficere datum fuerit, gloriabor publicæ utilitati inſerviſſe, & hanc gloriam agnoſcam à Patre luminum, à quo intellectus humani reguntur, eique tamquàm ſuam humillimè conſecrabo.

Pro hoc exequendo mihi propono medicinæ, finem atque meditatum Syſtema ad hunc conſequendum dirigam, non ad ponderationem ſingularum ſententiarum, quæ in medicina proponuntur. Finis enim ſicut omnes ſcientias, & facultates ſpecificat, ita etiam media ad ſui conſecutionem proportionata determinat: & quia Medicinæ finis eſt ſanitas, & ſanitas eſt diſpoſitio, per quam operationes integræ in humano corpore redduntur; hinc mihi videtur intentioni meæ ſatisfacturum eſſe, ſi in apertum ponam quomodò operationes hæ integræ reddantur, patefacto principio, à quo emanant, & declaratis omnibus conditionibus requiſitis ad earum integritatem eliciendo poſtea, quomodò lædantur cum ſanitatis læſione, & morbi origine; cùm morbus non ſit niſi læſio operationum, & ita, vel ex læſo principio, vel ex deficientia alicujus conditionis, vel ab alia non requiſita ſuperveniente, elicietur vera indicatio curandi, & introducendi ſanitatem amiſſam; vel recuperatam conſervandi, & ſi in hiſce conſequendis impoſſibilitas emerget ex evidenti ſententiarum contrarietate, conabor demonſtrare omnes ad finem Medicinæ eiſdem mediis cum principiorum diverſitate collimare, quod ad hujus Syſtematis integritatem, & veritatem contribuet, cùm ſit directum ad ultimum Medicinæ finem conſequendum per vera media. Dum in hoc elaborabo omni affectione pro aliqua ſententia me ſpoliabo, & in qualibet eligenda veritatem ſolùm quæram, & quia omnes noſtri Corporis operationes redducuntur tamquam ad prima Principia, ad tres decantatas facultates naturalem, vitalem, & animalem in hiſce explicandis totus ero, proponendo ſententias magis receptas, & eas eligendo, quæ veritati, & experientiæ magis conſonæ erunt, & has ad exoptatum Medicinæ finem dirigam ab iiſdem etiam mutuando lumen ad inquirenda media pro tanti finis conſecutione, cum quo comparando ſingulorum ſententias, ſpero etiam, quæ videntur in Theorica diſcordes, in hujus finis conſecutionem concordes eſſe, demonſtrare.

Ordo hujus operis erit. Primò operationes facultatis naturalis patefacere: Secundò vitalis: Tertiò Animalis: Unde ſit.

SECTIO I.

CAPUT PRIMUM.

De Facultate Naturali.

NOn intelligo hìc facultatem naturalem, quatenùs eſt animæ potentia, à qua nutritio, augmentatio, & generatio, quæ ſunt facultati naturali ſubordinatæ emanant; libenter enim intellectum meum Sacroſanctæ Eccleſiæ determinationi ſubiicio ſancienti animam rationalem eſſe formam totius, & tamquam formam omnes operationes Corporis efficere reijciendo in hoc Carteſii ſententiam, qui omnes operationes in noſtro Corpore effectas excepto intelligere, per ſolam corporis texturam explicat: Verùm hic, ut dicebam, non conſidero facultatem naturalem pro potentia animæ, quia eam conſidero, pro ut ſubiectam arti medicæ, à qua anima cum ſuis potentiis eximitur ratione ſuæ ſpiritualitatis; unde ſub hac conſideratione cadunt ſolùm organa, & inſtrumenta, quibus utitur anima pro exercitio facultatum naturalium, & quorum ipſa eſt actus, juxta definitionem animæ, quæ eſt actus Corporis organici potentia vitam habentis, & cum tali connexione anima tamquam actus Corpori organico unitur, tamquam materiæ, ut ſine iſto non poſſit humanas operationes exercere, nec Corpus organizatum ſine illa vivere. Corpus autem ſolùm Organizatum, vel iſtius organa animæ operationibus inſervientia ſola poſſunt eſſe obiecta medicinæ, dum eis læſis læduntur operationes, & eis benè conſtitutis perfectè eduntur; Medicina autem ſuo artificio, & remediorum inventione organorum depravatam conſtitutionem poteſt corrigere, & perfectam conſervare; idcircò medici munus eſt organa ſolùm hujus facultatis conſiderare, non potentiam iiſdem utentem; quare in genere poſſumus, ſecundùm ſenſum prædictum definire facultatem naturalem pro recta diſpoſitione Organorum corporis nutritioni, augmentationi, & generationi inſervientium unà cum materia proportionata ab ipſis organis diſponenda, ex quo elicitur facultatem medicè conceptam, non eſſe niſi organum, cum omnibus ſuis requiſitis, & conditionibus diſpoſitum, & materiam.

Organa facultati naturali inſervientia ſunt plurima, Ventriculus alimenta concoquens, Inteſtinum duodenum cum fluxu bilis, & ſucci pancreatici, quorum miniſterio fœces alimentorum à parte magis defœcata ſegregantur. Tertiò Venæ lacteæ, & glandulæ Meſenterii, illæ pro deferendo Chylo, iſtæ ad majorem illius volatilizationem inſerviunt. Ultimò ſanguis, cui miſcetur Chylus, & cor in quo purpuram perfecti ſanguinis induit, & hæc ſunt organa materiam pro nutritione, & augmentatione præparantia quibus additur à nonnullis os, dentium ope cibos triturans, & ſalivam, cum eis miſcendam ſubminiſtrans.

Materia hæc præparata magis diſponitur ad reparandum quod deperditum eſt, in quo conſiſtit nutritio, & ad augendum præexiſtens, effectus formalis augmentationis, à peculiari fermento, ſeù temperamento, & textura cujuslibet partis; idcircò quælibet pars eſt organum nutritionis, & augmentationis, præbendo materiæ jam aliundè præparatæ, ultimam diſpoſitionem, per quam determinatur ad converſionem in ſubſtantiam ſimilem parti diſponenti; Ideò dicebat Hippocrates, quilibet muſculus ſuum habet ventriculum, quia ſicuti ventriculus habet principium, ſeù fermentum, ſeù temperamentum alimenta concoquendi, vel fermentandi, ita quilibet muſculus habet principium, quo materiam præparatam ita diſponat, ut in ſui ſimilitudinem convertat.

Modum operandi horum organorum in ſequentibus inveſtigabimus, præmittendo priùs inquiſitionem appetitus famis, & ſitis, qui præcedit alimentorum aſſumptionem, poſteà ad generationem deſcendemus, hoc ordine ſervato, & ita tractatum de facultate naturali, explebimus, quæ verſatur circa individui conſervationem, & circa propagationem ſpeciei, operationes effectivè tributæ animæ vegetativæ eminenter contentæ in anima rationali.

CAPUT II.

De Appetitu Famis, & Sitis, in quo conſiſtat; & quomodo excitetur.

ARiſtoteles definivit appetitum famis, eſſe appetitum calidi, & ſicci, quæ definitio non videtur in totum verificari, ſi conſideremus ſiccum actu, & potentia; nam herbæ, & fructus, quibus major plebis veſcitur, licèt corpora ſolida, ſunt tamen in potentia humida, cum maximo turgeant humore manifeſtato in ſuccis à prædictis ſubſtantiis expreſſis, excedentibus portionem ſubſtantiæ ſiccæ ad earum compoſitionem concurrentis; ideò intelligenda eſt definitio de ſicco in actu, hoc eſt ſolido, potentia verò humido, quia ſolidus cibus debet per ſe in humorem fluvidum fundi pro nutritione; ideò humido potentiali abundare debet, ita prædictæ herbæ, & fructus, ſi in frigiditate ratione temperamenti excedant, famem ſedant, ex quo videtur, famem non eſſe appetitum calidi, & ſicci; tollitur tamen inſtantia ſtabiliendo Ariſtotelem, loqui de calido in potentia, quia alimentum debet in humorem calidum converti, ut calor partium, cum ſui appoſitione in nutritione conſervetur, in omni verò mixto etiam temperamenti frigidi, adeſt portio caloris, quæ præcipuè inſervit ad ſuſtentandum calorem influentem ſanguinis.

Sitim verò prædictus Philoſophus definivit per appetitum frigidi, & humidi, in qua definitione videtur etiam erraſſe, ut patet ex ſiti naturali, per quam appetimus aliquid, vi cujus cibus ſolidus poſſit ſolvi, elixari, & in ſuccum abire, hoc autem ab humido fluxibili, etiam calido habetur, unde nulla eſt neceſſitas frigiditatis, quod experimur etiam ſi ſitientes aquam, vel vinum calidum bibamus; nam per iſta ſitis ſedatur, verùm tamen tollitur impoſitus error, ſi conſideremus cum ſiti coniungi caliditatem, quia ſitis conſiſtit in ſicco, & ſiccitas à calore, humidum diſſolvente introducitur, & hoc modo alimenta in ventriculo ſitim excitant ſua fermentatione, à qua calor efficitur humido fibrarum ventriculi occaſionem præbens, ut exſiccetur, & ita oritur appetitus frigidi, & humidi, & in hunc ſenſum locutus eſt Hippocrates in libro de victus ratione num. 18. ubi reddendo rationem, quare panis calidus ſitim inducat, ait, quia caliditas conſumit humiditatem, & ſiccitatem efficit.

Videtur etiam definiri poſſe famem per appetitum ſolius ſicci actu, quatenus ſiccum ſoliditatem quamdam, & compactionem importat, à natura in cibo requiſitam, ut partes ſolidæ corporis à tali cibo firmitatem acquirant, & ita laboribus, & exercitiis reſiſtant, & ſi à natura infantes ſolo lacte proviſi fuerunt, id factum fuit, quia eorum fermentum ventriculi non eſt ita efficax, ut ſolvere valeat ſolida, & fibræ ejuſdem præ nimia humiditate, in prædicta ætate exuberante adeò ſunt laxæ, & teneræ, ut pondus, & inæqualitatem ſolidorum ciborum ſine moleſtia ſuſtinere nequeant.

Sitis verò natura, & eſſentia, conſiderata præcisè in ſuo conſtitutivo, quod eſt ſiccitas, ut patet in ſiccitate linguæ, & faucium moleſta, in ſiti valdè emicante, rectè poteſt exprimi per appetitum ſolius humidi, comprehendendo tàm actuale, quàm potentiale, cùm obſervemus utrumque ſitim extinguere, quòd & ſi quis vellet humidum ſolùm fluxibile à ſitiente appeti, & ſi ſolida humida ſitim extinguunt, hoc non facere, niſi quia per maſticationem exprimitur à ſubſtantia ſolida ſuccus fluxibilis actu, & cum hoc ſitis extinguitur, non contendam quamvis humidæ particulæ fluxibilitatem non adeptæ, poſſint etiam concurrere ad ſitis extinctionem.

Quomodò autem fames excitetur communiter ab antiquis ſancitum fuit pendere à corrugatione quadam orificii ſuperioris ventriculi, & hanc corrugationem oriri à ſuctione reliquarum partium corporis, quæ cibo indigentes, ſeu potiùs alimento pro ſui conſervatione humores ad ſe trahunt, donec iſta attractio per partem, poſt partem, terminetur in membrum præparans alimenta,

menta, quòd eſt ventriculus ſecundùm ſuam internam cavitatem, in qua ſi nihil reperiatur, ab illa attractione, & ſuctione fit corrugatio fibrarum nervoſarum ſui orificii ſuperioris, in qua conſiſtit fames, Ab hac ſententia diſceſſerunt recentiores ex una parte; corrugationem enim, & vellicationem moleſtam ſubſtantiæ membranoſæ admiſerunt cum Hippocrate lib. de flatibus num. 2. ubi ait quare, ubi fames moleſtat, morbus fit, quidquid enim homini moleſtiam, ac triſtitiam infert, hoc morbus vocatur, ex quibus verbis deducitur Hippocratem velle famem ab aliquo moleſtiam induvente oriri. Cauſam verò hujus corrugationis, vel moleſtiæ acido-ſalſum quoddam eſſe voluerunt, cujus mordacitate vellicatæ membranæ ventriculi corrugantur, & à corrugatione cum moleſtia fames excitatur, & in hoc ſecuti ſunt Galenum, & ejus ſequaces ſancientes acidum quoddam per vas breve à liene in ventriculum transfundi, ad prædicti appetitus accenſionem; ſed quia obſervarunt Recentiores ſtabilito circulationis ſanguinis principio impoſſibile eſſe à liene per vas breve venoſum, acidum quoddam deferri ad ventriculum, cùm venæ nihil deferant ad partes, ſed revehant, quod ſuperabundans eſt in partibus, ideò conſtantes in ſententia Galeni ab acido-ſalſo volatili famem excitari excogitarunt, unde hoc acidum proveniat; Aliqui cenſerunt ab arteriis in cavitatem ventriculi ſeroſam aciditatem transfundi: Alii præparari in glandulis ſubiacentibus membranæ villoſæ ejuſdem ventriculi: Alii à reliquiis alimentorum in ventriculo remanentibus, & acidis per fermentationem factis voluerunt hoc acidum ſubminiſtrari, eo modo quo fœces vini in fundo dolii, & paſta calori expoſita per fermentationem aceſcunt; Alii cenſerunt acidum hoc ventriculi nihil aliud eſſe, quàm ſalivam in ventriculum delapſam, ibique ope fermentationis aciditatem occultam in ea latentem foras tranſmittere, ut manifeſta evadat. Quidquid ſit de hiſce opinionibus circa cauſam acidi illius ad ventriculum tranſmiſſi, vel in eo geniti, certum eſt apud omnes ferè Antiquos, & Recentiores acidum eſſe cauſam famis, & hoc ſufficit pro Medicina, & pro curatione aboliti, vel diminuti, vel depravati appetitus famis; nam cibi appetitus à bile ut plurimùm aboletur, ſi Hippocrati credimus, qui in lib. de medicamentis purgantibus num. 4. ſcribit commota bile, nec purgata non ſorbere vult æger, nec bibere, ſed omnia abominatur, quia bilis ſuo ſale alkalico acidum extinguit famis excitativum.

Curabimus appetitum deiectum, ſi deficiens hoc acidum renovabimus acidis remediis, quæ & bilem mortificent, & extinguant; diminutum pariter appetitum augere debemus, cum acidi augmento, & utrumque præſtabunt ſpiritus omnes acidi ut ſalis, vitrioli, ſulphuris, vitrioli Martis, ſuccus limonum, citri, ribes, berberis, agreſtæ ab omnibus decantata pro famis excitatione, ſicuti & ſalſa, quia de acido participant, & talia medicamenta acida appetitum, & famem excitantia concurrunt ad confirmationem hujus ſententiæ, quod principium famis, & appetitus cibi ſit acidum. Et quia hæc appetitum cibi excitabunt in quacumque cauſa ex prædictis ſtabilita pro acidi generatione, hinc patet non eſſe medico neceſſarium pro curatione morboſi appetitus ſcire cauſam acidi illius effectivam, ſed ſufficit, quòd noſcat appetitum ab acido-ſalſo excitari; ita ſi acidum depravetur, ut contingit in Mallacia, Pica, & Fame canina, indicium habemus acidum ad auſteritatem declinaſſe, vel aquæ-fortis naturam induiſſe. Unde pro curatione ſufficiet depravatas cauſas hujus acidi cum aromaticis corrigere juxta Hippocratis ſententiam, vini potio famem ſedat, quod intelligendum de generoſo, & aromatico; Depravatur etiam acidum ab excedenti aciditate, ut inferiùs demonſtrabimus.

Aliquando hoc acido-ſalſum non eſt depravatum, & tamen ejus actio impeditur, ut quando à copia pituitæ adeò oblinitur membrana ventriculi, ut activitas, vel ejus actio eam afficere non poſſit, quòd ſæpiùs contingere obſervamus in pituitoſis corporibus, & etiam erroribus commiſſis in craſſo copioſo. & frequenti victu. Unde temperamenti parùm calidi conditio pituitoſa, ſaliva copioſa, & craſſa, alimentorum craſſorum uſus, & errata in horum quantitate, hanc cauſam demonſtrabunt tollendam, incidentibus, & attenuantibus, ut Oximel. Saccharin. Squilitic. Compoſit. Sal. Tartar. Vitriol. Abſinthii, cum decoc. radic. aparient. vino alterato cum abſinthio Spec. Aromatici roſ. Diambræ, & rad. Zinziberis condita. Poſt attenuationem evacuandum phlegmagogis, & pro abſterſione maiori aqua Tetutii ad plures dies uſurpanda.

Sic ubi fibræ nervoſæ ventriculi à nimio Humido laxantur, etiamſi vellicentur, fames non excitatur, ex eo, quòd ob conceptam laxitatem, corrugationem talem concipere non poſſint, qualem requirit appetitus excitandi ratio, Deſtillatio frequens à faucibus ad Eſophagum hujus cauſæ excitativum deſignabit, ſicuti præcedens victus ratio humida & frigida, & nimius potus aquæ, temperamenti conditio ſeroſa, & remedium erit Hydragogis humidum, & ſeroſam ſubſtantiam minuere, & poſtea exſiccare, cum decocto ligni Saſſafras, Lentiſci, Fruſtulis Cinamomi, Baccarum Juniperi, & Herbarum capitalium, & cum aliis Aromaticis tam ſimplicibus, quàm compoſitis; inter quæ vinum hippocraticum factum ex infuſione Cinam, ʒ. 1. Santal. citr. Piper. Alb. an. ℥. 1, Macis, Galangæ an. ʒ. 5. Gariofil. ʒ. 1. Zinziber ʒ. 1. granorum Paradiſi ℥. 5. omnia contuſa infundantur in ℔. 6. vini aromatici, & ad Solem, vel ignem per ſex, vel octo dies exponatur vaſe bene obturato, & poſtea coletur. Spiritus vini eiſdem aromatibus conditus primum locum tenet in exſiccando.

Acidum in ventriculo exiſtens, vel, fixum, vel quieſcens famem non excitat, quia quieſcendo non vellicat, nec pungit membranas; Hinc eſt, quòd multi ad menſam ſedent ſine appetitu, quibus eddendo excitatur, dum à ſuſceptis primis alimentis, acidum, quod otiabatur, agitatione movetur, & motu fames excitatur, hac ratione aliquibus calida, ut ſpiritus vini, & aromata, ut piper, pro famis irritamento inſerviunt, quia acidum, vel fixum, vel otioſum, vel volatilizant, vel ad motum promovent. Actio pariter hujus acidi depravatur, ſi humori aqueo in copia coniungatur, quia debilitatur ab humido ſua aciditas, eo modo, quo illa aceti à ſuperaddita aqua enervatur. Convenit hæc actio læſa in ratione cauſæ, cum illa fibras laxante; ideò eiſdem ſignis demonſtrabitur, & remediis curabitur.

Nec tota ratio appetitus famis conſiſtit in iſta vellicatione partis membranoſæ ventriculi, confectæ ab acido ſalſo volatili; aliud enim requiritur ad perfectam formationem appetitus, & eſt, quòd ex vellicatione fibrarum nervearum in ventriculo excitatur quidam motus, ſeù paſſio in nervis, in cerebro exiſtentibus, & qui correſpondent ratione continuationis fibris nerveis vellicatis, & dicta paſſio, ſive motus impreſſus nervis cerebri transfunditur, in eam partem, in qua ſedet ſenſus communis, & hic per ſolam ſenſationem dicti motus, eiuſdemque cum omnibus conditionibus perceptionem, tamquam per ſpeciem, vel ideam cognoſcit animal indigere alimento, & in hac perceptione ſtat ratio formalis appetitus alimentorum; quare alicui obiecto intensè applicati, etiamſi ventriculus ab acido vellicetur famem non ſentimus, quia talis motus vellicationis à ſenſu communi in conſideratione alterius obiecti immerſo non percipitur; ſic melancholici in depravata immaginatione quandoque famem non experiuntur, ob intenſam applicationem hujus potentiæ circa vanas, & depravatas apprehenſiones.

Sedatur appetitus per alimenta ſuſcepta tamquàm per proprium, & ſpecificum remedium, ut adnotavit Hippocrates lib. citato de flatibus, quia acidum hiſce permiſcetur; unde ampliùs non vellicat fibras nervoſas, & à vaporibus benignis ab alimentis elevatis demulcetur aciditas illa dictis fibris impreſſa, itaut non ſequatur illa vellicationis moleſtia, quæ quandoque ex prolongato alimento in animi deliquia inducit, vel torporem quemdam vellicatis fibris inſpirat, per ſpirituum diſſolutionem à dicta vellicatione operatam, ut non ſentiatur delectatio conſueta in ſuſcipiendo alimento; ab eodem torpore etiam fit, ut ſuſtentata diù fame vellicationis ſenſus non percipiatur immotis manentibus fibris etiam vellicatis ob dictum torporem, unde ſenſus famis evaneſcit, relicto ſolùm in univerſo corpore languore, vel ab illa vellicatione attracto ab arteriis, vel expreſſo humore acidum ventriculi retunditur, & fibræ nervoſæ à vellicatione jam contracte ab humido ſupradicto diſtenduntur. Hæc omnia admiſſo

acido

acido famis excitativo contradictionem non admittunt.

Pari modo fit appetitus ſitis, dum humido deficiente in ventriculo; quia à ſuſceptis alimentis abſorbetur, fibræ nervoſæ ventriculi exſiccatæ corrugantur, tali, & determinata modificatione, & hic motus modificationis correſpondens nervis in cerebro hiſce fibris annexis, eos movet ſicuti moventur fibræ corrugatæ, & dicti nervi, in hoc motu, movendo ſedem immaginationis, vel ſua ſubſtantia, vel appulſu ſpirituum in eam, hæc facultas ex perceptione talis motus elicit appetitum humidi, ita quacumque de cauſa fibræ ventriculi exſiccentur, & corrugentur, ſive ab alimentis ſalſis, calidis, & aromaticis cum illa modificatione determinata, ſivè à violento exercitio humidum diſſolvente, ſivè à calore febrili, ſemper ſitis excitatur cum affectione ventriculi. Hoc modo bilis, vel ſecundùm ſui ſubſtantiam intra ventriculum recepta, vel per ejus vapores, ad illum aſcendentes moleſtam excitat ſitim, eò quia ſua ſalſedine exprimit à fibris nervoſis humiditatem, unde illæ exſiccatæ corrugantur. Pari etiam modo fit ſitis ab exſiccatione partium in ore contentarum, & præcipuè membranoſarum, quæ cum continuò (natura ſic inſtituente) ab humore ſalivali irrorentur, ne hujus paſſionis moleſtia torqueatur animal, ſi impediatur talis fluxus, vel quia non generetur humor in glandulis ſalivam præparantibus, vel quia obſtruantur meatus, per quos in cavitatem oris effunditur, vel quia ita incraſſetur, ut humectare non valeat, tunc ſiccitas inducitur, & ſitis, & ferè ſemper, quæ faciunt ſiccitatem in ventriculo, faciunt etiam in palato, ope alicuius cauſæ ſupradictæ, quæ poteſt facere ſiccitatem in ore, non exiſtente in fibris nervoſis ventriculi, idcircò obſervamus ægros in aliquibus febribus conqueri ſolùm de ſiccitate, & de ſiti ab illa proveniente potum non appetendo, ſed ſola faucium ablutione cum aqua conteti, os humectando.

Hinc patet humidum eſſe ſitis remedium, quia ſolum humidum valet ſiccitatem extinguere, & corrugationem ſiccam tollere laxando, & hoc ita confirmatum eſt experientia, ut probatione non indigeat, & ab illa admonemur nos errare non poſſe humidum exhibendo pro ſiti demulcenda. Quod docuit Hippocrates in lib. de ſalubri dieta num. 13. præſcribendo ſitientibus vinum aquoſum, & frigidiſſimum aquoſum præſcribit ad humectandum, frigidiſſimum ad tollendam cauſam ſitis, ubi calor illam excitaverit.

Advertendum tamen eſt, quòd humidum ſincerum eſt magis aptum ad hoc exequendum, quàm ſi aliqua alia qualitate præter acida ſit donatum; ideò humidum, ſalſum, amarum, & auſterum ſitim non tollit, ſed potiùs auget concurrendo ad impreſſionem majoris ſiccitatis, quod videtur etiam facere humidum excedenti dulcedine donatum, per accidens dictam ſiccitatem inducendo, inducta obſtructione pororum impediente irrorationem faucium ab humore ſalivali exequendam; & humidum ſincerum in ſiti appetit ſenſus communis, quia cognoſcit ab hoc fibrarum paſſiones moleſtas remedium accepturas eſſe.

Ex quo colligo in Hydrophabia urgente ſiti humidum omne abhorreri, quia ſenſus communis, vel ex præjudicio concepto, vel cum veritate humidum majori moleſtia eſſe fibras affecturum concipit, & hoc quia à canino viru humores fibras ventriculi membranoſas, & nervoſas irrigantes, tali qualitate ſint affecti, ut ab humido irritamentum majus ſint accepturi, cum maiori moleſtia, quàm ſit illa à ſiti impreſſa; vel quia dictus humor irrorans dictas fibras infectus à veneno canino talem texturam acquiſierit ſimilem putridis, & malè olentibus ſubſtantiis, ex quarum imaginatione ſolùm, ventriculus ſubvertitur cum horrore, & quia à ſolo conceptu aquæ humor infectus agitatur, & commovetur cum ſubverſione, horrore, & moleſtia ventriculi, ideò aquæ abominatio, & ab ea fuga, niſi enim noxium fugimus, ſolo etiam animali inſtinctu, quo unico, affectum canem hujuſmodi veneno ſuam moleſtiam ratione fugæ moderare credendum eſt.

A Cibo verò non fit talis moleſtia, licet agitatione quadam ab ejus aſſumptione moveatur dictus humor, quia alimentorum particulæ virtutem modificandi illum humorem in ſe habent, eo modo, quo in vomitibus deſperatis in quibus cujuſcumque generis aſſumpta reiciuntur, aliquando unum peculiare alimentum reperitur; quod detinetur, quia familiare ventriculo, & modificativum irritamenti vomitum excitantis.

CAPUT III.

De præparatione Alimentorum in ore, & Ventriculo.

Alimenta antequam coctionis organo conſignentur, in Ore prius aliqualem ſuſcipiunt præparationem conſiſtentem in trituratione eorumdem alimentorum, & in ſalivæ admixtione cum eiſdem.

Trituratio requiritur à natura tamquam prima diſpoſitio ad illam fermentationem, quam ſuſcipere alimenta in ventriculo inferiùs dicemus, dum trituratione affertur illa textura partes varias, & diſſimiles natura in unum uniens, & illa pereunte relinquuntur dictæ partes ſuæ libertati; idcircò ſuo motu integram diſſolutionem à toto mixtionis vinculo moliuntur, in quo motu conſiſtit fermentatio. Sic antequam fiat vinum, Vuæ calcantur, & ſua textura eis demitur, quod experimur etiam in aliis fructibus, ex quorum trituratione liquorem elicimus.

Huic triturationi inſervit ſaliva; nam ſolida humectata faciliùs à dentibus triturantur, hujus ope etiam organum guſtus, ſapores maſticatorum alimentorum percipit, nam iſtis ſaliva commixta eorum ſal diſſolvit, in quo rerum ſapores conſiſtunt, & ad intimiores linguæ ſinus defluendo ſalinis imbuta particulis ſaporis conditionem, & naturam ibi relinquit, à ſenſu communi percipiendam, ut explicabitur in tractatu de ſenſibus.

Ex his duobus colligere poſſumus, ſalivam non eſſe excrementum inutile, & ab hoc non puto receſſuros eſſe Galeni, & Hippocratis ſequaces, cùm experientia doceat in magna ſiccitate oris, nec alimenta conteri poſſe, & difficulter maſticari, nec eorum ſapores rectè diſcerni; præterquamquòd accuſanda eſſet natura, ſi permiſiſſet excrementum inutile miſceri cum alimentis, quod cùm non ſit aſſerendum ob ſummam ſapientiam ab eadem natura in fabrica humana demonſtratam, cogimur aſſentiri huic determinationi: ſalivam nempè non eſſe excrementum, inutile, ſed pro aliquo bono, & miniſterio neceſſario cum alimentis miſceri; & præter dicta videtur etiam probabile ſalivam inſervire pro fermento alimentorum in ventriculo, & hoc poteſt demonſtrari à modo generationis hujus humoris, & quia de hoc humore diſertè alibi diſcurrendum eſt, ſufficiat pro nunc innuere, quod generatur in glandulis maxillaribus, in quarum ſubſtantia arteriæ nervi, & vaſa excretoria inſeruntur; Unde credendum eſt arterias, & nervos materiam quamdam hiſce glandulis præparandam ſubminiſtrare, & quoad arterias puto non eſſe dubitandum eis ſuppeditare materiam ſeroſam acidulam, prout evenit omnibus aliis glandulis, ut alibi demonſtrabimus.

A nervis materiam iſtis propriam communicari in dubium pariter non eſt revocandum, & cùm hanc non ſuſcipiant pro motu perficiendo, cùm glandulæ non moveantur, quid aliud remanet credendum niſi quod à nervis glandulis prædictis elargiatur ſuccus proprius, ſeù ſpiritus animalis commiſcendus cum materia ab arteriis ſuſcepta, dum nervi non ſecundùm ſuperficiem glandularum diſperdantur, ſed per internas iſtarum partes diſſeminentur. Hujuſmodi materiam præparatam à glandulis ſalivalibus habere naturam fermenti probat ejuſdem animalis natura, & officium; eſt enim ſummè volatilis, & mobilis, materiamque, cui miſcetur agitare valet, conditiones requiſitæ principaliter, ad conſtituendum fermentum, quæ cùm reperiantur in ſaliva convincant etiam in hac eſſe fermenti naturam, & hæc fuit ſententia etiam Galeni à doctiſſimo Sanctorio in Commento in prima ſen. Avicennæ adducta, quæſtione 99. in qua citat hanc Galeni auctoritatem tertiò de facultatibus naturalibus cap. ſeptimo ubi dicitur habere vim ferè tranſmutandi cibum benè manſum, quia dum perfectè in ore maſticatione cibis permiſcetur, adeò illos attenuat, & detergit (Hæc eſt actio fermenti) ut facillimè in ventriculo cibi tranſmutentur in Chylum.

Quod verò ſaliva detergat patet ex ipſo Galeno, & experientia, quia loco citato inquit ſalivam ſanare lychenas, & in-

& interimere ſcorpiones, & idem Sanctorius c. 1. doctrina 4. citati libri confirmat hanc ſententiam authoritate Avicennæ dum ait quod cibus in ore aliquam digeſtionem recipit, & deſumpta eſt à ſaliva, de ratione cujus eſt attenuare, & fermentare cibum, quando videlicet dentibus atteritur, & ſaliva omnibus cibi particulis benè permiſcetur: unde pro nomine fermenti hic accipe lector illud, quod motum tribuit alicui, cui miſcetur, vel ineſt modificatum juxta exigentiam finis conſequendi, etiamſi ſit mutatio texturæ unius ſubſtantiæ in aliam texturam, & quod ſalivæ fermentum immutet, & alteret alimenta in ipſo actu maſticationis, patet ex ipſis alimentis maſticatis ororem, & ſaporem eis proprium ſincerè non ſervantibus, ſed aliquid extraneum etiam redolentibus. Hinc patet ex diverſa ſalivæ conditione alimenta variè poſſe diſponi ad chylificationem depravatam, vel perfectam de quibus agendum erit in ſequentibus.

Maſticato, & triturato alimento in ore deſcendit, per Oeſophagum ad ventriculum, in quo elaboratur in maſſam Chyloſam fluxibilem, & Ptiſanæ ſimilem, quomodo autem hoc fiat, diſcutiendum eſt,

Hic non conſidero facultatem animæ chylificam ab aliquibus admiſſam pro unica cauſa Chylificationis;nam ut in principio innui, aſſumo conſiderandas facultates corporeas, quæ non ſunt, niſi organa animæ inſervientia, cum materia, dum vitio iſtorum depravatur actio illa ab anima emanans determinata, à depravato Organo, & materia prava malè agere, quamvis ex ſui natura ſit i nalterabilis.

Inſtrumenta ergo Chylificationi inſervientia ſunt ventriculus cum ſua temperie, & cum ſua fibrarum conſtitutione, prout ab Anatomicis, & præcipuè à Villiſio deſcribitur, & cum ſuis plicis, quæ concurrunt ad retentionem alimentorum, ad hoc ut ritè præparentur. Huic conſtitutioni ventriculi adjungitur calor ejuſdem, quem à ſanguine arterioſo per ejus membranas circulante ſuſcipit, & à circumſtantibus partibus, Hepate, Liene,& menſenterio ei imprimitur, cùm de inſito parùm participet ratione membranoſæ ſubſtantiæ, cui conſtitutioni poteſt etiam adjungi fermentum in eo præparatum quod eſt proprium, & ſpecificum opus ipſius ventriculi dum hoc præcipuè utitur pro chylificatione.

Quoad materiam eſt cibus trituratus, & maſticatus, & ſecundùm ſuam texturam diſſolutus, fermentoque ſalivali imbutus, ab his omnibus, quæ materiam reſpiciunt, conſtituitur illa facultas Chylifica quam organicam, & corpoream appello, & quam omnes debent conſiderare.

Temperies ventriculi eſt armonia, & concurſus in unum particularum elementalium, ventriculi fabricam ingredientium juxta communem medicorum ſententiam ſtabilientem elementa actu ſecundùm ſuas formas manere in Mixto; & admiſſo elementa manere actu in mixto debet admitti in minima reduci, & mixtione in quamdam texturam propriam mixti generandi abire, & cum textura armoniam ſuarum actionum conjungi, ex hac armonia, ſeu concurſu in unum particularum elementalium reſultat unum quod dicitur temperamentum, & per quod conſervatur ventriculi ſubſtantia, & hæc agit ſua officia, & operationes deſtinatas, & ſicut in omni mixto, à concurſu elementi prædominantis denominatur temperamentum, ita cum in ventriculi ſubſtantia parùm adſit calidæ ſubſtantiæ,dicitur prædominari iſtius contrarium, nempè ſubſtantia elementalis frigida, quapropter ventriculus ſecundùm rationem ſuæ ſubſtantiæ eſt temperamenti frigidi, ſicut omnes partes membranoſæ, & ex vitiato iſtius temperamento, vitiatur etiam ſua actio, ad cujus læſionis cognitionem, & curam facient ea omnia inferiùs dicenda de calore adjacentium ventriculo partium, concoctionem alimentorum, vel coadjuvante, vel depravante.

A fibris nervoſis, & plicis membranæ perfectè conſtitutis fit retentio alimentorum in ventriculo; Horum enim præparatio non alligatur tempori inſtantaneo, ſed ſpatio aliquarum horarum, unde neceſſe eſt, ut per tale tempus alimenta in ventriculo immorentur, pro quo opere excogitavit natura illas fibras, & plicas, quarum modus operandi in hunc finem rectè explicatur à dicto Vvilliſio in Tractatu de purgatione primarium viarum. Hinc habemus multoties chylificationem depravari vitio harum fibrarum,ſi laxentur, ut contingit in uſu copioſo fructuum humidorum, & in potu aquæ frigidæ, & in deſtillatione, vel defluxu materiæ ad dictam partem, vel ab animi paſſionibus præcipuè melancholicis, quæ ſemper orificio ſuperiori correſpondent, ope nervorum, ſpiritus in nerveis fibris iſtius partis diſſolvendo, vel concentrando, vel eorum fluxum impediendo, efficiunt, ut dictæ fibræ laxentur, eo modo quo videmus corpora membranoſa aere, & ſpiritu plena turgeſcendo dilatari, contracta longitudine, ita ſpiritu expirato laxari majori ſuſcepta extenſione. Fibris hoc modo laxatis in orificio ſuperiori demitur officium Antagoniſtarum, cum fibris ejuſdem generis orificii inferioris, quæ in ſtatu naturali exiſtentes mutua contractione, & energia ſe invicem in equilibrio veluti ſuſtinent, ut pars ſuperior non magis accedat ad inferiorem, nec inferior ad ſuperiorem, modo in muſculis Antagoniſtis obſervato, quorum fibræ rectè ſe habentes, & æquales in vi, & contractione exiſtentes partem in ſtatu tonico naturali detinent; ubi verò fibræ unius muſculi laxantur, hìc totus trahitur verſus muſculum Antagoniſtam cum diſtorſione partis, & mutatione ſitus naturalis, quod evidenter obſervatur in oris contorſione, ſic fibræ orificii ſuperioris laxatæ ab energia fibrarum orificii inferioris totæ ad ſe trahuntur, & in iſta attractione fundus ventriculi elevatur verſus orificium inferiùs, & ita alimenta indigeſta per hoc exeunt,ut in lienteria,quæ à Galeno de differentiis ſymptomatum cap. 4. definitur. Celer per ventriculum ad inteſtina eſculentorum, potulentorumque tranſitus, quo talia ejiciuntur, qualia fuere aſſumpta, quam à retentrice debilitata voluerunt Antiqui, expreſſa in fibris partis ſuperioris ventriculi reſolutis, quod demonſtrare voluit Hippocrates in lib. de Affectionibus num. 25.dicendo lienteriam fieri à defluxu Pituitæ in inferiorem ventrem. Pituita verò relaxat multùm,cùm multùm ſit humida, & lib. 3. de vic. raſ. circa finem, ubi habet cibus per alvum ſeccedit liquidus inconcretus qualis in inteſtinorum levitate, nullumque dolorem affert hæc autem præcipuè ſentiunt alvi humidæ, & frigidæ,quæ per frigiditatem minimè concoquent, ac per humiditatem dejiciunt. Humiditas verò relaxationem, & dejectionem promovet, in quo caſu patet exſiccantibus, & corroborantibus fibras utendum eſſe juxta Hippocratis præceptum citato libro num. 26. qualia ſunt omnia cœphalica, quæque nervoſum genus confortant, ut ſunt pulvis viperinus, Theriaca, vel ejus aqua deſtillata, aqua vitæ Mathioli, Balſamus Peruvanus, Balſamus Orientalis, Species Diambræ, Diamoſci, Diatrion, Pipereon, Tinctura Carabe, Ambra Gryſea, Eſſentia ejuſdem, Elixir Proprietatis, ſecundùm Helmontii deſcriptionem, Tinctura ſuorum ingredientium, quæ ſunt Aloes, Mirrha, Crocus; Item Eſſentia Meliſſæ, & Citri, item Salia omnia Cœphalica, ut Succini, & aquæ Antiparaliticæ, ſyrupus ex Maſtice Quercetani, ſyrupus Corallorum, &c. quæ efficaciora reddentur additis adſtringentibus, ut decoctione Aluminis in aqua conſolidæ majoris, vel minoris, vel ejus ſpiritu dulcificato, ad aliquot guttas. Decoctum Quercetani ad lienteriam efficax valdè cenſetur Crocus Martis adſtringens magnæ etiam erit efficaciæ, & caput mortuum vitrioli rubificatum, & dulcificatum, ſicuti pulvis eboris, & cornu Cervi uſtum, cum Miva Cydoniorum, & Theriaca, & ſpecies trium Santalorum. Exteriùs juvat Emplaſtrum ſtipticum Mynſicht, & Emplaſtrum factum ex fermento cum pulvere Menthæ, & Abſynthii, Roſ. Rad. Conſolidæ Biſtortæ, Nuce moſchata, Maſtice, Gariofil.

Poteſt etiam intra fibras Orificii inferioris ventriculi, vel ſuperficiem iſtarum colligi (prout videntur ſentire plurimi è Recentioribus) humor irritans talis efficaciæ, ut eas determinet ad talem contractionem, per quam ad ſe trahant fibras, tam orificii ſuperioris, quàm fundi ejuſdem ventriculi; unde ſequitur dicta intempeſtiva excretio alimentorum, & tunc hujuſmodi excretio tribuitur facultati retentrici irritatæ, & coactæ exitum intempeſtivum aperire alimentis, & hanc cauſam Sennertus cap. de Lienteria colligit ex Hippocratis Sententia in Coacis prænotionibus deſcripta, & tota cura tam in fibris irritatis, quàm in facultate retentrice reducitur ad irritamenti modificationem.

Hujuſmodi irritamenti naturam debemus indagare à prodeuntibus humoribus, à conſtitutione naturali patientis, à dolore, ſivè moleſtia, quæ ſolet apparere in hac valida vellicatione, & juxta eam adhibenda ſunt, quæ irritamen-

tamen-

tamentum demulceant, ut ſunt decoctio Malvarum, Parietariæ, Fœnugreci, Violariæ, Oleum Amygdalarum dulcium, cum aqua florum papaveris erratici, ſpecies Diamargaritionis frigidi, trium Santalorum, Syrupus de Hybiſco, Mucilagines Seminum, Pſylii Malvarum Altheæ, Emulſiones Seminum frigidorum, & de Papavere in aqua violarum, vel nenufaris, & hujuſmodi alia, &c.

Debet tamen præmitti lienis purgatio per medicamenta benigna, & demulcentia, ut ſunt Electuarium lenitivum, Diaſebeſtem, & Caſſia.

Viceverſa quando poſt alimenta ſuſcepta fibræ orificii ſuperioris trahunt ad ſe fibras orificii inferioris, tunc ſequitur vomitus, qui eſt rejectio illius, quod ventriculo eſt moleſtum per orificium ſuperiùs, & cum eo cibi indigeſti; fit autem hæc contractio à materia irritante dictas fibras, dum conantes moleſtiam inferrens expellere vi collecta ſe contrahunt orificium inferiùs trahendo verſus orificium ſuperiùs. Hujuſmodi irritamentum quandoque infertur à cibis, qui acri qualitate pollent, vel ex eo quod guſtui ſint contraria, nec omninò convenientia naturæ noſtræ, vel ventriculi conſtitutioni, ex quo colligitur ratio cur aliqui determinata abominentur alimenta, itaut ea deguſtare non valeant, niſi cum nauſea, & etiam animi deliquio; nam eorum particulæ talis ſunt conditionis reſpectu conſtitutionis orificii ventriculi ſuperioris, ut non valeant niſi vellicare, & ſenſu moleſto eum afficere, quibus ſuccedit contractio fibrarum ventriculi in ſuperiori parte, & conſequenter vomitus, & ſi ſenſatio moleſta ad nervos cardiacos perveniat animi deliquium ob connexionem iſtorum, cum nervis ventriculi ſuccedit.

Aliquando ipſa alimenta ſunt irritativa ventriculi ob deffectum illius mucoſitatis oblinientis ſuperficiem interioris membranæ iſtius, ut contingit in magnis evacuationibus, diuturnis fluxibus, & in copioſo vomitu, vel ab arte, vel à natura in morbis excitato, tunc enim alimenta immediatè membranoſam tangunt ſubſtantiam, & ſuis particulis diverſimodè acuminatis, vel ſolo pondere, ei ſerviunt pro irritamento moleſto, maximè cùm ſit exquiſitiſſimi ſenſus, cujus impatiens violenta fibrarum contractione illud expellere contendit; idem ferè contingit in Callo ventriculi, qui non eſt niſi ſuperficies ejuſdem membranæ paulisper indurata cum exquiſitiſſimo ſenſu, vel caro laxa ſuccreſcens Polypi inſtar, quæ alimentorum pondere compreſſa dolorem concipiens, eodem modo vomitum efficit, alimenta etiam licèt quandoque benigna, & naturæ amica, conſtitutionique ventriculi omninò conformia vomitui cauſam præbent agitando humores acres in ventriculi cavitate quieſcentes, à quorum agitatione impulſi valido motu in fibras membranoſas, eas veluti lacerant, & ad contractionem impellunt, cum neceſſaria vomitus evacuatione. Acrimonia iſtorum reducitur, vel ad Acidam, Pituitoſam, & Melancholicam, ab omnibus Medicis admiſſam, vel ad alkalicamillioſam ſalinam corrodentem, à nemine denegatam, & in has qualitates concurrunt, tam Recentiores, quàm antiqui humorum acredinem pro cauſa vomitus determinantes, & hæ qualitates cognoſcuntur à ſapore, quem reddunt evacuata alimenta.

Ab irritamento humorum Cholera, quæ eſt aſſidua, & immoderata humoris pravi per ſuperiora, & inferiora rejectio à facultate expultrice, ab eodem valdè irritata ortum habet, pravus humor irritans generatur in ventriculo ex corruptione ciborum, & præcipuè fructuum horariorum, qui ratione humiditatis, & virtutis fermentativæ illis inſidentis corruptionem facili negotio ſuſcipiunt, & in bilem degenerant, & ſua virtute fermentativa bilem à maſſa ſanguinis ſeparant in copia, quæ per vomitum, & alvum excernitur, & bonos etiam corrumpunt humores, quando illis miſcentur; nam ex depravata fermentatione, & motu inteſtino particularum boni humoris tollitur illa textura, quæ bonitati confert, & per dictum motum exaltati ſales, & ſulphura fixa, acria, & corroſiva latentia, & fixa manentia in eo, humor de benigno tranſit in malignum, & corroſivum, & bilioſum, & hæc eſt ratio, per quam in cholera morbo plus humoris excernitur, quam potuerint ſubminiſtrare alimenta prædicta. Hoc etiam evenit in mulieribus gravidis, in quibus ſanguis à retentorum menſium excrementis purgatur, his ſeparatis, & per arterias in ventriculi cavitatem depoſitatis, ubi à cibo agitati irritando, vomitum poſt cibum efficiunt, ut plurimæ mulieres quotidiè experiuntur.

Multoties etiam alimenta in ipſo actu præparationis in ventriculo ratione fermenti maximè activi aciditatem excedentem concipiunt, quæ irritativa facta vomitum determinat modis ſupradictis, aliquando verò ratione caloris partium adjacentium excedentis, in nidoroſam degenerant cruditatem bilis naturam æquantem, & acrimonia ſaliva ſulphurea donatam, quæ inſervit pro ſtimulo, ad expellenda alimenta per vomitum.

Hæc omnia in conſtitutione ventriculi conſiderata, nullam patiuntur difficultatem, & pro certis ſunt habenda, juxta mox dicta de irritatis fibris, & facultate, cujus inſtrumenta dictæ fibræ ab omnibus Galenicis aſſeruntur. Affectæ partis ſigna habemus à vomitu, qui denotat fibras orificii ſuperioris affici, humoris irritantis conditionem colligemus à ſapore materiæ rejectæ per vomitum, & ab hoc, & à ſæpius dictis veras indicationes vomitum curandi eliciemus. Nam alimenta acria, & à natura abominata ſunt fugienda. Mucoſitas defficiens eſt reparanda, cùm pinguibus mucilaginoſis, & craſſis alimentis ut ſunt caput, & pedes animalium, gelatinæ, ex jiſdem paratæ, & medicamentis ut mucilaginibus ſem. malvarum pſylii altheæ ſuccis Boraginis, Portulacæ, Malvarum. Pro callo emollientibus priùs utendum, ut ſunt ſuccus Malvarum, Boraginis, & Sempervivi; quibus ſuccedere poſſunt Boli ex gummis amoniaci, & galbani vino diſſolutis, ſuperbibendo ſuccum Agrimoniæ, Portulacæ, & foliorum ſalicis.

In humorum colluvie acri attemperata bilem, & ſuccum acidum ſunt uſurpanda. Primam frangunt omnia aquea frigida, & oleoſa, ut emulſiones ſeminum melonum, cum videamus ab aqueis ſalſa etiam condimenta temperari, & hoc nullum habet contradictorem in Schola etiam Galenica admittente, quæ melancholiam augent, bilem ſupprimere, quapropter docent temperamento melancholico donatos parvam habere bilem, & hoc concedunt cujuſcumque Sectæ Sequaces, itaut ab omnibus habendum ſit pro certiſſimo, quæ melancholiam generant bilem extinguere; acida verò ad hoc ſunt opportuna, cum ex omnium etiam conſenſu melancholia ſit acida, & ita acida bilem moderabunt ex omnium placito.

E contra acidum demulcent omnia, quæ ad bilis generationem concurrunt, cùm manifeſtum ſit, & ab omnibus admiſſum bilem eſſe melancholiæ, tam in aliqua prima, quàm in ſecundis qualitatibus contrariam, & inimicam; idcircò Salia lixivialia, & quæ hoc ſale alkalico, & ſulphure, prout aromatica abundant acidum corrigunt, quia bili Sale alkalico ſolvente, & ſulphure accenſibili conflatæ affinia.

Medicamenta huic operi contribuentia exprofeſsò deſcribentur, ubi de horum humorum depravatione; hìc ſolùm moneo, quod in gravidis ad avertendum hoc moleſtum Symptoma nihil efficaciùs miſſione ſanguinis in primis menſibus, quæ minuendo excrementa in vaſis, opem fert huic Symptomati. Degenerante alimento in cruditatem acidam, vel nidoroſam ab omnibus Antiquis decantatam eadem conveniunt, quæ dixi de acredine bilioſa, & acida, quibus ſemper ſunt miſcenda, quæ ventriculi tonum conſervant, ut ſunt aqua Menthæ, Zedoariæ, Abſynthii, Cinamomi, Eſſentia ejuſdem, Menthæ, Elixir proprietatis, Elixir panis, Tinctura Succini, Sal Abſynthii, Roſmarini, Syrupi de Cinamomo, de Maſtice, de Corticibus citri, & Cidoniorum, Nepenthes optimè elaboratum in omni cauſa convenit, cùm irritamenta omnia ſupprimat, ſicuti Sulphur anodynum Vitrioli.

Advertendum autem in vomitu humores acres eſſe purgandos, & præcipuè blandis vomitivis juxta Hippocratis præceptum in lib. 2. de morbis popul. Sect. 5. in illis verbis vomitus ſolutio, aquam calidam bibendam dato, & vomet, & in lib. de loc. in hom. num. 52. in illis verbis vomitus per vomitum ſedatur, ſi vomenti multam aquam (intellige tepidam) bibendam dederis; Vomitum movebunt, Aqua hordei tepida cum acetoſo ſimplici, Decoctum Camomillæ, & Radicum Raffani in aqua roſarum exhibitum, quibus non conferentibus ſal è capite vitrioli elicitum poteſt exhiberi.

In Cholera verò humores acres ſunt purgandi per vomitum ſi evacuatio ſit major per ſeceſſum, & purgatio per

alvum

aluum eſt inſtituenda, ſi evacuatio per vomitum ſit copioſior blandis tamen medicamentis pro utraque purgatione eſt utendum, pro vomitu aqua hordei tepida cum oleo amygdalarum dulcium, pro purgatione, per aluum pulpa Tamarindorum ad ʒ. vi. cum Mirabolanis citrinis ad ʒ. ii. nec his utendum niſi vires permittant, his declinantibus, & evacuata magna parte humoris irritantis adſtringentia adhibeantur, & præcipuè ſequens ℞. Succi Menthæ (& ſi viridis non reperiatur ſupplendum decoctione ſiccæ) ℥. ii. Mivæ Cydoniorum ℥. 5. Chryſtalli præp. ʒ. 1. Capuis mortui vitrioli rubificati, & dulcorati ℈. 5. Coral. præp. ℈. 5. Phylonii Perſic. ʒ. 1. M. Polenta facta cum farina hordei toſti cocta cum vino granatorum idem præſtat, exterius emplaſtrum ex cruſta panis, cui adiungatur ſuccus, vel pulvis Menthæ, alia adſtringentia conveniunt, quæ in Diarrhæa, & Dyſenteria proponentur, Clyſter ex Herbis adſtringentibus paratus cum ʒ. 1. Phylonii Perſici comendatur.

Laxitas Fibrarum tranſverſarum fundi ventriculi depravatæ alimentorum digeſtioni contribuit, ſecundùm iſtorum aliquam partem, cùm enim alimenta præparata expellantur à ventriculo in Pylorum, per contractionem dictarum fibrarum elevantium fundum ventriculi verſus orificium inferius, ſi contingat fibras dictas eſſe adeò laxas, ut non poſſint contrahi ad concipiendam illam vim neceſſariam pro expulſione materiæ craſſioris, & fæculentioris fundo prædicto adhærentis, & ſuo pondere renitentis motui, & exitui, neceſſe eſt, ut iſta in ventriculo remaneat, ibique fermentationis continuatione, in materiam putridam, & malè olentem degeneret, unde oris fœtor. Vel in acidam, vel nidroſam cruditatem, quæ irritando fibras ſuperioris orificii ſuò halitu, hæ contractæ, ſi renitentes etiam præ laxitate fibras fundi elevent, & ad ſe trahant, materiam in dicto fundo exiſtentem per vomitum expellunt, hinc evenit, quòd multi omni mane gaudeant beneficio ſpontaneo vomitus.

Si verò iſtæ partes craſſæ alimentorum fermentatione, & mora levitatem aquiſierint, & tenuitatem, ut à fibris etiam laxis fundi ventriculi poſſint expelli per orificium inferiùs, in vaſa unà cum Chylo deferuntur, & vitio ob moram in ventriculo contracto ſanguinem cui miſcentur coinquinant; acidæ enim eum coagulant, & incraſſant, nidroſæ inflammant, & diſſolvunt, & ab iſtis ſequuntur ea omnia, quæ cruditatibus ventriculi attribuuntur, & eſt mala ſanguificatio, obſtructio partium, ſeroſa colluvies, ſanguinis effervеſcentia major, & ad accenſionem facilitas, & alia hujuſmodi.

Harum fibrarum indiſpoſitionem cognoſcimus à ſignis humidam ventriculi temperiem demonſtrantibus, cùm talis fibrarum laxitas ab humido proveniat; Sunt enim raræ texturæ, & pororum amplorum, ideò facilè ſeroſitates aliquas ab arteriis in ventriculo reiectas in circulatione abſorbent ſuper abundanter, vel humidiorem ſalivæ partem, & fluxibiliorem intra poroſitatum capacitates recipiendo neceſſe eſt, ut laxentur. Sicuti enim à nimio humido laxantur nervi, ut motum exequi non poſſint, quod patet in pueris, ita etiam fibræ nervoſæ, & carnoſæ ventriculi ab exceſſu humidi laxatæ ſecundùm motum eis proprium depravantur, talis conſtitutiò fibrarum tàm à natura, quàm ab erroribus externis oritur: eamdem etiam indicant dolores illi, qui in fine digeſtionis cruciant, ſicuti & flatuum commotio & agitatio in eodem tempore, quia uterque Symptoma reliquias alimentorum in ventriculo ſtagnantes indicat, acrimonia ventriculum pungentes, vel in flatus reſolutas; Ex his colligitur hanc fibrarum malam conſtitutionem jure meritò inter cauſas debilitatis ventriculi, & depravatæ concoctionis alimentorum enumerari ab omnibus.

Ut huic depravationi occurramus neceſſe eſt ſuperfluam evacuare humiditatem, & exſiccare hydragogis, & calefacientibus Stomaticis, ut ſunt Lignum Saſſafras, Cinamomum, Gariofoli, Nux moſcata, Baccæ Juniperi, Lignum Aloes, Cardamomum, Cubebe, Santali, Species Aromatici Roſati, Diambræ Triumſantalorum, Pulvis Stomacalis Poterii, Mynſicht, Scroderii, Aqua Theriacalis, Cinamomi, Vinum Hippocraticum, Vinum Abſyntiacum, Extractum granorum Juniperi, Eſſentia Corticum Citri, Melliſſæ, Menthæ, Salia omnia ex herbis Cæphalicis, & Stomaticis, ſicut jus columbi in cujus ventre dictæ herbæ aromaticę ſint repoſitæ, unà cum aliis ſtomaticis, Pulvis viperinus cum Scobe Eboris, & Cornu Cervi uſti ſummæ eſt efficaciæ pro obtinenda dicta exſiccatione.

Ultimò poteſt depravari concoſtio alimentorum in ventriculo ratione conſtitutionis organicæ ejus, ſi fibræ orificii inferioris exſiccatæ, & corrugatæ illud adſtringant, & coarctent, ut alimenta præparata tranſire non poſſint tempore debito concoctione jam perfecta; Hinc coacta alimenta in ventriculo diù remanere à fermentatione propria, & illius fermenti ventriculi perſeverante ita diſponuntur, ut in excrementitiam degenerent maſſam, modò acetoſam, modo ſalſam, ſulphuream, & bilioſam, prout particulæ chyloſæ ſalinæ acidæ, vel ſulphureæ exaltantur, & ad motum ſuper alias promoventur, actione dictæ fermentationis, & præcipuè ſi coadiuvetur à calore adiacientium partium, partem ſulphuream, & ſalinam Maſſæ Chyloſæ adurente, vel ſalem fixum volatilizante.

In hoc ſtatu præternaturali Maſſæ alimentorum, vel majoris portionis eorum ſtagnantis in ventriculo, & à calore ſupradicto, & fermentatione prædicta actuatæ, agitatæ, & commotæ plurimi flatus excitantur multùm, & moleſtè ægros torquentes; Hinc variæ de ſtomaco querelæ, à quibus poſtea in conſenſum partes aliæ trahuntur pro aliarum facultatum læſione, de quibus locutus eſt Hippocrates in lib. de Affect. in illis verbis; at ſi ventriculus non ſuperet, & flatus & tormina, cęteraque id genus contingunt. In Hypocondriacis ferè ſemper hæc contingit indiſpoſitio, quæ ſalſo in ventriculi debilitatem refunditur, cùm ex ſola adſtrictione ventriculi proveniat, & hujus cauſa eſt calor ſuprapoſiti Hepatis, à quo exſiccatum os ventriculi inferiùs adſtringitur, vel calor ille effluens ab effervеſcentia bilis valdè inflammabilis, cum ſucco pancreatico in inteſtino duodeno, à quo ſequitur prædictus effectus, & alii quos memorat Hippocrates ſecundo de Morbis ſub nomine morbi reficatorii pullulant, qui à Senerto lib. 3. prat. Cap. 6. pro melancholia hypocondriaca habentur.

Pro hujus effervеſcentiæ demonſtratione adverto hypocondriacos ferè ſemper æſtum in ventris parte ſuperiore pati, ubi autem æſtus adeſt ibi adeſt effervеſcentia, & in corpore humano non erit reperibilis primus, ſine ſecunda, nec hæc ſine illo, ut conſideranti patebit. Si ergo in hypocondriacis æſtuant partes ventris ſuperioris, in his etiam effervеſcere humores, & ebullire ſupponendum eſt, & quia humores effervеſcentiæ magis ſubiecti ſunt bilis, & ſuccus pancreaticus in inteſtino duodeno contenti, ideò in hos reffunditur dictus æſtus.

Adjungitur etiam aliud efficaciſſimum motivum, quòd bilis effervеſcens copioſis ſuis particulis calidis, & ſulphureis ſolutis per effervеſcentiam conceptam in congreſſu cum ſucco pancreatico ſit ſupra cœteros humores efficax ad calorem, & æſtum accendendum in hypocondriis, & in humoribus contentis in vaſis per meſenterium, & inteſtina diſſeminatis, quòd ſi hunc æſtum in humores incluſos intra vaſa Meſſenterii proprio calore, & interno fermento effervеſcentes refundere aliqui vellint, hoc non diverſificat neque media, neque finem curationis, nam in utroque caſu ſedandus eſt æſtus, calor, & effervеſcentia, & hoc præſtant refrigerantia, & fixantia, ideò à veritate non aberravit Diocles à Galeno recenſitus, & admiſſus ſtatuens, melancholiam hypocondriacam oriri ab inflammatione Pylori, ſi per inflammationem intelligamus ſolùm phlogoſim, ſeù calorem adſcititium. ſivè præternaturalem ei infixum, à quo fit prædicta adſtrictio, cum prædictis ventriculi Symptomatibus.

Quibus adjungenda ſunt ea dependentia à dicta materia in ventriculo depravata paulatim, ſed tempore præternaturam protracto deſcendens per dictum Orificium, aperta ſibi via, cum prædictis qualitatibus acetoſitatis, ſalſedinis, acrimoniæ irritamento determinantibus fibras ad expulſionem contentorum à cavitate ventriculi, in eam inteſtinorum, ubi mixta cum bile, & ſucco pancreatico effervеſcentiam, & æſtum augent, & ſi intra vaſa ducantur ſanguinem fermentatione inordinata exagitant, & tanquam fermentum extraneum interno tumultu perturbant, cum caloris accenſione inordinatam effervеſcentiam concomitante. Ab eiſdem qualitatibus acribus, & corroſivis oriuntur dolores ventriculi, & inteſtinorum hypocondriacos in fine digeſtionis alimentorum torquentes.

Præter has qualitates acres chylus, vel ejus portio diù in ventriculo contenta lentorem, & viſcoſitatem contrahit evaporata copia humidi in flatus, & vapores à quibus ventriculus & diſtenditur, & opprimitur cum anxietate, remanente materia Chiloſa, viſcoſa, & craſſa à qua obſtructiones, quas in Meſenterio, & in aliis partibus in Hypocondriaco affectu obſervamus, & flatus cum rugitu inteſtina diſtendentes. & quandoque cum dolore, diſtenſione continuum ſolvente unà cum qualitate corroſiva contracta à materia acri à qua evaporarunt ope caloris partium agentis in materiam craſſam, & bilis inteſtinalis ſuo ſale diſſolutivo eam attenuantis in ſubtilem, & vaporoſam evaporationem, & activitate effervеſcentiæ ſucci pancreatici, & bilis cui ſubiecta dicta materia craſſa pro aliqua portione in flatus rareſcit, & in vapores ſubtiliatur, qui elevati ad Cor, & ad Caput illas oppreſſiones facultatis vitalis, ac cerebri offuſcationes, vertigines efficiunt, & alia ſymptomata, quæ ſæpè hypocondriaci experiuntur. Eadem materia craſſa non attenuata fœces involuendo, eaſque nimis compactas reddendo alui ſtipticitatem efficit, & maximè ſi viſcoſitati auſteritas condenſans, & exſiccans coniungatur; ſed de his, quæ ad hunc effectum ſpectant in ſequentibus alia ſubiungenda erunt; de hac ventriculi adſtrictione locutus eſt Aetius, Petrus Salius, Riverius, & Senertus, & omnes in hac adſtrictione depravatam concoctionem, & cruditates agnoſcunt.

Difficilis eſt cognitionis hìc affectus, & diſtinguitur ſolùm quando poſt ſeptem, vel octo horas à cibo flatus erumpentes cibum adhuc redolent, & ſitis adeſt cum calore in hypocondrio dextero.

Curatio non erit ita difficilis præſuppoſitis ſuperiùs dictis: humectantia enim, & refrigerantia adſtrictionem, & corrugationem humido emendabunt, & frigiditate cauſam calidam erradicabunt, in horum genere ſunt ſucci herbarum Boraginis, Cicoreæ, Endiviæ, Malvarum, Serum depuratum, vel deſtillatum, Aquæ herbarum refrigerantium, vel earumdem decocta, Aqua Nocere, Villæ, ſicuti ſpecies Diamargaritonis frigidi, Trium Santalorum, Balneum aquæ dulcis, &c.

His remediis corriguntur etiam ſymptomata ſuperiùs enumerata nempè æſtus, & calor ab humorum effervеſcentia inordinata productus, ſolvuntur etiam flatus, & tormina in inteſtinis, quæ cùm pendeant à bile inflammabili, & acri ſua accenſione, & acrimonia diſſolvente, & in vapores attenuante materiam craſſam, ideò extincta inflammabilitate bilis, & acrimonia modificata ab humidis, & frigidis medicamentis omnia ſedantur, & etiam dolores acrimonia corrodente humorum excitatos hac dulcificata à dictis remediis; paripacto prohibentur evaporationes ad cor, & Caput, & inducta ſymptomata extinguntur, ſi frigidis remediis adjungantur Cardiaca, vel Cæphalica, & etiam vulgo dicta hyſterica, ſic ab humido fluxibili materia craſſa attenuata, & in auſteritate moderata ſinit fœces liberiori curſu currere unde ſtipticitatis remedium; hæc tamen curandi methodus non eſt univerſalis in omni Hypocondriaca affectione, cùm meo judicio, à variis, & contrariis inter ſe cauſis iſta quandoquè pendeant; eſt tamen invariabile in omni melancholia Hypocondriaca eſſe ſemper calorem magnum, modis ſuperiùs dictis; unde pro hac facit etiam illud remedium à Le-Boe propoſitum, & compoſitum ex multa aqua, & pauco ſale volatili, & oleo, & huic correſpondere mihi videtur ſal tartari calcinatum, & ſpiritu vini imprægnatum, vel mixtura ſimplex inferiùs deſcribenda ad ℈. ii. cum aqua Sonchi, boraginis an. ℔. 5. vel aqua Cicorei, Malvarum, Agrimoniæ an. ʒ. 4. ſpiritus ſalis Armoniaci ℈. 5. Tincturæ antimonii ʒ. 5. m. ſed de his aderit alia occaſio diſſerendi.

In recta ventriculi conſtitutione neceſſaria ad optimam Chylificationem conſideramus calorem, & fermentum, quia iſta duo integrant, & perficiunt ventriculum in ratione organi Chylificationis, his enim deficientibus tale organum non ederet ſuam operationem Chylificativam, idcircò neceſſariò iſta duo ſunt conſideranda in ventriculo tamquàm in organo deſtinato ad alimentorum præparationem.

Et quò ad fermentum puto, illud eſſe idem cum famis excitativo, nempè acido ſalſum, quòd imbibitum ab alimento aſſumpto eſt remedium illius vellicationis à ſua acrimonia excitatæ in membranoſis fibris, ideòque famis ſedativum. Hujuſmodi fermentum pervadens alimentorum maſſam eam comminuit, attenuat, & diſſolvit, prout proprium eſt ſubſtantiæ acido-ſalſæ, à qua Chymica meliora depromit menſtrua diſſolventia, & univerſale diſſolvens in primam materiam omnia mixta, in hac ſubſtantia acido-ſalſa latet.

Præcedente comminutione, & diſſolutione fit mixtio omnium alimentorum ad invicem, quæ ſemper ſupponit miſcibilium ad minima reductionem, & adeò neceſſaria eſt iſta diſſolutio alimentorum, ut ſine ea haberi perfecta Chylificatio non poſſit, dum ad hujuſmodi opus requiritur, quòd alimenta evadant fluxibilia, & cum tali mixtione ſimul uniantur, ut non ſint diſtinguibiles partes alimentorum aſſumptorum, & ſine diſſolutione iſtorum ad minima nullum agens hoc aſſequi poteſt, ex quo colligitur etiam neceſſitas hujus fermenti diſſolutivi, cùm nullum aliud agens ad Chylificationem concurrens energiam habeat ad hanc diſſolutionem præſtandam; nam calor, qui eſt inter illa maximè activus, ad hoc impotens omninò eſt ratione conditionis etiam ipſorum alimentorum, quæ non permittit ea fluere actione caloris, ſed potiùs combuſtionem admittit, ut patet experientia, nam ſi alimenta ore maſticata humido adiuncto, cuicumque igni exponantur numquàm fluxibilia reddentur, ſed aduſtionem patientur.

Dari hoc acidum ſalſum diſſolutivum in ventriculo debent admittere, qui acidum famis excitativum cum Galeno in ventriculo cognoſcunt, de hoc enim verificantur, quæ ſuperiùs dicebam de alimentorum diſſolutione ab acido; pro aliis ulteriori experientia comprobatur, dum obſervatum fuit in ventriculo gallinæ grana frumenti, & leguminum humore quodam aqueo perfundi, à quo diſſolvebantur, eo ferè pacto, quo argentum ab aqua forti diſſolvitur, & in magnorum piſcium ventriculis reperti fuerunt piſces conſiderabilis magnitudinis, qui à calore valdè exiguo illorum non poterant ad fluxibilitatem reduci, unde licet admittere aliquod diſſolvens, quod coadiuvet ad integram illam maſſam in fluorem reducendam, & hoc non eſt niſi fermentum ventriculi, quod ritè conſtitutum comminutione, diſſolutione, & liquatione mixtionem omnium alimentorum perficit, & hoc in unam maſſam novam reducit, ſivè hoc faciat per tranſmutationem, ſivè per ſolam ablationem texturæ alimentis convenientis; nova introducta Chyloſæ maſſæ adaptata, & certè (re attentè conſiderata) iſta alimentorum diviſio in minima, non poteſt niſi ab aliquo diſſolvente effici, & mixtio diviſarum particularum, per quam in unum coeunt, nulla alimentorum ſpecie apparente ſolo motu exequitur, & fermenta ſunt talis naturæ, ut diſſolvant, attenuent, & motum imprimant.

Hanc virtutem fermenti proprii ventriculi coadiuvat fermentativa virtus ſalivæ cibis commixtæ, & etiam calor ventriculi, & adiacientium partium, à quo ſupradictum fermentum volatile, & mobile conſervatur. In ſaliva eſſe virtutem fermentativam ſæpiùs probatum fuit, ad ventriculum tranſmitti, & cibis miſceri omnibus apertum eſt, fermentum attenuare, & diſſolvere habet à propria natura.

Saliva ergo fermenti officium præſtare poteſt in alimentis aſſumptis, & maximè mixta acido famis excitativo etiam ſi ponatur, idem acidum à ſaliva originem deducere.

Hinc patet, quòd ſi hoc fermentum ſit debile, & iners concoctio etiam alimentorum erit imperfecta, unde apparet ratio illius dicti, ſtomachus frigidus plùs appetit quam concoquere poſſit, quia ab acido fames excitatur, activitate verò, & energia convenienti à frigiditate fixante, & motum minuente orbatur, unde parum contribuit alimentorum diſſolutioni, mixtioni, & concoctioni, quæ perfectionem ſuſcipiunt à fermento volatili, & ad motum prompto.

Hanc inertiam ſuſcipit, vel quia ſit nimis fixum, ut in corporibus Pituitoſis, & frigidis ratione temperamenti, vel quia ſit nimis aqueum, ut in eis qui multa ſeroſitate abundant, vel deſtillatione, unde ſublevandus eſt volatilibus acidis, & ſalſis, ut Spiritu vitrioli, Sulphuris, Balſamo ſalis, & calidis, ut Spiritu vini, Aqua Cinamomi, Theriacali, vino hippocratico, & alijs Aromaticis, ut nuce Moſcata, Gariofilis, Mace, Pipere, Cardamomo, &c. Hæc enim omnia ſua vi diſſolvente, & attenuante valent

fixum fermentum volatilizare, niſi in tanta copia exhibeantur, ut illud enervent; omnia enim Aromatica acidum retundunt, unde in hoc caſu ſunt exhibenda cum tali menſura, ut acidum poſſint volatilizare, & hanc menſuram ſervabimus advertendo, an appetitus, & fames conſervetur cum Aromaticorum uſu; nam tunc in eis perſiſtendum, ubi verò fames diminuta fuerit, vel ſuperſedendum ab eis, vel minoranda eorum quantitas; quòd ſi à nimia copia humoris craſſi in cavitate ventriculi exiſtentis ſit fermentum obrutum, hæc priùs incidenda acetoſis, ut Oximele Simplici, & Squilitico, acetoſo ſimplici, aceto deſtillato, cum aquis fœniculi Abſyntii Pulegii, Eupatorii, vel eorum decoctionibus, & poſteà evacuanda cum Pituitam educentibus, ulteriuſque detergenda cum aqua Tetutii, ex altera parte ſi hujuſmodi fermentum nimio ſero ſit dilutum, ſi fuerit deſtillatio alicujus partis vitio congregata, hæc avertenda, & exſiccanda proportionatis remediis; ſi verò ſerum in toto redundet, & purgantibus, & exſiccantibus minuendum, ejuſque cauſa generatrix auferenda.

Aucta hujus fermenti efficacia depravat alimentorum præparationem; nam aliquando adeò ea attenuat, humidumque ita rarum efficit, ut partes ſpiritoſiores avolens tota maſſa remanente tamquam Vappa, quod puto contingere in aliquibus corporibus, quæ multùm edunt, & tamen viribus languent, & pravi ſemper ſunt coloris, & à nimia attenuatione nimis fluxibilis, & fluida evadit maſſa Chyloſa, unde poſtea pro ſeroſa colluvie inſervit tot morborum, & Symptomatum origo.

Aliquando etiam ab aciditate fermenti valdè activa tota maſſa aceſcit cum depravatione multarum actionum; utrique vitio occurremus acidum corrigendo ſuperfluum, cum bolo armeno, terra ſigilata, oculis cancri, Sale tartari fixo, cornu Cervi uſto, pulvere Matriſperlæ, Ebore, Corallis, & Cortice ovorum præparato, & ſimilibus, & etiam Aromaticis ad enervationem dicti acidi inſerviunt.

Quoad calorem, eſt maximè neceſſarium ad Chylificationis miniſterium, & organi Chylificationis conditionem adimplet, quamvis non ſit ventriculo intimè unitus; quia ad integram perfectionem organi Chylificationis requiritur, ut ejus calor ſit liber, & poſſint particulæ calidæ ſe inſinuare alimentis, eorumque maſſam pervadere, quòd optimè perficit calidus effluxus à ſanguine in venis, & arteriis per ventriculi ſubſtantiam diſſeminatis emanans, & à circumſtantibus partibus exiens, (nullum enim alium habet calorem ventriculus operi chylificationis proportionatum, quàm illum à dicto effluxu ei comunicatum, cùm ſit pars membranoſa ex ſui natura frigida) quapropter talis effluxus, & calor ab eo dependes dicitur naturalis calor ventriculi, quia requiritur ad hoc, ut ventriculus uniat in ſe omnes perfectiones organi Chylificationis, quam calor totam non perficit, ut voluerunt Antiqui, non agnoſcentes acidi ventriculi, & ſalivæ virtutem fermentativam, principaliores tamen præſtat effectus, & primò totam maſſam Chyloſam dictis particulis calidis homogeneis naturæ, & temperamento individui fœcundat, & hæc tali modo excalefacta ita diſponitur, ut evadat proportionata materia ad præparationem alimenti convenientis naturæ, & temperamento individui, quia impregnata calido proportionato naturæ talis individui, & ſine hoc calore licèt maſſa illa præparetur non eſſet apta tali individuo, quia in ſe non conſervaret partes calidas, cum proportione debita temperamento individui, ideò in febribus, quò plus nutrimur, eò magis humores pravos augemus, eò quia alimentis in ventriculo imprimitur calor febrilis improportionatus naturali temperamento, & maſſa Chyloſa in quam alimenta vertuntur, evadit etiam materia improportionata pro conficiendo optimo ſanguine, pro reparatione deperditi, & ſi hujuſmodi calor debilis fuerit maſſa chyloſa hujus beneficio orbata, in perfectione deficit hanc etiam auferendo toti maſſæ ſanguineæ, cum ex imperfecto Chylo imperfectus ſanguis generetur.

Hinc evenit, quòd in maxima caloris jactura facta per nimias evacuationes, vel per morbos longos, vel per violenta exercitia, vel per immoderatum Veneris uſum concoctiones depravatæ apparent, vel imperfectæ, & inter cæteras cauſas adeſt etiam iſta, nempè partes ventriculo vicinas particulas calidas huic in parva quantitate comunicare: eò quòd à prædictis cauſis in magna copia fuerint diſſipatæ; idcircò in febrium acceſſionibus decretum fuit cum omni ratione abſtinendum eſſe à cibo, quia in his calor totus opprimitur, & concentratur, ut non poſſit fieri debita expiratio, & impreſſio particularum calidarum in aſſumpta alimenta, à qua veluti vivificantur, & diſpoſitionem ad optimam nutritionem accipiunt, ab hac caloris oppreſſione in dicto ſtatu febrili fermentum non excitatur, nec fermentatio ſubſtantiæ alimentalis promovetur, unde ſequitur neceſſaria iſtius degeneratio in excrementa.

Huic imperfectioni occurrimus cum eis, quæ calorem augent, ut ſunt calida, & Aromata.

Si verò hic calor nimis excedat, ut contingit in corporibus, bilioſis, & hypocondriacis, multiplicia circa concoctionem accedunt Symptomata, nam ab hoc alimenta velut aduruntur, & in nidroſam degenerant cruditatem aptam bilis copiam augere. Hac ratione optimè ab antiquis ſancitum fuit in augmento, & ſtatu febrium non eſſe exhibenda alimenta, quia à calore febrili in ventriculo velut aduruntur, & exaltato ſupramodum eorum ſulphure, & ſale diſponuntur ad mutationem in bilioſum excrementum, quòd quando intra venas, & arterias receptum erit, febrili efferveſcentia æſtuabit, & aduſtionem patietur, fermento febrili cum hac mutatione potiùs ſuppetias laturum, quàm viribus robur, & nutritioni materiam. A nimia etiam caliditate concepta tamquam à ſtimulo anticipatur ciborum exitus, & ſic ſemicocti excrementi potiùs, quàm optimi ſucci naturam redolent, & expelluntur cum detrimento maſſæ ſanguineæ, in qua hujuſmodi excrementa colliguntur.

Hinc eſt, quod omnia refrigerantia huic indiſpoſitioni opem ferunt, & obſervamus in praxi depravatam concoctionem calidis remediis quandoque non emendari, ubi à refrigerantibus ſæpè corrigitur, & in hoc errore conſiſtit ratio illius communis adagii, hæpar calidum facere ventriculum frigidum, dum exiſtimatur depravatam concoctionem provenientem à calore, ut ſuperiùs dicebam à frigiditate ventriculi pendere, & omnes querelæ ab hypocondriacis de ſuo ſtomacho vociferatæ, radicem habent in aucto hyponcondriorum calore, illum ventriculi augente; & in propoſito caſu fateor, me nunquam intelligere potuiſſe, quomodo calor partium ventriculum obſidentium, & ſanguinis poſſit refrigerare ventriculum, trahendo ad ſe calorem iſtius tamquam cucurbitulam; nam experientia irrefragabili conſtat ab omnibus corporibus calidis effluvia calida majora, vel minora juxta caloris exceſſum tranſpirare, & in vicina corpora impreſſa, hæc calefieri partibus; ergo ventriculum circumobſidentibus ſummè excalefactis expirabunt effluvia calida, & imprimentur ventriculo, & in ejus cavitatem diffundentur, & hæc calefacient, & ſubſtantiam ventriculi non refrigerabunt. Hanc tranſpirationem calidorum effluviorum à partibus internis ad evidentiam obſervamus, in recenter exenteratis animalibus, dum vaporem ab his in formam nubis denſam exhalare videmus, & tali calore præditum, ut medici pro corroborando calore partium, & pro diſſolvendis humoribus contumacibus in eis infixis partem affectam in exenteratis animalibus imponere jubeant. Talis evaporatio à ſanguine è ſecta vena emiſſo tranſpirat, & his ſtantibus, credendum erit hæc effluvia à partibus ventriculo circumſtantibus, & à ſanguine evaporare, & in ventriculum connexum, ſubiectum, & vicinum imprimi, & ab his non calefieri, imò potiùs refrigerari?

Harum cauſarum ſigna manifeſta à ſenſibili calore in partibus naturalibus, ſicuti caloris deficentia percipitur à temperamento frigido, vel ab illis cauſis præcedentibus ſuperiùs ennumeratis, quibus poteſt adjungi nimius frigidorum uſus.

Aliud etiam beneficium præſtat hic calor ventriculo ab adiacentibus partibus impreſſus, & eſt fermentum ventriculi volatilizare, ad motum excitare, & in hoc conſervare; In tali motu omnis actio fermenti conſiſtit, ſicuti omnis naturæ operatio, natura enim eſt principium motus, calorem volatilizare omnibus naturæ ſcrutatoribus perſpiquum eſt, cùm valeat in minutiſſimas particulas corpora divi-

dividere, à quo volatiliſatio habetur; ad motum excitare, & hunc conſervare ipſius caloris eſſentia demonſtrat, quæ ſi, ſecundùm Ariſtotelem conſideretur, prout congregans Homogenea, & diſgregans ethærogenea, exprimit motum neceſſarium ad hanc congregationem & diſgregationem, ſi verò conſideretur, ſecundùm Recentiores, quatenus conſiſtit calor in motu rapido particularum ignearum, & ſulphurearum, patet in ſuo eſſentiali conceptu calorem motum includere; quapropter ubi calor hic erit parvus, & debilis, fermentum etiam erit minus volatile, & minus activum, quia cum minori motu, & conſequenter alimentorum præparatio diminuta evadet, quòd experiuntur omnes illi debile temperamentum à natura ſortiti, & etiam illi, qui errore aliquo calorem enervarunt cùm pro aliquo tempore concoctiones debiliter, & depravatæ exerceant, unde calorem augendo per Aromatica, & calida, fermentum etiam ad volatilitatem, & ad motum revocabimus, & concoctionem ad perfectionem exaltabimus.

E contra calor auctus, & immoderatus, vel fermentum diſſipat, ut contingit in febribus, in quibus inappetentia ſemper ferè reperitur, cum nauſea, & multoties cum ciborum abominatione, & degeneratione aſſumptorum alimentorum in excrementa, ob ſolam diſſipationem fermenti à calore febrili præternaturali, & in hac diſſipatione fermenti conſiſtit debilitas illa ventriculi excitata à calore intenſo partium ei circumſtantium, & quam antiqui voluerunt pendere à calore ventriculi valdè remiſſo, & penè extincto, ab intenſione caloris dictarum partium, quòd rationi videtur repugnare, nam calor habet intendere non extinguere alium calorem, cùm calor non ſit contrarius calori, & qualitates, niſi à contraria qualitate extinguantur in antiquorum ſententia, nec hujus rationis vim ſubterfugiunt dicendo à calore partium adjacientium, ventriculi poroſitates dilatari, ut per eas calor proprius, & nativus in copia expiret, cum diminutione ſenſibili, & morboſa remanentis; nam per pororum dilatationem non eſt minùs probabile calorem ventriculi in copia tranſpirare, quàm calorem partium in copia majori in illum ingredi, & per totam ſubſtantiam ejus diſperdi, qui dato etiam non ſit proprius ventriculi, ut illi aſſerunt, quamvis poſſet negari; tamen quia potior pars Chylificationis à fermento ventriculi ſpecifico operatur, & quilibet calor dummodò humanæ naturæ proprius poteſt ſupplere muneribus deſtinatis calori ventriculi, ſicuti videmus extrinſeca calida aſſumpta opem ferre, & ſicuti calor ventriculi conſervatur à calore ſanguinis, quem in ſui nutrimentum recipit, non quia calor iſtius ſit proprius ventriculi, ſed quia ab hoc ita diſponitur in proprii alimenti præparatione, ut calor iſtius fiat proprius, & innato ſimilis ſuſcepta modificatione naturæ hujus convenienti, ita eadem virtute calor impreſſus ventriculo à circumſtantibus partibus, per ſubtiliſſimas particulas calidas ei communicatas (ut cum eiſdem antiquis loquar) & à ſanguine effervescente earumdem partium elevatas, ita poteſt modificari ad normam caloris ſanguinis, ut proprius ventriculi evadat; Nec exemplum, quòd afferunt de candella, quæ apud magnum incendium extinguitur, nihil roboris habet ad eorum ſententiam confirmandam; nam non extinguitur flamma candellæ à flamma incendii, ut ſupponunt, ſed quia magnum incendium ſummè aerem agitat, & ab hac agitatione candellæ flamma extinguitur, non aliter, ac à vento, cui ſimilis eſt dicta agitatio aeris, & in calidis particulis ventriculo communicatis, non poteſt ineſſe talis impetus, ut valeat calidum illius extra pellere, cùm partes, à quibus expirant dictæ particulæ, non ſint in ſtatu morboſo, nec adſit in eis agens impetum ſimilem aeri validè agitato imprimens, & quia omnis expiratio, vel tranſpiratio effluviorum noſtri corporis eſt placida, & inſenſibilis, ut patet in tranſpiratione totius per cutem, quæ licèt copioſa, non eſt à ſenſu perceptibilis, quia ſine impetu, & violentia, ex quo potiùs credendum eſt, quod calidum ventriculi ab his effluviis calidis extrinſecis corroboretur, & augeatur.

Poſſunt quidem à motu dictarum particularum calidarum diſſipari illæ portiones acidi per ſolam ſuperficiem membranæ interioris ventriculi diſperſæ, quia non ſunt colligatæ cum partibus ſolidis ejuſdem membranæ, ſed ſolùm contiguæ, & his diſſipatis ob defectum fermenti concoctio alimentorum debilitatur, vel depravatur.

Hinc habetur etiam ratio, quare in æſtate appetitus minuatur, & concoctiones alimentorum, etiam imperfectiores ſequantur, quia ab æſtuante nimis ſanguine ventriculi fermentum debilitatur; in hyeme verò, in qua ſanguis minus fervet, acidum ventriculi eſt magis validum, & activum, ideò etiam magis appetimus, & majorem ciborum quantitatem perfectè concoquimus, & in hoc ſenſu explicandus Aphoriſmus ille, hyeme ventres calidiſſimi, reſpectu perfectionis concoctionum, itaut, calidiſſimi, non denotet exceſſum caloris, ſed modum iſtius operandi perfectum, quia calor internus corporis in hyeme ad talem gradum eſt redactus, ut fermentum ventriculi in ſumma perfectione conſervet, volatilizatione debita, & congruo motu, à quibus habetur perfectio concoctionis alimentorum, ideò dicuntur ventres hyeme calidiſſimi. Et ita Antiqui cognoverunt concoctionem lædi ab exceſſu caloris partium ventriculo vicinarum; modum verò hujus læſionis non rectè diſtinxerunt. Remedia verò opportuna cognoverunt, & præſcripſerunt, quòd ſatis eſt, ad medicinæ finem conſequendum, pro quo ſufficit cauſam læſæ operationis attingere, licèt modum, quo cauſa talem infert læſionem, verè non percipiamus. Quapropter cum antiquis refrigerantibus eſt utendum pro corrigenda concoctione depravata ab exceſſu caloris, quibus miſcendum Salnitrum ſæpiùs fuſum, & per totidem vices in aqua extinctum; eſt enim magis caloris excedentis, & acida ad reparationem fermenti, quæ frigida ab antiquis cenſentur.

Fermentum redditur etiam magis activum à calore, non quia illud diſſipet, ſed ob volatilitatem majorem, quam ei imprimit, unde alimenta nimis diſſolvit cum coctionis depravatione, & generatione excrementorum calidorum, vel alimentorum putredine. Idcircò etiam quæ calorem temperant, fermentum ad mediocritatem reducunt ſicuti diſſipatum reſtituunt, præcipuè ſi cum iſtis acida, de quibus ſuperiùs dixi miſceantur.

Ultimum requiſitum ad perfectam alimentorum præparationem in ventriculo eſt fermentatio propria; Per fermentationem propriam alimentorum intelligo motum particularum conſtituentium ipſorum ſubſtantiam, qui motus cùm eſſet repreſſus à textura propriæ ſubſtantiæ, hac ablata reſtituitur eiſdem particulis motus, qui dicitur fermentatio, expreſſus ab Hippocrate in lib. de Affec. in illis verbis; valentiores autem cibi cùm ventriculum ſubierint, tum intumeſcunt, tum plenitudinem excitant. Valentiores cibi dicuntur, qui particulis valdè activis abundant, undè imbecilles cibi paulò ſuperiùs in eodem loco dicuntur, qui calefacti in ventriculo, nec intumeſcunt, nec implent. Per intumeſcentiam autem, quis non agnoſcit fermentationem, cùm obſervari poſſit ab omnibus farinam fermentatam intumeſcere, & aptam eſſe ad implendum, & diſtendendum, & idem expreſſit in lib. de natura pueri, ubi habet. Atque non aliter quàm in homine ingeſtis in ventriculum cibis, qui dum concoquuntur calefaciunt; non poſſunt verò calefacere, niſi eorum particulæ calidæ moveantur per fermentationem, & talis motus, licèt tendat ad integram diſſolutionem texturæ, non tendit ad putredinem, cùm in aliam ducat texturam dictas particulas alimentorum, nempè in texturam maſſæ Chyloſæ, retentis ab hac particulis calidis, & ſulphureis, per quod excluditur putredo, cùm hæc communiter deffiniatur caloris interitus in humido, hinc deducitur hanc fermentationem eſſe blandam, & humidam, & in hoc motu fermentativo, alimentorum materiam craſſitiem aliquam detinere, à qua irretiuntur illorum particulæ volatiles, & ſubtiliores, quæ per motum cum aliis miſcentur, & ſua penetratione craſſiores dividendo, & attenuando maſſam ad unam Homogeneitatem ſolo motu reducunt.

Verum quidem eſt, quòd humidum ſi non ita attenuatur, ut avolet, ita tamen rareſit, ut in parvas quaſdam bullas extollatur, eo modo quo ſpumma in aqua, vel albumine ovi conquaſſato apparet, ex quo infertur ratio albedinis, ſeù potiùs cineritii coloris maſſæ chyloſæ, quam coadiuvat etiam acidum fermenti, cum alimentorum parte alkalica unitum, eo modo quo videmus aquas ab herbis lacti-

lacticinoſis extractas lateſcere, ſi acidum liquorem in eis inſtillemus. Hæc fermentatio coadiuvatur à calido, & à fermento ventriculi, unde quicumque errores inducti, vel à parvo, & inerti fermento, vel à debili, & excedenti calore, huic fermentationi etiam ſunt applicandi, & etiam corrigendi cum regula ſupradicta, nam calor debilis cum debili fermento, vel fermentum debile ſolùm inertem reddet fermentationem, & ita partes craſſæ à calore debilitato unà cum fermento parvam ſuſcipient alterationem, & Chylificationem depravabunt, & poſtea ſanguificationem.

Calor magnus, & fermentum valdè activum fermentationem validiorem efficient, unde, vel ad putredinem, vel ad cruditatem nidroſam, vel acidam pervenient alimenta, quandoque cum Diarrhæa bilioſa, & quandoque pituitoſa, vel aquea indigeſta. Adnotandum tamen eſt alimenta ipſa poſſe hanc fermentationem debilem reddere, ſi ſint nimis craſſa, & denſa, ut ſunt legumina, carnes bubulæ, porcinæ, carnes ſalitæ, & ſimilia, aliquando etiam majorem eam faciunt, ſi alimenta ſint ſpiritoſa, & multis volatilibus partibus donata, ut ſunt Aromata, ova ſorbilia, vel ſi alimenta ſint ex ſua natura valdè fermentativa, ut ſunt fructus horarii, quorum ſuccum expreſſum valdè fermenteſcere obſervamus, & hæc omnia contingunt etiam, ſi cætera ad alimentorum præparationem rectè ſe habeant; idcircò errores in hoc caſu contingentes dicuntur errores externi, ad quos reducitur etiam magna alimentorum quantitas improportionata virtuti fermenti, caloris, & fermentationis.

CAPUT IV.

De Præparatione maſſæ Chyloſæ in inteſtinis.

A Ventriculo in inteſtinum duodennum Maſſa Chyloſa deſcendit paulatim, & per iteratas vices, ut communiter ſentiunt Saniores Anatomici. In Inteſtino duodenno, advenienti Chylo occurrit bilis, per ducti Cholidoci Orificium, & ſuccus pancreaticus per ductus Verſungiani janvam in duodennum eructatus. Ambo hos humores ferè continuò inteſtini irrigare probabile videtur imò evidens data ſanguinis circulatione, per quam continuò bilis deponitur in veſica fellea, & ad pancreas materia in ſuccum proprium elaboranda defertur; unde ſtante continua elaboratione hujus ſucci, & ſecretione bilis, neceſſe eſt concludere nullo adveniente obſtaculo utrumque humorem continuò etiam expelli, cùm parva ſit capacitas Cyſtis, in qua continetur bilis, quæ perennem iſtius congregationem in ſe retinere non valet, & ductus pancreaticus hoc viſcus medium interſecans, & in quem humor præparatus in grandulis ejuſdem pancreatis colligitur, tam parvæ eſt capacitatis, ut pro receptione novi humoris de novo geniti præcedentem à ſe expellere cogatur: Si continuò hi humores inteſtina perluunt, neceſſe eſt etiam aſſerere Chylo deſcendenti confundi, & miſceri attenta iſtorum fluxibilitate facilem imò neceſſariam mixtionem coadiuvante, & cùm maſſa Chyloſa ſit fluxibilis, non video quid prohibere valeat, ut ei non miſceatur & bilis, & ſuccus pancreaticus, imò firmiter credendum eſt hanc ſequi mixtionem; & hac ſecuta rogo Lectorem, ut depoſita omni affectione antiquitati conſecrata, & ei debita in rebus veritati conſonis, attentè perpendat finem à natura intentum in hac mixtione.

Si ſupponamus prædictos humores eſſe excrementa inutilia, nullique officio deſtinata, concludendum eſt naturam maſſæ Chyloſæ depravationem voluiſſe, excrementiſque coinquinandam eſſe decreviſſe, ſed cùm tantus error naturæ non ſit imponendus, quæ omnia ad animalis beneficium direxit, ejuſque conſervationi ſapienti induſtria ſua artificia, & miniſteria obtulit; idcircò judicandum eſt materiam, quæ pro alimento inſervire debet, potiùs depurandam fuiſſe ex naturæ decreto, pro ut exigebat ejus conditio, cùm à ventriculo maſſa Chyloſa ad inteſtina deſcendat fœcibus, in alimentis præexiſtentibus omninò inutilibus, & animali noxiis coinquinata, quam credere naturam voluiſſe materiam conſervationi totius neceſſariam, & depuratione indigentem excremenis conſpurcare, & cum de facto in inteſtinis perfecta Chylificatio operetur, quia in Iſtis exequitur ſecretio fœcum à maſſa Chyloſa, qua pars hujus utilior, & benignior depurata manet, ut in verum ſanguinem, & alimentum corporis converti valeat, quòd impotens eſt acquirere, niſi quando à fœcibus eſt purgata. At cum prædicti humores non ſint excrementitii, & inutiles, & huic maſſæ depurandæ miſceantur habemus maximum fundamentum ad aſſerendum, prædictos humores Chylo miſceri, ut fœcum ſequeſtratio fiat, & tale fundamentum magis efficax evadit, ex hac conſideratione, quòd non poſſit fieri iſta depuratio partium utilium ab inutilibus, niſi aliquo medio, & in hoc caſu non poteſt aſſignari aliud, quàm bilis, & ſuccus pancreaticus mixti cum maſſa chyloſa; nam fermentatio, ſive motus inteſtinus particularum conſtituentium Maſſam Chyloſam, licèt ſit potens depurationem ſupradictam perficere cum motu inteſtino particularum fieri poſſit ſequeſtratio utilis ab inutili, nihilominus fermentatio ſola maſſæ chyloſæ, vel motus inteſtinus ſuarum particularum non eſt habilis ad talem depurationem, quia hæc longo tempore indiget, ut videmus in muſto, ſuccis herbarum, & fructuum, in quibus non fit fœcum depoſitio fermentationis propriæ opera, niſi ſpatio multorum dierum, & fermentatio in his fortè eſt validior, quàm in maſſa chyloſa, & tamen breviſſimo tempore fieri ſecretionem partium utilium ab excrementitiis, à materia in ventriculo præparata obſervamus cùm poſt quatuor, vel quinque horas à cibo, in animali vivo ſecto venas lacteas Chylo perfecto plenas præcedente excrementorum ſequeſtratione obſervemus, & excluſa fermentatione prædicta ab hoc opere, non remanet aliud excogitabile hanc ſecretionem perficiens, niſi prædicti humores bilis, & ſuccus pancreaticus.

Et in medium afferre facultatem ſecretricem mihi videtur Chymericum quoddam exponi; nam iſta facultas ſecretrix debet poni in inteſtinis, non in Chylo, & quomodò ab inteſtinis ad hunc ſe extendat, cùm Chylus non ſit continuus, nec conjunctus cum inteſtinis, non poteſt explicari: Præterquamquod omnes facultates animæ, inter quas ſecretio connumeratur, pro ſuo miniſterio indigent ſemper aliquo medio, ſeù inſtrumento, à quo neque eximitur facultas rationalis in multis ſuis operationibus, vel ſenſibus, vel iſtorum organis, vel Phantaſmatibus materialibus utens; Attratrix enim retentrix, & expultrix utuntur fibris pro medio, & inſtrumento operis exercendi, in noſtro caſu non eſt aſſignabile nec medium, nec inſtrumentum aptum inſervire facultati ſecretrici conſequenter vana eſt iſtius aſſertio, & determinatio in ſecernenda parte Chyli pura ab impura: Quòd ſi pro tali medio, & inſtrumento aſſignentur prædicti humores, tunc eſſet idem cum Recentioribus ſentire ſtabiliendo facultatem ſecretricem habere ſedem in humoribus, nec aliud eſſe, quàm activitatem humorum ſe extendentem ad depurationem Chyli modo explicato, & ſi admittatur humores eſſe animatos, facultatem ſecretricem quatenus eſt facultas animæ, cùm humoribus eſſe conjunctam poſſet aſſeri.

Ulterius cùm pateat hanc ſecretionem breviſſimo tempore perfici, ex eo quod per ſectionem animalium vivorum inſpiciatur Chylus in lacteis, poſt quatuor horas à cibo, putandum eſt Chylum perfectum elaborari ea operatione, & miniſterio, quo brevi ſpatio ſegregatio partium conficitur, tale autem medium eſt ſola præcipitatio, cùm Chymicis notum ſit experientia, ſola admixtione præcipitantis, cum aliquo humido alienam ſubſtantiam diſſolutam in ſe continente, ſtatim dictam ſubſtantiam alienam præcipitari, ſic aurum diſſolutum ad formam auri potabilis admixtione boracis mineralis totum citiſſimè in fundo præcipitatur nihil de ſuo pondere deperdens, ſic argentum ab aqua forti diſſolutum per admixtionem aquæ ſalſæ petit fundum vaſis, in quo continetur. Idem putandum eſt contingere maſſæ Chyloſæ per admixtionem bilis, & ſucci pancreatici, dum ab iſtis humoribus ſtatim fœces chyli præcipitantur remanente humore albo, puro, ſimplici, & defœcato.

Hanc præcipitationem poteſt coadjuvare fermentatio particularum maſſæ chyloſæ, & forſan etiam efferveſcen-

ſcentia accenſa ab horum duorum humorum concurſu.

Fit hæc præcipitatio, eo modo quo fiunt præcipitationes Chymicæ per unionem menſtrui ſolventis, cum liquore præcipitante; ex iſta enim unione neceſſariò ſequitur quòd ſubſtantia à menſtruo ſoluta ſit præcipitanda, ablata per ſupradictam unionem capacitate poroſitatum intra quas continebatur ſubſtantia ſoluta, unde ob deficientiam ſpatii, & loci cogitur diſſoluta ſubſtantia fundum vaſis cum præcipitatione petere, ſic bilis, & ſuccus pancreaticus mixti, cum illa portione Chyli, quæ paulatim ab inteſtinis deſcendit, uniuntur illi portioni magis ſubtili, tenuiori fluvidiori, & magis ſpiritoſæ, & in iſta unione intermediæ fœces expelluntur à conſortio iſtarum, & ſic fit ſeparatio utilis, ab inutili per præcipitationem. Miſcentur bilis, & ſuccus pancreaticus portioni maſſæ Chyloſæ ob tenuitatem, & volatilitatem ſuarum particularum, quibus habilitantur ad ſe inſinuandum, & penetrandum in alias ſubſtantias maximè poroſas, qualis eſt maſſa Chyloſa, velut ſpongioſa facta cum pororum amplitudine à fermentatione paſſa in ventriculo. Uniuntur verò ſimul prædicti humores, & pars fluvidior, & tenuior maſſæ Chyloſæ, ob ſimilitudinem ſubſtantiæ; faciliùs eſt enim ſubſtantias æqualiter fluvidas ſimul miſceri, quales ſunt prædictæ, quàm ſubſtantiam fluvidam, cum craſſa prout ſunt fœces alimentorum in maſſa Chyloſa exiſtentes, & hujuſmodi facilitas habetur à textura corporis magis fluidi, quæ facilè ſuſcipit admixtionem alterius corporis ob diſiunctionem ſuarum partium, per quam ſine difficultate ſpatium particulis alterius corporis paratur, itaut mixtionem inter ſe acquirant nulla vi contranitente prout patet experientia.

Bilis, & ſuccus pancreaticus facilè uniuntur prædictæ parti puriori Chyli ob naturalem tenuitatem, & fluxibilitatem, & hanc unionem coadiuvat bilis alkalica, & ſuccus pancreaticus acidus; nam bili per hoc uniuntur acidæ particulæ partis fluidæ Chyli, & ſucco pancreatico partes alkalicæ cùm notum ſit in Chymica partes alkalicas acidis uniri. Quòdſi admitteretur bilem, & ſuccum pancreaticum maſſæ Chyloſæ mixta ſimul efferveſcere tunc faciliorem habebimus præcipitationem partium craſſarum, quæ à dicto motu majori facilitate deturbarentur inferiùs. Bilem cum Chylo miſceri deducitur ab Hippocrate libro de aere, aquis, & locis num. 24. ubi docet bilem lacti miſceri. Lac verò à Chylo immediatè procedere docent multi, & ſi Chylo miſcetur bilis non eſt ratio, per quam poſſit negari admixtio ſucci pancreatici cùm hic concurrat in loco, in quo bilis transfunditur à ſua cyſti in inteſtinum.

Bilis Chylo admixta præter hoc, quòd fœces præcipitat eique puritatem conciliat, alia etiam beneficia impertitur, cum enim attenuat, & ſubtiliat, ut facillimè per venas lacteas, & Meſenterii glandulas tranſire poſſit, calorem etiam ſuo ſpiritu volatili, & ſulphure infundit, quo habilitatem ad accenſionem unà cum ſanguine inſtillat, cùm omne calidum, & ſulphureum ad accenſionem diſponat, ab his duobus calore, & facilitate ad accenſionem, ut ſuſcipiat ſanguinis purpuram, chylus præparatur, & à ſola bile hanc recognoſcere debet; & in hujus confirmationem videtur locutum fuiſse Hippocratem in lib. de veteri medicina his verbis, etenim venæ ex ventre, & inteſtinis, inque cibi, ac potus colliguntur, poſtquam ſi fuerint calefacti tenuiſſimum, ac liquidiſſimum trahunt, craſſiſſimum autem, & ex hinc relinquitur, ubi conſiderando illa verba, poſtquam fuerint calefacti, non poſsumus intelligere cibos caleſieri in inteſtinis, quia eſsent frigidi, & tamen calorem receperunt in ventriculo; debemus ergo concipere cibos majorem calorem ſuſcipere in inteſtinis, & hunc non poſsunt ſuſcipere niſi per admixtionem calidi, quod eſt bilis, & per fermentationem, quæ peragatur in his; nec hæc tamquam nova ſunt reicienda; nam dato quòd Chylus ſit bile imbutus, per admixtionem ejuſdem bilis hæc omnia in eo præſtare debet. Miſceri autem patet ex ſuperiùs dictis, bilem verò attenuare à ſuo Sale habemus calefacere, & accendere à ſuo ſpiritu volatili, & ſulphure, his enim omnibus conſtare ejus ſolutio per chymicam demonſtrat, ſed ejus ſapor, etiam de ſuo ſale certos nos facit, & effectus quos in corpore parit nempè calorem, accenſionem ſanguinis in ira manifeſtata, & ſpiritoſa habilitas ad omnia agenda in temperamentis bilioſis vigens, idem comprobant, ex omnium voto admittentium in qualibet ſecta hos bilis, effectus, & ſi prædictos effectus efficit in ſanguine bilis, debet etiam eoſdem in Chylo producere, dum huic miſcetur, in ſanguine verò tales effectus gigni à bile Auctor eſt Hippocrates lib. 1. de morbis num. 28. in his verbis cum igitur bilis commota venas, & ſanguinem ingreſsa fuerit, ſanguinem ex conſueta compage dimovet, & ſeroſum facit, ac calefacit, conſequenter idem eveniet Chylo dum huic miſcetur bilis, & idem confirmavit lib. 2. de morbis dicendo, cum ſanguis in capite à bile, aut pituita fuerit calefactus, & commotus, bilis itaque Chylum calefaciet, & commovebit, dum huic miſcetur.

Succus pancreaticus æmulus bilis in exaltando Chylum ſua aciditate præter fœcum ſequeſtrationem, & præcipitationem, quadam viſcoſitate, nec ſubtilitatem, nec volatilitatem auferente munit, per quam cordis rarefactionem, & efferveſcentiam ſuſtinere poſſit ſine partium diſsolutione, de cujus rei veritate patebit, quando de Lympha.

Hinc patet lædi hanc depurationem Maſsæ Chyloſæ à craſſis fœcibus, quando bilis nullo modo ei miſcetur, quod evenit in ictero, obſtructo ductu cholidoco impediente transfuſionem bilis in cavitatem inteſtini; idcircò fœces in hoc morbo formam pultis ſemialbicantis referunt, & quandoque Ictero emaciatio totius coniungitur, ablato alimento partibus, dum impeditur à maſsa chyloſa ſegregatio utilis, ab inutili, tota ad univerſalem cloacam deſcendente, & tamquam maſsa excrementitia extra corpus pulſa in hoc caſu conveniunt ea omnia, quæ Ictero opitulantur, ut ſunt deobſtruentia martialia, & Antimonialia, & tartarea, præcipuum tamen locum tenet ſal tartari volatile, decoctum Marrubii deſcriptum à Matthiolo in tractatu de hoc ſimplici, ſtercus album Gallinaceorum, vel Gallinarum, quæ in Vere paſcuntur herbis, à Sole, vel in alio loco calido exſiccatum, maceretur in ℥. iv. vini per noctem ad quantitatem ℨ. i. & manè vinum per linteum traiiciatur, & exhibeatur, medicamentum ex Sapone deſcriptum à Silvio Le-boe, Pulvis Millepedum cum jure Cicerum rubrorum, Chylidoniæ major Radix, Centaureæ minoris, & radix Curcumæ ad ℨ. i. in aqua ſpecifica, frangit etiam lapidem obſtruentem ductum cho idocum, & alia hujuſmodi, quæ alio in loco, ubi de bile agendum erit, recenſebimus.

Impeditur unio etiam bilis cum Maſsa Chyloſa ab iſtius craſſitie, impediente reductionem ad minima, pro mixtione neceſsaria, quod contingit, quotieſcumque craſſi, & pituitoſi humores abundant in corpore, & ſaliva valdè craſsa exiſtit, quæ in ſuo deſcenſu per Oeſophagum ad ventriculum, & inteſtina bilem inviſcat, & incraſsat, & tunc attenuantibus utendum, ut ſunt omnes radices aperientes, & ſalia omnia alkalica abſynthii, gentianæ, Tartari Vitriolati, & omnia ſalia, à Cæphalicis herbis extracta, idem præſtant etiam ſalia alkalica volatilia Cornucervi, Fuliginis, Carhabe, Salis armoniaci, Sanguinis humani, ſed quia ſalia fixa ſuperiùs deſcripta facilimè ſuas vires in inteſtinis exercere poſſunt, à volatilibus abſtinendum eſse judico, quæ continuo uſu perniciem Maſsæ ſanguineæ ſunt apta inferre; niſi videremus ab alkalicis fixis nullum ſequi juvamen, omnia etiam aromatica attenuare valent bilem, & præcipuè Elixir proprietatis Paracelſi, acida quoque attenuationi conferre aliqui volunt; ſed quia in hoc caſu aciditatem ſucci Pancreatici augere poſsunt cum bilis enervatione; ideò ab iſtis ſuperſedendum. Poſsent tamen cum utilitate coniungi cum ſalibus alkalicis fixis, ut ſi Spiritus Vitrioli, cum Sale abſynthii, & Gentianæ, vel aliis coaguletur.

Bilis etiam inertia ad depravationem ſecretionis fœcum conſpirabit, quando ex deficientia, vel nimia modificatione ſui ſalis; & ſulphuris paucitate, vel imbecillitate, & ſpiritus paupertate impotens erit penetrare Maſsam Chyloſam, quòd contingit, quando ab aqueo humore ſuperabundante retunduntur prædictæ particulæ, vel à temperamento frigido, vel à cauſa refrigerante, & diſsolvente earum particularum neceſsaria generatio prohibetur, & tunc oritur indicatio bilem augendi per aromatica acria, ut ſunt Zinziber, Sinapis, Semen naſturtii, Piper, Raphanum ſilveſtre, Naſturtium aquaticum, Arundinaria;

Abſyn-

Abſynthium, & ſimilia, & omnia ex Aromaticis; compoſita, de quibus plenæ ſunt Pharmacopeæ.

His remediis uſi ſunt antiqui in Cæliaca Paſſione, quæ conſiſtit in hac impedita fœcum ſecretione, & in expulſione partium utilium, & inutilium maſſæ chiloſæ, cum à Lienteria diſtinguatur ſolùm per hoc, quòd in illa cibi immutati excernuntur, in iſta cibi cum aliqua alteratione expelluntur, ſed alteratio eſt imperfecta, & expulſio eſt partis utilis, & inutilis ciborum, & ideò per hujuſmodi medicamenta intentionem habuerunt Antiqui corroborandi facultatem retentricem, à cujus læſione per frigidam, & humidam intemperiem putabant oriri fluxum cœliacum, ex eo quod dicta facultas non valeret retinere alimenta præparata ad integram ſegregationem utilis, ab inutili, quæ ratio licèt ſit nulla ob alibi dicta de facultatibus; Syſtema tamen curativum non pervertit, & quamvis ſit error in cognitione cauſæ, non eſt in curatione, & hoc Medico Practico, & Ægro ſatis eſt. At ſi error in ſecretricem læſam refunderetur, eſſet conſenſus etiam in cauſæ determinatione, ob dicta de bile ſuperiùs, quæ tantùm inſtrumentum facultatis ſecretricis poſſet conſiderari. Hujuſmodi remedia Aromatica, & acria reſtituendo ſulphur, & ſpiritus bili Chylo etiam opitulantur calorem, & ſpiritum huic ſubminiſtrando; ſine quo in bonum ſanguinem mutari non poteſt, ſed in vappidum, & debilem, effetumque humorem tranſiret, in ſeroſam colluviem facilè abiturum, tranſpirante vi caloris cordis parvo ſpiritu, quo perfunditur, dum per hoc circulatur, & vi ejuſdem caloris rarefacta ad ſummum aquea humiditate, qua partes componentes colligantur.

Eadem Aromatica calida, & quæcumque remedia etiam acria ſal bilis augendo, ejuſque acrimoniam ad naturalem exaltationem efferendo opitulantur imperfectioni Chyli contractæ ex bilis inertia, qua non valuit Chylum attenuare, ſicuti convenit ejus naturæ, & bono totius corporis, & ita dictis remediis occurrimus morbis, qui oriri poſſunt à craſſo Chylo maſſam ſanguinis præter naturam incraſſante.

E contra verò à bile nimis exaltata, & acri reddita per reddundantiam, & volatilitatem innati ſalis adeò attenuatur maſſa Chyli, ut ſanguis ab ea tenuiſſimus reſultet, cum facilitate ad effervescentiam præternaturalem, diſſolutionemque ſuſcipiendam, etiam à levi cauſa calefaciente, & diſſolvente; Et tunc fixantibus, & adſtringentibus bilis exaltata ſupprimenda, ejuſque acrimonia aqueis, & oleoſis dulcificantibus moderanda.

Et ſi bilis cum ſuo ſulphure Chylo conjungitur, ad hoc ut diſponat, ad accenſionem in corde, ſi à nimia copia hujus ſulphuris fœcundetur inflammabilem adeò reddit, ut uſtione depravetur, cum multiplicatione morboſa partium aduſtarum, & bilioſarum, in maſſa ſanguinea, & tunc opus eſt refrigerantibus, & acidis, ſulphuris copiam, vel minuere, vel debilitare.

E contra, ſi ob hujus ſulphuris defectum in bile, Chylus, in ſanguinem mutandus, parum accenſibilis reddatur, ut contingit in frigidis pituitoſis, & melancholicis temperamentis, tunc ſulphureis remediis augendum eſt ſulphur bilis, inter hujus conditionis remedia primum locum tenent, ſpiritus vini cum Aromatibus alteratus, vinum hippocraticum, Crocus Martis aperitivus, Nux Moſchata, Ambra, & ſimilia.

Succus Pancreaticus ſi aciditate bilem ſuperabit, craſſam, & acidam reddet Chyli maſſam, quod evenit in melancholico temperamento, in quo acidus humor melancholicus prævalet in copia, & virtute bili, ideòque tam Chylus, quàm ſanguis cum aliis humoribus nimia craſſitie denſantur, & in hoc caſu alkalica ſunt exhibenda tàm fixa, quàm volatilia, quæ acidum enervant, & abſorbent, Aromatica, quæ illud frangunt, & ſunt ea omnia quæ recenſuimus, de acido excedenti ventriculi, & dicenda ſunt, ubi de ſucco Pancreatico, & ejus vitiis erit ſermo, & ab Antiquis deſcribuntur pro moderatione humoris melancholici, vel activitate, vel copia, ad immoderationem elati: Cognoſcemus hoc vitium ſucci pancreatici à temperamento melancholico, vel præcedenti victus ratione in aciditate excedente.

Si hoc acidum deficiat, vel ſit nimis parvuum denegata Chylo debita conſiſtentia, à bile nimis fluxibilis redditur cum copia ſeroſitatis, & hoc accidens quotidiè obſervamus in valdè bilioſis, in hoc caſu aciditas augenda eſt acido limonum, aceto ſtillato, ſucco ribes, Berberi, Spiritu Vitrioli, Salis, vitriolo Martis.

Præparato Chylo in inteſtinis modo ſupradicto vaſa lactea ingreditur exiſtentia ſubtus cruſtam villoſam illorum, talem ingreſſum promovent orificia dictorum vaſorum aperta à motu periſtaltico inteſtinorum, & à motu muſculorum abdominis, à quo compreſſa inteſtina ſuccum Chyloſum in eis contentum intra dicta vaſa exprimunt, quæ ſi obſtructa fuerint, fluxus albus Chyloſus ſupervenit, ſequente Chylo, jam perfecto; & depurato viam fœcum, dum illa lactearum venarum obſtructione interdicitur. In quo caſu non eſt culpanda retentrix facultas, quia debilitata non valet retinere Chylum, ſed inſolito, & præternaturali curſu ſinit exire per extremum inteſtinorum orificium, cum fœcibus, ſed tale vitium, & Symptoma refundendum eſt, in impedimentum prohibens tranſitum Chylo præparato per lactea vaſa.

Obſtructio horum vaſorum pendet ab humoribus craſſis, & viſcidis, quapropter iſti ſunt attenuandi, & incidendi, quod præſtant omnia alkalica tàm fixa, quàm volatilia, & omnia medicamenta ab Antiquis, in deobſtruentium numero recenſita, aromatica etiam poſſunt conferre, quia ſale alkali, quo abundant, & particulis calidis, & ſpiritoſis, quibus ſunt referta, deobſtruunt, & attenuant, & per hoc forſan cenſuerunt aliqui Antiqui talem fluxum à debilitata retentrice oriri, quia obſervarunt Aromatica, & deobſtruentia calida tale Symptoma curare, exiſtimando à calore dictorum remediorum virtutem retentricem corroborari, & hac corroborata enarratum Symptoma tolli; idcircò à contrario arguebant fluxum Chyloſum à debilitata retentrice originari, ſi hac corroborata curatur, quòd ſi cognoviſſent hanc lactearum viam in recentiorum ſententiam conveniſſent, nec rationem haberent ab hac diſcedendi, ſicuti non diſceſſit Sennertus in lib. 3. prac. par. 2. ſec. 2. cap. 6. ubi obſtructionem, hujus Symptomatis cauſam admittit.

Aliquando à nimia ſiccitate conſtringuntur dicta lactearum orificia ſine ullo humorum concurſu, ut Chylum præparatum intra ſe non admittant, quòd contingit in longa inædia, & in longo medicamentorum exſiccantium uſu, & in morbis diuturnis, & in magnis evacuationibus, & tunc per ſola emollientia, & humectantia tollitur prædictum Symptoma. Unde uſus lactis eſt valdè proficuus, decoctio malvarum, violariæ parietariæ Boraginis, Pſylii, & ſuccus hordei conveniunt, & etiam fomenta exteriùs ventri applicata, & facta cum decoctione dictorum ſimplicium.

Ingreſſus venas lacteas Chylus in Glandulas meſenterii harum medio introducitur, ut patet experientia, cum omnes lacteæ in dictas glandulas per multiplicatas ramificationes ſe inſinuent, & ab eiſdem vaſa ſimilia proficiſcuntur, quòd apertè demonſtrat glandulas à lacteis Chylum ſuſcipere, & poſtea per alia vaſa ab eis egredientia, alio tranſmittere, & quia de his dubitandum non eſt, remanet ſolùm inquirere finem naturæ in hac depoſitione Chyli intra glandulas meſenterii.

Talem finem colligere poſſumus ab obſervatione, per quam nobis apertè innoteſcit, Chylum glandulas Meſenterii ingredi, & ab eis etiam exire non immutata ſubſtantia, neque colore, unde ne ſuperfluum exiſtimemus hunc tranſitum à natura inſtitutum, aſſerendum eſt, ſubſtantiam Chyloſam in glandulis Meſenterii aliqualem accipere perfectionem neceſſariam ad tranſmutationem in Maſſam ſanguineam, vel ſuccum nutritivum, & probabile eſt, hanc perfectionem conſiſtere in acquiſitione majoris tenuitatis, quæ facillimè poteſt imprimi à ſolo tranſitu Chyli, per ſubtiliſſimos poros dictarum glandularum.

Ad hanc concurrunt etiam ſpiritus animales, quos ad glandulas tranſmitti manifeſtant nervi in qualibet glandula implantati, & ab horum mixtura cum Chylo facilè eſt hunc ad tenuitatem, & volatilitatem reduci, cum his duabus conditionibus egeat materia in ſanguinem tranſmutanda, cùm debeat accendi, & in ſpiritus pro aliqua parte attenuari, unde tenuitas, & volatilitas ad hæc exequenda erit maximè opportuna. Idcircò obſervamus ſanguinem craſſum, & fixum parum accendi in corde, & paucos etiam ſpiritus reddere.

Ab eodem ſpiritu animali, & à ſpiritu arterioſo, qui pariter per arterias glandulis inſertas eis communicatur, calorem recipit Chylus, per quem redditur maximè fluxibilis, facilè inflammabilis, quotieſcumque accedet cauſa iſtius accenſionis excitativa, quòd continget in ventriculis cordis, quando per illos cum maſſa ſanguinis circulabit.

Hæ rationes ſuſpectam mihi reddiderunt illorum ſententiam ſtabilientem ab iſtis glandulis acidum aliquod generari, quod Chylo tranſeunti inſtillatur, ejus depurationi inſerviens; nam acidum ſimplex coagulationi, & condenſationi potiùs contribueret, quàm purificationi, & ita tranſitum per anguſtas poroſitates impediret, cum maximo animalis detrimento. Quòdſi fermentum aliquod acido-ſalſum, vel acidum volatile in dictis glandulis ſtatuant generari ex concurſu ſpirituum animalium, & humoris acidi ab Arteriis evecti, per quod Chylus ſpiritualizetur, & ad humanæ naturæ indolem elaboretur, non erit improbabilis ſententia concurrens in tribuendo Chylo illos effectus, quos jam dixi impertiri à ſpiritu animali, & arterioſo.

Si venæ lacteæ Chylum ad glandulas Meſenterii deferentes obſtruantur, tunc Chylus non poteſt perfici, nec deferri ad maſſam ſanguineam, & ſequitur Atrophia, quæ plerumque obſervatur in Hippocondriacis à ſimilibus obſtructionibus malè affectis; ab hoc impedito Chylo fit etiam fluxus chyloſus, & tota cura tunc verſari debet circa obſtructiones auferendas per medicamenta ex tartaro, calybe, & Antimonio parata.

Si ab Arteriis in Glandulas prædictas vitio maſſæ ſanguineæ inſtilletur aliquod acidum ſalinum fixum, & accedens ad Auſterum, tunc ab hoc chyloſa ſubſtantia coagulatur, & in caſeoſam tranſmutatur, cum tumore dictarum Glandularum, prout à pleriſque Auctoribus obſervatum fuit. Hoc modo in Meſenterio Schyrri proveniunt, Scrofulæ, Sterromata, Atheromata, Melicerides, quorum ſuſpicionem nobis tribuit durities hypocondriorum, & morbi contumacia, horum cura pendet à correctione acidi ſuperflui, & auſteri Chylum coagulantis, quæ perficietur ab aqueis dulcificantibus, ut ſunt ſerum, aquæ Boraginis, Malvarum, Endiviæ, Violarum, Nenupharis, Papaveris erratici, Roſarum, & ſucci eorumdem ſimplicium, lac aſininum, & caprinum ſuſpecta mihi ſunt in aciditate excedenti, quia hæc propenſionem habent, ad incraſſandum, & ad aceſcendum, cùm obſervemus per diem ſolum lac reſervatum aciditatem contrahere, & ſic plus poteſt obeſſe quàm ſua aquoſitate juvare; Omnia enim ſimplicia alkalica conveniunt, ut ſunt illa vulneraria dicta, quæ mirificè totum acidum abſorbent, quod perficiunt etiam Aromatica, & Terracea, & Teſtacea, & Margaritæ, Coralla oculi cancrorum, Cornu cervi uſtum, Raſura eboris, Antimonium Diaphoreticum, & omnia medicamenta ex calybe præparata, & his remediis medella ſuppeditabitur eiſdem Symptomatibus à præcitatis tumoribus ſuccreſcentibus, ut ſunt dolores in regione Meſenterii, emaciatio totius, & maſſæ ſanguineæ depravatio.

CAPUT V.

De Loco Generationis Sanguinis, & de Principio Effectivo Hujus Generationis.

A Venis lacteis in Glandulam magnam meſenterii deſinentibus transfunditur tota Chyli maſſa, quæ per ductum Thoracicum paulatim aſcendendo, in venas jugulares, & ſubclavias deponitur, & ſanguinis curſum ſequendo venæ cavæ ſinum penetrando in dextro cordis ventriculo conſignatur, ubi effervеſcit, rareſcit, & accenditur unà cum alio ſanguine perfecto, cui miſcetur, & ita rudimenta, quæ à ſanguine ſocio ſuſcepit, à cordis artificio perficiuntur; Eſt enim probabile à ſanguinis calore, & à ſua activitate ſanguinis principia Chylo inſtillari, eo modo quo volebant Antiqui Chylum venas meſeraicas ingredientem à ſanguine in iſtis contento hujus naturæ rudimenta ſuſcipere.

A dextero cordis ventriculo per venam arterioſam Chylus ſanguini mixtus Pulmonus ingreditur, & innumeras iſtius vaſis ramificationes implendo, totam pulmonum ſubſtantiam pervadit, eamque pleno fluxu irrigat, in hoc viſcere intimè miſcetur Chylus cum cæteris ſanguinis particulis, & de hac miſcella certos nos reddit continuus motus pulmonum, à quo commota, & exagitata ſanguinis maſſa, per eos fluens, facilè eſt dicta agitatione Chylum ſanguini confuſum huic intimè miſceri, eo modo quo ab agitatione artificiali duorum liquidorum amborum mixtio reſultat. Attenuatio, & rarefactio à ſanguine ſuſcepta in dextero cordis ventriculo, cum ſui diviſione uſque ad minima prædictam mixtionem à motu pulmonum exequendam coadjuvat. A pulmonibus per arteriam venoſam in eis diſſeminatam in ventriculum ſiniſtrum cordis Chylus ſanguini mixtus tranſit ibique magis, quàm in dextro effervеſcit, rareſcit, & accenditur, ideòque ultima ſanguinis perfectione ibi inſignitur, ſi non prima vice aliis ſubſequentibus, quando circulari motu ad ſiniſtrum cordis ventriculum revertitur, ubi albedine derelicta purpura illuſtratur, pro quo effectu explicando ab illo experimento rationem efficaciſſimam mutuabor, per quod apparet lac, cui ſit mixtum ſal Tartati per ebullitionem rubeum colorem ſuſcipere, ita Chylus ſanguini mixtus, in quo ſalſum illud fluviditatem in ea conſervans inhabitat, cum hoc ebulliens, & excoctus ab albedine, ad rubedinem tranſit. Hoc modo Chylus in ſanguinem excoquitur contra Antiquorum decreta à Galeni auctoritate firmata, Ariſtoteles verò, & Hippocrates ſupraſcriptæ ſententiæ patronos ſe fecerunt, & hic in libro de ſtructura hom. num. 2. Scribit Arteriæ à corde ſanguinem purum, & ſpiritum recipiunt, venæ autem à corde ſanguinem ſummunt, & lib. 4. de morbis dicit cor eſſe ſanguinis fontem; unde tantorum virorum auctoritate ſuffulti Recentiores non ſunt increpandi de novitate in Schola medica introducta; nam & ſequaces Galeni coacti fuerunt ſtabilire cor ultimis ſanguinem perfectionibus illuſtrare.

A deſcripta via Chyli uſque ad cor relicto hepate, & à principiis circulationis deducitur erroneam eſſe Galeniſtarum ſententiam determinantem, hæpar ſanguinem conficere, nam certum eſt ſolum ſanguinem arterioſum totius calorem fovere ſuo ſpiritu, & ſua ſubſtantia calido vitali, humanæque ſpeciei proprio perfuſa, partibus Omnibus Materiam pro nutritione ſuppeditare, & è ſuo ſinu decerpi ſubſtantiam illam, quæ ſpirituum animalium generationi inſervit, ſed pars illa eſt cenſenda ſanguinis elaboratrix, quæ iſta omnia contribuit cum genuina ſanguinis natura in his fundetur, & ſanguis arterioſus prædictas omnes conditiones ſuſcipit à corde, conſequenter cor eſt principium ſanguinis. Et ſi Galenus calluiſſet doctrinam de circulatione, cognoviſſet venoſum ſanguinem, non eſſe niſi arterioſum à ſuis perfectionibus declinantem, nihilque noſtro corpori contribuere, ſed ſolùm per venas fluere, ut cordi harum auxilio conſignetur, ad augendam ſuam effervеſcentiam, rarefactionem, & ad accenſionem diminutam reſarciendam, & ita verum ſanguinem, arterioſum, exiſtimaſſet, quem & ipſe à corde confici, & perfici determinavit.

Hanc ſententiam ad evidentiam comprobant experimenta circa generationem animalium facta, intra quæ eſt illud de puncto ſaliente, quod tractu temporis cordis formam attingit, & intra quod generatur ſanguis per ſubtiliſſima vaſa filamina æmulantia diſcurrens, antequam cujuſcumque membri rudimenta appareant, cùm ergo prima pars ſit punctum ſaliens cor imperfectum exhibens, & in hac ſanguis reperiatur, hunc ab illa elaborari pluſquam certum eſt, quomodò verò à corde ſanguis perficiatur, non eſt adeò inter Recentiores certum imò ſententiarum diverſitas in obſcuro adhuc latere ſinit principium, quo cor ſanguinis elaborationem perficit.

Carteſius voluit in corde implantatam eſſe à natura flammam quamdam, qua ſanguis rarefit, accenditur, & effervеſcit, & in hoc uniformem ſe reddit Galeno.

Higmorus cenſuit fermentum in ſiniſtro cordis ventriculo eſſe depoſitatum, cujus vi prædicta omnia ſanguini contingunt.

Bakius determinavit ſanguinem rarefieri, & accendi per ſolum motum cordis.

Syl-

Sylvius Le-boe voluit ex concurſu bilis, & lymphæ acidæ in ventriculis cordis effervescentiam excitari cum æſtu, & fervore quodam in dictis cavitatibus, ſanguinem accendentem, & rareſacientem.

Harum ſententiarum veritatem examinare nolo, & ſufficit mihi pro intento operis animadvertere, quòd enarrata ſanguificationis principia licet diverſa has conditiones ſanguini tribuere, rarefactionem, & effervescentiam, & accenſionem cum calore, & verè in arterioſo ſanguine has omnes conditiones obſervamus, & per has ſua exequitur munia, ut conſideranti patebit; Unde infero perfectionem ſanguinis conſiſtere in moderata rarefactione, effervescentia, & accenſione; & ſi hæc à tali moderatione per exceſſum, vel defectum receſſerint, ſanguificationem depravari, & remedia pro corrigenda ſanguificatione ab immoderata effervescentia, rarefactione, & accenſione eſſe ea omnia quæ refrigerant, & fixant, & è contra quæ depravatam ſanguificationem ex defectu dictarum conditionum eſſe ea omnia, quæ calefaciunt, exaltant atque volatilizant, & iſta omnia remedia conveniunt poſito quocumq; ex ſupradictis principiis ſanguificationis. Nam ſi ſtatuatur flammam eſſe cordi implantatam immoderata effervescentia, & accenſio ſanguinis erit ab hac flamma aucta, & per augmentum maximè activa, & refrigerantia hoc augmentum diminuent, & fixantia agendi præpotentiam moderabunt. Sanguificatio læditur propter defectum effervescentiæ, accenſionis, & rarefactionis ſignificat hanc flammam eſſe diminutam, & in actione inertem, unde omnia calefacientia erunt idonea, dum calorem contribuendo flammæ augmento opitulabuntur, & eiſdem virtus dictæ flammæ iners exaltabitur.

Si fermentum nimis activum, quia auctum ſupponamus lædere ſanguificationem, cum immoderatione accenſionis, & aliarum qualitatum, refrigerantia, & fixantia tale augmentum deſtruent, & actionis prævalentiam fixatione moderabunt. Quòdſi ſanguificatio erit depravata ex defectu hujus fermenti calida omnia iſtud remittent, & efficax volatilizatione reddent; nam cùm ſit fermentum deſtinatum ad rarefactionem, & accenſionem, à calidis talis potentia poteſt ſubminiſtrari; quorum particulæ debent poſtea ab ipſo fermento juxta exigentiam ſuæ naturæ modificari.

Si verò admittatur ſanguificationem lædi per immoderationem motus cordis promoventem exceſſum, rarefactionis, effervescentiæ, & accenſionis ſanguinis, cùm talis motus immoderatio habeatur à ſpirituum animalium excandeſcentia, & fervore, refrigerantia, & fixantia utrumque eradicabunt, & ſi ſanguificationis læſio erit cum defectu rarefactionis, effervescentiæ, & accenſionis ſanguinis manifeſtabit ſpiritus animales eſſe paucos, & inertes ad motum, vel fixos, & per calefacientia, quantitatem augebimus maximè ſi ſpiritoſa ſeligamus, cum experientia nos doceat hujuſmodi remediis in animi deliquiis ſpiritus refocillari, ab iiſdem calidis, & ſpiritoſis ſpirituum fixitas, volatilizatione emendabitur, & inertia eradicabitur.

Si effervescentia à bile, & lympha excitata in ventriculis cordis erit cum exceſſu, immoderatam effervescentiam, & accenſionem promovendo, refrigerantia hanc effervescentiæ inordinationem ad mediocritatem reducent, ſicuti calida effervescentiam majorem excitabunt, quando ex ejus defectu ſanguificationis depravatio prodeat.

Ex his videat Lector diverſitatem principii ſanguificationis, non variare remediorum electionem, pro corrigenda iſtius depravatione, & hoc arti medicæ ſufficit, pro conſequendo ſuo fine, imò nec principium ſanguificationis habito reſpectu ad effectum non variari; nam à quolibet principio ex enumeratis, introducitur rarefactio, effervescentia, & accenſio.

Convenimus etiam cum antiquis, qui læſam ſanguificationem in exceſſu, vel defectu caloris poſuerunt.

Remedia tam calida, quàm frigida adhibenda in deſcriptis caſibus, ſint illa ab Auctoribus Cardiaca dicta, quæ ſpecificè cor reſpiciunt. Ubi aliquorum, imò plurimorum error eſt adnotandus, qui cardiacorum uſu indiſcriminatim calidis, & ſpiritoſis utuntur, etiam in febribus ardentibus, cum maximo ægrotantium detrimento, non perpendendo ab horum uſu cordis vires magis labefactari, dum cardiaca calida effervescentiam majorem concitando, ſpirituum diſſolutioni contribuunt, ubi refrigerantia, & fixantia effervescentiam moderando, & ſanguinem conſtipando; ſpiritus in maſſa ſanguinea detinent, cum corroboratione facultatis vitalis, & cordis.

CAPUT VI.

De Anatomia humorum, vel maſſæ ſanguineæ à natura intra corpus humanum peractæ, & primò de Bile.

SCio à Recentioribus tentatam fuiſſe ingenioſo auſu, & artificio ſanguinis Anatomiam, & inferiùs videbimus an fœlici ſucceſſu id fuerit obtentum, & an talis diſcretio partium ſanguinis fuerit medico ſanitati ſtudenti neceſſaria.

Illa, quam nunc deſcribere intendo, à naturæ artificio, & ingenio in corpore humano, eſt elaborata, & ad hoc me impellit conſideratio, quod ſit maximè utilis, & neceſſaria medico curanti, pro indagandis morborum cauſis, quæ, ut plurimum, ſuam ſedem in humoribus habent.

Inter humores, quos natura ſeparat à tota maſſa ſanguinea perfectiori miniſterio, eò quo utitur Anatomicus in diſtinguendis, & ſeparandis partibus, eſt bilis, quæ in cyſti felis ſub cava hæpatis recondita conſervatur ad varios, & præcipuos animalis uſus.

Pluribus Ætherogeneis partibus conſtituitur hic humor, qui ad ſenſum Homogeneus apparet, ſal ei ineſt, ut oſtendit Acrimonia, & Amarities, qua pollet, & perfunditur, & utraque qualitas à ſale pendet; nam omnes ſapidæ qualitates inter quas amarities connumeratur, à ſale originem ducunt, ut cap. de ſen. guſtus demonſtrabimus. Acrimoniam in ſubſtantia ſalina delitеſcere manifeſtant omnia aeria copioſo ſale abundantia, à quibus ſi ſeparetur, acrimoniam amittunt, ſic fruſtum cinamomi in aqua per debitum tempus ebullitum Aromaticam illam acutiem, quam priùs habebat, amittit, etſi incineretur, nihil ferè ſalis exhibet, qui proprius erat Cinamomi; Ex quo certiſſimum Argumentum deducitur oſtendens ſal cinamomi exiſtens in aqua, per decoctionem fuiſſe diſſolutum.

Hoc ſal in bile Galenus cognovit, quando de facultatibus naturalibus lib. 2. cap. 9. ſcripſit bilis generationem fieri ab Aſſato Chylo, & quæ aſſantur, & incinerantur, ſal magis activum in ſe uniunt, vel colligunt, per uſtionem, & aſſationem has qualitates ſalinas huic humori natura donavit, ut irritamenti qualitatem ei præberet, ubi utilitas humani corporis exigeret, ut inferiùs demonſtrabimus, & ut hac ſubſtantia ſalina alkalica aptitudinem contraheret unà cum aliis particulis, ad perficiendum magnum Chylificationis opus, dum illius acrimonia chyloſam maſſam in ventriculo præparatam majori diſſolutione attenuat, & utile, ab inutili diſgregat, & ut proprietate alkalico ſali inſita, debitis modis à Natura determinata effervescat, cum ſuo contrario acido, pro elaboratione cujuſdam ſalſi maximè neceſſarii ad beneficium maſſæ ſanguineæ, ut inferiùs patebit.

Materia oleoſa, & pinguis à recentioribus nomine ſulphuris appellata bilis conſtitutionem ingreditur, ita docente Hippocrate lib. 4. de morbis ſub illis verbis, relinquitur autem pinguis, & levis, qui eſt bilioſus, & febri maximè nutrimentum eſt, quod confirmavit lib. de morbis popularibus Sec. 6. & quibus quidem pingue bilis flava, quibus autem ſanguis atra, quod experientia ab omnibus accepta comprobatum manet, dum obſervamus in corpore humano bilem facillimè accendi, & accenſam ubique calorem diffundere, quòd demonſtrat bilem ſulphureis, oleoſis, & calidis particulis conflari, quæ caliditatem iſti tribuunt, unde in temperamento dicitur calida, & ab eiſdem particulis oleoſis, proprii ſalis lixivii, & alkalici acrimonia moderatur, cùm proprium ſit omnis oleoſi, & pinguis cujuſcumque agentis acrimoniam retundere, & extinguere, prout quotidiana nos docet experientia, & quia in ſulphure, & oleo inſita latet aciditas, ut alibi demonſtravi cum Thechenio, & recentioribus, hæc modificationi prædicti ſalis al-

lis alkalici magis contribuit ; ſtante contrarietate intercedente inter alkalicum , & acidum , per quam ad invicem ſe contemperant. Et tali modificativo indigebat humor bilioſus , ne ſui ſalis alkalici acrimonia , ſine moderatore, effræni reddita in perniciem animalis deſæviret. Hoc ſulphur ſivè oleum in bile naturaliter minor eſt ſale, ne huic tota activitas cum acrimonia neceſſaria auferatur.

Spiritus animales concurrere ad bilis compoſitionem ex multiplici capite colligitur, & quidem ab ejus volatilitate, quæ ſemper à ſpirituum motu, & activitate ſubtiliante oritur, horum ſpirituum communicatio huic humori eſt facilis per nervos, qui cyſti fellis inſeruntur, & quia, ut ſuperiùs dictum eſt, oleoſam ſubſtantiam bilis in ſe admittit, perfectam cum aliis mixtionem recuſantem, niſi ſpiritus volatilis huic adjungatur, quo dicta ſubſtantia potentiam acquirit omnia pervadendi, & penetrandi, & cum facilitate aliis corporibus ſe miſcendi, quod ex Chymicis experimentis ad evidentiam patet, unde ſi bilis, ex oleoſis particulis ſulphureis, ſalinis mixtis reſultat, ad hoc, ut iſtæ talem mixtionem ſubeant, opportet ſocios eis adjungere ſpiritus animales volatiles, quorum medio omnium particularum mixtio obtinetur; neceſſaria etiam videtur talis communicatio ſpirituum, ad hoc, ut aliquo modo ſalis lixivii bilioſi Acrimonia demulceatur, docente experientia à ſpiritibus omnia acria dulcificari.

Fluiditas bilis propria aquæ admixtionem hujus in ſua compoſitione admittere oſtendit, ſicuti craſſities aliqua fluiditati conjuncta, parvam terræ portionem uniri aquæ probabile reddit & tamquam certum demonſtratur à deſtilatione ipſius bilis, per quam reſoluta in omnes ſupradictas particulas diſtinguitur.

Nec diſſimiles in hac bilis conſtitutione ſe reddunt recentiores ab Antiquis; nam omnes acrimoniam in ea agnoſcunt, quam in ſubjecto ſalino determinato ponunt Recentiores. Antiqui verò totum bilis mixtum hujus ſubjectum eſſe credere poſſunt, quo etiam illis conceſſo ſpreta omni conſideratione rationum adductarum, pro demonſtranda bilis acrimonia, à ſale pendere, nihil variat curationem traditam ab Antiquis pro augenda, vel minuenda bilis acrim onia, præternaturaliter excedente, vel diminuta, à qua ſanitatis læſio habetur, & pro curatione ſola conſideratur, prætermiſſo, quod ſit in hoc, vel illo ſubjecto: nam illi ubi excedit dulcificantibus, & modificantibus aqueis, & oleoſis excedentem moderant acrimoniam, vel acribus, & Aromaticis diminutam augent, quod exequuntur etiam Recentiores, & ita quocumque in ſubjecto prædicta acrimonia ſemper ſubjectetur in ejus exceſſu, vel defectu talia remedia ſunt executioni demandanda, verum tamen eſt per ſalinam ſubſtantiam acrimoniam bilis à Recentioribus clariùs explicari, cùm videamus omnia acria eſſe talia per ſal intra ſe reconditum, ut ſuperiùs dicebamus.

Bilem eſſe in temperamento calidam docuit Hippocrates in libro de Humoribus, quando dixit æſtas bilem gignit, exprimendo calorem temporis Anni, bilem generare, quæ ſi correſpondere debet ſuæ cauſæ, neceſſe eſt, ut in temperamento ſit calida, & bilem in æſtate abundare magis docuit in lib. de ſalub. vict. rat. & bilis copiam generari à cibis amaris, & bilioſis, qui ab omnibus calidi determinantur docuit in lib. 4. de morbis.

Facillimè accendi, & calorem intenſum per corpus diffundere docuerunt Antiqui, quando febres ardentes, & tertianas acutas per accenſionem bilis, & ejus calorem explicaverunt, & temperamenta bilioſa in caliditate excedere voluerunt, cum propenſione ad iram, ob facilem excandeſcentiam bilis.

Aquam hujus ingredi compoſitionem apertis verbis docuit Avicennas in Trac. de Humoribus, & Galenus multis in locis.

De ſpiritu animali pro bile componenda, nihil verè dixerunt antiqui, ſed rationes ſupradictæ id convincunt, ſicut etiam explicatio multorum effectuum à bile pendentium, qui niſi admiſſa ſpiritoſa ſubſtantia in ea, non poſſunt explicari.

Ad bilis perfectam conſtitutionem non ſolùm requiritur quòd ſupradictæ partes componentes ſimul uniantur, ſed oportet, ut unio ſequatur cum tali determinata quantitate cujuslibet partis, & cum tali textura, ut reſultet humor acris, ſed in ſua acrimonia beneficus, & ideò aptus ea perficere omnia, quibus à natura eſt deſtinatus.

Cauſam efficientem hujus humoris Hippocrates, Galenus, eorumque ſectatores hæpar ſtatuerunt, à cujus calore voluerunt portiones ſanguinis aduri, & in bilem flavam degenerare, & hoc expreſſit Hippocrates lib. 4. de morbis num. 23. in his verbis caleſcente ſanguine exhalat maximè per hunc humor aquoſus, qui febri eſt infeſtiſſimus, relinquitur autem pinguis, qui eſt bilioſus, & quis per exhalationem humoris aquoſi non cognoſcit aduſtionem, & ſi in febre hoc modo bilis generatur præter naturam, eodem modo bilis ſecundùm naturam debet generari à minori calore, ſed tamen adurente minorem portionem aquoſitatis; hæc portio aduſti ſanguinis bilioſi in hæpate ſegregata, ab utilioribus, & perfectioribus maſſæ ſanguineæ particulis in Cyſti prædicto viſceri implantata colligitur, ut docet Hippocrates in lib. 4. de morbis dicendo bili locus folliculi in hæpate.

Recentiores ſanguinem ipſum vitali flamma accenſum, & exardeſcentem, vel cor, ſuo calore fervido bilem efficere determinaverunt, juxta præcitatam Hippocratis ſententiam; tam enim à ſanguinis accenſione, & exardeſcentia, quàm à calore cordis partes aliquæ ſanguinis ſubtiliores particulas ſulphureas, & ſalinas ſibi unientes aduſtionem pati poſſunt, quæ poſteà poſt multas præparationes in aliquibus partibus, & præcipuè in Liene, & poſt tortuoſos motus per hæpatis ſubſtantiam, in eo ſegregantur mediis acinis quibuſdam, numeroſa ſerie per eam diſperſis, quibus annectuntur rami quidam vaſorum diverſæ ſpeciei à venis, arteriis, & vaſis lymphaticis, quæ vaſa per multas ramificationes divaricata, per Hæpatis ſubſtantiam in porum biliarium veſiculæ fellis annexum terminantur, in iſtius cavitatem bilem ſegregatam deponendo, & hanc ſententiam Recentiores ab Hippocrate receperunt, qui in lib. 4. de morbis ſcribit. Quòd verò in loco quidem, qui eſt in hepate ex cibis, & potionibus ſola bilis ſecernitur, ita etiam ſe res habet; venulæ enim cùm debiles, & tenues exiſtant, alium humorem craſſiorem, & graviorem attrahere nequeunt, ſimulque ea non eſt loci capacitas, ut ibi alius humor conſiſtat; hicque locus bili natura maximè familiaris eſt.

Perpendatur rectè iſta ſententia, & diſcemus bilem in hepate non generari, ſed ſecerni, & ſecretionem fieri, quia vaſa ſecretoria, ob ſui tenuitatem, bilioſo humori tenui correſpondent, non craſſo, ideòque dicitur talis locus natura familiaris bili, quia à natura talis locus correſpondet configurationi particularum bilis, per quam hunc recipit, non alium humorem, & per hoc dicitur à tali loco attrahi hunc humorem, non alium, in hac etiam ſententia obſervandum eſt Hippocratem docere modum. quo fit ſecretio nempè per conformitatem humoris ſecernendi, cum vaſe, per quod humor ſecretus debet fluere, & aliundè tranſportari, & tale documentum continetur in illis verbis; venulæ enim cùm debiles, & tenues exiſtant, alium humorem, & craſſiorem attrahere nequeunt, & hunc modum ſecretionis univerſaliter amplexi ſunt Recentiores, ejecta facultate ſecretrice cum Hippocrate. Poſſet etiam dici huic ſegregationi reſpexiſſe Hippocratem, & Galenum, quando dixerunt in hæpate bilem generari, quia tunc ſolùm fit conſpicua, quando in dicto membro ſegregatur, & tunc ſolùm quo ad ſenſum videtur tranſire de non eſſe, ad eſſe, tamquam ſi de novo generaretur, quia licèt in maſſa ſanguinea extiterit bilis in hepate ſegregata, ob mixtionem cum aliis humoribus non erat conſpicua, & tunc ſolùm talis evadit, quando ſegregatur, ideò etiam ſi antecedenter eſſet, quia tale eſſe apparet ſolùm facta ſegregatione, dicitur per hanc aliquo modo generari; & hanc ſententiam videtur Galenus ſuſtinuiſſe, quando de uſu partium bilis generationem indagando, utitur exemplo vini, quod proprio calore ſegregare, & deponere ait excrementa varia, craſſa, & ſubtilia, quaſi velit ope caloris hepatis ſegregari bilem in ſua ſubſtantia, & deponi in veſicam biliariam, tamquam in proprium receptaculum, cùm vinum excrementa in ſe collecta per ſolam ſegregationem à ſuo calore, ſeu fermentatione operatam reponat, ita ſanguis vi hujus exempli à Gal no dari videtur deponere excrementum bilioſum in eo priùs præexiſtens, in hæpatis ſubſtantiam per ſegregationem.

Non

Non deſunt tamen inter Recentiores, qui bilem credunt in hæpate generari, ut *Sylvius Le-boe*, conſtanter ſuſtinens bilem à membrana interna cyſtis fellis effici, dum Arteriæ materiam proportionatam pro hujus humoris generatione in glandulis diſperſis per ſupradictam membranam deponunt. Hinc multi medicinæ ſectatores occaſionem arripuerunt credendi duplicem in humano corpore debere diſtingui bilem, unam ex aduſtis ſanguinis particulis in ejus maſſa collectam intra arterias, alteram à ſupradicta membrana de novo genitam, quæ in qualitatibus verè ſunt ſimiles.

Segregationis bilis in hæpate, rudimenta priùs jaciuntur in Liene, ut ſuperiùs innui, dum peculiari fermento hujus viſceris efferveſcente, & fermentante ſanguine, per hoc circulante excrementitiis particulis ſulphureo-ſalinis aduſtis, in eo collectis, tali motu fermentationis libertas quædam conceditur, & à cæteris particulis ſeparari permittitur, & hoc modo per venas ad hæpar delatæ in iſtius intimiori ſubſtantia acinis glanduloſis contexta ſeparantur, modo ſuperiùs dicto.

Quocumque modo ſe habeat generatio bilis certum eſt, & tamquam inconcuſſum in medicina tenendum, à calore particulas ſanguinis adurente originem ducere, & ita vel calor hæpatis, vel ſanguinis, hoc præſtare poſſunt, & ſi impediatur hujus humoris generatio neceſſaria, medico repræſentatur indicans augendi calorem, per medicamenta calefacientia, ſicuti ſi nimis excedat hujus humoris copia ſupponendo exceſſum caloris, ſive in ſanguine, ſive in hæpate: ſive in corde, indicationem habebit medicus calorem remittendi per refrigerantia, & de omnibus his remediis inferiùs agemus.

Humori bilioſo in Cyſti fellis ſeparato tribuitur à Recentioribus circulationis motus, quia indeſinenter bilis in duodennum effunditur neceſſitate inducta à compreſſione abdominis in omni expiratione facta, & tamen ſemper veſicula bile impleta inſpicitur, qua propter credendum eſt bilem à dicta Cyſti in duodennum exeuntem, traduci de novo ad eamdem Cyſtim cùm tanta copia in hæpate non poſſit ſegregari, quanta ſecernitur à Cyſti; idcircò.

Excellentiſſimus Borellus judicat hunc humorem vacuis cibo inteſtinis, per iſtorum tunicam venas meſeraicas ingredi, & ab iſtis in portam tranſire, à qua de novo ad Hæpar defertur, & ad cyſtim; nullam certè video rationem per quam poſſit in dubium revocari hic continuus fluxus bilis in inteſtina, quia præter dicta à Borello, ad hunc probandum confirmari poteſt, ex eo quòd bilis, præparationi Chyli inſerviens, ita provida natura diſponi debuit, ut continuò fluxus ſemper Chyloſæ maſſæ miſceretur, cùm autem nullum ſit deſtinatum tempus animali ad cibum ſummendum, debuit etiam ſemper, & continuò fluxum permittere hujus humoris ad inteſtina, ut quocumque tempore cibus accipiatur poſſit maſſa chyloſa in ventriculo præparata, in inteſtinis perfici, & depurari, ope hujus humoris. Mihi tamen videtur poſſe bilem tenere viam Chyli, & ſi hunc non inficit, dum ei miſcetur pro ſui depuratione, nec ſanguinem inficiet, imò huic poterit afferre eas utilitates, quas Chylo impertitur, ut ſuperiùs expoſuimus. Quocumque verò modo fiat hic motus bili neceſſarius, ſi impeditur, vel ab obſtructione poroſitatum inteſtinorum, vel orificiorum lactearum, cum detrimento animalis hoc evenit, & in quolibet caſu conveniunt deobſtruentia, & attenuantia, quæ etiam adiuvabunt hunc motum, ſi impedimentum efficiatur à craſſitie hujus bilis, & ſic diverſitas ſententiarum non ponit diverſitatem medii pro reſtituendo bili motum circularem.

Ab hoc motu circulari bilis colligitur huic humori eſſe naturale ad inteſtina deorſum moveri, & ſic quotieſcumque ad ſuperiora, & ad ventriculum tendit id præternaturali motui illius deberi, quod contingit in omni vomitu materiæ bilioſæ in doloribus acutis ventriculi, cum oris amaritie, in Cardialgia, in appetitu dejecto, cum faucium ſiccitate, calore, & amaritie, bile ſuo ſale alkalico enervante acidum, à quo appetitus, & fames excitantur.

Læduntur etiam per hunc motum bilis ad ventriculum, concoctiones alimentorum, non ſolùm quia tota maſſa iſtorum amarore præternaturali perfunditur, ſed etiam quia à ſale bilis diſſolvente, plus attenuatur, quàm maſſæ chyloſæ conditioni conveniat, & ab hac tenuitate, vel multa ſeroſitatis copia colligitur, vel ſpiritoſæ ſubſtantiæ alimentorum copioſa exhalatio promovetur, quæ omnia imperfectam maſſam chyloſam reddunt, excrementorum generationi magis idoneam, quàm mutationi in perfectum ſanguinem, etiam vitium ſuſcipiet maſſa chyloſa, ſi à bile acri laceſſitus ventriculus determinabitur intempeſtivè ad expulſionem alimentorum, non adhuc præparatorum, quia ſine debita concoctione tranſibit ad vaſa ſanguiflua, materia cruda inhabilis ad ſanguinis optimi caracterem ſuſcipiendum, quæ omnia de antiquitate ſatis ſapiunt.

Cauſa hujus aſcenſus non aliundè eſt quærenda quàm in bilis volatilitate, contracta à nimia illius volatilitate, à calore interno, vel externo in eam introducta, vel à ſpirituum copia ei commixta, & ab acrimonia ipſius eccedenti qua inteſtinum duodennum acutè feriendo motum ſuum augere cogit, cum magna ſui elevatione, per quam contentam in ſua cavitate bilem, per orificium inferius ventriculi in hujus cavitatem tranſfundit, & volatilitas coadiuvat hanc bilis tranſfuſionem ſurſum.

Hic bilis motus depravatus emendabitur cum purgantibus bilem, quæ conveniunt etiam Cardialgiæ in principio febrium factæ exhibendo purgans per tres, vel quatuor horas antè acceſſionem, etiam volatilitatem moderans, quale eſt Tamarindus Mirobolanum citrinum, adſtringentia poſteà conveniunt pro fixanda bile volatili in quorum genere ſunt omnia Terracea, & cruſtacea, ut Bolus Armenus, Terra ſigillata; coralla, Margaritæ, Spodium, & inter vegetabilia biſtorta, tormentilla, conſolida, plantago, Poliganum, portulaca, Sir. Coral. Ex maſtice, Quercetani Sir. Mirtinus, omnia acida toties recenſita bilem enervantia Spir. vitrioli, Salis, Salis nitri, Succus Citri, Limonum, Auranciorum, Cotoneorum Conditus, ut eſt Miva Cotoneorum, Acetum deſtillatum, Sir. de Agreſta, & omnia adſtringentia convenient ratione volatilitatis fixandæ.

Acrimonia emendabitur aqueis, & oleoſis refrigerantibus, ut ſunt emulſiones Sem. Melonum, cum Sem. Papaveris, Aqua Papaveris Erratici, Aqua Malvarum, Decoctum Liquiritiæ, Sebeſten, Altheæ, Parietariæ. Confec. Diacodion. Sir. de Papavere, de Hybiſcho Ferneli. In Cardialgia præter iſta temperantia acrimoniam bilis, & acida iſtius vim frangentia, quia ſpiritus à dolore diſſipantur, & fibræ nervoſæ plexus oris ventriculi convelluntur ſpiritoſa, & oleoſa convenire praxis me docuit, ut eſt mixtio ſpiritus vini, cum aqua totius Citri, & Syrup. de Cort. Citri, vel Cinamomi edulcoratus ad medium choclear per intervalla ſumpta, vel ℞. aquæ Theriachalis, Cinam. an. ℥. I. Scorzonaræ ℥. iii. Spec. Diambræ ʒ. I. Confec. ex Hyacinto, Alchennes an. ʒ. I. Syrup. de Stæcade ℥. I. m. & ſummatur per Cochlearia, iteratis vicibus, hæc enim ſpiritus refocillant, nervoſis fibris vigorem addunt, ad expellendum humorem acrem moleſtantem.

Non inconſultò hujus humoris generationem natura peragit, ſed ad multas neceſſitates, & ad multa munia exequenda deſtinavit.

Primum & principale ab antiquis cognitum, & decantatum, & à Recentioribus receptum eſt, ſua acrimonia inteſtina irritare pro fœcum depoſitione, & excretione, quapropter enervata bile, vel à ſalis acris paucitate, vel à nimio humido acrimoniam diminuente, vel à Pituita hanc retundente, alvi ſtipticitas contingit.

Secundum officium eſt chylificationi inſervire, ut ſuperiùs demonſtravi Hippocratis ſententiæ adhærendo ſcriptæ in libro de alim. principium alimenti humidi, & ſicci os, gula, venter eſt, & pro ventre intelligenda etiam inteſtina, cum ventriculo, inteſtina verò non poſſunt alimentum perficere, niſi mediante bile, & ſucco Pancreatico in iſtis contento modo ſuperiùs demonſtrato.

Tertium officium eſt concurrere ad generationem cujuſdam ſalis nitroſi, unà cum ſucco pancreatico, quod per vaſa lactea penetrando venas, & arterias, ſanguinem in fluxibilitate, & tenuitate continet, atque ab hujus

activitate circulationis opus conſervatur, & quamvis ab Antiquis hujuſmodi doctrina, nec cognita, nec docta fuerit, eò quia concurſum horum duorum humorum in inteſtinis non cognoverunt, & caruerunt lumine à circulationis veritate, & à venarum lactearum cognitione accenſo, videtur tamen prædicta doctrina rationi eſſe maximè conſona; nam etiam vacuis ab omni alimento inteſtinis, bilis, & ſuccus pancreaticus in cavitatem inteſtini duodenni defluunt, quia in qualibet expiratione, ut ſuperiùs dicebam muſculi abdominis comprimendo partes ſibi ſubiacentes, ut hæpar, & Pancreas, ab utroque hoc viſcere contentum humorem continuò exprimunt; ab hac continuata ſcaturigine horum duorum humorum colligo continuum eſſe concurſum eorum, cujus interventu excitata quadam efferveſcentia, terminatur cum unione iſtorum, ſalſum quoddam efficiente, cum ex unione acidi prout eſt ſuccus Pancreaticus, & ſalis lixivii, qualis eſt illud bilis, ſalſum reſultare experimenta doceant Chymica, quod ſalſum de nitro participat, cùm in ſe colligat partes ſulphureas inflammabiles bilis, non abſimili modo, ac colliguntur in Nitro.

Hoc ſalſum à ſupradicta efferveſcentia ſecundùm aliquam ſui portionem ſummè attenuatur, & volatilizatur, & per inteſtina deſcendendo cùm habeat tenuitatem proportionatam ad ſubeunda Orificia lactearum, neceſſarium etiam video hujus ingreſſum in dicta vaſa, nec alium finem talis ingreſſus excogitare poſſum, niſi ſupradictum.

Et hæc omnia magis confirmantur ex eo, quòd natura nihil faciat fruſtra, & ſi permittit hunc confluxum humorum, etiam extra tempus chylificationis, in aliquem finem id permittit, & in bonum ipſius individui, & ſupradictus finis eſt magis conſonus naturæ, & conditioni humorum, conſequenter ſtabiliendum eſt in prædictum finem naturam deſtinaſſe congreſſum horum duorum humorum.

Pars verò craſſior, quæ remanet tamquam incineramentum à dicta efferveſcentia, ſalivæ craſſiori parti commixta, per inteſtina recto tramite deſcendit, & mucoſitatem inteſtinis adhærentem continuò conſervat, quæ fœcibus lubricam parat viam, pro faciliori deſcenſu, & exitu, ex quibus habetur tertium munus, ſive officium ipſius bilis de hoc autem ſalſo, & exiſtentia ejus ex profeſſo diſcurrendum erit inferiùs, ubi de ſucco Pancreatico.

In hanc ſententiam conveniſſent etiam antiqui, ſi ſucci Pancreatici exiſtentia, & natura cognita fuiſſet, & licet novum ſit inventum, talis humoris in corpore permanentia, tale inventum non eſt error, nec Chymericum, ut communiter ab Antiquorum ſequacibus omnia nova nuncupantur, quia ocularis inſpectio tactus, guſtus, nos certos reddunt de hujus exiſtentia; Poteſt ſolùm error contingere in determinando fine ſupradicto, qui tamen perſuadetur à concurſu horum duorum humorum, ab experientia, quam in Chimicis habemus alkalica nempè, cum acidis mixta in ſalſum tranſmutari, & per hanc aſſertionem prædictis fundamentis ſtabilitam non contradicitur Antiquis, ſed aſſeruntur, quæ ipſi non cognoverunt, & ſicuti injuria eis non infertur per detectionem alicujus rei ſuis temporibus incognitæ, ita nec contra eos iniurioſè proceditur, indagando naturam, & finem rei noviter detectæ. Prærerquamquòd debent ipſi aſſignare cauſam, per quam ſanguis, qui ad concreſcendum habet naturalem inclinationem, cùm ſtatim, ac è vena egreditur, concreſcat, in venis fluiditatem conſervet, & ad hanc efficiendam non ſatis eſt calor cordis, & membrorum, imò impotens, quia ſanguis extractus è vena adhuc fluiditatem conſervans, cuicumque gradui caloris exponatur, in ſua fluiditate non detinetur, & tamen ſi per calorem fluidus in venis evaderet, à calore externo deberet ſaltem per aliquod tempus in fluiditate perſeverare, & tamen non obſtante caloris activitate, cum eadem celeritate concreſcit; poſito autem hoc ſalſo in ſanguine habemus ſufficientem, & proportionatam cauſam pro efficienda, & conſervanda fluiditate in ſanguine.

Nec hujus ſalſi inſubſiſtentia demonſtrat coagulatio contingens in mixtione liquidi acidi, & alkalici poſt efferveſcentiam, à qua in unum ſolidum indurantur, ut patet in oleo Tartari, & Spiritu Vitrioli, ex quorum mixtione reſultat, corpus ſolidum, & in ſpiritu vini, & ſpiritu urinæ, mixtione concreſcentibus in Offam ſolidam omni fluiditate amiſſa. Quia ſi ars noſcit acidum, & alkalicum, in menſtruo univerſali unire, ſine coagulatione, naturæ ſapientiſſimæ non eſt deneganda talis cognitio, nec artificium uniendi acidum, cum alkali ſine coagulatione, quod experientia etiam confirmatur: nam ſpiritus urinæ alkalicus mixtus cum ſpiritu aceti deſtillati acido, ad invicem non coagulantur, imò Thechenius in Hip. Chym. cap. 11. ait hos duos ſpiritus volatiles, numquam concreſcere, licèt ad invicem uniantur, & ex his duobus reſultare liquorum penetrantiſſimum, ſubtiliſſimum, & ſummè deobſtructivum, prærerquamquòd quæ obiiciuntur de acido, & alkali, fixo verificantur non de volatili, quale eſt illud de quo loquimur; hoc enim ſemper fluxibilitatem, & tenuitatem conſervat, tamquam proprietatem debitam humori vitali.

Hæc ſunt officia, ad quæ deſtinatur bilis in inteſtinis defluens, & quæ rectè exequuntur, quotieſcumque proportionata partium componentium textura donatur. Nam ſi in acrimonia exceſſerit alvi fluxus eſt cauſa, corroſiva ſua ſubſtantia alimenta corrumpendo, vel vaporibus acribus orificia vaſorum per inteſtina diſſeminatorum irritando, cum determinatione aperitionis eorumdem, per quam humores contentos intrà ſuas cavitates, ſeroſos, vel bilioſos, in inteſtinorum ſpacia diffundunt; unde fluxus alvi bilioſi, vel ſeroſi, qui diarrhæam conſtituunt, quæ definitur alvi fluxus quem immoderata humoris alicujus, præter alimentum crudum, & ſanguinem, ſine exulceratione inteſtinorum, per alvum excretio excitat.

Hæc abradendo etiam ſua acrimonia aucta mucoſitatem inteſtinorum, qua teguntur glandulæ per ea diſſeminatæ orificia vaſorum in his fixa corrodit, & quaſi exulcerat, effluente ſanguine, unà cum excrementitiis, & alteratis humoribus, unde dyſenteria, & hæc fuit ſententia Hippocratis lib. 3. de diæta num. 12. ſcribendo ubi autem corpore calefacto purgatio acris fiat, tunc & inteſtinum raditur, exulceratur, & ſanguinolenta egeruntur, unde cum ratione definitur dyſenteria dejectio alvi frequens, & cruenta, cum dolore ventris, & inteſtinorum exulceratione à materia acri, & corrodente.

Hos fluxus efficere etiam valet bilis nimis acris reddita, dum ab effluviis ſuis calidis acribus, & fermentativis ſanguini circulanti per inteſtinorum ſubſtantiam impreſſis, in tota maſſa ſanguinea efferveſcentia, & æſtus introducitur ſimilis illi, qui à medicamento electivè purganti ſanguini imprimitur, itaut bilioſa, vel ſeroſa excrementa ſeparentur ope dictæ efferveſcentiæ, quæ ſegregata naturæ moleſtiam inferendo, ab hac pro expulſione in inteſtinorum cavitatem deponuntur, & hujuſmodi cauſam explicavit Hippocrates in libro de Affect. num. 24. his verbis morbus hic fit, ubi bilis, & pituita in venas, ac alvum incubuerint, ægrotat autem ſanguis, & corruptus ſecedit, ægrotat autem inteſtinum, & raditur, ac exulceratur.

Hæc acrimonia in bile aucta poteſt pendere à quantitate ſalis in ea ſuperabundantis, & tunc purgato humore acri, cum mirabolanis Rhaub. pulpa Tamarind. & ſimilibus, & etiam vomitu excitato pro humoris revulſione juxta Hippocratis præceptum, in fluxibus, reſidui humoris corrigenda eſt acrimonia, cum medicamentis refrigerantibus, aqueis, & oleoſis, quæ valent retundere cujuſcumque acris activitatem, ut ſunt emulſiones quinque ſeminum refrigerantium, & etiam amygdalarum extractæ cum aquis Malvarum, hordei, violarum, papaveris erratici, & boraginis, valent etiam alia mucilaginoſa, & mucoſa, ut ſuccus hordei, & gelatina cornu Cervi. Lac coctum, modo à Saxonia in ſua Praxi deſcripto eſt unicum remedium, quod mihi videtur deſumptum ab Hippocrate lib. de affect. num. 2. ubi pro curatione Dyſenteriæ ait, & alvum lacte cocto elveris, quod poteſt etiam intelligi de lacte bibito, & non ſolùm de infuſo per chlyſteres in alvum, qui ſunt maximi juvamenti in alvi fluxibus ab Acrimonia humorum; huic etiam conducunt omnia Terracea, & Acida præcipuè dulcificata, ut ſunt ſpiritus Vitrioli, & ſalis. Etiam medicamenta, quæ refrigerant, & adſtringunt bilem fixando, & conſtipando ſuique ſalis aculeatas partes implican-

plicando ſimul activitatem acrimoniæ retundunt, inter hæc ennumerantur Sem. Acetoſæ, quod eſt ſpecificum, Anſerina, quæ cum ſale, & aceto contuſa, & plantis pedum applicata Dyſenteriam ſiſtit. Auricula muris, ſeu Piloſella Major, Semen Lapathii, vel ℞. Sem. Plantag. Acetoſæ portulacæ, an. ℥. v. Cornu Cervi uſti, Spodii, Chryſtal. præp. Coral. Rub. Lapid. emat. Sanguinis Drac. in lacryma an. ℈. I. Pul. Sub. & ℥. I. exhibeatur in dec. facto in aqua pluviali, vel Chalybeata, Burſæ Paſtoris Plantaginis. Valet etiam Boli Armenæ Decoctio, radicis acetoſæ, & biſtortæ cum Cornu Cervi ad ℥. viii. pulvis Cinoſbates, & pulvis ex granis, & racemis ad radices quercus enaſcentibus tempore Veris, & præbentur in aqua Plantaginis, vel in ejus ſucco cum Croco Martis adſtringentis Chriſtallo præp. valent etiam ſpecies diaplantaginis, & diamartis Minſincht. & hæc eſt curatio Dyſenteriæ, & Diarrheæ, ab humore acri, & bilioſo.

Curatio verò Diarrheæ ab humore ſeroſo à cibis corruptis in ventriculo eamdem exigit curationem deſcriptam ſuperiùs de Lyenteria juxta documentum Hippocratis lib. de Affect. num. 26. quo nos monet alvi profluvium, quod Diarrheam nos dicimus eamdem habere cauſam cum inteſtinorum levitate, hoc eſt Lyenteria; ſi verò Diarrhæa cum febre coniungatur nihil meliùs liquore ſtiptico ſequenti deſcripto ab Hoffmano in Clavi Schroderiana lib. 3. cap. 2. ſub §. 21. ℞. Terræ ſigillatæ affunde Spir. Vitrioli digere Abſtrahe, iterum affunde, idque ter repete, & videbis materiam coagulari in lapidem durum, pulveriza, & ſolve in cella in liquorem, doſis ad gut. xv. ad xxx. in decocto ex herbis cicoraceis, & febrifugis.

Cognoſcemus ſal abundare in bile ab anteacta victus ratione, in ſalſis, & Aromatibus excedente, à temperamento valdè bilioſo, cum magna ſiccitate coniuncto.

Aqueæ ſubſtantiæ deficientia in bile eam magis acrem reddere poteſt, cùm videamus acria valida in pauca aqua diſſoluta ſuam activitatem retinere, quæ à copia aquæ retunditur; idcircò in hoc caſu aquea ſubſtantia eſt remittenda, cum aquis, vel decoctionibus ſimplicium refrigerantium, & modificantium.

Nobis innoteſcet bilem acriorem factam fuiſſe ob deficientiam humidi, ſi præceſſerit copioſus urinæ fluxus, ſudor multus Diarrhæa ſeroſa, & exſiccantium medicamentorum uſus, ob hanc cauſam forſan urinæ in hydropicis valdè ſaturatæ, & tinctæ apparent ob ſal urinoſum parum dilutum à ſeri paucitate per urinam tranſeuntis cùm major pars iſtius in ventris cavitatem exundet.

Spiritus volatilis moderationem aliquam ſali bilioſo tribuens ex ſuperiùs dictis, ſi minor fit, quàm conveniat neceſſitatem imponit; pro acrimonia augenda, & tunc hæc eſt moderanda per ea, quæ ſpiritus reficiunt, & ſubminiſtrant, ut ſunt ſpiritus Cornu Cervi, Fuliginis, Carabæ, Sanguinis humani, Aqua vitæ Matthioli, Tinctura Caſtorei, & ſpiritus vini Aromatizatus.

Cognoſcemus verò à ſpirituum deficientia auctam fuiſſe bilis acrimoniam, ſi præceſſerint cauſæ ſpiritus diſſolventes, ut ſunt animi paſſiones moleſtæ, intenſa applicatio rebus arduuis, & difficilibus, ſtudium intenſum, exercitium violentum, evacuationes copioſæ, & immoderatus Veneris uſus.

Oleoſa, & ſulphurea ſubſtantia in bile diminuta acrimoniæ incrementa parat, diximus enim ſuprà mixtam fuiſſe hanc ſubſtantiam cum aliis particulis bilem componentibus, ad hoc ut ſui ſalis acrimonia temperaretur, unde deficiente moderatore, non eſt mirum, ſi illa debachetur, & deſæviat corroſione ſupradicta. Hinc ſulphur remittendum eſt cum cibis optimi nutrimenti, cum ſpiritu vini, Nuce Moſcata præparato, cum ſulphure Antimonii, & Vitrioli, cum tinctura ſulphuris, Caſtorei, Belzoin, & ſimilibus.

Cognoſcemus ſulphur in bile defeciſſe, à ſiccitate corporis, & à calore diminuto in corpore, & à difficultate ad iram concipiendam.

Sal verò bilem componens cum parva ſui quantitate acrimoniam illius reddet parvam, & diminutam, & deficiet irritamentum, pro fœcibus cum alvi ſtipticitate, hinc obſervamus multos frigidi temperamenti, & parvi caloris inobedientem alvum hebere, non alia ratione, niſi quia à debilitate caloris ſanguinis particulæ in parva quantitate aduruntur, quapropter parum ſalis colligitur, nullam, vel parvam bilis acrimoniam contribuentis, qua inteſtina irritare valeat ad fœcum expulſionem.

Unde pro acuenda bile, & pro copioſa generatione ejus promovenda calida, acria, & Aromatica medicamenta, & alimenta ſunt ſubminiſtranda, & temperies ipſa ad frigidum, & humidum inclinans ſalis deficientiam connotabit.

Ratione ejuſdem temperamenti colligitur etiam in corpore parva copia ſalis, & excedens pituitæ, ſua humiditate, & viſcoſitate debilem ſalis bilioſi activitatem magis in fringentis, prout faciunt omnia viſcoſa, & humida, quæ emolliendo rigidas ſalis particulas prohibent, ne iſtius acuties ſecundùm ſui naturam ſenſibiliter imprimatur in ſubiecta ſenſibilia expoſita, & ab humido excedenti congregato à virtute dicti temperamenti laxantur fibræ inteſtinales, motum inteſtinorum periſtalticum languidè promoventes, qua propter ex defectu ſtimuli, & à motu inteſtinorum languido, expulſio fœcum debito tempore non exequitur, ſed retardatur.

Unde emendanda venit aquæ Copia, & Pituitæ proventus, purgantibus Hydragogis, & Phlegmagogis, & prohibendum, ne cumuletur talis quantitas, quod perficient ſupradicta medicamenta acria, & Aromatica, ut ſunt nux moſcata, Cinamomum, Calamus Aromaticus, Zinziber, Cardamomum, Lignum Aloes, Saſſafras, Tamariſci, quinque rad. aperientes Naſturcium Aquaticum, Raphanum Sylveſtre, Centaurium Min. Rad. Gentianæ, Enulæ Campanæ, Valerianæ, Cariophilatæ, Zedoariæ, &c.

Temperamentum calidum quandoque contribuit tardæ fœcum expulſioni, eò quia ſpiritus animales in copia colligit, & ſulphuream ſubſtantiam in ſanguine copioſè redundare facit, & hujuſmodi ſubſtantiæ ad bilis generationem abundanti ſuo proventu concurrentes, hujus acrimoniam maximè retundunt, prout patet ex dictis ſuperiùs, & ab hoc deducitur ratio explicans, quare multa corpora plethorica ſanguine benigno, & ſpiritu animali referta, niſi poſt multos dies alvi beneficio gaudeant.

Hujus Symptomatis curatio exigeret, ut minueretur copia ſulphuris, & ſpirituum, ſed puto inconveniens eſſe pro curatione hujus Symptomatis has ſubſtantias ad vitam adeò neceſſarias, & omnibus facultatibus corpori inſervientes diminuere, niſi adſit plenitudo periculum minans, & refrigerantibus contenti erimus pro minuendo calore ſulphuris copiam congregante.

Et magis conveniens erit pro fœcum expulſione, vel Clyſteribus, vel ſuppoſitoriis ſtimulare inteſtina ad iſtarum depoſitionem, & ſi caliditati jungatur ſiccitas fœces adeò indurans, ut motui inteſtinorum reſiſtant citam expulſionem non patiendo. Tunc refrigerantibus, & emollientibus utendum malva, Mercuriali, Sebeſten, Paſſulis, Butyro recenti, Caricis.

Quoad vitia contingentia circa ſecundum officium bilis propoſita fuerunt ſuperiùs in cap. de elaboratione Chyli in inteſtinis, ubi etiam remedia pro eorumdem correctione deſcripta fuerunt.

Tertium officium bilis diximus eſſe cujuſdam ſalſi generationem unà cum ſucco Pancreatico.

Hoc ſalſum poteſt reddi vitioſum ratione ſucci Pancreatici, & bilis, hoc in loco ponderanda aſſumo vitia, quæ ratione bilis præternaturaliter conſtitutæ contrahit; nam ea, quæ ſuccus Pancreaticus ei imprimit, cap. ſequenti, ubi tractatio erit de hujuſmodi ſucco, ennumerabuntur.

Vitio bilis depravatur hoc ſalſum, vel quia bilis eſt nimis acris ratione copiæ ſalis, & inflammabilis valde ratione copiæ ſulphuris, quam ſecum trahit in coniunctione cùm ſucco pancreatico pro compoſitione hujus ſalſi, cum ab hoc ſulphure inflammabili nitri naturam ſuſcipiat, vel quia ſal bilis eſt nimis debile, & paucum, & ſulphur minimè accenſibile, & in parva quantitate.

Salſum prædictum à copia ſalis bilioſi, vel ab iſtius acrimonia aucta ultrà modum acre redditur, ut non ſolùm potens ſit ſanguinem, cui miſcetur, ſubtiliare, & in naturali fluiditate conſervare, prout natura exigit, ſed colliquare, & fluiditatem ad morbos diſponentem conci-

conciliare, naturamque ei minimè convenientem imprimere, quia ad ſeroſam colluviem, tot morborum originem congregandam conducit, quod expreſſit Hip. Quando in lib. 1. de morb. num. 28. ſcripſit cùm bilis commota fuerit ad venas ingreſſa ſanguinem ex conſueta compage, ac motione dimovet (ecce nimia attenuatio, & colliquatio ſanguinis) ac ſeroſum facit, (ecce ſeroſa colluvies, ab excedenti attenuatione prodiens.) Congregatur verò iſta ſeroſa colluvies, dum ab acrimonia excedenti dicti ſalſi, ſanguis veluti corroditur, & in minutiſſimas particulas dividitur, & in hac corroſione humidum, quod plures particulas ſanguinis uniebat, iſtis diviſis à corroſione, ſuæ libertati relinquitur, & fluit ſimplex in augmentum alterius ſeroſitatis in maſſa Sanguinea exiſtentis, eo modo quo è ſubſtantia ſolida putreſcente videmus humidum fluere, quia per putredinem ſeparatæ ad invicem particulæ dictam ſubſtantiam componentes, humidum, quod iſtas uniebat, ab eiſdem ſeparatur, & fluit, prout exigit natura humidi, hac ratione ſanguis arterioſus majori ſero abundat, quàm venoſus, quia in hoc particulæ ſanguinis ſunt magis craſſæ, & ex aliis particulis conſtitutæ medio glutine humidi, in arterioſo verò particulæ iſtæ craſſæ ſubtiliantur, & ita humidum, quod uniebat illas particulas ſub majori quanto, in ſanguine arterioſo ſuæ libertati relinquitur, ſeroſitatem augendo.

A cauſa hac corrodente, & diſſolvente poteſt etiam aliqua portio ſanguinis in ſua prima principia, vel elementa reſolvi, cum aqueæ ſubſtantiæ ſegregatione, augentia ſeroſam colluviem.

Humidum etiam illud, quod in ſanguine naturaliter hoſpitatur, craſſitiem, & viſcoſitatem quamdam à natura obtinuit, ut his qualitatibus perfectiori vinculo particulas Sanguinis uniat, modo fluidis requiſito, & ut reſiſtentiam continuatæ effervescentiæ, & fermentationi ſanguinis tribuat, & diſpoſitionem ad nutriendas partes largiatur, quæ conſiſtit in viſcoſitate quadam, per quam humor adhæret parti, iſtius influxum ſine impedimento ſuſcipiens, ideò videmus ea corpora ſecundùm carnis, & pinguedinis molem augeri, quæ humores cum aliqua viſcoſitate habent, ea verò, quæ humores valdè tenues obtinent emaciata, & extenuata apparere.

Hinc eſt, quòd à diſſolvente ablata viſcoſitate, & craſſitie à prædicto humido, hoc attenuatum magis fluidum evadit, & extenſionem ſecundùm ſui quantitatem majorem occupat, eo modo quo nix liquefacta in aqua fluit majus ſpatium occupando. Totam hanc doctrinam de ſeroſitate à corrodente cauſa factam confirmat Hippocrates in libro de Inter. affect. ubi explicando quomodo aqua inter cutem congregetur, à pituita, ait, colliquatur pinguedo, & à Pituitæ ardore aqua fit, ardorem autem non habet niſi pituita ſalſa corrodens; & inferiùs reddendo cauſam, cur ex multa potatione aquæ oriatur aqua inter cutem, ait ubi æſtatis tempore ſiti preſſus copioſam aquam biberis, quandoquidem indè ferè gigni ſolet, & pulmo expletus rurſus in pectore dimiſerit, tuncque in pectore extiterit, vehementem ardorem excitat; itaut pinguedinem, quæ in arteriis ineſt liquefaciat, at ſi ſemel pinguedo liquefieri cœperit longè citius aquam inter cutem efficit, ubi nota illa verba pinguedinem, quæ in arteriis ineſt, & non poteris concipere niſi humidum pingue ſanguinis fluentis per arterias, ſicuti per liquefieri, illius humidi diſſolutionem, & corroſionem, quæ ſicuti in hoc caſu fit à calore nullus negare poterit, quod non poſſit fieri à diſſolvente ſalſo, cùm majoris ſit efficaciæ, quàm calor; nam hic fundit, & liquefacit argentum, quod ab aqua forti quæ eſt acris, & corroſiva magis liquefit, & diſſolvitur, & ſi humores acres corrodunt partes ſolidas ex Hippocratis etiam documento, quanto faciliùs corrodent, & diſſolvent fluidas, & maximè cùm qualitates ſecundæ ſint validiores primis juxta doctrinam Hippocratis in lib. de veter. medic. quapropter ſi caliditas eſt potens diſſolvere, & colliquare, id facilius, & potentius faciet ſalſedo, & acrimonia, quare ſi bilis cùm calefaciat, erit potens fundere ſanguinem, & magis hoc faciet ſua acrimonia, & experientia docet bilioſos ſanguine tenuiori, & ſero magis abundare, quod ulteriùs demonſtravit Hip. de affect. num. 48. in illis verbis, ſalſa urinam cient, quæ verò urinam movent, ſerum diſgregant, & ſecernunt ab aliis humoribus. Et lib. 2. de diet. num. 11. ubi ait, ſalſamenta ſiccant, & attenuant attenuando verò ſeroſitatem congregant, & majorem faciunt, ut patet ex ſuperiùs dictis.

His de cauſis è ſanguine ſeroſa emergit colluvies, unde hydrops, membrorum intumeſcentia, fluxiones ſeroſæ, ad varias partes, cum Paralyſi quandoque Appoplexia, & tremore, prout ſeroſa colluvies in hanc, vel illam partem deponitur, vel ob iſtius diſpoſitionem ad recipiendum humorem, vel ob motum humoris inclinantis ad illam.

Pari pacto ab eadem ſeroſitate copioſa, & vomitus, & alvi fluxus ſeroſi oriuntur tranſmiſſo dicto humore, vel ad inteſtina arteriarum medio, vel in ventriculi cavitatem, ſudores copioſi ob hanc cauſam etiam contingunt, ſero ad cutem expulſo, & omnes hi morbi à ſeroſa colluvie frigida, quia aquea, cauſam habent calidam, nempè illud ſalſum ſanguinem fundens, & corrodens, quia de natura bilis nimis participans in calore, & Acrimonia peccans, & hoc ſtabilitum manet ab Hippocratis documento in lib. de veteri medicina erudiente fluxiones à ſeri diſgregatione emanare, quæ diſgregatio ſeroſam importat colluviem, & diſgregationem non ſolùm à cauſa calida, ſed ab amaro ſalſo-acido, & aliis qualitatibus ſecundis magis potentibus, quàm qualitates primas fieri inſinuat.

In hanc ſententiam convenerunt Antiqui, Hydropem à cauſa calida ſtabilientes, aſſerendo calorem temperamenti bilioſi ſanguinem fundere poſſe, & in ſerum commutare, vel à calore excedenti bilioſi ſanguinis, vel humoris calorem naturalem partium ſanguificantium debilitari, & quaſi opprimi, itaut materia in ſanguinem elaboranda non poſſit rectè perfici, ſed in ſerum degeneret, & pro hac ratione mihi videtur hoc ſymptoma rectius explicari poſſe, per acrimoniam bilis in corpore prædominantis à qua, vel materia in ſanguinem mutanda, vel ſanguis ipſe diſſolvatur, & corrodatur, cum congregatione majoris ſeroſitatis modis ſuperiùs dictis, & hujuſmodi ratio eorum ſequacibus perſuaderi poſſet, ab Acrimonia ipſius bilis, ab ipſis cognita, & ab experientia à qua docemur omnia acria vi diſſolutiva, & corroſiva pollere, & à citatis Hippocrat. auctoritatibus.

Quod ſi ab hac ratione perſuaſi non maneant, in curatione hujus ſeroſæ colluviei à cauſa calida conſenſum cum illis invenient recentiores, nam non aliter curabunt hanc ſeroſam colluviem à cauſa calida, niſi cum medicamentis, quæ bilem in ſuis qualitatibus excedentem reſpiciunt incraſſando, & conſtipando ſanguineam maſſam, & huic modo curandi adhærent etiam recentiores in prædictis affectibus à prædicta cauſa, & pro hac extirpanda utuntur refrigerantibus ratione caloris ſalſi prædicti, & demulcentibus ratione acrimoniæ illius, & corroborantibus, & conſtipantibus ſanguinem ratione laxitatis à corroſione contractæ. Refrigerantia, & demulcentia acrimoniam ſalſi, & bilis pluribus in locis ſuperius ſunt recenſita; ſanguinem conſtipantia præter refrigerantia ſupradicta erunt decoctum ſantalorum omnium, Radix Chinæ cannæ montanæ cum herbis plantaginis, conſolidæ, tormentillæ, Biſtortæ, Burſæ Paſtoris, Tinctura roſarum, omnia acida ſuperius enumerata, & præcipuè Balſamum ſalis, ſicut etiam omnia Terracea, & cruſtacea ibidem deſcripta, aquæ Minerales diureticæ, Villæ, & Noceræ videntur eſſe prædictæ cauſæ appropriatæ, quia ſeroſam colluviem per urinam minuere valent, & etiam ſanguinem corroborare, poſſunt tamen pro hoc effectu efficatiores reddentur ſi admiſceatur aqua Penoti, vel ſpiritus à vitriolo Martis elicitus; Opiata multùm conferunt pro laxitate ſanguinis corrigenda, & ſalſo frænando, ut ſunt Philonium perſicum Nepenthes, Pilulæ de Cinogloſa, Pilulæ de Laudano, vel ſequens Opiatum valdè efficax. ℞. Tinctura roſarum, & florum papaveris eratici ℥. ii. Tincturæ Santalorum ℥. 1. Tincturæ Coral. ℥. 1. Salis prunellæ ʒ. 5. ſedativi ordinarii deſcripti à Bonetto in medicina ſeptentrionali in Tractatu de vigiliis ℈. 5. ſuperbibendo decoctum malvarum, & plantaginis, & hordei.

Ab acri ſalſo corrodente fit diabetes, quatenus Carnes per quas ſanguis ſalſus tranſit corrodit, & liquat in

ſerum-

ſerumque diſſolvit tamquam aqua fortis argentum, ut demonſtravi in meis conſult. Conſul. 10. fol. 365. & præter remedia ibi deſcripta optimam judico ſequentem decoctionem. ♃. Rad. Cannæ ℥. iv. Santal. alb. ℥. iv. præp. ſ. a. & infund. in lib. xxx. aquæ fontis per diem poſtea bul. ad conſumptionem tertiæ partis in principio ebul. ponatur in vaſe ſacculus in quo ℥. iv. Antimonii crudi craſſo modo pulverizati includantur, & alius ſaculus in quo ſint Chalibis limati ℥. iv. Addantur etiam in fine ebullitionis malvarum ſemen, acetoſæ, Pſylii, Plantaginis an. ℥. i. poſtea coletur, & decolatura bibat in menſa, & extra menſam lib. octo, vel decem omni die, ab hoc enim remedio copioſè ſumpto maſſa Sanguinis ſalſa poterit dulcificari.

Si diſſolutio ſanguinis ab hoc ſalſo effecta ſit major, quàm in ſeroſa colluvie, ob acrimoniam excedentem febres malignæ fiunt ſanguine nimis diſſoluto, cum ſpirituum expiratione, & caloris innati deperditione, quod præcipuè contingit ſi illud ſalſum ſit nimis acre redditum, non ſolùm ob ſalis bilioſi excedentem acrimoniam, ſed ob immoderatam ſucci pancreatici aciditatem, quia ob utramque acrimoniam auctam ſalſum illud in atram bilem corrumpentem degenerat, ut demonſtrabimus inferiùs, & docuit Hip. in lib. de rat. victus in morbis acutis com. 4. parte 27. ubi loquendo de atra bile ſcribit, & repleta fluxionibus, qua afficitur, & corrumpitur in primis ſanguis. Et ab acrium humorum defluxu in arterias ſanguinem corrumpi docet Martianus ex Hippocr. ſententia incomm. lib. 2. de morb. num. 64.

In hac extrema ſanguinis diſſolutione conſiſtit vera putredo, & inſignis gradus iſtius, ab Antiquis adeò decantatus pro explicanda febrium malignarum natura. Ab hoc gradu putredinis volunt emanare qualitatem illam occultam, quàm malignam, & venenatam vocant, ſuperfluè, tamen, quia pro explicanda hac malignitate clarè per cauſam manifeſtam, ſufficit diſſolutio ſanguinis ſupradicta, involuens inſignem gradum putredinis, cùm in diſſoluto ſanguine contingat interitus caloris, & ſpirituum, ſtabiliens formale conſtitutivum putredinis, idcircò per ſanguinis diſſolutionem clarè explicatur, & declaratur natura febris malignæ, & qualitatis venenatæ, quæ non occulto modo operatur, ut ſentit major pars medicorum, ſed ſatis manifeſto, nam admiſſa dicta diſſolutione ſanguinis, in hac includitur qualitas venenata, & omnes effectus iſtius, virtutis occultæ aſſignati, per dictam ſanguinis diſſolutionem explicantur.

Calor parvus in febre maligna apparens, non à qualitate venenata incognito modo facultatem vitalem, & calorem cordis minuente proficiſcitur, ſed à ſanguinis diſſolutione, ſpiritibus libertatem concedente extra maſſam ſanguinis, quibus deficientibus parvo calore etiam in febrili efferveſcentia perfunditur, idcircò parvum etiam toti corpori calorem communicat, & pulſus parvus, qui in dictis febribus ſemper obſervatur, non fit à facultate pulſifica à qualitate occulta debilitata, ſed à debili efferveſcentia ſanguinis concomitante ejuſdem diſſolutionem, dum enim in hac ſpiritus in copia exhalant à ſanguine, huic deficit illud, impetum faciens, cujus virtute arteria validè, & cum energia dilatatur, unde ex hujus defectu parva, & debilis arteriæ dilatatio ſequitur.

Huic adiungenda altera cauſa deducta ab efferveſcentia ſanguinis, & hujus rarefactione, quæ in dicta diſſolutione non eſt valida, nec violenta, licèt febrilis, deficiente in ſanguine diſſoluto capacitate ad magnam rarefactionem, etiam febre dominante, & cum ea vim ad elevandam arteriam, cum magna diſtenſione, & impetu, ideò parùm, & debiliter, hanc dilatat, unde pulſus parvus.

Vires ſubitò concidunt in febre maligna, non quia extinguantur ſpiritus, à qualitate venenata occulta, ſed quia à diſſoluto ſanguine turmatim tranſpirant.

Hæc ſunt majora Symptomata, quæ obſervantur in febre maligna, & explicantur manifeſtè, modo ſupradicto, & cætera Symptomata, quæ ſequuntur dictam febrem, cum à prædictis cauſis pendeant, eodem modo etiam explicanda ſunt, ſine admiſſione qualitatis occultæ, ſed per inſignem gradum putredinis maſſam ſanguineam occupantem, ſeù per ejus diſſolutionem validam, à valido, & acri diſſolvente effectam.

Prædictum ſolvens maſſam ſanguineam in febre maligna coguntur admittere antiqui, concedentes inſignem gradum putredinis, qualitatis occultæ, & venenatæ eſſe principium, quia hic inſignis gradus putredinis ſanguinem afficiens, diſſolutionem iſtius in ſuas partes involuit, cùm non poſſit excogitari diſſolutio alicujus in ſua prima principia, ſine putredine, nec putredo inſignis ſine diſſolutione, in prima principia corporis putreſcentis, & cauſa putredinis non poteſt eſſe, niſi quoddam diſſolvens ab omnibus cum Ariſtotele in hac admiſſum; omne verò ſalſum acre inter diſolventia eſt maximè efficax, conſequenter hoc multoties in ſanguine congregetur à cauſa inſignis gradus putredinis, vel diſolutionis ſanguinis non eſt eliminandum, per quòd ſtabilita manent hucuſque dicta.

Pro curatione patet extinguendum eſſe hoc acre ſalſum diſolutivum ſanguinis, vel præcipitandum, vel fixandum, quod præſtant omnia antimonialia, Diaphoretica, ut ſulphur Antimonii fixum, Antimonium diaphoreticum, illius tinctura, cinabrum Antimonii, Bezoarticum minerale, & præcipuè Bezoarticum ſolare, quæ nulla cum violentia agunt. Obſervatum enim eſt iſta Bezoartica, nec cum acidis, nec cum alkalicis efferveſcere, ſulphur etiam vitrioli, cujus præparationem alibi demonſtravi, in hoc caſu eſt maximè opportunum aurum etiam præparatum modo deſcripto in lib. Conſult. adimplet efficaciſſimè hanc indicationem ſi aliis ſupradictis remediis coniungatur. Hæc enim omnia poſſunt ſudorem movere, & præcipitare acre illud diſolutivum, abſque eo quòd ſanguis ulteriori diſolutioni ſubiiciatur, & quam promovere poſſunt diaphoretica illa ſale volatili conſtantia, ut ſpiritus cornu Cervi, fuliginis, urinæ, & ſimilium, ideò valdè errant medici illi in tali caſu his ſpiritibus volatilibus utentes, pro emendanda malignitate, & promovendo ſudore, qui poteſt provocari cum ſupradictis magis tutis, & cum decoctione milii, ab Antiquis decantata, additis ſeminibus aquilegiæ, & Nappi, cum in his non ſit violentia, qua pollent ſupradicti ſpiritus volatiles; eſt etiam error potionibus iſtis calidis, & Aromaticis uti, quæ calore, & ſale acri majorem diſolutionem, & accenſionem coadiuvare poterunt.

Hinc multoties conſideravi proficuam fore, pro ſudore excitando, decoctionem Milii, Carduibenedicti, & Petaſitidos, cum Bezoartico minorali in Petia ligato, & hujus decoctionis pluries in diem aſumere ad quantitatem lib. 5. pro vice, & per octo, vel decem vices. Huiuſmodi decoctio poteſt vigorari, addendo in quolibet Cyatho ℈. v. mixturæ ſimplicis ♃. Spir. Vitriol. Correc. part. 1. Spir. Tartar. Correc. ſeù à ſuo capite mortuo rectificati part. 3. Spir. Theriac. Camphor. part. 5.

Excedens verò ſulphur in hoc ſalſo à bile conſtituto facilè accenſibile redditur à calore ſanguinis, cui miſcetur, & hoc accenſo ſulphureæ particulæ ſolutæ, & per maſſam ſanguinis diſcurrentes ſimili accenſione inflammantur, eo modo, quo unum granum pulveris tormentarii accenſum, granum alterum ſibi contiguum accendit. Illud verò ſalſum ſulphure bilis accenſibile redditur eo modo, quo ſulphur ſali nitro mixtum, hoc ad facilem diſponit accenſionem.

Ad accenſione ſalſi ſulphure bilioſo fœcundi introducta in maſſa ſanguinea immoderata iſtius efferveſcentia proficiſcitur, & quandoque tale ſuſcipit incrementum, ut in febriles efferveſcentias violentas acutarum febrium proprias eam præcipitet, cum periculo diſolutionis, & corruptionis dictæ maſſæ ſanguineæ, & ad hoc reſpiciunt dictum illud Medicorum Antiquorum bilem ſua accenſione, & fervore magna acutarum febrium incendia ſuſcitare. Et omnes morbi pendentes ab æſtu, & efferveſcentia inordinata ſanguinis ab hac ſulphuris abundantia in prædicto ſalſo, & in maſſa ſanguinis exiſtente multoties gignuntur.

Ab hoc fonte ſcaturiunt æſtus illi poſt cibum magna cum moleſtia multos cruciantes, partes enim ſpiritoſæ calidæ, & accenſibiles alimentorum ingeſtorum raptæ intra vaſa ſanguiflua dicto ſulphuri alimentum ſuppeditando, accenſionem majorem in ſanguine pariunt, quàm totus æſtuat, & excandeſcit, & cum eo univerſum corpus, & hoc expreſſit Hip. lib. 4. de morbis n. 10. in illis

verbis,

verbis, & cùm ederit, aut biberit homo quid ſanguinei, ſtatim venæ jugulares attolluntur, & facies rubet. Nota illud verbum attolluntur ſtatim, quod exprimit verè æſtum, per quem venæ turgent, & attolluntur, nam non poſſunt ſtatim attolli à ſanguine de novo genito, quia alimenta adhuc in ventriculo commorantur, ergo ſi venæ attolluntur, id evenit, quia ſanguis in eis æſtuat, & fervet.

Diſponit etiam hoc ſulphur maſſam ſanguineam ad fluxus bilioſos, hanc calefaciendo magis per impræſſam accenſionem, qua particulas ſuo ſinu contentas, & aduſtioni diſpoſitas in majori copia adurit, quàm natura exigat.

Ab hac copia particularum aduſtarum exuberat bilis, quæ ſua virtute fermentativa ſegregationem à cœteris partibus primò ſibi parat, deinde ſecretionem, ſeù diſceſſionem à maſsa ſanguinea, bilis ſecreta, quia naturæ moleſta ab hac expellitur per alvum, via eſt, ab extremis arteriarum ramis inteſtina pervadentibus ad glandulas per hæc diſſeminatas, & mediis vaſis iſtis appenſis in inteſtinorum cavitatem in quam terminantur: & ſi ab expulſi humoris acrimonia vaſa ſanguinis dictas glandulas ingredientia, vel per inteſtina diſſeminata corrodantur, ſanguis cum humore bilioſo excrementitio per alvum excernitur, & dyſenteria talis fluxus dicitur, ſicuti Dyarrhæa, quando ſine ſanguinis mixtione prædicta excrementa bilioſa exeunt, & hæc omnia expreſſit Hip. in lib. de affec. hac ſententia loquendo de Dyſenteria morbus hic fit ubi bilis, & pituita in venas, & alvum incubuerint, ægrotat quidem ſanguis, & corruptus ſecedit. Ægrotat autem inteſtinum, & raditur, & exulceratur.

Nec aliter Antiqui explicant cauſam Dyarrheæ bilioſæ, & Dyſenteriæ à toto provenientis, dum in copiam bilis intra venas, & arterias contentam horum morborum cauſam refundunt. Bilis verò copia, ex eorum teſtimonio non cumulatur niſi per exceſsum caloris, cujus activitas ad accenſionem, & aduſtionem humorum ſe extendit; unde ſi bilis eſt copioſa neceſse eſt, ut aduſtio, & accenſio ſit violenta multas ſanguinis partes uſtione depravans, & expreſſiùs hoc confirmant in his affectibus caloris intenſionem in maſsa ſanguinea admittendo, & in partibus hanc præparantibus, & in materia, ex qua generatur, talis autem intenſionis, caloris effectus ſunt immoderata accenſio ſanguinis, & aduſtio, ſecundùm aliquas ſui partes huic magis diſpoſitas.

Sulphuris abundantiam arguemus à calore, & æſtu inordinato ſanguinis, & membrorum tàm internorum, quàm externorum, & à temperamento ſanguineo, cum ſubdominio bilis.

His vitiis à ſulphure occurremus cum refrigerantibus validis, ut ſunt aquæ Nenupharis, Sonchi, Fragorum, Lactucæ, Violarum, Endiviæ, Florum papaveris erratici, ſucci herbarum Cicorei, Boraginis, Endiviæ, & ſimilium, inter quæ enumerantur etiam emulſiones quinque ſeminum frigidorum, lac coctum, vel deſtillatum unà cum ſuccis prædictarum herbarum, vel cum iſtis in dicto lacte ſolùm maceratis, ſerum lactis caprinum, vel vaccinum, aqua ex decoctione hordei, acetoſæ, plantaginis, cum Sale Nitro ſepties fuſo, & in aqua frigida extincto, & hæc decoctio pluries in die eſt exhibenda. Fixantia ſulphur prædictum conſtipando, ejuſque motum prohibendo illius activitatem minuunt. Fixant autem ſulphur. Omnia accida ſalina præcipuè dulcificata, ut ſunt Spiritus Vitrioli, Salis dulcificati. Obſervatum enim eſt aurum fulminans, quod leni etiam tactu in flammam violenter erumpit, ſi aliqua ſubſtantia acida irroretur, accenſionis potentiam deperdere, quod contingit etiam Pulveri Pyrio. Acida-bilem unà cum ſuo ſulphure enervare, cognovit etiam Hip. dum in lib. de rat. Vict. in Acut. Scribit, ut autem in ſumma dicatur aceti aciditas bilioſis naturis magis confert, quàm melancholicis; amara enim diſſolvuntur, & in pituitam tranſeunt, dum ab ipſo in ſublime attolluntur, à qua Sententia deducitur acetum totam bilis ſubſtantiam immutare, & in pituitam convertere. Omnia etiam Terracea fixationem inducunt, & ex iſtis compoſita Pharmaca, ut Diaſcordium, confectio ex Hiacintho ſ. o. & pulveres compoſiti pro ſiſtendo omni fluxu, de quibus ſuperiùs.

In æſtu verò poſt cibum immediatè excitato, valet aqua bibita, vel decoctio coriandrorum facta in aqua Plantaginis, conſerva Cotoneorum, vel iſtorum ſuccus conditus.

Enervatur hujus ſalſi activitas ſecundùm acrimoniam, vel à bile deficiente, vel minorata unà cum ſuo ſale acri, & in hoc caſu remittenda bilis generatio in debita copia cum acribus, & aromaticis remediis, quæ pituitam, & melancholiam corrigunt, cùm ab his bilis defectum patiatur, & alimentis proportionatis.

Ab acido pancreatico ſuperabundante cum multo damno maſſæ ſanguineæ poteſt minui acrimonia diſſolvens hujus ſalſi, ut explicabimus ſequenti Capite, ubi proponemus remedia pro corrigenda dicta aciditate.

Si ſulphur hujus ſalſi deficiet ob bilem deficientem, vel ab acido ſuperabundante mortificatam, accenſio ſanguinis erit diminuta, ſicut & ſua effervescentia à quarum defectu maſſa ſanguinis ſuarum perfectionum decrementum ſuſcipiet; deficiente enim accenſione, & effervescentia, partes ejus non attenuatæ, nec volatilizatæ, remanent craſſæ, & excrementa non ſeparantur, hinc malus corporis habitus, obſtructiones viſcerum, cordis oppreſſiones, palpitationes, & tremores, quia ſanguis, dum non accenditur, in corde ſtagnat, ab hac ſtagnatione opprimitur, & ſi modum exceſſerit oppreſſio, irritamentique naturam induerit, fit cordis palpitatio, ſatagente iſtius ſubſtantia, quod eſt moleſtum interrupto, & irregulari motu excutere. Tremor cordis à dicta ſtagnatione procedit, quia ſanguis craſſus ſtagnans in ventriculis cordis ponit impedimentum novo ſanguini fluenti, prohibens ingreſſum in dictos ventriculos, & cogens regurgitare verſus vaſa coronaria, in quo motu diſtendendo, & concutiendo baſem cordis hujus tremorem efficit, prout deſcribit Vvilisius.

Hac occaſione fit etiam difficultas reſpirandi in quolibet motu progreſſivo, etiam leni, quia ſanguis ob craſſitiem ad accenſionem difficilis, per aliquod tempus cogitur in corde ſtagnare, ut eam accipiat accenſionem, & rarefactionem, cujus eſt capax, & in hoc tempore ſanguis in magna quantitate per vaſa Pulmonum diſcurrens, in hæc à motu copioſo impulſus, quàm in quiete, in iſtis ſiſtitur, impedito ejus motu à ſanguine in corde detento, in cujus locum ſuccedere debet, nec poteſt in pulmonibus moram trahere; niſi cum oppreſſione motus iſtorum, unde difficilis reſpiratio.

Sanguis etiam ob ſuam craſſitiem tardè per pulmonum ſubſtantiam circulans in magna copia cumulatur intra vaſa pulmonaria, & à motu major quantitas ſanguinis impulſa prædictum cumulum auget, ut pulmones omninò opprimantur, cum motus dilatationis, & conſtrictionis diminutione.

Cognita per temperamentum pituitoſum, & melancholicum, & per victus rationem pituitam, & melancholiam congregantes, hujus ſulphuris in corpore deficientia, per quam ſanguis accenſione, & effervescentia debita privatur, cum defectu optimæ ſanguificationis, & redundantia multorum excrementorum, quæ clarè ſe manifeſtant, cognoſcimus ſtatim prædictorum Symptomatum cauſam auferendam, cum eis, quæ accenſionem, & effervescentiam augent, reſtituendo bili ſuum ſulphur, & pinguedinem, ut ſunt ſal Nitrum Antimoniatum, Aqua vitæ Mathioli, Aqua Theriacalis, Spiritus vini Aromatizatus, Vinum Hippocraticum, Elixir, proprietatis Paracelſi juxta deſcriptionem Elmontii, Ambra, & ejus eſſentia, & ſpecies ex ea compoſitæ, omnes ſpiritus volatiles oleoſi, ut Salis Armoniaci, Cornu Cervi, Fuliginis, Charabæ, Sanguinis humani. Hæc tamen medicamenta debent præcedere aliqua attenuantia, vel iſtis miſceri, ut ſubtiliato ſanguine faciliùs in hunc operari poſſint, accenſionem, & effervescentiam debitam introducendo, inter hæc magnæ efficaciæ ſunt Antimonialia Chalybeata, Tartarea, Nitroſa, ut Antimonium Diaphoreticum, Tinctura Antimonii, Crocus Martis aperitivus, Tinctura Chalybis, Tinctura Tartari, Tartatus Chalybeatus, Spiritus Tartari, & Spiritus Salis nitri, & Sal prunellæ, Pulvis cachecticus Quercetani. Aquæ acidulæ naturales, & artificiales Salia cephalica, & alkalica à ſimplicibus attenuantibus, & calidis elicita, quæ exhibenda ſunt cum decoctione ſimplicium attenuantium, quæ pluries fuerunt deſcripta, & præcipuè Centaur. Min. Abſinthii, Agrimoniæ, Scolopendriæ, Acetoſellæ, Eupatorii, Serpentariæ, inter cœtera verò

mihi

mihi videntur anteponenda eſſe in hoc caſu cephalica calida, quæ ratione ſalis volatilis, quo abundant, habent maximam activitatem in attenuando ſanguine.

Hæc omnia ſunt accipienda, ſi unà cum ſulphure deficiat etiam Sal; nam ſi hoc fuerit cum debita acrimonia, prædicta Symptomata erunt valdè diminuta, vel non aderunt, quia attenuato ſanguine à ſufficienti acrimonia ſemper ſequetur effervеſcentia, & accenſio, per quam intra naturæ limites permanebit, quia in illa attenuationem ſemper ſeparantur particulæ calidæ, quæ fermentationem ſuſtinent, & ſulphureæ, quæ accenſionem conſervant, ratione quarum prædicta Symptomata debiliora evadunt.

Quæ dicta ſunt de ſulphure bilioſo conjuncto cum ſalſo conſurgente ex mixtione bilis, & ſucci pancreatici, dicenda etiam veniunt de ſulphure bilioſo, proprio bilis ſeparatim acceptæ; hujus enim particulæ in ſanguine exiſtentes antequam in hæpate ſecernantur, à continua ſanguinis fermentatione ad motum excitatæ, attenuatæ, & volatilizatæ accenſioni in ſanguine conſervandæ contribuunt, eoſq; omnes videntur præſtare effectus, quos enumeravimus in diſcurſu ſulphuris proprii prædicti ſalſi. Unde etiam ejus defectus, vel exceſſus eſt corrigendus modo, & remediis deſcriptis pro correctione vitiorum ſulphuris in ſalſo latitantis, cùm enim ſalſum prædictum mutuetur ſuum ſulphur à bile, quale hoc erit, vel in qualitate, vel in quantitate naturali, vel præternaturali, tale erit illud. Eſt enim eadem ſubſtantia, ſed cum diverſa mixtione, ideòque utriuſque operationes ejuſdem erunt conditionis, & vitia non erunt diſſimilia. Ideò horum correctio uniformis eſſe debet, cùm dictum ſulphur ſub diverſa etiam mixtione propriam ubique retineat naturam.

Nec poſſumus aſſerere hanc ſulphuris ſubſtantiam tàm in bile, quàm in ſalſo prædicto exiſtentem, non fuiſſe ab Antiquis demonſtratam, ideòque novum eſſe inventum recentiorum; nam à ſententia Hippocratis ſuperiùs citata in principio hujus capitis colligimus, eum oleoſitatem quamdam in bile cognoviſſe, quæ eſt eadem, ac ſubſtantia ſulphurea Recentiorum, quod confirmavit etiam in libro de morb. ubi explicando, quomodo à bile fiat febris, ait, quod aqueum eſt primò reſolvi, & pingue remanere, quod eſt febris nutrimentum, & per pingue intelligit bilem; ad hujus confirmationem faciunt etiam ea, quæ diximus in citato principio hujus capitis agentes de ſulphure bilis.

Et quia effectus enumerati prodeuntes à defectu, vel ab exceſſu ſulphuris optimè poſſunt reduci ad hanc oleoſam ſubſtantiam, ideò doctrina Recentiorum de novitate non ſapit, & qui inter Antiquos de hac oleoſa ſubſtantia mentionem non fecerunt, ſtatuerunt tamen bilem calida, & ignea ſubſtantia ſanguinem æſtu, & accenſione inflammare, & oleoſa, vel ſulphurea ſubſtantia nihil aliud eſt, quàm particulæ igneæ, & inflammabiles, cum humido ad craſſitiem olei, & pinguedinis excoctæ.

Unde Recentiores nihil Antiquis addiderunt, niſi hoc humidum particulis prædictis inflammabilibus uniri, pro conſtitutione oleoſæ, & ſulphureæ ſubſtantiæ.

Quod verò pertinet ad naturam dictarum particularum accenſibilium, & ignearum, cum eis convenerunt, & quod dictum eſt de excedenti ſulphure in bile, dicendum eſt etiam de deficiente.

Hoc ſalſum ſi à bile, & ſucco Pancreatico præternaturali acrimonia donatis reſultet ſalſedine nimis pungente, totam maſſam ſanguinis inficere poteſt, & etiam ſupradictam corroſionem ſanguinis inducere, unde deſtillationes ſalſæ, & acres, & hanc corrigunt præter refrigerantia ſupradicta Malva, Althea, Branca Urſina, Parietaria, Violaria, Verbaſcum, Hordeum, quinque Sem. frigida. Et hac ſalſedine poteſt infici ille humor viſcoſus, & craſſus, qui remanet poſt deſcripti ſalſi generationem, & à quo dixi lubricam reddi inteſtinorum viam, pro fœcum faciliori expulſione, & ſi in hoc humore relinquatur copia ſalſi prædicti, ut ſalſedine irritativa, & corroſiva inficiatur, fit Teneſmus, qui eſt aſſidua per alvum dejiciendi cupiditas, cum dolore, & in qua vel nihil, vel pauca mucoſa, cruenta dejiciuntur. Salſedo moderanda ſupradictis ſimplicibus, & Clyſteribus educendus humor mucoſus, & hi componantur aqua Tetutii, & Villæ æquali portione, vel cum decoctione hordei, lacte, & jure carnium pingui. Suffumigium etiam paretur ex verbaſco, ſulphure, & foliis Caulium in aqua decoctis, & calente decocto ſuffumigetur anus.

Hucuſque bilis flavæ vitia à ſuis officiis aberrantiæ explicavimus, & eis convenientem medellam adaptavimus. Modò iſtius humoris differentiæ perpendendæ, quæ ab Auctoribus multæ recenſentur, & in praxis tales obſervantur.

Prima eſt bilis pallida ex admixtione multæ ſeroſitatis cum flava conſurgens, prout ſenſit Avic. dicendo hanc bilem denotare temperamentum frigiduſculum, quale eſt pituitoſum intendens denotare cum bile flava miſceri pituitam, ſed tenuem, & fluxibilem ſeroſitati æqualem, & per hanc mixtionem bilem pallidam reſultare inertem in ſua activitate fracta à ſeroſitate, & ita vitium hujus bilis pallidæ eſt commune cum illo ſuperiùs deſcripto pendente à copia ſeroſi humoris in bile, & conſequenter ei erunt communes morbi ibidem explicati, qui eadem poſtulabunt remedia.

Secunda eſt bilis vitellina ex bile flava magis incraſſata per reſolutionem aquei humoris conſtituta, hinc eſt, quòd deficiente humido modificante majori acrimonia dometur hujuſmodi bilis, quàm flava, & hoc deducitur à Gal. in lib. de facul. natur. 2. cap. ult. & in lib. de atra bile dicente bilem vitellinam ab aduſtione pallidæ, & citrinæ bilis generari, & hæc vitioſa differentia correctionem accipiet ab aqueis, à quibus dilutior reddetur, cum modificatione conceptæ acrimoniæ, quapropter convenient etiam huic, ea omnia medicamenta ſuperiùs propoſita pro corrigenda excedenti bilis acrimonia.

Tertia eſt bilis Porracea, non illa, quam multoties obſervamus in praxis per vomitum excerni poſt eſum fructuum, & herbarum; hujuſmodi enim humor propriè non eſt bilis, cùm generata ſit in ventriculo, & huic non inſit potentia ſimilem; humorem generandi, prout ſentiunt omnes Medici, ſed potiùs eſt materia alimentorum, per concoctionem depravatam in ventriculo collecta, & ab herbarum, & fructuum ſuccis progrediens, ſed pro bile porracea illam accipimus, quæ vel in inteſtinis, vel in vaſis generatur. Dixi in inteſtinis, quia cenſeo, hanc bilis differentiam poſſe oriri ex concurſu bilis flavæ magna Acrimonia alteratæ, & ſucci Pancreatici ſimiliter affecti. Hujus cogitati fundamentum deduco ex eo, quòd color naturalis fœcum ad viridem tendat, & talem colorem fęces ſuſcipiunt à dictis humoribus, quorum ope à puriori Chyli parte ſecernuntur, & eis etiam intimè miſcentur, ex tali enim mixtura bilis ſucci pancreatici, & fœcum oritur color viridis, nec eſt aſſignabilis altera cauſa hujus coloris, niſi dicta mixtio, & experientia etiam nos erudit à mixtione diverſorum Corporum colorum diverſitate tinctorum medium quemdam colorem reſultare, quapropter ſi color viridis fœcum eſt à bile, & à ſucco Pancreatico cum fœcibus mixtis, non erit etiam improbabile bilem porraceam viridem ab unione horum humorum alteratorum in inteſtinis generari, huic probabilitatem tribuit activitas cum exceſſu corroſiva bilis porraceæ, quæ non videtur ab alia cauſa progredi poſſe niſi ab acido intenſo, bili multùm acri addito; acidum enim ſalſo unitum Acrimoniæ vires corroborat, ut experimur in Muria facta ex ſale, & aceto.

Generatur etiam in venis bilis porracea, ut patet ex ſero viridi apparente in ſanguine è vena ſecta emiſſo, & in iſtis generatur, quando ab excedenti calore ſanguinis, bilis valdè acris producitur, cui conjungitur acidum, vel Lymphæ, vel alterius acidi in ſanguine latentis, ab hac enim miſcella bilis porracea in colore viridis, & ſecundùm acrimoniam morboſam valdè efficax, itaut vitellinæ acrimoniam excedat. Idcircò Symptomata ab hac emergentia ſunt majora, & pericoloſiora, quàm ſint ea, quæ bilis vitellina efficit.

Quocumque modo fiat hæc bilis porracea certi ſumus de iſtius acrimonia excedente illam flavæ, & vitellinæ cum majori activitate ſuperante, & Medico hoc ſatis eſt ad hoc, ut excogitet, & inveniat remedia ad demulcendam hanc acrimoniam, & ſunt eadem propoſita ſuperiùs ad extinctionem acrimoniæ bilioſæ, pro debellanda verò cauſa bilem porraceam generante ſufficit noſcere hanc eſſe calorem excedentem, cum Avicenna Fen. 1. Doctr. 4. cap. 1. docente billem vitellinam aduri, & porraceam per aduſtionem reſultare, & hunc calorem exprimunt Recentiores in effervеſcentia, quam volunt concurre-

currere in mixtione ſalſi bilioſi, & acidi pancreatici, & hæc ſicuti calor à refrigerantibus moderationem ſuſcipit, iſta verò debent eſſe maximè efficacia, & in majori quantitate exhibenda, & miſcenda cum Epiceraſticis, quæ maximam habent energiam in acrimonia demulcenda.

Quarta differentia bilis eſt æruginoſa, quæ fit per majorem aduſtionem bilis porraceæ, quod confirmat Avicenna loco citato, quæ aduſtio ultra evaporationem humidæ ſubſtantiæ majorem infert acrimoniam, & eiſdem emendatur remediis modificantibus, & humidam ſubſtantiam remittentibus.

Quinta differentia eſt bilis atra, cujus generatio eſt ab admixtione acidi potentis cum bile flava majorem poſteà aduſtionem paſſa. Acidum in bile atra reperiri manifeſtatur ex odore, quem ab ea rejecta percipimus acidum quoddam redolentem, & etiam ex eo quod in terram projecta, vel ſuper lapide coctos hos fermentare facit, eo modo quo acida faciunt. Nigredinem concipit, quia aduſta, & omnia aduſta nigreſcunt in hac aduſtione ſpiritus proprii evolarunt, & pars ſalina evaſit craſſior tamquam incineramentum quoddam de ſale acri, & acido participans, quod cùm ſit ſine humido aqueo ſufficienti, & ſine ſpiritu volatili multum acre, & corroſivum evadit, deſficientibus corroſionis, & acrimoniæ moderatoribus nempè aqua, & ſpiritu volatili. Aduſtio fit per immoderatam efferveſcentiam acidi humoris cum bile, per quam evaporant partes humidiores, & relinquuntur craſſiores tamquàm incineramentum, & hoc modo bilis atræ generatione explicata clariorem antiquorum ſententiam reddimus, & cum ea convenimus, qua voluerunt bilem atram ab aduſtione fieri. Et hujuſmodi aduſtio clariùs intelligitur, ſi concipimus bilem, cum admixtione acidi alterati modo ſuperiùs dicto intensè ſimul efferveſcere, itaut efferveſcentia terminetur, cum incineramento ſupradicto; qualibet verò cauſa aſſignata locum habet doctrina ſuperiùs allata de bile porracea.

Ultima bilis differentia eſt cærulea, quæ ab aliquibus pro figmento habetur, & ſi datur acrimonia, & craſſitie cœteras vincit differentias, quod Galen. docuit lib. de ſimplici Medic. 1. cap. de fele aſſerendo cæruleam bilem, & atram à ſumma aduſtione fieri nempè à bile flava ſuperaſſata, unde niſi à majori activitate cauſarum bilem cauſantium, & cumulantium hujus bilis generatio habetur.

Hujuſmodi bilis ſpecies à flava bile, & ſucco pancreatico generari poſſunt in inteſtinis; ut ſuperiùs de bile porracea, & demonſtravit Hippocrates 1. de morb. num.27. his verbis, & contigerit, ut venæ, & ſanguis attrahant bilem, & num. 28. cùm bilis commota ad venas, & ad ſanguinem ingreſſa fuerit, & in lib. de vict. rat. in morbis acutis com.4. part.1. inquit cum venulæ tempore æſtivo exſiccatæ acres, & bilioſas, quæ tenues ſunt, ad ſe attrahant humiditates attractio verò iſtorum humorum intra vaſa ſupponit hos exiſtere priùs extra illa: Via autem qua ad vaſa ſanguinis tendunt, non poteſt alia aſſignari niſi venæ lacteæ, ubi autem intra venas extiterint hi humores, ea mala inferre poſſunt, quæ diximus de aucta acrimonia, & ſulphure ſalſi ſupradicti à bile conſtituti, & prout excedens fuerit acrimonia, & inflammabilitas, acutiores ſuccedent morbi, non eſt tamen deneganda horum humorum generatio in venis, quia hæc continent materiam bilis nempè particulas ſalino-ſulphureas aduſtas, cauſa generans bilem in eiſdem vaſis inhabitat, cùm ſit calor ſanguinis, vel iſtius fermentatio, vel efferveſcentia excedens.

Ab his acris redditur ſanguis, unde multoties ulcera herpetes miliares, ignes ſacri, puſtulæ, ſcabies, lepra, cancri, & hujuſmodi morbi, alvi fluxus etiam ſuccedunt, hac bile ad ventriculum per arterias transmiſſa alimenta corrumpuntur, & efferveſcentia, & æſtus quidam in maſſa ſanguinea inducitur, à qua particulæ bilioſæ multiplicantur, & multiplicatæ ſegregantur, & modo ſuperiùs dicto ad communem Cloacam tranſmittuntur, dum congregatam bilis copiam, vel aliorum, humorum, dicta efferveſcentia præcipitat, & diſgregat, eo modo quo medicamenta purgantia fermentando maſſam ſanguineam, excrementitios humores ab ea ſeparant, & educunt.

Ab his patet, omnia hæc à bile operari ratione ſuæ acrimoniæ, & caloris, in quo tàm Antiqui, quàm Recentiores conveniunt, licèt in explicando modo harum qualitatum poſſit eſſe aliquis diſſenſus. Aliam curationem non exigit hæc bilis intra vaſa generata quam traditam ſuperiùs uniformem antiquorum dogmatibus ſolùm hoc addo, quod in Dyſenteria modo ſupradicto facta eſt ſummæ efficaciæ infuſio baccarum ſolani in vino.

CAPUT VII.

De ſucco Pancreatico.

SUccus Pancreaticus talis dicitur à Pancreate, in cujus glandulis elaboratur. Eſt excrementum, quia nulli parti nutrimentum ſuppeditat, eſt tamen utile, multa beneficia animali præſtando. Antiquis ignotus fuit, quatenus à dicta parte provenit, quia Hippocratis dicta non animadverterunt, nec ejus mentem penetrarunt, habuit enim Hippocrates hujus humoris rudem cognitionem, ut inferiùs videbimus.

Hunc humorem clarè poſteritati Hippocratis expoſuit Verſungius inſignis Anatomicus, qui priùs ductum hujus partis in inteſtinum duodennum deſinentem detexit, unde talis ductus Verſungianus à poſteris fuit appellatus; humor per hunc ductum fluens medicorum, & Anatomicorum ingenia ad ſe traxit, & reiteratis ſpeculationibus, & experimentis ejus natura & qualitates, & generationis modus ad judicii trutinam redactæ ſunt, unà cum ejus uſu, & fine à natura intento in hujus humoris generatione, de quibus ſigillatim agemus nulla habita reſlexione ad Antiquorum dogmata, cùm agatur de re illis ignota.

Eodem tempore quo ſanguis, per Hæpatis ſubſtantiam circulatur, & ibi relinquit ſuas partes ſulphureas aduſtas, & ſalinas Bilem conſtituentes, pari motu circulari, per Pancreatis ſubſtantiam, & glandulas multiplicatas, & conglomeratas mediis arteriis diffundit in his ſeroſam ſui partem acidam, huic conjungitur Spiritus animalis per nervos ad hanc partem derivatus, & ita à ſale Acido ſero, & Spiritu Animali in debita proportione, & à proprio fermento dictarum glandularum ad acidum inclinante, præparatur ſuccus pancreaticus concoctione, fermentatione, & exaltatione depuratus. A fermento etiam aciditatem ſuſcipit ultrà eam, quam traxit à materia, à qua elaboratur, & hæc dulcificatur à Spiritu animali volatili, itaut ſuccus Pancreaticus dicta elaboratione acido-dulcis evadat virtute ejuſdem Spiritus Animalis,

Acidum eſſe ſuccum Pancreaticum docet experientia, qua demonſtratum fuit ſuccum Pancreaticum lacti mixtum coagulationem inſpiraſſe, ut in caſeum tranſierit, non aliter ac ſi coagulum acidum in lacte fuerit diſſolutum, talis autem coagulatio facta à ſucco Pancreatico iſtius aciditatem manifeſtè declarat.

Et ſi objiciatur aciditatem ſucci pancreatici à guſtu etiam ſenſibiliter demonſtratam eſſe morboſam, & præternaturalem, non naturalem. Reſpondebitur hoc gratis aſſeri, & ſi præter naturam ſit acidus, neceſſe eſt, ut naturaliter aciditatis ſemina in ſe contineat, nihil enim manifeſtè aceſſit ſine admixtione acidi extrinſecus adveniente, quòd occultam in ſe aciditatem non habuerit. Sic vinum fit acetum, quia occultam in ſe continet aciditatem, ſuccis fructuum acorem contrahunt, quia acidum ſuo ſinu occultant, quod deducitur ex eo, quòd ferè omnes fructus immaturi ſint acidi, jura carnium acidum manifeſtant in ſuæ putrefactionis principio, quia illud intimè claudunt, & hanc acidi occultationem agnovit Hippocrates in lib. de Veter. Medic. quando dixit acidum, ſalſum unitum cum aliis nullam moleſtiam inferre, quia occultum, ſecretum moleſtat, quia manifeſtum fit. Dulcificari acidum Pancreatis à ſpiritu animali, patet rationibus adductis ſuperiùs, de bile cujus ſal diximus dulcificari à ſpiritu animali, à dicto ſpiritu volatilitatem etiam, & penetrandi facultatem ſuſcipit.

Hoc modo præparatus hic ſuccus in prædictis glandulis, per vaſa excretoria dictis arteriis appenſa in ductum illum magnum Pancreas per medium ſeccantem defluit, & ab hoc ad inteſtinum duodennum, ab orificio hujus vaſis perforatum adverſus orificium ductus Colidochi, & per illud in inteſtinum duodennum defluit.

Hujus humoris generationem cognovit Hippocrates in lib.

in lib. de glandul. num. 1. dicendo ſi verò glandulam diſſecet, quis, ſanguis largus erumpit, ſpecie albus, & velut pituita: Quæ ſententia certè demonſtrat à glandulis humorem album præparari, & confici, qualis conficitur à glandulis Pancreatis, & ab aliis, quæ lympham emittunt, integram tamen cognitionem iſtius humoris, quam ingegnioſiſſimi hujus ſæcul viri dederunt, non habuit Hippocrates, ideò dixit eſſe veluti pituitam, percepit tamen non eſſe pituitam.

Finis à natura intentus, pro generatione hujus humoris, eſt communis cum eo, de bile ſuperiùs adducto, nempè perfectio Chyli in inteſtinis, dum & hic concurrit ad adjuvandam fœcum præcipitationem modo ſupra deſcripto, ubi de Chylo, quod opus uterque humor perficit media effervescentia excitata ex congreſſu, & miſcella eorumdem, & talis motus effervescentiæ, communicatus maſſæ Chyloſæ, vel ejus portioni contribuit ſegregationi, & præcipitationi expeditiori fœcum, eo modo, quo effervescentia in muſto ad deponenda excrementa, & fęces conducit. Rationes hunc finem comprobantes ſunt eædem cum illis de bile adductis, ubi actum eſt de chylificatione.

Effervescentiam ab humoris billioſi, & pancreatici congreſſu accendi comprobat horum natura. Bilis ob ſuum ſal lixivioſum alkali naturam induit, exigens neceſſariò effervescere quotieſcumque acido miſcetur qualis eſt humor pancreaticus, & hoc obſervamus in Chymicis experimentis demonſtrantibus, per miſcellam cujuſcumque alkalici cum acido effervescentia excitari.

Colligitur etiam neceſſitas hujus effervescentiæ; nam ſi debent maſſam chyloſam depurare, hoc non poſſunt exequi, niſi aliquo motu in dicta maſſa introducto, cùm omnis præcipitatio, & ſegregatio pendeat à motu, & hunc motum non poſſunt inſpirare, niſi & ipſi humores moveantur, cùm omne quod movet, debeat eſſe in motu, motus quo moventur, eſt localis internus ſuarum particularum, & etiam validus prout exigit dictum officium, eſſe localem motum particularum in effervescentia humorum demonſtratur, quia dum particula humoris movetur, transfertur de vicinia unius particulæ, cui contigua, ad viciniam alterius particulæ, à qua diſtabat, at hæc eſt eſſentia motus localis, & corpora, quæ hoc modo mota dicuntur moveri motu locali, conſequenter in motu effervescentiæ particulæ motæ, localiter moventur; quòd ad evidentiam oſtendit muſtum effervescens, & aqua ebulliens, cùm iſtorum particulæ modò ad unam partem vaſis, modò ad aliam ferantur, modò furſum, modò deorſum, quod eſt moveri localiter. Talis autem motus validus partium internarum importat effervescentiam, conſequenter ad hoc, ut rectè iſti humores ſuo fungantur officio, neceſſe eſt quod effervescentiam concipiant, adeò neceſſariam pro Chyli elaboratione, & pro fęcum præcipitatione. Alias rationes hanc effervescentiam comprobantes conſiderare poterit Lector in Regnero de Graaff in ſuo tractatu de ſucco Pancreatico.

Nec obſtat ſuccum pancreaticum, & bilem à multitudine Chyli dilutam effervescendi potentiam amittere, ſi eam etiam haberent; quia mixtio fluidi non tollit effervescendi potentiam, oleo vitrioli, multa aqua diluto, & mixto cum limatura Chalybis, & lacte Vaccino, in quo diſſolutum fuerit Sal tartari, ſi ſuperaffundatur Spiritus vitrioli, excitatur effervescentia per longum tempus durans, conſequenter liquidi conjunctio non impedit effervescentiam alkalici, & acidi.

Ab hac effervescentia colligitur etiam alterum munus ſucci pancreatici, dum enim ſimul effervescunt, hic humor, & bilis alterius ſubſtantiæ indolem nanciſcuntur, tranſeundo in ſalſum quoddam, & volatile, de quo ſuperius locuti ſumus de bile; ut non liceat alia addere, quæ evaderent inutilia huic operi.

Ab his naturæ ſcopis aberrabit ſuccus pancreaticus, quando à recto tramite ſuæ generationis deviabit, & in partibus componentibus vitium aliquod aderit, & quia diximus ab acido ſale, & à ſero, & à ſpiritibus animalibus componi vitia à componentium alteratione inveſtigabimus.

Et primò acidum ſi fuerit debile, vitiabit effervescentiam cui ſubmitti debet cum bile hanc debilem, & inefficacem reddendo ad ea præſtanda munia, & beneficia maſſæ chyloſæ, de quibus ſuperiùs egimus, & ſic totus Chylus ſub dominio bilis relictus vitioſo amarore perfundetur prohibendo optimam tranſmutationem Chyli in ſanguinem, & ſuo ſale lixiviali, & corroſivo non modificato ab acido ſucci pancreatici ſummè attenuabitur Chyli textura, & ſpiritoſis partibus via aperietur, relicta dicta maſſa, ſi non calido nativo deſtituta, ſaltem à parvo vivificata.

Salſum etiam illud à dicta effervescentia horum duorum humorum reſultans, plùs de ſale lixivio, quàm de balſamico participabit, & ita non tantùm fluiditatem, verùm etiam diſſolutionem ſanguini conciliabit, per quam aquiret facilitatem ad effervescentiam febrilem, vel multam ſeroſitatem ſuo ſinu congregabit, modo alibi ſuperiùs deſcripto, à qua innumerè morborum phalanges à ſero copioſo excitatæ erumpunt.

Hoc acidum deficere poteſt, vel quia non adſit in maſſa ſanguinea, vel quia non ſubminiſtretur glandulis, ex eo quod arteriæ ramificationes iſtis implantatæ obſtructione claudantur, vel quia ſpiritus animales in copia fluant ad dictas Pancreatis glandulas, cum maxima enervatione acidi, cùm ſpiritus animales dulcificent acidum, & omne acre, unde iſtorum copia erit ſufficiens ad enervandum, & extinguendum acidum, vel quia à nimia ſeroſitate diluatur hoc acidum, ut in tanta quantitate vix ſit ſenſibilis.

Cognoſcemus acidum in ſanguine deficere à temperamento valdè bilioſo, vel à præcedenti victus ratione apta copiam bilis generare, & à continuato Aromatum uſu, à quibus acidum efficaciter infringitur. Vaſorum Pancreatis obſtructio humoris acidi ab Arteriis ſuſceptionem prohibebit, & ſucci pancreatici generationem impediet, licèt ſit imperceptibilis obſtructio prædicta, nobis tamen manifeſta evadet, ſi à temperamento, vel ab ante acta regula vivendi innoteſcat acidum in corpore, & in ſanguine adeſſe; nam tunc licitum erit inferre ſi adeſt acidum, & in ſucco pancreatico deficit, ſignum eſt ad membrum talem ſuccum præparans, non deferri.

In ſucco pancreatico ſpirituum animalium copia, acidum enervari cognoſcemus, à corporis habitu plethorico à virium robore ſupra ſolitum aucto, à victus ratione lauta, & apta optimum ſuccum, & in magna copia congregare.

Seri copia patefiet ex præcedenti victus ratione idonea ad ſeroſitatem generandam à vita ſedentaria, & à diminutione urinæ.

In defectu acidi hujus generationi incumbendum, per alimenta acidis condimentis præparata, & ultra hæc acetum ſtillatum aqua Penoti, Vitriolum Martis, Spiritus Vitrioli, Salis Nitri uſurpentur, cum ſuccis limonum, Berberis, Rabes, Acetoſæ, & Portulacæ.

Si adſit obſtructio hæc reſeranda deobſtruentibus efficaciſſimis, quia pars eſt intima, & valdè diſtans à partibus per quæ remedia aſſumuntur, ideò volatilia in hoc caſu antecellunt omnia alia remedia, ut Spiritus Tartari volatilis, Spiritus Cornu Cervi, Spiritus Salis Armoniaci, Arcanum duplicatum Mynſcht. & Spiritus deſtillatus à Tartari Sale, & Vitriolo calcinatis, & tribus partibus Carbonis craſſo modo pulverizatis unitis, exhibendi in decoct. deobſtruente ex agrimonia, Eupatorio Rad. Gentianæ, Emulæ Campanæ, Ariſtolochiæ rotundæ, & aliis quinque aperientibus, idem præſtat mixtura ſimplex ſuperiùs deſcripta de febre maligna, cum decocto aliquo aperienti, addita tinctura Antimonii Tartarizata; Omnia enim Antimonialia Tartarea, & Chalybeata obſtructioni auferendæ conducent.

In Spirituum animalium copia enervante acidum, hæc eſt minuenda miſſione ſanguinis, exercitio, & diæta, & acidum augendum ſuperiùs deſcriptis remediis.

Serum abundans, & aciduum pancreatici ſucci debilitans minuendum hydragogis, ſudoriferis, diureticis, & etiam inſenſibiliter evacuantibus.

Acidum hujus ſucci auctum ultra naturæ limites ſi uniatur in inteſtinis bili ſalſæ, & acri valdè ab hac unione effervescentia augmentum ſuſcipiet, & cum tali ardore, & æſtu ut in miſcella cum Chylo, hic aduſtionis ſpeciem patiatur, ſubminiſtrando poſteà materiam maſſæ ſanguineæ humoribus aduſtis acribus corruſivis.

Ab hac immoderata Chyli effervescentia pendent omnia illa atrocia Symptomata, de quibus Hipocondriaci conqueruntur in fine (ut dicunt) alimentorum digeſtionis, dum vapores, & flatus ab hac effervescentia, & æſtu elevati motu valido, & perturbato in inteſtina impingentes, ultra divul-

divulſionem fibrarum membranoſarum, quam dicto motu efficiunt, laceratione quadam eas diſtrahunt, & divellunt, & vellicant, & mordent qualitate acida, & ſalſa mutuata à bile, & ſucco Pancreatico, unde pungitivi, & lacerantes dolores, & flatus, qui non impingunt in inteſtina hùc, illùc diſcurrentes rugitus, per totam abdominis regionem edunt, caput aſcendentes dictæ evaporationes membranas cerebri inſita acrimonia feriunt, & dolorem capitis efficiunt, ſuo motu perturbato ſpiritus exagitando mentis offuſcationem pariunt, os ventriculi petentes dolore, & anxietate torquent, & ab his in conſenſum tractum cor oppreſſione gravatur, cum virium languore, & ſi ſuam ſubſtantiam attigerint dictæ evaporationes irritamento prædictarum qualitatum, ad palpitationem, & motus inordinatos, cogunt, & à calore excitato in Chylo ab efferveſcentia ſucci pancreatici, cum bile, poſſe dictos flatus elevari, magiſtrum babemus Hip. lib. de inter. affec. ubi habet ab Hæpate fit Hydrops, cum hæpar pituita acceſſerit, & hæpar ipſam ſuſceperit & humectum fuerit ſtatim igitur huic calorem exhibet, & flatum inducit, ecce quomodo vult calorem priùs excitari in hæpate, prout à fermentatione ſupradicta excitatur, & poſteà hoc agente in pituitam ſuſceptam flatus elevari. Eadem proportione aſſeri poteſt calorem efferveſcentiæ, agendo in Chylum, flatus excitare, nec mirum eſſe debet à flatibus tot Symptomatum varietates oriri, cùm nos doceat Hipp. lib. de flatibus n. 4. morborum omnium unum, & idem modum eſſe, locum verò ipſum, eorum differentiam facere, ita flatus ratione diverſæ partis, quam afficiunt differentia Symptomata, pariunt.

Quarè advertant practici, quantum diſconveniens ſit uſus remediorum calidorum in flatibus, cum æſtu, & calore Hypocondriorum conjunctis, & quantum ſint propria remedia refrigerantia, & efferveſcentiam reprimentia, utpotè cauſam flatuum corrigentia, ideò emulſiones Sem. Melonum, Aqua Cicorei, Acetoſæ, Hordei, Papaveris Erratici, ſunt ſummè proficua, ad differentiam flatuum, qui oriuntur à materia craſſa reſidua in coctione alimentorum, & incocta remanente in ventriculo; nam in hoc caſu, cùm nullus perſentiatur æſtus, & nullum ſit ſignum immoderatæ efferveſcentiæ, calida conveniunt, quatenus promovent ulteriorem digeſtionem materiæ craſſæ, & flatus ab ea elevatos diſſolvunt.

Ab hac efferveſcentia Chyli inordinata, vel ſeparatur, vel reſolvitur humiditas à fœcibus alimentorum, itaut exſuccæ maneant, alvi ſtipticitatem inferendo, quam cum antiquis à calore pendere poſſumus aſſerere, reſpectu efferveſcentiæ inordinatæ calorem accendentis, & humidum reſolventis, quare in hoc æſtu pro alvi eductione refrigerantia, & humectantia conveniunt, ideò Clyſteres ex lacte ſummæ ſunt utilitatis.

Præter lapſo Chylo, & perfecta totali ejus depuratione, in Chylo, & ſucco pancreatico alteratis modo ſupradicto non ceſſat dicta efferveſcentia inordinata, quapropter in tali tempore æſtus mordax in Hypocondriis perſentitur, cum calore velut febrili per totum corpus diſperſo, & ab hoc æſtu probatur efferveſcentia ſucci pancreatici, & bilioſi in inteſtinis, ut ſuperiùs probavi, orificium inferiùs ventriculi, & ſanguinem in vaſis circumſtantibus calore præternaturali afficiens cum morboſa indiſpoſitione.

In hunc caloris exceſſum circa ventriculum pro determinanda melancholiæ hypocondriacæ cauſa concurrunt etiam omnes antiquorum ſequaces; Differunt verò in origine hujus caloris quam non in prædicta efferveſcentia, ſed in obſtructiones refundunt. Unde pro veritate indaganda rogo, ut animadvertant in multis adeſſe obſtructionis hypocondriorum, meſenterii nempè, lienis, & hæpatis ſine æſtu, & calore, & ſine melancholia hypocondriaca, ex quo habemus fundamentum determinandi obſtructiones humorum efferveſcentiam, & æſtum ſemper non gignere, nec eis eſſe ita proprium, ut non poſſit dari obſtructio ſine ſupradictis effectibus. Perpendant etiam, quod ſi obſtructio in præcitatis vaſis, eſſe totalis, itaut humor contentus ſuum curſum progredi non poſſit, & ſi efferveſcit, quia non movetur, impoſſibile eſt quod non putreſcat, & inflammationem non pariat, & febrile incendium ſuſcitet: ſi verò vaſa non ſunt ex toto obſtructa, ſed relinquatur anguſta via prębens aditum ſubtiliori partis humoris, & vaporoſæ ab ea exhalantis, tunc non poſſe fieri inordinatam efferveſcentiam humorum, cum inſigni æſtu in dictis vaſis ſemiobſtructis, quia hæc fiunt dependenter à fuliginibus à ſtagnante humore exhalantibus, & retentis, quæ dum retinentur ſua ſubtilitate, & motu ſtagnantem humorem efferveſcere, & ebullire faciunt cum æſtu, dum autem in vaſis ſemiobſtructis anguſta patet via fuliginibus, hæc paulatim expirant quietum relinquendo humorem detentum in dictis vaſis, & ita non ſequitur in eo efferveſcentia, neque æſtus, nec caloris veſtigia in parte relinquuntur; & hac de cauſa puto in obſtructionibus alicujus viſceris ſenſibilibus, nec inflammationem, nec febrem excitari, quia fuligines, & exhalationes tranſpirant, ſi ab humore ſtagnante per ſui fermentationem elevantur, vel tales exhalationes non emittit humor ſtagnans, eò quia nullum inteſtinum fermentationis motum experitur, & in hoc ſenſu poſſunt concedi obſtructiones ſiccæ in hypocondriis à celebratiſſimis viris decantatæ pro cauſa efficiente melancholiæ hypocondriacæ; nam humor in vaſis obſtructis ad talem craſſitiem redigi poteſt, ut neque evaporationes, & fuligines de ſe emittat, ac ſi eſſet corpus ſiccum, cujus proprium eſt nulla, vel parva à ſe effluvia diffundere, non poteſt verò admitti, nec intelligi, quomodo humor ſit velut exſiccatus, vel tali modo incraſſatus, ut nullum motum inteſtinum ſuarum partium retineat ob unionem valdè ſtrictam earumdem à craſſitie introductam, & caloris efferveſcentiæ, & æſtus ſit principium, & ſi aſſeratur humorem craſſum, vel exſiccatum, non eſſe caloris principium, quia effluvia calida diffundat, ſed quia obſtruendo prohibet eventationem humorum, & expirationem fuliginum recurrit argumentum ſuperiùs allatum de obſtructione.

Hæ rationes tantæ ſunt efficaciæ apud me, ut coactus ſim omni affectione, & paſſione derelicta hanc obſtructionum ſententiam deſerere, & ſupradictæ huc uſque explicatæ adhærere, cenſendo obſtructiones in melancholia hypocondriaca eſſe aliquid productum à cauſa illam generante, non autem eſſe cauſam producentem.

Generantur culpa ſupradictæ efferveſcentiæ obſtructiones, dum à calore ab ea excitato ſanguis in minoribus ramificationibus arteriarum, vel venarum incraſſatur, humido illius fluxibili reſoluto, ut per anguſtum illarum ſpatium progredi non poſſit, unde motu in iſto ceſſante, impedimentum objicitur advenienti ſanguini, ulteriorem progreſſum prohibens, quapropter ſtagnare cogitur caloris incraſſantis activitati expoſitus, unde materia obſtructioni apta multiplicatur, & ita paulatim à minimis, & capillaribus vaſis obſtructiones ad majora tranſeunt. Ab eodem calore irritante cogitur maſſa chyloſa antè perfectam elixationem à ventriculo exire, ſecum trahendo partes incoctas, & craſſas, quæ in ſanguineam maſſam introductæ, & paulatim congeſtæ in vaſis capillaribus Meſenterii obſtructiones pariunt, & materia craſſa colligitur etiam ab eadem efferveſcentia, in qua particulæ aliquæ aduruntur, & aduſtione craſſitiem contrahunt, & hoc modo maſſa ſanguinis humoribus craſſis repletur, à quibus poſteà obſtructiones multorum morborum cauſæ, & ſanguinis coinquinamentum.

Adnotandum tamen eſt, non obſtante majori probabilitate deſcriptæ ſententiæ, non variari curationem affectuum hypocondriacorum, altera recepta quamvis improbabili, cùm Medicus certus ſit per ſenſus, in hoc infallibiles, calorem excedentem, & obſtructiones reperiri in his affectibus, & utrumque pro curatione eradicandum eſſe, initio ſumpto ab obſtructione etiam ſi ſit productum caloris, quia per refrigerantia à calore indicata obſtruens humor contumacior reddi poteſt, & augeri, ut totalem in vaſis perficiat obſtructionem, quapropter ad evitanda majora mala, in curatione obſtructio debet conſiderari tamquam primum indicans, & calor tamquam ſecundum, non obſtante ſuo primatu in morbi generatione, juxta tritum Axioma, quod eſt primum in intentione, eſt ultimum in executione, ex quo deducitur pro curatione nullius eſſe utilitatis determinare, an calor ſit cauſa obſtructionis, vel obſtructio ſit cauſa caloris, cum quolibet determinato etiam irrationabili, curatio modo prædicto ſit dirigenda inter deobſtruentia illa ex Antimonio Calybe, Tartaro præparato eligantur, quia ſine calore, prout opus eſt, vaſorum aperitionem, & humorum attenuationem operantur, accipiendo iſta cùm aliquo humido, nempè jure carnis, & præcipuè parvæ pullæ, utpotè parvo calores dotatæ, & multa humiditate, ex quo evadit maximè utile, poſteà refrigerantia his remediis ſuccedant, quæ toties ſunt deſcripra, & hic mihi videtur modus unicus curandi

melan-

melancholiam hypocondriacam, remedium autem utrique indicationi ſatisfaciens eſt decoctum cum radice, & foliis Cicorei, Petroſelini, Aſparagi graminis ad lib. 1. cum. ℥. 1. Tartari Chalybeati, & per 40. dies vernali tempore ſit in uſu, eſt enim efficaciſſimum in hypocondria remedium.

Acidum in ſalſo ſupradicto auctum opprimit bilis activitatem, itaut in eo ſola aciditatis virtus dominetur eas ſanguini imprimendo affectiones, quas de Lympha enumerabimus inferiùs.

Liceat hic per digreſſionem à ſupradictis conditionibus colligere hujus humoris pancreatici convenientiam, & naturæ ſimilitudinem, cum humore melancholico Antiquorum, in quo aciditatem agnoſcebant, & cum bile contrarietatem, à qua vel ſupprimi, vel debilitari voluerunt, ſi ſuperior ſit iſti in actione. Sanguinem incraſſare, ſpiritus debilitare, facultates enervare, ubique inculcant, quod præſtat etiam acidum ſucci pancreatici. In effectibus ergo, in qualitatibus, & in modo operandi, qui eſſentiam ſequitur, ſuccus Pancreaticus cum melancholia convenit. Neoterici etiam in exprimendi ejus qualitatibus omninò conveniunt cum Antiquis, ut deſcripta conſideranti apertiſſimè patebit; diſcrepant ſolùm in determinatione membri generantis talem humorem melancholicum; nam Antiqui lienem ſtatuerunt, Recentiores pancreati tale officium tribuerunt, & meliori cum ratiocinio; nam in hoc viſcere ſunt aſſignabiles partes recipientes materiam pro generatione, & ſunt glandulæ componentes pancreatis texturam, in quibus latet principium effectivum, & præparativum hujus humoris. Adeſt vas humorem præparatum accipiens, & excernens in inteſtinum duodenum. E contra in liene nihil horum eſt demonſtrabile, conſequenter cum majori fundamento aſſeritur, humorem melancholicum in Pancreate generari, quam in liene. Hæc autem diſcrepantia parùm conſideratur in curatione morborum ab humoris melancholici depravatione, cùm iſtam corrigere ſit intentum, non partem, in qua generatur, determinare, & ſi à partis vitio depravationem ſuſcipiat, ea quæ dicunt Antiqui tollere vitium lienis humorem malencholicum depravantis, eadem tollent vitium pancreatis hujus depravationis cauſæ. Et ſciat Lector omnes affectiones, & depravationes ſanguinis, quæ ab Antiquis tribuuntur humori melancholico à Recentioribus refundi in ſuccum pancreaticum acidum, & remedia, quæ ab Antiquis uſurpantur pro corrigenda melancholia, à Recentioribus in uſum deduci, pro ſucco pancreatico demulcendo, & ad naturalem ſtatum reducendo.

Aciditatem excedentem contrahit ſuccus Pancreaticus à frequenti uſu alimentorum acidorum, & ſpirituum animalium inopia, idcircò paſſionibus animi vexati, & aſſiduis applicationibus intenti talem aciditatis exceſſum ſuper alios experiuntur, & ab his præcedentibus habebimus ſigna demonſtrantia aciditatem ſucci pancreatici mora etiam, quam trahit ſuccus pancreaticus, in vaſis, ubi præparatur hujus aciditatis incremento contribuit, ideò obſtructiones dictorum vaſorum ita illum depravant, ut aptitudinem ad febres excitandas acquirat, & hæc eſt illa putredo ſecundum quid, pro febris cauſa generante ab Antiquis admiſſa, de qua alibi diffusè tractavi, & per depravationem qualitatum ſecundarum à Recentioribus explicata, cum uniformi conſenſu, dum illa putredo ſecundum quid nihil aliud, quàm alterationem humoris, in qualitatibus involuit.

Modum per quem generatur febris ab hoc humore ſic alterato non deſcribo, ne acta agam, ſolùm in ſolutione unius difficultatis hìc inſiſtam, & eſt quomodò ab efferveſcentia illa magna ſuperiùs deſcripta à qua tot Symptomata excitantur, non generetur febris, & ab eodem humore in vaſis obſtructis depravato excitetur, & ratio eſt, quia in his vaſis obſtructis præter depravationem in aciditate, fermentativam indolem contrahit, conſiſtentem in ſumma volatilitate particularum, cum motu earumdem citato, & violento, itaut non ſolùm valeat maſſam ſanguineam penetrare, ſed etiam violenter exagitare, non ſolùm ſecundùm partes ſubtiles, & ſpiritoſas à cæteris laxatas, & intra maſſam ſanguinis libero curſu diſcurrentes, ſed partes etiam quæ dicuntur dictæ maſſæ principia conſtituentia, & quæ ſua determinata textura, & conformatione maſſam ſanguinis componunt, ex quarum inordinata agitatione, & efferveſcentia febris exurgit, ubi in ſupradicta efferveſcentia bilis, & ſucci pancreaticis immoderatè acidi, licet eleventur vapores, qui ſanguini communicati efferveſcentiam in eo ſuſcitant, & ebullitionem quamdam, & pulſus alterationem, at non perveniunt ad talis agitationis, & commotionis impræſſionem, qualis à febris eſſentia exigitur, quia deficit eis virtus fermentativa valida, nempè volatilitas, & motus ſupradictus, & eam ſolùm imprimunt alterationem, quam motus etiam mediocris, & alimenta aſſumpta ſanguini communicant, ſed ubi de ſanguine, hæc materia diffuſiùs pertractabitur, cùm ſit propria iſtius.

Quantitas excedens ſucci pancreatici aciditatis incrementa in hoc humore ſubminiſtrat.

Hanc acrimoniam ſummè acidam in ſucco pancreatico emendabimus purgato hoc ſucco, cum hydragogis, interdictis omnibus alimentis acidis, & ſpiritus animalis copioſiorem generationem promovendo, exulatis priùs ab animo curis, & omni intenſa applicatione derelicta, & præſcribendo ſpiritus volatiles Cornu Cervi, Fuliginis, Carabe, &c. & etiam ſpiritum vini, aquam Theriacalem, Theriacam, Mithridatum, & Species Diambræ, Simplicia omnia Cephalica calida, & ab iſtis extracta ſalia, & ſimilia.

Obſtructiones hunc ſuccum depravantes, ſunt tollendæ, deobſtruentibus toties dictis, & ſalibus fixis Tartari, Abſynthii, Gentianæ, & Centaureæ Minoris.

Copia erit minuenda hydragogis, Diureticis, vel ſudorificis, & cum uſu alimentorum optimi ſucci, & facilis digeſtionis.

Ubi autem adeſt illa inſignis efferveſcentia, & eo tempore, quo viget omnia ſalia, & volatilia ſunt evitanda, quia hæc efferveſcentiam majorem immediatè faciunt, attenuando, & volatilizando, illa acrimoniam utriuſque humoris augendo, inordinatæ efferveſcentiæ mediatè contribuunt, & in hoc caſu cum Antiquis pro modificatione bilis atræ, in qua adeſt ſumma acrimonia, utendum refrigerantibus, & emollientibus, ut ſunt ſucci Malvarum, Bugloſæ, Boraginis, Endiviæ, & decocta earumdem herbarum, cum ſeminibus, acetoſæ, Pſylii, Papaveris cum aquis eorumdem ſimplicium, & eiſdem unienda medicamenta illa blanda ab Antiquis pro acidi extirpatione uſurpata, ut ſunt Coralla, Margaritæ, Oculi Cancrorum, Creta, Terra Sigillata, Bolus Armena, Cortices Ovorum, Mater Perlarum lapis Ematites, Antimonium Diaphoreticum, Chalybis limatura, in impalpabilem pollinem redacta, à quo mirificè omne acidum ſuperfluum abſorbetur, & ſalnitrum ſexties, vel ſepties fuſum, & poſtquamlibet fuſionem in aqua extinctum, ultra id quod acidum ſine alteratione imbibit, dicitur etiam magnes caloris, multum conferens ad efferveſcentiam inordinatam ſedandam, & hæc ſunt remedia, quæ in hypocondriaca melancholia cum æſtu ſuperiùs deſcripto præcipuè conveniunt.

Si hiſce remediis regulam, & modum efferveſcentiæ imponemus, tunc poſteà conceſſum erit volatilibus uti, & etiam ſalibus fixis, & Aromaticis, ſuperiùs toties repetitis, ut efficaciſſima ad extinguendas reliquias hujus acidi ſuperflui, & ad tollendam innata attenuandi virtute ſanguinis craſſitiem, totius facultatem labefactantem, & iſta remedia non differunt ab Antiquitate deſcripta in emendatione melancholiæ, cùm ea omnia, vel de volatilitate, vel de Sale acri, vel de Aromatico participent, ut conſideranti patebit.

Succus pancreaticus evadit aliquando auſterus per miſcellam, & unionem partium terreſtrium, quæ ſua rigiditate, cum particulis acidis auſterum reddunt ſaporem, ut apertè patet in fructibus immaturis; quorum auſteritas habetur ſolùm à particulis acidis rigidis, ſe manifeſtantibus in duritie fructuum immaturorum, qui ubi à calore Solis, vel alterius agentis maturitatem ſuſceperint, emolleſcunt, & auſteritatem amittunt.

Talis Auſteritas in ſucco Pancreatico cum bile efferveſcent atrociora reddit Symptomata, & pro medella ſupradictæ auſteritatis, faciunt omnia refrigerantia, & humectantia ſuperiùs enumerata, quibus ſi præmittatur per horam aſſumptio alicujus ſalis volatilis Aromaticis, ut eſt oleum Citri, Cinamomi Gariofilorum,, habebimus præſtantiſſimum remedium ad Auſteritatis emendationem, quod adnotavit etiam Sylvius Le-Boe aſſerendo, ſe

nihil præſtantius inveniſſe, in dicta Auſteritate, quam ſupradicta Salia Aromatica.

Aliquando in ſalſedine peccat vitio illius ſeroſitatis glandulis pancreatis per arterias ſubminiſtratæ, quæ ſalſedinem à ſanguinis maſſa deduxit, & in hoc caſu deficit illa fermentatio ſucci pancreatici, cum bile ad tot uſus, & ad tantas utilitates neceſſarias; nam nullum ſalſum, cum ſale lixivio efferveſcit, ideò Chylus ab hoc ſalſo pancreatis, & ab acredine ſalis lixivii bilis extremam ferè patitur diſſolutionem partium, & in ſeroſam abit colluviem, à qua paulatim totus ſanguis inficitur; Idcircò obſervamus, qui ſalſo abundant, deſtillationes etiam maximas, & feroces pati, & in ſanguinis maſſam, poſteà introductus dictus ſuccus ſalſus, per viam lactearum totam ſalſedine coinquinat, unde nutritio etiam partium depravatur ſcabies, lepra, ulcera depaſcentia, ignes ſacri, & ſimilia oriuntur.

Curabimus hanc ſalſedinem in ſucco pancreatico omnibus refrigerantibus ſupradictis, addito ſero caprino, aqua nocera, lacte aſinino, quibus adjungendum ſemen Papaveris, Hyoſciami, Alchechengi, Sebeſten Gummi, tragacanta, Arabicum, Maſtix, Thus, Stirax, & inter compoſita pillulæ de ſtirace, & Cynogloſa valent.

In motu peccat etiam, quando ſurſum fertur, quod ſemper contingit ratione ſuæ auctæ acrimoniæ, qua motus periſtalticus inteſtini duodenni elatior, & citatior fit, cum aliqua violentia, & per hunc ſuccus pancreaticus in ventriculum per orificium inferius deponitur, unde vomitus acidi, & etiam appetitus Caninus, & dolores ventriculi, quorum Symptomatum ablatio pendet à remediis ſupradictis propoſitis in aucta acrimonia hujus ſucci.

Ejuſdem naturæ cum ſucco pancreatico eſt Lympha, & cum Antiquorum melancholico humore omninò ſimilis in qualitatibus.

De hujus humoris exiſtentia, Nemo eſt, qui dubitare poſſit, & vaſa lymphatica, per quæ diſcurrit ab aliis vaſis ſanguinem defferentibus diſſimilia, hujus humoris exiſtentiam comprobant, & etiam ipſius conditio ab aliis differens in limpiditate, fluiditate lymphæ verè ſimili, ejus diverſitatem ab aliis humoribus confirmat.

De ejus origine diu eſt dubitatum, modò tamen videtur apud omnes Anatomicos eſſe receptum à glandulis conglomeratis per totum corpus diſperſis parenni fluxu emanare. Materia, à qua elaboratur hic humor, eſt eadem cum illa ſucci pancreatici, nempè ſeroſus humor ſubacidus ab Arteriis glandulis ſubminiſtratus, & ſpiritus animalis eiſdem à nervis communicatus, in omnes enim glandulas hæc vaſa implantantur. Hujuſmodi materia à proprio glandularum fermento, vel temperamento in humorem ſubacido-dulcem præparatur, volatilitate à ſpiritu animali recepta, à quo etiam dulcedinem nanciſcitur. Præparata à glandulis materia, in vaſa lymphatica iſtis appenſa expellitur, & per iſta diſcurrendo una portio ad Cyſtim magnam lumbalem defertur, quæ per ductum Thoracicum aſcendendo, in venas ſubclavias transfunditur; Altera à ſuperioribus partibus ſupra Diaphragma fluens, in venas jugulares depoſitata, unà cum ſanguine ad dextrum cordis ventriculum tendunt.

Talis Lymphæ motus eſt manifeſtus, non ſolùm per ocularem inſpectionem, ſed etiam per valvulas nuperrimè in dictis vaſis detectas, quæ motum verſus dictam Cyſtim, & venas jugulares adjuvant; A venis verò, & à Cyſti magna ad vaſa Lymphatica cujuslibet humoris curſum impediunt, & regreſſum humoris lymphatici prohibent.

Non improbabilis tamen videtur modus generationis portionis talis humoris ab aliquibus deſcriptus, nempè dum ſanguis arterioſus valdè vaporoſus ob ſui efferveſcentiam, ab Arteriis in partium poroſitates circulatione deponitur, vapores prædicti ſanguinis ſpiritibus turgidi, locum minus calidum adepti, in aquam condenſantur, quæ à vaſis lymphaticis abſorpta denuò ad Arterias reducitur ſanguini in eis contento ſpiritum vitalem reſtituendo.

Cùm ergo certi ſimus hunc humorem ſanguini intra venas miſceri, in cordis ſinibus actuari, & per arterias in univerſum corpus diſcurrere, certi etiam eſſe debemus Naturam in aliquem finem, & bonum totius hoc decreviſſe, & quamvis in hoc fine determinando hucuſquè Anatomicorum, & Medicorum ingenia deſudarint, nihil tamen certi ſtabilitum fuit, ſed pro ingeniorum varietate variæ emanarunt ſententiæ, inter quas magis probabilis videtur illa aſſerens lympham à natura fuiſſe determinatam, ut ſanguini aliqualis conſiſtentia donaretur, & hæc probabilitas à duplici deducitur fundamento.

Primò à natura ipſius humoris, quæ eſt acida, ideòque apta conſiſtentiam tribuere, cùm de acidi natura ſit condenſare, & coagulare, conſequenter lymphæ aciditas dulcificata aliqualem conſiſtentiam tribuere poterit.

Alterum fundamentum eſt neceſſitas talis conſiſtentiæ in ſanguine, cùm enim continuò per cor circuletur, continua efferveſcentia, & rarefactione cruciatus, harum tormentum diù ſuſtinere non poſſet, imò certiſſimè diſſolveretur, vel in cineres abiret, eo modo, quo metalla reiteratæ liquefactionis condemnata, in cineres brevi tempore reducuntur, niſi ab aliquo unionem partium, cum aliqua craſſitie acquireret, ſolum verò acidum potens eſt prædictas conditiones ſanguini tribuere, nec ullum aliud huic miſcetur, quam illud lymphæ, conſequenter lympham dulcem acidam pro prædicto fine intentam fuiſſe cenſendum eſt.

Et hæc fuit etiam Avic. Sententia Fen. p. doct. 4. & c. 1. per quam determinavit melancholiam, craſſitiem, & viſcoſitatem ſanguini tribuere, ſicuti bilis fluiditatem, & quamvis melancholia in liene, ſicuti bilis in hæpate tamquam in propria ſede Antiqui collocaverint, per hoc tamen non rejecerunt melancholiam in ſanguine habitare, loquendo de illa, quam excrementitiam, ſed utilem vocant, quia priuſquam à liene ſegregetur, ſuam ſedem habet in maſſa ſanguinea, & hoc videtur confirmaſſe Hippocrates, ubi probando quaternarium numerum humorum, uſus eſt argumento à ſuperpurgatione deducto, dicendo primò excerni bilem, deindè pituitam, poſteà melancholiam, & ultimo loco ſanguinem; purgatio verò talis educit humores in venis exiſtentes, conſequenter omnes iſtos humores intra vaſa exiſtere cenſuit Hippocrates, & hoc argumento dilucidè demonſtratur Hippocratem inter primos hanc humorum Anatomiam percepiſſe ab Arte, & Natura factam, & deſcripſiſſe, unde diverſitas inter Recentiores, & Antiquos conſiſtit in determinando principio illarum conditionum, per quod Antiqui ſtabiliunt melancholiam: Recentiores Lympham dicunt, & ſi lympha accipietur pro melancholia unà cum ſucco pancreatico, erit ſolum diſſenſio de nomine.

Bile, & Lympha ſuos naturales terminos ſervantibus ſanguinis talis fluiditas, & conſtitutio impertitur; qua perfectionem acquirit, bile enim moderante virtutem condenſativam, vel coagulativam melancholiæ, ſeu lymphæ, & hac temperante virtutem diſſolutivam bilis, una temperata conſtitutio media intra craſſum, & rarum ſanguini conciliatur ei inſerviens pro ſummo animalis beneficio; per raritatem enim à bile acceptam Spiritus in eo latentes excitantur, & per craſſitiem moderatam à melancholia impartitam eorum diſſolutio, & tranſpiratio impeditur, & per hanc admittitur talis rarefactio, quæ ſpiritui motum præbeat, ſed ſolùm per clauſtra ſanguinis, illius enim conſervationi maximè ſtudet natura cum in eo vita animalis præcipuè fundetur. Idcircò illius explicationem, & motum per maſſam ſanguineam intendit, ita tamen, ut non poſſit evolare, nec diſſipari, idcircò ſanguinem conſiſtentia, & craſſitie munire tentavit, quæ ſi non ſufficiat, quia à rarefactione cordis minis laxetur ſanguinis conſtitutio, ut ſpiritus evolare poſſint, ſagax natura Arteriis, per quas ſanguis exiens à corde diſcurrit, duplicem dedit membranam, ut ſpiritus detinerentur, & impetum in eas facientes à reſiſtentia earumdem repercuſſi de novo ſanguinem ingrederentur. Ab Arteriis verò, in venas ſanguis arterioſus rarefactus in corde tranſiens, amiſſa in via, & curſu illa tenuitate, & raritate in corde accepta, & quæ activitatem Lymphæ in aliqua parte ſuperabat, hæc ſuo robori reſtituitur, & craſſitiem imprimendo ſanguini, ſpiritus evolaturos comprimit, & tamquam vinculis contringit, eos reſervando ad idem munus, quando intra cordis ſinus à venis depoſitati fuerint.

Hic

Hic eſt finis lympæ à glandulis elaboratæ. Quæ congregatur à partibus per ſolam condenſationem vaporis à ſanguine arterioſo exhalantis, puto non eſſe lympham, quia nec conſtat eſſe acidam, nec habetur ratio aciditatem in ea perſuadens. Sed cenſeo condenſationem vaporis exhalantis à ſanguine extravaſato ab Arteriis in partes, eſſe ingenioſum naturæ Artificium, non pro generatione lymphæ, ſed pro reductione ſpiritus vitalis in illo vapore contenti, ad cor, & pro nova mixtione ejuſdem ſpiritus cum ſanguine arterioſo, & talis reductio non fit per vaſa lymphatica repugnantibus valvulis ſupradictis, ſed eſt magis probabile fieri per venas dictam reductionem ſpiritus vitalis cum aqua colligati.

Hinc patet, ſi aciditas in lympha exceſſerit, bilis activitatem mortificatam iri, ſanguinemque morboſa craſſitie depravari, quia obſtructiones membra vitiantes, cum ſuarum facultatum detrimento, & quandoque cum inflammationis excitatione, prohibito ab obſtructionibus, & craſſitie ſanguinis curſu, & ſtagnatione indicta, per quam putreſcit cum fervore inflammante partem, in quo caſu qualibet inflammatione urgente, non ſolùm larga ſanguinis miſſione revellendus ſanguis, per ſectionem venæ in parte longinquiori à membro inflammato, ſed etiam derivandus per ſectionem venæ in parte propinqua inflammationi, ut fluxus ſanguinis à parte affecta, quantum fieri poſſit, divertatur, & motus ſtagnanti ſanguini concilietur per dictam miſſionem ſanguinis, ut concepto motu impedimentum eum determinans ad ſtagnationem ſuperet, ſed etiam deobſtruentia, & diſcoagulantia volatilia conveniunt in omni inflammatione.

Hinc Pleuritis ab humore à frigore, & acido Lymphæ condenſato obſtruente vaſa Pleuræ proficiſcetur, cum ab obſtructione, vel craſſitie impeditus motus ſanguinis hic ſtagnans, & fixatus inflammationem pariat; eſt enim Pleuritis inflammatio membranæ coſtas ſuccingentis ex affluxu ſanguinis ortum habens cum febre continua acuta, dolore lateris pungente, tuſſi, pulſu duro, & difficultate ſpirandi, & hanc ſtagnationem ſanguinis in pleuritide aſſeruit Hippocrates in lib. 1. de morb. numero 23. quando deſcribendo modum generationis pleuritidis dixit, & quantum ipſa carne ineſt bilis, ac pituitæ, aut in venis, quæ in ipſa carne ſunt, id magna ex parte haud totum ſecernitur, introque compellitur, ad caliditatem carne extrinſecùs condenſata, atque id ad latus affigitur, & dolorem vehementem exhibet, & percaleſcit, & per caliditatem trahit ad ſe ipſum à vicinis venis, ac carnibus pituitam, & bilem, ubi nota verbum, affigitur, connotans fixationem, & ſtagnationem humoris, & illud percaleſcit, quod innuit inflammationem, & præcipuè quando incaleſcentia, eſt conjuncta cum dolore, ut ex dictis verbis habetur, & ad Hippocratis exemplum, omnes Antiqui etiam ſanguinem fixum, & ſtagnantem in omni inflammatione admiſerunt, non ſemper tamen in pleura fieri pleuritidem, ſed quandoque in pulmonibus docuit idem Hippocrates lib. de locis in Homin. num. 24. ſcribendo pulmo tamquam natura, & rarus, & ſiccus trahit in ſe humorem quantum ejus capere poteſt, & ubi influxerit major fit, & ubi quidem fluxerit in totum extremitas ejus major reddita utrumque latus contingit, & peripneumoniam pulmonis appellatum morbum facit, cùm verò alterum tantùm pleuritis; ex quo colligitur Zechium in ſuis conſultationibus ſumma cum ratione ſtabiliſſe, Pleuritidem eſſe affectionem pulmonum, & ab hac ſententia Hippocratis motus, judicio practicantium ſubmitto conſiderationem hanc, nempè peripneumoniam eiſdem remediis eſſe curandam, quibus curatur pleuritis, cui præter ſanguinis miſſionem tamquam principale remedium, volatilia, deobſtruentia proficua ſunt, ad imitationem Hippocratis, qui in curatione pleuritidis lib. 2. de morb. num. 40. milium, & ejus decoctionem exhibet, milium autem Diaphoreticam virtutem obtinet, & per hanc deobſtruit, attenuat, & diſcoagulat, ut radix lappæ majoris ad ʒ. 2. Pulvis in meis conſultationibus deſcriptus, ſanguis Hyrci, & deſcriptus ab Helmontio, Cornu Cervi Philoſoph. præp. ʒ. 1. cum aqua Rutæ Caprar. Flores Malvæ hortenſis rubei, & duplicati, exſiccati, ligni Viſciquercini an. ʒ. 1. M. F. pulvis exhibeatur in jure, Pix navalis in aqua communi lota, ad ʒ. 2. & in pilulas cum Sacch. redacta, & exhibita, valet injunctio ex Theriaca cum Oleo Cucurbitæ diſſoluta in formam linimenti, humectata priùs parte cum ſpiritu vini, pix navalis part. 1. picis grecæ part. 2. ſolvantur, & diſtendantur ſuper pannum lineum novum craſſæ texturæ, & unguentum factum cum pulvere caudicis caulium exſiccati, & mele.

Fiunt etiam à dicta craſſitie ſanguinis ab aciditate lymphæ aucta promanante obſtructiones ſine inflammatione, ob rationem dictam de melancholia hyppocondriaca: Vitiantur tamen facultates partis obſtructæ, ut ſi lien obſtruatur admiſſo humore, vel ſanguine ab aciditate lymphæ incraſſato intra ſuas poroſitates, & cellulas, & intra extremitates vaſorum capillarium, itaut ſanguis non totus circulari motu libero, & expedito deferatur, ſed tardo, diminuto, & ſecundùm tenujorem partem ejuſdem, cum ſola agitatione, &, ut ita dicam, trepidatione craſſi impedientis liberam viam, per quem motum parvum à putredine conſervatur, certè in hoc ſtatu Lien non poteſt elaborare illud fermentum, quod inſpiratum in Maſſam ſanguinis, quæ per illud circulatur, hanc attenuat, & volatilizat, & ad ſeparationem excrementorum in locis propriis diſponit, & hoc à nemine eſt negandum, cùm experientia conſtet obſtructo liene ſanguinem depravari, incraſſari, & excrementis repleri, conſequenter fatendum eſt ab omnibus virtute lienis ſanguinem attenuari, conſervari, ad excrementorum depoſitionem diſponi, hanc virtutem volunt Antiqui conſiſtere in temperamento innato lienis, & ejus organizatione, & his duobus inſtrumentis lienem conſervare ſanguinem, & ab humore melancholico depurare. Recentiores volunt prædictam virtutem conſiſtere in perfecta organizatione, & fermento lienis, cui præter particulas elementales temperamentum Antiquorum conſtituentes addunt Recentiores his particulis corpuſcula ſalina ſulphurea volatilia, elementorum etiam mixtione compoſita, à quibus vigoratur actio qualitatum elementalium, & lienis virtus perficitur, cui ſal, & ſulphur habeant maximam efficaciam attenuandi, volatilizandi, & depurandi ea, cui miſcentur, & cum majori efficacia, quàm qualitates elementales, & hujus ſimilitudinem exhibet aqua fortis, quæ argentum magis comminuit, & diſſoluit, quam ignis, & hoc niſi ratione ſalium cum aliqua portione ſulphuris mixtorum, & certè non alia ratione, quam illa allata ab Hippocrate in lib. de vet. med. nempè qualitates ſecundas acidas, ſalſas, amaras, dulces proprias ſalis, & ſulphuris eſſe magis potentes, quàm caliditatem, & frigiditatem. Quidquid ſit tamen de his opinionibus, & earum unitate, vel diſcordia, certum eſt pro conſequenda ſanitate ab obſtructione lienis labefactata convenire, tàm Recentiores, quàm Antiquos in auferendis obſtructionibus, & concordes eſſe in remediorum electione, quia ablatis obſtructionibus lien rectè ſuo fungetur officio ſive hoc exequatur per ſolum temperamentum, ſive per fermentum; de organizatione enim nulla eſt inter hos difficultas, quòd requiratur ad ſuarum functionum exercitium.

Inter ea ergo, quæ lienis obſtructiones ab acido lymphæ dominante productas, vel ab humore melancholico tollunt, ab Antiquis, & recentioribus, admittuntur Spica Indica, ſeu Nardus Indica infunditur in aceto, & addito Saccharo exhibetur ad ℥. 4. Urtica mortua, Scolependrium, Chelidonia Mai. Naſturtium aquaticum, radix Filicis, Gentianæ, Rubiæ tinctorum, Capparorum, Curcumæ flores, & ſem. geniſtæ gummi Amoniaci, lacca, Cortex Tamariſci, hæc enim ſuo ſale volatili, acri, & alkalico imbibunt acidum, & craſſitiem attenuant, ideò etiam ſpiritus volatiles ſalis Armoniaci, Cervi, Fuliginis, Carabe ſummè valent, ſicut & Aromatica omnia, & Cæphalica, ut Cinamomum. Nux moſcata, Macis, Cariophili, Cardamonum, ſpica celtica, Zinziber, & alia hujuſmodi, in quorum cenſu reponitur aqua vitæ Mathioli, Spir. Carminativus Sylvii, Elixir proprietatis Paracelſi, Elixir vitæ, ſpecies Aromat. Roſ. Diambræ, Diamoſchi Pliris Arcoticon, Tinctura Myrrhæ, quæ ſummæ eſt efficaciæ in debellando acido, & attenuanda humorum craſſitie, ſicut elixir Polycreſton Dolei compoſitum ex Myrrha, Aloe, Croco cum ſpiritu vini Tartarizato, & Ol. Tartari per deliquium paratum, & mixtura ſimplex ſuperiùs deſcripta, valet tinctura Chalybis, Crocus Martis aperitivus, Tartari tinctura, Tartarum Chalybeatum, Antimonii Tinctura, & Antimonium Diaphoreticum ex qui-

bus parari poſſunt varia remedia, ſub quacumque forma inter alia laudo ſequens decoctum ℞. Cort. Tamariſci, Fraxini an. ℥. 2. Rad. Capar. Curcumæ, Rubiæ Tinctorum, Zedoariæ an. ℥. v. Cornu Cervi in Talleolas inciſi ℥. 1. bul. in ℔. 4. aquæ fontis vaſe clauſo ad conſumpt. medietatis, poſtea coletur de colat. ſummantur ℥. x. Elixir Polycreſtum Dolei ℈. 1. ſummentur per quatuor horas antè prandium, & per tot horas antè cœnam præmittendo bolum ex ʒ. 1. Gum. Amoniaci, Croci Martis aperitivi. gr. 16. Spir. Sal. Armoniaci gut. 8. & omni tertio die purgetur, pil. melanagogis, vel tartareis, vel Syrup. Cachectico Fernelii, exteriùs valet Empl. de Tabacco, & Cicuta deſcripto in Meſſe Spargirica.

Si verò acidum Lymphæ occupaverit hæpar, humoreſque in ejus poroſitatibus, & vaſis capillaribus fixaverit à ſuo officio aberrabit, quod præcipuum eſt ſanguinem à bile depurare quo intermiſſo totus ſanguis depravatur, ut patet in obſtructionibus hæparis, & ad reſtituendum huic ſuum officium valent omnia ſupra memorata remedia. Aromatica, Chalybeata, Tartarea, & Antimonialia, ſimplicia verò ſpecifica ſunt eligenda, inter quæ ſunt abſynthium, quòd primum locum tenet in hæpatis obſtructionibus, Chalaminthum, Chelidonia major, Hæpatica, Marubium Quinque folium, Naſturt. Aquat. Rad. Aſparagi, Acori, Eringii, Gentianæ, Rhapont. Ruſci, Valerianæ, ſpec. Dialaccæ, Diacurcumæ, Trocis, de Rheub. Eupatorio, Pul. Cachecticus Quercetani, ex quibus parari poſſunt decoctiones Syrup. Electuaria Pul. & alia hujuſmodi, purgantia epicraticè pituitam, & humorem craſſum omni tertio die ſummantur Pulvis Hæpaticus ruber deſcriptus in theſauro Pharmacetico Hoffmani eſt valdè efficax in Hæpate obſtructo. Obſtructiones Meſenterii, & ejus glandularum eiſdem remediis tolluntur, & aliis deſcriptis ubi de melancholia hippocondriaca. Perpendat, unuſquiſque hæc remedia acidum lymphæ auctum debellantia in recentiorum ſententia, quod eſt cauſa incraſſationis humorum, & obſtructionum, & inveniet, non differre ab eis quæ ab Antiquis proponuntur pro corrigendo humore melancholico incraſſante humores, & obſtructiones viſcerum pariente.

Strumæ. Lympha nimis acida in glandulis ſtrumas, & cancros efficit occultè latentes, cum ſimplici tumore, donec materia ab aciditate coagulata corrodentem acrimoniam non acquiſiverit, ad quam cùm pervenerit ob acidi volatilitatem, & acredinem conceptam, vel à calore, à quo volatilixatur, vel per admixtionem alterius ſalis lixivialis bilioſi, per quem naturam humoris aduſti ſalſi, & corroſivi, ut loquuntur Antiqui, adipiſcitur, tunc in propatulum effertur, corroſa parte, cujus nuntia præmiſſa fuerunt in puncturis, & lancinationibus ſæpè cum dolore reiteratis in parte, ab humore acredinis corroſivæ initia ſuſcipiente, ex quo patet aromatica acidum infringentia, non eſſe in hoc caſu uſurpanda, etiam conſilio Antiquorum, quia acredinem corroſivam per accidens augent, humorem acidum fixum, & craſſum exaltando, & volatilizando, ſed demulcentibus utendum, inter quæ præcellit ſulphur Antimonii fixum, & illud vitrioli Anodynum, & Cinabris Antimonii paratum modo ab Helmontio deſcripto, & exhibentur cum aquis maluarum, boraginis, hordei, cum lacte exhibere formidarem ob facilitatem, quam habet ad aceſcendum, nec mineralia hæc damnanda quia modo prædicto præparata ſunt innoxia, & Galenica ſchola non habet unde depromat efficaciora, maximum dulcificans ſanguinem in ſtrumis, & Cancro puto eſſe aquas Antimoniales, cujus deſcriptio eſt ℞. ſalſæ, ligni Viſci Quercini an. ℥. 4. Cornu Cervi in Talleolas inciſi ℥. 2. infund. in ℔. 30. aquæ fontanæ per diem poſteà cum iſtis in vaſe ſuſpendatur ſacculus, in quo includatur Antimonium crudum craſſo modo pulverizatum ℥. 4. & alter ſacculus, cum limatura Chalybis ad ℥. 4. bulliant ad conſumptionem tertiæ partis, de hoc decocto accipiantur omni die lib. 8. & etiam decem in prandio, in cæna, & per diem, & per quindecim dies hujus decocti uſus continuandus.

Ad ſtrumas ſpecificè valet ſequens remedium ſumat æger de propria urina ad ℥. 6. & incipiat à principio lunæ uſque ad ultimam quadraturam, & poſteà per totum tempus hujus omni die lapidis ſpongiæ ʒ. 1: 5. ſalis communis, tartari, Gemmæ an. ʒ. 1. ſ. p. & capiat in vino, idem præſtat ſpongia uſta, extrinſecus pro ſtrumis accipiatur ſuccus ſcabioſæ minoris, Bettonicæ, & perſicariæ maculatæ ad lib. unam, & ad ſolem inſpiſſentur, eo modo quo fit ſuccus Cicorei condenſatus, & pro ſingula uncia hujus ſucci addatur ℥. 1. præcipitati ſecundùm regulam Joannis de Vico, & poſteà ſtrumis hoc remedium applicetur ſi ſint ulceratæ, non ulceratæ illiniantur ſucco Tabacci, & ſuper eas imponantur folia ejuſdem, vel Emplaſtrum Diaſulphur, pro Cancro non ulcerato mitioribus, & dulcioribus utendum ob rationes ſuperiùs dictas nempè unguento roſato malvino, ſi ulceratus fuerit Cancer ſuper illum diſtendantur petiæ imbutæ ſucco Artemiſiæ optimè depurato, & tepido.

Hydrops Aſcites, & Anaſarca Cachexia, & ſimilia Symptomata poſſunt ortum habere ab eadem lympha acida, quæ obſtructionem ſua craſſitie pariendo in vaſis lymphaticis facit, ne lympha liberè diſcurrere valeat, unde detenta, & à novo fluxu lymphæ aucta iſtius copias, vas lymphaticum obſtructum adeò diſtendit, ut rumpat defluente in ventris capacitatem per apertam rupturam lympha, à qua hydrops aſcites, & hoc expreſſit Hipp. in lib. 4. de morb. circa finem, quando explicando modum quo fit hydrops ait, etenim, ubi acervatim aqua acceſſit, & via in principiis non pateat ad infernas partes, ſed acervatim in venis concludatur nimirum, ut quæ reſpirationem non habeat, neque ſurſum, neque deorſum inniti poterit (clariùs non poteſt explicari obſtructio venarum in hydrope,) & poſteà ſubjungit. Sin minus iſtic ſolùm volutatur (nempè aqua) circa ventriculum, (& per hoc explicatur vis, quam aqua concluſa concipit,) & viam ſibi aperit in ventrem, ex volutatione, vel rumpendo vaſa in quibus continetur præternaturaliter, vel eorum orificia aperiendo, non poteſt enim à vaſis in cavitatem ventris aqua deſcendere, niſi per aperitionem, vel diſruptionem vaſorum. Lympha incraſſata in pituitam facit Anaſarcam.

Cachexia ab eadem lympha acida provenit dum ſanguinem incraſſando, & ad efferveſcentiam inhabilem reddendo, impedit, ne excrementa ab eo ſeparentur, qua propter retenta illum depravant, coinquinant, & ineptum ad omnes functiones corporis reddunt, de his alibi diffuſiùs.

Acidum horum Symptomatum cauſam emendabitur cum remediis illud infringentibus toties repetitis, & cum omnibus illis ab Antiquis præſcriptis pro emendatione melancholiæ inter cætera verò antecellit Chalybs, & prçcipuè ejus ſulphur, quod in Croco Martis aperitivo abundat, Antimonium etiam eſt ſummi roboris in hac aciditate extirpanda, ſive ſulphur ejus auratum, ſive fixum vulgari ſulphuri valdè ſimile. vel diaphoreticum commune exhibeatur. Tartarum etiam, & ex eo compoſita remedia valent, & Antimonii tinctura Tartarizata ſuper alia antecellit. Pulvis Cachecticus Quercetani, ſi addatur ſal tartari volatile mira præſtat, in his affectibus ſicuti etiam omnia diaphoretica, & decocta, quæ in deſtillationibus, & morbo Gallico exhibentur, & iſta meo judicio ſunt efficaciſſima, pro acido debellando, & ſanguine ſolvendo, & horum efficacia corroborari poteſt addendo ſupradicta remedia, vel ſalia volatilia, vel fixa alkalica, valent etiam ex mente Hip. quarto de ratione vict. in morb. acut. Diuretica, quæ ſerum divertunt à ventre, & ad veſicam deferunt, hac de cauſa urina in aliquibus profuit bibita, & per hoc ſal urinæ volatile proficuum videtur, pulvis etiam Buffonum exſiccatus, quia urinam promovet, & pro arcano habetur, & aqua Penoti aperitiva, lixivium paratum cum vino injecto ſupra cineres corticum fabarum, ſarmentorum vitis. Alia remedia vide Cap. de nutritione læſa in propoſito verò caſu in quo ſupponuntur orificia vaſorum lymphaticorum aperta, vel ipſa vaſa diſrupta, decocta vulneraria conveniunt ex Agrimonia, Braſſica, Cherefolio Calcatrippa, Hyperico, Nicotiana, Quinquefolio, Taraxaco, & Ulmaria hujus decocti ℥. 8. addatur Opobalſamum ad ℈. 1. vel balſamum ſulphuris, & bis in die ſummatur præcedente tamen ſeri eductione per alvum, vel per urinam, quoad cachexiam pro ejus cauſa, & curatione videnda, quæ inferiùs dicentur de motu fermentationis, & circulationis ſanguinis, & quæ dicta ſunt de ſucco pancreatico nimis acido, & c. 11. de ſanguinis intemperie frigida.

Si acidum lymphæ erit debile, & enervatum, ſanguis

à medio-

à mediocritate ſuæ conſtitutionis inter rarum, & denſum eiicietur, & prævalente bilis activitate ea eveniunt damna quæ ſuperiori capite recenſuimus de bile nimis activa, quæ eiſdem remediis ibidem deſcriptis erunt avertenda remittendo acidum lymphæ.

Si nimis auſtera erit, majorem, & craſſiorem, & extremam ferè craſſitiem in ſanguine inducet, eiſdem tamen remediis ſupradictis de acido aucto, & auſtero ſucci pancreatici erit modificanda.

Acidam lympham præternaturam, cognoſcimus à morbis in craſſitie humorum conſiſtentibus, ſicuti bilem peccantem arguimus à morbis à raritate, magna effervescentia, & diſſolutione humorum pendentibus.

Vitiatus ſanguis ab hac lympha, ſicut ab acida, totus aciditate, & auſteritate coinquinatur, quibus febres illas longas, & lentas, & parvas vocatas ſine calore, & virium notabili diſſipatione parit, quia non per morboſam effervescentiam in ſanguinea maſſa accenſam fiunt pulſus celeres, & frequentes, pluſquam eorum conditioni naturali conveniat, ſed per aciditatem, cujus acrimonia laceſſitæ fibræ ventriculi cordis contractione ſuſcepta determinantur, ad ſanguinis contenti expulſionem, in brevi tempore, cum pulſus celeritate, æquanda celeritati eidem communicatæ ab effervescentia cum fervore, & æſtu febrili ſanguinis, quapropter à febre dicitur illa pulſus alteratio, quia ſimilis illi, quæ à febrili effervescentia provenit, eadem pericula minans pravis humorum qualitatibus, quæ illa ab effervescentia inordinato.

Corporis extenuatio cum his febribus lentis conjungitur, non ob calorem præternaturalem colliquantem, ſed ob aciditatem alimentum depravantem, in qualitate nutritioni improportionata, & ſubſtantia nimis incraſſata, ut partium nutriendarum poros ingredi non poſſit, impediendo illarum nutritionem, ut inferiùs de hac agendo patebit.

Ab hac ſententia non credo diſceſſuros Antiquorum ſequaces, has febres lentas ab humore craſſo, & melancholico admittentes, & ſi huic, aciditatem conjunctam fatentur, prævalendo in maſſa ſanguinea, & tranſeundo per cor ſua acri qualitate hoc pungere eſt valdè probabile, & ex puncturæ moleſtia cogi ad celeriorem ſanguinis expulſionem, eo modo quo alteratum cordis motum in palpitatione, per irritamentum explicant; Remedia pro his febribus ſunt, quæ aciditatem, & auſteritatem hanc tollunt, & quæ pariter ſunt deobſtruentia ſuperiùs recenſita, & quibus utuntur antiqui in obſtructionibus, & in præparando humore melancholico.

Si ſalſa evadet vice conſtrictionis, & craſſitiei ſanguini majorem impertit diſſolutionem, & bili non inſervit pro fræno, ſed pro auxilio, in extremum ſanguinis detrimentum, in quo caſu ea omnia ſunt adhibenda, quæ ſuperiùs recenſuimus de ſucco pancreatico ſalſo.

Atræ bilis generatio, & modus iſtius pendens à mixtione Bilis, cum Lympha acida unitim effervescentibus, non eſt diſſimilis ab eo quem docuimus de bile in tractatu ejuſdem; nam ſicuti bilis in melancholiam degenerat per admixtionem acidi, coadjuvante effervescentia inordinata utriuſque humoris, ita melancholia, ſeu Lympha in atram commuttatur, per admixtionem bilis, cum ſupradicta effervescentia, & hoc poteſt contingere, non tam in inteſtino duodenno, ubi ſuccus pancreaticus melancholicus, cum bile congreditur, ſed etiam in venis lympha acida, melancholica effervescente cùm particulis ſalino-ſulphureis lixivioſis in maſſa ſanguinea exaltatis.

Hac occaſione adnoto, quod licèt lympha ratione innatæ aciditatis naturali neceſſitate cogatur effervescere cum particulis alkalicis, & bilioſis in maſſa ſanguinea redundantibus, non tamen per hanc effervescentiam tenuitatem, & raritatem acquirere; nam ſi excedat in aciditate bilis, & cujuſlibet alkalici virtutem diſſolventem opprimendo ſanguinem conſtipat, ſi verò æquali activitate, & virtute uterque humor alkalicus, & acidus polleat, poſt levem effervescentiam uniuntur, & velut coagulantur partim in ſalſum volatile fixum ſecundùm partes magis ſubtiles, & in ſalſum fixum ſecundùm craſſiores, quòd ſi ſocias in hac unione admittat alias particulas craſſas, ſanguinis craſſities aliqua, & viſcoſitas in tota maſſa paulatim introducitur, irretito paulatim ſpiritu, & ſulphure ejuſdem, ac etiam apprehenſis particulis volatilibus tam acidis, quàm alkalicis à viſcoſitate prædicta, ex quo neceſſariò ſequitur totius maſſæ ſanguineæ condenſatio.

Ab acido excedenti bilem optimi, docuerunt Antiqui, quando pro bilis correctione acida præſcripſerunt, & temperamentum ex proportionata bilis, & melancholiæ quantitate temperatum vocarunt, quia ex tali proportionata mixtione conſurgit in ſanguine temperata conſtitutio inter calidum, & frigidum inter rarum, & denſum, ideò idonea ad actiones ſine exceſſu edendas, cum perfectione talis temperamenti, per hanc moderationem accedentis ad temperamentum ad pondus in humoribus, & certè iſta moderatio bilis, & melancholiæ æqualiter dominantis, maſſam ſanguineam in perfecta moderatione detinet, dum bilis, impedit, ne ſanguis à melancholia nimis incraſſetur, & melancholia prohibet, ne bilis ſanguinem magis attenuet.

Hanc moderationem fundari in caliditate bilis, & frigiditate melancholiæ ad invicem ſe temperantibus docuerunt Antiqui, Recentiores verò in effervescentia utriuſque humoris per quam activitas bilis, & melancholiæ remittitur, & per talem remiſſionem bilis nimis acris, & calida, ab aciditate melancholiæ temperata, dicitur à cauſa frigida remitti, cùm decretum fuerit ab Antiquis aciditatem à frigido oriri, & Recentiores ad acidum corrigendum ſicut Antiqui Aromaticis incidentibus, & calidis utuntur, ex quo ſalvatur integer apud utroſque Medicinæ finis. E contra aciditas melancholiæ remittitur per virtutem ſalinam, & ſulphuream bilis de qua ſtatutum fuit ab Antiquis melancholiam corrigere per calorem, & quidem Recentiores, cum iſtis ad corrigendam bilem excedentem in ſuis qualitatibus, frigidis, & acidis utuntur.

Et pro demonſtranda integra unione Recentiorum, cum Antiquis circa naturam hujus humoris lymphatici melancholici, ejuſdem naturæ cum ſucco pancreatico, cùm uterque à glandulis præparetur, & ad ſtabiliendam huic Syſtemati veritatem adverto Sylvium Le-Boe admittere unam differentiam lymphæ craſſæ, & acidæ, quam melancholiam appellat, & in hoc ſequitur veteres hunc humorem craſſum determinantes. Ex altera parte perpendendo ſententiam Hippocratis docentis lienem eſſe ſedem aquæ, quòd membrum ſtatuitur etiam receptaculum melancholiæ judico recentiores ab Hipp. non diſſentire deſcribendo aliam differentiam melancholiæ fluidam, & tenuem ſub nomine lymphæ, quæ à liene ſuam originem, & principium trahere non eſt dubitandum, etiam in ſententia Recentiorum determinantium in Liene ſanguinem per hunc circulantem, ſubtiliatur, & volatilizatur, unà cum ſuis excrementis utilibus, quæ per dictam fermentationem quodammodò diſgregantur à partibus utilioribus, itaut facilis poſtea evadat eorum ſegregatio, quapropter ſanguis circulans per Hepar ibi relinquit partes bilioſas, amaras, & per glandulas partes ſeroſas acidas, & ita poteſt dici lienem eſſe principium humoris lymphatici, & melancholici, quia ab eo diſponitur, ut in ſuis locis determinatis ſeparetur ad animalis beneficium.

CAPUT VIII.

De Saliva, & Pituita.

Saliva eſt Humor à glandulis parotidibus præparatus, & per ductus ſalivares in oris cavitatem continua emanatione transfuſus; Materiam pro hujus humoris præparatione ſuſcipiunt glandulæ ab Arteriis, quæ iſtis inſeruntur; aliquali aciditate hanc materiam perfundi perſuadent dicta ſuperiùs de ſaliva aciditate perfuſa, & glandularum natura, quæ inſtitutæ videntur ad ſuſcipiendam, & præparandam Materiam ſeroſam aciduſculam, ut ſuperiori capite adnotavi, & morbi, qui communiter glandulis eveniunt efficaciter hoc videntur confirmare: ſunt enim intumeſcentiæ ab humore condenſato, & tumores duri, vel moles, ſed ambo coagulationem humorum repræſentantes, quæ acidum naturaliter in glandulis dominans ſupponunt. Ulteriùs ſaliva in Vaſe collecta, & ibi relicta per aliquod tempus

pus craſſeſcit non alia ratione, niſi in virtute intrinſecæ aciditatis, quæ latens eſt, & occulta, eo modo quo in Saccharo, & mele occultatur virtus corroſiva, Per deſtillationem horum corporum manifeſtata.

Dictæ glandulæ parotides ſpiritum animalem à nervis quorum ramificationes eis inſeruntur ſuſcipiunt, quorum ope humor volatilis, & fermentativus ab his glandulis præparatur, prout dictum eſt de glandulis pancreatis, & aciditatem etiam Materiæ à glandulis prædictis ſuſceptæ dulcificant, unde magis occultatur.

Hanc virtutem fermentativam in ſe continere præter dicta in ſuperiori capite de præparatione alimentorum in ore experientia comprobatur; nam ſi panis fruſtulum optimè terratur multæque ſalivæ miſceatur, deindè in competenti Maſſæ farinæ indatur, & hanc fermentare facit, pari pacto, ac fermentatur à fermento ordinario. Materia prædicta ope fermenti, vel temperamenti glandularum ſupradictarum præparata per ductus ſalivales ab Illuſtriſſimo D. Franciſco Boldrino in Accademia Parmenſi profeſſore publico Anatomiæ, & Chirurgiæ detectos, in oris cavitatem transfunditur.

Hic humor prædicto modo præparatus difert à lympha, & à ſucco pancreatico, quamvis à glandulis elaboratus, ex materia ſeroſa ſanguinis, prout illi, quia in ſaliva non eſt aciditas manifeſta, nec tenuitas, ſicuti in ſucco pancreatico, & lympha, ſed eſt magis craſſa, & manifeſtè inſipida, ideòque pituitæ in qualitatibus eſſentialibus ſimilis, quapropter pituita juremeritò nuncupatur.

Finis à natura intentus in generatione hujus humoris, eſt multiplex. Primò facilem reddere deglutionem alimentorum, quibus miſcetur; nam ſitientes ob iſtius humoris defectum difficilem experiuntur deglutitionem. Secundus eſt interiora oris, & loquellæ organa continua irrigatione lubricare ad vocem edendam, cum facilitate, quam non experiuntur, quibus fauces in hujus humoris defectu exſiccantur. Tertius eſt ad ſitim moderandam, quapropter impedito hujus humoris curſu in oris cavitatem, vel exſiccato prædicto humore, ut in febribus intenſis, & in violento exercitio, & curſu, ſitis valdè excruciat. Quartus eſt à corporibus ſiccis maſticatis, & dentibus trituratis ſaporem attrahere per diſſolutionem ſalis dictorum Corporum, huncque Organo guſtus communicare. Ultimus eſt inſervire pro fermento alimentorum in ventriculo, ut ſuperiùs dixi.

Ex his colligitur ſalivam non eſſe inutile excrementum, cùm ad tot fines à Natura ſit deſtinata, & per rationes ſuperiùs allatas.

Hæc ſaliva Recentiorum non differt ab Antiquorum pituita cujus ſedem cerebrum, ventriculum, & inteſtina ſtatuerunt, quia plurimùm de hac ſub ſpecie ſalivę à cerebro ad palatum defluere crediderunt, & multam per vomitum, & inteſtina excerni obſervaverunt; Anatomicæ tamen obſervationes demonſtrant Antiquos erraſſe in ſtabiliendo deſcenſu ſalivæ à cerebro, cùm per ductus ſalivales à Parotidibus derivatos conſtet ſalivam in os depluere; Quæ per vomitum, & ſeceſſum excernitur, eſt eadem ſaliva deglutita, quæ in ventriculo remanendo, qualitates inferiùs dicendas contrahit, niſi eas ſecum traxerit à ſuo principio, & quæ in inteſtinis obſervatur, eſt eadem ſaliva à ventriculo in inteſtina dilabens, ab efferveſcentia bilis, & ſucci pancreatici reſidua, & incraſſata, congrediendo enim, & ipſa in hac Pugna neceſſitate naturali, quod reliquum ſupereſt in craſſum, & mucoſum humorem tranſit; Neceſſitas hæc apparet à confluxu ejuſdem ſalivæ in loco congreſſus bilis, & ſucci pancreatici, & dicta mucoſitas reſidua inſervit pro tegenda ſuperficie interna inteſtinorum; in reliquis ſi comparabimus qualitates pituitæ ab Antiquis tributas, cum qualitatibus, quæ inſunt ſalivæ, videbimus recentiores cum eis convenire in ratione humoris pituitoſi.

Vitia Pituitæ, & ſalivæ à Recentioribus eadem ſtatuuntur, cum eis quæ Antiquorum conſenſu determinata fuerunt, & conſiſtunt in alteratione partium componentium à quibus, vel ſaporis defectus, vel alicujus exceſſus oritur in hoc humore, vel à tali textura partium componentium, à qua alteratur ejus modus ſubſtantiæ, cum diſpoſitione ad lædendas aliquas operationes noſtri corporis, quæ diſpoſitio conſiderari debet in omnibus vitiis, ad hoc, ut talia debeant dici, & ab his varias pituitæ differentias colligunt Antiqui, quas admittunt Neoterici.

Inſipida fit pituita, & ſaliva, quando nihil de ſale acido ei miſcetur, ex eo quod parùm in venis de hoc reperiatur ob bilis ſuperabundantiam, acidum omne mortificantis ſua prævalenti activitate, vel quia ſerum, & aquea ſubſtantia in excedenti copia ad iſtius compoſitionem concurrerit, acidum ab Arteriis acceptum opprimendo, & ſuffocando.

Ab hac ſalivæ conſtitutione depravatur, imò tollitur illa alteratio, ſeu fermentatio, quam alimenta in ore maſticata à ſaliva commixta ſuſcipiunt, ex cujus defectu eorum concoctio in ventriculo poteſt depravari, ſicuti minui poteſt à ſaliva inſipida, & nimis aquoſa acidum ventriculi famis excitativum enervando, qua de cauſa dixit Hippocrates in lib. de Coa. prænot. num. 1. quibus ſalivæ multùm, & cibi faſtidia ſunt, & ſi verum eſt, quòd ſaliva inſerviat pro fermento alimentorum in ventriculo ab hac vitiata ſui conſtitutione in acidi defectu, vel oppreſſione, lædetur dicta fermentatio, & concoctio alimentorum, & etiamſi concedamus ad hanc non concurrere, adhùc partem poteſt habere in depravatione dictæ operationis, ſua aquoſitate ventriculi fibras laxando fermentum concoctionis operativum diluendo, & qualitatem acido-ſalſam fermentativam nimia humiditate debilitando, eo modo quo videmus ab humore aqueo excedenti omnes qualitates ſapidas infringi, & præcipuè hæc ſuccedent, ſi hujuſmodi ſaliva in quantitate exceſſerit, & nihil famoſiùs in Antiquorum Schola, quam ab humore deſtillante in os, & dilabente ad ventriculum concoctionem alimentorum vitiari, excrementa cumulari in ventriculo, & inteſtinis, quod magis verificatur per Recentiores, cùm ab aquoſa ſaliva copioſa enervetur fermentum bilis, & Pancreatis, cum degeneratione Chyli depurandi ab his, in Naturam ignobiliorem, & excrementitiam.

Huic vitio occurrendum eſt cum eis, quæ acidum remittunt juxta præcepta Antiquorum acida in appetitus deficientia præſcribentia; & talis deficientia ſemper obſervatur in ventricu'i fermento debilitato; conveniunt etiam, quia bilem appetitum extinguentem minuunt juxta ſancita ab Antiquis demonſtrantibus à bile appetitum infringi, & coctionem lædi; minuunt etiam ſeroſitatem acida, hanc per vias urinæ è corpore expellendo, & hoc docuerunt etiam Antiqui inter diuretica, acida connumerando.

In abundantia ſeroſitatis ſalivam depravantis conveniunt ultra acida, ea, quæ exſiccant, & reſolvunt, & ſunt omnia calefacientia, & hæc, & acida multis in locis deſcripta manent.

Cognoſcemus ſalivam inſipidam provenire à defectu acidi, obſervando bilis exceſſum in corpore, & ſeri abundantiam, quæ ex temperamento, habitu corporis, & ab erroribus antecedentibus demonſtrantur.

Acida quandoque evadit ſaliva, ut dentes ad inſtar ſucci limonum ſtupidos reddat, & tunc acidum in ea ſuperabundat pluſquàm conveniat illius conditioni naturali, ex eo quòd acidum in ſero, vel lympha arterioſa ſit excedens, vel ratione temperamenti melancholici, vel ratione alimentorum acidorum in copia aſſumptorum, quæ maximè conducunt ad melancholiæ copioſam generationem, vel ratione fermenti glandularum ad acidum vergentis, quod nimis exaltatum, aciditatem adeò ſenſibilem ſalivæ imprimit præter eam, quam contraxit à Materia, à qua generatur. Exaltatur autem prædictum fermentum acidum à calore excedenti, & à deficientia ſpirituum, quorum virtute acida modificantur, & ex his duobus confirmatur Antiquorum ſententia de generatione acidi, qua ſtabilitum fuit à frigido provenire; nam calor acidum efficit, partes ſulphureas Materię diſſipando, ut contingit vino in acetum degeneranti, à calore enim ebullit, efferveſcit, & poſteà acceſſit evaporantibus ab eo ſulphureis particulis, & exaltatis ſalinis acidis, & per hoc acetum ab Antiquis dicitur frigidum, & nihil communiùs, & magis vulgare in ſchola medica, quàm calorem hæpatis frigiditatis ventriculi cauſam eſſe, unde non damnandi Recentiores, aſſerentes acidum, quod eſt frigidum,

à calore

à calore operari, cùm id ſit intelligendum occaſionaliter, & de conſequenti, non effectivè, & principaliter, ut Antiqui diſcurrunt de Hydrope, qui eſt morbus frigidus, & quandoque in eorum ſententia à calore excedente proficiſcitur; ſed magis apertè in hac ſententia Neotericos erudierunt, quando cruditatem acidam conjunctam cum hæpatis incendio, & æſtu hypocondriorum, à calore dictarum partium, tamquam à cauſa pendere determinaverunt modo explicato de hæpate calido, ventriculum refrigerante. Materia verò ſine partibus ſulphureis frigida dicitur, pari pacto quę ſpiritibus privantur, frigida fiunt, & ideò ad aciditatem diſponuntur juxta Antiquorum ſententiam, frigiditatem induci à ſpirituum defectu, illi priùs docuerunt, in ſpiritu calorem ponentes, qui ab eorum diſſipatione debet minui, & cum tali proportione, ut quantum de calore deperditur, tantum de frigiditate acquiratur, & quamvis hæc doctrina propriè ſpiritibus vitalibus applicetur debet etiam applicari ſpiritibus animalibus, à quibus non parum ſubſidii habet calor pro ſui conſervatione, & ab eorum diſſipatione humorem acidum melancholicum augeri, norunt etiam in antiqua medicina Tyrones, cùm inter cauſas melancholiam, augentes enumerentur Animi paſſiones, & curæ, quæ hoc poſſunt præſtare per diſſipationem etiam ſpirituum animalium, qui ab eis maximè patiuntur, & cum his loquuntur Neoterici, quando docent curas, & animi paſſiones aciditatem in humoribus, augere quamvis diverſo modo hoc explicent: Nam Antiqui dicunt animi paſſiones acidum augere, quia frigiditatem inducunt concentrando, & ſpiritus diſſipando, Neoterici verò aſſerunt ſpiritus humores dulcificare, & ubi diſſipantur, dulcificationis effectum ceſſare, & humores acredinem concipere dum cauſa diſſipans ſpiritus exaltat acidum, vel iſtis diſſipatis hæc fit ſenſibilior, ſigna demonſtrantia prædictas cauſas pręceſiſſe, aciditatem ſalivæ demonſtrabunt.

In cura aciditatis ſalivæ conveniunt calida, & Aromatica, utpotè acidum infringentia, & quæ acidum imbibunt toties repetita, quæ conveniunt etiam in fermento acido nimis exaltato. Etſi calor huic exaltationi, & aciditati humorum contribuat, ad frigida omnes recurrunt, nec alio modo cruditatem acidam à caloris exceſſu curant antiqui, & aciditas à diſſipatione ſpirituum, & à curis ab omnibus lætificantibus, & à ſpiritus reparantibus, ut ſunt ſpiritoſa, cæphalica, curatur, cauſæ calefacientes ſi præceſſerint, aciditatem à calore connotabunt.

Pituita inteſtinalis, eſt ipſa ſaliva, quæ à ventriculo ad inteſtinum, deſcendit, & in his craſſitiem acquirendo in mucoſitatem pituitoſam tranſit, unde ſi ſaliva fuerit acida, hæc mucoſitas de aciditate participat, ſalivam ad inteſtina deſcendere mihi videtur ab omni dubitatione alienum; nam ſi tota ſaliva, quæ deglutitur, intra ventriculi limites contineretur, quàm citiſſimè iſtius cavitas impleretur, vel in ea ſaltem copiosè exundaret, quod cùm non ſuccedat, ſtabiliendum eſt, à ventriculi cavitate ad eam Inteſtinorum ſalivam deſcendere, & præter aciditatem excedentem, quam poteſt in ſe colligere in ſui generatione nempè in glandulis, ubi conficitur, quandoque nimia aciditate vitiari poteſt per miſcellam ſucci pancreatici nimis acidi.

Ab hac dolores omnes inteſtinorum proveniunt, qui conjunguntur cum ſenſu frigiditatis, & horum dolorum cauſam omnes Antiqui tribuerunt pituitæ vitreæ de acido participanti, ideò omnia Aromatica calida in his doloribus conveniunt, ut ſunt aqua Theriacalis, Cinamomi, ſpiritus carminativus, ſpiritus nitri, Oleum Gariofilorum Confec. Diacymini Diatrion, Piperçon, Theriaca, Mithridatum, & ſimilia debent tamen præcedere evacuantia pituitam inteſtinalem.

Pituita, vel ſaliva acida in ventriculo collecta, & alimentis permixta in horum præparatione ea contingunt mala, quæ citato capite acido ſuperfluo ventriculi tribuimus, quæ aliam curationem non exigunt, quam ea, quæ acido ſuperfluo convenit, & perficitur per medicamenta ibidem deſcripta.

Salſedine peccat ſaliva, quia materia, à qua originem trahit, nempè ſerum copioſo ſale abundat; hoc vitio multa infert damna, partes oris, per quas tranſit, corroſiva ſalſedine corrodendo, & ulcerando; In ventriculum verò admiſſa unà cum alimentis, hæc ſalſedine præternaturali inficit, & nimia diſſolutione attenuat, unde ſanguis poſteà tenuis, & ſalſus multorum malorum cauſa generatur, libero ab alimentis ventriculo collecta ibi ſaliva, hac ſalſedine dolores in eo excitare ſolet, & lethales corroſiones inteſtinales.

Pituita ſalſedinem poteſt contrahere à ſaliva modo ſuperiùs dicto de vitio bilis, & ſucci pancreatici in ſuis qualitatibus excedentibus, dum ob auctam eorum acrimoniam plus ſolito in congreſſu mutuo efferveſcentes, partim in ſalſum volatile, & partim in fixum tranſmutantur, & hoc remanens unitum partibus craſſis à dicta efferveſcentia reſiduis, & mixtum cum ſaliva deſcendente pituitam inteſtinalem magis vitioſam ſalſedine reddit; & hoc confirmatur Antiquorum doctrina de ortu ſalſedinis à calore; nam inordinata efferveſcentia ſupradicta eſt cum calore ſtatum naturalem excedente, prout demonſtravimus etiam ſuperiori capite quarto, de præparatione maſſæ Chyloſæ in inteſtinis, & capite de bile, & ſucco pancreatico, & ex bile, & ſucco pancreatico ſalſum fieri ab Avicenna. Recentiores deſumpſerunt, qui pituitæ ſalſæ generationem explicando ait fieri, ſi pituitæ tenui, & exigui ſaporis miſceatur bilis amara eſt alkalica, & ſalſa à Recentioribus illud exigui ſaporis exiſtentis in ſaliva explicatur per acidum ſalivæ, quod exiguum ſaporem huic conciliat, quia eſt occultum, nec talem explicationem ſine ratione concluſerunt docti ab experientia acidum alkalico unitum in ſalſum migrare.

Hujus pituitæ ſalſæ vitio teneſmus inducitur frequenti irritamento ſalſedinis ſphinctere ani irritato, ac ſi neceſſitas eſſet fœces deponendi; Poſſunt etiam ab hac pendere fluxus Alvi, dum ſalſedine abſtergente mucoſitatem, qua teguntur innumeræ glandulæ per inteſtina conglobatæ ab eadem dicta vaſa vel irritantur, vel corroduntur, cum copioſa humoris profuſione, à qua Alvi fluxus, & alii morbi, quos diximus oriri à ſalſo in ſanguine exiſtente cap. 7.

Pituita ſalſa facit etiam ulcera, pruritus, ſcabies. Hoc vitium corrigendum eſt cum aqueis, & mucilaginoſis ſuperiori etiam capite ſeptimo de ſucco pancreatico recenſitis, & hæc adeò certa ſunt in quacumque ſecta, ut nulla indigeant ponderatione; qualitas hujus humoris ſalſa in fluxibus patet à mucoſitatibus, excretis etiam in principio morbi, & ubi peccat ſalſedo ſunt magis copioſa, quàm in fluxu bilioſo, in quo niſi poſt aliquos dies apparent corroſiones, pruritus, ulcera ſalivæ ſalſedo erit hujus ſalſedinis ſignum demonſtrativum.

Dulcis aliquando apparet ſaliva, ſed dulcedine nauſeabunda, qualis eſt in liquiritia, & ejus ſucco, & hujus cauſa eſt portio ſulphuris multa ſeroſitate perfuſa, unà cum unione ſalis lixivioſi; à ſulphure enim cum oleoſitate habetur dulcedo, & à ſale lixivioſo, ratio per quam nauſeabunda evadit, ſicuti enim ſalia acria ſubtiliſſimis exhalationibus ſulphureis mixta odores ingratos, & nauſeabundos efficiunt, ita pari pacto ſalia lixivioſa, cum ſulphure oleoſo mixta ſapores nauſeam excitantes reddere poſſunt, materiam refertam ſulphureis particulis, craſſis, oleoſis, & ſalſis ſanguis ſuppeditat ad productionem hujus humoris. Vitia hanc ſalivæ differentiam concomitantia ſunt nauſea, quæ ferè continua ab hoc humore infertur, & impedita alteratio alimentorum in ore ſalivæ debita, dum per hanc dulcedinem amiſit rationem fermenti, quæ in acido ſpiritoſo, quamvis occulto fundatur; Hac dulcedine etiam fermentum ventriculi enervatur, cùm videamus omnia dulcia pinguia, & oleoſa, acida mitigare, & minuere, unde alimentorum concoctio depravata ob fermentum acidum, enervatum de qua mentionem fecimus in capite tertio de aliment. præpar. in ventriculo, unde patet acidis hoc vitium ſalivæ eſſe corrigendum de quibus auctum eſt ſuperiùs multis in locis.

In inteſtinis poteſt cumulari hujuſmodi pituita à ſaliva, quæ & bilis, & ſucci pancreatici actionem lædere poteſt eorum acrimoniam nimis demulcendo, cum depravatione chyli, impedita fœcum ſequeſtratione à debilitata utriuſque humoris actione, & etiam huic acida ſuperiùs dicta pro emendatione conveniunt. Is enim

nim ad ſuum naturalem ſtatum reducetur, & ſanguinis conſtitutio hanc materiam vitioſam ſubminiſtrans emendabitur.

Si ſuccus pancreaticus in magna copia pituitæ viſcidæ ſeu limpidæ, ſeu ſalivæ in inteſtinis miſceatur, reſultat altera ſpecies pituitæ, vitrea dicta, eò quòd vitro fuſo ſit ſimilis, & hanc ſimilitudinem optimè recipit à ſaliva craſſa, quæ ſit limpida, & à ſucco pancreatico pariter limpido ſimul mixtis, ab hac pituita atrociſſimi inteſtinorum dolores ſuſcitantur, à quibus videntur inteſtina quaſi perterrebrari, eò quia per aciditatem ſucci pancreatici intenſam corrodit, & per craſſitiem, ita adhæret, ut dolor ſemper fixus parti inhæreat; unde patet Aromaticis oppugnandam eſſe malitiam hujus humoris, cum aciditatem infringant, & partes craſſas attenuent, & ſi acrimoniam hujus humoris ſpectemus, à qua dolores adeò atroces oriuntur, percipiemus Recentiores meliùs naturam hujus explicare, quàm antiquos, qui volunt vitream pituitam à frigido excedenti condenſari, & ab eodem dolores illos intenſos, quos cauſat hic humor, oriri; nam non eſt reperibilis talis frigiditas in corpore vivente, & in humoribus in internis partibus exiſtentibus, ut valeat condenſare humores ad vitri fuſi ſimilitudinem, & dolores adeò atroces generare, niſi per frigidum acidum intelligant, vel frigiditati conjunctum admittant.

Si huic pituitæ acidæ terreæ partes admiſceantur amiſſa limpiditate, & aciditate auſteritatem concipit, & reſultat illa differentia ab Avicenna pontica dicta, cujus generationem explicat ex eo quòd in terreſtreitatem ſenſim mutata ſit, unde Recentiores hujus Auctoris ſenſum ſequentes à particulis terreis auſteritatem ſumere, pituitam ſtabilierunt, quæ in melancholia hypocondriaca ſæpè obſervatur, & à qua alvi ſtipticitas, dum ſua auſteritate fœces condenſat, & reſiſtentes motui inteſtinorum reddit; ab hac etiam dolores atrociſſimi, quales hypocondriaci experiuntur in inteſtinis, eò quia rigiditate ſuarum particularum intimè membranoſam inteſtinorum ſubſtantiam vellicat, unde dolor magis acutus, & fixus. Corrigetur hic humor, cum eiſdem Aromaticis, ſed oleoſis, vel oleo aliquo mixtis.

Et ſi objiciatur, explicatio operationum humorum, per particulas eorumdem, vel rigidas, vel flexibiles, vel acutas diſſenſionem ab Antiquis includit, quibus placet humorum actionem per qualitates determinare.

Reſpondemus per actionem particularum in aliquod ſubjectum dependenter à figura, vel motu illarum, dici ſubjectum illud tali, & tali modo qualificari; Idcircò cum ratione etiam ab Antiquis actiones iſtarum particularum generico nomine qualitatis appellatæ fuerunt, & Neoterici ſpecifico magis uſi ſunt, determinantes ſubjectum à particulis corporis agentis qualificari ratione acutiei, acrimoniæ, rigiditatis, & duritiei, & ab his materiæ modis morboſam ejus naturam dilucidarunt, quia eatenus eſt morboſa ſupradicta pituita, quia eſt pontica, & eſt talis per dictos materiæ modos eſſe morboſam, quia ſit pontica, deducitur primò ex ejus denominatione; ſecundò quia fuerunt ſoliti Antiqui humores pravos denominare à qualitate per quam ſunt Noxii.

CAPUT IX.

De Urina.

URina naturali ſeparationi ſubjacet pro maſſæ ſanguineæ depuratione, & purgatione à ſuperfluo, & inutili ſero, extrà enim corpus relegatur urina ſolùm, ut ſecernatur non ad alicujus operis finem, eo modo quo ſemen extra corpus ejaculatur ad generationem perficiendam principaliſſimum, & admirandum naturæ operantis miraculum.

In urina ergo præter excretionem excrementi nihil eſt, quòd humani corporis beneficio contribuere poſſit, cùm ſit ſubſtantia depauperata ab omni eo, quod poteſt inſervire nutritioni partium, vel ſpirituum generationi, quamvis in hujus ſubſtantia utrumque latuerit, quo Natura uſa remanet tantùm inutile ſola expurgatione dignum.

Secernitur urina à maſſa ſanguinis in renibus, per virtutem iſtorum ſecretricem, ſi Antiquis credimus quamvis ſit difficile creditu, prout ſuperiùs innui facultatem ſecretricem intimam ſubſtantiæ renum operari in humorem illi ſubſtantiæ, ſecundùm ſuperficiem ſolùm adhærentem, prout eſt ſanguis, à quo urina ſecernitur Recentiores hanc facultatem ſecreticem explicarunt per proportionem porroſitatum ſubſtantiæ renum cum particulis, inutile ſerum componentibus, unde transfuſo ſanguine ab Arteriis in ſubſtantiam renum ab iſtorum porroſitatibus excipitur, refluente reliquo ſanguine per venas, prout exigit circulationis ordo, quia iſtius particulæ ſecundùm figuram non ſunt proportionatæ dictis porroſitatibus, ideòque ab eis non admittuntur, ſed excluduntur, & hoc modo ſecernitur ſerum inutile à maſſa ſanguinis, & rectè etiam, & ſenſibiliter concipitur, quid ſit virtus ſecretrix, in quo conſiſtat, & quomodò operetur, hæc fuit mens Hippocratis expreſſa in ſententia deſcripta, ubi egimus de ſecretione bilis à ſanguine.

Aliqui admittunt ultra hanc proportionem porroſitatum cùm particulis ſeroſis, fermentum quoddam in renum ſubſtantia, cujus afflatu tacta ſanguinis potio per renes circulans condenſationem quamdam patitur, à qua exprimitur dicta ſeroſitas eo modo, quo per conſtrictionem aquæ in ſpongiæ porroſitatibus exiſtens, exprimitur, & lac coagulatum, & ſanguis concretus ſeroſitatem ab aliis partibus ſeparatam profundunt, non alia ratione, niſi quia per coagulationem condenſatis particulis componentibus ſanguinem, pori ſubſtantiæ hujus magis conſtringuntur, & quidquid in eis eſt liquidi, exprimitur; præterquamquòd à condenſatione præmuntur undequaque partes corporis condenſati, tamquàm à manu conſtringente ſpongiam, & ita undequaque ſeroſitas condenſationis neſcia expellitur; Hinc facilè eſt credere, fermentum renum eſſe tamquam coagulum, quod ſanguinem non coagulat, ut motus auferatur, ſed condenſat, & inſpiſſat, ut ſeroſitatem modo dicto à ſuis viſceribus profundat, ſalvo motu fluxibilitatis, ſed tardo. Idcircò pluries in mentem venit renes ſuccenturiatos refluum à renibus ſanguinem ſuſcipientes à Natura donatos fuiſſe fermento diſſolutivo, ut corrigerent craſſitiem, & inſpiſſationem à ſanguine ſuſcepta in renum ſubſtantia ad hoc, ut faciliùs, & toto curſu ſuam viam per ſuperiora perficere poſſet, ex quo patet, hanc fermenti conditionem magis manifeſtè facultatis ſecretricis potentiam explicare, quòd ſi rejiciunt Antiqui, non poſſunt rejicere ſupradictam proportionem porroſitatum, cum particulis ſeroſis, quia ſi per eos etiam ſerum tranſcolatur per dictas porroſitates ſtante ſanguinis circulatione, debet eſſe proportio inter has, & particulas ſeri, & ſi rejiciuntur aliæ in ſanguine exiſtentes, id contingit, quia non ſunt proportionatæ dictis porroſitatibus, & ſicuti poculum cereum ſubtiliſſimo acu perforatum, & plenum aqua ſalſa ſinit per dicta foramina abire ſimpliciſſimam aquam, retentis ſalinis particulis, quibus aqua privata ſuæ naturali dulcedini reſtituitur, quia à foraminibus acu factis admittuntur particulæ aqueæ, non ſalinæ, & hoc modo dicuntur iſtæ ab illis ſecerni, ita Antiquitatis ſectatores ſine iſtius contemptu, ſed veritate, & experientia perſuadente debent admittere virtutem ſecretricem urinæ in prædicta proportione porroſitatum renum, cum particulis ſeroſis, experientia etiam docente poculo hederæ aquam vino mixtam ſeparari, per ſolam proportionem, quam particulæ aquæ habent, cum porroſitatibus hederæ, qua deficiente in particulis vini, non ſeparantur, ſed à poculo retinentur, & à Percolatorii denſitate, ejus porroſitates anguſtas reddente liquidum, & tenuem humorem deſcendere ſecundùm ſuam figuram anguſtiæ prædictæ correſpondentem, craſſiorem, & denſiorem, utpotè amplius ſpatium exigentem retineri obſervamus, & hujus opinionis fautorem habemus Hippocratem in lib. de oſſium Natura circa initium, ubi adamuſſim hanc ſententiam exponit, dum ſcribit, ren autem cavitate ſua ad magnas venas ſitus eſt, unde procedunt ex ipſo in veſicam, qua parte potus per venas ad renes trahitur, deinde per renes aqua velut excolatur, & per ipſa inteſtina, per quæ ſimul emittitur. Spongiæ enim eſt ſimile, quod ab his ad veſicam tendit, illicque urina à ſanguine percolatur, & ſecernitur.

Impe-

Impeditur hæc urinæ ſecretio, vel vitio arteriarum, quæ ſerum non perſundunt in ſubſtantiam renum, ut contingit, quando arteriæ emulgentes valdè turgent, & diſtenſæ ſunt à copia ſanguinis, quia à magna turgeſcentia fibræ membranæ, arteriæ, non contrahuntur verſus cavitatem, pro expulſione ſeri, & ſanguinis, ſed remanent ſemper extenſæ extrorſum, & hoc, vel præcedentem, vel jam factam ſupponit inflammationem, vel vitio porroſitatum ſubſtantiæ renum, quæ ſero profuſo locum non præbent pro ſegregatione, & in his duobus caſibus, ſivè ſeparatio ſeri in renibus fiat per facultatem ſecretricem, cum Antiquis, ſivè per fermentum ſpecificum renum, cum Recentioribus, ſivè mechanico modo per configurationem porroſitatum renum, cum particulis ſeroſis ſemper debemus vitium ſupradictum arteriarum avertere, cum ſanguinis miſſione larga à bracchio primò, & etiam à pede cum eis omnibus, quæ inflammationem imminentem prohibere poſſunt, vel factam curare, de quo alibi. Adnoto ſolùm multoties hoc Symptoma in febribus contingere, quod cognoſcimus ab eo quod ſupprimitur urina, & in veſica non animadvertimus, nec extenſionem, nec dolorem, nec ſtimulum ad urinæ excretionem, & ſtatim apparente urinæ ſuppreſſione poſt decem, vel duodecim horas mittendus copioſè ſanguis, à bracchio ad libram unam cum dimidio, & poſt ſanguinis miſſionem exhibenda potio, quæ urinam moveat, & acidum ſanguinem condenſans, & tardum ad motum efficiens imbibat, vel diſſolvat, qualis eſt ſequens. ℞. aquæ Ononidis ℥. ii. Aſparagorum ℥. vi. ſalis prunellæ ſ. p. ʒ. i. m. & potioni præmittat pulverem ex oculis cancrorum ʒ. i. ligni Nephritici ʒ. v. m. vel ex radice Plantaginis aquaticæ ad ʒ. i.

Porroſitates verò renum obſtructæ, & impeditæ à materia craſſa ſunt liberandæ aperientibus, & attenuantibus diureticis nuncupatis, ut ſunt quinque radices apetientes radix Ononidis Filipendulæ, ſemina Dauci, lappæ majoris, pulvis millepedum, ventriculorum galinæ præparatorum fit horum præparatio tali modo tempore hyemali in majori rigore frigoris accipiantur ventriculi gallinarum, vino malvatico, abluantur in furno leni calore exſiccentur, & in pulverem redigantur, ſal Tartari volatile, pulvis factus ex capſula limacarum, quæ in hoc caſu pro Arcano habetur, &c. Refrigerantia ſunt vitanda, quia materiam craſſam magis condenſant, & impedimento obſtruenti contumaciam addunt; Acida verò volatilia non prohibentur, ut ſpiritus vitrioli & ſalis; nam acredine, & volatilitate humorem fixum craſſum acido fixo imbutum, & coagulatum, in minimas partes diſſolvere valent, etiamque fermentum renum ſi in his hoſpitatur corroborare, cùm ad acidum vergat. Acidum condenſare, & diſſolvere, non eſt novum in Schola Philoſophica Chymicorum, & multis experimentis comprobatum manet, & rationem hujus alibi expoſui, & ſic inconcuſſum manet, quacumque data ſententia ſecretionis urinæ hujus læſionem modo deſcripto eſſe curandam his medicamentis, & remediis, unde etiam infallibile pro hac parte evadit hoc Syſtema.

Poteſt etiam à calculo in renibus genito talis ſecretio Urinæ vitiari, quod continuò in Praxi obſervamus; nam exiſtente dolore in uno rene urina omninò ſupprimitur, vel parum ſecernitur, licet alter ren, vel ei annexus Urether, non doleat, & hujus ratio eſt, quia in præfato dolore nervi, & membranæ renis affecti conſenſum ſervantes cum Urethere membranoſo à Calculo puncto, & dilatato, & in dilatatione ſecundùm ſuas fibras contractionem patiente, & convulſionem convelluntur, & in hanc convulſionis affectionem trahunt membranas, & papillas alterius; renis ob connexionem, quàm habent inter ſe, per quas debet tranſire urina, & in hac contractione, & convulſione, ita conſtringuntur ut particulas ſeroſas omninò excludant.

In hoc caſu expellendus eſt calculus remediis à Cenoffelio in ſuo theſauro pharmaceutico deſcriptis, vel cum ʒ. i. radicis virgæ Aureæ, cum ℈. i. ſalis radicis lappæ majoris, vel cum Pulvere ex ventriculis gallinarum præparato, vel cum pulvere radicum filipendulæ rubræ, & ſeminum Saxifragiæ, & lappæ majoris ℈. ii. in decocto Cicerum rubeorum, & radicis Ononidis. Pulvis Artemiſiæ collectæ menſe Maji Luna exiſtente in ſigno Gemini die duodecima, vel decimatertia Lunæ ad ℥. ii. exhibitus cum vino calculum expellit, quod facit etiam ad ℔. v. ſuccus ejuſdem, & capſula limacarum optimè in pulverem redacta, & pulvis lotus optimè in vino, & exſiccatus ad ʒ. i. vel ad ʒ. ii. exhibeatur Borax mineralis ad ʒ. i. in decocto diuretico, & ʒ. ii. Plantaginis aquaticæ calculum expellunt.

Poteſt etiam lædi hæc urinæ ſecretio vitio aliarum partium, ut in hydrope ventris, & Thoracis in magno & continuo ſudore, & etiam ob magnam ſanguinis craſſitiem, quæ non ſinit ſeparari ſeroſitatem ſuperfluam, & excrementitiam, quia eam intimè unit ſuo lentore cum aliis particulis ſanguinis, & tunc remedia erunt illa proportionata dictis indiſpoſitionibus.

Non minoris conſiderationis eſt in Medicina urinæ profluvium, ac ſit ejus ſuppreſſio, accidit enim illud, quando urina excreta excedit quantitatem humidi, quod à cibis ſolidis ope concoctionum, & potu exprimitur & ſecernitur, & tale urinæ profluvium Diabetes dicitur, cujus cauſa ab Antiquis in calorem fundentem Maſſam ſanguinis, per quam fuſionem in copioſam reſolvitur ſeroſitatem, quæ renibus impartita copioſum etiam urinæ fluxum efficit, vel in renes intenſè excalefactos, & calore copioſam ſeroſitatem attrahentes refunderunt: re tamen conſiderata hæc attractio per calorem non videtur ſubſiſtere, & repugnat modo ſuperiùs explicato de ſecretione urinæ à maſſa ſanguinea Calor fundens ſanguinem à me pro cauſa Diabetis admittitur, ſi ei conjungatur ſalſedo, quæ facilè ab exceſſu caloris ex Antiquorum placitis introducitur: Ab hac ſalſedine ſanguinem inficiente, dum hic ſua circulatione partes abluit multæ particulæ iſtarum partium abraduntur, & comminuuntur in liquidam, & fluxibilem ſubſtantiam, eo modo quo ab aqua forti comminuitur argentum, ut ejus fluxibilitatem æmuletur ab his particulis abraſis, & ad ſeri formam redactis: augetur in vaſis ſeroſitas, quæ pro aucta copia per renes expurgatur, & hoc modo mihi videtur rectè explicata cauſa Diabetis multiplicatæ ſeroſitatis, & Maciei, ad quam ſemper tendit, & in quam terminatur, quod etiam ſuperiùs adnotavi, ubi de ſalſo à ſucco pancreatico, & à bile proveniente egi.

Pro hujus curatione non poſſum excogitare melius remedium eo propoſito in meis conſultationibus nempè lac exhibitum, ea forma ab aliquibus laudata pro curatione podagræ admiſcendo lacti prima vice illius aſumptionis ʒ. iii. ſequentis pulveris. ℞. Gummi Arab. Bol. Arm. Balauſt. Sumach. Gand. an. ʒ. v. Amylii Gummi Tragacant. Seminum Lactucæ, Portulacæ, Malvarum, Pſylii an. ʒ. iii. Santali albi ʒ. i. m. fiat pulvis. Poteſt etiam parari decoctio longa cum hordeo Radicibus Altheæ, Malvæ, fruct. Alchekengi, & pluries per diem haurienda; hinc poteſt etiam unà cum dictis ingredientibus miſceri ʒ. i. Salis ſaturni, cum hac decoctione, per duas vices omni die capiat Terram Catechu præparatam ad ℈. ii.

Præter aqueam ſeroſitatem excrementitiam, & corpori inutilem alias partes in ſe continet urina, à quibus colorem, conſiſtentiam, & ſedimentum ſuſcipit. Has partes in duas diſtinxerunt Antiqui in bilem primò à qua volunt colore flavo paleari naturaliter tingi. Secundò in reliquias alimenti, poſt exactam partium nutritionem in his remanentes, quæ intra ſanguinem de novo receptæ, & ſeroſitati inutili commixtæ cum hac per urinam expurgantur, & hujus ſedimentum conſtant, ab hoc principio medico perſuaſi practici ab urinæ ſedimento conditionem concoctionis deducunt, & hujus perfectionem, vel imperfectionem à ſedimenti perfectione, vel imparfectione colligunt. In febribus ſedimentum fieri à morboſa materia concocta, & ſegregata, & ad vias urinæ tranſmiſſa determinarunt.

Harum partium numerum, & conditionem nobis manifeſtè notificat experimentum ab Excellentiſſimo, & Doctiſſimo Bellino in ſuo Tractatu de urinis expoſitum, & eſt, quod ſi urina lento igni evaporanda exponatur, evaporante paulatim aquea ſubſtantia color urinæ flavus magis intenditur, & pro majori iſtius re-

ſolutio-

ſolutione majorem ſemper acquirit intenſionem, itaut ad nigredinem accedat, humido evaporato, & ad paucam quantitatem redacto, quo reſoluto remanet in fundo vaſis materia craſſa, nihil aliud repræſentans, niſi ſalem, & terram, & in hoc ſale deprehenditur ſumma activitas; & acrimonia, dum verò actione ignis aqueum urinæ evaporat, fœtidiſſimus exhalat odor omninò ſimilis illi, qui ſentitur in urinoſo Spiritu ab urina per deſtillationem elicito, & quem exhibet etiam ſpiritus ſalis Armoniaci deſtillatus, qui odor conſiſtit in aliqua portione ſulphuris, cum ſale alkalico, & volatili commixta. Si dictis reliquiis urinæ addatur aqua communis paulatim, & in ea proportione correſpondenti illi quantitati ſeri evaporati, ſub qua urina colorem mutabat, obſervamus aquam ſuperfuſam eiſdem coloribus omninò tingi, itaut quando additum fuerit tantum aquæ, quantum ſeri evaporatum fuit, tunc urina omninò talis apparet, ac quando excreta fuit.

Ab hoc experimento evidenter comprehendimus in urina præter ſerum, ſeu aqueam ſubſtantiam adeſſe ſalem fixum, & volatilem, cum aliqua portione ſulphuris, & terræ à quibus colorem, conſiſtentiam, & ſedimentum mutuatur, & hoc experimentum debet etiam ab Antiquis recipi, & cum Recentioribus convenire, & maximè cùm certo conſtet ex Antiquorum decretis varia excrementa corporis per urinam ſecerni, non tàm tempore ſanitatis, in quo & excrementa generantur, non ſolùm materialiter ab alimentis pravis, ſed etiam effectivè, vel à partium vitio levi, vel à fermentis earum alteratis, vel à ſanguinis fermentatione mediocritatem excedente, vel in exceſſu, vel in defectu. Placuit etiam illis, hæc excrementa varia à natura provida per urinam excerni, pro ſanguinis depuratione, quàm in morbis in quibus urinas excrementis morboſis turgidas oſtendunt, & criſes per urinam factæ perſuadent, & tot morborum curationes, quæ ſuccedunt, per paulatinam morboſæ materiæ evacuationem per urinam, cùm per Antiquos urina tam in ſanis, quàm in ægri ſit excrementis plena ſequaces in hoc habent Recentiores, qui majoris claritatis gratia, hæc excremento in ſero ſale ſulphure, & terra, ſeu tartaro tamquam ſub genere colligunt, & in hac determinatione veritati adhærent patefactæ à ſupradicta experientia, & emicanti in ratione à dicta experientia deſumpta, per quam rectè explicant varietates urinarum contingentes tam in ægris, quàm in ſanis ſecundùm colorem, conſiſtentiam, & ſedimentum.

Quo enim plùs participant de aquea ſubſtantia, & minùs de craſſa, ſunt minùs coloratæ parum conſiſtentes, & cum minimo ſedimento. Ubi verò major quantitas ſalis, & terræ cum parvo ſero conjungitur, color in urina eſt magis intenſus, cum craſſitie ſubſtantiæ, & ſedimento copioſo, & cum hoc principio explicantur omnes differentiæ urinarum, tam ſecundùm colorem, quàm ſecundùm ſubſtantiam, & ſedimentum, pro quibus rectè concipiendis videndus, citatus auctor, qui ingenioſiſſimè has omnes differentias explicat.

Deſcriptas partes, ſeu ſubſtantia ſuſcipit ſerum urinoſum à maſſa ſanguinea, & à toto, dum circulando, cùm hoc omnes partes irrigat, & perluit, particulas ſalinas ſulphureas excrementitias in illis quieſcentes abſtergendo, imbibendo, & ſecum unitas rapiendo. A maſſa ſanguinea terram abſorbet, quæ nihil aliud eſt, quàm tartarum ſanguinis, huic enim evenire puto, quod vino contingit in ſua fermentatione, per quas partes tartareas in fundo dolii deponit modo mox declarando, ſic ſanguis ab alimentis ingeſtis licèt fermentatis, & depuratis partes terreas, & tartareas virtutem fermenti depurantis, vel fugientes, vel ſpernentes ſuo ſinu colligit, & has aſſidua fermentatione tandem deponit, & ſero excrementitio pro expurgatione conſignat, & huic tartaro ſanguinis applicanda ſunt ea omnia, quæ dicuntur de Tartaro vini, & ſicut Tartari portio in vino generatur ex congreſſu alkalicarum, & acidarum particularum, quæ poſt effervescentiam in dicto congreſſu ſuſceptam ſimul coagulantur, & in Tartarum abeunt, ita in ſanguine ex congreſſu, & effervescentia particularum in ſuis viſceribus latentium, per coagulationem earumdem poſt innatam effervescentiam tartarum ſanguinis reſultat, quod ſegregatum à ſanguine, eo modo quo tartarum ſegregatur à vino, & ſeroſitati inutili commixtum, unà cum iſta per urinam excernitur, tartaro terra unitur in ſanguine exiſtens, & pars alimentorum, à quibus ſuum eſſe recognoſcit, & quæ tota cum fœcibus præcipitari renuit, ſed ſanguinis conſortium retinuit, uti etiam debitum, quia ut mixtum Elementa componentia in ſe retinere debet, & quamvis hic modus explicandi compoſitionem urinæ, & ſui Tartari videatur novus, nec Antiquis uſitatus, non deſtruit, nec eſt contrarius ſuis aſſertis ſtabilitis in declaranda urinæ generatione, imò ab eis eſt admittendus perſuadente experientia urinæ ſal ineſſe, à quo ſalſedinem ſatis manifeſtam nanciſcitur, qui magis fit conſpicuus in iſtius deſtillatione, & ſulphur manifeſtatum ab odore fœtido urinæ; ſubſtantia enim odoroſa à Chimicis ſulphur dicitur, & tartarum quod oſtendit cruſta illa, quæ fundo, & lateribus vaſis in quo conſervatur adhæret, tartaro vini correſpondens. Tartarum urinæ generari eo modo, quo generatur Tartarum vini, non video, quid abſurdi contineat, imò modus generationis Tartari multam lucem communicat ad indagandum, & explicandum modum generationis Tartari in urina, prout colligitur à ſuperiùs dictis, & in tartaro vini adeſſe unionem particularum acidarum, & alkalicarum demonſtratur, quia in tartaro vini adeſt acidum, & ſalſum, acidum guſtu percipitur, & ſi incineretur tartarum, & cum aqua fiat lixivium, facta iſtius evaporatione ſal lixivioſum manifeſtatur, & ab organo guſtus tale diſtinguitur, & percipitur: Si ergo in tartaro eſt acidum, & ſalſum, neceſſe eſt, ut iſta duo ſimul concurrant effervescendo, ut coeant in unum pro generatione tartari, cùm experientia habeamus acida, & ſalſa alkalica ſimul mixta effervescere, pari pacto diſcurrendum eſt de tartaro urinæ, & ſicut ea, quæ dicuntur de tàrtaro vini vera experimentis probantur, ita vera cenſenda ſunt, quæ de Tartaro urinæ dicentur.

Sedimentum conſtat ex particulis alimenti reſiduis à nutritione omnium partium, in hoc enim operæ quælibet pars invenit in materia alimentali aliquam portionem improportionatam ad ſuſcipiendas conditiones ſuæ naturæ proprias, ideòque rejicitur, & intra porroſitates dictæ partis tamquam inutilis relinquitur: verum tamen eſt, quòd unà cum materia utili partis influxus recipit, & cum hoc alterationem quamdam per quam calorem mutat, vel levitatem acquirit, vel texturam diſſimilem ab ea, quam in ſanguine recipiebat ſuſcipit. Pari pacto etiamſi materia utilis ad partes deferatur, pluſquàm conveniat pro reparando deperdito, ſuperfluum alteratum ad influxu partis intra ejus porroſitates modo dicto remanet, hæ alimenti reliquiæ, tam quæ ſunt inutiles ad nutritionem, quàm quæ ſuperſunt in ea, conſtant ferè omnes ex materia craſſa unà cum ſalina mixta; nam ſi alimentum ſit ſuperabundans ſeligunt illud, quod ſuæ naturæ eſt magis conveniens, relicto eo quod minùs convenit.

Serum unà cum ſanguine motu circulationis omnes partes irrigando dictas particulas in eis commorantes diſſolvit, & ſecum rapit, & ratione conditionis ſalinæ facillimè ſibi unit. Idcircò etiam unà cum eo in renibus ſeparantur dictæ particulæ, & per veſicam excernuntur, & quia ſero ſunt graviores poſt aliquod tempus ab urinæ excretione ſeparantur, & invicem ſibi cohærentes ſedimentum componunt, & hoc fundum vaſis petit, ſi gravitas particularum componentium ſuperet gravitatem cujuſlibet partis ſeri, & in medio vaſis conſiſtat ſedimentum, ſi earum gravitas ſit minor gravitate partium ſeri fundum vaſis occupantis, in ſummitate urinæ colligitur ſedimentum, quando dictæ particulæ minorem, quam ſerum habent gravitatem, ſeu ſunt leviores ipſo ſero reſpectu majoris partis illius, & ſic pro differentia ſitus, qui in urina occupatur, ab his particulis ſedimenti, tres differentiæ iſtius reſultant, quando in ſummitate urinæ colliguntur, dicitur nubes, quando in medio hipoſtaſis, quando in fundo ſedimentum.

Materiam etiam ſedimento præbere poteſt maſſa ſanguinis dum partes ſalinas, & craſſas in ſuo motu, & fermentatione ſegregatas à reliquis partibus eum conſtituen-

ſtituentibus ſero excrementitio conſignat, & hoc modo fiunt ſedimenta in ſtatu naturali.

Probabile eſt etiam ſedimentum à materia morboſa à ſanguine ſegregata recipere ſuum eſſe, ut ſuperiùs dicebam, quod docuit Hippocrates de inter affect. quando ſcripſit urina autem ob pituitæ copiam, vel craſſitudinem vix egreditur. Quod ſiquidem depoſitam quoad reſederit parvo tempore, quo ſubſidet, craſſam velut farinam videbis, ac ſiquidem bilis ſuperaverit ipſum ſubfulvum videbis, ſi verò ex pituita morbus album, & craſſum erit. Ecce quomodò vult à materia morboſa ſedimenta fieri.

Hinc deducitur ratio explicans, quomodò ſedimenta in urinis ſint ſigna concoctionis febre exardeſcente, quia oſtendunt, vel materiam morboſam, & fermentativam maſſæ ſanguineæ, ab hac paulatim ſecerni, & per urinam expurgari, & talis ſecretio ſupponit concoctionem materiæ, quæ in morboſa conſtitutione conſiſtit, in ſegregatione depravati humoris, & in unione boni, & ſi continua ſit, & copioſa hujus materiæ ſedimentalis ſecretio, & excretio per urinam, morbum citò terminaturum præſagit: Vel oſtendunt partes opus nutritionis modo naturali perficere, cùm ſedimenta ſanis communia in urinis appareant, & oſtendunt optimam ſanguinis conſtitutionem, aptam partes nutrire, & ab hac ſanguinis conſtitutione concoctionem humorum pravorum arguimus, unà cum virtute, & energia expulſiva fermenti extranei, & ſecernente purum, ab impuro, & unitiva partium totum ſanguinem conſtituentium ſub figura, & textura naturali, in quibus omnibus concoctio conſiſtit.

E contra ſedimenta in urinis deficientia humorum cruditatem in febribus arguunt, oſtendendo à maſſa ſanguinea excrementa, & materiam febrilem non ſegregari, nec partes nutritionem peragere ob depravatas ſanguinis qualitates, vel ob ſuorum fermentorum alterationem, dum excrementa in ſuis porroſitatibus à ſero diluenda non relinquunt, & hæc omnia humorum, & maſſæ ſanguineæ cruditatem prædicunt.

Si terra in urina contenta conjungatur cum materia craſſa acida, quæ in renum cavitate colligatur hac cadente ſuper alkali urinæ, quo abundanter imprægnatur, ut patet ex ejus deſtillatione, in calculum induratur, quod experimento ſatis evidenti comprobat Thechenius facto in deſtillatione lapidis à veſica extracti, primò enim elicit humorem urinoſum, & in fundo vaſis remanet reliquum lapidis ſpongioſum friabile, quod acido vitrioli optimè dephlegmato irroratum, & poſteà ſuperaddito huic ſpiritu urinoſo per deſtillationem primo loco elicito, tota maſſa illa friabilis, & ſpongioſa ſicut priùs in lapidem durum, & minimè friabilem coagulatur, hoc experimento ad evidentiam confirmatur illud, quod mox dicebam, itaut nulla alia ſit indaganda ratio pro comprobatione talis aſſerti, cujus Hippocratem habemus Authorem in lib. 4. de morbis, ubi explicando modum quo in pueris lactantibus fit calculus, hæc ſcribit, atque ubi lac minimè purum, ſed terrenum (ecce terra requiſita ad generationem calculi) ac pituitoſum ſuxerit (ecce materia craſſa) inferiùs verò ſubjungit, pituita enim ſedimento permixta in glutinem evadit, ac primum parva lanugo accreſcit (à Petro Salio Diverſo in Com. hujus ſententiæ lanugo explicatur pro acus, & acus dicitur frumenti purgamentum leviſſimum quod ventilabris extra aream ejaculatur) deinde quod accedit arenoſum adjungitur, cum pituita, quæ de lactè in veſica remanet pro glutine, ſit & increſcit, hoc eſt augetur, & quidquid quidem humoris in conglutinatione acceſſerit per urinam redditur, hoc eſt, ut explicat cit. Diverſus quidquid humoris tenuis in agglutinatione acceſſerit emingitur, ab hac ſententia Hippocratis colligitur in generatione calculi admittere unionem ſubſtantiæ terreæ arenoſæ, cum ſubſtantia craſſa viſcida pituitoſa, quomodo verò iſtæ duæ ſubſtantiæ abeant in lapidem, ibi dicit per conglutinationem; inferiùs verò ubi explicat modum, quo fit calculus exemplo confectionis ferri ait, ipſum verò ſedimentum ſubſidet, condenſatur, ac ſolideſcit, velut ferrum, & per hæc verba ſignificat ſubſtantiam terream, & craſſam, ultra conglutinationem condenſari, & ſolidari, velut ferrum: quomodo verò fiat talis condenſatio, ſolidatio, & induratio ſimilis denſitati ſoliditati, & indurationi ferri verè non explicat Hippocrates, ſed à præfato experimento manifeſtatur, cùm ab acido vitrioli, & ſpiritu urinoſo, ſuper affuſo maſſæ calculoſæ friabili durities, & ſoliditas huic impertiatur friabilitatem tollens. Veritatem ab hoc experimento exhibitam confirmant omnia remedia pro calculi præſervatione ab Authoribus propoſita, quæ vel acidum extinguunt, ut ſunt omnia calida, & Aromatica, vel enervant, ut demulcentia, vel imbibunt, ut Cruſtacea, Terracea, & oſſea.

In Sale Alkali urinoſo eſſe potentiam ſe coagulandi, cum acido manifeſtatur à ſequenti experimento Helmontii. Urinæ ſpiritus, qui eſt alkalicus miſceatur, cum ſpiritu vini de acido participante, & ſtatim hi duo ſpiritus in unam ſubſtantiam denſam coagulantur.

Ab his fundamentis elicitur ratio magis probabilis de modo generationis calculi, quam ſit illa Antiquorum determinantium calculum fieri à calore materiam craſſam exſiccante, & in lapidem indurante, cùm videatur maximè improbabile humorem à calore viventis in lapidem indurari, quòd certè non operaret ignis fornacis ardentis, præterquamquòd humor ſimplex ſine admixtione ſalis, & terræ non videtur poſſe in lapidem concreſcere.

Quacumque verò ſententia admiſſa neceſſe eſt ſtatuere in renum porroſitatibus dilatationem, per quam humor craſſus in eorum cavitatem introducatur, & ſimul admittere humorem craſſum tamquam materiam calculi, ſivè hanc craſſitiem habeat ab acido ſuper abundanti, vel ab alia cauſa, unde pro curatione indicatio reſultat ſupradictas porroſitates dilatatas conſtringendi, & quia calor, & renum, & partium adjacentium, huic dilatationi magis concurrit, quàm alia cauſa, niſi porroſitates dictæ ſint ex naturali conſtitutione, cum tali dilatatione conformatæ, patet refrigerantia conducere ad porroſitatum conſtrictionem, & rectè Antiquos, & Recentiores agere dum unanimi conſenſu pro præſervatione à calculo ad refrigerantia recurrunt. Naturalis etiam dilatatio à refrigerantibus modificationem quamdam poteſt recipere, cùm ſit proprium eorum condenſationem inducere, & cùm humor craſſus ab utraque ſententia admittatur unanimi conſenſu hic erit attenuandus, & abſtergendus diureticis calidis, ſeu potiùs temperatis, ne illorum calore porroſitates renum magis dilatemus.

Pro præſervatione à calculis ſequens remedium temperatum prædictis indicationibus correſpondens propono. ♃. Lapidis Judaici, Lyncis, Spongiæ, Ocul. Cancr. Succini an. ℥. v. Sem. Milii, Solis, Lappæ majoris, Hyperici an. ℥. i. m. & cum duabus partibus Therebentinæ, & una ex ſuccis Veronicæ, & hederæ terreſtris fiat maſſa de qua ʒ. iii. ſumantur per vigintiquinque dies in Vere, & Autumno ſuperbibendo aquam Veronicæ, & præmiſſa leni purgatione. Vinum etiam in quo ſilices candentes extincti fuerint à calculo præſervare poteſt, ſicut etiam decoctum, vel ſuccus Veronicæ per menſem omni Vere epotus, ſed pulvis Artemiſiæ collectæ modo ſuperiùs explicato, & per novem dies cum vino bibitus præſervat à calculo; Doſis eſt ʒ. i. ad ʒ. ii. & dictis remediis utraque ſententia ſtabilita eſt utendum, pro præſervatione à calculo, licèt diverſa ratio aſſignetur pro explicando modo, quo dicta remedia præſervationis effectum operentur, pro manifeſtanda, & explicanda actione, qua cauſam calculi arcent, & profligant; nam Antiqui aſſerunt, id fieri quia prædicta remedia humorum craſſum attenuant, & fluxibilem reddunt, quapropter non detinetur in ſubſtantia renum, ſed unà cum partibus fluidis urinæ curſum ad veſicam continuat, & cum ea excernitur, & non detento humore in renibus, nec poteſt incraſſari, nec in lapidem coagulari, huic rationi addunt aliam deſumptam à qualitate occulta, per quam docent præſervationem à calculo obtineri. Recentiores verò aſſerunt dicta medicamenta acidum humoris abſorbendo, vel corrigendo craſſitiem ab hoc illatam auferre, & tenuitatem etiam conferre, ratione Salis alkalici quo ditantur, & in quo virtus diſſolutiva valdè efficax viget, lectori relinquo

ponde-

ponderationem harum rationum, & libertatem eligendi illam, quæ rectè rationi magis correſpondet, & intellectum majori energia convincit. Utraque etiam ſententia in hoc concurrit, quòd conſtrictis porroſitatibus renum intra eas humor craſſus non admittatur, & ſic à calculo præſervatio habetur, unde etiam unanimi conſenſu in uſum aquarum mineralium refrigerantium conveniunt.

Salis copia in ſedimento urinæ redundans modificationem non recipiens à ſubſtantia aquea, ſed hanc cum exceſſu acrem, & corrodentem reddens, urinæ ardorem, & ſtranguriam efficit, quas affectiones à materia acri, & ſalſa corrodente oriri unanimi conſenſu ab omnibus ſectis ſtabilitum eſt. Cum hac ſolùm differentia, quòd in ſtranguria guttatim cum dolore urina redditur, quia à qualibet minima quantitate hujus nimis acris, moleſta vexatione cruciata veſica, ut moleſtiam excutiat, urinæ expulſioni innititur, & quia guttatim in ea recipitur, cum moleſtia guttatim etiam expellitur, & ſtante hac moleſtia, continuum meiendi deſiderium adeſt, cum interrupta, & guttatim facta expulſione urinæ. In ardore verò hujus adeſt quidem dolor, ſed cum continuato urinæ exitu, & dolor adeſt, quia ſua acrimonia partes membranoſas, & muſculoſas veſicæ ſalinis particulis immoderatè vellicat, cum triſti ſenſatione, disjuncta ab illa vehementia, quæ cogat ad ſphyncteris contractionem, & aperitionem, unde urina detinetur, licèt cum pruritu, in exitu verò dolorem, & ardorem infert.

Tolluntur hæ doloroſæ affectiones, acrimoniam ſalis urinoſi emendando, atque cauſam generantem, quæ vel eſt bilis ſola, vel ſuccus pancreaticus, vel lympha cum bile, prout docuimus capite de ſucco pancreatico, corrigendo cum remediis ibidem propoſitis, quibus poſſunt addi Terebentina, & ejus ſpiritus, vel ad formam Julapi redacta, cum decoctione Alchekengi, ſem. Papav. Mal. Sebeſten. Jujubarum, & pulvere ſuperiùs deſcripto de Diabete.

Nec obſtat Antiquos, hanc cauſam mordacitatis urinæ refundere in intemperiem calidam, de qua mentionem non faciunt Recentiores; nam citato capite demonſtravimus quomodo ſalſedo à calore dependeat, nulla amiſſa varietate inter Recentiorum, & Antiquorum dogmata; Præterquamquòd, admittendo à ſale lixiviali ſanguinis, urinæ mordacitatem impertiri, ſtabilitur in ſanguine intemperies calida; nam talis ſalis proventus non habetur, niſi ab excedenti effervescentia ſanguinis, quæ excedentem involvit calorem adjuvantem aduſtionem particularum ſanguinis in magna copia, à qua aduſtione ſal lixiviale in magna copia etiam elicitur, quod ſi ab acido acrimonia urinæ proveniat, calor in hoc partem habere poteſt dum acidum exaltando, & humidum hoc attemperans reſolvendo acriorem reddit aciditatem majorique activitate, & vi munit.

Ulcera, & renum, & veſicæ, ab hoc acri ſale urinæ excavantur, & in modo agendi hujus acris concurrunt, & præſentis, & præteritorum ſæculorum ſcriptores, ſicuti etiam in modo curandi; à Recentioribus verò commendantur herbæ vulnerariæ dictæ, & etiam balſamica omnia ab Antiquis pariter cognita, ut ſunt Terebentina, Oppobalſamus, thus, maſtix, & Myrrha, & inter compoſita balſamum ſulphuris, Terebentinatum, & ſuccinatum, & ſpiritus vini camphoratus, & in hoc caſu mihi placeret decoctionem longam parare herbis vulnerariis, & addere ſpiritum vini camphoratum, & de hac bibere pluries in diem; ab hujuſmodi enim remedii continuatione, & frequenti aſſumptione ſperanda eſt aliqua utilitas.

Hùc refertur veſicæ ſcabies, in qua ſedimenta furfuracea apparent, cum graveolentia urinæ, cujus cauſam humores acres huic mixtos communiter refertur, qui veſicam corrodendo ejus membranam abradunt, unde ſedimenta conditionis ſupradictæ, quæ ſententia videtur maximè improbabilis; nam citiſſimè hac abraſione conceſſa veſica tota ex tenuiſſima membrana conſtans, perfoderetur, & corroderetur accellerato interitu, & tamen experientia oſtendit, diù ægro in hoc morbo perſeverare, unde mihi videtur magis conſonum ſtabilire urinam dictis ſalibus ad ſatietatem ſaturatam ſua mora in cavitate veſicæ hujus fermentum, vel temperamentum ad acre, & ſalſum immutare, ut alimentum ſuppeditatum adurat, & velut in cineres reducat, cum pauca illius appoſitione, unde quod inhabile eſt redditum pro appoſitione, in ejus cavitatem præcipitatur cum ſedimenti furfuracei forma.

Cura verò eodem modo eſt perficienda, quo dirigitur illa ardoris, & ſtranguriæ, & ulceris veſicæ, cùm ſcabies hujus ſint ulceris primordia, & hoc modo etiam curata fuit Antiquorum conſilio.

Si cum ſale urinoſo conjungatur materia craſſa, & viſcoſa fit Iſchuria, ſeu urinæ ſuppreſſio obſtructo à craſſitie materiæ Orificio colli veſicæ exitum illi denegante. Unde purgata priùs copia prædictæ materiæ incidentibus diureticis inſiſtendum pro reſeratione occluſæ viæ, medicamentis ſuperiùs de impedita urinæ excretione per renes recenſitis, & hoc nullam patitur difficultatem.

Quòdſi contigerit hanc materiam craſſam in venis aciditatem contraxiſſe, cum arenæ, vel Tartari mixtione, & huic uniri ſal alkale urinoſum, coagulatur in lapidem in veſicæ cavitate, pro quo nec præterita, nec præſens ætas aliud cognoſcit remedium, quam Chyrurgica operatio, cùm utraque ætas defraudata fuerit beneficio illorum remediorum, quæ ab aliquibus pro minutione lapidis decantantur, & ſine commiſeratione humanæ miſeriæ occultata fuerunt.

CAPUT X.

De Succo nervoſo.

ANatomicæ diviſioni, & ſeparationi humorum à Naturæ artificio peractæ ſubjacet etiam ſpiritus animalis, quem à ſucco quodam nerveo dicto colligari volunt Recentiores. Putant enim à ſanguine in ſubſtantia corticali cerebri ſeroſitatem craſſiuſculam ſpiritu turgidam; quam ad ignem concreſcere dicunt deponi, quæ recepta à glandulis ejuſdem ſubſtantiæ corticalis intra ſuas porroſitates, à Natura excavatas ibi præparatur, & exaltatur in ſubtiliſſimam, tenuiſſimam, ac ſpiritoſiſſimam ſubſtantiam virtute fermenti implantati à ſagaci Natura in dictis glandulis. Hac ſeroſitatis præparatione peracta, beneficio preſſionis membranarum cerebri conſtringentis totam hujus ſubſtantiam expellitur à glandulis corticalis ſubſtantiæ, in medullares porroſitates, & per has deſcendendo majorem volatilitatem, & ſpiritualitatem adipiſcitur, & hac via ad nervorum principium tendit, ubi horum ſubſtantiam ingreditur, & tam fibras medullares iſtorum, quàm nerveas membranæ eos circumveſtientis penetrando irrigat, itaut ab hoc humore ſpiritoſo turgidi, & tenſi fiant nervi.

Hujus Liquoris finem à natura intentum ajunt eſſe, primò unire ſpiritus animales, & aliquo modo ad invicem colligare; nam hac unione, & vinculo deficiente, nimis prompta ſpiritibus animalibus ſubtiliſſimis, & volatilibus ad exitum è corpore pateret via, cum detrimento irreparabili totius animalis. Secundò ut ſervetur unio, & continuitas inter eos adeò neceſſaria, ad hoc ut motus nervis, & ſpiritibus impreſſi, non tam ab Anima, quàm ab objectis externis, ſine diſcontinuatione poſſint per eos propagari, data enim aliqua intercapedine (quæ neceſſariò deberet admitti conceſſis ſpiritibus ſine humore) non ſuccederet motus propagatio, quia in intercapedine ceſſaret. Tertiò ut partes nutriantur, & rationes pro determinanda, ac ſtatuenda hujus neceſſitate in nutritione afferentur, ubi de nutritione partium.

Fluit hic liquor nervoſus per nervorum tubas, non ad modum torrentis, ut ſanguis in arteriis, ſed leni, & inſenſibili motu per dictas fibras deſcendit, eo modo, quo per arborum fibras nutritivus humor à radicibus ſubminiſtratus movetur, & tali motu, quo arborum folia à coſtula intermedia ſuum recipiunt alimentum, qui motus in duobus hiſce ſubjectis eſt certus, & tamen eſt inſenſibilis. Hinc eſt, quod ligati nervi non intumeſcunt, cùm motus ſuus à ligatura non impediatur, & ſicuti ſi coſtula foliorum vinculo intercipiatur, tumore non turgeſcit, quamvis humor nutriti-

vus totius foliæ per illam illabatur, ita per nervorum ligaturam non obſervatur intumeſcentia, quamvis ſucco nerveo madefiant, eadem ratione ſecti nervi humorem non profundunt, eo modo, quo nec fibræ arborum præciſæ non dant humorem, licèt per eas ſine dubio ad Plantæ alimoniam excurrat.

Præcipuus verò uſus hujus liquoris, & ſpiritus animalis à nemine controverſus, nec in dubium revocatus eſt motus, tàm ſpontaneus, quàm involuntarius, certum enim eſt hos motus perfici per nervos, eo quod ipſis reſectis, aut ſtrictè ligatis ceſſet quicumque motus muſculorum recipientium motivam facultatem à nervis ſpiritoſo ſucco, ſeù ſpiritu animali turgidis: non poſſunt verò nervi contribuere talem facultatem muſculis, niſi moveantur ſpiritus in eis contenti, unde eſt neceſſariò admittenda aliqua virtus impulſiva à cerebro emanans, quæ pro executione motus volontarii, cujus principium eſt in cerebro, impellat ſpiritus contentos in determinato nervo, coniuncto cum parte voluntariè movenda, & quod dicitur de motu ſpontaneo, aſſerendum etiam eſt de motu non ſpontaneo, cujus principium in cerebro reſidet: Ab hac certiſſima expoſitione motus volontarii, & involuntarii colligitur, ſuccum nervoſum, & ſpiritum animalem à cerebro deorſum verſus partem movendam impelli; in ſenſu verò contrarium accidit prædicto ſucco, & ſpiritui, nam ut de facultate ſenſitiva videbimus, fit ſenſus, ex eo quod nervi inſervientes pro organo ſenſuum externorum ab objectis externis moventur, & in hoc motu ſuccus nerveus, & nervi undulationes quaſdam concipiunt, quæ una poſt aliam citiſſimè, & in momento ab earum extremitatibus, ſurſum ad principium nervorum in cerebro, & ſedem ſenſus communis perveniunt, quæ recipiendo determinatam impreſſionem motus juxta modificationem dictarum undulationum, ſenſus communis naturam externi moventis, unà cum omnibus ſuis proprietatibus dependenter à dicta impræſſione motus percipit. Idcircò ab hac certiſſima dilucidatione modi, quo ſenſus peraguntur, alterum colligitur, nempè quòd dictus ſuccus, vel ſpiritus in ſenſu movetur ab extremitate nervi ſurſum, verſus ſuum principium, per quod concludendum in hoc ſucco, & ſpiritu duos motus reperiri, unum in motu à principio hujus, qui in cerebro exiſtit, verſus extremitates nervorum partibus implantatas deorſum; alterum in ſenſu ab extremitate Nervorum verſus principium ſenſus in Cerebro pariter exiſtens.

Pro explicando modo, quo ſuccedit hic motus, animadvertit ingenioſiſſimus Borellus in lib. de mot. animal. fibras medullares nervi, neque eſſe omninò ſolidas plenas, & impermeabiles, neque eſſe tubulos cavos, & inanes, ſimiles cavis arundinum, ſed eſſe canales repletos ſubſtantia quadam ſpongioſa ſimili medullæ ſambuci, & talem fibrarum, medullam ſpongioſam facilè à ſucco ſpiritoſo cerebri, cui annectitur continua irrigatione madefieri, & ſaturari uſque ad turgeſcentiam, ſicuti videmus ſpongias, & filtra ab aquæ continuo fluxu ſaturari, quæ omnia explicant illam motus tarditatem, & lenitatem dicti ſucci per nervos, quam ſuperiùs deſcribebamus, poſteà obſervat idem auctor, quod inteſtinum ovillum perindè turgidum redderetur, ſi ſola aqua repleretur, ac ſi ejus cavitas contineret æquè amplum funiculum ſpongioſum, & hoc ab aqua imprægnaretur, utroque enim modo turgeſceret inteſtinum, & à qualibet leni compreſſione, aut ictu illato in una inteſtini turgidi extremitate, momento concuſſio communicaretur alteri extremitati: Unde arguit eodem modo fibrarum nervearum tubulos habentes medullam ſpongioſam ſaturari poſſe uſque ad turgeſcentiam à ſucco ſpiritoſo, humido, & fluxibili cerebri, & tunc ſi una ejus extremitas comprimatur, impellatur, percutiatur, aut vellicetur, ſubitò commotionem concuſſionem, aut undulationem uſque ad alterum extremum pervenire, eò quod prima pars mota, partes contiguas communicatione motus urgendo continuata ſerie per partem, poſt partem, motus ad ultimam extremitatem medullæ ſpongioſæ nervi producitur.

Ex his percipitur, quomodo ad imperium voluntatis mota parva portio ſpiritus verſus aliquem nervum motui alicujus partis deſtinatum ab illius impulſu moveantur fibræ ſpongioſæ ſucco nervoſo turgidæ, orificium dicti nervi conſtituentes, & per iterratas undulationes in momento temporis motio Orificio nervi impreſſa communicatur ejuſdem extremitatibus, in muſculis movendæ partis implantatis, quorum fibræ, vel contractæ à tali motu movent partem, vel expulſa à prædicto motu aliqua guttula ſpiritoſi ſucci à dictis extremitatibus nerveis intra muſculi fibras carnoſas, & unita arterioſo ſanguini, vel ſpiritui muſculoſas fibras illuſtranti ab horum unione fit ebullitio, & diſploſio, qua muſculus contrahitur, & tenditur cum motione partis.

De hoc ſucco Antiqui nullam mentionem fecerunt, quia tamen ſpiritum animalem admiſerunt in cerebro præparatum, & totum nervoſum genus irradiantem; ideò Recentiores cum ſucco nervoſo nihil novi in Medicinam introduxerunt, quod poſſit iſtius præcepta, & dogmata ab Antiquis etiam tradita, circa curationem morborum à ſpiritu animali vitiato pendentem evertere; Nam hic ſuccus ponitur tamquam vehiculum ſpiritus animalis pro motu, & ſenſu.

Motus contrarios in ſpiritu animali nempè in ſenſu ab extremitate nervorum ad ſuum principium ſurſum, & in motu à principio hujus ad extremitatem nervi deorſum admiſerunt etiam Antiqui cum Ariſtotele in lib. de ſenſu, & ſenſibili, & in lib. 2. de Anima, ut magis patebit de facultate ſenſitiva, & loco motiva, ubi etiam agemus de morbis à vitiato ſucco nervoſo, vel ſpiritu animali pendentibus.

CAPUT XI.

De aliis particulis maſſæ ſanguineæ.

HUc uſque ennumeratas ſanguinis partes à Natura ingenioſiſſimo artificio ſeparatas tales agnoſcere debemus, cum conſtet has in ſanguine priùs extitiſſe, & ab eo diſgregatas fuiſſe, & in hac obſervatione fundavit Hippocrates ſuum aſſertum de quaternario humorum numero, & probavit deſumpto Argumento à ſuper purgatione, in qua ait primò exire bilem, quæ eſt illa contenta in Cyſti fellis. Secundò mucoſitatem, ſeù pituitam, quæ eſt ſaliva in ventriculo, & inteſtinis collecta, & incraſſata. Tertiò melancholiam ſub forma humoris nigri, & craſſi, & qui poteſt dici eſſe fœcem ſucci pancreatici, & bilis reſiduam poſt efferveſcentiam ex congreſſu eorumdem excitatam, quæ fæx in colorem nigrum ad viridem tendentem ex tali mixtione degenerat. Ultimo loco ait exire ſanguinem, ex quo patet bilem, pituitam, & melancholiam ſupradictam, quæ ab Auctoribus tamquam excrementitiæ nominantur ab Hippocrate tamquam humores neceſſarios ad animalis conſervationem exiſtimari, cùm ab his quaternarium numerum humorum compleri cenſeat; Quapropter Recentiores Hippocratem ſecuti horum humorum dignitatem jam collapſam erexerunt, eorumque utilitates patefecerunt.

Reliquum eſt modò, ut perſcrutemur, an in parte illa rubra, quæ remanet ab horum ſegregatione, adſint alii humores, qui dicantur Alimentales, ad diferentiam ſupradictorum, quos propria conditio, & natura à Nutritionis officio excludit.

Tentatum fuit ſanguinis ſupradicti partes mechanico artificio diviſas indagare, obſervando in ſui coagulatione in vaſe, paulò poſtquam à vena eſt extractus, ſerum apparere à reliquis partibus diviſum, cujus ſubſtantia leni calore in Gelatinam adinſtar albuminis ovi concreſcit, tota verò maſſa rubicunda in aqua immerſa, & parùm agitata Ichorem rubri coloris in aquam deponit, remanente fibroſa parte tenuiſſimis filamentis ad retis formam contexta, cujus intercapedines à ſupradicto Ichore replentur, & quando Gelatina craſſa, tamquam cuticula ſanguinis ſuperficiem occupat, obſervatum eſt, has fibras huic uniri. Ab hac obſervatione perſuaſi fuerunt aliqui, maſſam ſanguinis rubram tribus partibus conſtare ſeroſa, alba, fibroſa, & rubro Ichore. Alii addiderunt partes alias microſcopio detectas tenues continuo motu agitatas, & rubro colore præditas, quas in chryſtallino, & limpido humore natare, & liberè hùc, illùc moveri obſervarunt; in his ſphæricam figuram microſcopio detexerunt, cum qua gravitatem uniunt

majorem gravitate fluidi ſeroſi, per quam ſubtus hoc decidunt in fundo vaſis, ubi mutua compreſſione ad invicem ſe impellentes atro purpureum colorem repræſentant. In eodem ſanguinis liquore obſervatum eſt etiam ope microſcopii alia minutiora corpuſcula innatare figuræ quadrilateræ, quæ ſalis particulæ eſſe dicuntur. Halitus etiam ſalſus, & acris è recenti extracto ſanguine expirans palatum, linguam, & Nares feriens videtur demonſtrare aliam partem maſſam ſanguinis conſtituentem, ſal nimirum volatile.

Conceſsa hac partium diviſione in tota maſſa ſanguinis, ut debita ſapientiſſimis, & ſtudioſiſſimis viris fides ſervetur, noſtro fini intento nihil conducit, quamvis accurata, & ſincera credatur, cùm non habeamus diſtinctam notitiam Naturæ, & proprietatis iſtarum partium, & præcipuè illarum ſphericæ figuræ, & quadrilateræ ex eo quod, quæ dicuntur de iſtis, nitantur indiciis, & conjecturis, nec levem proprietatem probabilem manifeſtantibus, ergo licitum eſt hac diviſione relicta, non contempta, alio modo medicinæ fini magis accomodato, partes Maſsæ ſanguineæ rubras indagare.

A paſſionibus, & ab effectibus ſanguinis, ſeù ſubſtantiæ hujus rubræ medium exhibetur ad indaganda principia, ſeù partes, à quibus tota illa Maſsa contexitur. Obſervamus enim primò ſanguinem in ventriculis cordis, vel pulmonibus accendi, & ab hoc demonſtratur ſanguini, ſeù ſubſtantiæ iſtius rubræ ineſse partem ſulphuream accenſibilem, & inflammabilem ſpiritu, & calidis particulis plenam.

Secundò obſervamus, & certi ſumus ſanguinem in arteriis eſse tenuiſſimum, & rubicundiſſimum, ab his verò in venas derivatus craſseſcere, & atro purpureo colore tingi, & ab hoc indicatur ſanguini inexiſtere partem aliquam, cujus ope craſſitiem in pulmonibus vel ventriculis cordis attenuatam, & rarefactam ſibi reparat, & eſt forſan illa ſubſtantia fibroſa ſuprà memorata, & ſi Hippocrati credimus, pro certo eſt hæc habenda pro ea parte, quæ ſanguini craſſitiem, & coagulationem, unà cum acido tribuit lib. de carnib. num. 9. ubi ſcribit, donec ſanguis calidus fuerit, liquidus eſt, poſtquam autem refrigeratus fuerit, ſi quis ipſum conquaſset, & fibras eximat, non congelatur, fibræ enim frigidæ, & glutinoſæ ſunt, & ab hac Hippocratis ſententia deducitur etiam ratio explicans cauſam deficientis coagulationis in ſanguine extracto, ut multoties in febribus malignis obſervatur, & eſt, quia ab aliquo humore corroſivo in minimas particulas iſtæ fibræ dividuntur, & fluxibiles cum aliis particulis fluidis ſanguinis evadunt. Aliquando verò ab excedenti humido iſtæ fibræ ita emolliuntur, ut à ſolo motu circulationis lacerentur, & in minutiſſimas particulas dividantur; Ideò ſanguinem è corporibus ſeroſitate ſcatentibus extractum non coagulari obſervamus.

Tertiò obſervamus ſerum ſponte à maſsa ſanguinis coagulata diſcedens, & cujus vera eſt pars, alimentum membris præbens, & præcipuè illis quæ ſimilaria dicuntur, & albo colore tinguntur, & hujus indicium habemus, ex eo quòd ſerum à ſanguine ſeparatum ope caloris in gelatinam, albumini ovi cocti ſimilem concreſcit, & ita in ſubſtantia ſanguinis rubra tres partes diſtinguimus, ſpiritoſam, calidam, & accenſibilem, craſsam, & aqueam, quos humores non dico, quia quilibet humor eſt ens completum, iſtæ partes ſunt entia incompleta, quia determinatæ ad conſtitutionem ſanguinis, & harum miſcella unum totum exhibet, quod ſanguinem appellamus, juxta aliquorum ex Antiquis ſententiam, negantium dari ſanguinem quatenus eſt quartus humor, & admittentium ſanguinem eſſe ſolum agregatum dictorum trium humorum, quod ſi quis diſceptationis avidus vellit partem accenſibilem, & calidam eſſe bilem naturalem, craſſam eſſe melancholiam, & aqueam eſſe pituitam, quia in qualitatibus conveniunt ei libenter concedam ad dirimendam contentionem nullius momenti.

Salſum aliquod in hac maſſa ſanguinea admittimus, prout dictum fuit capite de ſucco pancreatico, ſed an hoc ſit dicenda pars iſtius valdè ambigo, cùm originem non trahat ab eodem principio: Salſum enim iſtud in duodenno generatur, & ſanguis in corde, nec materiam generationis eamdem cum ſanguine ſortitum eſt; nam hic à Chylo, illud a ſucco Pancreatico, & bile, vel à lympha acida, & partibus alkalicis ſanguinis in venis materiam pro ſui generatione ſuſcipit, ex quibus credibile redditur ſanguini ineſſe non tamquam partem, ſed tamquam quid adiunctum, ſed neceſſarium pro fluiditate in eo conſervanda, ut citato loco dixi, reperiri etiam in hac maſſa ſanguinis ſalia quædam ei propria, & ab alimentis ſuſcepta, ſed ad ſanguinis texturam efformata non dubito, & deſtillario ſanguinis comprobat.

In hoc complexu humorum maſſam ſanguinis conſtituentium tria præcipuè ſunt conſideranda ad illius perfectionem concurrentia, qualitas, quantitas, motus.

Inter qualitates præcipuum locum tenent illæ, quæ primæ dicuntur, & iſtarum duæ tantummodò conſiderandæ veniunt, nempè caliditas, & humiditas. Frigiditas enim, & ſiccitas in humoribus corporis viventis ſolùm reſpectivè inſunt: ſanguinis enim maſsa in animali vivente calore ſemper perfunditur, cœteras qualitates excedente; in quocumque enim ſtatu etiam morti proximò mittatur ſanguis, vel ſponte exeat, caliditas in eo ſenſibilis redditur, ſicut humiditas, non verò frigiditas, & ſiccitas, & ſi dicimus maſsam ſanguinis eſse frigidam, & ſiccam loquimur ſemper, cum reſpectu ad majorem caliditatem, & humiditatem, ex naturæ inſtituto, ei competentem, à quibus quando declinat dicimus reſpectivè ad iſtas frigiditatem, & ſiccitatem contraxiſse.

Caliditas in hac maſsa debet eſse temperata per admixtionem humidi: talis enim temperies eſt propria naturæ humanæ, quæ cùm ſit perfectior illa cœterorum animalium æquum etiam fuit, ut perfectiori donaretur temperamento, quale eſt calidum, & humidum, eò quia in hoc radicantur vitæ primordia, & principia iſtius conſervationi adæquata, & eſt tamquam medium inter cœtera temperamenta.

Calorem tribuit maſsæ ſanguineæ illa pars ſulphurea, & ſpiritoſa principium ſuæ accenſionis in corde, vel in pulmonibus, humiditatem verò ſerum, quo tota maſſa diluitur, & fit fluxibilis fluxibilitate actuali, & aquea, & etiam diviſio ſuarum partium componentium in minimas particulas ad invicem diſunctas, in quo conſiſtit ratio eſsentialis fluidi.

Unde ſi à maſsa ſanguinea in tali portione ope caloris cordis, & propriæ fermentationis extrahantur particulæ ſulphureæ ſpiritoſæ, & calidæ, & hæ mixtæ cum proportionata quantitate humidæ ſeroſitatis in vaporem redactæ attemperantur, ut efficiatur calor mitis, & ſuavis, per quem maſsam ſanguinis temperamento calido, & humido gaudere dicimus.

Talis temperamenti conditio in ſanguine exiſtentis toti communicatur, hujus enim temperamentum univerſale illud totius maſsæ ſanguineæ ſequitur, diffuſis in circulatione per totum æquali communicatione ſuis qualitatibus, cum expanſione ſubſtantiæ ſpiritoſæ attemperatæ ab humido vaporoſo, & hoc modo temperamenti ſimilitudinem toti imprimit, ut inferiùs magis patebit.

Hæc temperies ad ſtatum præternaturalem tranſit, ſi æqualis ſit exceſsus præternaturalis calidi, & humidi, quod contingit præcipuè in febribus ſynochis, & aliis, in quibus calor humidus, & mitis ſentitur cum elevatione, & undulatione pulſus, & quandoque tale febres in malignas tranſeunt, humido acuto præparante viam diſsolutioni ſanguinis; Ab humido enim ſuperfluo redditur ejus conſtitutio nimis laxa, & à calido excedente laxitas ad ſolutionem ducitur.

Sine febrili effervesſcentia poteſt augeri hæc temperies, & tunc fluxionibus, & deſtillationibus ortus paratur, dum aucta à calore fermentatione ſegregatur copia humidi, & ſeri, quæ decumbendo in aliquam partem, ibi pro conditione hujus varios excitat morbos.

Ex quibus deducitur hujus intemperiei curam pendere à remiſſione caloris, & à diminutione humidi, & ne refrigerantibus humidis augeamus potiùs humidum, ea ſunt ſceligenda, quæ urinam movent, vel miſcenda diuretica caloris expertia, ut dum iſta ad vias urinæ naturali inclinatione tendunt, humidum ſuperfluum

ſocium

ſocium ſibi faciant in eadem via, in quo genere erunt ſal prunellæ, ſpiritus vitrioli, & ſalis, & oculi Cancrorum.

Eiſdem particulis ſulphureis, & calidis in exceſſu à ſanguine ſolutis cum tali proportione, ut non poſſint ab humido ſeroſo in maſſam ſanguinis exiſtente moderari modo ſupradicto, redditur magis ſenſibilis calor dictæ maſſæ, cum acrimonia, & conſtituit temperiem illius cum exceſſu caliditatis, & ſiccitatis reſpectivè, quia deeſt illa copia humidi neceſſaria ad modificationem particularum calidarum, non adeſt vera ſiccitas, quæ importat ablationem fluxibilitatis, quia hæc conſervatur in dicta maſſa, cum exceſſu caliditatis, & diminutione humiditatis, & talis temperies dicitur ab Antiquis bilioſa, excedente ſuper alias partes humore illo ſulphureo accenſibili de natura bilis participante.

Ab hac conſtitutione maſſæ ſanguineæ emanat temperamentum totius calidum, & ſiccum, & proveniunt diſpoſitiones, & cauſæ antecedentes à Scholis dictæ morborum à calore ſanguinis pendentium, & qui communiter referuntur ad bilem.

Limites à Natura præfixos pro caloris naturalis conſtitutione, ſi exceſſerit pars iſta ſulphurea, multitudine ſuarum particularum nullam moderationem accipiens ab humido, accendit, calorem præter naturam, & febrilem, pro varietate exceſſus, & moderatoris humidi majoris, vel minoris, varias febrium differentias conſtituentem, & etiam illas partium intemperies morboſas per exceſſum caliditatis, quas inducit ſanguis non ſimplici ſua qualitate calida, ſed imprimendo in parte affecta ſubſtantiales ſuos effluxus ſulphureos, & calidos, quos pars retinendo, & ſuo innato calori adiungendo intenſionem caloris concipit, operationes proprias lædentem, ex quo colligitur non dari intemperies morboſas, niſi cum materia, prout aliqui ex Antiquis cenſuerunt.

Cura in hoc caſu conſiſtit in refrigerantibus maſſam ſanguinis, & partem particularem, quibus particulæ calidæ excedentes reprimuntur eis concentratis, vel extinctis, vel intermediatione particularum medicamentorum refrigerantium cum particulis calidis ſanguinis, harum activitas minoratur, & ad naturalem ſtatum reducitur. Mirificè autem conducunt huic indiſpoſitioni acida omnia dulcificata, aquæ acidulæ naturales, & artificiales paratæ ex ſpiritu vitrioli Martis, idem præſtant etiam aquæ, quæ de bolo participant, ut aqua Noceræ, vel de Minera ferri, ut aqua Villæ ſerum Caprinum, Balneum aquæ dulcis.

A particulis ſulphureis, & calidis in minori copia à maſſa ſanguinis ſuſcitatis, quàm in temperie calida, & humida ſupradicta conſurgit iſtius temperies frigida reſpectivè, quia minùs caloris adeſt in hac, quàm in aliis, & ſi humiditas æquali menſura calido minorato proportionetur, vel excedat, quod ſæpiùs contingit, debilitata caloris activitate à copia humidi temperiem facit frigidam, & humidam propriam temperamenti, vulgò dicti pituitoſi, in quo calor eſt diminutus, vel abſolutè, vel per exceſſum humiditatis, & ab hac conſtitutione ſanguinis derivatur temperies totius frigida, humida, ſeù pituitoſa, modo ſupradicto. Emanant etiam omnes diſpoſitiones, & ſemina morborum frigidorum, & intemperies morboſæ frigidæ partium deficiente calore neceſſario pro recta, & perfecta executione operationum illis convenientium, quapropter in læſas, & depravatas operationes erumpunt; ex defectu enim calidarum particularum in ſanguine calor nativus partium præcipuum operativum ſuarum functionum, non reparatur, nec manutenetur ab eiſdem particulis in eo motu neceſſariò ad agendum in materiam ſubminiſtratam, cum tali activitate, & modificatione requiſita ad reparationem, & nutritionem dictarum partium, quibus præſidet. Hinc ſemper majorem calor experitur depravationem, & excrementorum multitudinem pars colligit, ſuam conditionem deteriorem reddentem, & majoris morbi fundamenta jacentem. Hic rogo lectorem, ut perpendat, an hæ intemperies poſſint dici cum exceſſu materiæ poſitivè frigidæ, nam ſanguis totus calidus hac caret, vel potiùs per defectum materiæ calidæ, per quem pars frigida reſpectivè dicitur.

Curatio hujus indiſpoſitionis ſanguinis factæ à defectu calidi perficitur, cum eis, quæ huic calidas particulas addant, ut poſſit debitam particularum calidarum quantitatem partibus affectis ſubminiſtrare pro reparatione caloris naturaliter ſibi debiti, & morboſæ affectionis contractæ curatione.

Si humidum craſſum calori coniunctum exceſſerit craſſitie opprimendo calorem, oritur cacochymia pituitoſa, melancholica cum viſcerum obſtructionibus.

Pro hujus affectus explicatione, ſciendum in hac ſanguinis conſtitutione frigida, ſeù minùs calida paucas particulas aduſtionem pati, quia accenſio ſanguinis, & efferveſcentia eſt debilis, unde bilis in quantitate diminuta colligitur, & fibræ ſanguinis non comminuuntur, nec ad fluxibilitatem reducuntur ſimilem aqueæ ſubſtantiæ ob dictam effervefcentiam, & accenſionem debilem, quod eſt idem, ac humorem melancholicum, pituitoſum, & acidum exaltari cum bilis diminutione, maſſam ſanguineam condenſantem, & impedientem totalem excrementorum ſeparationem, quæ paulatim in ſuo ſinu collecta, eam totam coinquinant, & impuram reddunt, inhabilemque conſtituunt ad nutriendas optimo alimento partes, & ad Chylum rectè diſponendum, & ad ſpiritus puros, & lucidos generandos.

Hinc eſt, quòd hæc mala ſanguinis conſtitutio in totius damnum redundat, & præcipuè partium naturalium alimenta præparantium, non ſubminiſtrante ſanguine glandulis ſalivalibus, & ventriculo, pro elaboratione fermenti acidi, & ſalivæ, adeò ventriculo neceſſarii ad alimentorum fermentationem materiam iſtis proportionatam, quamvis acidam, quia acidum in hac contentum eſt fixum, & fermentum ventriculi, & ſalivæ acidum volatile exigunt, ideòque cum tali fixatione acidi, dicta fermentatio alimentorum malè perficitur, & hac malè peracta cruditatum, & excrementorum cumulus colligitur, cujus correctio exequi non poteſt in inteſtino duodenno, ubi fit ſeparatio excrementorum, & fœcum à Chyloſa maſſa à ventriculo deſcendente, ob defectum bilis, hac enim deficiente, vel diminuta, non attenuatur maſſa Chyloſa, non ſeparantur excrementa, ſed portio Chyli venas ingreditur ad augendum inquinamentum ſanguinis, & hoc pacto damnum iſtarum partium à ſanguine illatum in majorem ſui calamitatem reflectitur, in quam conſpirant fermenta aliarum partium, & præcipuè lienis, eodem modo à ſanguinis impuritate depravatum, relinquens maſſam ſanguinis ſine volatilizatione, attenuatione, & excrementorum ſuis in locis ſecernendorum diſgregatione, per quæ natura lienem ſpecifico illuſtravit fermento.

Acidum ſolùm in hac partium, & ſanguinis indiſpoſitione vires acquirit, ſed contrà naturæ finem, quia ſpiritus, & fermentum ſalſam fluiditatem ſanguini impertiens, & quæ natura determinavit tenuia, volatilia, & defœcata condenſat, fixat, & coinquinat. Hoc modo ſanguis alteratus per multitudinem excrementorum, & condenſationem, lentè circulando, per vaſa in iſtis etiam mediocris capacitatis relinquit partem dictorum excrementorum craſſam, à qua tranſitus ſanguini impeditur, & hoc modo contingit obſtructio in partibus.

His ſanguinis indiſpoſitionibus occurrendum medicamentis, quæ accenſionem, & fermentationem augent, & craſſitiem minuunt, volatilitatem ſpiritibus fermentis, & ſanguini tribuendo, qualia ſunt omnia aromatica, & herbæ aromaticæ, & cœphalicæ, ut ſunt Rad. Angelicæ, Aronis, Apii, Ariſtolochiæ, Curcumæ, Filicis, Gentianæ, Imperatoriæ, Petaſitidis, Raphani, Sylveſt. Naſturtii Aquaticii, Valerianæ, Zinziberis, Cortex tamariſci, Fraxani, lignum Saſſafras, Fol. Abſinthii, Agrimoniæ, Calaminthæ, Cardui benedicti, Eupatorii, Origani, Pulegii, Satureiæ Serpili, & alia, ex quibus poſſunt parari decoctiones Syrupi, Pulveres, & electuaria; Spiritus volatiles ſæpiùs ennumerati inter hæc efficaciſſima ſunt Arcanum duplicatum Mynſulet, vel ſequens ſpiritus. ℞. ſalis Tartari, vitrioli, Salis communis an. lib. 5. Calcinentur leni calcinatione, poſteà addatur pulvis carbonum craſſo modo pulver. in trina proportione, omnia mixta indantur retortæ, deſtillentur ſ. a. & ſpiritus exiens poſt phlegma acutus, & penetrans ſine aciditate ſervetur, & de hoc exhibeatur ℈. v. in aliqua aqua, vel

decocto aperienti ex ſupradictis herbis, & radicibus confecto, conveniunt & ſalia alkalica, volatilia, & fixa, à quibus aucta aliquo modo accenſione, & efferveſcentia, excrementa paulatim ſeparantur, & purgantibus hæc ſunt educenda per Epicraſim, & hoc mirè præſtant pillulæ melenagogæ, & Tartareæ ad ℈. v. vel ad ℈. i. antè cibum manè, & ſerò ſumptæ, vel aliquod Apozema ſolutivum cum ſupradictorum ſimplicium decoctione paratum, & ultimo cum Calybeatis, Antimonialibus, & tartareis, remittenda ſanguinis conſtitutio, & obſtructiones eiſdem tollendæ, vel cum pulvere Cachectico Quercetani, vel cum ſequenti pulvere. ℞. limaturæ calybis quantumvis irroretur aqua Abſinthii, & Fraxini, in quibus iſtorum ſimplicium ſales ſint diſſoluti, relinquatur tamdiù, donec rubiginem contrahat, hujus Croci. ℞. ʒ. iii. Cornu Cervi philoſoph. præp. ℥. v. ſalis Tart. fixi ʒ. ii. Antim. Diaphor. ʒ. i. v. Salis armoniaci ʒ. i. fæculæ rad. Aron. ʒ. ii. Salis roſmarini Lavendulæ, Salviæ, Abſinthii an. ʒ. v. irrorentur omnia ſ. p. aqua Cinamomi ſtil. & ſpir. Vini exſiccentur ad umbram, & per tres vices hoc repetatur, hujus doſis erit ʒ. i. cum decoc. facta cum aliqua ex dictis radicibus, & herbis. Aquæ minerales acidulæ, & maximè ſpadenſes valent, & loco iſtarum ſubſtituendæ artificiales in meſſe medico Spargirica lib. 3. cap. 3. & in Clavi Schroderiana lib. 3. cap. 3. deſcriptæ, his remediis non ſolùm obſtructiones tolluntur, ſed ſanguis craſſus, & fermenta partium fixa attenuantur, & volatilizantur ideòque ſuæ integritati, & perfectioni reſtituuntur, & conſequenter alimentorum optima concoctio renovatur.

Hæc verò deobſtruentia univerſalia miſcenda ſunt cum eis quæ reſpiciunt partem affectam, obſtructam, ut ſi lien obſtructum ſit, ſplenica adiungenda, ſi uterus uterina, & hæc vel in forma ſalis, vel extracti, vel tincturæ, vel decocti idem dicendum de obſtructionibus in Meſenterio, & Hypocondriorum Regione; His medicamentis eſt etiam optimum unire purgantia ad mundandam maſſam ſanguineam à ſuis impuritatibus, vel hæc omni tertio die exhibenda, & pro hoc exequendo præter ſuperiùs dicta valet Syrupus Cachecticus Fernelii, & Syrupus de Cicorea cum Rhabarbaro.

Si adhuc portio materiæ ſulphureæ, & calidæ minoretur, & humidum ad moderationem datum, fuerit valdè craſſum, oritur temperies ſanguinis frigida, & ſicca, frigida ob paucitatem partis calidæ, ſicca ab humidi craſſitiem à qua conſiſtentiam tota maſſa acquirit, non ablata fluxibilitate, ſed talis conſiſtentia reſpectu tenuitatis ei debitæ, dicitur ſicca.

Hæc conſtitutio diſponit maſſam ſanguinis ad morbos melancholicos, quia talis temperies eſt eadem in ſuis qualitatibus, cum temperie melancholica, ab Auctoribus deſcripta, & ſi præter naturam evaſerit hæc temperies ob majorem craſſitiem humidi, & minorem calidi conſurgit cacochymia, & depravatio facultatum totius corporis.

Hoc modo explicantur temperamenta maſſæ ſanguineæ non diſcedendo ab Antiquorum dogmatibus, niſi in hoc, quòd iſti calorem per ſimplicem qualitatem ſui propagativam explicant, ubi Neoterici calorem in effluxu ſubſtantiali à corpore calido emanante cognoſcunt, qui dum recipitur in aliud corpus, vel in proprium, in quo latebat, perturbato motu excurrit, dicitur calefacere, & ſubiectum calore qualificare; qui verò Antiquitati conſecrati Avicennam, & alios Antiquos ſecuti ſunt; ſuſtinendo elementa actu in mixto, temperamenta non alio modo explicarunt, nec qualitates propagari, niſi per communicationem ſubſtantiæ elementalis.

Temperamenta etiam totius, ut ſuperiùs innui, ab hoc eruuntur; eſt enim ſanguis ille, qui toti temperiem communicat; ſic dicimus temperamentum totius calidum, & ſiccum, quia bilis in corpore ſuper alios humores excedit, frigidum, & humidum, quia partes calidæ ſunt minores in hoc, quàm in præcedenti temperamento, & humidum eſt majus, frigidum, & ſiccum, quia melancholia abundat, quæ de calore parum participat, cum craſſitie modo mox explicato, calidum, & humidum, quia partes ſanguinis maſſam conſtituentes magno exceſſu inter ſe non differunt, ſed calidæ, & humidæ ſuper alias eminent.

Sanguinem toti temperiem dare, ex hoc deducitur quod totius temperamentum debet emanare à ſubſtantia, quæ ſit communis toti, huicque ſuarum qualitatum influxus diſpenſet, & in noſtro corpore nulla alia eſt ſubſtantia huic communis, niſi ſanguis, conſequenter huic origo univerſalis temperamenti corporis, eſt tribuenda, & inducere in Scholis unam qualitatem reſultantem ex unione qualitatum partium principalium, eſt potiùs ſomnium ennarrare, quàm dogma utile docere.

Ex quo elicitur morborum cauſam, quaſi ſemper in ſanguine eſſe requirendam, & præcipuè in morbis in intemperie, cum hæc ſemper à ſanguine alterato proveniat, & illud, quod dat, & conſervat temperamentum naturale, ſi alteretur, efficit præternaturale, & quamvis ab extrinſecis cauſis temperamentum alteretur, tamen cùm earum influxus non ſit continuus, ſed ceſſet, videntur non poſſe habitualem intemperiem efficere, niſi in earum auxilium ſanguis concurrat fovendo, vel augendo intemperiem à cauſa extrinſeca in parte introductam, & ſic diſcurrendo etiam de aliis morborum generibus, percipiemus, pro majori parte à mala ſanguinis diſpoſitione, vel in quantitate, vel in qualitate provenire, quod novum non eſt, cùm obſervem Antiquos cauſam antecedentem morborum in ſanguinis depravationem refundere, & ſi intemperies à partibus contractas prædicent ſanguinem alterare, advertant practici hanc intemperiem ab aliqua cauſa externa, vel interna provenire; Interna non poteſt eſſe niſi ſanguis; externa ſi alterat partem ſolidam, multò magis poterit alterare fluidam, qualis eſt ſanguis, eo quia ſuo influxui minus reſiſtens, & ſanguis alteratus fovet alterationem à cauſa extrinſeca in parte inductam, eamque habitualem reddit, verum tamen eſt partem intemperatam ſanguini per eam circulanti ſuos influxus morboſos reſtituere, & ita ad invicem ſanguis, & partes malè affectæ fovent ſuas morboſas affectiones, prima tamen radix in depravato ſanguine reperitur; Unde etiam huic remedia ſecuriùs erunt applicanda, quòd inadvertenter etiam à practicis exequitur ſtudendo primario intemperiei correctioni, nam cùm ſanguinis, & partis alteratio ſit ſimilis in qualitate remedia uni applicata, alteri medellam ſuppeditant, ut ſi intemperies ſit calida in parte, & in ſanguine, exhibendo refrigerantia pro partis curatione refrigerabitur etiam ſanguis.

Præter qualitates primas perpendendæ veniunt in maſſa ſanguinea qualitates ſecundæ tamquam majoris efficaciæ in morbis generandis, quàm primæ qualitates, idcircò à Medicis etiam debent cum ſumma diligentia indagari.

Qualitates ſapidas in ſanguine, ſivè ſubſtantiam ſapidam ſanguinem extraneo ſapore inficientem, vim habere ad excitandos morbos non eſt recentiorum, nec inventum, nec figmentum, ſed à divino Hippocrate hoc dogma rationi conſentaneum acceperunt, qui in libro de veteri Medicina docuit acidum, ſalſum, & amarum, quando diſgregationem patitur à cœteris humoribus, moleſtiam, hoc eſt morbum inferre, & in hoc plus valere, quàm primas qualitates.

Extraneis ſaporibus ſanguinem multoties infici docent Salſedo, Auſteritas, & Aciditas, quæ in ſaliva percipiuntur, & ſanguinem eiſdem infici connotata, ſubminiſtrante iſto materiam pro elaboratione ſalivæ, materiæ qualitates conſervantis.

A paſſionibus etiam, & diſpoſitionibus conſtitutionem maſſæ ſanguineæ vitiantibus arguimus, hanc varios ſapores contraxiſſe ſuæ naturæ minimè convenientes.

Multoties enim ſanguis ſalſedinem concipit ſale fixo in eo exiſtente ad fluorem evecto, & tunc ulcera, ſcabies, vaſorum corroſiones, à quibus ſanguinis fluxus. In ſanguine ſalia diverſi generis volatilia, & fixa exiſtere probat ejus deſtillatio, confirmat ſalſedo, quæ in eo perſentitur, quando ſanguinem è venis linguæ detrahimus, ſupradicti morbi à corroſione, & acrimonia ſalina geniti id magis perſuadent. Si contingat ſalia volatilia ab humore craſſo tartareo inviſcari, ſalſum volatile fit fixum, juxta illud Axioma Chymicorum fixum additum volatili, hoc fixat, quia à fixo motus, & activitas volatilis extinguitur, & aufertur, &

ab ejus craſſitie ligatur, & condenſatur ſal volatile fixatum, & fixum ex ſui natura, ſi fluorem adipiſcantur, hoc eſt ſi fluiditatem acquirant, eo modo, quo ſal fixum, vel ab aqua, vel humido liquefactum fluit, ſine deperditione fixitatis, tunc maſſam ſanguinis, per quam fluit, depravat, ubique ſalſedinis veſtigia relinquendo, & eas affectiones parit quas fieri, diximus à ſalſo, à ſucco pancreatico, & à bile reſultante nimis activo in ſalſedine excedenti, & à bile nimis acri ſanguinem acredine præternaturali inficiente, unde iiſdem remediis, quibus iſti humores corriguntur, ſalſedo ſanguinis orta à ſalſo fluorem patiente corrigenda, & pro vaſorum corroſione, ea ſunt adhibenda, quæ de phtiſi inferiùs ſunt deſcribenda.

Aliquando ab hoc ſale, ſed fixato ſine fluore depravatur tota maſſa ſanguinis, cum magna fixatione, & conſtipatione huic impartita modo præternaturali, ſal enim fixum ex admixtione particularum terrearum, & fœculentiæ Tartareæ arcto vinculo unionis partes ſanguinis ad invicem conſtringit, cum condenſatione, ſeù coagulatione liberæ circulationi reſiſtente, & tenuitatem illius conditioni, & officio adaptatam auferente, redacta maſſa ſanguinis ad muſti, vel Cereviſæ novellæ Naturam, ſine ſpirituum explicatione, caloris expanſione, & excrementorum colluvie, vice illius exaltationis, volatilitatis, & depurationis debitæ ſanguini ſecundùm Naturæ leges elaborato, quæ in prædicto ſtatu impediuntur, & à quo proveniunt Malatia, Leuchophlegmatia, Hydrops, Hyppocondria melancholia, & Scorbutus quandoque.

Nec mirum erit ſal hanc craſſitiem, & condenſationem ſanguini communicare, ſi illius fixitatem terreſtrem, & fœculentam perpendamus; obſervamus enim in Chymicis particulas corporis fixi acceptas intra poroſitates corporis volatilis hoc fixare, & ſal lucernæ ardentis Lychinio impoſitum flammæ expanſionem impedire, & extinguere, & efficaciùs ſalis fixi activitas demonſtratur in congelatione vini ab eo cum nive commixto facta.

Hinc patere poteſt omnia ſalia volatilia, toties repetita, huic indiſpoſitioni ſanguinis juvamento eſſe futura, ſicut & omnia ſimplicia eodem ſale abundantia, qualia ſunt Cortex abietis iſtius ſummitates, & eſſentia ab iſtis parata, hyrundinaria, Dracunculus, Hydropiper, Rafanum ſylveſtre, Naſturtium aquaticum, Enula Campana, Ariſtolochia Rotunda, Radix lappæ majoris, quæ unienda ſunt cum Antimonialibus Chalybeatis.

Aliquando maſſa ſanguinis per fervida variiſque tumultibus, ac efferveſcentiis obnoxia eſt, cum impuritatum redundantia, & tunc ab iſtis efferveſcentiis partes ſalinæ latentes, & otiantes ad motum evocantur, ſulphurque exaltatum, & aliqualiter aduſtum ſibi uniendo ranciditatem contrahunt, quæ ſaporem adeò ingratum præbent, ut patet in lardo, pinguedine, & nucibus rancidis, & eadem totum ſanguinem inficiunt, & unà cum ranciditate aliqua irritativa qualitate depravatur, per quam cum alterata craſi maſſa ſanguinis inepta evadit pro nutritione, unde macies, & circulatione deponendo in ventriculum, & membranam meſenterii particulas irritativas dolores in his partibus excitat, quòd peragit etiam in externis muſculoſis, & membranoſis, ſi ibi dictæ particulæ relinquantur, quòd ſi inteſtinis adhæreant, vel vaſis ab eorum glandulis derivantibus, alvi fluxus proficiſcuntur irritatis ad expulſionem humorum contentorum, iſti effectus ſi conjunguntur cum macie totius præternaturali, & aſcititia, cenſendum eſt ab hac ſanguinis ranciditate progigni.

Pro hujus indiſpoſitionis curatione conveniunt refrigerantia, & ſanguinem depurantia, ut Cicoriam, Gramen, Taraxacum, Endivia, Scabioſa, Borago, Fumaria, China, Radix Cannæ, & ſimilia, Lac Aſininum cum ſucco Taraxaci, & aquæ Acidulæ.

Multoties craſſitiem contrahit ſanguis ſine cruditate, & ſalſedine, ſed ab aciditate in eum introducta à ſale acido copioſo fluorem adepto; e contra verò diſſolutionem magnam ſæpè patitur cum maxima tenuitate, & fluxibilitate unitis acrimoniæ, vel ſalſedini excedenti, & hæc nobis ſunt indicia ſalſi cujuſdam volatilis maſſam ſanguinis depopulantis.

Et de his omnibus vitiis, & eorum emendatione actum eſt, ubi de ſucco pancreatico, & bile egimus, ibique etiam remedia pro horum curatione expoſuimus.

Hìc præterire nolo ab aciditate ſanguinem coagulante febres malignas fieri, æmulas illarum à diſſolutione ſanguinis provenientium, de quibus ſupra egi, & eis omninò ſimiles præterquam in præcipiti virium lapſu, quæ in febribus malignis à coagulatione conſervantur, & licèt pulſus ſit in iſtis parvus, quia ſanguis ob condenſationem ritè non accenditur, nec rarefit, nec ſpiritus, niſi parvi ab eo explicantur, remanente ſanguine ſine energia, & impetu, qui à ſpiritu communicatur, quare Hippocrates ſpiritum impetum facientem vocavit, ideò nec mirum, ſi arteria cum vi non elevatur, nec cum impetu dilatatur, ſed parum extenditur, & cum parvo impetu, unde pulſus parvus, aliquam tamen conſiſtentiam habet, quam illi tribuit ſanguis conſiſtens ſua denſitate, & ut ita dicam duritie coadiuvante, ad ſuſtinendum motum Arteriæ extrorſum, itaut hic perficiatur, etiam ſi Arteria comprimatur.

Ab hac coagulatione opprimente Spiritus, & particulas igneas in ſanguine, explicatur qualitas occulta dicta venenorum frigidorum, à qua dicunt ſpecifico, & incognito modo extingui, & diſſipari ſpiritus vitales, cum facultatis ejuſdem generis debilitate, quamvis ſola coagulatione irretiantur, itaut ablato motu calorem toti non communicent, nec Organis, in quibus vitalis facultas fundatur, robur tribuant. Ab hac coagulatione ſanguinis fit febris, dum partes iſtius coagulationem non patientes, vel ab eodem coagulato expreſſæ, citiſſimè accenduntur, & febrilem efferveſcentiam concipiunt, cum pulſus frequentia, & celeritate, coadiuvata ab aciditate irritante, & determinante cor ad frequentem, & celerem motum, & licèt in hac febris differentia imaginari concurſum eorum omnium, à quibus acceſſio febrilis, cum contractione, & parvitate, frequentia, & celeritate pulſus efficitur, cum hac ſolùm diverſitate, quòd cauſa prædictos effectus in acceſſionibus febrium producens, non eſt permanens, ſicuti eſt in febre maligna, hujuſmodi febris à coagulatione differt, ab illa à diſſolutione, quia in hac vires deperduntur, in illa conſervantur, Urinæ à diſſolutione turbidæ, ut plurimum evadunt, à coagulatione tinctæ, ſed claræ, & quandoque aqueæ, in diſſolutione appetitus proſternitur, in coagulatione conſervatur, in diſſolutione facies concidit, & ad hippocraticam tendit, in coagulatione forma aſpectus ſani conſervatur.

Curabitur hæc febris ſalibus volatilibus oleoſis, Cornu Cervi, Fuliginis, & ſimilibus, quæ unicè in hac febre conveniunt, & potionibus ex ſimplicibus Aromaticis, & acri ſale præditis, ut ex contrayerva, petaſitide, Zedovaria, Angelica, Imperatoria, Vincitoxico, & ſimilibus, & uſus horum decoctorum ſit per plures vices tres V. G. & quatuor omni die. Diaphoretica omnia ſunt efficacia in ſanguine diſcoagulando, inter cœtera autem ex ſimplicibus parata antecellit radix Lappæ majoris exſiccata, & cum aqua Cardui benedicti, ſpiritu Sulphuris acetoſa reddita pluries imbibita, & exſiccata ad ʒ. ii.

Hæc vitia ſanguinis paſſim in Antiquorum ſcriptis legimus, dum pro reddenda aliquorum morborum cauſa allegant modò craſſitiem ſanguinis à pituita, vel à mælancholia acida introductam, & pituitæ ponticæ auſteritatem, & aliorum morborum cauſam in pituitam dulcem, & bilem amaram refundunt.

Quantitas ſanguinis à vaſorum capacitate, per quæ fluit, determinatur; talis enim eſſe debet, ut vaſorum capacitatem impleat, & etiam cum aliquali diſtenſione, prout à neceſſitate operationum exigitur, quod contingit in arteriis, quarum cavitates ab impulſo ſanguine, non ſolùm implentur, ſed etiam latera earum dilatantur, & extrorſum impelluntur, quod non fit tantùm ab impulſu ſanguinis à motu cordis ſuſcepto, ſed etiam à copia ejuſdem, quæ eſt major ſpatio intra cavum Arteriæ præparato, pro receptione expulſi ſanguinis extra cordis ventriculos.

Augetur ſanguinis quantitas quandoque ultrà vaſorum capacitates, cum tali diſtenſione, ut parùm extrorſum

trorſum dilatari poſſint, unde eorum motus fit parvus, & etiam circulatio diminuta, cum periculo diruptionis vaſorum: nam vaſa ſummè diſtenſa à plenitudine ſanguinis contenti diſtenſionem à nova quantitate in ea impulſa, & ab impetu, quo impellitur, ferre vix poſſunt, & ſi ad extremum ducantur fibræ extenſæ diſrumpuntur, cum ſanguinis profluvio, prout evenit multoties in ſputo ſanguinis, in vomitu ejuſdem, in Hæmoragia, fluxu immoderato Hæmoroydali, & Menſtruo; nam licèt plenitudo ſit univerſalis, major quandoque contingit in arteriis alicujus determinatæ partis, unde in hac potiùs, quàm in alia diſrumpuntur, quandoque Arteriæ minùs ſunt reſiſtentes diſtenſioni prædictæ in una parte, quàm in alia, ideò in hac diſrumpuntur, & ſi in tali plenitudine ſupradicta non diſrumpantur vaſa, nec exeat ſanguis, ſed integris remanentibus, non paretur locus ei, qui à corde continuò in arterias transfunditur, ob illius deficientiam retropellitur, & exitum non inveniendo in cordis ſiniſtro ventriculo quieſcit, & huic addita alia portio de novo infuſa per arteriam venalem in dicto ventriculo, ita augetur ſanguinis copia in corde, ut impediat motum iſtius, unde animalis interitus. Et hoc modo verificatur illud medicum dictum, à copia ſanguinis calorem naturalem extingui.

Eodem modo diſcurrendum eſt, ſi ſanguinis accenſio, & fermentatio in pulmonibus excluſo corde ab hoc officio admittatur; dum à ſanguine per efferveſcentiam turgeſcente, & vaſa pulmonaria implente, & diſtendente impeditur motus pulmonum, & ſuſpenditur impulſus ſanguinis ad ſiniſtrum cordis ventriculum, cum pulſus ſenſibili læſione, & reſpirationis diminutione, & attractione ſpiritus Nitro Aerei fermentatione, & accenſione ſanguinem vivificantis, quod aliquando contingit in ſuffocatione uterina ob vapores ab utero ad pulmones elevatos, & contentum in eis ſanguinem efferveſcentia inordinata alterantes cum ſymptomatibus prædictis.

Alia eſt ſpecies plenitudinis univerſalis non à ſanguinis quantitate abſoluta, ſed à ſanguinis turgeſcentia, concepta ab aucta ſui fermentatione, omnia mala minans à vera plenitudine dependentia; turgente enim ſanguine vaſa implentur, & diſtenduntur cum tali impetu, ut diſruptione cedant, eo modo quo vinum efferveſcens in dolio clauſo, cum tali impetu turgeſcit, ut dolium ſatis craſſum, cum ferramentis frangat.

Pro corrigendo ſanguinis fluxu à quantitate, mittendus ſanguis in copia, & poſteà parti affectæ applicanda aqua ſtiptica ab Hoffmano in clavi Schroderiana deſcripta, & per os exhibendus, ſi oportet liquor ſtipticus, cujus præparatio eſt hæc. ♃. Vitriol. Ungar. Alumin. an. lib. 5. phlegmat. Vitriol. lib. 4. agita in loco calido, donec omnia fuerint diſſoluta liquorem frigefactum filtra, & à Chryſtallis ſubindè nactis ſepara, adde ſingulis libris liquoris Olei vitrioli ℥. 1. & ſerva pro uſu, & exteriùs applicatur ruptæ venæ, & arteriæ, cum pecia pluries implicata, & dicto liquore imbibita, & ſtrictè ligata; ſequens remedium experientia docuit eſſe efficaciſſimum ad ſiſtendum ſanguinem à qualibet parte. ♃. Vitrioli albi, aluminis an. ℥. 1. contundantur in mortario ligneo, cum piſtillo ligneo ſubtiliter, poſteà in ℥. xxx. aquæ fontis initiantur optimè agitando cum ligno, donec aqua mutet colorem, & diſſoluta maneant dicta ingredientia, deindè per chartam emporeticam coletur, colaturæ adde ſpiritus vitrioli ℈. v. doſis, ℥. 1. 5. vel ♃. Opii in Talleolas inciſi ℥. ii. ponantur in vaſe Terreo vitriato ſuprà carbones ad deſumandum, aliquoties irrorentur vino, ne torrefiant, & quando pro medietate ſui ponderis erunt deſumatæ, ab igne removeantur, & pulverizentur. Doſis à gr. vi. ad viii. Ad immoderatum fluxum menſium valet remedium Septalii, quod eſt. ♃. aquæ lib. 7. coquantur in his cortices trium aurantiorum acidorum adhuc ſub viridium, ad conſumptionem duarum partium, & facta colatura exhibeantur ℥. viii. omni mane. Ad fluxum ſanguinis è naribus accipiatur ſtercus muris ſ. p. & in nares inſufletur, quod facit etiam ſtercus aſini nigri, vel rubei in furno exſicatum, & poſteà pulverizatum, & cum aceto fortiſſimo mixtum, & ſuprà frontem emplaſtratum, & turundæ eodem emplaſtro oblinitæ intra nares imittantur. Fluxum ſanguinis ab hæmorhoidibus ſanat ſacculus impletus glandibus, & foliis quercus coctis in aceto, & hæmorhoidibus impoſitus, & burſa paſtoris contuſa, & cum albumine ovi ad emplaſtri formam redacta, & hæmorhoidibus ſuper impoſita, & aqua ſtiptica Hoffmani ſuperiùs citata. Hæc enim duo remedia ſuperant omnia alia huic ſymptomati appropriata.

Si Arteriæ per membranas Cerebri diſſeminatæ à plenitudine, ita extrorſum diſtenduntur, ut motum ſuum introrſum neceſſarium ad expulſionem ſanguinis contenti perficere non poſſint, excludendo novum ſanguinem à corde in eas impulſum, & cogendo deorſum regurgitare verſus cor, in hoc mox dicta eveniunt; Si verò plenitudo adſit in venis diſperſis in dictis membranis ſanguinem ab Arteriis diffuſum per membranarum ſubſtantiam, & corticalem cerebri non valent recipere intra ſuas cavitates, & ille diffuſus per ſubſtantiam cerebri hujus meatus obſtruendo, curſum ſpirituum ad principia nervorum intercipit, cum ablatione motus, & ſenſus, in quo conſiſtit apoplexia, quam hoc modo ſuccedere determinavit Hippocrates, quando docuit fieri ob ſanguinem coagulatum in venis jugularibus, quia per has revehitur ſanguis à capite, & ſi in his non movetur, neceſſe eſt, ut in capite remaneat modo jam dicto, & ex his patet à plenitudine ſanguinis emergere illa duo ſymptomata ab Hippocrate recenſita, nempè vel diſruptionem vaſorum, vel calidi innati ſuffocationem.

In hac plenitudine nullum opportunius, & efficacius remedium, quàm venæ ſectio ab Hippocrate imperata in 3. Aphor. ſect. 1. quæ ſtatim eſt exequenda, eo ſic conſulente, quia procraſtinare periculum eſt, cum modo ſuperiùs dicto ſuccedant deſcripta ſymptomata. Poſt miſſionem ſanguinis Cardiaca, & Cœphalica remedia temperata pro corroboratione cerebri, & cordis exhibeantur; calida enim, & valdè volatilia fugienda, ne immoderatè fermentando ſanguinem, plenitudinem renovent, cum periculo ſupervenientiæ dictorum ſymptomatum.

A quantitate ſanguinis fiunt inflammationes, vel quia vaſa capillaria ita diſtenduntur, ut illorum fibræ non poſſint ſe contrahere pro expulſione, & tunc ſanguis cumulatur in dictis vaſis capillaribus, & ſtagnat tumorem faciendo, & concepta putredine, & efferveſcentia inflammationem parit; aliquando verò à copia ſanguinis motus Arteriarum, & pulſus accelleratur, ut in poroſitates carnium deponatur ſanguis in majori copia, quàm à venis poſſit abſorberi, quapropter remanet portio ejuſdem ſanguinis in dictis poroſitatibus, cui ſemper nova adiungitur, ut fiat cumulus ad elevandam partem in tumorem ſufficiens, & ſi ſanguini dicto coniungatur aciditas, coagulatur, & condenſatur, & renitens circulationi redditur, unde putreſcit febrem, & inflammationem efficiendo, quod demonſtraſſe videtur Hippocrates in libro de morb. num. 23. Pleuritis generationem deſcribendo, ubi ait, & cùm riguerit, & perfrigeratum fuerit, tum caro, quæ eſt in latere, tum venæ contrahuntur, & convelluntur, & quantum ipſa carne ineſt bilis, ac pituitæ, aut in venis, quæ in ipſa carne ſunt, id magna ex parte, aut totum ſecernitur, introque compellitur, ad caliditatem carne extrinſecùs condenſata, atque id ad latus affigitur (ecce quomodo illud, quod in partem affunditur ei affigitur per condenſationem; & amiſſionem motus) & dolorem vehementem exhibet, & ſuperiùs explicando generationem Peripneumoniæ ait. Cùm verò ad ſe traxerit, tumque bilis, tum Pituita ſedem in pulmone fixerit, putreſcit, & in pus vertitur, in qua ſententia manifeſtatur, mentem Hippocratis in Peripneumonia eſſe humores in pulmones attrahi, & figi, quod non poteſt fieri, niſi per coagulationem, & condenſationem, & poſteà putreſcere. Quomodò verò fiat attractio, quæ in inflammationibus, adeò ab Antiquis decantatur, explicat Hippocrates in lib. de loc. in homine num. 24. dicendo Pulmo tamquam natura ratus, & ſiccus in ſe humorem trahit, quantum capere poteſt, ab hac ſententia colligitur attractionem fieri, quia per raritatem pulmo eſt capax humorem recipiendi, cùm raritas, & ſiccitas non ſit attractiva ſicuti magnes, & corpus ratum, & ſiccum non poſſit attrahere niſi, eo modo, quo ſpongia dicitur attrahere aquam, quia per poroſitates amplas illius, aqua ingreditur, pari pacto cum pars aliqua vi alicujus cauſæ poroſi-

poroſitates ampliores acquirit, humorem ad eam fluentem in magna copia colligit, & dicitur per hoc attrahere juxtà Recentiorum doctrinam ab Hippocrate deſumptam, & attractus humor fixatus, & putreſcens inflammationem parit. Hoc modo fit etiam Eriſipelas; nam omnes inflammationes fiunt eodem modo, licèt ratione loci ſint diverſæ, cùm ab hoc ſolùm diverſificentur morbi, juxtà ſententiam Hippocratis ſuperiùs allatam, & deſcriptam lib. de flatibus.

Unicum remedium in his inflammationibus eſt copioſa ſanguinis detractio adminiſtrata, refrigerantibus poſteà, non actu, ſed potentia, vel temperatis ſanguinis motus reprimendus, & coagulatio humoris tollenda cum eis, quæ acidum imbibunt, & reſolvunt, & ſunt ſuperiùs recenſita de pleuritide, & omnia diaphoretica, & cæphalica calida, & volatiles ſpiritus. Diſcoagulato humore, & fluxibilitate adepta à venis reaſorbetur, & quod reliquum eſt, reſolventibus eſt diſſipandum, & ſi renitens ſit diſcoagulationi humor ſuppurandus, cum remediis calidis, & humidis, prout doctè ab Antiquis ſancitum fuit, & à Recentioribus admittitur.

In Eriſipelate verò reprobatur ſanguinis miſſio ab aliquibus, eò quia expulſionem humoris noxii ad exteriora impediat trahendo ad interiora, & extrinſecis quibuſdam huic occurrendum eſſe inſinuant, nempè ſpiritu vini camphorato, cum aqua florum ſambuci, & aqua è ſpermate ranarum deſtillata, & ſi in parte nobili, ut in capite, contingat Eriſipelas video omnes ferè practicos concurrere in ſanguinis miſſionem; putarem ego tamen perpendendum eſſe, an Eriſipela tangat tantùm partes exteriores capitis, & tunc mihi videtur procedendum eſſe, ſicut in Eriſipelate in aliis partibus ignobilioribus; ſi verò adſit dolor capitis internus, & aliqua delirii rudimenta plethora, & aliquod initium fluxionis ad guttur, tunc noxium humorem partes internas etiam moleſtare nobis demonſtratur, & opus eſt pro revellendo, & evacuando humore fluente & fluxo ad partem nobilem, nempè ad caput, & guttur ſanguinem copioſè mittere à pede primò, deindè à brachio multi laudant, & imperant, & in hoc caſu rogo practicantes, ut perpendant, an magis conveniat venæ ſectio, humorem ad exteriora impulſum retrovehens, & intùs relinquens, quàm purgatio humorum, eodem modo intùs trahens, ſed foras per al m expellens, video Aquam Pendentem lib. 1. de tumoribus cap. 8. in Eriſipelate partes occupante, præter caput, purgationem anteponere ſectioni venæ, & Sennertum idem ſentire in lib. 2. de feb. cap. 16. niſi adſit plenitudo, & ſi determinatio maneat pro venæ ſectione, hæc copioſa ſaltem inſtituatur, ut plenitudo particularis partis minui poſſit, & humoris ſtagnationem in parte prohiberi.

Si minuatur copia ſanguinis, ut non impleantur vaſa, ſive vaſorum cavitates, multa contingunt animali damna, nempè caloris debilitas in toto, à quo enervantur concoctiones alimentorum in ventriculo, & perfectio eorumdem in inteſtinis prohibetur, prout dictum fuit ſuperiùs de alimentorum præparatione, & chylificatione. Partium particularium concoctiones etiam depravantur, ut dicemus de nutritione ſpiritus animalis, in parva copia generantur, cum ſenſus, & motus diminutione, ut patebit de facultate ſenſitiva, motus cordis, & pulſus fit valdè debilis, ut demonſtrabimus de facultate vitali.

His omnibus proviſum erit, ſi curabimus maſſam ſanguinis augere cum cibis optimi, & ſpiritoſi nutrimenti fruſtraneum eſt addere ſigna horum morborum à plenitudine cùm hæc per ſe pateant.

Duplex motus in ſanguine conſideratur, unus eſt circulationis, alter fermentationis. Primus eſt continua motio ſanguinis à corde in Arterias, ab his in venas, & à venis ad cor; adeò certa eſt hæc ſanguinis circulatio per demonſtrationes evidentes, & ſenſibiles, à quibus demonſtratur, ut deridendi ſint, qui eam in dubium revocant.

A natura ſanguini data fuit, ut hoc motu à ſtagnatione, & à putredine conſervaretur, & omnia membra eo frui poſſint ad ſui reparationem in locum deperditi, ab actione cauſarum internarum, & externarum diſſoluti.

Ideò hæc impedita in aliqua parte ſanguis putreſcit, prohibito enim motu circulari fixatur in parte, cui ineſt impedimentum, & ibi motu inteſtino fermentationis agitatus diſſolutionem ſuarum partium patitur, cum putredine, & hoc modo fiunt tumores, & inflammationes, tàm in partibus internis, quàm externis, ex quo colligitur etiam cauſam impedientem circulationem eſſe humorem craſſum excrementitium, vaſorum cavitatem implentem, & vi ſanguinis impulſi à motu cordis, & arteriarum reſiſtentem, ut ulteriùs progredi non poſſit.

Craſſities etiam ſanguinis alimentalis eamdem vaſorum obſtructionem parere poteſt, vel aliqua pars ejus craſſæ qualis eſt portio illius materiæ, quæ in filamenta in ſanguine, extravaſato, & concreto ad retis formam concreſcit, & quæ paulatim coacervata per diſcretionem, vaſorum anguſtiam ſua copia implendo circulanti ſanguini tranſitum impedit.

Craſſitiem in humores inducit acidum condenſativum, & coagulativum, & omnes inflammationes ab hac cauſa remota originem trahunt, nam proxima eſt humor impeditus à ſua circulatione, & coactus ſtagnare, vel intra poroſitatum ſpatium, vel in extremitatibus vaſorum capillarium.

Hac data ſanguinis circulatione non poſſunt negari, quæ ab illa dependent, & à ſectatoribus veterum prædictæ circulationis principio illuminatis debent admitti, & ab hac cauſa inflammationum, & tumorum non diſceſſerunt Antiqui ſtagnationem ſanguinis, & extravaſationem in eis agnoſcentes ab Hippocrate edocti lib. de morb. qui deſcribendo, quomodò fiat tuberculum pulmonis, ait, cum pituita, aut bilis collecta fuerit, putreſcit, & quamdiù quidem adhuc crudum fuerit; tùm dolorem tenuem, tum tuſſim ſiccam exhibet, ubi verò mutaverit anteriore, & poſteriore parte dolor gravis oritur, & eodem libro hoc clariùs expreſſit dicendo ſiquidem igitur rupta fuerit vena, confeſtim ſanguis ex vena effuſus putreſcit. Quodſi convulſio in vena facta ſit, hæc quidem per exordia dolorem excitat, & pulſat, progreſſu verò temporis ſanguinem ad carnem tranſmittit, qui in carne putreſcens in pus vertitur; unde colligitur etiam pro tollenda cauſa inflammationum humorem craſſum eſſe attenuandum calidis, & eis, quæ acidum incraſſans abſorbent diſcoagulandum, quæ etiam coagulatum ſanguinem extra vaſa fluidum reddunt, ut hæc de novo ingredi poſſit, & qui fluiditatem non acquirit ad ſuppurationem ducendus.

Et quia dixi à ſtagnatione ſanguinem putredinem concipere in inflammatione, ideò hanc etiam febres ſemper ſequuntur, vel ſi febris occaſionem dederit inflammationi, ab hac magis exacerbatur, cùm à vaporibus putridis à putreſcente ſanguine exhalantibus, & in maſſam ſanguinis receptis præternaturalis fermentatio in hunc inducatur formale conſtitutivum febris; Et quia vapores putridi acrimoniam coniunctam habent, ab hac laceſſita moleſta vellicatione pars, in qua contingit putredo, dolor in hac promovetur, & facile eſt putreſcentem humorem acrimoniam concipere, cùm per putredinem exhalent primò partes Balſamicæ, & benignæ humoris, quæ aliarum partium mordacitatem contemperare valent, unde his exhalatis, ſalia in omni corpore, & præcipuè ſanguine exiſtentia, ſuam acrimoniam naturalem exercent, amiſſo omni dulcificante.

Aliquandò impeditur motus circulationis per aliquam partem, nullo ſuccedente Tumore, vel inflammatione, ex eo quòd ſanguis invento impedimento regurgitat, & per alias vaſorum ramificationes ſuum proſequitur curſum, & ab hac cauſa multoties pendet pulſatio arteriæ cæliacæ in hypocondriis, ſi obſtruatur ramus arteriæ ſplenicæ, dum ſanguis in hanc ingreſſus per impedimentum ulteriùs progredi non poteſt, & regurgitando ramum Cæliacæ ingreditur, qui cum ferè ſit impletus à ſanguine ab alia parte adveniente ad hoc ut locum intra ſuam cavitatem paret ſibi, impetu proprio ſanguinis arterioſi, Cæliacæ arteriæ tunicas diſtendit tali vi, ut ejus motus ſenſibilis oculis fiat.

Per obſtructiones partium, vel vaſorum impeditur libera circulatio ſanguinis ſine febre, & inflammatione, quando obſtructio non eſt totalis, ſed patet aliquod exiguum foramen, & ſpiraculum, per quod poſſit pars ſubtilior habere continuationem ſui motus, & exhalationes fermentativæ ab humore detento ſolutæ expirant,

relicta parte craſſiori inepta ad putredinem concipiendam ob unionem ſuarum partium, nec ad fermenti naturam induendam, quia fixis particulis conſtituta, & particulæ, quæ paulatim ſeparantur ab humore, dicto modo ſtagnante, vel à motu inteſtino, vel à calore partium adjacientium viam partis ſubtilioris ſequentes, & aliundè tranſlatæ prohibent, ne reſiduum materiæ in parte obſtructa latente putreſcat, ſed ad incineramentum quoddam deveniat, inhabile ad febrem excitandam.

Hac ratione multæ partes obſtructæ à febre, & inflammatione immunes evadunt.

Obſtructione verò totali vaſorum facta in partibus internis, & præcipuè abdominis febris accenditur; Quotieſcumque humor in obſtructis vaſis reſtrictus fermentatione præternaturali concepta exaltatis in hac, & volatilizatis partibus ſalinis, & ſulphureis extraneas acquirit conditiones fermentativas unà cum acrimonia, qua perterrebrando obſtruentem materiam vi ſemitam ſibi aperit, & circulationis curſum reaſumit, unà cum reliquo ſanguine, cui admixtus ſua virtute fermentativa in totum diſperſa præternaturalem effervescentiam in tota univerſa maſſa ſanguinea excitat, unde febres periodicæ, per determinatas acceſſiones redeuntes, dum impedimento ſuperato ſola perterrebratione, non erroſione primævo ſtatui propria virtute remittitur, impediendo curſum alteri humori, & diſponendo illum ad prædictas conditiones morboſas ſuſcipiendas, quarum auxilio ſuperato de novo impedimento, modo ſupradicto de novo accenditur paroxiſmus.

Motus circulationis nimis expeditus morborum cauſa exiſtit, & præcipuè inflammationum, dum ab arteriis frequenti pulſatione ſanguis in partes in tanta copia expellitur, ut venæ illam abſorbere non poſſint, quapropter in parte remanens in ea tumorem, & inflammationem parit.

Hinc deducitur cauſa, per quam poſt violentum exercitium in caleſcente corpore ab hujus refrigeratione nimis celeri, & violento modo tentata inflammationes ſuccedunt, nam à violento exercitio ſanguis nimis expeditè circulatur, & ità in parte exundat copioſo affluxu, ut ſuccedente frigore in partium poroſitatibus adhuc detentus fixetur, & impotens reddatur ad venas capillares ingrediendas, idcircò remanendo in parte, eam inflammat. Hoc modo etiam à febribus acutis inflammationes fiunt ob ſanguinem in copia per partem aliquam circulantem ob febrile incendium, & in ea remanentem acquiſita fixitate.

Motus hic circulationis expeditus nimis, & celer pendet ab excedenti hujus fermentatione, vel ab admixtione alicujus extranei; Unde miſſo ſanguine, ut hujus concurſus ad partem affectam minuatur, exhibenda, quæ effervescentiam ſedant, vel extraneum debellant, prout inferiùs dicemus. Sanguini extravaſato reſolventia, & ſuppurantia applicanda.

Ab hoc motu ſanguinis fiunt etiam hujus fluxus, à circulatione enim celeri, impetu concepto, hoc orificia vaſorum aperit cum ſui effuſione, cui occurrendum, vaſa occludendo aqua ſtiptica, vel liquore ſtiptico, & aliis ſuperiùs deſcriptis effervescentiam, & fermentationem excedentem, & extranei mixti actionem ſedando, cum refrigerantibus, & opiatis, & acidis.

Ratione hujus motus aucti ſanguis fluit ad aliquam partem cum impetu, & in copia, ut in febribus ardentibus delirium excitando ſuis copioſis effluviis, & intenſione ſui caloris febrilis ſpiritus, à quibus Phantaſmata perturbantur, ex quo colligitur invadente delirio in magnis effervescentiis meliùs eſſe mittere ſanguinem, quàm veſicantia applicare partibus, prout inexpertè, & ſine ratione aliqui medentes faciunt; nam à ſale acri, & volatili chantaridum ſanguinem ingrediente, (prout oſtendit urinæ ardor, poſt veſicantium applicationem ſuccedens,) iſtius fermentatio, & effervescentia intenditur, in magnis etiam doloribus incaleſcente parte, hujus poroſitates dilatantur, aptæ ſanguinem in copia recipere, & hic à calore partis æſtum concipiens pleno gurgite in eam exundat, cum plenitudine particulari affectæ partis, quia poroſitates iſtius dilatatæ omninò implentur, cum periculo inflammationis, & Sphauli ejuſdem, unde in his doloribus Antiquorum etiam conſilio, copioſè mittendus ſanguis pro præſervatione ab inflammatione.

Ex quo detegitur etiam error eorumdem Antiquorum aſſerentium, dolorem ſanguinem attrahere, nam non attrahitur, ſed per dolorem paratur ei ſpatium amplum in parte implendum à circulante ſanguine, cum inflammationis periculo.

Motus fermentationis ineſt ſanguini, & perſuadetur à ſua natura ab Hippocrate multis in locis calidiſſima dicta, & in caliditate cœteros humores ſeparans, quæ autem tali caliditate ſunt prædita, motu fermentationis valido donantur, quia eſt proprium caloris, ſeù particularum calidarum ſe movere, & ſocias particulas agitare. Fermentatio verò conſiſtit in motu particularum componentium mixtum, ſanguis in corde, vel pulmonibus continuò rareſit, & effervescit, quæ verò effervescunt, fermentationem experiuntur. Idem probant Fuligines, quas medici unanimiter dicunt à ſanguine tranſpirare, Spiritus animales à ſanguine extracti, & in cerebro præparati, pro omnium operationum animalium, & rationalium exercitio, quapropter Hippocrates libro de flat. num. 20. ſcriptum reliquit, nihil magis ad prudentiam conferre, quàm ſanguinem ſi in conſtanti habitu perſiſtat; ſanguine verò permutato concidere ſimul, & prudentiam, quod confirmavit etiam in lib. 1. de morb. num. 28. Quia Fuliginum expiratio, & facilis extractio ſpirituum à ſanguine ſupponit motum inteſtinum particularum in ſanguine, qui aliud non eſt, quàm fermentatio.

Datus eſt à natura ſanguini motus fermentationis in plures uſus. Et primò, ut hoc motu continuò excrementa ſepararentur, eo modo quo à vino per fermentationem fœces ſecernuntur, & ſic libera ab excrementis maſſa ſanguinea purior, & perfectior evadit, & ſua munia rectiùs exequitur, tàm quoad nutritionem partium, quàm pro ſpirituum generatione, & pro conſervando calore totius.

Secundò, per fermentationem ſubtiliantur magis partes, ſanguinem conſtituentes, & ſubtilitatem ſuſceptam liberiùs circulantur, & particulæ componentes ad unionem perfectiorem inter ſe acquirendam habilitantur, ad hoc enim, ut mixtio ſuccedat perfecta, debent miſcibilia in partes minimas redigi, & agitari, quod facit motus fermentationis.

Tertiò, ut continuò motu à fermentatione præſtito, partes ſpiritoſæ, & calidæ ſanguinis excitentur in copia ſufficienti ad conſervandum calorem in eo, & in toto.

Diminuto hoc motu fermentationis ſuſpenditur excrementorum ſecretio cum univerſali inquinamento maſſæ ſanguineæ, & detrimento omnium partium, ut contingit in Chachexia, quæ ſemper ſui primordia deſumit ab excrementis in ſanguine retentis craſſitie, & aciditate motum fermentationis impedientibus, & excrementa in ſanguine conſtringentibus, ſpiritibuſque fontem caloris fixantibus, & diminuto motu prædicto attenuante ſanguinem craſſitiem hic contrahit cum vitio circulationis ejuſdem, in tarditate conſiſtente, à quo aliquando etiam provenit reſpirandi difficultas, oppreſſis pulmonibus à copia ſanguinis ex retardata circulatione in ſuis vaſis cumulata, cordis tremor, & palpitatio ab eadem copia ſanguinis craſſi cor gravante, quod docuit Hip. in lib. de morbo ſacro num. 7. ſcribendo, cum deſcenderit pituita frigida ad pulmonem, aut ad cor, perfrigeratur ſanguis, venæ autem violenter perfrigeratæ ad pulmonem, & cor aſſiliunt, & cor palpitat, ut præ hac neceſſitate anhelationis incidant, & ſpiratio cervice erecta, non enim ſpiritum ſuſcipere poteſt, donec id, quod influxit, à ſanguine fuerit ſuperatum, & calefactum, in venas fuerit diffuſum.

Ab eadem craſſitie vaſorum obſtructione partes depravantur, & earumdem nutritio diminuitur, ſanguine ob ſui craſſitiem poroſitates earum non ingrediente cum nutritionis diminutione, ſublata materia alimentali.

Caloris defectum morboſo proximum concipit ſanguis ex diminuto motu fermentationis, cum languore omnium operationum corporis, dum deſtituuntur principali inſtrumento, quod eſt calor neceſſarius, non ſolùm ad ſanguinis perfectionem, & ad ſui muneris executionem, ſed ad perfectum actionum exercitium, & præcipuè pro excitandis, & adjuvandis fermentis partium, principia dictarum actionum, & quæ ſolo motu eaſdem perficiunt: unde diminutis particulis calidis in ſanguine ſuo motu perturbato fermen-

fermenta partitim continua, ſed adæquata commotione agitantia iſta otiantur, vel diminutè ſuos motus exequuntur, cum damno totius corporis, & etiam cum vitæ deperditione, juxtà Hip. ſententiam lib. 2. de morb. num. 8. ſub his verbis, cùm atra bilis in capite commota fluxerit maximè in partem, in qua plurimæ ſunt venæ in collum inquam, ac pectus, ſyderatus fit homo, ac impotens ſanguine nimirum perfrigerato, & ſi ſuperior evaſerit, itaut ſanguis caleſcat ſivè ab his, quæ exhibentur, ſivè à ſe ipſo (hæc verba deſignant ſanguinis fermentationem propriam) attollitur, ac movetur, ac diffunditur, & ſpirationem inducit, & ſpumeſcit, & à bile ſeparatur, & ſanus evadit. Si verò ſuperior non evaſerit, adhuc magis perfrigeratur, & ubi penitus perfrigeratus fuerit, & calor ex ipſo defecerit, congelatur, & moveri non poteſt, ſed moritur, & idem confirmavit eodem libro num. 8. hac ſententia; cùm venæ in capite fuerint calefactæ, trahunt in ſe ipſas pituitam, deinde neceſſe eſt præ pituitæ frigiditate ſanguinem nunc magis ſiſti, & perfrigeratum eſſe, quàm priori tempore, dum autem ſanguis non movetur, fieri non poteſt, ut non etiam corpus quieſcat, ac torpeat, & ſiquidem ſanguis, ac reliquum corpus ſuperarint, itaut caleſcant, homo evadit, ſi verò pituita prævaluerit, ſanguis magis perfrigeratur, ac congelatur, & ſi frigiditas, & congelatio augeſcant, penitus congelaſcit, & perfrigeratur homo, & moritur, quæ omnia indicant fermentationem ſanguinis, qua ceſſante ſanguis refrigeratur, nec movetur, & mors imminet, & hoc eſt, calorem partium à ſanguine depravato vitiari, & temperamentum; & calorem innatum partium à ſanguine optimo conſervari.

Motum fermentationis diminutum maſſæ ſanguineæ augent præcipuè omnia ſalia volatilia, ut ſpiritu cornu Cervi, & ſalis ejuſdem, fuliginis, charabæ, ſanguinis humani, urinæ, & ſalis armoniaci; ſalia etiam fixa, & præcipuè cæphalica, ut Roſmarini, Salviæ, Lavendulæ, Majoranæ, & ſimilia, quæ attenuando, & viſciditatem ſanguini auferendo, fermentationis motum adaugent, quòd præſtant etiam omnia Aromatica, & aquæ ab his extractæ, vel decocta ex his parata, & omnes herbæ ſale volatili, & acri præditæ, & omnia remedia ſuperius recenſita pro acido Lymphæ aucto, & pro ſucco Pancreatico ab aciditate nimia depravato, quæ conveniunt etiam in Cachexia ab acido exuberante, ab iiſdem etiam remediis calor ſanguini reſtituitur, & excrementorum facilis ſegregatio coadiuvatur. Dum enim viſciditas ſanguini aufertur unà cum cœteris partibus hunc conſtituentibus; excrementa ſubtiliantur, & etiam vinculum illud, quòd arctè hæc cum aliis partibus uniebat, laxatur, & facilè ſolubile evadit; idcircò ob contractam ſubtilitatem, & vinculi laxitatem facilè diſgregantur, & à cœteris ſeparantur, pari pacto calor augetur cum ablata viſciditate per fermentationem particulæ calidæ ſpiritoſæ in majori copia explicentur, cùm renovatione debitæ fermentationis; & ita in correctione illius viſciditatis corriguntur omnia vitia ſupradicta, & præcipuè Cachexia.

Motus fermentationis à naturæ inſtituto deflectit, quando modum excedit, hac enim via ad diſſolutionem, & putredinem tendit, à valido motu diſſoluto vinculo partes ad invicem connectente, vel ablata illa textura, quæ maſſæ ſanguineæ dat eſſe, & ex cujus ablatione, dictum eſſe, amittit.

In hoc motu fermentationis aucto, & præternaturali conſiſtit febrium Natura, & eſſentia, de qua alibi; ab hac conſtituitur plenitudo quædam vaſorum, quæ quandoque fluxui ſanguinis occaſionem præbet, quòd innuit Hip. lib. 2. de morb. num. 5. dicendo, cùm igitur calefactæ fuerint venæ, & ſanguis in ipſis efferbuerit (ecce fermentatio aucta) quæ quidem in capite ſunt, Venæ diſtribuunt ipſum ad nares, & ad os, loca verò, per quæ fluit ſanguis, ſunt os, nares, uterus, &c. & poſt cibum hujus vitio in toto corpore magna accidit incaleſcentia cum dolore capitis.

Huic motui inordinato fermentationis febrem conſtituenti occurrendum eſt cum febrifugis refrigerantibus, de quibus jam dictum fuit in aliis caſibus eadem refrigerantia cum incraſſantibus conjuncta, ſunt unicum remedium pro ſedando dicto motu ſine febre, per incraſſantia intelligenda ſunt etiam acida, quæ figunt, & condenſant, opiata etiam mirificè motum fermentationis ſanguinis inordinatum ſiſtunt.

CAPUT XII.

De Nutritione, & Augmentatione.

DEfinitur ab Ariſtotele facultas nutritiva, quod ſit principium, quo vivens poteſt conſervare ſe ipſum, quatenus eſt tale, reparando partes deperditas. Et quia non poteſt vivens reparare partes deperditas, niſi convertendo alimentum in ſuam ſubſtantiam, ideò vivens indiget alimento, tamquam materia, circa quam operetur pro ſui conſervatione, qua ſi careat, conſervari non poteſt.

Ad nutritionem tria concurrunt ſecundùm prædictum Ariſtotelem in lib. 2. de anima cap. 6. primò id, quod nutrit, ſecundò, quod nutritur, & tertiò id, quo nutritur. Id, quòd nutrit, primò, & principaliter eſt anima vegetativa in plantis, ſenſitiva in animalibus, rationalis in homine eminenter continens vegetativam, & ſenſitivam; videntur enim convenire principium nutritionis, & principium generationis, cùm principium nutritionis materiam pro conſervanda parte præparatam diſponat, eadem organizatione, & textura, qua diſpoſita fuit à principio generante pro partis conformatione, cùm autem principium generationis ſit anima, dirigens in materia ſeminali particulas diſpoſitas ad generationem cujuſlibet partis, deciſas à generante, & fermento generativo, à teſtib. maſculi ſemini communicato imprægnatas, pari pacto cenſendum eſt, principium nutritionis eſſe eamdem animam, dirigentem materiam diſpoſitam à calido innato partis, & vi talis diſpoſitionis redactam ad Naturam materiæ ſeminalis, à qua pars nutrienda ſuam trahit originem, & eò magis videtur hoc ratione ſtabiliendum, cùm conſervatio non ſit, niſi continuata generatio, quapropter cùm per nutritionem animal conſervetur, continuò per hanc facultatem generatur, & conſequenter principium effectivum generationis, & nutritionis in unum convenient, & finis non valdè diſſimilis, quia in generatione hominis totum Corpus organizatur, in nutritione ejus parva portio, quidquid enim additur in locum deperditi, ad hoc, ut verè fiat pars, debet organizari juxtà partis organizationem.

Aliud eſt principium nutritionis, ſed ſolùm diſpoſitivum, & eſt calidum illud innatum à primordio generationis ex materia calida, & humida ſeminali, & ſanguinea conflatum, & juxtà cujuſlibet partis exigentiam, & officium diſpoſitum, & diverſimodè contextum, cujus activitate conſiſtente non ſolùm in caliditate, & humiditate, ſed in ſpecifica virtute fermentativa, quæ inerat in particulis ſeminalibus, ex quibus contextum fuit, materia diſponitur ad ſimilitudinem partis ei ex toto imprimendam ab anima. Sub his conſiderationibus hoc calidum innatum conſtituit temperiem partium, cùm in ſe uniat prima elementa, unita particulis ſalis, & ſulphuris, & ab aliis nomine fermenti appellatur, quia motu quodam fermentativo materiæ actuandæ aliquas particulas movet, agitat, improprias expellendo, cum tali modificatione neceſſaria ad talem configurationem, organizationem, & calidas, & humidas vi talis modificationis reducit, ad talem texturam ſimilem illi, quam habet, itaut calidum, & humidum in materia pro nutritione exiſtens, cùm tali textura evadat calidum innatum, quoad eſſentiam, & efficaciam, ſi non quo ad originem, nec alio modo poteſt explicari, quomodo pars in nutritione addita calido innato informetur. Verum tamen eſt hujuſmodi calidum innatum pro ſupradicto officio, & munere indigere ſemper calido influente, hoc eſt ſpiritu, vel ſubſtantia calida ſpiritoſa in ſanguine latitante, hic enim dum circulariter per corpus movetur, partes perluſtrando ſua ſubſtantia fluxibili ſpiritoſa, intimiores partium receſſus penetrat, & hac non ſolùm deperditas calidi innati partuculas reparat, ſed etiam illud ſuo motu excitat, & agitatione movet, ut ſuas actiones in ſolo motu conſiſtentes exerceat, huic addunt ſpiritum animalem

malem recentiores convicti ab experientia demonſtrante, paralyticas partes deſtitutas ſpiritu animali non nutriri, ſed emaciatas exſiccari.

Organizatio, & partis conſtitutio concurrit etiam ad ipſius nutritionis opus, ſi non inſtrumentaliter efficiendo, ſaltem conditionaliter, & videtur experientia adeò certum, ut probatione non indigeat, cùm obſervemus partes malè organizatas, vel læſas, ut ulcere, tumore, & aliis morbis organizationem lædentibus in nutritione lædi, eſt enim neceſſaria organizatio pro recipienda materia, & pro ejuſdem præparatione.

Secundum, quòd requiritur ad nutritionem, eſt alimentum, quòd ab Ariſtotele loco cit. determinatur eſſe contrarium alito, quia in ſubſtantiam iſtius convertitur, ſed converſio eſt mutatio contrarii in contrarium, & conſequenter alimentum debet eſſe contrarium alito, & talis contrarietas à Recentioribus rectè explicatur per diverſimodam, & contrariam texturam particularum: nam alimentum, prout alimentum, manet ſub textura fluidis debita, & ſub illa debita v. g. ſanguini, & per quam ſanguis eſt ſanguis, & ad hoc ut fiat pars aliti textura ſolidis convenienti, neceſſe eſt, ut exornetur, & illa propria ſuæ conditionis ſpolietur. Hanc texturæ rationem explicarunt Antiqui per formam, dantem eſſe fluidi, vel ſolidi, & ſanguinis, quod eſſe ſola textura particularum præbet.

Alteram conditionem voluit Ariſtoteles in alimento, nempè, quòd hoc non ſolùm ſit contrarium alito, ſed etiam ita ſit contrarium, ut alitum non ſolùm poſſit nutriri, & augeri ex tali contrario, verùm etiam generari, & tertiam addit conditionem alimento, quæ eſt, ut poſſit ab altero præexiſtente converti in ſe ipſum, ad ſe ſe conſervandum, & augendum, & explicat ignis, & aquæ exemplo, nam licèt ignis convertatur in aquam, & aqua in ignem, adhùc ignis non dicitur alimentum aquę, ſed aqua, vel potiùs corpora humida dicuntur alimentum ignis, quia ignis præexiſtens videtur convertere humidum in ſuam ſubſtantiam ad ſe conſervandum, & augendum.

Hujuſmodi contrarietas in ſupradicta textura poſita, (nam ſecundùm qualitates non poteſt reperiri contrarietas, dum alimentum, quòd eſt ſanguis, & calidum, & pars nutrienda eſt pariter calida,) tollitur à parte actuante alimentum delatum, & in iſta actuatione ſimile ſibi reddit, ex quo colligitur, quòd ſi conſideremus alimentum à parte non actuatum, vel in principio actuationis, eſt verè contrarium parti, ſi verò conſideremus alimentum à parte diſpoſitum, licèt non adhùc ei conglutinatum, tunc debet dici ſimile parti, & ita ſecundùm hanc diverſam conſiderationem alimentum dicitur contrarium, & ſimile alito.

Tertium, quòd requiritur ad nutritionem eſt id, quòd nutritur nempè animal, quòd ſi debet rectè nutriri, debet etiam eſſe inſignitum conditionibus ſupradictis ad perfectam naturæ regulam cuicumque parti deſtinatam.

Fit ergo nutritio, dum particulæ ſanguinis, per partem circulantis motu circulationis impelluntur intrà cavitates ejuſdem partis relictas à materia expirata, vel diſſoluta ejuſdem partis, & hoc modo tollitur neceſſitas attractionis, quæ aboletur à ſtabilita ſanguinis circulatione, per quam alimentum defertur ad partes, idcircò hæ non indigent illius attractione, & ita ſenſiſſent Antiqui, ſi circulatio prædicta illis nota fuiſſet, ſanguis intra has cavitates incluſus à calore innato ejuſdem partis ab influente actuato afficitur, & à motu ejuſdem calidi innati diſponuntur particulæ materiæ nutritivæ ad eam conſiſtentiam acquirendam, quæ debetur parti, & cum eadem figura, ſitu illi convenienté, per quæ fit ſimilis parti nutriendæ. Sic mechanicè experimur, plures partes diſparatas materiæ per ſolam diſpoſitionem ſitus, cum tali ordine, numero, & figura repræſentare rem illam, ad cujus ideam diſponuntur, illæ variæ partes diſiunctæ, & diſparatæ. A particulis pariter ſubtiliſſimis ab ejus ſubſtantia expirantibus tali calore perfunditur ſimili calori partis, cujus eſt calidum innatum, & calidæ particulæ in materia exiſtentes accipiunt ab his texturam calidi innati, ut ſuperiùs dixi.

Dependenter ab hac diſpoſitione alimentum fit pars aliti, accipiendo temperiem, organizationem debitam parti, quæ alitur, cum unione, per quam evadit pars, non aliter, ac illud quod deperditum fuit, erat pars eò quia informatur anima totius (præſertim in homine) & tunc eſt perfecta nutritio, ideòque dicitur animam eſſe principium effectivum nutritionis, dando parti ſanguinis præparatæ, & membro appoſitæ eſſe formale partis, in homine hoc modo eſt diſcurrendum in aliis animalibus, & vegetabilibus alio modo Philoſophus poſſet procedere.

Ab hoc motu impreſſo à calido innato partis materiæ alimenti fit quædam ſegregatio, & depoſitio materiæ, non idoneæ ad nutritionem, & ita materia depuratur, & defœcatur.

Hoc modo peragitur nutritio in qualibet parte, & hæc omnia tàm à Recentioribus, quàm ab Antiquis (quia Ariſtotelis menti conſona) ſunt recepta; calorem enim inſtrumentaliter concurrere ad nutritionem citato loco docuit Ariſtoteles, afferendo exemplum de nauta, qui manu, & temone navim gubernat, manu tamquam inſtrumento ſibi conjuncto, temone tamquam ſeparato; pari pacto concludit animam nutritionem perficere calido innato, tamquam inſtrumento ſibi conjuncto, alimento tamquam ſeparato, & ita facultas nutritiva corporea medicinæ ſubiecta completur calido innato, influenti, & materia, & organo, anima verò non conſideratur, quia morbo non ſubiecta, ut ſuperiùs expoſui.

Dixi alimentum eſſe ſanguinem intelligendo de partibus eum conſtituentibus, vel ab eo derivantibus, & ſic ſivè ſit ſerum, quod nutriat partes, ſive ſuccus nerveus, ſivè ſit ſubſtantia illius rubra, ſemper verum eſt ſanguinem eſſe ultimum alimentum aliti, & quamvis probabile exiſtimem partes, vulgo dictas, ſpermaticas alibi coloris à ſero nutritivo reſtaurari, tamquam à magis proportionato alimento, & carnoſas à rubicunda maſſæ ſanguineæ parte, de his nullam determinationem quæro, cùm hanc putem ſuperfluam medicinæ fini, qui eſt errores in alimento contingentes corrigere, & hos corrigit, tàm ſi alimentum ſit ſolum ſerum, quàm ſi ſit ſola ſubſtantia rubra, vel utraque; nam dato, quòd alimentum ſit depravatum in exceſſu caloris, & per hanc depravationem nutritio totius, vel alicujus partis lædatur, certè, quòd medicamentis refrigerantibus tolletur calor, ſivè exiſtat in ſero nutritivo, ſivè in rubra portione cruoris.

Ab hac materia ſanguinis omnes partes corporis diverſæ naturæ, & temperamenti, & quandoque contrarii nutriuntur, quia hoc nutrimentum ex ſui natura eſt aptum ſuſcipere quaslibet diſpoſitiones proprias cujuslibet partis, & verti in quamlibet partem, tales verò diſpoſitiones ſuſcipit à calido innato, vel fermento partis, quòd ſe habet tamquam forma determinans alimentum, tamquam materiam primam ad mutationem; vel in hanc, vel in aliam partem, quod docuit etiam Hippocrates in lib. de alim. num. 2. ſcribendo, facultas alimenti pervenit & ad oſſa, & ad omnes partes in venam, arteriam, nervum, muſculum, in pelliculam, in carnem, pinguedinem, medullam, cerebrum, & confirmavit in libro de carnibus num. 13. dicendo alimentum, ubi acceſſerit unumquodque talem ſpeciem unicuique reddit, qualia ſanè erant, ſingula enim irrigata ab alimento augmentum capiunt calidum, & frigidum, glutinoſum, & pingue, amarum, & dulce, & oſſa, & alia univerſa, quæ in homine inſunt.

Si facultas nutritiva corporea hæc organa, & inſtrumenta nutritionis malè ſe habeant, & ſint ſuo muneri improportionata, læditur facultas, & ejus operationes, quarum læſionem deſumo ab inſtrumenti depravatione, ſicut feci in aliis operationibus, hucuſque recenſitis, & declaratis, ob rationes alibi dictas.

Cùm ergo calor innatus ſit præcipuum nutritivæ facultatis inſtrumentum, in hujus læſione quærenda eſt cauſa depravationis, circa nutritionem contingentis, & quia calor innatus poteſt lædi, & ab intrinſecis, & ab extrinſecis, idcircò immorandum eſt in indagando modo, quo ab his læditur, & in eo, per quem corrigi, & ad ſuam perfectionem reſtitui poſſit.

Læditur ab intrinſecis calor innatus, quando à calore influente, in ſanguine exiſtente, à quo deberet conſervari, & foveri per ſua vitia depravatur, & ab optima conditio-

ditione naturali alienatur, hoc autem contingit, quando calidum ſanguinis, ſeù ejus ſpiritus intensè fervet, & perturbato, ac violento motu agitatur, quo pariter calidum innatum, & contra ſuæ conditionis inſtitutum movet, & ferveſcere facit, cum læſione operationis nutritivæ in ea parte, in qua prædicto modo afficitur calidum innatum; nutritio enim perfecta eſt alligata tali determinato motui, & calori agentis, quibus diſponit materiam juxtà exigentiam partis nutriendæ, quapropter, ſi agens ab hoc motu, & calore recedat, vel per exceſſum, vel per defectum, neceſſe eſt, ut nutritio depravetur, talis enim ratio motus non eſt, niſi actio à peripateticis agenti tributa, per quam paſſum aſſimilatur agenti, & per motum exequitur, ut ſuperiùs de modo, quo peragitur nutritio, explicavi, quam actionem eſſe motum ultrò concedunt, & ſicuti per actionem, vel debilem, vel excedentem decretum naturæ infertur effectus à natura non intentus, ita per Neotericos ratio motus depravata in agente, operationem in effectu depravatam inducit, ſic à motu excedente calidi innati fiet depravata nutritio, quia materia, quæ pro nutritione à parte recipitur, vi talis motus pro majori parte diſſipatur, & quod additur, eſt minus, quàm quod deperditum fuit, & nutritio imperfecta evadit, ratione quantitatis diminutæ, cum aliquali emaciatione partis.

A motu nimio poteſt etiam materia magis incraſſari, cùm habeat aliquid pinguis, eo modo quo pars pinguior lactis per motum, & agitationem in ſubſtantiam ſolidam butyri condenſatur, & talis incraſſatio erit improportionata parti nutriendæ, & quod apponetur non erit conſimile illi, & conſequenter nutritio evadet imperfecta, ab eodem motu perturbato, poteſt variari diſpoſitio particularum materiæ ad talem ſitum, & configurationem, cum depravatione organizationis ejuſdem, vitiantis nutritionem partis, cum multorum morborum generatione, de quibus inferiùs fusè tractabimus. Fervore, & caloris intenſione peracta à calore excedenti ſanguinis, calidum innatum exardeſcit, & materiam actuatam pro nutritione hac caloris intenſione afficit, ejuſque calidas particulas ad texturam calidi innati redactas, additione aliarum particularum calidarum ad excedentem activitatem calidam exaltat, ut cogatur diſcedere à perfectione nutritioni debita, cum intermiſſa reparatione deperditi in parte.

Ab his deducitur ratio, cur in febribus fiat mala, vel nulla nutritio, quia calor febrilis ſuas actiones intemperatè edendo, nutritionem lædit etiam, vel aduſtione alimenti, vel diſſolutione ſpiritoſæ ſubſtantiæ, vel exaltatione ſalis acris in materia exiſtentis, à quo poſteà corroditur pars, vel exſiccatur cum macie. Hanc læſionem nutritionis derivarunt Antiqui ab intemperie calida partis, inducta à calido influente excedenti ſanguinis, quæ intemperies fundatur in ipſo calido innato, verum temperamentum partis conſtituente, quod in ſententia eorum admittentium elementa actu in mixto conſtituitur per eorum ſubſtantiam ad minima reductam, & hujus exceſſus ſecundùm aliquam qualitatem non introducitur, niſi per additionem ſubſtantiæ tali qualitate affectæ, & in minimas particulas diviſe, ſicuti actio ejuſdem temperamenti, non explicatur, niſi per motum ſubſtantiæ præcipuè ab eis, à quibus elementorum qualitates pro formis habentur, & qui actionem per ſubſtantiales effluxus ab agente emanantes explicant, prout multoties facit Ariſtoteles libro de meteor. de gener. & corrupt. & in lib. problem. & hanc rationem temperiei, & intemperiei Neoterici dictatis Antiquæ ſcholæ ſe accomodantes non renuunt, ſicut modum agendi explicatum ſequuntur, nec alio modo videntur loqui Recentiores, qui intemperiem calidam partis agentem explicant, per motum violentum, & perturbatum inhærentem ſuis particulis ſulphureis, & accenſibilibus, quæ calidæ cenſentur, & auctis à novis particulis calidis, & ſulphureis prædicto motu prædictis, & præexiſtentibus additis, & etiam ſi in his ſpeculativè diſſentirent, practicè tamen in unum conveniunt, dum antiqui pro extinguenda, vel moderanda intemperie calida, refrigerantibus utuntur, quæ his inſerviunt pro modificando motu inordinato, & perturbato particularum, à quo habetur calor excedens, & intemperies cum exceſſu calida. Omnibus enim notum eſt, quantum frigiditas valeat, ad frænandum motum ſpirituum, non tam in corpore humano, quàm in extractis ſpiritoſis, chymicè peractis.

Ubi ergo cognoſcetur hic exceſſus caloris per temperamentum naturale, per errata, & per Symptomata, refrigerantia in uſu erunt, & ſpecifica parti affectæ, quòd ſi totum, vel ſanguinis maſſa nimis incaleſcat, omnia refrigerantia toties repetita convenient.

Calore ſanguinis influente, debilitato ab aqueis, & frigidis particulis abundantibus, pari pacto calor innatus partis enervabitur juxtà proportionem illius languoris, tàm in motu, quàm in calore, itaut materia actuanda ab eo, nec per motum illi impræſſum recipiat diſpoſitiones configurationi, & organizationi perfectæ debitas ad hoc, ut nutriat, quibus deficientibus nutritio ex materia taliter diſpoſita, non poterit dici vera, & perfecta, & hoc in debili motu facilè ſuccedet, dum materia aliquo modo reſiſtens deludet debilitatem motus agentis, ad hoc ut diſponatur in debito ſitu, cum convenienti numero particularum, & figura decenti; & ſic diverſimodè diſpoſita, vitiatam dabit organizationem.

Ab eodem motu debili non exequetur ſegregatio excrementorum materiæ, & particularum, non idonearum ad conſervationem talis determinatæ partis (licèt per ſe ſint idoneæ ad alterius partis perfectam conditionem ſtabiliendam) unde ſuccedente appoſitione actuatæ materiæ degeneris, ab illis qualitatibus perfectionem nutritioni contribuentibus, quarum præcipua eſt, ut materia nutritiva ſit defœcata, & mundata ab excrementis, & apta recipere diſpoſitiones agentis, non perficietur opus nutritionis, eò quia materia appoſita parti numquam evadet ei ſimilis, ideòque nutritio, depravata ſuccedet.

Idem eveniet etiam pro conſervatione caloris innati, cujus activitas refracta ab imperfectione ſui conſervativi, & excitatiti, nempè à frigidis, & aqueis particulis in eo excedentibus, erit impotens ad imprimendam regulam calidis particulis materiæ, per quam deberent conformari texturæ calidi innati, præexiſtentis in parte, & qua non accepta numquam pars addita calido ſimili huic caleſiet, nec ſimilitudine cum eodem exornabitur.

Hoc modo explicant recentiores nutritionis depravationem, ob vitium calidi innati contractum à calido influente debilitato, à quo vitiari calidum innatum ultrò concedunt Antiqui, & nihil frequentiùs exagerant, modum verò hujus læſionis deducunt à ſola imbecillitate caloris influentis, & innati impotentis, ad aſſimilandam materiam, juxtà ideam partis, & imbecillitatem, in qualitatem calidam diminutam in ſanguine, & partibus refundunt, & quia recentiores explicant hanc impotentiam modo ſupradicto experientiæ, & rationi conſono, ut ex dictis ſuperiùs patet, deridentur, quamvis tota differentia conſiſtat in explicando calore per qualitatem, vel per effluxum ſubſtantialem, quàm differentiam ſuperiùs etiam componere ſtudui. In curatione verò hujus depravatæ nutritionis ab hac cauſa manifeſtata, per ſanguinis vitium in calore debili, qui per ſe clarè manifeſtatur, non ſunt deridendi cum calidis Aromaticis, exemplo, & documento Antiquorum prædicto vitio occurrant, quibus reficitur languor caloris influentis, & reſtituitur ſuæ naturæ, & virtuti, à qua perfectè actuatum calidum innatum partis, in motu, & calore, nutritionem peragit ad ideam naturæ rectè operantis.

Ex dictis pendet ratio intemperiei calidæ, & frigidæ, conveniendo Recentiores cum illis antiquis determinantibus non dari intemperiem nudam, ſed omnem eſſe cum materia, pars enim in calore diſtemperata manet, quia ſpiritus, & particulæ calidæ illi ſubminiſtrantur in majori quantitate, quàm conveniat ſuæ naturæ, & hoc videtur eſſe maximè rationi conſentaneum, cùm notum ſit ſanguinem corpus caleſacere per ſubſtantiam ſpirituum, & hos eſſe ſubſtantiam caloris ſedem, & receptaculum; eſt in confeſſo apud omnes, & per ſubſtantiam calidam corpora caleſieri, pluries docuit Galenus, & Hip. Et idem dicendum de intemperie frigida; nam frigus in febribus oritur à vapori-

vaporibus aqueis, & acidis ſalinis, fontem caloris refrigerantibus, & flammam vitalem opprimentibus, ut docuit Hip. lib. de flat. ubi hanc, vel ſimilem affert rationem pro explicando frigore, poſt cibum corpus occupante.

Ab intemperie calida, ſicca, etiam ſi illa fuerit excedens introducitur, per quam læditur nutritio conſtrictis à ſiccitate poris partis, vel totius, ut non admittatur materia nutritiva, & præ ſiccitate pars non permittit ſibi conglutinari materiam, quo in caſu cum Antiquis frigidis humida nutritiva, ut lac; & Ptiſana unienda humidum excedens minuit dictum calidum, remittitur exſiccantibus.

A cauſis extrinſecis læditur calidum innatum, quando ab eis, vel intensè calefit, vel refrigeratur, eo modo quo dictum fuit de ſanguine in idem calidum prædictum operante, cauſa contundens calidum enervat, non ſolùm, quia à concurſu humorum ad partem contuſam opprimitur, ſed etiam quia textura ejuſdem calidi aliquo modo à corpore contundente laxatur, ſi non diſrumpitur, cum detrimento illius modificationis, per quam tales, & determinatas exercet operationes partis talis proprias, & non aliarum, à vulnere, in quo diſcontinuatur pars, ſi ab aere frigido afficiatur, virtus iſtius innati calidi enervatur, itaut alimentum pro nutritione ei ſubminiſtratum in pus convertat; tubuli etiam partis diviſæ per diviſionem in ſe contorquentur, & humori advenienti liberum aditum impediendo, moramque ibi trahenti, pluſquam conveniat, aceſſit, & in pus abit, aciditate depravando calidi innati virtutem, unde adiuvatur puris ejuſdem generatio, idcircò balſamica in vulneribus, quæ calidum fovent, & conſervant à ſanioribus Chirurgis adhibentur relictis unctioſis, & digerentibus, calidum enervantibus. Idem dicendum de ulcere, à cujus putridis exhalationibus textura ejuſdem calidi innati magnæ ſubiicitur læſioni præter naturalis fermenti ideam, & vim illi inſpirantibus cum ſui depravatione, excedenti, per quam multa ulcera ſunt inſanabilia, & aliqua curata non perſiſtunt in curatione, quia calidi textura, & vitiata conditio non poteſt remitti, vel remiſſa aliquo modo non poteſt conſervari, remanente portione fermenti præternaturalis ſupradicti, à qua de novo corrumpitur textura, ſimilis naturali introducta.

Spirituum animalium influxus impeditus, vel nimius eorum motus, vel debilior, partis nutritionem depravat, eò quia à ſpiritibus eadem fomenta ſuſcipit calidum innatum, quæ ei ſanguis impartitur, unde, quæ de hoc dicta ſunt, illi applicari debent, non ſolùm quoad Theoricam, ſed etiam quoad practicam, cum hac animadverſione, quòd calida, quæ uſurpantur pro ſpirituum reparatione, cui multùm conducunt, debent eſſe volatilia, ut ſunt omnia cœphalica, & eis admiſcenda veniunt volatilia naturæ ſpirituum maximè conformia, ut ſunt ſpiritus cornu Cervi, fuliginis, ſanguinis humani, Charabe, ſeu ſal volatile iſtius, ſpiritus urinæ, & ſalis Armoniaci, ſpiritus vini, & ſi hanc doctrinam liberè, ſicut Recentiores non docuerunt, Antiqui obſervarunt, tamen in læſione nervorum, partium nutritionem aboleri, nec culpandus pro hoc vitio, niſi impeditus influxus ſpirituum animalium ad partem, cùm ſanguinem per arterias ad partes tranſire negare non potuerint, venis ſanguine turgidis apparentibus in parte læſa.

Alimenti ratione depravatur nutritio, quando ſanguis ſua copia partem innundat, opprimendo calidum innatum partis, & fermentum, ut non valeat præparare, nec portionem ſibi debitam pro nutritione, & quia totus non poteſt in ſubſtantiam partis converti, nec à venis abſorberi, ſtagnando, putreſcit, & inflammationem parit, à cujus fervore alteratum calidum innatum partis, nutritionis actus ſuſpenditur, vel depravatur, & remittitur ſola curatione inflammationis, per largam ſanguinis miſſionem à parte contraria affectæ, & refrigerantium uſu, quibus motus ſanguinis reprimitur, ne fluat in quantitate, & cum impetu ad partem affectam, & in hoc caſu deobſtruentia ſunt ſuperflua, quæ in alio caſu inflammationis ab obſtructione ſunt maximè proficua, quia nulla eſt neceſſitas in ſupradicto caſu deobſtruendi, cùm à ſola quantitate ſanguinis pendeat inflammatio, imò re attentè conſiderata eſſent valdè nociva, cùm calore motum ſanguini imprimant majorem, quo cùm impetu ad partem flueret, quantitatem ſui in ea augendo, & inflammationem. Unde colligitur in inflammationibus diſcernendum eſſe, an à ſola quantitate ſanguinis, vel ab obſtructione proficiſcantur, ſignum prioris cauſæ eſt Plethora, ſecundæ ſunt abundantiæ humoris craſſi, & acidi, & præcedens cauſa coagulans, & condenſans, at de hoc alibi dictum.

Si verò ſanguinis excedens quantitas in ſubſtantiam aliti convertatur ſecundùm partem carnoſam, rectè organizatam, itaut corporis moles ordinarios naturæ limites multùm excedat, nutritio dicitur depravata, quia deforme corpori augmentum à natura minimè intentum tribuit, morbum in mala conformatione conſtituendo, & huic vitio apponenda eſt victus tenuis ratio, qua ſanguinis copia minuitur, ſicut venæ ſectio, pluries in anno reiterata, exercitia continua, & valida, & refrigerantia, & ſiccantia, quæ debilitent calidum, & humidum principium cumulans ſanguinem in copia, & totum apponens.

Multæ ſunt excreſcentiæ ſine organizatione, & delineatione debita luxuriantes à vitio, tàm ſanguinis, quàm agentis prodeuntes, in quarum conſideratione, cùm nulla appareat diſcrepantia, reſultans ab Antiquorum, & Recentiorum dogmatibus Syſtematis regulis non eſt ſubiicienda, ideò libenter harum tractationem prætermitto, ne lectori tædio ſim.

Præter Carnis exceſſum, contingit aliquando ille pinguedinis prodiens à copia ſanguinis pinguis, & oleoſi intra ſtamina pinguia determinatis partibus affixa, à primordio generationis, è ſemine efformata illabente, ſpaciaque à textura dictorum ſtaminum relictam implente, in quibus à calore innato partis, & influente concoctus, & incraſſatus in pinguedinem concreſcit, inducta à prædicto calore tali agitatione, per quam ſoliditatem, & conſiſtentiam acquirunt dictæ particulæ ſanguinis oleoſæ, & pingues eo modo, quo oleum agitatione valida, ad unguenti conſiſtentiam reducitur, & lac in butyrum trahitur, hic exceſſus pinguedinis conſtitutionem corporis vitiando, & deformitatem quamdam inducendo, vitiatam nutritionem ratione copiæ materiæ oſtendit, & licèt ſit diſcrepantia inter Authores, an ſit pars Spermatica pinguedo, & an concreſcat à frigore, vel calore; conveniunt tamen omnes in hoc, quòd materia ejus ſit pars oleoſa, & pinguis ſanguinis, & pro curatione hoc ſufficit, nam diminuta hac oleoſitate, & pinguedo minuetur, hinc omnia acida, ut acetum ſimplex, & ſtillatum, ſuccus limonum, & ſimilia ſunt proficua, ſicut Cremor Tartari antè prandium ſumptus, omnia etiam amara hoc perficiunt, ut ſemen Rutæ, Agreſtis, Ariſtolochia rot. Centaurea, Gentiana, Polypodium, & Sandraca dicuntur extenuare omnem pinguedinem, ut ſequens pulvis ad ʒ. 1. in aceto ſimplici, vel deſtillato, vel ſucco granatorum. ℞. laccæ lotæ, Sandrachæ miner. an. ʒ. 4. Majoranæ ʒ. 5. aluminis, Ariſtolochiæ rot. an. ʒ. 5. m. f. p.

Sicuti nutritio per materiæ quantitatem læditur, ita per deficientiam aboletur, deficit, autem, quia non generatur talis materia nutritioni apta, vel quia generata abſumitur, vel quia ſecundùm ſuas particulas non eſt apta ingredi poros partis, vel quia eſt pravæ qualitatis, vel quia non tranſmittitur, & impeditur ejus tranſitus ad partem, vel quia pars non eſt apta eam recipere.

Non generatur in mala conſtitutione ſanguinis cum fervore, à quo diſſolvitur potiùs, quàm generetur materia nutritiva, & per nimiam efferveſcentiam in vapores, ferè totus conſumptus Chylus, præcipuè ſecundùm partes nutritivas, de eo non remanet niſi craſſum quid minimè balſamicum, & nutritioni ineptum, ideò in febribus nulla fit nutritio, quia nulla materiæ nutritivæ generatio perfecta, & ſicuti omnes Maciem in Hæctica refundunt in calorem habitualem præternaturam, tàm partium ſolidarum, quàm fluidarum, à quo non ſolùm pervertitur natura agentis nutritionem, ſed etiam conditio materiæ iſti inſervientis depravatur, ita calor ſanitatis

tatis limites tranſcendens in ſanguine poteſt accendi, & alienari à peragenda optima alimenti Chyloſi præparatione, imò idoneus fieri, ad imprimendas illi qualitates extraneas, nutritionis opus impedientes, hinc eſt, quòd obſervamus homines obæſos, & carnoſos in ſanitate conſtitutos, cum virium robore, & optimis alimentis utentes in quantitate ſufficienti, ſenſim emaciari, non alia quidem ratione, quia ſanguis ſua mala conſtitutione, & diſcraſia cum acrimonia ſuccum alibilem, ſeù Chylum in ſe ſuſceptum in ſui Naturam ab alimentali alienam convertit, & quia ſanguis ita conſtitutus non ſolùm pervertit alimentum, ſed etiam ſua mala qualitate circulando, ſolidarum particulas arripit, & corrodit, quas vel per emunctoria expurgat, vel inſenſibiliter expellit, ideò maciei cauſam præbet, & carnium conſumptio obſervatur, & ſicuti in hæctica reparare conantur Maciem cum frigidis, & humidis, pariter hæc locum habent in hoc caſu, in quo præter lac caprinum, & aſininum, & ptiſanam, videntur eſſe accomodatæ aquæ noceræ, & villæ cum ſucco Malvarum, & aquæ etiam acetoſæ, & ſucci herbarum refrigerantium.

Impedito ingreſſu materiæ nutritivæ in poros partis læditur nutritio, quia defficit iſti materia, & quamvis materia nutritiva motu circulationis difundatur per ſuperficiem partis, hoc non ſufficit ad nutritionem, ſed neceſſe eſt, ut ingrediatur poroſitates adhoc, ut rectè poſſit præparari. Non ingreditur autem iſtas, quia particulæ materiæ nutritivæ ſunt valdè craſſæ, & ob craſſitiem non proportionantur cum poris partis, & exemplum hujus habemus ex Galeno in Hiſtoria illius mulieris ad maciem tendentis, cum venis ſanguine turgidis, & ſanguis emiſſus craſſus, & atramento ſimilis, apertè manifeſtavit ſola craſſitie nutritionem impediſſe, & ad maciem promoviſſe, hinc rectè miſſio ſanguinis in hoc caſu cum abundantia iſtius imperatur, ut novo ſanguini tenuiori ex alimentis optimi, & tenuis ſucci genito locus paretur, & non unica miſſione contenti eſſe debemus, ſed pluries, & interpolatis vicibus eſt exercenda, ut ſanguis nutritioni ineptus, hoc modo minuatur, & attenuantibus poſteà,& diſſolventibus medicamentis utendum, in quo genere prævalent omnia ſalia volatilia, & omnia ſimplicia,acri ſale donata, ut hydropiper, Hirundinaria, radix enulæ Campanæ, Ariſtolochia rotunda,& ſimilia, quæ craſſum humorem valent incidere, juxtà Antiquorum ſententiam, & acidum craſſitiei cauſam enervare, juxtà Recentiores.

Ab alio fonte deducitur cauſa Maciei naturalis, & decrementi partium in ſenio, conſtrictis enim poris à ſiccitate ſenium concomitante, non recipitur materia pro partium reparatione, & operationum exercitio, & huic doctrinæ quadrat in ſui confirmationem locus Hippocratis in lib. 3. de diæta num. 16. in quo habet, deinde caro denſa exiſtens alimentum non ſuſcipit. Curationem non admittit hæc macies ſenilis, ſi verò ſenium anticipet humectantibus tollitur, & præcipuè balneo aquæ dulcis medicato cum malva, violaria, parietaria, Althea, & ſimilibus, & cum decoctionibus in jure factis cum eiſdem herbis, & aſſumptis pluries in die, & cum cibo humido.

Materia nutritiva conſumpta in alios uſus, vel præternaturaliter è Corpore excreta Macies inducitur, abſumitur in alium uſum, quando tota ferè in ſeminis elaborationem conſumitur, ut contigit immoderatè Veneri indulgentibus, à qua exinanitis continuò veſiculis ſeminariis, locum ſemper aperiunt novo ſemini, à teſtibus continuata actione elaborato, ob continuum materiæ ſeminalis fluxum, ad eos delatæ, per numquam interruptam circulationem, & in eorum ſubſtantia receptæ, in locum illius ſeminis elaborati, & ad veſiculas ſeminarias tranſmiſſi; quotieſcumque enim ſemine elaborato turgent, quia veſiculæ eo ſunt impletæ, ſanguinem non recipiunt, ſed ubi eo exinanitæ ſunt, ſanguinem admittunt,) & quia exinaniuntur per immoderatam Venerem, ideò etiam ſanguinem recipiunt, & quidem eam portionem oleoſam, & pinguem, & ſpiritoſam, quæ ſola ſufficit pro nutritione, unde hac conſumpta in elaborationem ſeminis partes alimenti neceſſarii penuriam patiuntur, & Macies advenit.

Præternaturaliter excernitur in longis alvi fluxibus, & in ſanguinis profuſione, tam per uterum, quàm per Hemoroydes continua, & in diuturno fluere albo in mulieribus, in quo dum Macies inducitur, non ſolùm excrementa totius ſanguinis per illum foras emandantur, ſed neceſſe eſt, ut ab uteri mala conſtitutione ſanguis depravetur, & in excrementa alba degeneret, & in tanta copia, ut ſubtrahatur alimentum neceſſarium toti, modo ſuperiùs dicto de ſeminis copioſa effuſione, & has omnes cauſas Maciei viam ſternere docent unanimi conſenſu ſcholæ, nec in modo diſſentiunt, unde unanimis conſenſus in cura, providendo ne ſanguis in alienos uſus abſumatur, & ſanguinis, & alvi fluxui, de quibus alibi ſatis dictum, ſicuti fluori albo medicas applicando manus, juxtà regulam inferiùs tradendam.

Prava conditio materiæ nutritioni obeſt, ut ſi fuerit nimis acida, vel ſalſa, vel amara, vel auſtera, quod comprobatum manet ab illo decantato principio antiquorum, niſi dulci nos nutriri, quomodo verò ſanguis has qualitates ſuſcipiat, patet ex dictis de humoribus, ſuperioribus in locis, ubi etiam curandi ratio exponitur.

Tranſitus ad partem alimento impeditus, nutritionis opus in ea deſtruit, hoc impedimentum in Arteriis, alimentum ad omnes partes deferentibus, invenitur, licèt alii vellint eſſe in nervis, ſtabilito partes nutriri per ſuccum nervoſum, ad quamlibet verò partem declines, ſemper pars deferens ab impedimento eſt liberanda eiſdem remediis: nam impedimentum, ut plurimùm eſt obſtructio, facta ab humore craſſo, quæ volatili ſale prædictis, & attenuantibus tollitur, tam in Arteriis, quàm in nervis, vel à tumore comprimente vel Arterias, vel nervos, quod ſæpe obſervatum eſt in Praxi, per tumorem alicujus partis hanc emaciari, niſi impedito per compreſſionem fluxu alimenti ad dictam partem, & in hoc caſu ablato tumore parti reſtituitur nutritio, ſivè compreſſio tetigerit nervum, ſive Arteriam.

Partis vitio Macies introducitur, calido ejus innato in ſua textura naturali depravato, & inhabili facto ad materiæ nutritivæ præparationem, & appoſitionem, quòd præcipuè contingit, ubi hoc calidum debilitatum eſt, ut contingit in magis morbis, & in ſenectute, & in putredine alicujus partis ratione ulceris, vel fiſtulæ ſordidæ, quòd quotidiè experimur ulcere ſordido in aliqua parte exiſtente, & hanc depaſcente, etiam ſi pars non ſit nobilis, ſed externa, & nullius neceſſitatis ad vitam, cùm videamus dicto ulceri Maciem partis accedere, quia à putrida ſanie in eo collecta exhalantes efluxus calidum innatum partis affectæ pervertunt, coinquinant, & in aliam naturam vertunt.

Anguſtia pororum partis ad Maciem iſtius confert, hac non permittente ingreſſum materiæ nutritivæ, etiam optimæ, unde pars irrigatione ſolùm humidi gaudet, qua aliquamtiſper refocillatur, ſed non quantum ſufficiat pro reparatione ſolidæ ſubſtantiæ, & remiſſione deperditi, quapropter Maciei additus aperitur, & ab hac pororum conſtrictione calidum innatum partis, etiam diminutionem in ſe experitur, nam recipit quidem particulas ſpiritoſiores, & calidiores, quibus non reſiſtit pori anguſtia, ſed humidas, craſſas, quibus pariter indiget (eſt enim calidum innatum in ſua eſſentia calidum, & humidum) pro ſui conſervatione, utpotè craſſiores, & anguſtiæ pororum improportionatæ in ſua ſede non recipiuntur, humidum enim calidi innati, cùm debeat irretire partes ſpiritoſas igneas, valdè ſubtiles, & exitum affectantes, debet eſſe craſſum, & viſcoſum, & hæ qualitates tali humido ingreſſum impediunt per pororum anguſtias, & ita deficiente hoc humido calidum innatum non reparatur, nec ejus particulæ calidæ firmiter irretiuntur, unde paulatim diſcedunt, & paulatim calidum minuitur,& hujus ſententiæ probabilitatem deduco ex eo, quòd pueri, qui multùm creſcunt, ſunt valdè humidi, & per hoc etiam ſecundùm partes oſſeas, molles, & ab hac humiditate, & mollitie pororum fit dilatatio receptiva, non ſolùm materiæ nutritivæ, ſed etiam humidi craſſi reparativi, & augmentativi calidi innati, & ab hac ratione deduco poſteà aliam rationem à contrario demonſtrativam cauſæ Marcoris, & interitus naturalis; nam ſi pueri creſcunt, & calor partium illo-

illorum conſervatur, & augetur, id contingit ob humidum, à quo laxati pori recipiunt ſufficientem materiam pro dictis effectibus; Ergo à contrario concludere debemus, Senes maciem pati, cum caloris innati penuria à ſiccitate, & Anguſtia pororum, per quam ſufficientem materiam pro ſui reparatione, nec partes, nec calor ſuſcipiunt.

Hanc ſiccitatem, & anguſtiam efficit calor influens, in juventute auctus, & per totam ætatem conſiſtentiæ in eodem augmento perdurans, eſt enim calor tunc temporis inſignis, & ideò hanc ſiccitatem partium inducere aptus perdurantem per ætates ſubſequentes, & augmentum ſuſcipientem à continua deperditione humidi.

Per ſiccitatem autem non intelligo omnimodam privationem humidi in partibus, ſed carentiam illius humiditatis excedentis, per quam pori in ſumma dilatatione continebantur, & per quam carentiam conſtringuntur, & quo plus humidi exalat, anguſtia ſemper fit maior, idcircò ſenes ſicci dicuntur, & ab hac denominatione temperamenti ab omnibus recepta; confirmatur hæc ſententia à nullo reiicienda, quia ſi ſenes ſunt ſicci, & ſunt, quia humiditate, per quam fuerunt humidi in pueritia, carent, & ab hac carentia ſequitur ſemper Anguſtia pororum omnium partium, & ab Anguſtia prohibita receptio materiæ nutritivæ,& ab hac prohibita receptione nutritionis diminutio, & caloris innati debilitatio.

Suppoſita macies ab hac cauſa in ſenio eſt immedicabilis, in alia ætate humectantibus ſuperiùs dictis à quibus dilatari poteſt, poteſt emundari.

Materiæ excrementitiæ confluxus ad partem in quantitate ejus nutritionem, & craſim depravat, ut in Anſarca Leucophlegmatia, & pituita, per ambitum cutis, & circa alias partes ſubiectas ſparſa, tumorem efficit totius palidi coloris.

Nec pituita generatur à mala partium naturalium conſtitutione depravata, per quam alimenta, nec attenuare, nec in ſpiritoſam ſubſtantiam exaltare, nec fermento vitali vivificare, nec ab excrementis mundare valent, ideò remanet materia alimentorum ſaltem ſecundùm majorem ſui portionem indigeſta, incocta, & craſſa, à ſanguine minimè corrigibilis, & in optimam ſubſtantiam nullatenus mutabilis, & hoc modo læditur ſanguificatio, ſive hæc fiat in hæpate, ſive in corde, & hæc læſio deduci debet à debilitate fermentorum partium naturalium, ſeù calido earum innato, & à bile, quæ non valet attenuare materiam alimentalem, prout convenit naturæ optimi Chyli, quæ omnia uberiùs in ſuperioribus demonſtrata ſunt.

Talis materia ſolùm in corde aliqualem ſuſcipit fluxibilitatem, cujus opera unà cum fluidioribus particulis ſanguinis circulationis curſum peragit, intra Arterias remanendo, in his fluxibilitatem in corde conceptam conſervat; ubi verò ab Arteriis in partes exteriores talis humor defluxerit, amiſſo calore in corde ſuſcepto, & per denſitatem Arteriarum conſervato, cooperante minori caliditate partium externarum concreſcit, ut à capillarium venarum ramificationibus non poſſit exſugi, & ſua craſſitie partibus adhærendo tumorem efficit, & calorem pallidum ei naturalem parti conciliat, & quia craſſitiem magnam conſervat, preſſa pars externa digito, fovea in dicta parte relinquitur. Ab hoc humore oppreſſa pars debilitatur, proprium calidum innatum, & hanc materiam, utpotè improportionatam diſponere non poteſt in ſui naturam, nec aliam aptiorem ſuſcipere valet, quia in tali indiſpoſitione non generatur, & ſi adeſſet à prædicto impediente ingreſſum in partes, arcetur ab his, & quamvis nutritio non ſequatur, macies non apparet, quia adhæſio humoris craſſi partibus debitam molem in iſtis conſervat; præterquamquod humoris hujus craſſities impedit tranſpirationem partium, & conſequenter diminutionem earum; particulæ enim deciſæ à membro impingentes in hunc humorem craſſum retropelluntur, & partem penetrantes, ſupplere poſſunt defectui materiæ optimæ, per novam appoſitionem parti à quo deciſa fuit.

Hujus effectus ablatio, & nutritionis læſæ curatio pendet à læſa ſanguificatione remiſſa, & à reſtitutione fermentorum partium naturalium, & ſanguinis, pro qua præter dicta ſuperiùs, ubi de Chylificatione, & ſanguificatione pro partium naturalium calefactione, exſiccatione, & materiæ reſolutione meo judicio efficaciſſimum evadet decoctum ex ligno Sancto Saſſafras, & Juniperino cum Hyrundinaria, Hydropipere, Naſturcio aquatico, Enula Campana, Gentiana addita nuce Moſchata, Cinamomo, & ligno Aloes, & per quindecim dies fiat ſolutivum cum Turbith. Agarico, Senna, & Polipodio, per alios quindecim dies purgantibus ſuſpenſis ſudor provocetur arte, & exhibendo ʒ. 1. Cornu Cervi philoſ. præparati, vel ʒ. 1. Cinabris Antimonii, vel uterque ſimul miſceatur ad ʒ. 1. hoc totum applicetur, ubi vires evacuationem ſudoris, & alvi ferre poſſunt, majorem corroborationem fermentis, & ſanguini addemus, ſummendo omni mane ſpecies diambræ ad ʒ. 1. cum ℈. 1. pulveris viperini, & poſt prandium, & cœnam ſpiritum vini ad ℥. 5. Aromatizatum cum Nuce moſchata, Cinamomo, Cubebo, ligno Aloe, Spica nardi, maci; & granis Juniperi, & his inſiſtendum per 40. dies per intervalla purgando corpus cum pil. melanagogis.

Huic læſioni nutritionis à materia improportionata affinis eſt illa, qua ſanguis, & tota illius maſſa viatiatur, ſeri copiam in ſe colligendo, ab hac enim inhabilis redditur pro nutritione peragenda, & ſi ab illa ſeparetur, & in aliquam partem determinatam copiosè deponatur, ut ad caput facit hydrocephalum, ad cavitatem pulmonum, Hydropem pulmonum, ad cavitatem ventris, Hydropem ventris, ad uterum, & Hydropem uteri facit, ad ſcrotum habemus Herniam aquoſam, & ſi ad vaſa Umbilicalia Hydropem Umbilici, & ſi ad oculum Ophtalmitem, hoc eſt oculi Hydropem.

Ab hoc humoris aquei concurſu ad partem vitiatur ejus nutritio, quia materia eſt improportionata, & quia ab humido aqueo, virtus, & efficacia calidi innati partis enervatur, & ab eodem implentur poroſitates partis, ut non poſſint occupari ab humore bono, ſi adeſſet, pro optima partis nutritione, & laxitas parti introducitur, à qua ejus conſtitutio organica vitiatur.

Generatio hujus ſeroſi humoris à multiplici deducitur cauſa, nempè à frigida intemperie partium præparationi alimentorum inſervientium, quam recentiores fermentum debilitatum vocant, fermentis enim tribuunt, quidquid temperamento donant Antiqui, pro quo videnda, quæ ſuperiùs dixi de ventriculo, bile, & ſucco pancreatico, ubi etiam expoſita fuerunt remedia, per quæ corrigi poſſunt, & à ſua debilitate, & frigiditate morboſa removeri.

Pars mutans Chylum in ſanguinem, vel in ſuccum nutritivum elaborans, ſi debilis evadat, totum in aquam vertit, & parùm refert, an tale opus ſanguificationis, vel ab hæpate, vel à corde, vel à pulmonibus, vel à ſanguine ipſo perficiatur, quia cujuſcumque partis ſit opus à calore ſemper earum coadiuvatur, unde calefacientibus ſemper remittitur diminutum opus ſanguificationis, & quamvis calidum dictarum partium, non ſit idem, ſed in omnibus diverſam habeat temperiem, & gradum, ſeù modificationem; per hoc tamen non requiritur diverſi calefacientis electio, pro diverſitate partis affectæ, prout aliquibus videtur neceſſarium. Ego tamen judico poſſe etiam ſuſtineri omnia calida eſſe huic operi idonea: nam quælibet pars particulas calidas cujuslibet medicamenti ſuſcipiendo habet potentiam, eas diſponendi modificatione ſuæ naturæ accomodata, & neceſſaria ad exequendum opus, ſibi debitum, & hoc modo quælibet pars, ex quolibit medicamento calido ſuſcipit materiam reſtaurativam ſuæ temperiei, vel fermenti, ſi verò particulæ ſint modificatæ cum aliis particulis elementalibus, vel ſalis, & ſulphuris modificatione convenienti particulis calidis conſtituentibus temperiem partis, tales particulæ dicuntur ſpecificè partis, hoc tamen non tollit calorem partis non poſſe remitti à particulis ſimplicibus calidis modo ſupradicto.

Diſſolutio ſanguinis ſecundùm aliquas ſuas partes, à bile facta, ſeroſitates in copia cumulat, ut de bile ſuperiùs

periùs demonſtravi, cum diſſolutis partibus ſanguinis in minima imperceptibilia illa humiditas, quæ hæc minima ſub craſſiori particula uniebat, ſolvatur, & ſero ſanguinis mixta illiùs copiam auget, & hoc modo ſuſtinetur opinio Antiquorum ſerum Hydropem facientem à cauſa calida generari, & ſi illi voluerunt, à calore extraneo calorem naturalem ſuffocari, & extingui, vel ſanguinis, vel partis ſanguificatricis, & in diſſolutione à bile facta habetur ſuffocatio, & extinctio caloris, in parte illa diſſoluta, evaporante in actu diſſolutionis calido in parte diſſoluta exiſtente, & in bile adeſt calor extraneus dum hanc diſſolutionem molitur, cùm videamus à calore liqueſieri ſolida, ſed actio caloris à bile coadiuvatur à ſale ſuo lixivio, & corroſivo, Antiquis non ignoto, & ſic cognita cauſa hujus diſſolutionis per cauſas Antecedentes excaleſacientes, & per bilis exceſſum juxtà dicta de bile ſuperiùs refrigerantibus utendum, & adſtringentibus, ut calor, & acrimonia bilis remittatur, & ſanguini adſtrictio concilietur, qua diſſolutioni magis reſiſtat, ut ſunt plantago, portulaca, poliganum, burſa paſtoris, & ſimilia, terra ſigillata, coralia horum Syrupus, & tinctura, ſpecies ſantalorum, Diaplantaginis Mynſcht. Crocus Martis adſtringens diaſcordium confec. ex Hyacintho ſine odore, tinctura Roſarum, & Santalorum rubrorum. Sequens remedium implet omnes indicationes in hoc caſu. ℞. ſuccum plantaginis, & Hepaticæ an. ℔. 2. ponantur in olla, cooperiatur cum pelle tenui, vel cum tela lini quater duplicata fortiter ligetur, & cineres ſuper ponantur, collocetur olla in furno calido pane extracto, & fiat Ignis ad latera ollæ debilis, & ibi relinquatur, uſque ad conſumptionem medietatis dicti ſucci, poſteà diſcooperiatur olla, colletur ſuccus, de hoc capiat æger manè, & ſerò ℥. 4. cum modico Spicæ Nardi, & ſi nihil aliud potetur, erit meliùs, & hoc remedium eſt expertum in Hydrope à cauſa calida.

Tumor lienis aquarum, & ſeri collectioni inſervire docent Authores, & experientia demonſtrat, dum Lienoſi Hydropici facillimè evadunt, cujus cauſam Antiqui refunderunt in ſerum, ex cibo, & potu, in ventriculo genitum, quòd ex tunicis ventriculi exſudando; excipitur à venis meſeraicis, & ab his ad lienem deferentur, & portionem etiam dicti ſeri per vas breve ventriculo implantatum, ad lienem deportari exiſtimarunt. Ab hujuſmodi confluxu ſeri ad lienem, hunc in tumorem extuberare neceſſe eſt, poſita dicti humoris copia, cujus quando non eſt ampliùs capax lien, alium ſibi quærens locum, & facta vi venis, in quibus continetur, has dilacerat, & aperta via in cavitatem ventris dilabitur. Sed corruit, & falſitatis arguitur, hæc ſententia à doctrina circulationis, à qua docemur venas meſeraicas non ferre, ſed revehere humores à liene, ſicut etiam vas breve, ita principio circulationis deſtituta Antiquitas in errores incidit, qui non poſſunt deffendi hac ætate, in qua dictum principium eſt ſtabilitum, niſi cum nota, vel inſcitiæ, vel dementiæ.

Demonſtrata falſitate prædictæ doctrinæ imponitur neceſſitas Recentioribus, cauſam indagandi, per quam Hydrops à tumore lienis proveniat, non repugnantem ullo medicinæ principio, & quomodo ſerum copioſum, & humores craſſi, & pituitoſi in liene colligantur, hunc vel obſtruendo, vel tumefaciendo, cum depravatione nutritionis partium, & Hydropis generatione.

Idcircò ſtatutum eſt à Recentioribus liene tumore affecto hujus fermenti præparationem impediri, cujus officium eſt, ſanguinem per eum circulantem fermentare, nova exaltatione, & rarefactione inſpirata, qua partes craſſiores volatilizantur, & mixtio iſtarum cum ſubtilioribus peragitur, addendo ſanguini perfectionem majorem. Hinc impedita præparatione talis fermenti ſanguis craſſeſcit, parùm fermentatur, excrementa in ſe retinet, & ſpiritus concentrantur; Nam hi ſolo motu fermentationis explicantur, & excitantur, & excrementa per eumdem ſegregantur, & tota maſſa attenuatur: his vitiis depravatus ſanguis culpa lienis, abit in ſeroſitates à condenſatione ſui expreſſas, eo modo quo videmus è panno aqua imbuto per condenſationem illam ab eo exprimi; pari pacto ſeroſitates ſanguineis particulis commixtæ à condenſatione iſtarum extra maſſam exprimuntur, & libertati conſignantur.

Spiritus eodem modo concentrati, & colligati totam maſſam ſanguinis in ſua unione perfecta regere non valent, idcirco tenuiori parti, hoc eſt ſeroſæ, ſegregatio permittitur, utpotè ad hanc magis diſpoſitæ.

Sanguine condenſato, & ſpiritu in eo exiſtente fixato depravata Chyli ſuſcepti concoctio ſequitur, dum cauſa dictæ condenſationis chylus non poteſt cum ſanguine miſceri, prout requiritur ab optima ſui concoctione, nec à ſpiritu vitali pro majori parte ſui quieſcente, & otiante diſponitur ad mutationem in perfectum ſanguinem, quapropter Chylus, cum dictis impedimentis, in ſeroſam degenerat colluviem, & hoc modo paulatim tota maſſa ſanguinis ſero exundat, cujus excretionem natura intendens, tamquam alicujus excrementitii, & noxii, in alias partes profundit, à via renum propria pro excretione ſeroſi humoris nutritioni inutilis deflectens, vel ob hujus partis incapacitatem, vel ob culpam aliarum habentium morboſam diſpoſitionem, ad ſuſcipiendum talem humorem.

Hoc modo à tumore lienis læditur ſanguificatio, maſſa ſanguinis ad nutritionem inhabilis redditur, & copiæ ſeri in hac congregatur, quòd transfunditur aliquando in thoracem ſcrotum, in ventrem, in pedes, & crura, ubi frequenter fit Oedema, in Hydropem degenerans, dum ſerum in copia ab Arteriis depoſitatum in dictis partibus à venis non abſorbetur, & ibi relictum per poroſitates dictarum ſpargitur, ibique ammiſſo calore concepto à corde, & ab ambientis frigore ſaltem reſpectivè concreſcit, partes, in quas decumbit in tumorem elevando, qui foveam conſervat, ſi digito comprimatur, & quia humor ibi collectus, omnes implendo poroſitates non relinquit locum quantitati novi humoris per circulationem advenientis, & arteriæ à tumore compreſſæ non recipiunt ſolitam ſanguinis quantitatem, hic reducitur pro majori ſui parte ad partium ſuperiorum Arterias, à quib. facta ejuſdem copioſæ quantitatis ſeri depoſitio, in partibus iſtis idem contingit, quod de cruribus dictum eſt, & ſic proceditur, donec in ventre eadem contingant.

Aliquando evenit per motum diurnum pari tale Oedema pedes, & crura, quia à motu concitatior fluxus ſanguinis evadit ad dictas partes, & cum magna copia, unde fit tumor modo ſupradicto, nocte verò in lecto evaneſcit, & per quietem, quia tunc minor copia ſanguinis fluit, & materia fluxa à calore lecti attenuata, reſorbetur à venis, & ſic tumor evaneſcit.

Per digreſſionem collige ab eodem tumore lienis fieri Hydropem, compreſſis vaſis lymphaticis circumſtantibus, ut liberè lympha per ea diſcurrere impediatur, ab hoc impedimento detentus humor vaſa diſtendit, & à novi humoris afluxu magis intumeſcendo diſrumpuntur, transfuſa lympha in cavitatem abdominis. Venæ etiam circumſtantes compreſſæ poſſunt id præſtare, impedito per compreſſionem libro curſu ſanguini, qui coactus ſtagnare venas diſtendit, & poroſitates earum dilatando, ſero aditum concedunt, ut exeat in cavitatem ſupradictam, poteſt etiam fieri, quando in lienis membrana veſiculæ aqua plenæ attolluntur, à quarum diſruptione aqua in ventrem profunditur, & hoc modo Hip. explicavit cauſam Hydropis pulmonum, quocumque in loco recipiatur hujuſmodi ſeroſitas in copia, læditur ſemper nutritio partis recipientis, nec poteſt in priſtinum reſtitui, niſi dicta ſeroſitas auferatur, iſtiuſque cauſæ occurratur.

Et ſi Antiqui errarunt in declaranda cauſa copioſæ ſeroſitatis à tumore lienis, non errarunt in cura à Recentioribus ſectata deobſtruentibus univerſalibus, & ſpecificis tumorem eradicare conantibus, inter quæ Antimonialia, Chalybeata, & Tartarea ſunt præſtantiora, & præcipuè tinctura Antimonii tartarizata, addendo tincturam chalybis, & ſal tartari volatile, valent Arcanum duplicatum, ſales volatiles multoties repetiti, herbæ ſale volatili præditæ, & ſunt omnes Aromaticæ, & cœphalicæ; diuretica cum iſtis etiam conveniunt ut lixivium ex Vino paratum, cum cineribus Stipitum fabarum, pulvis buffonis exſiccati multùm valet, in Hydrope valet ſequens lixivium. ℞. cinerum geniſtæ, virgineæ ſiliquarum fabarum, vitis albas uvas proferentis, caprifolii

folii an. m. 1. vini ℔. 4. ter cola per dictos cineres, & erit factum lixivium, adiice nucem Myriſticam, cinamomum ad pondus hujus, baccas lauri n. 6. cyminum ℥. 2. ſem. Aniſi, & fœniculi tantumdem, ſemina craſsè contundantur, adde ſacchari ℥. 4. ter in die bibat, per ſpatium menſis de hoc lixivio ad ℔. 5. omni vice. Sequens eſt magis ſpecificum pro liene. ℞. cineres ligni Quercus, Fraxini, & Tamariſci, his ſubſterne folia ſcolopendriæ, & Menthæ ſuperaffunde aquam pluvialem, vel fontanæ, & fiat lixivium, de quo bibat æger, quantum poteſt per diem, & mane ℔. 5. in Aurora, hoc lixivium poterit Aromatizari cum nuce Moſchata, Cinamomo, Spica Nardi, & ſimilibus, & utendum per dies quadraginta, vel ℞. ſummitatem Juniperi, Pini, Geniſtæ, Volubilis magnæ, & Ononidis, fiat lixivium cum vino, in quo ſuſpendatur ſacculus cum iſtis pulveribus. ℞. Calami Aromatici Hermodactilorum an. ℥. 5. Rad. Ireos ℥. 1. 5. Rad. Aſſeri, Brioniæ an. ℥. 1. Ciperi ʒ. 6. Cinam. Schænanthi, Zinziberis an. ʒ. 1. Croci. ℈. 1. omnia mixta pulverizentur. Propoſitis remediis aperientur obſtructiones, & ſeri copia per urinam divertetur, quo facto ſanguinis maſſa erit corroboranda, ſpiritus exaltandi, & fermentum lienis reparandum, quod efficient omnia Aromatica ſpiritoſa, & volatilia cum ſimplicibus ſpecificis ſplenicis mixta.

Serum in ſcroto collectum partium contentarum nutritionem, vel impediens, vel depravans, illius inciſione extrahendum, & poſteà pars exſiccanda, & corroboranda Cerato Diapalma Croceo, & ſacro ſuper impoſito, vel cum emplaſtro ex foliis Abſynthii, Bettonicæ, Camomillæ Roſarum parato, cum farina fabarum, & oleo Camomillæ, & Mirtino; poteſt etiam fomentari pars cum vino, in quo Antimonium crudum ebullierit, vel cum aqua calcis, vel cum lixivio parato ex Cineribus vitis mixtò cum æqua portione vini generoſi, addito Sale Nitro. Eiſdem remediis opem feremus oedemati crura, & pedes depravanti, & ſi non habeatur intentum, ſcarificationes, vel inciſiones pedum, & crurum ſunt exercendæ, ut per has collectus humor exitum inveniat, & locum advenienti de novo ſubminiſtret, hoc remedii genus antiquis uſitatum, in hoc caſu ab aliquibus reprobatur ob timorem ſphaceli, quod puto evitari poſſe, ſi pars ſcarificata ſpiritu vini quotidie fomentetur.

A tumore Hæparis poteſt fieri ſeri collectio, non quia generet ſeroſum humorem, dum ſanguificatio non fit in ſua ſubſtantia, & Sennertus ſeri generationem Hæpati denegavit, ſuo tamen fermento, ſeù temperamento vitiato poteſt forſan talem labem ſanguini circulanti imprimere, ut in ſeroſitatem copioſam abeat, vel reſolvatur, per quam maſſa ſanguinis inficitur, & pro nutritione inhabilis evadit, quæ, ſi in cavitatem ventris erumpat, præter nutritionis læſionem Hydropem parit; Quamvis probabiliùs exiſtimem Hæpar ſui tumore Hydropem generare, ſi hoc comprimat, vaſa lymphatica, & venas modo ſupradicto de lienis tumore.

Copioſius potus in vaſis ſanguifluis copioſam congregat ſeroſitatem, à qua non ſolùm temperies ſanguinis vitiatur, ſed etiam ejus textura depravatur, itaut in aqueum humorem ſine ſpiritu, & calore degeneret, contrahendo impotentiam pro nutritionis optimæ exercitio, & Hydropi fundamenta ponendo, & hac de cauſa magni potatores in Hydropem incidunt.

In his caſibus pro nutritionis reparatione, & pro tollenda Hydropis cauſa, humor ſeroſus eſt minuendus hydragogis diureticis, & diaphoreticis, & ubi adeſt obſtructio tollenda deobſtruentibus, inter quæ præcellit ſuccus Ireos, quantum teſta ovi capere poteſt, & altero die ſuccus morellæ, ita reiterrando per plures dies, & ſuperbibendo ſemper poſt ſuccum ℥. 6. ſequentis vini. ℞. lapatii acuti m. i. ſ. Sem. Petroſel. Maced. ℥. 1. Sabinæ ℥. 1. decoquantur in vini optimi ſufficienti quantitate ad conſumpt. tertiæ partis. Valet & hæc potio ſudorifica. ℞. florum ſambuci probè exſiccatorum m. 4. infund. in ℔. 3. vini, aceti roſ. acerrimi. ℔. 1. Theriacæ veteris ℥. 3. ſem. fœniculi Aniſi an. ʒ. 2. m. & omnia in olla nova vitriata imponantur, & benè lutata igni exponantur, & lentè concoquatur vinum ad conſump. mediet. de hoc bibat æger hauſtum unum bonum calidum, & poſteà benè coopertus in lecto ſudorem expectet. Decoctum Urticæ fatuæ valet in hydrope, lunaria, quæ facit racemum longo tempore eſa, ſanat hydropem, aqua deſtillata à nucibus viridibus parùm contuſis in mortario marmoreo, piſtillo ligneo igne lento in vaſe vitreo ad ℥. 2. cum ʒ. 1. Tartari albi, & Sacchari, cum vino per menſem ſanat Hydropem, & ſanguinem ab omni ſeroſa colluvie purgat, ſicut faciunt alia ſupradicta remedia, ex quo intermiſſum ob dictam colluviem nutritionis opus a facultate nutritiva partium reaſſumitur. Pro quo vide, quæ dicta ſunt de Limpha, & de ſanguificatione.

Non diſſimili modo lædunt nutritionem partium collecti flatus in iſtis ut tumorem efficiant, hoc enim opprimendo vaſa, poros occupando prohibet, ne humor partem tumefactam irriget, & conſequenter nutritionem iſtius tollit, pro quibus reſolvendis, carminativa, tàm interna, quam externa conveniunt, huc refertur Hydrops Tympanites, cujus cauſa multis difficultatibus implicatur, tam in Antiquorum, quàm recentiorum ſchola, unde omnibus relinquitur locus adhærendi illi opinioni, in qua cujuslibet intellectus majorem invenit probabilitatem, & quia huic magis mihi videtur accedere ſententia Viliſii, tam in Theorica, quàm in Practica, ideò hanc eſſe præferendam aliis, exiſtimo, quapropter Lectorem huic auctori remitto.

Organizatio partis læſa nutritioni obeſt, ut poſſumus colligere ex dictis; pororum enim conſtrictio, & tumor, & impedita vaſa materiam deferentia, à quibus lædi nutritionem diximus, ſunt vitia organizationis, & conſtituunt morbos in mala conformatione, de quibus cum ſufficienter actum ſit ſuperfluum, eſt alia addere.

Augumentatio differt à nutritione ſolùm per hoc, quod illa apponit parti, pluſquam deperditum eſt, hæc reparat deperditum tantùm, unde definitur augmentatio principium, quo animal auget ſe ipſum, quatenùs eſt tale, quod facit ope alimenti benè diſpoſiti, & ope quantitatis ejus, quæ reſpectu augmentationis præcisè videtur eſſe magis conſideranda ob principalem, quam in hac habet rationem, eatenùs enim alimentum eſt augmentativum, quatenùs eſt quantum, quapropter augmentatio à quantitate pendere aſſerendum eſt, & alimentum majus facit alitum, quia eſt quantum, & ſic alimentum erit augmentativum, quatenus erit magis quantum, quàm in nutritione.

Alimentum in augmentatione diſponitur eo modo, quo in nutritione, per quod ſervatur ſemper organizatio in alito, à primordio generationis contracta, in quantitate addita, unde ea omnia, quæ de nutritione dicta ſunt, augmentativæ potentiæ ſunt applicanda. Supereſt ſolùm explicare, quomodo fiat augmentatio.

In augmentatione mihi videntur conferre oſſa magis, quàm reliquæ partes, quæ omnes his connectuntur, & hoc explicatur ſequenti modo. Oſſa ſuum recipiunt alimentum intra ſuas poroſitates efformatas à fibris, & ſtaminibus, quibus inter texuntur, & alimentum ſuſceptum intra has ſuo motu, & energia impellit partes poroſitatibus dictis confines ſurſum, & ad latera, unde fit extenſio oſſis in longitudinem, & latitudinem, neceſſe verò eſt ad hoc particulas oſſis humido eſſe refertas, ut huic motui alimenti obediant; Quod probatur in pueris, in quibus ob humiditatem oſſa ſunt maximè flexibilia, ideòque magis, viſu judice, creſcunt, & quibus oſſa cito exſiccantur, ut ab alimento non poſſint moveri, his augmentum deficit, & parvæ ſtaturæ remanent, hæc ſententia comprobatur etiam ab augmento ungis priùs abſciſſæ à digito, hæc incipit augeri, ubi digito radicatur, & ejus pars prima aucta ſemper ſurſum impellitur, prout convincitur à macula in ungue, tunc caſu apparente, nam hæc in radice unguis primò apparens, per unguis augmentum ſurſum rapitur, non quia macula ſurſum ſola impellatur, ſed quia pars, cui ineſt macula, ſurſum cum impulſu movetur, & magis confirmatur in ungue excreſcente ſupra longitudinem digiti; nam pars unguis ſupra digitum non recipit ſui augmenti materiam à parte ſuperiori, quia ibi nulla eſt, ergo ab inferiori, & à materia inferiùs adveniente, non poteſt aug-

men-

mentum hoc explicari meliùs, quàm per impulſionem partium ad ſuperiora, hoc modo extenſis oſſibus ſecundùm longitudinem trahuntur ad hujus menſuram partes annexæ, & in tali tractione illarum poroſitates dilatantur, & capaciores factæ majoris quantitatis alimenti, hanc recipiendo, & ſibi apponendo augmentum ſuſcipiunt.

CAPUT XIII.

De facultate generativa. Quid ſit, quænam ſint ejus principia, & quomodo fiat.

Generatio eſt principium, ſeu potentia, qua vivens ſibi ſimile producit, medio ſemine ab eodem vivente deciſo.

Generatio animalium perfectorum, & omnium eorum, quorum ſpeciem natura diviſit in diverſum ſexum, fit ex concurſu maſculi, & fœminæ, & in hunc finem prædictam ſexuum diverſitatem natura inveſtigavit; quomodo ergo mas, & fœmina ad generationem concurrant, inquirendum.

Maſculum tamquam efficientem, & principalem cauſam ad generationem concurrere ab omnibus admittitur, & hoc agit ſolo ſemine ab eo deciſo, in cujus ſubſtantia videtur compendiari animal in potentia, unde perceptio modi, & actionis, qua vivens in generationem alterius erumpit, pendebit à perceptione modi, ſecundùm quem elaboratur ſemen, & eorum, quæ ab animali huic ſubſtantiæ ſeminali contribuuntur, & hæc facilè percipientur, ſeminis definitione explicata.

Eſt ſemen corpus humidum ſpumoſum, & album ex reliquiis alimenti ultimi, & optimi, cum ſpirituum calidorum, ubique oberrantium permixtione confectum, vi prolifica teſtium excoctum, & elaboratum.

Dicitur primò corpus, quia eſt quantum debuit eſſe humidum humiditate actuali, fluxibilitatem actualem importante, quia debebat ejaculari in uterum fœminæ, quod ſine fluxibilitate fieri non potuiſſet. Fit ſpumoſum, quia eſt ſpiritu plenum, & ſicuti ſpuma fit ſolùm ab aere mixto cum corpore liquido, ſed craſſo per agitationem, ita ſemen ſpumoſum evadit per abundantiam ſpirituum, in ſubſtantia ſeminali efficientium id, quod efficit aer in lacte, vel ovi albumine agitato. Hanc agitationem, per quam ſpumoſum evadit ſemen, puto accipere ſolùm in actu concubitus, ubi ab incaleſcentia partium genitalium, quæ in tali actu eſt magna, & à concurſu ſpirituum in copia à toto corpore ad vaſa ſemen conſervantia, maxima agitatio ſeminalis ſubſtantiæ in his contentæ excitatur, per quam in parvas bullas elevatur, & ab harum multitudine fit ſpuma, quòd expreſſis verbis docuit Hip. lib. de genit. num. 4. ſcribendo, at verò pueris venulæ tenues, & repletæ exiſtentes genituræ tranſitum impediunt, & pruritus ipſis ſimiliter non accidit, & proptereà neque conquaſſatur in corpore humidum ad genituræ ſecretionem, & magis clarè num. 1. ejuſdem lib. ſub his verbis; quum verò pudendum territur, & homo movetur humidum in corpore caleſcit, ac diffunditur, & à motu conquaſſatur, ac ſpumeſcit, quemadmodum etiam alii humores omnes conquaſſati ſpumeſcunt. Eſt corpus ſeminale album, quia ex ſucco nutritivo albo confectum, & in ſubſtantia teſtium alba elaboratum.

Dicitur ſecundò ex reliquiis alimenti ultimi optimi, hoc eſt ſemen fieri ex reliquiis ſucci nutritivi, quæ ſuperſunt pro nutritione, & augmentatione partium; natura enim non tantùm individui, quantùm ſpeciei conſervandæ ſtudioſiſſima, uberrimum alimentum parari voluit in tali determinata ætate, ut potiùs exuberaret, quàm deficeret, & quod exuberat ultra individui conſervationem, in ſemen elaborat, pro ſpecie propaganda. Hinc non immeritò ſemen dicitur excrementum, quia eſt ſuperfluum, non quia ſit inutile, & noxium.

Dicitur tertiò ex ſpirituum calidorum, ubique oberrantium permixtione confectum, ſunt autem iſti ſpiritus vitalis, exiſtens in ſucco nutritivo, ex Chylo confecto, vel in reliquo ſanguine, prout determinatum eſt, vel ſanguinem, vel dictum ſuccum materiam ſemini præſtare; parum enim referre cenſeo intentui noſtro, & medicinæ fini, quamcumque ſententiam aliquis amplexetur. Spiritum animalem etiam concurrere illi contendunt, qui cum Uvarthono ſuccum nervoſum ſolùm ſeminis elaborationi materiam contribuere exiſtimant; non eſt negandum tamen aliquam portionem ſpiritus animalis ſemini miſceri, cùm certum ſit nervos ad teſtes concurrere, qui talem ſpiritum materiæ ſeminali inſpirare poſſunt, & hoc etiam videtur eſſe maximè rationi congruum ex eo, quòd ſemen ſit compendium totius animalis, ita etiam quidquid ad illius conſtitutionem concurrit, continere debet, & cùm ſpiritus animalis ſit inter præcipua, quæ animal conſtituunt, ad ſeminis elaborationem concurrere credendum eſt, & in hanc ſententiam Hip. conveniſſe colligimus ex illius verbis in lib. de genit. n. 3. per quæ oſtendit materiam ſeminis à cerebro in medullam ſpinalem derivari, & ab hac in renes, & teſtes; materia verò, quæ per ſpinalem medullam fluit, eſt ſuccus nerveus, verba Hip. ſunt, ſic autem in homine ab humido ſpumeſcente id, quod robuſtiſſimum eſt, ac pinguiſſimum ſecernitur, ac ad medullam ſpinalem venit, tendunt enim in hanc ex omni corpore viæ, & diffundunt ex cerebro in lumbos, ac in totum corpus, & in medullam, & ex ipſa medulla procedunt viæ, ut ad ipſam humidum perferatur, & ex ipſa ſuccedat, poſtquàm autem ad hanc medullam genitura pervenerit, procedit ad renes, hac enim via tendit per venas, & ſi renes fuerint exulcerati, aliquando etiam ſanguis ſimul defertur, à renibus verò tranſit per medios teſtes ad pudendum. Præter ſpiritum vitalem, & animalem, concurrit etiam ab omnibus partibus ſpiritus proprius, & ſpecificus illarum, & repræſentativus naturæ, formæ, & organizationis cujuslibet partis, ideòque tales ſpiritus dicuntur ideam omnium partium, & totius in ſe continere, per quod explicatur tota doctrina illorum, qui per ideas in ſemine latentes, generationis myſterium explicant.

Concurſus iſtorum ſpirituum meo judicio contingit, quando in actu Venereo totum copus incaleſcit; œſtroque venereo turget, tunc enim ope caloris, & turgeſcentiæ, dilatatis poroſitatibus totius, ſpirituque omnium partium attenuato, & ad motum citatiorem, & quaſi violentum excitato à partibus, in quibus uſque tunc incluſus fuit, ſolvitur, & ad partes genitales, & præcipuè ad veſiculas ſeminarias, per actum venereum maximè incaleſcentes concurunt, eo modo, quo dicunt ad partem aliquam intenſè excalefactam humores confluere, dictarumque veſicularum cavitatem ingredientes, partem ſemini ab œſtro venereo agitatam, expulſionique magis aptam pervadunt, eique miſcentur, ſpiritibuſque vitalibus, & animalibus in ſeminali ſubſtantia contentis vim, & energiam addunt, dictam partem agitando, & ad expulſionem diſponendo, ex qua agitatione ſpumeſcit ſemen, ut ſuperiùs dicebam, & calorem ſuſcipit proprium, & adæquatum animali, & energiam quamdam, per quam vi facta in poroſitates membranæ veſicularum ſeminalium ab eis cum impetu exit, & per hunc motum, & per calorem contentum, dictas veſicularum membranas titillando, delectationem illam, quam in ſui profuſione experitur, animal efficit, quod expreſſit Hip. in lib. de oſſium natura num. 23. ſcribendo, voluptas verò accidit vena hac genitura expleta. Spiritus autem in ipſa exiſtens, & præſens violentia, & caliditas, & venarum undequaque concitatio titillationem inducit, & hoc modo dicitur ſemen ſecundùm partem ſpiritoſam decidere ab omnibus partibus corporis, hocque totum nobis demonſtravit Hip. lib. de genit. & hujus dictis fundamentum colligimus etiam à caſtratis, qui in concubitu delectationem experiuntur, cùm nihil ſeminis emittant, & hanc à ſola ſubſtantia ſpiritoſa habent, quæ eſt judicanda illa deciſa à toto, ratione cujus à frequenti coitu emaciantur, & contabeſcunt.

Huic opinioni affinis eſt illa, ſtabiliens omnes partes à natura ſic eſſe determinatas, ut continua irradiatione teſtes, & materiam in eis elaboratam perluſtrent, & hæc irradiatio fit per ſpiritoſum effluxum emanantem à partibus, cum tali textura, & modificatione propria quarumlibet partium, unde impreſſio talis effluxus in mate-

materia, à teſtibus elaborata facit, ut hæc in ſe contineat omnes partes corporis.

Hanc deciſionem ſeminis à toto docuit Hip. in lib. de genit. n. 5. ſcribendo: Porrò genituram dico à toto corpore ſecerni, & à ſolidis, & à mollibus partibus, & ab humido omni in toto corpore, & confirmat ſimilitudo cum parentibus: Videbimus enim ex mancis mancos, ex cœcis cœcos, procreari, & cicatrices, & nævos à Parentibus in filios tranſmigrare, & morboſas parentum indiſpoſitiones tamquam per hæreditatem in genitos tranſmitti; Ulteriùs Venus moderata totum corpus alleviat, at quomodo id fieri poteſt, niſi à toto cùm ſemine aliquid ejaculetur. E contra immoderata totum debilitat, pluſquàm larga ſanguinis emiſſio, unde ſi ex partibus genitalibus ſolùm aliquid efflueret, deberent illæ ſolùm reddi debiles: tantillæ ſeminis particulæ quidnam commercii cum toto, ut illud ita enervent, ſi ab eo nihil accipiunt? & ſi ſemen ex omnium conſenſu generatur ex ſuperfluo alimento; partes per carentiam ſuperflui, non deberent debilitari, & ſic neque per tres, vel quatuor coitiones enervari, cùm materia pro his in veſiculis ſeminalibus contineatur, tamquam quid toti ſuperfluum, & pro ſuarum virium conſervatione minimè neceſſarium, & tamen per has coitiones animal debilitatur, conſequenter aliquid à toto neceſſe eſt proveniat, præter materiam in veſiculis ſeminalibus contentam: ſic equus ſemel tantùm in anno ad libidinis voluptates admiſſus, tantas amittit vires, ut per aliquot menſes eas etiam largiori cibo vix recuperet. Ab immoderata venere paralyſes, appoplexiæ, epilepſiæ, ventriculi affectus, macies proveniunt, quos morbos etiam à larghiſſima ſanguinis effuſione nullus experietur. Neceſſe eſt itaque, ut ſimul cum ſemine è toto corpore nobilis, & ſpiritoſa ſubſtantia effundatur, cujus jactura tantas poſt ſe relinquit calamitates.

Dicitur quartò vi teſtium prolifica elaboratum, ad explicandum locum, in quo generatur ſemen, & cauſam, à qua perficitur; ſanguis enim per arterias, & ſpiritus animales per nervos ad teſtes tranſit, ibique deponitur, vel ſuccus nutritivus, vel ſuccus nervoſus, vel ipſa ſubſtantia ſanguinis, quæ poſteà à virtute prolifica teſtium, hoc eſt à proprio ejus fermento ſpecifico in ſemen elaboratur, & huic à teſtibus proprium fermentum inſpiratur, maximè neceſſarium ad generationem perficiendam, ut videbimus, quando modum, quo generatio perficitur, explicabimus.

Fermentum proprium, & ſpecificum teſtibus ineſſe ex hoc colligo, quòd amputatis teſtibus alicui animali ejus temperamentum totum mutatur, & à virili in fœmineum tranſit, cum debilitate operationum totius, ex quo exiſtimandum venit à teſtibus in totum corpus fermentus quoddam inſpirari, per quod virilitas, temperamenti robur, & actionum energia conſervetur, & hoc fermentum ſubſtantiæ ſeminali ab eis elaboratæ communicatur in uſus citato loco dicendos, & talis fermenti vim experiuntur mulieres, alterationem quamdam in toto ſentientes àprimis conceptionis diebus.

Ab hac ſeminis conſtitutione colligitur veram rationem cauſæ efficientis generationem in ſe colligere, dum omnes partes individui ſimul continet, à quibus poteſt verum animal efformari, non deficientibus pro tanto opere ſpiritibus vitalibus, & animalibus, nec fermento, quod partes in ſemine latentes, tamquam in potentia ſuo motu excitativo ad actum reducere valet, in his enim omnibus vera cauſæ efficientis generationem ratio conſiſtit.

Conſiderata natura ſeminis maſculini, oportet pro integra generationis animalis cognitioni fœminei ſeminis conditionem perpendere; ſunt, qui cum Ariſtotele ſuſtinent fœminam ad generationem concurrere ſolùm paſſivè, præſtando locum virili ſemini, hocque fovendo, ut in actum ſuæ potentiæ erumpat, & pro fœtu jam organizato materiam ſubminiſtrando. Negato tamen fœmineo ſexui ſemine, non poteſt explicari quomodo fœminæ ex virili ſemine generentur. Semen enim eſt repræſentativum, & productivum illius, cujus eſt ſemen, unde ſemen maſculinum erit ſolùm repræſentativum, & productivum maſculi, & hunc debet ſemper producere, non verò fœminam, nec valet dicere, ſemen maſculinum, quando deficit in caliditate, generare fœminam, quia calor debilis de ſe, & eſſentialiter habet ſolùm facere partes minùs calidas, non verò organizare partes fœmineo ſexui debitas: Præterquamquòd dantur aliquæ fœminæ viros in calore excedentes, conſequenter falſum eſt, maſculos à robuſtiori calore, fœminas à debiliori progigni. Hanc veritatem confirmat ſimilitudo filiorum cum matribus, quæ aliunde non poteſt haberi, niſi ex eo, quòd partes ſimiles in filiis ſint generatæ à ſemine deciſo à parte ſimili matris, nec poteſt refundi talis ſimilitudo in alimentum, à matre ſuppeditatum; nam ſimilitudo conſiſtit in conformatione, & organizatione partium, alimentum verò non habet partes conformare, nec organizare, ſed organizatas nutrire, & harum organizationem ſuſcipere, non propria virtute, ſed illa partis, à qua diſponitur, ſic ſi Canis pane, & carne, & aliis alimentis propriis hominis veſcatur, non acquiret cum homine ſimilitudinem, licèt ſimili nutriatur pabulo; præterquamquòd cùm mater præſtet toti fœtui alimentum, hic etiam deberet eſſe ſimilis matri ſecundùm omnes partes, & ſi ex ſemine partes eformantur in fœtu, quia in ſemine continentur, partes genitales mulieris non poſſunt generari, niſi adſit ſemen, quod eas contineat, ſolum verò ſemen fœmineum poteſt has partes continere, conſequenter ſemen fœmineum pro conſervatione ſpeciei ſecundùm hanc ſexus differentiam debet ad generationem concurrere. Ulteriùs cauſa, cur homo generetur, eſt humanum ſemen; cùm autem homo in duplicem ſexum diſtinguatur, nempè in marem, & fœminam, debet etiam dari diſtinctio ſeminis, cujus ope mas, & fœmina generari poſſit. Hiſce rationibus experientia favet; nam Sves fœminæ, & gallinæ caſtrantur, & tunc nec appetunt mares, nec cum eis congreſſæ concipiunt, & ſi vulpis fœmina cum cane commiſceatur, naſcitur canis vulpi in conformatione ſimilis, & ſi canis fœmina cum vulpe conjungatur, naſcitur vulpis cani in conformatione uniformis, cujus eventus ratio non poteſt explicari, niſi fœmina de ſe tribuat ſemen proprium, per quod partes ſibi ſimiles conformentur, & ita ſemen fœminæ dicendum eſt activum eo modo, quo illud maſculi.

Fœminæ ſemen generari in teſtibus earum, & ejaculari eo modo, quo virile ſub forma humoris liquidi, hùc uſque creditum eſt; Recentiores tamen ab hac ſententia receſſerunt, & ſemen fœminæ Ovum ſtatuerunt, quod in earum teſtibus, tamquam in Ovario elaboratur, creſcit, & ab eo deciditur, maturitate accepta, & impulſu maſculi ſeminis, & tale Ovum vidit Hippocrates, prout teſtatur in lib. de Nat. puer. ubi deſcribendo, quæ obſervavit in abortu cujuſdam mulieris, ait, qualis autem erat, ego referam, veluti ſi quis ovo crudo externam teſtam circumcirca adimat, in interna verò pellicula incluſus liquor pelluceſcat. De hujus ovi natura, & modo, quo fœcundetur, & de aliis ad hoc ſpectantibus nihil dicam, ſed Lectorem remittam ad Reynerum Graaff, à quo diſertè, & eruditè omnia ad ovum muliebre ſpectantia pertractata, & dilucidata fuerunt.

Illa verò ſubſtantia aquea, quæ cum delectatione in coitu à muliere profunditur, & quæ, ſemen illarum credebatur ab hujus natura excluditur, & ſtatuitur ad generationem nihil conferre, & de ſeminis natura nihil participare, ſed datam eſſe tantummodò à natura pro delectatione, à qua mulier alliceretur ad concubitus deſiderium, & executionem, & talis humor non à teſtibus, ſed à lacunis uteri provenire, à Recentioribus ſtabilitum eſt, ex quo elicitur etiam ratio ſententiam de ovo confirmans, dum aliquæ mulieres, quandoque concipiunt ſine ullo delectationis ſenſu, & abſque profuſione hujus ſubſtantiæ, quod utique non eveniret, ſi hæc eſſet verum ſemen, cum ad conceptionem non tam ſit neceſſarium virile ſemen, quàm fœmineum, ex his enim duobus mixtis fit verum, & adæquatum ſemen, pro animalis generatione, & diſtincta hæc ſemina ſunt ſolùm talia inadæquatè.

In ſemine muliebri ſunt etiam omnes partes fœminæ in potentia, prout in ſemine virili, ſivè ſtabiliatur ſemen fœminæ eſſe ovum, ſivè humor ille in concubitu emiſſus,

ſivè ſanguis, ut alii cenſuerunt, quamvis probabile ſit ſemen eſſe illud, quod per vaſa deferentia præparantia, & teſtes elaboratur eo modo, quo in viris.

His poſitis non eſt difficile modum generationis explicare; ejaculato enim ſemine virili intra cavitatem uteri, & ab iſtius calore liquefacta ſubſtantia craſſa, & viſcoſa, quæ ſpiritus partes humani corporis repræſentantes, & fermentativos illos à teſtibus ſuſceptos unit, iſti libertatem nanciſcuntur, & directa via ad Ovarium tendentes, ſubſtantiam illius ovi, è ſuo calice magis protuberrantis penetrant, atque irradiant eique imprimunt cum ſua ſubſtantia virtutem generativam maſculi, cùm contineat in ſe ſpiritus repræſentativos omnium maſculi, & ab his fermentatus magis humor in ovo contentus dilatatur, unà cum membrana eum continente, & in iſta dilatatione è ſuo calice exit, & per tubas uteri in cavitatem deſcendit, ibi per porroſitates membrana ſuſcipit humorem albugineum, quem uterus à fermento ſeminis virilis alteratus attraxit, & elaboravit, & per hunc humorem creſcit ovum, & ejus membrana, & humor in eo contentus. Interim fermentum virilis ſeminis à teſtibus ſuſceptum, totam maſſam, in quam inſpiratum fuit, fermentat, & motu quodam leni exagitat, itaut ſpiritus repræſentativi partium, tam mulieris, quàm maris ad motum excitentur, & à potentia ad actum reducantur. In hoc motu ſpirituum utriuſque ſeminis, ſi unus ſit potentior alio, nempè virile fœmineo, ſpiritus virilis modificando ad normam ſui motus illos fœminæ, diſponitur tota maſſa ad generationem maſculi, in ſimilitudinem parentis, à quo deciſum fuit ſemen; E contra ſi mulieris ſpiritus in motu prævalent, illis virilis modo ſupradicto jaciuntur neceſſaria fundamenta pro generatione fœminæ. Quod dictum eſt de toto, dicendum eſt etiam de qualibet parte, qua de cauſa aliquando contingit fœtum fœminam eſſe, & in aliis partibus ſimilitudinem patris contrahere, quia ſpiritus partium genitalium Patris ceſſerunt ſpiritibus partium genitalium matris, ideò facta fuit fœmina, quia verò ſpiritus paterni ſeminis prævaluerunt ſpiritibus materni, quoad reliquas partes, ideò fœtus ſimilitudinem contraxit cum patre, & à fœmina prodire ſemen, & effectivum docuit Hipp. lib. de genit. ubi docet fœminam generari, quando ſemen fœmineum prævaluerit.

Diſpoſitio partium in ſubſtantia ſeminali intra membranam incluſa habetur, vel à determinato motu ſpirituum deciſorum à ſubſtantia Patris, & Matris, per quem habent ſe firmare in tali determinato loco, & cum tali configuratione ſe diſponere, ſic deciſi à Capite Patris, & Matris ſuperiorem affectant locum, & illi deciſi à corde, & à pulmonibus inferiorem in Thorace, eo modo quo videmus in mixtione olei ſpiritus vini, aquæ, & vini, has ſubſtantias ſimul mixtas proprio motu ſe agitare, donec quælibet cum particulis Homogeneis uniatur ab aliis ſeparata, & diſtincta, ſe ſtabiliendo in tali determinato ſitu, ut locum leviori ſuperiorem concedat, graviori verò inferiorem permittat, vel talis diſpoſitio partium in animam poteſt refundi, quæ à cognitione naturali à Deo inſtructa, & obſequendo fini ab eodem deſtinato in generatione animalis, diſponat partes in ſitu convenienti, eaſque ducat ad configurationem, & organizationem eis neceſſariam, pro ſuorum munerum executione; anima enim rationalis creatur à Deo ſtatim, ac materia in Ovo exiſtens eſt ultimo diſpoſita pro organizatione fœtus, & anima tunc incipit organizationem, & hæc ſententia deducitur à D. Thoma in Sum. par. 1. q. 76. art. 6. Et hoc admiſſo debemus ſtatuere, animam eſſe primum principium generationis, ſemen maſculinum, & fœmineum, & uterum inſtrumenta animæ inſervientia, & hæc conſtituunt facultatem generativam corpoream, ex quorum læſione læditur etiam generationis opus.

Ex his colligitur ratio, quare fœmina non poſſit ſe ſola concipere, cùm in ſuo ſemine adſint omnes partes, quibus animalis corpus conſtituitur, quia deeſt fermentum excitativum iſtarum partium, quod eis tribuat motum ad hoc, ut è potentia ad actum reducantur, & tale fermentum habetur ſolùm à ſemine virili, & huic à teſtibus communicatur, ideò ſine iſto non poteſt fieri generatio, & per huic tribuitur ratio cauſæ efficienti generationem; videmus enim ova à Gallina elaborata, quæ Galli congreſſum non admiſit, nullo modo eſſe apta ad generationem pulli, & ſubventanea evadere, licèt contineant in ſe omnes partes Gallinæ, & illud ovum non ſit, niſi Gallina in Potentia, quia deficit fermentum illud in ſemine Galli contentum, per quod partes iſtæ poſſint ad motum pro generatione neceſſarium excitari, & à confuſione propria Chaos, ad diſtinctionem animalis generationi adæquatam reduci.

Quod dictum eſt de ovo, & ſemine maſculino dicendum, & applicandum cuilibet materiæ, quæ ſtatuatur pro ſemine muliebri.

CAPUT XIV.

Quomodo lædatur generatio vitio ſeminis Virilis, & Fœminei.

Diximus præcedenti Capite, ſanguinem cum ſpiritu arterioſo, & animali ſemini materiam præſtare, & omnes partes corporis contribuere ſpiritus proprios, & ſpecificos ſui repræſentativos, quod eſt formale, & eſſentiale conſtitutivum ſeminis, & teſtes elaborationem materiæ pro ſubſtantia ſeminali efficere, huicque fermentum inſpirare neceſſarium ad generationem, perficiendam, unde ex his poſſumus colligere generationem, quæ per virile ſemen efficitur, impediri ob iſtius vitium, quod ſit, vel in materia ſeminis, vel in teſtibus, vel in partibus corporis.

Vitium in materia conſideratur, vel ratione quantitatis, vel ratione qualitatis, eſt vitium in quantitate, quando nulla materia ſuppeditatur pro ſeminis generatione, ut contingit in Emaciatis Corporibus, & in ſenibus naturali maraſmo occupatis, defectus enim talis materiæ, qui in pueris contingit, vitium eſſe non puto, ſed neceſſitatem, per quam Natura determinatur totum ſanguinem, & ſpiritus in aliarum partium nutritionem, & augmentationem impendere nihilo ſuperflui iſtius remanente pro ſeminis elaboratione. Dicitur etiam aliquando deficere materia ſeminis non propriè, ſed impropriè, quando vaſa, quæ hanc debent deferre ad locum ſuæ elaborationis, vel ſunt obſtructa, vel in teſtes, atque Epididimas non implantantur, vel quando teſtes deficiunt, in quibus duobus ultimis caſibus ars nulla ſuppeditat remedia. In Atrophia ſi aliqua locum habent, ſunt ea, quæ deſcripta fuerunt de læſa nutritione, & in obſtructione vaſorum, in qua conveniunt omnia deobſtruentia multoties repetita, & ſi ab aliquo tumore comprimente ſuccedat obſtructio, hujus cura eſt aggredienda nulla indicatione ſumpta à materia ſeminali.

Paucitas materiæ ſeminalis poteſt generationem impedire, cùm ſemen more omnium agentium, pro ſuæ actionis exercitio talem determinatam quantitatem materiæ exigat, per quam poſſint ſimul colligari tot ſpiritus ad hoc opus generationis neceſſarii, unà cum ſpiritoſo fermento teſtium, unde deficiente hac materiæ quantitate, ſemen inhabilitatem contrahit ad generationem perficiendam.

Contingit hæc paucitas materiæ, quando vaſa hanc deferentia ad teſtes ſunt maximè anguſta, per naturalem conformationem vitiatam, in quo caſu remedia deficiunt, aliquando verò à ſupercreſcente pinguedine dicta vaſa coarctantur, ex quo colligitur ratio, cur animalia, quæ pingueſcunt ultra limites convenientes, ſterilia evadant, & tunc remedia ſterilitatis conſiſtunt in eis remediis, quæ pinguedinem minuunt, de quibus actum eſt ſuperiori capite de nutritione læſa.

Minuitur etiam materia, quando hæc aliò tranſmittitur, quod contingit in magno ſanguinis effluxu, & magnis animi curis, & applicationibus, in quibus ſpiritus animales, & etiam vitales aliò avertuntur, & tunc fluxus ſanguinis ſiſtendus, & nova materia pro ejus generatione ſubminiſtranda, & removenda, quæ ſpiritus divertunt, iſtique ſpiritoſis aromaticis, & volatilibus medicamentis refocillandi.

Quantitas excedens materiæ ſeminalis poteſt veram, & perfectam ſeminis elaborationem impedire, opprimendo facultatem teſtium, huic operi deſtinatam, & huic facillimè occurrimus copiam ſanguinis minuendo, vel

per venæ ſectionem, vel per inædiam, vel per magna exercitia, vel per alimenta parvi ſucci.

Qualitas materiæ ſemen vitiat, tam ſi hæc primis, & ſecundis qualitatibus depravetur. Hoc accidit à primis qualitatibus, quando calor in materia generationi ſeminis deſtinata excedit, tunc enim hujus actione rarefacta nimis dicta materia, magna cum facilitate tranſpirant ab ea ſpiritus, & fermentum, à quibus fœcunda redditur, etiam ſemine adhùc, in ſuis veſiculis exiſtente, vel ejaculato in uterum, unde generationi minimè ſufficiens evadit. Ab eodem calore excedenti, cum quo conjungitur motus perturbatus, & violentus particularum calidarum, adeò agitantur ſpiritibus à partibus deciſi, & materiæ ſeminali implantati, ut iſtorum modificatio, & textura oblitteretur, itaut non ſint ampliùs repræſentativi partium, à quibus deciſi fuerunt, nec iſtarum ideam conſervent, ideòque pro generatione ſunt inefficaces. Hac ratione bilis in eadem materia ſeminali ſuperabundans generationem ſuo calore impedit, & etiam ſuis particulis ſalinis, ita totam materiam diſſolvit, ut in actuatione ſeminis in utero ſpiritus ſemen fœcundantes avolent (Si admittatur ſententia, in generationem fieri è ſemine virili, & fœmineo ſimul mixtis in utero) ex quo generationis opus prohibetur, cui neceſſarius eſt quidem motus ſpirituum in ſemine contentorum, quoad actionem promoventur, intra tamen materiæ Clauſtra, cum concepto motu contineri neceſſe eſt, ſi generationem ad prædeſtinatum finem ducere velint; Ubi verò materia ſui raritate, & diſſolutione iſtorum fugæ viam aperit, ſuo fruſtrantur fine, prout contingit bile in materia ſeminali ſuperabundante. Si verò admittatur fœminam ovum pro ſemine ſubminiſtrare, neceſſaria quidem eſt ſpirituum, & fermenti ſeminalis ſeparatio, ad hoc ut ovarium attingant, & ovum jam diſpoſitum ad fœcunditatem plaſtica irradiatione illuſtrent, ſed à bile diſſolvente aliqua portio dictorum ſpirituum, ita attenuatur, & membranoſa uteri ſubſtantia non ſit ſatis pro eorum retentione, quapropter extra eam tranſpirando diſſipantur, & qui ſuperſunt ſpiritus in utero, ammiſſo aliorum conſortio in actione enervati, & in modificatione alterati conditionem inſtrumenti, generationem efficientis amittunt. Ab eodem calore ſemen aliquando æſtuat, & Orgaſmum concipit, à quo elevati vapores ad caput valdè calidi, & perturbativi delirium ab his excitatur, cui ſuccurrendum cum eis remediis, de Satyriaſi convenientibus, & ſunt omnia refrigerantia, & acida.

Pro tollendo hoc vitio à ſeminali ſubſtantia, refrigerantia ſunt uſurpanda, ut viola, Nenuphar, Roſa, Lactuca, Semina frigida majora, & minora, Tinctura roſarum, Santalorum, Aqua Noceræ, Villæ, Serum Caprinum, Camphora, & iſtius ſpiritus, Nitrum, & Sal Prunellę.

Materia frigida generationem vitiat condenſando dictos ſpiritus, & iſtorum texturam condenſatione alterando, & eorumdem motum ad ſui operis executionem neceſſarium impediendo; principaliter tamen generationi obeſt ob defectum ſpiritus animalis, & vitalis primariò ad generationem requiſiti, ideò enim materia dicitur frigida, non quia actu ſit talis, ſed ſolùm reſpectivè per paucitatem dictorum ſpirituum, à qua debitum calorem pro generatione materia ſeminalis non recipit. Hac ratione melancholici, & frigidi temperamenti ſteriles evadunt.

Aromatica erunt pro remedio hujus vitii, & præcipuè Nux moſchata, Zinziber conditum, Gariofili, Macis, Cinamomum, Ambra, Moſchus, conveniunt etiam ſtinchi Marini, Cantarides, Piſtacia, Pinei, & iſtorum oleum, ſpiritus vini Aromatizatus, Vinum Hipporaticum, & ſimilia. Externa etiam calida partibus genitalibus applicata juvant, ut oleum formicarum, Nucis Moſchatæ, Gariofilorum.

Nimia humiditas, ſeu aquea, & ſeroſa ſubſtantia copioſè materiam ſeminalem irrigans, adeò fluxibilem, & tenuem reddit, ut contingant ea, quæ de raritate à colore introducta diximus: Præterquamquòd à copioſa humiditate ſuffocantur ſpiritus, quibus materia ſeminalis perficitur. Pro curatione exſiccanda nimia humiditas, cum herbis cœphalicis, ligno ſancto, ligno viſcoquercino, ſalſa, & ſimilibus, vel Diureticis per vias urinæ expurganda.

Siccitas poſitiva non habet locum in alteratione vitioſa ſeminis, ſed ſolùm reſpectiva, conſiſtens in viſcoſitate excedenti ſeminalis ſubſtantiæ, per quam reſiſtit debitæ attenuationi, & rarefactioni, quæ à calore uteri dictæ materiæ ſeminali deberet, imprimi; quapropter ſpiritus non excitantur, ſed irretiti quieſcunt, & otiantur ſine generationis effectu. Talis viſciditas auferenda attenuantibus, qualia ſunt quinque radices aperitivæ dictæ, Radix Gentianæ, Angelicæ, Imperatoriæ, Zedoariæ, & ſi viſciditas à nimio calore incraſſante proveniat, refrigerantibus utendum, quibus humida fluida miſcenda.

Aciditas, & auſteritas materiæ ſeminalis contracta à ſanguine talis conditionis, tamquàm qualitates ſecundæ generationem vitiant, quia ab iſtis figuntur, & coagulantur ſpiritus, prout eſt proprium dictarum qualitatum, tali modo, ut in materia concentrati non valeant illum motum ſuſcipere, convenientem ſuo operi perficiendo. In tali fixatione læditur etiam textura, & modificatio dictorum ſpirituum, & confuſionem quamdam patiuntur, itaut impoſſibilis evadat generatio. Hæc materia ſeminalis acida, vel auſtera in uterum ejaculata inſtante menſium fluxu, vel in eorum fine ſanguinem in uteri cavitate coagulat, & molam efficit. Corrigentur iſtæ qualitates vitioſæ ſeminis, omnibus illis remediis, ſuperiùs propoſitis pro correctione ſanguinis acidi, & auſteri, & pro correctione ſucci pancreatici, vitiati ab aciditate, & auſteritate.

Salſedo materiæ ſeminali conjuncta generationem lædit, eos effectus in ſemine producendo, quos diximus à bile nimis acri in ſemine producere modo, quo diximus de bile, & hæc prava qualitas evincetur remediis propoſitis pro debellando ſalſo in bile aucto, & ſuccum pancreaticum, & ſanguinem inficiente.

Hæc omnia ſine contradictione ab omni ſecta ſunt admiſſa, & ſi aciditas, & auſteritas materiam ſeminalem inficiens, aliquid novitatis videatur introducere, tollitur talis ſuſpicio ab Authoritate Hippocratis, qui ſanguinem ſalſum, auſterum, & acidum admittendo, ſuos etiam ſequaces inſtruxit, ut non rejicerent, ſemen dictis qualitatibus infici, cum iſtius materia à maſſa ſanguinea deſumatur, & conſequenter poteſt eiſdem qualitatibus depravari, quibus ſanguis vitiatur.

Præter enumeratas qualitates generationem lædentes, reperitur illa luis Gallicæ ſocia, per quam generationis opus omninò evertitur, hanc qualitatem tranſacti ſæculi Doctores occultam dixerunt, quia occultus illis erat modus operandi iſtius. Dato tamen, quòd explicari poſſit eſſentia luis Venereæ per aliquod manifeſtum, manifeſta etiam erit cauſa in hac generatione lædens.

Clarè explicatur lues Venerea per auram frigidam, volatilem, & ſpiritoſam acido aſperſam, quæ ab infecto corpore in aliud tranſmiſſa ratione contactus, & concubitus horrenda illa excitat ſymptomata, quæ Veneri deditos excruciant in pœnam peccati, & rem ita ſe habere, dictamque auram eſſe hujus luis germanam cauſam demonſtratur, quia facillimè ad hanc, tamquam ad principium reducuntur omnia Symptomata hunc morbum concomitantia. In primis languor ille virium, quo infecta corpora debilitantur, non aliundè provenit, quàm à ſpirituum deficientia, & paupertate ab aura frigida effecta, vel ſpiritus in ſanguine exiſtentes diſſipando, vel opprimendo, vel coagulando. Chacochimia illa ſanguinis, quæ lue Venerea infectos opprimit, cum pravo cutis calore certè non aliundè ſuam trahit originem, quàm ab aura frigida acido aſperſa, quæ ſanguinem conſtipando, & coagulando liberam iſtius fermentationem, per quam excrementa ſecernuntur, virtute motus fermentativi impedit, unde talia excrementa in ſanguine detenta chacochimiam conſtituunt, & totam illius craſim depravant, quæ indè magis augentur, ex eo quòd ſanguis ita depravatus, non ritè Chylum ſibi aſſimilat, ſed in excrementa convertit, unde Chacochimia ſemper major, cui conjungitur fœtor, totam maſſam humorum coinquinans, & ſe manifeſtans in ſudore, & in ſaliva ægrorum, quæ eliciuntur arte per Diaphoretica, & per inunctionem cum unguento Mercuriali, ex eo quòd à prædicta aura cum

prædi-

prædictis conditionibus diſponitur tota maſſa ſanguinis ad putredinem, cujus indicium eſt fœtor ſupradictus, quòdſi conſideremus dolores afflictivos corporis, Gallica lue infecti, majorem evidentiam habebimus de dicta aura frigida acido aſperſa, quæ ab eadem aciditate maſſam ſanguinis, & ſuccum nerveum aſpergendo, mordacem reddit, & vellicativum, unde ſuccus nerveus per membranas, & fibras nervoſas delatus ſua aciditate vellicando, dolores illos contumaces, & atroces in partibus, & præcipuè juncturis, & articulis excitat, & dictus humor, in Oſſium perioſtiis ab aciditate, & frigiditate dictæ auræ fixatus, in tumores, Tophos, & gummas indureſcit, cum magno patientis cruciatu, in aliis verò partibus carnoſis, vel glanduloſis ſanguinem fixando, & ſtagnationi deſtinando, hic aciditate contracta à dicta aura paulatim fibras carnoſas corrodendo, ulcera excitat, & hoc modo Gonorrhæa efficitur ex multorum ſententia, dum ſemen in capſulis ſeminalibus contentum, aciditate iſtius aurę aſperſum, corroſivam acquirit facultatem, qua carunculam in dictis capſulis perforando, continuatim exitum ſemini parat. Mihi tamen probabilior videtur ſententia determinans, Gonorrhæam fieri à ulceratis proſtratibus ex eo, quòd multis poſt mortem inventæ ſint dictæ partes ulceratæ, & in caſtratis nullum ſemen in capſulis ſeminariis conſervantibus, obſervamus Gonorrhæam, quæ niſi ab exitu humoris in proſtratibus contenti pendere poreſt. In hujus ſententiæ confirmationem addo, ex obſervatione inſignium medicorum practicantium, luem Veneream quandoque corpus infeciſſe per ſolum uſum Veneris immoderatum, & hujus cauſa non poteſt refundi, niſi in frigiditatem totius, à nimia ſpirituum conſumptione contractam per immoderatam ſeminis effuſionem, & poteſt etiam hæc aſſertio ultimo loco corroborari, & omnia hucuſque dicta, à medicamentis, luem Veneream extirpantibus, & ſunt, vel calida, ut Lignum Sanctum, Salſa Parilia, Lignum viſcoquercinum, vel diſcoagulantia, & acidum debellantia, ut Mercurius, qui vel ore ſumptus, vel unguento mixtus, & eo juncturis illinitis, maſſam ſanguinis ita attenuat, & diſcoagulat, ut per ſalivationem omnia ſanguinis excrementa, cum qualitate virulenta expellat; cùm ergo medicamenta, luem Veneream extinguentia ſint calida, & diſcoagulativa, cauſam talis luis aliam ſtatuere non debemus, quam frigidam, & acidam, cui coagulandi virtus ineſt, in cujus confirmationem addo, omnia Symptomata luis Venereæ à frigido externo exacerbari, quod manifeſtat à frigore cauſam luis Venereæ intendi, & conſequenter in aura frigida ſupradicta conſiſtere.

Ab his deducitur, quomodo generatio in lue Gallica depravetur, nempè ob depravationem ſanguinis ſupradictam, à qua neceſſariò ſequitur depravatum ſemen, cujus vitium extingui poteſt, debellata cauſa luis Venereę, & hoc nobis dabit ſequens decoctum pluries expertum. ℞. Salſæ, ligni Viſciquercini an. ℥. iv. præp. ſ. a. infund. in ℔. xxx. aquæ, poſteà bulliant, in principio ebullitionis ſuſpendatur ſacculus, in quo ſint repoſitæ ℥. iv. Antimonii crudi, craſſo modo contuſi, & pariter alter ſacculus, in quo recondantur ℥. iv. pumicis, craſſo modo pulverizati, continuetur ebullitio vaſe clauſo, uſque ad conſumptionem tertiæ partis, poſteà coletur, & de colatura accipiantur ℔. viii. vel x. omni die, manè, in prandio, poſt prandium, & in cœna, & continuandum hoc modo in uſu hujus decocti per xv. vel xx. dies, in tempore hujus decocti alvus lubrica ſervetur, & poterit etiam, omni ſexto die tranſacto, æger accipere aliquod medicamentum ſeroſitatem purgans, valet etiam ſequens decoctum purgans. ℞. aquæ fontis ℔. vi. imponantur in olla vitriata, donec ebulliant, & ſtatim infunde ſalſæ pariliæ ℥. ii. Corticis ligni ſancti ℥. i. ſ. aſſeri rec. ℥. i. poſteà extrahatur aqua ab igne, per horas xxiv. denuò igni exponatur, & bulliat uſque ad conſumptionem tertiæ partis, in fine adde Sennæ ℥. iv. pauliſper buliat, & ſtatim ab igne tollatur, & refrigerata aqua coletur, uſus eſt in prandio quotidiè, & cœna bibere primum cyhatum hujus decocti, ita tamen, ut accipiat æger plus libræ unius hujus decocti pro die, & ſi non ſequatur violenta purgatio, poteſt etiam accipi unus cyhatus poſt paſtum, ſi patiens calculo ſit ſubjectus, demendum eſt lignum ſanctum, & hujus vice radix Chinæ eſt ſubſtituenda. Optima victus ratio eſt in utroque decocto deſcripto ſervanda, non limitatur tamen quantitas, neç qualitas cibi, dummodò ſit optimi ſucci, & ſatis ſit ad appetitum ſedandum, & ad vires ſuſtinendas, vinum in primo decocto omninò interdicitur, in ſecundo poſt cyhatum iſtius permittitur ad virium conſervationem in moderata tamen quantitate, & in qualitate temperata; continuandum enim eſt per novem dies in uſu hujus decocti purgantis, quo tempore fit notabilis virium reſolutio. Valet etiam decoctum ſimplex, & commune ligni ſancti, in quo infraſcripti ſalis ℈. ii. vel ʒ. i. diſſolvatur. Sal paratur tali modo; perforetur lignum ſanctum ad fiſtulæ, ſeu cannæ modum, hanc cavitatem imple ſale ex eodem ligno per incinerationem extracto, poſteà occlude foramen cannæ, & hanc accenſis carbonibus tege, ut comburatur, ſal in ea contentus in lapidem cogetur. Non inferioris efficaciæ pro debellanda lue Venerea eſt electuarium compoſitum ex ligni ſancti ℥. ii. ſalſæ, viſciquercini an. ℥. i. Theriacæ, Mithridati an. ʒ. vii. Salappæ, Mecheocham an. ℥. iii. Scamoneæ ſulphur. ʒ. i. Mercur. dulcif. ʒ. iii. cum mele quantum ſufficit, fiat elect. cujus doſis erit ʒ. ii. vel iii. quæ erit augenda, vel minuenda juxta purgationem parvam, vel magnam ab eo peractam, continuandum per octo, vel decem dies in hujus remedii uſu, & per totidem dies utendum eodem electuario demptis purgantibus.

Si gallica lues nullis cedat remediis, & adſint gummæ reſolutioni renitentes, deveniendum ad unctionem mercurialem ſequenti unguento. ℞. Butiri rec. ℥. 4. adipis porcini ℔. i. Theriacæ veteris ℥. i. 5. Litargirii aurei, ſalis communis an. ℥. i. Mercurii ℥. ii. 5. Mithridati ℥. i. 5. m. f. ung. diſſolvendum cum ſufficienti quantitate aquarum ſcabioſæ, & fumiterræ.

Aliquando Gonorrhæa rebellis redditur omnibus remediis, cum depravatione nutritionis totius corporis, & generationis extinctione, pro qua debellanda, docuit experientia efficaciſſima eſſe hæc duo ſequentia remedia. ℞. Extr. ligni ſancti, ſalſæ an. ʒ. iii. Gummi ligni ſancti ʒ. ii. Therebentinæ claræ ℥. vii. Sacchari candidi pul. ℥. vii. olei ſuccini ʒ. ii. 5. Balſami orientalis ʒ. i. 5. herbæ The ℥. ix. Croci Martis aſtring. ʒ. iii. Antim. diaph. ʒ. ii. Coral. præpar. Marg. præp. an. ʒ. i. 5. m. ſ. a. fi. elect. doſis ʒ. ii. cum emulſione ſem. melon. plantaginis, & acetoſæ, extracta cum aqua conſolidæ majoris. ℞. aquæ calcis vivæ, factæ ſecundùm uſitatum modum ℔. iii. viridis æris perfecti, ſalis gemmæ ʒ. ii. ſalis Armoniaci ʒ. i. ſalis Saturni ʒ. ii. omnia p. ſ. & ponantur in dicta aqua, in qua relinquantur per horas xxiv. ſæpè digitando dictam aquam, poſteà filtretur, per cartam emporeticam hujuſmodi aqua per quinque, vel ſex vices omni die initiatur cum Syringa in virgam, & intra decem dies liber erit æger. Inveteratam etiam gonorrhęam ſanat decoctio florum balauſt. Bol. Armen. an. ℥. ii. facta in ℔. vi. vini optimi ebulliendo uſque ad conſumptionem medietatis, poſteà coletur, & de colatura accipiantur ℥. iv. omni mane.

Si ulcera gallica patientem infeſtent, & nutritionem partium, & generationem, ſanguinem inficiendo, impediant, ſequens aqua eſt efficaciſſima pro extinguendis dictis ulceribus. ℞. Theriacæ optimæ q. vis ponatur in alembico vitreo, cum pari quantitate ſpiritus vini, & aceti, ac deſtillentur, exhibit enim aqua limpidiſſima eximia virtutis cum aqua bolo armeno mixta, tangantur partes rubentes, & exulceratæ dicti morbi çauſa, ſanabuntur enim, dummodò optima victus ratione utatur, & debita purgatio præceſſerit. Non minoris virtutis eſt ſequens oleum. ℞. olei Antiq. ℥. xiv. litarg. auri pul. ℥. ii. boli armenæ Or. ℥. ii. vitrioli Rom. ℥. iii. ligentur in petiis albis, & ſuſpendantur in olla vitriata, ita cooperta, ut non reſpiret, & Soli in Leone exiſtenti exponantur, & per alios decem dies poſt relinquendo ſemper in eodem oleo dicta, hoc mane, & veſperi inungantur partes affectæ, valet etiam ad omnia ulcera cujuſcumque generis.

Vitio partium, ſeminis ſubſtantia ad generationem reducitur inhabilis, ſi iſtæ ſint alteratæ in ſua temperie, vel per exceſſum, vel per defectum qualitatum eam conſtituentium. Ab hac enim læditur, & alteratur illa textura, & modificatio, quam diximus eſſe neceſſariam in ſpiritus ab eis deciſis, hinc eſt, quòd in macie, ma-

raſmo, hydrope elephantiaſi, & aliis ſimilibus morbis generationis potentia ſuſpenditur, & pro hac remittenda, neceſſe eſt dictos morbos extinguere.

An conformatio partis depravata generationem impedire valeat, valdè dubito, cùm videamus à malè conformatis patribus, filios malè conformatos gigni; unde potiùs videtur malam conformationem partium generationis opus imperfectum, & vitiatum reddere, non impedire. Pro hoc vitio generationis auferendo, opus eſt vitiatam conformationem tollere, dummodò ars hoc poſſit attingere, cum ſæpè vitia malæ conformationis maximè à primordiis generationis contracta ſint incurabilia.

Teſtes ſicuti habent à natura ſeminalem ſubſtantiam conficere, eique fermentum generativum inſpirare, ſi ſecundùm illius leges ſint in temperamento, & conſtitutione conformati, ita ſi ab his deflexerint, error in ſeminis elaboratione, & in ejus fermento continget. Hinc ſi nimio calore æſtuent teſtes, raram adeò reddunt materiam ſeminalem, ut ſpiritus animales, & vitales in ea contenti tranſpirent cum diſſipatione principalis inſtrumenti, ad generationem neceſſarii, vel à particulis calidis in dictam materiam impreſſis tali motu inordinato, & perturbato ſpiritus in ea contenti, exiſtente etiam ſemine in loco generationis, agitantur contrario, vel minimè requiſito motu generationis proprio, quæ motum lenem, & moderatum requirit, per quem meliùs principia generationis in materia exiſtentia diſtinguuntur ad invicem pro operis artificio, ubi à motu perturbato ſupradicto confunduntur ſeminali ſubſtantia ſterili reddita, non ex defectu principiorum, ſed ex eorumdem confuſione à nimio calore teſtium. Materia ſeminalis aduſtionem quamdam pati poteſt, relicto ſolùm quaſi quodam incineramento, ad generationem minimè apto, quod credendum eſt contigere in nimia ſeminis craſſitie, per quam reducitur ad illam conditionem, quam contrahunt corpora, veram aduſtionem paſſa, præterquamquòd in aduſtione tranſpirant ſpiritus, ordo, & textura iſtorum remanentium, & materiæ ſeminalis pervertitur, ablata ab ea potentia generationi inſerviente.

Frigiditas teſtium contrario modo à caliditate generationem vitiat, dum ob hujus prævalentiam teſtes ad concoctionem perfectam non reducunt materiam ſeminalem, nec ſpiritus in ea contentos convenienti mixtione uniunt, quapropter remanente materia aquoſa, & ſpiritibus ſuam libertatem conſervantibus, ob defectum unionis, iſtis tranſpiratio copioſa conceditur, materia ſeminali relicta, tamquam Vappa.

Nimia humiditas in teſtibus materiæ ſeminali depravationem tribuit, per quam excluditur ab Opificio generationis, ab hac enim dilatati magis tubuli, vel interſtitia, vel porroſitates teſtium, concedendo liberiorem viam materiæ ſeminali, impediunt, ne hæc intra teſtes neceſſario ad ejus præparationem tempore detineatur. Hinc incocta, & imperfecta ab eis exit cum inhabilitate ad ſuum munus præſtandum. Humiditas etiam ſuperflua teſtium in vapores ſubtiliata, materiæque ſeminali commixta, dividendo ſua intermediatione particulas ſpirituum ab aliis particulis eorumdem activitatem enervat, quæ ab unione earumdem particularum validiſſima proficiſcitur; præterquamquòd ab admixtione humidi vaporoſi in copia cum particulis ſpiritoſis iſtarum motus ad generationem peragendam, vel reprimitur, vel acceleratur, vel à ſua modificatione diſtrahitur, cum detrimento generationis. His vitiis teſtium, remediis propoſitis ſuperiùs pro correctione materiæ ſeminalis medella donatur, & illis deſcriptis, pro intemperie ſanguinis humida.

Mala conformatio teſtium, ſeminis vitiat elaborationem, ab illorum textura non minùs, quàm à virtute, & fermento eis implantato pendentem. Obſervamus enim naturam pro diverſitate operis peragendi, diverſam partibus ſtructuram dare, quo erudimur conformationem, & ſtructuram partium particularis operis executioni concurſum præſtare. Sic teſtium ſubſtantiam natura contexit, prout Anatomica obſervatio ſenſui demonſtrat ex innumeris candidis, columnaribuſque filamentis adinſtar vermiculorum extenſis, nullatenus cavis, ut ſunt venæ, & arteriæ, ſed repletis ſubſtantia ſpongioſa demonſtrata ab hoc, quòd à filamentis prædictis ſuſpenſis non defluit ſpontè ſuccus lacteus, in eis contentus, ſed compreſſione ſolùm eorumdem filamentorum manifeſtatur, quia neceſſe erat ſubſtantiam in ſemen elaborandam ad minima redigi, ut partes ejus diverſæ perfecta mixtione in unum coaleſcerent, quòd facit tranſitus per loci anguſtiam, neceſſe etiam erat eamdem materiam ad ſpiritualitatem exaltare, craſſioribus particulis depoſitis, cui conducit longa circulatio per tortuoſos canales lentè peracta, qualis eſt illa ſubſtantiæ ſeminalis, per filamenta ſupradicta teſtium corpus varia, & labyrintea implicatione componentia, & per moram in his implicationibus, & anguſtiis filamentorum contractam, materia à fermento, vel virtute, vel facultate plaſtica perfectiùs elaboretur, & eſt altera neceſſitas à ſeminis fine derivans.

Hinc patet vitiata teſtium textura, vitia intrudi in ſeminis ſubſtantiam. Vitiatur autem textura, ſi filamenta prædicta ſint nimis anguſta, ut materiam illam viſcoſiorem, ſpiritus ſeminales irretientem, admittere non valeant, quod evenit in Hernia præcipuè carnoſa, à ſupercreſcente carne compreſſis filamentis ſupradictis. Pro cujus curatione (quæ valdè difficilis eſt, & forſan certò non exequitur, niſi teſtium amputatione) laudatur ab Authoribus pulvis Ononidis, & ſequens Ceratum eſt expertum. ♃. Cer. Sacr. Diachilon. an. ℥. v. Sulph. vivi Centaur. minoris, Ster. columb. an. ℥. v. ol. Maſticis Camomillæ, & Tereb. an. g. v. cum cera virg. f. Ceratum applicandum parti affectæ ſi major reſolutio deſideretur, & adſit gallici morbi ſuſpicio poterit addi Mercurii ℥. 1. Hernia verò aquoſa laxando nimis tubulos teſtium, prohibet, ne ſemen detineatur in eis eo temporis ſpatio neceſſario ad ſui elaborationem, per quod imperfectè etiam elaboratur, & providetur huic aquam intra ſcrotum contentam iſtius ſectione extrahendo, & exſiccantibus internis copiam ſeri, ſi eam in toto redundare agnoſcimus exſiccando, & adſtringentibus partem corroborando, ut ex pororum, & vaſorum adſtrictione, nec transfundatur, nec admittatur copia ſeri.

Non ſola ſeminis perfecta elaboratio ad generationem requiritur, ſed ejuſdem ejaculatio in uterum, tamquam in locum deſtinatum à natura pro ſeminis receptione & actuatione, & pro fœtu organizatione deſideratur; ſeminis autem ejaculatio non poteſt fieri, niſi membro virili erecto, quapropter impedita iſtius erectione ſemen non ejaculatur in locum deſtinatum, conſequenter nec generatio perfici poteſt, & provida natura conſervationi ſpeciei intendens membri virilis erectionem, & erectionis modum ſtabilivit, ut hoc erectum poſſit intra membra mulieris genitalia penetrare, & è loco propinquiori ſemen in uteri cavitatem ejaculare, ex quo patet dempta membri virilis erectione, demi iſtius intromiſſionem in vulvam, & ejaculationem ſeminis in uterum, & generationem omninò impediri, ut verò dictæ erectioni impeditæ medella exhibeatur, videndum eſt, quænam ſit cauſa membri virilis, erectionem efficiens; ex ejus enim cognitione reſultabit altera cognitio per legem contrariorum, oſtendens cauſam impedientem dictam erectionem, & etiam remedia, ad hanc tollendam, nobis manifeſtè demonſtrabuntur.

Inter varias ſententias à practicis deſcriptas, determinantes cauſam ſupradictæ erectionis, mihi magis arridet illa Reyneri Graaff in ſua Anatomia de virorum organis, generationi inſervientibus, per quam rationibus, & experimentis concludit, penis erectionem pendere à ſanguinis arterioſi concurſu implente, & in tumorem attolente ſpongioſam Urethræ partem, & Corpora nervoſa, ab hoc tumore iſtarum partium fit erectio penis, ut verò fiat hæc intumeſcentia, neceſſe eſt, ut ſanguis copioſè per arterias in dictas partes exundans impediatur, ne refluat per venas, hoc exequuntur muſculi ab oſſe coxendico, & ab ani ſphinctere prodeuntes, & in penis ſubſtantia circa corpora nervoſa, & Urethram implantati, dum enim hi intumeſcunt venereo æſtu inflati poros, & venas per quas ſanguis refluere debet comprimunt, & ita ſanguinis regreſſum, & circulationem impediunt, cum penis intumeſcentia; ſpiritus animalis concurſus etiam admittitur in penis erectione, non tam ad hos muſculos pro intumeſcentia, & inflatione, ſecundùm ventrem eorum, quàm ad partes

mem-

membranoſas, quarum fibræ horum concurſu inflatæ, & tenſæ ſummè coadjuvant penis erectionem. Spiritus; & ſanguis ad partes genitales concurrit in copia, dum ab objecto venereo exhilarata anima ſenſitiva, hoc eſt ſpiritus animalis alacriori motu excitatus in majori copia, cum majori energia ad partes totius defertur, in corde celeriorem motum, & validiorem promovendo, rarefactioni majori ſanguinis, & citatiori motui iſtius contribuit, aucto à nervis vaſa ſanguifera circumligantibus, dum validiori conſtrictione ea comprimendo, circulationis motum in ſanguine accellerant, quo ſanguini tenuitas acquiſita in corde conſervatur, & ſpiritus prædicti copioſiùs in partes genitales irruentes pro concepti, & concupiti finis conſecutione mediis nervis dictis partibus implantatis calore ſuo porroſitates dilatat, quæ majoris copiæ ſanguinis capaces hanc etiam recipiunt ſtante ejus tenuitate, & motu celeriori ſupradicto, & à dictis ſpiritibus tumefactis muſculis penis prohibito motu refluo hujus erectio ſequitur modo ſupradicto.

Hunc concurſum ſanguinis, & ſpirituum promovet etiam ſeminis copia ſuis effluviis fermentativis, ſanguini effervescentiam majorem communicando, qua tenuior, & rarior evadit modo dicto ſuperiùs, & partibus genitalibus ejuſdem effluviis calor impertitur, unde fit major ſanguinis coadunatio in his, & penis erectio modo explicato, & ſi accidat corpora nervoſa, & muſculos ab hac erectione, & copioſo affluxu ſanguinis convelli, fit Satyriaſis, & Priapiſmus, & convulſione circumvicinæ parti inducta, & inflammatione à copia ſanguinis oborta moriuntur patientes.

Penis detumeſcentia, & flaciditas ſuboritur, ſpiritu animali muſculos iſtius inflante cum ſemine diſperſo, vel ſatiato appetitu aliunde derivato, vel energia concepta, unà cum ſui copia deficiente, & debilitato totius vigore in ſeminis effuſione, unde muſculis detumeſcentibus aperitur ſanguini retento circulationis via cum penis flaciditate. His principiis rectè explicantur omnia accidentia, quæ in hac parte eveniunt pro actu venereo.

Poſita cauſa ſupradicta, patet penis erectionem impediri à ſanguine frigido, ad motum tardo, & à paucitate, & debilitate Spirituum animalium, & vitalium, quapropter remedia erectionem penis coadjuvantia erunt calida, & ſpiritoſa, quæ ſanguini motum, tenuitatem, & energiam tribuere poſſunt, ſpiritusque Animales, & vitales augere, & corroborare. Inter hujuſmodi remedia ſequentia primatum obtinent. ♃. Caſtor. Galang. Gariofil. Macis, Aniſi, Piper. long. Borac. Venetæ an. ʒ. ii. Satyrionis, Valerianæ an. ʒ. I. Rad. Aron. Card. an. ʒ. v. Stinchi Marini ſine cauda ℥. v. Galliæ muſchatæ ʒ. v. m. redigantur in pulverem, cum eſſentia Ambræ tertia parte diſtempera, & fac pillulas, doſis à ℈. v. ad ℈. I. uſus eſt has pillulas in ore detinere, & diſſolutas leniter deglutire. ♃. Extrac. Satyri. ℔. v. ſal. Margar. ʒ. ii. olei nucis moſchatæ, Aniſ. & Cinam. ſtil. an. ʒ. v. doſis uſque ad guttas viginti, cum oleo pinearum, vel piſtaciorum, Aloes in uſu frequenti, ut non purget, Venerem excitat, ſicut oleum nucis moſchatæ, in umbillicum introductum, Aqua vitæ Mathioli, cui infundantur fruſta radicis Satyrion. His adde remedia ſuperiùs deſcripta, erectio morboſa curatur ſanguinis miſſione purgantibus abdicata, quia irritando ſanguinem ad dictas partes impellunt. Valet Camphora, & opium decoctum læntium cum ſemine agni caſti.

Vitio ſeminis muliebris læditur generatio, quando ab eiſdem qualitatibus ſemen virile depravantibus depravatur, & parùm à medico perpendi debet, an iſtæ qualitates malè afficiant Ovum, in fœmina generatum, ad ſubſtantiam liquidam in actu venereo expulſam, & quæ hucuſque pro fœmineo ſemine conſiderata fuit; nam in quacumque ſubſtantia reponatur ſeminalis virtus muliebris, non poteſt hujus potentia prohiberi, ne in actum exeat ſecundum, niſi à ſuperdictis qualitatibus primis, & ſecundis, quæ curationis fundamentum pro ſterilitate ex parte mulieris ponunt, indicationes medico proponendo pro medicamentorum electione, nec aliter curari poterit ſterilitas, niſi medicamentis dictis qualitatibus oppugnantibus, in quamcumque ſententiam noſter trahatur intellectus, quomodo dictæ qualitates ſeminalem virtutem labefactent, ex dictis de virili ſemine facilè colligere poſſumus, & etiam ibidem remedia accipere quibus earumdem qualitatum activitas retundi poſſit. Signa qualitatem peccantem demonſtrantia debent decerpi præcipuè à temperamento, & ab erratis.

Aberrat quandoque à ſuo fine Natura molas in utero efformando vice fœtus, & hoc vitio virtutis ſeminalis, quàm Antiqui virtutem formatricem appellarunt, & in hoc caſu prædictum vitium conſiſtit in ſuperflua aciditate ſalina coagulativa, propria humoris melancholici itaut idem ferè ſit dicere, molam fieri ab acido ſuperfluo coagulativo, & ab humore melancholico.

Si ergo muliebre ſemen acido hoc excedenti labefactatum vel à propria natura, vel à vitio ſeminis virilis, copiæ ſanguinis conjungatur, ab hac aciditate coagulatur ſanguis in molam, ideſt carneam maſſam ſine oſſibus, & viſceribus, & hoc nobis demonſtravit Hippocrates libro I. de morb. mulier. ubi ſeminis depravati cum ſanguine conjunctionem expreſſit, pro cauſa molæ ſub his verbis. Molæ conceptus hæc cauſa eſt, cùm multi menſes exiguum, & morboſum ſemen exceperint, & idem repetit in lib. de ſterilitate ſcribendo molam in utero fieri, cùm menſium copia exiguum, & minimè robuſtum ſemen virile exceperit, aut etiam muliebre. Aciditas autem ſuperflua minimè robuſtum, ſed maximè debile reddit ſemen, dum particulas ſpiritoſas ſeminales figit, ut ad motum explicari non poſſint, cum impedimento perfectæ generationis in libero, & expedito motu dictarum particularum conſiſtentis, & hoc modo verificatur ſententia Ariſtotelis lib. 4. de gener. anim. Cap. 7. ubi ſcribit molam non per calorem ſed potiùs propter caloris debilitatem efformari, acidum verò hoc melancholici humoris naturam importans frigiditatem connotat, talis humoris propriam; unde colligimus, quantùm Recentiorum ſententia qualitatibus ſecundis inhærens, Antiquorum placitis cohæreat.

Licèt ſit facile explicare modum generationis molæ vitio virilis ſeminis ſtabilita ſupradicta aciditate, à qua ſanguis in uteri cavitatem incaleſcens in actu concubitus tranſmiſſus coagulatur, vel ſanguini menſtruo in principio menſium, vel in fine in utero collecto mixta prædicta coagulatio imprimitur, quod poteſt etiam optimè applicari ſemini muliebri, in Antiquorum ſententia admittente iſtius ſubſtantiam fluidam à nulla membrana comprehendi; ex mixtione enim hujus ſeminis cum ſanguine ſupradictis modis ad uterum fluente poteſt ſuccedere iſtius coagulatio prævalente aciditate in eodem ſemine.

Admiſſo verò muliebre ſemen ovum eſſe, non eſt adeò facilè explicare, quomodo vitio iſtius mola generari poſſit: Dupliciter tamen id contingere puto, vel vitio materiæ in ovo contentæ, & à primordio ſuæ efformationis intra illud incluſæ, quæ aciditate ſalina, & excedenti contaminata, dum in cavitatem uteri concubitus ope à teſtibus muliebribus per tubas Falopianas tranſmiſſum fuerit ovum, virilis ſeminis ſpiritoſo fermento imbutum, ab hoc fermentatur materia acida in ovo contenta, & in iſta fermentatione exaltatæ particulæ illæ acidæ priùs otiantes, & quieſcentes ſuum effectum præſtare incipiunt in Materiam, intra membranam ovi incluſam, eam coagulando, & fixando ſpiritus illos à toto deciſos, quos muliebris materia pro ovo in ſe continet, & quos virile ſemen in uterum ejaculatum eidem materiæ impreſſit, ex quo contingit, ut impediatur virtutis formatricis, ſeu animæ operatio ſiſtens, & prævalente acido ſupra illorum activitatem, unà cum materia, à qua colligebantur, coagulationem patiuntur, & quia materia illa eſt ſerum albugineum, coagulatio etiam ejuſdem abiit in membranoſam quamdam ſubſtantiam, ut obſervamus in aliquibus molis, quæ nihil aliud repræſentant, quàm cumulum membranarum, una ſuper aliam extenſarum, & dum materia à maſſa ſanguinea in utero ſeparatur, pro augmento colliquamenti in ovo contenti. Hæc ab eodem acido coagulante primam ovi Materiam, aliqualem accipiens coagulationem, molæ incremento inſeruit.

Alter modus, quo poteſt fieri mola conſiſtit, in hujuſmodi materia ab utero ſeparata, & ad ovum tranſmiſſa pro ſui augmento, quæ aciditate ſupradicta peccans

coagulationem in tota colliquamenti maſſa inducit, cum molæ efformatione modo ſupradicto.

Mola carnoſa vitio Mulieris in utero generatur, quando unà cum ſero, vel materia albuginea in utero ſeparata pro augmento colliquamenti in ovo contenti defluit ſanguis in uteri cavitatem, & materia albuginea per membranam ovi intus abſorpta ſanguis foras relinquitur, cujus propenſio ad coagulationem, quando à propriis vaſis eſt ablegatus, augetur ab aliqua aciditate in eo contenta, quæ coagulationis effectum accellerat, & cum majori efficacia producit, unde ſanguis hoc modo coagulatus, & fibris, quibus naturaliter donatur, colligatus, & intertextus in carnoſam molam tranſit, coadjuvante calore uteri in gravidis ſatis aucto ad majorem illius ſanguinis coagulati conſtipationem, & condenſationem humidioribus partibus, vi dicti caloris reſolutis.

Hoc pacto generatur etiam mola carnoſa ſine fœtus conceptione, quando in concubitu exprimitur ſanguis in cavitatem uteri, eadem aciditate perfuſus.

Ad hanc cauſam nempè aciditatem reduxerunt etiam Antiqui molæ originem, dum ab humore melancholico, ut plurimùm eas fieri determinaverunt, talis autem humor eſt acidus.

Hinc patet pro curatione, ſeu potiùs præſervatione ab hac indiſpoſitione generationis effectum, ut plurimùm interrumpente, & mulieres in magno diſcrimine exponente, moderandum eſſe acidum hoc alkalicis volatilibus, ut ſunt omnes herbæ capitales calidæ exiſtimatæ, & omnia ſimplicia acri ſale donata, ut Ariſtolochia longa, rotunda, Enula campana, Hydropiper, naſturtium aquaticum, Raphanum Sylveſtre, Hyrundinaria, & ſimilia, & efficaciſſimè idem præſtant ſalia volatilia Fuliginis, Cornu Cervi, & ſimilium pluries deſcriptorum pro acidi correctione.

Poteſt impediri generationis effectus, mulieris culpa, quando ejus ſanguis eſt depravatus, nec fluit ad uterum, debito modo à natura requiſito, per quod menſes etiam ſupprimuntur, & ratione loci, in quo fit generatio, & eſt uterus.

Vitio ſanguinis poteſt aboleri generatricis facultatis opus eo non fluente ad uterum, & deficiente materia pro augmento ovi, & fœtus, ut contingit in mulieribus menſium ſupreſſionem patientibus, quæ ſteriles ferè ſemper evadunt, & puto hoc contingere præciſè ex prohibito fluxu ſanguinis ad uterum, non conſiderata ſanguinis mala affectione, quæ ſemper cum ſupreſſis menſibus conjungitur; nam non poteſt fieri generatio, niſi ovum à muliebribus teſtibus deciſum augeatur per materiam in ſubſtantia uteri ſeparatam à maſſa ſanguinea, & niſi talis materia ſeparetur in tali quantitate, ut ſufficiat pro nutrimento fœtus, eo jam intra ovum efformato, unde ſi ſanguis non fluit ad uterum utrumque deficit, conſequenter præciſè per prohibitum fluxum ſanguinis ad uterum impeditur generatio, etiamſi ſanguis ſit optimæ ſubſtantiæ, ut obſervavi in aliquibus mulieribus de viraginum indole participantibus, quæ optima fruebantur ſanitate, cum integra omnium operationum executione, cum florido colore totius, & menſes numquam eis apparuerunt, & nuptæ ſteriles extiterunt. Fluxum ſanguinis ad uterum prohibitum intelligo eſſe talem, ut menſium fluxui non ſufficiat, nec ſatis ſit ad contribuendum calorem utero, & partibus genitalibus ei annexis, nempè ovario neceſſarium pro ovi efformatione perfecta, & pro incaleſcentia illa in concubitu proveniente, & quæ forſan ovum diſpoſitum ad ſeparationem ab ovario turgeſcentiam in eo inducta eſt in cauſa, ut à ſua cellula abſcindatur, & in uterum emittatur, & per quam uterus ſecundum ſuas porroſitates dilatatus capacitatem acquirit ad ſuſcipiendam materiam à maſſa ſanguinea, pro opere generationis perficiendo, & ab hac incaleſcentia utero impreſſa ex concubitu obſervamus nuptis, quibus anteà ſupreſſi fuerunt menſes, fluere, calore vias dilatante, ſanguinemque ad majorem fuſionem, & fluxibilitatem reducente.

Fit talis ſuppreſſio menſium, & prohibetur ſanguinis fluxus ad uterum vitio ſanguinis, & vitio vaſorum; primùm contingit, quando ſanguis eſt nimis craſſus, prout reperitur in Cacochymia pituitoſa, & melancholica, cujus cauſas alibi explicavimus. Hæc ſanguinis craſſities prohibet fluxum ſanguinis menſtrui, vel vaſa Capillaria uteri obſtruendo, itaut per ea tranſire non poſſit, vel non admittendo illam effervescentiam, & fermentationem, quæ meo judicio eſt primaria menſtrui fluxus cauſa, liquida enim quo magis craſſa exiſtunt minùs ſunt ad fermentationem apta, conſtrictis à craſſitie particulis ſubtilioribus, & ſpiritoſis, quæ ad libertatem provocatæ, & motu agitatæ fermentationis opus peragunt. Talis fermentatio ſanguinem ad menſtrualem fluxum determinans oritur à quantitate ſanguinis, quæ per menſem intra vaſam mulierum colligitur, pluſquàm conveniat earum nutritioni, & aliarum facultatum executioni. Auctus in quantitate ſanguis in eo plures cumulantur particulæ ſpiritoſæ, & calidæ, quæ valent fermentationem ejus naturalem augere, hæc aucta, vaſa dilatando, & extendendo per conceptam turgeſcentiam à fermentatione, orificia etiam eorumdem, præcipuè in utero aperit, ſic natura dirigente, & orificia dictorum vaſorum in utero ad hunc finem diſponente, unde ſanguinis fluxus per eam partem.

Vitio vaſorum impeditur ſanguinis fluxus ad uterum, quando vaſa ſunt nimis exilia à naturali conſtitutione, quando capacitas eorum tollitur per compreſſionem ab aliquo tumore ſupraſtante, vel quando ſunt obſtructa à materia lenta mucilaginoſa.

Hæ omnes cauſæ, tam vitium ſanguinis, quàm vitium vaſorum reſpicientes ſine ulla trepidatione univerſaliter ab omnibus recipiuntur, ſola cauſa menſtrui fluxus ſuperiùs expreſſa non concordat cum Antiquorum determinationibus, ſed quia & hi ſunt varii in ſtabilienda menſtrualis fluxus ſanguinis cauſa, ideò videtur etiam unicuique relicta libertas ſuam proferendi ſententiam. Præterquamquòd aſſignata qualibet cauſa menſtrui fluxus ſemper hujus cauſæ effectus, & activitas, & in actum ſecundum emanatio impedietur, vel à ſanguinis vitio, vel à vaſorum præternaturali conſtitutione, unde tota curationis ratio in his duobus conſiſtet, & ſic parùm videtur conferre ad curationem vera determinatio, vel cognitio cauſæ menſtrualis fluxus.

Impeditus ſupradictus fluxus ſanguinis ad uterum vitio ejuſdem, ad illum revocabitur craſſitiem emendando, conciliataque ei tenuitate naturali ad fermentationem naturalem diſponendo, & utrumque celeriùs obtinebimus evacuata, per epicraſim excrementorum copia, ſanguineam maſſam coinquinante, & incraſſante. Præterquamquòd purgantia fermentationem quamdam in ſanguinem inducendo, ſubtilitatem ei conciliare apta videntur; idcircò optimum eſt purgantia admiſcere cum eis, quæ ſubtilitatem, & tenuitatem ſanguini imprimere valent, & recenſita fuerunt, ubi de habitu cacochymo actum fuit, eis tamen adjungere poſſumus, quæ pro menſium eductione appropriata videntur, ut ſunt radix Zedoariæ, Rubiæ, Tinctorum, Dictamum Cretenſe, Artemiſia, Caſtoreum, Crocum, Carabe, Myrrha, Sagapenum, &c. omnia ſalia alkalica volatilia, ſicut & fixa multùm operis, & efficaciæ contribuunt in hoc affectu.

Diminuta per purgationem humorum excrementitiorum quantitate, poſſumus poſteà uti attenuantibus ſubtiliantibus, & menſes educentibus, inter arcana huic morbo appropriata enumerantur nuces, ſi priùs per aliquot dies integræ unà cum cortice in aqua maduerint, itaut à nucleis extractis poſſit pellicula eos inveſtiens ſeparari, & hac ſeparata nuclei infunduntur in ſpiritu vini, & de his accipiuntur per aliquot dies tres, vel quatuor, cum mirabili effectu. Idem dicuntur præſtare Catti Nucum tempore veris collecti in umbra exſiccati, & per ℥. v. uſque ad ℥. ii. exhibiti in aliqua decoctione Uterina appropriata pro menſium eductione; valet etiam pulvis dictus dominarum à Foreſto in ſuis obſervationibus deſcriptus, vel ℞. Aloes ſuccotrinæ ℥. v. Myrrhæ ℨ. ii. Croci martis aperit. ℈. ii. Boracis Miner. ℨ. i. Salis Armoniaci ℈. ii. Salis Sabinæ, Artemiſiæ an. ℨ. v. fœculæ Aron ℈. ii. Croci ℨ. v. f. p. & cum Syr. de ſthœcade, & quinque Rad. f. m. cujus ℨ. i. v. omni mane per quindecim dies ante tempus menſium accipiatur cum decoctione aliquorum ſimplicium ſupradictorum; ſequens pulvis eſt expertus. ℞. Caſtorei, Acori, Aniſi ſem. apii an. ℨ. i. terrecribra, & da ℨ. i. in potu cum vino per ſex dies ante Menſes

ſes movent ſal Cortic. Auranciorum , & Citriorum ad. ℈. 1. pro quolibet exhibitum in decoctione Corticis, Salicis, Minoris, Croci, & Soli ſequii, & Marubii ; Idem efficaciter præſtant & ſequentes pillulæ. ♃. Aleos Succotrinę ℥. 5. Croci ℥. 5. cum aqua herbæ mercurialis fiat extractum de quo recipe ℥. 4. ſalis artemiſiæ ℥. 1. ſucci Mercurialis depur. ℥. 8. M. & ponantur omnia in Matula Vitriata, & fiat evaporatio in B. M. lento igne, donec veniat ad conſiſtentiam extracti , de quo accipiatur per octo dies antè tempus Menſium ʒ. 1. per quatuor horas ante prandium, & per quatuor horas poſt cœnam , & emplaſtrum factum ex farina volatili, Croco, & vitellis ovorum applicatum ſubtus umbilicum.

Vitium vaſorum, ſi eſt ex naturali anguſtia, immedicabile evadit, ſi ex compræſſione à tumore, hic eſt auferendus per medicamenta qualitati tumoris convenientia, ſi ab obſtructione eadem conveniunt remedia, quæ dicta ſunt ſuperiùs de vitio ſanguinis pro attenuanda, & diſſolvenda materia obſtruente , & in hoc caſu efficaciſſima ſunt ſuffumigia in uterum introducta, qualia ſunt ea facta ex ſcoriis reguli Antimonii, & ex ſale Armoniaco.

Fluor albus uteri vaginam lubricans , & cavitatem ſterilitatem efficere poteſt, virile ſemen alterando, vel ejus permanentiam in utero prohibendo , itaut actuari non poſſit , nec ſpiritus ſuos ad ovi fœcunditatem neceſſarios, & ad uteri illuſtrationem, & alterationem requiſitos diffundere.

Hunc fluorem communiter à duplici cauſa pendere ſtatuunt medici una à toto , & ab hac fit , quando maſſa ſangninea multis eſt depravata excrementis , à quibus ſe exonerat in uteri ſubſtantiam relinquendo , dum per iſtam circulat, & ab utero continuato fluxu extra pelluntur , hinc pro varietate excrementorum prædictus fluor variat ; nam vel excrementa ſunt acria, & biliosa, & fluxus tunc eſt flavi coloris mordax, & corroſionem circa uterum , & in uteri ſubſtantia minatur, unde quandoque ulcera læthalia fiunt, aliquando verò omni mordacitate caret , in hoc caſu videtur ſolam ſeroſam colluviem peccare.

Sanguis hæc excrementa in ſe colligit , vel vitio partium alimenta præparantium, vel vitio lienis , vel vitio ſui, quando ſecundùm qualitates eſt nimis acris, & bilis copiam in ſe cumulat , vel ſalium acidorum fluorem experiendo aciditate morboſa perfunditur , vel ſalſedine inficitur.

Hæ cauſæ ſunt rectè perpendendæ, in hujus fluxus curatione eſt perquirenda pars affecta, ejuſque vitium indagandum, & juxtà indicationes ab his propoſitas , medicamenta ſunt præſcribenda in ſeroſa colluvie ſimplici exſiccantia videntur convenire, & diuretica, pro materia ab utero avertenda, ubi bilis conjungitur exſiccantibus unienda, quæ bilem frangunt , ſicuti ubi acida cum ſero colliguntur, quæ hoc mortificant , & in boc caſu valet ſequens decoctum. ♃. ligni ſancti ℥. 2. Cort. ejuſdem ℥. 1. 5. liquiritiæ ℥. 1. coquantur ad medietatem in aqua ℔. 6. 5. deindè adde ſem. Portulacæ ʒ. 2. glandes cum calicibus num. 6. ſumach. ʒ. 2. Rad. Tormentillæ ʒ. 4. conſolidæ ʒ. 1. denuo coque benè cooperto vaſe ad remanentiam ℔. 2. colaturæ accipe ℥. 4. cum Syr. myrtino ℥. 1. & per triginta dies ſit uſus hujus decocti.

Si à toto proveniat dictus fluor, cum iſto conjungetur Macies, & pravus corporis color, ſi verò vitio alicujus partis excitetur, hoc nobis patebit per ſigna propria vitii, partem depravantis.

Alius modus, & cauſa, à qua fit hic fluor, eſt uteri affectio ſanguinem , per ejus ſubſtantiam circulantem, ſecundùm aliquas ſui portiones corrumpens, & in excrementum paulatim commutans, quòd paulatim etiam expellitur.

Hanc affectionem uteri, ſanguinem in album excrementum corrumpentem, puto in acido quodam excedenti conſiſtere , cùm videamus ab acidis ſanguinem dealbari, ut patet ex illa celebri experientia ab aliquibus relata circa lac, cui ſi incoquatur ſal tartari rubedinem concipit , & huic rubenti ſi inſtilletur ſpiritus vitrioli, naturalem concipit albedinem, ſic ſanguis (ſi verum eſt eſſe materiam lactis) in glandulis mammarum collectus, ab harum acido dulci conaturali in lac album elaboratur , unde non eſt improbabile ab acido ſuperabundante, in ſubſtantia uteri ſanguineam ſubſtantiam corrumpi, & in excrementum album transmutari.

Hoc acidum ſuſcipit uterus, vel à ſanguine melancholico, quia ab eo nutritur, quod eſt idem, ac contraxiſſe temperiem frigidam , ab Antiquis , pro cauſa hujus fluoris ab uteri vitio provenientis , recenſita ; bac ratione forſan frequenter poſt partum hi fluores relinquuntur, ſpiritibus temperiem ejus conſtituentibus debilitatis, vel diſſipatis pro aliqua portione , propter quod acidæ particulæ forſan ad temperamenti ſui conſtitutionem concurrentes exaltantur , non aliter ac in vino, à quo evaporantibus ſpiritibus , & particulis ſulphureis calidis acceſſit . Poteſt etiam eſſe alia ratio , cur à partu relinquatur hic fluxus, nempè ſi Caruncula illæ, vel aliqua, per quam annectitur placenta utero , permaneat etiam poſt partum ; Et ſicuti tempore gravidationis ab his carunculis humor albugineus præparatur, in alimentum fœtus ceſſurus , ita poſt partum in utero permanens contracto vitio humorem albugineum, ſed excrementitium ſubminiſtrare poteſt.

Hoc acidum vitians uteri ſubſtantiam ad temperamentum, tollendum medicamentis illud infrigentibus toties repetitis, & præcipuè vulneralis, quæ in hoc affectu multùm æſtimo, præcipuè ſi miſceantur cum uterinis, & ex eis inectiones, & ſuffumigia parentur.

Altera etiam via mihi videtur poſſe fluere hunc humorem album, nempè ex lacunis in vagina uteri exiſtentibus, & ex meatibus in uteri collo copioſè apertis ; Experientia enim demonſtrat ex diſſecti mulierum Cadaveribus à dictis partibus humorem album copioſè exprimi , & hunc recipiunt à membranoſa colli uterini ſubſtantia, prout demonſtrat Graaff in libro ſuo de mulier. Organis. Poſſunt enim hæ partes alteratione depravari, & diſponi ad copioſum humorem recipiendum, & laxitate debilitari , ut illum detinere non valeant , ſed profundere cogantur ; Hinc eſt quòd tales fluxus in gravidis copioſiores evadunt , quia tunc temporis humorum confluxus ad uterum eſt copioſus.

Pro hac cauſa extirpanda , corroborandi ſunt meatus prædictis exſiccantibus non ſolùm internis , ſed etiam externis, ſuffumigiis nempè injectionibus. Inter remedia huic cauſæ propria enumerantur ſequentia. Cortex ovi incubati, poſt exitum pulli pulverizatus , & ad ℥. 5. exhibitus in aqua ferrata , Membrana Caſtanearum interior rubens , ad ʒ. 2. cum totidem pul. Eboris in vino meraco , vel cum decoctione Roſmarini , filipendulæ radix pul. ad ʒ. 1. in paſtinace Sylveſtris decocto, & Dauci, & ſequens pulvis. ♃. Herbæ veronicæ ſem. Ameos an. ℥. 5. Cardamomi, Cinamomi an. ʒ. 2. Croci Martis aſtring. ℈. 1. 5. Spodii, Charabe an. ℈. 2. 5. ſem. Plantag. Portulacæ an. ʒ. 5. m. f. p. & exhibeatur ʒ. 1. cum decoctione Roſmarini. Decoctum Antimoniale deſcriptum in cap. de lympha fluorem album in mulieribus eradicat. Multoties decipiuntur Medici in hoc affectu, qui aliquando eſt Gonnorrhæa, ne decipiamur, advertendum eſt in vero fluore lumbos dolere in gonnorrhæa non apparentibus menſibus ille ceſſat, iſta perdurat, & circa meatum urinarium mucoſa materia mucoſa colligitur , quia ibi lacunarum meatus , in quibus humiditas in concubitu cum delectatione emiſſa colligitur, terminatur , & quandoque partes circa dictum locum exiſtentes ulcerantur. Si Gonnorrhæa certi erimus, curanda modo ſuperiùs tradito.

SECTIO II.

De facultate vitali. Et primò de Reſpiratione, & uſu Pulmonum.

ADeò diſcordes in reſpirationis uſu ſunt authores , ut impoſſibile ſit eos ſimul conciliare , quamvis pulmonum fabrica, & ſtructura diligenter ſit ab Anatomicis delineata, & demonſtrata. In modo etiam , quo fit reſpiratio, adſunt etiam diſcordiæ, & in utroque receſ-

receſſus, ab Antiquorum documentis, unde in his ambagibus remanet solùm perſcrutari, quæ rationi magis ſunt conſentanea, & naturæ fini adaptata hæcque pro certis ſtabilire, & ad medicum finem adaptare, & primò inquirendum.

CAPUT I.

Quomodo fiat Reſpiratio, & Expiratio.

PLures ſunt circa harum operationum inquiſitionem ſententiæ, Aliqui in virtutem attractricem refundunt, quæ aerem ſua vi in cavitatem pulmonum attrahat, alii contendunt eſſe vacui fugiendi neceſſitatem, quod per dilatationem Thoracis introducitur, cui neceſſitati, ut provideat natura aerem extrinſecum allicit. Alii in motum pulmonum ſuæ ſubſtantiæ proprium refundunt, dum tali motu dilatantur Bronchia aſperæ arteriæ, quibus contexitur, & ex tali dilatatione facta capacia alterius corporis, vel majoris aeris, hic ea ingreditur, & implet, unde ab aliquibus ſancitum fuit, ideò pulmones impleri, quia dilatantur, & quia impleti pulmones aere, à motu Coſtarum introſum comprimuntur, aer inclusus in eorum ſubſtantia expellitur cum motu expirationis.

Hæ tamen ſententiæ rationi potiùs contrariantur, quàm eam fautricem habeant; nam hæ facultates in materiam ſuperficiei corporis ſolùm contiguam, quale eſt aer, agentes alibi demonſtravi eſſe Chymericas, ratio à vacui neceſſitate petita ab experimentis à Recentioribus in publicam lucem datis, improbabilis redditur, vel aboletur. Experimenta enim intendunt demonſtrare aerem non currere ad implendum vacuum, ob præciſam neceſſitatem, à vacuo determinatam, ſed aerem vacuo ſpatio contiguum à ſuperſtante aere premi, & preſſione impelli ad implendum ſpatium vacuum; nec ſubſiſtit doctrina allata de motu pulmonum eorum ſubſtantiæ naturaliter debito; nam in pulmonibus non adſunt fibræ, neque carnoſæ, neque nervoſæ, pro motu, cujus ſunt principalia inſtrumenta, ſufficientes. Videmus enim omnes partes, quæ moventur, fibris ſupradictis eſſe contextas textura convenienti motui exequendo, unde ſi motus naturaliter eſſet pulmonibus debitus, his etiam fibris deberent eſſe contexti.

Recentiores viſi ſunt meliori judicio determinaſſe inſpirationis cauſam ſtabiliendo, pendere à motu Thoracis, per muſculos, intercoſtales, tàm internos, quàm externos exercitus, cujus beneficio coſtæ attolluntur, cavitaſque Thoracis amplior redditur, & pulmones priùs à depreſſione Thoracis, quaſi compreſſi, in hac dilatatione ſe dilatant, & aer, qui ſuperſtabat aeri exiſtenti intrà aſperam arteriam, & Bronchia, & qui hunc unà cum pulmonibus, & ſuis bronchiis præmebat, itaut iſtis reſiſtentibus dictæ preſſioni aer preſſus ulterius progredi non poterat, premebat in pulmonum dilatatione ſequente dilatationem Thoracis aer preſſus aeri prementi cedens pulmonum ſubſtantia non reſiſtente, & ob ſpatium dilatatum, quod cùm impleri non poſſit à præexiſtente aere, aer premens unà cum iſto dictum ſpatium occupat, & bronchia pulmonum ſuo ingreſſu implet, eaque diſtendit, & ita fit inſpiratio, unde verificatur in aliqua parte ſententia ſuperiùs dicta pulmones aere impleri, quia dilatantur, ſed iſta dilatatio, nec motum aeris præbet, nec hanc attrahit, ſed locum parando aeri, hic impulſu preſſionis à ſuperſtante aere, in ſpatium præparatum à dilatatione impellitur.

Per dilatationem Thoracis pulmones moveri, multi ex Antiquis aſſeruerunt, licèt rationem veram non reddiderint talis motus.

Quomodo fiat hic motus Thoracis, explicant Anatomici, ad quos lectorem remitto, & ſolùm obſervo, cum aliquibus ex Recentioribus hanc dilatationem fieri, tàm ope Diaphragmatis, muſculorum internorum, quàm externorum, contra ſententiam eorum exiſtimantium ſolùm muſculos externos dilatationi conferre, internos verò depreſſioni; nam hujuſmodi depreſſio ſine alicujus inſtrumenti miniſterio exequitur, per virtutem propriam, elaſticam coſtarum, qua ſuo ſtatui naturali remittuntur, eo modo, quo lignum incurvatum ſibi derelictum, ſine alicujus auxilio, ſed ſola virtute elaſtica ſuam rectitudinem recuperat.

Hujus inſpirationis uſus, & ingreſſus aeris in pulmones varius ab Antiquis, & à Recentioribus determinatur, communis fuit opinio inter Antiquos, aerem à Natura in pulmonum ſubſtantiam permitti continuo ingreſſu, & regreſſu, ut ab aerem ingrediente cordis, & ſanguinis calor miti refrigerio attemperaretur, cum aere verò egrediente fuligines ab æſtuante ſanguine erumpentes, unà cum illo expellerentur. Secundò, ut aer attractus ſanguini in pulmonibus exiſtenti miſceatur, unà cum iſto in ſiniſtro cordis ventriculo in ſpiritum vitalem excoquendus. Tertiò, ut ex admixtione aeris ſanguis ſubtiliaretur, & attenuaretur, in minutioreſque partes divideretur, ut anguſta quæque vaſa, & partium poroſitates, pro individui conſervatione penetrare poſſet.

Inter Recentiores Joannes Mayovu exiſtimat ſpiritum Nitro-aereum aeri commixtum in inſpiratione ſanguini per pulmones circulanti commiſceri, particuliſque ſalino-ſulphureis hujus liquoris uniri, & ab hac unione ſpiritus nitro aerei, & particularum nitro-ſulphurearum ſanguinis fermentationem vitalem in hoc excitari.

Hujus opinionis fundamentum deducit ex eo, quòd quemadmodum particulæ Nitro-Aereæ, terræ ſpiracula lentè ſubeuntes, ibidem cum particulis ſalino-ſuſphureis immaturis terræ æſtu obſcuro congredientes fermentationem, & cum hac calorem accendunt, à quo vegetabilium vita dependet, ut idem Author oſtendit in ſuo tractatu de ſale nitro Cap. 5. ita particulæ eædem Nitro aereæ in cruoris maſſam pulmonum Miniſterio introductæ, particuliſque iſtius Salino-ſulphureis ad juſtum vigorem evectis, quoad minima admixtæ, fermentationem ſatis inſignem, ad vitam animalis requiſitam, in eo efficiunt. Unde ſtatuit, ſanguinem à terreſtri gleba non eſſe diſſimilem, illumque iiſdem particulis, ſed magis exaltatis conſtare, quibus terra ipſa ſcatet, & ſicut ſulphur immaturum, cum ſeminibus ſalis fixi ſtrictè combinatum, materiam terreſtrem componit, ita cruoris maſſa à particulis ſalino-ſulphureis ad volatilitatem juſtam evectis conflatur, unde fit, quod & terræ, & ſanguinis idem color, ſcilicet atro-purpureus maneat.

Sanguini fermentationem contingere ſicut, & omnibus aliis rebus, naturalibus à ſpiritu nitro aereo videtur convinci ex eo, quòd impedito aeris, à dicto ſpiritu nitri imprægnati ingreſſu in pulmones, cum reſpirationis ſupreſſione efferveſcentia cruoris mox concidit, animaliſque vita extinguitur.

Majorem confirmationem huic ſententiæ addit ab obſervatione facta, demonſtrante ſanguinem, qui ſub atro colore pulmones intrat, magis floridum, rutilumque qualis eſt ſanguis arterioſus ex iiſdem redire, quod obſervatum etiam fuit à clariſſimo Louvero in vivorum ſectionibus, idemque oſtendit mutationem iſtam in cruoris maſſa factam, non tàm à comminutione hujus in pulmonibus, quàm ab aere ei admixto provenire; etenim ſanguinis venoſi in vaſe excepti ſuperficies ſumma, quæ aeri expoſita eſt, colorem cocineum floridumque acquirit, è contra ſanguis in fundo vaſis ſub colore atro purpureo apparet, qui eidem aeri expoſitus, poſt breve temporis ſpatium colorem rutilum induit, ideòque mirandum non eſt, ſi ſanguis in pulmonibus, ubi aer per particulas ejus diffuſus, cum eodem intimè permiſcetur, per totum floridus reddatur, ſed pro certo tenendum, aerem ſanguini admixtum colorem rutilantem eidem communicare, & quidem quatenus à ſpiritu nitro-aereo fermentatio in cruoris maſſa excitatur, quippè ſanguis arterioſus, qui ſub florido colore conſpicitur, particulas ſuas valdè mobiles habet, & inſigniter efferveſcit, ſanguis verò venoſus atrior, obſcuriorque ob fermentationem ejus imminutam, ideòque magis grumoſus, citiuſque coagulatur,

Fermentationem ſanguinis à ſpiritu nitro-aereo huic commixto probat idem Author duplici experimento. Primum ſi ſanguis in vaſe aliquandiù ſervatus in vitrum collocetur, ex quo aer per antliam aeream exhauriatur, ſanguis iſte in ſuperficie, in qua colorem floridum obtinuit, leniter efferveſcet, & in bullas aſſurget. Sin autem ſanguis arterioſus adhùc incaleſcens in loco aere vacuo poſitus fuerit, mirum in modum expandetur, & in bullulas penè infinitas elevabitur, idque partim à particulis eJus exæſtuantibus, inque motum poſitis, partim ab aeris parti-

particulis nitro-ſulphureis illis commixtis oriri verò ſimile eſt. Secundum ſi ſpiritus nitri liquori ſale volatili, ſulphureque referto, veluti ſpiritui cornu cervini, oleo proprio impraegnato affundatur, effervescentia mox inſignis cum colore cocineo admodum rutilante in liquore excitabitur, qui tamen color floridus æſtu liquoris ceſſante in atro purpureum comigrat, & ita particulæ nitro-aereæ (quibus ſpiritum nitri abundare alibi oſtendit) cum particulis liquoris prædicti ſalino-ſulphureis exæſtuantes, colorem cocineum ſanguinis arterioſi æmulum efficere videntur, ea enim eſt particularum nitro aerearum natura, ut eædem in motu poſitæ, rebus, quibus inſunt, colorem rutilum inducant, prout in ſpiritu nitri inter diſtillandum rutilante contingit.

Perennari hanc fermentationem in ſanguine vult, quia particulæ nitro-aereæ iſtius fermentationem efficiunt, & hæc alias particulas nitro-aereas à ſanguine elicit, à quibus æſtus in hoc de novo inſtauratur, & ab aere ſanguini commixto per ejus fermentationem elici particulas nitro-aereas probat in eodem tractatu de ſale nitro cap. 8. in initio, & quia ſpiritus nitro-aerei in pulmonibus maſſæ ſanguinis immixti, in corporis habitu maxima ex parte à ſanguine ſecernuntur in aliquos uſus, ita cruoris æſtus, & fermentatio decreſcit, itaut cruor ad pulmones reverſus ob dictorum Spirituum defectum ſecundùm fermentationem ſit valdè imminutus, & remiſſus, neque tamen fermentatio penitùs ceſſat, quia à particulis nitro-aereis ab aere intra ſanguinem exiſtente, & per habitum corpus admiſſo elicitus ſuſtentatur, licèt minor ſit ea in pulmonibus ſuſcepta, quia ſpiritus ibidem ſuſcepti deficiunt, ut diximus, & qui eliciuntur ab aere, in ſanguine latente ſunt minores iis, in pulmonibus ſuſceptis.

Sicuti fermentationem ſanguinis à ſpiritus nitro-aereo oriri probavit præcitatus Author, ita etiam ejuſdem incaleſcentiam à particulis nitro-aereis cum particulis cruoris ſalino-ſulphureis oriri cenſet. Hanc ſuam ſententiam probat à Minera qualibet ſalino-ſulphurea, cujuſmodi ſunt Marcheſitæ Vitriolicæ, quæ recenter effoſſæ, aerique humido expoſitæ æſtum, caloremque intenſum concipiunt, in quantum particulæ aereæ, cum particulis ſalino-ſulphureis mineræ congreſſæ effervescentiam inſignem excitant; Quantò ergo major exiſtimandus eſt ſanguinis æſtus, fervorque, dum particulis iſtius ſalino-ſulphureis ritè evectis ei miſcentur particulæ nitro-aereæ. Hinc deducit per motum animalia ſummè incaleſcere, non per attritionem partium, impotentem tantam particularum calidarum copiam ab eis extrahere, ut calorem intenſum efficiant, ſed ob frequentem reſpirationem, à motu violento excitatam, per quam ſpiritus nitro aerei in magna quantitate per inſpirationem attrahuntur, & ſanguini miſcentur, congredienteſque cum particulis ſalino-ſulphureis iſtius effervescentiam majorem excitant, & cum hac incaleſcentiam, & æſtum à frequenti reſpiratione calorem excitari, probat etiam, quia quilibet exiſtens quietus, & pro voluntatis imperio frequenter reſpirans calore ſolito majori incaleſcit.

Hæc eſt inſpirationis Cauſa, & finis, juxta ſententiam Excellentiſſimi Joannis Moyovu; expirationis verò cauſa eſt deſcenſus Coſtarum in ſuum naturalem ſitum, per quem thorax coarctatur, & pulmones conſtringuntur, coacti aerem contentum expellere. Ad violentas autem expirationes conducunt muſculi abdominis obliqui deſcendentes, & aſcendentes, quorum tendines Coſtis inferioribus inſeruntur, unde in horum contractione non poſſunt coſtas non deorſum trahere, & pectus conſtringere.

Hinc dictus Author ait, aerem inſpiratum guſtui, & olfactui, expulſum loquellæ, voci, tuſſi, ſternutationi, ſputi excrementitii, & ſalivæ excretioni, retentum urinæ, & fœcum egeſtioni, fœtus expulſioni, chyli, lymphæ, atque ſanguinis motui inſervire. Negat reſpirationem pro cordis refrigerio peragi, ſed potiùs calorem excitare, neque inſervire pro motu ſanguinis per pulmones à dextro cordis ventriculo in ſiniſtrum; neque vult per expirationem ſanguinis comminutioni in pulmonibus contribuere.

Putat hic Author ſpiritum nitro-aereum nihil aliud eſſe, quàm particulas minimas ignis intra aeris circumuolutiones latentes, & à Sole mutuari, quem ignis ſferam ſtatuit, & quando particulæ aeris circumvolutæ igneis particulis privantur, quòd contingit in ſuſtentanda flamma in alimentum iſtius conſumptis, vel ab aere ſeparatis dictis particulis igneis, & quia tunc particulæ aeris leviores factæ ſupremam aeris regionem aſcendunt, ubi de novo igneas particulas Solis in ea regione abundantes recipiunt; Vocat has particulas igneas nitroſas, eò quia à Salibus fixis terræ inhærentibus, & ſulphure mixtis attractæ Salnitrum in terram efformatur, & pro hujus conſtitutione aliquid ab aere trahi probat experimento.

Si terra, à qua extractum fuerit ſalnitrum aeri exponatur, Salenitro de novo impraegnatur, quod non poteſt recipere, niſi ab aere pro aliqua ſaltem portione neceſſaria ad conſtitutionem Saliſnitri, ſal fixum in nitro hoſpitans in aere volitare poſſe non putat, ſicut nec ſulphur fixum, quale eſt illud, quod ingreditur conſtitutionem ſaliſnitri, conſequenter ab aere non poteſt terra recipere ſal, & ſulphur fixum, neceſſarium pro ſalenitro, remanet ergo, ut ſolùm ab aere particulas igneas in ſalenitro exiſtentes attrahat. Has particulas igneas nitroſas, cum ſulphure, & ſale congredientes vult ignem exhibere, quia dictæ particulæ igneæ accenduntur, & motu perturbato celeri, & violento moventur, quod probat, quia ſalnitrum numquam flammam concipit, niſi ſulphuri mixtum, ſic hæ particulæ aeris igneæ unitæ cum particulis ſalino-ſulphureis ſanguinis ad invicem fermentantur, & accenſionem in eo introducunt.

Inter Recentiores Ill. Malpigh in Epiſt. p. ad Borellum vult pulmones, & reſpirationem à Natura eſſe fabrefactos, & inſtitutam non ad refrigerationem ſanguinis, & cordis, ſed ad ſanguineæ maſſæ miſcellam, motu enim pulmonum minimæ ſanguinis particulæ, albæ, rubræ, chyloſæ, lymphaticæ, ſeroſæ in unam maſſam ſangineam exactiſſimè miſcentur, & per eumdem motum craſſæ atteruntur, & comminuuntur, ut dicta mixtione perfecto modo, cum aliis colligari, & uniri poſſint.

Malachias Thruſton lib. de reſpir. cor à ſanguificationis officio excludit, & ſentit in dextro iſtius ventriculo chylum, cum ſanguine rudem tantùm diſpoſitionem pro mutatione in ſanguinem ſuſcipere, in pulmonibus verò ſanguinem effervescere, ſubtiliari fluiditatem ſuſcipere, & in verum ſanguinem mutari concludit.

Alfonſus Borellus part. 2. de motu animalium Cap. 8. neceſſitatem reſpirationis, & attractionis aeris pro vitæ conſervatione exagerat; finem verò talis attractionis determinat non eſſe ad refrigerium, & ventilationem flammæ, & caloris cordis, ſicut nec expirationem eſſe ordinatam ad expellendas fuligines genitas ab igne in corde exiſtente, nec admittit motum pulmonum ſequentem aeris attractionem, mixtionem partium ætherogenearum ſanguinis promovere, licèt talis motus faciat ad contuſionem, & comminutionem dictarum particularum, & ab eo in partes minimas dividantur, nec approbat aerem in pulmones intromitti, ut ſuis particulis nitroſis effervescentiam ſanguinis promoveat, & ejus fluxibilitatem augeat, quæ omnia rationibus, & demonſtrationibus mathematicis conatur probare.

Sed ſtabilita neceſſitate aeris pro vita conſervanda hunc in pulmones ingreſſum vult ſanguini miſceri, & modum ſatis ingenioſum exponit prop. 113. cit. cap. huic aeri ſanguini mixto illud officium tribuit proprium penduli oſcillatorii in horologio, quod legibus mecanicis itus, & reditus æquitemporaneos efficiendo violentiam cauſæ motivæ, & motus omnium rotarum dirigit, regulat, & contemperat, ita aeri intrà ſanguinem inſinuato concedit motum oſcillatorium adinſtar penduli, quo partes ſanguinis eis contiguæ eodem motu oſcillatorio agitantur, & partes omnes animalis rithmo regulari commoventur, non ſecus, ac rotæ horologii, ab oſcillatorio motu penduli impelluntur, moderanturque, & hanc ſuam opinionem dilucidat, prop. 116. cit. cap.

In hac opinionum diverſitate difficile eſt verum pulmonum uſum determinare, & finem per quem aer intra eos admittitur, & ab eis expellitur excepta ſanguinis alteratione, quæ evidenter patet, cùm ſanguis in pulmonibus tenujor inſpiciatur, quàm in venis, & in dextro cordis ventriculo, & rubicundior, coloriſque rutilantis, & has qualitates non reciperet niſi alterationem in pulmonibus ſubiret. Pro medicina verò exercenda, & pro iſtius fine conſequendo mihi videtur ſufficere univerſalem determi-

natio-

nationem accipere, nempè eſſe neceſſarium ad vitæ conſervationem aeris ingreſſum in pulmones, & ab eiſdem regreſſum; quapropter medicinæ, & medici munus eſt vias per quas aer ingredi, & regredi debet ab omni impedimento liberas conſervare, hoc enim obtento, & ingrediente aere, ea præſtabit ad quæ eſt deſtinatus, & ad ſuum finem properabit, cum iilis mediis à prima cauſa adjunctis, & hunc finem obtinebit, etiam ſi Medicus, vel Philoſophus ignoret quiſnam ſit, omnia ergo impedimenta, quæ poſſuut prohibere aeris ingreſſum, vel regreſſum à Medico ſolùm ſunt conſideranda, & auferenda, quia hæc impedimenta conſtituunt eſſentiam morbi, & vitæ animalis inſidias ponunt.

Impedimenta poſita in organo per quod aer in pulmones ingreditur tres morborum differentias conſtituunt, Diſpnæam, Aſthmam, Orthopnæam, in quibus omnibus adeſt reſpiratio difficilis, in Diſpnæa verò habemus reſpirandi difficultatem, ſed minorem, quàm in Aſthmate, & Orthopnæa, in Aſthmate eſt major, quàm iu Diſpnæa, minor quàm in Orthopnæa, in qua ægri niſi ſedentes, & recta cervice aerem inſpirare poſſunt.

Horum morborum cauſa, tàm ab Antiquis, quàm Recentioribus in impeditis Bronchiis aſperæ arteriæ per pulmonum ſubſtantiam diſſeminata cognoſcitur. Impediuntur autem ab humore craſſo, viſcoſo, & etiam ſeroſo, qui ſecundùm Antiquos à Capite in aſperam arteriam deſcendit. Secundùm Recentiores ab arteriæ Trachealis ramificationibus ſanguinem pro nutrimento Bronchiis deferentibus transfunditur in dicta Bronchia, impediendo aeris ingreſſum, cum difficultate reſpirandi, quæ major, vel minor efficitur, pro majori, vel minori transfuſi humoris quantitate, Et hanc viam humorum ad Bronchia pulmonum cognoverunt etiam aliqui addicti antiquorum doctrinæ, determinantes à vaſis ſanguiferis in aſperæ arteriæ ramificationes humores excrementitios deponi. Rationes verò, per quas non admittunt Recentiores defluxum humorum à capite per aſperam arteriam in pulmones, alibi demonſtravi.

Alia impedimenta, ſeu cauſas, pulmonem Bronchia ad talem anguſtiam deducentes, ut aeris ingreſſus in eis prohibeatur Recentiores excogitarunt, & una eſt effervescentia ſanguinis magna, in pulmonum ſubſtantia excitata, à qua dilatata vaſa ſanguifera, & turgida ſanguine, Bronchia aſperæ arteriæ, cum quibus colligantur, comprimunt, & aeri ingreſſum impediunt, & hoc modo volunt ſuccedere reſpirationis difficultatem in hyſtericis paſſionibus, in ſuffocatione uterina, & in ſuffocatione hypocondriaca, dum à vaporibus ab utero elevatis, & ab hypocondriis ſanguis in pulmonum vaſis exiſtens per dictam effervescentiam, & tamquam à fermento extraneos alteratus turgeſcit.

Altera à Viliſio excogitata, eſt nervorum pulmonicorum affectio, per quam convulſi in continua Diaſtole pulmones ſuſtinent, ut novi aeris in convenienti quantitate ingreſſui aditus occludatur, & cùm reſpiratio à reciproco motu Diaſtolis, & Siſtolis pulmonum perficiatur, pulmonibus in continua Diaſtole detentis, non poteſt non alterari reſpiratio, cum difficultate. Hujus affectionis nervos pulmonum convellentis, & in quadam continua contractione eos detinentis cauſam refundit, vel in convulſivos motus perpeſſos à nervis plexuum in hypocondriis poſitorum, vel ab eis ventriculi, cum quibus nervi pneumonici communionem conſervant, quamobrem ratione talis conſenſus, & communicationis in eoſdem motus convulſivos trahuntur. Hinc explicatur etiam ratio, cur in Hyſtericis affectibus reſpiratio difficilis ſuccedat; nam communicata ab utero materia ſpiritus animales apta exagitare, & in furorem cogere nervis huic parti inſertis, horum medio eadem materia nervis hypocondriorum impartitur, & ab his ad nervos pneumonicos ſtante dicto conſenſu tranſit.

Succus etiam nervoſus particulis etherogeneis vitiatur, ſi has in nervos pneumonicos paulatim deponat; hæ ad determinatam quantitatem congeſtæ excitantur, ſuamque virtutem exerunt, ſpiritus animales in eis contentos irritando, & cum eis ſuccum nervoſum ad quamdam effervescentiam ducendo, per quod in contractiones ſpaſmadicas trahuntur pulmones in continua ferè Diaſtole detinentes cum reſpirationis difficultate modo ſuperiùs explicato.

Has cauſas non explicarunt, nec cognoverunt Antiqui, his tamen acceſſerunt, quando difficilem reſpirationem à vaporibus ab Hypocondriis, & ventriculo, & ab utero elevatis, pulmonibuſque in fixis horum oppreſſione, & Bronchiorum coarctatione difficilem reſpirationem fieri determinarunt; in hoc ſolùm Recentiores diſcrepare videntur, quòd modos in medium adducunt, per quos à dictis vaporibus, & à materia aliundè pulmonibus cummunicata Bronchia pulmonum coarctantur, opprimunturque, & ſunt effervescentia ſanguinis in vaſis pulmonum, & ſpirituum in nervis agitatio, & inordinatus motus à dicta materia communicata effecta.

Pro curatione impediti ingreſſus aeris in Bronchia pulmonum ſtabiliti à copia humorum excrementitiorum, ea occupantium, per expectorationem evacuandi ſunt dicti humores. Ad quod conducit Croci ℈. 1. Moſchi gr. 5. ſpiritus ſal. Armon. gut. 6. in vino exhibeantur, & aqua ex floribus Rapar. cum Croco, & pauco Moſco mixta, & exhibita pluries in diem ad ℥. 3. & 4. & ab aliquibus prædicatur tale remedium tamquam miraculoſum. ℞. Rad. & ſem. Sileris montani, unà cum radice Ari in ſubtillum pulverem redigantur, & cum ſucco raparum, ſub cineribus coctarum in eclegmatis formam commiſceantur, & de hoc paulatim, & ſæpè patiens lambat; nam multùm levaminis tribuere experientia docuit. Matricariæ ſuccum ad ℥. 4. per tres dies exhibitum à Paroxiſmo ſublevare expertum eſt antè hæc, vel cum iſtis remediis poſſunt exhiberi flores Belzoin in ℈. 1. ſulphuris ℈. 5. ſalis Armoniaci ℈. 5.

Pro præſervatione excrementa ſeroſa, & pituitoſa excedenti colluvie in corpore redundantia ſunt evacuanda, & exſiccanda, auferendo etiam cauſam, vel frigidam, quæ ea cumulat, vel calidam, quæ ſanguinem diſolvendo in ſeroſitates excedentes tranſmutat, ab his enim conſecutio prædictæ indicationis obtinebitur, ſive humores à capite ad pulmones defluant, cum Antiquis, ſive à maſſa ſanguinea in pulmonibus ſegregentur, cum Recentioribus, quod dicendum eſt etiam de cauſa; Nam hæc, vel eſt calida, vel frigida in capite, vel calida, & frigida in ſanguine, & ſicut exſiccantia, & evacuantia humores exſiccant, & evacuant, ſive à capite generentur, ſive in maſſa ſanguinea congregentur, ita remedia calida, & frigidam cauſam his qualitatibus contrariam removebunt, ſive hæc in capite, ſive in ſanguine reſideat. Idcircò in cauſa calida conveniet decoctum Santal. Chinæ, Radicis Cannæ, cum herbis refrigerantibus, & bili peccanti convenientibus; aquæ etiam thermales villæ, noceræ conducent ad extinguendum calorem, quòd præſtabunt etiam ea omnia, quæ ſuperiùs enarravimus, pro tollenda ſeroſa colluvie à bile congregata. In frigida cauſa erunt præſcribenda exſiccantia calidiora, lignum ſanctum, Viſcum quercinum, lentiſcum, ſaſſam, ex quibus parari poſſunt decocta, cum radice Enulæ campanæ ſileris montani, & ari, paſtinacæ ſylveſtris, foliis galittici ſylveſtris, Roſmarini, Marubii, ex eiiſdem poteſt parari decoctum juris Galli, exhibendo antè bolos ex terebentina ad ʒ. 2. gummi Amoniaci ʒ. 1. flor. ſulphur. ℈. 5. Syr. de petho in hoc affectu commendantur à Quercetano, habet etiam Augeri Syrupum, quem maximè extollit pro Aſtmathe debellando; poteſt etiam parari vinum medicatum, cum ſupradictis ſimplicibus, & lignis, & cum ſuffumigio ſulphuris.

Si à vaporibus ab inferioribus partibus elevatis Aſthma fiat, iſti ſunt diſſipandi, & reprimendi, ſive hunc morbum faciant, vel effervescentiam in vaſis pulmonum excitando, vel nervos pneumonicos convelleudo, vel comprimendo ſubſtantiam pulmonum, & in hoc caſu conveniunt Tinct. Caſtor. Carab. fęcula Brion, Bezoart. Joviale, oleum macis, Gariophil, Carab. Spir. ſal. armon. & oleum Terebent. ex quibus parari poſſunt varia medicamenta cum aqua Puleg. Meliſſæ, Scorzoneræ, Theriacal. addendo confect. ex Hyac. ſ. o. confect. Alcherm. Mitrid. Trifer. magn. cum op. Omnia enim opiata in his affectibus ſunt valdè efficacia juxta Hip. Methodum, idcircò magnæ efficaciæ erit ſedativum majus, & ſedativum minus deſcriptum à Chenophelio, & præparatio ſuperiùs deſcripta.

Ad hos affectus reſpirationem lædentes reducitur etiam tuſſis, quæ fit à materia in Bronchiis pulmonum translata, juxta dogma ſuperiùs traditum, quæ irritando impellit pulmones ad ſui expulſionem; in hoc affe-

ctu

ctu eædem ſunt indicationes enumeratæ ſuperiùs, de impedita reſpiratione, quia eædem cauſæ ſunt ſerum, & excrementa pituitoſa, vel congregantes, vel generantes, vel ſanguinem in ea diſſolventes, ita eodem modo debet expectorari priùs materia in pulmonibus congeſta, quod fit propoſitis ſuperiùs remediis. Aliqui laudant decoctum adhianti in vino, & centaur. major. ℥. 2. in aqua decoct. ſebeſten in ingreſſu lecti per duodecim vices aſſumptæ. Pro præſervatione eædem manent indicationes dictæ ſuperiùs de Aſtmathe ab humoribus facto, unde remedia etiam pro præſervatione ibi tradita in hoc caſu convenient.

Phtiſis reducitur etiam ad affectus læſæ reſpirationis, quia ferè ſemper cum hoc affectu conjungitur, in quo tria conſideranda veniunt, ſanguinis effuſio, quæ eſt cohibenda. Secundò pus abſtergendum. Tertiò vulcus conſolidandum. Quo ad ſanguinem nihil melius liquore ſtiptico, & ſpir. terræ ſigillatæ, cujus præparatio traditur in meſſi ſpargirica, laudatur etiam fructus mori celſi immaturi, & exſiccati, item ſuccus urticæ, & ſuccus hæderæ terreſtris cum thure, & diepenidio ad formam Loch redactus, pro ulcere abſtergendo nihil efficaciùs balſamo ſulphuris Therebentinato pro ulcere conſolidando tamquam ſecretum proponitur aqua deſtillata à ſtercore bovino, vel vacino collecto tempore Maii in paſculo, ubi paſcuntur, relicta per totam noctem aeri ſereno, & in aurora bibita, ad Ciathi menſuram, folia biſtortæ, & branchæ urſinæ coctæ, & manſæ, per quindecim dies. Eſt etiam optimum remedium decoctionem ex herbis vulnerariis parare, nempè ex pirola Alchimilla Sanicula Vincapervinca, Farfara Conſolida, Pulmonaria, Scabioſa, & Hyperico, cum Antimonio, Sulphure, in ſacculo impoſitis, & de hac bibere ſæpè in diem.

Hydrops pulmonum, ſeu Thoracis reſpirationem offendit, & maximè in principio ſomni ab aqua in cavitate iſtius collecta impedito motu pulmonum, itaut aer attrahi non poſſit. Collectio iſtius aquæ intra dictam cavitatem ex omnium conſenſu medicorum ſuccedit, quando aqua è vaſi pulmonum exiens intra dictam cavitatem depluit, & circa modum quo fit iſta extravaſatio Hip. ſequuntur tàm Viliſius cum recentioribus, quàm antiqui cum Carolo Piſone, & aliis communiter, & deſcribitur dictus modus in lib. de intern. affect. his verbis. Gignitur etiam ubi tubercula in pulmone exorta fuerint, & aqua repleta in pectus eruperint, & probat exemplo quadrupedum in quibus diſſectis obſervata ſunt tabercula, quæ inciſa aquam dederunt, & concludit multò magis talia in homine fieri poſſe. Fiunt autem iſta tabercula dum ſerum per ſubſtantiam pulmonum in ſuperficie illorum extravaſatum, motu quem accipit, vel à b aere ingrediente, vel à ſero adveniente vim facit membranæ pulmones inveſtiente, & ubi hæc cedit in tumorem attolit elevando, & tubercula dicta parit.

Vaſorum Lymphaticorum inventio aliam cauſam Hydropis pulmonum nobis oſtendit, ſi nempè iſta per pulmones diſſeminata diſrumpantur, vel à multitudine lymphæ, vel obſtructis dictis vaſis, ut motum humori impediant, unde hic ſtagnans, & alter adveniens, ita diſtendit vaſa continentia, ut diſrumpantur.

Curatio habetur per ſudorifica, & diuretica ſuperiùs de Hydrope propoſita, ſed ſecurior via pro curatione eſt ſectio inter 6. 7. vertebram, & per apertum vulnus cannula imiſſa exitum aquæ parare paulatim omni die, & aqua ex toto evacuata ſtudere corroborationi caloris naturalis, & correctioni ſanguinis per ea quæ tradita ſunt ſupra de ſanguificatione.

Empiema, quod eſt collectio puris in cavitate Thoracis, hujus quantitate reſpiratio læditur eo modo quo mox dixi impediri à quantitate aquæ. Colligitur tale pus, vel à pleuritide, & peripneumonia ſuppurata, & non excreata, vel à pituita ibi cumulata, & putrefacta, cognoſcitur à ſputis, quæ verum pus repræſentant, curatur eodem modo, quo Hydrops pulmonum, & præcipuè inciſione ſupradicta.

Reſpirationem difficile facit Angina, quæ eſt inflammatio muſculorum laringis cum difficultate reſpirandi, & deglutiendi, & hæc ſunt ſigna, per quæ dignoſcitur cauſam habet communem cum cœteris inflammationibus, & etiam curationem. Circa remedia nihil habeo particulare, niſi præparatio ſtercoris canini, adeò laudati in hoc affectu, & eſt talis. Canis rubri coloris claudatur in cubiculo Sole Cancrum ingrediente, & per totum menſem veſcatur biſcocto pulverizato, & mixto cum pulvere ſenæ, in tali portione, ut per duas, vel tres vices alvus ſubducatur; Sole Leonem ingrediente mutato cubiculo, vel eodem benè mundato veſcatur canis oſſibus uſtis, & pulverizatis per totum hunc menſem, ſtercus egeſtum hoc menſe colligatur, exſiccetur, & pulverizetur, & cum melle hiſpano, & prædicto pulvere fiat Lambitivum de quo in diem lambat, & eſt expertum remedium Læditur reſpiratio male affectis muſculis thoracis tali affectione, ut coſtas elevare non valeant de qua affectione agemus ſequenti Sectione.

Vitio diaphragmatis pariter læditur, & quia hæc pars conſtat ex membrana, & muſculo vitium erit proprium harum partium, & commune cum aliis membranis, & muſculis quorum vitia ſequenti ſectione explicabuntur, unà cum curatione vitio draphragmatis applicanda.

Ab inflammatione, & tumore iſtius partis læditur reſpiratio, & ſicuti cauſam habet communem cum illa aliarum inflammationum, & tumorum, ita etiam curationem iſtis convenientem, & ſuperiùs deſcriptam exigit.

CAPUT II.

De corde, & ejus facultatibus.

INnter membra, facultati vitali inſervientia cor numeratur tamquam præcipuum illius inſtrumentum, in eo enim vitæ fontem reſidere exiſtimatum fuit, & tamquam Solem in hoc Microcoſmo omnia regere, vivificare, & conſervare ſancitum fuit, itaut ab Antiquis determinatum fuerit eſſe animæ ſedem ita Plato, Hippocrates, Galenus, Stoici, & Peripatetici non ſolùm appetitum iraſcibilem, ſed etiam cibi, & potus ut Zeno, & Criſippus Poſidonius in corde collocaverunt, & Stoici rationis vim, & animæ principatum in eo poſuerunt, ideòque ab Hippocrate regia dictum fuit, quod ſenſiſſe etiam Diogenem, teſtatur Plutarchus ad hos gradus veneranda Antiquitas cor evexit, Horum placita cum Recentioribus conferenda, & examinanda, ut perfectam de hoc viſcere notitiam habeamus.

Varia in corde veniunt conſideranda, 1. ejus motus, 2. tranſites ſanguinis per illud, 3. an hic ſanguis in corde alaboretur, & à quonam principio, 4. an Cor ſit fons caloris, 5. Pulſus arteriarum ei annexarum. Quo ad primum certum eſt, cor indeſinenti motu dilatationis, & conſtrictionis, ſeu Dyaſtoles, & Syſtoles moveri ſine concurſu voluntatis, & anima non advertente. Hujus motus cauſam variam in Authoribus invenimus. Aliqui enim volunt moveri à ſanguinis dilatatione in ejus ventriculis, alii à ſpiritu in eodem ſanguine exiſtente, alii à pulmonum motu in reſpiratione facto, alii à ſpiritibus animalibus per nervos ei à cerebro demandatos in externas, & internas eorum fibras influentibus peragi docuerunt, alii à facultate motiva pulſificata.

A ſpiritibus animalibus motum cordis fieri, inſinuaſſe videtur Hippocrates, quando cor muſculum appellavit, quòd ejus conſtitutio etiam tale eſſe demonſtrat ob fibras carnoſas, quibus contexitur, & nervoſas, quæ per eaſdem diſperguntur, non aliter enim videmus efformatos muſculos aliarum partium, niſi mediis fibris carnoſis, & nervoſis, & ſuum motum exercent muſculi per ſpiritus animales à nervis delatos, unde cùm cor ob prædictam conſtitutionem, tamquam muſculus ſit habendus, per ſpiritus etiam animales moveri cenſendum eſt; Pari modo quo fit in aliis muſculis, nempè per efferveſcentiam excitatam à congreſſu ſpirituum animalium cum ſpiritu arterioſo, ut videbimus de facultate motiva.

A ſanguinis dilatatione motus cordis explicatur, dum per hanc latera ventriculorum ultra æquilibrium diſtenduntur, & in hujus expulſione poſteà contrahuntur, & ita motus cordis dilatationis, & conſtrictionis ajunt perpetuari, per hanc ſanguinis dilatationem. Aliqui volunt fieri à fermento cordi implantato, cujus actione rareſit, & efferveſcit ſanguis in ventriculis cordis; alii à flamma in corde accenſa in puncto generationis, cujus calore attenuatus ſanguis rareſcit, & ſpumeſcit, alii ab efferveſcentia bilis alkalicæ, & lymphæ

acidæ in ventriculis cordis, à qua ſanguinis portio, unà cum dictis humoribus dicto in loco illabens efferveſcentiam concipit, & eum hac rarefactionem.

A ſpiritu volunt moveri cor, dum hic antè omnes partes exiſtens harum formationi inſeruit, omnia in hoc opere movet, & dirigit, & fœtu generato omnia vivificat, & motu conſervat, ita probabile cenſent ab hujus actione, & motu cor continuò moveri, & præcipuè, dum in ejus ventriculis dictus ſpiritus vivificus in ſanguine exiſtens ibi magis actuatur, & volatilizatur.

A motu pulmonum moveri cor, docet Maurus Cordatus, & modum, quo fit talis motus, deſcribit, eum refundendo in connexionem inter pulmones, & cor intercedentem, & à facultate motum cordis peragi, eſt communis Medicorum Antiquorum ſententia.

A ſanguinis dilatatione, vel ebullitione fieri motum cordis impugnat citatus Louver cit. lib. Cap. 2. ubi etiam impugnat fermentum cordi implantatum non eſſe cauſam motus cordis, & cor moveri motu pulmonum reiicitur, quia non eſt talis connexio inter eos, quæ poſſit perſuadere dependentiam motus cordis, à motu pulmonum: præterquamquod diverſitas motus cordis, à motu pulmonum demonſtrat nullam eſſe dependentiam, & cauſalitatem inter iſtos; facultatem cor movere redditur valdè improbabile ob rationes contra has facultates alibi dictas, & quia etiam iſta facultas movens cor debet habere aliquod determinativum, & præcipuè, quia videmus non movere cor ſemper eodem modo; nam in tempore ſanitatis illud movet uno modo, in ſtatu verò febrili alio modo, ergo debet habere aliquod determinativum, à quo determinetur ad movendum cor in ſtatu ſanitatis tali modo, & in ſtatu morboſo alio modo, & aſſignato hoc determinativo, patebit meo judicio omnem motum regularem, & inordinatum præciſè ab hoc provenire, & per hoc explicari poſſe ſine aliquo ſuperaddito ſtante ratione organi materialis corporei, à cujus læſione læditur motus cordis, & pro curatione à Medicina conſideratur; præterquamquòd omnis facultas habet ſua inſtrumenta, conſequenter etiam hæc debet habere ſuum inſtrumentum, quod verè eſt cor, ſed debet explicari, quomodo facultas corde utatur, & cor facultati inſerviat, in quo Antiqui deficiunt, & Alphonſus Borellus in tom. 2. de motu animalium cap. 5. propoſ. 2. videtur hoc adamuſſim explicare, & conſequenter, in quo conſiſtat facultatem pulſificam, & motivam cordis corpoream patefacere.

Explicat hic Author motum cordis, quem merum muſculum cum Hip. eſſe vult, per præciſam conſtrictionem ventriculorum ejus, & compræſſionem, & ab hac actione propria muſculi cordis vult expreſſionem ſanguinis in eo contenti adinſtar præli fieri, non à contorſione fibrarum cordis ſpiralium, ſed ab inflatione, & tenſione earumdem.

Actionem propriam muſculi cordis eſſe conſtrictionem ventriculorum ejus probat poſito hoc fundamento, molem cordis comprehenſam ab eadem figura externa, non alterata duplò ferè augeri in actu tenſionis, & pulſationis, quàm erat antè pulſationem; hinc deducit, tàm grandem excreſcentiam molis carnoſæ, fieri non poſſe abſque inſigni inflatione, & turgeſcentia fibrarum ejus, per quam augeantur duplo in actu pulſationis; hoc poſito fundamento, quòd probat per demonſtrationem deſcriptam in tabula 17. fig. 2. perpendit fibras externas cordis maximam vim facere, ut perimeter cordis amplietur, non ſe decurtando, ſed reſiſtendo diſtractioni, tamquàm circuli ferrei dolii, & in hac reſiſtentia fibræ dictæ inflantur in parte cava, ut de glomo filorum, ab eo dictum fuit, propoſ. 47. & demonſtratione comprobatum tabula 16. fig. 10. & 11. & probat glomum excavatum non ex unico, ſed ex pluribus filis compoſitum ſuperficiei cavitatis alligatis, & concentrice ſive ſpiraliter involutis, ſi per inflationem filorum ab humectatione, glomo aqua aſperſo, vel in aqua immerſo cavitas repleatur interna corrugari debere, ſemper magis augendo plicas, quo propiùs centro accedunt, figura externa inalterata præexiſtente, pariter fibræ, dum inflantur, incraſſanturque à ſanguine ſpititoſo, dictarum fibrarum ſubſtantiam copioſo affluxu irrigante, non aliter, ac fila funis, ac glomi à guttulis aqueis turgida redduntur, & eadem neceſſitate, qua glomus ex filis contextus transformatur, oportet ut cavitas cordis, circa quam dictæ fibræ ducuntur repleatur corrugatis in flatis, & tenſis fibris internis inæqualiter ſemper magis augendo plicas, quo magis centro cordis propiùs accedunt, remanentes figura externa non aucta, nec diminuta, quamvis cavitas interna cordis à fibrarum inflatione, & incraſſatione impleatur; fibræ ita inflatæ, & incraſſatæ à ſanguine non ſolùm cavitatem prædictam replent, ſed maximam vim faciunt conſtituendo plicas, & rugas turgidas, adeò tenſas, & duras, ut officium cuneorum exerceant, à quibus ne dum cavitas cordis repleatur, ſed prætereà vehementi compreſſione ſanguinem ibidem contentum exprimant, motu conſimili ei quo nuclei à digitis poſticè compreſſi expelluntur, papillæ, ſeu tubercula carnea intra ventriculos cordis prò tuberantia, quibus filamenta membranoſa valvularum triangularium cordis alligantur ab influxu ſanguinis, ne dum inflantur eo modo, quo fibræ internæ, ſed etiam ſe erigunt adinſtar linguæ, & penis, per quod non ſolùm adjuvant impletionem cavitatis ventriculorum cordis, ſed augent virtutem, qua diximus fibras inflatas ſanguinem extra expellere.

Ex quibus patet præcitatum Authorem velle per turgeſcentiam fibrarum, & papillarum impleri cavitatem ventriculorum cordis, & in hac tenſione tantam vim acquirere, ut poſſint ſanguinem in dictis ventriculis exiſtentem foras expellere, & hanc vim motivam fibrarum muſculi cordis per ſe conſideratam vult majus pondus ſuſpendere poſſe, quam 3000. lib. quod probat propoſ. 57. lib. citati, & ulteriùs dictam vim motivam maſculi cordis ſuperare ſuo momento reſiſtentiam totius ſanguinis arteriarum, & faſciarum earumdem dilatationem impedientium, & ait, & probat hanc vim eſſe majorem vi ponderis 180000. lib. in propoſ. 73. lib. cit.

Quomodò ſanguis dictas fibras, & papillas internas ad turgeſcentiam, & tenſionem deducat, ut cordis cavitatem impleant, & talem vim acquirant potentem ſanguinem in ventriculis contentum exprimere deduco ab eo, quòd ſcribit idem Author cit. lib. propoſ. 37. nempè ab aorta antequam pericardio excidat duas arterias coronarias oriri valvulis propriis donatas, à quibus prohibetur ſanguinis regreſſus, per has ſanguinem ad cordis carnem muſculoſam, non ad ventriculos defferri, & hinc per venas coronarias pariter, per cordis carnem vagantes, tandem confecto peculiari circuitu in ventriculum dextrum ſe exonerare.

His ſtabilitis facile eſt explicare quomodo fiat motus cordis; nam à ſanguine arteriæ coronalis totam ſubſtantiam cordis irrigante madefiunt, & implentur fibræ iſtius, itaut craſſiores evadant, tendantur implendo capacitatem ventriculorum cordis, & in iſta tenſione, & intumeſcentia fibrarum, non poteſt non moveri cor, & quidem motu ſpirali cum fibræ ſuam ſubſtantiam componentes ſpiraliter inter ſe ſint contextæ, & cùm fibræ columnarum ejus, atque earumdem faſciculi non alligentur terminis firmis oſſeis, aut tendinoſis, ut ſolemne eſt in muſculis reliquis, ſed in ipſomet corde pendulo innixæ, & in ipſo finem, & initium habentes hinc eſt, quod fundamento inſtabili, ſed tenaci firmitudine donato, non ad tractionem, & ad approximationem terminorum extremorum faciunt quando contingit has fibras decurtari, ut aliis muſculis accidit, ſed ad hoc, ut fibræ inflentur, & turgeant, utque reſtringant cavum perrimetrum cordis, decurtantur, & in hac inflatione turgentia, decurtatione conſiſtit motus cordis, & à tali motu, & repletione cavitatis; ſanguis in hac contentus expellitur, non aliter, ac nucleus à digitis compreſſus projicitur, virtute, & motu ſuperiùs deſcripto, & cum hoc ſanguis fibras inflans, & intumeſcere faciens, unde cor detumeſcit, elongatur, & in quiete conſiſtit, & in hoc motu, vel ſtatu fibrarum conjungi conſtrictionem expreſſivam contenti liquidi in cavitatibus, probatur experientia. Nam immiſſo digito intrà cicatricem cordis viventis perforati, in qualibet cordis pulſatione digitus veluti forcipe, aut prælo ſtringitur, conditurque à carne cordis inflata, & indurata.

Motus ergo cordis in hoc conſiſtit, quòd ejus ſubſtantia carnoſa verè inflatur, & verè augetur pluſquam duplo, & in hac inflatione, & augmento movetur, coſtas in pectore percutiendo, & illa inflatio, & augmentum habetur ab intumeſcentia, & inflatione fibrarum ſuarum facta à ſanguine earum poroſitates, vel cavitates ad turgeſcentiam

tiam implente, & hic eſt motus, qui dicitur Diaſtoles ab Antiquis, quia obſervando augmentum cordis in hoc motu putarunt dilatari, Recentiores verò, qui acuratiori obſervatione hunc motum in corde perſcrutarunt, invenerunt, cum augmento ſubſtantiæ carnoſæ cordis, iſtius ventriculos conſtringi, & per conſtrictionem ſanguinem in arterias expelli, ideò hunc motum Siſtolem appellant, per hanc importatur conſtrictio, quæ verè in hoc motu contigit; E contra verò, quia Antiqui animadverterunt cor detumeſcendo elongari, exiſtimarunt etiam ejus ventriculos in hac elongatione conſtringi, ideò hunc motum Siſtolem dixerunt, Recentiores verò Diaſtolem appellant, quia in iſta elongatione ventriculi cordis ſunt dilatati, & ad novum ſanguinem ſuſcipiendum diſpoſiti. Talis motus Diaſtoles, ab Antiquis pro Siſtole habitus non fit ab alia cauſa, niſi à virtute propria fibrarum, quæ detumeſcendo primævo ſtatui ſe reducunt ope virtutis elaſticæ.

Quia in omni motu cordis expellitur ab hoc ſanguis in arterias, licet etiam conſiderare eodem tempore, quo ſanguis per arterias coronarias fluit per totam carnem cordis eodem tempore ſanguinem à vaſis pulmonum in auriculam ſiniſtram deponi, & ab hac in cavitatem ſiniſtri ventriculi, & ſubſequente poſteà inflatione fibrarum ſupradicta, cum impletione ventriculi, ſanguis in eo contentus exprimitur vi pariter ſupradicta.

Hoc modo mihi videtur ſufficienter explicari cauſam motus cordis, & præcipuè, ſi addamus etiam ſpiritus animales, qui certè ad cor deferuntur, per multas nervorum ramificationes huic implantatas, dum per iſtos ſpiritus intumeſcentia fibrarum facilior redditur, vel per meram additionem ſubſtantiæ, & ejuſdem motum, vel per effervescentiam, quam ſpiritum animalem ſanguini mixtum facere probabile eſt, prout cenſet etiam ſupracitatus Author in hoc tractatu de corde, & nos cum eo ſtabiliemus in motu muſculorum corporis.

Spiritum vitalem ad motum cordis concurrere probat citatus Louverus experientia; nam ſi nervi octavi paris in cervice arctè ligentur, aut penitùs abſcindantur, cor, quod moderatè antea, & æqualiter motus ſuos peragebat ſtatim ad injecta ligatura palpitare, & contremiſcere incipit, atque ita diem unum, & alterum miſerum animal corde tremulo, & pectore admodum ſuſpirioſo languidam vitam protrahit, & brevi tandem expirat.

Colligo ex dictis pro varia ſanguinis diſpoſitione, & vitio lædi etiam motum cordis, hæc vitia autem cum Louvero in tract. de cordis motu cap. 2. admitto tria, incraſſationem, & coagulationem, abundantiam, nimiam, & defectum, quibus addo nimiam ſanguinis tenuitatem, & effervescentiam, cujus vitium dictus Louverus ad copioſum ſpirituum influxum reducit.

Sanguis coagulatus, & craſſus viam, & tranſitum per fibras aliquando ſibi ipſi ſua craſſitie percludit, unde intermiſſio motus cordis, & ſincope, & mors repentina. Aliquando verò admittitur ſanguis coagulatus intra fibras, ſed non tàm citò expellitur, ſed ſtagnando cum aliqua mora anxietates, & oppreſſiones cordis parit, quales experiuntur fœminæ in hyſterica paſſione, in qua diſcuſſo paroxyſmo de cordis gravamine, & oppreſſione conqueruntur, quia ſanguis in corde ſtagnans, & grumeſcens, illud onere ſuo opprimit, & valdè gravat; qua de cauſa Epileptici plerique durante paroxyſmo pectora ſua repetitis ictibus concutiunt, & contundunt, quo cor oppreſſum naturali motione ad motum incitent, & à coagulatione ſanguinem impediant, & in iſto caſu patet convenire ſpiritoſa aromatica, quæ ſanguinem citò diſcoagulare valent, & ſpiritus cordi addere, & ſunt oleum Gariophil. quinta eſſentia Cinam. Eſſentia Ambræ, oleum Citri, Elixir proprietatis Paracelſi, & elixir vitæ, & Aquavitæ Mathioli, & aqua theriacalis, quæ non tantùm per os aſſumpta, quàm exteriùs applicata proſunt.

Nimia ſanguinis copia fibras, & ventriculos cordis ita replet aliquando, agravatque ut ſuo fungi non poſſint officio, nec contrahi poſſint ob oppreſſionem à nimia copia, à qua obruuntur, atque ideò ſolemne eſt homines lauto, & pleno victu ſemper utentes, atque ebrios, & præcipuè frequenter ſuffocari, niſi larga à venæ ſectione vaſa ſanguinis depleantur, & clyſteribus aliqua pars crapulæ detrahatur, ut diminuta humoris quantitate cor ab oppreſſione liberetur.

Sanguinis defectus, & jactura cum vaſorum inanitione cordis motum minuit, quia deficiente ſanguine debiliter fibræ contrahunt, & parum turgent, ideò etiam motus cordis debilis, & aliquando nullus, ſi fibræ à ſanguine nullo modo inflentur, & intumeſcant, hac de cauſa in magnis Emhoragiis, & ſanguinis profuſionibus, animi defectus, lipothimiæ, ſincopes contingunt, quorum Symptomatum cura conſiſtit in impediendo ſanguinis fluxu, & in remittendo ſpiritu cum cibis, & medicamentis ſpiritoſis.

Sanguinis tenuitas motum cordis celerem, & frequentem facit, dum ob ſui tenuitatem, & motus celeritatem ad cor citò, & copioſè fluit, & citò etiam fibras inflat, & intumeſcere facit, ideòque etiam cordis motum celerem, & frequentem reddit, quod præcipuè contingit in febribus, in quibus febrili effervescentia æſtuat, & rareſit, cum motu circulationis celeri, nec poteſt corrigi talis motus cordis, niſi ſedata febrili effervescentia.

A ſpiritu etiam animali ſicut perficitur motus cordis, ita etiam depravatur, ut obſervamus in paſſionibus animæ, timore, ira, mærore, à quibus diverſimodè motus cordis vel diminuitur, vel augetur, vel comprimitur, vel dilatatur, & ope ſolius influxus ſpiritus animalis, qui pro diverſa rerum apprehenſione diverſimodè vel movetur, vel continetur, vel confunditur, & juxta hanc motus differentiam ad cor delatus, vel in copia, vel cum defectu, vel cum tumultu cordis motum celerem, vel tardum coadjuvat, & ſi cum tumultu perturbatè, & tumultuoſè cor movet.

Hinc patet in alteratis motibus cordis vitio ſpirituum animalium hos eſſe corrigendos, ſi deficiunt multiplicandi, ſi exuberant minuendi, ſi inordinatè moventur modificandi, ſi in tumultus erumpant, coordinandi. Prima vitia corrigunt cephalica omnia, & refrigerantia, ultimum medicamenta, quæ dicuntur convulſiva, & opiata emendant, & ab his, ſi ſpiritus, ita afficiantur, ut quaſi irritamento quodam ſtimulentur ſua vaſa etiam nempe nervi, & iſtorum membranæ, & etiam fibræ carnoſæ, motu convulſivo afficiuntur, in quo conſiſtit palpitatio cordis tàm violenta Siſtole ſæpè numero corripiens, ut ipſas coſtas loco ſuo moviſſe, atque perfregiſſe notum ſit, & hoc, quia membranæ nervorum, & ſpiritus in iſtis contenti, irritati in motus inordinatos, & violentos erumpunt, & pro irritamento, ut plurimum, inſerviunt vapores aliundè tranſmiſſi, & etiam quandoque à ſanguine in ſubſtantia cordis exiſtente elevato, neceſſe eſt autem in iſtis vaporibus adſit qualitas acris, & velicans, & extranea ſpiritibus, quod docuerunt etiam Antiqui palpitationis cauſam aſſignantes vapores cordi infeſtos, unde cum iſtis elicitur etiam indicatio vapores diſſipandi, & acrimoniam corrigendi, quod præſtant cardiaca alio in loco propoſita opiatis mixta, corrigendo partem, à qua elevantur vapores, quos prout agnoſcemus de ſalſo, aut acido participare corrigemus cum medicamentis alibi dictis, ſalſum, & acidum modificantibus, hoc eſt bilem, vel melancholiam præparentibus.

Hoc modo movetur cor, & experientia hoc conſtat à tot Anatomicis recepta, & confirmata, itaut in dubium verti non poſſit, de modo talis motus cordis, qui licèt ab Antiquitate diſcedat, non poteſt tamen ab iſtius ſectatoribus reprobari, ſine veritatis injuria, & iſtorum præjudicio.

Sanguis intra cordis ventriculos recipitur, & ibi incaleſcere, & perfectionem acquirere præter experientiam, oſtendentem ſanguinem ab arteria extractum eſſe magis calidum, & rubicundum, quàm ſanguinem è vena emiſſum, docent etiam & Antiqui, & Recentiores medici, & Philoſophi cum ſuo Ariſtotele.

Cauſa hujus alii profundunt in calorem cordi inſitum, alii in fermentum, alii in motum quomodo autem hic motus cordis poſſit calorem, & perfectionem tribuere ſanguini, ita explicatur. In motu ſupradicto cordis diximus iſtius ventriculos conſtringi, itaut tamquam prælum ſanguinem in ſuis ventriculis contentum comprimant, & fortiter, & in iſta compreſſione fit particularum ſuarum diſiunctio, & comminutio, itaut ſpiritoſæ, & calidæ libertatem aliquam intra clauſtra ſubſtantiæ ſanguinis acquirant. Hinc ſanguis ab hac partium comminutione rarus evadit, & à dictis particulis commotis, & ex dicta comminutione etiam fit poſteà perfectior mixtio partium ætherogenearum ſanguinis in quo conſiſtit ejus perfectio, quo enim corpora miſcenda ſunt ad minima redacta mixtio eò perfectiùs exequitur.

Hinc

Hinc pro majori, vel minori compreſſione, & pro copia, vel paucitate particularum calidarum in ſanguine exiſtentium, & pro majori habilitate iſtius, & comminutione, vel impotentia ad iſta habetur major, vel minor caliditas, major, vel minor perfectio, ideò ſanguis in textura rarus, & ſpirituum ferax per compreſſionem dictam magis comminuitur, & ſpiritus ſolvuntur, & caliditatem magnam concipit, quod contingit in bilioſo ſanguine. E contra ſanguis craſſus dictæ compreſſioni reſiſtens ſpirituum ſolutionem prohibet, & in minimas particulas comminui non permittit, idcircò minùs rareſcit, & incaleſcit, ut evenit in temperamento melancholico, & pituitoſo.

A compreſſione poſſe excitari effervescentiam, & fermentationem, & cum iſtis calorem probant uvæ calcatæ, & fructus contuſi, à quibus vinum elicitur, & cereviſa ex hordeo, & frumento confecta, in iſtis enim omnibus ſolidis compreſſio, & contuſio, eſt medium, quo effervescunt, & fermentantur, & particulæ calidæ exaltantur, cum perfecta mixtione cum aliis particulis, ut videre licet in uvis calcatis, à quibus elicitur liquor, ſeu vinum balſamicæ naturæ, & ex pluribus partibus mixtum, & in ipſa fermentatione ſequente compreſſionem uvarum, quidam calor etiam in tota illa maſſa ad ſenſum percipitur, itaut comprobatum videatur à compreſſione liquoris ſpiritoſi, effervescentiam, & incaleſcentiam ſequi debere.

Hæc principia caloris ſuſcipit ſanguis in pulmonibus ob rationes ſupradictas non contemnendas, & in corde dictus calor augetur modo ſupradicto, & conſervatur per illius motum à quo exaltati ſpiritus in motu continentur, donec comminutæ partes, & præcipuè glutinoſæ fibrarum ſanguinis ad invicem coeuntes uniuntur, & in ſua unione parte ſanguinis conſtrigunt, ſpirituſque irretiunt, & ita paulatim ſanguis conceptam raritatem, & calorem deperdit, donec ad cor circulationis motu redeundo dictas qualitates reaſſumat.

Et hoc modo poteſt dici, cor eſſe fontem caloris, juxta ſententiam Ariſtotelis, & Hippocratis; quia motus cordis comprimendo ſanguinem, per compreſſionem in eo calorem accendit, ob rationem ſuperiùs dictam, ex quo dicitur, cor eſſe principium caloris excitativum, non effectivum, quia principium caloris eſt in ſanguine, nempè in ſuis particulis calidis commotis, & exaltatis, a quibus etiam cor incaleſcit; poteſt etiam dici fons vitæ, dum ſuo motu ſanguinem univerſis partibus largitur quo ſuas actiones exercent, & vitam ſibi conſervant.

Hæc opinio, ſi verum fateri debeo, mihi magis videtur probabilis poſito fundamento, cor eſſe ſimplicem muſculum, & cùm non appareat ratio convincens in eo eſſe, vel flammam, vel fermentum implantatum, nec locus iſtorum poſſit aſſignari, nec modus, quo operentur, & conſerventur, & poſita dicta ſententia, calor raritas, & accenſio ſanguinis optimè, & ſenſibiliter explicantur.

Poſita tamen qualibet ſententia, vitia ſanguinem depravantia ſecundùm dictas qualitates eodem modo ſemper corriguntur, neq; in hoc eſt ulla diſſenſio inter Recentiores, & Antiquos, ut demonſtravi ſuperiori capite de ſanguificatione.

Ejectus à ventriculis cordis vi dictæ compreſſionis in cavitatem arteriæ magnæ ſanguis, ab hujus impulſu in dicta compreſſione accepto elevatur, & attolitur arteria, & à tali elevatione fit pulſus, & facultas pulſifica, ab Antiquis adeò decantata, & à Uviliſio acceptata, in alio non conſiſtit; nam poſito tali impulſu in ſanguine valente elevare principium arteriæ magnæ, à quo ſequitur elevatio omnium Arteriarum, habetur ratio pulſus à medico conſideranda, & ſolùm perpendenda ſine ulla alia facultate ſuperaddita, & etiam colligitur natura differentiarum pulſus; quatenus enim in ſanguine impulſus eſt magnus, elevatio magna evadit, conſequenter pulſus magnus. In impetu parvo parva elevatio, & pulſus parvus, & ſi à tali vi cum vehementia elevetur pulſus. hic evadit vehemens, ſi debiliter debilis, ſi cum celeritate, vel frequentia fiat iſta expulſio, cum elevatione arteriæ, vel frequens, vel celer habetur pulſus, & ſi fiat cum æqualitate, vel inæqualitate, pulſus eſt æqualis, vel inæqualis, & hoc modo diſcurrendo invenitur cauſa, explicans omnes differentias pulſus, animadvertendo energiam impulſus ſanguini impreſſi, emanare tàm à robore fibrarum cordis, & à ſpiritu ſanguinis, inflantis dictas fibras, qui quo magis eſt copioſus, & ad motum excitatus, majori etiam impetu, & conatu compreſſionem peragit, & eodem ſanguinem expellit communicata eadem energia impulſus, quæ in ſanguine coadjuvatur etiam à multitudine ſpirituum, cum valido motu excitatorum, & ita etiam debilitatem impulſus proficiſci à debilitate fibrarum, à paucitate ſpirituum, & à debili motu eorumdem.

Poſita hac doctrina ea omnia, quæ ab Antiquis proponuntur pro facultate vitali debili exaltanda, vel pro nimis exaltata moderanda à Recentioribus uſurpantur pro corroboranda energia, & impulſu conſtrictionis ventriculorum cordis, & ſanguinis debilitato, & pro modificando impulſu; & energia nimis violenta, ex quo deducitur per facultatem pulſificam non intellexiſſe aliud Antiquos, quàm illam energiam, & impetum ſanguinis, dilatantem arteriam, & Recentiores per hunc impetum in animo habere, explicare facultatem Antiquorum.

Sed quia hæc vitia pulſus magis perpenduntur in febribus, quàm in aliis morbis, & ferè ſemper cum hac conjunguntur, patet etiam hujuſmodi vitia per febris ablationem corrigi pro quo videnda ſunt, quæ dixi in mea methodo curandi febres, quæ omnia applicari poſſunt præſenti tractationi.

SECTIO III.

De facultate Animali.

HAnc facultatem non alio modo conſiderandam ſuſcipio, quam eo quo reliquas examinavi, nempè examinando organa corporea, quorum medio perficitur, diſpoſitionem, actionem, & concurſum perpendendo, & quia multæ, & differentes ſunt hujus facultatis operationes, organa etiam pro harum diverſitate diſtinguuntur.

Communiter definitur principium motus, & ſenſus in animali, & diſtinguitur hæc facultas in ſenſitivam, & locomotivam: Senſitiva dividitur in eam, quæ ſenſibus externis præſidet; & in eam, quæ ſenſum percipit externum, & ſenſus communis dicitur, cum quo phantaſia, & memoria conjungitur. Locomotiva motui ſpontaneo, & involuntario præſidet.

His omnibus inſeruit cerebrum propria ſubſtantia ſpiritibus, & nervis; nam in uno ex his, vel in omnibus depravatione ſuccedente, vel aliquæ, vel omnes ex dictis operationibus depravantur, & ita celebri conſtitutio, ſeu organizatio debita, cum ſua temperie, ſeu fermento naturali, ſeu textura primarum particularum componentium, & cum ſpiritu, & cum nervis, debitis conditionibus diſpoſitis, facultatem corpoream animalem conſtituent, in harum partium ponderatione parùm immorabimur, ut modus operandi hujus facultatis dilucidetur.

CAPUT I.

In quo conſiderantur cerebri ſubſtantia, ſpiritus, & nervi, quatenus ſunt organa facultatis animalis.

SUbſtantiam cerebri ſpirituum generationi occupatam hìc primò conſiderandam aſſumo, cum ab horum perfecta, vel vitiata conſtitutione vitia, & perfectiones facultatum ſupradictarum pendeant. Has ſpirituum conditiones in univerſali ſolùm ponderabimus; nam in particulari perpendendæ erunt, quando erit tractatio de facultate ſenſitiva, & locomotiva.

Generationi ſpirituum animalium cerebrum contribuit, primò ratione organizationis ſuæ, & ratione vaſorum hanc ingredientium, quæ ſubſtantiam cerebri, & vaſorum ductus per ſpiras ducendo, celerem ſanguinis curſum impedit, & compedibus veluti in tot gyris, & circumvolutionibus impoſitis frænat, lenem, & placidum ſolùm concedendo curſum, per cerebri corticalem ſubſtantiam, in qua meteriam pro ſpiritu animali deponit, ubi nullam, vel inſufficientem dictæ ſpirituum generationi relinqueret, ſi celeri curſu diſcurreret. Hac motus tarditate calorem etiam ſuis effluvis ſpiritoſis, & calidis cerebri ſubſtantiæ ſanguis imprimit neceſſarium, non tàm ad ſui fermenti, vel temperamenti conſervationem, & actionem pro-

promovendam, quàm ad ornandos ſpiritus ſuis perfectionibus; idcircò fervido ſanguine cum bilioſa acredine donati, capitis dolore facillimè, & levi de cauſa, & frequenter excruciantur, ſi motus ſanguinis tardior evadat, quia magis frequenti, & copioſo effluxu particularum acrium membranæ cerebri cum vaſis colligatæ, & eis connexæ punguntur, & velut corroduntur.

Materiæ depoſitatæ in cerebri ſubſtantia conditio, & natura eſt ſeroſa, ſubtilibus, ſpiritoſis, calidis: & ſalinis alkalicis particulis volatilibus fœcunda; His enim qualitatibus in perfecto gradu inſignitur ſpiritus animalis, unde materiam, ex qua generatur, his ornari eſt neceſſarium, & ſanguinis aſcenſus à corde ad cerebrum, cum celeritate has in dicta materia, quæ eſt pars ſanguinis, reperiri convincit, ratione enim ſubtilitatis, caliditatis, & ſpiritoſitatis ſanguis celerem curſum ſurſum peragit.

De ſalis ſolùm particulis poteſt oriri difficultas à novitate excitata, cum ab Antiquis in materia ſpirituum alias conditiones admittentibus, de his particulis nulla mentio ſit facta, ſed tollitur prædicta difficultas à natura ſpiritus animalis motum celerem, & promptum exigente, itaut à quolibet voluntatis nutu præceps ruat in executionem illius ab hac imperati, & ab experientia demonſtrante ſpiritus alkalicos volatiles, omnes alias ſubſtantias in motu, & agilitate ſuperare, qua ratione etiam hi ad emendanda ſpirituum vitia, & ad horum motum diminutum remittendum, quælibet alia ſuperant remedia.

Locus, in quo recipitur talis materia, eſt ſubſtantia cerebri, ſed præcipuè illa glandularum, quibus ejus cortex intexitur, & hoc aſſertum confirmatur ab auctoritate Hip. lib. de Gland. num. 7. ubi ſcribit caput glandulas habet, cerebrum nimirum ſimile glandulæ eſt; ut enim cerebrum album, ac friabile quemadmodum ceteræ glandulæ, & à minutiſſimis arteriarum ramificationibus per has glandulas diſſeminatis, & ab excretoriis vaſis his appenſis, quæ omnia ab ingenioſiſſimo, & omni honore digno Malpighio fuerunt animadverſa in ſua cerebri Anatome; naturæ etiam in glandularum conformatione finis, qui eſt elaboratio determinati humoris, ut patet in glandulis reliqui corporis comprobat prædictam ſententiam de cerebri glandulis ſtabilitam, cùm ad nullum alium finem poſſint elaborare humorem receptum, quàm ad ſpirituum animalium generationem, à quo humore præparato elicitur etiam ſucci nervoſi exiſtentia, de quo egimus, ubi de facultate naturali tractavimus.

Quomodo autem præparetur hæc materia in prædictis glandulis, cùm ſolùm conjectura id aſſequi poſſit, credendum eſt fermentum talis conditionis, his eſſe implantatum per quod dicta materia volatilizatur, & ſpiritualizatur, & tàm fermentatione concepta, qua partes materiæ ſemper magis, atque magis attenuantur, ut videre eſt in omni fermentatione artificiali, quàm circulatione per anguſtiſſimas poroſitates ſubſtantiæ harum minimarum glandularum, quas copioſas, & minimas condidit natura, ut parva portio in qualibet glandula cum maiori facilitate ad ſuam perfectionem exalteretur. Hanc circulationem ſpiritualizationi, & volatilizationi inſervire docent liquores, in chymicis vaſis circulantes, in ſpiritus ſummè volatiles, media hac circulatione ſublimantes non diſſimili pacto prædicta materia abit in ſpiritus tenues volatiles, lucidos, & agiles, & quodcumque agens ſpirituum perfectivum aſſignetur ab Antiquis, debet eſſe talis efficaciæ, ut prædictas conditiones eiſdem ſpiritibus tribuat, ad quod pervenire non poteſt, niſi facta comminutione materiæ in minima inviſibilia, & imperceptibilia, quæ poſtea volatilizentur in ſpiritus; de nomine poſteà talis principii non eſt diſputandum parùm referente, an dicatur facultas, vel temperamentum, dummodò conſideretur hoc principium, quomodo à nobis conſideratur, tamquam corporeum, & à cujus perfectione, vel depravatione dependet perfectio, vel depravatio ſpirituum, medicam operam exigens.

Hujus fermenti efficacia conſiſtit in ſale valdè volatili particulis calidis, & multùm activis mixto, quod hujuſmodi fermentum ſit talis conditionis, videtur comprobari à ſalino vapore, à ſubſtantia corticali cerebri expirante, & odoratus ſenſum feriente.

Pro indagando modo operandi hujus fermenti, ſupponendum eſt à primordio generationis implantatas fuiſſe in ſubſtantia harum glandularum particulas ſalinas, & calidas valdè activas, cum tali modificatione, & textura, inter ſe contextas, ut evadant talis efficaciæ ad perficiendum opus ſupradictum, eo modo, quo per Antiquos qualitates elementorum refractæ in mixto uſque ad talem gradum, & armonicè coeunt conſtituunt unum temperamentum operativum illarum actionum, quæ ſunt propriæ talis mixti, & non alteriùs, prædictæ particulæ tali textura concinnatæ totam ſubſtantiam glandularum inveſtiunt, & ſemper in motu exiſtunt; nam cum ſint principium operativum in hac parte, & omnis actio ſit in motu, motus etiam erit illis debitus, & in tali motu ſemper conſervatur à ſpiritu, à ſanguine exhalante, per ſubſtantiam cerebri continuò circulante, à quo motu etiam circulationis prædictarum particularum motus conſervatur, hoc motu materia in ſpiritus præparanda agitatur, comminuitur, & in ſpiritus hoc modo elaboratur, ab omni excrementorum impuritate eodem motu depurata, & quia à dictis particulis prædicto modo contextis ſemper expirant aliqua minima, quæ dictam materiam ingreſſa, dictam præparationem coadiuvant, & perficiunt. Expirationem aliquarum particularum comprobant reparatio, qua continuò indigent omnia fermenta partium, & etiam illud cerebri, & etiam declinatio virtutis operativæ dictorum fermentorum, quæ ab erroribus commiſſis, & in hac ætate ſeneſcente obſervatur.

Hinc rejecta manet opinio Antiquorum de elaboratione ſpirituum animalium, & efficaciſſimis rationibus ſtabilitur talis opinionis confutatio, ut videre licet in quolibet Anatomico noſtræ ætatis, & Galenus hanc confutationem, & ſententiam ſupradictam approbavit, dum libro octavo de uſu partium cap. 13. in cerebri ſubſtantia, ſpiritus animales generari apertiſſimè docuit.

præparata modo ſupradicto materia in ſpiritum animalem per vaſa excretoria ſupradictis glandulis appenſa, cerebri ſubſtantiam pervadit, & ab eiſdem per eam difunditur, unde tota ſpiritu fœcundatur, & illuſtratur, & ejus poroſitates replentur, cum ſui turgeſcentia, per has poroſitates tàm ad nervos, quorum radices ſunt in ipſa cerebri ſubſtantia, quàm ad horum emporium in principio medullæ oblongatæ ſtabilitum, & ad ſpinalem medullam diſcurrunt in hoc tranſitu per cerebri poroſitates, quaſi altera circulatione chymica depurantur à ſuperflua ſeroſitate, quæ à lymphaticis abſorbetur, maiorem ſubtilitatem, & volatilitatem acquirendo, & per excrementorum depoſitionem luciditatem.

His omnibus rectè ſe habentibus, & ſecundùm naturæ decreta diſpoſitis, tàm quoad materiam, quàm quoad ſubſtantiam cerebri perfecta ſuccedit generatio ſpirituum, quod ſi vitium in aliquo ex dictis contingat, facultas ſpirituum perfectiva vitiabitur. Sic ſi ſanguinis materia fuerit craſſa, & opaca, paucoque ſpiritu illuſtrata, ut evenit in temperamentis melancolicis, & ad malum habitum inclinantibus, ſpiritus pauci opaci, & craſſi ab ea educentur, non valente fermenti activitate craſſitiem materiæ reſiſtentem ſuperare, & opacitatem illuminare, unde tarditas ad omnes functiones dictis ſpiritibus inerit, & in omni actione animali erunt debiles, & inhabiles præ opacitate, ad omnes ingenii operationes. E contra ſi materia fuerit valdè ſubtilis calida, & motus perturbati, ſpiritus æſtuabunt, cum quadam ſui inflammatione, & motu perturbato confuſo, & inordinaro agitabuntur, quod faciliùs ſuccedet, ſi materia fermentativa, & irritativa, & accenſibilis eis miſceatur, ut in motibus convulſivis.

Remedia his vitiis materiæ convenientia proponentur in decurſu enumerando morbos, à vitio ſpirituum pendentes; nec erunt diſſimilia ab eis, in Antiquorum paginis deſcriptis, nam & ipſi vitium ſpirituum in materiam pravam, & in facultatem, ſeu prin-

principium effectivum corporeum refunderunt.

Mala conſtitutio, & conformatio partis ſpirituum generationi dicatæ hanc vitiat, quando ſecundùm ſuas poroſitates laxata nimis abundantem ſeri copiam, & excrementitiam recipit, à qua ſpiritus animalis vitiatur, dum huic à nimio humido, in agendo energia tollitur, & ejus virtus elaſtica ab eodem humido emolliente oblitteratur, unde non eſt mirum ſi ſummam in ſuis operibus debilitatem contrahit. Virtus etiam ſpiritus ab excedenti humido diviſa enervatur, dividitur autem interpoſitis multis particulis ſeroſis inter particulas ſpiritoſas, quam ob rationem vinum generoſum à ſuperaddita aqua in quantitate generoſitatem deperdit, non quia ab aqua extinguantur ſpiritus vini, ſed quia aqua addita intermediat inter vini particulas ſpiritoſas, eaſque dividit, cum tali diſtantia unius ab altera, ut una non poſſit coadiuvare actionem alteriùs, & ita vinum debile evadit: Sic multoties ſpiritus animales debilitantur, & cum eis functiones capitis, diſtinguimus hanc cauſam ab aliis, quæ ſpiritibus obſunt, conſiderando, an in corpore adſit ſeri copia, & temperies cerebri ſit humida, dum talis efficitur, quia in eo adeſt diſpoſitio naturalis ad recipiendum in ſe multum humidi, talis diſpoſitio conſiſtit in ſola dilatatione poroſitatum cerebri, recipientium quid quid humidi ſeroſi ad illud pervenit.

Præter ſpirituum debilitatem hæc ſeroſa colluvies inter alia damna organizationem cerebri, & nervorum vitiat obſtructione in poris, vel orificiis illorum introducta, vel fibras, & membranas eorumdem nimia laxitate emolliendo, ut contractioni neceſſariæ pro ſuis operationibus non ſufficiant.

Ab hac partis indiſpoſitione originem ducunt deſtillationes, à cerebro provenientes, & in aliqua parte capitis, vel ad fauces terminantes; nam per aliquos ſeroſa colluvies in corticali, & glanduloſa cerebri ſubſtantia collecta, ad medullarem tranſiens in hujus poroſitatibus ſegregatur, & à venis, & à vaſis lymphaticis partim exſucta, quod remanet in partes vicinas capitis externas, vel intra fauces præ nimia quantitate diffunditur per cæcos ductus, aliquando ad ventriculum deſcendit cum ſaliva, & fermentum iſtius enervando, & alimentorum debitam fermentationem impediendo, innumeras indiſpoſitiones excitat, quales ſunt, quæ à depravata concoctione alimentorum emergunt. Quidquid ſit de via deſcenſus humoris à capite in partes inferiores, in hoc certè non colligitur, niſi per pororum præciſam dilatationem.

Hinc patet, pro curatione hujus indiſpoſitionis cerebri, conſtringendas eſſe ejus poroſitates, quod optimè præſtant omnia decocta exſiccantia ab Antiquis pro deſtillationibus à capite, & pro corrigenda humida cerebri intemperie determinata dum enim hæc decocta exſiccant, non ſolùm ſeroſitatem minuunt, quod ſolùm conſiderant Antiqui, ſed poroſitates conſtringunt, quod eſt principale intentum Recentiorum, nam his conſtrictis, non recipitur amplius tanta copia ſeroſitatis, quæ ab aliis vaſis recepta per urinam, vel per ſudorem poteſt excerni.

Non obſtante tamen hoc diſſenſu, utrique ad eumdem finem tendunt, pro ſanitate introducenda, & pro cauſa prædictarum indiſpoſitionum tollenda, eodem medicamento utuntur. Inter conſtitutionem, & organizationem partis comprehenditur fermentum, à cujus depravatione ſpirituum generatio præter naturam evadit; nam ſi ab alienæ materiæ admixtione figetur ejus activitas, diminuitur, & ſpiritus remanent craſſi, & in parva etiam quantitate, quia ob debilitatam actionem, non poteſt fermentum ſpiritus à ſuppeditata materia in copia extrahere, nec extractos debita volatilizatione nobilitare, & non poteſt fermentum reſtitui ad naturalem ſtatum, niſi materia craſſa, quæ ei admiſcetur & in corpore redundans minuatur, & attenuetur, & quia hæc craſſities ab acido melancholico introducitur, niſi contrariis alkalicis attenuantibus, & aromaticis ſpiritoſis, & volatilibus tolli poteſt. Hinc conſentientibus etiam Antiquis in frigido cerebri temperamento, quod à Recentioribus ſub fermenti fixi nomine deſignatur, eiſdem remediis ſupradictis ad uſum reducentibus dictum temperamentum frigidum corrigunt, & inter hæc cœphalica, & aromatica prævalent, ſive eorum ſali & extracta exhibeantur, ſive decocta ex eiſdem parentur ſalia volatilia etiam pluries recenſita alia præcedunt medicamenta, & ſpiritus vini Aromatizatus cum variis ſimplicibus Aromaticis, ſicut elixir vitæ, & etiam illud proprietatis multum efficaciæ obtinent, ad extinguendum acidum, ad attenuandam materiam, & ad fermentum fixatum volatilizandum.

Si fermentum ſupradictum fuerit nimis volatile, & activum ſpiritus irrequietos, & inordinatione motus peccantes generat, cum periculo vigiliarum, & delirii, unde corrigendum cum medicamentis inferiùs dicendis, ubi de ſupradictis ſymptomatibus.

CAPUT II.

De Senſibus Externis in Genere.

Senſus eſt perceptio affectionis. aut paſſionis, quæ ab obiecto ſenſibili proficiſcitur & organa ſenſus afficit, vel cum Ariſtotele lib. 2. de anim. tex. 121. ſenſus eſt id, quod eſt ſuſceptivum formarum ſine materia, eo modo quo cera ſuſcipit figuram ſigilli, aurei, aut ferrei, ſed ſine materia auri, aut ferri, ex quo colligere poſſumus, quod ſicuti figura ſigilli aurei imprimitur in cera, per ſolum motum, ſed modificatum à lineamentis ejuſdem figuræ, ita organum ſenſus per motum modificatum ab obiecto ſenſibili recipit ideam ipſius obiecti, non ſecundùm eſſe materiale, prout eſt in obiecto ſenſibili, ſed modo vitali, ſeù intentionali, nempè per quid diſtinctum à materia obiecti ſenſibilis, ſed repræſentativum ipſius obiecti, in quo conſiſtit ratio intentionalis; nam per hoc potentia ſenſitiva diſtinguens, ſenſus habet, unde percipiat ipſum obiectum, & naturam ejus, & hujuſmodi repræſentativum eſt motus eo modo, quo per ſolum motum ſigilli in cera imprimitur iſtius figura, cum ſimilitudine ſine illius materia, ac ſi motus eſſet repræſentativus figuræ prædictæ; Hinc rectè cum eodem Ariſtotele deducitur organum ſenſus, quando actu ab hoc motu obiecti ſenſibilis actuatur, eſſe actu ipſum obiectum, ſi quidem habet actu ſpeciem, & ſimilitudinem ipſius obiecti, eo modo quo cera eſt actu figura ſigilli, quia habet ſpeciem, & ſimilitudinem ipſius figuræ; per ſolum verò motum organa ſenſus affici docuit idem Ariſtoteles libr. 2. de anima text. 51. & in hoc ſequaces habet omnes Recentiores.

Ex quibus deducitur ad ſenſum requiri, quod obiecta externa afficiant organa ſenſus, vel per immediatum contactum obiecti, & organi, vel per effluxum aliquem ab obiecto emanantem, vel per impulſum ab obiecto in organum impreſſum, vel per quoddam reflexum ab obiecto, & tranſmiſſum ad organum, in his omnibus modis deſideratur motus, ſine quo non fieret ſenſus, & quod obiectum habeat rationem ſenſibilis, nempe quod talibus qualitatibus, vel modis afficiatur, per quæ valeat organa ſenſuum movere. De iſtarum qualitatum, & modorum conditione, & numero videbimus, dum de ſenſibus in particulari; pro nunc autem ſufficit ſcire, primò ſenſibile aliud eſſe proprium, aut commune, & aliud per accidens. Senſibile proprium eſt illud, quod eſt perceptibile ſolùm ab uno ſenſu, qui circa illud non poteſt errare, ita color dicitur proprium ſenſibile viſus, quia ab hoc ſolùm percipitur, & non ab aliis ſenſibus. Senſibile commune eſt illud, quod à pluribus ſenſibus percipitur, ut motus, quies, numerus, figura, magnitudo, quæ à viſu, & à tactu percipiuntur. Senſibile per accidens eſt illud, quod licet per ſe non ſentiatur unà cum eo, quod ſentitur percipitur, ut quando video album, ſi hoc album ſit Princeps, video Principem, & ſic album videtur per ſe, Princeps verò per accidens.

Secundò ſciendum eſt, organum ſenſus in communi eſſe partem ſenſitivam noſtri corporis, & hæc eſt ſola membrana, quæ ſolùm ſentit, & diverſa diſpoſitio membranarum inſervit pro diverſitate organorum, diverſis ſenſibus deſtinatorum.

Affe-

Affectio, vel impreſſio obiecti ſenſibilis facta in organum ſenſus, quatenus eſt in hoc, dicitur ab ea affici, & alterari, & per hoc pati, & hoc modo ſenſus reſpectu organi in paſſione conſiſtit, reſpectu obiecti in actione, paſſio tamen eſt impropriè in hoc caſu accipienda, ut docuit Ariſtoteles loc. cit. text. 58.

Hæc paſſio, & affectio organi perfectum ſenſum non facit, niſi quatenus ad primum ſenſorium deducitur, à quo percepta illa paſſio, vel affectio fit ſenſus perfectus. Hinc eſt, quòd, dum mente alio intendimus, obiecta præſentia non percipimus, nec ſentimus, quamvis organa externa ab eis afficiantur.

Hanc potentiam percipientem paſſionem organi, demonſtravit Ariſtoteles loc. cit. tex. 144. dum probat neceſſe eſſe dari ſenſum, quo diſcernimus plures ſenſus. & talis ſenſus dicitur ſenſus communis, quo etiam diſcernimus paſſionem cuilibet organo ſenſus particularis impreſſam.

Sedem hujus ſenſus relictis aliorum ſententiis puto eſſe plexum choroidem, & hanc opinionem ex ſequentibus colligo, primò quòd prædictus plexus poſitus ſit in baſi cerebri, ubi omnes nervi, ex communi ſenſu oriuntur, & ſenſus communis cum debeat percipere omnes motus in nervis, & membranis contingentibus, & hoc ut de eorum affectione judicet, debet eſſe in ea parte, in qua nervi oriuntur, quo in loco eſt prædictus plexus.

Secundò, quòd colligo eſt ſenſum communem debere eſſe in parte ſentiente, ſi debet judicare de affectione ibi impreſſa per membranas, & ſpiritus affectos ab obiecto externo, plexus hic choroides eſt ſentiens, cùm membrana conſtet commune habens principium cum membrana, nervos inveſtiente.

Tertiò, quia ſenſus communis debet eſſe in ea parte cerebri, in qua eſt ſpirituum animalium promptuarium, ut eos poſſit movere ad determinatos nervos juxta exigentiam corporis, determinatam ab affectione organo impreſſa, & ab hoc ad ſenſum communem traducta, plexus autem choroides exiſtens in baſi cerebri eſt juxta ſpirituum promptuarium.

Quartò, quia pars, quæ eſt ſenſus communis ſedes, debet poſſe movere cerebrum ad aperiendos determinatos poros pro recipiendo in eos ſpiritus, ad tales nervos idoneos pro tali motu neceſſario, vel ſpontaneo exequendo, talis eſt plexus prædictus ex ſententia Varthoni in ſuo lib. de gland.

Senſus communis percipiendo motum traductum ad eum ab organo ſenſus externi ſenſum elicit, non paſſivè ſolùm ſe habendo, nempè per ſolam impreſſionem illius affectionis, ſeu motus; nam, ſi ſe haberet ſolùm paſſivè ſentire, idem eſſet, quod affici, ſeu pati, quod eſt falſum, quia affici ab obiecto, non eſt ſentire, cùm ipſamet affectio, qua afficitur organum ſentiri dicatur, & hoc ſentiri dicit eſſentialem reſpectum ad ſentire, cum fieri non poſſit, ut aliquid ſentiatur, niſi ſit, quod ſentiat, cum verò ſentiri dicatur illud, quod afficit ſentire non poteſt conſiſtere in iſta affectione, quæ ſentitur. Ergo ſentire non conſiſtit in ipſa paſſione, ſed in actione quæ non fundatur in cognitione, alioquin ſenſus ab intellectu non differet, ſaltem quo ad obiecta ſenſibilia, & ſi hæc cognoſceret poſſet hæc definire, quod eſt falſum; nam percipio quidem me affici ab albedine, odore, dulcedine, & ſono, tamen per hoc neſcio quid ſit albedo odor, dulcedo, & ſonus, & ſolùm horum naturam attingo, quando intellectum conſulo, ſed actio, qua ſenſus agit eſt attingentia prædictæ affectionis perpeſſæ facta non modo repræſentativo, vel aſſimilativo, vel intentionali, ſed modo ſenſitivo conſiſtente in ſolo exercitio actuali ſuæ potentiæ: nam in ſenſu communi adeſt facultas ſenſitiva, ſentire eſt actu iſtam facultatem exercere, quod idem eſt ac ſenſitivo modo rem ſenſibilem attingere, & hic actus ſecundus hujus facultatis eſt actio, qua in ſe ipſam agit, non producendo aliquam entitatem à ſe diverſam, ſed ſolum actum vitalem ſentientem exercendo, qui non eſt niſi ipſius facultatis, vel animæ ſentientis modus, cùm actus vitalis non ſit, niſi motus à potentia vitali exercitus immanens, motus autem eſt modus ipſius ſubſtantiæ, quapropter potentiam ſenſitivam attingere affectionem ab obiecto externo proficiſcentem, & ad eam traductam nihil aliud eſt, niſi actu tali determinato motu ſe movere dependenter ab affectione perpeſſa.

Hinc patet ſenſum fieri, dum ſpiritus membranæ & nervi facultati ſenſitivæ inſervientes, & propriæ organi ſenſus alicujus, ab impulſu obiecti commoventur, & motus ille ab obiecto profectus in momento ab organo ſenſus patiente, per nervos membranas, & ſpiritus mediis undulationibus, à quibus dicta corpora moventur ad cerebrum, & organum ſenſus communis traducitur, vel quia nervi, & membranæ inſtrumenta ſenſus externi, cum eo colligantur, vel quia ſpiritus animales in nervis, & membranis exiſtentes moti à motu modificato ab obiecto proveniente, eadem ratione motus mediis dictis undulationibus movent ſpiritus in ſede ſui principii exiſtentes, quæ eſt in baſi cerebri, ubi medulla oblongata incipit, & hi eodem motu plexum choroidem afficiunt, in quo eſt manſio ſenſus communis, itaut idem motus modificatus, qui eſt in organo ſenſus externi integrè, & ſincerè traducatur ad organum ſenſus communis, qui tali affectione motus perculſus ſe movet, cum determinata reſtrictione, & modificatione determinata à motu ſuſcepto extrinſecus, & ſuum motum in ſe recipit, & tali motu, qui eſt actus ſecundus ſuæ potentiæ attingit modum motus impreſſi ab obiecto in organo ſenſus, unà cum iſtius affectione, & hæc attingentia eſt perceptio, in qua conſiſtit ratio ſentiendi non importans, niſi perceptionem motus ab obiecto ſenſibili impreſſi in organum ſenſus, cum ſua modificatione, & paſſione, qua dictum organum afficitur per dictum motum modificatum.

Unde colligendum eſt ſpecies, quas Peripatetici vocant intentionales, nihil aliud eſſe, quàm motum ſpiritus animalis in membrana, quæ eſt organum ſenſus externi exiſtentis, impreſſum ab obiecto externo quo motu obiectum ſecundùm ſuam naturam ſenſibilem delineatur, & dum ille à ſpiritibus per nervos, & membranas traducitur ad ſenſum communem, hic in motu percepto percipit ideam, & naturam ipſius obiecti.

CAPUT III.

De Senſu in particulari, & primò de Viſu.

Mirabilis in univerſa microcoſmi fabrica æterni, & ſapientiſſimi Architecti ſapientia, & providentia, ſe manifeſtant, ſed exceſſum attingunt in oculi fabrica, & in ſuæ operationis exercitio, quæ eſt viſio, itaut mens humana cujuslibet excellentiſſimæ dotis præ ſtupore hæreat, & in cauſis hujus indagandis deficiat. Ad hoc opus me accingo ſolùm pro ea parte, quæ ad Medicos ſpectat & quæ pro morborum indagatione potentiæ viſivæ requiritur.

Obiectum hujus ſenſus proprium eſt lumen, & color, horum quidditas non minores involuit difficultates, quàm faciat modus, quo fit viſio, & obiecta viſibilia percipiantur.

Definit Ariſtoteles lib. de ſenſ. & ſenſibili. Lumen eſſe actum perſpicui, prout perſpicuum eſt, & per actum motum intelligere debemus; nam ſi per actum intelligamus formam prout multoties facit Ariſtoteles ſenſus erit, lumen eſſe formam pellucidi, & hoc modo definitio data eſt ſine ratione, nam forma pellucidi facit pellucidum non luminoſum, & ſi intelligamus formam actuantem lumine pellucidum, de hac forma quæritur definitio, quia hæc forma, non eſt niſi lumen, de quo quæritur, quid ſit, & reſpondere lumen eſſe formam actuans lumine perſpicuum eſt reſpondere lumen eſſe lumen; Non poſſumus ergo per actum in definitione poſitum intelligere, niſi motum, quod Philoponus in lib. 2. de anim. ex mente Ariſtotelis expreſſit & Simplicius ejuſdem Ariſtotelis acutiſſimus Interpres confirmavit, & hoc modo Recentiores Duce Carteſio Ariſtotelis ſententiam ſequuntur, explicando lumen per motum preſſionis æthereæ ſubſtantiæ pellucidæ, & ita à Carteſio

nihil novi in ſcholis introductum fuit, ſed Germanus ſolùm Ariſtotelis ſenſus circa luminis naturam explicatus, & dilucidatus.

Hujus definitionis veritas ab ejus explicatione colligetur, nam intimam lucis eſſentiam, & proprietates comprehendit.

Per perſpicuum intelligimus illud, quod ſecundùm ſe non eſt viſibile, ſed ſolùm propter colorem extraneum, & addit Philoſophus reduplicationem, ut perſpicuum, adhoc ut intelligamus ſolam rationem perſpicui ab omni extraneo colore liberi, luminis eſſentiam conſtituere, unà cum motu ejus.

Hoc perſpicuum eſt materia ætherea, qua totum ſpatium à cœlo uſque ad terræ ſuperficiem repletur, ut omnia inania, quibus corpora compoſita, vel ſimplicia perfodiuntur, repleantur.

Hoc perſpicuum motu actuatum lumen reddit, itaut videatur rationem eſſentialem luminis primariò conſtitui à motu actuante perſpicuum, prout eſt perſpicuum: Lumen in motu conſiſtere optimè demonſtrant varia, quæ agitatione ſplendorem emittunt, ut aqua maris tempeſtate turbata, ſaccharum tempore noctis celeri motu contuſum, & agitatum, pili felium in nocte celeri confricatione commoti. Hæc enim omnia ſcintillas, & lucem quamdam præbent; alia experimenta legi poſſunt in Philoſophia Burgundica parte tertia diſſertatione quarta.

Defectus luminis ablato corpore luminoſo, hoc videtur confirmare; nam ſi à dicto corpore diffunderetur ſubſtantia per medium lumine corruſcans, illo ſuppreſſo ſaltem lucis reliquiæ in eodem medio deberent remanere, cùm non ſit probabile, ſubſtantiam luminoſam diffuſam perire remoto corpore illuminante, ſicuti extincto igne in cubiculo, calida ſubſtantia per hoc diffuſa non extinguitur, ſed calor in cubiculo remanet, præterquamquod non apparet deſtructivum talis ſubſtantiæ luminoſæ, & idem dicendum eſt, ſi lumen in qualitate conſiſteret, nam hæc qualitas medio impreſſa abſente luminoſo in eodem deberet permanere, cùm ſubiectum ſit proportionatum, & deficiat qualitati luminis contrarium poſitivum.

Motus ad luminis naturam requiſitus, eſt motus preſſionis. Motum preſſionis voco illum, qui conſiſtit in leni impulſu partem alicujus corporis verſus aliam partem movente, à quo & hæc movetur.

Fit hic motus preſſionis ab omni corpore luminoſo præcipuè à cœleſti, dum particulæ in iſtis pellucidæ innumeræ, & de natura ætherea moventur, & in hoc motu conantur recedere à ſuo centro, prout eſt proprium omnium fluidorum, circa ſuum centrum ſe moventium, ab hujuſmodi materia proprium centrum derelinquente, & ad circumferentiam deducta, & ab hac etiam exorbitante, ætherea materia prædictæ circumferentiæ, contigua premitur, & hic motus preſſionis per rectam lineam continuatus in eadem materia ætherea, totam hanc cavitatem intra cœlum, & globum terraqueum exiſtentem unà cum alio aere implente lucem ſeu lumen exhibet.

Hinc facilè eſt explicare, quomodo à corpore luminoſo radii exeant dum à quolibet puncto iſtius fluit materia quæ premit ſubſtantiam æthereum pellucidam contiguam, & cùm hæc à corpore luminoſo uſque ad noſtrum oculum per lineam rectam extendatur, ita motus ille in ſubſtantiam æthereum proximam corpori luminoſo impreſſus in momento per illam rectam lineam materiæ ætheræ ad noſtrum oculum traducitur, eo modo quo ab extremitate haſtæ percuſſæ motus impreſſus in momento ad alteram extremitatem pervenit, & ita per has rectas lineas, radii Corporis luminoſi efformantur, & cum à quolibet puncto Corporis prædicti prematur æther illud ambiens, ita totus æther per lineas rectas ſemper premitur, itaut in quolibet ſpatio, & parte ejuſdem ætheris ſemper datum ſit corpus luminoſum inſpicere, & ejus imaginem contemplari.

Et quamvis cùm ſubſtantia ætherea in hoc medio exiſtente intra Cœlum, & globum terraqueum aliæ particulæ minùs pellucidæ, & craſſiores conjungantur, hæ tamen non impediunt traductionem motus preſſionis, ſed ſolùm illum refrangunt, itaut ulteriùs per lineam refractam ab eadem materia ætherea conſtitutam ſuum progreſſum continuet, eo modo quo in vaſe uva repleto, dum calcatur, & muſtum exprimitur, hoc per lienas continuatas deſcendit ad orificium inferius, racemis non impedientibus continuationem ſui motus, niſi per rectam lineam continuatam, ſed per refractam permittentibus, quamvis etiam poſſit dici, quòd motus preſſionis materiæ ætheree communicetur etiam aeri ei mixto, & ab hoc ad æthereum ſubſtantiam ei contiguam traduci, & hoc modo non obſtantibus particulis craſſis alterius conditionis, & minus pellucidis ſemper talis motus per rectam lineam, in ætherea ſubſtantia continuatur, itaut nec à vento, nec ab agitatione aeris, talis continuitas interrumpatur, quia in tali agitatione, & motu ſemper adſunt rectæ lineæ deductæ à corpore luminoſo ad noſtrum oculum.

Credunt aliqui materiam ſubſtantiam æthereum prementem eſſe ignem, quia radii ſolares in ſpeculo metallico concavo excepti ignem accendunt, & radii Solis ſunt luminoſi: experientia tamen falſam eſſe demonſtrat: nam ſi inter ignem ardentem, & ſpeculum uſtorium, vitrum interponatur in foco ſpeculi, nullus calor procreatur, & ſi lumen, & ignis eſſent eadem ſubſtantia, ſi lux intenditur, deberet etiam intendi calor, concludendum ergo materiam, quæ premit æther, eſſe diverſi generis ab igne; nam iſtius materia motu vehementi, & valido, celeri, ac perturbato calorem efficit ſed celer, & brevis, & vibrativus, in materia ſubtili exiſtens lucem præbet, & hæc æthream ſubſtantiam premens ejuſdem lucis diffuſionem efficit.

Color, qui eſt alterum viſus obiectum definitur ab Ariſtotele, quod ſit motivum ejus quod eſt ſecundum actum perſpicui, & ſenſus eſt colorem eſſe illum qui movet perſpicuum motum, ex data verò definitione perſpicuum motum eſt lumen, conſequenter color erit ille, qui movet lumen ſed motu diverſo ab eo, quem habet lumen; hujuſmodi autem eſt reflexio, vel refractio luminis, conſequenter color non erit niſi refractio, vel reflexio luminis ex Ariſtotele, cui ſe adiungunt omnes Recentiores.

Diverſam verò luminis modificationem à varia ſui reflexione. vel refractione inductam eſſe colorum fundamentum deducitur à Trigono vitreo, qui Soli expoſito varios exhibet colores, nullatenus in vitro exiſtentes, conſequenter debent dici prædicti colores pendere à lumine diverſimodè reflexo, ſicuti colores repræſentati à Phiala, aqua plena luci expoſita, & illi qui miro artificio in Iride pinguntur, & cùm certiſſimus colores prædictos luminis reflexione fieri, omnes etiam hoc modo in omnibus obiectis apparere credendum eſt.

Ab hac luminis diverſa reflexione diverſi reſultant colores; album fit, quando luminis radii eodem ordine, quo in obiecto recipiuntur, reflectuntur.

Niger, dum radii in corpus directi in pauca quantitate verſus ſuum principium emittuntur, ſed major pars eorum ſuffocatur, & extinguitur, & hoc videtur poſſe convinci ab eo, quod corpora alba à luminoſo agente igneo actuata minùs incaleſcunt, quàm nigra, cùm hæc unà cum luce igneos radios retineant, illa retorqueant.

Ceruleus fit ex major remiſſione radiorum, quàm in nigro colore, & minori, quàm in albo.

Ruber repræſentatur à radiis, qui validè in centro corporis illuminati moventur, & eodem motu reflectuntur.

Flavi, purpurei, & virides ab hac radiorum circa centrum, varia rotatione pendent, itaut flavus conſiſtat in rotatione radiorum magis remiſſa, quàm ea, quæ ſuccedit in rubro, & viridis in rotatione prædicta tardiori ea, quæ ſuccedit in Flavo. Cœteri colores ex permixtione horum reſultant; hoc eſt ex mixta reflexione luminis in prædictis contingente.

Organum viſus eſt oculus, & non ſecundùm omnes ſui partes, ſed ſolùm ſecundùm retinam, in qua omnium obiectorum imagines pinguntur, ut patet in oculo animalis conglatiato, diſſecto, & poſito juxta

fora-

foramen factum in feneſtra lignea occluſa, ut cubiculum ſit obſcurum; obſervamus enim omnia obiecta tranſeuntia per viam, cui correſpondet feneſtra ſupradicta tranſmittere radios, qui in Retina oculi, obiecti figuram pingunt, & repræſentant. Cœteræ partes oculum componentes ad viſionem concurrunt, vel radios excipiendo, & uniendo, vel eos refrangendo, ut ad perpendicularem in unum punctum accedant, quod facit cornea, & humores, & præcipuè chryſtallinus ad formam lentis à natura efformatus pro hoc officio.

Viſio cùm propriè circa colores verſetur, fit dum radii luminis reflexi ab obiecto ad oculum tranſmittuntur, cum eadem modificatione motus, ab obiecto, eos reflectente accepta, prædicti radii poſt acceptas in humoribus refractiones, per quas ad perpendicularem in unum punctum coeunt, & in retinam hoc modo tendentes ſuo motu partes ejus in quas incidunt, movent, & hic motus per nervos opticos ex quorum dilatatione retina conſtituitur, ad ſedem ſenſus communis deducitur, ubi percipiens talem motum, cum tali modificatione judicat radios tranſmiſſos ad oculum, & retinam eſſe colorem album, vel rubrum, vel alterius generis, & idem motus organi ſenſus communis traductus ad vicinas fibras cerebri, eiſque impreſſus hoc ita diſponuntur, ut ſi contingat, quod moveantur verſus inſtrumentum ſenſus communis, eumdem motum huic imprimunt, qui impreſſus fuit à motu nervorum opticorum directus à motu radiorum, ab obiectis reflexorum, & hoc eſt colorum ſpeciem in cerebro conſervari. Figura obiecti percipitur dum radii reflexi obiectum habent repræſentare ſi iſti eodem modo in reflexione configurentur quomodo configuratum eſt obiectum incidentes in retinam huic imprimunt figuram ipſius obiecti, & radii in tali impreſſione movent retinam in pluribus punctis, cum tali ordine ut repreſentetur figura obiecti, quapropter motus hic traductus per nervos opticos ad ſenſum communem hic ex eo apprehendit talem figuram, qualem pinxerunt radii in oculo, & quo plures radii illabuntur in retinam, figura diſtinctius percipitur, quia motus ab hac ad ſenſum communem demandatus erit validior, & perceptio diſtinctior.

Hinc pupillæ magnitudo ad diſtinctiorem figuræ perceptionem facit, quia multis radiis ad obiecto provenientibus ingreſſum præbet. Idcircò etiam pupillam magis dilatamus, cum ad diſtans obiectum intuemur, ut plures radii in oculum introducantur.

Ad diſtinctam viſionem requiritur ut etiam radii ab obiecto provenientes colligantur ſimul, & in puncto unionis retinam tangant, nam ſi uniantur infra eam, vel ſupra, obiectum confuſè videtur.

Altera etiam cauſa pendet à filamentis retinæ; nam radii provenientes à diverſis obiecti punctis debent etiam colligi in diverſis filamentis retinæ veluti inſtar contextæ nam ſi in eodem filamento, & in diverſis punctis ejus colligerentur radii à diverſis punctis obiecti tranſmiſſi, obiectum non diſtingueretur, cùm non poſſit illud filamentum diverſis motibus moveri, ut hi integrè, & diſtinctè traducantur ad ſenſum communem. Hac ratione in vere prata florum plena diverſi coloris omnia rubra, vel flava conſpiciuntur, quia radii florum multorum, unum filamentum moventes, qui validiores ſunt repræſentant obiectum, à quo proveniunt, & quia radii à Rubeis, vel flavis provenientes ſunt vividiores, ideò hos colores ſolùm percipimus, itaut videantur omnes flores eſſe his coloribus tinctos. Ab his colligitur viſionem cum peripateticis, & communi ſenſu medicorum fieri per intromiſſionem alicujus quod moveat organum viſus ad viſionem eficiendam.

Situs percipitur per ſolum impulſum radiorum verſus aliquam cerebri partem, ſitum enim obiectum judicamus in ea regione in qua retina movetur, & cum ea ſedes ſenſus communis, etſi moventur in dextera, obiectum in dextera eſſe ſitum judicamus.

Diſtantia colligitur ex obiectorum interpoſitione, quæ invenitur inter nos, & illa corpora, quæ intuemur quo enim plura corpora intermediant, illud quod nobis ultimo apparet magis diſtare dicimus, ex luminis robore, vel debilitate diſtantiam arguimus, nam quæ proxima ſunt lumen vividius reflectunt ad oculum, quæ longinqua lumine debiliori movent oculum, aliam quoque figuram aſſumit occulus dum longinqua reſpicit, quàm propinqua, in eis enim pupillam dilatat, in iſtis conſtringit.

Magnitudo cognoſcitur à maiori, vel minori portione retinæ, & organi ſenſus communis moti, vel affecti à motu obiecti externi, à qua ſenſus prædictus ſua virtute elicit rationem magnitudinis obiecti.

Motus corporis percipitur viſu, dum oculus rem viſam, ex loco in locum tranſlatam inſequitur, vel ex motione imaginis in retina, vel ex comparatione à ſenſu communi facta obiecti mobilis ad alia obiecta circum compoſita immobilia.

Hujus ſenſus beneficium à natura animalibus progreſſivis fuit impertitum, ad hoc ut poſſint ſuæ conſervationi providere videndo ea, quæ ſibi noxia ſunt, ut cum tutella ab eis fugere poſſint, & proſequi, quæ utilia ſunt. Sic Lupus à longinquo videns ovem, & advertens eſſe cibum ſibi convenientem, & gratum illam perſequitur, ut ſe nutriat, & conſervet ovis è converſo videns Lupum, & advertens hunc eſſe ſui corruptivum fugit à lupo, ut vitet mortem; homini verò prudentiæ capaci tributus fuit viſus ad acquirendam prudentiam perfectam, vel imperfectam, quia viſus manifeſtat plures differentias obiectorum, quàm guſtus, & tactus, quæ maximè conferunt ad acquirendam ſcientiam practicam, & ſpeculativam de talibus obiectis.

Quocumque modo viſio fiat ſive per ſpecies rerum viſibilium, quæ ſint materiales in modo agendi, quamvis abſtractæ quodammodo à materia juxta mentem peripateticorum, vel per ſpecies, quæ nihil aliud ſint, quàm lumen refractum à corpore viſibili, vel motus ejuſdem luminis refracti juxtà ſenſum Recentiorum, & lumen, vel ſit qualitas, vel ſubſtantia, vel motus ætheris, & color ſive ſit accidens, vel ſit lumen reflexum, ſemper verum erit, morbos oculorum uno determinato modo eſſe tollendos.

Suffuſio enim, ſeù cataracta, quæ eſt concretio humoris præternaturam inter corneam, & retiformem data qualibet, ex enarratis ſententiis, & etiam admiſſa ea quæ vult viſionem fieri per intromiſſionem, vel ea quæ vult fieri per extramiſſionem dum cataracta, tàm ingreſſum, quàm egreſſum impedit illi à quo pendet viſio, eſt tollenda, & ea ablata viſio renovabitur, à quocumque cauſa hæc pendeat, & quocumque modo fiat.

Pro auferenda autem cataracta, præſtat aqua Rulandi facta cum aqua Eufragiæ, cui infuſus fuerit crocus metallorum, & ſteterit ad ſolem per octo dies eam ſæpè agitando, cum hac abluatur oculus, & intra eum inſtillentur aliquot guttæ; valet etiam ſequens aqua Plempi. ℞. aquæ roſarum, fœniculi, chelidoniæ, eufragiæ apii an. ℥. 2. Mercurii ſublimati, ac tenuiſſimè pulverizati ℈. 5. cum iſte ſolutus fuerit aquam filtra, & ſerua quotidie mane jejuno ventriculo gutta una, vel altera in oculum affectum immittatur, ex ſpiritu aceti, & urinæ fit aqua cataractam mirè abradens, ſi ejus guttæ aliquot intra oculum plurics in diem inſtillentur, ſi verò ſuffuſio, ſeù concretio humoris fuerit valdè ſolida opus eſt operatione manuali, qua concretus humor in formam membranæ acu deponitur.

Pari pacto admiſſa quacumque ſententia de lumine colore, & ſpeciebus ſtabilita verò illa communiſſima, & receptiſſima Ariſtotelis authoritate confirmata viſionem fieri per intromiſſionem, explicatur cur res minores videantur, quàm ſint, ob pupillæ, quæ eſt foramen vueæ conſtrictionem per quam in retiformi tunica res diſtinctè quidem, ſed minutiſſimè repræſentantur, eo modo quo in obſcurata Camera feneſtræ, foramen nimis anguſtum in cauſa eſt, quod obiecta dicto foramini extrinſecus oppoſita pingantur in papyro, vel pariete poſt dictum foramen poſito clarè quidem, ſed diminutè.

In pupilla verò dilatata, res maiores, quam alii videant conſpiciuntur, eo quia obiecta pinguntur in retina ſub ma-

majori magnitudine, quam in aliis. In pupillæ conſtrictione obiecta ſolùm huic rectè oppoſita conſpiciuntur, quæ ad latera verò exiſtunt minimè, quia iſtorum radii, ſeù imagines, ſeù ſpecies lateraliter advenientes, ob pupillæ anguſtiam præterlabuntur. In pupilla verò dilatata objecta lateralia conſpiciuntur, etiam capite immoto, eo quia iſtorum radii, ſeù ſpecies per pupillam dilatatam commodè oculum ingrediuntur.

Ab hac pupillæ coſtrictione deducitur cauſa Nyctolopiæ, ſeu nocturnæ cæcitatis, per quam ſupervenientibus tenebris, vel lumine decreſcente circa veſperam obiecta non cernuntur, quia quo obiecta minutius pinguntur in retina maiori opus eſt lumine, ad hoc ut percipiantur; cùm verò pupilla non poſſit per ſui conſtrictionem dilatari, evenit, ut ab ingruentibus tenebris parum luminis intra oculum recipiatur, inſufficientis ad viſionem obiectorum: E contra verò in dilatatione pupillæ fit alia ſpecies Nyctolopiæ, in qua obiecta in obſcuriori loco poſita faciliùs cernuntur, quia per pupillæ dilatationem tantùm luminis etiam decreſcentis recipitur intra oculum, ut ſufficiat ad rectè percipiendum obiectum, hinc eſt quod in hac pupillæ dilatatione obiecta magno lumini expoſita non cernantur, vel confusè cernantur, dum à magno lumine rerum imagines in retina oblitterantur, ut patet in obſcurata camera, ſi per feneſtræ foramen multùm lucis admittatur.

Ad hanc nocturnam cæcitatem concurrit, etiam craſſities, & impuritas corneæ tunicæ, & humorum, quia cùm hæc corpora ſint media, per quæ tranſeunt imagines, ſpecies, vel radii obiectorum externorum, quo magis ſunt obſcura, maiori indigent luce, ad hoc ut illuminentur, cùm ſine illuminatione medii non poſſit fieri viſio, & quia circa noctem, & veſperam non eſt tantum luminis, ut poſſit illuminari pro perfecta viſione, ideò non videntur obiecta; E contra verò ſi tunica cornea, ſit valdè tenuis, & humores nimis rari, & limpidi, in magno lumine adeſt cæcitas ob rationem ſuperiùs dictam, advenientibus verò tenebris viſio perficitur, quia tantum luminis intra oculum introducitur, ut ſufficiat perfectæ viſioni, non oblitterationi imaginum depictarum in retina.

Ad corrigendum vitium pupillæ conſtrictæ utere remediis deſcriptis à Sennerto, & Plempio localibus præmitenda ſunt in dictis affectibus univerſalia præparando humores ſanguinis miſſione revelendo, derivando, & purgando.

Indiſpoſitio pariter humorum oculi, & retinæ, nervi optici, & ſpirituum, & membranarum qualibet ſententia, ex recenſitis admiſſa, viſionem lædit; humore enim aqueo deficiente tollitur debita refractio, vel ſpecierum, vel luminis reflexi, vel radii colorati, conſideratis etiam his omnibus, vel ſub conditione qualitatis, vel ſubſtantiæ, & deficiente refractione radii obiecti, non accedunt ad perpendicularem, nec uniuntur in puncto, prout exigit perfecta viſio, ſed diſperſi hanc impediunt.

Chryſtallino deficiente viſio pariter læditur, cùm hujus officium ſit tranſitum dare ſpeciebus ſeu radiis obiectorum ad retinam, in quam debent coire in puncto, & eodem tranſitu dictas ſpecies, vel radios refrangere ad perpendicularem, ſine quo viſio non perficitur.

Colores etiam horum humorum viſionem lædere poſſunt, cùm medium deferens radios, & ſpecies obiectorum debeat eſſe Diaphanum, ne obiectorum imago alteretur, ſicuti videmus alterari in perſpicillis vitro viridi colore tincto fabrefactis, dum omnia viridia apparent.

Modum remittendi dictos humores docent Recentiores cum ſucco Chalidoniæ maioris intra oculum per foramen iniecto. Colores, credo non poſſe per remedia oblitterari.

Retina vitium contrahit, vel in ſitu, vel in textura; in ſitu eſt, quando nimis accedit humori Chryſtallino, vel nimis ab hoc removetur: In primo caſu videntur obiecta remota diſtinctè, propinqua verò confusè, quod ſenibus contingit, & ratio eſt, quia ſpecies, vel radii emiſſi ab obiectis propinquis ultra tunicam retinam coeunt in punctum ob iſtius viciniam humori chryſtallino, ideò quia radii non tangunt in puncto unionis retinam, non fit viſio clara, ſed confuſa. Radii verò provenientes ab obiectis longinquis cum magis accedant ad punctum, quo magis diſtant à baſi, citò poſt chryſtallinum coeunt in puncto, & ita in hoc retinam illi vicinam tangunt, cum perfecta repræſentatione obiecti.

In ſecundo caſu obiecta propinqua videntur, remota verò non, quia radii iſtorum in puncto coeunt priuſquàm retinam tangant, ideò obiecta remota non videntur niſi confusè. Radii verò objectorum propinquorum cùm non coeant in puncto, niſi in diſtantia conſiderabili ab humore chryſtallino, in hoc feriunt retinam à dicto humore diſtantem, & ita obiectorum propinquorum viſio clara, & diſtincta habetur; Fit enim viſio ſolùm, quando omnes radii in puncto uno, cum perpendiculari obiecto uniuntur, & qui veniunt ab obiectis remotis propinquiùs à chryſtallino uniuntur ob rationem ſuperiùs datam de diſtantia à baſi, & qui à propinquis remotiùs ab hoc uniuntur.

Alterum vitium retinæ eſt hujus raritas, & denſitas ſi plus rara eſt, luminis, radiorumque ſplendorem vix oculi poſſunt ſine lacrymatione & averſione ſuſtinere, ſi denſa nimis lumen etiam Solis fixis oculis toleratur.

Primum vitium ars medica non poteſt emendare, ſed ſolùm Chatoptrica cum perſpiciliis. Secundùm non minorem habet difficultatem ob diſtantiam partis, ſi quæ poſſunt juvare, in raritate ſunt adſtringentia, in denſitate attenuantia, quibus admiſcenda, Ophtalmica, & Capitalia.

Quando membranæ oculorum inflammantur in ophtalmia læditur viſio, quia impeditur luminis refracti intromiſſio tollitur ſanguinis miſſione, ut convenit inflammationi localia utilia ſunt mucilago ſem. fœnugræci facta cum aqua meliloti, & in oculum inſtillata, vel aqua eufragiæ in qua extincta fuerint ſtibium, tutia, lapis colaminaris ignita addito ſaccharo candido, & pauco vitriolo, & hujus gutta una aut altera in oculum inſtilletur, & eadem oculus ſæpè abluatur, ſuccus herbæ Paris eſt exquiſitum remedium, in vehementi dolore. Fiat emplaſtrum cum pomo cocto vitello ovi, croco, & oleo roſato, & apponatur oculo.

Optici nervi viſio læditur, viſio quando obſtruitur, & à Græcis appellatur hic affectus amblylopia ideſt obſcuritas obfuſcatio, ſine habetudo viſus, & amacerosis ideſt viſus abolitio, ſeu cæcitas, à barbaris gutta ſerena dicta, & eſt abſolutum viſus impedimentum nullo in oculis vitio apparente.

Per hanc obſtructionem nervorum opticorum læditur viſio, quia membrana retina, in qua fit ſenſus viſionis externus, ſentit impreſſionem factam in ea à radiis obiectorum externorum, quatenus irradiatur à ſpiritu animali delato per ſuas fibras à nervis opticis, quorum dilatatio, & expanſio dictam membranam conſtituit, unde cùm ſpiritus per obſtructionem nervorum non fluant ad eam, neque dicta ſenſatio fieri poteſt. Ulterius neque ſenſus communis poteſt judicare de ſenſatione facta in dicta membrana, quia tale judicium fit dependenter à motu, & undulatione ſpiritus animalis, in nervo optico exiſtentis, delata uſque ad organum ſenſus communis, & dependenter à perceptione motus hujus undulationis, dictus ſenſus communis judicat de qualitatibus viſibilibus obiecti. Cùm verò data ſupradicta obſtructione in nervis opticis ſpiritus non adſit, modus etiam per quem ſenſus communis poſſit percipere obiectum actuans deeſt conſequenter in obſtructione nervorum opticorum, viſio non poteſt fieri.

Pro hoc affectu extirpando nervorum obſtructio eſt tollenda, quod eſt maximè difficile; poſſumus tamen experiri decoctum viperarum cum herbis euphragiæ, chelidoniæ, & fœniculi, & vinum medicatum, & aquam deſcriptam à Plempio in ſua Ophthalmographia lib. 5. cap. 30.

Spiritus animalis viſionem vitiat, quando nimis craſſus undulationem acceptam ab impreſſione facta in retina ab obiectis externis reſiſtantia ſua minuit, itaut in organo ſenſus communis parva motio ſequatur confuſam obiecti perceptionem inferens; E contra agilis, nimis, & irrequietus ſpiritus undulationem prædictam in ſe ipſo acceptam

alte-

alterando, vel celeritate motus, vel inordinatione, per quam una undulatio aliam occupat, fit iſtarum confuſio confuſam pariter obiecti naturam ſenſui communi repræſentantem, unde confuſa etiam hujus perceptio.

Quod ſi ſpiritus ab aliqua cauſa in gyrum moveantur omnia circumrotantia ſenſui communi repræſentantur.

Horum ſpirituum vitia modum emendandi colligere poterimus ex dicendis de ſenſibus internis, & de facultate loco motiva.

CAPUT IV.

De Auditu.

OBiectum auditus eſt ſonus qui dupliciter poteſt conſiderari primariò, & ſecundariò. Sonus primarius eſt in corpore ſonante, quod ſonum edit; Sonus ſecundarius eſt in medio, & per hoc diffunditur.

Sonus primarius eſt impetus ſonanti corpori impreſſus à quo expeditiſſimæ vibrationes ejuſdem ſonantis excitantur. Expeditiſſimæ dicuntur vibrationes, quæ ſunt accelleratæ, & retardatæ in partes contrarias, quod patet in chorda pulſata tremorem oculis perceptibilem exhibente; & hujuſmodi tremor ab impetu ei à pulſante impreſſo dependet, ſic campana pulſata ſonans tremit, & ſchyphus cum ſenſibili tremore ſonum præbet percuſſus. Vibrationes verò debent eſſe reiteratæ, & motus debet ſemper accellerari continuo augmento, uſque ad ultimum ſui terminum à quo recedens motus deſcreſcit in eadem proportione quo auctus eſt, donec ex toto deſinat.

Hæ vibrationes tamen debent fieri ſumma cum celeritate, & impetu itaut ſonus nihil aliud ſit, niſi impetus permultas, & celeres vibrationes modificatus, per medium proportionatum organo auditus impreſſus.

Ex quo etiam colligitur ſonora corpora eſſe illa, quæ ſunt preſſibilia, & elaſtica in quorum preſſione, & reductione, vibrationes ſuccendunt, quapropter corpora hujuſmodi, ut campanula manibus conſtricta non ſonat, quia vibrationes impediuntur, & eadem vibratione corpora dura non preſſibilia ſonum non edunt.

Sonus ſecundarius eſt impetus per medium diffuſus determinato, & reciproco motu: nam certum eſt, quod ſoni propagatio fit per medium, igitur in hoc à Corpore ſonante aliquid transfertur; hoc non poteſt eſſe niſi illud, per quod corpus fit ſonans ideſt impetus; Hinc eſt, quod pulſatis fidibus alicujus inſtrumenti in cubiculo anguſto, ubi adſit lucerna, iſtius flamma ad motum fidium ſuos componit motus; præterquamquod obſervamus à corpore ſonante moveri aerem, nubes agitari, & expandi, & hic motus non poteſt fieri, niſi à corpore ſonante aeri impetus communicetur, quod probat etiam propagatio ſoni ſucceſivè in medio.

Medium hoc eſt aer, qui tali impetu movetur, & quia impetus corporis ſonantis per vibrationes diſtinctas morulis quibuſdam interrumpitur, quæ morulæ intermediant inter finem unius vibrationis, & recurſum alterius; Idcircò aer correſpondentes cum dicto impetu morulas patitur, quæ intermediare debent inter ſuos diſcretos motus, quos per diſtinctas undulationes patitur, ut una poſt aliam ſuccedat. Solus aer eſt medium ſufficiens ad propagationem ſoni, quia hic in clauſo cubiculo, & turri undique occluſa exterius percipitur, quare medium ſoni videtur eſſe tale, ut muros, & feneſtrarum clauſarum obſtacula penetrare valeat, & medium talis conditionis aliud non reperitur, quàm aer.

Ab his deducitur ratio ſoni magni, & parvi; nam in magno impetus eſt magnus, & multæ partes medii moventur in parvo parvæ, & impetus eſt minor. Sonus etiam magnus procul, & parvus propè ſolum exauditur, nam vibrationes in priori ad magnam diſtantiam extenduntur, in altero verò ad minorem. Loquens, vel Corpus ſonans poſitum in medio tamquam in centro, ab omnibus circumſtantibus in circulum poſitis exauditur, quia aer undatim motus ab impetu ſonantis in circulum movetur, eo modo quo ſaxum in aqua iniectum plures gyros ſphæricos in eam delineat.

Organum auditus eſt tunica producta ab expanſione nervi auditorii, & eſt veluti Retina in oculo, itaut vibrationes, & motus aeris in hanc tunicam impingentes, cum modificatione ſupradicta, ſoni ſenſum externum efficiant, commoto ſpiritu cum dicta membrana in ea, & nervo contento uſque ad hujus principium. Hoc motu ad ſedem ſenſus communis traducto, & huic participato, medio dictorum ſpirituum hic percipiendo talem motum de ſono judicat, & ex differentiis prædicti motus differentias ſoni colligit.

Motus aeris communicatur huic tunicæ, primò per membranam, quæ tympanum dicitur, in qua rudimenta ſoni, ut ita dicam incipiunt, & quia hæc membrana neceſſitatem ſe dilatandi, & conſtringendi habebat, dedit natura tria oſſicula (incus; malleum, ſtapes) cum muſculo, & ligamento, ut prædictæ neceſſitati ſatisfaceret. Muſculus in elevatione mallei, cui inſeritur ſe contrahit, & tympanum diſtendit, in ſui diſtenſione eamdem membranam relaxat, ligamentum verò muſculi frænum eſt, ejus nimiam conſtrictionem prohibens, ne in hac nimium elevatus malleus membranam nimia diſtenſione diſrumperet.

Actio hujus muſculis eſt in volontaria, & ab affectione ſenſorii dirigitur, nam ſonus cum impetu irruens in tympanum moleſtus eſt: Hinc muſculus parum ſe contrahit, & ità laxato tympano ſenſibile vehemens ſine noxa ſuſtinet illius violentiæ cedendo, ſi ſonus ſit hæbetior, muſculus contractus magna contractione tympanum etiam multum diſtendit, ex quo motus aeris in tali tenſione ſenſibilior factus etiam ſonus, qui hæbes erat fit ſenſibilior. Idem muſculus in ſui contractione trahit totum proceſſum oſſiculorum ſcilicet incudem, & ſtapedem primam à ſuo loco dimovet, & quia huic adhæret ſtapes elevatur in tali motu, & apertum relinquit orificium labirynthi, cui inoſculatur. Dicitur Laberynthus, & quia ſpiras ad Laberynthi formam habet, in hoc Labirynthо tres annuli oſſei apparent quorum officium eſt, receptum aerem modificatum cum ſuo impetu reflectere, nam aer externus irruens in tympanum hoc movet, ab hoc membrana ſtapedis, quæ tympani fundum terminat movetur, & ab hac mota movetur aer in primo annulo, & ab iſto ille, qui in ſecundo commoratur, & ab hoc ſucceſſivè ille, qui in tertio, & in iſto progreſſu ſpirali, motus aeris interni ſemper uniformis motui aeris externi in modificatione multiplicatur, & validior fit ad nervum, vel Retinam auris movendam. Aerem pluries reflexum in Laberyntho excipit coclea ultima auris cavitas, & diffuſus per ſuas ſpiras, quæ tres numero ſunt ibi nova reflexione corroboratur, & augetur, & ulterius progrediendo tandem ad tunicam, quæ eſt expanſio nervi auditorii, & organum ſenſus auditus pervenit, hunc in ea efficiendo modo ſuperiùs dicto.

Hic ſenſus conceſſus, eſt animalibus progreſſivis, ad propriam tutellam, auditu enim poſſunt dignoſcere multa objecta ſuæ conſervationi contraria, & vitæ inſidias molientia, etiam multa quæ delectant, unde motivum habent illa fugiendi, hæc amplectendi. Homini datus eſt auditus ad ſcientias acquirendas; plùs enim ſcientiæ aquirit Homo diſcendo ab aliis per auditum, quàm propria inventione, & applicatione. Auditus autem ad ſcientias acquirendas per accidens, ut dicit Ariſtoteles confert; nam voces ſignificando ſcientiam explicant, & ſignificatio non eſt audibilis ſed ſolus ſonus cum voce emmiſſus, qui conjunctus cum voce ſignificativa dicitur conferre ad ſcientiam acquirendam.

Organo auditus patefacto patet læſionem in hoc ſenſu eventuram qualibet parte ex dictis præfatum organum conſtituentibus vitiata.

Membrana tympani ſi nimia humiditate perfundatur, vel ſiccitate corripiatur auditum depravat, nam humido ſuperfluo laxata ſpeciebus ſonoris, vel aeris motui modificato nimis cedendo ſoni differentiam alterat, & vitiat. E contra humido præternaturaliter privata cum exceſſu ſiccitatis adeò, tenditur, ut ictus aeris reſpuet præ tenſione illis reſiſtendo, vel ſi aer motus virtutem membranæ tenſæ

tenſæ vincat, tamen nimia reſiſtentia ejuſdem motus vibrationes multiplicando interiùs, auditum confundit, quæ omnia appertè poſſunt demonſtrari in Chorio tympani bellici, quod pro ſua tenſione varios edit ſonos.

Cognoſcemus ſuperflua humiditate laxari tympanum auditorium, ſi adſit intemperies humida capitis, ſi deſtillatio patientem moleſtet, ſi præceſſerint errores in victu humido, & cauſæ extrinſecæ humectantes, ut imbres, aer nebuloſus, & ſimilia.

Pro corrigenda hac intemperie præter purgantia hydragoga, & phlegmagoga Errhina, & Apophlegmatiſma exſiccandus humor decoctione ſalviæ, Roſmarini Stæchados, Lavendulæ, & aliis ſimilibus cœphalicis, quæ ſi non ſufficiant decoctum ligni viſci quercini, & ligni ſancti erit efficaſſimum. Inter localia laudatur ſuſſummigium ex decoctione facta in vino foliorum, & Baccarum Lauri, radium ciclaminis, & enulæ, & foliorum majoranæ; origani, & hoc ſuffumigium ſeu vapor exhalans à vino per infundibulum in aurem immittatur; valet oleum ſinapis ſi mane, & veſperi gutta una in aurem inſtilletur, vel ejus loco balſamum orientale, vel oleum ligni ſancti, vel ♃. ſpir. vini ℥. 3. rad. Ciclaminis, Ariſtolochiæ Rot. hæderæ terreſtris, ellebori nig. an. ʒ. 3. infundantur in dict. ſpir. & ſtent in infuſione per aliquot dies, & de hoc inſtillentur in aurem aliquot guttæ.

A ſiccitate vitiari auditum cognoſcemus à temperie naturaliter ſicca capitis, & cauſis exſiccantibus extrinſecis præcedentibus, ut ſunt morbi longi, & præcipuè capitis intenſæ applicationes, & curæ validæ, & continuæ; emendabimus hoc vitium humectantibus, & inter principalia erit lac vaccinum, vel caprinum, ſuccus hordei, ſtillicidia capiti adhibita, cum decoctione, malvæ, violarum, lactucæ, roſarum, Nenufaris, & ſimilium localia erunt oleum amigdalarum dul. lumbric. liliorum alb.

Aer internus auditum lædet, ſi craſſitiem contraxerit à vaporibus, vel ab aere nebuloſo, qui eum in locum ingreditur, & regreditur per foramen palato correſpondens, quo obſtructo prohibetur novi aeris ingreſſus, & præexiſtens corrumpitur, vel craſſeſcit, ob receptos vapores à partibus circumpoſitis, & in hoc caſu ſentitur gravitas in aure, & articulo maxillæ, ex quo etiam habetur ratio cur aliquibus poſt cibum, & ab aere nebuloſo auditus fiat gravis, quia ab his cauſis incraſſatus aer in cavitate tympani contentus, vel à vaporibus cibi, vel à craſſitie aeris nebuloſi movetur parùm à vibrationibus externis aeris ſonori, tardèque & diminutè aerem in Laberynthi cavitatem contentum movet, cùm gravi, vel diminuto auditu. Hinc patet pro curatione hujus affectus, aerem nebuloſum eſſe fugiendum, & alimenta minimè vaporoſa eſſe aſſumenda. Pro reliquo poſſunt applicari ad diſcutiendos vapores, & aerem attenuandum ſuperiùs præſcripta remedia pro nimia humiditate tympani corrigenda; Obſtructus meatus palati auri correſpondens aperiendus eſt, in quem finem præcipuè valent Gargariſmata, ut ♃. Rad. fœniculi, Ariſtolochiæ, Valerianæ, Veronicæ an. ʒ. 5. foliorum Roſmarini, Betonicæ, Salviæ, Origani, Calaminthæ, an. pugil. 1. bulliant vaſe clauſo in ℔. 2. vini ad tertias, facta collatura adde mellis Roſati ſimplicis, Oximelis ſimplicis an. ℥. 2. frequenter utatur hoc gargariſmate, cui ſi reſiſtat morbus addendum Oximel ſquiliticum; Maſticatoria etiam ex pyretro, maſtice erunt opportuna.

Si aeri interno ſpiritus, vel vapor irrequietus, & motu continuo agitatus miſceatur, tinnitus fiet auditum depravans, cùm ab hoc motu interni aeris motus vitietur, ut aeris externi motus ſonum efficiens percipi non poſſit, prout eſt in ſe, ideòque auditus læditur, pro hoc vitio valet oleum de ſcorpionibus ad guttas in aurem inſtillatum, ova formicarum trita per pannum colata, & liquor emanans in aures immittatur ad guttas, & hoc remedium etiam veteratum tinnitum tollit. Succus rutæ, vel aqua iſtius cocta in cortice granati idem præſtat, quod facit etiam oleo de Staſifragia, quod ſic paratur. ♃. Staſifragiæ ℥. 1. 5. coquatur in ſucco ruthæ, vel in aqua fœniculi, deindè ponatur oleum laurinum, vel nardinum, ad ℔. 5. coquantur uſque ad conſumptionem quartæ partis, poſteà coletur, & erit oleum de Staſifragia.

Spatia item auris cum auditui naturali conferant, ſi munda ſint, & aeri pervia, ſi conſpurcentur ab humoribus viſcoſis, & obſtruantur gravis ſuccedet auditus, & ſi obſtructio fuerit magna, ex toto tolletur, quia impedietur tranſitus aeri ſonoro, per ſpiras Laberynthi, & cocheæ, ut ad nervum auditorium pervenire non poſſit; unde patet detergenda eſſe dicta ſpatia ab humoribus conſpurcantibus, vel corpus obſtruens eſſe tollendum.

Obſtructo nervo auditorio fit totalis deperditio auditus, quia ſpirituum animalium influxus, à quibus audiendi actualis facultas habetur, tollitur, in quo caſu remedia interna erunt illa, quæ obſtructionem nervorum tollunt, & proponentur, ubi de apoplexia, & paralyſi.

Cognoſcemus ſurditatem à nervi auditorii obſtructione proficiſci, ſi præceſſerint morbi capitis diuturni, qui excrementitios humores poſſint colligere, ex quorum tranſmiſſione ad nervum auditorium fiat obſtructio. Exteriùs valet ſulphuris ſuffumigario, pinguedo anguillæ collecta dum aſſatur. Aqua, quæ exit de fraxino viridi, dum comburitur, Rad. Elebori albi, ſemen. ſinapis, & Caſtoreum in ſpiritu vini, per aliquot dies infuſa, & in aurem inſtillata ſurditatem tollent, aqua ſempervivi deſtillata, & in aurem inſtillata dicitur valere in ſurditate à quacumque cauſa.

Articulatio trium oſſiculorum vitiata auditum tollit, vitiatur autem ob nimiam laxitatem ab humido introductam, quæ exſiccantibus, & reſolventibus corrigitur, vel ob nimiam ſiccitatem ligamentorum dictorum, qua horum motus impeditur, & humectantibus auferenda: cauſa verò per quam à læſa hac oſſiculorum articulatione, aboletur auditus, eſt; quia ſtapes per hanc læſionem minus aptè movetur, & minus aptè relevatur à foramine ovali Laberynthi, quod naturaliter obſidet, impediendo ingreſſum aeri moto, ex quo auditus ceſſat, vel parùm iſtius admittendo debilitatur.

Ex his colligere licet cauſam, per quam læditur auditus eſſe in hujus organo vitiato, unde parùm refert medico ſcire, in quo conſiſtat ſonus obiectum proprium auditus, an in ſpecie intentionali, vel in vibrationibus aeris, quæ præſtant, quod ſpeciebus intentionalibus tribuitur à Peripateticis, quia per hunc numquam vitiatur auditus, ſine vitio organi iſtius, & ſi quandoque à ſono violento auditus læditur ab iſto etiam organum vitiatur, vel quia dictorum oſſiculorum articulatio vel laxatur, vel tollitur, vel membrana tympani à ſua organizatione diſtrahitur, & ſic tota cura læſi auditus eſt ponenda in organi curatione, & ſecundùm læſionem, qua afficitur, remedia indagare, & perſcribere, in quo concordes ſunt omnes ſectæ.

CAPUT V.

De Senſu Odoratus.

HUjus ſenſus obiectum proprium ſunt odores, qui conſiſtunt in effluxu ſubſtantiali à ſubſtantia odoroſa emanante, & ita modificato, ut organum odoratus afficiat, & determinet, quod cum ipſo Ariſtotele eſt idem, ac ſentire.

Odorem in hoc effluxu ſubſtantiali conſiſtere, videtur determinatum fuiſſe ab Ariſtotele in ℔. problemat. ſect. 13. odorem vaporem quedam appellando, & in lib. de ſenſu, & ſenſibili cap. 5. odores ſaporibus omninò aſſimilat, & ſapores communicantur organo guſtus per intruſionem ſubſtantiæ ſapidæ, ut videbimus cap. ſequenti, unde videtur etiam dicendum, odores per ſubſtantiam corporis odori communicari, & cum corporis odoroſi odorem percipiamus illo diſtante ab organo odoratus, per effluxus fieri præſens, & communicare propriam ſubſtantiam dicto organo dicendum eſt, & ſi ibi Ariſtoteles impugnat, odores non eſſe exhalationes, nec vapores, intelligendus eſt de ſimplici vapore, & exhalatione, dum concludit aquam, & aerem patiendo ab humido incorporato cum ſicco

ſicco fieri odorem, humidum verò, & ſiccum importat ſubſtantiam, conſequenter, aqua, & aer odorus evadit per ſubſtantiam, & ſi in eodem libro appellat qualitatem, hoc accipiendum ſecundùm rationem abſtractam, per quam conſiderando ſubſtantiam coniunctam cum ſicco qualificare organum odoratus, dicimus in tali ſubſtantia eſſe qualitatem odoroſam.

Odores in tali effluxu, & halitu conſiſtere videntur confirmare ſuffitus ex thure, & aliis ſimilibus aromaticis, quorum odores per effluxum, & habitus propagari obſervamus, manifeſtatum, in vapore nubis inſtar exhalante, dum ſupra ignem iniiciuntur, & quod dicitur de iſtis, dicendum eſt etiam de omnibus corporibus odoroſis.

Non omnis halitus eſt odorum ſedes, ſed ille ſolùm, qui conſtat igne cum partibus humidis, & ſiccis coniuncto taliter inter ſe modificatis, ut valeant organum odoratus titillatione quadam afficere, ſi ſuavis ſit odor, vel vellicatione, aſperitate, & compreſſione, ſi ingratus ab iſtis particulis, ita modificatis reſultat ſubſtantia odoroſa, quæ à chymicis ſulphur, vel oleum dicitur, qua privatum Corpus, in odorem evadit, relicto toto odore in ſubſtantia oleoſa ab eo extracta, quod innuiſſe, & confirmaſſe videtur Ariſtoteles cit. lib. aſſerendo odorem generari ab humido benè incorporato cum ſicco cooperante actione caloris.

Et quia diverſam modificationem recipere poſſunt particulæ ignis, & humidi, qua diverſimodè valeant alterare organum. Hinc oriuntur diverſæ odorum ſpecies; nam corpuſcula illa modificata, vel ſunt duriora, vel molliora, & hæc mollius, vel durius fibras organi pulſando diverſam affectionem inducunt, quæ odores diverſificat.

Alia ſunt majora, vel minora, & hæc faciliùs, illa difficiliùs penetrant, & ita odor, vel intenſus, vel hæbes evadit.

Alia ſunt lævigata, & lenia, alia ſcabra, & aſpera, hæc acrius mordent, illa quaſi ſuaviendo dilabuntur.

Figura etiam corpuſculorum ad diverſitatem odorum facit: alia ſunt longiora, alia breviora, alia acuta, alia obtuſa, adde, quæ ſunt hamata, ſtriata, ſtellata, ſpinis horrida, villis hiſpida uncinis incurua, & filaminum plexu recticulata, & ob variam figuram, diverſimodam inducunt affectionem, vel coadiuvant.

Odor ſuavis conſiſtit in filaminibus tenuiſſimis, per quæ faciliùs penetrat, flexibilibus, unde ſe inſinuat, & per molitiem flexibilitati coniunctam organum titillat, & jucunditatem conciliat, ideò per concoctionem multa, vel inodora, vel mali odoris fragrantem referunt odorem, dum calore concoquente unà cum fermentatione corpuſcula ſubtiliantur, moliora fiunt humido rarefacto, & flexibilitatem acquirunt.

Odor acris, qualis in ſulphure pendet à filaminibus craſſioribus aſperis inæqualibus ſpinas repræſentantibus à quibus fibræ organi dirè vexantur, torquentur, mordentur.

Odor acutus eſt medius inter ſuavem, & acrem.

Odor fœtidus & à putridis exhalans à particulis craſſis, & ſale acculeato præditis emanat per compreſſionem, & validam vellicationem aſperam effectam ab eis in ſenſu, & hoc ratio putredinis confirmat, dum per eam particulæ omnes cujuſcumque generis turmatim exhalant, & quò craſſiores particulæ ſulphureæ redduntur, & ſalis conſortia admittunt, alii odores ab iſtis componuntur.

Odoratum exercet animal aerem odoris halitibus refertum per nares inſpirans, unde ſola animalia, quæ reſpiratione donantur, odoratus organo fruuntur.

Aer per nares attractus, & per ejus fiſtulas aſcendens, ad os cribroſum pervenit, quod multis foraminibus, quibus cribri inſtar perforatur, eum excipiens, membranam dictis foraminibus accomodatam, à membranis cerebri productam halitibus ei commixtis tamquam per lineas à dictis foraminibus ductas ferit, & movet, & ulterius progrediens mamillarem proceſſum, qui eſt expanſio nervi olfactorii afficit, vel membrana meatibus oſſis oppoſita percuſſa à dictis halitibus proceſſui mamillari, cui contigua eſt, receptum communicat motum, quo per nervum mediis etiam ſpiritibus ad ſenſum communem traducto, anima percipit ex conditione motus naturam, & differentiam odoris, & hunc proceſſum mamillarem eſſe ſenſus odoratus organum communiter judicant cum Anotomicis Philoſophi, & Medici.

Aliqui tamen putant organum odoratus eſſe carnem papilloſam, quæ ſub tunica interiori narium occultatur, & quamvis papillæ in homine difficulter appareant, in brutis grandioribus manifeſtantur, has papillas nervi olfactorii ingrediuntur, & halitus odori hos nervos ferientes affectionem communicare ſenſui communi volunt, unde ſenſus odoratus modo ſupradicto.

Hic ſenſus datus eſt animalibus etiam progreſſivis, ſicut viſus ad eorum conſervationem; odore enim diſtinguuntur alimentorum conditiones, an congruæ, vel incongruæ ſint animali, & ita per odorem animal determinatur ad alimentum indebitum fugiendum, & ad perſequendum debitum, ideò etiam natura propè ſenſum guſtus organum odoratus collocavit.

Suis morbis particularibus, & propriis vitiatur odoratus, qui pro ſuo actuali exercitio indigens libero tranſitu corpuſculorum odorum hic impeditur aliquando à Polypo, qui eſt excreſcentia carnis, ſimilis extremæ parti piſcis hujus nominis, & ab hac excreſcentia tranſitus dictis corpuſculis prohibetur; ſola arte, & opera manuali aufertur hæc excreſcentia.

Odores etiam quandoque alterantur à fætore putridorum humorum, ut contingit in tumore carnium fiſtulas internas narium ambientium facto ab humoribus, quos cerebrum in eas deponit, & qui putredine concepta fœtorem exhalant odores omnes mortificantem. In hoc caſu cerebri indiſpoſitio humores cumulans, & ad inferiora demittens corrigenda, tumor narium curandus, humorem fluctuantem exſiccando, fluxum digerendo.

Obſtructo nervo olfactorio omninò perit odoratus, quia hoc obſtructo nulla fit ſenſatio ab actione corporis odoroſi quod contingit etiam obſtructis foraminibus oſſis cribriformis, vel illis duræ meningis prædictis correſpondentibus ab humoribus craſſis; unde abſtergentibus, & deobſtruentibus impedimentum hoc auferendum, talia ſunt ſuccus Ciclaminis, Bethæ, Majoranæ, per nares attractus, quod facit etiam decoctio ſem. nigellæ hordei integri, in qua manna diſſolvatur; ſummæ verò efficaciæ eſt ſuffumigium factum ex æquali portione thuris, ſulphuris vivi, & Sacchari candidi, & per nares attractum ægro undique pannis circumvoluto, ne fumus expiret.

Ex his collige, pro curatione odoratus læſi requiri ſolùm emendationem vitiorum organum infeſtantium, cui nihil confert determinatio, an odor ſit qualitas, vel ſubſtantia, an per ſolas ſpecies, vel per motum propagetur, cùm poſſint vitia organi odoratus tolli, non determinato quænam ex his ſententiis ſit vera.

CAPUT VI.

De ſenſu guſtus, & ejus morbis.

OBjectum guſtus eſt ſapor, qui conſiſtit in vi, & actione corpuſculorum, quæ organum guſtus afficere, & movere valent. Sunt talia corpuſcula ſalina, ex particulis rigidis, & inflexibilibus terræ, & aliis particulis ignis, & aquæ compoſita, quod probat modus à natura decretus pro talis ſenſus executione; non enim attingimus rerum ſolidarum ſapores, niſi dentibus conterantur, & beneficio ſalivæ; quod ergo facit ſaporem, debet eſſe talis naturæ, ut à ſaliva ſolvatur, & ſolutum ad organum guſtus penetret, ſal autem eſt diſſolubile ab humido, quale eſt illud ſalivæ, conſequenter ſalia erunt principium ſaporis. Hinc eſt, quòd ſi lingua prorſus exſiccata ſit, cibi ſolidi ſaporem vix percipimus, quia cum deſit humidum, ſapidum ſolvens ad interiores linguæ partes, ubi eſt principale organum guſtus pervenire non poteſt ſolidi ſapor. Idem etiam evenit, ſin lingua, ſi ſit nimis humida, quia humor ſuperfluus linguæ, iſtius poroſitates implens prohibet, ne ſal ſolutum eas ingrediatur, & organum guſtus afficiat. Præterquamquod à nimia humiditate retunditur ſalis activitas, & ſapor minuitur. Ex hoc etiam deducitur,

ducitur, quomodo ſalivâ amaritie ſalſedine, & aciditate vitiata impediat perceptionem perfectam ſaporum, quia qualitates, quibus afficitur, valent magis movere organum guſtus, quàm illæ ſalis ſoluti ciborum.

Hæc omnia docuit Ariſtoteles in lib. de anim. textu 102. illis verbis. Nihil enim facit ſaporis ſenſum ſine humiditate, ſed habet actu, aut potentia humiditatem, ut ſal, nam & facile liquabile ipſum eſt, & colliquefactivum linguæ; Et in lib. de ſenſu, & ſenſibili omnes ſapores à terra haberi docet, & cum ſubſtantia ſapida debeat liquefieri per ipſum Ariſtotelem, debet de ſale participare dicta terra ſaporem præbens. Unde ſaporem definit eſſe paſſionem, ſeù qualitatem paſſibilem, quæ in corpore humido cauſatur à corpore ſicco liquefacto, & per actionem caloris commixto habens virtutem reducendi guſtum ex potentia, in actum guſtandi.

Affectio, quæ introducitur à ſale ſapido in organum guſtus conſiſtit in titillatione, morſu, affricatione, punctione, laceratione, & compreſſione, atque diviſione fibrarum, factis à diverſo motu, & à pulſione particularum diverſæ naturæ, unde pro varia affectione ſenſus guſtus, variæ eliciuntur ſaporum differentiæ.

Dulcis ſapor fit à particulis ſalinis mollibus, flexibilibus, & lævigatis, & nulla inæqualitate exaſperatis, quibus leni affrictu ſenſorium titillatur, & jucundus delectationis ſenſus illi imprimitur. Hinc elicitur ratio, cur per concoctionem, vel maturitatem multa dulceſcant, quia dum fit concoctio, humidum fit magis molle, & tenuè, unde rigiditas particularum ſalinarum tollitur, & mollitiem, & lenitatem acquirunt illo permixtæ, ſic vinum percolatum remanet dulce, dum partes craſſiores ſeparantur, quæ ſua rigiditate aliis commixtæ aſperas, & rigidas reddere valebant.

Sapor amarus huic opponitur, unde particulæ craſſæ, aſperæ, duræ, angulis multiplicatis inæquales duriùs vellicando, perfodiendo, & mordendo ſenſorium amaritie perfundunt. Hanc inæqualitatem, & rigiditatem inducit calor, humidi evaporationem facilitando, qua particulas rigidas relinquit, & perturbato motu agitando in ſitus inæquales particulas figit; ita mel concoctione longa fit amarum, aliquandò autem ex ſulphuris aduſtione cum ſalinis particulis uniti amarities provenit, dum à calore aſſatum inæqualitatem, & rigiditatem acquirit modo dicto, ita bilis amareſcit.

Sapor acris, ut ille piperis dependet à motu celeri coadiuvante configuratione particularum, quæ ſit oblonga, & terres, & acculeata cum rigiditate ſimilis configurationi, quam acculea urticarum habent, & hanc acutiem ab ignis filaminibus ſimul terreis unitis in magna copia obtinere poſſunt, quapropter acria, ut piper, calefaciunt ſummè, & dictis aculeis in ſenſorio eam videntur facere diviſionem, quam facit ignis. Hinc aquæ fortes, & Mercurius ſublimatus acredinem ſummam conſervat, dum deſtillatione, & ſublimatione tales conditiones receperunt; tollitur verò acredo, ſi aculei harum particularum humore molleſcant, vel aculei obtundantur. Sic oleum tartari, & vitrioli, quæ ſeorſim ſunt acris ſaporis commixta acredinem ammittunt, dum efferveſcentia, quæ mixtionem præcedit, mutuo occurſu aculea particularum infringit, vel contorquet. Sic mercurius ſublimatus adiecto per ſublimationem novo mercurio acredinem perdit; ab additione enim novi mercurii anguli ſuarum particularum fiunt craſſiores, & obtuſiores.

Sapor ſalſus contingit, cum particulæ ſalium plurimis angulis componuntur, quorum latera ſunt etiam aculeata, quibus ſenſorium veluti incidunt, & ſalſedinem repræſentant; hinc patet, cur, quæ ſalſa non erant, coctione talia evadant, quia hanc expirat humor, qui ſpatia inter angulos implebat, & quo laterum, & angulorum acuties oblinita retundebatur.

Sapor acidus fit, cum particulæ ſalis ſunt tetrahedricæ, quæ nimirum cuſpide terreti acuta, ſubtili, & cunei inſtar conſtant, unde ſenſorium pungunt, comprimunt, & non nihil conſtringunt, & foveas, & impreſſiones, inciſiones ampliores in eo faciunt.

Auſterus fit, cum particulæ ſunt hamulis multis refertæ, unde in earum diſſolutione, & ſeparatione à ſaliva ſenſorio infiguntur, fibras ejus contrahendo, & convellendo, non aliter, ac ſi pecten, quo lana carminatur variè ſupra manus deduceretur.

Acerbus conſiſtit in eiſdem particulis hamoſis, & uncinatis, & aſperis, quorum extremitates ſunt obtuſæ, hæbetes, in craſſitie verò particulas auſteri, & acidi ſuperant, unde ſenſorium obtundunt, ejuſque poros obſtruunt, & diù infixæ illi manent, & hæ multùm terreæ ſubſtantiæ continent, ubi prædicti duo ſapores minus. Hinc magis hic ſapor ſentitur in fructibus immaturis, quia nulla eſt facta comminutio particularum internarum, ſed craſſæ exiſtunt, & coctione comminuuntur, & molleſcunt, & motus fermentationis hamuli vel flectuntur, vel rumpuntur, & magis particulæ levigantur, unde dulcedo.

Organum guſtus eſt lingua, cujus caro eſt conditionis differentis ab omni alia carne, multis obvia poris hanc tunica obtigit multis foraminibus perfoſſa, & hæc eſt exquiſitiſſimi ſenſus, cùm multorum filaminum nervorum textura in ea appareat, itaut nulla ſit pars noſtri corporis, quæ tanta nervorum copia perfundatur, ſicut lingua, & à quarta, & quinta coniugatione cerebri diramantur; huic membranæ ſubſternitur altera interior dicta, totam linguam involuens, ab hac protuberant plùres nerveæ papillæ, quæ in craſſæ ſuperioris poros latiuſculos inſeruntur, unde particulæ alimentorum diſſolutæ à ſaliva, & à motu linguæ agitatæ, & impreſſæ in nervorum ramuſculos dictos, vel in papillas has afficiunt, & nervis in ſuo principio talem communicant affectionem, ex qua ſenſus communis percipit ſapores.

Nec mirum eſſe debet, à ſolo motu, & materia modificata ſalium ſapores oriri: nam ſicuti tactus molitiem, duritiem, & cœteras ſecundas qualitates percipit per ſolam affectionem in ejus organum inductam à varia materiæ modificatione, in qua prædictæ qualitates conſiſtunt, & cui inhærendo omnes eas explicavit Ariſtoteles, cum verè dictæ qualitates non in alio fundentur, quàm in dicta modificatione, & poſitione; ita guſtus cùm ſit proximus tactus ſenſui, & ſecundùm Ariſtotelem tactus ipſe, poterit à ſolo motu, & partium modificatione affici concurente organi ſtructura, qua ita contexitur, ut affici, & moveri poſſit à particulis, cum tali modificatione, & non ab aliis, quæ eſt ratio formalis omnia diſtinguens organa. Ideò lumen incidens in organum guſtus non alterat illud, ſicut alterat retinam, quia non eſt configuratum tali modo, ut poſſit à lumine alterari, ſicut eſt configurata retina.

Omnibus animalibus tàm perfectis, quàm imperfectis hic ſenſus datus eſt, quia ſapor eſt ſignum nutrimenti apti, vel inepti, ergo cùm omne animal nutriatur, debet habere ſenſum, quo diſcernat ſapores ſuaves, qui ſunt ſignum nutrimenti apti, & in ſuaves ſignum nutrimenti inepti, ut illud perſequatur, hæc fugiat.

Dupliciter organum guſtus lædi poteſt, primò, quando obſtruuntur nervi per ſubſtantiam linguæ diſſeminati, & impeditur in eis ſpirituum fluxus, & etiam in membranis linguam obtegentibus, tunc enim, tàm in his, quàm in nervis ſenſationis paſſio deficit, & ſaporum perceptio aboletur, unde ſivè ſapores nervos affectione alterent, ſivè papillas membranæ interioris, non variat curationem Medicus, ſed ſemper obſtructio nervorum eſt auferenda deobſtruentibus, & ſpiritoſis internis, quorum ſeriem habebimus inferiùs agendo de prohibito tranſitu per nervos, & externis, quæ conſiſtunt in collutionibus oris, & linguæ factis ex decoctione ligni ſancti, viſci quercini, foliis roſmarini, ſatureiæ, calendulæ, ſerpilli, origani, & ſimilibus, & etiam in unctione facta cum theriaca, vel mitridato, cum ſpiritu vini Aromatizato, cum nuce moſchata, & cinamomo, & cum maſticatoriis factis ex maſtice pyretro, nuce moſchata, & cera.

Læditur guſtus, quando ab extraneis humoribus lingua, uſque ad membranam interiorem inficitur, quorum ſapores illum alimentorum alterant, & actionem eorumdem impediunt, in quo caſu purgandi iſti humores, ſi in toto redundant, vel à lingua eradicandi, & iſto-

& iſtorum malæ qualitates corrigendæ; à ſapore extraneo linguam inficiente indicabitur, quiſnam ſit humor peccans, an bilis, an pituita, an melancholia, quorum humorum qualitates, & ſapores ſuperiùs manifeſtata fuerunt, & ex data indicatione ſeligemus remedia correctioni humoris propria, & quæ pariter ſuperiùs deſcripta fuerunt, & ſic guſtus renovabitur, ſivè fiat per qualitates ſapidas, ſivè per ſubſtantiam ſalinam diſſolutam, ſivè per particulas terreas commixtas cum humido; nam vitium eſt in organo, & hoc ablato ſenſus perficitur, quod eſt illud à medicina principaliter intentum in ejus læſione.

CAPUT VII.

De organo tactus.

Qualitates omnes tangibiles primæ, & ſecundæ ſunt objectum ſenſus tactus, de quarum natura actum fuit in prima ſectione, ut ſuperfluum ſit ea repetere.

Organum ſunt nervi, quatenus membrano medullari, & ſpiritoſa ſubſtantia conſtant, ideò cutis, membranæ omnes & caro, quia nervis ſpiritu turgentibus perfunduntur, ſentiunt, & qualitatibus tangibilibus afficiuntur; Modus, quo fit, eſt communis cum aliis ſenſibus; nam motæ fibræ nervoſæ, & ſpiritus in eis contentus, ab impulſu corpuſculorum, in quibus qualitates primæ fundantur, talis motus per ſpiritus & nervorum ſubſtantiam, principio nervorum, è quibus diramantur hæ fibræ, communicatus ſenſui communi conſignatur, & ex differentia motus, & affectionis, qualitatis diverſitatem comprehendit, idem etiam dicendum de qualitatibus ſecundis, quæ per ſolam diverſam poſitionem partium conſtituuntur, ut dictum fuit.

Morbus tactus reducitur ad dolorem, qui communiter definitur triſtis ſenſatio, de cujus cauſa decertatum ſemper fuit à Galeni ſectatoribus. Alii enim ſolutionem continui, alii violentiam qualitatum tangibilium doloris cauſam ſtatuerunt; hos ſecuti ſunt Recentiores, quia dolor percipitur à ſenſu communi, tamquam quid moleſtum organo ſenſus tactus, conſequenter dolor fit ab aliquo moleſtè afficiente organum ſenſus, ſed non poteſt affici niſi ab ejus objecto tangibili, ſicut organum viſus non afficitur, niſi ab objecto viſibili, & ſic ſolùm qualitates tangibiles improportionatæ, organo ſenſus poſſunt hunc moleſtè afficere, & dolorem cauſare. E contrà ſolutio continui non poteſt referri ad qualitates tangibiles, conſequenter hæc debet excludi à cauſa doloris, ſed exiſtimari ſolùm quid conſequens ad moleſtam ſenſationem, quæ utpotè pendens à violenta, & improportionata actione objecti tangibilis ſolutionem continui ſemper relinquit; nec verum eſt in laceratione partis ſenſibilis facta ab ictu, à caſu, non apparere qualitatem tangibilem, quamvis extremus dolor ſentiatur, nam in dicta laceratione adeſt impetus agentis, quo pars laceratur, qui impetus eſt objectum tangibile: nam ſicuti in ſaxo ejaculato contra partem ſenſibilem, eſt ſenſibilis durities, figura ſaxi, eſt etiam ſenſibilis impetus, quo ejaculatur ſaxum, nam dolor, qui ſentitur à parte ob ſaxum ejaculatum, non provenit à duritie tantùm, nec à figura, quia ſaxum poſitum lentè ſuprà partem non efficit talem dolorem, & pars ſentiens percipit duritiem, & figuram, ſed ab impetu, qui eſt ſenſibilis à parte, & certè percipit pars percuſſa impetum, & vim corporis percutientis, tamquam quid ſenſibile; præterquamquod pars non laceratur, niſi per motum, quo una pars ab altera ſejungitur, motus verò, ut qualitas tangibilis in laceratione partis adeſt: quod motus ſit qualitas tangibilis patet, nam ſi manum admoveo ſuprà corpus, quod moveatur, percipio per tactum illud corpus moveri, & percipio per tactum moveri tardè, vel velociter.

In omni ergo dolore noſtri corporis adeſt qualitas aliqua tangibilis improportionata parti ſenſitivæ cum moleſtia, & violentia eam afficiens, & hæc qualitas poteſt ſubiectari in omnibus ſubſtantiis, quarum capax eſt noſtrum corpus, ſi dolor ſit internus, & ita dolores poſſunt provenire ab humoribus, à ſpiritibus, à flatibus, à vermibus, à calculis, à lapidibus, loquendo de cauſis dolorum internis; nam externæ ſunt quecumque tangibilia extrinſeca cum violentia corpus afficientia ſecundùm organum tactus.

Et has qualitates moleſtas pro cauſa in genere admittunt omnes ſectæ, & in curatione conveniunt etiam, anodynis, & modificantibus remediis propoſitis, pro dolorum ablatione.

Verùm quia ab eiſdem animadverſum eſt qualitates moleſtas tangibiles eſſe diverſi generis, & modum afficiendi eſſe varium, neceſſitatem cognoverunt pro hac varietate diverſa indagandi remedia, quæ eruitur etiam à partis ſenſitivæ affectæ conditione, quæ licèt ſemper ſit membrana, & nervus ejuſdem naturæ, & temperiei, in qualibet corporis parte, & ſitu reperiantur; attamen ratione horum experientia docuit varianda eſſe remedia, & cum ratione: nam & ſi natura, & temperies ſit eadem, organizatio, & textura quandoque variatur, à quibus diverſam pororum conſtitutionem nanciſcuntur penetrabilem à corpuſculis unius medicamenti, quibus vel modificatur materia doloroſa, vel additur robur parti, à quò expellitur, vel reſolvitur & ab aliis corpuſculis alterius medicamenti impenetrabilem, quapropter illa conveniunt, iſta nullius ſunt conſiderationis, & ideò ab Antiquis illa dicuntur convenire partibus qualitate ſpecifica, & occulta, quam recentiores manifeſtam reddunt modo ſupradicto.

Situs etiam eodem modo poteſt variare electionem remediorum modificantium, cum partes, quæ in ſublimiori ſitu collocatæ manent, exigant remedia volatilibus particulis referta, ut cum iſtis ſublimè ſemper petentibus deferatur totius remedii virtus; neceſſe verò eſt ſemper, ut dicta remedia vel ſint anodyna, vel modificativa acrimoniæ, ex quo ſtabilitur etiam verum Syſtema, & infallibile pro curatione dolorum in quacumque ſententia de organo tactus, nam ſive admittatur hoc eſſe totum nervum, ſive ejus membranam, ſive fibras cujuſcumque generis, ſemper inconcuſſum manet, dolorem à qualitate tangibili moleſta, & violenta provenire, & idcircò in quacumque ſententia modificantia admittenda ſunt pro curatione dolorum, ſicut anodyna univerſalia in omnibus doloribus, in quibus, cùm ob moleſtam qualitatem reperiatur ſemper contractio cum divulſione partis ſenſitivæ, hæc & ſuo calore moderato, & humido oleaginoſo diſtenſionem contrariam contractioni in partem inducunt, & cum hac divulſionem auferunt præter modificationem cauſæ moleſtantis inductam à ſua oleoſitate.

Pro indaganda diverſitate acrimoniæ attendendæ veniunt conditiones cum doloribus coniunctæ; quandoque enim cum dolore coniungitur ardor, à quo bilioſa conotatur acrimonia, quia penetrando partem huic imprimit ſuas particulas inflammabiles, quæ igneum ardorem in eis accendunt, & ſive hæ particulæ inflammabiles ſeparentur a bile proprio motu, vel à penetratione, qua ſe inſinuat in partem ſenſitivam, vel per efferveſcentiam bilis cum ſucco pancreatico, & ſive talis ardor bilis proveniat à particulis ſulphureis igneis, ſive a qualitate calida, ſive à motù valido violento, & perturbato ſupradictarum particularum, ſemper refrigerantia conveniunt, quæ hunc motum reprimant, cùm conſtent ex particulis craſſioribus, & lento motu præditis, in quas incidentes particulæ tenues, & cum motu valido, & perturbato ab hoc refrangitur, & minuitur, & qualitatem calidam poſita contrarietate frigiditatis remittit, & particulis aqueis, vel terreis frigidis mixtis cum ſulphureis diviſæ iſtæ ad invicem, & per intermediationem illarum minuitur caloris actio, vel dictæ particulæ frigidæ dictas particulas ſulphureas concentrando, vel aliunde pellendo cum earum diſgregatione virtutem illarum frangunt, & mortificant, & ſic poſita quacumque ſententia diverſimodè explicante modum agendi caloris, & frigoris ſemper refrigerantia calorem modificant, & minuunt, hæc refrigerantia aqueo humido, quo conſtant acrimoniam ſalis bilioſi mitigant, ut patet in omni ſalſo, quod per aquei mixtionem miteſcit: debet tamen præcedere ſemper bilis evacuatio; Hic non numero medicamenta refrigerantia, quia multoties fuerunt repetita, ſolùm addo, quod ſpiritus vitrioli, & nitri dulcificati refrigerantibus mixti pro bilis modificatione iſtorum actionem

nem corroborant, & hæc nive etiam refrigerata, ab aliquibus in doloribus colicis exhibentur, & talia extrinſecus etiam abdomini applicantur.

Capite afflicto hac doloris ſpecie roſæ, violæ, nenupharis flores adduntur aliis refrigerantibus, quia particulis volatilibus, quibus ſcatent, & in eorum odoribus manifeſtatis, capiti magis propria videntur; eſt etiam huic proprium ſulphur anodynum vitrioli, cujus præparationem docui, & in meis Conſultationibus, & in Methodo medendi febres, & eſſentia Verbenæ parata eo modo quo ab Hoffmano in Clavi Scrodheriana paratur eſſentia Meliſſæ, quæ dictis doloribus ſumme confert: idem ſulphur vitrioli in doloribus hypocondriacis cum æſtu coniunctis mirificè valet cum decocto hederæ tereſtris à dicto Hoffomano deſcripto, & extractum ligni viſci quercini, cum oleo de Charabe, & cum ſucco malvarum condenſato.

Quandoque dolor eſt coniunctus frigori excitato ab acido melancholiæ moleſto parti ſenſitivæ, quod quocumque modo frigiditatem impertiat, recurrit doctrina ſuperiùs allata de bile, & eſt mitigandum hoc acidum aromaticis ſuperiùs repetitis frigiditatem etiam extinguentibus cum acido, quibus adiungenda alkalica etiam alibi recenſita ſed antè hæc acidus & melancholicus humor evacuandus, & etiam ſanguis mittendus, ſi doloris vehementia de inflammatione ſuſpicionem inferat; ideò pro doloribus colicis laudatur balſamum peruvianum ad ſcrupulum ſemis, vel ſcrupulum unum in vino generoſo, lignum Aloes pulverizatum, membrana nucleum nucis inveſtiens exſiccata, & pulverizata ad quantitatem pugilli in vino, vel aqua carminativa, ſal gemmæ ad quantitatem fabæ pulverizatum, & cum jure ſumptum, rad. Acori cum Theriaca, radices gentianæ ſubtiliter pulverizatæ ad ℨ. ii. in vino albo, fumariá major exſiccata, & pulverizata, & exhibita ad ℨ. i. vel ad ℨ. ii. oleum camomillæ deſtillatum zaphirini coloris, fit autem ſequenti modo: miſcetur camomilla cum Therebintina, & maceratione facta per veſicam æneam non inductam ſtamno deſtillatur, & prodit oleum coloris zaphirini; partes tres ſpiritus carminativi Sylvii, pars una ſpiritus nitri ad ℈. i. & etiam ad ℨ. v. Hæc valent etiam in omnibus doloribus inteſtinorum, in doloribus ventriculi à flatibus nihil melius oleo camomillæ ſupraſcripto, & ſpiritu carminativo Sylvii, aqua cinamomi, Theriacali elixire proprietatis, confectione Diacymini, Ambra eſt unicum ventriculi confortativum, unde & in ſubſtantia, & ejus eſſentia in profligandis flatibus eſt ſummè efficax, ſicut etiam oleum nucis moſchatæ, vel per expreſſionem, vel per deſtillationem elicitum, & hæc omnia remedia aromatica valent in dolore ventriculi, ab acido pungente.

Si verò bilis ſua corroſiva qualitate ventriculum affecerit, ea omnia ſupraſcripta acrimoniam bilis corrigentia ſunt proficua, & in doloribus Capitis ab acido valet infuſio florum tilliæ in ſpiritu vini hoc modo parati. ♃. ſpir. vini ℥. ix. florum tilliæ ℥. vi. ſtent in infuſione per quadraginta horas, poſteà abſtrahatur ſpiritus, & de hoc exhibe ℨ. i. in aqua verbenæ; eodem modo paratur etiam ſpiritus vini cum floribus Roſmarini, qui valet pari pacto in hoc affectu ſicut ſpiritus cum floribus tilliæ, & uterque opem fert odorando, & leniendo tempora, & ſuturas cranii. Si hoc acidum fuerit mixtum viſcido pituitæ perterebrantem reddit dolorem, quia viſciditate fortiter adhæret parti ſenſitivæ, unde acidum intimè magis, quaſi terebellum partem penetrat, & in hoc caſu ſalia lixivialia abſtergentia miſcenda dictis, hac ratione puto ſal geminæ colicam tollere abſtergendo, & abradendo humorem tenaciter inteſtino adhærentem, ita lacerans dolor ab hoc acido, ſed puro provenit, unde eadem remedia expoſcit. Ad dolores ab acido reducuntur illi hæmorroydum, nam ab hoc fixatur ſanguis in iſtis impedito motu circulationis, quare venæ diſtenduntur, & à diſtenſione, & ab acido ſanguinis pungente dolores atrociſſimi pro quibus tollendis valet pulvis Antimonii ℨ. ii. ermodactilorum ℥. iii. boli armenæ ℨ. i. miſce applicentur hæmorroydibus cum cottone quoties egeritur, balſamum ſulphuris; urina, in qua bulierit urtica, cinis teſtudinis uſtæ in olla clauſa inſperſus ſupra hæmorroydes priùs vino albo lotas, ſuffumigium pulveris corticorum pinearum, ermodactili cum butyro ad unguenti formam redacti, quo hæmorroydes iliniantur, cati nucum pulverizati, & bibiti in vino per novem dies hæmorroydes ſanant, quod facit etiam tota herba Chelidoniæ minoris ſi cum ovis, & farina miſceatur, ut frixa edatur per novem dies, pulvis gallæ ſuper hæmorroydes inſperſus, & quando fuerit exſiccatus vino generoſo tepido ablutus, & alius de novo inſpergatur.

Dolores in qualibet parte poſſunt fieri rodentes, & obſcuræ currentes, ut loquitur Le-boe, & ſalſum humorem manifeſtant, cujus remedia alibi propoſuimus. Dolores podagrici fiunt à bile, & pituita, vel limpha acida exaltata in ſuis qualitatibus à ſanguine ſegregatis, & in articulorum ligamenta depoſitatis, ubi effervescendo calorem in parte excitant; dolorem impertiuntur qualitatibus acribus membranoſa ligamenta, vellicando, pungendo, & rodendo. Hanc ſententiam videtur expreſſiſſe Hippocrates in lib. de Affec. num. 31. his verbis. Hic morbus à bile fit, & pituita, cùm commota in articulos incubuerint. Commotio conotat ſegregationem utriuſque humoris; hos effervescere colligitur ex eodem Hipp. loco citato num. 32. ubi ait. Eſt quidem hic morbus ſanguinis in venis à bile, & pituita corrupti. Corruptio enim importat præcedentem effervescentiam in humoribus, & patet ex toffis in articulis relictis à podagra.

Pro curatione podagræ proponam remedium, quod componitur modo ſupradicto de lue Gallica cum Antimonio, & pumice, vice lignorum infundendo in aqua Radices Centaureæ min. Gentianæ, Ariſtolochiæ rotundæ, herbes cent. min. Iveart. Chamedrios, ad quantitatem ℥. i. pro quacumque uſus eſt idem, ac propoſitus loco cit. per viginti dies ſummatur vere, & autumno, præcedente ſanguinis miſſione, & leni purgatione.

Diſtendens dolor flatus pro cauſa habet, qui ſemper elevantur à materia craſſa, quæ, ut plurimum, eſt pituita, & ab agente calido attenuante, quod Recentiores volunt eſſe bilem. Humores priùs evacuandi, & poſteà diſcutientibus utendum eſt, ut ſunt ſpiritus carminativi de Le-boe, cum aqua cinamomi, vel Theriacali, Elixir proprietatis, extractum Baccarum juniperi, aqua vitæ aromatizata cum Aromatibus, oleum aniſi, macis gariofil. exteriùs applicetur emplaſtrum carminativum ejuſdem de Le-boe.

CAPUT VIII.

De ſenſibus internis, & primò de ſomno, & vigilia.

Poſt tractatum de ſenſibus externis illum de ſomno, & vigilia annectimus, quia hæ duæ paſſiones animalis ad facultatem ſenſitivam reducuntur, ut probat Ariſtoteles in lib. de ſom. & vig. ex eo, quod hæ affectiones ad invicem privativè opponuntur, ſicut ſanitas, & ægritudo, viſus, & cœcitas, & ſicuti hæ dicuntur de eodem obiecto, ita vigilia, & ſomnus de eadem facultate debent prædicari, & habentes nos certitudinem animal vigilare, quia ſentit objecta exteriora, vel motus cauſatos intra organa ab obiectis exterioribus, & ab anima perceptos, cogimur aſſentiri huic veritati, vigiliam eſſe affectionem facultatis ſenſitivæ, & etiam ſomnum, ratione oppoſitionis privativæ idem ſubjectum connotantis.

Unde cùm ſomnus, & vigilia ſub una facultate ſenſitiva comprehendantur, ſicuti ſenſus non ſunt, nec ſolius corporis, nec ſolius animæ paſſiones, ſed totius, ita ſomnus, & vigilia erit paſſio totius.

Ad naturam utriuſque paſſionis deſcriptæ indagandum oporret illi reflectere, quæ magis per ſe nota eſt; ab hac enim lumen mutuabimur, ad naturam minus notæ percipiendam. Magis autem nota eſt nobis natura vigiliæ, cùm certo ſciamus in hac ſenſus omnes operari, obiecta ſenſibilia cujuſcumque generis nos percipere, earumque proprietates diſtinguere, quòd perfici non poteſt niſi ſpiritus animales in cerebro copioſè congregentur, & per nervos defluant eoſque repleant, & diſtendant, quia tunc organa ſenſus à motu obiecti ſenſibilis proprii mota, non poſſunt ab hoc dicti ſpiritus contenti in

ti in eis non agitari, & in undulationes quaſdam moveri, quæ tranſlatæ ad ſedem ſenſus communis per ſpirituum ſubſtantiam ſemper undulationibus dictis per partem poſt partem motam in hac imprimunt illum motum modificatum, quo percipit obiectum ejuſque proprietates diſtinguit, prout fuſius explicatum fuit de ſenſu in genere, & ex hoc ſine errore colligimus, vigiliam eſſe abundantiam ſpirituum animalium in cerebro, cum eorumdem affluxu, per totum genus nervoſum, ſenſuum proprium organum, & quo mediante quælibet objecta nervi patiendo percipiunt ſi ab his moveantur, & ita cum Platone, Ariſtotele, & Galeno univerſa Philoſophorum, & Medicorum Schola ſentit, ſuſtinens, vigiliam eſſe ſolutionem ſenſuum externorum, ſeù energiam, vel motum ſpiritus, vel facultatis ſenſitivæ à primò ſenſorio ad ſenſus externos.

Et cùm ab Ariſtotele determinatum fuerit vigiliam opponi ſomno, ſi illa eſt ſenſuum ſolutio, hic erit ſenſuum ligamentum, & in hoc convenerunt omnes medici etiam Recentiores ſomni naturam determinantes per ceſſationem naturalem ſenſus communis, & primi, ac ſenſuum externorum, ſalutis animalis gratia factam.

Oportet in ſomno omnes ſenſus, & etiam communem ligari; nam ſi aliquis ſenſus eſſet ſolutus, ex perceptione objecti proprii animal diceretur vigilare, & ſi eſſent ligati ſenſus externi, & ſenſus communis eſſet ſolutus, hic percipiendo motum externorum modo ſupradicto, objecta etiam diſtingueret, & animal eſſet in vigilia non in ſomno conſtitutum; quapropter neceſſe eſt in ſomno, tam ſenſus externos; quàm ſenſum internum communem eſſe ligatum, & utroſque ceſſare à motu, & quieſcere, & ab hac veritate manu ducimur ad alteram cognoſcendam, nempè ſedem ſomni eſſe in cerebro, in quo adeſt ſedes ſenſus communis, & principium motus nervorum ſenſibus externis inſervientium, rejecta Ariſtotelis ſententia ſub patrocinio Philoſophorum, & Medicorum Antiquorum, & Recentiorum ſtabilientium ſedem ſomni eſſe cor.

Et quando dicimus ſenſum communem eſſe ligatum, intelligimus quò ad paſſiones ſenſuum externorum percipiendas: nam aliæ operationes à ſenſu communi exercentur in ſomno, ut patet in ſomniis, & etiam in ſomnambulis, in nullo verò ex his caſibus percipit ſenſus communis paſſiones ſenſuum externorum, itaut poſſit dici diſtinguere verè obiecta ſenſibilia, & de eorum qualitatibus judicare; nam ſomnambuli vocati non audiunt; puncti, & excuſi niſi cum vehementia ſentiunt, nec ab odoratis alterantur. Operatur verò immaginatio in ſomnambulis, ſeque circa appræhenſionem & executionem, quia ei repræſentatur phantaſma rei agendæ, in quam immaginatio fortiter intendit, hinc quærit media ad hoc agendum, & perficit, quia in hoc non indiget ope ſenſuum, quia verò horum paſſiones non poteſt attingere, niſi horum organa moveantur cum communicatione talis motus organo ſuo, & animali dormiente non moventur organa ſenſus, prout requiritur ad movendum ſenſum communem, ob paupertatem ſpirituum, & laxitatem nervorum, ideò ſenſus communis non poteſt percipere obiecta ſenſibilia. Præterquamquod conceſſo ſenſum communem eſſe idem cum immaginatione, licet in hoc diſtinguere diverſos percipiendi modos, itaut modus percipiendi objecta ſenſibilia ſit diverſus à modo verſandi circa phantaſmata, & ita poteſt impediri, & ligari imaginatio ſecundùm primum modum, non circa ſecundum, ulteriùs poteſt ſenſus communis diſtingui ab imaginatione, illi convenit perceptio ſenſibilium, huic ſomniorum efficientia, & illo ligato fit ſomnus libera iſta manente in ſuis operationibus.

Cauſam etiam ſomni determinare poſſumus dependenter à cauſa vigiliarum, quæ eſt abundantia ſpirituum animalium in cerebro, & horum copioſus affluxus in nervos à quo replentur, turgent, & diſtenduntur, idcircò vera cauſa ſomni erit ſpirituum in cerebro, & nervis defectus, cum horum detumeſcentia, & laxitate prout obſervamus in ſomnolentis, quibus genua labuntur, corpus modò in unam modò in alteram flectitur partem, caput nutat, palpebræ concidunt, & comprobatum manet à fine ſomni, qui ab omnibus ſtatuitur, reparatio ſpiritus animalis in vigilia deperditi; neceſſe eſt ergo, quod ſomnum præcedat diminutio ſpirituum, & ab hac concilietur, ut poſſit fieri neceſſaria reparatio pro ſalute, & conſervatione animalis.

Modus quo à ſpirituum paucitate fit ſomnus, explicatur reflectendo cerebrum in vigilia ſucco nervoſo, & ſpiritu turgere ejuſque poroſitates his impleri, cum dilatatione, & plenitudine, ideò etiam ſpiritus per omnes nervos ſenſuum exteriorum in copia extenduntur ab hac energiam, & motum acquirentes, ex eo quod in magna mole ſpiritoſæ ſubſtantiæ unitim conglomeratæ præmunt ſe ad invicem particulæ conſtituentes dictam maſſam, & cùm ſint multæ particulæ prementes ob copiam, multas etiam movent, à quibus motus fit validus cum impetu, & energia.

Contrario modo diſcurrendum eſt de ſomno, in hoc concurrit detumeſcentia cerebri, & ſuarum poroſitatum exinanitio, per quam concidunt eorum latera ad mutuum contactum, cum obſtructione ſui orificii; nam ſicuti à plenitudine dilatabantur, ab exinanitione debent reſtringi per concidentiam, & ita per hanc ita obſtruuntur, ut ſpiritus niſi valido motu uniti poſſint obſtructionem dictam vincere, attollendo latera poroſitatum depreſſa, ſed quia ob ſpirituum paucitatem motus validus in eis deficit, dicta obſtructio perſeverat, & ſpiritus in poroſitate obſtructa incluſus otiatur, quia ob eamdem paucitatem inter ſe ita adaptantur, ut ſint contigui, ſed ſe non premant, & ex preſſionis defectu, ſequitur quies, & ab hac vinculum ſenſuum externorum, & etiam ſenſus interni.

Hæc contingunt in ſubſtantia medullari, cerebri nam in corticali apertæ ſunt poroſitates hujus à ſero illo ſpiritoſo ab arteriis in ea depoſitato, quod motu ſuorum ſpirituum poroſitates etiam depreſſas aperit, & in ſuas glandulas ſe inſinuat, ubi in ſuccum nervoſum, & ſpiritum animalem præparatur, quo peracto, hic per ſubſtantiam cerebri medullarem paulatim ſe inſinuat, ſed obſtructiones non reſerat, niſi quando in copia colligitur, à qua vim nanciſcitur ad peragendum dictum opus, & ſi in obſtructas poroſitates ſua tenuitate dilabitur, id exequendo in pauciſſima copia paulatim, & leni motu otiantibus ſpiritibus ſe adiungit, ſine preſſione tamen, ad aucta verò paulatim à novo concurſu ſpirituum copia, motus preſſionis ſequitur, & otiantes ſpiritus excitantur, motuque valido ad eorum officia revocantur, ab eodem reſeratis undique obſtructionibus, unde vigilia, & quia hoc opus indiget multo tempore ideò ſomnus ad multas horas prolongatur, & ſi ſuccedat vapores, vel à cibo, vel à ſero ſpiritoſo in ſubſtantia corticali cerebri exundante ingredi ſubſtantiam medullarem hujus, prout eſt probabile ſemper fieri, poroſitates obſtruit magis, & ſomnus ultra tempus debitum protrahitur, donec extra poroſitates obſtructas coacervetur tanta ſpirituum copia, à qua vim ſuſcipiant ad vapores, & ſeroſitatem expellendam, & ad latera depreſſa poroſitatum attolenda, vel intra eas tanta ſit, introducta, ut poſſit perficere, quod ſuperiùs dictum fuit, per medios enim vapores particulæ ſpiritoſæ poſſit ingredi, ſed per majora intervalla, & in minori copia, unde ſufficiens ad præſtandum dictum effectum non poteſt colligi, niſi in longiori temporis ſpatio cum ſomni protractione.

Ex quo colligitur primo tempore vigiliarum paucos ſpiritus animales generari, quia tunc cerebrum turget nervoſo ſucco, & poroſitates ejus impletæ non admittunt ſerum ab arteriis in corticalem ſubſtantiam expoſitum, ſed à venis unà cum ſanguine abſorbetur, & ſi recipiunt in pauca quantitate, id faciunt.

Secundò ſalvari etiam ſententiam Ariſtotelis, & Medicorum aliquorum ſomnum ab obſtructione cerebri à vaporibus alimentorum aſſumptorum peracta pendere, & ſi admittatur à vaporibus ſeri ſpiritoſi id fieri, parum refert, nam ſemper ſunt vapores, qui obſtruunt, & materia, à qua elevantur non importat diſcrepantiam in explicatione naturæ ſomni, præterquamquod ſerum illud eſt portio alimentorum; etſi univerſaliter ſententia Ariſtotelis non ſit vera, cum cœnam reſpuentes dormiant

æquè

æquè benè, ac cœnantes, undè ſomnus in his non poteſt dici pendere à vaporibus alimenti, ſemper tamen adeſt obſtructio inducta à concidentia poroſitatum, quæ ſola exquiritur pro cauſa immediata ſomni, & ad conſtituendum vinculum omnium ſenſuum, nihil referente, an obſtructio dicta fiat à vaporibus, vel à ſubſidentia poroſitatum, quia data obſtructione ſequitur quies ſpirituum, & ſomnus, quamvis ſemper poſſint admitti illi à ſero ſpiritoſo ſupeditati.

Juxta hanc methodum diſcurrendum de ſomno præter naturam, qui pro cauſa poteſt habere, & ſpirituum inopiam, & conſumptionem, & obſtructionem poroſitatum.

Prima cauſa apparet ſæpiſſimè in febribus verè malignis per diſſolutionem ſanguinis, coniungentem ſecum diſſipationem ſpirituum, unde ſtatim apparet, etiam præceps virium lapſus, cum pulſus parvitate, imbecilitate, & inæqualitate, & in hoc caſu eſt maximus error veſicantia ægro applicare, quia tunc nulla eſt neceſſitas revulſionis hoc ſymptomate non emanante ab humore, ſed à mera ſpirituum defficientia, quæ magis inducitur à dolore veſicantium, & à ſale corrodente cantharidum intra corpus penetrante, & major committitur ab eis ſanguinem mittentibus à venis frontis, vel temporum, vel naſi, cum majori ſpirituum reſolutioni hæc conferant; In parte affecta, & in hoc caſu maxima inſurgit difficultas, ſi curam ad Symptoma dirigamus; nam ſomnus non poteſt corrigi, niſi per aromatica, & ſale, & ſulphure acri & ſpiritoſo donata, quæ majorem ſanguini diſſolutionem inferunt, ex quo judico melius eſſe febri incumbere, contenti pro Symptomatis correctione ſolis extrinſecis Aromaticis, nari temporibus, & ſuturis cranii applicatis à quibus portio ſpirituum in cerebro poteſt parari:

Ab obſtructione meatuum cerebri humore hos penetrante, fit ſomnolentia morboſa, impedito motu ſpirituum modo ſupradicto de concidentia dictorum meatuum, & impedita etiam copioſa ſpirituum generatione, obſtructionem patientibus poris, qui recipiunt ſerum ſpiritoſum, intra cerebri glandulas, quod cohæret obſervationi pluries factæ, in diſſectione extinctorum, per lethargum, in quibus reperti fuerunt gyri, & circumvolutiones corticis cerebri ſero exundantes.

Ab hac obſtructione fiunt coma, lethargus, & Carus, in Comate obſtructio eſt minor admittens majorem copiam ſeri ſpiritoſi, & ſpirituum intra meatus obſtructos, quam in lethargo, & Caro, ideò vi excitati à ſomno ad interrogata reſpondent, & per aliquod tempus vigilant, ſed breve, poſtquod in ſomnum relabuntur, memoria rerum in hoc affectu conſervatur, & delirium adeſt unde definitur ſomnus gravis cum delirio, febris quandoque cum hoc affectu conjungitur, quandoque non, ex quo deducitur febrem non eſſe de ejus eſſentia, delirii cauſa eſt eadem paucitas ſpirituum, per quam non ſimul cohærent in ea parte ubi Phantaſmata rerum aſſervantur, ſed hùc, & illùc diſcurrentes varia ſuſcitant phantaſmata minimè inter ſe cohærentia, quibus applicata phantaſia dependenter ab illis ſuas efformans apprehenſiones, errat, inconvenientia, & abſurda uniendo, cum delirio, hac ratione obſervamus debilitatos à fluxu copioſo ſanguinis, & ventris delirare. Præterquamquod in illo profundo ſomno multæ rerum imagines phantaſiæ repræſentantur, velut in inſomniis, quas tamquam veras apprehendit, licèt à recta ratione, & veritate alienas; unde delirium ſi enim quis inſomnium omninò abſurdum, inconveniens, & uniens, quæ repugnant naturæ rerum, & rationi, pro vero affirmaret, diceremus verè delirare, ita ſomnolenti delirant in aſſerendis pro veris imagines abſurdas, & rationi contrariantes, quas in illo profundo ſomno apprehendit phantaſia.

Letharghus, qui eſt inexpugnabilis ad ſomnum propenſio, commitata a ſomno gravi, & profundo, cum delirio, oblivione, & febre lenta, ab eadem obſtructione proficiſcitur, ſed majori, cùm ſomnus ſit magis profundus, quàm in Comate, delirium à ſupradicta cauſa excitatur, oblivio oſtendit humorem obſtruentem dilabi circa partem ſedem ſenſus communis, ubi rerum imagines, ſpecies phantaſmata reſervantur, ſeù potiùs ubi fibræ ſunt modificatæ ope ſpirituum, vel ſenſus communis organi, ad normam objecti jam apprehenſi, itaut huic ſint aptæ repræſentare objectum idem, etiam abſens, ſi ſuo motu ſedem ſenſus communis afficiant; nam ab humore ad hanc partem perveniente tollitur hæc modificatio, & cum hac memoria.

Febrem voluerunt multi ex Antiquis fieri à putredine ſecundùm aliquam partem humorem obſtruentem apprehendente, quæ opinio à Platero impugnata fuit, & hunc ſecutus eſt Sennertus, & determinarunt febrem uniri cum læthargo, ſed ſine dependentia unius ab alio, itaut Læthargus ab humore obſtruente meatus cerebri pendeat, febris ab humore putreſcente in alia parte, & horum veſtigia ſequuntur Recentiores.

Carus eſt ſomnus profundus, & tantus, ut etiam puncti excitari nequeunt, licèt obſcuræ ſenſationis ſignum, partis punctæ retractione, aut contractione exhibeant, a quibus deducitur obſtructionem in meatibus cerebri factam eſſe majorem, quàm in Coma, & læthargo, quia ſomnus eſt magis profundus, quam in his, & colligitur eſſe affectionem appopleſiæ propinquam, ab hac tamen differentem per ſenſationem, quæ in apoplexia non adeſt.

Omnes ſectæ in has cauſas affectuum ſoporoſorum conveniunt, aliqui addunt qualitatem occultam narcoticam figentem ſpiritus, à qua ſomnus gravis inducitur, & hanc volunt reſidere in humoribus intra corpus genitis, eo modo, quo reſidet in opio. Mihi tamen videtur poſſe qualitatem hanc ad manifeſtam reduci dato humore obſtruente meatus cerebri, & impediente tranſitum ſpirituum ad organa ſenſuum, unde ſomnus. Opium poſſumus dicere ſuis particulis dictos meatus obſtruere, & ſi præter obſtructionem admittamus etiam, humorem per cerebrum diffuſum ſua craſſitie irretire ſpiritus, vel mixtione eos enervare, & torpidos reddere magis notam faciemus qualitatem narcoticam, & hac ratione poſſumus aſſerere opium ſui olei abundantia, ſpiritus inviſcare, & motu privare, quæ peragit etiam vini copia multitudine ſuarum evaporationum, vel ſuo ſpiritu has ab excalefacto ſanguine in capite copioſè ſuſcitando, vel ſua tenuitate inſervire pro vehiculo ſeroſis, & craſſiuſculis particulis humorum ad penetrandos cerebri meatus obſtructionem in iſtis pariendo, à qua ſomnus. Ex horum conſideratione poſſumus ulteriùs progredi indagando quantum veritatis inſit in ſententia Le-boe admittente bilem pro cauſa ſomni præternaturalis, ſi multo oleo vel ſulphure fuerit referta.

Eiſdem remediis horum omnium affectuum curatio perficitur nempè caſtoreo rutha, majorana, Raphano ſylveſtri, Scylla, Sinapi, Peoniæ Rad. ſerpentariæ, & aliis hujuſmodi infuſis in aceto, donec tincturam horum extraxerit, & de hac exhibeantur cochlearia cum paucis guttis ſpiritus cornu cervi, & olei charabe, eodem remedio inungantur tempora ſuturæ cranii, & naribus odoranda, quia narcoticorum nil fœlicius virtutem enervat, & extinguit, quàm acetum, Veſicantia, cucurbiculæ, venæ ſectio præcipuè venæ jugularis, Clyſteres acres, ſternutatoria conveniunt.

His ſtabilitis de ſomno præternaturali, ſtatim, & diſtinctè vigiliæ præternaturalis cauſam intelligimus eſſe ſpiritus animales, in continuo motu, & expanſione confirmatos, ad illuſtranda organa ſenſuum externorum, & his conditionibus vitiari poſſunt ſolùm à materia eis admixta motu perturbato & violento donata, qualis eſt intenſè calida, ratione ſuæ naturæ, ut bilis multis particulis igneis ditata, vel ratione aduſtionis, ut atra bilis, quæ præter calorem ſibi adiungit acrimoniam, qua ſpiritibus infenſa ſuam admixtionem pacificè non patiuntur, imò eam renuendo continuo motu agitantur, ut eam expellant; ideò in febribus ardentibus, in quibus bilis peccat, & in maniacis, ubi atra bilis dominatur, vigiliæ continuæ obſervantur, & facile eſt iſtis humoribus cum dictis qualitatibus, ſpiritus continuæ expanſioni condemnari, dum unà cum iſtis in ſua officina volatilitatem, & ſubtilitatem, motus perturbationem augentem adipiſcuntur, & perenni fluxu ſpiritibus miſcentur aperto aditu in cerebri penetralia à proprii motus violen-

violentia, & ſubſtantiæ acrimonia, per quæ ſecum trahunt ſuccum ſpiritoſum, quo continua reparatione reficiuntur deperditi ſpiritus, ſed hujus beneficium corrumpit irritantis, & perturbantis humoris mixtio, citiſſimè ſubminiſtratum ſubſidium continua vigilia diſſipantis, & ex hoc deducitur ratio per quam intelligitur quomodo aliqui vigilias per tempus longum ſuſtinere potuerint ; & quomodo vigilias ſequitur debilitas.

Ad extinctionem hujus exitialis ſymptomatis patet calidum humorem eſſe refrigerandum, & ejus acrimoniam tollendam, quod exequuntur omnia ſummè refrigerantia, & Narcotica qualitate prædita, à qua motus ille perturbatus cohibetur.

Ad vigiliam præternaturalem reducitur etiam Coma vigil, quo affecti propenſionem retinent ad ſomnum ; ſed hoc frui non eſt datum cum magna moleſtia, unde vigilare coguntur, cujus cauſa eſt ſpirituum paucitas ſibi coniungens materiam vitiatam in motu perturbato, & acrimonia, nam à ſpirituum paucitate fit propenſio ad ſomnum, ſivè hæc à deficiente parte ſpiritoſa in ſanguine, ſivè ab obſtructione non permittente ingreſſum materiæ ſpiritoſæ in corticali cerebri ſubſtantia, proveniat.

Vigilia verò provenit à cauſa ſupradicta paucos illos ſpiritus in continuo motu detinente, & verſus organa ſenſuum externorum impelente, cum expanſione, quam ferre poſſunt, unde remediis refrigerantibus, & modificantibus pro hujus cauſæ ablatione unienda, quæ obſtructionem tollunt, vel ſpiritus reparant.

CAPUT IX.

De ſenſu interno, & ejus læſione.

PEr ſenſum internum intelligo ſenſum communem, phantaſiam, ſeù imaginationem; eſt enim unica facultas, quæ ſenſibilia diſtinguit, & eadem contemplatur, ſed ſecundùm modum percipiendi diverſa, quatenus enim percipit obiecta ſenſibilia per ſenſus, dicitur ſenſus communis, quatenus verò phantaſmata, quæ ſunt obiectorum ſenſibilium imagines, contemplatur, & iſtis obiectorum naturam percipit, dicitur imaginatio, de qua hìc eſt ſermo, cum hujus læſiones à Medico ſint maximè conſiderabiles.

Hæc eſt potentia media inter ſenſum, & intellectum, quia operatio imaginationis non fit, niſi præceſſerit operatio ſenſus, & opinio, quæ eſt operatio intellectus non fit niſi præceſſerit operatio phantaſiæ imaginationis.

Imaginatio per motum exercet ſuas operationes, eodem enim modo fit operatio imaginationis, quo fit ſenſus, cum illa fiat per phantaſmata corporea, & ſicuti dum ſentimus ſenſus interni moventur ab obiectis ſenſibilibus, ſic dum imaginamur, imaginatio movetur à quibuſdam imaginibus apparentibus, quæ vocantur phantaſmata; hæc ſicuti animam ſenſitivam movere poſſunt, ita poſſunt huic exhibere imaginem ſui intentionaliter, eo modo, quo obiecta externa movendo ſenſus externos, illis imprimunt, vel exhibent imaginem ſui, & quia phantaſmata ſunt imagines obiectorum externorum exhibendo ſui imaginem animæ, exhibent cum hac imaginem obiectorum externorum, & per hanc exhibitionem, ſeu repræſentationem, vel obiectionem ſuæ imaginis in motu ſolùm conſiſtentem, quo movetur ſedes imaginationis anima hunc motum percipiendo videt, vel percipit, naturam obiectorum, quæ per phantaſmata repræſentantur, etiamſi non ſint præſentia ſenſibus, quia dicta phantaſmata ſunt imagines obiectorum, & hæc repræſentant animæ eo modo quo repreſentantur per eorum præſentiam; hac ratione imaginatio dicitur intellectus imperfectus, quia percipimus per hanc obiecta etiam non præſentia, ſicut per intellectum.

Phantaſmata, ut alibi docui nihil aliud ſunt, quam fibræ cerebri modificatæ à motu organi ſenſus communis ab obiectis externis moti, per quem motus iſtorum traducitur mediante dicto organo indictas fibras, & ita diſponuntur per hunc, ut quotieſcumque ſe moverint verſus organum ſenſus communis, hoc afficiant eodem motu, à quo affectum fuit ab obiecto externo, & ita percipit ſenſus communis illud obiectum, eodem modo quo percœpit, quando motum illius per nervos percœpit. Quapropter fibra illa taliter modificata dicitur eſſe imago obiecti, ad cujus motum fuit modificata, & ſenſus communis ab his phantaſmatibus motus, eorumque contemplationis inhærens, dicitur imaginationis actus exercere.

Senſus communis proprio inſtinctu quædam ſibi format phantaſmata ad imitationem eorum, quæ ab obiectis ſenſibilibus efformata fuerunt, non aliter niſi diſponendo fibras aliquas motu ſui organi cum tali modificatione, ut ſi moveantur verſus dictum organum ſuo impulſu in illud, repræſentent illi tale obiectum à ſenſu communi ſibi propoſitum, in modificatione illius fibræ.

Motus ſenſibilium organis ſenſuum impreſſus quandoque alteratur ab aliqua paſſione corporis, vel animi, cum ſenſus communis deceptione, itaut ea quæ percipit videantur ei eſſe quod non ſunt, propter parvam ſimilitudinem, quam habent cum talibus rebus, quod patet in eis motu, perturbatis quibus omnia occurrentia videntur eſſe hoſtes, licèt minimam babeant cum hoſte ſimilitudinem. Sic amore perturbati quemlibet credunt eſſe perſonam, quam amant, & quo major eſt perturbatio paſſionis major eſt etiam deceptio, & ob has paſſiones poteſt etiam ſenſus communis in phantaſmatibus à ſe ipſo efformatis varia irrationabilia coniungere. Idem etiam poteſt evenire in morbis, unde qui febri laborant, & humores maximè perturbatos habent facillimè decipiuntur, ideoque ſæpè videntur ſibi videre quædam animalia in pariete, quia in pariete apparent, quædam lineæ habentes maximam ſimilitudinem, cum talibus animalibus ; ſic unum famulum V. G. pro alio homine accipiunt, & geſtus alicujus, diformes à modo ſecundum, quem efficiuntur comprehendunt, & apprehenſiones hæ ſi non corrigantur ab intellectu, vincimur ab imaginatione, & opinamur videre obiecta, quæ verè non videmus.

Ab aliqua paſſione in ſenſuum organis relicta à ſenſibili obiecto decipitur ſenſus communis in aliorum obiectorum perceptione, ut evenit quando poſt fixum aſpectum per aliquod tempus corporis, quod movetur rapidiſſimè, hunc convertimus ad alia corpora, quæ licèt quieſcentia moveri videntur, niſi ob motum relictum in organo viſus ab obiecto rapidè ſe movente antea inſpecto.

Spiritus ad formationem phantaſmatum, ſeu modificationem fibrarum cerebri concurrunt, dum moto organo ſenſus communis à ſenſibilibus obiectis, ab eodem moventur ſpiritus proximi, eadem modificatione motus, quo determinatum fuit organum prædictum, qui impulſi in fibras cerebri has modificant ad regulam dicti motus, at eveniente ſpiritus eſſe paucos, & ad motum lentos, & impulſum organi ſenſus communis non eſſe validum, modificatio evadit parva, & in aliquibus diminuta, vel deficiens. E contra ſi motus dicti organi fuerit validus, & ſpiritus craſſi, &, ut ita dicam, duri, modificationem diſtinctam, & profundam fibris imprimunt, quæ ſuo appulſu in organum ſenſus communis diſtinctam repræſentationem ejus, cujus ſunt imagines in eo pariunt, ſicuti confuſam, quando modificatio eſt debilis, & alterata, quando eſt diminuta ; & ſpiritus fuerint turbati in ſuo motu ab aliqua paſſione, vel apprehenſione illum organi receptum ſincerè non imprimunt fibris, ſed aliquam modificationem iſtis addunt correſpondentem illi paſſioni, vel apprehenſioni ; unde contingit, quod impulſa fibra in organum ſenſus communis huic repræſentet obiectum cujus eſt imago, ſed cum paſſione, vel apprehenſione.

Quod evenit ab alteratione ſpirituum circa motum organi verſus fibras poteſt evenire circa motum fibrarum verſus organum, itaut hic alteratus repreſentet organo quid diverſum, vel coniunctum cum obiecto repræſentato; quod non debet eſſe ei coniunctum.

Poteſt etiam ſuccedere alteratio circa perceptionem obiecti ſenſibilis dependenter à ſpiritibus in nervis contentis, & organo ſenſuum; ſi ſint inordinati in ſuo motu, vel huic reſiſtant, vel parum moveantur, & undulationes

lationes ſuſcipiant interruptas, per quas obiecti imaginem in ſuo eſſe alteratam deferunt ſenſui communi. Organa etiam ſenſuum poſſunt affici à motu ſpirituum alteratorum in ſua ſubſtantia, in his introducendo aliquam paſſionem, quæ delata ad ſenſum communem percipit aliquod, quod non eſt.

Hæc phantaſmata alterata ſi ſenſus communis contempletur juxtà alterationem ſuſceptam, error accidit in imaginatione, niſi intellectus advertendo repræſentatum per dictam alterationem eſſe inconveniens, & præter rationem, illud corrigat, prout explicavi in meis Conſultationibus.

Ab his deducitur ratio ſatis clara ſymptomatum læſæ imaginationis, vertigo in qua imaginamur obiecta viſibilia circumrotari, quamvis immobilia permaneant, pendet à circumrotatione ſpirituum degentium intra nervos opticos, & ſubſtantiam cerebri, per quam motus externorum viſibilium tranſit, & circa imaginationis ſedem. Hi enim ſpiritus undulationes à motu viſibilium impreſſas retinent, ſed cum circumrotatione à cauſa morbifica inducta. Hinc eſt quod motus objectorum externorum viſibilium intra cerebrum introductus, & deductus ad ſedem ſenſus communis hanc afficiendo motu dicto repræſentat iſti obiecta, & quia eodem tempore huic motui unitur motus rerum circumrotantium unitim, hi duo motus eumdem ſenſum communem afficiunt, & hic percipit obiecta circumrotari.

Hujus circumrotationis ſpirituum cauſam triplicem habemus, extraneum quoddam in ſuo motu perturbatum ſpiritibus mixtum, & turbationem, & tumultus, cum vorticibus in eis inducens. Hoc modo aqua vitæ, copioſum vinum, vapores à denuo bilioſa materia in ventriculo exiſtente, elevati, vel ab hypocondriis æſtuantibus tranſmiſſi, vel ab utero, vertiginoſum affectum pariunt; ſicut etiam copioſus fluxus ſanguinis ad caput motu perturbato ſuorum ſpirituum calidorum ſpiritus animales vertiginoſo motu agitat.

Altera cauſa eſt obſtructio aliquorum meatuum cerebri à qua impedito tranſitu ſpirituum hi retrocedunt aliquo impetu, eo modo quo pila muro alliſa, & retrocedendo obvios ſpiritus agitant, & perturbant, cum tumultu, & circumrotatione.

Tertia cauſa eſt ſpirituum paucitas, per quam inter ſe diſcontinuati inordinatè etiam, & nullo moderatore vecti, ſed propria inclinatione ducti hùc illùc vagantur, cum motu ad circularem tendente, ideò animi deliquio ingruente vertigo oritur, quia ſanguine à cerebro unà cum ſpiritu avocato, in membranis cerebri minuitur motus excitatus, vel ſaltem coadiuvatus à pulſatione arteriarum membranis affixarum, & cum hoc motu minuitur preſſio ſubſtantiæ cerebri, qua ſpiritus, & ſuccus nervoſus recta via per meatus cerebri in nervos impellitur, & in hujus diminutione ſpiritus ſuæ obtemperant inclinationi hùc, illùc diſcurrendo, & obvios alios ſpiritus agitant circulariter; eadem eſt ratio, cur poſt labores magnos, & ſanguinis fluxum copioſum, & in ædiam vertigo ſuccedit. Ab inædia tamen poteſt fieri ex eo quod fibræ nervoſæ ventriculi per inædiam ſucco nutritio deſtitutæ corrugantur, & in motus ſpaſmadicos erumpunt inordinationem inſpirantes ſpiritus intra fibras dictas contentos, quæ ſucceſſivè ſpiritibus in cerebro imprimitur, cum motu perturbato, & circulari, & hæc cauſa ad extraneum ſaltem, quo ad motum ſpiritibus commixtum, poteſt reduci. Iſtæ cauſæ antecedentes deſignabunt differentiam vertiginis.

Pro curatione extraneum eſt à ſpiritibus arcendum, & diſſipandum, quod faciunt omnes ſpiritus volatiles ſolo etiam odore, & intus aſſumpti cum aquis antiepilepticis, vel antiparalipticis, & præcipuè tilliæ, & peoniæ, & Theriachæ & ſic eis admiſceatur aliqnid Nepenthes, vel triphera Magna cum opio eodem tempore inordinatus motus ſpirituum moderabitur.

Obſtructio tolletur cum decoctis ex cœphalicis, additis eiſdem ſpiritibus, unà cum caſtoreo tinctura Antimonii, & Bezoartico lunari.

Spirituum paucitati cum aromaticis occurrendum, inter quæ primum locum tenet aqua magnanimitatis, ſpiritus vini aromatizatus cum ligno Aloes, nuce moſchata, gallia moſchata, Ambra, Cinamomo, & Gariofilis, idem præſtat aqua vitæ Matthioli, Elixir proprietatis, ſpecies diambre, Aromatici, Roſati, pulvis viperinus, & aqua antipopletica deſcribenda capite ſequenti, quæ omnia remedia antecellit.

Modus, quo fit affectus melancholicus ab eiſdem præmiſſis percipitur, eſt enim natura hujus affectus angor animi cum fixa imaginatione coniunctus, cum timore, & mærore ſine cauſa manifeſta.

Fixa imaginatio fit, dum phantaſmata, ſeù fibræ modificatæ cerebri repræſentativæ obiecti triſtis, circa quod verſatur imaginatio cum animi angore, continuò impelluntur verſus ſedem ſenſus communis, huic obiectum triſtè dicto impulſu continua repreſentatione proponendo, & determinando ad fixam contemplationem ejuſdem obiecti, movens fibras prædictas ſunt ſpiritus, qui ob continuam obiecti triſtis imaginationem continuo fluxu ad dictas fibras repræſentativas dicti obiecti concurrunt, itaut ob dilatatam viam à tali continuo fluxu etiam non advertente anima ad dictas fibras ducuntur, pro primo motu à triſtitia obiecti percepta in ejus contemplatione ſpiritus animales contracti & ad motum tardum redacti, & peculiari modificatione ſecundùm hunc donati in pauca quantitate ad nervos fluunt cordis, & oris ventriculi languorem, & paſſionem quamdam triſtem in his efficiendo (omnes enim paſſiones animæ his partibus corporis communicantur mediis ſpiritibus, & nervis, ut experientia propria unuſquiſque poteſt comprehendere) quæ per motum nervorum reflexa in cerebrum cum motione, & affectione organi ſenſus communis, percipit paſſionem triſtem harum partium, cum recordatione obiecti triſtis ab obiecto triſti laceſſita appetitum ſenſitivum excitat ad invenienda remedia pro evitando damno, vel periculo apprehenſo in obiecto triſti, & in remedii inveſtigatione ſemper habet præſens obiectum acquirendo velut habitum in hujus contemplatione perſeverante unà cum concepti mali idea.

In obiecto imaginato adeſt error, & falſitas aliquando, & tamen tamquam verum exiſtimatur à patiente, quia ejus idea concepta fuit, vel urgente animi paſſione, à qua additum fuit aliquod non proprium illius obiecti, dum ſenſus communis percipiendo aliquod obiectum à ſenſibus repræſentatum ob ſimilitudinem licet parvam quam habet cum alio hoc, pro illo percipit, vel utrumque ſimul unitum, vel aliquam proprietatem propriam iſtius alteri adaptat, & hoc modo percipiendo obiectum, phantaſma etiam ad hujus ideam efformat, ſeu fibras cerebri ſuo motu ita modificat, ut valeant impulſæ in organum ſenſus communis repræſentare obiectum, cum dictis conditionibus minimè convenientibus, & quia per ſenſus percepit, obiectum tale exiſtimat patiens, & de ejus veritate non dubitat, intermiſſa reflexione, & advertentia, quod prædictæ conditiones non ſint propriæ ejuſdem obiecti, vel ſint abſurdæ, & earum unio cum tali obiecto ſit contra rationem, & multò magis eorumdem obiectorum unio.

Intermittitur advertentia debita, & reflexio ob turbationem, & confuſionem ſenſus communis, per quam non perpendit convenientiam, vel diſconvenientiam dictarum conditionum cum obiecto (percipere enim obiectum à ſenſibus repræſentatum, vel à phantaſmatibus & illud in iſtis contemplari, & de eo judItium imaginativum ferre, ſunt diverſi modi tendendi in obiectum, proprii ſenſus communis, ſeu phantaſiæ, & imaginationis cui ſuum ineſt juditium, cùm videamus animalia unum potiùs cibum eligere, quàm aliud, dum unum judicatur magis conveniens ſuæ naturæ) turbatur, & confunditur ſenſus communis à paſſione, & moleſtia ſequente, eo modo, quo in magno timore, & doloribus magnis anima turbatur continua repræſentatione obiecti triſtis imaginationem fixam parientis & ab eadem trahitur à contemplatione convenientiæ vel diſconvenientiæ dictarum conditionum cum obiecto imaginato, unde juditium præbet juxta repræſentationem à ſenſibus, vel phantaſmatibus factam dictum errorem includentem.

Turbatur

Turbatur etiam, & conſunditur phantaſia à ſpirituum animalium depravatione contracta à ſanguine melancholico contribuente dictis ſpiritibus aciditatem craſſitiem, & opacitatem tamquam qualitates dictis humoris proprias, & imaginatio pro contemplatione diſtincta objectorum indiget ſpirituum tenuitate, & luciditate ex obſervatione, quod poſſidentes has conditiones in ſpiritibus, objecta imaginata diſtinctè contemplando errores circa ea contingentes corrigant citiſſimè, unde ſpirituum opacitas, & craſſities contemplationem turbando, vel impediendo erit cauſa, ut precipitetur judicium de objecto, cum affirmatione eorum quæ cum eo repræſentantur rationi repugnantium.

Ab aciditate ſpirituum continuus motus conſervatur (cum acidæ particulæ minimè cum aliis ſpiritoſis cohæreant, ideò etiam continuo motu agitantur) varias rerum imagines continuo fluxu imaginationi offerens, à quibus confuſa, non advertit contemplationi objecti, ſed judicium præcipitat ſenſibus non correctis adhærendo.

Poteſt etiam ſequi inadvertentia prædicta imaginationis, ex eo quod tam diſtinctè, & clarè repræſentetur illud objectum cum ſuis diſconvenientiis, ut de eis dubitare error cenſeatur, & in claritate perceptionis, judicium anticipatum profert, dependenter à ſola ſenſuum, vel phantaſmatum impreſſione diſconvenienti. Hanc claritatem objecti percepti ſuſcipit imaginatio à motu diſtincto, & valido, quo fibræ modificatæ movent organum ſenſus communis, & fibræ hunc motum habent à ſpiritibus, qui craſſitie ſua fortiùs impellunt fibras, impetum addente acido eis mixto.

Idem dicendum de objectis alteratis à ſenſibus alteratis, vel de idæis, quæ imaginationi offeruntur à paſſione introducta in organo ſenſus à ſpirituum, vel humorum actione ſine objecto externo. Sic qui tibicines in cubiculo habere aſſerebat, hos verè non audiebat, ſed in organo auditus à ſpiritibus, vel vaporibus talis motio imprimebatur æquans illam à tuba ſonora excitatam, & hanc repræſentationem falſam non corigebat ex relatione adſtantium aſſerentium tibicines nullo modo adeſſe. Sic in oculo aliquando fit talis motio, per quam videtur videri quod non eſt, vel corpus videtur ſub tali figura, vel cum quibuſdam lineamentis, quæ ob ſimilitudinem cum aliquo, ſenſus communis objectum diferens ab eo, quod eſt, in ſe percipit, & cum alia organi conſtitutione tali modo accomodata, aliquod objecto conveniens proprium, & exiſtens in eo non percipit, vel ex aliquo parvo ſigno comprehendit quod non eſt, quæ omnia ſi non corrigantur per examen ſincerum convenientiæ, vel diſconvenientiæ proprium imaginationis, falſæ perceptiones tamquam veræ efformantur.

Aliquando imaginatio phantaſmata ſibi efformat, in horum contemplatione delectatur, delectando figitur magis in tali contemplatione, itaut continuò præſens tale phantaſma ſibi faciat, ab aſſidua præſentia fit habitus in contemplatione, ex hoc habitu effectus vehemens oritur circa objectum repræſentatum etiam falſum, ſed per habitum tàm clarè repræſentatum, ut hac claritate cum affectu conjuncta credatur eſſe verum, & ab affectione extorquatur à voluntate, & ab intellectu aſſenſus ad veritatem non exiſtentem objecti confirmandam, & hoc modo puto fieri illas falſas imaginationes credentium, ſe eſſe Principes, Pontifices, & divitiis abundare, & à ſola affectione objecti imaginati cogi intellectum ad aſſerendum illius exiſtentiam. Colligitur ex hoc, quòd rationibus convicti, de falſitate objecti illis nulla adequata reſponſione ſolutis imaginati; attamen in eadem credulitate pertinaces conſervantur delectationem infundente, & quia amant illud objectum falſum, ac ſi eſſet verum, illud pro tali credere volunt.

Cauſa timoris, & mæroris videtur rectè axplicari per depreſſionem ad contractionem animæ ſenſitivæ, hoc eſt ſpirituum corporeorum ab opinione, vel certitudine mali præſentis pendentem. In hac depreſſione ſpirituum horum debita quantitas non ſuminiſtratur partibus, unde dicitur anima ſenſitiva decurtari, quod idem eſt ac ſpiritus animales minui, ſicuti in lætitia, ac gaudio, dicitur anima ſenſitiva dilatari, quia ſpiritus animales in ea expanduntur, & in hoc ſtatu anima ex innatis ideis noſcens eſſentiam timoris eſſe ſpirituum animalium depreſſionem, & contractionem, paſſionem timoris concipit, à timore mœror ſtatim proficiſcitur, & hæ paſſiones dicuntur morboſæ, quia adveniunt ſine cauſa extrinſeca, & ſine reali præſentia objecti mali.

Depreſſio ſpirituum fit à vaporibus craſſis elevatis ab humore melancholico intra vaſa cerebri exiſtente, & mixtis cum ſpiritibus animalibus, à quorum craſſitie opprimuntur, & contrahuntur, quod puto etiam contingere à tenebris, per quas ſpiritus animales debili motu agitantur non aliter, ac quando à cauſa morbifica ſunt oppreſſi, vel contracti, & hoc deducitur, ex eo quod in luce ſuo motu ſpiritus exhilarante, & attenuante timor in tenebris conceptus evaneſcit, quapropter antiqui hunc timorem in melancholia explicarunt exemplo puerorum in tenebris ambulantium cum maximo timore, quaſi cennotare voluerint in timore ſpiritus eſſe in tali ſtatu, in quo ponuntur à tenebris, vel à privatione lucis, quod eſt idem à nobis explicatum pro indaganda cauſa timoris.

Tota cura melancholici affectus erit in moderatione melancholiæ ſecundùm aciditatem, & craſſitiem, deindè in ejuſdem purgatione, & quia humorem melancholicum purgantia ſunt ſatis nota, hæc prætereo, & præparantia ſolùm exponam, in quibus eſt major difficultas, & quorum ope hic affectus contumax ſolet eradicari. Talia remedia ſunt omnia cœphalica ſimplicia, & etiam aromatica, & ſale volatili prædita toties in hoc opere repetita; ab iſtis enim mirum in modum aciditas, & craſſities humoris melancholici corrigitur non contradicentibus Antiquorum præceptis, & inter alia valet jus galli antiqui, in cujus ventre poſita fuerint lignum viſcum quercinum, ſalſa, radix valerianæ, angelicæ, imperatoriæ, ſcorzoneræ, & gentianæ, & folia roſmarini, calaminthæ, origani, camedrios, & raſura cornu cervi; Valent etiam ſpecies diambræ lætificantis Galeni, utraque Antidotus aqua theriachalis, quinta eſſentia roſmarini, oleum gariofilorum, macis, citri, extractum calami aromatici, cinamomi, ambræ, lapis Bexoar, qui à Zacuto pro inſigni remedio proponitur, pulvis viperinus.

Si verò calor cum melancholico humore conjungatur, refrigerantia cum ſupradictis ſunt miſcenda, ut ſerum lactis, & aquæ refrigerantis, & balneum aquæ dulcis eſt exercendum.

Melancholia hypocondriaca, quo ad eſſentiam, & effectum eodem modo explicatur, & ſola differentia conſideratur, quæ in hoc conſiſtit, quòd melancholia hypocondriaca originem habet in hypocondriis latentem, melancholia verò à capite malè affecto, illa ferè ſemper à frigida cauſa, hæc à ſolida. Remedia pro melancholia hypocondriaca pluribus in locis ſuperiùs propoſita fuerunt, ubi egimus de facultate naturali.

CAPUT X.

De rationis, & memoriæ læſione.

Operationes intellectus ſunt intellectio, diviſio, & compoſitio, ex quibus deducitur affirmatio, vel negatio.

Intelligit intellectus per phanteſmata ab imaginatione antè efformata, & repræſentativa objectorum ſenſibilium, dum ea contemplando intellectione percipit eorum naturam, & proprietates magis clarè, & diſtinctè, quàm imaginatio, & circa hæc operatur aliquod, quod non operatur imaginatio; nam cum phantaſmata ſint materialia, & objectum cum materia repræſentent, imaginatio unà cum aliis proprietatibus objecti materiam etiam percipit, intellectus verò abſtrahit omne intelligibile objecti à materia, & illud contemplando intelligit, & pro hoc exequendo indiget phantaſmate, cum non poſſit intelligere intelligibilia, niſi abſtrahendo à ſenſibus, & à materia, & niſi hæc cognoſcat per phantaſma, non poteſt intelligibilia abſtrahere derelinquendo ſenſibilia. Idcircò phantaſmatibus ſemper indiget intellectus, itaut, quando vult ſpeculari independenter ab imaginatione, formet ſibi phantaſma. Hinc rectè dicebat Ariſtoteles phantaſmata ſe habere ad intellectum ſicut ſenſibilia ſe habent ad ſenſum, & ſicut hic mo-

vetur à ſenſibilibus, ſic intellectus movetur à phantaſmatibus, & ſicuti à motu diſtincto, & valido ſenſibilium ſenſus diſtinctè magis attingit ſenſibilia, ſic intellectus per motum phantaſmatum diſtinctum, & validum clarè, & diſtinctè percipit omnia intelligibilia à phantaſmatibus repræſentata, è contra ſicuti ſenſus per motum debilem, confuſum, vel alteratum ſenſibilium, hæc confuſè, & indiſtinctè, & cum errore attingit, eodem modo intellectus per motum phantaſmatum debilem, confuſum, inordinatum confuſè, & cum errore percipiet intelligibilia, & ſicuti ſenſus communis ex inadvertentia non corrigit ſenſuum externorum errores, & ex præjuditio antea concepto aliquando novos errores illis adjungit, vel repræſentatos confirmat; ita intellectus ex inadvertentia phantaſmatum fallaciam confirmat, & impoſſibilium, vel irrationabilium unionem per ea repræſentatam affirmat, & præjudiciis conceptis deceptus intelligibilia iſtorum connexione deformat, vel vi præjudicii ſeparando ab intelligibilus, quod eis eſt proprium, hæc prout ſunt in ſe cum maximo errore, & delirio non percipit.

Ex his facilè intelligemus, quomodo in febribus ardentibus fiat delirium, conſideranda à particulis calidis per excedentem æſtum, & fermentationem exhalantibus à ſanguine per cerebrum circulante, ſpiritibuſque mixtis hos ita turbari, & agitari, ut plura phantaſmata inordinato motu, & perturbato moveantur unitim, intellectus à dicto motu, & unione decipitur intelligendo conjunctum cum objecto repræſentato, quod debet eſſe disjunctum, & per motum perturbatum percipiendo aliter, ac eſt in ſe, & ex inadvertentia emanante à prædicta ſpirituum turbatione, à qua anima, ut ita dicam, inquietudinem angitur, & alterat ſuum judicium aſſerendo pro vero, quod eſt falſum, & pro falſo, quod eſt verum.

Hanc ſpirituum agitationem, & turbationem ſatis manifeſtè oſtendunt furor, & vires ſupra ordinariam conditionem elevatæ, quibus irritos reddunt plurium hominum conatus laborantes in detinendo delirantes cum furore, qui funes etiam benè compactos lacerant non alia ratione, niſi quia ſpiritus agitati cum vi, & impetu nervos tendunt, & muſculos inflant, & ex tali impetu, tenſione, & turgeſcentia viribus augmentum confertur.

Non diſſimili modo fit mania, quæ eſt læſa imaginatio cum furore ſine febre, quatenus enim eſt læſa imaginatio, ei competunt omnia ſuperiùs dicta de melancholia, ratione furoris ei ſunt applicanda ſupradicta, de ſpirituum agitatione, quæ proficiſcitur non à febrili æſtu, ſed à materia melancholica aduſta volatilizata cujus mixtio cum ſpiritibus turbationem iſtis infert, tàm ratione volatilitatis, quàm ratione conditionis extraneæ, & alienæ à familiari, & quieto conſortio cum ſpiritibus; unde hi tales hoſpites expellere conantur cum ſui agitatione, & iſti ſuo motu irrequieto hos turbant, & ex utroque oritur tanta perturbatio, quæ furorem gignit.

Enarratæ cauſæ communem habent aſſenſum, dum per has explicatur modus delirii, eo modo quo explicari poteſt, Ab his cauſis colligitur curatio, quæ perficitur per moderationem efferveſcentiæ innordinatæ, & agitationis ſpirituum, quod præſtabit ſanguinis miſſio, & ea omnia, quæ bilem moderant ſuperiùs deſcripta in Cap. de bile, addendo aliqua cephalica frigida, & ceſſato delirio corroborandi ſpiritus animales remediis cephalicis in hoc tractactu deſcriptis.

Modum læſionis memoriæ deſcripſi in meis conſultationibus, unde ne repetam, quæ dixi, lectorem ad eum locum remitto, & cùm ſit communis cum modo, quo Antiqui explicant, eamdem læſionem ab iſtis non debet reici, à nimio enim humido, & ſicco volunt memoriam lædi, & Recentiores eaſdem qualitates modo ſuo admittunt, quatenus plicaturas fibrularum cerebri factas à motu objectorum externorum, & à parte, in qua reſidet ſenſus communis, & in qua volunt conſiſtere memoriam, concedunt tolli, vel minui, vel à nimio ſicco, vel à nimio humido, & per modificationem utriuſque remitti; unde trita apud antiquos remedia ſunt à Recentioribus recepta, nec aliquid novi pro re memoriæ reſtitutione in iſtis video, unde à remediis ab Antiquis deſcriptis non eſt diſcedendum.

CAPUT XI.

De facultate loco motiva.

Motus hìc conſideratur, qui eſt proprius animalis, & eſt merè localis, ideòque poteſt cum Ariſtotele definiri tertio phiſ. cap. 2. actus entis in potentia prout in potentia, & ſenſus eſt, quòd motus eſt actus imperfectus, ut ordinetur ad actum ulteriorem ideòque eſt actus ſubjecti, quod eſt in potentia ad actum ulteriorem non quomodocumque ſed in quantum eſt in potentia ad actum ulteriorem cum motus ex eo ipſo, quia eſt actus imperfectus, adeòque ordinatus ad ulteriorem actum poſtulat ſubjectum exiſtens in potentia ad talem actum ulteriorem.

Facultatis motivæ organa illius eſſentiam conſtituentia, quatenus corpus reſpicit, tria ſunt, nerus, muſculus, & ſpiritus animalis & arterioſus, quibus omnibus ad naturæ leges modulatis motus voluntarius rectè perficitur aliquo verò ex iſtis à naturali regula deflectentibus; Motus ſit vel diminutus, vel depravatus, vel aboletur.

Principale organum motus eſt muſculus fibris carnoſis intertextus, hiſce miſcentur fibræ nervoſæ, & tendinoſæ, hæ paulatim ſibi adhærentes in unum faſciculum chordæ inſtar colligantur, qui tendo dicitur, & inſeritur oſſi partis movendæ actione muſculi, cujus eſt tendo, vel tendo oritur immediatè ab Oſſe, & poſtea in multas fibras diramatur per ſubſtantiam muſculi.

Fibræ nervoſæ à nervo, quæ ut plurimum in capite muſculi implantantur, progrediuntur, & per ſubſtantiam muſculi diſſeminantur, & in tendinem etiam inſeruntur, arteriis, & venis undique intertexitur.

A nervis ſpiritum animalem recipit, ab Arteriis ſpiritum vitalem, vel ſanguinem arterioſum pro nutritione, & efferveſcentia, de qua mox, ejuſque pars reſidua per venas ad ſuum fontem nempè cor reducitur.

Caro ei eſt donata, quæ fibras munit robur & reſiſtentiam tribuendo, membrana circumveſtitur partim ad firmitudinem, & ad integumentum, partim ut muſculi diſtinguantur à ſe invicem, & à vicinis partibus ſeparentur.

Muſculus tres habet partes, caput, ubi nervus inſeritur, medium ſeu ventrem, & eſt craſſior, & carnoſior, ejus pars, finem, ſeu caudam, & eſt tendo, qui parti movendæ adnectitur.

In muſculo adeſt virtus elaſtica nempè in ſuis membranis & funiculis, quod conſpicuum fit ex eo, quòd ſi tendantur, & dilatentur, ſe ſe in ſtatum naturalem reſtituunt, Huc uſque unanimes ſunt, & Antiquorum, & Recentiorum ſententiæ, quæ in determinando modo, quo muſculus motum voluntarium peragit, variæ ſunt.

Nam aliqui ſunt pro facultatibus à Galeno inventis, & aſſerunt, motum peragi à facultate motiva muſculum contrahente, hujus ſententiæ ſectatores obſervando muſculos non agere, niſi ſe contrahendo, & contractionem eſſe cum duritie, & inflatione ipſius muſculi, & hujuſmodi inflationem non ſolùm haberi, ſed neque concipi poſſe ſine adventu alicujus coporis, cùm moles muſculi augeri, & inflari non poſſit à facultate omninò incorporea, quæ nullam magnitudinem habet, nec rationem quantitatis obtinet, unde nihil conferre poteſt ad magnitudinis augmentum, quod acquirunt muſculi per ſui contrationem, & inflationem; pro hujus difficultatis ſubterfugio, ſtatuerunt muſculos inflari poſſe per rarefactionem partium in muſculo contentarum, peractam à ſimplici motu facultatis incorporeæ, cùm motus habeat poſſe rarefacere.

Facultatem incorpoream alii à cauſa motus excluſerunt, & materialem, corporeamque cauſam aſſignarunt nempè ſanguinem, quem crediderunt muſculos inflare, dum in copia ex arteriis in eos immittitur, itaut per ſociam venam effluere, & elabi non poſſit non ſecus ac penè contingit.

Alii voluerunt eſſe cor cauſam motus, ex eo quòd ſit primum mobile in corpore animalis; unde cum indefeſſo motu pulſet, & ſanguinem magna vi effundat per arterias in omnes partes, ſi veloci immiſſione, & inſinua-

inſinuatione ſanguis intra poroſitates muſculorum impellatur, itaut ab iſtius particulis, tamquam acculeis inſlentur muſculi, & contrahantur, tunc fit motus.

Has omnes ſententias recenſet, & acutè reicit Alphonſus Borellus in ſuo ſecundo Tomo de motu animalium, ubi reicit etiam muſculos non inflari, & contrahi vitali motu à ſanguine violenter immiſſo, aut ab aeris compreſſione, aut ab ipſomet pondere ſanguinis eodem modo, ac funes madidi contrahuntur.

Non fieri ab aeris compreſſione ſanguinem immittente in muſculos convincitur ab experientia; nam in vacuo Torricelliano multa animalia clauſa diù moventur extracto à machina aere, aut ad inſignem raritatem redacto, quapropter non poteſt ſua preſſione ibidem non exiſtente, ſanguinem intra muſculos preſſione pellendo eos inflare, & contrahere, & conſequenter non deberent fieri motus illi convulſivi, tàm violenti, quales patitur animal in dicta machina extracto aere.

Nec experimentum funis madidæ poteſt adaptari contractioni muſculorum à ſanguine irrigatorum, quia funis tunc inflatur, & decurtatur, quando omnes ejus internæ partes madidæ ſunt, graciléſcit verò, relaxatur, elongaturque quando eſt omninò aridus, & humiditate aquea privatus. E contra muſculus, quando maximè ſanguine irrigatur inſtar ſpongiæ; tunc relaxatur, molleſcit, & elongatur, tenditur, contrahiturque ejecto, & expulſo ſanguine, ut patet in corde, & in reliquis muſculis, qui albicantes, & pallidi ſunt, quando contrahuntur rubicundi, quando relaxantur, imò ſi ſcalpello cutis muſculi laxi ſecetur, copioſè ſanguinem emmittet, & contrarium evenit in muſculo turgido, præterquamquod, cùm continuò ſanguis ab Arteriis in muſculos transfundatur continuò deberent eſſe contracti. Ulteriùs ſi ſanguis vi cunei inflat muſculos, ut aqua funem, remanet ſemper maxima difficultas, quomodo relaxentur, & detumeſcant, debent autem tolli cuneoli illi ſanguinei intra poros fibrarum muſculorum exiſtentes, & hoc non poteſt fieri momento, licèt momento detumeſcant.

Aliorum ſententiis refutatis idem Author ſuam exponit ſententiam, & vult cum univerſa ſchola medica, omnes muſculos moveri imperio voluntatis in cerebro reſidentis, & ab hoc per nervos inſtrumenta motus ad partem movendam aliquid transmitti, & quia inflatio durities, & contractio non fit in viis, per quas diffunditur, & ubi exiſtit motiva facultas nempè in nervis ipſis, ſed extra ipſos, ſcilicet in muſculis, conſequenter ſubſtantia, aut facultas à nervis transmiſſa per ſe ſumpta non eſt ſufficiens inflationem illam efficiendam, ſed neceſſe eſt, ut aliquid adjungatur, quod in ipſis muſculis reperiatur, vel aliunde ſubminiſtretur, & ex harum ſubſtantiarum mixtione conſurgat quid ſimile fermentationi, aut ebulitioni, quæ ſubitaneam illam in muſculo inflationem producat. Ex diverſarum ſubſtantiarum mixtione ebulitionem fieri docent Chymici affundendo ſuper oleum Tartari ſpiritum vitrioli, & miſcendo acida cum alkalicis.

Hoc poſito inquirit author quodnam ſit illud quod per nervos immittitur, qua vi, & modo impellatur, & per quos canales, & ut hoc claré explicet, indagat ſtructuram fibrarum nervoſarum, & ait nervum eſſe faſciculum ſeu capillamentum ex pluribus fibroſis filis compoſitum, & membrana colligatum, unaquæque fibra cava eſſe poteſt, ut vaſa ſanguinea, licèt ſolida, & repleta appareat, ob noſtri viſus hebetudinem, & cùm non ſit impoſſibile fibras nerveas eſſe cavas, multò faciliùs concedere poſſumus eſſe tubulos repletos ſubſtantia quadam ſpongioſa, & madida ſimili medullæ ſambuci virentis, & cannæ indicæ, & huic aſſerto probabilitas conciliatur ex eo, quod nerveæ fibræ nedum molles flexibiles, lubricæ, & madidæ ſemper ſunt, ſed etiam quia nutrimentum humidum admittunt, & ſorbent, atque ex eis ſuccus extillat, quæ omnes proprietates requirunt poroſitates ſpongioſas à ſucco aliquo irrigatas, cùm ergo fibræ nerveæ ſecundùm ſuas poroſitates humore turgeant per quamcumque lenem compreſſionem, aut motionem factam in principiis fibratum nervearum in cerebro exiſtentium, neceſſe eſt, ut ipſæ fibræ concuſſæ, & motæ inſtillent guttas aliquas illius ſucci, quo turgent ſpongioſæ cavitates earumdem fibrarum intra muſculorum carneam molem; ad hujus enim expreſſionem vis aliqua concuſſiva requiritur licèt orificia fibrarum ſint aperta textura; tamen earum ſpongioſa valvularum officium ſupplet, itaut non exprimatur humor contentus niſi concutiantur fibræ, ſic à ſpongia madida guttulæ etiam pendulæ aquæ non exeunt niſi comprimatur; quomodo verò ſpiritus animales imperio voluntatis dirigantur ad movendos, & concutiendos determinatos nervos pro expulſione ſucci nervei in muſculos ad motus efficientiam, nobis non advertentibus, ſentit id fieri ex habitu per frequentatos actus à ſpiritibus acquiſito ad ſe movendos in tali neceſſitate, & occaſione, & in tali corporis, & ſenſus affectione verſus tales determinatos nervos.

Succo nerveo à nervis in muſculos extillato vult miſceri ſanguinem ab arteriis in fibras, & carnes muſculoſas copioſè demandatum & ex horum mixtione effervéſcentiam, & ebullitionem excitari per quam inflatio muſculorum, & motus exequitur, & in hujus aſſerti comprobationem experimentum adducit de ſanguine à vena extracto, cui ſi adhuc calenti miſceatur ſpiritus vini, cornu cervi, fuliginis, mira ebulitio, & efferveſcentia exoritur; unde cùm habeamus ſuccum nerveum eſſe ſummè ſpiritoſum ſalinæ, & volatilis naturæ, & ſanguinem ſalibus alkalicis abundare, ut patet ex guſtu, & ex unione cum eo materiæ urinoſæ alkalici ſalis fecundæ, ut experimenta chymica docent, non eſt improbabile imò valdè rationale ex mixtione ſucci nervei cum ſanguine calente neceſſariò debere ſequi efferveſcentiam, & ebullitionem in ſubſtantia muſculorum ubi miſcentur, & ab hac ebullitione neceſſe etiam eſt inflationem, duritiem, & contractionem muſculorum oriri, & tamdiù iſtæ paſſiones durant quamdiù cauſa diſploſionis, & ebullitionis, quæ eſt inſtillatio ſucci nervei, perdurat, qua ceſſante diſſipatur, & languet muſculi turgeſcentia, & licèt non conſpiciamus prædictam ebullitionem; effectus tamen in muſculis productus inflationis, & indurationis illam nobis perſuadent, cùm videamus etiam chymicorum vaſa occluſa, intra quæ liquorum efferveſcentia fit frangi, & ova, & caſtaneæ in igne copioſo crepare, & diſſilire ex eo, quod intra eorum ventres fiat grandis ebullitio, licèt oculis non appareat, & quamvis videamus abſciſſo capite teſtudinis, & alicujus inſecti, & avulſo corde è ranis, anguillis, & viperis diu perſeverare motum in muſculis eorum, per hoc non eſt dicendum motum muſculorum non pendere à ſucco nerveo à capite transmiſſo ad muſculos, & à ſanguine per arterias in eoſdem transfuſo, quia talis motus muſculorum in prædictis animalibus poteſt haberi ab efferveſcentia poſthuma abſciſſioni capitis, & cordis à ſanguine à ſucco nerveo adhuc exiſtente in poris muſculorum, & adhuc perdurante ob craſſitiem dictorum liquorum.

Modus verò mechanicus quo talis ebullitio, & efferveſcentia perficitur, non eſt diverſus ab eis, qui per vulgarem fermentationem fiunt in quibus omnibus particulæ, quæ impediebantur, ne moverentur, quia aliis colligatæ per fermentationem ſui juris factæ exercere poſſunt ſuam naturalem indolem, quia particulæ mixti corporis quæ ſponte ſua moveri potuiſſent, niſi impeditæ fuiſſent à textura & colligatione partium craſſiorum, & terrearum, poſteà vinculis ſolutis, & poſt liminio ſibi redditæ ſuam indolem motivam exercere valent. Quod ſi verum exiſtimetur illud axioma. Quidquid movetur, ab alio movetur, ut veriſſimum eſſe puto, aſſerendum eſt particulas per colligationem cum aliis deperdere ſuum actualem motum, retinere verò per ſuam naturam exigentiam ad exercendum talem motum, quem prima cauſa Deus, quando ſunt ſolutæ, & liberæ ab unione cum aliis particulis eis reſtituit operando tamquam cauſa naturalis prima juxta exigentiam talium particularum, vel particulæ, quæ erant in motu, ſolutas, & priùs quieſcentes movent, vel æther quæcumque corpora pervadens ſuo motu dictas particulas movet.

Qua ratione verò debilis illa efferveſcentia in muſculis facta immenſam vim exercere valeat prout oſtenſum fuit libro 1. cap. 16. explicat idem Author exemplo funis madidi, qui non ob aliam cauſam inflatur contrahitur, & elevata vaſta pondera, quam vi ponderis granulorum aquæ, quæ non ſecus ac cunei intra fibras funis inſinuati

contractionem ejuſdem pariunt; hoc aut pendet, tum ex copioſa multiplicatione cuneorum ſimul operantium, tum ex energia motus, & impetus percuſſivi, quo granula illa innumera excurrendo intra fibrarum poroſitates, & interſtitia ſuperare poſſunt quamlibet reſiſtentiam quieſcentem, ut demonſtratum eſt ab eodem Authore de vi percuſſiva propoſ. 190.

Cùm porrò ſtructura muſculi, & ejus actio contractiva non omninò differat à compoſitione, & operatione madefacti funis ambo enim ex innumeris fibris frequentibus ligaturis diſcretis conſtant, & ideò poroſitates longas, non rotundas habent, quæ dilatantur ultra 40. gradus ab inſinuatis corpuſculis, veluti à totidem cuneis, qui in immenſum multiplicatis ſimul operantur vi motus, & energiæ percuſſionis contra inertem, & quieſcentem reſiſtentiam.

Differunt ſolummodo inter ſe in celeritate operationum, in fune enim cunei aquei tardo motu inſinuantur, & diuturniori tempore egrediuntur, & tranſpirant. Contra in muſculis cunei momento inflationem, & inanitionem creant.

Ratio diſcriminis eſt, quia cunei aquei in fune eamdem ſolidam molem retinentes locali motu extrinſecus adveniunt, & inſinuantur intra funis poros. At in muſculis cunei non adveniunt deforis, ſed in ipſis interſtitiis fibrarum gignuntur in actu inflationis muſculorum, & deſtruuntur, diſſipanturque, quando detumeſcunt, quia nempè non eamdem amplam ſolidamque molem retinent, ſed etiam per rarefactionem acquirunt, & deinceps amittunt ſe condenſando, ut ſenſu conſtat in ebullitionibus, & diſploſionibus memoratis, in quibus particulæ mobiliſſimæ ſphericæ ſe dilatando ampullas bullularum efformant, non omninò denſas, & plenas, ſed valdè raras vacuitatibus grandiuſculis intercetis, Unde fit, ut facilè concidant, & ad priſtinum ſpatium anguſtum reddigi momento poſſint, & hinc mechanicam neceſſitatem, & operandi rationem muſculorum deduci poſſe puto; nam ab inflatione, & diſploſione innumerabilium veſicularum ſpumoſarum per univerſam molem muſculi diſperſarum, non ſecus ac à cuneis aqueis in fune integra muſculi ſubſtantia inflatur, quæ cum ex fibris robuſtiſſimis, & ideò non extendibilibus conſtet, fit, ut in dilatatione, & inflatione neceſſariò muſculi longitudo contrahatur, & decurtetur, & quia veſiculæ, ſeu cunei in immenſum multiplicantur per totam altitudinem, & amplitudinem muſculi, & inſuper agunt vi percuſſionis, ut dictum eſt. Hinc fit, ut grandis illa potentia componatur, qua ſublevari poſſint pondera vaſta per notabile ſpatium, nempè per majorem, quàm per ſextam decimam partem longitudinis muſculi, ut probatum eſt propoſ. 20. lib. 2. de motu animalium.

Unde hic Author cum Antiquis convenit, motum voluntarium muſculorum tribuendo animæ, quæ ſuccum nerveum ad determinatam partem tranſmittit, & ſpiritibus animalibus, quos in ſucco nerveo incluſos admittit, & ſolùm de novo addit ſpiritus animales à ſucco quodam colligari, quod Antiquorum doctrinam de ſpiritu animali non vertit, ſed clariorem reddit. Antiqui motum facultati motrici in fibris reſidenti tribuunt. Hanc facultatem, in quo conſiſtat, explicat author, nempè in effervеſcentia ſucci nervei, & ſanguinis, & fibras muſculoſas per ſe validum motum exercere non poſſe, probat lib. 1. propoſ. 7. qui videatur.

Certum tamen, & inconcuſſum manet tàm in hujus, quàm in Antiquorum ſententia motum vitiari, vel ratione ſpiritus animalis, vel viæ, per quam tranſit, nempè ratione nervi, vel ratione inſtrumenti, & eiſdem remediis curari motus læſionem à dictis cauſis tàm in recentiorum, quàm Antiquorum ſententia. Nam facultas animæ motiva in muſculis reſidens per Antiquos non vitio ſui, ſed inſtrumenti motum vitiatum, vel nullum edit, unde inſtrumenti vitio adhibenda remedia non facultati.

Si cum ſpiritibus animalibus particulæ mordaces, & irritativæ ſalinæ miſceantur, à tali irritamento vellicantur membranoſæ partes nervi, vel dum per eam excurrunt, vel dum effervеſcendo ſpiritus animales modo ſupradicto cum ſanguine mixti, irritativis particulis ſecum unitis libertas conceditur, & irritandi actualis poteſtas permittitur cum exploſione inflativa, quæ ſequitur à conjunctione ſpiritus ſalini cum ſpiritu alkalico, ut explicat Williſius de motibus covulſivis, & ab hoc irritamento membrum agitatur, vibratur, & variè concutitur; fiunt motus convulſivi non aliter ac irritatis membranis, & nervis narium, & irritata aſpera Arteria fit & ſternutatio, & tuſſis, quæ ad motus convulſivos reducuntur, & ſolùm irritamentum iſtorum cauſa agnoſcitur.

Horum convulſivorum motuum interpolatus acceſſus, & receſſus perſuadet irritantem materiam eſſe vaporoſam, & ſubtilem, ideòque facilè reſolvi, vel à motu partis excuti, & ſuo motu extra ſuos limites propelli, quapropter citò deſinunt, recurſus verò eorumdem nobis oſtendit ſuccum nervoſum ſalino irritamento ſcatere, ſanguinemque hujus promptuarium eſſe, cùm ſuccus nerveus ſua vitia à ſanguinis vitio contrahat.

Ab hoc ſucci nervoſi, & ſanguinis ſalino cuinquinamento motus convulſivi perniciem illam acquirunt, per quam febrem, cui aſſociantur lethalem judicamus præcedente judicio depravationis maſſæ ſanguineæ, & ſucci nervoſi pendentis à ſalinis excrementis utriuſque ſubſtantiæ vitæ alimenti & caloris naturalis ſedis diſſolutionem, & corruptionem minantis, ni citò utraque ſubſtantia à ſalino expurgetur excremento, & ſuæ bonitati nativæ, & balſamicæ facultati reſtituatur, quod Diaphoretica promittunt, omnia ſalium genera in ſanguine, & ſucco nervoſo latentia cum ſeroſa ſubſtantia, per cutis poros ſudore evacuantia, inter alia verò Diaphoretica hoc unum præſtare judico, nempè decoctionem milii, Rad. cardi benedicti petaſitidis, cornu cervi, in talleolas inciſi, & in vaſe in quo hæc ebulliunt nodulus ſuſpendatur, in quo ſit ligatum bezoarticum minerale ad ℥. 5. de hac decoctione bibatur frequenter, & in prandio, & in cœna, & extra etiam ad lib. quinque, & ſex, & amplius in die; ſola enim quantitas medicamenti meo judicio poteſt diſponere corpus ad ſudorem copioſum in hoc caſu neceſſarium, & hac ſola via, & ſimilium remediorum uſu puto febrium malignarum extinctionem attingi poſſe, & præcipuè ſi cum cibis Diaphoretica etiam jungantur, ut cornu cervi philoſoficè præp. Bezoart. minerale, & ſimilia.

Ad hos motus reducuntur etiam motus epileptici, qui differunt à convulſivis ſimplicibus, quia in his operationes animales rationales, & ſenſitivæ auferuntur, itaut nec advenientem paroxyſmum epilepticum advertant, nec adveniſſe recordentur, quia præter exploſiones, quæ fiunt in muſculis particularum ſanguinis acidi, & ſucci nervoſi multum alkali ſolutis à quibus muſculus in ſuis partibus ſenſitivis vellicatur, & mordetur, unde illius motus convulſivus adeſt utriuſque liquoris, & exploſio in intimis cerebri partibus contingit adeò perturbata, ut ſpirituum animalium ordo, & motus, & qualitas pervertantur cum inhabilitate ſerviendi facultati rationali, & ſenſitivæ coactæ pro tempore hujus affectionis ſuſpendere ſuas operationes, & hæc effervеſcentia in cerebro facta inter ſpiritus animales, & materiam acidam volatilem communicatur ſpiritibus intra nervos degentibus, & qui ad hos fluunt dicta effervеſcentia, & exploſione depravantur, per quas continuantur motus convulſivi in muſculis.

In paroxyſmi incultu primò in hoc affectu convenit ſuccus rubiæ minoris in Majo collectæ exhibitus ad ℥. 6. per tres dies decreſcente Luna, & id reiterando per tres vices.

Item fel catelli nigri lactantis, & ſtrangulati exhibitus in decocto peoniæ, vel in aliqua aqua antepipletica, ſi patiens, ſit maſculus eligatur catullus, maſculus ſi fœmina.

Item ♃. argenti puriſſimi ſtamni an. ℥. 1. ſacchari finiſſ. ℥. 3. terre continuò per quindecim dies in mortario profidi indeſinenter, ſaccharum concipiet colorem ſubnigricantem, & argentum, & ſtamnum totum in eo diſſolvetur tunc accipe ℥. 8. aquæ ſolaris deſtillatæ per B. M. & in ea diſſolve compoſitionem ſupradictam permitte, quod feces fundum petant, & utere dicto liquore per menſem ad ℥. 2. in vere, & in autumno. Valent etiam ſuccus Aquilegiæ cum ſucco vermium terreſtrium an. ℥. 3. per 40. dies, valet pariter ſequens medicamentum ♃. ſan. drac. opopon. caſtor. Antimonii crudi an. ℈. 5. pul. omnia, & exhibeatur cum aqua ceraſ. nigr. per menſem, item phlegma vitrioli ſali ſuo defecato mix-

mixtum, & per menſem digeſta fortiſſimo igne deſtillentur de hoc ℥. 1. terdato in novilunio, & plenilunio, & habetur pro Arcano. Item pulvis conſolidæ majoris per quindecim dies in appropriato liquore eſt probatiſſimum. Item cor lupi exſiccatum, & pulverixatum in quatuor vices exhibitum tempore hyemali ad miraculum ſanare volunt.

Eodem modo fiunt motus hyſterici convulſivi, & in cauſa ſolùm differunt, cùm hi originem habeant in utero malis humoribus referto, vel à degeneratione ſanguinis menſtrui retenti in acidum ſpiritoſum, vel à corruptione ſeminis, modus autem, quo fiunt hi motus eſt uniformis ſuperiùs explicato addo ſolùm reſpirationem lædi in his affectibus, ut aliquando videatur defeciſſe, quia ſpirituum animalium curſus ad muſculos thoracis, & diaphragma impeditur à turbatione ab eis concepra in efferveſcentia ſupradicta, & exploſione, vel ab impedito pro majori parte tranſitu dictis ſpiritibus ad dictas partes à vaporibus ad caput elevatis à ſupradictis materiis.

Cura conſiſtit pro præſervatione in correctione ſanguinis & ſeminis. Corrigetur ſanguis cum hoc decocto ℞. rad. cannæ ℥. 4. ligni viſci quercini ℥. 2. cornu cervi ℥. 1. infund. in ℔. 15. aquæ fontis per diem poſteà bulliant, & in principio ebullitionis ſuſpendatur in vaſe ſacculus, cum ℥. 2 duabus cinabris naturalis craſſo modo contuſi, vel ejus loco ℥. 1. cinabris Antimonii, & in alio ſacculo Antimonii crudi craſſo modo contuſi ℥. 2. bull. ad conſumptionem tertiæ partis in fine ebullitionis adde ſem: paſtinacæ ſylveſtris ℥. 2. rad. valerianæ ℥. 3. poſteà coletur, colatura edulcoretur, & aromatizetur, & de hoc decocto accipiat ℔. 5. omni die partim ante prandium, in prandio, & poſt prandium, & in cœna per 25. dies vel 30.

Pro arcendo verò paroxiſmo valet ſequens tinctura ℞. fol. ſabinæ caſtorei an. ℥, 1. 5. Camphoræ ℈. 2. Croci ℥. 1. 5. opii ℥. 1. gummi tacca macæ ℥. 2. ſtent in digeſtione in ſpiritu vini q. ſ. poſteà ſ. a. extrahatur tinctura doſis ſcrupulum ſemis in aliquo liquore ſpecifico, item valet opium præpar. modo ſuperiùs deſcripto gr. 5. Bexoart. jovial. gr. 10. m. item valet decoctio abrotani, angelicæ, zedoariæ Botrys non ſolùm pro curatione ſed etiam pro præſervatione, boniſaccie rad. vel folia pulver. ad ℥. 1. dicuntur ſubito ſanare paroxyſmum.

Item petia imbibatur in aqua florum papaveris, Nenupharis, in quibus diſſolvatur ℈. 1. opii, & diſtendatur ſupra ventrem.

Pro menſium provocatione alibi egimus.

Pro ſeminis emendatione nullum certius remedium, quàm nubere, ſi ſit in ſtatu, ſi verò non, parvo cibo, & parvo nutrimento uti, vel decocto ſem. canabis, & nigellæ cum ſpiritu camphoræ.

Ad hoc genus motus convulſivi reducitur motus ille qui in principio ſomni aliquos corripit cum agitatione, & concuſſione, & tremore totius corporis ad vigiliam hominem revocans, & æſtum incutiens, cujus cauſa ſunt vapores mordaces ab imo ventre elevati, & membranas cerebri vellicantes, & irritantes, à quo irritamento concutiuntur, & cum iſtis totius corporis membranæ, & præcipuè illæ nervorum. Aliquando etiam fit talis motus dum ſpiritus animales in principio ſomni à partibus excurrunt ad cerebrum tamquam ad ſuam ſedem, & promptuarium, vel in partibus cerebri propinquis origini nervorum cumulantur, & hic recurſus ſpirituum fit cum tali impetu, ut membranæ cerebri, vel nervorum concutiantur, unde totius concuſſio, & in hoc caſu impetus ſpirituum habet rationem irritamenti, & huic motui opitulatur, aquæ frigidæ cyatus, vel papaveris erratici poſt cœnam bibitus, cum conſerva violarum, vel nenupharis; hoc enim modo ſpirituum impetus coercetur, & vaporum motus prohibetur, eorumque acrimonia modificatur.

Hoc fundamento poteſt explicari cauſa, & eſſentia convulſionis, & ſpaſmi, in quo muſculus verſus ſuum principium cerebrum nempè retrahitur, & retractum conſervatur. Nam ſi conſideramus muſculum in ſpaſmo contractum tenſum, & induratum permanere eo modo, quo contrahebatur, tendebatur, & indurabatur tempore ſanitatis, quando à voluntate talis muſculi contractio imprimebatur pro motu voluntario talis partis, ad cujus motum contractivum muſculus ille inſeruit, concludemus etiam ſpaſmum in ea retractione muſculi conſiſtere, quæ ſemper eſt eadem, ſed differt ſolùm per cauſam efficientem; nam retractio muſculi naturalis fit ab imperio voluntatis, retractio muſculi morboſa à cauſa morbifica.

Si igitur id ipſum, quod à motu voluntatis in ſtatu ſanitatis exequebatur, à cauſa morbifica efficiatur, ſtatuendum eſt, & voluntatem, & cauſam morbificam in retractione muſculi eiſdem mediis, & uniformi modo operari, & quia voluntas in retractione muſculi voluntaria movet principia nervorum tali motu, ut exprimatur ab eis ſuccus nerveus intra ſanguinem, contentum in muſculis, ex quorum mixtione fit efferveſcentia utriuſque cum inflatione diſploſiva, per quam muſculus contrahitur. A cauſa morbifica etiam irritante initium nervorum, debet fieri expreſſio ſucci nervoſi intra ſanguinem contentum in muſculis modo ſupradicto, itaut fiat continua effervescentia utriuſque cum continua inflatione diſploſiva, à qua continua etiam muſculi retractio.

Hæc ſententia confirmatur ex eo, quòd in illis, qui convulſi pereunt, poſt mortem ceſſat illa diſtorſio, & diriguntur articuli, qui contracti fuerant, eò quod extincta prorſùs facultate ſenſitiva in nervis, ſenſus moleſtia à qua convellebatur, deficit, & proindè non ampliùs ſuccum ſpiritoſum, nempè cauſam diſploſionis intra muſculos effundunt, ideòque contractio illa violenta muſculi deficit.

Quomodo verò tanta copia ſucci ſpiritoſi è nervis effundi poſſit, quæ ſufficiat ad diſploſionem continuatam efficiendam per plures dies per quos motus convulſivi, & convulſio durant, id explicat Borellus in cit. lib. 2. de motu animalium cap. 19. prop. 213. dicendo, quòd non exigitur abundans fluxus ſucci ſpiritoſi è nervis, ſed ſufficit minimarum guttularum diſpenſatio, dum in unaquaque ſpiritus innumeri continentur, quales continentur in parvo grano thuris, Zibeti, & Moſchi, & in vitro Antimonii, quod vino, cui infunditur virtutem catharticam impartitur etiam ſine ponderis diminutione. Hic morbus curabitur dulcificantibus ſanguinem, & nervoſum ſuccum ſuperiùs deſcriptis, & reſolventibus, diaphoreticiſque deſcribendis de paralyſi.

Hæc eſt Neotericorum ſententia de motu convulſivo, & convulſione diſcrepans ab Antiquorum ſententia, qui Magiſtro Hippocrate, & Galeno determinarunt, hos affectus oriri à plenitudine, vel ab innatritione neoterici; tamen non fuerunt inventores deſcriptæ cauſæ ab irritatione; nam in hac ſtabilienda ſecuti, ſunt aliquos ſuos prædeceſſores Hippocrati, & Galeno addictos, inter quos Daniel Sennertus cum Averroe, & aliis, qui videndus in inſtitut. lib. 2. parte 3. ſect. 2. cap. 1. & in lib. practicæ lib. 1. part. 2. cap. 28.

Ad motum convulſivum reducitur ſingultus, ſi credimus Galeno, qui pro ethicorum textu 23. convulſoriam quamdam motionem, & affectionem vocat, quam aliqui volunt eſſe ventriculi, alii Diaphragmatis, ut Sylvius quæcumque verò ſit pars hanc convulſoriam affectionem patiens ſemper verum eſt pati à ſubſtantia, vel qualitate irritante, ut communiter ſentiunt etiam Antiquitatis præcepta venerantes, & ita vera indicatio erit ſemper in quocumque caſu materiam irritantem modificandi, & expellendi, pro qua indicatione explenda faciunt omnia medicamenta ab Antiquis deſcripta; duo tantùm addam experientia comprobata ſuccus menthæ, & granatorum dulcium an. ℥. 5. poſtquam hæc biberit æger, faſcia ſtrictè circumligetur circa regionem ventriculi, alterum ex pulvis ſeminis aneti ad ℥. 2. ſuper bibendo aquam malvarum papaveris erratici, & menthæ an. ℥. 2.

Catalepſis eſt inter affectus, qui producuntur ab extraneo quodam ſpiritibus animalibus commixto, cùm in hoc affectu ſit tamquam eſſentiale ſubita alienatio mentis, ſeu deperditio omnium ſenſuum internorum, & externorum cum motus voluntarii impotentia, non poteſt autem fieri talis alienatio facultatis ſenſitivæ, & rationalis in momento, niſi per aliquod, quod cùm ſpiritui animali ſenſitivæ potentiæ, & rationalis inſtrumento miſceatur, & ab eo figatur, vel concentretur, cum ſui motus ablatione in parte, ubi anima, & ſentit, & intelligit,

git, & imperat, cùm nullæ ex his operationibus exerceantur, nec motus ab imperio voluntatis dependens, ab hoc enim morbo deprehenſi manent in eo ſtatu, & figura in qua apprehenduntur, ex quo colligitur non eſſe liberam voluntatem pro dirigendis ſpiritibus animalibus ad nervos pro mutando ſitu, libera tamen manet via ſpiritibus ad continuandum ſuum curſum per nervos inſervientes manutentioni patientis in eo ſtatu, in quo erat quando ab hoc ſymptomate correptus fuit, quod certè non poteſt exequi, niſi per continuum fluxum ſpirituum animalium per nervos à quibus continuatur illa inflatio, & contractio muſculi neceſſaria pro conſervanda parte in tali ſtatu, & cum tali figura, & ſi ab aliquibus obſervationibs à medicis recenſitis percipimus aliquos in hoc affectu intellexiſſe, audiviſſe, vidiſſe, & percepiſſe, cùm liberi ab hoc ſymptomate retulerint ea, quæ ab aſtantibus coram his acta fuerunt, cùm dictis ex obſervationibus colligatur immotos remanſiſſe ſine voce concludendum eſt præfatas operationes fuiſſe debiles diminutas, nec liberam fuiſſe poteſtatem imperandi ſpiritibus, & eos diligendi ad alia membra pro mutatione ſitus, quod convincitur ex hoc quod cum dictis operationibus attoniti, & ſtupidi remanent, & quidam cataleptici ſi moveantur ab aliquo, movendi potentia ſe exerit, erecti conſiſtunt, incedunt impulſi, & quocumque, vel manus, vel brachium, vel crus flectatur in ea flexione permanet, quæ certo demonſtrant liberum eſſe tranſitum ſpiritibus animalibus per nervos, & deficere ſolùm determinativum, & motivum internum movens, & determinans viam ſpiritibus per determinatos nervos, dum accedente motivo, & determinativo externo ſpiritus, per nervos fluunt, & deſtinatas à determinativo externo partes moveant.

Iu quo verò conſiſtat vitium ſpirituum operationes ſenſitivas motivas, & intellectuales, vel tollens, vel diminuens cum ſtupore, puto non poſſe melius explicari, quam cum Sylvio Le-Boe ſtatuere ſpiritus animales factos eſſe plùs minùsve torpidos, & ad motum ineptiores ob aliquod extraneum vaporoſum illis admixtum per quod coagulantur ſpiritus, vel inſpiſſantur, vel craſſiores evadunt, & turbidi, itaut non ſufficiant dictis facultatibus peragendis, nec mirum eſſe debet, nec improbabile credendum hanc ſpirituum coagulationem in aliqua parte cerebri operari, cum videamus tot coagulationes humorum in materiam craſſam gypſeam, & calculoſam peragi, cur non poterit evenire in ſpiritu, cùm videamus experientia ſpiritum vini optimè dephlegmatum non abſimilem à ſpiritu animali in naturæ conditione, cùm ab illo reficiatur mixtum cum ſpiritu urinæ ab hac elicito præcedente fermentatione per ſex hebdomadas in conveniente anni tempore ad invicem coagulari momento temporis in unam maſſam ſpiſſam, & conſiſtentem, nonne poteſt in corpore humano generari præter naturam humor, vel ſpiritus, qui valeat ſpiritus incraſſare, cùm in corpore admittantur humores acidi auſteri, qualis eſt pituita pontica, & melancholia, quorum virtute dicuntur incraſſari, & inſpiſſari cœteri humores? Quare ab humoribus hujus naturæ in vapores, & ſpiritoſos halitus reſolutis mixtiſque cum ſpiritibus animalibus non ſuccedet, horum coagulatio, & inſpiſſatio. Certè nulla ratio hoc reddens improbabile, & abſurdum poteſt afferri, imò habetur fundamentum hoc ſtatuendi tamquam veritati conſentaneum, quia ſpiritus poſſe coagulari evincitur ab experientia propoſita ſpiritus vini, & vapores ſubtiles elevati ab humoribus acidis auſteris id poſſunt efficere, & in hanc ſententiam venit Sennertus lib. cit. cap. 3. & omnes Antiqui concludunt catalepſim formaliter conſiſtere in immobilitate, coagulatione ſpirituum, & volunt cauſam efficientem eſſe intemperiem frigidam, & ſiccam: Recentiores eamdem eſſentiam formalem admittunt ſtatuendo hanc eſſe coagulationem, & inſpiſſationem ſpirituum impedientem, actionum intellectualium, & ſenſitivarum etiam à voluntate pendentium exercitium, quæ non differt à congelatione: efficientem cauſam volunt intemperiem frigidam, & ſiccam ad quam reducuntur humores acidi auſteri, qui ſunt de genere melancholiæ, quæ ab Antiquis temperamenti frigidi, & ſicci ſtatuitur, ideò pro curatione admittunt medicamenta melancholiam emendantia, fugiendo acetum, & ea, quæ aceto componuntur, cùm melancholiam augeant, & Neoterici Aromaticis, & cœphalicis calidis huic morbo opem ferunt, quæ pariter melancholiam emendant.

Vitio inſtrumenti læditur potentia loco motiva quando inſtrumentum, quod eſt muſculus, & nervus eſt læſus ſecundùm ſuam organizationem, ut contingit in eorum relaxatione, à qua tremor partis efficitur, cui muſculus, & nervus relaxatus inſeruit. Quomodo verò à fibris muſculoſis, & nervoſis fiat tremor nos docebit reflexio ad tremorem voluntarium, quo manum V. G. ſpontè, & voluntate imperante agitamus. Tremor cùm ſit ſucceſſiva, & frequens agitatio membri ad partes oppoſitas, dum manum voluntario tremore agitamus, ſucceſſiva, & frequens agitatio manus in partes oppoſitas fit, quia muſculi ad invicem oppoſiti, & Antagoniſtæ unus poſt alium ſucceſſivè frequenti, & citiſſimo motu à voluntatis imperio contrahuntur, ut V. G. manum ſurſum moveo per muſculi ſuperioris contractionem, huic muſculo opponitur alius in inferiori parte manus, qui imperio voluntatis motus, & contractus deorſum manum movet, & deprimit, & ita ex ſucceſſiva contractione horum muſculorum unius poſt alium fit ſucceſſiva, & frequens agitatio manus in partes oppoſitas, hoc eſt ſurſum, & deorſum non ſecus, ac in bilance æquilibrata duabus manibus, modò unam, modò aliam lancem deprimimus. Talis ſucceſſiva motus agitatio membri in partes oppoſitas ſuccedit fibris muſculoſis, & nervoſis membri relaxatis; nam dum hoc membrum, ita morboſè affectum movere volumus, exploſio illa, quæ fit ab effervеſcentia ſpiritus animalis à voluntate tranſmiſſi ad partem movendam uniti cum ſanguine arterioſo in dicta parte exiſtente, illa inquam exploſio, quæ eſt neceſſaria ad inflandum muſculum, & contrahendum non eſt cum tali impetu, ut fibras muſculoſas, & nervoſas relaxatas ad talem contractionem trahere valeat, quæ ſufficiat ad partem movendam uſque ad ſitum determinatum, vel ad eam motam in tali ſitu conſervandam, quia impetus exploſionis deficit, & conſumitur in fibris relaxatis magis, atque magis extendendis; eo modo, quo ſi lora, vel coriza corpus grave ligetur, & dicta illud trahere velimus, cum impulſu tractionis extendimus corizam, non movemus corpus, & virtus tractiva deficit in ipſa coriza, & ſi ad aliquam contractionem, & reſiſtentiam coriza ducatur, ut reſiſtat tractioni, movebitur corpus grave, ſed debiliter, niſi impulſus tractioni reiteretur, & quia, dum muſculus ab impetu exploſionis aliqualiter contrahitur, ſecum trahit muſculum Antagoniſtam, & deficiente illo impetu muſculus antagoniſta per ſuam virtutem elaſticam ſuo ſtatui ſe reducendo partem motam à muſculi prioris contractione reducit ad eam partem oppoſitam, ut ſi ſit neceſſitas movendi illam partem, vel eam in aliquo ſitu cum vi eam conſervandi, tranſmittantur continuò ſpiritus ad muſculum, qui movent illum ad unam differentiam loci modo ſuperiùs dicto, & à virtute elaſtica muſculi Antagoniſtæ in contrariam partem trahitur, & ita continuata agitatione membri in oppoſitas partes fit tremor in illa.

Ex quo patet tremorem membrorum fieri, dum muſculi antagoniſtæ ſimili æquali frequentia contrahuntur ad inſtar funipenduli itus, & reditus ferè æquitemporaneos alterando, & ab hoc deducitur altera cauſa tremoris, nempè paucitas ſpirituum, dum in hac non frequenti fluxu tranſmittitur ſuccus ſpiritoſus in muſculum movendum pro ejus penuria, ſed inter tranſmiſſionem unam, & alteram intercedunt morulæ, in quibus muſculi, qui ſua contractione motum, vel ſuſtentationem alicujus partis peragebant, relaxantur, & in hac relaxatione muſculi antagoniſtæ diſtracti à priorum contractione innata vi elaſtica ad ſuum ſitum reducuntur movendo partem in oppoſitum ſitum, & hoc modo fit tremor à ſpirituum deficientia.

Has cauſas tremoris nempè ſpirituum penuriam, & relaxationem muſculorum factam à nimia humiditate,

quæ

quæ ſuponit intemperiem frigidam, & humidam Hippocrates, quàm Galen. Avicennas docuerunt, & omnes ſine contradictione admittunt. Neoterici mathematica thæoremata Medicinæ, & Philoſophiæ accomodando modum explicandi tremoris originem ſatis facilem, clarum, & perceptibilem invenerunt.

Pro curatione tremoris à muſculorum relaxatione, cum hæc ſupponat copiam humoris, exſiccantia, & ſudorifica præcipuè conveniunt, & ſi his non cedit morbus, pro incurabili eſt habendus; ſudor proliciatur in lecto cum inſtrumento ſudatorio, & ad pedes vice carbonum ignitorum in parva olla ſpiritus vini deſtillatus cum baccis juniperi ponatur, & accendatur, & hujus calore ſudor excitetur præmiſſo decocto ex ligno ſancto, viſco quercino, & juniperino cum herbis cephalicis: poſt ſudorem innungatur ſpina dorſi balſamo ſulphuris cum oleo nucis moſchatæ, macis, & gariofil. ſimul mixtis; Poteſt etiam parari ſequens oleum pro prædicto effectu, ♃. ſaponis nigri raſi ℔. 2. ſpiritus vini optimi non totaliter deflegmati ſ. q. ut ſuperemineat tres digitos ſaponi, deſtilletur primò lento igne, ad olei aſpectum augeatur ignis, & oleum hoc ad nervorum affectiones frigidas eſt exquiſitum, & probatum. Si pars ſolùm aliqua ob dictam cauſam tremore afficiatur proportionato huic inſtrumento ſudor excitetur, in ea ſolùm, & pars eiſdem externis illiniatur, & pars dorſi, ubi prodeunt nervi dictæ parti inſervientes; ſi verò à ſpirituum defectu proveniat tremor nihil magis proprium, & efficax, quàm ſpiritus vini cum cephalicis deſtillatus, & quinta eſſentia Matthioli, Theriaca, Mithridatum.

Via ſpiritibus per nervos impeditur in apoplexia, in cujus eſſentia, & cauſis conveniunt omnes tàm Antiqui, quàm Recentiores; definitur enim animalium actionum omnium, ſcilicet, motus, & ſenſus cum principum facultatum læſione ablatio ab influxu ſpirituum animalium in organa harum actionum denegato. Talis verò influxus tollitur, quando nervi afficiuntur, itaut non poſſint admittete ſpiritus in ſua ſubſtantia, quod præcipuè contingit, vel per obſtructionem, vel per compræſſionem viæ admittentis ſpiritus animales.

In qua verò parte contingat impedimentum prohibens curſum ſpirituum ad nervos non concordant: Aliqui enim ſtatuunt obſtructionem eſſe in medulla oblongata, cùm hæc ſit nervorum principium univerſale: Alii eſſe in tota ſubſtantia medullari cerebri.

Hujus dubii deciſionem difficile eſt aſſequi, quia non certò nobis conſtat in quanam parte anima ſuas operationes principales exerceat, quæ omnes in hoc affectu tolluntur, ex quo colligere licet eam partem affici in qua exercentur omnes animæ operationes, tàm rationales, quàm animales. Quænam verò ſit hæc pars, nulla ratio, nec experientia nobis manifeſtat, licet tamen conjectari animam dictas operationes exercere in ea parte, à qua originem habent nervi, principia motus, & ſenſus, cùm per ſenſus anima intelligendi, & volendi motivum habeat, per nervos enim deferuntur ſpecies, quas vocant rerum imagines, circa quas intellectio, & volitio verſatur, anima enim contemplans prædictas ſpecies eas conſiderat, percipit, & objectum intelligit, etſi inveniat in eo bonum, voluntas in illud fertur, ex quo deducitur animam probabiliter exercere has operationes, ubi nervi objectorum externorum motum organis ſenſuum impreſſum poſſunt deferre, & hunc deſferre non poſſunt, niſi in ea parte, vel circa illam à qua originem trahunt, unde concludendum eſt obſtructionem in apoplexia eſſe, vel in medulla oblongata, vel parte cerebri circumadjacenti huic, qnia cùm operationes animales, & rationales in apoplexia lædantur, debet etiam impediri tranſitus ſpirituum animalium ad partes in quibus iſtæ operationes exercentur; cùm autem certo ſciamus ſenſus, & motus principium eſſe medullam oblongatam, quæ eſt principium nervorum (inſtrumenta motus, & ſenſus), & probabile ſit ex dictis ſedem animalium rationalium operationum eſſe in ea parte cerebri, quæ eſt circa principium nervorum, concludendum eſt etiam apoplexiam fieri impedito tranſitu ſpirituum ad medullam oblongatam, & ad partem cerebri circumadjacentem huic, & talis tranſitus ſpirituum non impeditur ſolùm obſtructis poroſitatibus medullæ oblongatæ, & partis circumadjacentis, ſed impeditur etiam quando, vel à ſanguine extravaſato, vel à ſeroſitate exuberante poroſitates ſubſtantiæ corticalis cerebri, ita obſtruuntur, ut materiam pro ſpiritus animalis, & ſucci nervoſi elaboratione ſuſcipere non valeant; quapropter deficiente ipſa materia deficiunt ſpiritus, & cum his actiones animales abolentur, unde non errarunt illi, qui cenſuerunt totam cerebri ſubſtantiam in apoplexia affici: contingit etiam dictum impedimentum ſpiritibus, quando ſpiritus animales fixantur, & motu privantur, quod multoties contingit à virtute narcotica vini, & ejuſdem ſpiritus, & opiatorum, quare concludendum eſt apoplexiam fieri impedito tranſitu ſpirituum ad partes, in quibus facultas animalis, & rationalis peculiari modo dominatur, vel impedita generatione ſpirituum animalium, vel iſtorum motu prohibito. A quacunque verò cauſa fiat, remedia ſemper ſunt eadem loquendo de alterantibus, quia, quæ tollunt obſtructionem impedientem tranſitum ſpirituum ad ſedem facultatis animalis, & rationalis, tollunt etiam obſtructionem impedientem fluxum materiæ, ad locum deſtinatum pro generatione ſpiritus animalis, & ea quæ tollunt obſtructionem, cùm ſint ſpiritoſa, & calida, valent etiam motum ſpiritibus contribuere, ſi ab aliqua cauſa eis afferatur.

Inter hujuſmodi remedia eſt efficaciſſima ſequens aqua, ♃. ſpir. vini rectificati ℔. 8. florum lil. conval. m. 8. Cherii, Roſ. Dam. primu. veris an. m. 8. herbæ meliſſæ, majoranæ an. m. ʒ. 3. florum lavendulæ, roſmarini an. m. 6. gariofil. ʒ. 2. cardamoni ʒ. 3. cinam. elec. ʒ. 4. macis ʒ. 1. 5. inciſa, & contuſa craſſo modo in ſupradicto ſpiritu vini infund. & ſtent per menſem ad Solem deindè deſtillentur per b. m. ſ. a. De hac aqua in paroxiſmo, ad medietatem coclearis ſi fieri poteſt exhibeatur, & etiam ſæpè reiteretur, naribus odoranda ſuponatur, tempora inungantur ferè continua illitione, vel petia duplicata in hac aqua madefacta eis applicetur, & exſiccata renovetur ſuturæ cranii ſicut ſpinalis medulla in Occipite madefiat; extra paroxyſmum etiam valet aliis remediis admixta, quinta eſſentia Mathioli, etiam eodem modo adhibetur, ſicut, & balſamum peruvianum, vel apopleticum. Extra paroxiſmum ſummè confert rad. rodia cum cariofilata an. ʒ. 2. in vino infuſa, & bibita, vel decoctum radicis benedictæ, mane, & veſpere epotum, vel in ſubſtantia ſumpta ad ʒ. 2. cum aliqua aqua antipopletica; colligenda dicta radix menſe Aprilis, aqua violæ luteæ; collectæ eodem menſe dicitur multa præſtare in affectu apopletico. Radix brioniæ per annum ad ʒ. 1. bibita in convenienti liquore nempè in aliqua aqua antipopletica curat ab apoplexia, & ab ea præſervat.

Cum iſtis remediis cephalicis non erit incongruum aliqua cardiaca admiſcere ad ſuſtentandum motum cordis, qui ſolus in hoc affectu conſervatur, & forſam, quia provida natura poroſitates nervis cardiacis correſpondentes ampliores fecit, ut difficiliùs obſtruerentur, idcircò ab obſtructione totali liberæ poroſitates admittunt portionem ſpirituum animalium à qua motus cordis continuatur; poteſt etiam eſſe, quod natura permiſerit ſpiritus animales ad nervos cardiacos in majori quantitate, & cum majori impetu fluant impedimentum obſtructionis ſuperando, & motum cordis efficiendo.

Si verò à ſanguine extravaſato fiat apoplexia, quod demonſtrabit plenitudo corporis, & victus ratio præcedens, ut cotingit ſi venæ jugulares obſtruantur, ut obſervavit Hipp. mittendus ſanguis à brachio, & poſteà à fronte, & quidem in copia ad tollerantiam virium ægrotantis, & poſteà ſupradictis remediis utendum; ſi à ſeroſo humore, cujus exceſſus manifeſtabitur à temperamento, & à præcedentibus erroribus, & cauſis valentibus ſeri copiam cumulare, hydragogis purgandum, vel clyſteribus acribus eſt ſuplendum. In fixatione ſpirituum poſſumus iſtis motum conciliare miſſione ſanguinis, & poſteà deſcriptis remediis, quibus adjungenda omnia aromatica, cœphalica, & ſpiritoſa alkalica, quorum innumeræ deſcriptiones apud Authores reperiuntur.

Si motus, & ſenſus ex toto non recuperetur deveniendum eſt pro diſcuſſione materiæ ad decocta diaphore-

phoretica parata cum ligno ſancto, viſco quercino, juniperino, & ſalſa, unà cum cephalicis ſimplicibus, & horum decoctorum formulæ apud Authores habentur multæ, ideò ab eorum deſcriptione ſuperſedeo.

Paralyſis, & omnes ejus differentiæ ex communi omnium conſenſu eamdem habent cauſam cum apoplexia, & in hoc ſolùm diferunt, quod in apoplexia eſt ablatio motus, & ſenſus in univerſo, in paralyſi verò eſt in aliqua tantùm determinata parte, In apoplexia læduntur etiam operationes rationales, in paralyſi conſervantur ſaltem debiles. Apoplexia quandoque tranſit in paralyſim, & tunc apoplexia dicitur levis, & curatur; fortis enim numquam curatur. Aliqui contendunt paralyſim poſſe fieri ab humore bilioſo, quod non exiſtimo dificile, quia humor bilioſus poteſt obſtruere poroſitates exiles nervorum alicujus partis, & ita abolere motum, & ſenſum, quod eſt propria eſſentia paralyſis, nempè ablatio motus, & ſenſus alicujus determinatæ partis. Aliquando colica tranſit in paralyſim, & quia modum explicavi in meis conſultationibus ſuperſedeo à repetitione ibi dictorum.

Cùm eadem ſit cauſa paralyſis, ac apoplexiæ eiſdem remediis erit curanda, & ſi bilis ad hanc concurrerit deobſtruentibus cephalicis aliqua cephalica temperata miſcenda, & bilis purganda, inunctiones pro parte paralytica variæ præſcribuntur, quæ poſſunt videri Apud authores, dum pro hoc nihil ſingulare habeo præter oleum ſupraſcriptum de tremore.

F I N I S.

INDEX

INDEX
RERUM NOTABILIUM
LOCUPLETISSIMUS.

Quæ in novo Syſtema Medico continentur.

A

Acidi, & alkali mixtio ſine coagulatione non eſt Naturæ deneganda, ſect. 1. cap. 6. pag. 218. & 219.
Acidum alkalico unitum migrat in ſalſum, ſect. 1. cap. 8. p. 235.
Acidum ſanguini ineſt, ſect. 1. cap. 11. p. 242.
Æſtus poſt cibum unde oriantur, & quomodo ſedandi, ſect. 1. cap. 6. p. 223.
Alimentum debet eſſe ſanguinem, quomodo ſit intelligendum. ſect. 1. cap. 12. p. 249.
Alvi fluxus à ſalivæ ſalſedine, ſect. 1. cap. 8. pagin. 235.
Alvi ſtipticitas ab effervescentia Chyloſa immodica. ſect. 1. cap. 7. p. 228.
Amblylopia, & Amacerosis. Vid. Obſtructio nervi optici,
Anima rationalis creatur à Deo ſtatim, ac materia in Ovo muliebri eſt ultimò diſpoſita pro organizatione fœtus. ſect. 1. cap. 13. p. 259.
Anaſarca quomodo producatur, & quibus remediis curanda, ſect. 1. cap. 12. p. 254.
Animi paſſiones aciditatem in humoribus augent. ſect. 1. cap. 8. p. 235.
Angina quid ſit, & ejus curatio. ſect. 2. cap. 1. pag. 269.
Antiqui errarunt in ſtabiliendo deſcenſum ſalivæ à cerebro. ſect. 1. cap. 8. p. 234.
Apoplexia quid ſit, & quomodo curanda. ſect. 3. cap. 11. p. 295.
Apoplexia à ſanguinis plenitudine, & ejus curatio. ſect. 1. cap. 11. p. 246.
Arteriæ Cœliaceæ pulſatio in Hypocondriis, qua de cauſa accidat. ſect. 1. cap. 11. pag. 247.
Aſcites quomodo producatur, & curetur, ſect. 1. cap. 12. p. 254.
Aſtmatis, & Ortopneæ, atque Diſpneæ cauſæ, & remedia. ſect. 2. cap. 1. p. 268.
Auditio quomodo fiat. ſect. 3. cap. 4. p. 279.
Augmentatio per quod differat à nutritione, & quo pacto fiat. ſect. 1. cap. 12. p. 256.
Auris vitia quoad auditum, & eorum curationes, ſect. 4. cap. 4. p. 279.

B

Bilis gignitur in ſanguine ab aduſtione. ſect. 1. cap. 6. p. 218.
Bilis eſt calida. ſect. 1. cap. 6. p. 218.
Bilis munia. ſect. 1. cap. 6. p. 219.
Bilis vitia, eorum ſigna, & curationes, ſect. 1. cap. 6. p. 221.
Bilis ſpecies variæ. ſect. 1. cap. 6. p. 225.
Bilis fit pallida per commixtionem multæ ſeroſitatis. ſect. 1. cap. 6. p. ibidem.
Bilis fit Vitellina, ex hoc quod magis incraſſetur. ſect. 1. cap. 6. p. ibidem.
Bilis fit porracea per admixtionem alicujus acidi cum nativa acredine. ſectio prima, caput 6. pagin. ibidem.
Bilis porracea fit æruginoſa per ulteriorem aduſtionem. ſect. 1. cap. 6. p. ibidem.
Bilis fit atra per commixtionem Acidi ſummè potentis propriæ acredini, poſtquam commixtionem, item ſummam patitur aduſtionem, ſect. 1. cap. 6. pagin. 226.
Bilis atræ generationis alia deſcriptio, ſect. 1. cap. 7. pag. 233.
Bilis ab acido excedenti opprimitur. ſect. 1. cap. 14. p. 260.
Bilis exceſſus calorem moderandum indicat, ſicuti deſfectus augendum. ſect. 1. cap. 6. p. 219.
Bilis prima ſeparationis rudimenta recipit in liene. ſect. 1. cap. 6. p. 218.
Bilis ſeparatur à ſanguine in hæpate. ſect. 1. cap. 6. p. 217.
Bilis conſtat partibus ætherogeneis, ſale ſcilicet, pingui oleoſo ſulphure, ſpiritu animali, & aqua. ſect. 1. c. 6. p. 218.
Bilis continuò fluit per Choledocon in duodenum. ſect. 1. cap. 4. p. 213.
Bilis Chylo advenienti occurrit, ſect. 1. cap. 4. pag. ibidem.
Bilis Chylo miſcetur. ſect. 1. cap. 4. p. 214.
Bilis fœces præcipitat. ſect. 1. cap. 4. p. ibidem.
Bilis Chylum attenuat, ac volatilizat, ſect. 1. cap. 4. p. ibidem,
Bilis, aut impedita, aut iners, aut deficiens quos morbos pariat, & eorumdem curationes, ſect. 1. cap. 4 p. ibid.
Bilis nimis exaltata, quæ mala gignat, & eorum curationes. ſect. 1. cap. 4. p. 215.
Bilioſo humori tribuitur motus circulationis, & qualis. ſect. 1. cap. 6. p. 219.
Bilis motus ad inteſtina eſt naturalis, ſect. 1. cap. 6 p. ibidem,
Bilis ad ventriculum aſcendens coctionem lædit, & cur aliquando aſcendat, quomodoque talis aſcenſus poſſit impediri, ſect. 1. cap. 6. p. ibid.
Bilis ſpecies omnes generari poſſunt in inteſtinis à Flava bile, & ſucco pancreatico. ſect. 1. cap. 6. pag. 226.
Bilis ſpecies omnes in inteſtinis genitæ per lacteas miſceri poſſunt ſanguini, & morbos gignere. ſect. 1. cap. 6. p. ibid.
Bilis in materia ſeminali ſuperabundans reddit ſemen infœcundum, & quare. ſect. 1. cap. 14. pag. 260.

C

Cachexia à lymphæ aciditate inducta, & ejus curatio. ſect. 1. cap. 7. p. 232.
Cachochimia pituitoſa quid ſit, & quomodo curanda. ſect. 1. cap. 11. p. 243.
Cachochimia in lue gallica quomodo producatur. ſect. 1. cap. 14. p. 260.
Calculi quomodo generentur, ſect. 1. cap. 9. pagin. 239.
Calculi curatio, ſect. 1. cap. 9. p. 237.
Calculi curatio præſervativa. ſect. 1. cap. 9. pagin. 239.

Calor

Calor conſiſtit in effluxu ſubſtantiali à corpore calido emanante, atque celeri, & perturbato motu prodeunte. ſect. 1. cap. 11. p. 244.
Calor tribuitur maſſæ ſanguineæ à parte ſulphurea, & ſpiritoſa in ipſa reſidente. ſect. 1. cap. 11. pagin. 242.
Calidum innatum quid ſit, & ejus actio. ſect. 1. cap. 12. p. 249.
Calidi innati vitia, & eorum curatio. ſect. 1. cap. 12. p. 250.
Caliditas, & humiditas abſolutè conſiderandæ ſunt in humoribus corporis viventis; frigiditas, & ſiccitas tantùm reſpectivè. ſect. 1. cap. 11. p. 242.
Cancri origo, & curatio. ſect. 1. cap. 7. p. 232.
Capitis dolor. Vide Dolorum cauſæ, & Remedia.
Catalepſis cauſæ, natura, & curatio. ſect. 3. cap. 3. p. 277.
Cerebrum inſervit facultati animali. ſect. 3. cap. 1. pag. 272.
Cerebrum contribuit ſpirituum animalium generationi. ſect. 3. cap. 1. p. ibid.
Cerebrum ſpiritus animales efficit fermento proprio implantato. ſect. 3. cap. 1. p. 273.
Cerebrum communicat aliquam virtutem impulſivam pro executione motus ſpiritibus. ſect. 1. cap. 10. p. 241.
Chylificatio fit in Ventriculo. ſect. 1. cap. 3. p. 207.
Chylificatio fit per fermentationem, & quomodo. ſect. 1. cap. 3. p. 213.
Chylificatio ſine optima ciborum diſſolutione fieri non poteſt, & qua de cauſa. ſect. 1. cap. 3. p. 210.
Chyli color à quonam oriatur. ſect. 1. cap. 3. pag. 212.
Chylificatio perficitur in inteſtinis. ſect. 1. cap. 4. p. 213.
Chylificationis vitia, & eorum curationes. ſect. 1. cap. 3. pag. 207.
Chylus defœcatur ab excrementis mediante bile, & ſucco pancreatico ſimul efferveſcentibus. ſect. 1. cap. 4. p. 213.
Chyli depuratio fit per præcipitationem modo aliarum præcipitationum Chymicarum. ſect. 1. cap. 4. pag. ibid.
Chylus in glandulis magis attenuatur. ſect. 1. cap. 4. pag. 215.
Chyli attenuatio à mixtione ſpiritus animalis, & arterioſi. ſect. 1. cap. 4. p. 216.
Chylus à glandulis Meſenterii per ductum Toracicum fertur in ſuclaviam; ſanguini miſcetur, & ſuæ mutationis ſuſcipit principia. ſect. 1. cap. 5. pagin. ibidem.
Chyloſus fluxus ab obſtructione lactearum, & obſtructione glandularum meſenterii. ſect. 1. cap. 4. pag. 215.
Circulationis motus in ſanguine datur, & ad quem finem. ſect. 1. cap. 11. p. 247.
Circulationis hujuſce vitia, & curationes. ſect. 1. cap. 11. p. ibidem.
Cœliaca paſſio per quid differat à Lienteria. ſect. 3. cap. 4. p. 215.
Color quid ſit. ſect. 3. cap. 3. p. 276.
Colorum varietas unde ortum habeat. ſect. 3. cap. 3. pag. ibid.
Coma, & Catus. Vid. ſomnolentia morboſa.
Cholera quid ſit, quales ejus cauſæ. ſect. 1. cap. 3. p. 208.
Choleræ curatio. ſect. 1. cap. 3. p. 209.
Cor eſt præcipuum inſtrumentum facultatis vitalis. ſect. 2. cap. 2. p. 269.
Cor eſſe fontem caloris quomodo ſit intelligendum. ſect. 2. cap. 2. p. 276.
Cor eſt ſimplex muſculus. ſect. 2. cap. 2. p. ibid.
Cor movetur motu indeſinenti Dyaſtoles, & Syſtoles. ſect. 2. cap. 2. p. 269.
Cordis motus à quo efficiatur. ſect. 2. cap. 2. pagin. ibidem.
Cordis palpitationes, & motus inordinati vitio Sanguinis quomodo producantur, & quomodo curari debeant. ſect. 2. cap. 2. p. 271.

D

Delirium quomodo producatur in febribus ardentibus. ſect. 3. cap. 10. p. 289.
Dentium ſtupiditas unde oriatur. ſect. 1. cap. 8. pag. 234.
Deſtillationes à cerebro provenientes explicantur. ſect. 3. cap. 1. p. 284.
Deſtillationes ſalſæ quomodo tales efficiantur. ſect. 1. cap. 6. p. 225.
Dyarrhæa quid ſit. ſect. 1. cap. 6. p. 220.
Dyarrhæa orta à bile acri in inteſtina defluente. ſect. 1. cap. 6. p. ibid.
Dyarrheæ variæ ſpecies à mala Chylificatione. ſect. 1. cap. 3. p. 213.
Dyarrheæ curatio. ſect. 1. cap. 6. p. 221.
Dyabetes quid ſit, & quomodo ei occurrendum. ſect. 1. cap. 9. p. 237.
Dyabetes aliquando fit ab acri ſalſo corrodente. ſect. 1. cap. 6. p. 222.
Dyſpnæa. Vid. Aſtma.
Dyſentheria quid ſit, à quibus producatur, & ejus curatio. ſect. 1. cap. 6. p. 220.
Dolor quid ſit, & quomodo fiat. ſect. 3. cap. 7. pagin. 283.
Dolorum cauſæ, & remedia. ſect. 3. cap. 7. pagin. ibid.
Dolorem ſanguinem attrahere quomodo ſit explicandum. ſect. 1. cap. 11. p. 248.
Dolores omnes inteſtinorum, qui conjunguntur cum ſenſu frigiditatis proveniunt à pituita, & quomodo curandi. ſect. 1. cap. 8. p. 235.

E

Empiema quid ſit, & ejus curatio. ſect. 2. cap. 1. p. 269.
Epilepſia quid ſit, & ejus curatio. ſect. 3. cap. 11. p. 292.
Eriſipelas quid ſit, & ejus curatio. ſect. 1. cap. 11. pag. 247.

F

Facultates medicè conceptæ non ſunt niſi organa cum ſuis requiſitis, & conditionibus diſpoſita. ſect. 1. cap. 1. p. 204.
Facultas naturalis quid ſit. ſectio prima, cap. 1. pagin. ibid.
Facultas ſegregatrix inteſtinis reiicitur. ſect. 1. cap. 4. p. 213.
Facultas nutritiva ex Ariſtotele quod ſit. ſect. 1. cap. 12 p. 249.
Facultas pulſifica, ſeu pulſus arteriarum in quo conſiſtat. ſect. 2. cap. 2. p. 272.
Facultas animalis quid ſit. ſectio tertia, cap. 1. pag. ibid.
Facultas imaginativa quid ſit. ſect. 3. cap. 9. pagin. 287.
Facultas imaginativa eſt potentia media inter ſenſum, & intellectum. ſect. 3. cap. 9. p. ibid.
Facultas imaginativa ſuas operationes exercet per motum. ſect. 3. cap. 9. p. ibid.
Facultas intellectiva quid ſit. ſect. 3. cap. 10. pagin. 239.
Facultas loco motiva quid ſit. ſect. 3. cap. 11. pag. 290.
Fames ab Ariſtotile definita, & quomodo talis definitio intelligenda. ſect. 1. cap. 2. p. 204.
Fames eſt appetitus ſolius ſicci actu. ſect. 1. cap. 2. p. ibid.
Fames ab acido producitur. ſect. 1. cap. 2. p. 205.
Famem fieri ab Acido, ſcire ſufficit medico ad ejus exceſſum, aut deffectum curandum, qualicumque modo tale acidum feratur ad ventriculum, aut in eo generetur. ſect. 1. cap. 2. p. ibid.

Famis

Famis vitia quomodo corrigenda. ſect. 1. cap. 2. pag. ibidem.
Fames ab acido fixo, & quieſcente non excitatur, & qua cauſa. ſect. 1. cap. 2. p. ibid.
Famem excitant in aliquibus calida, & aromatica, & cur. ſect. 1. cap. 2. p. ibid.
Fames canina ab Acido Pancreatis orta, & quomodo. ſect. 1. cap. 7. p. 230.
Fames aliquando non ſentitur ob intenſam apprehenſionem alterius rei, quod accidit in melancholicis. ſect. 1. cap. 2. p. 205.
Fames cur minuatur æſtate, augeatur verò hyeme. ſect. 1. cap. 3. p. 212.
Famelici fiunt aliqui, qui ſine fama menſæ accedunt, cum ædere inceperint, & quare. ſect. 1. cap. 2. p. 205.
Febrium natura in motu fermentationis maſſæ ſanguineę aucto conſiſtit. ſect. 1. cap. 11. p. 249.
Febres periodicæ unde ortum habeant. ſect. 1. cap. 11. p. 248.
Febres longæ, lentæ, & parvæ ſine calore à lymphæ aciditate producuntur. ſect. 1. cap. 7. p. 233.
Febres malignæ à ſanguinis diſſolutione. ſect. 1. cap. 6. p. 223.
Febres malignæ ſummam habent putredinem, quia ſummam ſanguinis diſſolutionem. ſect. 1. cap. 6. pagin. ibidem.
Febris malignæ à diſſolutione pendentis ſymptomata. ſect. 1. cap. 6. p. 223.
Febris malignæ à ſanguinis ſolutione ortæ curatio. ſect. 1. cap. 6. p. ibid.
Febres malignæ etiam aliquando producuntur ab acido ob ſummam ſanguinis coagulationem: Harum ſigna, & earum curatio. ſectio prima, cap. 11. pag. 245.
Febricitantes quo plus nutriuntur plus læduntur, & qua de cauſa. ſect. 1. cap. 3. p. 211.
Febricitantes cur male nutriantur, ideòque emacientur. ſect. 1. cap. 12. p. 251.
Fermentum famis. Vid. Fames.
Fermentum Ventriculi ad Chylificationem inſerviens illius eſt, quod & famem excitat. ſect. 1. cap. 3. p. 210.
Fermentum Ventricnli eſt Acido-Salſum. ſect. 1. cap. 3. p. 205.
Fermentum Ventriculi adjuvatur à ſaliva, in qua ineſt vis fermentativa. ſect. 1. cap. 3. p. 210.
Fermentum ventriculi quot modis vitietur; ejus vitiorum ſigna, & curationes. ſect. 1. cap. 3. p. 211.
Fermentum Ventriculi ad agendum excitatur à Calore. ſec. 1. cap. 3. p. 211. & 212.
Fermentum Ventriculi ab immodico calore diſſipatur. ſec. 1. cap. 3. p. ibidem.
Fermentum Lienis quale; ejus vitia, & curationes. ſec. 1. cap. 7. p. 231.
Fermentum diſſolutivum ad corrigendam ſanguinis craſſitiem in renibus ſuccenturiatis datur. ſec. 1. cap. 9. p. 236.
Fermentatio continua ineſt ſanguini: In quo conſiſtat; & ad quem finem. ſec. 1. cap. 11. p. 248.
Fermentatione hac ſanguinis diminuta impeditur excrementorum ſecretio. ſec. 1. cap. 11. ibidem.
Fermentationis hujuſce vitia, & quomodo corrigenda. ſec. 1. cap. 11. p. ibid.
Fermentum nutritionis. Vid. calidum innatum.
Fermentum proprium teſtibus implantatum ad ſeminis generationem dari probatur. ſec. 1. cap. 13. pagin. 255.
Fermentum glandularum cerebri pro ſpirituum animalium generatione. Vid. Cerebrum.
Flamma minor à majori extinguitur, & cur. ſec. 1. cap. 3. p. 212.
Fœminæ habent ovarium. ſec. 1. cap. 13. p. 258.
Fœminæ cur ſe ſolis non poſſint concipere. ſec. 1. cap. 13. p. 259.

G

GEneratio quid ſit. ſec. 1. cap. 13. p. 256.
Generationi mas concurrit effectivè. ſec. 1. cap. 13. p. 257.
Generationi fœmina concurrit effectivè. ſec. 1. cap. 13. p. 258.
Generationis vera cauſa efficiens. ſec. 1. cap. 13. pag. ibid.
Generationis modus explicatur. ſec. 1. cap. 13. pagin. 259.
Generatio animalium perfectorum fit ex concurſu maris, & fœminæ. ſec. 1. cap. 13. p. 257.
Generatur cur aliquando mas, & cur aliquando fœmina. ſec. 1. cap. 13. p. 259.
Gonorrhæa quomodo producatur, & auferri debeat, ſec. 1. cap. 14. p. 261.

H

HÆpar non ſanguificat. ſec. 1. cap. 5. p. 216.
Hæpatis tumor Hydropem producit, & quomodo, & ejus curatio. ſec. 1. cap. 12. p. 256.
Hærnia carnoſa teſtium actionem vitiat, & quomodo tollenda. ſec. 1. cap. 14. p. 262.
Hæmorrholgia ſanguinis è naribus quomodo curanda. ſec. 1. cap. 11. p. 246.
Hæmorrhoides nimio manantes ſanguine quomodo ad ſtringendæ. ſec. 1. cap. 11. ibid.
Hypocondriacæ melancholiæ cauſæ. ſec. 1. cap. 7. pagin. 228.
Hypocondriorum dolores ab efferveſcentia nimia chyli, & nimia aciditate ſucci pancreatici. ſec. 1. cap. 7. p. 227.
Hipocondriaci dolores, & rugitus non ex ventriculi debilitate, ſed ex ejus inferioris oris exſiccatione inducta ab appoſiti Hæpatis calore. ſec. 1. cap. 3. pag. 210.
Hypocondriacorum dolorum curatio. ſec. 1. cap. 3. p. ibidem.
Hypocondriacorum querelæ de ſtomaco à quo originem habeant. ſec. 1. cap. 3. p. 211.
Hydrops unde oriatur. ſec. 1. cap. 6. p. 222.
Hydrops à lymphæ aciditate inducta, & ejus curatio. ſec. 1. cap. 7. p. 232.
Hydrops Abdominis. Vide Aſcites.
Hydrops variarum partium. ſec. 1. cap. 12. pagin. 254.
Hydropis pulmonum cauſæ, & remedia. ſec. 2. cap. 1. p. 269.
Hydrocephalus. ſec. 1. cap. 12. p. 254.
Hyſtericæ paſſiones unde ortum habeant, & quomodo ſedandæ. ſec. 3. cap. 11. p. 295.
Humiditas ſanguini communicatur tam à ſero, quàm à comminutione ſuarum particularum. ſec. 1. cap. 11. p. 242.
Humorum quaternarium ab Hypocrate deſcriptum, & quo fundamento. ſect. 1. cap. 11. p. 241.

I

INtellectus quid ſit. ſec. 3. cap. 10. p. 289.
Intellectio quotuplex. ibidem
Intellectus quomodo intelligat. p. 290.
Intemperies quæcumque primo ex ſanguine eſt petenda. ſec. 1. cap. 11. p. 244.
In ſanguinea maſſa quæ ſint præcipuè conſideranda, ſec. 1. cap. 11. p. 242.
Inflammationes multæ à Pletoria. ſec. 1. cap. 11. pag. 246.
Inteſtinorum mucus unde ortum habeat. ſec. 1. cap. 6. p. 220.
Iſcuria. Vid. Urinæ ſuppreſſio.

L

Lethargus. Vid. Somnolentia Morboſa.
Leuco phlegmatia. Vid. Anaſarca.
Lyenis uſus. ſec. 1. cap. 7. p. 231.
Lyenis tumor facilè Hydropem affert, & qua de cauſa. ſec. 1. cap. 12. p. 255.
Lyenis tumor quomodo producatur ſuppoſita circulationis ſchola. ſec. 1. cap. 12. p. ibid.
Lyenis tumorum curatio. ſec. 1. cap. 12. p. ibid.
Lyentheria quomodo fiat, & ejus remedia. ſec. 1. cap. 3. p. 207.
Lympha producitur in glandulis conglomeratis ex ſero ſub acido, & ſpiritu animali à temperamento earum proprio. ſec. 1. cap. 7. p. 228.
Lymphæ ſpecies duplex. ſec. 1. cap. 7. p. 233.
Lympha in parte ſuperiori circulans ad venas jugulares fertur in inferiori verò ad cyſtim magnam. ſec. 1. cap. 7. p. 228.
Lympha ſanguini miſcetur, & ad quem finem. ſec. 1. cap. 7. p. ibidem.
Linguæ quoad guſtus ſenſum vitia. ſec. 3. cap. 6. p. 260.
Lues Gallica quid ſit. ſec. 1. cap. 14. p. ibid.
Lues Gallica ſemen pro generatione vitiat. ſec. 1. cap. 14. p. 261.
Luis venereæ curatio. ſec. 1. cap. 14. p. ibid.
Lumen quid ſit. ſec. 3. cap. 3. p. 275.
Lumen quomodo producatur, & partes proximas illuminet. ſec. 3. cap. 3. p. 276.

M

Macies naturalis in ſenio qua de cauſa. ſec. 1. cap. 12. p. 253.
Macies in Hæctica unde oriatur. ſec. 1. cap. 12. p. ibid.
Macies ex immodica Venere. ſec. 1. cap. 12. pagin. ibid.
Macies ex immodicis excretionibus. ſec. 2. cap. 12. p. ibid.
Macies ab obſtructione inducta. ſec. 1. cap. 12. pag. ibid.
Macies ex vitio partis nutriendæ. ſec. 1. cap. 12. p. ibid.
Mania quomodo producatur. ſec. 3. cap. 10. pagin. 290.
Melancholica affectio, & ejus curatio. ſect. 3. cap. 9. p. 288.
Melancholici & frigidi cur facilè ſteriles evadant. ſec. 1. cap. 14. p. 260.
Melancholia cum viſcerum obſtructionibus quid ſit, & quomodo curanda. ſectio prima, cap. 11. pag. 243.
Menſium ſuppreſſio quibus producatur cauſis, & quibus remediis auferenda. ſectio 1. cap. 14. pagin. 264.
Menſium deffectus ſterilitatem inducit. ſec. 1. cap. 14. ibid.
Menſium immodicus fluxus quomodo ſiſtendus. ſec. 1. cap. 11. p. 246.
Meſenterii ſchyrri, ſcrofulæ, ſthæoremata, Atheoremata, & Meliceridés à quibuſnam cauſis oriantur, & eorum curatio. ſec. 1. cap. 4. p. 216.
Mœroris, & timoris cauſæ. ſect. 3. cap. 9. p. 289.
Molæ Generatio. ſec. 1. cap. 14. p. 263.
Motus muſculorum quomodo fiat. ſec. 1. cap. 10. p. 241.
Motus quot modis vitietur, & quomodo naturali ſtatui reſtituendus. ſec. 3. cap. 11. p. 292.
Motus convulſivi quo pacto efficiantur, & quomodo tollendi. ſec. 3. cap. 11. p. ibid.
Motus duplex in ſanguine, unus circulationis, alter verò fermentationis, & quibus de cauſis. ſec. 1. cap. 11. p. 247.
Motus preſſionis eſt motus ad lumen efficiendum neceſſarius. ſec. 3. cap. 3. p. 276.
Muſculus quid ſit, & quibus conſtet partibus. ſect. 3. cap. 11. p. 290.
Muſculus quomodo moveatur. ſec. 3. cap. 11. p. ibid.
Muſculus habet virtutem elaſticam. ſec. 3. cap. 11. p. ibidem.

N

Narium quoad odoratum vitia, & eorum curatio. ſec. 3. cap. 5. p. 281.
Nervorum ſtructura juxta Borellum explicatur. ſec. 1. cap. 10. p. 241.
Nervorum ſuccus quomodo gignatur. ſec. 1. cap. 10. p. 240.
Nerveus ſuccus per Nervos fluit leni, & inſenſibili motu, & ad quem finem. ſec. 1. cap. 10. p. ibid.
Nervoſo huic ſucco duplex tribuitur motus, alter ſurſum, alter deorſum. ſec. 1. cap. 10. p. 241.
Nictolopia. Vid. Pupillæ conſtrictio.
Nutritio fit per reparationem deperditi. ſec. 1. cap. 1. p. 204.
Nutritio quomodo fiat. ſec. 1. cap. 12. p. 250.
Nutritionis effectioni tria concurrunt. ſec. 1. cap. 12. p. 249.
Nutritionis principium effectivum eſt anima. ſec. 1. cap. 12. p. ibid.
Nutritionis principium diſpoſitivum eſt calor. ſec. 1. cap. 11. p. ibid.
Nutritionis principium inſtrumentale eſt organizatio. ſec. 1. cap. 12. p. ibid.
Nutritionem propriam perficit quilibet muſculus fermento proprio. ſec. 1. cap. 1. p. 204.
Nutritionis vitia, & quo pacto corrigenda. ſec. 1. cap. 12. p. 250.

O

Objectum Medicinæ eſt tantùm corpus humanum organizatum. ſec. 1. cap. 1. p. 204.
Objectum ſenſus debet afficere ſenſum vel immediatè, vel per effluxum ſuæ ſubſtantiæ. ſec. 3. cap. 2. pag. 274.
Objectum Viſus eſt lumen. ſec. 3. cap. 3. p. 275.
Objectum Auditus eſt ſonus, & quomodo. ſec. 3. cap. 4. p. 279.
Objectum odoratus ſunt odores. ſec. 3. cap. 5. p. 280.
Objectum Guſtus eſt ſapor. ſec. 3. cap. 6. p. 281.
Objectum Tactus ſunt omnes qualitates tangibiles, tam primæ, quàm ſecundæ. ſec. 3. cap. 7. p. 283.
Obſtructiones generantur culpa efferveſcentiæ immoderatæ chyli à ſucco nimis acidi Pancreatis. ſec. 1. cap. 7. p. 228.
Obſtructionum remedia. ſec. 1. cap. 7. pagin. 228. & 229.
Obſtructiones cum cordis oppreſſione, palpitatione, & tremore. ſec. 1. cap. 6. p. 224.
Obſtructiones ſiccæ in Hypocondriis quomodo explicandæ. ſec. 1. cap. 7. p. 228.
Obſtructiones Lyenis à Lymphæ aciditate, & earum curatio. ſec. 1. cap. 7. p. 231.
Obſtructiones Hæpatis à Lympha acida & earum curatio. ſec. 1. cap. 7. p. 232.
Obſtructiones Meſenterii ab eadem cauſa. ſec. 1. cap. 7. p. ibid.
Obſtructiones renum quomodo curandæ. ſec. 1. cap. 9. p. 237.
Obſtructio Nervi optici. ſec. 3. cap. 3. p. 278.
Obſtructio Nervi auditorii quibus à cauſis, & quomodo auferenda. ſec. 3. cap. 4. p. 280.
Obſtructio Nervi olfactorii quo pacto tollenda. ſec. 3. cap. 5. p. 281.
Obſtructio Nervorum linguæ à quo oriatur, & quomodo demenda. ſec. 3. cap. 6. p. 282.
Odor quid ſit, & in quo conſiſtat. ſect. 3. cap. 5. pag. 280.
Odorum varietas unde naſcatur. ſec. 3. cap. 5. p. 281.
Oculorum quoad viſionem vitia, & remedia. ſec. 3. cap. 3. p. 277.

Ophtal-

Ophtalmia, & ejus curatio. ſec. 3. cap. 3. p. 278.
Organa facultatis naturalis quænam. ſec. 1. cap. 1. p. 204.
Organum nutritionis eſt quælibet pars. ſec. 1. cap. 1. ibidem.
Organnm viſus eſt oculus non ſecundùm omnem ſui partem, ſed tantùm ſecundùm retinam. ſec. 3. cap. 3. p. 276.
Organum Auditus eſt tunica producta ab expanſione Nervi olfactorii. ſec. 3. cap. 4. p. 279.
Organum odoratus quænam partes ſint. ſec. 3. cap. 5. p. 281.
Organum Guſtus eſt lingua. ſec. 3. cap. 6. p. 282.
Organum Tactus ſunt Nervi. ſect. 3. cap. 7. p. 283.
Organum facultatis loco motivæ ſunt muſculi. ſec. 3. cap. 11. pag. 290.
Ortopnea. Vid. Aſtma.

P

PAncreaticus ſuccus, cur ita dictus. ſec. 1. cap. 7. p. 225.
Pancreaticus ſuccus cognitus obſcuro modo ab Hyppocrate. ſec. 1. cap. 7. p. 226.
Pancreaticus ſuccus generatur in Pancreate à ſero acido, ſale & ſpiritu animali mediante fermento inſito. ſec. 1. cap. 7. p. ibid.
Pancreaticus ſuccus cur dulcis evadat. ſec. 1. cap. 7. p. ibid.
Pancreaticus ſuccus lac coagulat. ſec. 1. cap. 7. p. 226. & 227.
Pancreaticus ſuccus continuò ad inteſtina fluit. ſec. 1. cap. 4. p. 213.
Pancreaticus ſuccus chylo miſcetur. ſec. 1. cap. 4. pag. ibid.
Pancreaticus ſuccus fermentat cum bile in inteſtinis. ſec. 1. cap. 7. p. 227.
Pancreaticus ſuccus fœcum ſegregationem à chylo promovet. ſec. 1. cap. 4. p. 214.
Pancreaticus ſuccus quamdam glutinoſitatem chylo imprimit. ſec. 1. cap. 4. ibid.
Pancreaticus ſuccus aliquando auſterus evadit, aliquando ſalſus, & quia, & ad eumdem corrigendum remedia. ſec. 1. cap. 7. p. 229.
Pancreaticus ſuccus convenit cum melancholia Antiquorum. ſec. 1. cap. 7. p. 228. & 229.
Pancreatici ſucci exceſſus, atque deffectus chylum vitiat, & harum affectionum curatio. ſec. 1. cap. 4. p. 215.
Pancreatici ſucci in ejus generatione vitia, & curationes. ſec. 1. cap. 7. p. 227.
Panis calidus ſitim inducit, & quare. ſec. 1. cap. 2. p. 204.
Paraliſis quid ſit, & ejus remedia. ſec. 3. cap. 11. pag. 296.
Peripneumonia quomodo fiat, & ejus curatio. ſec. 1. cap. 7. p. 231.
Penis erectio neceſſaria ad ſemen ejaculandum pro generatione. ſec. 1. cap. 14. p. 262.
Penis erectio quomodo fiat. ſec. 1. cap. 14. ibid.
Penis flaciditas unde oriatur. ſec. 1. cap. 14. p. 263.
Penis erectionem Remedia adjuvantia. ſec. 1. cap. 14. p. ibid.
Phtiſis quomodo curanda. ſec. 2. cap. 1. p. 268.
Phantaſmata quid ſint. ſec. 3. cap. 9. p. 287.
Phantaſmata aliquando alterantur à patematibus animi. ſec. 3. cap. 9. p. ibid.
Plenitudo, ſeu Pletoria duplex, & earum curatio. ſec. 1. cap. 11. p. 245. & 246.
Pletoricis multis cur alvus ſit adſtricta. ſec. 1. cap. 6. p. 221.
Pleuritis quid ſit, & quibuſnam oriatur cauſis. ſec. 1. cap. 7. p. 231.
Pleuritis an differat à Peripneumonia, & ejus curatio. ſec. 1. cap. 7. ibid.
Podagra. Vid. Dolorum cauſæ, & remedia.
Potatores magni cur facilè in Hydropem incidant. ſec. 1. cap. 12. p. 256.
Pinguedo immodica unde, & quomodo generetur, & quibus remediis abſumenda. ſec. 1. cap. 12. pagin. 252.
Pinguia animalia cur ſterilia evadant. ſec. 1. cap. 14. p. 259.
Pituita inteſtinalis eſt ipſa ſaliva per ventriculum ad inteſtina delapſa. ſec. 1. cap. 8. p. 235.
Pituita, & ejus variæ ſpecies. Vid. Saliva.
Priapiſmus quid, & quomodo curandus. ſec. 1. cap. 14. p. 263.
Pulſus. Vid. facultas pulſifica.
Pupillæ dilatatio, & constrictio quomodo curandæ. ſec. 3. cap. 3. p. 278.
Putredo ſecundùm quid, adeò ab antiquis decantata, quid ſit. ſec. 1. cap. 7. p. 229.
Putredo ſumma quid ſit. ſec. 1. cap. 6. p. 223.

Q

QUalitates primæ quænam, & quæ ex his conſiderandæ veniunt abſolutè, & quæ reſpectivè. ſect. 1. cap. 11. p. 242.
Qualitates ſecundæ perpendæ ſunt in maſſa ſanguinea tamquam majoris efficaciȩ in generandis morbis. ſec. 1. cap. 11. p. 244.

R

REmedia partium ſpecifica ita dicta ab Antiquis, à recentioribus quomodo explicentur. ſec. 3. cap. 7. p. 283.
Rene uno tantùm dolente cur ſæpè totaliter ſupprimatur urina. ſec. 1. cap. 9. p. 237.
Reſpiratio quomodo fiat. ſec. 2. cap. 1. p. 266.
Reſpirationis finis qualis. ſec. 2. cap. 1. p. ibid.
Reſpirationis vitia, & eorum curatio. ſec. 2. cap. 1. p. 267. & 268.
Rethinæ vitia, & quo pacto corrigenda. ſec. 3. cap. 3. p. 278.

S

SAliva quid ſit, & quomodo generetur. ſec. 1. cap. 8. p. 233.
Saliva quo pacto producatur. ſec. 1. cap. 3. p. 206.
Saliva virtutem fermentativam in ſe continet. ſec. 1. cap. 8. p. 234.
Saliva habet vim fermenti chylificationem adjuvantis. ſec. 1. cap. 3. p. 206.
Saliva differt à lympha, & ſucco Pancreatico. ſec. 1. cap. 8. p. 234.
Saliva cujus finis gratia ſit genita. ſec. 1. cap. 8. ibid.
Saliva non eſt inutile excrementum. ſec. 1. cap. 3. p. 206.
Saliva non eſt excrementum inutile. ſec. 1. cap. 8. p. 234.
Saliva recentiorum non differt à pituita antiquorum. ſec. 1. ibid.
Salivæ variatæ conditiones poſſunt modò perficere, modò vitiare Chylificationem. ſec. 1. cap. 3. pag. 207.
Salivæ, ſeu Pituitæ vitia, & eorum curationes. ſec. 1. cap. 8. p. 234.
Salivæ, ſeu Pituitæ variæ ſpecies quomodo producantur. ſec. 1. cap. 8. p. 235.
Sal volatile ineſt ſanguini. ſec. 1. cap. 11. p. 241.
Salia nimis fixa in ſanguine hoſpitantia quos morbos generent. ſec. 1. cap. 11. p. 245.
Salia multa volatilia, & fixa exiſtere in ſanguine probat ejus deſtillatio. ſect. 1. cap. 11. p. 244.
Salſum diſſolvens eſt majoris efficaciæ, quàm calor. ſec. 1. cap. 6. p. 222.
Salſum quodam à mixtione bilis, & ſucci pancreatici genitum in ſanguine latitat. Ejus functiones, vitia, & curationes. ſec. 1. cap. 6. p. 221.
Salſum hoc licèt latens in ſanguine, propriè tamen pars ſanguinis non eſt dicenda. ſec. 1. cap. 6. pag. 222.

Salſum

Salſum volatile quomodo fiat fixum. ſec. 1. cap. 11. p. 244.
Salſamenta ſeroſitatem augent; quare & quomodo. ſec. 1. cap. 6. p. 222.
Sanguinis conſtitutio. ſec. 1. cap. 11. p. 241.
Sanguis primò alteratur evidenter in Pulmonibus. ſec. 2. cap. 1. p. ibid.
Sanguinis æſtus, & fervor in Pulmonibus à ſpiritu nitro-aereo emanat. ſec. 2. cap. 1. p. 267.
Sanguis in corde perfectè gignitur. ſec. 1. cap. 5. p. 216.
Sanguis cur rubeſcat. ſec. 1. ibid.
Sanguis quomodo incaleſcat intra ventriculos cordi, ſec. 2. cap. 2. p. 271.
Sanguis terreſtri glebæ non eſt diſſimilis. ſec. 2. cap. 1. p. 166.
Sanguinis maſſam tribus partibus conſtare ab aliquibus creditum fuit. ſec. 1. cap. 11. p. 241.
Sanguis humidum craſſum eſt, & viſcoſum. ſec. 1. cap. 6. p. 222.
Sanguinis fluiditas à quo efficiatur, & conſervetur. ſec. 1. cap. 6. p. 219.
Sanguinis perfectio conſiſtit in moderata rarefactione, efferveſcentia, & accenſione. ſec. 1. cap. 5. p. 216. & 217.
Sanguis quomodo vitietur ab hac efferveſcentia aucta, vel imminuta, & quomodo hiſce vitiis occurrendum. ſec. 1. cap. 5. p. ibid.
Sanguis toti temperamentum tribuit. ſect. 1. cap. 11. p. 244.
Sanguis ſummè craſſus eſt nutritioni ineptus, & qua de cauſa. ſec. 1. cap. 12. p. 253.
Sanguis in febribus malignis extractus, cur aliquando non coaguletur. ſec. 1. cap. 11. p. 242.
Sapor quid ſit, & in quo conſiſtat. ſect. 3. cap. 6. p. 282.
Saporum varietas unde oriatur. ſec. 3. cap. 6. ibid.
Sapores in humoribus ſunt conſiderandi. ſec. 1. cap. 11. p. 244.
Scabies, & pruritus à pituita ſalſa, & eorum curatio. ſec. 1. cap. 8. p. 235.
Semen quid ſit. ſec. 1. cap. 13. p. 257.
Semen cur humidum, ſpumoſum, & album. ſec. 1. ibid.
Semen fit ex reliquiis ultimi, & optimi alimenti, & cur. ſec. 1. cap. 13. ibid.
Semen decidit à toto. ſec. 1. cap. 13. p. ibid.
Seminis generationi concurrit ſpiritus animalis, & quando. ſec. 1. ibid.
Seminis paucitas unde, & quomodo reſtauranda. ſec. 1. cap. 14. p. 259.
Seminis deffectus ob quas cauſas. ſec. 1. ibid.
Seminis vitia, & eorum curationes. ſec. 1. ibid.
Seminalis materiæ quantitas ſeminis generationem vitiat, & quo pacto minuenda. ſec. 1. cap. 14. p. 260.
Seminalis materiæ qualitas etiam generationem vitiat, & quomodo corrigenda. ſec. 1. ibid.
Semen fœmineum omnes in ſe habet fœminæ partes. ſec. 1. cap. 13. p. 258.
Semen quod in coitu effunditur à fœmina non eſt verè ſemen. ſec. 1. ibid.
Seminis fœminei vitia, & eorum curationes. ſec. 1. cap. 14. p. 263.
Senſus communis. Vid. Facultas imaginativa.
Senſus in genere quid ſit. ſec. 3. cap. 2. p. 274.
Senſus eſt pars noſtri corporis ſenſitiva. ſec. 3. cap. 2. p. 275.
Senſus quomodo dicatur pati. ſec. 3. ibid.
Senſus perfectus quid ſit. ſec. 3. cap. 2. p. ibid.
Senſus comunis quid ſit, & ubi reſideat. ſec. 3. ibid.
Senſus communis vitia, & eorum curationes. ſec. 3. cap. 9. p. 287.
Sentire non conſiſtit in ſola paſſione, ſed etiam in actione. ſect. 3. cap. 2. p. 275.
Seroſæ colluviei morbi, & eorum curatio. ſect. 1. cap. 6. p. 222.
Sitis ex Ariſtotile definitio quomodo intelligenda. ſec. 1. cap. 2. p. 204.
Sitis eſt appetitus ſolius humidi. ſec. 1. cap. 2. p. ibid.
Singultus cauſæ, natura, & curatio. ſec. 3. c. 11. p. 293.
Sitis quomodo producatur. ſec. 1. cap. 2. p. 206.
Sitim non tollit humidum, quod ſit ſalſum, aut amarum, aut auſterum, aut excedenter dulce; & quare. ſec. 1. cap. 2. ibid.
Siti urgente in Hydrophabia omne humidum odio habetur, & quare. ſec. 1. ibid.
Somnus eſt paſſio facultatis ſenſitivæ. ſec. 3. cap. 8. p. 284.
Somnus quid ſit, & in quo conſiſtat. ſec. 3. cap. 8. p. 285.
Somnus quibus de cauſis inducatur. ſec. 3. ibid.
Somnolentia morboſa ab obſtructione cerebri, & quibus remediis tollenda. ſec. 3. cap. 8. p. 286.
Sonus quid, & quotuplex ſit, & quomodo fiat. ſec. 3. cap. 4. p. 279.
Spaſmus. Vid. Motus Convulſivi.
Species Peripateticæ non ſunt niſi motus. ſec. 3. cap. 2. p. 275.
Spiritus animales ubi, & ex quo gignantur. ſec. 3. cap. 1. p. 273.
Spirituum animalium generatio quomodo vitietur, vel vitio organi, vel materiæ, & eorum remedia. ſec. 3. cap. 1. p. 273. & 274.
Stranguria. Vid. Urinæ difficultas, & Ardor.
Strummæ à quo oriantur, & earum curatio. ſec. 1. cap. 7. p. 232.
Suffocatio à Pletoria quo pacto curanda. ſec. 1. cap. 11. p. 246.
Suffuſio. Vid. Catarracta.
Surditas. Vid. Obſtructio Nervi Auditorii.

T

TEmperies magis propria naturæ humanæ eſt admixtio humiditatis cum caliditate. ſec. 1. cap. 11. p. 242.
Temperamentum calidum, & humidum in quo conſiſtat. ſec. 1. ibid.
Temperamenti hujuſce mutationes præternaturales, & curationes. ſec. 1. ibid.
Temperamentum calidum, & ſiccum unde. ſec. 1. ibid.
Temperamenti hujuſce diſcraſiæ, & curationes. ibid.
Temperamentum frigidum, & humidum quale. ſec. 1. ibid.
Temperamenti iſtius læſiones, & curationes. ſec. 1. cap. 11. p. 243.
Temperamentum frigidum, & ſiccum quid ſit. ibid.
Temperamenti hujus vitia, & curationes. ſec. 1. ibid.
Teneſmus à pituita ſalſa, & ejus curatio. ſec. 1. cap. 8. p. 237.
Teſtium vitia in prava ſeminis elaboratione, & eorum remedia. ſec. 1. cap. 14. p. 262.
Thoracis dilatatio in inſpiratione quo pacto fiat. ſec. 2. cap. 1. p. 266.
Tympanites quid. Ejus cauſæ, & curatio. ſec. 1. cap. 12. p. 256.
Tophi gallici unde originem trahant. ſec. 1. cap. 14. p. 261.
Tremor quid ſit, à quibus cauſis, & quomodo curandus. ſec. 3. cap. 11. p. 294.
Tumores, & Inflammationes qua de cauſa oriantur. ſect. 1. cap. 11. p. 247.
Tuſſis. Vid. Aſtma.

V

VApor à ſanguine arterioſo exhalans, & condenſatus non eſt lympha. ſec. 1. cap. 7. p. 230.
Vapor iſte ad quid inſerviat. ſec. 1. ibid.
Ventriculi temperies quid ſit. ſec. 1. cap. 3. p. 297.
Ventriculi temperies frigida. ſec. 1. ibid.
Ventriculi fibræ in eo alimentorum moram inducunt. ſec. 1. ibid.
Ventriculi recta conſtitutio requirit, & fermentum, & calorem. ſec. 1. cap. 3. p. 210.
Ventriculi fermentum. Vid. Fermentum.
Ventriculi calor in quo conſiſtat. ſec. 1. cap. 3. p. 211.
Ventriculi actiones calor vel immodicus, vel exiguus lædit,

lædit, & quomodo ſit corrigendus. ſect. 1. cap. 3. p. 211. & 212.
Ventriculi debilitas à calore qua de cauſa, & quomodo. ſect. 1. cap. 3. p. 212.
Ventriculi frigidiores magis appetunt, & minùs concoquunt. ſect. 1. cap. 3. p. 210. & 211.
Ventres hyeme eſſe calidiſſimos (ut ait Hippocrates) quomodo intelligendum. ſect. 1. cap. 3. p. 212.
Vertigo, cauſæ, & ejus curatio. ſect. 3. cap. 9. pagin. 288.
Vigilia eſt affectio facultatis ſenſitivæ. ſect. 3. cap. 8. p. 284.
Vigilia quid ſit, & in quo conſiſtat. ſect. 3. ibid.
Vigilia præternaturalis à quibus cauſis emanet, & quomodo ſedanda. ſect. 3. cap. 8. p. 286.
Viſio quomodo fiat. ſect. 3. cap. 3. p. 277.
Vomitus quomodo fiat, & ejus cauſæ. ſect. 1. cap. 3. p. 208.
Vomitus remedia. ſect. 1. cap. 3. p. ibid.
Vomitus ſpontaneus matutinus in aliquibus qua de cauſa. ſect. 1. cap. 3. p. 209.
Vomitus acidi cauſa ſucci pancreatis, & ejus remedia. ſec. 1. cap. 7. p. 230.
Ulcera Renum, & Veſicæ unde ortum habeant, & quomodo curanda. ſect. 1. cap. 9. p. 240.
Ulcera gallica quo pacto curanda. ſect. 1. cap. 14. p. 261.
Urina eſt excrementum inutile. ſect. 1. cap. 9. p. 236.
Urina ſeparatur in renibus, & quomodo. ſec. 1. cap. 8. p. 235.
Urinæ conſtitutio, craſis, color, & contenta. ſect. 1. cap. 9. p. 236.
Urinæ ſecretio impedita à quibus fiat cauſis, & quo pacto reſtituenda. ſect. 1. cap. 9. p. 237.
Urinæ profluvium à quo oriatur, & quo pacto ſiſtendum. ſect. 1. ibid.
Urinæ difficultas, & ardor, eorumque curatio. ſect. 1. cap. 9. p. 240.
Urinæ ſuppreſſio, & ejus curatio. ſec. 1. ibid.
Uteri fluor albus à quo pendeat, & quomodo curandus. ſect. 1. cap. 14. p. 265.
Uteri fluor ſterilitatem inducit. ſec. 1. ibid.

FINIS TOMI PRIMI.